

6038

Augustanie

Aug. 6038

Pro Conventu Generali
Cracoviensi S. Catharinae
et Augustinianorum.

PARS ÆSTIVA
CONCIONVM
DOMINICALIVM.

PENTECOSTE

Usque Ad

ADVENTVM.

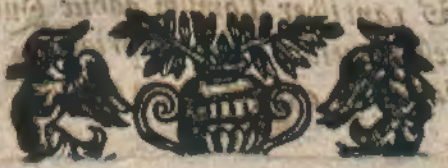
AUCTORE

M. SIMONE STANISLAO MAKOWSKI.

Sacrae Theologiae Professore, Canonico S. Flo-
riani, S. R. M. SECRETARIO.

Studij Vniuersitatis Cracoviensis

GENERALI
RECTORI.

Ex Libris: — Patris Joannis Motouij Proprijs
CRACOVIA

(1675)

Est. XXII, 59

APPROBATIO.

Admodum R. D. SIMON STANISLAUS MAKOWSKI,
Sacra Theologia Professor, Canonice ad S. Florianum, Vniuersitatis
Cracouiensis studij GENERALIS RECTOR S. R. M. Secreta-
rius, Collega Maior, Tomum Quartum, scilicet PARTEM AESTI-
VAM CONCIONVM DOMINICALIVM, Studio glorioso elaborauit. In quo equi-
dem opere, quoniam certat mira eruditio, cum ardenti pietate: sublimitate
loquentie, cum zeloso affectu, Christianorum hominum animas, pater Verbi
Diuini reficiendi: charitas simul non ambitiosa, nec querens quae sua sunt, cum
religiosa intentione; ut scilicet doctrina orthodoxa, fide sancta Catholica,
atque mores statui Apostolico conformes, audiantur: ideo iuxta meritum, di-
ctam partem Concionum, quam diligenter vidi, et legi, et recipiat lucem
publicam, approbandam censi, et approbo.

M. ALBERTVS DABROWSKI, S. Theologiae Do-
ctor & Professor, Decanus ad S. Florianum, Can-
cellarius Posnaniensis, Collega maior, mpp.

AD LECTOREM.

Amice Lector, PARTEM AESTI-
VAM CONCIONVM DOMINICALIVM, se-
rius quidem quam sperabam, et tibi offero; verum id non mihi, sed ini-
quitati temporum tribues. Postquam enim aurum, et argentum de Patria nostra
exulare coeperunt, et sola scoria remansit, omnia, difficulter ad suum effectum deducun-
tur. Vere itaque feliciter, et tantisper Tomum adhuc Quintum, cui titulus erit, sup-
plementum Concionum pro festiuitatibus, quae in prioribus tomis non habentur, pro co-
ronide expectata. Spreo, quia intra annum lucem aspiciet. Vale, et Auctorem ama-
re vis redamari.

DOMI

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN CONCIO PRIMA.

Exi in vias & sepes, & compelle intrare,
vt impleatur domus mea. Luca 14.

Deus sine ulla lesione compellit voluntatem humanam.

Considerando ho-
diernam DE
Omnipotētis ex-
nam, quam toti
mundo appa-
ruit, in magnam
rapior admirati-
onē: cur diuino
afflatus spiritu Euangelista Domini,
conuiuia hominibus prohibeat, in-
quiens cap: 14. Cum facis prandium
aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque
fratres, neque cognatos, neque vicinos:
cum tamen hominem, vt pote Dei
imaginem, ad illius exemplum com-
poni oporteat: quoniam amicitiae
sædera, consanguinitatis & vrbani-
tatis iura, id exigant. Et Cicero
lib: 1. Officiorum, amicorum vult,
esse omnia communia. Consiliorum,
inquit, ipsorum atque voluntatum, sine
exceptione vlla, communitas sit. Quo-
niam idemmet docet lib: de amicitia:
consortium rerum omnium amicitia
facit. Si ergo amicorum omnia
communia sunt, cur non etiam epu-
lae, & conuiuia? Nam si in rebus ad-
uersis ad leniendum dolorem amico
opus est, Ecclesia: 22. Ad amicum
et si produxeris gladium, ne desperes: est
A enim regressus: ad amicum si perueris
os triste, non timeas, est enim recordatio.
Certè etiam in rebus placidis, epulae
cum amico communes nobis esse
debent; teste regio vate, Psalm: 54.
Tu homo unanimes, dux meus et notus
amicus, qui simul mecum dulces capiebas
cibos. Concordat tamen ista duo E-
uangelista loca Venerabilis Bedae
lib: 14. in Lucam cap: 4. sic. Fratres,
amicos, et diuites alterutrum conuiuia
celebrare non quasi scelus interdicatur;
sed sicut cetera necessitatis humanae co-
mercio, ad promouenda vite celestis pra-
mia nihil valere ostenditur. Non itaque
prohibentur conuiuia, quae sunt cum
Dei timore: nam ab ipso Domino
laudantur Filij Iob, quod singulis die-
bus inuicem agitarent conuiuia:
quia, inquit sacra Pagina, Iob 1.
Sanctificabat illos Iob, cum surgeret, et digne
loquebatur holocausta pro singulis. Non
prohibentur conuiuia, quae sunt cum
humilitate in memoriam diuinæ
passionis, immò præcipiuntur à Do-
mino. Exodi 12. Tollat unusquisque a-
gnum per familias, et domos suas, et as-
sumat vicinum qui iunctus est domui suae.
Non prohibentur epulae quae sunt
in gratiarum actionem Dei, immò
imò

Concio Prima,

Tob 8. imò laudantur. **Tob 8.** *Fecit pa-* **A**sa: quia condimentum eius non est aliud: quam Trinitas Personarum, sine qua diuina essentia à beatis videri non potest. **Ioannis 14.** *Qui videt me, videt & Patrem meum.* Quod comprobatur à Sancto Thomas 2. 2. q. 2. arti. 8. ad 3. *Summa*, inquit, **Dei S. Thom.** bonitas, prout videtur à beatis, non potest intelligi sine trinitate personarum. Est affluentissima omnibus delicijs: quia sapor illius non est alius, quam ipsa Dei attributa: omnes enim beati visione beatifica videbunt clarè Dei essentiam, personas, & proprietates. Idcirco regius vates describere volens istius cænæ gustum, sic exorditur. **Psalm 30.** *Quam magnæ multitudinis dulcedinis tua Domine, inebriabuntur in ubertate domus tue: & torrente voluptatis tue potabunt eos: quia apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.*

Prohibet itaq; Deus mundana gaudia, & conuiuia per suum Euangelistam, ut magis accendat hominem ad manducandum hanc laudatissimam cænā suam. Quemadmodum enim medicus, ut hominem ægrotum ad meliorem sanitatem reducat, à crassioribus eum cibis abstinere iubet; sic celestis ille medicus, æternam homini sanitatem cupiens, à crassioribus mundi istius cibis auocat, qui humanum appetitum non tam exfatiant, quam potius sua corruptibilitate famelicum reddunt. Non tam prosunt; quam potius desiderium gaudiorū, & consolationū celestium auferunt. Auocat inquam hominem ab istis cibis mundi, satis exiguis & inanibus, qui momento tantum temporis durare possunt. **Isaia 28.** *Erit flos decidens gloria exultationis eius, quasi temporaneum autumni.* Ut sic homo caducas mundi cœnas esse sciens ad nunquam mutabilem celestis, gloriæ voluptatem, cum maiori desiderio aspiret, loquens cum Propheta: **Psalm 83.** *Quam dilecta tabernacula tua Domine, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.* Sed ad hæc angusta Dei tabernacula per magnas tribu-

Dominica II. post Pentecosten.

tribulationes ascendere oportet: ut **A**nus portam esse ad æternam gloriam indicat Diuinus Psalmes: *Hæc porta, inquit, Domini, iusti intrabunt per eam.* **Psalm 117.** Si iusti tantum intrabunt, non mirum est, angustam, nimium esse: iustitia quippe est summa virtus, inter extrema vitiorum consistens. Proinde qui illi adheret, non potest vltro citroq; spaciari, sed angustum rationis, & legis medium tenere debet. Cum enim, nos ex vna parte naturaliter sumus propensi, & omnis cogitatio nostra, velut ad malum intenta omni tempore, liberam semper agendi, & oriandi licentiam appetens: ex altera verò parte virtus sit consentiens, & cum ratione perpetua constantia, (ut definit Cicero tertio Paradoxo) consequens est omnem hominem, addictum virtuti, pressum animo & constrictum esse voluptates appetente; virtute verò natura lapsus, & luem cohibente, atq; viam salutis, non effuso & soluto gressu, sed stricto atq; compresso volente cōficere.

Hinc Matthæi 11. dicitur. *Regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud:* Virtus enim violenter irruit in deprauationem naturæ, velut medicina efficax in pestilentiam morbi.

Angusta igitur porta hæc est, ex natura virtutis, & ex prauitate conditionis naturæ: per quam multi quidem quærunt intrare, cum omnes appetant ingressum in regnum celorum, & nullus est, qui nolit esse beatus; sed præ angustia intrare non possunt; quia scilicet; perfectione, quæ summè constringit hominem, nolunt habere. Nihil autem coinquatum, ciuitatem illam sanctam intrabit: ideoq; & qui pleni sunt peccatis, donec eorum pinguedinē à se expellant, per hanc portā ingredi non possunt. Ita Venerabilis Beda lib. 4. in Lucam cap. 13. docet. *Via, inquit, intrare autem salutis, necesse est per labores, & ieiunia seculi salientis illecebram vincere.* Sed ne dum concidite animo, & vos repidi catholici: hucusq; mundi delicijs, portarum

Concio Prima,

corū instar velut luto dediti, contē-
dire intrare omnibus viribus angu-
stam hanc portam. Arripite diui-
num amorem; si enim Deum sum-
mē, proximum verō vt vos met-
iplos dilexeritis, nihil iam an-
gustia, sed latitudinis plurimū in
hac vita; nihil difficultatis, sed sua-
uitatis multum in omnibus Dei mā-
datis implendis relinquetur. Testa-
tur enim Diuus Augustinus tracta-
tu de laude charitatis, & lib: de na-
tura & gratia cap: 69. *Mandata Dei*
amanti non esse graua: omnia quippe
ardua, & immania facillima & prope
nulla amor efficit. Quarite auxilium
gratiæ vberimum in sanctissimo
Eucharistiæ Sacramento, per quod
magna illa cana iam hic inchoatur,
in futuro feliciter perficienda secu-
lo hæc sola adiuuabit vestram infir-
mitatem, iuxta illud Diuinum pro-
missum. Ezechielis 36. Spiritum
meum ponam in medio vestri, & faciam.
vt in preceptis meis ambuletis, & man-
data mea custodiat, & operemini. Fa-
cillima sunt, inquit S. Augustinus E-
pist: 118.) obseruatione Dei mandata:
quia secum afferunt, & inferunt vires
suo muneri consentaneas: gratia enim
Dei, quæ illa præcipit fieri, ipsa in nobis
faciendi virtutem operatur. S. Chry-
sosthomus homil: 28. in Mat: Hæc
iubet diligere inimicos, sed iuuat ad illos
diligendos.

Verū ō immensa Dei Clemē-
tia? quid iam cum humana malitia
facere debes? quæ nec magnifico
lautissima tuæ cænæ apparatu, nec
delicatissimo Eucharistiæ ferculo,
nec immensæ gratiæ tuæ suauitate
allici vult. Omnes quidem intrare
cupiunt salutis amore prouocati, sed
inineris asperitate deterrentur: quæ-
runt aditum ambitione præmiorū,
sed mox ab illo, laborum timore fu-
giunt. Non quod iugum tuum aspe-
rum sit, aut onus graue: sed quia à
te discere nolunt, quod mitis es &
humilis corde, vt inueniant requiem
animabus suis. Sed ne patiaris æter-
ne Deus domū tuam esse vacuum,
dumq; homo sponte eō venire recu-

fat, tu qui omnipotens es, compelle
rebelles voluntates nostras; com-
pelle inquam per filium tuum,
Iesum Christum, quem misisti ad vo-
candos homines.

Ceterū magna controuersia
oboritur inter Doctores, quomodo
Deus, (cū hominem in omnimo-
da libertate creatum esse voluerit,
Eccl: 15. *Deus ab initio hominem re-*
liquit in manibus consilij sui: & Sap: 10
Cum reuerentia disponit nos.) compel-
lere eundem potest ad salutifera ne-
goria, quoniam ista compulsio vide-
tur tollere humanum in agendo li-
berum arbitrium. Libertas enim
apud omnes Theologos, & Philoso-
phos, est immunitas ab omni coacti-
one, & violentatione atq; necessita-
te in agendo. Si ergo voluntas no-
stra potest à Deo compelli, eo ipso
suam amittere libertatem. Quod il-
lustrat S. Chrysost: homilia 12. *Non*
antecedit, inquit, nostras voluntates
Deus, ne ledatur liberum arbitrium. Et
S. August: lib: Retractionū cap: 22
In nostra, inquit, potestate non est, nisi
quod sequitur nostram voluntatem. Re-
spondent communiter Doctores, du-
pliciter humanam voluntatem ad
bona opera necessitari posse, videli-
cet; Physicē & moraliter, dicuntq;
aliqui eorum, quod Physicē quidem
non possit Deus voluntatem nostrā
compellere ad operandum; quia sic
auferret eius libertatem; possit ta-
men moraliter: imò vt compellat,
necessum esse. Voluntas quippe no-
stra propensior semper ad malum,
quamuis liberè velis, nullum tamen
opus amplecti potest sine diuina per-
motione, vt palam habetur Ioan: 6.
Nemo potest venire ad me, nisi Pater
meus traxerit eum. & Rom: 9. Non
est volentis neq; currentis sed Dei mise-
rentis. Ideo hanc impotentiam ex se
voluntatis nostræ videns Deus, di-
uina sua ope libertatem eius ad vo-
lendum aliquid salutiferè eleuat; &
negligentem opera salutis suauiter
impellit, vt ipsemet pollicitus est
Ezech: 11. & 36. Auferam a vobis cor
lapi-

Eccl: 15.

S. Chry-
sost:

Ioan: 6.

Rom: 9

Dominica II. post Pentecosten.

Ezech: 11. & 36. *lapidum, & dabo vobis carneum, & fa-*
ciam, vt in preceptis meis ambuletis.
Compellit inquam suauiter: quia
sola æternæ salutis propositione:
compellit reuerenter, quia iuuat vo-
luntatis nostræ infirmitatem diuina
sua inspiratione. Compellit infal-
libiliter; quia præparatione benefi-
ciorum, quibus certissimò liberatur,
quicunq; liberatur.

Nihilominus verior multò alio-
rum opinio videtur, Deum etiam
Physicē nostram voluntatem ad be-
ate agendum compellere posse,
concurrente cum illa actu ad omnes
actiones honestas, vt ingeniosè pro-
bat D. August: 3. de Trinit: cap: 3. &
lib: 5. de Genesi ad literam cap: 20.
vbi sic dicit. *Mouet Deus occultā poten-*
tiā vniuersam creaturā suam, eaq; modo
illa versata, dum Angeli iussa perficiunt,
dum circum eunt sidera, dum alternant
venti, dum abissus aquarum lapsibus agi-
tatur, dum vineæ pullulant, suaq; semi-
na euoluunt, dum animalia gignuntur,
dum iniqui iustos exercere permittun-
tur, explicat secula, quæ illi cum primū
condita sunt, tanquam implicita inde-
gat: quæ tamen in suos cursus non expli-
carentur, si ea ille qui condidit, prouo-
nutu administrare cessaret. En mani-
festè vides, quomodo D. Augustinus
à cælesti globo ad terrestrem descē-
dens omnes mundi partium actio-
nes, Physico Dei concursui subdat.

Quærun hic Theologi? quo-
niam homo beneficijs & præcipuē
auxilio efficaci adiutus certissimò li-
beratur, quomodo liberè agit? cer-
titudine enim hac omnimoda tollit li-
bertatem voluntatis ad oppositam
partem. Et respondent, hominem,
auxilio efficaci adiutum, certissimò
& infallibiliter operaturum; liberè
tamen: quia efficaciam illius auxilij,
adhuc potest resistere, quantum est
ex se, & ex vi efficacis auxilij; nus-
quam tamen resistit, propter infalli-
bilem Dei scientiam, à qua tale auxi-
lium efficax dependet. Cū, enim
infallibilis Dei scientia sit immuta-
bilis, & ipsum obiectum per illam
cognitum, licet ex sua libertate pos-

sit mutari, nunquam tamen mutabi-
tur. Nihilominus tamen Deus, hac
sua compulsione illasam relinquit
hominis voluntatem; neq; enim
violat per concursum suum specialē:
quia eo tempore, quando homo ma-
ximè propensus est ad bonum, genio
ipsius sese accommodans, suum ei cō-
cursum exhibet. Neq; violat sua in-
fallibili præscientia: quia prius erat
obiectiue liberi arbitrij actus: quā
scientia Dei ad illum terminaretur.
Neq; violat decreto efficaci, quo sta-
tuit dandam homini suam operam:
quia prius vt potē infinite sapiens,
vidit liberum arbitrium sponte hac
sua ope vltum. Et hic ō homo, a-
gnosce immensam Dei bonitatem,
qui omni studio circa humanam sa-
lutem laborat. Parum erat creasse
hominem in omni sapientia & pul-
chritudine tanquam Dei imaginem:
parum misisse Filium in carne, vt sua
redemptione, viam ad capeffendum
illud cœleste gaudium patefaceret:
sed & ferculum magnæ illius cænæ,
scilicet; Sacrosanctum Eucharistiæ
Sacramentum, in cibum & potum
hominibus relinquere oportuit. Ad
cuius gustum vocat hodie Cælestis
Pater singulos; vult enim omnes
saluos fieri sufficienter, licet quosdā
tantū efficaciter, propter inscruta-
bilia sua arcana.

Hinc communiter docent The-
ologi, Deum omnibus hominibus,
& iustis ac peccatoribus; & barba-
ris ac infidelibus, conferre sufficien-
ter, quantum ex illo est, media fa-
lucis. Quod deducunt ex illo Sapien-
tiæ 2. *Semen erat maledictum ab i-*
nitio, neq; timens aliquem, veniam dabis
peccatis eorum. Quod an non ma-
gnæ misericordiæ est, cū id aper-
tè sacer textus fateatur, Sapien: 12.
Quis dicet tibi quid fecisti, aut quis tibi
imputabit, si perierint nationes, quas tu
fecisti: non enim est alius Deus, quā tu,
cui cura est de omnibus. Vocat ad hanc
cānam omnes pauperes, & varijs ca-
lamitatibus exacerbatos, & eos, qui
magnas tribulationes patiuntur;
vt, cū in hac vita nullas habeant,

Sapien:

Ibid: 12.

A 3

volu-

quæ dùm cuiuslibet mentem ad inuestigandam vitam proximi exteriùs ducit, semper ei sua intima abscondit, vt aliena sciens, se nesciat. Quid domum per vxorem, nisi voluntas carnis accipitur? licet enim bonum sit coniugium, atq; ad propagandam sobolem providentiâ diuinâ constitutum; plurimi tamen non per hoc fecunditatem prolis, sed desideria voluptatis expetunt, atq; sic per rem iustam, non incongruè res iniusta potest significari. Ad cœnam igitur nos suam Redemptor noster inuitat, id est ad dignam sacratissimi sui corporis, & sanguinis sumptionem. Considerabimus itaq; quare Christus Corpus, & Sanguinem suum in vltima cœna instituit, & cur talibus ferculis, speciebus panis & vini velatis nos tractat.

Merito in disceptionem venit, quare Christus Dominus instituens sacratissimum sui corporis & sanguinis Sacramentum, non in prandio, sed in cœna illud instituit, cum S. Matt: cap: 22. dicat: *Dicite inuitatis, ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias.* Quomodo itaq; dicit S. Lucas, in cœna institutum esse hoc Sacramentum; *Homo quidam fecit cœnam magnam.* Respondet Innocentius Fuluius, prandium à Creatore nostro fuisse expositum generi humano in paradiso voluptatis, quâdo Deus omnibus donis supernaturalibus hominem recens creatum adornauit. Prandium enim iustificationem hominis designat, & Incarnationem Filij Dei, vbi per communicationem idiomatum simul est Deus & homo. Magnum profectò prandium redemptionis generis humani, per quod nobis cœlum apertum est, & infernus clausus. Sed prandium sine cœna: quia vt docet S. Gregorius. *Post prandium cœna restat; post cœnam verò nullum conuiuium restat.* Hæc est ergo differentia inter prandium, & cœnam: quia post prandium cœna restat; post cœnam verò nullum conuiuium, nisi requies.

Matt: 22

Fuluius. Innoc:

S. Greg. Hom: 36.

Hinc fundamentalem agnosce rationem, quare Christus sacramentum corporis, & sanguinis sui non in prandio, sed in cœna instituit: quia in extrêis tēporib⁹ illud instituit. Ita resoluit S. Greg: proximè citatus, inquit: *Quid hora cœna, nisi finis est mundi? in quo nimirum nos sumus, sicut iam dudum Paulus testatur dicens: Nos sumus, in quos fines seculorum deuenerunt.* In cœna Christus sacratissimum sui corporis, & sanguinis Sacramentum instituit, hoc est, in vltima mundi ætate, quando acerbissimorum hostium odium in se armatum, & ad extremum furorem erupisse conspexit, quando nimirum se à discipulo ad necem venditum, à Iudæis ad crucem postulatam, à Pontificibus diuinæ maiestatis læsæ in crimen vocatum, à diro furentium inimicorum, & carnificum cuneo iam iam circûspectum vidit, tunc suum tempus, suamq; horam, ac opportunitatem putauit, in qua excellentissimum omnium beneficium hominibus conferret, & tenerrimum ac blandissimum amoris sui specimen, pignusq; daret. Tunc enim & in illo temporis articulo, quando discipulorum, & peculiariter ipsiusmet terribili, ac infensissimi hostis Iudæ pedes magna animi demissione lauit; tunc inquam augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, in quo non ad horâ, sed ad finem vsq; sæculi ipse suis mādudandus apponitur, opportuno amoris vulnere deuictus instituit, vt felleis, & amarulentis iniuriarum, datq; iam iam imminentium suppliciorum, torcularibus montes dulcedinis, & colles lactis apponeret; id quod magna verborum emphasi, in hunc modum edisseruit S. Ioan: cap: 13. v. 1. *Sciens Iesus, quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Premite verba hæc, *Quia venit hora eius.* Quasi diceret: cum iam crudelissimorum hostium completa esset malitia, odium, furor, doli, atq; insidiæ in cunululum peruenissent, & ad exilium per-

Idem qui sup

Ioan: 13.

perducerentur, eam horam temporis sui plenitudinem, ac idoneum, beneficiendi tempus existimauit, vt factis proferret.

Componite si placet, cum his verbis illa, quibus Redemptor noster purissimam Matrem in nuptijs Cana Galilææ vinum pro conuiuii efflagitantem allocutus est. Ioan: 2. v. 4. *Nondum venit hora mea.* Vtraq; enim se se vicissim respiciunt: tunc enim vt argutè suspicatur Irenæus lib: 3. cap: 18. *Ferore quædam ducebatur Despara bibendi sanguinis Christi,* atq; ideo Eucharistiæ institutionem à filio petere videbatur. Cui sanctissimo voto ita obuiam Dei Filius iuit: *Nondum venit hora mea:* Quasi diceret, nondum tanto beneficio hominibus conferendo plenitudo temporis, occasio, atq; opportunitas aduenit. Quippe nullis adhuc tunc iniurijs suis læssitus, nullis contumelijs atq; conuictijs proscissus, non insidijs circumuentus; nec ad mortem postulatus, vt his fellis, & amaritudinis torcularibus, se in dulcedinem, & suauitatem obijceret, opportunèq; ac maturè diligere videretur. Pulchre id S. Paulus, de diuina huius Sacramenti institutione agens, expressit 1. ad corint: 11. *In qua nocte tradebatur accepit panem, noctem, illiusq; tenebras dilucide inculcans: nec enim ad noctis tempus, cum sol iste visibilis ab oculis hominum sublatus esset, (nam quid tanto mysterio id inferiret?) sed ad ingratitude potius, odij, & malevolentie caliginem, ac densissimas tenebras respexit Apostolus, vt beneficii opportunitatem commendaret. Quasi diceret cum Ioanne: *Et lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt.* id est, in obscurissima ingratitude caligine, terrisq; immanis odij tenebris, pulcherrimâ charitatis Christi, ac beneficiorum ipsius lucem, splendidissimè irradiasse, vt vbi abundauit delictum, supabundaret & gratia.*

Hinc merito cætera Christi mysteria dici possunt prandium, quia

Ioan: 2.

S. Iren:

1. ad corint: 11.

Ioan: 1.

post illa præstata adhuc aliquid restabat, sola Eucharistia cœna dicitur: quia est consummatio, & finis omnium; & ideo Christus post hanc cœnam, ad requiem æternâ nos vocat. Si enim omnia Christi mysteria perpendere voluerimus, in nullo tantum beneficium Deus nobis præstitit; quemadmodum in Sacramento Eucharistiæ. Audite D. August: Serm: 24. in Ioan: *Dicere, inquit, audeo, quod Deus cum sit omnipotens, non potuit plus facere: cum sit sapientissimus, non potuit plus inuenire: cum sit dilectissimus, non potuit plus dare.* Vnde Nissenus Homil: 8. in Ecclesiast: dicit: *Propterea seipsum nobis commendandum proponit is, qui semper est; vt cum ipsum in nobis ipsis acceperimus, illud faciamus, quod ille est.* Ex qua Nissenii auctoritate illud maximum elucet, vltra Incarnationis charitatem, vltra illum flagrantissimum amorem extitisse Sacramentum Eucharistiæ.

Nam si benè attendere voluerimus, licet in Incarnatione Christus vnitus sit humanitati; tamen non cum singulis naturæ humanæ indiuiduis, sed cum ipsa solùm in communi natura, quatenus eam assumens; quoniam; & nos similiter humani ac carnei, in illa videbamus communicare cum eo, quatenus de nostra assumpserat. Propter quod S. Paulus ad Hebr: 2. v. 14. inuestigans, cur Christus homines redemerit, hanc assignat: *Quia pueri communicauerunt carni, & sanguini.* Quasi diceret: quia erant homines, ideo & ipse similiter participauit eisdem, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium. Ergo tunc nobis vnitus, quando carnem assumpsit; verum tunc profectò non cum singulis humanæ naturæ indiuiduis, quid ergo ardens eius amor?angebatur, quia non cum singulis, ita omnes adstringens, vt pro singulis deperiret. Modum ergo inuenit, quo non tantum cum natura ipsa humana incommuni, sed etiam cum eius indiuiduis, ob quod hoc admirabile instituit sacramentum, in cuius virtute cum

Eucharistia cur dicitur cœna.

S. Aug:

Nysien:

Ad Hebr: 2.

Amor Christi maior in Eucharistia quam in Incarnatione.

B

cum hoc, & illo homine specialiter fieret vnus, ob quod non solum est homo, sed etiam dici potest, quod sit hic, & ille homo. Ex quo fit, vt licet vnus, & impartitus in se; quo ad vnionem tamen multiplex, & partitus esse voluit, vt sic totum se communicaret singulis.

Quod in figura agni Paschalis mihi præcessisse videtur, Exodi 12. vbi præcipiebatur, vt in qualibet domo agnus esset, & in qualibet diuideretur singulis, vtq; singuli eum comederent. Tollat unusquisq; agnum per familiam, & domos suas; ergo in singulis domibus agnus, qui postea in comestione diuidebatur in singulos, ita vt totum edere præceptum esset, dicente sacra pagina. Sin autem minor est numerus, vt sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui iunctus est domui suæ, iuxta numerum animarum, quæ sufficere possunt ad eam agni. Ergo vnus agnus in singulis domibus, non diuisus in singulis domibus, non diuisus in singulis, ac proinde vt sic non singulis communicatus, & vt sic loquar incorporatus. Sed tunc primum, quando diuisus comedebatur, tunc inquam, non genericè, sed indiuiduè cum singulis vnitus, ne dicam transubstantiatus. Simili ratione Christus Dominus, quando Incarnatus, vnus non in singulis, sed cum omnibus iunctim; at verò postea, quando esus in Sacramento, non solum vnus cum omnibus, sed cum singulis. Quoniam ardens eius amor, non vniuersalem sustinens vnionem, sed particularem, sed indiuidualem exambiens, ac perstringens, id appetijt.

Ingeniosam hic S. Cyrilli Alexandr. libi 12. in Ioan: cap: 1. afferre cogor rationē, qui mystice diuisionē Christi vestimentorum in quatuor partes explicans, per eas quatuor mundi partes intelligit, affirmans ideo vestimenta illa in quatuor partes diuisa fuisse, quia Caro Christi per illa præfigurata, in singulis partibiliter per Sacramentum Eucharistiae futura erat, impartibiliter sem-

per ipsa manens: ac proinde vestimenta diuisa, tunica remanente indiuisa. In quatuor partes, ait Cyrillus, Vestimenta diuisa sunt, & tunica solum indiuisa remansit, quod mystice cuiusdam rei signum esse dixerim; nam quatuor orbis partes ad salutem redacta indumentum Verbi, id est, carnem eius impartibiliter inter se partita sunt, in singula enim partibiliter transiens vniuersum, & animam, atq; corpus eorum per carnem suam sanctificans, impartibiliter, atq; integrè in omnibus est. Præclare satis: impartibiliter quatuor mundi partes Verbum acceperunt per Incarnationem; sed partibiliter, quando per Sacramentum animam, corpusq; singulorum sanctificans ad se attraxit, ac vniuit. Cuius Mysteriorum vim ait citatus Cyrillus, legi quoq; figura obumbrat, agnum quoq; tempore congruo occipere iubeat, non per singula capita vnum, sed per singulas domos, atq; familias, & sic partibiliter quantum ad singula vniuersae familiae capita, impartibiliter quoniam in vna domo, atq; familia vnus in omnibus agnus inueniebatur. Quid clarius ad nostrum propositum dici potuit? impartibiliter agnus, quando domum vniuersae familiae ingrediebatur, communicabatur cum familia; verum cum partiretur, cum singulis illius domus communicabatur, vniebatur. Ita planè agnus iste diuinus, dū in Incarnatione nostram intraret domum, nobiscum communicauit in carne, & sanguine, verum impartibiliter & in communi. Nihilominus his non contentus, ad sacrificiū ducendus, assandus, torrendus, tunc partibiliter se comunicans, cū singulis indiuiduis vnum fieri voluit, ad singulos descendens, cum singulis intime se vniens, vt non amplius nos essemus, sed sicut dicebat Nyssenus, fieremus quod ille est.

Querunt hic Doctores, quodnam præcipuum motiuum erat instituendi Sacramentum Eucharistiae. Respondet Ioannes Baptista Nouatus, tom: 1. de Eminentia Virginis cap: 17. primario & principaliter esse institutum pro sola Virgine Deipara,

S. Cyril:
Alexan:

Nyssen:

Nouat:

para, ex hoc fundamento. Quia hoc Sacramentum institutum est ob amorem, quo Christus homines prosequabatur. Sed magis Christus amabat Virginem, quam ceteros omnes homines simul sumptos: ergo principaliter pro Virgine; quam pro reliquis simul sumptis institutum est. Maior constat ex illo S. Ioannis: Cū dilexisset suos, in finem dilexit eos: Et ex Concilio Trident: Sess: 13. cap: 2. vbi de Christo dicitur: Sacramentum hoc instituit, in quo diuitias sui erga homines amoris veluti effudit. Minor etiam facile colligitur ex illo Cant: 2. Ordinavit in me charitatem: Alij legunt: vexillum amoris eius super me. Hinc dū Christus in Cruce spiritum emittere vellet, inclinavit caput erga matrem ibi stantem, ob vehementissimum amorem: quia amor instar ponderis inclinat, & quantum potest trahit amantem ad obiectum amatum. iuxta illud: Amor meus pondus meum: illo feror, quocunq; feror. Dū ergo Christus erga matrem inclinato capite, emisit spiritum, per hoc indicare voluit, se Virginem, Matrem plus omnibus hominibus amare.

Alterum fundamentum huius assertionis est: quia Sacramentum Eucharisticum fuit institutum ad spirituales animarum vnionem cum Deo, vt docet Euangelista Ioan: 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Sed in B. Virgine est ratio quadam magis exiguius huius vnionis, quam in omnibus alijs hominibus. Nam quod magis aliquid appropinquat primo principio, magis quoq; debet participare de illo; Virgo autem Beata magis appropinquauit primo principio, videlicet Deo, per maternitatem; quam ceteri omnes homines. Ergo principaliter pro Virgine, quam pro omnibus alijs, Sacramentum Eucharistiae institutum fuit. Ad quod respiciens S. Methodius docet, plus Christum debuisse Virgini, quam omnibus alijs creaturis, sic loquens: Euge qua debito-

S. Methodius

rem illum habes, qui omnibus mutatur: Deo enim vniuersi debemus, tibi vero etiam ille debet. Palam faciens Christum magis pro Virgine, sicut incarnatum esse; ita & Sacramentum Eucharistiae instituisse.

Quod si forsitan dixeris, sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum, institutum esse ad animas à culpis quotidianis liberandas, & à peccatis mortalibus præseruandas, vt docet Concil: Trident: Sess: 13. cap: 2. Et certè, quod per hoc Sacramentum deleantur venialia, tanquam indubitatum traditur in Cathechismo Pij V. his verbis: Remitti verò per Eucharistiam, & condonari leuiora peccata, quæ venialia dici solent, non est, quod dubitari debeat: neq; enim à proposita similitudine recedendum videtur, quod innati caloris vi quotidie detrahatur, ac deperit, paulatim addi, ac refici naturali alimento sentimus. Quod etiam proficit ad præseruationem à mortalibus, docet Innocentius III. lib: 4. de Myst: Missæ cap: 44 ita scribens: Mysterium crucis eripit nos à potestate peccati: Mysterium Eucharistiae eripit nos à voluntate peccandi. Comprobat S. Bernardus sermone in cœna: Hoc ait Sacramentum & sensum minuit in minimis, & consensum tollit in grauioribus. Sed Eucharistiae Sacramentum non potuit istos effectus operari in Beata Virgine, vt pote ab instanti conceptionis confirmata in gratia, ratione cuius ab omni lapsu actualis culpæ immunis foret. Ergo non videretur primò, & principaliter hoc Sacramentum pro Virgine Deipara institutum esse.

Respondetur enim negando consequentiam: nam licet verum sit, Beatam Virginem ita in gratia confirmatam fuisse ab instanti suæ Conceptionis, vt non esset lapsura in aliquod peccatum; hinc tamen nulla sequitur implicancia, quominus Virgini Deiparæ, sacrum Eucharistiae Sacramentum cōferret gratiam, per quam magis ac magis sanctificaretur, quæ gratia vim habebat delendi venialia, si adfuisent, & præseruadi à

Cath:
chism:
Pij.V.

Innoc:
III.

S. Bern:
nardus.

Sacra:
mentum
Eucha:
ristiae B.
Virgi:
ni con:
ferebat
gratiam

morta-

Vesti:
menta
Christi
cur in 4.
partes
diuisa.

mortalibus, si fuisset necessarium. Rem magis illustro ex materia de Sacramento poenitentiae, quod vocari solet Sacramentum mortuorum: quia est institutum ad auferenda peccata mortalia. Et nihilominus illa non remittuntur interdum in subiecto recipiente hoc Sacramentum, v. g. dum ille absoluitur, qui est contritus: aut dum sola venialia habens, illa solum confitetur, de quibus fuit contritus; aut illa, quae semel, aut pluries iam antea confessus erat, ab eisdemq; absolutus. Et tamen in his casibus Sacramentum poenitentiae, quantum est ex se, semper confert gratiam remissionem peccati, licet peccata actu non remittantur. Unde ex eo, quod Sacramentum Eucharisticum in actu exercito, non sit operatum remissionem venialium in Virgine, aut necessariam praefactionem a mortalibus, non potest inferri, hoc Sacramentum non fuisse magis pro Virgine Deipara; quam pro alijs omnibus institutum. Nam sufficit ad hoc, quod B. Virgo aliorum istius Sacramenti effectuum capax fuerit. puta maioris animi in Deum subleuationis, vnionis, illustrationis, maioris ac maioris sanctificationis, fortitudinis, gaudij, exultationis, &c. vnde Beata Virgo vberiora semper auxilia per Eucharistiam suscepit, per quae semper magis ac magis eius anima roborata, peccati deformitatem detestabatur, atq; adeo magis inimica & contraria fiebat peccato: atq; sic nouos semper ex gratia impeccabilitatis gradus acquirerebat.

Christi etiam propter alios fideles Sacramentum Eucharistiae instituit. Fateri nihilominus debemus, Christum Dominum Sacramentum Eucharistiae instituisse, etiam propter omnes alios fideles, quo magis eius amor, & ingens charitas erga hominem eluceret. Videbat Redemptor noster, multas animas sanctas sui arctissimam vnionem desideraturas, atq; amoris aestu prorsus liquefaciendas, & ideo ne dirissime eas pati prospiceret, earum desiderio ita per hoc diuinissimum prouidit

A Sacramentum, ut etiam ipsae virtutes eius in ipsum tota transfunderetur, ac per amorem, & charitatem, ut ita loquar, transubstantiarentur. Hanc puto ob causam de hoc Sacramento loquens, non dixit solum in nobis mansurum; sed nos etiam in illo: *in me* inquit, manet, & *ego in eo*. Et hoc altissimum huius cibi miraculum est, ut ex eius sumptione & Christus in homine, & homo in Christo esset, iuxta illud D. Augustini lib: 7. Confess: cap: 10. vbi in persona Christi ita loquitur: *Cibus grandium sum, cresce & manducabis me, & mutaberis in me*. Quae verba considerans Algerus lib: de Sacramento corporis & sanguinis Christi, cap: 8. asserit, ideo Christum non permisisse, simul cum suo corpore, panis substantiam existere, ne duae simul substantiae res existentes nos deciperent. Alioqui facile putarent homines, hoc cibo carnaliter solum; non autem spiritualiter se nutriri. Vnde citatus Algerus dicit: *Hanc autem panis, & vini substantiam ideo Christus in suo Sacramento manere non voluit, ne si duae substantiae veritates, panis scilicet communis noster, & ipse vini, & verus panis in eodem Sacramento essent, errorem gignerent veritatis, dum ibi esset, & verus panis, quia vita aeterna, & panis communis suo modo verus, quia temporalis vita substantia*. Solus ergo in hoc Sacramento panis viuus & efficax vitam tribuens diuinam, ideo communem expulit, ut vnulquisq; intelligat, non ad modum ordinarij cibi illum esse, sed diuini, nempe virtutis continens, ut non solum se transformet in sumentem; verum hunc in ipsum, amoris amanti compatiens, qui si hoc non esset, deperiret; & nisi hoc cibo sustentaretur, languesceret. Aufcultate D. Chrysosthomum, pulcherrime id elucidantem. Homil: 23. in cap: 18. 1. ad Corinth: vbi dicit: *Quos amamus, nonnunquam morsibus petimus*. Quasi apertius diceret, ardentem animam sanctae fidelium amabant, cum Christo se vnire, & ad se cum transmittere desiderabant, ideoq;

S. Tho;

Algerus

S. Chrysol;

deoq; & ipsum manducare, ac morsibus petere cupiebant. Verum, quia hoc impossibile prorsus erat; hinc amor in desiderio totus in poenis, Christus itaq; nostri amans, id quod impossibile erat, possibile efficiens, ita hoc Sacramentum instituit, ut morsibus, si loqui fas est, eum appetentes, deglutientes, deuorantes, ita in nobis ipsum transfunderemus, nosq; in illum. Ita S. Chrysosthomus supra citatus, in hunc modum, discurrens. *Quod Christus facit, ut maiori nos charitate astringeret, & ut suum in nos ostenderet desiderium non se tantum videre permittens desiderantibus, sed tangi, & manducari, & desiderio sui omnes impleri*. Quasi omnino hoc modo frater noster fieri voluerit, nolens actu se solum vnire, sed etiam passiuè, & non secus ac si compares essemus, aequalem concessit transformationem, ut & ipse in nobis, & nos in illo essemus.

Idem qui supra.

1. Reg: 18.

Vultis vterius documentum, recurrite ad scripturam Sacram 1. Reg: 18. vbi dicitur: *Anima Ionathae conglutinata est anima David, & dilexit eum Ionathas, quasi animam suam*. Magna equidem dilectio, sed adhuc necessaria erat transformatio; & ideo subiungit sacer textus: *Spoliavit se Ionathas tunica, quae erat in datus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta eius, usq; ad gladium, & arcum suum, & usq; ad baltheum*. Ergo tunc David Ionathas erat, sed non nisi in vestitu; ideo transformatio fuit extrinseca, non intrinseca: hinc amor languens ac deperiens. Non sic Christus dilexit homines; sed ne amantes deperirent, illis compatiens, talem instituit cibum, ut arctissimam, & ineffabiliter intrinsecam cum illo vnionem animae sanctae haberent: imo dicam plus, etiam ipsam transformationem.

Quod subtiliter ponderans S. Hilarius, hanc vnionem vult naturalem esse, eamq; inter Christum, ac recipientem, non solum affectiuam, sed etiam effectiuam intercedere. Hinc contra Arianos disputans, qui vnitatem

A substantialem inter Patrem, & Filium negabant, existimantes illis Christi Verbis: *Ego & Pater vnum sumus*, non significari vnionem substantialem, & naturalem; sed solum affectiuam, & voluntatum. Respondens illis citatus Hilarius, docet inter recipientem & hoc Sacramentum, non solum vnionem affectiuam interuenire, sed etiam effectiuam, ita loquens: *Eos nunc, qui inter Patrem & Filium voluntatis ingerunt unitatem, interrogo, utrumne per naturam unitatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam voluntatis: si enim verè Verbum Caro factum est, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandum est, qui & naturam nostram iam inseparabilem sibi homo natus, assumpsit, & naturam carnis suae, ad naturam aeternitatis sub Sacramento nobis communicanda carnis admiscuit? ita enim omnes vnum sumus, quia & in Christo Pater est, & Christus in nobis: quisquis ergo naturaliter Patrem in Christo negabit, neget prius naturaliter vel se in Christo, vel sibi Christum inesse, quia in Christo Pater, & Christus in nobis, vnum in his esse nos faciunt*. En quam arcta vnio, ut inter Christum ac recipientem intercedat per hoc Sacramentum vnitas, quam S. Hilarius vult naturalem dici, proinde realem, & physicam.

S. Hilarius

S. Cyrillus

S. Chrysol;

Idem.

um capite uniretur, hoc enim amanti-
maxime est. Quod adhuc clarius elu-
cidat Hom: 6. ad populum Antio-
chenum, & homil: 15. ad eundem,
nomine Dei ita loquens: *Manduca-*
me dixi, bibeme, te sursum habeo, & de-
orsum tibi conector, non satis est tibi,
quod tui primitias sursum habeo, hoc non
tui satias desiderium; & deorsum rursus
descendo, nec simpliciter tibi commiscor,
sed conector, manducor paulatim at-
tenuo, ut magna fiat commistio, temperies,
& unio: nam qua uniantur, in proprijs re-
manent terminis: ego vero tecum conte-
xor, nolo deinceps esse quidquam interual-
li, unum verumque esse volo.

Paschas:

Verum ne longius excurram, v-
num pro mille stabit Paschasii Ra-
berti argumentum, qui lib: 5. de cor-
pore & sanguine Domini cap: 19. sic
dicit: *Totus enim homo, qui ex duobus*
constat substantijs redimatur, & ideo car-
ne simul Christi, & sanguine saginatur;
denique non sicut quidam volunt, anima
sola hoc mysterio pascitur, quia non sola
redimatur morte Christi, & saluatur, ve-
rum etiam & caro nostra per hoc ad im-
mortalitatem, & incorruptionem repa-
rat, caro quidem carni spiritualiter con-
misceatur, transformatur, ut & Christi
substantia in nostra carne inueniatur, si-
cut & ipse nostram in suam constat as-
sumpsisse deitatem. Quid elegantius
dici potuit? ita profecto ardens Dei
amor in nos erat, ut per Sacramen-
tum Eucharistiae vnum nobiscum fic-
ri voluerit, ut sic quantitas cum qua-
ritate, corpus cum corpore, viscera
cum visceribus penetrarentur, ut to-
tus Christus in nobis, & nos in Chri-
sto permaneamus.

Sakra-
mentu
Eucha-
ristie cur
velatum
nobis
detur.

Accedo iam ad alteram partem,
cur nimirum Christus talibus fercu-
lis, speciebus panis & vini velatis nos
trahet. Cuius mysterij quatuor ra-
tiones adinuenio. Prima est indi-
gnitas malorum, quae exigit, ut ve-
letur hoc Sacramentum, non secus
atque aeger oculus, ut sibi sol, & quod
libet lumen tegatur. Et in hoc beni-
gnissime cum eis procedit miseri-
cordia diuina: si enim improbi nu-
dum hoc Sacramentum aspicerent,

illudque a fidelibus manducari, ex ipso
aspectu scandalizarentur, ac triplici-
ter male perirent, videlicet in cor-
de per horrorem, in ore per detra-
ctionem, & in anima per spiritualem
mortem. Sic quondam Apostoli au-
dientes loquentem Dominum, Ioan:
6. *Caro mea vere est cibus*, multi abie-
runt retrò, quasi abhorrentes verba
de humana carne comedenda. Ne
ergo plures scandalizarentur, & ve-
lut quidam esset horror humanæ
carnis, sed potius maneret glo-
ria Redemptoris; ideo in similitu-
dine accipimus hoc Sacramentum;
nihilominus veræ naturæ gloriam
virtutemque consequimur.

Ioan: 6.

Altera ratio est, cur nobis vela-
tum Eucharistiae sacramentum in-
stituerit Saluator noster, fides bono-
rum. Nam fidei esse verum exigit,
ut nobis velatum detur corpus Chri-
sti, cum fides sit rerum non apparen-
tium ut docet Apostolus ad Hebr: 10.
Vnde S. Augustinus dicit: *Fides est*
credere, quod non vides, intellige, cre-
dere verbis de re occulta, quæ verè
est, licet oculis non cernatur. Quo-
niam de re quam videmus, scientiam
potius quam fidem habemus, 1. Pe-
tri 1. *Christus est, in quem non videntes*
creditus. Similiter infidelitatis reme-
dium exigit, ut in Sacramento vele-
tur Corpus Christi, quatenus culpæ
infidelitatis respondeat modus con-
gruus satisfactionis. Vnde sicut pri-
morum parentum incredulitas in-
cepit ex auditu verbi diaboli, suade-
tis cibum habentem in ortem vela-
tam, & in eo sunt sensus eorum vane
delectati: ita pariter congruit, ut fi-
des saluandorum incipiat, ex auditu
verbi Saluatoris, suadentis cibum ha-
bentem veram vitam absconditam,
& in quo nostri sensus pie sunt dece-
pri præter auditum, ut sit fides ex au-
ditu tantum, & non ex visu vel alijs
sensibus, auditus autem per Verbum
Christi.

Ratio se-
cunda
cur Chri-
sti corp^s
velatum
nobis de-
tur.

1. Petri 1.

Pulchram istius rei figuram re-
perio Genes: 27. in benedictione Ia-
cob, ubi sensus Isaac sunt decepti pu-
tantis sentire Esau, dum sentiret si-
milicu-

Gen: 27.

Figura
Sakra-
menti
Eucha-
ristie, in
quo sen-
sus sal-
luntur.

militudinem eius, qui velatus erat,
Jacob. In illa ergo figura Dominici
Corporis duæ erant, personæ, scili-
cet Isaac, & Rebecca, significantes
duas naturas in nobis, puta corpus &
animam. Iacob, quem diligit Re-
becca, id est, fidelis anima, significat
verum Corpus Christi. Esau, quem
amabat Isaac, id est, corpus, eò quod
de cibis suis vescitur, significat sub-
stantiam panis cum suis accidenti-
bus, nimirum colore, sapore, ac cæ-
teris. Dum itaque Isaac, quasi homo
exterior, id est, sacerdos benedicere
debet, Esau, videlicet substantia pa-
nis recedit, verum similitudo Esau,
puta vestes cum odore, pelles pilosæ,
cibus cum sapore, id est accidentia
panis seu similitudo, scilicet color,
sapor, odor, durities manent circa.
Iacob, & sensus nostri fallun-
tur, Ibi fallitur visus Isaac, caligi-
nosus, sensus inquam debilis corpo-
ris nostri, quia putat præ oculis ha-
bere Esau, id est panem, cum solas
eius vestes habeat, nimirum speciem pa-
nis, sub qua later Iacob velatus, pu-
ta corpus Christi. Ibi fallitur gustus,
quia putat se comedere cibum Esau,
id est panem, cum solam eius simili-
tudinem gustet. Ibi fallitur olfactus,
quia putat sentire odorem Esau, id
est panis, qui verè non est ibi, sed
sentit odorem vestimentorum eius,
videlicet specierum panis, quibus vesti-
tus est Iacob, id est, Corpus Christi.
Infidelitatis itaque remedium exigit,
ut Corpus Christi velatum nobis de-
tur, ut quoniam sensus primi homi-
nis in cibo perdicionis vanè delectati
sunt, sensus nostri corporis in cibo
Eucharistico ad instar Isaac, decipi-
antur; ita tamen, quod anima in
fide sua non fallatur, credens verè in
hoc Sacramento, esse corpus & san-
guinem Christi, velatum speciebus
panis & vini.

Ratio 3.
cur Chri-
sti cor-
pus in
Sakra-
mento
nobis de-
tur.

Tertia ratio, ob quam Christus
corpus suum nobis velatum dare vo-
luit, est instructio morum iuxta illud
Sap: 28. *Trahitur sapientia de occultis*.
Porro tria nobis in hoc Sacramento
occultantur, in quibus mores instru-

untur. In primis persona Saluatoris,
ut docet Propheta Isaia 45. *Verè tu*
es Deus absconditus, Deus Israel Salua-
tor, ut hinc discamus nostram perso-
nam quandoque abscondere à perse-
cutorum furore. Hoc consilium ipse
met Deus porrexit Isaia 26. populū
suū, alloquens: *Vade popule meus, ab-*
scondere modicum, donec pertransierit
indignatio mea in persecutore. Et hoc
multi iustorum leguntur fecisse: nā
2 ad Corinth: 11. S. Paulus de seipso
dicit: *Damasci Præpositus voluit me*
comprehendere, & à fratribus demissus
sum in porta per murum. Similiter To-
bias cum cum Rex iuberet occidi,
fugiens nudus latuit, ut scilicet ope-
ra misericordiae, quæ coeperat, im-
pleret. Abscondita est præterea in
hoc Sacramento pulchritudo exi-
miæ claritatis, quæ in corpore Chri-
sti relucet, iuxta illud Isaia 7. *Expe-*
ctabo Dominum, qui abscondit faciem su-
am: neque enim mortalis oculus lucē
illam inaccessibleē sustinere vlla ra-
tione posset, ut hinc iustum homo di-
scat, abscondere pulchritudinem su-
am corporalem à conspectu hominū;
quoniam exterior pulchritudo & or-
natus, multis plerumque ad ruinam
ocasio esse solet.

Isaia 26.

2. ad Co-
rinth: 11.

Isaia 7.

Iob 19.

Gen: 24.

2. ad Co-
rinth: 11.Ad Ga-
lat: 6.

Decor ergo corporalis tribus
modis absconditur, in primis per ha-
bitus vilitatem, iuxta illud Iob: 19.
Saccum consui super cutem meam, & o-
perui cinere carnem meam. Sic quon-
dam Rebecca conspecto Isaac, tollens
pallium operuit se. Et Apostolus 1.
ad Corinth: 11. hoc præceptum mu-
lieribus præscribit, ut Ecclesiam in-
trent velato capite: *Mulier, inquit,*
debet habere velamen super caput pro-
pter angelos, id est, propter bonos, &
Deum timentes homines. Deinde,
per austeritatem ieiuniorum, ut do-
cet Apostolus ad Galatas 6. illis ver-
bis: *mihi mundus crucifixus est, & ego*
mundus, ac si diceret, contemno mun-
dum propter poenam suæ sollicitudi-
nis, & ego utilis sum hominibus pro-
pter mei corporis macerationem.
Tertio, per boni operis assiduitatem,
de qua loquitur piissimus Rex Israe-
litarum

Psalm: 38. *Tabescere, sicut araneam animam meam, & in meditatione mea exardescet ignis. Na quemadmodum aranea ex suis visceribus trahens opus naturæ, tabescit exinde; ita plane homo iustus frequenter se exercens in operibus sanctis ex vera charitate, maceratur, & pallefcit in corpore. Quod ingeniose edisseruit Salomon Ecclesiast: 33.*

Ecclesiast: 33. *Jugum, & lora curvant collum durum, & seruum inclinans, operationes assidue.*

Abcondita est insuper in hoc sacramento opera diuinæ omnipotentia, iuxta illud Ecclesiast: 43. *Multa abscondita sunt maiora his, pauca enim videmus.* ut hinc discamus, abscondere bonorum operum, & virtutum intentionem ab humano favore. Quod pulchre Redemptor noster illa parabolâ adumbravit, Matth: 13.

Matth: 13. *Simile est Regnum Cælorum thesauro abscondito in agro.* id est, ut exponit S. Thomas opusculo 58. cap: 8. similis est conuersatio iustorum, bono operi abscondito in corde. Vnde S. Gregorius dicit: *Ita sit opus in publico, quantum intentio maneat in occulto, ut de bono opere praebeamus proximis exemplum, & tamen per intentionem, quâ soli Deo placere cupimus, semper optemus secretum.* Nam ubi opera nostra bona, tuba instantiæ propalantur, & subito euanescent, nec mercedem apud Deum habent, cum eam in sola hominum opinione reponant.

S. Gregorius dicit: *Ita sit opus in publico, quantum intentio maneat in occulto, ut de bono opere praebeamus proximis exemplum, & tamen per intentionem, quâ soli Deo placere cupimus, semper optemus secretum.* Nam ubi opera nostra bona, tuba instantiæ propalantur, & subito euanescent, nec mercedem apud Deum habent, cum eam in sola hominum opinione reponant.

Quarta tandem ratio est, cur nos Christus corpore & sanguine suo, speciebus sacramentalibus velatis pascat, quia id hominum imbecillitas exigebat. Quod facile deducitur in primis ex figura legali Exodi 3. quando filij Israel videntes ex consortio Domini cornutam faciem Moysi, timuerunt prope accedere; propter quod posuit velamen super faciem suam, dum loqueretur ad eos. Siquidem facies Moysi adeo magnam receperat radiositate, ex frequenti, ac familiari appropinquatione ad diuinum lumen, ut videretur humanis oculis, quasi cornuta; & ideo non poterant claritatem vultus eius sustine-

Ratio 4. cur Christus corpus velatum nobis daretur. Facies Moysi cornuta visa fuerat.

re nisi velatam. Ita plane, imò incomparabiliter magis corpus Christi in resurrectione eius glorificatum, & speciale ac deiforme factum, nemo posset mortalibus inspicere oculis, nisi alienis speciebus velatum.

Deducitur præterea ex ratione naturali, quæ est nimia dissimilitudo inter luminis oculi nostri claritatem, & luminis corporis Christi. Nam oculus noster angustus, & æger, ac corruptibilis est; claritas autem corporis Christi incorruptibilis, & quodammodo immensa.

Et hæc est ratio visibilitatis omnis luminis similitudo aliqua videntis ad lumen: Vnde quanto maior est similitudo ad lumen maximum, tantò limpidior, & dulcior est visio. Hinc est, quod sanus oculus possit aliquatenus videre nudum corpus solis; non tamen corpus Christi: quia cum illo habet aliquam similitudinem luminis, & corruptibilitatis, quam non habet Corpus Christi. Nisi enim oculus ex aliqua parte celestis lumini similis esset, nequaquam illud videre posset, propter nimiam dissimilitudinem. Quia ergo ob nostram imbecillitatem, & corporis Christi nimiam claritatem, non possumus intueri oculis corporeis immensum illum splendorem, de facie Christi relucens; ideo saltem oculomentali, id est, pura cordis intentione debemus ipsum respicere.

Hinc summam utilitatem speciebus sacramentalibus, facile conijcere possumus ex conuiuio Regina Esther, quod describens sacer textus Esther 5. dicit: *Venerunt itaque Rex, & Aman ad conuiuium, quod eis Regina parauerat.* Res stupenda: de Assueri Regis conuiuio, dixerat superius scriptura sacra cap: 1. *Fecit grande conuiuium, ut ostenderet diuitias gloriæ regni sui.* Conuiuium autem Regina Esther, nec grande, nec magnificum esse dicitur, sed simpliciter conuiuium. Ratio hæc est: quia in conuiuio Estheris, non ostentatio gloriæ, sed sola populi Israelitici vita quærebatur, ne totus ille populus

instante pessimo Aman, miserè periret; ideoque illud tantum simplicissime posuit scriptura, quod ad conseruationem populi obtinendam, conducibile erat. Idem planè in Christi Domini conuiuio Eucharistico cautum esse video: non enim in pretiosis alitum, aut pecudum carnibus institutum est; sed in communissimo panis alimeto: nihilque in illo aliud extrinsecus proponitur, præter species panis, & vini. Quia nimirum in Eucharistia instituenda hoc vnicum attendebatur, ut ad vitam æternam obtinendam, aptum quid mortalibus præstaretur. Hæc est mens Algeri lib: 3. de Sacram: cap: 4. ubi dicit: *In sacramentalibus speciebus non quasiuit dignitatem, sed aptitudinem.* Nulla proinde Christo cura fuit, de specierum pretio, aut dignitate; sed desola utilitate, quæ in his speciebus inueniebatur. Verum sit sanè; quod sola species panis, & vini proponantur aspectui nostro in hoc Sacramento, cur tamen gloriæ corporis splendor sub illis latens, non exhibetur videndus? sed totus lateat, & abscondatur. Sanè, ut per hoc magis homines excitentur, ad diuinitatis gloriæ percipiendam. At citatus Algerus lib: 2. de Sacram: cap: 3. *Si autem sua potentia claritati corporis sui visum nostrum contemperaret, non suo loco, aut tempore, in contemplatione sua gloria remunerationem suam nobis præordinans, meritum conferret: quia amplius laborare non libret: sicut & Petrus in transfiguratione dixit: bonum est nos hic esse. Quod ut ait Leo non erat improbum, sed inordinatum.* Quid melius ita profectò gloriosi corporis sub speciebus panis latentis splendor, si oculis nostris videretur, efficeret, quod celestis illius gloriæ quærendæ, minimè desiderio afficeremur. Si enim Petrus, ubi Iesum gloriæ transfigurationis fulgentem, in monte Thabor prospexit, nihil aliud optabat, nihil aliud requirebat, nisi ut ibi cum Iesu in perpetuum remaneret. Ita equidem, si in Eucharistia Christi Corporis gloriæ vide-

Conuiuio Reg: Esther adhibebatur conuiuium Eucharisticum.

instante pessimo Aman, miserè periret; ideoque illud tantum simplicissime posuit scriptura, quod ad conseruationem populi obtinendam, conducibile erat. Idem planè in Christi Domini conuiuio Eucharistico cautum esse video: non enim in pretiosis alitum, aut pecudum carnibus institutum est; sed in communissimo panis alimeto: nihilque in illo aliud extrinsecus proponitur, præter species panis, & vini. Quia nimirum in Eucharistia instituenda hoc vnicum attendebatur, ut ad vitam æternam obtinendam, aptum quid mortalibus præstaretur. Hæc est mens Algeri lib: 3. de Sacram: cap: 4. ubi dicit: *In sacramentalibus speciebus non quasiuit dignitatem, sed aptitudinem.* Nulla proinde Christo cura fuit, de specierum pretio, aut dignitate; sed desola utilitate, quæ in his speciebus inueniebatur. Verum sit sanè; quod sola species panis, & vini proponantur aspectui nostro in hoc Sacramento, cur tamen gloriæ corporis splendor sub illis latens, non exhibetur videndus? sed totus lateat, & abscondatur. Sanè, ut per hoc magis homines excitentur, ad diuinitatis gloriæ percipiendam. At citatus Algerus lib: 2. de Sacram: cap: 3. *Si autem sua potentia claritati corporis sui visum nostrum contemperaret, non suo loco, aut tempore, in contemplatione sua gloria remunerationem suam nobis præordinans, meritum conferret: quia amplius laborare non libret: sicut & Petrus in transfiguratione dixit: bonum est nos hic esse. Quod ut ait Leo non erat improbum, sed inordinatum.* Quid melius ita profectò gloriosi corporis sub speciebus panis latentis splendor, si oculis nostris videretur, efficeret, quod celestis illius gloriæ quærendæ, minimè desiderio afficeremur. Si enim Petrus, ubi Iesum gloriæ transfigurationis fulgentem, in monte Thabor prospexit, nihil aliud optabat, nihil aliud requirebat, nisi ut ibi cum Iesu in perpetuum remaneret. Ita equidem, si in Eucharistia Christi Corporis gloriæ vide-

Alger: lib: 3. de Sacram:

Idem.

remus, nihil iam aliud requirerem, sed ab omni labore prorsus vacui sederemus, dicentes cum Petro: *Bonum est nos hic esse.* Ergo ad diuinam sapientiam pertinebat, omnem suam gloriæ sub speciebus panis, & vini abscondere, ut per hoc sacramentum ad æternam beatitudinem conquirendam tantò magis nos alliceret.

Vultis plures utilitates, quæ nobis ex Sacramento Eucharistiæ speciebus panis, & vini velato proueniunt? profectò inenarrabiles. Prima utilitas est, remissio peccati: nam in primis per Eucharistiam, delictum peccatum veniale, docetur expresse in Cathéchismo Pij V. his verbis: *Remitti verò per Eucharistiam, & con-*

donari leuiora peccata, quæ venialia dici solent, non est, quod dubitari debeat. Idem docet Concilium Trident: Sess: 13. cap: 2. ostendens: *Sacramentum hoc esse antidotum, quo liberamur à cul-*

pis quotidianis, & a peccatis mortalibus præseruamur. Imo etiam interdum, per hoc Sacramentum multi graues Authores affirmant, in casu, quo aliquis inculpabiliter accedit ad Eucharistiam, vel quia ignorat inuincibiliter statum peccati, quod commisit; vel quia existimat se fuisse rite absolutum, cum non fuerit, virtute Sacramenti Eucharistici, conferri eidem gratiam peccati mortalis remissionem. Et ratio est, quia omnia sacramenta nouæ legis, habent vim conseruandi gratiam non ponentibus obicem. Sed interdum potest quis in peccato mortali exiens, ad Sacramentum Eucharisticum accedere sine obice, ut si quis accedat

ad Eucharistiam, cum peccato inuincibiliter ignorato, aut putans probabiliter se esse contritum. Ergo tunc recipit gratiam virtutis Sacramenti: quoniam peccatum non est obex, nisi prout est in conscientia, & notitia peccatoris. Vnde si iustus accederet ad Eucharistiam cum putata conscientia peccati, poneret obicem, & gratiam non reciperet: ergo è contrario si peccator accedat cum putata conscientia iustitiæ

Bona 7. per Sacramentum Eucharistiæ conferuntur.

Concilio Trident:

Sacramentum Eucharistiæ interdum conferre primam gratiam

iustitiæ, non poneret obicem, & gratiam reciperet, quia moraliter faceret, quantum in se.

Altera utilitas est Sacramenti Eucharistiæ, præseruatio à peccatis mortalibus: nam Sacramentum hoc est panis vitæ, ut si quis ex ipso manducet, non moriatur. Et iterum, qui manducat me, & ipse uiuet propter me. Vnde Innocentius III. lib: 4. de mysterio missæ cap: 44. dicit: *Mysterium Eucharistiæ eripit nos à voluntate peccandi*. Tribus autem potissimum modis Eucharistia præseruat à peccato mortali. In primis conferendo robur animæ interius per auxilia ueriora. Deinde expellendo exterius Dæmonum impugnationes, qui fugiunt præsentiam Christi, nec audent accedere ad homines Christiferos, (hoc nomine S. Cyrillus Hierosolymitanus cathechesi 4. vocat summentes Eucharistiam.) Tandem remouendo etiam exterius per specialem prouidentiam occasiones, & periculosa peccandi.

Tertia utilitas est Sacramenti Eucharistiæ, actualis dulcedo, & delectatio, iuxta illud Psal: 67. *Parasti in dulcedine tua pauperi Deum*. Et Gen: 49. *Pinguis est panis eius, & præbebit de feris requiem*. Cuius ratio hæc desumitur ex Concilio Florent quia cibus Eucharisticus comparatur cibo corporali in suis effectibus: proinde sicut cibus corporalis non solum alit; sed etiam delectat, ita & cibus Eucharisticus. Et hic effectus est infallibilis ex vi sacramenti, nisi impediatur ex parte subiecti; non semper, tamen sentitur hæc dulcedo, nec est necesse, ut semper conferatur, quando sumitur sacramentum, sed interdum reseruatur in meliorem occasionem, quod aliquando sine culpa fieri, docet S. Antonius 3. p. tit: 3. cap: 6. §. 1. nihilominus quandoq; ista dulcedo degustatur ab alijs, ita ut omnis sapor delectamentorum carnalium eis fiat, Auctore S. Cypriano Serm: de Coena Domini.

Quarta utilitas est Sacramenti Eucharistiæ, quod etiam in corpore

aliquid operetur. Nam ex seruire, charitatis, quem sacramentum Eucharisticum causat in anima fumentis, sequitur quædam cordis quasi gestientis palpitatio, vultus hilis, uacitas coloris, serenitas oculorum, modestia, linguæ frenatio, grauitas in incessu, compositio externorum, gestuum, ac totius corporis pulcherrima conformatio, mira; ordinatio. Porro hæc operatio sacramenti Eucharistiæ circa corpus, consistit in diminutione fomitis, & concupiscentiæ, quod partim fit dæmones fugando, ne turpia, & obscena phantasmata excitent, partim sedando, & reprimendo excrecentes humores libidinosos. Et hac de causa sacramentum Eucharisticum, vocatur in scriptura sacra, buccella sicca, seu exsiccans. Proverb: 17. *Melior est buccella sicca*. vnde S. Ambr: lib: 2. Offic: cap: 21. vertit: *Melior est buccella exsiccans*. S. Cyrillus Alexandr: lib: 4. in Ioannem affirmat, hoc sacramentum cohibere sauientem membrorum nostrorum legem, & perturbationes animi extinguere. Quod lumine naturali facile illustrari potest: nam sicut cibus naturalis bonus, generat bonos humores, & expellit malos; ita cibus Eucharisticus spiritualis cõpõrct noxias passionis, & alias excitat proficuas. Deinde, cibus naturalis nicitur sibi assimilare, quem alit, idq; in multis qualitatibus assequitur, iuxta illud Aristotelis 2. de Gener: cap: 8. *Ex eisdem sumus, ex quibus nutrimur*. Cum ergo Christi caro contenta in Sacramento Eucharistiæ sancta sit, & rationi perfecte subdita, conueniens est, ut specialiter causet subiectionem nostræ carnis ad rationem.

Quinta utilitas est Sacramenti Eucharistiæ, adeptio gloriæ æternæ, docente id Christo Domino illis uerbis: *Qui manducat hunc panem, uiuet in æternum*. Vnde S. Prosper Serm: 339 dicit: *Qui manducat hunc panem, escam salutis accipit, & æternitatis poculum bibis*. Et facile id colligitur ex eo quod sicut cibus naturalis ordi-

Ex Sacramen-
to Eucha-
ristiæ ef-
fectus in
corpus redun-
dantet.

Proverb: 17.

S. Ambr:
S. Ambr:
S. Ambr:

Aristot:

S. Pro-
sp:

natur, ut perducatur hominem ad statum perfectum; ita cibus Eucharistiæ spiritualis, ordinatur ad augmentum gratiæ, ut ex se perducatur illud ad statum perfectum; & consummatum per gloriam. Hinc manifeste patet, assecutionem gloriæ æternæ, non solum esse effectum communem Eucharistiæ; quemadmodum & aliorum sacramentorum, quatenus illa omnia, dando gratiam, dant ius ad gloriam. Sed speciali titulo, quatenus nimirum in ratione cibi ad conferendam gratiæ consummationem ordinatur. Vnde in ratione signi per Eucharistiam significatur status beatificus, eo quod Deus, sicut in cœlo facie ad faciem se fruendum exhibet; ita & in sacramento Eucharistiæ facit, licet sub specierum velamine.

Sexta utilitas est Sacramenti Eucharistiæ, ius futuræ resurrectionis: nam propter unionem cum carne Christi, quæ fit in sumptione sacramenti Eucharistiæ, ut docet Apostolus 1. ad Corint: 10. *Unum corpus sumus omnes, qui de uno pane participamus*. Et S. Chrysosthomus homil: 60 ad populum Anthiochenum dicens: *Hoc pane pascimur, hunc nos unimur; & facti sumus unum corpus, & una caro*. datur peculiaris titulus nostræ carni ad resurgendum, ut aperte indicant illa Christi uerba, Ioan: 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet uitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die*. Propter quod Concilium Nicenum, sacramentum Eucharistiæ appellat, *symbolum resurrectionis*: Quod pulchre elucidat S. Cyrillus lib: 10. in Ioan: cap: 13. loquens de hoc Sacramento: *Non potuisse aliter corruptibilem hanc naturam corporis ad incorruptibilem uitam transducere, nisi naturalis uita corporis ei coniungeretur*. Nam quatenus hoc Sacramentum confert suscipienti gratiam habitualem, eumq; præseruat à peccatis, inde refultat quoddam ius ad gloriosam corporum resurrectionem.

Septima tandem utilitas est sacramenti Eucharistiæ, fecunditas,

spiritualis; hoc enim sacramentum digne susceptum communicat uini, quandam fecundam spiritualem, ad generandam prolem spiritualem. Hæc est mens Gersonis, super Magnificat, tract: 9. p: 4. sub §. *Nonum bonum*, ubi sic loquitur: *cibus habet hoc proprium, dum nutrit comedentem, ut Gerson: tempore suo faciat habitum ad generationem: semen enim super flumen est alimentum, non in quali, sed in quanto provenit inde stimulus, & tempus amantium*. Plane quando uenit plenitudo temporis, Deus dedit cibum Eucharistiæ; fecit per ipsum mentem esse verbi genam, sterilitate depulsa; cibus iste ita prædicta restaurat, satiat, delectat, uiborat, auget, obdormire facit, quid conseruentur, quæ ut uim generationis des? Et hoc Deus figurabat in veteri testamento, simile sacrificium exposcens Leuitici 2. *Anima cum obtuleris oblationem sacrificij Domino, simila erit ei oblatio*. eo quod simila cum sit farina quædam, grossior, aliquantulum flaua, in qua seruatur uirtus facunda, seu generatiua frumenti. Et ideo repræsentabat Sacramentum Eucharisticum, uim fecundam spiritualem in se continens.

Ostendi itaq; Christum Dominum sacramentum Eucharistiæ instituisse non in prandio, sed in cœna, cum quia illud instituit, in nouissimis temporibus, quando mundus iam ad occasum vergit. Tum, quia, sacra Eucharistia est finis & consummatio omnium. Ostendi præterea, Christum nos suo corpore, & sanguine, sub velamine specierum panis & uini tractare, tum propter indignitatem malorum, tum propter fidem bonorum, tum propter instructionem morum, tum propter imbecillitatem nostram, ostendi insuper septem utilitates nobis per Sacramentum Eucharistiæ conferri, quas ut consequi mereamur, cum omni diligentia nos ad hanc cœnam præparemus.

✠

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Gaudium erit in celo coram Angelis Dei super vno peccatore poenitentiam agente. *Luca 15.*

Poenitentia utilitas, & Dei atq. Angelorum de illa gaudium ostenditur.

Phoenix
pascitur
& renas-
citur.

Poenitum perferendum a vita sua figit terminos. Nascitur & aera volitantium volucrum, vni tantum. Phoenix, auratis vestito pennis prodigiosum quid piam contulit natura: *Nasci & Renasci.* ut non modò ceterorum instar viuendum generari; & in vastum orbis ambitum prodire, ac regium planè viuendi inchoare cursum valeat; sed etiam in prouectiore ætate; vbi se diuturnis grauatum annis & nimia onustum senectute agnoscit, in odoriferis & saluberrimis, balsami & oliuarum ramis collectis, confidens, & quasi grauidæ senectutis incusans morbum, intensius à sole dimanantibus radijs succenditur, & in cinerem atq. fauillas conuersus, iterum in pulchriorem renascitur formam, & recuperatæ iuuentutis amissam rursus instaurat vitam. Vbi rerum naturalium periculis indagator Plinius refert, non ita præteritam Phœnicis venustatem; quam renatam iuuentutis amissæ pulchritudinem, mundo gratam fieri. Equidem quod inter auiculas Phœnici natura, hoc inter terreni orbis mortales creaturas homini, supremus ille omnium rerum gubernator Deus, contulisse videtur; nimirum: *nasci & Renasci.* Nascitur enim homo & in corpore, dum claustra vteri materni prætergressus, periculosa humanæ mortalitatis litora conscendens,

Modus
renasce-
di.

Etiam
homini
nasci &
renasci
conces-
sum.

in anima, dum in sacramentali baptismatis fonte, tanquam in celesti balneo salutiferè ablutus & originalis peccati maculâ, penitus derersâ, amissum innocentie statum recuperat, & amicam in Dei gratia viuendi societatem renouat. Verùm quoniam & corpus, quod mortale est, morbida senectus citò insequitur; & animam primæui lapsus fomes inextinguibilis, summo impetu frequenter infestat; difficile est hominem, semel natum non labi, & dolendum tam corporis; quam animi naufragium crebrò non incurrere. Nemo enim hominum sine peccato est. *Nam vni duntaxat: hoc testimonij datur, quod peccatum non fecerit, ceteris vero omnibus & concipi & nasci in illo, lex est.* inquit D. Basilus Serm. de Poenitentia. Idcò prouidus vniversi gubernator Deus, videns quàm ex fragilibus primordiis ortum ducat homo, & quàm facile succumbat. Secundam eidem post naufragium tabulam, scilicet poenitentiam proposuit, ut si quando in errabundis estranata mundana politici labyrinthis, aut in ambitionis fastu aliorum; victorum pestilenti morbo inueterari contingat, instar grauati senio Phœnicis, per poenitentiam iterum renasci possit, confidendo in odoriferis poenitentia ramis, contritione scilicet lincera, emendationis promissione

S. Basil.

Dominica III. post Pentecosten.

Iob: 19. missione flumina, & satis factione debita, iuxta doctrinam recti Iob dicens 29. cap: *In sudulo meo moriar. & sicut palma multiplicabo dies meos.* Translatio autem Græca (vt ingeniosè annotauit Beda Commentar: in cap: 12 Iob:) vertit: *Sicut Phœnix multiplicabo dies meos.* quasi diceret in persona peccatoris; confidebo inquit in odoriferis Poenitentia sanctæ ramis, & ibi inueteratam delictorum meorum maliciam incusando, renascar iterum, & dies meos in æternitatis incircumscriptæ terminos prodendam. Quare & ego amaritudinè salutaris poenitentia vobis commendare satagens, & ad æstum contritionis vestra pectora excitare cupiens, quanta sit poenitentia utilitas, & cur de poenitente peccatore Deus & Angeli caelestes gaudeant, edisseram in laudem omnipotentis, qui neminem peccantium perire vult, sed omnes saluos fieri desiderat, & vobis in salutarem doctrinam. Auditores.

Poenitentiam re, aut voto susceptam, necessitate medijs ad salutem, necessariam esse omnibus, qui post baptismum in nauim Ecclesiæ Christi admissi, peccato mortali naufragarunt, diuino spiritu afflatus edicit Euangelista Luca 13. *Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Confirmat Diuus Thomas veritatem scripturæ, qui de sacramento Poenitentia, Quæst: 84. Articulo 5. dicit: *Non est possibile, peccatorem aliter iustificari, salutemq. consequi: quàm virtute passionis Christi; hoc enim solum nomen datum est mortalibus, quo eos oporteat saluos fieri, in cuius sanguine conscientie dealbent & peccata abluant.* Cum igitur virtus passionis Christi applicari hominibus non possit nisi per sacramenta, & nullum remediū præter poenitentiam baptizatorum peccata tollat, non magis poenitentia quàm mortaliū remissio eisdem necessaria erit ad salutem necessitate medijs. Comprobat hoc ipsum Tridōtinum Concilium Sessione 14. Cap: 2 vbi docet: *Pariter esse necessarium poenitentiam Sacramentum lapsis post bapti-*

Luca 13.

S. Thomas.

Virtus
passio-
nis Chri-
sti sine
sacrame-
tis non
applica-
tur.

Concil.
Trid:

sumus quemadmodum nondum regenerati ipsemet baptismum necessarius est. Hinc idem concilium Sess: 6. cap: 14. damnas eos, qui docent sine Sacramento poenitentia posse lapsos post baptismum resurgere. Infirmis enim peccati omne humanæ medicinae exclusit auxilium. Et ipsa iustitia animam peccatricem omni depopulatione dignam, omni tormentorum genere discutiendam, interminatâ mortis pœnâ mutilandam, & inferorum ignibus exurendam iudicat; benignissimus tamen vitæ mortisq; arbiter Deus, alijs hodiè peccatorem cruciatibus affici vult, ijsq; ad salutem profuturis, non animam perdituris; & consilium suum, quod olim per Ezechielem miseris peccantibus proposuerat, aperit. *Nolo inquit, mortem peccatoris, sed tantum ut conuertatur, & viuat.* Ezechielis 33. Quæ Dei sententia quid aliud suadet peccatoribus, quàm vltimum illud tentandum remedium, quo resurgere valeant à lapsu? scilicet poenitentiam, sanctam. Poenitudo enim non minus necessaria peccantibus, quàm vulneratis medicamina; subleuat hæc à morte delinquentes animas, ingratos Deo reconciliat peccatores, & impios à via iniquitatis conuersos, ante mortem etiam in præsentī vita, incremento gratiæ beatificat. Nec perire potest, quisquis hoc anthidoto agroranti medetur conscientia. Nō est subuersa Ninive, quia poenitentia egit, & cum Propheta imminentem Dei vindictam illi ciuitati prædicēs, intra triduum seuerè adimplendam, molestè ferret, quod omnibus scægens impuris libidinibus Ciuitas illa subuersa non esset, respondentis Dei vocem audiuit. *Memor esto quia ego bonus sum: & qui semper viuo, poenitentem quocq. peccatorem semper viuere volo.* Quis magis impius in sacris paginis describitur, quàm Achab? qui præter reliquas rapinas, & vineam occiso illius domino rapuerat; & ecce cum lætus descenderet ad possidendum illam, subito ei occurrit, qui delinquentem Crisostomus argue-

Ezech:
33.

Quod
vulnera-
tis medi-
cina, id
peccato-
ribus poeniten-
tia est.

Ninive
ob poeni-
tentiam
euerfa
non est.

Ibidem:

Achabo
penitē-
ti Deus
ignouit.

1. Reg. 22

Davidis
et pecc-
ata gra-
dia.

2. Reg. 22

argueret, Propheta Dei: non ut ho-
stis, sed ut pacem animæ ferēs. Pro-
nuntiavit non sui ipsius, sed Dei sen-
tentiam, & ecco auditā sententiā per-
territus Achab, saccum induit, & qua-
si sui oblitus omnem maiestatis pō-
pam abiiecit. Quid hæc stricta pœni-
tentia profuit? Multum certè. Quia
sceleratum antea, & in omne vicio-
rum genus habenas consciētiæ laxā-
tem, sed mox cum lachrymis dolen-
tem, ab ultione furoris diuini eripu-
it. Aded, ut ipse Propheta, qui ad fe-
rendam condemnationis sententiā,
missus fuerat, audierit à Deo: *Quo-
niam inquit, precatus est Achab minas
veritatis, quæ illi imminatæ sunt, in diebus
ipsius non euenient.* Pœnitentiā enim,
illius placatus sum, & ideo ad boni
Pharmacii desiderium adigor.

Quid vir ille Sanctus, vnus o-
mnium secundum cor Dei, David?
Nonne & hic tria simul præcepta
Dei in vna causā transgressus erat?
Commisit enim & homicidium, &
adulterium, & alienæ vxoris concu-
piscentiā quoque peccauit; sed quia
nihil magis placet Deo, quàm pec-
catoris conuersio, & pœnitentia, iudi-
cem illum proprii delicti constituit.
Deus. Et quoniam trabem in oculo
nostro non videmus, festucam autē
in alieno facile deprehendimus, pro-
posuit illi causam tanquàm alienam,
per os Prophete loquens. *Erant in-
quit, duo viri in vna Ciuitate, vnus pau-
per, alter diues. Diues habebat multas
oues, pauper vnicam, quæ in sinu ipsius
quiescebat, & cum ipso comedebat, &
poculo ipsius bibebat (quod vxoris arca-
num fuit) venit ad diuitem hospes quidā
peregrinus (rectè sanè peregrinus, quia
cui nunquam antea assueuerat Da-
uid, nimirum fomes peccati) Et ec-
ce volens diues hospiti aliquid de suis ma-
estare, vnicam illam pauperis ouem vio-
lenter abripuit. Non intellexit my-
sterium hoc David, & molestè factū
illud ferens ex zelo pietatis respōdit.
Punit inquit dominus, morte dignus est
qui hoc fecit. Mox euoluit Propheta
enigmaticum sermonem: Tu in-
quit Rex salus homo es, qui hoc fecisti.*

Perterritus David sententiā, quàm
aduersus seipsum tulerat, properauit
ad Pharmacum, & lethale vulnus
Conscientiæ agnoscēs, ad medicum
confugit, inclamans? *Peccauit inquit*
Et ecce non est negata sitienti medi-
cina, & pœnitenti venia, responden-
te Propheta. *Et dominus quoq; ait* Ibidem
transulit peccatum tuum. Sed ne diu-
tius in veteris testamenti spatiemur
exemplis, vbi priusquàm facer ille de
hominis Dei latere sanguis, pro no-
bis effusus esset, arcta nimium pœni-
tentiā ad remittenda peccata opus e-
rat. Palam est, quod etiam post Chri-
sti passionem, post sacrum baptisma,
& acceptum gratiæ donum, pœniten-
tiæ locus sit ijs, qui deliquerunt; nec
aliter miser peccator, quàm per pœ-
nitentiā, in amissa innocentia &
gratiæ puritate renouari potest. Nā
si interrogauerimus ipsum redēpro-
rem nostrum, *Quare ad nos venisti?* erga pec-
catores
Respondet certè, Non veni ser-
uare iustos, sed peccatores vocatu-
rus ad pœnitentiā. Non enim mi-
sericors Deus etiam impios execra-
tur? Nam si domū Pharisei vocatus
ingredi non erubuit, licet is plenus
fastu, plenus astutiā esset, nec eo fine
dominum inuitauerat, ut eum dignè
tractasset; sed potius, ut in verbis &
in operibus obseruaret. Quantò ma-
gis ad peccatorem, pœnitentem, &
ad se conuertentem, conuertere non
recusabit. Accessit ad illum mulier
peccatrix, ut misericordiam impe-
traret. Accessit autem non in facie;
neq; enim tantum habebat confidē-
tiā. Non apprehendit manum illi-
us: nec enim tantum præsumere
ausa est, sed pedes tantum amplexa-
& osculata est, eosdemq; lachrymis
lauit, capillos ad tergendum exemit.
Hac tantum vice probè. Et pecto-
ra quæ sæpenumero male conspicua
reddiderat, tunc demum bene nu-
dauit. Et ecce vocem misereantis au-
dire meruit. *Mulier inquit remittun-
tur tibi peccata tua.* Obstupefce hic
quisquis eum superbo Phariseo pœ-
nitentiā procrastinas. Mulier pec-
catix procumbens ante vitam, su-
scitatur

Ibidem
v. 14.

Christi
erga pec-
catores
Clemē-
tia.

Luce 7.

S. Am-
brosius.

scitatur è morte peccati, plorans an-
te iusticiam, veniam consequitur.
Fit è meretrice, Christi ministra; è
publica peccatrice, sancta; ex infer-
ni face, Ecclesiæ lucerna; & abomi-
nabilis mundo, cælo gratissima; ex
despecta hominibus, Angelis sum-
mè amica. Quid tam repentinæ Cau-
sæ mutationis? pœnitentia certè?
quæ summos etiam peccatores, quos
mundus plurimis non raro annis, su-
is voluptatum illecebris corrumpere
solet, in momento ad Deum con-
uertit. Hoc certè exemplar nobis
Deus proposuit, ut ad pedes Ies y è
nostris delictis ocyus fugiamus. Nā
licet is ad Patrem ascendit; nobis
tamen semper præsens mane-
re vult, & quandocunq; homo ad il-
lum confugit cum gaudio illum am-
plectitur. Hoc consilium dat peccā-
tibus D. Ambrosius cap. 8. ad Vir-
ginem lapiam. *Necesse quidem est ait*
*præuictricem animam, tartareis pa-
nis & gehenna ignibus tradi tu tamen ut*
ab æternis panis libereris, cogita prius de
quantæ ueris gloriæ, de quo libro nomen
*tuum deletum sit, cum ad peccatum vo-
lueris accedere.* Quod si fortè com-
mittas, non aliud tibi remedium cō-
stitutum esse, post baptismum, quàm
pœnitentiæ solatium, tecum cogitās
& mente retractans, proprii facti iu-
dex esto ipse seuerior, Indue lugu-
brem vestem, amarā scilicet pœni-
tentiæ contricionem, & mentem de-
lictis sociam, ac singula membra di-
gna castigatione puni. Amputa-
crines (fastum scilicet elati animi)
qui per vanam gloriam, occasionem
tibi luxuriæ sæpius præstiterunt. Per-
funde oculos lachrymis, qui immo-
derato & illicito aspectu, te ad con-
cupiscentiā frequenter stimularūt.
Palleseat facies, quæ quondam viruit
impudentiæ. Deniq; totum corpus
iniuriā maceretur, cinere aspersum,
& opertum cilicio perhorrescat,
quia malè sibi de pulchritudine pla-
cuit. Liqueseat cor sicut cera ieiu-
nijs inquierans seipsum, & cogitatio-
nibus ventilans, cur fuerit ab inimi-
co subuersum. Crucietur sensus,
quia in membra corporis cum habe-
ret dominationem, malo cessit im-
perio. Talis vita & talis actio pœni-
tentiæ, si fuerit perseverans, audeat
quilibet verè pœnitens sperare &
gloriam, & pœnæ euacuationem.
Quia dicit Deus: *Conuertimini ad me,*
& conuertar ad vos. Idēlis 2. *Conuer-*
timini inquit ex toto corde vestro, in ie-
iunio, & fletu & planctu quoniam pius &
misericors sum. Hac viā Longinus il-
le, Christi in Cruce pendentis latus
transfigens lanceā, veniam assecu-
tus est, cū facti impiè commissi,
pœnitentiæ pijs protestaretur verbis
inclamans: *Verè hic est Filius Dei.* Sic
conuersus ille magnus Propheta Da-
uid iustificatus est. Hoc modo Ma-
nasses; qui in templo Dei quadri-
formia collocauerat idola, ut neces-
se esset, cuius vnde libet templum
ingredienti, ante idola procumbere,
vbi pœnitentiā egit, & captiuitate
reuocatus est. Sic niniuen peccatrix
illa Ciuitas, per semitam pœnitentiæ
ad Deum reuersa, incumbentem si-
bi euasit interitum. Nec certè vlla
desperatio à pœnitentia retardare
debet, cū nulla peccatorū tanta sit
grauitas, pro qua Deus orari neque-
at, dicente Moyse 34. *Qui aufert ini-*
quitatem, & scelera atq; peccata. quæ
Exod 34.
verba Bursensis interpretans, dicit:
omnia peccatorum genera & ex in-
firmitate, & ex ignorantia, & ex ma-
licia cōmissa, diuinæ misericordiæ
auferenda subijci. Quis enim graui-
or Manasse esse peccator potuit? qui
tam multa sacrilegia patrauit, ut ex-
cederet omnia, quæ fecerunt Amor-
rhæi ante eum 4. Regum 21. tot in-
nocentum sanguinem effudit, ut ad
os vsq; natarer Hierusalem ibidem.
Denique tam multa flagitia commi-
sit, ut ipsemet de se ipso recenseat in
oratione sua, quæ habetur in fine Pa-
ralipp: siue Bibliorum, *Peccauit in-*
quit super numerum arena maris. Ergo
ne iam vlla medicina tam lethalibus
plagis potuit adhiberi? Potuit certè,
à diuina misericordia, singularium
Pharmacorum in omnes morbos cō-
ditrice nam dicit scriptura. 2. Pa-
ralipp:

Idēlis 2.

Exod 34.

Para-
lipp. vlt.

ralipp: 33. *Postquam eo angustatus est, A*
oravit Dominum Deum suum, & exau-
diuit orationem eius. in quem locum.
 Diuus Hieronymus scribens, refert
 traditionem Hebræorum, quod Ma-
 nassès captus & in Babylonem du-
 ctus, in vas æneum coniectus fuerit,
 ut admoto igne paulatim exureretur
 ubi cum nullum exeundi atq; respi-
 randi locum inueniret, vndique cir-
 cumclusus inuocare cepit omnia no-
 mina idolorum, quæ colebat, sed
 cum nullam opem experiretur, re-
 cordatus doctrinæ illius, quàm à Pa-
 tre suo Ezechia crebrò audierat, Cum
 inquit *quæseris Dominum Deum tuum, inue-*
nies eum sicutamē toto corde quæseris, & tota
tribulatione anima tua. Deutorono-
 mij 4. tunc Manassès illicò cepit ve-
 rum Deum inuocare, & exauditus
 est: addit enim Glycas in Glossa ci-
 tatus; confestim affuisse Angelum,
 oranti Regi, qui rupto illo simula-
 chro seu vase æneo, in quod inclusus
 fuerat, eum Hierosolymam reduxe-
 rit. Si igitur Manassès adeò impius,
 ut non solum in regno; sed etiam in
 tormento idololatrauerit, nec prius
 ad verum Deum redijt, quàm omnia
 falforum Numina tentasset, & inania
 esse ipso experimento comperisset:
 à Deo tamen misericorditer libera-
 tus est? Quanto magis & facilius et-
 iam gravissimus peccator, in Chri-
 sti Ecclesia diuinæ misericordiæ par-
 ticeps fieri poterit? Cum diuinus
 ille Athanasius, magnam hanc mi-
 sericordiam Dei respiciens, dicere
 non dubitauerit. *Si Manassēm Deus*
seruauit, equidem ausim dicere, quode-
tiam ipsum diabolum seruaturus fuerit
si reuerſi ad Deum voluisset. Et li-
 cet expauescenda est nimis sententia
 Apostoli ad Hebræos 6. dicētis: *Im-*
possibile est eos qui semel sunt illuminati,
& prolapsi, rursus renouari ad penitenti-
am; quod adhuc cum maiori timo-
 re exaggerat D. Paulus ad Hebræos
 10. *Voluntarie inquit peccantibus nobis,*
post acceptam notitiam veritatis, non re-
linquitur pro peccatis hostia; sed & il-
 lud non minus tremendum, quod
 Sancti Patres peccatum in spiritum

Sanctum, neque in hac vita, nec in
 futura remissibile esse doceant. D.
 Cyrillus Alexandr: in Epist: ad Pro-
 clum, vocat illud insanabile. Diuus
 Chrysosthomus in Psalmo 49. imme-
 dicabile, victor Africanus inexpia-
 bile. Denique D. Hieronymus lib:
 3. de Spiritu Sancto, vocat illud pec-
 catum sine venia. Non tamen per
 hoc ostendunt etiam peccati in spiri-
 tum sanctum remittendi impossibi-
 litatem absolutam, sed tantum ma-
 ximam difficultatem insinuant;
 neq; Apostolus vult, quod volunta-
 riè peccati absolute desit expiationis
 remedium; sed tantum innuere
 vult, quod difficillimè inueniatur.

Proinde tam Apostoli, quàm
 Doctores Sancti, quoties gravissima
 aliqua peccata, aut peccatum in spi-
 ritum sanctum, vocant irremissibi-
 lia, loquuntur in sensu figurato & hy-
 perbolico, & ad vsum hominum: vo-
 lentes ostendere, quod quemadmo-
 dum apud homines, homicidium fi-
 lij Regis voluntarium irremissibile
 est, ordinario modo, si tamen acces-
 serit Principis clementia, interfecto
 penā capitis promerita donari
 poterit; sic planè qui ex malitia pec-
 catū in Spiritum Sanctum blasphemando
 committit, in filium impudē-
 ter delinquendo, in Sanctissimam
 Trinitatem, aut vnionem substantiæ
 diuidendo, aut personarum distin-
 ctionem tollendo, non tam facile
 eiusmodi peccans tanti delicti veniam
 assequi possit, sicut alij peccatores
 ordinariè assequuntur. Verum si
 penitentia perseueret, & dolor pec-
 cati adhibeatur, non ei negabitur ve-
 nia Nullibi igitur Sancti Patres de-
 sperationem peccatoribus iniiciunt,
 sed timorem solum inculcant, ne fa-
 cilem & parabilem medicinam re-
 cogitantes, morbi peccaminosi vim
 & gravitatem magis augeant. Si
 quidem nulla penitentia excogitari
 potest, quæ aut æquet crimina, aut
 excedat. Sed prudentia opus est, ut
 quemadmodum grandi plagæ, altā
 & prolixa opus est medicinā, sic
 quoq; grauiori scelerī, penitentiæ
 graui-

S. Cyril-
 lus Ale-
 xandr:
 S. Chry-
 sosth:
 S. Hie-
 rony:

Quomo-
 do pec-
 catū in
 Spiritū
 S. sit ir-
 remissi-
 bile.

grauiorem adhibeat satisfactionem; &
 cum leuius sit crimen, cum pec-
 catum suum homo vltro confitetur,
 & penitet: gravissimum autem, cum
 mala sua celat, festinet citius & pe-
 nitentiæ in hæreat, conteratur & do-
 leat. Neq; enim sine Contritione,
 penitentia; neq; vera Contritio si-
 ne dolore esse potest? Ita qui in mul-
 tis offendimus, non Golgotheā tan-
 tum in rupe deposito, verum & ascē-
 denti supra cælum cæli, & sedenti
 supra Cherubim, supra pennas ven-
 torum ambulanti Deo, pro noxis ve-
 stigales pendere debemus lachry-
 mas. Non nos deterreat amaritudo
 penitentia. Nusquam enim cum
 penitentia, eò vsq; procedemus, ut
 cum Heraclyto spiritus tristes indu-
 ti, Democritum innubemq; tronq;
 penitus exuamus. Si quidem Peni-
 tentia, ita dolentem & peccata lu-
 gentem, mæore afficit, ut gaudium
 non excludat; ita animum delicta,
 execrantem exhilarat, ut quæ sunt
 iusti doloris partes, eas ex æquo tue-
 atur. Nam dum penitemus, conte-
 rimur; & dum conterimur, ama-
 mus. Proinde sicut amorī quando-
 q; dulces sunt lachrymæ; sic peni-
 tenti verè, & ex amore Dei contrito,
 omnis iucunda amaritudo. Sed vel-
 licat autem quispiam, & quomodo
 amamus? dum conterimur? quod
 dixi, nosse amet. Dictum reasumo.
 Contriti Deum amamus, quia ratio
 motiua contritionis, non est alia, ni-
 si superexcedens bonitas, & amabili-
 tas Dei, quæ nostram in Deum, & vi-
 cissim Dei in nos, potenter mouet
 charitatem. Cum enim noxa lethali-
 sis sic mala in ratione mali omnia ex-
 cedens, congruebat ipsam ex animo
 hominis non alio expelli actū; quàm
 specificato à bono super omnia bona.
 Proinde à diuina bonitate & dile-
 ctione. Hoc nobis inculcat Prophe-
 ta Ezechielis 18. *Conuertimini inquit*
& agite penitentiam, ab omnibus iniqui-
tatibus vestris; & non eris vobis in ruinā
iniquitatis. Et quomodo obsecro ex
 gravissimo peccati lapsu surgere, ex
 odio Dei offensi, ad eius conuerti-

micitiam possumus? nisi sublatum,
 animo Deum rursus amemus, & of-
 fensum iterum penitentia lachry-
 mis deprecemur. Cælum enim ipsū
 dum angimur, recreamus. Nani
 gaudium erit in cælo super uno peccatore
 penitentiam agente. Testatur veritas
 in hodierno Euangelio. Gaudet Cæ-
 lum de Conuersione peccatoris, de-
 siderans ut hominem, quem ad bea-
 titudinis æternitatem conditum esse
 scit eum intra beatarum domicilia
 mentiū post penitentia, de peccato
 triumphantem videat. gaudet Pater
 æternus, dum hominem videt, nolle
 à termino, quem illi omnipotentis
 voluntas conditoris præfixit, desili-
 re; Verum si delinquendo aliquan-
 tum aberrauit, amara penitentia re-
 med o erigi postulare. Gaudet Spi-
 ritus Sanctus, dum non refragantē,
 sed morigerum suis vocationibus
 animaduertit viatorem. Sed cuius
 gaudiū maius cogitari potest, quàm
 Jesu Christi Saluatoris, & Redem-
 ptoris nostri, nam si cara habentur,
 quæ magno sunt pretio empta, &
 Christi gaudium, de conuersione
 peccatoris ingēs esse debet, qui sum-
 mo pretio salutem nostram emit.

Quatuor autem causas reperiūt
 Doctores, propter quas Christus de
 conuersione penitentis summè gau-
 deat. Inprimis propter contormita-
 tem voluntatis Christi, ad volunta-
 tem Dei. Cum enim Deus velit om-
 nes saluos fieri, Christi quoq; ad-
 uentus non aliud fuit motiū, quàm
 ut lapsō mortalium generi succurre-
 ret; non mirum ergo quod propter
 conformitatē voluntatis suæ, idem
 circa homines cum Deo volentis, ubi
 peccatorem impietatis penitere vi-
 det, gaudeat vehementer. Et licet
 in diuinam Christi naturam non ca-
 dat gaudium temporale, partim quia
 mutaretur, partim quia non fuisse
 semper beata; nihilominus tamen
 cadit in naturam Christi humanam,
 nec quicquā eius perfectissimæ bea-
 titudini derogat, quia tale gaudium
 non prouenit ex fruitione visionis
 beatificæ, quasi de nouo sibi præsti-

Lucæ 15.

Chri-
 stus de
 conuer-
 sione
 peccato-
 ris pro-
 pter qua
 tuorgau-
 det.

Ezech:
 18.

ta; sed potius ab amore rei amata. Adeo vulneratus fuit respondebit. Vnde quia in eodem supposito in quo est natura Christi humana, est quoque & diuina: ideo propter hanc unionem, proprietates naturae Christi humanae conuenientes, praedicantur de Deo, ac proinde praesupposita unioni naturarum in supposito diuino, certum est, quod natura humana in Christo gaudeat proprie de penitentia peccatoris: diuina vero per communicationem idiomatum; quemadmodum etiam Deum passum aut Crucifixum esse dicimus.

Secunda ratio, Cur Christus de conuersione peccatoris gaudeat penitentis, sumitur ex fragilitate hominis; cum enim homo suggestione daemonis cadens, iterum per penitentiam surgit, tunc suam fragilitatem fortius superat, ut dicit D. Gregorius Homilia 34. in Euan: *Manus de peccatore conuerso, quam de stante iusto, gaudium est in Caelo: quia & dux praelio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter petiit, quam illum qui nunquam tergast praeiit, & nunquam aliquid fortiter gessit.* Homo enim non absimilis est pellicani pullis; quos illo absente serpens ex summo odio nidum eius intrans, occidit; at ubi redit pelicanus, & pullos trucidatos, vixque iam oscitantes reperit, ex summo erga illos amore, rostro se dilaniat, & super illos sanguinem spargit, sicque ad vitam enectos reuocat. Quid serpens iste nisi antiquum illum animae hostem denotat, qui persecutus odio Dei Filium, nos tanquam veros Christi pullos sapientius ingreditur, & in peccati mortem praecipitat: sed ubi benignissimus ille nostrae redemptionis Pelicanus, nos spiritu penitentiae adhuc oscitantes reperit, subito passionis suae virtutem nobis applicat, & rursus in gratiam suam reassumens viuificat, & viuificator videns, in caelo gaudere, & latari non desistit. Ad hunc proinde Pelicanum, in cruce pro nobis affixum, grauati peccatis confugere debemus, ubi si quaesierimus ex illo, cur

Tertia ratio Cur Christus de conuersio peccatore gaudeat, est immensa eius charitas erga homines, quae sicut Christum de commissa in Deum offensam, atque animarum damnatione magno dolore afficiebat; sic plane, penitentia, de earundem animarum salute, summopere illum gaudere facit; Hoc suum gaudium protestatus est Deus Lucae 15. inquit: *Congratulamini mihi quia inueni drachmam quam perdideram.* Quid nam autem esset ista drachma, quaestio est inter auctores, Glossa vult drachmam esse numerum certae quantitatis; alij vero dicunt esse genus nummi, quinque nummos in se continens. Morali-ter autem drachma significat animam electi ad gloriam, idque propter quatuor rationes. Primo, quia quemadmodum apud antiquos drachma materia erat aurea; sic plane animae electi hominis aurea esse debet materia, scilicet patientia & charitas; ut sicut aurum optime sustinet percussiones malleorum; sic homo penitens per patientiam, vincat tribulationum & aduersitatum asperos ictus; & quemadmodum ex auro Corona Regum, & Imperatorum fiunt; peccator pariter per charitatem, con-tributione penitentiae, ad regiam diuinae amicitiae dignitatem assumi curat.

Secundo forma drachmae erat rotunda; anima pariter penitentis rotunditatem in se representare debet: ut ea bona quae finem non habent, tota sollicitudine desideret. Tercio, pondus drachmae erat pondus iustum: Animae peccatoris penitentis non aliud iustum pondus debet esse, nisi timor Dei: hic enim facit hominem graue & ponderosum, ne tanquam palca, a leuissimo vanitatis & voluptatis mundanae vento rapiatur, & per nimiam laetitiam dissoluatur.

Luc 15.

Drachma quid significat

Homo pulis Pellicani simili

Peccatores Christi passi- uifican- tur.

soluatur. Quarto, drachma imaginem Caesaris impressam gestabat. Anima penitentis ut sit pretiosa drachma in conspectu Dei, imaginem eius sibi impressam gestet, necesse est; quae Dei imago maxime in puritate conscientiae eminet, quod Propheta agnoscens clamabat: *Car mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis.* denique in drachma solebat apponi inscriptio regis; in anima pariter hominis, Deus tanquam in sua imagine posuit inscriptionem iuris naturalis, recte faciendorum, & cognitionis Dei, quae inscriptio ab ipsa statim creatione omnium animabus impressa est, ut docet Damascenus, & palam pronuntiat Propheta Ieremiae 31. in persona Dei loquens. *Dabo, inquit Leges meas in corda eorum, & in visceribus eorum superponam eas.* Si igitur de ratione boni Patris familias est ut inuenta una Margarita pretiosa, in laetitiam effundatur, quomodo & nos-ter redemptor gaudere non debet, dum penitentem peccatorem ad se conuersum inuenit? Haec enim unica illius est, & inestimabilis unio, anima hominis, de ynone sanctissimae Trinitatis vnanimiter creatantis producta, quae per peccatum amittitur, recedens a Deo, per penitentiam vero iterum reperitur, redeundo in gratiam illius.

Psal: 50.

Hier: 31.

Finit Christi aduen-

ut proinde merito dici possit. Gaudium est Christo super uno peccatore penitentiam agente, sed nondum hic penitentiae voluptas sistit. verum in totum caelum & in Angelos spectantes refunditur vberissime, dicente Euangelio. *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.* Ad quem locum aliquid diuus Bernardus Serm: 68. in Cantico exclamat: *Gaudet inquit Angelus ad penitentiam peccatoris: quod si delicta Angelorum penitentia mea est, quid securitas conscientiae, quid recta vita actio quid ipsa beatitudo aeterna assecutus?* Non est dubium vnicuique mortalium, ab ipsa statim natiuitate, imò ab infusione Animae, dari Angelum Custodem, qui homini ubique praesens assistat, maxime propter tria. Primo, ut hominem instruat, in faciendis bonis operibus, in acquirendis virtutibus, in conseruanda innocentia. Secundo, ut illum instruat in fugiendis & euitandis vitijs. Tercio, ut illum protegat in repellendis diaboli tentationibus, in illisque superandis adiuuet; quia ad haec tria negotia homo ex seipso minus sufficiens est, ut docet D. Hieronymus inquit: *Inter tot & tantas hostes versutus, non potest esse tuta humana infirmitas, nisi Angelico muniatur auxilio;* quod attestatur D. Hieronymus supra. *Matthaeum* dicens. Magna inquit dignitas animarum, ut una quaeque ab ortu natiuitatis suae specialem habeat Angelum, ad sui custodiam delegatum.

Luc 15

S Bernardus.

S Hieronymus

Ac proinde cum Angelus custos, non relinquat hominem quamdiu viuit, siquidem homo quam diu viuit, semper subiicitur magnis periculis, atque sic semper indiget Angelica custodia: adeo ut licet Deus hominem peccantem deferat, quoniam Dei in homine habitatio requirit dignitatem, & puritatem mentis, quae tollitur per peccatum. Angelus tamen respiciens peccatoris indigentiam, eidem assistit, praeseruans eum, ne in peius labatur. Dubio procul summam capit voluptatem, cum videt hominem suis crebrioribus stimulis

Da

excl-

excitatum, à vitijs resurgere, & ad salutarem penitentiam remedium confugere. Sic enim sublatum animo Deum sedulo quærens peccator, penitendo inuenit, & Angelos ipsos mirificè recreat dum præsentem in animo hominis habitantem Deum contemplantur. Si igitur Christus & Angeli eius gaudent de penitentia peccatoris; quanto conueniens est, ut abnegantes omnem impietatem, sine vlla procrastinatione, in securum penitentiae portum festinemus. Nec enim tam salubrem medicinam differre licet, sine qua anima emoritur, sensus putrescunt, & frequenter ipse homo obstinatus atq; induratus, spem veniæ amittit, quemadmodum consulit D. Ambrosius libro ad Virginem lapsum, cap: 9, hoc inquit: *Consummabo tibi miser peccator, Petas ultra carcerem penitentiae, obstringas catenis viscera, animam tuam gemitibus, ieiunijs disructas, auxilia sanctorum inuoca, recumbe sub pedibus electorum, ut non per cor impanitens, thesaurises tibi iram, in die iusti iudicii Dei, qui reddet singulis secundum opera sua.* Non te in eorum numero constituas, quos luget Paulus, qui ante peccauerunt, & non egerunt penitentiam, super immunditiâ & fornicatione, & libidine, quæ gesserunt. Nec tibi de multitudine peccantium similitum blandiaris, & dicas: non solus hoc ego, multos habeo socios, sed recogita quia multitudo sociorum, impunitatem non facit criminum.

Ostendi igitur vobis, quanta sit penitentiae utilitas, ut sine illa nemo veniam assequi possit. Nam licet beatum sit, si nusquam aliquis vacillauerit; altera tamen eiq; vltima felicitas est, si post plagam accesserit medicina penitentiae. Ostendi insuper, cur de nostra penitentia, Deus & Angeli gaudeant. Deus nimirum quia vult nos omnes saluos fieri, Angeli autè, quia nobis assistunt custodiendo, lideoque iucundum est ipsis, si illorum custodia circa peccatores non sit otiosa. Ac proinde cogitemus iam quantum & ipsi Deo debeamus, qui non tantum nos ab initio finxit, sed & nunc infirmitati nostræ succurrit, animi propositum iuuans, & penitentiam largiens. Consideremus quantum & ipsis Angelis sumus obligati, qui nos & in grauissimo lapsu, ne pereamus, protegent: & ab inimicis regnum hoc conseruant. Iam securis ad radicem posita erat, dum fastuosus Osmanes, cum innumerabili othomano exercitu, spe deuorandi hoc inclytum regnum, ad Poloniae limites aduenerat: Sed Angelorum beneficio repulsus cum dedecore summo abscedere debuit, ut adhuc impij concessum penitentiae tempus haberent, & tandem resipiscerent. Afflixit & toto hoc anno Patriam nostram rebellium in festissimo & periculossimo bello: sed & hic Angelorum diligentia se opposuit, ut vel hoc perterriti exemplo, ad penitentiam inuitemur. Conuertamur proinde serio penitentes ad Deum, clamantes cum Propheta; tuus est Domine sermo ille, tua promissio; noli mortem peccatoris, sed conuersionem. Nolis & tu mortem nostram, sed ad nos penitentes conuertere, cum tripudiantibus Angelis, ut tecum in æternum gaudeamus, & viuere valeamus. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECUNDA.

Erant appropinquantibus ad Iesum publicani & peccatores ut audirent illum. Luc: 15.

Homines dupliciter ad Christum accedere solent.

VNicam felicitatem mortalium generi proposuit Christus, scilicet mutua cum conuersationem & societatem. *Delicta inquit mea sunt, esse cum filiis hominum.* Hæc enim principalis fuit intentio eius, cum naturam humanam suscipere dignaretur, ut nos sibi arctissimo amicitiae fœdere

fœdere coadunaret; propter quod illam primario petitionem ad Patrem æternum intulit. *Rogo te Pater ut sint unum sicut & nos.* quasi diceret: sicut inter nos vnitas naturæ indiuisa, & Trinitas personarum inseparata regnat; ita & mortalium filij habeant nobiscum vnitatem, per gratiæ participationem. Sed ubi Deus hanc felicitatem, velut alterum pomum aureum ex supremo celorum olympo, inter mortales proiecit, protinus mundus dissensionibus mutuis de illo pugnare cepit. Scilicet: cui nam hæc desideratissima Christi conuersatio debeatur. Innocentes illam sibi vendicant, quia pulchriori dari debet. Proinde cum & innocentia sit omnium virtutum pulcherrima, & vnigenitus Dei filius sit ipsam essentialis pulchritudo, iure merito innocentibus eius fruitio & conuersatio debetur.

Peccatores quoque vi planè Christum repetunt; non expectato certaminis conflictu, aut rationum pondere, ad Christum appropinquant. Nec vana eorum audacia? nam tantum abest, ut repellantur; ut potius liberè cum illo colloqui & velsi permittantur. Vbi meritò forsitan quispiam Christo Domino illud obijcere posset, quod obiecerat quondam Ioab Regi Davidi, interitum filij Absalonis, inconsolabiliter deploranti. *2. Regum 19. Diligis inquit odientes te & odio habes diligentes te.* quasi diceret: videris ô Rex, magis amare rebellem & insensum tibi filium, quam nos amicos & fideles seruos tuos, dum stragem & mortem eius deploras, cuius vita & victoria nostra fuisset mors & strages, meritò inquam posset quispiam id ipsum Redemptori nostro obijcere, cum audiret in hoc diuino Euangelio, peccatores tantum & publicanos appropinquare: totum vero iustos sibi amicos & fideles, atq; per omnia morigeros despiceret. Prudentissimo certe Paride opus esset, ad dissoluendam licem hanc, cur impijs liberior fœrè aditus ad Christum pateat, quam innocenter viuē-

tibus? dirigit ergo scopum scriptura sacra difficultatis, dum dicit: *Omnis homo mendax, solus Deus verax.* quasi diceret: ne mireris ô homo, cum audis peccatores ad Christum appropinquare, quia in finibus humanæ mortalitatis nemo est, qui à peccati reatu sit liber; omnes enim hæc misera lex stringit, ut omnes in iniquitatibus concipiamur, proinde licet postea sanctè vixerimus, à reatu tamen originalis culpæ, in nobis habitualiter manente, & à naturali propensione ad peccandum denominamur peccatores, proinde velut filij mendaces, ad incarnatam veritatem accedere debemus. Quoniam Redemptor noster hanc insolitam clementiam nobis ostendit, ne ostium ad eius thronum venientibus, vltimè præcludatur; sed omnibus liberè pateat, ut docet Apostolus 1. Timotheorum 2. *Fidelis inquit Sermo & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere.* Quasi diceret: frustra insurgis mundane Pharisee, iustum te esse præsumendo, frustra fremis, innocentiam tibi simulatam adscribendo, & succensendo Christo, quod peccatores ad se admittat. Nam si iustè, sanctè & si innocenter viuas: id non tibi, sed gratiæ diuinæ imputari debet. Cæterum spectatâ naturæ nostræ conditione, & mortalitatis fragilitate, omnes sumus peccatores, proinde omnes rei culpæ & pænæ accedimus ad Christum, ad quem quomodo sit appropinquandum, pōderemus.

Dupliciter homines ad Christum accedere solent. primo excusando se à peccato, quemadmodum fecit Saul, quem cum Samuel argueret, quod non expectans in absentia eius, holocaustum Domino ausus fuerit offerre. *Quid fecisti inquit 1. Regum 13. nullo modo 11.* quasi diceret: agnosce tuum scelus execrandum, quod omnipotentis maiestatem committere ausus es, & offensum tibi placare Deum. Et ecce miser Saul qui culpam suam ingenuè fateri, & erubescens.

S. Ambrosius.

1. Thimoth. 2.

2. Reg: 19

1. Reg: 13

scens factum crimē, ad penitentiam inclinari debuit, potius peccatum suum exculavit. *Necessitate inquit compulsum obtuli holocaustum.* 1. Regū 13. Numero 12. quasi diceret: ut interpretatur Varablus: Reclamante quidem & repugnante animo, sed urgente & impellente rerum statu, obtuli holocaustum. Nam mea mihi conscientia dictabat, te expectandum esse, sed obiecta pericula movebant, immo & cogebant ad sacrificandum. Quare cum inter se confligerent, voluntas & necessitas, tandem vicit necessitas, & mea repugnante voluntate, propter instantem tandem necessitatem sacrificavi. En excusatio suaui, sed stulta. propterea Deum irritavit magis, ut docet Carthusianus: *Saul inquit mendose se excusavit, quia non erat necessitas vera, absoluta, sufficiens, talisq; oblatio usurpata fuit magis offensiva Dei, quam placativa.* Et licet iustam habuit excusationem Saul, iam enim miles fugiebat ab eo, teste scriptura 1. Regum 13. Numero: 8. *Dilapsus est populus ab eo;* proinde cum dilapsis militibus nulla superesset spes victoriae, sistere illos oportebat: eum vero id fieri non posset, nisi Deo per sacrificium placato, necesse erat sacrificare. deinde quia hostes instabant, ibidem Num: 11. *Porro Philistin congregati fuerant in Machmas,* instantibus autem ē tam propinquo hostibus, aut occurrendum erat, aut moriendum, & mori reuera ne ipse quidem Samuel pateretur: occurrere quoq; nullo permissio sacrificio, quo Deum propitium sibi redderent, temerarium, in consultū, immo & irreligiosum videbatur; & tamen inter tot euidētissimas rationes, quia Saul peccatum suum non accusavit, sed excusavit, furorem Dei in se commovit. nam statim sententiam contra se latam audiuit, ibidem numero 14. *Nequaquam regnum tuum ultra conserget.* Nam dum vnū vitium commissum excusamus, ex illo statim plura pullulant: & contra humilitatem, quod culpam non cognoscimus; & contra charitatem, dum

illam aut in alios transferimus, aut a nobis remouemus: ut præclare docet S. Ambrosius Apologo 1. de Dauid. cap: 2. *Peccatum inquit suum ingrauant, dum negare cupiunt, aut defendere, ibiq; eorum lapsus est maior, ubi speratur correctio.*

Tripliciter autem mundi peccatores se a suis flagitijs exulare solent. inprimis negando; sed hoc modo non minuitur culpa, sed augetur. Vnde in huius veritatis testimonium, illi qui commissum peccatum negant, meretricibus in scriptura sacra comparantur, quæ a se omnem verecundiam abiecerunt. Sic Deus ipse synagogam, manifestè appellauit meretricem. Ieremiæ 2. Numero 20. *Quomodo inquit dixi, non sum pollutus, post Balaam non ambulavi;* quasi diceret; non mireris tibi nomen meretricis tribui, quæ meretricam impudicitiam, quæ est maxima, tua scelera negando, contraxisti. Hæc sacrilega pestis, per magnatum & potentum domos passim nūc grassatur, cuius causam non aliam esse, quam superbiam, docet D. Gregorius, inquit: *Nam cum sublimis videri appetit, lapsus suos ostendere dūdignatur, & idem excusationes proferunt, iustitiam prætendunt, quia apparere peccatores erubescunt.* Non ita fecit Regum exemplar, speculum Prophetarum, & potentum vera imago Dauid, qui eum esset ultra humanam quodammodo sortem sublimatus; suum tamen peccatum non negauit, sed confessus est, 2. Regum 12. Numero 13. *Peccauit inquit Domino.* super quem Locū D. Ambrosius, in Apologo de Dauid cap: 2. *Ille inquit Rex tantus, tam potens ne exiguo quidem momento, manere penes se delicti passus est conscientiam.* Sed præmatura confessione, atq; immenso dolore reddidit peccatum suum Domino. Quem mihi nunc facile reperias honoratum, ac diuitē qui, si arguatur alicuius culpæ reus, non moleste ferat. At ille regio clarior imperio, tot diuinis, clarus oraculis, cū a priuato homine corripereetur quod graui-

S. Ambrosius.

Excusatio a peccatis triplex.

Hieremias 2.

S. Gregorius.

2. Regum.

S. Ambrosius.

Idem. grauius deliquisset, non indignatus infremuit; sed confessus ingemuit. Et cap: 4. *Peccauit inquit Dauid, quod solent Reges sed penitentiam gessit, fleuit ingemuit, quod non solent Reges. Quod erubescunt facere priuati, Rex non erubuit confiteri: Qui tenentur legibus, audent suum negare peccatum, dedignantur rogare indulgentiam, quam petebat, qui nullis tenebatur legibus. Deinde alij excusant peccatum suum occultando, & dissimulando, qui licet tantam in impudentiam non erumpant, atq; illi, qui aperta vitia proeaciter negant; nihilominus tamen salutis antidotum recusant. Vnde facile animi vitium recrudescit, ægrefcitque regendo, ut præclare aduertit S. Ambrosius in Psalm: 61. *Acerbatur inquit vulnus, si foris claudatur, cum interius virus exsultat.* Talis fuit primus mortalium Patens, qui suum delictum occultauit: vocatus enim a Deo ubi esset? Genesios 3. Numero 10. respondit: *Vocem inquit tuam audiui in Paradiso & timui, eo quod nudus essem.* Vbi Rupertus lib: 3. in Genesim: cap: 4. *Notandum inquit, quod culpam suam tacuit, qua causa sibi erat pudenda nuditatis:* Non enim dixit. Timui, eo quod præceptum tuum præuaricatus essem, sed eo quod nudus essem. Non ergo factum suum, sed facturā Dei in semetipso reprehendit proinde culpam suam dissimulauit, non solum illam tacendo; verum etiam culpam nuditatis suæ ratiōe in Deum retorquendo. Neq; solis verbis sed etiam factis suū peccatum primi parentes occultarunt. Nam cum audissent vocem Domini deambulantis in Paradiso, inquit sacer textus. Genesios 30. Numero 8. *Abcondit se Adam & uxor eius a facie Domini.* Vbi D. Chrysost: Homil: 17. *Quanta inquit hoc est insipientia, quod a Deo qui ubiq; præsens est, qui abscondita scit, qui fingit sigillatim corda hominum, qui etiam ipsos motus cordis cognoscit, abscondere se tentant.* Sed ne mireris S. Doctor, talis enim peccantium consuetudo est, ut tamen occultari non possint; occultari tamen velint &*

Idem.

Occulta re peccatū est respicere salutem.

Gen: 3.

Rupertus.

Primi parentes culpā in Deum reiciebāt.

Gen: 3.

S. Chrysostho.

studeant. Hinc nō mirū, quod multi peccatores magis sint proclues ad occultanda sua peccata; quam ad confitenda, quia in hac re improbos Parentes, tamquam improbi filij imitantur. Ut docet Rupertus lib: 3. in Gen: cap: 14. *Perseuerat inquit vsq; hodie peruersitas, in filiis Adæ, ut aliqua pena pro suis malefactis affectu non quod ipsi fecerint, sed semper accusent, quod a iudicibus factum sit, atq; adeo suam iniquitatem non sentiunt, iudicis vero seueritatem criminantur.*

Rupertus.

Deniq; alij excusant se a peccatis, extenuando illa; quæ tamen hoc facto multo efficiunt crassiora. Patet in primis Parentibus, quorum vterque quidem suam culpam, confessus est, sed vterque illam extenuauit. Nā interrogatus vir, quare mandatum Dei transgrederetur? respondit, *Mulier inquit quam dedisti mihi sociā, dedit mihi de ligno & comedi.* Gen: 3. Num: 13. Mulier quoq; respondit: *Serpens decepit me & comedi:* ibidem Numero 13. Quod considerans Rupertus lib: 3. in Genesim cap: 15. Antequam inquit diceret comedi, scutum defensionis arripuit dicens; mulier dedit mihi, eadē pertinaciā mulier, non absolute dixit comedi, sed scutum prætendens ad excusandas excusationes in peccatis: *Serpens inquit decepit me.* Quasi verò Dominus requisuisset, quis per suaserit, & non potius quare hoc fecerint? Quia in defensione suum peccatum nulla ex parte releuarunt, sed multipliciter aggrauarunt. Primum ideo, quod peccati remedium in sola confessione positum, sese excusando contempserunt; ita sentit D. Bernardus, in Tract: de Præcepto, & dispensatione. *Arbitror inquit & ipsam primam grauissimamq; præuicationem, aut non aliunde aut inde maxime indicatam grauissimam:* hoc est, ex rebellione defensionis, quæ secuta est, quando Deo causam requirente peccati, ut peccatores ad penitentiam prouocaret, ipsi maluerunt eor suum declinare, ad verba malitiose ad excusandas excusationes in peccatis. Atque utinā hanc

Gen: 3.

S. Bernardus.

S. Greg:

S. Ambrosius.

Prouiso.

hanc primorum parentum excusatio-
nem de peccatis, filij saltem non imi-
tarentur. Sed prohi dolor! *Vitium
iam est huius generis vitium, & latendo
peccatum committere, & commissum ne-
gando abscondere, & conuictum defen-
dendo multiplicare;* inquit S. Greg:
lib: 22. moralium, cap: 9. Non sibi
proinde tantum, sed etiam filijs pri-
mi Parentes, consueverunt folia ficus,
& fecerunt perizomata. Genesis 3.
Numero: 7. Nam vt bene D. Ambro-
sius lib: de paradiso cap: 13. *lacet inquit
super se folia, qui culpam velare d. fide-
rans, aut diabolus delicti memorat aucto-
rem, aut carnus prætendit illecebras, aut
alium quempiam persuasorem prodit er-
roris.* Sed errat humana mortalitas.
Nam quibuscumq; excusationum in-
uolucris peccatum obtegatur, tanto
magis aperitur, vt docet sapiens Pro-
uerbiorum 10. Numero: 6. *Os impi-
orum operit iniquitas.* At quo pacto ob-
secro iniquitas, quæ passim ab ore
impij operitur, idem os operit? Non
alio opinor, nisi quia peccatum quò
magis committitur, eò magis coope-
ritur; quò magis extenuatur, eò ma-
gis aggrauatur; clauditur intra os,
dum excusatur, sed funditur extra os,
dum ipsis excusationibus multiplica-
tur. de Pythagora Philosophiæ Pa-
rente refert D. Ambrosius, lib: 3. de
Virginibus. Ille qui inquit Philoso-
phiæ nomen inuenit ipse, quotidie
priusquam cubitum iret, tibicinè iu-
bebat molliora canere, vt anxia curis
secularibus corda mulceret, sed ille;
sicut is, qui laterem lauat, secularia
secularibus frustra cupiebat abolere;
magis enim se obtinebat luto, qui re-
medium à voluptate quærebat. Hoc
ipsum potiori iure illis subscribi po-
test, qui sua peccata excusant; non
enim se lauant sed inquinant; non
labes abstergunt, sed ingerunt; non
mundant conscientiam, sed magis
sordidant. Periculosum proinde est
ad Christum Dominum appropin-
quare, peccata quocumq; modo excu-
lando. Erubescere enim debemus,
& condemnare peccatum, non de-
fendere; quoniam pudore culpa mi-

nuitur, defensione cumulatur; & si-
lendo corrigimur, conteatione verò
prolabimur.

Altero modo appropinquant ho-
mines ad Christum, per veram pœni-
tentiam; quem modum tanquam
optimum præbuerunt nobis Israëlita-
z, qui videntes iratum sibi esse De-
um, vt eum placarent, & sibi propi-
tium redderent, inquit sacer textus
1. Regum 7. Numero 6. *Conuenerunt
in Maspath hauseruntq; aquam, effunde-
runtq; in conspectu Domini, & ieiunauerunt
in die illa, atq; dixerunt ibi, peccauimus
Domino.* Vbi statim in vera pœniten-
tia tria requisita expresserunt, con-
fessionem peccatorum, illis verbis;
peccauimus Domino; deinde separa-
tionem à peccatis, quando effuderunt
aquam; hoc enim signum erat am-
plius non redeundi ad peccata, sicut
aqua quæ semel effusa est, iterum nō
reuocatur; tandem satisfactionē, pro
peccatis, quando ieiunauerunt in die
illa, vt quidquid pœnarum pro culpis
debeatur, id totum illo ieiunio lu-
crarentur. Per quod vera Christia-
norum pœnitentia figurabatur, quòd
illi tantum ad Christum verè appro-
pinquant, qui pœnitescentes accedunt:
Pœnitentia enim habet hoc singula-
re, quòd omnia peccata exoluat, iuxta
illud Tertulliani in Carmine de Sena-
tore, ad idololatriam transfuga.
*Non erit in culpa, quem pœnitet ante fu-
isse.* Mysteriorum plenum est, illud Chri-
sti miraculum, quo voluit Christus
Dominus vt didrachma publicanis,
à D. Petro solueretur, *Vade inquit
ad mare & mitte hamum; & cum piscem
qui primus ascenderit tolle; & apertum e-
rit ore inuenies staterem; illum sumens
da eis pro me & te.* Matthæi 17. Nu-
mero: 27. At cur obsecro didra-
chma illud, non inuenitur potius in
visceribus piscis, vbi reconduntur,
quæ à piscibus deuorantur? sed in o-
re, vbi nullam vel exiguam moram
trahunt, quæ à piscibus corripuntur?
rationem istius facti colligo inde,
quia cum piscis inter cætera anima-
lia *aphonos* (aphonos) hoc est mutus
& sine voce appelletur, significat pec-
cato-

Per pœ-
nitentiā
accedi-
tur ad
Christū

S. Am-
brosius.

Lucæ 7:

Hugo
Victo-
rius.

Tertul:

Matt. 17

Genesi 4

Lamech
post oc-
cisū Ca-
in pro-
pter pœ-
nitenti-
am à cul-
pa im-
munis.

Ibidem.

catorem, profundo suorum scelerum
silencio inuolutum. Ab huius ergo
ore aperto peti voluit Christus didra-
chma, suis exactoribus tribuendum,
vt indicaret ab ore peccatoris eru-
endam esse cōfessionem qua suis debitis
exoluatur. Sic tropologicè locum,
hunc exponit D. Ambrosius lib: 4.
in Lucam cap: 5. vbi postquam illud
didrachma pretium nostræ redem-
ptionis appellauit, subiungit verba
hæc: *Non otiose inquit in ore piscis in-
uentum. Ex ore enim tuo iustificaberis.
Et enim pretium immortalitatis est nobis
nostra Confessio;* quasi diceret: re-
demptionis suæ pretium non soluūt,
qui peccata sua sub cordis latebris
occultant: sed qui illa confitendo e-
tiam ore manifestant. Habet & hoc
pœnitentia, quod hominem à pœni-
liberet, & quidem ab æterna semper;
à temporali verò magis & minus,
prout maior aut minor fuerit confes-
sionis perfectio. Testis est veritatis
huius quæ ad pedes Christi Domini,
sua crimina non loquendo, sed lacry-
mando confessa, veniam reportauit.
Lucæ 7. Numero: 48. & 50. *Remit-
tuntur inquit peccata tua, vade in pace.
quod Hugo Victorius expendens
suis in quosdam Psalmos annotatio-
nibus, cap: 64. sic dicit. Christus in-
quit vt ostenderet mansuetudinem suam,
& paricordibus daret fiduciā appropin-
quandi cito veniam indultit, pœnam nul-
lam induxit.* Legimus Gen: 4. Num:
25. gradissimam olim pœnam cōmi-
natum fuisse Deum illi qui Cain oc-
cidisset: *Omnia inquit qui occideris
Cain septuplum punietur.* & tamē post
multum temporis Cain occisus est à
Lamech, vt antiqui Hebræi tradunt,
teste Sancto Hieronymo, in quæstio-
nibus Hebraicis & Epistola 125. ad
Damasum Quæst: 7. At quæ pœna
Lamechum secuta est, omnes sacras
litteras reuoluite, nullam inuenietis.
Quid ergo Lamechum à tanta homi-
cidij pœna immunem fecit? Quid
diuinam contra illum sententiam re-
uocauit? Reuera pœnitentia: Quia
homicidium liberè confessus est. Oc-
cidit inquit virum in vulnere meum, & a-

dolescentulum in lumbis meis. Gen:
4. Num: 23. Hæc ergo culpæ confes-
sio, fuit ei pœnæ solutio: vt egregie
Theodoretus Quæst: 44. in Genesi:
argumentatur. *Pœnam inquit euasit
propter peccati confessionem, & contra se
ferens sententiam, euitauit sententiam
diuinam.* Graue quoq; olim peccatū
commiserant Iudas & Thamar, &
tamen in hanc solam Capitale sup-
plicium decernitur. Genesis 38. Nu-
mero 24. *Produce inquit eam vt com-
buratur.* Iudas verò non tantum pec-
cati reus non accusatur, sed neq; no-
minatur. Causa est, quia Thamar
occultauit crimen suum; Iudas verò,
illud agnouit & pœnituit, ibidem Nu-
mero: 26. *Iustus inquit me est.* In
quem locum D. Ambrosius lib: 2. de
Pœnitentia Cap: 8. scribens: *Ideo in-
quit culpa eum deputatum non est, quia
ipse prius se accusauit, quam ab alijs ac-
cusaretur.* Proinde non modo culpā
à se transtulit, sed & pœnam. Habet
& hoc vera pœnitentia, quòd bonorū
spiritalium diuitijs, peccatorem pœ-
nitentem cumulet. Exigua enim es-
set pœnitentiæ utilitas, si à meritis tā-
tum panis vendicaret, & non infini-
tis simul bonorum cumulibus augeret.
Nam licet peccatori sufficeret indul-
gentia, & remissio pœnæ; Deo tamē
non sufficit, qui sua peccata confiten-
tem, non modo supplicio liberat, sed
etiam præmio coronat. Vt videre
est in bono latrone, qui sua crimina
confessus, non solum è patibulo ere-
ptus est, sed etiam in Paradisum in-
troducitur. Habet & hoc pœnitentia,
quòd homini vires ad vincendum
conferat.

Mirabile est, quod postquam sex-
centa millia Israëlitarum à Madiani-
tis, non tam viris quam potius fami-
nis, percussa cecidissent. Num: 25.
à Num: 1. tunc primum Moyse du-
decim millia virorum elegit, qui a-
duersus Madianitas præliantes, omnes
Mares occiderunt, & Regem eorum
Hai, & Recem, & Sur, & Hor, & Re-
be, quinque Principes gentis. Quid
quæso illos tam multos labefecit, vt
à mulieribus occumberent? hos ve-
rò tam

Theod:

Geni 38.

S. Am-
brosiusPœnitē-
tia spiri-
tualibus
bonis
ditat.Sexcen-
ta mil-
lia viro-
rū à fa-
minis
caesa.

Num: 25.

ro tam paucos coronauit? nisi vna penitentia, quæ hos paucos sua clade admonitos, non autem illos plures sua temeritate præcipientes obarmabat. Sic censet Origenes Hom: Orig: 25. in Numer: Qui prius inquit à Mulieribus videtur, nunc expiatione habitæ, & gestâ penitentia etiam Reges vincunt. Ex hoc intelligamus, quantum valeat conuersio ad Deum, quantum pro sit emendatio peccatorum. Immo penitentia ipsum Christum, ad verè penitentes fortius trahit; quam innocentia ad innocentes. Nā quid Causa, quod Christus Dominus ad vitam reuocatus dicatur, prius faminis, quam viris apparuisse; imò per feminas suam viris resurrectionem diuulgasse. Ite inquit nuntiat fratribus meis ut eant in Galileam, ibi me videbunt. Matthæi 28. Numero: 10. Quare ergo hic honor, prior tribuitur feminis, quam viris, qui tamen multo digniores sunt? Responderet forsitan Politicus, quia feminis semper prior locus, in confessibus incunditatis dari solet. Proinde & Christus quia in sua resurrectione lætitiā in mundi theatrum induxerat, idè prius hac lætitiā feminas honorare voluit, prius eis apparens: sed in rei veritate causa hæc videtur, quia femina suam prius culpam confessā fuerat. Licet enim Adamus, prius se de ligno comedisse manifestauerit, Genes 3. Numero 12. tamen Eva prius se deceptam, atq; adeo aliquē defectum incurrisse confessā est, ibidem Numero 13. Quæ autem prior erat in confessione, æquum videbatur, ut etiam ad hunc honorem prior assumeretur. Mirum est, quod S. Petrus in vltima Cæna, non fuerit ausus Christum Dominum interrogare, quisnam eum traditurus esset? sed Ioannem ad interrogandum submiserit Ioannis 1. Numero 24. Et nihilominus post resurrectionē Domini, intrepidus accessit, ad interrogandum, quid futurum erat de Ioanne inquit: Domine hic autem quid? Ioan: 21. Numero 21. Quid hoc est? Num certè maiorem fiduciam inter-

rogandi Petrus post lapsum sibi comparauit, quā dū innocentia statum retineret? Sic reuera censet D. Thomas 3. partē q. 89. art: 3. ad 3. vbi rationem huius audaciæ assignat istam. Quia tunc inquit innocens erat, at nunc post negationem penitens. Qui enim ad penitentiam redit, maiore ad Deum accedendi fiduciam acquirit. Vnde S. Ioannes, qui in cæna propior Christi Domini lateri adhaerebat, post resurrectionem tamen cedere, & propiores partes Petro deferre voluit, iudicando penitenti potius; quā innocentī primas dari. Vnde Christus Dominus noluit S. Ioannem Baptistam in os, neq; præsentibus eius discipulis laudare, sed illis abscentibus capit dicere ad turbas de Ioanne: Matthæi 11. Num: 7. Magdalenam verò præsentem & audientem toties summis laudibus celebravit? Vt habetur Mat: 26. Numero 10. Lucæ 6. Num: 44. & Lucæ 10. Numero 42. Discriminis huius ratio est, ut ostenderet Christus, quod magis beneuolo animo erga penitentes afficiatur eorū innocentibus etiam aliqua ex parte anteponat; ut intelligant peccatores, se si verè resipuerint, interiori in loco apud Deum non futuros, sed in æquali planè reponendos, quem haberent, si primam innocentiam conseruassent.

O magnam penitentia virtutem & præstantiam! per quam impuræ mentes si verā penitentia expiuntur à meretricio luxu ad virginicum statum reuocantur, quemadmodum innuat Philo Hebræorum lib: de Cherubin. Homo inquit quando liberos sibi quari, ex virginibus reddit mulieres, At verò Deus quando incipit habere consuetudinem cum Anima, eam quæ modo mulier fuerat, restituit in Virginitatem pristinam. Et Confirmat D. Chrysostomus Homil: 6. in Matthæum de Magdalena locutus. Illa inquit in Euangelio meretrix Virgines quoq; ipsæ honestate superauit, & incredibilis amoru in Christum igne succensa, & à maximis sordibus peccatorum largissimo lachry-

S. Thomas.

Matthæi 26.

Philo.

S. Chrysostomus.

marum fonte purgata. Quæ de re eleganter Petrus Damianus in Epistola 4. de Dei omnipotentia Cap: 3. in 3. tom: bibliot: 2. editionis. Nouimus inquit utriusq; sexus homines post abominabiles voluptatis illecebras, ad tantam religiosam vitam peruenisse munditiam, ut non modo castos atq; pudicos, quos libet in sanctitate præcederent; sed & non contemnenda multorum virginum merita superarent. Immo, quid dico, per penitentiam ex peccatricibus Virgines effici? plus illa præstat: nam & ex brutis homines, immò ex diabolis Angelos constituit? Huc quicunq; ingressus est, miluus, egreditur columba; si introierit lupus, exit ouis; si ingrediatur serpens, egreditur agnus, non quidem immutata naturâ, sed ex plorâ malitiâ. Quas Ecclesia Christi ad se recipit feras? laruas, hydras, sphinges, harpias, & chimeras, atq; huius generis innumera portenta? hoc est; peccatores, in tam prauas scelerum figuras, deformatos, ut non homines, sed bruta quædam animalia, imò & larualia quædam spectra videantur. Quas inquam laruas & monstra, ac monstrosos ipsi mostrosiores ad se peccatores recipit Ecclesia sancta? ita eos ab omni vicio excoquit, & expurgat, ita fingit atq; polit; ita comit atq; format, ita cicurat ac serenat; ut à brutis in homines, immò à demonibus in Angelos commutata esse censeantur. Veniunt ad Ecclesiam Sanctam tanquam ad aram penitentia, innumeri peccatores: tam insolentes, ut Leones; tam crudeles, ut tygres: tam sanguinarii, ut lupi; tam rabidi, ut canes; tam obseceni ut equi: tam callidi, ut vulpes; tam multiformes, ut Polypi; tam malucoli, ut viperæ; tam terribiles, ut dracones; tam peruerlis deniq; ex moribus concreti, ut vel ipsam diaboli malitiā, iam exæquare, ne dicam superare videantur. Sed dū in hac salutari ara penitentia, velut in quadam spiritualis methamorphoseos officina subiunguntur, & molliuntur, & excoquantur; nec solum à belluis in homines animan-

tur: sed etiam à diabolis in Angelos conuertuntur. Quam admirandam Methamorphosim non vanam, sed veram: non circæam, sed diuinam; S. Chrysostomus tribuit penitentia, tanquam spiritualium conuersionis effectrici: Est inquit Penitentia mellis delictorum, prauaricatorum solutio, aduersus diabolum armatura, simul & gladius, caput ipsius præsecans, salutis spes; euasio ignorantia, ipsa homini Cælum aperit, & in Paradisum introducit.

Audistis igitur Catholici, peccatores, & publicanos appropinquasse ad Iesum, ex doctrina Sancti Euangelij, quia nemo à fomite peccati exceptus est, sed vnum quemq; delicti macula, ad huc in vterno materno stringit; Audistis dupliciter homines accedere ad Christum, alios tantum, ut peccata sua excusent, quod summam impietatem redolet; quoniam qui venenum occultat, mortē sibi accelerat. Alios verò ut Christū audiant, & verbo eius Sancto compuncti peniteant. Quare vnum vobis restat, præsentem habetis in Augustissimo Eucharistia Sacramento Iesum, qui vocem vestram expectat, qua velitis iustificari.

Appropinquate ergo ad illum, non ut excusetis admittā crimina, sed potius ut confiteamini peccata, certi per talem penitentiam vos Christo gratissimos fore, & vestras animas licet turpitudine vitiorum contaminatas, in pristinum innocentia statum restituendas, nec amplius iratum vitorem, sed benignum & propitium largitorem omnium bonorum Deum vobis præsto affuturum. Amen.

E A D E M
DOMINICA
CONCIO TERTIA,
Dico vobis gaudium erit coram
Angelis super vno peccatore.

Lucæ 15.

Producuntur quatuor cause, cur Angelis de conuersione vni peccatoris gaudeant.

1.

Purget

Putaret non nemo, quod Christus A
ita hodie peccatorum animos ad
bonam frugem se recipientium
demulceat, ut iustos quodammodo cō-
temnere videatur. Quis enim non
obstupefcat, maius gaudium, festiui-
oremq; letitiam de peccatoris pœni-
tentia; quam de iusti innocentia, a-
pud Angelos æquissimos rerum pen-
sitatores agi? Cūm utiq; pœnitore
nihil aliud sit; quā conculcato pec-
cato, amissam iustitiam, & gratiam
recuperare. At verò iusti hanc inui-
olatam, & illaſam, ac florentem reti-
nent: ergo maiori festiuitate de il-
lorum iustitia; quā de peccatorū
conuersione Angelis gaudendum ef-
fet. Difficultatem hanc subtili inge-
nio acutè satis dissoluit S. Gregorius
Homil. 34. in Euangelia, asserens,
non de cuiusvis peccatoris conuerſi-
one, nec cuiusvis iusti iustitia hæc ver-
ba Christi accipienda esse. Ne scilicet
de illius peccatoris pœnitentia,
qui ſequitur ad Deum reuertitur, &
iterum in peccatum relapsus est;
aut certè iustitiam, & Dei obsequiū
ita tepidè suscepturus, ut vix conſtet,
aut ſubſiſtat, arbitremur maius gau-
dium Angelis futurum; quā de tot
hominibus iustis, in Dei timore vitā
in culpabilem agentibus. Verū de
eo peccatore verba Christi intelligi
debent, qui ad morem D. Pauli ſæculi
vanitatem, atq; peccata ita deſerit, ut
totum ſe Deo, & iustitiæ mancipet,
omni conatu virtutibus incumbens.
Sic citata Euangelij verba exponit S.
Gregorius, loco ſupra citato in hunc
modum diſcurrens. *Considerandū no-
bis eſt, cur Dominus plus de conuerſis pec-
catoribus, quā de ſtantibus iuſtis, in ca-
lo gaudium eſſe fateatur. Vnde hoc, niſi
quod ipſi per quotidianum viſionis experi-
mentum nouimus, quia plerumq; hi, qui
nulli ſe oppreſſos peccatorum molibus ſen-
iunt, ſtante quidem in via iuſtitia, nulla
illicita perpetrant, ſed tamen ad caleſtem
patriam anxie non anhelant, tantoq; ſibi
in rebu licitu vſum præbent, quanto ſe
perpetraſſe nulla illicita meminerunt.
Et paulo poſt ſubdit: At contra nonnū-
quam hi, qui ſe aliqua illicita egiſſe me-*

S. Greg:

*minerunt, ex ipſo ſuo dolore compuncti
in ardeſcunt in amorem Dei, ſe ſeq; in ma-
gnis virtutibus exercent, cuncta diſſicilia
ſancti certamina appetunt, omnia mun-
di derelinquunt, honores fugiunt, acce-
ptū contumelijs lantur, flagrant deſide-
rio, ad ſupernam patriam anhelant, &
quia ſe erraſſe à Deo conſiderant, damna
præcedentia lucris ſequentibus recompen-
ſant. Quod ſtatim egregijs imagini-
bus illuſtrat, hæc addens. Maius ergo
de peccatore conuerſo quā de ſtante iuſto
gaudium ſit in calo: quia & dux in præ-
lio plus enim militem diligit, qui poſt fugā
remenſus hoſtem fortiter premit, quā il-
lum, qui nunquam terga præbuit, & nun-
quam aliquid fortiter geſſit. Sic agricola
illum amplius terram amat, quæ poſt ſpi-
nis vberes fruges proſert, quā eam, quæ
nunquam ſpinas habuit, & nunquam ſer-
tilem meſſem producit. Quibus verbis
manifeſte S. Gregorius oſtendit, non
de cuiusvis peccatoris conuerſione
magis lætari, ſed de eius, qui perfe-
ctè ad Deum conuertitur, qui ſe er-
raſſe à Deo conſiderat, & damna
præcedentia lucris ſequentibus com-
penſat, ac poſt peccatorum ſpinas,
vberes virtutum ſpicas proſert. Ta-
lis erat D. Paulus, qui tanquā egre-
gius miles Chriſti, ad Chriſtum con-
uerſus, hoſtem fortiter preſſit, & ad
ſummum perfectionis apicem totis
neruis contendit, inquiens ad Philip-
pen: 3. *Sequor, ſi quomodo comprehen-
dam, in quo & comprehenſus ſum à Chri-
ſto. Ergo non ſatis eſt, conuerſi ad
Deum, niſi & peccatis totaliter re-
nunties, & de præteritis malè com-
miſſis condignam ſatisfactionē per-
ſoluas. Audite hanc legem ab ipſo
Deo per Prophetā peccatoribus pro-
mulgatam, Ezech: 33. v. 14. & 15. Si
autem dinero impius: morte morietur, &
egerit pœnitentiam à peccato ſuo, fece-
ritq; iudicium, & iuſtitiam, & pignus re-
ſtituerit ille impius, rapinamq; reddiderit,
in mandatis viſa ambulauerit, nec fece-
rit quidquam iniuſtum, viſa viuet, & nō
moriatur. Ecce Deus non ſolūm do-
lorem de peccatis, ac pro illis debitā
Deo, ac hominibus ſatisfactionem fa-
ctam; ſed inſuper ſtrenuum obſe-**

Ezech:
33.

quium, & omnem diligentiam ad A
viam virtutis ineundam apertè re-
quirat. Quid enim aliud eſt facere iu-
diciū, & iuſtitiam, & in mandatis
vitæ ambulare? niſi ut peccator per
pœnitentiam conuerſus, ea alacritate,
& ardentiori ſtudio Deo, cui ſem-
per obſecundare, & ſeruire debue-
rat, ſatis facere conetur, ad eum mo-
dum, quo homini aliquid per iniuri-
am extorſit, tenetur ſatisfacere, rem
ei ablatam reſtituens. Ut ſcilicet
peccator ad iuſtitia cōmutatiua leges
ſe componens, duplicato obſe-
quio æqualitatem ponat. Conſidera-
bim' itaq; cur Angeli ſuper vno pec-
catore pœnitentiæ agente gaudeant.

Aloyſi-
us No-
uarinus

Gen: 3

S. Chry-
ſoſt:

S. Aug:

Aloyſius Nouarinus ſollicitè in-
ueſtigans, cur in calo gaudeant An-
geli ſuper vno peccatore? hanc aſſi-
gnat rationem: *Quia ſicut condolent
cadenti; ita congaudent ſurgenti. Sic
quando Adam peccauit, venit Deus
in Paradifum, & vocauit Adam vberes.
Super quem locum Theodoretus di-
cit, quod Deus tenens manum ipſi-
us, velut cum intimo ſocio exierit de
Paradiſo. S. autem Chryſoſthomus
addit: Die illa, qua lapſus eſt Adam,
acceſſit Deus ad Paradifum, & ut ita
dicam, lamentatus eſt, laceruntq; Angeli,
& uniuerſa creatura caſum, & mortem
Ada. Quod non ſic intelligendum
eſt, quaſi Angeli vere doleant, & la-
chrymentur: Nam ut dicit S. Augu-
ſtinus lib: 9. de ciuitate Dei: Sancti
Angeli puniunt ſine ira, quos accipiunt
æterna Dei lege puniendos, & miſeri ſi-
ne miſeria compaſſione ſubueniunt, & pe-
riclitantibus, quos diligunt, ſine timore
opitulantur. Sed quia iſtarum nomi-
na paſſionum, per conſuetudinem
humanae locutionis, etiam in eos v.
ſurpantur, propter quandam operum
ſimilitudinem, non propter affectio-
num infirmitatem, ita ut ad modum
dolentium, aut lachrymantium ſe
habere videantur quandoq; dū
nos à gratia Dei excidere vident, &
ſub ſua cuſtodia exiſtentes, turpiter
agere ſpectant.*

Hinc quia nos impenſè diligunt,
incredibile eſt, quantum eos afficiat,

dū eorum monitionibus ſperis in
peccata incidimus, adeo ut licet om-
nis doloris expertes ſint, ut pote
incorporei; tamen S. Patres ad eo-
rum ſenſum ob hoc exprimendum,
Methaphoricè loquendo, eos flere
dicant, ac triftari. Sic cenſet S. Ba-
ſilius Homil. 10. in Plal: 37. vbi ſu-
per illa verba: *Amici mei, & proximi
mei.* Scribens, per Amicos intelligit
ſanctos Angelos Cuſtodes, eoſq; pro-
ſpicientes calum Dauidis, fleuiſſe
aſſerit, in hunc modum loquens:

*Et ibi igitur omnes Dauidis amici, iuxta
peccati ipſius tempus reſceſſerunt aduer-
ſantes, non tamen ipſum penitus relin-
quebant, verū eminens ingentis flebant.
Quali à fumo peccatorum expulſi, ve
ingenioſe idem citatus Baſilius in
Plal: 33. explicat his verbis: Omnis
namq; in Chriſto credenti Angelus aſſiſtit,
niſi illum à nobis per improbas actiones
proſtigauerimus: velut enim fumus apes
ſugat, & ſadus odor columbas expellit:
Sic Angelum viſa noſtra cuſtodem abigit
grane olens peccatum. Et licet tunc
Angelus Cuſtos hominem peccatore
non deſerat, lachrymas tamen expri-
mit ex fumo peccatorum. Hoc fate-
tur ipſemet, ſcriptura ſacra Iſaiæ 33.
v. g. loquens: *Angeli pacis amare fle-
bant, in quo loco S. Hieronymus,
Angelos S. intelligit templi Salomo-
nis cuſtodes, qui ex compaſſionis af-
fectu, ex charitate, & dilectione erga
nos, quando peccamus, ita compati-
untur noſtrum proſpicientes malū,
dolentes penas, quæ nos poſt pecca-
tum manent, ut ſi ſenſum doloris ex-
primere poſſent, flerent.**

Paulus primus Eremitarum in-
ſtitutor, venit quodam tempore ad
S. Antonium, qui peracta mutua
conſalutatione, in Eccleſiam deſcen-
derunt. Verū quia Paulus Eremi-
ta donum habuit à Domino Deo, ex
facie cognoscendi vnum quemq; cō-
ſedit in foribus, diligenter circum-
ſpiciens, qualis quiq; introiſſet. In-
terea vidit quandam introentem fa-
cie deformi, quem demones pro ſuo
placito ad omnia illicita impellebāt,
velut ut vulgari ſermone loquar, co-
E 3 reum

Angeli
noſtros
lapſus
grauius
ſerunt.

S. Baſil:

Ezech:
33:Paulus
Eremita
ex facie
cogno-
ſcebat
homi-
nes.

reum nasum habentem, hunc Angelus Custos tristis à longe sequebatur. Admiratus Paulus videns alios pulchra, alios de formi facie Ecclesiam, Sanctam ingredi, exclamavit: *Vide te, quanta Deus fecit. Quamdiu homo est in gratia, Angelum Custodem à dextris sibi assistentem, imo vndiq; se cooperientem habet, ut docet S. Basilius supra citatus, his verbis.*

S. Basil. *Quammodum urbium muri in circuitu undequaq; hostium insultu arcent; sic etiam Angelus à tergo, & à fronte custodit, & neq; unus lateris partes incustodiat relinquit. At verò dum homo in peccatum prolabitur, Angelus S. qui prius à dextris tanquam in loco digniori extabat, videns peccati deturpatum qualitate hominis faciem, deformem nimis redditam, loco diabolo cedens, à sinistris, immò à longe se ponit. Quod non operosè colligitur ex illo Zachariæ 3, v. 1. Et ostendit mihi Dominus Iesum Sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini, & Sathan stabat à dextris eius, ut aduersaretur ei: accusans nempe illum de multis, varijsq; peccatis, in quibus cum reus esset, ideo Sathan à dextris tanquam in loco digniori stabat. Et hoc insinuare voluit D. Augustinus in Psal: 108. super illa verba: Constituit legislatorem super eum, & diabolus stetit à dextris eius. Verba hæc de Iuda proditore exponens ita dicit: Diabolus stetit à dextris eius, quando preposuit avaritiam sapientia, & pecuniam salutis sue, ut eum traderet, à quo debuit possideri. Idem docet S. Ambrosius lib: 3. de interpellat: cap: 11. Adam in D. brosius. quit, dexteram suam diabolo dedit, quã extendi fecit ad interdicta poma. Vnde hinc agnoscamus, quantum peccando efficiamus malum, dum & diabolus Angelo Sancto præferimus, & simul Sanctorum Angelorum custodiam impedimus, efficiendo, ut nostrã culpã remittant officij sui exercitium; nostrã malitiã deferant actualem operationem, quã semel destituti, dici non potest, in quanta mala prolabimur, iuxta illud D. Bernardi: *Se se à nobis boni spiritus elogauerunt,**

Impetum malignorum quis sustinebit. Palam faciens, nos ex offensione sanctorum Angelorum custodum in innumera prorsus mala incidere.

Altera ratio, cur Angeli super vno peccatore, penitentiam agente, latentur in cœlis, hæc est. Quia sicut passim dicitur, *gaudium est miseris, socios habuisse dolorum.* Sic afflictus afflictum facile consolatur dum ambo rebus aduersis se premi agnoscunt: quia minuitur dolor, vbi diuiditur, & in plura pectora diuisus, minus cruciat. Hinc diues ille, qui superbo de stigmate Lazarum ad fores suas decumbentem, & micam panis mendicantem, non libenter aspiciebat, gehennalibus postmodum flammis cinctus, cum in sinu Abraham quiescentem videns, ad se pro refrigeranda lingua mitti postulauit, clamans: *Pater Abraham mitte Lazarum,*

S. Bernardus.

Diues in inferno cur Lazarum ad se mitti petijt.

Lucæ 16

Respondet Laurentius de Aponate, Diuitem non de materiali, sed de spiritali guttula atq; diuina locuti fuisse, quã ad totius mundi incendium extinguendum sufficiens est. In hanc sententiam propendunt D. Augustinus de 9. Euangel: lib: 2. cap: 38 ante medium tom: 4. vbi dicit: *Extremum autem digiti vel minimam operationem significat, quã per Spiritum S. subuenitur.* Recte ergo infelix ille diues iudicauit, si vel vnicam eiusmodi guttulam, non dico prælibasset, sed attigisset saltem, omnes illas flamas

in inferno

infallibiliter extinguendas fuisse, omnesq; illos dolores, licet infernales, licet gehennales, penitus exstinguendos. Hinc D. Chrysostomus in cap: 4. Epistolæ ad Philippenfes, omnes mundi tristitias simul positas, diuinæ comparans delectationi, vnam scintillam appellat, vasto oceano immerfam, ita concludens. *In Domino gaudere ex accidente nullo hac voluptate excedere potest; alia nempe cuncta, in quibus gaudemus, mutabilia sunt, nec tantã nobis afferunt voluptatem, ut ex alijs nascentem tristitiam expellant, & obumbrent.* Dei verò timor hæc habet utraq; stabilis enim est & immotus, atq; tantam emittit latitudinem, ut nullus nos aliorum malorum sensus capiat. Cuius statim rationem sufficientem offert: *Deum enim timens, & in ipso confidens voluptatum radicem lucratus est, & omnem habet latitudinem fontem; & sicut in immensum mare decedens scintilla breui facit extinguitur, sic quantacunq; Deum timenti incidentia extinguuntur, atq; perduntur.* Diues igitur inferni ignibus adustus, guttulam aquæ, verum non materialis, sed diuinæ exposcebat, quã omnes illos cruciatus extinguere non dubitabat.

Ceterum aliud quidpiam mihi intendisse videtur infelix ille diues cum optime sciret, in inferno nullam esse redemptionem ut nimirum Lazarum, quem in vita odio prosequabatur, post mortem in pœnis infernalibus socium haberet. Quasi diceret: *Mitte Lazarum de gremio tuo ad infernum, de solio sublimi ad profundum chaos.* Hic est subtilis conceptus chrysostomi, qui Serm: 122. solito acumine animaduertit, diuitem non postulasse refrigerandum se ad Lazarum, duci; sed Lazarum ad se mitti: *Non se inquit, ad Lazarum duci postulat; sed ad se Lazarum vult deduci.* Profecto satius videbatur ipsum diuitem vsq; ad Lazarum contendisse; quàm Lazarum ad ipsum aduentasse. Nam si Lazarus iter egisset, flammis diues adurgeretur consumptus; si autem ipse pergeret, horrendos illos flam-

Diues in inferno Lazarum habere voluit socium.

Chrysostomus.

marum globulos extractus non pateretur. Ergo stulte Lazari cupiuit aduentum, & prudentius ad Lazarum suspirasset volatum. Verum cum diues de sæculi more nouerit, vnius felicitatem de alterius calamitate produci, ad se Lazarum venire studiosissime flagitauit. Nam si ipse ad Lazarum tenderet, sine Lazari detrimento linguæ gehennalis sopiretur flamma; si autem descenderet, eius incommodo depelleretur miseria. Adeo mihi credite apud sæculum insolitum est, alterum felicitate frui sine alterius detrimento, ut nullatenus diues crediderit linguæ inueniendam medelam, nisi Lazarus pateretur iniuriam. Non induxit proinde animum, ut crederet sine Lazari discrimine posse se refrigerium impetrare, ideo non petijt se ad Lazarum duci; sed deduci ad se postulauit Lazarum: quasi sine Lazari miseria nullatenus potuerit aut refrigerari lingua, aut linguæ sopiri flamma. Fatur citatus Chrysologus, *Lazarum mitte, Quia? ad infernum de gremio, de solio sublimi ad profundissimum chaos, ad tormentarium stridorem de sancta requie, de tanto silentio beatorum.* Dum igitur diues amat refrigerium, Lazarus præterendit excidium, quasi nullatenus ipse habere posset solatium, quin Lazarus pateretur dispendium. Quia gaudium est miseris socios habuisse dolorum.

Quod cum verum sit, quis non fatebitur per oppositum, gaudium esse beatis, socios habere bonorum. Ad quod comprobandum, recurramus ad scripturam sacram, quæ de Iobo dicit: *Et erat illi familia multa.* Iob: 1. Per quam familiam aliqui intelligunt, copiosum aulicorum famulatum. Quia cum Iob, ut refert Origenes in citatum caput, fuerit homo de genere optimo ex partibus orientis; hoc est, clarus optimis virtutum generibus, penes solas apud Deum, censetur claritas, & præstantia generis. Ait citatus Origenes, *Vnde Iob de genere optimo? Si ex Esau, sub maledictum redactus est audicitatis.* Si ex

Iob: 1.

Origenes

Si ex

Si ex filiis Esau, impij etiam extiterunt, ij propter contumeliam. Quomodo ergo de genere optimo erat, qui de talibus nascebatur? Ruben primogenitus Jacob, & Simeon, & Levi, qui ex Israël sunt progeniti & de genere optimo non dicuntur; Iob vero qui ex impijs ortus est, id est, ex filiis Esau, hic de genere optimo dicitur? Ego inquit carnalem natiuitatem non quaero. Non percontem generositatem laudo. Nam hac apud Deum non magnipenduntur. Sed de genere optimo dicitur Iob ex sanctitate, ex iustitia, ex pietate, ex misericordia, ex Dei cultura, ex bonis cogitationibus; ex istis ergo omnibus bene natus dicitur esse. Cum inquam Iob fuerit de genere optimo, Vir magnus inter omnes orientales, meritis copioso famulantium comitatu, utroque latere stipari debuit. Bene equidem: Nam viris magnis magna debetur reuerentia.

Inco-
gnitus
lib. 1. in
Iob;

Bene o-
peranti-
bus mul-
titudine
Angelorum
ministrat.

g. Basil:

Zach. 2.

Verum nodum mihi prae omnibus tetigisse videtur quidam Neotericorum, qui existimat istud copiosum ministerium fuisse Angelos sic concludens: Unus enim Angelus ministrabat doctrina, alter pietati, alius longanimitati, alius deferebat elemosynam, & bona opera ante Deum. Mea sententia turmatim Angeli confluunt ad Iob, prae nimio gaudio, sperantes se illum habituros socium bonorum coelestium, id est beatitudinis aeternae. Ita plane fit, quando bene agimus, Angeli ad nos confluunt, qui nobis assistant, & nos defendunt, qui nobis assistant, & nos defendunt. Ita affirmat D. Basilus in Psal: 35. sic loquens: Si enim in anima tua, ea qua sunt digna Angelica custodia habueris, mens item in te sibi opulentum fixeris domicilium per multimodam veritatis contemplationem, perque praeclara opera, qua secundum virtutem gesseris, tibi adueris, necesse iam sit, ut te propter tutores, praesidialesque custodes, qui tibi assistant, colloquet Deus. Hoc olim promiserat Deus magno Sacerdoti in veteri testamento. Zachariae 2. n. 7. iuxta voluntatem suam ambulanti. Si inquit in vijs meis ambulaueris, & custodiam meam custodieris, dabo tibi ambulantes de hijs, qui nunc hic

assunt. Ambulantes dixit, numerum multitudinis significans, ita Deus nostris se ligat operibus, ita se gratum nostris ostendit officijs, ut qui prius vno, postea ne excidamus, interdum plures; immo exercitum Angelorum submittrat. Quod cum ita sit, considerate, quanta sit Dei beneficentia, quanta erga nos charitas, ut cum omnes Angeli tantae sint Excellentiae, tantaeque dignitatis, non vnum, non duos, sed multitudinem Angelorum ad nostrum accommodet ministerium.

Ex hac occasione quaestio subtilis oritur, ex quo nam ordine Angeli ad custodiam hominum deputentur? Aliqui doctorum censent ex solo infimo ordine, ideoque dici volunt Angelos, iuxta illud: Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis. Alij probabilius censent, ex omnibus ordinibus Angelos ad hominum custodiam deputatos esse, iuxta illud D. Pauli ad Hebr: 1. Omnes sunt administratores spiritus in ministerium missi. Quod considerans S. Athanasius Sermon: 3. contra Arrianos ante medium, dicit: Ad ministerium non vnum sed omnibus plures ad manus praesto sunt, quos Dominus si velit amandet: multi enim Archangeli, multi Throni, multi Potestates, & Dominationes, milles millia & decies millia, centena millia ministrorum assunt, & apparent, qui se praepositos offerunt, ut emittantur. Ergo non vnum, sed omnes, non solum ex infimo ordine Angelorum, verum etiam ex supremis Deus ad ministrandum nobis ordinauit. Pulchre id elucidat mellifluus Bernardus lib: 2. de Consideratione, cap: 4. ubi officia Angelorum ad salutem hominum destinata sic dicit: Angeli inquit dicuntur, qui peculiariter ad hominum custodiam, per se exercendam destinati sunt & qui minima nuntiant. Archangeli, qui Regnorum, Regum, & grauissimorum negotiorum onus, sustinent. Principatus, qui omnibus Angelis, & Archangelis praesunt, in his, quae ad salutem hominum, tam priuatorum, quam Principum, tam

Custodiam
hominum
deputantur
Angeli
ex quo
ordine.

Hebr: 1.

S. Athanasius

Officia
Angelorum
ad salutem
hominum
destinata.

singularum personarum; quam cōmunitatum, tum instruendo, & illuminando, tum mouendo, & praecipiendo, iuxta dispositionem diuinæ voluntatis sibi manifestatam. Potestates dicuntur, quia ad illos pertinet secundum Sanctum Dionysium, & Gregorium, ordinare quae per totam Hierarchiam tertiam agenda sunt, ita ut executio ad istam pertineat; ad Potestates autem praecipere, & ordinare, quae agenda sunt. Virtutes dicuntur, quatenus per illas, miracula, & signa exercet ad hominum gubernationem, & administrationem. Dominationes, sic nominantur, quatenus spiritali & excelsō modo praesunt omnibus inferioribus diuinæ providentiae, & gratiae inuisibilibus ministris, eisque dominantur, & nulli in hoc ministerio subsunt. Throni appellantur, quia Deus in illis inhabitando sedet, tum ut suam maiestatem ostendat, tum ut alios ad reuerentiam, & adorationem sui excitet, vel etiam ut illos gubernet, & iudicet. Cherubim appellantur, quatenus mentes illuminant. Tandem, Seraphim, non solum ut in se ardentes, sed etiam ut alios incendentes. Ergo omnes omnium ordinum Angeli, ad ministerium hominum destinati sunt.

Numerus
Angelorum
quantus.

Ex hac doctrina, quantus sit numerus Angelorum, facile est inuestigare. Ponamus v. g. numerum incertum saluandorum, & iusto minorem, nimirum mille miliones solum, & per auream regulam ita calculum instituamus. Si pro vno homine possint dari decem Angeli, centum Archangeli, mille Principes, decem millia Potestatum, centum millia Virtutum, millio Dominationum, decem miliones Thronorum, centum miliones Cherubimorum, mille miliones Seraphimorum. Tunc pro mille milionibus saluandorum, (praetermissis damnatis, quorum longe maior erit numerus) dabuntur Angelorum, 10,000,000,000. id est, decem mille miliones. Archangelorum 100,000,000,000. id est, centum mille miliones. Principatum, 1,000,000,000,000. id est, millies millia millionum.

000. id est, millies millia millionum. Potestatum, 10,000,000,000,000. id est, decies millies millia millionum. Virtutum, 100,000,000,000,000. id est, centies millies millia millionum. Dominationum, 1,000,000,000,000,000. id est, millies millies millia millionum. Thronorum, 10,000,000,000,000,000. id est, decies millies millies millia millionum. Cherubimorum, 100,000,000,000,000,000. id est, centies millies millies millia millionum. Seraphimorum, 1,000,000,000,000,000,000. id est, milles millies millies millia millionum. Colligantur omnes isti numeri Angelorum in vnam summam, prodibit numerus Angelorum omnium ordinum, pro mille duntaxat millionibus hominum saluandorum, 1,111,111,110,000,000,000,000. id est, millies millies millies millia millionum, centies millies millies millia, decies millies millies millia, decies millies millia, centies millies millia, decies millies millia, millies millia, centies & decies millies millionum. Quem numerum vix humanus intellectus capere, aut enuntiare potest.

Quod si verò accipiamus pro vniuersitate totius generis humani, tam saluandorum, quam dampnandorum, 1,000,000,000,000. id est, decies centena millia millionum, & vnicuique ex Seraphinis attribuantur 1,000,000,000. id est mille miliones, prodiret numerus Seraphinorum tantum ineffabilis, nimirum 1,000,000,000,000,000,000,000. id est, milles, millies, millies millia millionum. Cherubimorum 1,000,000,000,000,000,000,000. id est, centies, millies, millies millia millionum. Tandem omnium in vniuersum Angelorum, 1,111,111,110,000,000,000,000. id est, milles millies millies millies millia millionum. Centies vndecies millies millies millies millies millia millionum. Centies vndecies millies millies millies millia millionum. Centies decies millies millionum, qui certe numerus captum humanum superare

Seraphimorum
numerus.

Cherubimorum.

Omnium
in vniuersum
Angelorum.

rare

rare videtur. Hinc non sine causa factus textus dicit, Daniel: 7. *Milia milium ministrabant ei, & decies milies centena milia assistebant ei.* Vbi sacer textus, certo, idq; minori numero, nobis numerum, ineffabilem beatorum, tam hominum; quam Angelorum, videtur innuere. Quod aperte probat iustus Iob cap: 25. his verbis: *Nunquid est numerus militum eius? Ut hinc cognoscamus Dei omnipotentis maiestatem, cui tot potētissimi Principes ministrant, & assistunt, quorū minimi etiam potentia, pulchritudo, decor, & fortitudo, incomparabiliter excedit omnem potentiam, sapientiam, pulchritudinem, & fortitudinem totius mundi, omnium Principum, rerum, ac creaturarum, quæ ab Adam vsq; ad nostra tempora fuerunt, & modò sunt, & vsq; ad mundi finem erunt. Aded, quod pulchritudo omnium creaturarum, florum, hominum, lapidum pretiosorum, metallorum, solis, lunæ, stellarum, omnium deniq; rerum mundanarū, quæ fuerunt ab initio mundi, sunt, & erunt, respectu pulchritudinis etiam minimi Angeli, animæq; beatæ, non pulchritudo, non potentia, aut sapientia; sed mera deformitas, impotentia, & imbecillitas æstimari debent.*

Dei pulchritudo im-
mentia.

Rom: 11

Quod si tanta est pulchritudo vnius minimi Angeli, quid censebimus de pulchritudine ipsius Dei? Cum enim Deus sit infinitè perfectus, profectò si in vnum cumulum omnium creaturarum pulchritudinem, scientiam, potentiam, sapientiam collegerimus, pulchritudiniq; sapientie, & potentie Dei comparauerimus, nō alud, quàm granum millij cælo Em-pyreō comparabimus, & punctum, impartibile toti vniuerso: Hinc merito exclamat Apostolus ad Rom: 11. *O altitudo diuitiarum, sapientie, & scientie Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.* An non ergo insaniunt mortales, turpitudine huius mundi momentanea aded illecti, vt visione pulchritudinis Angelorum, Christi, Beatæ Virginis, ac ipsius Altissimi Dei, æternum potius se priuare malint; quàm ad modicum illā reliquā, huic totis viribus inhiare, ad eāq; post decursum mortalis huius vitæ obtinendam, & clarè cernendam, vitā immaculatā aspirare? O cæcitatem palpabilem! O insaniam execrabilem! multorum hodiè ita viuentium in hoc sæculo, quasi futurum aut non esset, aut non melius esset; ita pulchritudine creaturarum huius mundi obæcatorum, vt ipsius creatoris, & cælestium mentium, pulchritudinis omnino obliuiscantur, aut rariùs imò rarissimè eorū recordentur; aut certè nunquam seriò de ea ratiocinentur. Cumq; in hac vita nutriantur in croce, & amplectantur stercore, puta vanitatem harum; quid eis restat amplius, nisi vt tandem etiam illud Dauidicum in eis adimpleatur. Psal: 83. *Facti sunt vt stercorem terræ, quod contingeret, quando ob ingratitudinis crimen, ponentur vt rota, & sicut stipula ante faciem venti dispergendi; scilicet in rota æternitatis, & flammæ inextinguibilis.*

Tertia ratio, quare Angeli super vno peccatore penitentiam agente gaudeant in cœlis est, quia Angeli sciunt conuersionem peccatoris rem Deo gratissimam esse: quoniam conuersio peccatorum est specialis quædam solemnitas Christi. Quod vt faciliùs deducam, adduco huc in considerationem stupendā S. Matthæi conuersionem. Cum ad se pastor ille diuinus attraxisset ouem illam errantem, puta Matthæum Apostolum, tanquàm gaudens, ac in humeris portans, in sinuq; suo fouens, statim domum eius ingressus, manducauit simul & bibit cum illo, immodò & cum multis alijs, qui nondum eius erant, teste Euangelista, Marci 2. v. 15. *Et factum est cum accumberet in domo illius, multi publicani, & peccatores simul discubebant cum Iesū, & Discipulis eius: erant enim multi, qui eum sequebantur.* Et ecce hinc Pharisei contra Discipulos Christi insurrexerunt. Quare inquirunt, cum publicani & peccatoribus man-

Psal: 83.

Conuer-
sio pec-
catoris
Christi
solemnitas.

Marci 2

bus manducat, & bibit Magister vester? Immodò vt dicit S. Lucas cap: 15. v. 1. *Murmurabant dicentes, quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* En ex humana ratione scandalum, ex fulgore misericordiæ obæcati, reputantes miseri peccatorum conuersionem fortitudine agendam, non mansuetudine, venturum Messiam more Regio gubernatorum, non pastoralis. Pulchre Theophylactus in citatum scripturæ locum discurret. Hoc inquit exequabatur, cuius causa carnem suscepit, admittens peccatores, sicut mendicus agrotantes, sed Pharisei verè criminosi huic pietati murmura recompensabant. Hinc Dominus vt eos insuetudine conuinceret, statim exemplum de Pastore, & oue amissa obiecit, qua inuenta; dicit Euangelista: *imponit eam in humeros suos gaudens, & veniens domum conuocat amicos, & vicinos dicens; congratulamini mihi, quia inueni ouem meam.* Cur potius sibi, & non potius oui congratulari iubet? nunquid non ouis bonum, nunquid non eius est salus, nunquid non ad eam attinet? ita quidem est. Sed tamen optimè respondet S. Gregorius Homil: 34. in hunc ipsum locum: *Quia videlicet eius est gaudium vita nostra, & cum nos ad cælum reducimur, solemnitate lætitiæ eius implemur.* Preclare satis: licet enim nostra ad cælum reductio, nostrum sit incrementum, nostrumq; bonum; tamen Christi lætitiæ complementum est, indeq; non tantum nostra, quantum eius solemnitas, eius festiuitas.

Angeli
plus de
Pœnitenti-
a pec-
catoris;
quā de
sanctita-
te iusti
gaudent.

Ea de causa S. Angeli, plus super vno peccatore penitentiam agente gaudent; quàm supra nēaginta nouem, qui non egerunt penitentiam. Cum profectò magis iustum æquumq; videatur, vt plus de Domini gaudio, quàm de serui utilitate tripudiet. Quāuis citatus Gregorius, ideo Angelos plus gaudere censeat, quia peccatores sæpe per pœnitentiam, maiora quàm iusti operantur, egregia patranes, dum illi non nisi gregaria vt sic loquar. Plus autem (inquit ille) de conuersis peccatoribus, quàm de stantibus iustis in cælo

gaudium esse fatetur, quia plerumq; hi, qui nulli se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via iustitiæ, sed tamen ad cælestem patriam anxie non anhelant, & plerumq; pigri remanent ad exercenda bona præcipua; at contra non nunquàm hi, qui se aliqua egisse iudicia ad amorem Dei inardescunt, & quia errasse se à Deo considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Quid melius dici potuit? nam hoc in dies experimur, manibusq; attrectamus. Videas religiosos in claustris ab ineunte ætate degentes, nihil penitus mali egisse; ita tamen in virtutibus tepidos, vt nullum earum egregium dent specimen: è contra verò interdum iam ætate grandæuus quispiam peccator ad statum religiosum se confert, & mox velut saliens montes, transiens colles, validè ad superna se erigit, magnumq; in dies in virtutibus sumit incrementum. An certe non ampliorem ex isto lætitiæ concipient Angeli? immodò & eorum Dominus pariter cum ipsis? ne miremini: quia talis est Dei misericordia in peccatores, vt cum illis vnum veluti contra suam naturam agat.

S. Greg:

Lucæ 7.

Hugo.

re exhilaratus, statim ipsam laudauit in eius praesentia moræ veluti impatiens. Laudauit fateor Redemptor noster Ioannem, sed illo absente, Matthæi 11. v. 7. immo & ipsius Discipulis: *Ihu abentibus cepit dicere ad turbas de Ioanne.* At verò Magdalenam Sanctam statim illa praesente, ut habetur Matthæi 26. v. 10. & Luc: 7. v. 44. Vnde Domino tanta ad laudandum procliuitas? Vnde tanta securitas nouæ conuersæ? cur superbiam? cur tumorem non formidat? sane, quia eam gratiâ suâ tanquam diuinus statuarius vas perfectum effecerat, ita solidum, ita aureum, ut nihil timeret; ita tandem eius pulchritudine delectatus, ut nollet absentiam expectare, nollet mortem, sed statim, quasi esset non in via, sed iam in termino, & plus secura, quam ipsē Ioannes, eam laudauit, extulit, ut agnoscamus, quanto amore prosequatur peccatores verè penitentes; quibus etiam in praesentia laudem tribuere non veretur.

Quarta tandem ratio, cur Angeli super vno peccatore poenitentiam agente gaudium in coelis habeant, hæc est quia peccator per conuersionem fit nouus Angelus. Quod mihi Salomon pulchrè figurasse videtur, stupenda illa templi Hierosolymitani structura 3. Reg: 6. *Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis oliuarum.* Et quomodo obsecro permisit Deus fieri duo Cherubim ex lignis, cum in lege omne sculpsile prohibitum fuerit? scilicet in templi fabrica proprius humanus animus ad virtutes instruebatur; & ideo duo Cherubim illi proponebantur ex lignis facti, ad ostendendum, quàm facillè ex hominibus possint Angeli fieri. Sic censet D. Bruno de Laud: Eccl: cap: 4. dicens: *Tu quoque si vis Cherubim fieri, potes. Mellius enim ex hominibus, quàm ex lignis sunt Cherubim; & melius quidem ex hominibus Cherubim facti sunt, vñ videre Cherubim? Respice Paulum, omni scientia plenum, doctorem gentium. Melius profectò & facilius ex hominibus potest Angelus, aut*

A Cherubim fieri, quàm ex ligno. Nā si lignum artificis industria in Angelum efformat; facilius mihi credite virtutis amor nos in Angelos efformabit. Hinc Malachiæ 2. dicit scriptura: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.* Vbi Sacerdos homo, Angelus dicitur esse.

Et quomodo natura corporea potest transire in naturam Angelicā? Qua arte id potest fieri? Equidem vno virtutis proposito. Audite D. Chrysosthomum Homil: 33. in Acta: *Quemadmodum enim licet loqui de materia quadam, ita & de homine. Materia quadam est homo fieri autem potest Angelus, & bestia. Nam de quibusdam hominibus dictum est: Angelus Domini est. Nullus igitur doleat de natura, quasi impediatur, sed de sua electione ac voluntate. Leo ille factus est ex corporeo; Ecce enim inquit, inimicum vestrum sicut leo: nos autem Angeli à corporibus. Moxque subdit: Nihil igitur prohibet nos Angelos fieri statim, si voluerimus.* Si enim alia materia, quæ modo arbor erat, postea fit lignum, ac deinde adhibitis mille ferri instrumentis; non paruo artificis sudore figuratur in belluam, aut in hominem, aut in Angelum, aut in Deum. Ita planè, qui modo homo est, potest statim Angelus fieri, non securi, non malleo, sed virtutum electione. Quemadmodum enim, qui naturā Angelus erat, vitio voluntatis suæ factus est leo, & serpens; ita qui natura homo est, bona sua voluntate ad sortem Angelorum accedit.

Hinc illud Christi Domini de hominibus pronuntiatum. Matthæi 22. *Eruunt sicut Angeli Dei.* Quod considerans S. Zeno Sermon: 24. magnalia baptismi expendens ita dicit: *Cum omnium aquarum natura sit talis, ut cum in profundum suscepit homines viuos, euomat mortuos, & euomit viuos, ex animalibus verò homines factos, ex hominibus in Angelos transituros.* Proh: Dei Optimi Maximi artificium! Rudem hominis materiam suscipit, & quod alij multo labore minimè facerent,

Malachiæ 2.

S. Chrysostomus

Cant. 1.

Abacuc.

ut in Angelum transirent, ipse medio aquarum profluuiio facit suauissimè.

Quod inde amplius elucet, quia pulchritudinem animæ, summa Dei ornata gratia Deus ob oculos ponere volens, nihil prorsus dignius inuenit, quàm ut Angelicis eam compararet spiritibus, Cant: 1. *Equitatus meus in curribus Pharaonis assimilauit te amico meo.* Quomodo obsecro, cum non in equis, non in curribus, sed in aquis debellasset Deus Pharaonem? Respondet Nyssenus, per e- quos intelligens Angelos, quorum decori, quorum insuper fortitudini animam humanam assimilauit: *Erat ergo, citius Nyssenus quadam virtus non cadens, sub aspectum, quæ per miracula, quæ fiebant in mari, Aegyptiæ afferebat exitum, quàm scriptura nominavit equos. Angelicum autem exercitum eum esse existimamus, de quo dicit Propheta Abacuc 3. Ascendes equos, & equitatus est tua salus.* Angeli igitur videntes, peccatores per poenitentiam fieri nouos Angelos, latantur de eorum conuersione iuxta illud sapientis. Eccl: 12. *Omne animal diligit sibi simile:* quoniam & peccatores poenitentes, & Angeli, idem obiectum beatificum habebunt. Quare ne Angelos sanctos adeo nostri amantes affligamus, agamus seriuo poenitentia, ut cum illis in æternum gaudere, & conuersari possimus. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO QUARTA.

Mulier si perdiderit drachmā vnā, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & querit diligenter, donec inueniat eam? Luce 15.

Mulier querens drachmam amissā accommodatur Reipublica Polona ab hostibus occupata.

Sollicita mulierū industria, & cura circa domum administrandam,

Augendam rem familiarem, & iusto labore parta conseruanda, laudatur frequenter in sacris literis. Quærebatur quondam in veteri testamento vnicus optimæ mulieris filius ad mortem, 2. Reg: 14. *Et ecce confusus vnica cognatio dicit: Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui, quem interfecit.* Deus bone, quos modos non tentauit hæc mulier, ut filium suum, ab imminente morte eliberaret, adeo ut etiam ipsum Regem importuna adire, coram illo prosterni, lachrymis perfundi, voce lachrymabili exorare nō destiterit, quouique veniam impetrasset. *Mulier Thecuius ingressa fuit ad Regem, ceciditque coram eo, & ait. Serua me Rex, quarunt scilicet illam meam extinguere, quæ relicta est.* Si sensum literalem spectauerimus, mulierem hanc fuisse Thecuam, quæ pro Absalomo fratricida Dauidem Regem deprecata est, euidenter constat ex sacris literis, cuius precibus exoratus Dauid, paterno affectu Ammonis occisi vindex, facilem fratricidæ Absalomo veniam concessit. *Et ait Rex ad Ioab, ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, & reuoca puerum Absalom.* Si verò ad sensum mysticum recurrere voluerimus, mulier hæc significat animam poenitentem, cuius duo filij sunt, ratio, & sensualitas, tanquam duæ partes animæ, inter quas maxima interdum exoritur rixa; quoniam spiritus concupiscit aduersus carnem, & caro aduersus spiritum. De hac rixa dicit sacra pagina Gen: 13. *Facta est rixa inter pastores gregū Abraham & Loth. Dixit autem Abraham ad Loth. Ne quaeso sit iurgium inter me, & te. Vbi per Abraham, significatur ratio; per Loth autem, sensualitas designatur. Pastores gregum sunt affectus, & motus vtriusque; inter quos rixa quotidiana. Et ideo dicit Abraham: Ne quaeso sit iurgium inter me, & te. Hæc est castigatio rationis ad sensualitatem, volentis eam pacificare sibi. Vnde subdit: Fratres enim sumus, noli me in pugnare, noli rixam commouere. Addit vltius: Ecce*

2. Reg: 14

Mulier significat animam poenitentem;

Duo filij rationem & sensualitatem.

Gen: 13.

Ecce uniuersa terra coram te est. Scilicet, ut viuas ad necessitatem, non ad voluptatem, vtrius licitis, viuas dis-
sereta, quia Deus dedit terram filiis
hominum, non bestiarum. Sed quia
video, quod sensus, & cogitatio tua
prona sit in malum ab adolescentia
tua, recede quæso à me, quia duo cō-
traria simul esse non possunt. Quæ
enim conuentio lucis ad tenebras?
quæ pars fidei cum infidel.? Recede
quæso: si enim non recesseris ti-
meo, ne ex conuictu mores formen-
tur. Nam, ut ait Philosophus, mali-
gnus comes facile innocenti & sim-
plici socio scabiem, aut rubiginem
suam applicat. Contra hanc igitur
mulierem, id est, animam fidelem,
conspicitur plerumq; cognatio praua
atq; perueria, puta primi motus, qui
cognitione sanguinis coniuncti sunt
cum sensualitate carnis; isti viden-
tes cognatum suum, id est, carnalem
appetitum rationis discreta seuerita-
te mortificatum, quotidie confur-
gunt, volentes cognati iniuriam vin-
dicare, & scintillam rationis extin-
guere. Scintilla enim ratio est, quæ
est, subtilis in discernendo, agilis cō-
tationes diaboli praueniendo, incen-
dens animum amore diuino. Hanc
scintillam aqua concupiscentiæ car-
nalis, primi motus stulta cognatio
& insipiens, nituntur extinguere.
Anima ergo poenitens, quam scintil-
la rationis remordet, & reprehendit
de peccatis, ad Christum Regem
ingreditur per spem, procidit coram
illo per humilitatem, adorat per fidem,
& gemebunda opem implorat; *Ser-
ua me Rex. Et u mulier vidua ego sum.*
Hæc dicit, quia dolet peccato. Mu-
lier, quia mollis, & fragilis; Vidua
quia ab omni humano solatio destitu-
ta. Et ideo clamat, serua me Rex do-
lentem, fragilem, & destitutam. Ser-
ua me, quia serua tua sum. Verum
non Aberrabo, si per istam mulierem,
afflictam Rempubicam Polonam,
pacatam antea gentium Dominam,
nunc rebellionē Cosacorum, Tarta-
rorū cōspiratione, finitimorū hosti-
um irruptione turbatam, continuis

Cognatio
praua
fuit
primi
motus.

Scintil-
la ratio-
nem de-
signat.

quassatam bellis, Sueticis, Moscho-
uicis, Transylvanicis, velut in tri-
sticia. Sedentem post amissam diu-
turnam pacem, significari ostendere
conabor, & modum quo in quæren-
da amissa drachma vti debeat sub mi-
nistrabo.

Triplici modo vta est ista mulier
Euangelica, in quærenda amissa dra-
chma. In primis accendit lucernam,
Chrysologus reddit rationem asse-
rens domum illius mulieris eo tem-
pore fuisse plenam tenebrarum, ita
ut in illis sine accensa lucerna nihil
penitus videri potuerit. Sic quondam
Ægyptios horrendis à Deo tenebris
per Moysen punitos legimus, Exodi
10. quando imperante Deo: *Extē-
de manum tuam in calum, & sunt tene-
bra in terram Ægypti, tam densa, ut
palpari queant.* Promptus ad obedi-
entiam Moyses, *Extendit manum in
calum, & facta sunt tenebra horribiles in
vniuersa terra Ægypti tribus diebus, ne-
mo vidit fratrem suum.* Septuaginta
adhuc ad tenebras addunt caliginē,
& turbinem, sic vertentes: *Extendit
autem Moyses manum in calum, & facta
sunt tenebra caligo, turbo, super omnem
terram Ægypti, & nemo vidit fratrem
suum tribus diebus, & nemo surrexit de
cubili suo tribus diebus.* Horribilis pro-
fecto plaga hæc erat, in primis ob
ditatem tenebrarum quæ palpari po-
terant; deinde ob durationem, cum
non per horas, sed per tres dies con-
tinuos durarent: tertio ob earum ex-
tensionem, cum per totam Egyptum
diffunderentur: quarto ob effectum,
dum non solum visu, sed etiam motu
priuarent Ægyptios. Dicit Philo lib:
1. de vita Moysis: *Tunc aiunt Ægy-
ptios non esse ausos à cubili surgere, aut si
necessitates naturales urgerēt, more caco-
rum palpatando parietes, ægredī potuisse pro-
gredi: nam ignis quo utimur quotidie,
velut turbato extinguebatur, vel vin-
cebatur à crassissimis tenebris, ita ut sal-
uus oculis, summē necessarium videndi sē-
sum, seu ex oculati requirerent: hoc a-
dempto ferē ceterorum sensuum nullus v-
sus erat: nam nec loqui, nec audire,
nec cibū frui licebat, sed per silen-*

Exod. 10

LXX.

Philo

Tene-
bra Æ-
gyptia-
ca quæ
crassæ

*cium fame cruciabantur, nulli vacantes
sensui, presenti malo prægravante, donec
Moyses Deum exorante, lux tenebris suc-
cessit, & nocti dies serenissima.* Ergo te-
ste Philone, non solum per tres dies
Ægyptij priuati visu existerunt, sed
etiam auditu, gustu, loquela, tanquā
statuæ prorsus immobiles effecti, fa-
me, timore, horrore penitus exhau-
sti manserunt.

In cuiusnam autem peccati pœ-
nam tanta plaga immissa fuerit in Æ-
gyptios, respondet Abulensis ob ca-
citatem cordis, quod nimirum Ægy-
ptij tanta videntes Dei mirabilia, ob-
stinati persisterent. *Fuerat inquit,
ista plaga inflata conformiter ad obdura-
tionem Ægyptiorum, mentisq; cecitas;
tem: nam sicut ipsi tanta videntes diuina
signa, non respexerunt, sed obdurato ani-
mo resistebant, ita Deus eū in consuetam
tenebram dedit, ut apertis oculis nihil cer-
nerent.* Ergo Deus ad conuersionem
eorum supra naturæ ordinem
operabatur: cum enim antea cœ-
lum, terram, ærem Deo mo-
uente, obdurati peiores Ægyptij in-
dies fierent, iussit adesse supplicium,
& castigari Ægyptios non assueris,
sed in consuetis plagis, fieriq; mira-
cula ad punitionem, non secus ac fa-
cta ad conuersionem.

Non abnuo veram hanc esse cau-
sam; veriore tamen suggerit sa-
piens, nimirum tyrannidem Ægy-
ptiorum in Hebræos, eorumq; vio-
lentam detentionem in carceribus
ac ergastulis, dum eos vilissimis mā-
cipijs crudelius tractarent. *Dum e-
nim, ait Salomon, persuasum habent i-
niqui posse dominari nationi sanctæ, vin-
culis tenebrarum, & longa nocte compedi-
ti, inclusi sub tectū, fugitiui perpetua pro-
uidencia iacuerunt.* Quasi diceret: i-
deo tenebris percussi sunt Ægyptij,
quia sicut ipsi Dei Sancti populum in
vinculis tyrannicè premebant; ita
Deus vinculis tenebrarum eos liga-
uit, & sub ipsorum tectis, ac in carce-
ribus inclusi, tanquā serui fugitiui
à Dei dominante prouidentia miser-
rimè in ipsis iacuerunt, ut pena cul-
pæ eorum responderet.

Abulē:

Mentis
cecitas
tenebris
à Deo
punitur

Sapient:
17. v. 2.

Tyran-
nis ni-
mia cau-
sa tene-
brarum
in Ægy-
pto.

Respicite quæso Rempubicam
Polonam, an non hæc est illa mulier,
quæ perdidit drachmā pretiosam,
scilicet auream libertatem, & pacem
omnibus thesauris magis appetendā.
Sedet nunc tristis in tenebris amari-
tudinis, sub hostili tyrannide gemēs,
& tot amissos filios, fulera & columi-
na sua deplorans, dum vndiq; in suā
perniciem hostes coniurasse spectat.
S. Paulus videns quotidie multos cō-
uertere ad fidem Christi, sic eos allo-
quebatur Ephes. 1. *Fuistis aliquando
tenebra, nunc autem lux in Domino.* Quasi
diceret: Vos Gentiles quamdiu ve-
ri Dei honorem commutabatis in si-
militudinem serpentium, & quadru-
pedum, & volucrum, & lapidum:
dicam plus, quamdiu titulum diuini-
tatis ipsis dæmonijs deferebatis, fui-
stis inuoluti crassis ignorantie tene-
bris, ut ad vnius veri Dei notitiam
minimè potuissetis deuenire. At nūc
postquam conuersi estis ad Christū,
estis lux in Domino: sanctificari
enim estis lauacro regenerationis,
abluti estis sanguine Christi, & virtu-
te passionis eius ad statum superna-
turalem trāslati, Christum induistis,
qui est lux illuminans omnem homi-
nem; ideoq; ambulate in lumine,
ut filij lucis, glorificantes Deum, qui
vobis tantum beneficium præstitit,
ut vos in sortem filiorum vocaret.
Vos Iudæi, qui soli veteri testamen-
to mordicus adhæstistis, promissio-
nes de mittendo Redemptore non
benè intelligentes, neq; iam adim-
pletas considerantes, quamdiu Pro-
phetas de iusti aduentu persequere-
mini vobis annuntiantes, quamdiu
in sola lege, quæ vobis tanquam pæ-
dagogus prohibens mala, data erat,
totam vestram perfectionem; & om-
nem gloriam poneretis, quamdiu
dura ceruice, & incircumcisus cor-
dibus resisteretis manifestæ veritati,
fuiistis tenebræ. At nunc postquam
conuersi estis ad Christum, facti estis
lux in Domino: quia opera vestra
bona, in gratia, cum gratia, & ex gra-
tia Dei facta, ascendunt in conspectū
Dni, & tanquam lux ab æterno lu-
minē

Ephes. 1

Genti-
les & Iu-
dæi per
conuer-
sionem
ad fidē
facti lux
in Do-
mino.

minè participata illi accepta fiunt.

Antiqui Poloni dum Euangelium legere-
tur, euangeli-
stas stabant
Fides Catho-
lica in Polonia
Miecislao ces-
pit.

Fuisti & tu olim o afflicta Poloni-
nia lux in Domino, dum fidem Ca-
tholicam strenuè propugnares, & fi-
nes tuos quaquà versus latè propa-
gando, sanctam religionem dissemi-
nares. Dum sancto more maiorum
tuorū tēpore sacri Euāgelij euagina-
tis gladijs, ceu lucernis splendenti-
bus assurgeres, protestando te pro
nomine Iesv mori paratam esse; a-
deo, ut murus, & antemurale Chri-
stianitatis dici merereris. At nunc
facta es tenebrae. Taces in luctu, &
squalore, velut in tenebris Aegyptia-
cis gemens: quia hostis omnes tuas
ciuitates & fortalitia possedit: quia
aurum tuum, & argentum, & omnia
desiderabilia abstulit. Et quid tanti
causa mali? Num certè ad gentiliti-
os ritus deflexisti? absit. nam à tē-
poribus Miecislai Principis, gentili-
simus proscriptus, non amplius in tu-
is visceribus, sedem suam locare au-
sus est. Num ad perfidiam Iudaeo-
rum? minime: fidem enim & Deo,
& hominibus inuiolabilem seruas;
adeo, ut inuictissimo Vladislao IV. ap-
paratum bellicum contra Tartaros,
immò & expeditionem contra Tur-
cas moliente, ob semel datam Ottho-
manis fidem fœderis perpetui, nequa
quam in id consentire volueris.

Causam proinde non aliam, im-
missarum huiusmodi tenebrarum
inuenio, præter nimiam oppressio-
nem subditorum: qui enim per po-
tentiam omnia gerunt, & se, & sua fa-
cile perdunt. Imponebamus grauif-
simum seruitutis iugum ceruicibus
nostrorum subditorum, ita ut ne exi-
guum tempus parandi cibi, quo lass-
ificerentur eis suppetere; diebus
verò festis, etiam Ecclesiam adire,
ne dum diuinis vacare, eis haud lici-
tum erat, propter itinera tunc expe-
dienda. Erubescite temporanei re-
rum Domini, qui talia audetis: non,
sic Deus licet absolutus Dominus,
cum creaturis procedit, cuius si to-
tam attendere volueritis æconomi-
am dispensationemq; quam mundum
regit, & orbem moderatur, profectò

non potentiam, sed prouidentiam
admirabimini. Ita gubernat, ac si
non potens ita omnia ad finem con-
stitutum dirigit, ut solum prouidus
videatur. Populum Hebraeorum ab
Abrahamo descendendum voluit
peregrinari, inibi; per longa im-
morari tempora, numquid per po-
tentiam hoc? nil minus: famem
grassabatur per vniuersam terram.
Hræel, sed ne prouidentia diuina de-
esset, vir ex semine Hebraeorum il-
luc præmissus erat. Psal: 104. v. 17. *Misit ante eos virum, in seruum venun-*
datus est Ioseph. Qui audita fame ex
Palestina euecauit Patrem: Genes:
45. v. 9. Festinate, & ascendite ad Pa-
trēm meū, & dicetis ei; haec mandat filius
tuus Ioseph. descende ad me, ne moreris.
Numquid hoc non potuit Deus in-
momento? potuit equidem, sed no-
luit, quia non potentia, sed prouide-
tiā gubernat.

Hoc ipsemet Ioseph prudenter
considerans, fratres suos graui timo-
re perculsos, in hunc modum anima-
bat. *Nolite pauere pro salute vestra, mi-*
sit me Deus ante vos in Aegyptum; non
vestro consilio, sed Dei voluntate huc mis-
sus sum. Quæ verba ingeniosè ponde-
rans D. Ambrosius lib: de Ioseph cap:
12. ait: Quam pia fraternitas, quam
dulcis germanitas, ut etiam parricidæ,
excusetur admissum, dicens diuina illud
prouidentia fuisse; non impietatis huma-
na, quandoquidem non ab hominibus obla-
tum ad mortem, sed à Domino missus sit ad
vitam. Ecce supra fratres futurus e-
rat Ioseph ex Dei voluntate, & hi eū
adoraturi ut Dominum, nunquid
hoc armis, militibus, exercitiis, mi-
raculis effectum? nequaquam: sed
ita suauiter, ut fere casu omnia acci-
disse putares. Cæterum ita omnia,
ad finem constitutum apta fuere, ut
prudenter nihil videbitur. Vendit-
ur Ioseph, non occiditur, & dū de
occisione agitur, mercatores adue-
niunt, hi non alio dirigunt, nisi Aegy-
ptum, emptumq; puerum non alijs
vendunt, nisi in domo Regia, Principi
iuueni præsentatur, in vincula de-
truditur, somniant vinchi, sic vinctus
inter-

interpretes, futurorum tandem præsa-
gium in somnis Regi indicatur, nul-
lus reperitur interpretes, ad aulam
aduocatur, constituitur totius Aegy-
pti Princeps, & ipsius Pharaonis Pa-
ter. Interim graui necessitate vexa-
ti fratres, diuturnaq; fame pressi in
Aegyptum aduolant, & frumenta sibi
vendi postulant, fratrem ignari a-
dorant. Inuestigare hac in re Dei po-
tentiam, & nullam inuenietis, nisi
summam eius prouidentiam; ut hinc
agnoscatis, non ita Deum sua delecta-
ri potentia; quàm prouidentia.

En vestrarum o Poloni tenebra-
rum causam, nimiam subditorum
oppressionem. Aggrauastis Princi-
pes regnicolas immensis tributis: ag-
grauastis iudices orphanos, pupillos,
viduas, & pauperes iniquis sententi-
is: aggrauastis nobiles miseros ru-
ricolas diurnis, nocturnisq; laboribus
supra modum: aggrauastis Præsules,
sponsam vestram, & gregem Christi,
lanam perpetuò tondentes, & quod
nudum erat non cooperientes. Ecce
nunc quoq; æquus rerum pondera-
tor, & iustissimus omnis iniuriæ vin-
dex Deus, tradidit in oppressionem
hostium, ut Regnum sine Rege, Ec-
clesiā sine Pastoribus, Subditi sine
Dominis sub iugo seruitutis gemant.
Agnoscite ergo in quales se difficulta-
tes conijciunt, qui nimia in guber-
nando potentia vtuntur. Facile po-
testis opprimere, pauperes spoliare,
deprædari, contra ius, fasq; bona eo-
rum eripere, priuilegia, immunitates,
& quod durius est, non solum vi ar-
misq; sed etiam negotiatione, præ-
uentione: legumq; bellicis instrumē-
tis. ut ita loquar, ac pro militibus i-
psius legum peritis vtentes. Uerum,
scitote tantum abesse, ut ex hoc ali-
quid lucrèmini; quinimò tali modo
vestra omnia perderis, & nunc defa-
cto perdidistis.

Hanc poenam omnibus oppres-
soribus, & nimis potenter dominan-
tibus comminatus est olim Deus per
Salomonem, Sapient: 17. v. 2. *Dum*
enim persuasum habent iniqui posse do-
minari nationi sancta, vincula tenebra-

rum, & longa noctis compediti, inclusi sub
tectis, fugitui perpetua prouidentia ra-
cuerunt. Palam ostendens eiusmodi
homines extorres se à diuina prouidi-
tentia exhibere, nudos constitui di-
uina protectione, ac proinde tene-
bris obfuscar, in meridie palpare.
Cum certò certius Principes, & Po-
tentes non promereantur Deum ius-
titia, qua aliena rapunt, sed qua sua
tribuunt. Sic determinat S. Iulius
ad Rom: 10. v. 3. vbi dicit: Ignoran-
tes enim iustitiam Dei, & suam quæren-
tes statuere, iustitia Dei non sunt subie-
cti. Quibus verbis duplicem esse o-
stendit iustitiam, vnam Dei, de qua
Zeno Veronensis Serm: de iustitia i-
ta loquitur: Quæ laborat dispendio sua
non solum facultat, sed etiam sapit ut,
& salutis alijs magis prod-esse, quam sibi.
Alteram humanam, de qua idem Au-
thor subdit: Quæ sui tantum commo-
di attendit, licet alienis incommodis pro-
curari non possit. Ergo iustitia huma-
na tota in oppressionem, in tyranni-
dem, in aliena eripienda constituitur,
quod summè displicet Deo. Hinc S.
Gregorius, in nulla re Principes ita
placere Deo affirmat; quàm in potē-
tia moderamine, iuxta illud Plutar-
chi de doctrina Principum: Offendi-
tur Deus ijs, qui tonitrus, fulmina, radi-
orum iaculationes imitantur, delectatur
autem ijs, qui suam emulantes virtutem,
semet in honestate, ac in humanitate red-
dunt similes.

Enim verò potenter dominari,
pauperem spoliare, populum violent-
ter grauare, malum est, quod si id fi-
at sub iustitia, ac legum colore, pes-
simum. Fingunt enim plerumque
Principes & eorum ministri, quid-
quid onerum subditis imponunt, to-
tum id in obsequium Dei fieri, ut sac-
ta, testaq; sit catholica religio, ut ad
arma suppetant sumptus, ut Turcā,
& quosuis alios hostes disperdant,
ut sua tueantur, tandem ut regna cu-
stodiantur. Fateor in extrema neces-
sitate, quando iam sumptus Regij nō
suppetunt, & ærarium fisci totaliter
exhaustum est, non solum rem, sed
vitam, sed sanguinem, sed filios, fili-
alq;

asq; populum Principi debere. Verum frequenter sub pretextu huius necessitatis, ministri Principum, ea, quæ de pauperum sanguine colligunt, in bonum suum conuertunt. Quod ingeniosè edixit Saluianus lib: 3. gubernati Dei. *Exactionis publicæ nomē in quæstum proprium lumēti verterūt, & in dictiones tributarias prædæ suas esse fecerūt.*

Mirum est, quod Israelitæ ad Robohamum Regem venerint dicentes 3. Reg: 13. v. 4. *Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis, tu ergo remitte paululum de imperio Patris tui durissimo, & de iugo durissimo, quod imposuit nobis.* Vbi per hoc iugum durissimum omnes Sacræ Scripturæ interpretes intelligunt vestigalia, & tributa.

Ad quantamnam autem summam hæc impositio contributionum ascendisset? Respondet Pineda de rebus Salomonis lib: 4. cap: 24. eam fuisse sexcentorum sexaginta, sex talentorum auri, quæ summa facit prope duodecim non rates milliones. Nihilominus tamen, neq; Salomon bella, neq; extraneos sumptus, neq; exercitum inde curauit, & nescitur, quomodo illas impensas pauperis poruli perdidit. Nam ut tradunt Hebræi, Salomon postea ad summam paupertatem deuenit. Rationem reddunt, quia omnia quæcunq; de subditis collegit, in luxu, in immoderatis sumptibus in foeminas, in mala administratione ministrorum absumpta sunt. Immo non solum Salomon, sed & omnes eius ministri, ad summam egestatem deuenere. Hæc est vnica causa dissolutionis regnorum. Adduxistis o Poloni vestros subditos ad vltimam oppressionē, bibistis sanguinem illorū, exhaustistis omnem substantiam; ideo vos tenebræ incursionis hostiū inuasit. Quid ergo vobis restat, nisi ut lucernam accendatis, & quæratissimam drachmam, id est amissam pacem, & libertatem.

Quæretis forsā, quænam sit ista lucerna, qua accensa pax amissa inueniri possit. Pronuntio non lucernam Paganorum nobis necessari-

am esse, de qua S. Chrysosthomus mentionem facit, asserens, quod pagani ipso die noui anni lucernas sibi præpararent, coronis odoriteris adornatas, easq; in templo dijs suis offerrent, quasi omnis futura felicitatis prænuntias. Quia idem citatus Chrysosthomus hunc superstitiosum modum culpat, inquit: *Amentia est, lucernam coronari.* Neq; lucernam Iudæorum, de qua Aloyus mentionem facit, quod mulier Iudæa sexta sole occidente, lucernam accendat, & in medio hypocaufti ponat, quasi salutando sabbathum. Quia & hanc damnat S. Augustinus in Psal: 114. Sed vnica vobis restat lucerna Deus incarnatus, qui pro salute generis humani homo fieri voluit. Sic resoluit citatus Augustinus inquit: *Lucerna ista est deus in carne, tanquam lux in tēta.* Et paulò inferius subdit de Filio Dei carnem humanam assumptam loquens: *Accendit lucernam carnis redimendo animam: quia hanc velut amissam drachmam sollicitè quæsiuit.* Christus ergo lucerna est, ad quam qui ambulat non læditur. Ita docet Laurentius Iustinianus cap: 5. *Tanquam lucerna, inquit, posita est in medio Ecclesiæ, ut omnes lucem habeant, qui ingrediuntur.* Hinc Rex Israelitarum Dauid clamabat ad Dominum 2. Reg: 22. *Saluum facies populum tuum Domine, quoniam tu es lucerna.* Clamate & vos Poloni ad Dominum Deum vestrum: Deus qui venisti saluum facere populum tuum, ne des in opprobrium hæreditatem tuam. Ecce Iartari conculsarunt sancta tua, ecce Colaci & Moschi, Schismatis furore accensi templa tua sancta desolata fecerunt: ecce Sueci in locis tibi dicatis ubi sacra mysteria peragebantur, equorum stabula tacerunt: ecce Transilvani Monasteria, Hospitalia, & alia loca tibi dicata conspurcarunt: ecce de genere filij Iudæ auariciam imitantes, in Patriæ perniciem conspirarunt. Tu ergo immēse & incarnate Deus, cum iam in hominibus non sit spes, & auxilium, in augustissimo sacramento realiter existens,

Mos G6
tilium
præparā
di lucer-
nas.

S. Augu-
stinus.

2. Reg: 22

existens, saluum fac populum tuum, & tanquam lucerna dissipa tenebras, quibus circumdati sumus.

Altero modo vsa est ista mulier. Evangelica in quærenda amissa drachma, quia euerrebat domum, o afflictæ Polonia, nonne tu es hæc mulier, eueris nunc domum tuam, non scopis, sed lachrymis, dum afflictiones à Deo immixtas, sustines gemebunda. Et quid causæ, quod Deus ita seueras penas de te sumpsit? nonne defectus timoris Domini. Enimvero sic protestatur Regius vates Psal: 13.

13. *Contritio eorum vj. in finem, quia non erat timor Dei ante oculos eorum.* S. autem Paulus ad Rom: 3. locum hunc de Iudæis ita vertit: *Contritio & infelicitas in vj. eorum.* Iudæi enim Hierosolymis occidentes Prophetas sanctos, talia fecerant scelera, ut & in hoc sæculo vltimam vastitatem, sui; regni desolationem mererentur, quæ postea subsecuta est per Titum, & Vespasianum; & in futuro fiant in felices æternaliter puniti in anima, & corpore. Quia enim Iudæi post mortem Christi, exagitabāt, incitabantq; in Christianorum eadē Ethnicos, ideo paulo post ipsi mutata sorte, lanienam subierunt. Cuius subsecutæ calamitatis, rationem reddit S. Paulus, loco citato versu 18. *Non est timor Dei ante oculos eorum.*

Et quia duplex est timor, vnus filialis, quem habent iusti, filiali reuerentia Deum metuentes, & virtutis, amore detestantes peccata. Alter timor, est seruilis, qualem habent improbi, qui solum formidine penæ à peccatis retrahuntur. Deum vindicē metuentes, alias facile in omnem erupturi licentiam, nisi iste timor obstaret. Ideo S. Paulus ostendit, verūque hunc timorem, tam Iudæos; quā gentiles, ante conuersionem ad Christi fidem, non habuisse, atq; eam ob causam non solum bona non fecisse, verum etiā in grauissima, & in enarrabilia mala pro lapsos fuisse.

Defectus ergo timoris Domini hæc grauissima, mala in patriam nostram inuexit. Maiores, nostri Dei

timorem in omnibus actionibus seruabant, & ideo semper victores nunquā victi, existerant; nunc autem, quia non est timor Dei ante oculos nostros, à rustica plebe expugnamur captiuamur, in seruitutem abducimur. Maiores nostri sacerdotibus omnem deferebant honorem, & ideo per vniuersum mundum gloriosi habebantur nos autē quia personas Deo dicatas nihili aestimabamus ipsimet nūc ignobiles manemus, & serui nostri dominantur nobis. Equidem nostri Poloni mei, si quid vos ad timorem Dei reuocare deberet, maximè ipsa formatio hominis, ipsius summi opificis, Dei præpotentis manu facta, vt docet script: sacra Gen: 2. *Formauit igitur Dominus Deus hominē de limo terræ.*

Scio discursum moueri inter Doctores Catholicos, an etiam Angeli aliqua ex parte concurrerint ad hominis efformationem, non quidem ad eius productionem, sed ad aliquod solum ministerium, videlicet colligendo puluerem, illumq; adaptando. Et hoc admittit S. Thomas 1. p. q. 91. a. 2. & D. Augustinus lib: 12. de Ciuitate, cap: 24. Quod licet facile concedi possit; meo tamen iudicio id necessarium non est. A solo igitur Deo corpus humanum formatū est, imple solus noster plasma, & Pater noster est: qui in suis operibus non indagandus, sed pertimescendus est, cum eadem facilitate, qua figulus vasa lutea, nos destruere, alioq; efficere, ac efformare possit. Hinc rectè monet Rupertus lib: 7. in Gen: cap: 20. *Itaq; & nos cum legimus, quia formauit Deus hominem de limo terræ, non discutiendum nobis est, cur ita fecerit, sed illud potius timendum unicuiq; nostrum de seipso, ne vas quod fecit ipse, dissipetur in manibus eius, & hoc abiectio faciat aliud vas sicut placuerit in oculis eius.*

Corpus ergo humanum ita finxit, vt naturæ eius, ac dignitati conuenientius esse non posset, omnem prorsus ingratorum eliminans hominum querelam, qui ignorantes, discurrentes de hominis opificio cōqueruntur, quod non ita forte, vt

Gen: 2

S. Tho:
S. Aug:

Deus timendus,
quia effector
hominis

Rupert:

Corpus
humanū
vnde qua
q; perfectum
Deus fecit.

quædam

quædam animalia, nec ita nobile, vt Amnibus rebus procedentes, quasi iam seruantur
coelestia corpora fecerit. Quos egre- à Deo
giè redarguit licet orthodoxæ fidei,
lumine destitutus Seneca, lib: 2. de
beneficijs cap: 29. *Vide ait, quàm ini-*
qui sunt diuini muneris estimatores? &
quidem professi sapientiam queruntur,
quodd non magnitudine corporis æquemus
elephantes, velocitate cervus, lenitate
aves, impetu tauros; quodd solidior sit cu-
tis bellui, decentior damis, densior urfis,
mollior fibris; quodd sagacitate narium
nos canes vincant, quodd aut acie lumi-
num aquila, spatio atatis corui, multa a-
animalium nandi facilitate, unde ex diuers-
sis. & dissidentibus bonis hominem non
esse compositum, iniuriam vocant, & in
negligentes nostri Deos querimoniam ia-
ciunt. Ad quam stultam eorum que-
relam respondet: Quanto stupidius est, ad
contemplationem tot, tantorumq; benefi-
ciorum reuerti, & agere gratias, quodd in
hoc pulcherrimo domicilio voluerint nos
secundas sortiri, quodd terrenis præfecerit;
aliquis ea animalia comparat nobis, qua-
rum potestas penes nos est? quiddquid no-
bis negatum, dari non potuit. Et quid
præstantius Deus nobis conferre po-
tuit, quàm quodd secundos nos à se i-
pso in hoc terræ, domicilio esse volu-
erit? vt sic vno solùm supremæ di-
gnitatis folio nos præcedat, ita nos
tremendos reliquis efficiens, ac sci-
psum. Et ideo citatus Seneca rectè
concludit: Proinde quisquis es iniquus
estimator fortis humana, cogita, quanta
nobis tribuerit parens noster, quanta va-
lentiora animalia sub iugum miserimus,
quanta velociora consequamur, quàm ni-
hil sit mortale non sub metu nostro positi,
tot virtutes accepimus, tot artes, animum
deniq; cui nihil non eodem quo tendit mo-
mento peruium est, sideribus velocitorem,
quorum post multa secula futuros cursum
antececidit. Ergo etiamsi nihil aliud a-
desset nisi quia ab ipso Deo immedi-
atè corpus humanum efformatum
est, hoc vnum sufficiens esset moti-
uum ad retinendum Dei timorem.

Qui non habent timorē Dei, de-

in multis rebus procedentes, quasi iam seruntur
non esset, qui vestram arrogantiam, à Deo
humiliare posset. Et ecce dominan-
tur vobis inimici vestri, & qui ode-
runt vos, diripiunt vestras facultates;
vos autem nonne opprobrio, & gra-
ui contumelia per finitima, loca di-
spersimini. Sic quondam cum De-
us in populo Israëlítico timorem su-
um non videret, sed omnes in omne
scelus & nefas effusos, quasi infelici-
corum forti condolens, miserat Itai-
am Prophetam cum hac admonitio-
ne: *Vtinam obseruarent mandata Dei,
& in pace manerent.* Hoc ego vobis
o Poloni annuntio, seruate mandata
Dei, timeate eum, quia Pater vester
est: honorate eum, quia Dominus
vester est. Hoc vnicum à vobis re-
quirat Ioel 2. *Si Pater ego sum, ubi est
honor meus, & si Dominus ego sum, ubi
est timor meus.* Quod si feceritis, &
Deum vestrum in omni timore &
humilitate deprecati tueritis; eripiet
vos de manu inimicorum vestrorum,
& in pace manebitis. His modis o-
lim Rex Israelitarum Dauid infensū
sibi & Regno suo placauit Deum,
Psal: 66. *Voce inquit mea ad Dominū
clamaui, & attendis mihi.* Et quid cla-
masti ad Deum o magne, & pie Rex?
Equidem clamauit ad Dominum nō
pro diuitijs acquirendis, damnisq;
deuitandis, non pro stabilitate do-
mus suæ, non pro felicitate tempora-
li, non pro dignitate seculari, deniq;
non pro ipsa salute corporis sui, quæ
patrimonium est pauperis. Pro hu-
iusmodi enim rebus, multi clamant
ad Dominum, & plerumq; non exau-
diuntur. Sed clamauit, ipsum Deum
tantum modò requirens, & toto cor-
de quærens.

de quærens.
Quod euidenter indicant se-
quentia verba: *Et attendit mihi.* Ve-
re enim tunc Deus homini attendit, Idem.
quâdo homo ipsum quærit, non quâ-
do per ipsum aliud quærit; Facile
quippe est homini, quod libet deside-
rare à Domino, & ipsum Dominum
non desiderare, quasi verò suauius
esse possit, quod Deus dar; quàm
quod ipse sit. Iustus ergo Rex David,
clama-

clamabat ad Deum, non aliud à Deo, sed ipsum Deum requirens; & ideo Deus eum exaudivit. Sic statim in eodem Psalmo resoluit citatus vates inquit: *In die tribulationis mea Deum exquisivi*, considerate diligenter, quid sanctus iste Rex in sua tribulatione exquisierit? Equidem non liberationem de carcere, non ex gravissimo morbo sanitatem, non satietatem in extrema fame, sed Deum ipsum. Vnde statim subdit: *Manibus meis nosse coram eo*. Ecce quomodo Rex David in tribulatione gravissima exquisivit Deum? Manibus, id est, sanctis operibus. Non enim aliquid corporeum quærebat, ut contrectando inveniret, quod perderat, ut manibus quæreretur nummum, aurum, argentum, vestem, & quid quid aliud est, quod manibus teneri possit. Nocte quæsiuit, nimirum in hoc sæculo: nox enim est antequam affluat dies in adventu clarificato Domini nostri Iesu Christi. Vultis scire, quia nox est hoc præsens sæculum? Audite Sanctum Petrum dicentem.

2. Petri 1. *Et nos habemus certiore propheticum sermonem, cui bene facitis intendentes, velut lucerna lucenti in obscurum loco, donec dies luceat, & lucifer oriatur in cordibus vestris*. Coram Deo quæsiuit, ideoq; addit: *& scrutabar spiritum meum*. Alij legunt: *scopebam spiritum meum*. Alij, *Purgabam spiritum*, Lyranus, *scopebam diligenter, attendendo ne aliquid offensus remaneres*. Glossa Interlinearis: *scopebam, & venialia peccata purgando*. Rationem tantæ Davidis diligentiae in examinanda propria conscientia, reddit S. Thomas à villa Nova, quod optime sciuerit, Deum sibi infensum, facile placatum reddi posse: *In hac ait, maxima ipsi cura fuit, cum optime sciret, Deum hu artibus emolliri*. Vultis ô Poloni mei in hac summa vestra tribulatione Desi vobis propitium experiri? manibus vestris quærite Deum, id est, bonis operibus, bene beateq; vivendo: Interrogate vos met ipsos, vos ipsos examinate, in vos ipsos iudices estote, scientes, quia quidquid nunc parimi-

ni, ira Dei est. Et dubio, procul, Dei
auxiliatrix dextera subito vobis ad-
sit. Sic ipse Deus protestatur per.
Prophetam, Isaia 57. *Non in aeternū
vindex in vobis ero, neq; per omne tempus
irascor vobis.* Sic quondam David in
gravi tribulatione, quaesivit Deum,
auxillatorem, & invenit Deo ipso
dicente: *Non in aeternū repellet Deus:*
Quasi diceret, propter peccatum qui-
dem paululum contristavi eum, &
percussi eum, & auerti faciem meam
ab illo. Sed non in aeternum repel-
let Deus: quia necesse est, vt reuocet
ad se seruos suos, necesse est, vt reci-
piat fugitiuos redeuntes, necesse est,
vt audiat vocem compeditorum.

Tertio tandem ista mulier Euan-
gelica, in quaerenda amissa drachma,
vsa est sollicita cura, lustrans diligen-
ter omnem angulum. O Polonia tu
es illa mulier afflicta quæ perdidisti
in appretiabilem drachmam, scilicet
auream tuam libertatem. Et quid
aliud tibi restat hodie, nisi vt orbata,
& destituta ab omnibus, in solo Deo
spem tuam reponens, auxilium sup-
plex ab alto postules. Sic quondam
in deploratis suis casibus Dauid Rex
clamauit ad Dominum gemens: *Aus* Psal. 70
in finem misericordiam suam abscondet,
à generatione in generationem. Aut o-
bliviscetur miseri Deus? Et mox di-
uinum auxilium sibi adesse videns,
præ gaudio exclamauit: *Nunc capi:*
Hac est immutatio dextera Excelsi. Ac
si diceret: modò me cœpit mutare
Excelsus, modò recepi aliquid, vbi
securus sim: modò intraui aliquam
aulam gaudiorum, vbi nullus timeatur
inimicus. Modò cœpi esse in ea regi-
one, vbi non anticipent vigilias omnes
inimici mei. *Nunc capi, hac est immu-*
tatio dextere excelsi. Memor fui operum
Domini. Iam videte eum spatiari in
operibus Domini: loquebatur enim
foris, & contristatus inde defecit spi-
ritus eius. Loquebatur intus eum
corde suo, & perseruaturus eundem
spiritum suum: memor fuit annorū
æternorum, memor fuit misericor-
diæ Domini, quia non repellit Domi-
nus in æternum: & cœpit iam me-
iuc

ius operibus securus gaudere, securus exaltare. Intremus & nos cum fieri & planctu Ecclesiam Dei: agamus negotium nostrum corde conseruato, per scrutemur spiritum nostrum, recogitemus annos æternos, & sine dubio insperatum Dei auxilium agnoscemus.

An certè vos in desperationem conijciat hostilis victoria, quia iam omnia fortalitia possedit? quia vos exarmauit? quia modos omnes defensionis ademit? Non vos moueat hæc imaginatio, nec pepitus vobis omnem fiduciam præcludat: quia apud Deum non est difficile etiam in paucis & inermibus periclitantem suum populum saluare. Vultis, & reuoluite sacras literas, & facile comperietis, Deum populo Israelitico ab hostibus oppresso, frequenter maximas, ac insignes victorias, tum per se, tum per infirma instrumenta præbuisse. Si saram enim, quem hebræus timebat exercitus vna mulier prostrauit.

Iudic: 4
v. 21.

Ibidem
q. 7. 33.

Tulit itaq; label uxor Haber clauum tabernaculi, assumens pariter & malleum: & ingressa abscondit, & cum silentio, posuit supra tempus capitis eius clauum, percussitq; malleo defixit in cerebrum, usq; ad terram: qui soporem mortis confortatus, defecit, & mortuus est. Abimelech ciuitatum expugnatorem, pariter, foeminea manus percussit: Et ecce vna mulier fragmen mola de super iaciens, illis capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius. Ferrata Assyriorum acies vidua opitulante ceciderunt. Indich: 13. v. 9. Benadad Syriæ Rex non à Principibus, sed ab eorum pedissequis deuictus est. 4. Reg: 20. v. 14.

Vt hinc agnoscamus, oratione magis, quam armis pugnandum, Principibusq; non sibi, non militibus in bellis, sed Deo fidendum esse, ac proinde, vt oratione, sacrificijs, vitæq; bonitate, placatum reddere, Deum curent: Cum hostis quò potentior est, non tam armis, quam oratione superetur. Sic quondam populus Israeliticus enormibus peccatis offenderat Deum: Addiderunt si-

lij Israel facere malum in conspectu Domini. Propter quod iratus Deus hostes in eos permisit: Tradidit illos in manu Iabin Regis Chanaan, à quo oppressi sunt. Tandem in illa sua vltima afflictione, dicit scriptura sacra: Clamauerunt filij Israël ad Dominum, non gentes enim habebat salcatos currus, & per viginti annos oppresserat eos. Exaudiuitq; eos Dominus, & de summa hostium tyrannide liberauit. At Montanus in hunc locum. Eodem tempore, quo Sabinus Ispanidem tanto apparatu firmabat, Israëlita res domesticam tam humiliter, atq; prostrata iacebat, tunc eos Dominus auxiliatus, quia tunc clamauerunt. Vt scilicet intelligerent, non armis, non viribus, non potentia se liberatos, sed oratione, Domino pro eis pugnante, qui dum in suis oratio adesset, prius ille in campum debellans inimicos descendit; quam ipse admoueret, suorum exercitus. Hinc Debora ad Barac, dicebat: Surge hac est enim dies, in qua tradidit Dominus, Sisaram in manus tuas, & ipse duellor est tuus. Quibus Debora verbis animatus Barac; descendit de monte Thabor, & decem millia pugnatorum cum eo, perterritusq; Dominus Sisaram, & omnes currus eius, vniuersamq; multitudinem in ore gladij ad conspectum Barac. Ponderate singula verba, trutinare numerum pugnatorum vtriusq; vt ex comparatione amplius Dei omnipotentia manifestetur. Decem solidum millia armatorum habuit Barac; hostium autem vt scribit Iosephus lib: 5. antiquit trecentorum millium erant armati, decem millia equitum, & tria millia currum, confecti cum tanto hostium apparatu, decem tantum millia Israëlita, & facile vim diuinæ omnipotentia expauescentis. Et nihilominus tantarum virium hostes, vix conspecto Barach cum exigua militum manu, in fugam dispersi sunt. Quia vt censet Abulensis in hoc loco q. 15. terruit eos Dominus per tonitrua, aut per terræ concussionem, aut per visionem Angelorum exercitus, vt prius eos Deus de bellasset; quam Barac eas emaginaret.

Produxit

Produxit itaq; vobis mulierem. A cernam mentis vestrae, accendite Euangelicam, quæ cum accensa candela, domum euerrens, & omnes angulos diligenter lustrans, amissam drachmam sollicitè quasiuit, donec inueniret. Habetis similem huic mulieri afflictam & ab hostibus vndiq; oppressam poloniam vestram, quæ vnicam drachmam id est, pacem & libertatem amisit. Accendite ergo lu-

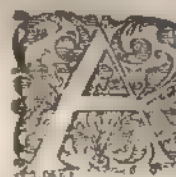
charitatem Dei in cordibus vestris, & querite per deuotas supplicationes hanc drachmam, agite rem non armis, sed humili oratione, & Deus ipse pugnabit pro vobis restituetq; vobis terris hostibus, pacem, & amissam libertatem, A.

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Duc in altum & laxate retia Vestra in capturam:

Luca 5.

Qualis æstas & venatio homini Christiano concessa sit ostenditur.

Tēpus
æstatis
venatio
ni aptū.

Magna æstas in iucunditate omnium animos excitat, adeo, vt plurimi varijs ludorum spectaculis à primo diluculo ad ipsam vltimam; cælum aduersperantes suos pascant aspectus. Nonnulli suaves cantus, nimiam in animis ingenerantes lætitiā frequenter audientes, satuari nequeant. Et vt quod res est aperiam in venationibus, & piscationibus decurrant homines. Vbi quidam passerum, & auicularum captura vacante: alij aquaticis canibus venationi insunt, multa in aquis venantes. Nonnulli in saluæ tormentis manuarijs sylvestres feras insequuntur: Ceteri demum, quod excellentius venandi genus est, velocissimas aues per æra volitantes singulari venandi dexterae captant. Nec mirum: quod his rebus in æstate oblectetur homo, siquidem Deus ipse nobis hæc otia fecit. Deus in prima statim hominis creatione, hanc lætam faciendi &

spatiandi occasionem præbuit: Dicitur Gen: 1. mentatur inquit, piscibus maris, & bestijs terra. Et quomodo principatum in piscibus obtinet homo, cum illi agant in vndis? Certe venando: dum industria humana hamos adornat, illisq; esculenta quædam illecebrosa magnitudini cetorum qui ea voraturi sunt competentia, adaptat: vbi industriofo cibo isto, quasi inebriati immanes ceti, voratis hamis, sursum ac deorsum insanorum more iactantur, quo pacto captus cetus, pelago ubiq; remenso, multoq; conatu frustra consumpto, tandem per hamum illum captura exponitur, & magna laboris fatigatione domitus, fameq; confectus, cum vtriusq; eneectus trahitur, venatio factus venatori, paruo magnus, imbecillo vastus & immensus. Dominatur proinde homo piscibus maris, quoniam per rationis facultatem immanes illas belluas, veluti malos quosdam ac fugitios seruos immoligeros, ad istam obedientiam cogit. Hinc est quod ipsa hominis vmbra pisces in-

Modus
capiendi
Cetos.

procurat.

Omnia
aquati-
lia ho-
mini sub
sunt.

Solus
homo le-
onē do-
mare po-
test.

Hiere-
miz 16.

Lucæ 5.

profundis natantes aquis pauere faci-
at, & vniuersa aquatilis creatura, ad
vnius hominis cōspectum schema su-
um immutat? discursum amplius
non habet liberum, nec audet sese su-
perficie maris aut stagni natando
committere? Hinc est quodd Delfin,
si quando vicinum sibi conspicatus
fuerit hominem, etiamsi sit magnifi-
centissimus; metu tamen corripitur.
Hinc Galeotæ, Zigenæ, Balenæ, Pri-
ones, & Boes marini, atq; omnia
reliqua terribilia cetorum nomina,
homini tanquā mancipia subiiciun-
tur. Quia data est illi dominandi &
venandi potestas, non tantum pisces
maris; sed etiam bestias terræ. Grā-
de & formidabile nomen est leonis,
cuius fremitus terram tremefacit.
Et cuius tantum erit animi con-
stantis, ut impetum illius sustineat?
Nullum certè animal tantam de vir-
tutis suæ facultate confidentiam ha-
bet, ut insultus leonis excipiat; & ta-
men & istum quoq; modico claustrum
inclusum detineri videmus. At quis
illum inclusit? quis exiguum carce-
rem tam magnæ bestię in dustrā suā
excogitauit? Quis raritate cancello-
rum ligneorum respirationem illi
procurauit? ne proprio anhelitu suf-
focetur. Quis periculosissimos illos
& diuicillimos ferarum ludos instituit?
Certè homo, qui facultate sua om-
nia superat. Et quæ in maris sunt
fundo, per industriam ac rationem
suam scrutatur: & quæ super terrā
sunt, venatur: & quæ in aëre voli-
tant, antequā obleruent, intercipi-
pit. Omnia proinde potestati homi-
nis subiecit Deus, possessionemq; il-
lius perfectam reddidit, quem quia
læta mundi æstas, cuius prima hodie
in orbe terreno figuntur initia, ad iu-
cundas venationum & piscationum
occupationes inuitat, Christus pari-
ter in sua Ecclesia salutis ætatem in-
staurat, venatores ad recreationem
animæ impellit. Hier: 16. *Mittam*
inquit eis multos venatores & venabun-
tur. Nosq; omnes ad venandi studiū
stimulat, Laxate inquit resia vestra-
in capturam Lucæ 5. *Ætatem proin-*

de vobis hodiè in Ecclesia Christi in-
choari ostendam, & qualis venatio
Christianū hominē deceat, exponam.

Celebris est inter Doctores con-
trouersia, qua nam parte anni mun-
dus conditus sit. Et imprimis Pere-
rius in Genesi, censet mundi nata-
lem in Autumnum incidisse, potissi-
mum idèd, quia ista pars anni fructi-
bus maturis abundat; initio autem
mundi arbores fructibus onustas fu-
isse, constat ex eo, quia Adam qui nō
nisi sex diebus paradisi delicijs afflu-
ebat, esu pomi peccauit. Alij verò
ti plurimi ex sanctis patribus & scri-
ptoribus Ecclesiasticis, asserunt ver-
no tempore mundum esse conditum:
idq; Menle Martio, quando sol est in
Ariete, nimirum die 25. quod ex cō-
gruentia deducitur, quia eodem anni
tempore & die. Dei filius suo aduen-
tu mundum recreauit, quocirca de-
corum erat, eodem quoq; die mun-
dum renasci, quo natus fuit. quod
comprobat D. Ambrosius Hexacme-
ron lib 1. cap: 4. inquit: *Et si quo-*
cunq; tempore & Deo iubere promptum
fuit, & terra obedire natura, ut inter hy-
ernas glacies & hyemales pruinas, cale-
stis imperij iussu germinans terra fatum
produceret: nam erat tamen dispositionis
æterna, rigido sticta gelu in virides su-
bito fructus laxari arua, atq; horrentibus
pruinis florulenta misceri: sed decebat
principium mundi molitoribus auris furi-
neq; enim potuissent tenere rerum exor-
dia aut asperioris laborem tolerare friga-
ris, aut torrentis æstus iniuriam sustinere,
sed opportuna erat omnibus verna tempe-
ries. Dixerim ego tamen non imme-
ritò mundum hyeme conditum esse:
quia & ardens illa in pectoribus pri-
morum parentum diuinæ charitatis
fax cito friguit, & in gelidam glaci-
em commutata est, & amænus pri-
mæuæ innocentie candor rosæ in-
star aut libi florens, subito aruit, &
frigescentes in sua nuditate mor-
tuum omnium progenitores, tunicis
pelliceis à Deo indui postulabant, quæ
ad depellendum brunale frigus, po-
tissimum feruiunt. Et hac aspera
hyems durauit in orbe terreno quo-

Pere-
rius

S. Am-
brosius.

Mundus
hyeme
conditus.

usq; Christus non veniret in mundū: A
tunc enim omnia erant florum pie-
tatis indiga, nuda virtutum, & o-
mnis plena imperfectionis. Sed vbi
Christus venit, statim resplenduit
in Ecclesia Dei pulcherrima æstas,
& vbi passus est, ceperunt nouæ gra-
tiæ fecundari germinibus. Redijt
ecce hodiè in Ecclesiam Christi ami-
ca hæc æstas, & subito imber luxuriæ
recessit, & nubila terris orta flagiti-
is, æstiva iam puræ conscientie sere-
nitate laxantur, pullulant boni flores
in terra, scilicet Apostoli Sancti, qui
diuersorum scriptorum atq; operum
suorum fundunt odorem. Accedunt
venatores qui retia sua in capturam
explicant: scilicet: S. Ecclesiæ Do-
ctores, & Verbi Diuini prædicatores:
qui scripturarum Dei & cælestis do-
ctrinæ hamis, animos mortalium ir-
retiunt: nec enim eiusmodi venati-
oni vacare perniciosum est, quam
ipsummet Christum Dominum exer-
cuisse comperio. Nam imprimis
cū adhuc puer esset, intra virginica
viscera reconditus, venatus est sua-
uissimi concentus auiculam, (Ioannē
Baptistam loquor) deserti philome-
lam, qui abimatu incolæ deserti fuit.
Annis verò maturior factus, secus a-
quas Thiberiadis obambulans, vena-
tus est Petrum & Andream, per op-
pida & ciuitates gressum faciens,
Mathæum in cœno telonij iacentem
aucupatus est, nec non infinitos penè
alios doctrinæ suæ reti captauit. Sed
quid loquar de illo excellentiori mul-
to venationis genere, quod Christus
in cruce exercuit? dū latronem
velut rapacem aquilam in aëre exi-
stentem, corpore quidem sibi proxi-
mum, sed animo remotissimum, ar-
dentissimis sui amoris iaculis ferijt,
& velut diuinus magnes ad se traxit.
Descripsit pulcherrimè hanc Chri-
sti venationem Ecclesiastes cap: 3.
inquit: *Tempus nascendi, & tempus*
moriendi. quasi diceret: o mira Chri-
sti venatio! quā tor diuersa contraria
& inter se dissidentia, in vnum Chri-
sti sapientia coniunxit. Ecce inquit
latronem eodem die cum Christo

Ecclesi:

morientem! qui moritur mundo,
sed à Christo venatus, nascitur Deo:
mors enim in Dei benedictione na-
talis iustorum est, dicente Apostolo
Rom: 6. *Tempus plantandi, & tempus*
euellendi. o prodigiosa venatio! Chri-
stus moriens è latronis anima culpam
euellit, sed gratiam gloriæ semen
abunde plantat. *Tempus occidendi,*
& tempus sanandi. o facinus inauditū!
dū Christo mundus letalia vulnera
infligit, Christus quoq; latronis vul-
nera sanat. *Tempus destruendi, & tem-*
pus adificandi. o ineffabile aucupū!
dū virus peccati destruitur in la-
trone, anima eius superadificatur
super fundamentum Apostolorum &
Prophetarum. *Tempus flendi, & ridē-*
di: o inaudita Cathastrophe! dū
latro sua deflet peccata, paradisum
simul cum Dei filio ingreditur; &
dū amarè plorat, plenā eodem die
æternæ beatitudinis perfunditur læti-
tiā: Hæc fuit Christi venatio in ter-
ris, diuina eius doctrina & miracula,
quæ ille laxabat, ad cōprehendēdos
homines Christianos: docendo e-
nim & miracula patrando, non alium
finem spectabat Christus, nisi ut De-
us cognosceretur & homo: Deus
potentiæ infinitæ, & homo bonitatis
immensæ, utq; ea ratione prodesset
omnibus & adiuuaret singulos, corū
intellectus erudiendo, & voluntates
ad se alliciendo. Agnouit hanc omni-
potentem in Christi venatione virtu-
tem D. Petrus, cū ad imperium ip-
sius retia laxans, magnam & insoli-
tam piscium multitudinem compre-
hendisset, adèd, ut procidens in ge-
nua ante Iesum, exclamaret: *Exi à* Lucæ 5.
me Domine quia homo peccator sum. A-
gnouit & hodierna turba potentem
venatorem Christum, adèd ut dulce-
dine doctrinæ eius attracta, irrueret
in ipsum cū summo impetu audi-
endi procedens; quia sicut miracula,
ita & doctrina Christi multo perfe-
ctius; quā magnes ferrum, tra-
hit voluntates hominum. Cau-
sam considerans D. Hieron: cur
turba tantoperè irrueret in Iesum,
dicit illam esse: quia ignem quid-
dam

Rom: 6

S. Hie-
rony:

Turba
cur ad
audien-
dum se
sum se-
stinavit.

Joan: 7.

2. Reg: 12.

dam atq; sidereum radiabat in oculis eius, & diuinitatis maiestas lucebat in facie. Alteram quoq; huius facti rationem assignat, plenitudinem virtutis in Christo existentis, siquidē ea est natura virtutis, ut omnes ei caput inclinent, omnes reuerentiam exhibeant, omnes ad se trahant. Crediderim ego tamen, potissimam rationem esse, cur turba summo cum impetu ad Christi doctrinā audiendam festinaret, quia vox diuinæ eius prædicationis, magnum aliquid latentis energiae habet. Nam, missi erant satellites à Phariseis, ut Iesum caperent; & tamen vox Christi concionantis ita eos perterruit, ut reuersi, & cur eum non adduxissent, illud solum responderint. *Nunquam sic locutus est homo.* Ioan: 7. Equidem quisquis ad verbi diuini auscultationem cum conatu & magno desiderio accurrit, illico venantis Christi sit salutatis præda, adeo ut etiam doctissimus quispiā existimare non possit, auditum Verbi Dei, sibi aut necessarium non esse, aut non conducibile, quia vnicum fidei & salutis medium est vox prædicationis, sine qua nec lapsus erigit, nec per fidus illuminari potest. Nonne sapientissimus erat, David; & tamen in peccato suo tam diu mansit, donec voce Nathan prophetæ excitaretur? quam ut primū audiuit, statim compunctus exclamauit: *Peccavi* 2. Reg: 12. Contemplabatur diu Nabuchodonosor illam arborem, quæ statum mortiferæ eius noxæ & nimia superbix designabat, nihil tamen de sua iniquitate moueri potuit, donec Danielis viuam vocem audiret, quæ illum ad penitentiam inclinauit. Doctus erat Paulus, in lege profunde eruditus; & tamen sanguinolentam Christianorum persecutionem non aliter desilire potuit, atq; verum Christum audire, nisi voce cælitus delapsa: *Saule Saule cur me persequeris*, quæ vox adeo illum potentius irretiit, ut subito quasi furibundus leo captus, mansuescere & diuinis obsecundare monitis vellet, respondens; *Domine quid me vis facere.*

A Doctissimus omnium erat Salomon, ad cuius audiendam sapienciam de longinquis terris venerat Sabba, & tamen & is postquam Verbi Diuini præcones despexit, subito in idololatricæ tenebras aberrauit. Quia vñ cunq; homo sit doctus; tamen non, tā facile suos defectus videre potest, multa legendo; quā Christi cathedram ascendentem, & prædicantem audiendo.

Hæc retia Christi per Euangelicam prædicationem laxare debere, ad comprehendenda ea, quibus proficere possit in perfectione, qui in labore salutis cooperari vult Christo Domino. Laxare inquam debere, retia non in capturam auri aut argenti, sed in capturam perfectionis homini Christiano debet, in capturam eorum, quæ viuificant animas mortalium, atq; in æternum possunt seruare, iuxta illud; *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum.* Urgebat hoc sanctum, & spirituale venandi studium temporibus Apostolorum Christi, nam sub memoratis hisce viris, tanta erat deuotio plebis ita populi Christiani florebat primitiæ, ut nullibi auaritia, (quæ est semen Diaboli) locum inueniret, ubi se reclinare posset: siquidem post acceptam fidem, nemo domum propriam sibi edificabat nec aliquid tanquā suum repetebat; sed iure fraternitatis erant illis cuncta communia. Scilicet ut qui eodem consortio religionis tenebantur, eodem quoq; consortio fruerentur & vitæ. Hoc est; ut quibus erat vna fides, esset quoq; vna substantia; & quibus erat communis Christus, communis etiam esset & sumptus. Nefas etenim tunc ipsissimi illi homines putabant, eum sibi participem non adfoiscere in substantia, qui particeps esset in gratia: nec certè aliam ob causam, in tam stricta fraternitatis charitate omnes communiter viuabant, nisi quod optimè iudicarent, maiorem esse fraternitatem Christi; quā sanguinis: sanguinis enim fraternitas, similitudinem tantummodo

Tempo-
ribus A-
postolo-
rum o-
mnibus
omnia
erant co-
munia.

Act: 4.

Act: 4.

Sancti
propter
Christū
omnia
desere-
bant.

1. Co-
r: 11.

modò corporis refert; Christi autem fraternitas vnauinitatem cordis animarq; constituit, dicente Apostolo, Actorum 4. *Erat autem credentium cor vnum atq; anima vna.* Melior proinde est fraternitas sanguinis, Christi fraternitas. Nam illa interdum, sibi inimica est; Christi autem fraternitas sine intermissione pacifica. Illa inter se communia cum æmulatione diuidit, hæc etiam propria cum gratulatione communicat. Illa in consortio despicit sæpè germanum, hæc assumit frequenter alienum. Magna hæc erat deuotio illius plebis beatitudo, adeo, quod quisq; plures diuites habebat in Christo, nullum in sæculo reperiret indigentem; & qui æternas cogitabat diuitias, eò ipso à fratribus repellebat temporalem paupertatem. *Vendebant inquit scriptura, Actorum 4. Prædicationem domus suæ, & pretia venditorum ante pedes Apostolorum ponebant, ut evagarent prout cuiq; opus esset.*

Videre Sanctorum Virorum fidem, ponderate summam in pectoribus fidelium Dei & proximi charitatem, quomodo propter Christum, toto spoliabantur patrimonio, & nihil sibi relinqui faciebant? Quomodo non verebantur ne esurirent ipsi, cum timebant ne alius esuriret, o fortunata venatio! ut Deum sibi quispiam venaretur, omnia deserere terrena. Modo verò reperiemus, ne aliquid simile inter homines Christianos? minimè: Diuisa omnia irreperunt in Dei Ecclesiam. Et licet idem nunc quoq; Christus sit in nobis, qui erat in primis illis Christianis; non tamen idem animus. Eadem his temporibus est in populis Catholicis fides; sed non eadem largitio. Nam alter de alterius inopia, nequaquam cogitat, sed verificatur iam illud Apostoli dictum 1. Cor: 11. *Alius quidem esurit, alius ebrius est: Cum pleriq; Christiani non solum de proprijs nihil distribuunt, sed etiam diripiunt aliena per vim.* Non solum immensas congreendo pecunias, ad pedes Apostolorum non deserunt;

sed etiam confugientes fratres suos retrahunt à pedibus sacerdotum. Et vnde hæc tanta mutatio in populo Christiano? non aliunde profectò: nisi quia rete charitatis diuinæ ruptum est, nouum verò quoddam & illicitum venandi subrepsit instrumentum: nimirum auaritia. Quia declinante iam ad occasum mundo, humana cupiditas satiari nequit, hoc diuino plenus spiritu prædixit Apostolus. *Matt: 24. inquit: In novissimis diebus abundabit iniquitas multorum, & refrigescet charitas.* Modò enim abundat auaritiæ iniquitas, quæ ante largitatis bonitate cessabat. nunc iam refrigescit fraternitatis charitas, quæ prius Christi amore feruebat. Sed quid est, quod his temporibus nostri Catholici sint adeo auari, ut mirum videatur, si aliquis post aurū non abierit, nec sperauerit in pecuniarum thesauris? vnde fit, quod vñ furā tam profunde suas iccerit radices, ut vix possibile sit eam ex animis mortalium eradicari? vnde tot defraudationes testamentorum, ut pia legata atq; vltimæ voluntates morientium ita viluerint, ut raro ad executionem deducantur? vnde tot innumera alia peccata, rapinæ, iniustitiæ, & similia. Vnde quod falsificatores iurium, transgressores legum, nunc potissimum vigeant, de quibus olim nec auditum fuit. Equidem non aliunde id prouenit, nisi quia totus ferme Christianismus adeo venationi terrenorum incumbit, ut & personæ Ecclesiasticæ, non iam in animas capiendas; sed potius in bona temporalia, sua retia laxent. Et quod grauius: etiam retia sacra & Deo dicata, laxare non erubescunt in temporaneæ utilitatis suæ commodum, nec iam remedium vllum à præconibus Verbi Diuini sibi afferri patiuntur: non aliter; quā superbi illi Pharisei, quibus cum peccata exprobraret Christus, doctrinam illius deridebant, teste, Apostolo Lucæ 16. *dum inquit: Audiebant omnia hæc Pharisei, qui erant auari & deridebant illum.* Quid igitur mirum? quod & priuati homi-

Defectus
charitatis tollit
vnionē
inter
Christi-
anos.

Matt: 24.

Funda-
tiones
piæ sup-
primun-
tur.

Lucæ 16.

ri homines avari sint, siquidem sa-
cularis Principes diuites & potentes,
nimis, licentiose laxant retia sua,
non solum in bona profana, sed etiam
Ecclesiastica: dum detinent decimas,
diripiunt villas, spoliunt bonis omni-
bus subditos, Ecclesiasticorum Sala-
ria seruitio Ecclesiae diaconorum deri-
nent, sub praetextu maioris boni, &
deuotionis atq; religionis defenden-
da; quemadmodum etiam pseudo-
politici facere consueverunt. Sed
non haec Christianum hominem de-
bet venatio; nam & in personis Ec-
clesiasticis nihil odibilis auaritia,
aut ambitione: & in secularibus
Christianis, nihil deterius rapina &
oppressione subditorum.

Cur spi-
rituales
auari.

Scio equidem Aristotelem inter
politica sua problemata iactasse quae-
stionem hanc: cur spirituales perso-
nae nimium auaritia laborent? quam
resolviendo ingeniosi interpretes ra-
tionem assignant, quia inquit spi-
rituales personae, cum eis in caelibatu
vivere competat, non habent in quo
suam speciem multiplicent, ac proin-
de in collectis opibus multiplicari &
conseruari volunt. Verum quisquis
in nummis asseruatur, caelum introi-
re nequit: sed cum rotunditate nu-
morum in terreo solum globo gira-
tur, donec ad imaritari deuiet. Et
si spiritualibus personis multiplica-
tio in corpore negata est: omnis ta-
men in animo conceditur fecundi-
tas, ut in bonis operibus & virtutibus
abundent, in illisq; diuites facti eter-
num asseruentur. Quia sola virtus
& Christianae religionis pietas, cum
altum & sublime petat, hominem
quoq; a terrenis facibus, ad caelorum
in corruptibilitatem transferre po-
test. Scribunt Naturalistae in aquis
reperiri piscem quendam torpedine,
qui si piscatorem aut nauem eius tan-
gat, manus piscatoris statim torpere
facit, qualitate in quandam noxiam
ex solo contactu in illum transfun-
dens. Quisquis illicitis cogitanda-
rum diuitiarum modis toto inhiat a-
nimo, aut auaritia seipsum consecrat,
peminere oportet, auaritiam nihil

Torpe-
do pisci-
minum
piscato-
ri infir-
mitas.

aliud esse, quam piscem hunc torpe-
dinem, quem si homo Christianus
capere vult, non tantum manum e-
ius, sed & viscera, & caput, & totum
corpus graui torpedine inficiet. Haec
miseria auaritiae torpedo infecit Leo-
nem. Quartum Imperatorem, coro-
na ablata ex templo S. Sophiae, quam
Mauricius Imperator donauerat,
quam ubi Leo capiti suo imposuit, ex-
templo illum lethalis torpedo extin-
xit. Eadem quoq; torpedo infecerat
milites illos, qui teste S. Gregorio
Turonense, abstulerant thesauros ex
Ecclesia S. Vincentij. Etenim subi-
to apparuerunt manus quorundam,
combusta, fumum ex halantes. Alij
a demonibus oppressi seipsos neca-
uerunt; alij vero vitro sese in flumen
praecipites dederunt. Aliorum viscera
infecta in panam thesauri ablata,
& Ecclesiae spoliata, putruerunt; &
a vermibus consumpta sunt, ut de
Iuliano Imperatore Iuliana Apostata
consanguineo ferunt Historiae. Si-
mile quid accidit in Syriis, ubi post-
quam milites Ecclesiam spoliauerunt,
terribilis rugitus auditus est in arca,
ubi fuerunt reliquiae S. Alberti Car-
melitae, ibiq; protinus plurimi mili-
tum grauissimis afficiebantur dolori-
bus, & aperta arca inuenerunt Sanctum
geni flentem, & orantem, ut refert
Pallionidorus. Caueant proinde Chri-
stiani, ne hac torpedine insatiabilis
cupiditatis afficiantur. Nec enim
mirum, quod Catholici qui in bona
Ecclesiastica, aut pauperum oppres-
siones, laxant retia, saepius grauius
puniantur: siquidem & ipsi Ethnici
non raro, penis grauissimis eandem
ob causam puniti erant. Xerxis e-
xercitus tulminibus & tempestatibus
interijt. Cambyses arenam oppressus.
Artaxerxes ab Eunuchis trucidatus.
Bienus Gallorum Rex proprijs ma-
nibus interemptus. Quia licet illi a
templis profanis salorum numinum
thesauros abstulerint, nihilominus
tamen tanquam iniusti spoliatores
praedictorum bonorum seuere puni-
ti sunt a Deo. Vnde & verò, ut dum
canis castigatur, timeat Leo.

Dum

Spolia-
torum
Eccle-
siae gra-
uis pe-
na.

Palloni-
dorus.

Ecclesia
oppre-
mentes
grauius
puniu-
tur.

Dum puniuntur Ethnici, verean-
tur quoq; mali Christiani. Caueant
proinde Christiani hanc temerariam
venationem, quae sit cum Dei offen-
sa & proximi iniuria, quia laxare re-
tia in capturam terrenorum, semper
est vituperabile, & quanto diutius
homo huic captrationi innigilat, tato
magis nihil capit. Laborabat D. Pe-
trus in piscatione, & tamen dicit in
Euangelio *Tota nocte laborantes nihil*
cepimus. Quid causa? Tenebrae for-
san nocturnae impediabant, ne pisces
in retia illaberentur? sic sane: Quia
tunc Petrus causa lucri piscationi in-
cumbat, ideo nihil capere potuit.
Quid etiam causa est, quod plurimi
mercatores in hoc terrarum aut po-
tius arumarum Oceano, cum omni
solicitudine navigantes, cum opimis
vna mercibus intendant? Quae ratio,
quod non pauci dies & noctes inso-
mnes ducendo, ad summam redigan-
tur paupertatem? Haec vnica certe
causa est: quia in tenebrosa peccato-
rum nocte piscari volunt, cum tamen
sine Christo, sine luce virtutum, sine
die gratiae, sine sole iustitiae, omnis
labor sit inanis, omnis conatus irri-
tus. Nihil capere potuit B. Petrus,
quamdiu sine Christi auxilio venatio-
ni temporanea insudabat, sed post-
quam in verbo eius laxauit retia, tan-
tam piscium multitudinem compre-
hendit, ut rumperetur rete. Quis
quis desiderat honestari in laboribus
suis, laxet retia in nomine Christi, &
venationi potius animae, quam cor-
poris innigilet, & dubio procul tan-
ta diuinae benedictionis magnitudi-
nem comprehendet, tantis virtutum
cumulabitur perfectionibus, ut cae-
lum ipsum in occursum eius inclina-
ri velit: omnis enim fructus fit in
verbo & nomine Christi; Si ei deuo-
tionem atq; reuerentiam omnimo-
dam in venanda salute exhibeat ho-
mo, sed non alibi haec venatio fieri
debet, nisi in Christi Ecclesia, cum
in venationibus retia in altum laxare
oporteat, altum autem nihil mundus
habet, sed omnia depressa & humilia:
in sola Dei Ecclesia altum reperitur

sublimis scilicet & impenetrabilis
scripturarum profunditas. Ibi solum
patet campus, ubi generosa capiun-
tur animalia, ubi in retia Apostolorum
non hominis auctoritate; Sed Dei
voce laxata, innumera confluunt pra-
da, & hamo verbi Dei capluntur
mortalium animae. venatorum mu-
di non sunt tantae fortitudinis retia,
ut leonem magnanimum, aut pardum
illaqueare possint, sola Christi Ecce-
sia tam firma retia in capturam a
Christo porrecta sibi habet, ut & i-
psum hominem vniuersorum quae in
orbe terreo sunt dominatorem, re-
tinere & frenare possint. Inter mira-
cula recenset Plinius, quod catulus
Alexandri, Leonem & pardum ene-
cauerit. Sed magis inter portenta
adnumerandum esset, quod Deus per
simplicem Apostolorum praedicationem
praedam salutis ex rebelli gen-
tium & infidelium voluntate sibi pa-
rauerit. Adeo ut dixerit D. Augusti-
nus: *etiam si nullum aliud miraculum esset pra-*
ter hoc, quod superba mundi sapientia
per rudem & idiotarum Apostolorum
praedicationem, inspirante Spiritu San-
cto expugnata sit, satis haberet maleuolo-
rum hominum pertinacia, quo ad veram
inclinari posset fidem. Murus erat qui-
dem inexpugnabilis Graecorum sa-
pientia, ad praedicationem tamen A-
postolorum corruere debuit. Murus
erat gentium idololatria; & haec ta-
men non alio quam Apostolorum
praedicatione extirpata est. Sola pro-
inde Dei Ecclesia est, ubi laxare retia
oporteat. Nam qui extra Christi Ec-
clesiam venari vult, oleum & operam
perdit. Partusne infidelium sapien-
tium labor erat; & tamen frustra ren-
turus, tam quoad veri scientiam;
quam quoad virtutis actionem, quod
pulchre elucidat B. Prosper. Collat:
26. *Gracia inquit schola, Romana Elo-*
quentia, & totius mundi inquisitio, circa
inueniendum summum bonum, acerrimis
studijs, excellentissimis ingenijs laboran-
do, nihil aliud egerunt, quam ut euane-
scerent in cogitationibus suis, quia ad no-
scendum veritatem semetipsi ducebantur
cebantur. Quasi diceret, male venari
H3 vole.

Carulus
leonem
enecavit

S. Augu-
stinus.

Apostol-
orum sa-
pientia
mundi
sapien-
tiam ex-
pugna-
uit.

S. Pro-
sper.

volebant, quia cæcum intellectum, & cæcam voluntatem sequebantur, & ideo in foueam pœnarum æternaliū sine præda prolapsi sunt, quod confirmat Apostolus Ephes 4. *Ambula- bant inquit gentes in vanitate sensus sui, tenebris obcuratum habentes intellectum, propter cecitatem cordis ipsorum. Pau- cane Hæretici extra Christi Ecclesiam degentes laborarunt? paucane pasi- si sunt? & tamen omnes eorum pro Christo passionem inanes fuere: eo quod à fide semel suscepta, & Christi Ecclesia semel resilierint, nouisq; & sensum hominis facile corrumpenti- bus magistris, aurem præbuerint, quod insinuat Apostolus ad Galat: 3. inquit: *Tanta passi estis sine causa.* Ergone Apostole Dei, Christus eorum passionem & mortificationem non acceptauit? sic est: Nam inquit D. August: contra Parm: lib: 2. cap: 3. *Extra Ecclesiam unitatem quidquid ope- rantur Hæretici, quamuis magna diligen- tiâ & solentia fieri videantur; tamen nihil illis prodest aduersus iram.* Quod plenius corroborat alibi in sermone de gestis Emeriti donat: tomo. 7. *Ex- tra Ecclesiam inquit, Catholicam totum potest hæreticus habere, præter salutem. Potest habere ordinem Ecclesiasticum, po- test habere Sacramentum, quoad solum externum cultum conueniendi cum Ca- tholicis, potest tenere Euangelium, fidem Trinitatis habere & prædicare, solam salutem non potest habere, fundera angui- nem potest, ne idola colat, coronam tamen accipere non potest, quia quicquid opera- tur, extra unitatem Ecclesie Christi ope- ratur: proinde in perditionem ani- mæ suæ. Quia potestatem prædam, conferendi, solis Apostolis contulit Christus, ac proinde qui Ecclesiam, quam illi plantauerunt, deserit, syl- uâ amœnam animalibus ad venandū refertam relinquit. Considerent igitur diligenter Catholici, si in Eccle- sia Christi venationem suam exercēt. Quoniam Christus præcepit, reddenda esse quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Illi autem non tantum non reddunt, quæ Christi Ec- clesie ministris debentur; sed etiam**

A bona Ecclesie diripiunt. Ecclesia Christi iniuriam proximo inferendā prohibet, moderni verò Catholici eō iam audacia perueniunt, vt non tan- tum in bonis temporalibus iniuriam inferre audeant; sed etiam in bonis honoris & virtutis atq; animæ nocere, pro nihilo ducunt. Ecclesia Dei docet Principes seculares & magna- tes, non habere Ius vllum in perso- nas Ecclesiasticas; nunc verò eō iam malitiæ deuenit Potentum temeri- tas, vt & honores Ecclesiasticos ven- dere, sub prætextu cuiusdam libera- litatis non erubescant? quasi verò præmia non eō motiuo accipiant, quod beneficia contulerint. Sed quid seculares incuso, eū sicut ad ex- emplum regis totus componatur orbis; sic ad tacta spiritualium perso- narum omnis secularium voluntas conformetur. Ecclesie verò mini- strorum adeo iam nunc corrupti sint mores & æquitas, vt non vix iam lu- daicam successionem in spiritualibus beneficijs introducant? Dū adhuc in cunis decumbenti infantulo, Co- adiutoria, Canoniciatum Admini- strationes, Præbendarum, Abbatia- rum Curationes, immò & Episcopatuū conferuntur. quod tremendum est: Si enim Ethnicus Orator, & profanus Politicus alicubi exclamat: *honorem soli virtuti debere*, quomodo nunc distributiones Ecclesiarū Chri- sti, generi tantummodo odò & non virtu- ti conferuntur? nisi fortè dignitatū promotores, de futura pueri virtute iudiciarios consuluerint Astrologos, quorum non minus vera sententia, quam Græca fides. Cū dicat scri- ptura Iob 38. *Nunquid nostis ordinem celi, aut pones rationem eius in terra, & Prouerb: 27. inquit Sapiens: Ignora- tis qui superuentura pariat dies.* Non est hoc venari in Ecclesia Christi, quia talis venatio non fit in verbis Dei: honores quidem & dignitates Eccle- siasticas ambire malum non est, eo sine, vt alijs prois: sed in priuatum commodum & vilitatem summè pe- riculosum. Quia publicus honor, & Ecclesie dignitas, non tantum vbi

Secula- res spiri- tualium mores imitantur.

sed principaliter alijs & saluti homi- num debetur.

A estatē proinde iucundam habetis in Ecclesia Christi, vbi fructus omnes ad maturitatem perueniunt, venatio vobis conceditur, sed non ferarum, verum animarum, non vo- luptatum, sed amaritudinum; non otij, sed assidui laboris.

Laxatē proinde retia vestra in- capturam vestrarum, & proximi ani- marum: illaqueare intractabiles pi- sces, scilicet rebelles Dei voluntati vestras mentes: propellite feras in- rena salutis, vestros nimirum ani- mos, in obsequium Dei: & ne lassati in laboribus præmio orbatī mæcatis, Deum primario in auxilium euocate, vt qui potentiam mundi simplicitate Apostolorum debellauit, sapientiam terrenam confudit, vos quoq; po- tenti verbo suo, ita emolliat, vt nihil agere, nisi in Ecclesia vera, in Deo, & cum Deo, velitis. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECUNDA.

Exiā me Domine quia homo pec- cator sum. Luca 5.

Plaga ex præsentia Arce subsecuta recensetur.

A pparet B. Petrum Ethices prin- cipia nondū profundè scrutatum fuisse, quoniam Ethica docet, hominem in summi boni assen- tionem semper eniti debere, hæc enim vnica creaturæ rationalis est feli- citas, boni sibi præfixi obtentio. Be- atus verò Petrus contrarium videtur facere, quia Christum Dominū qui est bonum super omnia bona, à se re- pellit: immemor forsan illius diuini effati: *Sine me nihil potestis facere.* Si sine Deo, ne minimum quid homo operari potest, quid petra Ecclesie poterit sine angulari lapide Christo Iesu? quid Petrus valebit sine con- sortio diuino, quod se peccatorē

A cognoscat, vtiq; Christus Dominus protestatur, se non propter iustos, sed propter peccatores venisse? *Non est inquit opus medico bene valentibus, sed male habentibus.* Proinde non est, cur homo peccator formidet præsentiam Christi, quinimò illam sollicitè quæ- rere debet, vt diuinā. Excelsi dexte- rā à lapsu peccati ad statum gratiæ erigatur, quia & ipsemet Christus Do- minus hanc suam peccatoribus asso- ciationem pollicitus est: *Ego inquit vobiscum sum usq; ad consummatione sa- culi.* Quasi diceret: licet enim sapi- ds, malitia ad offensam meam incli- net; ego tamen partim dissimulans, & quasi non videns, partim vestrā placatus penitentia, vobiscum sem- per commorabor. Num igitur erra- uerit B. Petrus, repellēdo Christū à se, nū certè rectè fecerit, cōsideremus.

Sanctus Ambrosius considerans quomodo Beatus Petrus Christo dixerit. *Exiā me Domine*, dicit S. Pe- trum non intendisse, vt illum Chri- stus desereret; sed quia se indignum reputabat, vt Christum in sua nau- cula præsentem haberet. Vnde D. Ambrosius lib: 4. in Lucam ad finē:

Admirabatur inquit dona diuina & quod S. Am- plius meruerat hoc præsumebat minus. brosius, Planè sicut alter Centurio qui etiam dicebat: *Domine non sum dignus vt in- tres sub tectum meum.* Matth: 8. n. 8. Matr: 8. Quod considerans D. Augustinus' Serm: 74. de tempore: *Tecto inquit non recipiebat, corde recipiebat: quanto humilior, tanto capacior, tanto plenior: colles enim aquam repellunt, valles imple- buntur.* Vtrumq; verò Petrum & Centurionem nobis imitandum,

proponit, D. Gregorius Nazian: O- ratione 39. in sancta lumina, ante me- dium, mōhens vt cum puro non nisi puri consuetudinem habeamus. *Pe- tri inquit instar Iesum à nauicula sub- mouimus, vt potè tali aduentu indigni, & velut Centurio ille medicinam ita re- quiramus; vt tamen laudabili timore perterriti, medicum in ades nostras, non admittamus. Sed pari humilitate, que- madmodum. Geraseni expulso demone, & præcipitato in mare cum grege porcorū,*

S. Greg: Nazian:

roga-

rogabant Christum, ut transfret à finibus A sunt mures, & facta est confusio mortis
eorum. Matth: 8. n. 34. in quem lo- magna in Ciuitate.
cum D. Hieron: Quod inquit rogant ut
S Hiero transfret à finibus eorum, non de superbia
nymus. hoc faciunt, ut non nulli arbitrantur: sed
humilitate, qua se presentia Domini in-
dignos iudicabant. Laudabile proinde
est Christum à se repellere, ex nimia
humilitate, indignum se eius presen-
tia & conuersatione iudicando que-
madmodum fecit D. Petrus: ad hanc
enim humilitatem celestis sponsa in-
citat fideles animas. Cantic: 8. n. 14
Cantic: 8. fuge inquit dilecte mi & assimulare ca-
pita, hinnuloq; ceruorum, super montes
aromatum. Quid est? celestis spon-
sa diuinum sponsum à se repellit, li-
cet illi super omnes creaturas sit ac-
cepta. Dilectus meus & ego illi. Respon-
det Rupertus, quod sponsa celestis
fidelium animas hac suā humilitate
instruere voluerit, quomodo se indi-
gnos sponsi presentia reputare debe-
ant. O vocem inquit dignam auditu di-
lecti! vocem, de corde fideli & mente hu-
mili. Hoc enim est, quod anima qualibet
fidelis & sapiens dicere consuevit. Da-
mine non sum digna ut intres sub tectum
meum; non sum digna ut in me ostendas
frequens aliquod presensia vel visitatio-
nis tua miraculum. Sed fuge dilecte mi:
hoc est non quero in presenti vita gloria,
sed desidero gratiam: non quero in pra-
senti vita gloriam, sed desidero gratiam:
non quero charitatem miraculorum, sed
optoremissionem peccatorum. Verum
expellere Christum, non ob humili-
tatem; sed alia de causa, impium est.
Quemadmodum fecerunt Azotij, qui
cum haberent apud se Arcam Dei ca-
ptam, pertasi malorum, quae ex illius
Arcae presentia eueniebāt, dixerunt.
1. Reg: 5. n. 7. Non maneat Arca Dei
Israel apud nos, quoniam dura est manus
eius supra nos, & super Dagon Deum
nostrum. Quod autem illud malum
eueniret Azotij ex presentia Arcae
Dei, edisserit illud scriptura sacra.
1. Regum 6. Aggravata est inquit ma-
nus Domini super Azotios, & demolitum
est eis, & percussit in secretiori parte A-
zotum & fines eius. Et ebullierunt villa,
& agri in medio regionis illius: & nati

Prima ergo plaga cecidit ex Arca
Dei in Azotios, morbus quidam pe-
stiferus & opisthoronus atq; insana-
bilis, scilicet in posterioribus corpo-
ris partibus inflicus, quo omnium
intestina magnis conuulsa doloribus,
soluebantur. Non sine autem peculi-
ari diuinæ providentiæ ratione cre-
dendum, hoc morbi genere flagella-
tos fuisse. Prima enim ratio est, ut
quoniam Azotij Arcam Dei in pro-
fana sede iuxta Dagonem male col-
locauerant; in sedibus quoq; feri-
rentur. Hanc tradit Theodoretus
Sed inquit morbum passi sunt, ut qui
arcam diuinam impie locauerunt, nempe
apud Deum falsa appellatum, profluit
quoq; ventris laborarent. Simile suppli-
cium ob similem culpam subiit impu-
rissimus quidam Hæresiarcha, ut
docet D. Athanasius in solitariam vi-
tam agentes, ex scriptis Hosti Viri S.
Ut olim inquit Azotiacola ausi arcā at-
tingere, quam illis vel oculis conspicer-
ne fas fuerit, sedum tormentis excruciat
peribant: sic Arrianus quidam iuuenis,
ausus sellam ligneam templi Alexandrini,
ex qua docebat Athanasius conuellerē, fra-
gmento ligni inde resiliente in ventrem,
intestina sua perforauit, & eadem vi, quā
solum disrumpere conabatur, rupta aluo
intestina effudit, celeriusq; quam ipse thro-
num auferret, thronum ei vitam sustulit.
Sanctus verò August: lib: 2. de mira-
bilibus scripto Cap: 7. asserit Azoti-
os internis viscerum doloribus con-
uenienter fuisse cruciatos: ut qui ta-
bernaculi Domini interiora, id est Arcam
extra limites suos protraxerant, foras
quoq; prominentium sado affligerentur
clade. Similem plagam, ob similem
culpam, subiit Rex Antiochus. Hic
enim Hierosolymitanum templum,
omnibus internis ornamentis spolia-
uerat. 1. Machab: 1. n. 23. Intrauit
inquit textus, in sanctificationem cum
superbia, & accepit altare aureum, &
candelabrum luminis, & vniuersa vasa e-
ius. moxq; addit textus: & percussit
eum Dominus insanabili & inuisibili pla-
gā, & apprehendit eum dolor durus visce-
rum,

am, & amara internorum tormenta. A fusio mortis magna in Ciuitate 1. Reg: 5. 1. Reg: 5.
2. Machab: 9. n. 9. ut qui templum. n. 6. qui mures tribus potissimum re-
Dei omnibus spoliauerat; ipse quoq; bus fuerunt perniciosi, primò, nauib:
proprijs spoliatus visceribus misere 70. quia 70. in Biblijs Sixtjanis
interiret. Sic etiam ille nouæ legis transferunt Effervuit eis in nauibus. In
Antiochus, immò Antiocho impu- Philistinorum igitur naues tanto im-
dentior Arrius, qui non aream è ta- petu irruebant mures, ut & merces
bernaculo extraxit: sed æternum fi- corroderet, & naues perforarent, cū
lium Dei sinu, vterò, & substantiā æ- suūna populi iactura. Deinde pernici-
terni Patris genitum esse negauit: osi erāt isti mures vicinis agris, quid-
pro hoc tanto facinore subito laxatā quid enim viriditatis in illis erat, to-
aluo, effususq; visceribus occubuit. tum id depascebant. Et licet hæc mu-
ut docent Socrates lib: 1. Historiæ rium multitudo naturaliter etiam e-
Ecclesiasticæ. Cap: 15. Theodo- uenire potuit: Genus enim hoc ani-
rethus lib: 1. Cap: 15. Sozomen. lib: malis adeo facillimæ & numerosissi-
2. Cap: 18. Diuus Epiphanius lib: 2. mæ faturæ est, ut teste Aristotele lib:
contra hæreses hæresi 68. & Venera- 6. de Histor: Animalium, Cap: 37. &
bilis Beda super illa verba: Computre- Plinio lib: 10. Naturalis historiæ cap:
scebant prominentes extales eorum. Pau- 65. Vt cum supra centenos uno satum
lo inferius n. 9. hoc ipsum docet: Ar- lucem editi dicantur. Fatenturq; isti
rius inquit susus per posteriora visceribus, Authores, Agrestes mures tanta ce-
cunctis finem hæretica docendi, & hæreti- leritate fluentes messes interdum,
cis digna supplicia subeundi, principium populari, ut cum agricola pridie me-
misere inuenit. Sed consonam ratio- tendum statuerint, postridie mæ ac-
nem istius pænæ tradit Petrus Ble- cedentes ad segetem, à muribus pe-
senis. Epistola 48. Vbi per postero- nitus absumptam inuenirent. Ve-
ra intelligit futuram & durationem, rum Azotij obseruantes, quod quo-
& propagationem. Arca ergo diui- cunq; duceretur Arca, mures palam
na, percussit Azotios in posteriori- sequerentur; & vbi Arca mora-
bus, significans eos in tota posterita- retur, ibi popularentur, rectè colle-
te feriendos. hoc est; non solum in gerunt, illam multitudinem murium,
hac vita, sed etiam in futura: nec so- non ex malefico affatu alicuius astri
lum in suis corporibus, sed etiam in naturaliter; sed ex vltice vi ipsius
filijs & neporibus. Hic certè adum- Arcæ, seu potius Numinis ex Arca
brata est grauitas peccati, quo miser suam potentiam manifestantis, pro-
homo impellit Deum, ut etiam in po- uenisse. Tandem perniciosi illi mu-
steris eius offensam & iniuriam suam res vrbibus. Facta est, inquit textus
vindicer, mitiusq; agat cum peccato- confusio mortis magna in Ciuitate, nam
ribus in hac vita, durissimè cum isti imprimis domos corrodingo, diru-
dem acturus in futura. Hanc poe- eban. Quod Azotij pro dishono-
nam comminatus est Deus peccato- ratione Arcæ euenit, hoc etiam re-
ribus 3. Reg: 21. n. 21. Ecce inquit gno Poloniæ pro execrandis sceleri-
inducam super te malum, & demetam po- bus contigit. Muribus punctum est A-
steriora tua. hoc est; filios ac nepo- zotum, Deus etiam flagitia summa,
tes tuos succidam; quia nequitia per- in hoc regno videns, non martis; sed
uersè viuientium efficit, ut dum his in rapina Athletas, velut mures quos-
vita proficit, in sua posteritate puni- dam permisit, qui & agros demoliti
atur. quemadmodum propter Cham sunt murium istar, & domos corrode-
peccantem, filius eius Chanaan à runt, ut ne cibus quidem colonis ad
Nodè maledictus est. Genes: 9. n. 24. propriam sustentationem superesset:
Altera plaga ex presentia Arcæ AZO- & quod grauissimum, etiam confusi-
tj eueniat, multitudo murium. onem magnæ cadis fecerunt in Ci-
Nati sunt inquit mures & facta est con- uitate,

Theo-
doreth:
Zozo-
men.
Epipha-
nius.
Beda.

Theod:

Petrus
Blesens:

S. Aug:

1. Reg: 21

1. Ma-
chab: 1.

Aristot:
Plinius.

uitate. cuius rei evidens sed dolendum argumentum nobis praeberunt oppidani Iuanovicenses, qui à domesticis militibus portā oppidi subvertentibus, multi caesi, plures verò in aedibus sacris, ad quas velut ad Asylum profugerant, ante ipsum augustissimum Sacramentum vulnerati, sacrum innocenti sanguine consperserunt pavimentum.

Prodigio simile est, quod refert ex Varrone Plinius lib: 8. naturalis Histor: Cap: 19. à cuniculis suffosum fuisse in Hispania oppidum: à Talpis in Thessalia: à ranis Civitatem in Gallia pulsam: à locustis in Africa: demum ex Gyaro Cycladam insula, incolas à muribus fugatos. Verum stupebunt magis posthuma saecula, Regnum Poloniae magis à propriis militibus: quam ab hostibus direptum: templa crudelius à suis: quā à barbaris profanata: & tot facinora turpius patrata aliquando fuisse. Utrum quid hos iustae Dei irae in nos deservientis administratos manet? nisi ut pro tantis sceleribus, similem luant penam, & qui mures potentiam suam demolientes esse volebant, ut tandem vindice Deo, à muribus demoliantur. Hanc enim penam suscepit pro suis malefactis anno salutis 346. impius Polonorum Monarcha Popellus. in quem, cum vitijs habenas laxasset, & dyos patruos, à quibus salubriter admoneretur, admonitionis impatiens, occidisset: conuiuium publico indulgentem, tanta murium multitudo ex corporibus veneno sublato irruit, ut neque ferro exscindi, neque flammis comburi, neque aquis praefocari potuerint. Sed misera edacitate exagitatae bestiolae, non prius ab incepto destiterunt, antequam miserum Regem usque ad ossa corroderent. Similiter & alterum huic facto simile Annales Germaniae referunt. Fuisse quondam in Moguntina Dioecesi magnam annonae caritatem, quam ut releuaret illius Urbis Archiepiscopus Hatus nomine, in ordine 37. crudele quoddam remedium excogitavit, congregavit pauperes quos

potuit in vno praedium, inclusit eos in vnam caueam, admotisque facibus comburi iussit, existimans pauperes instar murium frumentum corroderes, annonae caritatem aggravare. Et ecce erupit subito de terra ingens murium agmen, & in malum illum pastorem veriusque lupum valida impressione insilijt, cumque ille ab eorum moribus euasurus se reciperet in quandam arcem, circumfluo lacu inaccessiblei, omnes illi mures quodam veluti aestro concitati enatarunt flumen, penetrarunt in arcem & miserum illum praesidem usque ad ossa corroserunt. Sic vos omnes quicunque pauperum domos instar murium corroditis, idem supplicium manet, ut tandem à fatidis & immundissimis muribus demoliamini.

Sed quare obsecro. Deus per vilissima animalia, scilicet per mures, Azorios puniuit? D. Cyrillus Alexandrinus lib: 5. in Ilatam ad finem. Clemens Alexandr: in exhortatoria ad gentes circa medium: & D. Aug: lib: 2. de mirabilib: cap: 7. rationem esse putant, quia Azotij ut pote Ethnici, mures pro dijs colebant, indeque per mures puniti sunt. Vnde dicit D. August: citatus. *Conueniens inquit erat ut qui misera animalia diuina cultu venerabatur, per miserrima animalia in aduentu dominicae legis castigarentur.* Alii verò ratione tradunt S. Dionysius, & Abulensis, qui censent per vilia & abiecta animalia punitos fuisse Philistinos, ut magis deprimere tur eorum fastus & arrogantia: Dei verò virtus ac potestas, magis attolleretur, dum tam vilibus instrumentis & Deus vinceret, & Azotij vincerentur. Nam ut inquit D. Chrysost: Homil: 8. in posteri ad Corinth: *Tunc maxime manifestatur Dei potentia, quando per vilia operatur magna.* Ideo in veteri lege per culices ac mures, integros barbarorum exercitus fugabat, & ab initio linguas solum confundens, magnam illam turrim Babel destruebat. Genes: 11. n. 7. Et in Bellis nunc quidem per trecentos, innumeros exercitus fugabat. Iudic: 7. n. 19.

Idem à muribus consumptus.

S. Augustinus.

S. Dionysius. Abulensis.

S. Chrysostomus.

Gen: 11.

Iudic: 7.

n. 19. Nunc per buccinas Ciuitates destruebat. Iosue 6. n. 20. Postea verò per pusillum adolescentem Dauid, omnem barbarorum aciem in fugam conueriebat, 1. Reg: 17. n. 55 videntes ergo Azotij morbos illos, & mures, quibus opprimebantur: caperunt apud se ratiocinari, unde nam plaga illa nasceretur, ab aethrone aliquo an ab Arca Dei? nec enim alia huius calamitatis principia offerebant. Et videbant quod non ab astro, quia hoc saepius redeunte, rediret plaga eadem, quae tamen nullquam antea visa fuit. Tum quia astro circumuicinas vrbes pariter aspiciente, ille quoque simili infortunio laborarent; quae tamen tunc ab illa clade fuerunt immunes, ut notat, Vatablus concluderuntque; facile, à sola Arca, illa mala emanasse, atque statim decreuerunt. *Non manebat Arca Dei apud nos quoniam dura esset manus eius super nos:* 1. Reg: 5. n. 7. Sed vti nam quemadmodum effectuum huius plagae principium indagarent, ita etiam indagassent & meritorum. Profecto enim suam deprehendissent superbiam, quae istas de super plagas euocauerit. Sic planè fit & inter ipsos Catholicos, ubi peccatores oculati sunt quidem ad penam; sed caeci ad culpam, vident quid patiantur: sed quid fecerint non attendunt. Planè similes Baalam mo, qui de se dicebat. N. 24. n. 3. & 4. *Dixit homo obturatum est oculus eius qui cadit, & sic aperiantur oculi eius.* Quomodo obsecro dicit, hominem habere oculum obturatum, antequam cadat; & post lapsum apertum? Dupliciter respondet D. Gregorius. Primò, referendo ad diuersas scientias, scilicet Practicam, & speculatiuam: quasi hanc haberet, illam priuaretur unde libro 24. Moral: Cap: 10. dicit: *Baalam cadens in opere, apertos tenuis oculos in contemplatione.* Quasi diceret: sciebat quidem speculari; sed nesciebat operari. Secundò respondet, referendo ad culpam pro diuersis temporibus ignoratam, & cognitam, id est, ignoratam antequam puniretur, & cognitam postquam puniretur.

Vnde dicit lib: 15. Moral: 3. *Nescit inquit impium mala quae fecit, nisi cum proinde malum puniri à caperit.* Verius tamè putauerim, oculum apertum & obturatum referendum esse ad culpam & ad penam: omnes enim peccatores in hac vita habent oculos obturatos, & apertos: apertos quidem, respectu penae, quia penas suas vident, sentiunt, experiuntur, & à Deo profectas esse non ignorant: immò & de illis maxime dolent, & frequentissime conqueruntur. Obturatos tamen habent oculos respectu culpae, quia culpas suas non cogitant, nec deplorant, nec confitentur.

Agnoscamus proinde & nos mala, quae patimur, & cognoscamus illa à Deo prouenire; sed simul recogitemus nostra peccata, propter quae haec ultio diuina super nos irruit, & B. Petrum imitati, clamemus ad Dominum: *Exi à nobis Domine quia peccatores sumus.* hoc est; digni quidem ut patiamur haec mala, indigni verò qui tua pericipiamus beneficia, ut tandem Deus, hanc nostram humilitatem respiciens, post penam, clementiam suam ostendat. Amen.

E A D E M
DOMINICA
CONCIO TERTIA,
In Verbo tuo laxabo rete.
Luca 5.
In mundo nihil fieri potest nisi in verbo Dei.

Magna potentia est verbi diuini: in hoc creata sunt omnia, in hoc affixit orbes caelestes: *Verbo Domini cali firmati sunt & Spiritu oris eius omnis virtus eorum,* in hoc tota salus nostra pendet, dum nos praeparatione beneficiorum, quibus certissimò liberantur quicunque liberantur, ita prudenter vocat, ut conformes fiamus imagini eius. Tanta profectò efficacia diuini huius verbi, ut etiam peruersos in optimos facile commutare possit. Quis immanior erat ho-

Crom: Ob Po- pelli crimen murium plaga.

Moguntini Episcopi tyrannus in pauperes.

Act: 9.

his & Christi fidelium persecutor Saul illo Iudæo, qui à principibus Sacerdotum petierat Epistolas in Damascum, ut si quos Christianorum inuenisset, vinctos ad omnes cruciatus perduceret in Hierusalem, & ecce (inquit) facta pagina Actorum 9.) cum appropinquaret Damasco, subito circumfulsit eum lux de caelo, & cadens in terram audiuit vocem dicentem sibi: *Saul Saul quid me persequeris. Qui dicit: Quis es tu Domine? Ego sum Iesus, Iesus quem tu persequeris, durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Admiremini quæso subitaneam mutationem, & rapacem illum lupum in mirissimum agnum vnicæ saluatoris voce conuersum circumspicite, tremens inquit scriptura ac stupens dixit: *Domine quid me vis facere.* Quid peius Nabuchodonosore potentissimo illo Babylonis Rege, qui in tantam superbiam deuenerat, ut statuat auream 60. cubitis altam, 6. cubitis latam, statueret eam præcipiens, ut omnes honorem tanquam Deo illi statuæ exhiberent; clamabat inquit scriptura Danielis 3. *præco valenter, vobis dicitur populus tribubus, & linguis, in hora qua audieritis sonitum tubæ & fistulæ, cadentes adorare statuat auream, quam constituit Nabuchodonosor Rex.* Ostendam igitur hodiè nihil in mundo fieri posse, nisi in verbo Dei.

Scribit Stobæus Serm: 54. de Alexandro Magno, quod is interrogatus aliquando, quam ratione vix 30. attingens annum, exiguo satis tempore totum ferme orbem debellauerit? respondisset: *Consilio inquit Eloquentiâ, & arte Imperatoriâ.* Conuertite auditores oculos, in Christum cæli & terræ Dominum, quid est, quod 33. annis in mundo conuersatus, tantam ad suam fidem per traxit hominum multitudinem, ut Lucas Evangelista referat, innumeras sapientis turbas in eum irruisse, ut audirent verbum eius, quid inquam tantum diuinæ ipsius doctrinæ in mentibus hominum excitauit desiderium? nisi æternam illius & omnipotens ver-

bum cum omnia vera sine admixtione falsitatis prædicaret; cum consona luminis naturali, nec repugnantia rationi proferret; efficaciter propagando virtutes cum vitæ mutatione in melius. Quid efficaciter in obsequium sui tot sapientes, tot potentes captiuauerit? nisi diuini illius verbi authoritas, per Moysen Iudæis declarata, per Apostolos & Martyres gentibus manifestata, per Sybillas lumine fidei destitutis gentilibus prophetico spiritu prænuntiata, imò & per inuitos demones prædicta. Quid præstitit, ut omnes iam mundi partes Christiani nominis charissima vincula, magna ex parte rectè teneant credentes in Ecclesia Catholica? licet propter nostræ imbecillitatis, tarditatis, vel meritum vitæ nondum sese apertissime ostendat? præstitit hoc diuinum Christi consilium, dum alta illa & secreta cogitatione, ita suadet, ut persuadeat; dum internis inspirationibus ita agit sensum, ut accomodet assensum. Quid conseruat perpetuitatem fidei in Ecclesia Catholica? diuina Christi Eloquentia, & incarnatæ illius sapientiæ potentissimum verbum: ad cuius providentiam spectat suis prædicatoribus dare os & sapientiam, cui non possint resistere & contradicere omnes aduersarii eius. Lucæ 1. id est; contra omnes aduersarios reddere victricem eorum sapientiam: ad eius enim veritatem & authoritatem pertinet, non permittere, ut sub eius nomine & testimonio homines cum tanta credibilitate decipiantur. Quid effecit, ut ipsa eius cruenta mors & passio plurimos ad salutem conuerteret, & Longinum hastâ latus eius perforantem, admiranda sanguinis & aquæ effusio filium Dei fateri compulset? nisi ars vere imperatoria, imperando obsecratio intellectui diuinitatem suam cognoscere, & quâ impius homo multis affecerat contumelijs, prostratâ humilitate adorare. Tanta igitur est necessitas verbi diuini, ut sine illo nemo in terris viuere & conseruari possit, nec in oculis salutem assequi. Piscaba-

Lucæ 1.

Lucæ 5.

tur Petrus tota nocte; nihil tamen capere potuit. *Tota nocte laborantes nihil cepimus.* Sed postquam in verbo Dei recte laxauit, tantam piscium multitudinem comprehendit, ut rumpentur retia.

2. Reg: 15.

Sed, non omnes video in verbo Dei sua regia laxare posse, nisi bonos, quia isti fructuose per virtutum & meritum amplissima stadia currendo, cum Christo piscantur. Sed mali, quia illis atra peccati nox obumbrat, in hoc Dei verbo laxare retia nequeunt. Quantum enim laborabat Absalon, ut populum sibi deuinciret, eiusque fauore ad Regiam Patris sedem ascenderet. *Mane confurgens* (inquit scriptura 2. Reg: 15.) *stabat iuxta introitum porta, & salutabat ingredientem, manum eius porrigebat, & osculum infigebat.* Sed quid profuit hæc ambitio operosa, & Regis filio indigna? quia non in verbo Dei laborabat Absalon, manibus suorum miserabiliter interijt. Hinc pulchrè S. Bernardus lib: 3. de Consideratione exclamat: *O ambitio, quomodo omnes torquens, omnibus places nihil acerbius cruciat, nihil molestius inquietat.* Et S. Ambrosius lib: 4. in Lucam: *Ambitio ut dominetur alijs, prius seruit: curuatur obsequio, ut honore donetur: & dum vult esse sublimior, fidemissior.* Laborant auari, sed quia non in verbo Dei, nihil capiunt: de quibus Isaias cap: 59. *Tela aranea texuerunt, sed tela eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis, opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.* enervat se toties aranea in gyrum circuiens, & fila ab ore deprompta mirabili industriâ affigit, ut vel vnâ muscâ capiat, sed à leuissimò vento rumpitur tela ipsius: sic omnes diuitiæ, quæ cum summo labore colliguntur, in vno aliquando momento intereunt.

S. Bernard:

S. Ambrosius.

Isaiæ 59.

S. Aug:

August: in Psal: 128. *Jubet inquit avaritia, ut mare transeat, & obtemperat: iubet, ut te vento procellisq; committas; verbum autem Dei ante aurum ostium clamat, ut ex eo quod habes, des pauperibus: sed piger es ad faciendum ante te opus bonum, cum avaritia imperat, seruis; cum*

autem Deus clamat, xenuis: amplius te tua voluptas trahit, quam Dei vox. Minime sanè: sed quia non in verbo Dei collegisti, ad Dei verbum erogare non vis. Verbum igitur Dei est magnum hominis ornamentum, vestit enim nos pretioso gratiæ & virtutum apparatu, monstrans rationem, quæ virtus integra conseruetur, lacerata autem reparetur, quod pulchrè expressit Amos Cap: 3. *Mittam famem in terram, non famem panis, neq; sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini.* O quanta mala effecit fames, hæc in populo illo! subdit propheta: *In illa die deficient virgines pulchre, & adolescentes in fidei.* In quæ verba scribens Sanctus Hieronymus, dicit: *deficient inquit, virgines, quia verbum Domini non accipiunt: id est, sine celesti doctrina peribit illarum pudicitia, peribit castitas, abibunt mores honesti cum virtutibus: hic enim delicatissimus cibus quo anima viuit, omnia integra in homine conseruat.* Salomon Prouerb: 13. *Iustus comedens saturatur animam suam, anima autem impiorum esuriens.* Quodam tempore Socrates querenti Xenophonti ubinam fierent boni homines, respondit: *Me sequere ut hoc discas, quasi diceret, per doctrinam, quæ est magistra virtutis & morum.*

Amos 3.

Idem:

S. Hieron:

Prouerb:

Socrati:

Psal: 128.

rua, & in penitentiam conuertetur. **S. Chry-**
solth: *Quemadmodum enim inquit S. Chry-*
solth: arbor perpetua irrigatione in ma-
gnam excrescit altitudinem; sic dimino-
rum eloquiorum doctrinam irrigatione, ad vir-
tutis fastigium peruenit. In hoc verbo
Dei tota hominis vita fundata est.
Matt: 4. *Matth: 4. Non in solo pane uiuit homo,*
sed in omni verbo quod procedit de ore
Dei. Hoc Dei uerbum ad omnia no-
bis efficacem præbet medicinam.
Origen: *Origenes Homil: 7. in Exodum: Si*
tu uerbum Dei tota fide suscipis, fiet tibi
ipsum uerbum quacumque desideras. Si tri-
bularis, consolatur te, dicens: Cor
contritum & humiliatum Deus non de-
spicies. Si lætaris pro spe futura, cu-
mulat tibi gaudium, dicens: Lætami-
ni in Domino & exultate in illi. Si iracun-
dus es, mitigat te dicens: Domi-
nus sanat omnes languores tuos. Si pau-
peritate consumeris, consolatur te di-
cens: Dominus eleuat de terra in opem,
& de stercore erigit pauperem. Denique;
in hoc Dei uerbo conseruatio nostra-
sita est, instant toties pericula, mini-
mè tamen nocent, quia ab hoc uerbi
diuini scuto in propriam perniciem
revertuntur. Magna uenerat plaga
in Israëlitas 1. Reg: 30. quando A-
malecitarum imperum fecerant in fice-
leg, & succenderant eam igni, capti-
uasque duxerunt mulieres ex ea, à mini-
mo usque ad magnum, ubi tanto peri-
culo in omnem desperationem iam
moysi Israëlitarum inquit scriptura. Le-
uauerunt uoces iuui & planxerunt, donec de-
ficerent in eum lacryma. Et ita amara
erat uniuscuiusque anima ut Dauidem
lapidare uellent. Quid illi in tantis
angustiis supererat, nisi in solo Dei
uero spes & ultimum præsidium.
1. Reg: 30 *Postquam enim inquit scriptura con-*
suluit Dominum dicens. Persequar
latrunculos hos, & comprehendam eos an-
non? Dixit ei Deus: Persequere, absque
dubio comprehendes eos & excuties præ-
dam. Statim confortatus Dauid in
Domino Deo suo. Persecutusque est eos
cum 400. uirum, & percussit eos à uespere
usque ad uesperam alterius diei, & non eua-
sit ex eis quisquam. Ecce efficacia uer-
bi Dei, in Dei uerbo Dauid conserua-

rus à lapidatione sui populi, in Dei
 uerbo ductos ab Amalecitis in capti-
 uitatem Israëlitas eripuit, in Dei uer-
 bo omnia pericula euasit **Psal: 17.** *In*
te eripiar à tentatione, & in Deo meo
transgrediar murum. testatur hoc A-
postolus Philip: 4. Omnia possum in
eo, qui me confortat. Rationem dat I-
saïas pulchram, quare qui in uerbo
Dei sperant, facile ex omnibus libe-
rantur Isaiæ 40. Qui sperant in Domi-
no mutabunt fortitudinem. Id est, indu-
ent nouam à Domino acceptam for-
titudinem, quod pulchre apparet
in Dauid 1. Reg: 17. memorat histo-
ria sacra, quod cum Philisthæi contra
Israëlitas pugnaturi descenderent,
egressus erat de castris Philistinorum
uir spurius, nomine Goliath. altitu-
dinis 6. cubitorum & palmi, qui cla-
mabat aduersus phalangas Israël. E-
ligite ex uobis uirum, & descendat ad sin-
gulare certamen, & si percusserit me eri-
mus uobis serui, si autem ego præualuero
uos seruietis nobis. Audientes autem
Saul, & omnes Israëlitarum sermones
Philisthæi huiusmodi. stupebant, &
metuebant nimis, omnesque; cum vi-
dissent fugiebant timentes eum ni-
mis, spes sola & conseruatio Israël in
uero Dei erat, exiuit contra illum
ab adolescentia sua bellatorem, puer
adhuc Dauid exprobrans ipsi super-
biam, quod nimium in sua fortitudi-
ne consideret. Tu inquit uenisti ad me
cum gladio & hasta & chlypeo, ego autem
uenio ad te in nomine Dei exercituum,
& dabit te Dominus in manu mea, & per-
cutiam te. O magna diuini uerbi effi-
cacia! præualuit Dauid aduersus
Philisthæum in puerili funda & lapi-
de, quia in uerbo Dei pugnam ince-
perat, conseruauit uniuersum Israël
ab ultimo discrimine, cui non erat qui
resisteret; non in fortitudine: quæ
enim proportio pusilli aduersus gi-
gantem, sed cum Deo ad certamen
descenderat, cui non est difficile sal-
uare regna etiam in infantum mani-
bust. Sicut 1. Reg: 14. Unus Iona-
thas cum suo armigero ingentem fe-
cerat cladem in castris Philistinorum,
quia inquit scriptura, tradidit eos Domi-
nus

Psal: 17.

Isaiæ 40

1. Reg: 17

1. Reg: 14

2. Para- *lip: 20.* *nam in manu Israël. Sic 2. Paralip: 20. Ammon Moab & Syrus contra Iola-*
phat Regem Iudæ insurrexerant,
quibus cum par resistendo non esset,
à uerbo Dei Regni sui conseruatio-
nem expetiit, dicens: In nobis quidem
non est tanta fortitudo, ut possimus huic
multitudini resistere, quæ irruit super nos,
sed hoc solum habemus residui, ut oculos
nostros dirigamus ad te. Et ecce quan-
tum à uerbo Dei accepit præsidium?
Factus est inquit sacra pagina super eum
spiritus Domini in medio turba. Nolite
timere, nec pauere: non est enim uestra
pugna sed Dei. Cumque; iam in pugnam
descenderent, Iosaphat in uerbo Do-
mini confidens, dicit ad exercitum,
Credite Domino Deo uestro, & se-
curi eritis, & cantate Domino laudē.
Cumque; cepissent laudes canere, ecce
vertit Dominus insidias eorum in se-
metipsos, & percussi sunt. Quienitque;
in uerbo Dei regnum Iosaphat, & prabu-
it ei Deus pacem per circuitum. Simi-
liter cum Seron Princeps exercitus
Siriae, uellet debellare Iudam Macha-
bæum ducem eximium, præparauit
se, & ascenderunt cum eo castra im-
piorum, filij auxiliarij. Exiuit quoque;
Iudas, obuiam ei cum paucis, ut au-
tem milites eius uiderunt exercitum
hostis ingentem, dixerunt: Quomo-
dò poterimus pauci pugnare contra
multitudinem tantam? & tam for-
tem? & ait Iudas: Non in multitu-
dine exercitus uictoria belli, sed de
cælo fortitudo est, ne igitur timea-
tis eos, quia Dominus Deus conteret
eos ante faciem nostram. Et ecce in-
quit scriptura 1. Machab: 3. Insiluit
in eos subita uerbum Domini, & contri-
tus est Seron & exercitus eius in conspe-
ctu ipsius.

1. Ma-
chab: 3.

Quare habetis Audit. Hodie,
 uerbum Dei, in quo omnes sumus per
 unionem carnis assumpti, in quo ui-
 uimus: nam est pabulum depraua-
 tæ naturæ summè necessarium: ho-
 mo enim per peccatum Originale si-
 milis est bruto quo ad ignorantiam,
 similis equo quoad concupiscentiam.
 Ne ergo insolescat, frænis arcendus
 est; ne rebellis rationi peccati fo-

mes in præcipitia ducat hominem,
 uerbo Dei, quod aureum est iustitiæ
 originalis læsæ restauratæ frænum,
 arceri debet. Habetis uerbum diui-
 num, in quo mouemur: non enim
 quidpiam aliud positam in tenebris
 peccatorum animam. & in ardua di-
 uinæ gratiæ schola languentē, excita-
 re ad salutarem illum penitentiæ mo-
 dum, & sedulam procurandæ salutis
 curam potest, nisi diuinum uerbum,
 quod intus ita feliciter mouet homi-
 nem, ut non nisi in ipso iustificatio-
 nis motu quiescat. Habetis uerbum
 Dei, in quo & uita uestra & regna
 conseruantur. Proinde trahat uos
 in sui amorem tanta utilitas uerbi Dei,
 alliciat magna eius iucunditas, quam
 miratur Dauid **Psal: 118.** *Quam dul-*
cia faucibus meis eloquia tua, super mel
ori meo. Iucunditas enim huius uer-
bi cælestem affert dulcedinem, quia
ad Cælum dirigit, & in uia confor-
tat. Laxate iam feliciter retia uestra
in uerbo Dei, in hoc uerbo Petrus A-
postolus multitudinem piscium in-
gentem conclusit, in hoc plurimas
gentes ad Deum conuertit, in hoc
uos quoque; magna apud Deum præ-
mia merendo, & in terris feliciter ab
omni periculo conseruabimini, & in
cælo emeritis afficiemini premijs, nō
amplius alio cibo, quam æterno illo
uero, incomprehensam transigen-
tes æternitatem. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO QUARTA.

Exi à me, quia homo peccator
 sum Domine. **Lucæ 5.**

Petrus tribus de causis Christum à
 se exire uoluit.

IN stuporem raptor, dum audio,
 quod S. Petrus, qui antea cum Chri-
 sto se etiam mori paratum esse iu-
 stabat, nunc illum à se expellat. V-
 tiq; Moyles uidens grandem illam
 uisionem, quod rubus ardens non
 com-

Exod. 3.

combureretur, festinauit in conspectum eius dicens: *Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.* Petrus autem Christum in sua nauicula presentem habens, & ob hoc ingentem piscium multitudinem comprehendens, Christum a se eiecit, cum potius inde latari, & Christum tanta eius beneficia expertus, apud se importunis etiam precibus detinere deberet. Scio non nullos rem hanc politicè magis, quam theologicè tractando, discrimen hoc inter Moysen, & Petrum assignare. Quia inquit Petrus pauperculus erat piscator, in paruis semper innutritus, nondum ex alto virtutem induerat; & ideo visa piscium caprorum multitudo, stupens ac tremens, tutius sibi existimauit, si à rebus magnis abstineret, si Christum tantæ potentiae Dominum, tantorum miraculorum patratores, presentem apud se non haberet. At verò Moyses, quia regie, & inter magna enutritus erat, ideo, quod maiorem rem spectabat, eò ardentius ad eam videndam ferebatur. Nunquam enim non est detrimentò magno, & præstanti viro, si res magnas aggredi dissimulet. Quod ingeniosè obseruat S. Nazianzenus Orat. 1. inquit: *Etenim sublimi viro detrimentum est, res magnas non aggredi, nec virtute ad multos propagare, sed in paruis consistere, non secus ac si magna lumine paruum domum illustret, aut virilibus armis puerile corpus obtegat: parua autem salus in eo consistit, ut paruum omnis subeat, nec in rebus, quæ vires eius excedunt, se ipsum subiiciens.* Vnde, sicut parui animi salus in eo consistit, quod se in paruis contineat; ita nunquam non detrimentosum est præstanti, & excelsi animi viro, quod ad magna non currat, neq; in magnis, & mirabilibus ambulet. Fugiat pusillus homo magni certaminis arenam; sublimis autem, & præstans vir magnorum triumphorum materiam auidius arripiat. Accipite documentum huius veritatis ex scriptura sacra Genes: 39. ubi Ioseph à femina pecebatur, ut illum in luxurie barathrum

S. Nazianzenus;

deturbaret. Quid verò ille, dicit facer textus. *Relicto in manu eius pallio, fugit, & egressus est foras.* Cur potius animosus non stetit pro castitate, ut procacem feminam aut verbis, aut verberibus castigaret. Sic quondam dum madianitides foeminae traherent Israëlitas ad luxuriam; imò Israëlitarum Princeps ingressus ad sortem, dux esset cæteris nefarijsimi facinoris, videns hoc Phinees, resolute statim de patrato scelere vindictam sumpsit. Ait scriptura loco citato. *Quid cum vidisset Phinees filius Eleazari, filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pignore ingressus est post virum Israëlitam in lupanar, & perdidit ambos simul, virum scilicet & mulierem.* Num: 24. Et cur Phinees non timuit immanitatem periculi, cum Ioseph nec stare paulisper in conspectu procacissimæ mulieris aulus fuerit? Responder Philo lib: 2. legis allegoriarum inquit: *Ioseph ut homo iuuenis, qui non posset cum Egypti corpore, scilicet cum voluptate contendendo sperare victoriam, mauult fugere; Phinees autem sacerdos zelo Dei correptus, non fuga sibi salutem quaesuit, sed non desistit prius, quam Madianitidem transfigat.* Iosepho ergo ut potè infirmo adhuc, & pusillo iuueni fuga honorifica, & utilis erat, ne se magnis certaminibus committeret; at verò Phineem, qui sacerdotij infulis sublimis erat, & Dei zelo præstabat, non decebat, ut sese magnis certaminibus subtraheret. Non abnuerem sanè, Petrum ideo Christi presentiam expauiisse, quod pauperculus esset, nisi optime scirem, homines etiam infirmæ sortis, id pro summa felicitate sibi tribuere, si personam aliquam eximie dignitatis domo sua exceperint. Ergo forsitan ideo Christum obsecrauit, ut ab eo exiret, quod magnitudinem præstiti sibi beneficii in captura piscium expauesceret? Legimus enim in scriptura sacra Genes: 42. quod filij Iacob reuersi ex Ægypto ad patrem, cum frumenta essunderent, singuli repperunt in ore saccorum ligatas pecunias, exterritiq; simul omnibus, dixit Pater Iacob:

Gen: 39

Numer: 24

Philo:

Gen: 42

Saluianus.

Jacob. Ad conspectum pecuniarum omnes exterriti fuere: quia putabant se à Deo sic demulceri. Quod considerans Saluianus ait: *Iam agnouerant castigari se à Deo, sanguinem fratris exquirente ad ultionem: nunc se demulceri ab eodem putabant.* Quomodo obsecro, cum benefico Deo eos demulceri id tribuerent, inde exterriti fuerint? nimirum ut conscii sui peccati in fratrem commissi erant; ita inopinatis illis diuinis beneficijs terrebantur. Scientes maxime timenda esse diuina beneficia, quando indignis dantur. Fateor diuina beneficia indignis maxime timenda esse, cum eis non raro soleant cedere ad periculum. Verum cum nihil tale de B. Petro cogitare possimus, ut pote cum Christo iam toto corde conglutinato, pro quo mori, & omnia acerba sustinere paratus erat, altiores istius mysterij causas inuestigabimus, quas ego tres maxime proposito meo seruientes afferam.

Vincentius S. primam istius facti rationem assignat, summam reuerentiam, quam B. Petrus habuit erga Christum: *Laudatur inquit Petrus, quia hoc fecit ex magna reuerentia, cognoscens diuinam maiestatem, & suam infirmitatem, per hoc etiam summæ perfectionis indignum reputans, qui licet nullius peccati sibi conscius, cum verbo incarnato familiariter procedere? & ad latus eius affidere audeat.* Quæ enim comparatio hominis ad Deum, creaturæ ad creatorem? Hoc mihi fecisse videtur spiritus Cantici: 8. sponsum suum his verbis alloquens: *Fuge dilecte mi, & assimulare caprea, hinnuloq; ceruorum, super montes aromatum.* Mirum est, si dilectus, quomodo illum fugere iubet, cum ex absentia dilecti oriatur tristitia. Respondent aliqui, sponsam hæc verba in persona peccatorum prouulisse. Quasi dicere vellet, ut exponit chaldaus paraphrastes. *Fuge tibi dilecte mi, & assimulare caprea, hinnuloq; ceruorum, Dominator seculi terra hac immunda, & habet maiestas tua in caelis excelsis, & in tempore tribulationis, quo*

Cantic: 8.

Chald:

nos orauerimus coram te, eris similis caprea, quæ in tempore, quo dormit, unus oculus eius est clausus, & alter oculus eius est apertus: aut sicut hinnulus ceruorum qui in tempore, quo fugit, respicit post se; ita tu contempleris nos, & respicies tribulationem nostram. Quibus verbis imaginem dormientis accommodat, iuxta illud Psal: 43. *Exurge, quare obdormis Domine, ostendens Deum nunquam totum poenæ incumbere, sed vno ad illam oculo, altero ad misericordiam aspicere; nec clementiam à seueritate disiungere, sed admixtâ misericordiâ iustitiam exercere.* Cumq; à nobis tanquam ceruus, ob iram nostris flagitijs debitam, fugere videtur, ad nos tamen semper oculos indefinenter conuertit. Hoc palam, facetur Abacuc cap: 3. v. 2. *Cum iratus fueris, misericordia recordaberis.* Innuens, ita misericordiæ adnexam, atq; coniunctam, iustitiam suam Deum habere, ut hanc capere, quin illam æque accipiat, quodam modo nequeat; non secus, ac qui duarum rerum apices coniunxerit, cui vna sine altera, adhærere non potest. Hinc utraq; ista Canticorum, & Abacuc verba, locis citatis, ita coniungit S. Bernardus. *Ut ergo cum iratus fueris, misericordia recordetur, rogatur ab ista apparere in misericordia habitu illo, de quo dicit Apostolus: Et habitu inuentus ut homo.* Necessariè quidem: Si enim cum hoc quoq; temperamento, tanta erit in iudicio aequitas, in iudice feritas, in maiestate sublimitas, nouitas in facie ipsa rerum, ut secundum Prophetam non possit cogitari dies aduentus eius. Moxq; subdit: *Quid putas foret, si ignis ille consumeret, (Deum loquor omnipotentem) in illa sua diuinitatis magnitudine, fortitudine, puritate, venisset, contra solium, quod vento rapitur, ostensurus potentiam suam, & stipulam siccam persecuturum.*

Psal: 43.

Abacuci: 3.

S. Bernardus.

Hoc ipsimet demones, tantæ diuinæ misericordiæ subnixi, Redemptorem nostrum, Dei Filium, licet ab eo seuera & iusta punitione torquerentur, ut moderatius cum illis ageretur sic acclamabant: *Quid nobis, & tibi Fili Dei? Quasi dicerent, licet*

Matt: 8.

nos

Chry-
sologus.

nos tantis digni simus supplicijs, ve-
rum te summum Principem lenitas,
& in inferendis supplicijs, modera-
tio maxime decet. Quod eleganter
elucidat S. Chrysologus Serm: 16.
inquiens: Hoc est dicere, vita auctor,
quid tibi cum mortuis? Habitatore cali,
quid tibi cum sepulchris? odor paradisi
quid tibi cum fatis? Quos de calo deie-
cisti, quos de paradiso exclusisti, quibus
nunc tollis urbes, regiones habitabiles ne-
gas, permittis inhabitare nos vel sepul-
chra, & si nos persecutione tanta digni su-
mus, tu non es dignus iniuria. Quo per-
motus Redemptor noster, postquam
de corporibus humanis demones ex-
pulsit, in gregem porcorum ipsis mer-
postulantibus intrare permisit.

Quidni etiam principes, Magi-
stratus, iudices, vitæ, necisq; ius in-
homines habentes, homines se esse
meminerint? non quidem ut iustitiæ
iura infringant, sed ut severitatem
moderentur, & duritiam mitigent:
quoniam & ipsi circumdati sunt in-
firmitate. Egregia scilicet laus ho-
minis fuerit, omnia ad vivum refe-
care, clementiam nescire; humani-
tatem pietatemq; omnino exuere.
Talem se hominibus exhibere sole-
bat Elias Propheta: nam ardenti zelo
feruens, & exarsuans, non nisi ad po-
nas fontibus irrogandas, victri-
bulq; flammis eos consumendos, gla-
diumq; in eorum ceruices vibran-
dum factus videbatur. Verum acius
eius ingenium leuiter sugillare volens
Dominus, impiam mulierem Isabel
in ipsum permisit debacchari. Illum
autem ferocientis feminae furorem
mentientem, & gladium eius fugien-
tem, sic Deus allocutus est, 3. Reg: 17.

1. Reg:
19. v. 9.
S. Chry-
sost:

Quid hic agis, Elias? Quasi diceret, ut
exponit S. Chrysosthomus, homil: de
Elia, & Petro. Cur tu ausugisti? Vbi
nam est tua in loquendo libertas. Cum
vero Elias sciscitanti Deo responde-
ret: Zelo zelatus sum pro Domino Deo
exercituum, quia dereliquerunt pactum
tuum filij Israël, altaria tua destruxerunt,
Prophetas tuos occiderunt, derelictus sum
ego solus, & querunt animam meam, ut
auferant eam. S. Chrysosthomus pro

sua ingenij felicitate, redarguit ipsi,
quod non eam ob causam fugerit. Sed
quia humano modo Isabel timuit, i-
ta loquens citatus Sanctus Doctor:
Quid ad hoc Deus, statim illum redargu-
ens: non propterea inquit fugisti Elia: non
enim tu solus es Baal non adorans. Sta-
timq; concludendo discursum suum,
subiungit: Reliqui mihi septem millia
virorum, qui non curauerunt genu ante
Baal. Palam ostendens id permittum
esse à Deo, ut propriæ infirmitatis
memor, & ex humana erga seipsum
charitate, ac propria vitæ amore vi-
uentibus innato, aliorum misereri, &
compati disceret. Quasi illi Deus
hoc ob oculos ponere voluerit, Itane
Elia? & tu etiam tibi ipsi charus es?
gladiumq; fugere, ac mortem decli-
nare nosti? Disce ergo ex te ipso cle-
mentiam, & aliorum supplicijs mise-
ricordiâ commoueri.

S. Greg:

Bene equidem: nam & S. Gre-
gorius lib: 5. Moral: in hanc sententiam
propendet, quod sponsa iubeat spon-
sum à peccatoribus fugere, sic loquens:
Fugit dilectus ex reprobis cordibus, ne vi-
dentur abscondi ab eis. Verum nulla ra-
tione possum in hanc sententiam pro-
pendere. Si enim sponsa in persona
peccatorum loqueretur, quomodo
sponsum, dilectum suum posset ap-
pellare, inquiens: Fuge dilecte mi,
cum omnes Theologi doceant, in e-
adem voluntate humana pro eodem
instanti temporis, non posse simul
reperiri amorem, & odium respectu
eiusdem obiecti. Verius itaq; cen-
tesco, sponsam ex nimia charitate ver-
ba hæc protulisset. Fuge dilecte mi, &
assimilare caprea, hinnuloq; ceruorum.

Cant: 8,

Non ergo illum à se longius fugere,
aut diutius abesse expectare; sed poti-
us ut sponsum breui mora se illi subtra-
heret, quod ardentiori affectu & redi-
ret, & exciperetur, non secus atq;
hinnulus, qui si à matre tantisper ab-
sit, alacrior ad ipsam regreditur, in-
dulgentiusq; ab ea suscipitur. Sic
quondam celestis sponsa, suum spon-
sum breui mora interposita absente,
rursus fragrantiori desiderio reuoca-
bat, Cant: 2. v. 17. Dilectus meus mi-
hi, &

Cant: 9.

hi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, do-
nec aspires dies, & inclinentur umbrae.
Reuertere, similis esto dilecte mi hinnuloq;
ceruorum. Hæc est expressa mens Ve-
nerabilis Bedæ, qui super citata ver-
ba: Fuge dilecte mi, ita scribit:
Quod ait, Fuge dilecte mi, non optan-
do loquitur. Quis enim eum, quem dili-
git, à sua fugare presentia vellet? sed eius
potius voluntati se conformando, memor
videlicet consuetudinis ipsius, qua se in
medio saepe sermonis relinquens, transie-
rit. Ita planè Petrus Christum à se
exire voluit, quo ex breui eius absen-
tia, maiori desiderio inardesceret.

Audite S. Vincentium ita loque-
tem: Laudatur Petrus, quia hoc fecit ex
magna reuerentia, cognoscens diuinam
maiestatem, & suam infirmitatem. Er-
go Petrus ex summa humilitate & re-
uerentia erga Christum hoc fecit, i-
deoq; merito laudatur. Simile quid
factum legimus à centurione Matr: 8.

Cum introisset Iesus Capharnaum,
accessit ad eum centurio, rogans eum,
& dicens: Domine puer meus iacet in
domo paralyticus, & male torquetur.

Origenes Homil: 5. in diuersos, hoc
Centurionis factum ita elucidat: Ac-
cedit Centurio externus generatione, sed
mente domesticus: militum Princeps, sed
plus Angelorum gaudium. Mulus illo te-
pore pro diuersis rogabant infirmitatibus,
nullus autem pro seruo, nisi iste solus: &
hoc ei ad argumentum beatitudinis, &
glorie coronam erat. Quasi diceret: V-
nus Centurio licet fide extraneus,
confidenter ad Christum accedens,
primus curam serui sui gessit, rem sa-
ne & Deo, & Angelis gratam. Chry-
sologus autem, hunc scripturæ locum
ita expendit: Cohortis Romana Cen-
turionis Dux factus est militia Christiana,
& merito quia ante cepit docere, quam
credere. Videtur centurionem antequam
discipulatus subiret officium, locum magi-
sterij fuisse sortitum. Præbet enim petendi
formam, dat normam credendi, fides pun-
dit causas, virtutum commendat exem-
pla, qui nondum Christianæ scholæ ingres-
sus est disciplinam. Rogat eum, hoc est sa-
pere, non rogare. puer meus iacet, &c.
causas pueri, quasi magister agit. Vere

S. Chry-
sost:

Centurio, qui stipendia terrena centena-
rium cali mutauit in fructum, & serui-
tutem militia secularis in diuinam sustu-
lit dignitatem. Domine puer meus iacet
&c. Qui vocat Dominum fatetur suam
fideliter seruitutem. Dum enim pro
seruo supplicat, de illius salute solici-
tus, Christum appellans Dominum,
Parem de se ipso curam exambit.

Vnde citatus Origenes, sic in-
persona Centurionis loquitur: Mi-
hi hic seruus est, & ego creatoris, Ille me
super terram, & ego in calis magnum ha-
beo Dominum. Si ergo eius non misere-
or, quomodo ille mei miserebatur? si ego
huic non subuenio, quomodo ille mihi sub-
ueniet? Sic debent omnes, qui sumulos,
& famulas habent, cogitare, sic misereri,
& condolare eis: supplicare, & curam
habere de seruis, vel de ancillis suis, sicut
ille beatus Centurio fecit. Quid ergo
Christus ad hanc Centurionis humi-
lem postulationem, non qualitatem
Domini aspernatus, quod gentilis es-
set, nec conditionem famuli, quod
seruus, illico respondit: Ego veniam,
& curabo eum? Attendite dignatio-
nem, verbo poterat, & imperio; præ-
sentiam tamen suam promissit? Quid
est? alibi roganti Regulo, ut ad sa-
nandum eius filium veniret, solum
respondit: Vade, filius tuus vivit: hic
autem in domum Centurionis liben-
ter voluit pergere? Forfan, ibi no-
luit ire, ne in curando Reguli filio vi-
deretur magis diuitijs detulisse; hic
verò libens perrexit, ne videretur in
famulo Centurionis, seruilem condi-
tionem despexisse, cum omnes, &
seruus, & liber, in Christo vnum sint.

In hanc sententiam propendet S.
Gregorius homil: 28. in Euangelia:
Quid est inquit, quod Regulus rogat, ut
ad eius filium veniat, & tamen ire corpo-
raliter recusat? ad seruum verò Centu-
rionis non inuitatur, & tamen se ire cor-
poraliter pollicetur? Reguli filio per cor-
poralem presentiam non dignatur adesse;
Centurionis seruo non dedignatur occur-
rere. Quid est hoc? nisi quod superbia
nostra reuinditur, qui in honoribus non
naturam, qua ad imaginem Dei facti su-
mus, sed honores, & diuitias veneramus.

K a

Origen:

Chri-
stus ad
filium
Reguli
ire no-
luit.

S. Greg:

Christ-
us ad filiū
Centuri-
onis sa-
nam hū-
cur veni-
re voluit

Et paulo post ita concludit: *Ad filiū A Reguli ire noluit, ad seruum Centurionis ire paratus fuit. Increpata est ergo superbia nostra, quæ nescit pensare homines: sola quæ circumstant hominibus pensat, naturam non aspiciat; honorem Dei in hominibus non agnoscit. Ecce ire non vult Filius Dei ad filium Reguli, & tamen venire paratus est ad salutē serui. Quasi impensior cura, & promptior sollicitudo erga seruos, sit nobile seruitutis stipendium. Serui igitur sanitatem cum Centurione prætulit Christus, Reguli generosā nobilitati, & amplis diuitijs: quia & ipsemet Christus formam serui accepit, in eaq; ad sanandos seruos in hunc mundum venit.*

Matt: 8.

Licet igitur Centurionis seruum Christus solo verbo sanare potuerit, præsens tamen etiam sponte venire voluit, graui eius infirmitate permotus: quia paralyticus erat, & male torquebatur. Altitudo igitur mali Christum ad seruum attraxit, non retraxit. Unde quia in illo seruo & magnus & vilis ostendebatur peccator; ideo præsentiam suam, Christus exhibuit, ut totus in extirpando peccato videretur, qui ob id venerat beneficentia prius anteuertens, non homines despiciens, quia seruus. Pulchrè id edixit Basilus Seleucien: Orat: 19 *Ego veniam, qui hominum studio me in hominem induxi, qui propter omnes veni, non unum despiciam, curabo eum beneficentiâ preces anteuertens. Infirmitatē itaq; Christus non despicit, imò opæat videre, ut curet præsentia, licet posset potentia, quia ipse solus fert nostras videre infirmitates, ut sanet; nostram curuitatē, ut erigat; nostra cruda, ac rebellis natura potius illum ad se attrahit, quàm expellit.*

S. Basil: Seleuc:

Luc: 19

Verum, quid causæ, quod Centurio audiens dominum IESVM in suam domum venire cupientem, responderit: *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Cum utiq; Zachæus audiens IESVM in domum suam festinare, celeriter descenderit ex arbore, & excepit illum gaudens in domo sua. Nam quid magis contrarium, quàm quod vnus gaudens IESVM ad-*

mittat, alter illum admittere renuat. Et tamen vterq; laudabilis esse censetur, nec à perfectione deuiat. Rē hanc pulchre elucidat D. Augustinus epist: 118. ad Ianuari: cap: 3. sic satis: *Dixerit quispiam non quotidie accipiendam Eucharistiam; alius affirmet quotidie accipiendam Eucharistiam; alius affirmet quotidie: facit vnusquisq; quod secundum fidem suam pie credit, esse faciendum. Neq; enim litigauerunt inter se, aut quisquam eorum alteri se præposuit, Zachæus & ille Centurio, cum alter eorū gaudens in domo sua suscepit Dominū, alter dixerit: Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ambo Salvatore honorificantes, quamuis non vno modo, ambo peccatis miseris, ambo misericordiam consecuti. Ecce tibi, quàm alio, imò contrario modo procedebant Zachæus, & Centurio; qui tamen in virtutis, & perfectionis culmine adunantur. Exculauit enim se centurio, & ne sub tectum eius ingrederetur Dominus, præ nimia humilitate indignum se dixit. Vnde S. Ambrosius Serm: 89. Considerans illa, verba Centurionis: *Non sum dignus, ut intres sub tectum meum, ita in laudē eius excurrit. O fides Christiana, quæ cum humilitate totum impetrare consuevit! Ecce Religiosus Centurio ad accipiendam salutem dignior fit, dum se profitetur indignum, & dum ad eas iniurias putat, magis eas honorificas fecit, & gratas. Magna enim & perfecta fidei vir, qui intellexeret Christum calorū esse, dum verebatur, ne hospitij sui eum angusta non caperent. Assentitur Ambrosio D. Augustinus Serm: 74. de Tempore: *Non sum dignus ut intres sub tectum meum: Tecto, non recipiebat, corde recipiebat: quanto humilior, tanto capacior, tanto plenior. Colles enim aquam repellunt, valles implebuntur.***

S. Aug:

S. Ambrosius:

S. Aug:

Matt: 8.

adumbrantibus? Ecce homo gentilis à Testamento alienus. miraculorum ignarus, legum profanus, prophetiarum expertus, Mosaycæ disciplinæ; & tamen Iudæorum fidem vera credulitate superauit. Vt ingeniosè discurret Basilus Seleucien: Orat: 19. *Vnus Gentilis supra tuam Iudæorum multitudinem fide se extulit. Esto Gentilis discipulus: incredulus, ut credas, sequere. O peregrinum Christianæ religionis gymnasium! Quid tam contemptibile apud Hebræam gentem; quam prophanus Gentium populus? Quid in tanta auctoritate, dignitate, ac maiestate, sicut Mosayca lex, & sanctissima Prophetarum oracula? Ergo qui nec Moyse, nec Prophetis creditis, credite homini Gentili, & erroribus innutrito. Nam tanta vis est veritatis, ut in ore etiam hominis Gentilis, & erroribus assueti fidem extorqueat. Imo etiam tanta est fidei nostræ veritas, ut vel gentili ore edocta, credulitatem inueniat in homine Iudæo, si creditilitatis motiua ad amissim expendat. Ergo o Iudæi, qui Moyse & Prophetis, de Christianæ religionis veritate increduli estis, estote Gentilis discipuli & incredulos, ut credatis, sequimini: quoniam veritas ore dicentis non deueniatur.*

S. Basil: Seleuc:

Iudæi & Gentilibus veritatem dicere debent.

Ecce ergo Centurio gentilis homo, noluit Christum intrare in domum suam, quia cum Gentilis esset, optimè sciebat. Iudæis non licere domos gentilium intrare: Quia ut vult Lyranus, idola habebat in domo sua, quæ adorabat, & ideo domum suam indignum Christo locum iudicauit: iuxta illud Apostoli: *Quæ societas Christi ad Belial?* Proinde ex summa humilitate fecit hoc. Eandem humilitatem declarauit Petrus, rogans Christum, ut ab illo exiret. Sic concludit Chrysologus loquens: *Agit vterq; ne indignitas hospitij maneret in hospite iniuria.*

Ratio secunda.

Iam vero Aloysius Nouarinus confet Petrum id fecisse ob metum. Et quid obsecro timebat Petrus, cum tantam multitudinem piscium cepisset, ut naues capiendis non iustice-

rent: imò potius latari debuit, non metu concuti. Sanè, quia ex magnitudine miraculi Christi potentiam cognouerat, ideo timuit, ne aliquando periclitaretur. Quod sic concipite: quando aliquis in memoriam reuocat sibi perpetrata delicta, timore corripitur, metuens poenam. Sic miles iniustis pauperū rapinis onustus, dum classicum canitur, dum hostis impeterrito animo aggrediendus est, inopinato horrore rapinarum sibi ob oculos recurrentium perterrefactus, frequenter etiam nemine persequente fugit, vel vnus folij volantis tonitruum expauescens. Sic omnis homo facinorosus, potissimum difficilimis temporibus, peccatorum multitudine sibi in memoriam recurrente, terretur, nec potest esse securus. Vt præclare discurret Seneca Epistola 97. *Tuta inquit, scelera esse, securus esse non possunt. Moxq; rationem subdit: Prima illa, & maxima peccantiū est pena peccasse. Nec vllum scelus, liceo illud fortuna exornet muneribus suis, liceo tueatur, ac vindicet, impunitum est: quoniam sceleris in scelere supplicium est, sed nihilominus & hac, & illa secundæ pena premunt, ac sequuntur: timere semper, & expauescere, & securitati diffidere. Demus sanè aliquem fortunam liberasse poenā; neminem tamen liberare potest angustia. Malè profecto de nobis actum esset, multa namq; scelera legem, & iudicem effugiunt, nisi propria notitia, & trepidatē semper conscientia, carnificis exerceret officium, & quouis externo grauius incuterent tormentum.*

Seneca.

Hoc agnoscens David Rex, clamabat ad Dominum Psal: 50. *Quoniam iniquitatem meam cognosco, & delictum meum coram me est semper. Quasi diceret, quocunq; oculos, & mentem conuerto, ubiq; peccatum commissum præsto mihi adest, & ita me cruciat, ut nusquam securus esse possim. Ita prorsus D. Petrus reducens sibi in memoriam præterita delicta, metuebat præsentem, dicens: *Exi à me Domine, quia peccator sum. Quasi diceret: Ego sum Domine, qui te cunctis**

pec-

peccatis meis offendi: ego sum, qui contra te crimen læsæ maiestatis perpetravi, dum te in domo Caiphæ, non sine graui perituro ter abnegavi, quomodo nunc in tua præsentia subsistere possum? Quantum hoc meum nefas est, quod te magistrum adeo dilectum negauerim? quis me si tecum præsentem spectauerit, non vehementer, tanquam læsæ maiestatis reum condemnabit? Et licet S. Chrysostomus: tempus difficile spectans, quo Petrus IESVM negauit, non adeo illum accuset. Oratione in Apostolos habita tomo 6, sic loquens: *Non sanè magnopere accusandus Petrus videtur: Nam quo tempore sol ipse fugiebat, cæli latebra quarebat, concutiebatur terra, Petra scindebantur, quippe, que creatoris iniuriam ferre non poterant, tunc Petrus defecit, tunc Petrus negauit. Inter tot ergo temporis difficultates, ubi penè tota mundi fabrica ruebat, non mirum, quod & Petrus lapsus sit. Nilominus ipsemet Petrus ita suum illud peccatum graue esse iudicabat, ut Christum in nati præsentem habere vehementer extimesceret.*

S. Chry-
sostho:

Nam quo tempore sol ipse fugiebat, cæli latebra quarebat, concutiebatur terra, Petra scindebantur, quippe, que creatoris iniuriam ferre non poterant, tunc Petrus defecit, tunc Petrus negauit. Inter tot ergo temporis difficultates, ubi penè tota mundi fabrica ruebat, non mirum, quod & Petrus lapsus sit. Nilominus ipsemet Petrus ita suum illud peccatum graue esse iudicabat, ut Christum in nati præsentem habere vehementer extimesceret.

Tertia
ratio.

S. Cyril:
S. Ambrosius.

Tertiam rationem, cur Petrus Christum à se voluerit exire, video esse summam perfectionem, quam habuit Petrus. Sic docent S. Cyrillus & Nouar: *Iustum inquit, quò maioribus beneficijs cumulatur, à Deo, tanto se humilius demittit.* Comprobat S. Ambrosius, qui tantam Petri humiliationem considerans, ait: *Admirabatur dona diuina, & quò plus nouerat, eo presumebat minus.* Explicatiùs adhuc rem istam edisserit lib: 3. de Virginitate sub finem: *Vir inquit, sapiens & grauius, in quo esset Ecclesia fundamentum, & magisterium disciplina, nihil utilius esse prospexit, quàm ne secundantis operis extolleretur euentus, & ideo: Exi, inquit, à me Domine, non rogat, ut deferatur, sed ne infletur.* Nimirum Petrus Apostolorum vertex, & expressior Euangelicæ perfectionis idea, cum in sua nau præsentem cerneret Christum Deum, & tanto prodigio beneficè præsentissimum, humilior de humilissimi præsentia factus, se tunc ma-

Multis annis prole destituti Abraham, & Sara tulerunt sterilitatis notam, & non modici doloris poenā. Fidissima & maesta coniunx Sara persuasit Abrahamo, ut ex ancilla Agar dicta prolem suscitaret. Genes 16.

Dixit marito suo, ecce conclusit me Dominus, ne parerem, ingredi ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Quæ postquàm concepit, oblita seruilis suæ conditionis, quod esset Ægyptia de stercore prorsus in domum Abraham assumpta, eò superbiæ deuenit, ut Saram dominam suam, pro nihilo haberet. Adeo ut Sara grauius coram Abrahamo conquesta fuerit Genes: 16. p. 5. *Dixitq; Sara ab Abraham, inquit, agis contra me, ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns, quòd conceperit, despectui me habet, iudicet Deus inter me, & te.* Miratur non pauci, quòd talia dixerit mulier Sancta, contra Abrahamum virum piū, mulier inquam, sic in eum fidelis, ut peregrè cum illo proficiscēs, nunquam eum deseruerit; mulier ita obsequens, & amans, ut ne in periculum Abraham vita descenderet, negans se eius vxorem, potius in discrimen voluerit suam adducere pudicitiam, quàm viri salutem: mulier tandem, quæ (ut D. Chrysostomus: obseruat, Homil: 38. in Genes:) ut orbitatem viri consolaretur, ancillam in vxorē dedit, in idem eam cubile passa intrare, ut de filiis marito prouideret.

Quomodo inquam talis ac tanta mulier, ita mariti amans, concessa solatia eidem exprobrauerit, Deumque iudicem contra illum euocauerit, ut vindicaret, ut puniret, ut mactaret, quem prius supra vitam, & ut sic loquar supra ipsam diligebat animam.

Vnde

Vnde ergo tantus ignis? tale incendium? tale bellum? tanta discordia? Profecto ex reprehensione prætermissa: quoniam insolentem ancillam erga dominam suam, eamq; despicientem, licet viderit Abraham non tamen correxit. Sic censet S. Chrysostomus supra citatus, ubi quærimoniā Saræ exponens dicit: *Tu autem videns hanc inde fieri temerariam, propter vterq; sarcinam, & magno fastu inflari, debebas reprimere, & vlcisci eam in me iniurias: attamen quasi omnium priorum oblitus me despicias etiam tu.* Cur autem Agar in tantam superbiam elata fuerit? Respondet Lyranus hanc esse causam: quia audiens Deum loquentem cum Abrahamo, Gen: 17. Genes: 17. *Statuam pactum meum inter me, & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis, ut sis Deus tuus, & semini tuo post te.* Daboq; tibi, & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan, in possessionem æternam. Putabat itaq; Agar, quòd tota hæc benedictio Dei, penes Ismaëlem eius filium, quem paritura erat, remanere deberet; & hinc occasio superbiæ: quia innatū est vilissimis hominibus ad omnia Dei beneficia sibi præstita, prorumpere in quandam elationem. Contra vero viri sancti, dum eis diuina beneficia præsto adiunt, humiles procumbunt ante Deum. Sic Abraham audiens promissiones sibi à Deo factas: *Cecidit pronus in faciem,* sic Petrus venientem ad se Christū videns, cecidit ad genua eius rogans: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.*

Doebat aliquando Christus turbas ad se confluentes, quantis delicijs beati in cælo fruuntur, & quantum glorificabuntur, audio hoc quidam legis peritus, dicit: *Magister quoniam tam multa te scire video, volo à te discere: Quid faciendo vitam æternam possideo?* Tunc Christus ad eum dixit: *In lege quid scriptum est, quomodo legis?* Respondente illo. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viri-*

bus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut te ipsum. Laudauit Dominus responsum legis periti, dicens: *Rectè iudicasti, hoc fac, & viues.* Audita hac responsione legis peritus, statim intumescere coepit, inquit: *Et quis est proximus meus?* Hanc nactus opportunitatem Dominus, suam sub Samaritani ænigmatē charitatem in vulneratum depinxit. Cum enim incidisset in hominem à latronibus dispoliatum, maximis plagis, ac vulneribus saucium, ex equo descendit, vulnera oleo, vinoq; resouens, fascijs mollibus inuoluit, ait sacer textus: *Appropians alligauit vulnera eius infundens oleum, & vinum, & imponens eum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit, & altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario.* Res stpenda: utiq; aptius charitatis, & amoris videbatur exemplum, Lazarus à mortuis excitatus, ac vitæ restitutus. Cur ergo Dominus non produxit in charitatis argumentum de mortui resurrectionem; sed sauciati curationem?

Existimo hanc esse causam, quia Lazari suscitatio solo imperio peracta est: ibi namq; voce vocauit, & nullo labore saluti reddidit: *Vocemagna clamauit: Lazare veni foras: & statim prodijt, qui fuerat mortuus.* hic verò ab equo desiliit, ut ei saucium Samaritanum imponeret, hic denarios porrexit, hic sumptibus & laborib; saluti morib; prouidit. Et ideo curatio plagis onusti Samaritani luculentius erat charitatis documentum: quàm resuscitatio Lazari: cum in illius suscitatio sola voce euacuauerit monumenta; in istius autem curatione, proprijs laboribus vinum, comparat & oleum. Proinde si labores exsuscitationis, & curationis conferre voluerimus, facile comperiemus, plus Christum in curando Samaritano laborasse; Quàm in Lazaro resuscitando. Pulchrè S. Gregorius ad præsentem locum alludit, inquit: *Vocat hic Christus se Samaritanum opportune cum enim alloqueretur iurisperitum superbientem in lege, voluit*

S. Greg:

luit exprimere, quoniam nec sacerdos, nec A
leuita, & qui conseruabantur in lege, le-
gis propositum implebant. Sed ipse venit
legis consummaturus propositum. Addit:
Theophylactus: Dicit, iter faciens,
quasi ex proposito hoc faciens, ut nos cura-
ret. Quando enim venit Samaritanum
curare, quando oleum, vinumq; in-
fudit, quando pedibus iter peregit,
tunc se impleuisse charitatis studium
falsus. Est enim honestus charitatis
fastus, proprijs laboribus alienis me-
deri, & contemptis proprijs ærumnis
alienis necessitatibus subuenire.

Et quid, mouitne ista cœlestis
magistri doctrina, pulchro charitatis
æpignate depicta Legis peritū? mi-
nimè sanè: imò in superbiam extul-
lit. Dicit S. Cyrillus in Cathena D.
Thomæ: Laudatus à Salvatore Legis-
peritus, quod rectè respondisset, statim
proripuit in quandam elationem. Nimi-
rum, quod existimaret se neminem,
in toto mundo doctiorem esse. Quia
proprium est, infimæ sortis homini-
bus, etiam ad exiguas hominum lau-
des efferri; quemadmodum magno-
rum virorum est, & in summa fortu-
na insolentia ventis non abripi. Iu-
stus siquidem quod maioribus à Deo
cumulatur donis, eò magis se humi-
liat. Sic quondam D. Augustinus
Donatistis nimiam præsumptionem
exprobrabat: Conuiuat ut latrones,
morituri ut martyres. Quia cum vitam
in enormissimis sceleribus traduce-
rent, spem tamen salutis ex præsum-
ptione sibi faciebant, quasi hominè
sine fide, & bonis operibus saluari
possibile esset. Non sic faciunt homi-
nes iusti, verum etiam si virtutibus ut
adamantes fulgeant, vitam inculpa-
tam agant, moribus optimis omnibus
præluceant; tamen se in conspectu
Dei pro vilissimo puluere reputant,
& quanto maioribus à Deo cumulā-
tur donis, tanto magis se humiliant.

Quod pulchrè adumbratum re-
perio Cantic: 5. Declinauerat ali-
quando paululum sponsus, & recesser-
at à domo sponsæ, illa tædio corre-
pta & moræ impatiens, coepit eum per
plateas ciuitatis Ierusalem, cum la-
chrymis, & gemitu quærere. Cumq;
incidisset in filias Ierusalem, eas ob-
testata est, num vidissent eius dilectum:
Adiuu vos filie Ierusalem, si inueneritis
dilectum meum, ut nuntiati ei, quia amo-
re langueo. Illæ delineationem dilecti
requirunt: Qualis est dilectus tuus ex
dilecto? pulcherrima mulierum, quia sic
adiurasti nos? Respondit sponsa, dile-
ctum suum adeò elegantis esse formæ,
adeo stupendæ venustatis, ut non sit
ei similis in filiis hominum. Dilectus
inquit meus candidus, & rubundus, &
dilectus ex millibus: caput eius aurum opti-
mum, coma eius sicut elata palmarum, ni-
gra quasi coruus. Et quid in auro po-
tuit sponsæ Dei placere? An pretium
eius? absit: qui enim Deo maximè
adhærent, auri pretium contemnunt.
Sed mirata est Dei sponsa in auro illā
præstantiā, qua supra omnia metalla
apurum in diuersas formas, & grâdes,
& tenuissimas mutatur; ipsum tamē
idem permanet. Quo præstantia iusti
hominis ad amissim delineatur, qui
in quocunq; honoris gradu constitu-
tus, idem immutabiliter permanet,
ne digito quidem à virtutē constantiā
recedens. Sic ingeniosè discurret S.
Nazianzenus Epistola 107. ad Sophr:
Principem scribens: Aurum alias qui-
dem alio modo immutatur, & effigitur,
in multos ornatus informatum, atq; ad
multas res ab arte traductum; aurum ta-
men, ut est, manet: nec materia, sed for-
ma mutationem suscipit. Eodem modo
tuam quoq; probitatem, eandem ergatu-
os amicos manere existimantes, etiam si
ad altiores quotidie dignitatū gradus pro-
mouearis.

Ergo sponsa in hoc loco, mysticū
sponsi corpus ad vitam pertinens, his
verbis delineauit: Caput eius aurum
optimum, coma eius sicut elata palmarum,
nigra quasi coruus, oculi eius sicut colum-
ba. Quod enim in capite splendet au-
rum, idem ostēditur esse in manibus.
Caput Ecclesiæ est Christus, qui ut
ab omni vitio & peccato, & corru-
ptela purus est; ita aurum perfectis-
simum & defecatissimum dicitur.
Manus Ecclesiæ sunt ad ministratores
rerum temporalium, qui tunc ad vi-
calissi-

calissimum corpus pertinent Christi
Regis, quando ita ei in puritate vitæ,
in innocentia, in abstinencia ab omni
vitio assimilantur, ut similiter aurei
esse dicantur. Ita locum hunc expo-
nit D. Nicæus Homil: 4. in Cantica,
Nicen: Quod si ergo caput hoc nostrum, nempe
Christum, appellatum fuit aurum immacu-
latum, propterea, quod extra omne pec-
catum sit; ut idemq; etiam hic manus vo-
cantur aurea: nimirum, patet hoc signifi-
cari manus has prorsus esse puras, exper-
tes peccati, alienas ab omni vitiositate.
Manum autem appellamus eam, qua ad v-
sus diuinitus præscriptos, publica bona
Ecclesiæ administrat, cuius hac propria
laus est, ut capitis natura similis fiat ratio-
ne puritatis peccatum expertis. Vnde
si fuerit administrator temporalis ita
expers vitiositatis, ita purus ab omni
fallacia, ita fidelis vel in minimis, ut
correspondere capiti nostro Christo
Iasv, certe talis non separabitur à cæ-
sto capite, verum semper ei adhære-
bit, ut vitali corpori adhæret viuā
manus. Nam hac est laus admini-
stratoris, in fidelitate correspondere
diuino capiti, iuxta illud Diui Pauli I.
ad Corinth: 4. Hic iam quæritur inter
dispensator: ut fidelis quis inueniatur.
Illud tamen magna consideratio-
ne dignum, si sponsa cœlestis mysticū
Christi corpus, id est, homines iustos
in citato loco exprimere voluit, quor-
um addidit illa verba: Coma eius si-
cut elata palmarum, nigra sicut coruus.
Nam si iusti idem corpus mysticum,
efficiuntur cum Christo, eodem
colore, scilicet candido ut Chri-
stus, exprimi debebant. Verum, si
rem intimius introspicere volueri-
mus, facile deprehendemus, vtrūq;
colorem eundem esse, nec candidū,
seu album à nigro discrepare; sed to-
ta iustorum, qui in virtute durant, &
sibi constant, vita, vnius sine actionū
diffensione coloris est. Quid enim,
elata palmarum, nigra sicut coruus, si-
gnificant? Respondet Cassiodorus:
Elata palmarum sunt rami productiores,
& excellentiores interdum aurei coloris
crispantes, & semper ad excelsa tenden-
tes, & nunquam virorem suum amitten-

tes. En habetis capillorum, seu iusto-
rum in Christo viuentium constantiā,
qui nunquam virorem suum amittūt,
sed & ad anteriora sese indefinenter
extendunt, & fixi, atq; immoti in in-
defesso cursu stant: Id ergo esse no-
ueritis, & nigrum tanquam coruum,
& album tanquam niuem esse. Scili-
cet, id nigri coloris proprium, ac pec-
culiare est, ut nullam super se tincturā,
siue alium colorem suscipiat: idem
constantis animi ingenium est, ut sibi
constet, & ipse ubiq; par sibi, id emq;
sit. Audite S. Ambrosium Epist: 8.
ita scribentem: Vetus dictum: assue-
sce vni esse, ut vita tua quandam pictu-
ram exprimat, eandem seruans imaginē,
quam acceperat. Opportunè satis ad
nigri coloris nullam in se tincturam
admittentis imaginem; sed non mi-
nus appositè, imò plus energiæ addit
Cassianus collat: 6. de uice sanctorum,
cap: 12. monens, non tam rei depi-
ctæ, atq; signatæ; quam ipsius si-
gnatorio sigillo iusti animum fore as-
similandum, ut dum alia omnia in se
transfert, ipse immotus, & in sua
qualitate persistens, à nullo alio tras-
formetur. Rectè igitur sponsa cœle-
stis iustos comparauit palmæ, & cor-
uo: palma enim teste S. Bernardo
Serm: 6. de modo bene viuendi, si-
gnificat hominem iustum, iuxta illud
scripturæ: Iustus ut palma florebit.
Vnde elata palmarum, sunt homines
iusti, qui per exercitia virtutum eri-
guntur ad suprema. Sunt nigri, si-
cut corui, qualicet magnas virtutes
operentur; maximos tamen pecca-
tores se esse ostendunt: quoniam,
quātō maioribus donis à Deo cumu-
lantur, tantō se profundius humiliant.
Ad confirmandam hanc verita-
tem, stabit pro mille argumentis iu-
stus Iob, is cum quodam tempore
Deo colloqueretur, sic eum attatus
est: Audiu auris, audiui te, nunc autem Iob: 42.
oculus meus uidet te, idcirco ego me re-
prehendo, & ago penitentiam in fauilla,
& cinere. Quid est pro Deum immor-
talem, vir rectus, & simplex erat Iob,
ita ut cum Deo, ceu cum amico loqui
mereretur; & tamen visio Deo, qua-
li ex-

si exterritus & confusus, seipsum subtrahere, & ad poenitentiam festinare voluit. Inuestigate si placet, de quo peccato tunc Iob poenitentiam agere intēdebat? Equidem de signis, quae hominibus externa tantum intuentibus impatientiae dederat, id est de leuibus quibuscumque peccatis. Et vnde illi tanta etiam de minimis defectibus poenitentia? Profecto, quia oculus eius videbat Deum, hoc est, ut censet Eusebius lib. 1. de demonstratione Euangelica, cap. 4. Christi imaginem, Verbi Incarnationem, ita loquens: *Nam qui antea de turbine, & nubibus illi se ostendebat, Deum vnuer-*

Eusebius

Incarnatio Dei maximū ad poenitentiam motiū

si se esse indicabat: porro autem progressus, ita seipsum prae se videndum, ut ipse Iob tunc dicat: *Audi me, ut etiam ego loquar: sonitum quidem vocis tuae audiui prius, nunc autem oculus meus videt te, quod si fieri non potest, ut Altissimus Deus, & inuisibilis, & ingenuus, & Rex vnuer-*

Isaia 6.

si a mortali natura cernatur, quis tandem hic, qui sic visus est, alius fuerit praeter Dei Verbum, quod seipsum ad tempus de propria magnitudine dimiserit. Ploraret ergo Sanctus praeterita, quae non digna ploratu aestimabat, quando Deum solum audierat, non viderat; at post Deum visum, post Christi incarnati imaginem inspectam, de minimis etiam poenitentiam agebat in fauilla, & cinere.

Ababito. En quam exigua peccata, laboriorum duntaxat, id est, vana, & otiosa verba, ut vult Origenes in Isaia homil. 4. *Annotemus inquit, quia peccata Isaia non in factu, sed tantum in sermonibus erant.* Aut certe, ut vult Nazianzenus in Apologia ad Patrem, *Quod cum alius redargueret, seipsum non reprehenderet.* Quae omnia intelliguntur de venialibus, & leuibus culpis. Vnde ergo Isaia tantus de minimis delictis dolor? Respondet ipse: *quia Regem Dominum vidi oculis meis, id est Christum.* En tota ratio poenitentiae, addit Origenes: *Incipio nosse, quia miser sum, quando video visionem.* E-nimvero si de minimis peccatis Christo in carne viso, tantus dolor, tantus fletus in Isaia excitatus fuit, Quid nunc de turis, stupris, adulteriis, homicidijs, rapinis, latrocinijs, & mille alijs atrocissimis sceleribus, censēbimus?

Origenes

Nazianzenus

Ecce nos Christi sanguine viso, imò & in sacramento toties gustato, ipsum refugimus, iterumque ad pristina vitia reuertimur, & alia multo grauiora perpetramus: Profecto feriores sumus ipsis belluis, crudeliores ipsis feris, nam ista semel gustato hominis sanguine, ita cetera fastidiunt, ut vix ad mortem pro eo depereant. Tu autem o homo Catholice, non semel, sed saepe Christi sanguine, gustato, & mox illo derelicto, iterum ad peccata confugis. Quod deplorat mellifluus Bernardus tract. de passione Domini cap. 3. *Certum est inquit, humano sanguini praeter ceteris tantam naturaliter inesse dulcedinem, ut cum a bestia quadam semel degustatus fuerit, illum de cetero semper gustare desideret, ita ut alijs animalibus postpositus sanguini insidetur humano, & in mortem corrumpat pro illo acquirendo: quantam in se credis habere dulcedinem, sanguinem filij hominis Iesu Christi. Ecce sitiunt bestia sanguinem hominis, & non sitiam ego sanguinem filij Dei? bestia quanto plus gustauerint, tanto plus sitiunt sanguinem humanum, & ego fastidium sanguinem Dei, & hominis Iesu? bestia corrumpit in mortem suam, dulcedine sanguinis humani attra-*

Bellua humanū sanguinem appetunt.

S. Bernardus

Ita ego non festinabo ad vitam meam, & sanguinem rubicundum Iesu, & candidum? Quid ad haec respondebit homo Catholicus, quando eiusmodi ingratitude illi in morte opponet Christus? quando in extremo iudicio peccata eius ipsarum bestiarum factis deteriora manifestabit. Nonne contra ipsum testificantes insurgent, non solum Nintivae, qui figuram tantum Iona prospicientes, vocemque solam audientes, poenitentiam in cinere, & cilicio egesserunt. Verum etiam ipsi Leones, Pardi, Vrsi, Pantherae, Dracones, canes in super oblatrantes, fastidiumque Christi sanguinis ei horribiliter obijcientes. Nonne insurget contra ipsum S. Petrus, qui non nisi semel in vltima carna gustato corpore, & sanguine Christi, tantam in eum reuerentiam concepit, ut post resurrectionem inopinatus nauem suam conscendentem, & praesentem videns, licet nullius criminis sibi conscius, eum inuenerit minime ausus fuerit, sed praeteritorum delictorum recordatione confusus, ut ab illo recederet, supplex petierit.

In indicio contra impium omnes creaturae insurgent.

Hesichius

Hieronymus

Quis ergo haec serio, & efficaciter considerans, amplius ad peccandum audax erit? quis amplius Christum derelinquere audebit? quis amplius ea, quae sunt mundi, querere volet? Hinc bene Hesichius, ut nos hospites hic esse meminerimus, atque tales ut viuamus, illud nobis suggerit consilium, nimirum, ut continuo recogitemus, nos a Christo erutos esse de diaboli potestate, qui hanc vnicam ob causam in carne venit, nosque suo redemit sanguine, passionibus, morte. Hoc a Domino Deo exposcebat Salomon P. ouerb. 30. v. 8. illis verbis: *Mendacitatem & diuitias ne dedecus mihi, sed tantum victui meo tribue necessaria.* Vbi Salomon nec diuitias, nec paupertatem a Deo postulauit, eo fine, ut scilicet Deus eum sibi animam tribueret, ita eum animantem efficeret, ut tantum hospes & peregrinus, non vero inquilinus hic degens, quotidiano esset victu contentus, quo obtento, non amplius requi-

reret. Hunc verum esse verborum Salomonis sensum indicat Hebraeorum originale, quod pro illis verbis, sed tantum victui meo tribue necessaria, ita legitur: *Fac ut ferarum more victitem.* In quo loco Rabbi Kindei existimat similitudinem duci a feris, quae in decem victitantes non plura quarunt, aut diripiunt; quam quae ipsis ad victum opportuna, aut necessaria, & ubi famem expleuerint, intermittunt. Quasi diceret: fac animalium more, ut victitem, quae non plus quarunt, quam illis in vitam necessarium sit, prouidentiae divinae de reliquo se committendo. Ad animalia quippe Deus nos respicere monuit, Matt. 6. *Respice Matt. 6*

Egregius profecto dicti Salomonici sensus, qui amplius confirmatur ex ratione, quam ibidem sua petitionis reddidit Salomon, subiungens: *Nesitote satiatas illiciarum ad negandum, hoc est, idololatrando: & dicam, quod est Dominus, illum negans, aut necessitate compulsus, id est, paupertate inuolutaria, & coacta, furor, & perire nomen Dei mei.* Quae omnia nemo alius praestat, nisi qui non tantum hospes hic viuens, sed ut eiuis; non propediem se demigraturum, sed in longum victurum credens, firmas hic procurat figere radices, immensas aggregare diuitias aut ita paupertatem timet, ut longi infortunij abhorrens arumnam, nullo malo, aut furore, aut periurio, quo effugiat, parcat. Verum non sic faciunt, qui hic hospites, qui peregrini: intendentes enim iuxta doctrinam Apostoli ad Hebr. 12. v. 2. *In auctorem fidei, & consummatorum Iesu, disponunt amens pondus, & circumstant peccatum, & patientiam currunt ad propositum certamen.* id est, stadium, & agonem, ad labores, ad arumnam, ut postea accipiant terram promissionis, puta gloriam aeternam. Audistis iam Petri tribus de causis Christum se exire voluisse, in primis propter summam reuerentiam, quam Christum observabat: cum ob mortuū quem ex recognitione antecedentis

Hebraei

um delictorum concipiebat, indigni se reputans, apud quem Christus præsens hospitaret. Tum denique ob summam perfectionem, quæ viros perfectos semper de se humiliter sentire iubet. Igitur si vultis Christum in cordibus vestris præsentem habere, reueremini eum, tanquam Patrem:

timere tanquam dominum, quem multoties offendistis. Perfecti estote, in humilitate persistete, & Deus à vobis non exhibet, sed tanquam in filiis præsens manebit. Am.

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio.

Matth: 5

Quando nam irasci bonum sit homini, & quando perniciosum, declaratur.

IN grauem quondam concertationem enocauerat. D. Augustinum blasphemus Hæreticus Manichæus. Deum crudelitatis arguens, eumque veteris testamenti auctorem esse negans. Scilicet ideo; quasi ibi seueris nimium legibus constrictum hominem viuere voluerit. Siquidem ibi Deus propter leuissimas causas poenam mortis corporalis infligere solitus erat, prout fecit filijs Heli Sacerdotis: eò, quod de ollis Deo præparatis aliquid degustassent. Nec mirum tantam amentiam correptum fuisse Manichæum, ut alium omnino veteris testamenti Deum esse putauerit, alium noui. Quia omnis homo mendax inquit D. August: contemptis culpam & exaggerat peccata illam non videns mente carnali, hanc verò exhorrens carne mortali. Quocirca D. August: Tomo 6. contra Aduersarium legis & Prophetarum, lib: 1. cap: 16. grauitatem illius culpæ, quæ Hæretico leuissima videbatur, in filiis Heli, & leuitatem poenæ quæ nimium grauis esse putabatur, exaggerat hoc modo. Quia

S. Augustinus.

sacrificia inquit visibilia licet sint interrenis rebus exigua, magnarum tamen ac diuinorum sunt signa rerum, in quibus filij Sacerdotis Heli seipsum Deo, cuius honor in sacrificijs attenditur præferendo, grauitate delinquebant: Nam quid grauius, quid iniquius esse potuit, quam seruum Domini, creaturam Creatori, hominem Deo se præferre sed & nunc fortasse non vni Christianorum crudelis Deus esse videbitur, dum iratum hominem fratri suo iudicij sui tremendi reum esse vult. Sed si vel ipsum Ethnicorum sapientiæ grauisimum oraculum Senecam consuluerimus, meritò hōis iudicium Dei minitari ob iracundiā agnosceremus. Hic enim de ira scribens. lib: 1. cap: 2. inquit: Nulla pestis humano generi plurullesit quam iracundia. Hæc scelerum mater, flagitiorum parens, omnium criminum nutrix. Hæc cædes & venena excogitauit, urbium clades & gentium exitia induxit, Principum capita venalia fecit, nobilissimarum ciuitatum fundamenta vix memorabilia reliquit, & solitudines per multa millia sine habitatoribus,

Seneca.

bus, deserta latronibus patefecit. Merito proinde iræ affectu pertimescere deberet homo, maximè ex omnibus tetrum ac rabidum. Cæteris enim affectibus aliquid quieti placidique inest: hic solus totus concitatus, armorum, sanguinis, suppliciorum, feruet cupiditate. Hinc meritò quidam Sapientum dixerunt: iram esse breuem insaniam, æque enim impotens sui est, decoris oblita, necessitudinum immemor, in quod caput pertinax & intentus, rationi consilijque præclusa, vanis agitata causis, & ruinis simillima, quæ super id quod oppressere, franguntur. Non sunt proinde sani quos ira possedit. Nam ut furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus: tristis frons, torua facies, citatus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria. Ita irascentium eadem signa sunt: Flagrant enim & micant oculi hominis irati, multus ore toto rubor, exastuante ab imis sanguine, labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac studens. Tanti proinde mali ira, ut nescias vitium magis detestabile vitium sit, an deformè. Cætera enim licet abscondere & in abdito alere, Ira se profert & in faciem prodit: quantoque maior est, tanto effruescit manifestius. Adeo Venenatum est hoc malum, ut ne sapientia profunda ei mederi possit. Nam dicit sapiens in Prouerbijs: Ira sapientes perdit, & D. Ambrosius officiorum lib: 1. cap: 21. Resiste inquit ira si potes: cede si non potes. & Apostolus hoc ipsum inculcat inquit: Ira & omnis indignatio & clamor à vobis abscedat, cum omni malitia. Duos proinde modos hodiè ostendam, vnum, quando homini irasci bonum est: alterum, quando ira perniciofa & iudicio Dei multanda.

S. Ambrosius.

Irasci aliquando laudabile esse doctissimus edixit Abulensis, ubi inquit quomodo Saul dicatur in scripturis nimium irasci, quando in eum Spiritus Domini insilijt: Quia inquit Spiritus Domini

Abulensis.

concitabat illum ad iram, & vindictam contra Ammonitas acerrimos Dei hostes, & iniquissimos populi Dei oppugnatores. Vnde Caietanus: Hinc habes inquit quod diuinus Spiritus mouet quandoque ad iram, siquidem idem Spiritus & mouebat animum Saul ad vindictam. Immo ut Saul iustam iram ostenderet, diuinus eum Spiritus occupauit: Quemadmodum D. Gregorius in hunc locum discurret: Ecce inquit Saul ut irasci nimis poterit, prius in eum Spiritus Domini insilijt. Sed & scriptura sacra laudabili iracundiâ, plurimos honorem Dei zelantes viros excanduisse non vituperat; sed summopere commendat. Sic excanduerat Moyfes in Idololatras. Exodi 32. à Num: 19. Phinees in scortantes. Numer: 25. n. 7. Samuel in Agag Regem Amalec: 1. Reg: 15 n. 33 Helias in Sacerdotes Baal, 3. Reg: 18 2. Reg: 18 n. 40. quos omnes D. Basilijus ferm: de Ira non mediocriter commendat, inquiens: Seruus est anima quidam indignatio, fortitudinem, constantiamque ac robur ad res bene & ordine agendas præbens, quæ animam forte voluptate delinquantem ac lasciuientem veluti ferro quodam cohibens, austeriorem fortiori, ex molli ac remissa reddit. Nec enim si contra iniquitatem desit indignatio & ira, satis eam odio quo decet, persequi poteris. Quamobrem sic existimo, æque circa virtutem diligendam studium habere, atque aduersus vitij odium retinere oportere. Ad quod maximè utilis indignatio: quoniam veluti canis pastori, sic ira rationi obediens: mitis quidem ac mansueta iuuantibus eam, & à ratione reuocabilis erit. Nam canis ad vocem & aspectum alienum toruus & agrestis, etiamsi palpari se videat, domesticum verò & amicè alloquentem timere admodum ac vereri videtur. Ita similiter homini proficua est ira, quæ animæ prudenti opitulatur, dum homo quod alienum est, à se reijcit: & licet blandiri videatur, admittere non vult. quod autem domesticum & honestatis habitu vestitum videt, grato amplectitur animo. Et quid aliud Deus

Caietanus

Exodi 32
Numer: 15
1. Reg: 15
3. Reg: 18
2. Reg: 18

Deus in illis verbis; *Inimicitias ponā* A tur. Et tamen Iafon glorie cupidus, templum noctu ingressus, thesaurum abstulit, quomodo, cum tanta esset custodia, templum potuit ingredi? ecce inquit Historicus erat ibi Medea Regis filia, hæc facundā suā loquelā custodes decepit, sedes templi aperuit, armatum Iafonem intronavit, qui occisis vigilibus & thesaurum illum, nimirum vellus aureum asportavit, & cum rapta Medea aufugit. Irafci nesciuit Medea, & ecce blando Iafonia sermone capta, & thesaurum sibi commissum, & seipsam perdidit.

Non decet Virgines impudentem imitari Medeam, sed semper aduersus alienum & ignotum sibi Irafci debent. Nam aditus est iste Iafon, qui ex longinquis terris, ad furandum, vellus aureum venire solet, non iuuabit vigilia & custodia domestica, si in Irafci nescientem virginem inciderit. Nam illa fraudulenter pro Iafone respondens, clam illam intramittere: & sic & thesaurum suum, & seipsam facile perdet. Irafci igitur virgines necessum est, & non peccare: quia inter gratiam & peccatum, assidua durat inimicitia, quæ solā vincitur iracundiā.

Quare Deus inter mulierem & serpentē posuit inimicitias. Duplicem ego huius mysterij causam inuenio. Vnam, quia virginitatem Deus nimium adamauit, proinde voluit illam strenuè pugnare cū suo capitali hoste dæmone; idcirco inter illam & Sathanam Inimicitias posuit. Proinde ut à prima statim iuventute pugnare cū Dei hoste discat Felix, certè, sancta, beata iracundia est virginum, quæ ita strenuè cū Dei hoste pugnant, ut non prius Irafci desistere velint, quam caput eius penitus conterere valeant. Alteram causam, cur Deus virginem ad iracundiam contra dæmonem excitauit? quia Virgines sunt custodes celestis thesauri, scilicet ipsius Incarnati Dei filij: ideo enim sequuntur agnum immaculatum quocunq; iterit, ne illum amittant, ac proinde, sicut custos ad ingressum furis summè exardescit, sic virgines mundi ad occursum impuri tentatoris, summè exardescere debent.

Nam si Virgo Irafci nesciat, facile & thesaurum sibi commissum & seipsam perdet. Ferunt Historici Colchis in templo quodam asseruatum fuisse vellus aureum, quod dracones duo terribiles ignem ore fumantes circumstabant, totum verò templum armatis militibus repletum fuit, ne quippiam hostium vellus aureum furaretur.

Et tamen Iafon glorie cupidus, templum noctu ingressus, thesaurum abstulit, quomodo, cum tanta esset custodia, templum potuit ingredi? ecce inquit Historicus erat ibi Medea Regis filia, hæc facundā suā loquelā custodes decepit, sedes templi aperuit, armatum Iafonem intronavit, qui occisis vigilibus & thesaurum illum, nimirum vellus aureum asportavit, & cum rapta Medea aufugit. Irafci nesciuit Medea, & ecce blando Iafonia sermone capta, & thesaurum sibi commissum, & seipsam perdidit. Non decet Virgines impudentem imitari Medeam, sed semper aduersus alienum & ignotum sibi Irafci debent. Nam aditus est iste Iafon, qui ex longinquis terris, ad furandum, vellus aureum venire solet, non iuuabit vigilia & custodia domestica, si in Irafci nescientem virginem inciderit. Nam illa fraudulenter pro Iafone respondens, clam illam intramittere: & sic & thesaurum suum, & seipsam facile perdet. Irafci igitur virgines necessum est, & non peccare: quia inter gratiam & peccatum, assidua durat inimicitia, quæ solā vincitur iracundiā.

Sed & viris non minus necessaria est Ira, quæ illā tanquam armis quibusdam potentissimis, aduersus Dei hostes utatur. Dicit enim Deus in scriptura: *Hostes estote Madianitis.* Et qui sunt isti Madianitæ? respondet Doctorum esse Idololatrias, contra quos hominem Christianum Irafci & velut hostes Dei odio prosequi optimum est. Sic Moyses omnium hominum mansuetissimus vituli Idololatriam, damnans, Leuitarum manus in eadem fratrum armauit. *Qui quisq; inquit vestrum gladium ad latus tenent, & transite à porta in portam, & flectite per circuitum castrorum, & suum quisq; fratrem interficiat.* & quilibet proximum suum. Moyses peracta cæde ait: *Veni hodie manum Deo consecrasti, qui libet in filio suo & fratre suo, & detur vobis benedictio.* Quid Phinees iustum reddidit? Nonne iusta contra fornicantes Ira, qui alioqui mitis ac mansuetus

suetus existens, postquam stuprum Zambri & Salu impudenter admissum vidit; Ne tam turpe spectaculum occultaretur, minimè tam indignum facinus passus, irā ut oportebat usus, utrumq; trucidauit. Samuel quoq; pariter Achab & regem Amalec à Saul contra mandatum Domini seruatum; nonne iustā irā in medium trahens occidit? Demum Helias magnus diuini honoris zelotes, quinquaginta supra Quadringentos turpitudinis Sacerdotes, & Quadringentos viros sacrorum nemorum, comedentes de mensa Iesabel iusta sapientiæ indignatione in totius Irafci utilitatem, ut morte multarentur effecit. Non raro proinde bonarum actionū administra est ira, multumq; meretur homo, cū potenter irascitur, quando Dei honor vindicandus est. Patiens erat nimium iustus Iob, cum in sterquilinio ad graues amicorum exprobrationes, tanquam ad proprias iniurias penitus obmutesceret. nihilominus tamen ad blasphemias quas in Deum vxoris iaciebat, magnā iracundiā exarsit, dicens: *Quasi vna de stultis mulieribus locuta es.* Iob 2. In quæ verba excurrit Lyranus: *Vir inquit Sanctus, quamuis afflictiones proprias patienter sustinerit; tamen iniuriam Dei absq; reprehensione sustinere non potuit, quia iniuria propria sunt toleranda, diuina autem vindicanda.* Patiens erat David, cū Semei saxa & probra iactantem humiliter sustinuit. 2. Reg. 16. at verò, cū filios Saruiz ad vindictā impellentes acriter obiurgauit, iratum se vehementer ostendit: ibidem capit. 10. Quem locum expendens, Cassianus lib. 8. de Institutis Manachorum cap. 7. Beatus inquit David aduersus diram suggestionem eius, scilicet Abisai, indignatione piā commotus, humilitatis modum & patientiæ rigorem inconcussa lenitate seruauit. Laudabile proinde est, & viros aliquando Irafci ob iniuriam Deo illatam. Hinc concors est Theologorum sententia, cū martia certamina si-

ne iracundiæ feruore peragere nequeant milites, dubio procul nisi rapina & populi magna ex parte bonis spoliati maledicta obstarent, illa effervescentes ira vindicandi honorem. Dei ab hostibus profanati, recuperandi Ecclesias sacris omnibus spoliatas, defendendi sanguinem Christianū, & religionis atq; fidei zeloze propagandæ, ad Martyrij laureolam, & dulcem beatitudinis fruitionem eos deduceret. Sed quia frequenter magis eorum ira exardescit in opprimendos subditos; quam in expugnandos hostes: in diripienda Ecclesiastica bona; quam in vindicandas Dei iniurias: in concutiendos pauperes; quam in capiendos; pradores: ideo plerumq; vota eorum spes non adæquat, & Mars se inimicum prabet.

Vtilis est aliquando Ira, quemadmodum dicit Salomon: *Melior est inquit Irafus.* Quia ut inquit Diuus Hieronymus. *Rafus dissoluit sapientiæ, ira verò corripit & emendat.* Multis proficius est affectus Iraf, si illo opportunè ac scienter utantur. An nō ampla bona operata est Ira Pauli? quam ille aduersus Corinthios exercendo, à maxima illos peste liberauit, per Iram Galatarum gentem, quæ ferè iam à Christo exciderat, reformauit: aliosq; his plures illius Iraf Censurā correxit. Non igitur ipsum Irafci malum est, ut concinit Author. operis imperfecti in Matt: Homil: *Qui inquit cum causa irascitur, non erubescit; nam si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia stant, nec Crimina compescuntur.* Quid laxantem insolentiæ habenas filium, ad meliorem viam, frugem redigere potest? non admonitio: quia hæc aures præteruolat: non disciplina scholastica atq; doctrina, quia tedium parit; sed paterna ira & correptio. hæc filij insolentes habenas in meliores mutat affectus, & effrenatam paululum viuendi conuersationem, compedibus timoris & reuerentiæ, ex iracundiā & correptione tanquam ex optimo pharmaco incussa, fortiter stringit, atq;

S. Hieronymus.

Astor Imperfecti operis.

atq; ne amplius dilabatur cōprimi. *Atque* laſciuentem filiam ad modestiam reuocabit? inhonestis aſuetam diſterijs ad timorata & pia conuertet verba? oculis & moribus vagam, ad constantia rigorem reducet? à luſibus illicitis, iocis obſcenis, conſeſſibus virginitati noxijs, ad grauitatem, honeſtatis perfectionem reuocabit? Non verecundia: quia hæc ſemel ex vultu deterſa, aut mala cōſuetudine deprauata, impudentem ſemper reddit hominem: qui enim ſines verecundia ſemel tranſgreſſus eſt, eum ſemper oportet eſſe impudicum, inquit Rom: Orator. Non mala in publicum ſparſa fama, quia hæc vt plurimum in peiora adhuc vrget. Sed ſolū ira materna & debita punitio: quæ velut medicamentum quoddam ſaluberrimum, virginis temeritatem in magnam grauitatem conuertit. Etenim Virgo quælibet ſimilis debet eſſe pauoni. Pauo cum cætera volatilia eum inſpiciunt, animoſe incedit, at vbi ſpectatoribus caret, mox pedes inſpiciens, miro artificio erectas pennas deiicit, & grauem patitur melancholiam. Virgo pariter quamdiu pupilla Matris eam inſpiciat, decenter cum omni virtutum comitatu vbiq; progreditur: adeo vt etiam ſpectantium oculos ſua authoritate mirum in modum recreet, quod ſi illam aliquando contingat à cōſpectu materno diuelli, & pedes ſuos inſpicere, & ad libitum quocunq; placet dirigere, non ſine magno virtutum detrimento veneranda minuitur virginitas, & melancholia imprudentis deambulationis de ſummo honeſtatis gradu deiicitur. Iuſta ergo & laudabilis eſt aliquando ira, & mater diſciplinæ. Patientia irrationabilis vitia ſeminat, negligentiam nutrit, & non ſolum malos ſed etiam bonos inuitat ad malum. Iracundia verò quæ cum cauſa fit, peccata extirpat, à vitijs reuocat, & ad pietatem inclinat. Ac demum D. Chryſoſth: in Pſal: 4. illa Dauidis verba. *Iraſcemini & nolite peccare*, ponderans, exclamat: *Licet* inquit

S Chryſoſth:

Aſtor. 11

Iuſte iraſci, nam & Paulus Elyma ſuccuſit. Actorum 13. n. 10. Et Petrus Saphiram. Actorum 5. n. 9. Sed id non iram dixerim abſolute; verū Philoſophiam, Curam, ſæconomiam. Iraſcitur enim Pater filio, ſed eius curam gerens; quod optimum eſt. quia qui malo alieno occurrit, & illud corrigit, non iracundus, ſed manſueſciſſimus omnium dici debet. Pariter enim & Deus iraſcitur, verū quia non ſeipſum vindicans, ſed nos corrigens: vitium nullum in eum cadere poteſt. Quamobrem igitur in iudicium Dei vocat hodie ſcriptura eum, qui fratri ſuo iraſcitur? ſi iraſci per ſe malum non eſt. ideo certè, vt oſtendat iram ex paſſione procedentem, & non in bonum alterius, verū in detrimentum vergentem, ſummè noxiam eſſe: quam homo Chriſtianus, omnibus modis vitare debet. Hinc non immerito ſcriptura ſacra, eos qui hoc vitio tenentur, ſerarum appellatione nominat. quia homo temerè & ſine cauſa fratri ſuo iraſcens, ob peruerſitatem ſuam ſimilis atq; familiaris iſtis belluis redditur. Qui enim ad mutua inter ſe eiſdem generis parati ſunt inferenda incommoda, iure ſeris & venenatis adſcribi poſſunt, quibus ex natura continuum aduerſus homines odiū eſt. Nam quis fructus temerariæ iræ? certè non alius, quàm effraenes linguæ, ora incuſtodita, incontinentes manus, contumeliæ, probra, accuſationes, verbera, & alia huiusmodi. ob iram certè temerariam, enſis acuitur, mors homini ex homine venit, fratres inter ſe ignorantur, parentes ac liberi naturæ obliuiſcuntur, & quod grauiffimum: ſeipſos neq; agnoſcunt irati. Non eis ſenectus venerabilis, non vitæ virtus, non generis propinquitas, non acceptæ antea gratia, nec quidpiam aliud, quāuis ſummè æſtimandum, in honore eſt. Hinc certè temerè conceptæ iræ reſiſtendum, aut cedendum eſt, iuxta illud Apoſtoli ad Rom: 12. *Daſe locum ira.* quaſi diceret: furibundo ne inſultes, & irato ne occaſione ampli.

Ibidem.

51

Iraſci ex ſe malū non eſt.

Rom: 12

amplius iraſcendi præbeas. Et ſi cōtumuliam tibi intulit iratus, vince amoue; ſilentio malum, & velut vndam fluentem illius iram in cordis tui penetralia ne ſuſcipias, ventos innitatus, contra flatibus aduerſis reſiſtētes. Et ſi quæ odio perſequaris, illum æmulari, nec fieri veluti ſpeculum irati velis, illius formam in teiſpo oſtendens. Rubicundus ille eſt ob iram, tu minimè ruborem præferas, illi ſanguinei oculi; tui quierti cum grauitate aſpiciant, vox illi aſpera: tibi mitis: nam omni contumeliā per linguam conſumptā, ad manus tandem venit, & pugnam, ſiquidem ira extra os ebulliens, certamen excitat, certamen verò conuiuium, conuiuium verbera, verbera demum vulnera, ex quibus mortes ſequuntur. Talis proinde ira, ab initio ſtatim velut omnis mali origo compeſcenda, atq; ex animo Chriſtianorum toris conatibus extirpanda eſt. Sic Iacob fratri ſuo indignanti cedere maluit, quàm reſiſtere: & à Rebecca patientiæ inſtructus conſilio, domo abeſſe atq; peregrinari potiùs elegit: quàm præſens manendo excitare fratris indignationem: nec prius domum ſuam reuerſus eſt; quàm fratrem mitigatum putaret. Summiſq; poſt modum obſequijs, amplis muneribus, fratrem ipſum ſibi reconciliauit. vt ille præcepta benedictionis non meminifſet; meminifſet verò delatæ ſatisfactionis. Propter quod magnam apud Deum inuenit gratiam. Et tu pariter homo Chriſtiane, ſi præcenerit & præoccupauerit mentem tuam iracundia, & aſcenderit in te, non relinquoſ locum tuum. Locus enim tuus patientia eſt, locus tuus ſapientia eſt, locus tuus ratio eſt, locus tuus ſedatio indignationis eſt, in quo ſermiter ſtare, & in ſumma mentis perturbatione debes. Quod ſi fortaiſe contumacia reſpondentis te mouerit, & peruerſitas impulerit ad indignationem; ſi non poteris mitigare mentem; reprime tamen linguam tuam quod diuinus vates ſuadet Pſal: 33. *Cohibe* inquit

Pſal: 33.

linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum, moxq; ſubdit: Deinde require pacem & ſequere eam, quaſi diceret: ſi non præualueris linguæ tuæ imponere franos, tamen reconciliationis ſtadium ne prætermittas. Nec eſt certè: Cur aliena malitia nos ad iracundiam prouocet: ſi enim obſcurum te & inglorium quiſpiam vocauit, nulluſq; æſtimationis hominē; terram te (inquit Magnus Baſilius) accinerem eſſe dicas. Nec enim tu melior es iuſto Abraham, qui ſe eandem vocauit: Ignarum, pauperem, ignobilem te aliquis nominauit? tu inquit *vermem te eſſe dicas, & eſſe ſercorem* genu ducere: Verba Chriſti reuocando: *vermis ſum & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebū.* Male dixit te non nemo? tu benedicas. Magnū prophetam Moysen æmulatus, qui ab Aaron & Marta verbis petrus probroſis, non ad Deum aduerſus illos interpellauit, ſed pro eis orauit ſeruentiffimè. Quoties enim verborum contumeliā tentamur, illud potiſſimum exiſtimare debemus, periculum de nobis fieri, an Deo per patientiam adhæreamus, ſeu per iram in aduerſarij partes inclinemus. Quo circa dandum eſt tempus cogitationibus ad optimam eligendi partem opportunum. Nam ſic eſt duobus alterum procul dubio conſequeris, aut inimicum tuæ manſuetudinis exemplo munitionem reddes: vel certè, ſi deſpexeris, acrius illum vindicabis. Cum nihil aduerſario durius eſſe poſſit; quàm te animum gerere contumelijs omnibus altiore. Noli proinde tuam peſſundare mentem, nec ab eo qui te conuiſijs & omni iniuria petit, comprehendere patiāre: ſed ſine illum fruſtra aſſatrare, & in ſeipſo diſtumpi, nam hoc pacto ille contumelioſus, tu magnanimus vocaberis, ille iracundus & durus, tu longanimis & mitis: illum quandoq; poenitebit horum quæ loquitur, te nunquā benedicti aut virtutis pigebit. Quod plura? illi contumelia regnum celorum claudet, quia contumelioſi regnum Dei non conſequentur, ne pa-

S. Baſila

Pſal: 22.

M

com

cem eternam turbent: tibi taciturnitas idem aperiet, nam qui sustinebit usque in finem, hic saluus erit. Qui autem se vindicare, & par paritercedere, ac maledicenti resistere voluerit, quam quæso habebit excusationem? Quod primus ille fuerit & provocauerit, sed quæ veniâ digni hoc? non enim amicus in amicum quamvis provocantem aut allicientem peccati causam transferens, minus in iudicio condemnabitur. Nam non victoriæ corona sine adversariis contra pugnantibus, neque cædes sine hostibus esse possunt. Consideremus hic prophetam David, quid ille nobis consulit? *Dum inquit confisteret peccator adversum me, non iratus sum, aut vitus; sed furdus factus & humilis sum, & filius à bonis.* Tu autem quomodo ad iracundiam ob parvam contumeliam concitaris? Ecce iam vitium quod respondens, ipse patras. An in alienum malum diligenter inspicis, tuum vero nequaquam cognoscis? sed si malum est contumelia, cur eius imitationem non fugis? si malum est Ira, cur malum id non evitas? si venia dignum, cur irato succenses. Nam licet secundus veneris ad iram, nihil te hoc iuvabit: non enim in certaminibus palæstram prius provocans, sed qui superat coronatur. Quamobrem non solum is, qui facinus aliquod grave prius tentaverit, sed & qui mali ducis ad scelus exemplum fuerit imitatus, omnino mulctatur. Non est proinde, quod nos aliena probra & convicia ad iræ succensionem moveant. Nam si te pauperem vere quispiam appellavit? verum respondere nequaquam debes. Si mentitur? quid ad te dicti vanitas. Quemadmodum enim ad laudes tuas, si veritatem excutit, jecti non debes; ita nec probra in te non vere iactata quicquam dolere.

Sed grave est inquit falsò obiectam calumniam audire, & ad probra aliena non excandescere difficile, ac prorsus impossibile. Fateor equidem grave esse, sed magni occasionem meriti. An non percussus,

A æquo animo ac mansueto cadentem tulit rector cæli terræque. Dominus qui ab omni creatura adoratus, omnia ferens virtutis suæ, percussorem non protinus ut poterat & fas æquumque tulit, terrâ disruptâ ad infernum impijs paratum demisit; verum ut magna nobis mereretur, humili & miti responso benignè docuit, quales esse oporteat læssitos, ac proinde qui magna apud Deum mereri vult, magna quoque pro Deo tolerare cum necesse est: quæ non sustinendo, finibus damnationis facile illaqueabitur. Ferunt Historici, deastrum quendam apud Gentiles fuisse, adeo iracundum, ut ne levisimam quidem molestiam ferre voluerit? habens in pectore inscriptionem: *nihil patiar*, quocirca omnes aures avolantes deuorabat: & ecce propter summam eius iracundiam, cum & pennas deglutiret, suffocatus est. Quid aliud deaster ille representabat, quam homines iracundos? qui cum nihil molestiæ pati velint, seipsos suffocant & illaqueant in perditionem, quemadmodum dicit Salomon Proverb: 1. *Impius inquit finibus peccatorum suorum constrigitur.* Nam si homo à peccatis immunis esset, Deus non haberet funiculos, ex quibus contra homines pararet flagellum. Nam unde oritur pauperitas, qua chartarum lusor torquetur? non aliunde, nisi ex nimia ludendi cupiditate. Unde importunus capitis dolor, oris graecolentia, dentium putredo; unde quæso faminis accidit? non aliunde: nisi ex varijs coloribus & pigmentis, quibus crines genalque assidue fucare consueverunt. Quod considerans Salvanus, lib: 4. de Providentia: *Exacerbamus inquit Deum impietibus nostris, & ad puniendum trahimus inuitum.*

Quamobrem, ne & nos fures Deo præbeamus, quibus nos puniat & illaqueet, iram alienis bonis & honori nocivam vitemus: irascamur verò ubi culpa est, ne & nos, & proximus noster peccato Deum offendar. irascamur inquam & hostibus, Deo & Ecclesiæ iniuriam inferentibus, ut in-

Prou. 1.

Saluian.

silic.

silientem in nos Spiritum Dei, & ad iustam vindictam excitantem agnoscant, & trepident. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECUNDA.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. *Matth: 5.*

Sine concordia fraterna & amore nulla res Deo placere potest.

IN domo Dei omnia pura esse debent, omnia redolere cœcordiam, omnia charitatem spirare. In tantum enim placuit fraternæ concordia Deo, ut & veterem Synagogam, & nouam Ecclesiam, non super alijs columnis, quam super duobus concordibus fratribus ædificare voluerit? Hinc Synagogam olim Deus fundavit super Moysen & Aaronem; & Christus Dominus suam Ecclesiam super Petrum & Andream, cuius rationem author operis imperfecti Homil: 7, in Matth: reddit: *Super fratemitatem inquit charitatis, Ecclesia rectè posuit fundamenta, ut ex radicibus charitatis exuberans quasi humor, ascendat in vatos, & hoc super naturalem charitatem: ut non solum per gratiam, sed etiam per naturam ipsa charitas firmior habeatur.* Quasi firmum esse non posset Ecclesiæ Sanctæ ædificium, si aliò quam charitatis fundamento nitere-tur. *Sola enim Charitas nunquam excidit,* teste Apostolo 1. Corinth: 13. n. 3. proinde & palatium illi superædificatum, nunquam timere debet ruinurum. Hinc laudatur Regum sapientissimus Salomò, quod domui suæ administrandæ, dum præfecerit viros doctos, idque non alios, quam fratres. 3. Reg: 4. n. 2. *Hi principes quos habebat Eliphoreph & Achia, filij Sisa scriba.* Vbi imprimis Salomon do-

Author
operis
imper-
fecti.

ad Co-
r: 13.

3. Reg: 4

ctos suæ domui præfecit, quia isti soli digni sunt, quibus magna Provincia gubernanda committatur, alioquin si ab imperitis tractatur, dissipanda. Fratres autem: ut nulla eos discordia separaret, quos naturalis concordia vinciebat. Scindatur enim regnum necesse est, cum gubernatores in contraria studia scindantur. Nec tantum Salomon ad temporale regimen, sed & ipse Christus ad spirituale & Ecclesiasticum, concordēs etiam misit discipulos, illud eis præcipiens Matth: 10. n. 9. *Nolite inquit possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestrâ, non peram in via, neque virgam.* Quæ verba D. Ambrosii lib: de Ioseph cap: 13. expendens: *Dominus inquit laus, dimittit ad Evangelizandum discipulos, misit eos sine auro, sine argento, sine pecunia sine virga, ut in centum libris & instrumenta eriperet ultionis.* Quid enim magis cœcordiebat Evangelicis prædicatoribus? quæ non modo dissidiū, sed etiam quæ dissidiū suscitât instrumenta depocere. Atque ut hæc summa concordia inter omnes homines etiam genere & conditione dissimiles seruetur, *Edificauit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam in mulierem.* Gen: 2. n. 22. At cur non ex alia materia Euam co-argumentauit? duplicem potissimum ob causam: Primum, ut inter illos duos orbis Principes firmior esset Charitas, quam ipsa natura conciliasset. Præterea ut ex parentibus adeo concordibus, nunquam discordes inter se filij nacerentur. Hanc veramque rationem affert Theodoretus: *Quæst: 43. in Genesim. Voluit inquit Deus ex uno viro & una muliere subsistere vniuersas hominum gentes, ut in concordiam coeant, tanquam ex una radice florentes.* Nam si cum Deus hæc omnia administraret, multæ tamen cædes admittuntur: quid non perpetrassent? si è diuersis patribus ortos se esse existimassent. Huius rei gratiâ vnum quidem virum è terra formauit, & ex eorum genere repleuit vniuersam terram. Quoniam igitur Deus enixè curauit,

ut in-

ut inter primorum parentum posteritatem discordia subiliret, idcirco ostendam, ne ipsum quidem Religionis actum & pietatis oblationem, sine concordia fraterna, & reconciliatione Deo placere posse.

Triplex est hominum status in hoc uniuerso. Militaris, Civilis, & Ecclesiasticus, nullus sine fraterna concordia florere, aut Deo placere potest. Bellicam imprimis victoriam atq; gloriam parit, nutrit, & sustentat concordia militaris. Quam militum concordiam laudat scriptura sa-

Cantic: *tra Canticorum* 8. p. 12. *Mille* inquit
8. *tui pacifici, qui custodiunt fructus eius,*
quasi diceret, tui milites ô Salomon
mille & ducenti, qui adfunt & patro-
cinantur custodientibus fructus tua
vineæ, & ſervantibus diuitias tuæ re-
giæ, pacifici ſunt. At, quo Iure obſe-
cro pacifici? qui armati ad repellen-
dos hoſtes de vinea & regia Salomo-
nis excubant? non alia puto ratio-
ne, niſi quia vt hoſtes bello proſiga-
rent, inter ſe mutua pace fruebantur,
ô felix victoria, ſine qua nulla haberi
potest concordia! Militum enim,
contentio opulentâ hoſti parat præ-
dam, diligens autem & pacifica v-
nio, aduerſariorum vires eſeuat.
Agnouit hoc magnus ille Patriarcha
Abraham, qui pugnaturus olim ad-
uerſus Quatuor Reges, non ſolùm,
veteri potentiâ; ſed, etiam recenti
victoriâ inſolentes, collegit pau-
cos milites trecentos tantum & octo,

A ualle mambre Amorhar, fratris Escol, & fratris Anen: hi enim pepigerant sedem cum Abraham. Genesi 14. n. 13. Hos autem tres germanos fratres, (inquit Lyranus.) Abraham suis copijs ineres partes diuisit, singulos singulis partibus prefecit. Quas ergo hostium cæteruas non frangeret, non pessundaret illa exigua militum manus? quàm domesticus amor & fraterna ducum, charitas benè obarmauerat. Fracti erant quondam bellicis infortunij. Cives Bethulæ, & ab immensis Asyriorum castris laboriosa obsidione fatigati. Sed nouos iterùm de cælo animos haurientes, irruerunt in hostes, cæciderunt, diripuerunt, & diuitibus spolijs prædiuites victores in urbē ac triumphatores reuersi sunt. Quid obscuro tantas vires addidit hominibus, iam pene victis, vt de hostibus superbè triūphantib⁹, victores euaderet? Equidē nihil aliud, quā militaris cōcordia: in quā omnes cōiurati procedebāt, & quā tāquā olympo quodam adamantino & prorsus inuulnerabili armati in hostes ferebātur.

Hanc assignat causam ipsa litera,
Iudith: 9. n. 4. *Quoniam inquit Assy-* Iudith
rii non adunati, in fugā ibant precipites 5.
filij autem Israël uno agmina persequen-
tes, debilitabant omnes quos inuenire
posuissent. Vbi expressè facer text⁹ in-
nuit, Assyrios propter suorū milicum
discordiā, victoriā amississe; Hebræos
verò propter cōcordiā suorum, eandē
reportasse. Vnde optimi duces suos
milites potius inermes; quā discor-
des esse malūt, nihilq; magis inter
eos, quā mutuum firmare con-
cordiam conantur. Hinc illa quon-
dam apud Hebræos fuit consuetudo,
vt præda de hostibus, apta, & qua por-
tione diuideretur inter eos, qui in-
aciem prodirent, & qui ad sarcinas
remanerent. Vt habetur 1. Reg: 30. 1. Reg: 30.
n. 24. vbi Rex Dauid tale posuit edi-
ctum. *Æqua inquit pars erit descen-*
dentibus ad prælium, & remanentibus ad sarci-
nas, ac similiter diuident. Simile præ-
ceptum tulit bellicosus Iosue allocu-
tus milites de tribu Ruben, Gad, &
Manasse, Iosue 22. n. 8. *In multa in-* Iosue 22
quit

quæ Substantia: atq; diuinitis reuertimini
ad sedes vestras cum argento & auro,
are ac ferro, & ueste multiplici, diuidite
pradam hostium cum fratribus vestris.
Quin immo & supremus legislator.
Deus, ad Moysen sic locutus est: Nū:
31. n. 27. *Diuides inquit ex aquo pra-*
dam inter eos, qui pugnaverunt, egressiq;
sunt ad Bellum, & inter omnem reliquam
multitudinem. At, quo Iure æqualia
præmia inæqualibus meritis assigna-
ri iubentur? præsertim cum vera sit
illa patrum sententia apud Cassia-
num, collatione 2. Cap: 16. *ισότης*
ἀνότης: hoc est nimia æqualitates,
maximæ inter inæquales sunt extre-
mitates. Cur ergo desidiosi in um-
bra, & bellicosi in sole: illi qui ad ten-
toria residendo voluptuose epulabân-
tur, & qui cum hostibus manus con-
ferendo, penitus fessi & vulneribus
fauciati sunt, paribus donis affici im-
perarentur? Respondet Abulensis
in locum citatum Numerorum, fa-
ctum id propter bonum pacis. *Quia*
si inquit euntes retinuerunt totam prædā,
irascerentur manentes, & tumultuaren-
tur castra, Quasi tam vtilis sit militū
concordia, vt ad illam conseruandā
etiam de iustitiæ rectitudine aliquid
remittendum videatur. Non est er-
go stabilis militia, discordibus ani-
mis inter se pugnans, nisi fraterna
charitate firmetur. Immo quod ma-
ximum: etiam Deo non placet, nisi
adsit charitas. Charitatem frater-
nam milites debent habere inter se,
vt munus suum Deo acceptabile of-
ferant. Hoc enim scriptura sacra ex-
pressit 1. Reg: 15. n. 4. vbi de Saulis
militibus sic dicit: *Et recensuit eos*
quasi agnos ducenta milia pedum, &
decem milia virorum Iuda. Vbi tripli-
ci de causa Deus sibi in illis militibus
in tantum complacuerat, vt eos a-
gnos appellauerit, imprimis, propter
obedientiam: sicut enim agni sub
pastoris virga faciliè reguntur, vti ha-
betur Leuit: 27. n. 32. Ita & Saulis
milites prompti erant ad omnia regis
sui mandata exequenda. Secundò,
vocati sunt agni propter concordia:
Quemadmodum enim cum agni tur-

marim gregatimq; pascuntur, quocunq; vnus praeit, eo statim & ceteri sponte sua sequuntur. Ita & Saulis milites concordibus animis ibant, quocunq; ab illo ducerentur. Tertiò, agnos vocauit scriptura milites illos, propter singularem mansuetudinẽ, quam ipsi in pace tenebant, & in bello etiam cum singulari fortitudine coniunctam conseruabãt, strenui quidem debent esse milites; non tamen feroces pugnare debent sed non sãuire: leones esse debent; non tamẽ vt desinant esse agni. Si ergo miles est tantæ arrogantiae, vt non regi, sed regere velit. Si est tam ostentatius suarum virium, vt etiam aggrauare studeat. Si tam est impatiens affectuum, vt odia & dissensiones plus faciat; quàm concordiam & pacem, etiam si nescio quæ & quanta offerat Deo, despicietur in omnibus, propter defectum fraternæ concordiae & charitatis.

Sed ignorant forsam milites, qui
nam sunt isti fratres, cum quibus con-
cordiam seruare debent, num certe
illi qui aut ex iisdem parentibus, aut
saltem ex eadem familia procreari
sunt? num illi, qui ad omnia scelera
& militarem insolentiam sibi incita-
mento sunt? an certe quicumq; mi-
litiae Sacramento obstricti castra se-
quantur. Verum sciendum est, fra-
ternitatem esse duplicem, aliam
naturalem: & secundum hanc qui-
libet homo cuiuslibet frater est: quia,
ex iisdem vniuersi generis humani
parentibus ortum trahimus omnes:
& licet natalibus distinguimur, mors
tamen aequat omnes: quæ & sceptrum
ligonibus, & fimo diademata, & pur-
puras cæno componit. Alia fraterni-
tas est Spiritualis, quæ ex vna Chri-
sti Domini fide in omnes fideles di-
manat: de qua Sanctus Ambrosius
Serm: 9. de vnitate charitatis sic lo-
quitur: *Maiores est fraternitas Christi,
quam sanguinis. Hac interdum sibi in-
mica est, illa sine intermissione pacificatur
illa inter se communia cum emulatione
diuidit, hæc propria cum gratulatione co-
municat: illa in consuetudine despectu inter,*

Fraternitas duplex est.

S. Ambrosius.

M 3.

dum germanum, hoc assumis frequenter alienum. Miles ergo si in suo statu vult placere Deo, omni homini & potissimum fidei, & suae patriae incolae, concordiam & charitatem debet, quemadmodum illis interrogantibus, quid facere debeant, respondit Christus. Lucæ 7. *Neminem concutiar, nec quengquam calumniemini, & contenti estote stipendijs vestris.* Si ergo miles es, & concussisti aliquem, recordare quod frater tuus sit, & ne accedas ad altare Dei, donec prius reconcilieris illi. Si calumniatus es aliquem, ne persolvas vota tua Deo, antequam laesam cum illo charitatem & concordiam restaures. Si non es contentus stipendijs tuis, sed maiores sumptus querendo aggrauasti aliquem; ne audeas holocaustum Deo pertoluerere, donec refarcias fraternum ius, cum omni submissione, quae aut per vim, aut per imprudentiam eripueris, reddendo. Alioqui Deus neque respiciet munus tuum, nec elemosynas, nec confessiones acceptabit, quia & confessio valida esse nequit, nisi iniuriæ illatio compensetur.

Inter alias volucres, quæ à sacrificijs remouentur, numeratur etiam Cygnus Leuit. 22. n. 18. Quare autem ista volucris & cādore & canore memorabilis, tanquam immunda à sacrificijs arceatur, causam reddit Mendoza, in 1. Reg. cap. 5. n. 5. quod Cygnus non habeat vnum in certo Elemento domicilium, sed in triplici: terra, aqua, & aëre circum vagetur. proinde tanquam aui multituaga Deo non placet. Cygnus optimè statum militarem adumbrat: candorem enim eius acie castrorum ordinatam expressit, cuius pulchritudo tanta, ut ipsæ Augustissima Deipara illi cōparetur. *Pulchra ut Luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.* canit⁹ suavis vitæ voluptuosā præ oculis sistit, quæ nullibi magis; quā militiæ homini arridet. Deniq; magnanimitas militare robur & fortitudinem representat: miles enim bonus debet esse velut columna immobilis, ad sustentandos omnes hostium

impetus. Verum quia status hic non habet certum domicilium, potissimum verò in vno morali elemento, in iustitia fundatum; sed passim & in terra, & in mari, & in aëre vagantur: suo enim fastu vix non ipsas nubes transuolant; rapinis terram demoliuntur, voluptatibus & turpitudine viuendi, ipsam maris falledinem longè superant. ut proinde merito quidam Politicorum dixerit: *Nulla fides pectusq; viru, qui castra sequuntur.* Et confirmat scriptura de militibus Philistinorum loquens: 1. Reg. 13. n. 16. *Egressi sunt inquit ad prædandum de castris* quasi iam promiores sint milites ad prædandum, quàm ad præliandum, dum proprium lucrum potius, quàm militare decus aucupentur. Hinc in quodam grauissimo authore pro militia legitur, *Malitia*. nescio, an typographi errore, an certè ex consulti authoris mutatione, ad ostendendum quod milites ad summam malitiam sint procliuues. Quid ergo eiusmodi militibus respondet Dominus, dum illi munus aliquod offerunt? audiamus Prophetam Isaiam 3. n. 14. *Vos depasti estis vineam meam 70.* verò habent: *Quare incenditis vineam meam,* quæ autem sint hæc incendia: subdit propheta: *Et rapina pauperis in domo vestra.* quasi rapina ex pauperum domicilijs in ipsius Dei templis incendiavideantur. Vnde D. Chrysosth. enarratione in Isaiam ad eum locum 70. Interpretes securus: *Expostulationem inquit exaggerat: non enim dicitur cur conseruati proximos, fratres, sed ait: quæ erant mei peculij, perdidi illis, corrupisti quæ mei iura fuerant.* Deinde ostendens quæ species istius incendij fuerit, ait: *Rapina pauperis in domibus vestris.* Neq; enim tanta calamitate euertere vineas consueuic grando, ut animam pauperis, mendici, & inopis vrere solet iniustitia & aggrauatio militaris.

Alter hominum status est, Ciuijs. In hoc statu quantum necessaria sit ciuili concordia, declarauit olim Deus, quando legem illam tulit, Exodi 32. n. 14. & Deut. 16. n. 16. ut

1. Reg. 16

Isaiam 70.

S. Chrysostomus

omnes Hebræi ter in anno in tabernaculum sacrificaturi conuenirent. Ioseph: Rationem istius legis reddit Iosephus lib. 4. Antiquitatum, Cap. 6. *Conueniunt inquit in Ciuitatem, in qua templum constituunt ter in anno, ut conuenientes inuicem & epulantes, amici fiant, & ut aspectu & loquela memoriam sui semper obtineant.* Si enim alterutris impermixti sunt, extranei sibi metipsis perturbantur. Eandem rationem inculcat Theodoretus. Quæst. 54. in Exodi: & Philo lib. 1. de Monarchia. parte 27. ubi ostendit tam diligenter à Deo fuisse curatam ciuilem concordiam, ut si quis fortuito & absq; odio & inimicitia hominem occidisset, quantumuis innocens videretur; tamen exilio à patria multabatur, iuxta legem diuinam. Num. 35. à n. 22. Cur autem sine culpa tunc imponeretur pena, Respondet Lyranus: *Potentant inquit inter amicos defuncti seditiones & homicidia oriri, & per consequens pace communis turbantur: ideo ad hoc malum euitandum, homicida à casu manebat exul, ad tempus: detrahendum enim est bono particulari, propter conseruationem boni communis.* Mirabile est quod olim apud Hebræos in portis Ciuitatis iudicia fierent, ut habetur Gen. 34. n. 20. Deut. 22. n. 24. Ruth 4. n. 1. Amos 5. n. 10. Iob. 29. n. 17. & alibi passim, cum tamen iudicia in loco quieto celebrari debeant: in portis vero omnia inquietant, & strepitus armorum, & populi concursus esse soleat. Respondet eleganter. Nicetas incap. 29. Iob: *Mas inquit veterum fuit, ut seniores in porta cōsisterent, & causas introeuntium iudicarent: ut ciuitatis populus esset pacificus, in quam discordes ingredi non liceret.* Ac si Iudices illi, non modo litigantium causas componerent, sed etiam multo magis ciuium concordiam fouerent, & propterea omnes pacis turbatores à primo ciuitatis ingressu propulsare niterentur, quia nihil magis Ciuitatem & regna conseruat, quàm ciuium concordia. Qui enim concordiam seruat, amplissima Dei benedictione cumulatur: qui verò

discordiam seminat, maledicatur. Hoc mihi expressisse videtur Moyses, qui iam moribundus cum singulis tribus suprema benedictione impertiret, solam tribum Simeon non benedixit, ut constat ex cap. 33. Deut: Respondet ad hoc Hebræi apud Lyranus: *Quia inquit Simeon de benedictione Ioseph primus trahitur, & reliquos fratres ad eam iniuriam induxit.* Assentitur hac in parte Hebræis Theodoretus: Quæst. 46. in Deut: graui coniectura persuasus: *Ego inquit arbitrareum (nempe Simeonem) auctorem fuisse principum structurum in Ioseph insidiarum.* quod inde conijcere licet, quod vir ille admirandus (nempe Ioseph) alios omnes fratres dimitti iussit, hunc autem solum comprehendit, vinciri, & in carcerem detrudi. Gen. 42. n. 25. Vbi manifestum est, Simeonem propterea quod fraternam charitatem violasset, & perdidisset benedictionem, & carcerem inuenisse, ut istius vnius exemplo ceteri omnes à charitate violanda refrenarentur.

Sed quorsum euidentius argumentum ad stabiliendam ciuilem concordiam quaram, præter ipsum Deum? qui non solum Ciuitatem, sed totum etiam orbem ad concordiam conformauit. Vnum Deus fecit hominem, à quo totum genus humanum propagaretur. Gen. 1. n. 27. At, cur non plures? quoniam celerior hoc pacto fieret propagatio? optimè respondet D. August. lib. 12. de Ciuitate, cap. 21. *Vnum inquit creauit hominem, non utiq; solum sine humana societate deferendum: sed ut eo modo vehementius ei commendaretur ipsius societatis unitas, vinculumq; concordia: si non tantum inter se natura similitudine, verum etiam cognatione eff. ceteri homines tenerentur.* Conditurus autem Deus Euam, Genes. 2. à n. 21. inquit Sacer textus: *Immisit Dominus Deus Adam in Adam, cumq; obdormisset, tulit unam de costis eius, & adificauit in mulierem.* Nonne obsecro perinde potuit Deus costam illam de latere vigilantis, atq; dormientis Adæ tollere? potuit quidem, sed noluit propter rationem

Theod.

S. Aug.

Gen. 2.

Quare Cygnus à sacrificijs remouebatur.

S Chry-
lost:

tionem quam affert S. Chrysosth: homil: 15. in Gen: Ne inquit Adam sentiendo dolorem, mulier ex se formata postea doloris memor infensus fieret. Quasi vellet Deus ab illo primo coniugio omnia discordiarum semina removere, ne postea ad alios coniuges transfusa in rixas & contentiones pullularent. Hinc in prima orbis conditione, licebat coniugia copulare inter cognatos, sed postea decretum est, ut inter externos tantum iungerentur. Vtrumque plane diuinitus actum est: illud propter necessitatem, ne periret humanum genus; hoc propter charitatem, ut non tantum inter cognatos haberetur conjugalis concordia, sed etiam ad externos funderetur. Hanc rationem assignat D. August: lib: 15. de Ciuitate cap: 16. *Habitu est inquit ratio, rectissima charitatu, ut homines quibus esset vitium atque honesta concordia, diuersarum necessitudinum vinculis necerentur, nec unus in una multas haberet, sed singula spargerentur insingulas, ac sic sociatam vitam diligentius colligendam plurima plurimos obtinerent.* Quod ipsum & Tullius lib: 5. de finibus breuius expressit, dicens: sic serpere extendique charitatem generis humani. Quid est obsecro, quod non omnes terrae partes omnia ferre possint. Sed

India mittat ebur, molles sua thura Sabae:

At Chalybes nudi ferrum &c. Ut cecinit Mantuanus, optimam rationem reddit Theodoretus Serm: 2. de Prouidentia, ubi de mari sic loquitur. Per mare inquit terrae diuisae videmus, etiam cum sequestro, qua procul inter se distant, in amicitiam coierunt. Concordiam enim humanae genti inferre volens Deus, mutua illos operum & auxiliorum necessitate constrinxit. Per mare longinquas peregrinationes facimus, & ea quibus indigemus, a nobis inuicem petimus, simulque alijs qua ipsi necessaria sunt, rependimus nec enim aliquam terram partem summus ille rerum administrator, cultoribus suis omnia simul ad usum vitae necessaria proferre passus est, ne nullus ope indigens, copia mutua amicitiae nocer-

et. Si ergo totus orbis concordiae praesidijs formatus est ab ipso Deo, quis audebit iura charitatis fraternae & concordiae violare? aut quis infensum sibi fratrem esse sciens, non prius illi reconciliari volet, quam ad Dominum Deum accedet? Hoc Evangelium Sanctum contulit: Vade inquit reconciliare fratri tuo quasi diceret: depone prius odia, inimicitias, rixas, Iracundiam, & tunc primum tuum munus Deo acceptabile offeres. Quia te ipsum magis quaerit Deus, quam munus tuum. Quemadmodum docet D. Paulus, Rom: 12. n. 1. *Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem.* Tale Deo munus obrulerat Dauid 1. Reg: 24. a. n. 4. quando in spelunca delitescens, non Saulem eo imprudenter ingressum; sed proprium appetitum in Saulem vehementer excandescens vicit, ac subegit: vitulumque, ac subactum Deo immolauit. immo suis etiam militibus persuasit, ut suam quisque iracundiam in Saulem acriter agitaram mactaret, & sacrificaret. Vnde D. Chrysosth: Homil: 2. de Dauid & Saule mirifice laudat hanc Dauidis oblationem. Praesuerat inquit, illis Dauid, non ut belli dux militibus, sed ut sacerdos iamque spelunca illa erat Ecclesia, Vbi paulo post de summa Dauidis perfectione sic excurrit: Episcopi sortemur munus, sacrificium obtulit, idque admirabile, dictumque incredibile: haud quidem mactato vitulo, aut occiso agno: sed quod hoc erat multo honorificentius, mansuetudinem & humanitatem offerens Deo, atque irrationabili animi motu mactato, occisoque iracundia. Hoc certe ab omnibus vobis requirit Deus, non ut de horreo tuo munus illi offeras: hoc enim Dei ipsius proprium est, cuius tibi ad tempus tantum, vultus conceditur: sed ut quod in tua est potestate, hoc illi immoles. Fraudulentes egisti cum proximo; circumuenisti amicum, insidias innocenti struis, odia inter coniuges excitas, mores & vitam aliorum curiose obseruas, & omnem tuam curam ad hoc

Romana

S Chry-
lost:

Theod:

Ab acie belli. quasi diceret; ponite discordias, quae contemplationem impediunt. Et Apostolus de personis Deo consecratis hoc ipsum expressit: Si inquit Sal euanuerit, in quo salietur? quasi diceret; Si in statu Spirituali euanuerit sapientia, quis populum ignorantem diuinas leges edocebit? Si euanuerit humilitas, quis filios saeculi a superbia comprimet? Si euanuerit austeritas, continentia, honestas, quis scelera & vitia excon-

moues, ut tantum aliquem laedas? considera quid in tua potestate? nonne soli affectus immoderati; ut eos comprimam, quos dum coerces & in proximum animo sincero propedes, tum primum munus acceptabile Deo reddis, quia te ipsum iustificatum. Hinc Deus suos Israelitas non prius iustificato animo sibi offerentes sic repellit. Isaia 1. n. 11. *Quo mihi multitudinem vestrarum victimarum dicis Dominus, Plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum & hircorum nolui.* Quid est hoc bone Deus? Quo haec modo sibi contare possunt? si illa sacrificia odisti, cur imperasti antea ut tibi offerrentur? Responder Theodoretus in Leuit: Quia inquit populus, qui longa per tempora vitam in Aegypto transigerat, demonibus sacrificare didicerat, permisit Deum sacrificia, ut illum ab hoc nefando demonum cultu vindicaret. Sic plane & nobis forsitan saepius offerentibus respondet Deus, quod oblationem & vestrarum victimarum multitudinem? si cor vestrum est impurum, si odia proximi nondum sopita; quae sunt demonum quidam execrandus cultus, te ipsum miser homo prius Deo offerre debes, quam aliquid in honorem eius exhibeas; quia tuam ille animam, non quae tua sunt temporanea & caduca, redemit. proinde illam magis, quam quaecumque munera desiderat. Quid enim est causa, quod olim Deus respexisset, ad Abel & ad munera eius; ad Caim vero non respexit, neque ad munera eius. Gen: 4. n. 4. & 5. *An quia Abel obtulit primitias peregum? Caim vero non obtulit primitias frugum, ira quidem censet D. Chrysosth: Homil: 13. in Genes. An quia Abel statim, Caim vero non nisi post multos dies immolauit suas victimas? Et huius opinionis est D. Ambrosius in Psal: 35. sub initium. Verum genuinam allegat causam Rupertus lib: 4. in Gen: cap: 2. Quia Abel prius cor suum, deinde rem ipsam obtulit: Caim autem rem quidem Deo obtulit, sed cor suum sibi retinuit. Quod comprobatur Calliodorus in Psal: 15.*

Isaia 1.

Theod:

S Chry-
losth:S. Am-
brosius.

Rupertus

Calliod:

Quia inquit Caim Creaturam Creatori obtulit, sed se quod charum est, subtrahit. Haec est quoque ratio, Cur Deus frequenter repudiat, quae illi offerimus: quia cor nostrum alienum est, a Deo. Alloquitur enim Deus hominem, vade prius reconciliare fratri tuo: sed homo superbus respondet: Auctoritas mea non patitur, ut haec faciam, ut hominem vilem, abiectum, pauperem, contemptibilem deprecari debeam. Ergo ne difficilius tibi est, cum sis homo, cum homine quoque a te laeso in gratiam redire; quam fuerit Deo, ut pro te miser, damnato, sibi reconciliando Homo fieret? Deus clamat, Pete veniam ab homine quem laesisti. Luca 24. Quid ad haec homo? non me inquit humiliabo: ergo iam praestantior me Deo facis, qui se humiliavit. Verum si ita fratrem tuum contemnis, ut ad illum a te laesum deprecandum humiliari nolis, quomodo ad aeternam gloriam accedere poteris? cum ipsius Christi, indubitata sit doctrina, qui se exaltat, humiliabitur, hoc est pro suo fastu in aeternitatis penas deprime-

Tertius tandem hominum status est spiritualis, quem quanta deceat concordia, vel ipsa rerum caelestium contemplatio, cui deditas esse oportet spirituales, personas, suadet. tum quoque ipse Deus satis ostendit, quando suos Prophetas viros castos allocutus est Psal: 45. n. 11. *Vocate inquit & videte quoniam ego sum Deus.* Chaldaeus vero transfert: *discedite ab acie belli.* quasi diceret; ponite discordias, quae contemplationem impediunt. Et Apostolus de personis Deo consecratis hoc ipsum expressit: Si inquit Sal euanuerit, in quo salietur? quasi diceret; Si in statu Spirituali euanuerit sapientia, quis populum ignorantem diuinas leges edocebit? Si euanuerit humilitas, quis filios saeculi a superbia comprimet? Si euanuerit austeritas, continentia, honestas, quis scelera & vitia excon-

N

sortio

sortio mundi hominum prosciberet. A quandoquidem Christus suos Ecclesiarum pastores praeire voluit fidelium gregi. Si auaritia possideat Sacerdotes, contentiones & inurgia, quis à statu Civili seditiones & caedes propulsabit? quandoquidem homines in hoc statu viuentes, facile se ad spiritualium consuetudinem applicant, & quae in illis mala aduertunt, sibi tantò magis licita existimant. Sed opponet forsàn aliquis: etiam inter Herodes sanctitate praecellentes, ortas aliquandò fuisse concertationes: B quemadmodum inter D. Basilium & Eusebium: teste Gregorio Nazian: Oratione 20. n. 51. Similiter inter D. Chrysosth: & Epiphani: Auctore Nicephoro, lib: 13. Histor: cap: 13. inter D. Hieronymum & Rufinum, teste August: Epistola 15. ad eundem Hieronymum. Verùm hae dissidia non fuerunt ex mala voluntate orta, quae fraternam Charitatem impedit; sed potius ex sapientiae fecunditate, ut quantò magis sibi amulifuerunt, tantò plus Ecclesiae suis scriptis prodesse. Fuerunt & inter Apostolos, Paulum atq; Barnabam altercationes

Astorij Actor 15. n. 39. facta est dissensio, ita ut discederent ab inuicem. Verùm hac dissensionem non discordia, sed suauitatis virtus imperauit, ut pluribus gentibus à se inuicem & à Deo separatis praedicando Euangelium prodesse. Tandem & inter ipsos Angelos aliqua dissensionis vestigia in sacris literis exprimuntur. Nam Hebraeorum custos Danielem allocutus: Princeps inquit regni Persarum resiste mihi vigenti & uno diebus.

Daniel. 10.

Sancius.

Pererius Salmeron, & Sugar, lib: 6. de Angelis Cap: 19. n. 13. & Pererius in

Danielem, lib: 12. fuisse bonum Angelum. Quae pugna procedebat non ex affectu, sed ex intellectu: dum suo quisq; populo consulere, antequàm de voluntate diuina certior redderetur.

Cùm ergo nullus hominum status sine concordia fraterna Deo placere possit, contendite Catholici, ut si laesa est inter vos mutua charitas, illam restaureris, omnem iram, odiū, atq; malum affectum deponendo, & tunc primum offerre Deo vestra munera. Quod si in veteri lege manifestum indicium fuit illa sacrificia Deo placere, quae caelestis flamma corripuit: Quemadmodum Manue offerente, Angelus inter flammis sacrificij in calum ascendebat. Iudic: 13. n. 20. Dauid sacrificante, plaga pestis, quae populus terquebatur, cessauit 2. Reg: 24. à n. 16. Heliā immolante, ignis è caelo descendit, qui sacrificium inflammavit, 3. Reg: 18. n. 38. Et vobis certum erit diuinæ acceptationis argumentum, quod vestrum munus siue orationes, siue eleemosynas, siue quodcunq; pium opus Deus libenter acceptabit, si quem diuina charitas inflammauerit, ut quicquid habet aduersus fratrem & proximum suum, totum illud deponat, & sine mora amicitiam redintegret, memor illius sapientis: Sol non accendat super iracundia vestra. Amen

Iudic: 13

E A D E M DOMINICA

CONCIO TERTIA,

Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisaorum, non intrabitis in regnum caelorum.

Matt: 5.

Pharisaorum iustitia explicatur, & in quo nostra consistere debeat, ostenditur.

Status sublimior perfectionem, semper exigit maiorem, Aud. quia

quia quò quisq; sublimior, eò ceteris dignior, & cultior virtutibus esse debet. Cùm igitur lex Mosaica, & vetus Synagoga Iudaeorum, longè deterior sit militante Christi Ecclesia; Lex enim Mosaica soli Moyse à Deo data per illum Iudaeis promulgata fuit. Christi verò Ecclesia ab ipso Dei filio instituta, & eius sanguine sanctificata est. in lege Mosaica legalibus tantum ceremonijs homines à maculis mandabantur; in Christi verò Ecclesia internā Dei gratiā à peccatorum noxis purificantur mortales. Idcirco Christus Dei Filius nouam in terris fundans Ecclesiam, nouas quoq; leges, noua praecepta in ea condere voluit, inquit: Ezech: 20.

Ezech: 20.

Dedi ei praecepta mea, & iudicia mea ostendi ei, quia faciens homo, viuit in eis. Sed quid est? quòd maiore in nobis in sua viuētib; Ecclesia exigit perfectionem, & iustitiae abundantiam, quàm fuerit in Phariseis? quorum adeo austera fuit vita, ut religiosorum Christianorum perfectionem praesefere viderentur; assiduitas orationis tanta, ut dies noctesq; insomnes in ea consumerent: abstinentia ciborum, tam magna, ut bis in hebdomadam ieiunarent: in subleuandis pauperum egestatibus commiseratio tanta, ut magnas mendicantibus erogarent. Eleemosynas, observatio Dei ministrorum tam seuera, ut decimas omnium rerum vltro offerrent; corporis mortificatio tanta, ut non in sumptuose stratis puluinaribus, nec in molli lecto quiescerent, sed in nudis semper cubarent asseribus. Legis observatio tam diligens, ut omnes transgressores morte punirentur. Hebr: 11. Paulus dicit: irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione moritur: Victus & vestitus eorum, non luxuriosus, sed admodum vilis: luxus & voluptas nulla, sed assidua legum & iustitiae observatio. Non contentus tamen his omnibus aeterni Patris Filius, plus requirit ab his, quos pretiosa sua morte in aeternam consecrauit beatitudinem, à quo tantum à summo legislatore discemus

hodie, quae fuerit ista Pharisaorum iustitia, & in quo abundantia iustitiae, quam à nobis exigit, consistat?

In tribus Doctores Ecclesiae iustitiam Pharisaorum sitam fuisse ostendunt, in naturali legis obseruatione, in externa sanctitate, & in quaerenda de suis operibus gloria. Quia ergo Pharisei omnem suam iustitiam fundabant in hoc, ne legem per Moysen sancitam transgredirentur, putabantq; hoc solum sibi sufficere ad salutem, idcirco Deo displicuit haec ficta illorum iustitia, quia ut S. Paulus in sua Epistola ad Galatas ostendit: Lex Mosaica nec conferebat per se salutem, nec potuit conferre; sed tantum data fuit propter transgressionem, ut sub illa tantum sub Pedagogo viuerent homines, quousq; Christus non veniret. Probatq; hoc ipsum Apostolus Rom: 2. 20. Vera iustitia, illa est; cui Deus promittit vitam aeternam: *Iusti autem in perpetuum uiuent.* Iam verò per solam legis iustitiam, nemo potest iustificari Rom: 2. *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro, coram illo.* alioqui inquit (ibidē) Apostolus. Si per opera legis homo posset iustificari, Christus gratis mortuus esset, idcirco iuste reprehendit Christus Phariseos, quia intus euacuati prorsus erant ab omni opere bono, solum apparentem extrinsecus praeseferentes, virtutis colorem. Quod illis exprobrat Christus Lucā 11. *Vos Pharisei, quod de foris est calicis & catini, mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate: stulti nonne qui fecit quod de foris est, etiam quod de intus est facit.* Matt: 23 *Va vobis scribae & Pharisei, similes estis sepulchris dealbatis, quae à foris patent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus, & omni spurcitia: Sic vos à foris patetis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisis, & omni iniquitate.* Iustitia quippe quae Deo placet, à corde primo exire debet: quia cor est principium vitae, veritatis receptaculum, fomentum amoris. Vis iustus esse in conspectu Dei, si externis tantum operibus splendes, parum est: nam

Rom: 21

Lucā 11

Matt: 23

N 2

& cor.

2. Ioan: 3

In loco Sodome nascuntur poma exterius pulchra, intus vacua & facida.

1. Tim: 3

Polyp: piscis cuiusq; rei adhaeret, illius colorem assumit.

Psalm: 27

& corde eidem humiliari debes. 1. Ioan: 3. *Diligamus non verbo & lingua, sed opere & veritate.* Ferunt Historici in illis locis, vbi Sodoma & Gomora igne à caelo cadente exusta est, nasci poma & colore & magnitudine speciosa, sed vt primum ea tetigeris, mox in faridum & sulphureum resoluuntur vaporem, fiuntq; & oculis ingrata, & naribus iniucunda. Quid aliud Pharisaica iustitia demonstrat, nisi pomi illius pulchritudinem? vides in Phariseo ieiunium? color iste aspectu iucundus est; sed intus tumore vanitatis & diuini amoris carentia inflatus. Consideras orationem feruentem? res nimium delectabilis est: sed verà fide, sine qua impossibile Deo placere, caret. Spectas liberales Eleemosynas? non mediocriter permouent: sed quid sine bona Intentione prodesse possunt? Vtinà Christi Ecclesia huiusmodi euacuata Phariseis, in vera iustitia Deo placere studeat. Sed nec dum illis caret 2.

Timor 3. *Voluptatum amatores magis, quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Sed qui sunt isti hypocritae? terna sapientia, vt illos vitare possimus, respondet sacra pagina ibidem, qui penetrant domos, & captiuos ducunt mulierculas, oneratas peccatis. S. Basiliius Homil: 7. in Hexam. Scribit de Polypo pisciculo maris: inquit, cuiusq; Saxo adhaeret colorem subit illius, vt piscium complures ad ipsum de improviso nantes, tanquam ad saxum concurrentes, parati sese illi offerant pradam. deuorat Polypus apparenti & falso colore suo alios pisces, euertit naues, si quibus adhaeret: deuorat fucata hypocritarum iustitia etiam iustos homines, quia difficile est illos euitare. Propterea, quod pietatis praetextu prauitas eorum adornata, profundè lateat, de quibus Psalmes Psalm: 27. *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* Quae causa est Aud: cur tantis periculis hisce temporibus Poloniam nostram Deus puniat? non alia certè, nisi haec simulata hy-

poecrytarum iustitia. quamdiu in regno nostro vigeat feruor fidei, tamdiu angusta haec provincia circumquaq; latissimè suos diducebat fines: sed postquam frigidescere cepit pietatis zelus, coarctatur ab hostibus & minuitur potentia nostra. Irreperunt errores varij in Polonia gremio, & sua ficta iustitia tepidam fecerunt Christi Religionem, dominus quoq; obdormiuit: non est qui illum euigilare faciat. fouentur haereses, parum est? conceditur doctrina infidelitatis in templis Haereticorum, leue est? plus acceptantur in Senatu infidelium voces contra Ecclesiam & Dei cultum pugnantes; quam Christianorum dogmata religionem propugnantia. Nec dum satis? in ipsa Dei Sanctorumq; imagines violentas iaciunt manus, & haec patitur Christiana Respub: sed audite prò Deum immortalem loquentem Dei filium! *Qua societas Christi cum Belial animo fideli cum infideli.* Deseruit quondam Deus populum suum, quod inter gentes commixtus esset: verè dum est, ne propter hanc Christianorum cum infidelibus commixtionem, Deus nos quoq; deserat: si enim maledixit vinee lux Isaia 5. *de qua exspectauit ut faceret vnum, & fecit labruscam:* nonne eadem Dei maledictio nos quoq; manet? nisi istas hominum infidelitates vitauerimus. Docet S. Thom: Quaest: 169. art: 7. ad 4. Christianos non licere infidelibus cooperari in ritibus infidelitatis, agnoscite Poloni, nam Angelicam eius sentietis doctrinam? quid est aliud Iudaeis Synagogas aedificare? Haereticorum conuenticula pati? nisi cooperari in ritibus infidelitatis: qui enim dat instrumenta ad aliquod opus, & media necessaria, hoc ipso illi operi cooperatur. 1. Reg: 2. grauiter Deus punierat Hel: Sacerdotem, quod filios propter magnorum scelera, & propter dishonoratas Deo oblationes non punierit: dicit enim ibi scriptura: *Quia magis honorasti filios tuos, quam me: praeuidam brachium tuum, & brachium domus Patris tui, ut non sis senex in domo*

Isaia 5

S. Thom

1. Reg: 2

in domo tua. Quid nos facimus aliud, nisi ea quae Deo debentur, insatiabili auaritia stimulati, in nostros conuertimus vsus? sed ecce vindicat suum honorem Deus, praecidit iam brachium nostrum, dum omnes Podoliz partes, in manus vnus domesticus praeconis tradidit. Iusto aliquo Samuele nobis opus est, qui tantam Dei iram placare possit, & diligenter ac zelose à nostris maioribus obseruatam religionem in nobis instauret, vt nostram non fictam sed sinceram iustitiam, & diuini cultus feruorem, clementi oculo aspiciens Deus; illud loquatur ad nos: *Quicumq; glorificauerit me, glorificabo eum.*

Matth: 5

Exod: 26

Ioan: 16

Fuit secundò iustitia Phariseorum fundata in sola, externa sanctitate: quia in suis operibus, non tam Deum glorificari, quam ab hominibus videri volebant; cum tamen Deus praecipiat Matth: 5. *Videant opera vestra bona, & glorificent Deum.* Idcirco iuste Deus à nobis aliam requirit iustitiam hanc reiiciens, quia vera hominis iustificatio cum fiat per gratiam Christi, vt potè accidens spirituale, non ad extra corpori, sed intus ipsi animae inherere solet. pulchrè hoc expressit Deus Exodi 26. quando tabernaculum federis, non intus tantum deauratum esse voluit, sed foris etiam pellibus hyacinthinis caeli colorem referentibus coopertum. *De-*

sed ipsa Dei praecepta contemnitis. Quod miratus August: Epist: 119. cap: 19. dicit: *hoc nimis doleo, quia multa quae in diuinis literis saluberrimè praecepta sunt, minus curantur; & tamè multis praesumptionibus plena sunt omnia.* Opera Phariseorum videbantur bona, sed erant nimium superba: idcirco dicit illis Christus. Ioan: 8. *Si filij Abraham es, opera Abraham facite.* Exosa est Deo haec externa sanctitas, quia multos suo apparenti colore interfecit. Scribit Plinius natural: Histor: lib: 8. cap: 18. quod Pantheram propter pellis pulchritudinem, & coloris varietatem, & odorem quem emittit, cetera animalia adeant, sollicitè, multumq; videre desiderant. Sed toruitate capitis deterrentur, verum astuta Panthera caput occultat, & sic accedentia animalia rapit, & deuorat. Quid aliud homines in omnia vitiorum genera effrenati faciunt? omnium consuetudini & complexioni sese accommodantes, ad societatem à multis inuitantur, dum sese sua hypocrisis Sanctos esse simulant; tamdiu sua scelera occultant, quousq; probis & innocentibus non adhaerint. Sed postquam etiam innocens eorum conuersationem arripuerit, sensim ad omnia mala viam, illi aperiunt, donec eundem in ipsa abyssu demergant. Non immerito igitur Christus monuit Apostolos suos, vt fugerent Phariseos Lucæ 12. *Attendite à fermento Phariseorum.* idest, longè fugite dolosum illud Phariseorum figmentum, quo vitia sub specie virtutum venditant in vulgusq; producant. Fermentum appellat hypocrisis, propter similitudinem, quod quemadmodum fermentum totam massam cui miscetur corrumpit. 1. Corin: 5. ita simulata & externa hominum sanctitas, suà cooperta malitià magnam hominum partem à Religione auocare, & à Deo soler. Tertiò adhuc Phariseorum iustitia in hoc fundata fuit, vt de suis operibus gloriam & laudem apud homines quaerent. Matth: 6. *Omnem iustitiam suam faciunt, vt videantur ab hominibus.*

S. Augustinus.

Ioan: 8.

Panthera odore animalia ad se trahit.

Lucæ 12

Matth: 6.

N 3

nibus. idcirco Deo displicuit, quia omnis laus de foris vltro quaesita, euacuat hominem intus à mercede, causa istius vanæ gloriæ, est superbia: quæ est veluti fons omnium vitiorum.

S. Aug: idcirco pulchrè dicit August: Epist:

36. *Nisi humilitas omnia quacunq; benefaciam, & processerit, & comiserit, & consecuta fuerit, & prapropia quam intuemur, & appropia cui adhaeremus, & imposita quæ reprimamur: iam nobis de aliquo facto bono gaudentibus, totum extorquet de manu superbia.* Rectè igitur

S. Thomas.

Christus maiorem à nobis requirit iustitiæ abundantiam, quàm fuerit in Phariseis; ut scilicet non tantum ea seruemus, quæ Deus præcepit; sed insuper cum omni humilitate & timore ex intentione sola Deum honorandi, ea quæ seruamus, velimus implere, S. Th: & Aristot: 2. Et hic cap: 4. communiter docent, quidditatem iustitiæ esse, non tantum iusta, sed etiam iustè operari: quod sufficienter expressit Christus præcipiēs Iudæis: *iustè inquit quod iustum est, persequeris.* quasi diceret: non satis est iusta facere, quæ etiam inuitus ac ignorans potest facere, nisi quoq; iustè agatur. Proinde non satis est, mādāta Dei custodire, nisi sciendo & cognoscendo ea instituta esse ad magis honorandum Deum eorū observatione, ut Deum honores, non satis est habere præ oculis Dei præceptum, *Non occides:* nisi & in corde omnis aduersus proximum suffocetur malitia: non satis corpore esse castum, sed oportet ne mente quoq; concupiscas. Et quia omnes humanae operationes à fine specificari debent, si in iustitia volumus sabundare, omnes nostras actiones à Christo inchoare, cum Christo agere, ad Christum dirigere debemus. Hic enim cum finis iustitiæ, & opera nostra iusta reddere, & nos iustè operari faciet. Quod pulchrè Augustinus complexus est de Spiritu & litera cap: 9. dicit:

S. Aug: cens: *ut possit homo Dei mandata facere, Deus in homine operatur per fidem Iesu Christi, qui finis est ad iustitiam omni credenti, id est: solo Christo per*

A spiritum operante, & incrementum dante intrinsecus quisq; operari potest iustitiam.

Duplicem modum operandi in homine ostendunt Theologi, primū adesse supernaturale: quando homo operatur ex gratia præueniente, cum gratia adiuuante, ad gratiam sanctificantem acquirendam, in hoc statu quoniam homo nondum est constitutus in esse supernaturali, defectu inherēntis gratiæ, licet operetur iusta, non tamen iustè abundanter: quia non nisi meritorie de congruo. Secundus autem hominis modus operandi est ad finem supernaturalem obtinendum, quando homo ex gratia, cum gratia, & in gratia operatur propter beatitudinem æternam: & tunc primum iustitia eius abundat, quia operatur meritorie de cōdigno. Vidimus ergo iam totam Phariseorum iustitiam in tribus fundari, in naturali legis obseruatione, in externa sanctitate, in sollicitudine de suis operibus quærenda gloria. Sed repudiatur hanc illorum iustitiam Deus, quia ex sola lege nemo potest iustificari, nisi per fidem Iesu Christi: *Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt re promissiones.* Spernit Christus externam sanctitatem, quia vera iustificatio non nisi à Spiritu Dei & gratia Iesu Christi haberi potest. Contemnit vanam ex operibus laudem, quia homo non propterea rectè operari debet, ut laudetur ab hominibus: Sed ut Deum glorificans, celestem gloriam apud illum mereri possit. Requirit deniq; à nobis maiorem iustitiæ abundantiam, quæ consistit non in sola præceptorum non transgressione, sed & in virtutum simul æmulatione.

Quare conemini Auditores, ut in hac vera & Deo placita iustitia abundetis. Iuris periti cum vlpiano iustitiam definiunt sic: *Est constans & perpetua voluntas in suum cuiq; tribuendi.* quam S. Thomas 1. 2. q. 58. artic: 1. in corpore, ita explicat: ut actus hominis sit virtuosus, in omni materia requiritur, ut sit voluntarius, stabilis,

Modus operandi in homine duplex.

Ad actum virtuosum tria requiruntur.

E A D E M

DOMINICA

CONCIO QUARTA.

Vade prius reconciliari fratri tuo.

Matth: 5.

Sine concordia & amore proximi, nullum opus hominis Deo acceptum potest esse.

Istè verba hæc mysterij plena attentius considerantes, possemus inquirere: quoniam multa Deo solemus offerre etiam ab altari remoti, videlicet preces, elemosynas, gratiarum actiones, & alia huiusmodi. Cū inquam in ijs, dēum longè ab altari fiunt, specialiter non monemur, ut prius reconciliemur fratribus; in donis autem ante altare oblatis statim monemur, ne illa offeramus, quin prius reconciliatio cum fratribus fiat. Quæstionem hæc sapienter resoluit Paschasius in hunc locum dicens. *Hæc secundum historiam impleta de cultu religionis non abhorrens, ut fides templum intelligatur. & altare Christus, antequam nostra fidei donaria offerimus. Ille quippe est illi sublimis aræ sanctorum coram Patre vultu, sub qua sanctorum anima requiescunt. Vbi si recedat, quod aliquid habeat aduersus nos, oportet coram eo munus nostræ deuotōis relinquere, & quem læsumus satisfacere, donec reconciliatis munus offerre liceat.*

Quoniam ergo Christus est altare, non miror, quod ibi præcipue moneamur de fratrum offensione tollenda: is enim est Christus Dominus, cuius vel ad vmbra non liceat accedere cum minima fratris iniuria. Hinc quondam David nactus Saulem in spelunca, cū facile posset hostem occidere, maluit illi parcere, solumq; particulam chlamydis eius abscidit. 1. Reg: 24. *Post hæc percussit eum suum David, eod quod abscidisset oram chlamydis Saul.* Et quare David de tam leui re, adeo seipsum afflixit? sanè: quia magnum erat, quod particulam chlamydis abscidisset, quando

Paschasius.

1. Reg: 24.

bilis, & firmus, & Philosophus 2. Et A hic Cap: 4. hoc ipsum probat: ad virtutis inquit actum, requiritur primò, ut homo sciens operetur, secundo, ut eligens; & propter debitum finē. Tertio, ut immobiliter. Non plus, nisi tria hæc requirit à vobis Deus, ut abundetis in iustitia. Requirit primò constantem voluntatem, ut constanter iam velitis reformari in nouitate sensus vestri, animas vestras à malis retrahendo, & quod primus perfectionis gradus est, declinando à malo, requirit perpetuam voluntatē, ut illi soli immobiliter adhaereamus, & exhibeamus corpora nostra hostiam viuētem, sanctam, Deo placentem, id est; ut non iam mortuas pedes more Iudæorum aut gentium, sed dignas professione Christiana victimas Deo litemus, id est; corpora nostra non morte perempta, sed mortificata in affectibus suis: quemadmodum dicit S. Chrysosth: *Nihil turpe loquatur lingua, & facta est oblatio: nihil iniqui committat manus, & facta est holocaustum.* Requirit deniq; voluntatem ius suum cuiq; tribuendi, ut scilicet diuinum ius, illatum conseruamus: promptè & voluntariè persoluendo ea, quorum diuinæ maiestati debitores sumus, deinde ne ius diuinum lædamus, omittendo deuotiones, opera pietatis, virtutum studia, quibus neglectis Iuri diuino plurimum derogamus, tandem ut diuinum ius, si quando illud nostris prauis actionibus offendimus, studeamus reparare, partim peccatorum expiatione, partim Eleemosynarum erogatione, partim heroicis alijs virtutibus. Quæ si fecerimus, perpetuò Iure diuino, in celesti illa sede, in omni abundantes iustitiā, cum ipso Iuristatōre feliciter æternūq; gaudebimus.

S. Aug.

quando & caput impunè potuisset abscindere. Quod ergo in hoc facto compungatur, responderet S. August: lib: 22. contra Faustum cap: 66. *Quia ibi tam religiosus Dei timor, sacramentum Christi in sancta unctione seruabat, ut or eius pia sollicitudine trepidaret, quando exiguum particulam de veste ipsius Saulis latenter abscidit. Considerate diligenter, quid sibi velint illa verba: Sacramentum Christi in sancta unctione seruabat. Et videbitis nihil aliud esse, nisi quoddam Saul fuerit à Samuele unctionus, ideo in illius unctionis oleo totum seruabat Sacramentum Christi, cuius umbra hoc habet, ut pro particula chlamydis abscissa, Dauidem ad trepidationem, & poenitentiam induceret, eò quod Christus cum ad se non admittat, qui proximi sui aliqualem offensam incurrit. Propterea, quia Christus est lux, Ioan: 1. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum. Illud ergo singulare habet Christus, ut tota lux hominum, ut sic cui homini illuxerit, statim illum impellat, ut non tam sibi prospiciat; quam alijs in perficiendo ministerio sibi debito. Quod adnotans S. Nazianzen: Orat: 43. differentiam luminis nostri à diuino hanc colligit. *At nostrum lumen, non modo ortum sapius habuit, sed etiam nocte scinditur, noctemque vicissim aquis partibus secat, oculis comreditum; ac per aërem susum, atque id, quod dat accipiens. Nam oculis cernendi facultatem prebet, & primum ab oculis cernitur. En habetis nostri luminis proprietatem: quia primum ab oculis cernitur. Facit quid nostrum lumen, quod oculi cernant, sed ita id præstat, ut ipsum primum cerni debeat. Proh auaritiam creati splendoris, in hoc à diuino maxime differentis, quod illud, quod præstat, prius illud sibi recipiat, nec primitias vili cedat. At verò diuini luminis longe diuersa est proprietates, cedit illud primis alijs, & se in postremo loco ponit, quando opus est. Quod in hodierno Euangelio clarè expressit, his verbis, *Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Quod admiratus S. Chrysostho-**

mus homil: 16. in Matth: in hunc modum exclamat. *O admirabilem benignitatem, atque ineffabilem erga homines amorem Dei! Honorem suum despicit, dum in proximo charitatem requirit. Interrumpatur inquit, ministerium meum, ut tua charitas integretur.* Ita validissimum Dei lumen, scit alteri cedere primas, & vnum illud, ubi nostris animis affulgens facit, quod nos etiam cedamus alijs primas. Contrarium autem non nisi de malignitate nostra potest venire, ut docet Plinius in Paneg: Traiani: *Non ambitio magis, quam linor, & malignitas videri potest, summum illud purpura decus non nisi præceptum, præforatumque transmittere.* Ea est enim humana malignitas, quæ nihil splendidum à se transmittat, quin ipsa prius illo fruatur, & præceptum, præforatumque dimittat. Hic mihi in mentem venit illa Philosophorum doctrina, qui asserunt sole eclypato stellas lucere, quoniam aliquid natui luminis habent. Equidem sol noster, sol iustitiæ est Christus Deus noster, stellæ sunt proximi nostri, sol iste frequenter peccatis nostris eclypatur; non prius tamen istas tenebras vult depelli, non prius seipsum placari, donec stellæ, id est proximi nostri, à nobis offensi reconciliati fuerint. *Vade prius reconciliari fratri tuo.* Quod cur faciat, hodiè edisseram.

Quod Deus antequam munus ab homine suscipiat, prius eum fratri offenso reconciliari velit, hæc est ratio: quia magis Deo accepta est concordia, & amor proximi; quam oblatio. Quod pulchrè expressit S. Paulus in Epist: ad Philippen: cap: 1. v. 3. *Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, id ipsum sentientes.* Ut inquit sitis unanimes, id est, quibus vnus animus, vna mens, vnus sensus sit. Et hoc est, quod D. Ambrosius lib: 3. Offic: cap: ultimo dicit: *Qui est unanimes, ipse amicus est, quod vnitas animorum in amicus sit.* Magisque hoc ipsum expressit in oratione de excessu Satyri fratris sui his verbis: *Capi enim hic iam non esse peregrinus, ubi melior mei portio est:*

S. Chryso-

Plinius:

Philipp:

S. Ambrosius

Nazian:

Ad Rom: 9

est: nunquam enim totus in me fui, sed in altero nostri pars maior: amborum vterque animus eramus in Christo: in isto corpore enim, quod nunc exanime iacet, præstantior vita mea functio, quia in hoc quoque, quod gero corpore, uberior tui portio. Talis ut sic loquar vnanimitas, inter Gregorium Nazianzenum, & Basilium quondam intercedebat, ut referat ipsemet Nazianzen: Orat: 20. de laudibus Basilij in hunc modum, scribens: *Vna vtriusque anima videbatur, duo corpora ferent. Quod si fides ipsi minime habenda est, qui omnia in omnibus sita esse dicunt: at nobis certe credendum est, quod vterque in altero, & apud alterum sui eramus.* Ergo non mirum, quod Deo concordia, & amor proximi magis placeat; quam sacrificia, quam oblationes, quam victimæ.

Hinc quàm sit pernecessaria fidelibus mutua dilectio, tot eam verbis, tot affectibus à nobis exigens D. Paulus, concludit omnem Christianæ rei summam, imò totius legis complementum in hoc cardine versari, ad Rom: 13. inquit: *Qui enim diligit proximum, legem implebit, nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, & si quod est aliud mandatum, in hoc verba instauratur: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Statimque addit Apostolus: Plenitudo ergo legis est dilectio. Super quem locum scribens S. Ambrosius, verbum illud instauratur, legit, censumatur: id est, perficitur, seu omnibus numeris absolutum redditur, palam ostendens, quod dilectio proximi, alijs legis, & virtutis operibus perfectionem, ac complementum, & vtrita loquar, vltimam manum addat: saporem, & maturitatem iustitiæ fructibus reddat. Vnde sine illa omnia imperfecta, inchoata, & velut immatura, atque acerba sunt. In idem recidit, quod Gregorius Magnus hom: 27. in Euag: dixit: *Omne mandatum de sola dilectione est, & omnia vnum præceptum sunt, quia quicquid præcipitur, in sola charitate solidatur.* id est, solidum, perfectum, atque absolutum perficitur. Nouerat*

hoc per bellè patiens Iob, verba illa, proferens: *Fructus iustitiæ in pace seminatur facientibus bonum, quasi diceret, non sufficit iustitiæ fructus, ut opportune proueniant, quomodocumque seminare; sed opus est, ut singillatim in charitate seminentur, alias adulterini, atque syluestres fructus à generosa stirpe degeneres pullulabunt, Deoque minimè poterunt placere.*

Audite Origenem homil: 3. in Leuitico: eleganter id perstringentem his verbis: *Nec enim accepta esse possunt Deo opera tua, nisi in pace peragantur: sicut & Iacobus Apostolus dicit: Fructus autem iustitiæ in pace seminatur.* Luculentius adhuc Leo Papa Serm: 10. de Quadragesima sic facit: *Quamuis magnum sit habere rectam fidem, sanamque doctrinam, & multa laude digna sit circumcisio gula, lenitas mansuetudinis, puritas castitatis: nuda sunt tamen omnes sine charitate virtutes, nec potest dici in qualibet morum excellentia fructuosum, quod non dilectionis partus ediderit.* En reliquorum fructuum iustitiæ maturitatem, perfectamque naturam, ac conditionem à charitate prouenire videtis, sine qua cum nihil possit esse perfectum, nec Deo placens Accipite istius veritatis euidentis documentum ex sacris literis.

Duas nobis personas præ oculis sistit scriptura sacra Deo munera offerentes, scilicet Cainum & Abelem, Genes 4. *Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino, Abel quoque obtulit. At quid inde? dicit scriptura: Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Symmachus legit: Oblatus est. Aquila, consolationem accepit. Theodotion: Inflammasit Dominus super Abel, & super munera eius. Postea addit scriptura sacra, ad Cain autem, & ad munera eius non respexit. LXX. autem legunt, non aduertit. Et quæ tanti ratio discriminis? Responderet S. August: lib: 15. de Ciuitate Dei cap: 7. quia Abel prius se, deinde sua obtulit; Cain verò sua, non seipsum Deo reddidit: Videtur autem, intelligi, propterea Deo non placuisse sacrificium Cain,*

Iob 3. v. 18.

Origene

Leo.

Gen: 4.

Symmachus, Aquila.

S. Aug:

Cain quia Deo diuidebat suum, sibi autē seipsum, cor suum, voluntatem suam, quod omnes faciunt, qui non Dei, sed suam sectantes voluntatem, id est, non recto, sed perverso corde viuentes, offerunt Deo munus, quo putant eum redimi, ut eorum non opituletur sanādis cupiditatibus, sed explendū. Comprobat Rupertus lib: 4. in Genesim cap: 4. Cain inquit cum Deo offerret sua, seipsum sibi retinuerat, repositum se habens in cupiditate terrena, huiusmodi portionem Deus non accipit: Abel autem cor suum offerendo, deinde rem suam, plurimam hostiam obtulit.

Quibus consentanea sunt, quæ habet S. Chrysost: homil: 18. in Genesim, & Radulphus, qui ad ea Levit: 27. verba: Omnis æstimatio sulo sanctuarij æstimabitur? dūm solum sanctuarij charitatem interpretatur, sub ea vmbra hanc credit sententiam delitescere; nimirum sine charitate nullum pretium, nullamq; æstimationem rebus quibuslibet, siue actionibus, etiam honestis inesse; ideoq; sic concludit: Non igitur gloriatur Cain offerens munera de fructibus terræ suæ, non confidat hypocrisis per diem affligens carnem suam, iaculum, & cinerem sternens, quæ se commendat tonsa cute, dentibus aeris; sulo sulo sanctuarij omnis oblatio nostra ponderatur; nec considerat Deus quantum à nobis accipiat, sed ex quanto affectionibus interioribus omni iure actionum pretium datur, & quidquid sine charitate sit, pro nihilo reputatur. Quod ipsemet Seneca Gentilis Philosophus lib: 1. de beneficijs cap: 6. pulchrè expressit his verbis: sicut nec in victimis quidem licet optima sint auroq; fulgeant, deorum est honos: sed pia & recta voluntate venerantium, itaq; boni etiam fere, ac fidei religiosi sunt, mali rursus non effugiunt impietatem, quamvis aras multo sanguine cruentauerint. Ad cuius sensum Plinius Iunior in Panegyrico subdit: Animaduertō, etiam deos non tā accuratū adorantium precibus, quā innocentia & sanctitate latari, gratioremq; æstimari, qui delubra eorum puram, castamq; mentem, quā qui meditantur carmen intulerit. Hinc illud vulgatum.

apud Ethnicos carmen, cuius meminit Briffonius lib: de formulis.

Puras Deus non plēas aspiciunt man. Alij censent, Deum respexisse ad Abel, & ad munera eius; ad Cain autem non respexisse: quia Abel cum summa alacritate portabat munera Deo offerenda; Cain autem portabat de frugibus terræ cum molestia, tanquam onus laboriosum, & quasi multam affligentem. Ita resoluit S. Basilus Seleucien: Orat: 4. Cainus, inquit, sacrificacionem multa loco ducens, resistentis sacrificijs honorem detulit honorato, adultera mente cauponans pretium. En principium omnis infelicitatis in Caino, nimirum sacrificacionem multa loco ducens. ut enim multa acerbicatem, & dedecus alij subire solent; ita ipse portabat dona Deo exhibenda: non honori, sed oneri, & quidem oneri infami, uti est illud, quod rei multantur, tribuebat miser sacrificium, quod Deo exhibebat. Non sic Deo sacrificandum est, sed promptè, sed hilariter, sed cum quadam animi iucunditate, ac suauitate. Sic egit Abraham, qui litaturus filium ascendit montem ferens in manu ferrum, & ignem, aram construxit, filium de super ligauit, gladium strinxit feriturus, nisi voce Angeli impediretur clamantis: Ne extendas manum super puerum. Quid felicius Patri, quā quod viuat vnicus filius? sed vnde ad hanc felicitatem peruenit senex Abraham planè; quia sic ibat portans ignem, & ferrum feriendo filio iuxta Dei præceptum, quasi inde triumphalem honorem reportaturus. At Zeno lib: 2. In tanta inquit, filij casibus latatur, & gaudet Abraham, & se Dominum promeruisse triumphat. Accepit iam premia, quæ merebatur diuina: ut non posulās misericordiā mereretur. Quia ergo promptè, quia iucundè Deo filium sacrificare voluit idcirco gratiam inuenit; quemadmodum & innocens Abel.

Et hoc voluit exprimere scriptura sacra, palam pronuntians, quod non prius Deus agnum præstantissimum, quem Abel offerebat, viderit; quam

Caini munus oblatum cor Deo non acceptum.

S. Basil:

Abraham stupendum sacrificium.

Gen: 20.

S. Zeno

Gen: 4.

quā ipsū Abelem videret: Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Et quid eras in Abele, quod respiceretur à Domino; antequam eius munera respicerentur? sanè erant in Abelis animo frequentia vota de offerendis muneribus: offerebat enim, & bis, & ter, & septies mente sua agnum, quem postea opere Deo obtulit. Audite D. Basilium Seleucien: Orat: 14. ita loquentem: Abeli dilucidè de prædicant scriptura, quendā iusticie charactere posteritati delineans, quod mentem Deo dono dedisset ante donum, quod Deum, qui prospicit in prospectu ante visa dona, in visibilibus donarijs oblectasset. Non mirum proinde, quod Abel rapuerit ad se Deum, & magni apud Deum æstimatus sit: quoniam ante dona opere exhibita, multis inuisibiliter in anima offerebat. Singulis horis, singulisq; momentis per tempus antecedens mentem suam mactabat Deo agnum, quem tandem ante aram manibus suis peremit.

Christiani frequenter mente Deo munera offerre debent.

Ponderate hoc Christiani mei, & discite non quiescere in opere exterioris exhibenda; verum quod exhibitori estis corporaliter semel, mente & animo frequenter prius exhibeatis Deo. Hoc sanè magni apud Deum quæstus est; imò hoc ingens beneficium à Deo in nos descendit, quod repetitis votis vnus operis possumus immensè augere mercedem. Id faciebat D. Paulus 1. ad Corit: 15. aiens: Quotidie morior. Quid dicis? Paule: utiq; vno solum die, imò vtrius dicam, momento, mortem defacto oppetimus? sanè, quia quā semel laturus erat mortem, eam sapiens in die animo perfererat, se crebro mente sua Deo deuouens, & vitam offerens; quo penè inimentum eius merita crescebant. Ex quo D. Chrysosthomus homil: de festo crucis in media Quadrag: Sic vnūquē nostrum monet: Nonne tibi à natura mors decreta est? Licet tibi, si velis, milles pro Domino mori. Hic enim gratia mori est, egestatem amicorum ad magnas embere diuitias, propter liberalitatē Do-

mini, qui non modò verum euentu, sed voluntate proposita, certantium coronam metitur. Hic inquam gratia mors est, hæc est Dei nostri liberalitas in nos profecta, quæ in exiguis, & paucis operibus facit abundare coronarum segetes; si quæ semel opere exhibentur crebris votis, & propositis repetitis prius offerantur in mente. Moueat nos ad hanc pietatem ipsū Christi exemplum, qui ante crucis exhibitionem, mysticam crucem agebat, Matth: 26. aiens: Hic est calix sanguinis mei. Quæ de re Nyssenus homil: 3. de Resurrectione pulchrè discurret: Per ineffabilem inquit, sacrificij modum, præoccupat impetum violentorum, ac sese in oblationem & victimam offert, sacerdos simul, & agnus. Quasi diceret: incruento animo, incruentis signis præoccupabat prius agere, quæ postea cruentissime adimplenda erant. Sic in horto mente tractans negotia crucis, sanguinem sudabat, dicit S. Lucas cap: 22. factus est sudor eius sicut gutta sanguinis. Nimirum, antequam humeris crucem sustentaret, mille modis eam animo, menteq; tractabat, & offerebat Patri: ut hinc discamus, & nos sæpius mente offerre, quæ semel opere daturi sumus.

Illam tamen mihi ratio, præ omnibus arridet, quare Deus ad Cain, & ad munera eius non respexit: quia, nimirum odium contra fratrem habuit, & charitatem non habuit. Sic censet Idiotæ: Ideo inquit, repudiavit oblationem, quia iram aduersus fratrem reseruabat in corde suo. Quod considerans Petrus Damianus, tandem concludit: Pensate fratres, quanta concordia virtus, ut etiam sine ea sacrificia Deo non placeant, quibus placatur ira Dei in peccatores. Aureus Chrysosthomus adhuc magis elucida, inquiens: Hæc à discordant, qui non vult accipere sacrificium: magis enim diligit concordiam fidelium; quā munera. Ergo Deus nec orationes, nec munera, nec sacrificia ab illis suscipit, in quibus non est concordia, non est amor fraternus, sed inuidia, sed odium. Hinc olim Deus

Matt: 26. Nyssenus

Lucæ 22

Idiotæ.

Petrus Damianus.

S. Chrysosthomus

Deus volens in homines alioqui indignos, & iniquos misericordiam suam effundere, sic eos allocutus est Sophonia 2. v. 1. *Congregamini gens non amabilis, priusquam pariat vobis fructum diem.* Vbi S. Hieronymus illud verbum congregamini, seu ut legunt LXX. colligamini ita explicat: *Estote vobis iuxta Apostolum charitatis vinculo copulati.* Quasi Deus illis verbis hoc indicare voluerit; ideo potissimum estis mihi gens non amabilis, quod ad inuicem dissideatis: colligamini iam, & mutua vos dilectione copulate, ut vel hac ratione regiam clementiam virgam extendam, debitorumque vobis penas, ac supplicia remittam. Huc respiciens S. Eligius dicebat: *Satis delicate nobiscum agitur, quando in potestate nostra datur, qualiter iudicemur.* At verò nos seuerè nobiscum agimus, quando à fratre dissidentes ad altare sacrificaturi accedimus cum pro mutua, dilectione hominibus persuadenda, se & hominem fieri, & crucis mortem obire, Dei Filius non dubitauerit.

Agnosce ergo, quam si neceffaria ad promerendum, seu repropitiandum Deum proximi charitas, quando Deus, qui ad amicitiam cum homine contrahendam promptissimus, & auidissimus est: *Expectat enim Dominus, ut misereatur nostrum.* Isaia 30 non prius de eadem incunda cogitat; quam is, qui ipsius amicus est futurus, mutua cum proximo dilectione copuletur. At S. Hilarius cap: 4. in Matt: *Nullam impacificam orationis precem fieri patitur, sed ad altaria munera offerentes, si recordentur se cum fratribus habere aliquid simulatum, reconciliata humana pace reuertuntur in diuinam pacem iubet, in Dei charitatem de charitate hominum transire.* Et quis profectò non obstupescet, remque humano iudicio æstimans secum non philosophabitur? cur non primum de Deo placando, eiusque amicitia obtinenda impensius agatur? postmodum autem ad humanam reconciliationem, tanquam minoris momenti rem homo accedat. Verum aliter.

Deo visum est, qui in suam charitatē de hominum charitate nos venire vult; ut nimirum homo homini ad amicitiam cum Deo coniungendam locum faciat. Quam ad rem plurimum confert sacratissima Eucharistia institutio: Dubitabit sane non nemo, cur hæc prius, quam Sacramentum Pœnitentiæ, quod ipsa subsequi potius, quam præcedere debet, instituta sit? Respondet S. Paschasius, consultò ante passionem Eucharistiam, in qua, & cum ipsemet, & nobiscum, vñ omnes efficiamur corpus. Christum instituisse, ut non nisi pro concordibus, atque unitis se daret pretium, nec nisi unitos atque concordēs in sua passione æterno Patri offerret. Vnde lib: 12. in Matt: super illud cap: 26. *Canantibus autem eis, ita concludit: Quatenus per hoc, antequam se daret in pretium, nos in illo, & ille in nobis, vñ corpus effemus.*

Alteram rationem, cur Deus prius, hominem fratri suo reconciliari cupiat; quam munus ab eo oblatum recipere, hanc esse video. Quia pluris æstimat salutem hominis, quam suum honorem. Sic faretur S. Chrysostomus: homil: 10. *O admirabilem inquit bonitatem, & ineffabilem amorem Dei! honorem suum despicit, charitatem intra requirit, interrumpatur cultus meus, dum modò charitas tua integretur.* Imperfectus rem clarius elucidat: *Vide ait, misericordiam Dei, plus aspiciat utilitatem hominum, quam honorem proprium.* Hoc pulchrè illustrat illa gratulatio de drachma perdita, Lucæ 15. *Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram.* Et cur non potius denarium, vel rem quampiam aliam, sed drachmam adducit Euangelista? Respondet S. Ambrosius: *quia in denario imago Cesaris est, in drachma Dei.* Ut vel hinc euidentius appareat, quanti apud Deum hominis salus fiat, quantamque nostræ cum suis affinitatem res habeant; ut nostrum quidē lucrum ad propria emolumenta ipsæ reuocet, nimirum cum ipse in nobis tanquam imago drachmæ insculpta sit, ut si more humano loquamur, simul

Eucharistia cur ante pœnitentiam instituta.

Matt: 26

S. Pasche

S. Chrysostomus

Imperfectus.

Lucæ 15.

S. Ambrosius lib: 5. in Lucam.

simul nobiscum deperdi, simul inueniri, & lucriferi bonus Dominus dicatur.

Vultis vltius documentum, legite Salomonis verba sapientiæ 4. v. 18. vbi postquam de iusto inmaturo, sed pretiosa morte à Domino sublato, ne malitia mutaret intellectum eius, multis egisset, tandem insipientium cadere ponit opinionem, inquit: *Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.* Græca litera legit: cum tutum reddiderit, seu securum fecerit. id est, ab instantibus, & iam iamque imminentibus malis huius vitæ periculis, & casibus tutum receperit, quo penè modo, dum Marciam de peracerbo filij interitu consolaretur Seneca, dixissetque: *Cogita animi mille labe; neque enim recta ingenia, qualem in adolescentia spem sui fecerant, usque in senectutem pertulerunt, sed interuersa plerumque sunt.* Aut seras

Seneca. *coque sauior luxuria inuasis, & cœgit de honestate speciosa principia, aut in popinam, ventremque proiectis, summa illis curarum fuit, quid essent, quid biberent.* Subdit opportunè: *Cum ista perspexeris, scies optime cum his agi, quos natura, quia illos hoc manebat vita stipendium, cum in tutum recepit.* Pulchra exaggeratione innuens, Deum semetipsum tutum, ac securum reddere, cum suos redditutos, atque securos. Tanta profectò Dei societas nobiscum est, ut imperturbabilis Dei requies, inuulnerabilis felicitas, & ut audaçter loquar, ipsamet Deus, quem extra istum sua diuinis posuit. teste Seneca lib: 7. de beneficijs cap: 7. periclitari nobiscum, & discrimini obnoxius fieri, pro nostro capto videatur.

Propositum nostrum melius illustrari non potest, quam illo Davidis effato, Psal: 50. *Quoniam si voluisses sacrificium dedissem utique.* Vbi curam gerens pro peccato suo, & ignosci sibi volens malum, quod fecerat, quærebat omnem modum placandi Deum. Quasi diceret: Offerrem tibi Deus meus diuitias, quibus me cumulasti, sed istæ, ut pote transitorie ante con-

spetum tuum reputantur. Offerrentur sceptræ, & diademata, sed cum sis rex regum, & Dominus dominantium, à quo omnis terrena potestas descendit, ista despicias. Offerrem pinguium sacrificia, sed tu holocaustis non delectaberis. Vos nunc omnes alloquor peccatores; quid offeretis Deo vestro, & vnde illum placabitis? sanè habetis in vobis, quod offeratis. Nolite extrinsecus thura comparare, sed dicite: *In nobis sunt Deus vota tua, quæ reddemus laudes tibi.* Nolite extrinsecus pecora, quæ mactetis inquirere, habetis in vobis, quod occidatis: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.* Prorsus spernit Deus taurum, hircum, arietem; quia iam non est tempus, ut hæc ei offerantur. Oblata sunt, cum aliquid indicarent, cum aliquid promitterent; venientibus autem repromissis, promissiones oblatae sunt. Solū ergo cor contritū, & humiliatū Deus nō spernit.

Tertia ratio est, cur Deus prius velit hominem reconciliari fratri suo quam sibi munus aliquod ab eodem offerri: quia qui vult venire ad charitatem Dei, debet venire per charitatem proximi. Si enim rectè docent Philosophi, transitum de vno loco ad alium, dari non posse nisi per medium: certè & in moralibus hominum actionibus idem euenit. Duo sunt extrema, à quorum vno ad aliud tendere nos oportet: primum, longe à peccatoribus salus; alterum, gratia Dei, ad quam nemo potest venire, nisi per mediam charitatem. Auctore S. Vincentio, qui dicit: *Dispositio ad obtinendam Dei gratiam, est ipsa charitas proximi.* ergo prius reconciliandus est proximus, ut hac dispositione præcedente Deus nostras oblationes facilius respiciat.

Mirum est, quod postquam Dominus noster audiuit imaginem numismatis, quam ei tentantes Pharisæi obtulerant, esse Cesaris, illico eam proiciens dixit: *Reddite, quæ sunt Cesaris Cesari, & quæ sunt Dei Deo.* Quid causa, quod prius Cesaris, quàm Deo

Psal: 55.

Matth: 22. v. 19.

Deo reddi iusserit. Respondet S. Vincentius: *Non ex maiori dignitate, sed quia prius facienda est reconciliatio proximo.* Reddi iussit imaginem Cæsaris Cæsari, quasi indignum iudicās, religiosi illis, ac diuinis manibus, indignum sanctissimis illis oculis, præter Dei imaginem aliam in manibus tenere, aliam prospicere. Hinc D. Paulus 1. ad Corinthios 15 v. 49. clamās dicebat: *Prius homo de terra terrenus, secundus homo de calo celestis, qualiter terrenus, tales & terreni, & qualis celestis, tales & celestes, igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus imaginem celestis.* Quasi diceret: induistis actione, conuersatione, vita, imaginem terreni, & expressam eam tulistis, non solum in vestro corpore, sed in vestris Adamum omnia vestra redolentes, & cum Adamo ipsum etiam diabolum, in domibus, in corpore, in vestibus imaginem eius referentes. Nunc autem non sic, sed actione, conuersatione, vita, induite imaginem celestis, eamque in corpore, in vestibus, in domibus, in penetralibus vestris reponite, ita ut ubique vos vestraque Christum redolant, Christum sapiant, non Adamum, non Cæsarem, non denique ipsum diabolum.

Geometra.

Eleganter hanc D. Pauli sententiam elucidat doctissimus Geometra, sic discurrens: *sublimiori sensu homo, ut in Genesi scriptum est, factus est ad imaginem Dei, postea vero propter peccatum, & in obedientiam eiectus de paradiso, assumpsit etiam imaginem terrenam, sicut autem nummus, aut denarius habet imaginem Imperatorum mundi, sic qui facit opera rectorum tenebrarum harum, portat imaginem eius, cuius habet opera, quam præcepit Saluator esse reddendam, ac proiciendam, assumendumque eius imaginem, iuxta quam a principio ad similitudinem Dei conditi sumus: quibus congruentia Paulus ait, si ut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem celestem, hoc ergo significat reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Quasi apertius loqueretur, hucusque portastis imaginem terreni hominis,*

mutuis odijs vos metipsos proscindentes; nunc autem reddite proximis vestris amorem, reddite mutuum charitatem, ut opera vestra sint Deo accepta, quæ sine charitate penitus euacuantur.

Vnicum medium ad multitudinem peccatorum diluendam, proposuit Deus homini eleemosynam, Daniel 4. v. 24. *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum.* Vbi S. Eligius Nouembris Episcopus homil. 8. in Coena Domini, ostendit, ea remedia Deum omnibus præcepisse, quæ non solum diuitibus, sed etiam pauperibus præsto esse possent, ut sic nemo excusationem prætendat, ad vitam æternam necessaria sibi de esse, qui non alia affirmat nisi unicam eleemosynam, tam diuitibus; quam pauperibus præcipiens. Ut scilicet diuites dando pauperibus dimittant inimicis; pauperes vero ut & ipsi eam præbeant, iniurias dimittendo, quod genus eleemosynæ nobilissimum est Auctore citato Eligio, qui dicit: *Pius & misericors Dominus, sciens infirmitatem generis humani, sine qualibuscumque peccatis hanc vitam non posse transigere, talia medicamenta dignatus est providere, quæ non solum diuites, sed etiam pauperes, absque ulla excusatione possent peccatorum suorum adhibere vulneribus.* Quæ autem sunt ista? medicamenta illa vtiq; duo, de quibus Deus dixit: *Dare, & dabitur vobis.* Lucæ 6. *Dimittite & dimittetur vobis.* Marci 11. *Dato, & dabitur pertinet ad eleemosynam, quæ datur esurientibus, nudis, atque captiuis; dimittite, & dimittetur vobis, pertinet ad eleemosynam, per quam indulgetur omnibus inimicis, dicente Domino, si dimiseritis hominibus peccata eorum, pater vester celestis dimittet vobis peccata vestra, satius delicate nobiscum agitur, quando in potestate nostra datur, qualiter indicemur in die iudicii.* Vbi duo nobis consideranda proponuntur. Primum, iniuriarum dimissionem, apertissime dici eleemosynam, quatenus donat, ac dimittit difficiliora debita, grauio-

Daniel 4.

S. Eligius.

Lucæ 6.

Marci 11.

Pauperes iniurias dimittentes diuitibus plus eis dant, quam ab ipsis accipiunt. ra onera. Vnde fit, ut generaliter loquendo, plus pauperes diuitibus dent; quam accipiant, dum eis iniurias condonant, quas ordinariè patiuntur. Et quoniam ad dimittendum faciliores inveniuntur pauperes; quam diuites; hinc eorum salus magis certa; quam diuitum. Merito igitur lætari, & exultare debent pauperes, quia licet eis pecunia ad eleemosynam, elargiendam non suppetat; suppetit tamen dimissio iniuriarum, quæ est multò nobilior eleemosyna magisque Deo accepta: nam pauperi ex dimissione iniuriarum regnum celorum, panditur ita, ut facilius ingreditur, facilius penetret.

Loquar amplius, qui hic fratri peccanti dimittit, ei; reconciliatur, securus potest esse de sententia contra se in extremo iudicio ferenda: nam qui hic peccantem in se proximum absoluit, ipsemet ibi absoluetur, ut concludit citatus Eligius his verbis: *Qui hæc implere noluerit, ipse sibi ianuam diuinæ misericordiae claudit, quia qualibet reliqua opera, quæ quisque fecerit, omnia euacuabuntur, si in eo charitas non fuerit, quæ non solum amicos, sed etiam usque ad ipsos inimicos.* Affirmans reliqua omnia opera euacuari, ubi odium non derelinquitur, ubi iniuria non dimittitur. Et merito: nam quid te iactas in pauperes tua, distribuere, si te ipsi non das Deo? nunquid tua vult Deus ante te? te vult, non tua, & nisi cum tuis te des, tua non acceptat. Quod illis verbis palam docuit Matthæ 22. *Reddite quæ sunt Cæsari Cæsari, & quæ sunt Deo Deo.* Quæ sunt Cæsaris? nummi, quia insculptam habent Cæsaris, imaginem. Quæ sunt Deo? anima tua, quæ Dei impressam tenet similitudinem. Si ergo dederis Deo imaginem Cæsaris, & diabolo imaginem Dei, quomodo Deus tale munus tuum acceptabit? Erras & miser peccator, & millies erras: corrupti enim iudicii est, plus pecuniam æstimare; quam iustitiam qualis ergo reitudo erit illius iusti iudicii, si ad tribunal eius te accedente; peccatis onusto, & corde maleuolo, pecunijs tamen onerato, ut pe-

S. Eligius.

Matthæ 22.

cunias accipiat, teque absoluat immoderatum. Concludit citatus Auctor, *Accipit plane Deus pecuniam, & eleemosynas delectatur, ea tamen ratione, ut unusquisque peccator, quando offert Deo pecuniam, offerat illi animam suam: nam quoniam fratres iustitia est, ut aliquis criminosis pecuniam suam per eleemosynam Deo offerat, & animam suam diabolo per iniqua opera tradat.* Despicit ergo Deus pecuniam, quia est vile quid, solā animam appetit, quā nihil pretiosius.

Dices, vera hæc omnia esse, sed Breuius prorsus difficilem humano modo loquendo, iniuriam suscepam dimittere, præsertim homini nobili, & claro. Verum, ut facile dimittas, ut in fratrem tuum non insurgas, ut etiam læsus non irascaris, accipe modum ex D. Basilio homil. de ira, qui expendens mansuetudinem Davidis, dum contra maledicentem Semei non irascetur, licet contumeliosa in eum dicta, & facta iactasset, ad verba probrosa etiam lapides adiungens, *2. Reg. 16. Quamobrem cum audisset, se virum sanguinum, & iniquum vocari, minime succensuit, sed tolerando sese humilem reddidit, ac meritum sibi infligi contumeliam putauit: ex quo duobus ad custodiendam animi constantiam traduntur. Primum, ne te rebus magnis parem, dignumque iudices, deinde neminem valde infra tuam esse dignitatem, atque estimationem putabis.* Considerate antiodora, & eorum agnoscite virtutem, cur non dimittis læssituri iniuriam? quia ob iniuriam fremis illatam; & cur fremis? quia rebus magnis, non iniuria te dignum reputas. & cur non vis dimittere? quia lædentem infra te, te vero supra illum æstimas, tu te quasi Deum, & illum ut vilem homuncionem reputans. Hinc ardor, hinc animus irremissibilis.

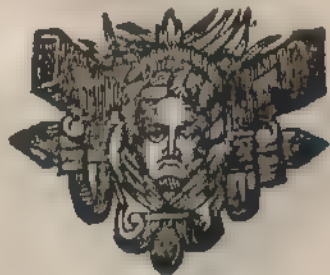
Verum ne longius excurram, reuocando scripturæ sacræ exemplo concludo, *2. Reg. 10. Miserat David Rex legatos ad Regem Ammonitarum, quos ille contra ius gentium summe dehonestans, eorum barbas derauit, vestes præscindens, quo nulla illis*

2. Reg. 10.

Apud
Hebraeos
soli
sacerdos
femoralibus
vtebatur.

la illis temporibus ignominia maior. **A** Quod enim maius potest esse dedecus, quam homini splendido, & ingenuo euellere barbam, dimidiare vestes usque; ad nates, praesertim cum scete Lyrano, nullus tunc Hebraeis, exceptis sacerdotibus, femoralium usus fuerit. Quos pro tanta iniuria Deus in manus David tradidit, ut eos penitus contereret, ad summamque eum prouehens gloriam fecit, ut auferens diadema Regis Ammon, de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, suo capiti imponeret. En quantus, en qualis triumphus? qualisque de inimicis David vindicta? vultis scire, quo hoc tempore Deus fecerit? quando nimirum David eius inimicus erat, quando actu cum Bersabea versabatur, quando adulter, actu fundens sanguinem innoxium, tunc in ipsomet bello Deus pro illo pugnabat. Imo multi graues Auctores opinantur, Regem David non prius ad Deum conuersum fuisse, nisi post expletam Ammonis Regis vindictam, nec prius Nathan Prophetam ad eum venisse, nisi post triumphum gloriam. Si ergo Deus pro David, qui tunc eius amicitiam disruperat, foede contra illum peccans, adulterans, occidens, pugnabat inimicos eius debellans, hostes deuincens, copias armarum, vitelque; militibus praebens, & quasi grande peccatum Davidis non videns. Si inquam Deus per naturam sanctissimus, ita benignè cum inimicis procedit: tu homo cum sis, quomodo Dei exemplo illis non beneticies?

DOMI

Deus immensus te inimicum diligit, ac benefacit licet impio, tu impossibilem inimicorum beneuolentiam dicis, cum sis impius; quemadmodum illi. Prius te impium dilexit Deus, dicit S. Augustinus in Glossa, qui nunquam fuit impius, tu autem & si iam non es impius, fuisse tamen aliquando, quia nemo fit iustus, nisi ex peccatore. Imo Deus impio pro te parcit, & ne te laedat, suo benefacit inimico, & pluit illi, ne tibi pluuia deficiat, & solem super illum oriri facit, ne tibi occidat a tu autem pro Deo tam bono inimicum diligere non vis? nec bene facere his, qui te aliquando iniuriarunt, cum pro te, & amore tui Deus etiam suis inimicis benefaciat.

Audistis iam cur Deus velit prius nos reconciliari proximis offensis, quam sibi munera offerri, in primis quia illi magis est accepta concordia, & amor proximi, quam oblatio. Deinde, quia plus aestimat salutem nostram, quam suum honorem. Tandem, quia vult nos ad suam charitatem venire per charitatem proximi. Igitur si vultis securi ad altare Dei accedere, deponite omnem iram, omnia odia ex animis vestris, & tunc Deus vestras oblationes respiciet.

Diligite vestros inimicos, & diligemini à Deo, eiusque gratia & benedictione copiose replemini.

S. Augustinus.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Si di misero eos ieiunos in domum suam deficient in via. *Marci. 8.*

Septem panes proponuntur ad reficiendam famelicam hominis animam.

Misericordia
iter diuina
na attri-
buita ex-
cellit.

Gen 25

Plus De
us praestit
at quā
rogatur

Gen 26

Tobias

Judith 9

Inter omnia Dei attributa, Principatum mihi tenere videntur; Liberalitas & Misericordia; per illa enim suam inexhaustam ostendit magnificentiam, dum sapenumero plus largiri soleat; quam postulari; ut palam fiat, plus decere Deum; quam mortalis infirmitas ausit rogare. Sic olim petijt Abraham à Deo filium heredem, sed maius & excellentius donum obtinuit, quia & Filium obtinuit, sed talem; ex cuius prosapia Christus etiam nasceretur. Genesis 25. Intercedebat Iacob Patriarcha, ut natu minimum Benjamin quem obfidem pro frumento in Aegyptum mittebat, reducem adhuc videre posset, annuitque; votis eius diuina potentia, quando cum obside simul fratrem eius Iosephum, paterno conspectui eius amplexibus exhibuit Genesis 26. Orabat Fidelis Tobias, ut diuina prouidentia filium eius saluum reduceret; Dominus insuper effecit, ut non tantum saluus rediret, sed etiam diues, & vxoratus. Tobias 5. & 10. Iudith postulauit à Deo, ut solueret obsidionem Ciuitatis; nec tamen id solum praestitit Deus sed & Holoserne exercitus ducem, in manus eius dedit, ut proprio hostis gladio capite eum truncaret. Iudith 9. Anna Elcanæ vxor, petijt filium à Deo, & non tantum filium, qualemcunque; suscepit; sed filium Samuelem, insignem Virum, Sanctum, & Prophetam.

A magnum 1. Reg: 1. & 2. Denique, 1. Reg: 1. bonus Latro in Cruce postulauit à Christo Domino, ut memor illius esset in regno suo. *Memento inquit me dum veneris in regnum tuum.* Luc 23. Luc 23. Christus Dominus non solum se memorem gessit. sed insuper regnum, Caeleste eodem die Latroni pollicitus est. Et vnde obsecro tanta munificentiae vis Christo Domino, ut ad vnam postulantis latronis vocem, vltra votorum magnitudinem, dona sua statim elargiretur? Putarem fortasse causam esse, quod Latro ille, opportunam occasionem ad postulandum eo tempore nactus esset, quæ plurimum refert ad obtinendum postulatam. Postulauit enim tunc, quando flammeus gladius ad ianuam Paradisi appositus, à Christo remouebatur, ideoque; facile votis suis frustratus non est, quemadmodum testatur D. Cyrillus lib: 17. de adoratione. *Si uertit inquit Dominus gladium qui nos inde arcebat, liberque; est deinde credentibus ingressus, ipso omnia in pristinum statum instaurante.* Postulauit, quando clauis crucis caelorum, feras reuerabat. ideoque; illum tunc ad ianuam pulsantem, Christus in Caeleste regnum facile admisit: Si enim Reges mundi, copiosissimum die, quo possessionem regnorum capiunt, pecunias effundere & egentibus se liberales praebere consueuerunt, quid mirum, quod Christus Dominus, postulanti Latroni, eo die, quo possessionem regnandi acciperet. *Can-*

Latro-
nis in
cruce O-
ratio vn-
de effi-
cax.

S. Cyril:

Psalm. 9. *Annuntiate vate Psalm. 9.* Regnavit a ligna Deus, liberalem se exhibuit. Quandoquidem & ibi iam Latro personam Latronis exuerat, & Petri assumplerat, Dei Filium liberè confitens, quem antea malitiosè homicidam negauerat. Nihilominus ego veriorum inuenio rationem, cur Deus perentibus se tam munificum præberet. Quia ad ostentandam suam magnificentiā, ampliora præmia largiri vult; quā creatura audeat postulare. Si enim refert de Alexandro Plurarchus, quod cum Perillus ab illo exiguum pecuniæ pronubendis filiabus peteret, & ille quingenta eidem talenta donauerit: Perillo dicente, *decem esse satis* respondisse Alexandrum. *Satis erit tibi id accipere, sed mihi non satis est tibi donare, quia Alexander daturus est ut Alexander.* Sic planè nobis omnibus, satis est accipere quod petimus; sed Deo dare non est satis, Deus enim daturus est ut Rex Regum, & Dominus Dominantium de quo dicit Paulus Ephesiorum 3. *Qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus.* Sed & misericordia non minus commendat Dei providentiā; quando Paternum animum erga mortales semper gerere eum demonstrat. quod apertè innuit hodiernum Evangelium, Deum summopere sollicitum fuisse ostendens, circa turbam, ut eam nullatenus ieiunam dimittere voluerit. Quod hodie ponderabimus Deo inspirante, considerando quid nos ieiunus & defectuosos in via mortalitatis huius facit, & quali panis nos reficit diuina providentiā.

Licet diuina attributa sint eiusdem mensuræ, hoc est eiusdem perfectionis, & infinitudinis; tamen frequenter adeo mortales Dei misericordiam in subleuandis suis miseris experiuntur, ut ad miserendum maiorem ei inesse propensionem, quā certè ad iudicandum aut puniendum, vniuersi consensu fateantur. Quod eleganter admodum exaggerat regius vates. Psalm. 14. inquit.

Psalm. 14. *Misericors & iustus Dominus no-*

ster misereatur. Quasi apertè diceret. Iustus quidem est Dominus, verum duplo misericors; quia maiora scilicet suæ misericordiæ, quā iustitiæ indicia exhibet, ideoque & ipsi gentiles licet Dei unitatem in essentia non cognouerint; eius tamen misericordiam optime perceperunt. Nam refert Paulinas apud Athenienses fuisse aram præstantissimam, misericordiæ dicatam, quā specialiter ex omnibus alijs, frequentius & maiori religione vniuersus colebat populus. Ex quo palam est, misericordiæ diuinæ attributum, adeo apud omnes nationes splenduisse, ut illud etiam gentiles in caliginosis errorum tenebris degentes, luculenter agnouerint. Ad quod comprobandum existimat Seneca inuentam fuisse à Pœtis fabulam, quæ fingeat Iouem vniuersum deorum senatum consulere solitum, cum de plectendis hominibus ageretur; cum autem eius miserendi vrgeret necessitas, nemini consilium communicasse, præterquam sibi ipsi; quo facto euidenter edocemur, Deo ad puniendum tarditatem, ad miserendum verò propensionem summam inesse. Nam quod fabulosi illi auctores ferunt. Iouem ad mittendum in terras fulmina sua, prius aliorum Deorum consiliū postulasse. Nonne hoc ipsum præstat omnipotens Deus noster, qui etiam si sit ipsissima sapientia, nulloque consilio indigeat, dicente Propheta: *Quis consiliarius eius fuit?* **Isai. 41.** & tamen noluit Sodomam euertere, quousque prius Abrahamum consuleret; licet alioquin puniendi illam iustissima esset occasio. utque hoc supplicium differret Deus, adiit domum Abraham, ibique non exiguo tempore commoratus, rei quam cogitabat certior reddidit Abrahamum; non secus ac si consiliarium eum adhibere vellet: mille tentando modos, ut miserendi viam aliquā inueniret, & quod re ipsa misertus non sit, id non Dei voluntate, sed sua ipsorum iniquitate accidit: tanta enim illo tempore iustorum penuria erat, ut inter omnes

Ara misericordiæ apud Athenienses.

Iuppiter consulendo nulum consilium iniecit.

Isai. 41.

Deus de Sodomam Abrahamum consuluit.

ne decem inueniri potuerint. Sed quid opus amplioribus documentis? an non hodiernæ turbæ liberalem & misericordem se nimium præstitit Deus? cum nullatenus ieiunos homines illos dimittere vellet, sed panes sollicitè quæreretur: quibus eos reficere posset.

Mirantur hic Doctores, quid causæ, quod adeo misericordem se Deus turbæ illi præbuerit in reficendo. Nonne magis congruum erat, ut potius fatigationi illorum hominum, per triduum doctrinam eius indefesso animo audientium compateretur? Nonne magis consentaneum, ut potius iniuriarum calis rationem haberet? & cum turba illa, præ ingenti solis æstu, sudaret; stans non modicam pateretur molestiam? ut inquā potius de commodis diuersorij, nō de cibis: de lassorum quiete; non de conuiuio cogitaret? sed nihil horum opus erat. Nam quos Christi aspectus recreabat, umbra quoque eius de sacratissimo corpore simul in circumstantem proiecta turbam, mirifice eisdem refrigerabat, ut nullam omnino vrentis solis iniuriam sentirent. Non erat opus quiete & somno, quia verbum Dei quo omnia fundata sunt, quos fideles & cupidos sui auscultatores videt, fortius erigit, nec ullam sentire debilitatem in corpore permittit. Sed ne ieiunus in via deficeret homo, hic iam singularis Dei providentiā, laborare debuit, ad quā pertinet, ut omnia, quæ verbo Dei facta sunt, conseruet & nutriat. Non decebat igitur clementiam & bonitatem diuinam, ut ieiunos dimitteret homines illos. Quandoquidem, nullus grauior esurientis morbus est, nulla miserabilior afflictio; quā fames. Hæc enim omnium calamitatum caput est, & quorumvis cruciatuum genere durior homini affert finem. In alijs namque periculis vel ensis culpe cito interibit, vel ignis imperus vitam breuiter extinguet; aut ferarum dentibus membra statim discerpta intereunt, quæ quidem morienti dolorem minimè

protrahunt; At famis diuturnius malum, ocus, torquet, lentius tabescit, sensim occidit. Naturalem namque humorem absumit, calorem refrigerat; innatam ac vegetam corporis habitudinem deterit, vires paulatim debilitat, ossibus caro velut araneorum tela coheret, coloris flos deficiente sanguine refugit, Albedinis splendor è summo corpore discedit, & pallor ac liuor insurgit. Genua infirma ac per vim tracta conspiciuntur. Vox tenuis & imbecilla, oculi infirmi in suis cauis, non secus thecis reconditi, quā in putaminibus nuces visuntur. Ossa tantum pelle operta, venter vacuus ac collapsus tumore, viscerumque solita productione caret, ac dorsi tantum ossibus sustentatur & hæret. Ut proinde, qui miseram hanc corporis fame enecti faciem, conuiens præteriret, dignus esset omni panā, omne crudelitatis genus promeretur. inter, immanissimas feras connumerari tanquā execratus hominum interfector, dignus esset. Nam qui morbo periculoso, dū liceat, non occurrit, eadem quā ille, qui sibi ipsi manus infert, panā multandus est. Graue proinde malum, est, ieiunum hominem non reficere. Nam quid deficientem famem non cogit? Quæ naturæ leges sæpenumerò peruertere ac transgredi multis suadet, & quod grauissimum, etiam hominum corporibus atque propinquorum vesci non raro vrget. Famem enim molesta, Matrem quem pepererat natum impulit in ventrem, dū carnalè recondere. Quam Tragædiam Iudaica commemorat historia à Iosepho graui auctore conscripta, quando videlicet diræ calamitates Ierosolymitanos, penas iustas propter impietatem in Deum dantes apprehenderunt; Perpendebat hoc prouidus vniuersi Deus, idcirco licet plerumque alia prætereant humana incommoda, esurientes clementer respexit, & super ieiunam turbam misereri voluit, ut edoceret Christianos, quanti apud Deum sit meriti esurientem pascere. Nam & in extremo

Fames quid efficit in corpore humano

Fames ad edem dū carnem humanam impulit

Vmbra Christi turbam in deserto protegebat.

Fames omnium malorum durissima.

Miseri-
cordia
præmiū
in extre-
mo iudi-
cio.

cremo iudicio, ubi iustos clementer alloquetur, ordine primum, & quasi ceteris honoratiorem, qui pauperē nutriuit accerferet: & qui panem fame pressis administravit, ante omnes promovebitur? & qui liberalis ingenos erat, præ alijs omnibus in vitā præmitteretur. Misericordem se Deus præbuit hodiernæ turbæ, ut & nos hoc Dei præcipuum imitemur attributum. ut inquam egentibus concedamus parva, si magna recipere cupimus, ut solvamus veteris culpæ reatum, per exigui cibi pauperibus communicationem. Sicut enim male edendo, maleq; cibo utendo, Adā peccatum intulit: sic nos in fame laborantibus per cibos opitulando, a peccatis solvimur. Neq; enim Christus Dominus aliā de causa adeo se liberalem hodiernæ turbæ præbuit, nisi ut nemo quantumcunq; peccatis onustus, de divina misericordia desperaret; sed ad thronum misericordiae confidenter adeat, miseriæ suæ sublevationem recepturus, quod pulchrè exaggerat Arnoldus Abbas tractatu de 7. verbis ut habetur tom. 6. biblioth: Sanctorum Patrum, in hæc verba prorumpens: *Non ardeatur numero, non clauditur sine, nullas amina habet metas divina clementia, sit qui inuocet, erit qui exaudiat, sit qui paniteat, non deerit qui indulgeat.*

Sed occur Deus tam facile mortalium compatitur miseriæ? quare tam cito egentibus succurrit, & miseretur? Crediderim ego causam esse hanc unicam, quod probè Deus cognoscat infirmitatem, & fragilitatē humanæ naturæ, quæ post lapsum primorum Parentum, proclivior multo facta est ad malum. Hoc motuum divinæ misericordiae insinuat David Psalmo 102. dicens: *Miserum est dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit signum nostrum; recordatus est quoniam pulvis sumus.* Paraphrastes verò Chaldaus vertit: *Quoniam ipse novit fomitem pravi, qui peccatū, suggerit.* quasi palam fateretur, Deo manifestum & exploratum est, per omnes nos peccati fomitem grassari,

qui ad peccandum excitat & stimulat; quod egregiè declaravit Timotheus Iob cap: 4. inquiens: *In Angelis suis invenit pravitatem, quanta magis qui habitant domos lutæ, quæ terrenum habent fundamentum, consumuntur velut tinea.* Vbi Vir iste S. comparat potentiam perfectionis Angelicæ, cum fragilitate humana, in hunc modum: si fortissimæ Angelorum acies corruerūt, quanto, magis luto & palleis contextæ hominum domus flante tentationis vento, aut ingruente suggestionis pluviam decident? cum inferius superaddat Iob. *Consumuntur a tinea;* ubi celebrem methaphoram tangit ad humanam imbecillitatem detegendam. Nam quemadmodum tinea nascens ex ipso ligno, instar filij viperæ eius viscera corrodit: ita fomes peccati, in nobis originali labe infectis nascens, quantum est ex se, nisi divinā gratiā impediatur, spirituale humidum radicale absumit, quo nos infirmiores & ad superandas difficultates imbecilliores reddat.

Atq; hinc est, quod D. Gregorius lib: 5. Moralium cap: 9. castratione autumat, hominem & non Angelum apud divinam clementiam, misericordiam invenisse, quia Angeli peccatum fuit ex malitia, hominis verò ex fragilitate. Hanc & non aliam famem, in hodierna turba deprehenderat Saluator noster. Videbat illos homines flagrare desiderio audienti verbum Dei; sed mentes eorum peccatis simul gravatas cernebat, spectabat proclivitatem sequendi Deū; sed & mundi voluptates sectandi, non minorem eis inesse cupiditatem agnoscebat. ideoq; noluit illos ieiunos dimittere, donec & penitentia corda contereret, & gratiā animas reficeret. Nam qui sine hoc nutrimento ieiunus abiit in domum suam, quæ est mors temporalis, ita in decurrendis Christi semitis deficit, ut amplius erigi non valeat. Non igitur ieiuna corporis membra, sed mentes potius famē pressas voluit Dominus reficere. Nam ieiunium corporale hominem magis corroborat, sed

Iob:

S. Grego:

Peccatū
Angeli
fuit ex
malitia
homi-
nis ex
fragili-
tate.

Fames.
in ani-
ma hu-
mana ex
defectu
gratiæ.

Marci 8

Primus
panis,
domum
sapien-
tiæ.

Sap: 5.

Psalm: 50.
& 13.

Peccatū
hominē
insipien-
tē facit.

sed ieiunium mentis penitus eundem A extinguit. Quia homo corporis ieiunium ob amorem Dei tolerat, quod nocere nequaquam potest; anima verò non nisi ex defectu Saluatoris gratiæ & spiritualium donorum famem pati solet. O quam frequenter in presentis vitæ via deficiunt converſi ad Deum peccatores, dum in sua conscientia sine celesti pabulo dimittuntur; qui ne lassentur in huius peregrinationis itinere, pascendi sapiens essent sacro pane: septem enim panibus gravem hanc famem, Deus ex mentibus hominū euellere solet. Quemadmodum dicit hodiernum Evangelium, *septem panes distribuit illis & saturati sunt omnes.*

Primus panis ad sedandam Ani-
mæ famem est donum sapientiæ, hic panis adeo necessarius est hominibus, ut sine illo ieiuni penitus deficiant. Aristoteles sapientiam altissimarum Causarum notitiam esse dixit. Altissima verò causa unica est tantum, Deus præpotens, hunc nosse, perfecta sapientia est; ut dicitur sapientiæ 13. *Nosse te consummata iustitia est, & scire iustitiam & virtutem tuam, rad. x. est immortalitas.* Deficit homo sine hoc celesti pane, quia sine cognitione Creatoris, pecus & irrationabile quoddam animal fit, nec aliud illi pabulum convenit, nisi terrenum, tanquam noctuæ, & talpæ excutienti in cognoscendo Deo. ideoq; ut differamus a pecudibus, panem sapientiæ nobis Deus obtulit, ut in hoc pane gustando, eum cognoscere incipiamus. Insipiens enim & verā sapientiā carens, Psalm: 52. dixit. *Non est Deus:* Quid est? Ergo ne Deum ignorabat vir ille insipiens? Peccatum Auditores, insipientem illum fecit, & ita oculos mentis eius excauit, ut licet non ignoraverit Deum esse, putabat tamen illum non videre hominum scelera, ac proinde peccare in conspectu eius non erubuit, dicens: *Non est Deus,* scilicet vindex delicti & ultor severus iniuriarum. At verò hominem Christianum decet ante omnia Deum scire, illum

quotidiè cogitare, coram ipso contremiscere, nec agere quidpiam impudicum audere. Refert Cyrillus Alexandrinus, cum in Græcia iactu retis piscator auream tripodem multis pretiosisq; lapidibus ornatum extraxisset. Consultum oraculum fuisse, cuinam tantum munus dari oporteret? quo respondente, *detur sapientiori;* ad Biantem Philosophum, qui reliquos præcellere putabatur, munus delatum erat, qui postea illud Cleanti, hic Periandro misit, atq; ita ad reliquos Græciæ sapientes cum pervenisset, communi omnium consensu decretum fuit, ut omnium causarum Principi, tanquam verum eius signum deferretur; sicq; ex aurea tripode; Græciæ sapientes venati sunt Dei notitiam. Quid aliud nobis Piscator Vniuersalis Ecclesiæ Beatus Petrus, iactu retis sui in verbo Christi extraxit, tripodem certè auream, quam ad nos omnes misit, ut ex illa tanquam vero signo, tria in Deo cognoscamus: scilicet; sapientiam infinitam. Quæ ille omnia comprehendit, & Præsentia, & Præterita, & Futura. Ac proinde si scelus aliquod Sodomiticum in occulto patraſti; nec te commissi delicti pænitet, quod præterierit, meminisse debes, quod & hoc in occulto commissum facinus Deus videat. Nam omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Si & nunc aliquid indecorū facis, nec quidquam erubescis, quasi Deum id videre dubites. Meminisse debes, saltem in templo illius tituli, quod Abraham ad erectum altare posuerat, *Dominus videt.* Si denique impudenter quidpiam te acturum cogitas. Ne hoc Deum latere puta; in tripode enim tres nodi simul existunt, & in Deo tam præterita, quam præsentia & futura, simul lucent, dicente Psalmista. *Qui finxit oculum & aurem quomodo non videbit aut non audiet.* Vbi diuus Isidorus lib: 2. cap: 6. de summo bono dicit. *Amplius videt Deum quam lix caute visu muros penetrans, intensius, quam argus plurimis oculis unde quaq; prospectans.* Hanc tripodem auream

S. Cyrill
Alexan:

Tripod
aurea à
piscato-
re inven-
ta.

Deus
sua sapi-
entia o-
mnia in-
tuetur.

S. Isidor

auream Deus Abrahamo quoque ostēderat, cum se in personis trium Angelorum eidem spectandum ostenderet, ut non tantum ex hac tripode sapientiam Dei; sed etiam benignam eius patientiam agnoscamus, quod nobis scriptura inculcat Iudith: 8.

Iudith: 8. *Qui patiens est inquit Dominus in hoc ipso paniteamus, & indulgentiam eius suffis lacrymis postulemus; quasi diceret; per hoc quia Deus patiens est, ne differas o homo penitentiam de die in diem: ne adicias peccatis peccata, non post tergum ponas ipsius iustitiam, sed eo patiente, tu indulgentiam postula, dicit enim Beatus Isidorus,*

Isidorus. *lib: 2. cap: 13. Per id deteriorantur plerumque iniqui, quod per patientiam Dei, spatium non accipiant emendandi; quod morā viuendi non utantur ad penitentiam; sed potius ad peccandi usurpent audaciā. A malo verò in deterius vadit, qui tempus sibi ad penitendum indultum, ad libertatem prauī operis vertit. Reficit adhuc mentem hominis, dono sapientiae Deus, ut in illo cognoscamus quodque potentiam in puniendis peccatis;*

Ecclesiast: 12. *ut docet sapiens, Ecclesiast: 12. Impiis & peccatoribus reddet vindictam. non dicit puniet, sed reddet vindictā, ut ostendat seueram Dei iustitiam, quod non qualicumque modo peccatores puniuntur sit; sed cruciatibus æternis, nisi resipiscant; sed ecce salubre medicamentum, ad occurrendū tam asperæ pænæ nobis datur, donū sapientiæ, ut agnoscendo Deum seuerum vindicem delictorum, nos corrigamus, & praueniā iudicium Dei, quod suadet Propheta Psal: 2.*

Psal: 2. *Apprehendite disciplinam ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Nam qui ieiunus est in hoc Dei sapientiæ dono, citò deficit in via.*

Secundus panis est donum intellectus. Secundus panis ad reficiendos homines ieiunos ne deficiant. Est donum intellectus. Nam licet homo cum sit animal rationale, habeat intellectum proprium; in cognoscendis tamen rebus supernaturalibus nimium debilis est, ita ut illas ex se non tantum percipere; sed ne attingere quidem valeat. Quid enim est aliud

hominis ratio, dum profunda tentat percurrere mysteria, quam linter angustus & fragilis, vastis diuini Oceanus gurgitibus agitur? Quid nostri ingenio conatus, dum gelit diuina prospicere, nisi audax parui culicis, aut scynphis volatus, qui altius solito se tollere nixus, ventorum flatibus arreptus in terram deiicitur? Animalis igitur homo non percipit ea quæ Dei sunt, nisi donum intellectus, hoc est, lumen sibi diuinitus infusum habeat, temporaneam vanitatem ostendens fugiendam, & summam Dei bonitatem suadens amplectendam. Hoc pane refectus Diuus Augustinus lib: 9. Confessionum. Cap: 1.

Aug. *efficaciam eius his verbis exarat. Quam suauē mihi subito factum est carere suauitatibus nugarum? & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudere. Eijciebas enim eam à me vera tu & summa suauitas, eijciebas & intrabas pro me omni voluptate dulcior. Sed non carui & sanguini. Omni luce clarior. sed non iam sedenti in tenebris. omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Asperum proinde ieiunium est, sine dono intellectus: absque illo enim homo non cognoscit continuam pacem inter Angelos, omnimodam concordiam inter beatos, singularem unionem inter corpus & animam, quam non agnoscens minimè curabit, cum ignoti nulla sit cupido. Agnouit hoc perbelle D. Augustinus, & ideo dono intellectus refici summo opere postulabat lib: 13. de Trinitate cap: vltimo inquit.*

Coram te Domine est firmitas & infirmitas mea: illam seruas, istam sano: coram te est scientia & ignorantia mea, ubi mihi aperuisti suscipe intrantem, ubi clausisti, aperi pulsanti.

Tertius panis quo Deus ieiunos in hoc mortalitatis itinere reficit, est donum consilij, cum enim status hominis sit summè periculosus, ubi perpetuò iniquitas pugnat cum iustitia; ebrietas insequitur temperantiam; superbia infestat mansuetudinem; falsitas odit veritatem, ideo rectum homini consilium necessarium est, ne à virtutibus ad vitia deflectat.

Triplex

Consilium triplex homini necessarium.

S. Isidorus.

Gallus Symbolum dispositionis requirit ad actionem bonam.

Psal: 24.

Triplex autem consilium homini necessarium est, ne deficiat in via meriti; primum, ut fugiat mala, hoc est, ut peccata detestetur, non timore supplicij; sed amore Dei dicit enim D. Isidorus lib: 2. Cap: 21. *Qui amore charitatis Dei non peccat, horrescit omne malum, amplectendo iustitia bonum, nec cum delectat peccatum, etiam si sceleris impunitas promittatur. Qui verò salā pānā supplicij in se vitia reprimis, quamuis non expleat opus peccati, viuunt tamen in eo voluntas peccandi, delectant sibi esse illicitum, quod lex prohibere dignoscatur. Ille ergo mercedem boni operis percipit qui amando iustitiam facit, non u qui cum solo metu panarum inuitus custodit. Alterum Consilium homini necessarium est, ut bona & benè operetur, hoc est; ut homo postquam diuinā gratiā erectus est à peccato, vitam suam corrigat, & hosti scilicet; vitio terga vertens, bono quod ex Deo illi est, solidius adhæreat. Hoc ingeniosum antiquorum symbolum præfigurabat. Formauerant illi quondam gallum, ad cuius partem stella micans erat, & apposita inscriptio. *Nec minor inde fama est.* Quo symbolo exprimere voluit, requisitam in homine dispositionem, ad actionem bonam. victus enim gallus tacet, victor verò cantat. Sed tamen dum tacet, cogitat de victoria, & vires reassumens, nouo feruore fortius insilit, & victorem fugat, nec minor inde illi fama succrescit, dum loco victorem mouendo, infugam conuertit. Sic planè, cum homo post conuersionis gratiam vitam suam corrigit, ad virtutes & Dei obsequium reuertitur, non minorem inde meretur laudem: tertium homini consilium necessarium, ut oculos suos humiles, non superbos, timoris & spei, non præsumptionis & audaciæ, sapiens figat in Deo, ut dicitur Psal: 24. *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse eripiet de laqueo venantium pedes meos.* Eleuati igitur sunt sapiens ad Deum oculi nostri humiles, ut ille paternè nos aspiciens, sperantibus & postulantiibus bona necessaria distribuatur.*

Quartus Panis ad reficiendos viatores, est donum fortitudinis: peregrinantibus enim & ad Deum tendentibus, necessarium est robur ad superanda tria obstacula grauissima, scilicet ad resistendum & fugandum hostem animæ. Ut dicitur Iacobi 4. *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis.* ad superandum mundi fallaciam, ut dicitur Iacobi 4. *Quicumque ergo volueris esse amicus seculi huius, inimicus Dei constituitur.* denique ad comprimendam carnem, quæ tria impedimenta nullatenus homo vincere potest, nisi donum fortitudinis muniatur, quo destitutus deficit in via, & qui debebat esse fax beatitudinis, fit umbraculum inferni, seruus insipientis mundi, atque mancipium carnis.

Quintus Panis, quo Deus in via ieiunos reficit, est donum scientiæ: scientiam autem veram non alia causa Deus homini dat, nisi ut per illam tria in hac vita diligenter consideret. Imprimis enim homini serio cogitandum est, unde venerit, quid erit? nec enim melior, nec vilior, nec fortunatior hominis cogitatio esse potest. Nam dum homo vilissimum sui principium, scilicet terram & Cineres considerat, non potest se in vanam superbiam efferre, quæ est ruina omnium virtutum, sed humilia semper meditatatur, & Deo grata Mirabile quidpiam scriptura refert Exodus 9. *Quod Moyses dum projicere cineres versus caelum, tantus fuerit exortus factor, ut nemo eum ferre posset.* Quid aliud cinis iste figurabat, nisi hominem se se tumide iactantem; dum enim cinis iste se se ultra statum suum efferat ad caelum, adeo fit odibilis Deo, ut subito plaga fletus & intolerabilis animæ accedat. Alterum verò & hoc dono scientiæ considerare debet homo, scilicet quod iturus sit ad arctissimam considerationem, totius vitæ nostræ, ut dicitur Sophoniæ 1. *Scrutabor Ierusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos in facibus suis, quod manifestius explanatur Matt: cap: 12. De omni inquit verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent*

Quartus panis est donum fortitudinis.

Iacobi 4.

Quintus panis est donum scientiæ.

Exod: 9.

Sopho: 1.

Matt: 12.

reddent rationem in die iudicii. Si ergo de his, quæ nullum hominem offenderunt, ratio requireretur, quanto magis de verbis inhonestis? cogitationibus impudicis? manibus sanguine plenis? oculis adulterij cupidis? tempore in iniquitatibus consumpro? Ac proinde dono scientiæ opus est, ut per illud sapientius consideremus peregrinationis nostræ miseriam, recogitemus annos præteritos cum amaritudine animæ nostræ, recogitemus vitæ humanæ pericula, fragilitatem propriam, & in hac felici consideratione usque ad extremum perseueremus.

Sextus panis est donum pietatis.

Sextus Panis ad reficiendos ieiunos, est donum pietatis. Necessarium quippe est homini, ut per opera pietatis sibi amicos faciat, qui eum & in periculis huius vitæ protegant, & in iudicii discrimine tueantur. Vera autem pietas in tribus potissimum consistit, scilicet: in dando, commodando, & condonando. Pietas in dando consistit, ne alienæ miseriæ subuenire, negligamus, atque ne rationis participes, brutis crudeliores efficiamur. Si enim ouium greges vnum, & eundem pascunt montem, equorum multitudo eundem campum, & singula ferme hoc modo inter se victum necessarium mutuò suppeditant: quanto magis nos decet, ut quæ sunt communia, propria ne faciamus; & quæ multis debentur, ne soli possideamus. Sed ut crescat nobilissimum, miseratio, ut in manus pauperum, thesauros eleemosynæ deponendo, mercedem recipiamus. Consistit hæc pietas & in commodando, ut si ne spe vulturæ aut lucris, egentem inuermus: his enim solum promittitur, retributio, Matt: 6. *Mutuum date, nihil sperantes & erit merces vestra multa.* Consistit eadem pietas & in condonando; Est enim præcipuum quoddam pietatis opus, dimittere à quo læsus fueris, ut proinde frustra homines se excusare possint, quasi non habuerint, quod in pauperes erogaret. Est enim semper quod impertiaris, si non pecuniam, saltem gratiam;

Matt: 6.

Mutuum date, nihil sperantes & erit merces vestra multa. Consistit eadem pietas & in condonando; Est enim præcipuum quoddam pietatis opus, dimittere à quo læsus fueris, ut proinde frustra homines se excusare possint, quasi non habuerint, quod in pauperes erogaret. Est enim semper quod impertiaris, si non pecuniam, saltem gratiam;

immo est hæc maxima pietas, dimittere iniuriam proximo, ut tibi quoque Deus dimittat.

Septimus quoque Panis ad reficiendos homines ieiunos, est timor Dei, hoc pabulum proponit homini Apostolus Lucæ 12. *Timete eum qui postquam occiderit corpus, habet potestatem mittere in gehennam.* Vidit Beatus Ioannes Apocali: 20. Thronum magnum & candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugiebat cælum & terra. Dei hæc erat præsentia, cuius eminentiam Angeli considerantes tremunt & omnis creatura expauescit, hunc & homo semper timere debet, ut & ab infernali infelicitate liberetur, & beatitudinis efficiatur particeps, quia hoc solis timoratis promissum est. Ecclesiast: 1. *Timor Domini gloria & gloriatio, & laetitia, & corona exultationis* ne igitur & nos fames in anima premat, & ne ieiunij deficiamus in via, dum adhuc peregriamur à Deo, ipsum qui sedulam totius vniuersi prouidentiam gerit, obsecremus; ut nos reficiat pane sapientiæ, scientiæ, & intellectus, consilij, fortitudinis, Pietatis, & timoris ut corroborati hoc pane, iuste & timorati, per omnes mortalitatis vias incedendo, & hic dum viuimus, per communicatam nobis sapientiā, Deum agnoscamus, velut in speculo; & post felicem decessum eundem facie ad faciem videre mereamur, Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECUNDA.

Vnde illos quis poterit hic saturare Panibus in solitudine.

Marci 8.

Sola Dei liberalissima manus omnibus hominum necessitatibus succurrere potest.

Ad tantum iam immensa Dei bonitas apud homines deuenit contem-

contemptum, ut omnia potentem magnæ impotentia ipsimet arguant Apostoli, dum illi in saturandis quatuor millibus hominum defectum panis obijciunt. Sed quæ tanti causa dubij cælestes incolæ? iam vniuersi Saluatorem ex ore Petri proclamantis Deum cognouistis. *Tu es Christus Filius Dei viui.* diuinam tamen illi potentiam negatis. Respicite Iudæos, desperauerunt illi quoque de Panibus in deserto. Matt: 15. *Vnde nobis in deserto Panes?* Et tamen per quadraginta annos manna cælitus misso saturati sunt. Intueamini iustum Danielelem, coniectus ille erat in lacum Leonum, quod idolum Bel adorare noller, desperauerat iam Rex Darius, de eius salute, nam in lacu erant septem Leones, & dabatur eis quotidiè duo corpora, & dux oues, & tunc non data sunt eis, ut deuorarent Danielelem. desperauerat inquam Rex, ne per sex dies si non à Leonibus, saltè à fame interijisset. Venit ergo, Rex die septimo, ut lugeret Danielelem, & ecce & ibi, non est Deus oblitus Danielelem, sed per Habacuc Prophetā ex Iudæa in Babylonem misit illi panem, quo saturaretur, clamauit Habacuc dicens: *Daniel serue Dei tolle prandium, tolle prandium, quod tibi misit Dominus.* Danielelem ultimo. Morabatur Paulus. Eremita in Eremita, & ibi tamen ex misericordi manu Dei panem à Deo quo vesceretur acceperat. *Eia inquit Deus nobis prandium misit verè pium, verè misericors.* Id circò ostendam nos in hac vita velut in solitudine quadam commorantes non nisi panibus à solo Deo multiplicatis, & benedictis saturari posse.

Apostoli cur dubitabant quatuor millia homines à Christo refici posse.

Mirantur Doctores Ecclesiæ, cur Apostoli tot iam miracula Christi videntes, dubitauerint an Christus posset quatuor millia hominum in deserto reficere? siquidem viderant iam antea ab eodem quinq; panibus hordeaceis ad mare Tyberiadis, quinque millia hominum saturata; adeo, ut de fragmentis quæ supererant, duodecim cophini implerentur. Sed reuerentes mysterio non caret, agno-

uerant antea in Christo diuinam virtutem; nondum tamen immensam eius in homines misericordiam perspicere poterant? viderant omnipotentem; sed non intellexerant clementem fore; hodiè dubitant, non quod eius omnipotentiam ignorent, sed ut per nouum miraculum firmissimè iam edocerentur; Deum humanæ indigentia semper præsto, affuturum, etenim Deus quod maiorem illius in se affectum cognoscat homo, tunc potissimum diuino suo auxilio adiuuare illum solet, cum humana præsidia deficiunt, per quod spes mortalium magis erigitur in illum, ut sine vlla formidine firmiter credant, se etiam in ultimo discrimine ab illo non desertum iri. Comprobat hoc S. Chrysostomus: in Matthei cap: 15. *Non in prima inquit die neque in secunda miraculum fecit, sed expectauit ut omnibus consumptis, indigentia coacti, maiori admiratione prosequerentur.* Ac proinde quoties Deus differt hominis succurrere defectibus, facit hoc ut hominem dubitantem ex omni incredulitate eripiat, & in maiorem de sua clementia spem attrahat. Pulchre hoc Iosephus in sua historia illustrauit, ubi inquit causam, cur Deus quando Iudæos per Moysen in desertum eduxit, per integros triginta dies fame illos premebat, nec prius illis manna de cælo pluit; quam triginta diebus elapsis, quia inquit, quædam farina, quam ex Aegypto sustulerant, durauit, tam diu miraculo diuino opus non erat, quia tunc non Deo succurrenti, sed potius sua industrie, beneficium sibi oblatum populus attribuisse. Vult enim Deus, ut priusquam succurrat, appareat nostra indigentia & necessitas, ne alteri quam ipsi præstitum adscribamus auxilium, testatur id sacra pagina 4. Regi: 4. Conspirauerant duo senes libidinoso vulnerati amore, aduersus innocentem Susannam, ut eā coram humano iudicio mortis condemnarent, eumque credidit eis multatudo, quasi senibus & iudicibus populi, condemnauerunt illam ad mortem, & ecce tunc primum cum def-

S. Chrysostomus

Deus humanis defectibus non ita timet.

Iosephus

Deus in defensionem Susannæ Danielē suscitauit.

ceret humanum consilium, nec ullus reperiretur, qui obiectam castissimæ mulieri calumniam falsitatis argueret, Deus suo miraculo præsto illi affuit, Cumq; (inquit scriptura Danielis 13.) duceretur ad mortem, suscitavit Deus spiritum Sanctum pueri Junioris, cui nomen Daniel, qui exclamavit voce magna: *Mundus ego sum à sanguine huius.* Nunc primum cum iam desperata salus esset Susannæ, cum iam omnem spem suam in solo Deo collocaret exclamans, Deus æternæ, qui absconditorum es cognitor, tu nosti, qui falsum testimonium tulerunt contra me, & ecce morior, cum nihil fecerim horum. Daniel instanti suo labio à Deo soluto, & separata vtriusq; senis, inquisitione, & minimè secum concordante responsione, falsitatem testimonij aperuit, ubi exclamavit omnis cætus voce magna; & benedixerunt Deum qui saluat sperantes in se. Magna proinde cura est Domino de suis Creaturis, Psalte diuino loquente, *Dominus sollicitus est mei;* quod Augustinus in eundem Psal: scribens vertit. *Deum curam habet nostri,* ubi subiicit. *Qui inquit curam tui habet antequam esses, quomodo non habebit curam, cum tu es, quod voluit ut esses?*

Cæterum quemadmodum Philosophi docent, quod instrumentum semper in virtute causæ principalis operari debeat in finem & bonum ipsius. Sic planè homo cum sit diuinæ potentie naturale instrumentum, per quem Deus suam mundo notificare voluit maiestatem, si in suis necessitatibus diuinæ providentiæ præsidium experiri vult, in eius semper virtute operari debet, atque in finem & bonum ipsius, idcirco ne miremini Auditores. Si toties in nostra afflictione, licet inuocemus Dominum, patrocinari tamen nobis recusat, quia non in eius virtute operamur, sed in mundi; nostra potius quam diuina spectando; ideo dicit Chrysost: *Ne cures tua, sed Deo ea permitte, nam si satagis, tanquam Deo satages, si vero similitas, Deus providebit.* Non

operamur in virtute Dei, quoties in firma aduersus Deum spe, & fiducia hæsitamus. August: lib: 1. soliloq: cap: ultimo. *Constanter Deo crede, & id totum te cūmitte, quantum potes, nihil tibi euenire permittet, nisi quod tibi proficiat si nescias.* Non operamur in virtute Dei, quoties præcepta eius transgredimur? Iosue 23. *Custodiamus sollicite animas nostras, & cuncta que legis sunt.* Non operamur in virtute Dei, quoties iustitiam lædimus, quemadmodum dicitur Michæ 6. *Ostendam tibi o homo, quid sit bonum & quid Deus requirat à te.* Vtique facere iudicium & iustitiam, & sollicitum te ambulare cum Deo tuo, id est: diuinam in cunctis explorando voluntatem, & illi pro suo posse obsequendo. Non operamur in virtute Dei, quoties nostram agnoscendo indigentiam, toto corde ad illum non confugimus; Deus enim proicere non debet beneficium, sed dare; quod non nisi precibus, teste Seneca emittat. Idcirco non prius Apostolos iuuit in mari periclitantes; quam ad illum clamaret, *Præceptor perimus.* Lucæ 8. Sed quicunq; ad illum puro corde confugit, atq; suas actiones tanquam vera instrumenta in bonum illius, scilicet in gloriam dirigunt, ubiq; illum præsto sibi adiutorem habent. Secesserat in exilium Propheta Elias propter suam Prophetiam, quam ad excitandum, in hominibus Dei amorem, & cultum prædicauerat, & ecce à coruo pascitur est in sua in edia 3. Reg: 17. Proiectus erat Daniel in lacum Leonum, sed quia ob inuocatum verum Deum, pulte Habaquc refocillatus est. Danielis ultimo. Detenta fuit in carcere per duodecim dies S. Catharina Virgo & Martyr, sed quia propter Christi fidem, ab vnica columba sustentabatur. Scitu quoq; dignum memorat Amilius lib: 4. historie Francorum, & Tyrius lib: 6. belli sacri cum mouente Deo per Sanctum Bernardum anno 1098. Christiani profecti essent ad recuperandam terram sanctam, cumq; Athiochiæ extremam victus in edia laborarent, no-

S. Aug: stinus.

Iosue 23.

Lucæ 8.

Elias à coruo pascitur

Emilius

in Dei honorem laborantibus necessaria deessent, rore suauissimo Calitus misso confortati sunt, quo conspersi ita quisq; fatigati corporis & animi vigorem recepit, quasi nihil laboris & molestiæ toto itinere passus esset. Nec certè tantum circa hominem providentiæ suæ gratiam Deus diffundit, verum etiam vilissimis animalibus in eorum necessarijs subuenire solet. August: tract: 24. in Iohannem. *quis enim & nunc pascit vniuersum mundum, nisi ille, qui de paucis granis segetes creat.*

S. Aug: Scribe Isidorus tom: 1. orat: 30.

quod Alcion maris auicula, in litoribus maris soleat nidificare, ouis in ipsa arena expositis, mediâ hyeme, quo tempore magnæ tempestates & congelationes maris fieri solent, nihilominus tamen diuina providentia ita huic auiculæ fauet, ut per integros septem dies, quamdiu fouendo oua pullos non excludat, tranquillè quiescant omnes fluctus maris; nec dum satis est diuinæ munificentie concedit & alios septem dies, in omni tranquillitate maris, donec puli crescant. Similiter Plinius scribit de coruo, cum is parturit suos pullos, quia dissimiles sibi videri in colore: candidiores enim paulo tunc apparent, tunc deserit illos, & tamdiu nullum illis pabulum porrigit, donec plumæ eorum omnimodam nigredinem induant, ubi diuina providentia, in cuius manibus ab æterno omnia descripta sunt, celesti rore pascere illos solet, teste Psalmista. *Qui dat escam omni carni, & pullis cornuorum inuocantibus eum.* Si ita Dominus circa vilissima animalia laborat, quid circa hominem illum laborare dicemus? quem non solum creauit, ut cetera animantia, sed pretioso suo sanguine redemit. Non deserit vllum, quisquis diuinam eius opem implorat Psal: 24. *Vniuersi qui sustinent te, non confundentur.* Comitatur hominem toto vitæ suæ cursu peregrinatem auxiliatrice suâ dextera, testum subleuans viatorem ne corruat, Deut: 1. *Pertauis te Dominus Deus tuus ut so-*

Psalmo 135. v. 25.

Psal: 24

Deut: 1

let homo parvulum gestare filium, in omni via quam ambulasti, donec venires ad locum istum. Affligit te caro ad terminum suum corruptionis, per mundi corruptelas declinans? diuina providentia clypeum castitatis præsto tibi ponit, ut præsentem cum auxilio Deum spectans, mortiferas mundi illecebras facilius euites. Premit te paupertas? diuina providentia, ne in tam graui pressura corruas, æterni præmio te solatur inquitens: *Benedi pauperes, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Instat fortis tentator, quem interdum reprimere, admodum difficile est, & ecce diuina providentia opitulatrice suæ gratiæ vires tibi subministrat, nõ permittens te adeo vehementer tentari, ut resistere non possis, sed potius efficaciter adiuuans, ut vincendo tætare triumphalem æternitatis lauream mercaris 1. Corinth: 10. *Fidelis enim Deus est, qui non patitur quenquam tentari supra id, quod potest; sed (quod summè mireris) faciet etiam cum tentatione prouentum.* denique, quidquid malorum tibi euenire potest, in illis ita te omnipotentia diuina subleuat, ut omnia mundi præsidia superare videatur. Chrysosthomus supra Psal: 14. *Deus suum nobis nostra salutis amatorem significaturus, gallinarum in nobis charitatem, patrum curam, matris misericordiam, sponsi amorem proferat, non quia tantum duntaxat amat; sed quia maiora istis alia non sunt apud nos amoris argumenta.* Magnam fecerat miraculum Eliseus 4. Reg: 4. Viduæ cuidam, quæ cū mortuo marito, à creditore debita exigente, opprimeretur, nec haberet, quo soluere posset, nisi duobus filijs, clamauit ad Eliseum dicens: *Seruus tuus vir meus mortuus est, & tu nosti, quia fuit timens dominum, & ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad seruendum, qui poterit illos de manu eius eripere.* tunc Eliseus misertus præcepit illi, ut acciperet mutuum à vicinis omnibus vasa, clausq; ostio, parum olei, quod domi habebat, in omnia infunderet, & ecce tot vasa gutta olei imple-

Diuina providentia extreme diu oprimu contra omnia mala.

1. Cor: 10.

S. Chrysostho:

4 Reg: 4

Viduæ pauperi olum multipli cauit Deus.

implevit? quo vendito & creditori soluit, & de reliquo cum filiis suis vixit. Fecit & aliud miraculum quādo fames exorta fuit magna, dūm centum viros, viginti chordeaceis panibus saturavit? sed respicite quālo hodiernum Christi miraculum, qui septem panibus quatuor millia hominum ita abundē satiauit, ut septem sporta fragmentorum remanerent? Vnde tanta fertilitas fuit abundantiae in Panibus Elisaei? 4. Reg: 4. Posuit itaq; coram eis ut comederent, qui comederunt, & supersuit. Sed hoc Prophetā impetrauerat precibus a domino. Hec dicit inquit Dominus comedent & supererit. Christus verō per potestatem suā excellentiā, ita septem panes auxit, ut turba hominem id operantem, Deum inuisibilem in corpore visibili cognosceret. S. Aug: Augustinus Tractatu 24. in Ioan: Hoc ergo adnotum est sensibus, quo erigeretur, mens & exhibitū oculis, ubi exercebatur intellectus, ut inuisibilem Deum, per visibilia opera miraremur, & erecti ad fidem, etiam ipsum inuisibiliter videre cuperemus, quem de rebus visibilibus inuisibiliter nosceremus.

Quare cum tanta sit fecunditas in Christi manibus, ut exigua quāq; in immensum augere possit, qui aperiens manum suam, implet omne animal? benedictione, tantum illius beneficium ne spernemus, sed in omnibus pressuris, quae nos vndique circumstant, & in omni nostra egestate, ad illum clamemus. Quis nos poterit hic in solitudine saturare, nisi tu Deus noster. Ne desperemus & in ultimo discrimine, quia desperationis peccatum omnium grauissimum est, eod, quod opponatur virtuti Theologicae, quae omnibus moralibus praestat, & ideo qui desperat non facile auxiliatorem Deum habere potest. Desperavit Iudas inquiens. Maius est peccatum meum, quam ut merear veniam. Nec amplius diuino adiutus est auxilio. Desperavit Caim occiso Abele, cui licet Deus vitam prolongauit, addens ad illius vitam, annos Abellis, nec tamen auxiliatricis dexteræ

A Dei sensit opem. Quicumq; autem in domino confidunt semper ab illo ex omnibus malis liberantur. Confidit in eo Ioseph, cum inordinatum libidinis appetitum reginae, in aula Pharaonis repudiaret, malens illi indignationem grauissimam inferre, quam offendere Deum. Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum. Gen: 39 Sed propter istam fiduciam, non tantum Deo opitulante ex omni periculo ereptus est, verum etiam princeps totius regni a Pharaone constitutus. Confidebant in illo tres pueri, quos fastuosus Nabuchodonosor ob non adorationem statuæ in fornacem ignis ardentis iniicere iusserat. Deus noster quem colimus potest nos eripere de Camino ignis ardentis, & de manibus tuis o Rex liberare. Danielis 3. & ecce in medio flammæ, quæ illis subtracto Dei concursu minimè potuit nocere, Deum laudando illasi exierunt. Confidite & vos Catholici, ex omnibus periculis imminentiibus, & de omni indigentia vestra facile per manus Christi liberandos. Sed discite simul ex tanto eius miraculo in pauperes misericordiam, inquit enim S. Cirillus lib: 3. in Ioan: Cap: 18. Liberalitas nobis hoc miraculo commendatur, & quasi magna voce dicitur, quanto plura dabis liberaliter ac misericorditer: tanto tibi plura largius confluent? fecundissimus enim ager est manus Christi, in his manibus orbis appensus est, in his terra benedicta vberes fructus parurit; in his omnis abundantia inclusa est. vis in tuis bonis fecunditatem, conijce elemosynam in manus pauperum, quia isti sunt manus Christi, & multiplicabuntur in nobis omnia, quaecunq; optamus. Ad te igitur iam o diuina prouidentia confugimus, & in egestate frugum abundantiam; & in fame saturationē & in tentatione victoriā, & in tuo obsequio perseverantiā, & actionibus humilitatem, & in meritis præmium æternum, Amen.

E A.

E A D E M
DOMINICA

CONCIO TERTIA,

Manducauerunt & saturati sunt.

Marci 8.

Afferuntur rationes, quare Christus in deserto turbam panibus, liberaliter reficere voluerit.

Verbū
Dei melius
quā
cibus
sustentat
hominē

Exod: 23

Rupert:

Mirum, quod Christus Dominus turbam famelicam in deserto panibus & piscibus usq; ad satietatem reficere voluerit, cum solo suo omnipotenti verbo eos sustentare posset. Nam in quo est Dei Verbum, ibi fames nulla; sed plena saturitas. Ascenderat Moyses in montē, nullum secum deferens cibum; & tamen ibi mansit quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Exodi 23. Septima autem die vocauit eum Dominus de media caliginis. Ex quo autē Dominus capit loqui cum Moyse, non amplius esuriuit ille, sed Verbo Dei refectus poruit tot diebus manere sine materiali cibo. Rem hanc eleganter tractat Rupert: in citatum locum scribens. Quasi autem quæres: Quomodo tam diu durauit homo sine cibo? Septimo autem die inquit, vocauit eum Dominus de medio caliginis. Fuerit hoc omnino humana possibilitatis, quod præ auiditate celestium epularum, sex diebus panem non comedit, & aquam non bibit. Caterum, nisi septimo die illum Dominus vocasset, natura hominis in semetipsa residens in breui penitus aruisset. Vocauit ergo illum de medio caliginis, cuius vox suavis ac super mel, & satum est dulcis, & vocatione sua sic inopem hominis naturam ditauit, ut usq; ad quadragimum diem non solum cibi, & potus, sed & totius humane conditionis posset obliuisci. Cur ergo Dominus Iesus, de reficienda turba, quæ solum triduo non comederat, adeo sollicitus fuit? præsertim cum nullus astantis turbæ visus esset, qui cibum requireret. Quippe omnes intenti erant verbis Domini Iesu, quibus nullum alium cibum requirebant. Quomodo ergo

A non est veritus ne cibo illo saturati ad luxuriam deflecterent Sic quondā clamabat Noë, diluuium iam iam præ foribus ostendebat; & tamen homines illius temporis non cognouerunt, nec crediderunt, nec vllam diligentiam fecerunt, quo a dolendo illo excidio liberarentur. Et cur adeo cæci, atq; surdi in re tanti discriminis permanebant? Respondet Euāgelista Matt: 24. Quia erant comedentes, & bibentes, & nubentes, & nuptui tradentes usq; ad eum diem, quo intrauit Noë in Arcam. Vnde dūm præ manibus haberent cupiditatum fructus, minimè iram Dei venturam aestimabant. Sic satur D. Chrysost: Homil: 2. in Epist: ad Colossenses. Vnde inquit, erat illorum incredulitas? Ex animo delicato, & molli. Bibebant, & comedebant, & propterea non credebant. Quid loquar de Iudæis? Ducebat Dominus plebem illam Israëliticam per desertum sub Austri flatu, seueriori inquam disciplina, & grauioribus institutis illum coercens, carniū esū, delicias, & superflua vitæ oblectamenta denegans, ut paternum erga illos animum, honestatis, & rectitudinis eorum percupidum cohiberet. Nam ut dicit Seneca lib: de prouidentia cap: 2. Patrium habet Deus aduersus bonos viros animum, & illos fortiter amat: & operibus inquit, doloribus ac damnis exagitantur, ut verum colligant robur. Languent per inertiam saginata; nec labore tantum, sed mole, & ipso suo onere deficiunt. Non fert vllum ictum illa felicitas, at ubi assidua fuit cum incommodis suis rixa, cassum per iniurias ducit, nec vlli malo cedit. At verò rudis & ingratus ille populus languere per inertiam, & carnibus saginatum vitijs succumbere; quā aduersus illa strenuē, & fortiter dimicare volebat. Hinc caeleste manna, Angelorū scilicet panem fastidians, carnibus vesci: & saturari concupiuit: Et tentauerunt Deum, in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis. Quid autē Dominus? sanè tantæ ingratitude infensus, illud eis grauissimum supplicium intulit, ut largiter concederet.

Matt: 24

S. Chrysost:

Seneca.

Psalm: 77

Num: 11

ret iratus, quod strictè denegabat. **Propitius.** Num: 11. v. 31. *Ventus egrediens à Domino, arreptus trans mare coturnices detulit; & immisit in castra, &c.* Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero congregavit coturnicum, qui parum, decem coros. Videte, quæ tantæ abundantia, tantarūq; deliciarū finē habuerunt Iudæi? Subdit pag: sacra: *Adhuc carnes erant in aëribus eorum, neo defecerat huiusmodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis: vocatusq; est illa locus sepulchra concupiscentia.* Ecce felicitatis, & abundantia finem? Ecce quem in locum concepta, consecutaq; vota delicta: nimirum in mortem, atq; sepulchrum. Hæc est felicitatis, & hæderæ natura, quæ quos amplectitur, strangulat. Hoc Regius Vates ex ventorum similitudine assecutus est. **Plal: 77. v. 28.** ita loquens de Deo irato, desideratas Iudæis carnes, & concupitas coturnices dante. *Transulit Austrum & induxit in virtute sua Africum, & pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata.* Quasi diceret: commutavit, transposuitq; ventos, atq; eum, qui illis sub tristi specie opportunissimus, & saluberrimus erat, remouit, totoq; eiecit; illum verò, qui leuissimè, & blandissimè spirans, ipsis maximè exitialis erat futurus, ut inferos sibi grauitè plecteret, in virtute sua, **S. Hieronimus** legit, in fertilitate sua, id est, potentia suæ vi, & conatu adhibito, loco eius induxit, & pluit super eos, sicut arenam carnes, & volatilia pennata. Id est, pluit super eos ad faciem quidem delicias, vororum, afflictionem, felicitatem; in rei autem veritate mortem, sepulchrum, & perditionem. Hinc Venerabilis **Drogo** profunde id penetrans, Deum in hunc modum orat: *Ne pluas super nos coturnices Domine, desideria carnis nostræ, quæ non nisi duobus cubitis leuantur à terra, quia non attingunt dona Spiritus Sancti.* Quasi diceret: ne pluas super nos sicut puluerem carnes, quia caro pulvis est, & in puluerem

deducit. Ne pluas sicut arenam maris volatilia pennata, quia gaudet eadacitas, pennulas mouet. Sed mox in arenam maris conuertitur; gaudet luxuria, modicum volitat, sed mox in arenam maris transit. Omnis enim dulcedo carnis in amaritudinē finit, modicum leuat intelicem animam; sed mox eandem in arenam aggrauat. Cùm ergo res adeo iniqua sit felicitas, cùm satietas panis ad omnia mala impellat hominem, merito hodiè considerabimus, quare **Christus Dominus** turbam famelicā in deserto, ita liberaliter panibus ac pitibus voluit tractare.

Quod **Christus Dominus** ita liberaliter turbam in deserto tractare voluerit, reddit ipsemet rationem in hodierno Euangelio, inquit: *ecce iam triduo sustinent me.* Palam faciens, bene operantibus, & in se confidentibus nunquam suam prouidentiam deesse, propterea, quod meritis debeatur pramium, & iustis operibus merces. Ergo quia triduo doctrinam eius audiens turba, credens omnia, quæ docebat, iam fidei meritum inchoauerat; ideo ut studium illud pietatis approbaret, copiosè eā tractare voluit. Hinc est, quod cum **Deus** totus sit misericordia, & in hoc maximè procliuus; ut misereatur; ideo **Christus Dominus** nostro prouidens bono, hoc nobis consilium dedit, ut semper & vnice id solum peteremus, quod est conforme diuinæ voluntati iuxta illud **Matt: 6. Si autem in celo & in terra.** Sollicitior multo de nostra salute, quam nos ipsi, ut ingeniose obseruat **Abbas Isaac** apud **Cassianum Collat: 9.** sic pronuntians: *Hoc quoq; nemo dicit ex affectu praualebit, nisi uolens, qui Deum credit, omnia quæ videntur, vel aduersa, vel prospera, pro nostris utilitatibus dispensare, magisq; eum pro suorum salute, & commodis prouidum, atq; sollicitum; quam nos ipsos esse pro nobis.* Quasi diceret: **Christus Dominus** sollicitus est non solum pro spiritualibus nostris commodis, sed etiam pro temporalibus: non pro necessarijs tantum, sed etiam pro cō-

Marci 8.

Matt: 6.

Isaac Abbas

moditatibus, ut scilicet commodè vniuersisq; viuatur pro decentia sui status; si vir nobilis, non viliter, si infirmæ conditionis, non nimis splendide.

Huius rei luculentissimum dedit nobis documentum **Deus** **Exodi 11. v. 2.** quando præcepit **Moyse**: *Dices ergo omni plebi, ut postulet vix ab amico suo, & mulier à vicina sua, vasa argentea, & aurea.* Quo fine? nunquid hæc ad victum necessaria? nequaquam; sed quia ad ornatum deferuebant. Prouidit ergo **Deus** commodum Iudæorum, ut quia ingenui erant, non exirent de **Aegypto** tanquam serui, simulq; eorum infirmitati consulens, & concupiscentiæ seruientis, concessit, ut libentissimè exirent. **Ait S. Gregorius** lib: 28. **Moral: cap: 17.** *Per istosq; moderamine, latenti eorum concupiscentia condescenditur, & vicinorum suorum vasis aurei, argenteiq; sublati discedere iubentur.* Ex quo **S. Doctor** tale educit documentum, nimirum, infirmas mentes gradatim ad perfectionem esse ducendas, ne dum in principio nimis anguntur, perfectionem exhorrescant, statim verba hæc subiungens: *Hic diligenter considerandum est, quod mentes vsui vite carnali inhaerentes euelli ab infirmis non possunt, nisi gradatim ducta predicatione proficiant.* Sic **Deus** eductis de **Aegypto** Iudæis ad montem **Sina**, quemadmodum in **Agypto** alienum concesserat: ita quasi iam in spiritu profectis eius concupiscentiam interdixit, præceptum ponens, non concupisces rem proximi tui.

Verum, ut magis adhuc elucefeat, quomodo **Deus** non solum nostris necessitatibus, sed etiam commodis prouidet, considerate **Christum** turbæ in hodierno Euangelio compatiens. *Misereor inquit, super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent, quod manducant, & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.* Qualis obsecro fuit ista tridua sustententia? an certè propter durum **Christi** ita iubentis imperium? minime: imo propter summum præ-

stium beneficium. Ita diserte **S. Matt: cap: 15. v. 30.** *Et accesserunt ad eum turba multa habentes secum muros, cecos, claudos, debiles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos, Iesus autem conuocatis discipulis dixit, misereor super turbam &c.* O suauissimum Dei regimen! ipsam misericordiam, ac gratiarum profusionem, sufferentiam suam dixit.

Illud tamen stupendum, quod **S. Matt: loco citato** addit: *Et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.* Quomodo poterant deficere, licet eos ieiunos dimisisset? nunquid ita locus diffusus erat à vicis, à ciuitatibus, ut mutuo petere non possent, ut mendicare non valerent? Fateor, mare **Galilææ** secus quod **Christus** tunc docebat turbas, parum distare à vicis, & ciuitatibus. Noluit tamen **Christus** ieiunos populos dimittere, quia licet commodato, aut mendicato vivere possent, nihilominus pius **Dominus** considerabat ibi aliquos ita timidos, ut nec commodato petere, aliquos ita verecundos, ut nec mendicare auderent; ideo non solum necessitati, sed etiam comodo consulens, miraculum edidit, omnem suam potentiam mutans in misericordiam, non solum benefaciendo, sed etiam sufferendo. Vnde fit, ut cùm totus eius dominatus, atq; potestas in benefaciendo, & misericordiam profundendo consistat, **Dominij** titulum, ac nomen refugiat, quando vindictam sumit, quando malitiā hominis adactus à se eum repellere cogitur. Profunde id obseruat **Anastasi** **Sinaita**, **Patriarcha Antioch: lib: 7.** **Anagogicarum** contemplat: **Biblioth: Patrum tom: 16.** ostendens Deū post **Adami** è **paradiso** eiectionem. **Dominij** nomen exuisse; & ideo autumat **Euam**, postquam peperit filium, dixisse: *Possedi hominem per Deum, non addendo, per Dominum Deum.* Hinc citatus **Auctor** ita **Iudæos** alloquitur: *Quamobrem autem à Iudæis: diuina scriptura quæ septem decem in capitulis consequenter in paradiso Deum duplici nomine nominauerat, &*

Christi plus cōmodo turbæ, quam necessitati prouidebat.

Deus dū punit nomen **Dominij** refugit.

Gen: 4.

eum Dominum, & Deum appellauerat, statim post hominis e paradiso egressum, ipsum Deum appellauit, & non Dominum Deum. Et statim ipsemet respondet, ideo tunc Deum Domini nomen exuisse ad demonstrandum, eorum qui extra Ecclesiam sunt, tantum Deum esse, id est, inspectorem, & iudicem; eorum autem, qui intra illam, & Dominum, id est, gubernatorem, ac benefactorem.

Consultius est frequenter communicare.

Alteram rationem inuenio, quare Christus ita liberaliter turbam in deserto tractauerit: quia illis panibus, figurabat sacratissimum Eucharistiae Sacramentum, in lege gratiae instituendum, ut hac liberali tractatione, ad frequentem eius usum homines alliceret. Consultius siquidem est, frequenter, quam raro communicare, ut expresse docet S. Thomas 3. parte q. 80. a. 10. & in 4. q. 3. dist. 12. a. 1. quaestiuic: 2. unde S. Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. 4. dicit: *Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis? quotidie accipe, ut quotidie tibi prosit, sic uiue, ut quotidie merearis accipere.* Qua de re aurea est sententia Cyrilli Alexandrini in Ioan. lib. 3. cap. 37. qui postquam dixisset, corpus Christi in Sacramento ratione vnionis vitam tribuere immortalem sic addit. *Quia cum ita se habeant, sancti baptizati homines, & diuina gratia participes facti, statim in Ecclesia proficiunt, & longo temporis spatio propter simulatam religionem mystice communicare Christo recusant, ab aeterna se vita procul repellere, quippe recusatio eiusmodi, quamuis, ex religione proficisci uideatur, & scandalum facit, & laqueos instruit, quare oportet omnibus uiribus a peccato mundari, & recte uiuendi iactis fundamētis, magna cum fiducia ad sumendam vitam concurrere.* Vbi S. Cyrillus simulatam religionem appellat abstinentiam a communione, propterea, quod eiusmodi homines cum reuera ipsi male uiuere appetant, libereque in peccatis grassari, religionem simulat, quia horrent, & merito frequenter, communicare, ac peccare; & ideo, quia peccatum relinquere decreuerat,

ane etiam peccatores ex longa abstinentia publicentur, religionem simulant.

Quocirca egregie citatus Cyrillus infert: *Varia sunt diaboli, multiplicesque ad decipiendum insidiae: nam primum ad uiuendum turpiter inducit, deinde, cum malis onerati fuerint, tunc abhorreere a Christi gloria suadet, qua possent a turpitudine voluptatis, quasi ab ebrietate reuocari.* Praeuidet sane pessimus insidiator, quod si frequenter homo accedat, ad Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, licet peccatorum habitibus onustus, non tamen cum aequalibus, virtute huius sanctissimi Sacramenti, contra habitus posset effici fortis, & ab ebrietate vitiosa reuocari; ideo simulat religionem, ut hominem magis irreligiosum; magis maculatum constituat, ac tali abstinentia a sacra communione, eundem in sensum reprobum adducat, & damnationis aeternae reum faciat. Et quid his temporibus frequenter spectamus, ita ut prorsus astutia infernalis serpentis deplorare cogamur, qui semper contra Deum militans, ordinemque peruertens, ac sanctissimis illius legibus obstitens; quemadmodum illi a principio restituit, & homini in paradiso iussit, ut contra Dei praeceptum cibum vetitum sumeret, vitam illi diuinam ex tali esu promittens; ita nunc quando Deus panem Eucharisticum nobis instituit, ut quotidie sumeretur, mortem interminat si edatur, utrobique mendax, utrobique perfidus. Nam sicut, in paradiso vitam homini eripuit, & mortem induxit ex esu; ita nunc ex sacratissimi Eucharistiae Sacramenti abstinentia idem damnum intendit. Quod videns Christus noluit ex deserto homines ieiunos dimittere, ne deficerent in via, panem Eucharisticum significans, quem dum homines diaboli astutia non edunt, certum sibi interitum parant.

Hoc indicare uoluit Salomon. Prouerb. 9. inquit: *Sapientia edificauit sibi domum, excidit columnas septem. Immolauit victimas suas, misit uinum.*

Mille artes diaboli ad decipiendum hominem

Guarri-
cus Abbas.

Predicatoris
Euangelici sunt
columnae Ecclesiae.

& proposuit mensam. Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mania. Quenam sit haec domus, quae columnarum, quae arx, quae moenia a diuina sapientiae manu parata, varijs varijs interpretantur. Aliqui intelligunt naturam humanam Christi, quae dum formaretur in utero Mariae, facta est domus ad quiescendum, & arx fortissima atque munitissima ad pugnandum. Ita Guarrius Abbas Serm. de Annunti. inquit: *Ex Maria sapientia edificauit sibi domum, & in ipsa parauit sibi thronum, cum in ea, & ex ea corpus aptauit sibi, ita ad omnia perfectum, & congruum, ut & domus ei sit ad quiescendum, & thronus ad iudicandum, quod primum tabernaculum fuit ad pugnandum.* Nihil enim in natura Christi apparuit primum, quam tabernaculum ad pugnandum, & expugnandos Dei inimicos. At uero communis sententia sanctorum Patrum, qui domum hanc intelligunt, Ecclesiam sanctam. Sed illud difficultatem auget, nimirum, *Excidit columnas septem;* quae enim sunt istae columnae, adeo firmae, & stabiles, ut non nisi per manum ipsiusmet incarnatae sapientiae excidi, potuerint? Communiter enim columnae Regiarum solent non per manus Regis, sed per manus artificis excidi, ac dolari. Cur ergo necessarium fuit, ut in adificatione domus Ecclesiae, eius columnae non per alias manus; quam per manus ipsius Regis, ipsius incarnatae sapientiae, ipsius Domini Iesu exciderentur?

Rationem hanc opinor esse: quia istae columnae sunt Euangelici praedicatores, qui excidendi erant a possessione, & amore secularium rerum: in eoque firmandi, ut per mundi abnegationem diuino seruirent ministerio; propterea nullis alijs manibus, nisi solius Iesu excidi poterant. Ita discurret Salonius, dum ait: *Quomodo ergo excidit sapientia columnas? Excidit (aut columnas) quia mentes praedicatorum ab amore praesentis saeculi, uelut a sua lapidicina separauit, & ad portandam eiusdem Ecclesiae fabricam erexit.* Ne miremini, quod ubi excidendae

essent humanae mentes ab amore saeculi, tanto operi per se institerit ipsa incarnata sapientia, ipse Dei Filius Iesus. Hoc olim uaticinatus fuit Isaias cap. 11. his uerbis: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hodo accubabit; vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Quomodo obsecro puer paruulus praeficiatur tot feris regendis? solent pueri agnuculos, & vitulos ducere communiter; sed lupos, pardos, leones, etiam vir robustus tractare non ualet. Quomodo ergo non potius uiri strenui assignantur, qui leonum, pardorum, & luporum greges inter oues ducant, sed puer paruulus ad hoc munus eligitur? Audite mysterium, puer hic paruulus ille est, qui paulominus, quam Angeli minoratus est, qui solus efficere potest, ne brutae, & ferae hominum mentes mundialibus pascuis inhareant, sed euolent ad sublimia caelorum. Profunde id ponderat. S. Greg. lib. 2. Ezech. hom. 6. circa scribens: *Puer ergo nos paruulus uocat, quia is, qui paulo minus, quam Angeli minoratus est, per charitatem, quam nobis tribuit, in hoc nos mundo mentem figere non permittit. Unde donum suum flagella permiscet, ut nobis omne, quod nos in saeculo delectat, amare sciat, & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad celeste desiderium inquiet excitet.* Ecce solus puer Iesus, carnales, & ferros hominum animos a mundo abstrahere potest, ut in sublimibus caelorum aeternae quieti uiuant, quos pane Eucharistico ideo liberaliter tractare uoluit.

Figuram istius mysterij praefisse video in Abrahamo, qui ut trahe-ret in tabernaculum suum peregrinos, dicebat illis: *Ponam buccellam panis, & confortetur cor uestrum.* Cur non tauros, cur non vitulos, cur non altilia? Nimirum, iam tunc odorabatur Abrahamus efficaciam panis Eucharistici, qui validissimus omnium est ad attrahendos hominum animos. Hinc Christus Dominus Matt. 4. uocans Apostolos aiebat: *Venite post me, & faciam uos*

Isaia 11.

S. Greg.

Geni 18

Matt. 4.

am vos fieri piscatores hominum. Cur autem quæso piscatores? scilicet, quia iam tunc meditabatur Dominus sui corporis panem, qui verbi diuini hamo obvolutus, inelcatum mundum ad Euangelium haberet. Dicit Petrus Chrysostolus: Serm. 28. *Venite, & faciam vos piscatores hominum, ut vitalis esca inest, ut hamo celestis verbi de montibus gurgite animas ad lucem tolleret sempiternam.* Quid elegantius dici potuit? ubi hamus diuini verbi paratur, qui capiat homines, apponitur illi Eucharistia diuina esca vitalis, & mox de huius cibi efficaciam gens hominum multitudo ad vitam trahitur. Quo respiciens Oseas Propheta dicebat: cap. 11. *Ego quasi nutrum Ephraim portabam eos in brachijs meis, & nescierunt, quod curarem eos in vinculo charitatis.* Vbi Rufinus, per vincula charitatis intelligit paradisum, plenum spontaneis epulis, quæ à ligno vitæ, & à cæteris arboribus proueniebant, ut facile intelligamus, corpus & sanguinem Dominicum, rectè vocari funiculos charitatis: quoniam in hoc augustissimo sacramento existunt spontaneæ, & largissimæ epulæ, quibus Redemptor noster mundum inelcat, & arctissimis vinculis ad se vniuersos trahit.

Verum si diuina sapientia domum Ecclesiæ fabricauit, ut nos in ea pane Eucharistico liberaliter tractaret, cur nos ad eam gulositate quadam inuitare videtur Matt. 12. *Ecce prandium meum parauit, tauri mei, & altilia accisa, & omnia parata, venite ad nuptias,* præsertim cum voluptaria ciborum Deum sibi aduersarium teneant. Sic Numer. 11. clamabant murmuratores Iudæi: *Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porri, & cepa, & allia.* Quid ergo Deus? misit illis multitudinem coturnicum, sed malo ipsorum. Psal. 77. *Adhuc esca erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super illos.* Cur quæso tanta Dei ira super illos? An certè nefas adeo magnum erat desiderare pepo-

nes, cucumeres, cepas, & alia? Unde ergo horum desiderium tantam ruinam peperit? Respondet Theodorus in catena Græca: *Quod autem fuerit de impijs supplicium sumere, quæ sequuntur, aperte declarant. Non enim prius cessauit incendium, & illi Ægypti memoriam repetunt, in his etiam quæ appetitum potius prouocant, quam naturam satisfaciunt.* Quasi diceret: cupiebant miseri non frugalia, sed superflua alimenta, non quæ Deus naturæ necessaria designauerat, sed quæ homines quæsierant, ut appetitus proriperent, ut incenderent cupiditates: ideo non mirum, quod seuerum Dei supplicium subierint.

Si sic, quomodo ergo incarnata sapientia dicitur, immolasse victimas suas, miscuisse vinum, & proposuisse mensam suam? Nunquid Dei regnum in esca, & potu consistit? ut carnibus nos inuitet, ut vino velit attrahere? ut scilicet agnoscamus, quomodo Deus avarum hominem ad se attrahat, veluti & ipse avarum se constituendo. Quomodo ut gulosum, ebrium, ciborum auidum, lucretur, se ipsum ut ita loquar, quasi pocillatorem insinuat. Vidit sanè immensus Deus auidum hominem, & paradiso ob escam extorrem; ideo ad escam eum inuitat, ad potum, simulans se ipsi delectari, velut homo. Hinc Christus Dominus Lucæ 12. v. 37. in regno cælorum conuiuia fieri asserit, quibus seipsum affirmat ministraturum: *Faciet inquit, illos discumbere, & præcingat se, & transiens ministrabit illis.* Quid ergo? ideo ne Deum epulis delectari, aut vino inebriari dicemus? Concedit libenter Dionysius Areopagita Epistola 9. ad Tirum, Deum inebriari, sed suo vino. Ipse inquit, etiam bonorum omnium auctor Deus, ebrius esse dicitur, propter redundantem, & quæ mensam superet, tanta epulationis immensitatem: ut enim in nobis in mala est ebrietas, & immoderata expletio, & mentis sensuumque dimotio; sic etiam in bono in Deo ebrietas, nil aliud intelligenda est, nisi redundans secundum causam, præexistens in eo omnium bonorum.

Theod.

Deus seipsum multiplicat, ut peccatores conuertat.

Lucæ 12.

S. Dionysius.

Ebrietas in Deo qualis.

rum immensitas. Hoc igitur vino Deus ebrius dicitur, epulis saginatus, quid ergo mirum, si nobiscum etiam ea communicet, ut nos ea desideremus. Nam si spiritualia nobis diceret, non intelligeremus, non appetereamus; ideo sub carnalibus ea velans, ad mensam, ad carnes, ad vina nos inuitat.

Quod equidem verum esse facile comperiemus, si attente scripturas sacras reuoluerimus. Quid enim Deus aliud in Canticis fecit, nonne carnalem hominem ad se inuitauit? sub corporalibus spirituales illas sanctissimas obumbrans diuitias, eod quod tunc homines corporales, & carnales essent. Quid in Regum libris, nonne superbos? Quid in Machabæorum, nonne iracundos? militariq; gloriæ cupidos? ut sic ad humanas voluntates, imò voluptates multiplicatus Deus, utq; homines ad se attraheret, eorum amore extra se quodammodo factus esse videatur.

Ita concludit S. Maximus economorum cap. 86. Biblioth. Patrum tom. 7. *Iusto quoque, præ veritate dicendum est audacter, ipsum videlicet Authorem omnium, bonoq; cunctorum amore permotum, propter excellentiam amantissimam bonitatis, extra se effici, creaturis omnibus prouidendo, ac bonitate, dilectione, & amore quasi demulceri, nec non vi super substantiali, illum extra se rapiente, & nunquam deferente, ab eo, quod ab omnibus, & supra omnia eleuatum erat, in id de primi, ut in cunctis esset.* Eruditè profecto: Vis etenim supersubstantialis amoris, ita Deum persecuta ast, donec eum ita deprimeret, ut in cunctis esset, omnibus omnia factus, spiritualis cum spiritualibus, corporalis cum corporalibus: propter quod & in deserto panibus turbam reficere, & nos in Ecclesia sancta, corpore & sanguine suo liberaliter tractare voluit, quo nihil desiderabilius, nihil suauius inueniri potest?

Tertiam rationem liberalis istius tractationis, video esse perseuerantiam turbæ, ipsomet Christo respondente: Matt. 16. *Quia ecce iam tri-*

duo perseuerant mecum. Perseuerantibus autem nunquam solet deesse diuina prouidentia, quæ maximè tempore necessitatis sese prodit. Legimus 3. Reg. 17. quod fame inualecente, & torrente Carith: exarescente, factus esset sermo Domini ad Eliam dicentis: *Surge, & vade in Sarephtha Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri vidua, ut pascat te.* Videte, quanta Dei prouidentia erga Eliam, zelantem pro honore Dei, sepeq; in hoc pio negotio perseuerantem. Surrexit; & abiit in Sarephtha cumq; venisset ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, & vocauit eam, dixitq; ei: *Da mihi paululum aquæ in vase, & bibam.* Cumq; illa pergeret, & afferret, clamauit post tergum eius dicens: *Affer mihi obsecro, & buccellam panis in manu tua.* Quis Eliæ pascendi gratia, hæc à diuina misericordia, & prouidentia ordinata fuisse non fatebitur? Quoniã dum terra negatis imbribus sterile sceret, fames sauiet, arida siccitate torrens, Carith alueo vacuo potum negaret, corui escarum baiuli non apparerent, tunc Deus ieiuno Eliæ dixit: *Hunc locum desere, & confestim perge ad Sarephtha sidoniorum vrbeulam: Præcepi enim ibi mulieri vidua, ut pascat te.* Quam ubi primū vidit, ab ea paululum aquæ petijt, & buccellam panis; paruo quidem contentus, & si longo itinere fessus, latrante stomacho præ fame, & siti exstians.

Et nihilominus rem altius perscrutando, non soli Eliæ, sed & illi mulieri, aquæ potum, & buccellam panis Prophetæ præbenti, Deus tunc prouidit. Hoc assecutus est Abulensis suauitatis sagacitate, qui in citatum locum 9. 24. concludit: *Dicendum igitur, quod quauis Elias iret, ut pasceret ab ista muliere, magis tamen uoluit ad pascendum eam, & in hoc Deus uoluit benefacere isti mulieri valde, plusquam omnibus uiris ac mulieribus Israël.* Nam ipsa iam consumenda erat fame, cum filio suo, quia non habebat, nisi modicum farina. Ergo arcana Dei prouidentia

3 Reg. 17.

Diuina prouidentia in necessitate non deest.

Abulens.

dentia, cum videretur sollicita esse de suo Elia pascendo, & ipse pergeret in locum, ubi alimonia ipsi prouisa erat, non minus sollicita fuit de muliere in dura fame conseruanda. Vnde dum Propheta paululum aquæ, & buccellam panis supplex petijt, ac hians accepit à muliere pauperula, & necessitate oppressa, non tamiuit, ut ipse à muliere pasceret, quam ut eam ipse pasceret. Nimirum pia hæc vidua egestate summa laborans, dum alacri animo paululum aquæ, & buccellam panis, ignoto ac famelico hospiti donaret, res è diuerso vices mutauit, & beneficentiam reciprocavit, atq; escas, quas apud se non inueniebat, sibi copiose fecit. Addit citatus Abulensis: *Elias iuit, ut pascetur ab ista muliere; magis tamen bat ad pascendum eam.* Nam dum mulier frustulum panis libenter daret, perentem farine fontem domi paratū inuenit, lucroso pietatis fanore. Adeo magnum est, virum sanctum patronum habere.

Ad comprobationem huius veritatis, præcipuum locum ex scriptura sacra hac adduco. 4. Reg: 13. *Elisæus agrotabat infirmitate, qua & mortuum est. Descenditq; ad eum Ioas Rex Israël, & flebat coram eo, dicebatq;: Paterni, curruis Israël. Quid est? nonne multi currus erant potentissimo Regi, multi armati duces, qui apud hostiles gentes eius gloriam æternarent. Cur ergo in vno Elisæo, moriente ita desiebat, quasi nullus iam triumphalis currus ei superesset, in quo posset se super hostes efferre. Ne miremini: sciebat probè optimus Rex, se à sancto Propheta plus gloriæ habuisse apud hostes, quam à cæteris ducibus sui exercitus. Ait Iosephus lib: 9. Antiquit. cap: 8. Cum Elisæus aegritudinem incurrisset, venit Israëlitarum Rex visitare eum, & dum eum, in nouissimū inuenisset, flere cepit eo vidente, & ingemiscente, patremq; & sanctum sui regni vocare; præter eum se dicens, nunquam contra hostes armis egisset, sed illius prophetia sine dimicatione vicisse, qui dum à vita discederet. Hæ-*

Abraos inimicis captiuandos relinqueret. Ita bonus Rex non ducibus fortissimis, sed vnius S. Prophete Elisæi precibus, omnes regni fortunas, & victorias, & glorias acceptas referebat. Qui si mansisset in viuis; etiam sine armis, & ducibus, sperasset Rex glorificanda sua imperia.

Adduco in probationem, huius veritatis historiam à Paulo Orosio conscriptam libro 7. cap: 36. cum aduersus truculentissimum tyrannum Gildum expeditionem. Mascezil pararet, ita scribit: *Igitur Mascezil, iam inde à Theodosio sciens, quantum in rebus desperatissimi oratio hominū per fidem Christi, à clementia Dei impetraret.* Caprariam insulam adiit, vnde secum sanctos seruos Dei aliquot permotos precibus suis suppleuit: *cum ijs orationibus, & psalmis dies, & noctes continuans, sine bello victoriam meruit, ac sine cede vindictam.* Agnoscente magnanimum Principem, qui in exercitu parando, nihil prius curauit, quam vel à remotis insulis sibi Dei seruos adiungere, quibus victoriam sine bello potitus, maxime exaltauit gloriam suam. Modum autem victoriæ obtentæ sic enarrat. *Tertio, demum die post noctem, orationibus, hymnisq; pernoctem ab ipsis cælestium sacramentorum mysterijs circumfusum in hostem processit: & cum ad eos, qui primi accurrerant, pia pacis verba iactaret, signiferum quendam insolenter obstitentem, & iam iamq; pugnam excitantem gladio percussit in brachio, eumq; manu debilem ipsa vulnere cœgit prouum inclinare vexillū.*

Quo viso reliquæ cohortes deditionem iam fieri priorum existimantes, certatim sese ad Mascezilem signū tradidere conuersis Barbari. Quorum magnam multitudinem Gildo ad bellum deduxerat, defectū militum destituti, in diuersa fugerunt. Gildo, & ipse suam molitū, arrepta nauis, & in altum prouectus, ac deinde remocatus in Africam est, post aliquot dies strangulatus interiit. Nusquam ergo ita gloriosam victoriam reportarunt Principes de hostibus suis; quemadmodum Mascezil habuit per viros Sanctos sibi adiunctos. Ac pra-

Orosius

In bello plus valent orationes quam arma.

inde non est mirum quod Ioas Rex totam suam spem in Elisæo Sancto Propheta posuerit, plus eius meritis, & orationibus, quam armis tribuēs.

Sed videamus, quid ploranti Regi Propheta Domini responderit? *Esse inquit arcum, & sagittam, cumq; allata essent, iterum iussit Propheta, ut poneret manum super arcū, quod cum ille fecisset, superposuit Elisæus manus suas manibus Regis, iaciente autem Rege sagittam dixit Elisæus: Sagitta salutis Domini, & sagitta salutis contra Syriam.* his verbis, prædicens ei demolitionem Syriæ. Sed quid necesse erat manibus Regis manus superimponere? Sanè: quia ipsemet Rex proficerebatur, quod, non armis sed prophetia, id est, oratione Elisæi victorias obtinisset, quam etiam post mortem Elisæus fusurus erat. ideo manus suas manibus Regis imposuit. Ad ostendendum, ut docet

4. Reg: 13.

Lycanus

Isaie 41.

Lycanus, quod meritis eius daretur Regi signum victoria. Attendant hoc Imperatores, Reges, Principes, & sciāt victorias non ex ipsis, sed ex Dei seruatorum oratione prouenire: & quod vanus sit omnis eorum labor, vana omnia eorum arma, nisi Ecclesia sancta per suas humiles, & deuotas supplicationes eisdem manus imponat. Magis enim oratione bella vincuntur, quam armis. Sic de Abrahamo, eundemq; posterorum victorijs locutus est ipsemet Deus Isaie 41. *Vocabit nomen meum, & adducet magistratus quasi lutum, & velut plastes conculcans humū.* palam faciens, Abrahamum, & eius posteros, non armis, non robore vicisse gentes duplo maiores, ac fortiores: quam ipsi essent, sed oratione, nomine Domini inuocato, quod sacratissimum nomen, quam orationē, postquam semel, & iterum intermiserant Machabæi, ab Antiocho Rege primum, ac iterum superati, Principem exercitus Iudam amiserunt, ut cognoscamus, quomodo victoriæ non ab armis, sed ab oratione sacerdotū proficiantur.

Cuius rei pulchram affert rationem S. Chrysostomus: Sermon: de Moyse

in primo tomo, quia non tam exterior, dum bellum geritur, est pugna: quam interior, hoc est inuisibilis, non solum cum hominibus, sed etiam cum dæmonibus signa conferuntur. Quod statim adnotauit in illa victoria Iosue Moyse orante. *Fuit inquit, Moyse orante occulta pugna, manifesta victoria, latenter dimicat, ut euidenter deuincat.* Præclare satis, duo sunt inimici, dum Catholici pugnant, visibiles alij, alij inuisibiles, contra illos militibus, contra hos sacerdotibus opus habemus; cum his pugna occulta, cum illis manifesta. Ut ergo victoria sit euidentis, ut manifesta inimicorum exterorum deuictio, necesse est, ut prius occulti vincantur hostes, qui fortiores sunt; cum autem spirituales sint, non carnalibus, sed spiritualibus oppugnantur armis, nimirum oratione, precatione lachrymis. De istis hostibus ita concludit citatus Chrysostomus: *hostis dum oras premitur, dum cessas erigitur.* Vnde quando sanguis Christianorum, funditur, quando bella infeliciter geruntur, victoriæ hostium non nostris armis, non illorum viribus, sed desideria deputari debent, quia non oramus, quia occultam non deuincimus pugnam, quia prius hostes inuisibiles non debellamus.

S. Chrysostomus

Quid censeris? vincerenturne fidem Christi profitentes ab infidelibus, ab Hæreticis, à Iudæis, à barbaris, si sæpius in Ecclesia sancta feruenter ad Deum funderentur orationes? minimè: quoniam ipsi maiori digni sunt ira, quorum scelera amplius Dei prouocant vindictam. Sed ideo vincunt, licet totj sint in peccatis, licet ipsis inferni digni poenis, quia deest sacerdotum oratio, defunt populi supplicationes. Expolitabat Abraham à Domino Deo, quandonam possessurus esset terram sibi promissam, cum iam ipse senesceret, liberisq; careret. Cui Deus aperuit tempus, nimirum post quadringentos annos, hanc rationem adiiciens: *Nondum enim completa sunt iniquitates Amorrhæorum.* Quas videbat Deus?

Negligentia orandi barbaris exercitus Catholicos subiicit.

Gen: 15.

R. 3

post

post quadringentos annos complendas, nimirum eo tempore, quo Israëlita de Aegypto egressi contra illos pugnaturi erant. Et nihilominus si attente sacras literas legere voluerimus, videbimus in prima pugna contra Amalech defecisse Israëlitas deficiente oratione: sic enim dicit sacer textus Exodi 17. v. 11. *Cumque leuaret Moyses manus, vincebat Israël: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec.* Verum si peccata Amalec iam completa erant, si eius iniquitates Dei irā prouocabant, si iam aduenerat tempus eius delationis, quid opus erat oratione, ita ut hac deficiente, impius Amalec contra sanctum Dei populum insurgeret, ac praualeret? Causam reddit S. Chrysostomus: ne videlicet humanum, & non celeste illud certamen reputaretur. *Oratio inquit, in ultionem inimici dirigitur, cum scelera iam interitum prouocant, ne dum Moyses oratio circa victoria effectus minus valeret, inimici virtus in populum Dei potentior esset: ut non iam celeste, sed humanum certamen ab omnibus putaretur.* Ergo occisionem, ac stragem merebantur perfidi barbari, grauissimis eorum sceleribus Dei vindictam prouocantibus; & tamen deficiente oratione superabant: quia virtus eorum per orationem non erat infractione, quae naturaliter vincebat virtutem Israëlitis, eo, quod Amalecitas, viribus, ac corpore maiores, artibusque bellicae peritiores essent. Proinde, ut Israëlitas vincerent, & certamen, atque victoriam aestimarent non humanā, sed diuinā, oratio necessaria fuit, quae eorum inuolueret virtutem, armisque debilitaret.

Ita planē hūc temporibus, infideles Turcae, scythae barbari, perfidi Haeretici, digni sunt mille infortuniis, mille apud Deum poenis, semper in se Dei vindictam prouocantes; & tamen frequenter vincunt fideles, fugant catholicos, eorumque exercitus prosternunt: quia deest sacerdotum oratio, deest Dei offensi deprecatio negligentibus id primarijs capitibus. Nec quēpiam moueat illa dubita-

tio, quid si peccata graua adfint, si populus sit malus, si Princeps peccator, si Respublica plena nefandis, nūquid non pessum ibit, licet sacerdotes orent? Fateor interdum etiam orantibus sacerdotibus ob peccata enormia regna desolari. Verum & hoc ipsum, quod peccatores non conuertantur, quod tanta scelera grassentur, quod impij in dies magis obdurentur, non aliunde procedit, nisi quia sacerdotes, quia Pontifices non orant. Sint ferrea peccatorum corda. sint adamantinae ceruices: ad sacerdotum tamen orationes pro se fufas, vna Dei inspiratione, vno spiritus sancti afflatu emollientur, & de suis delictis poenitentiam agent, ac Deo reconciliabuntur.

Hoc in illa horribili statua Nabuchodonosoris praesignatum video. Daniel: 2. v. 34. Cuius pedes ferreos, non ferrum, sed lapis sine manibus excisus comminuit. Videbas ita, ait Daniel: ad Regem, donec abscissus est lapis de monte sine manibus: id est nulla humana industria, & percussit statuam in pedibus eius ferreus, & comminuit eos. Huius statuę caput erat ex auro optimo, pectus & brachia de argento, venter & femora ex aere, tibiae ferreae, pedum quaedam pars erat ferrea, quaedam autem fictilis. Vultis scire, quid portendebat, profecto hominem spiritualem imperfectum, cuius miserrimus status. Ita elucidat Richardus a S. Victore lib: de eruditior: homin: p. 1. cap: 27. sic loquens: *Per aurum potest intelligi arrogantia, per os pertinacia, per ferrum seueritas, per testam impatientia.* Egregie sanē: nam spiritualis homo, quasi aurum ceteros omnes despicit, supra illos se eleuans, sicut aurum supra metalla; argentum, quia dulcem sonum habet, iactantiam significat; aere quod durabile pertinaciam: ferrum, quod cetera domat, sauitiam: per testam autem quae frangitur, impatientia exprimitur. In rei veritate ita comperimus: nam sicut nemo melior; quam spiritualis proficiens; ita nemo deterior, quam spiritualis defici-

deficient, qui interdum ita in sua persistit malitia, ac si ferreus esset: ita impatiens euadit ad correptionē, ut etiam blandae correptionis verbum, patienter tolerare non valeat.

Ergo ne iam de his desperandum erit? minime: licet enim nulla adsit humana, quae eos corrigere possit industria; adest tamen diuina, suavis nimirum illa spiritus sancti inspiratio, interna illa coelitus facta illustratio. Idcirco non ferro, non armis, non humanā conuertuntur peccatores industria, sed diuina inspiratione, ac inflammatione; ad hanc autem acquirendam, vnicum medium est oratio Praesulis, oratio Sacerdotis. Sic quondam D. Bernardus, cum parisiis nil effecisset praedicatione, nullūque penitus peccatorem conuertisset, ad gemitus, ad orationes se contulit, & ecce sequenti die innumerabiles ad Deum traxit, ut refert Ioan: Maior in speculo Exemplorum, verbo conuersio, exemplo 9. Aliud magis horrendum scribit Petrus Damianus, ut habetur in praeo spirituali lib: 4. cap: 15. fratrem mortuum, dum ad sepulchrum alij fratres ducerent, inter missarum solemnias resuscitatum, Deum blasphemasse, virginem sanctissimam maledixisse, crucem conspuisse, tandem se damnatum proclamasse. His tamen minime territi fratres ad orationem ita instanter confugerunt, ut non prius ab illa se erigerent, donec salutem fratris impetrassent. En quantum oratio sacerdotum prodest.

Hoc onus eis Deus videtur impositum. Osee 4. v. 8. de Sacerdotibus loquens: *Peccata populi mei comedunt.* Quem locum varij varie exponunt. Quidam pro Peccatis intelligentes poenas peccatorum, sic accipiunt, quia sacerdotes comedunt, id est, luunt poenas peccatorum populi, quorum sua dissimulatione causa fuerunt. Vnde Theodoret: in hoc loco dicit: *Metent quae seruerunt, & suorum peccatorum fructum vindemiant.* Alij verd. ut S. Hieronymus, Haymo, Hugo, Lyranus, pro Peccatis hostias intelli-

gunt, quae offerebantur pro peccato, dicuntque sacerdotes peccata populi comedere, quando sacularium, peccata extenuant, quasi non magna, fragilitatem naturae allegantes, & ita eos demulcentes, ut non sint anxii, se ipsos ad satisfactionē pro eis, offerentes idque eo fine, ne temporalia stipendia amittant. Sic exponit S. Gregorius Homil: 17. in Euangelia: *Cur inquit peccata populi comedunt, nisi quia delinquentium fouent, ne temporalia stipendia amittant.* Adhuc clarius Arias. *Optant inquit, magnam peccatorum escam, quae suam illis mercedem cum quaestu, compendiaque suppedient.* Audiant haec, & diligenter considerent Principum confessores, ac consultores, qui gratiam ut aucupentur, qui emolumenta, qui dignitates, qui honores, qui commoda, qui redditus, qui tandem potentiam, & dominatum ambientes, doctrinas nouas inueniunt, ac sensui accommodatas, sollicitē inquirentes vanas distinctiones, praecisiones, declarationes, glossas, donec tandem velint, nolunt, quod ipsi ambiunt, asserunt. Quorum in hoc totus conatus, ut conscientiam Principum sedent, ut sic malum eis bonum appareat, & ipsum vitium virtus, quod ab anno 1665, per totum ferme triennium in Polonia nostra spectauimus practicari.

Alij magis accommodē ad nostrum propositum, censent ideo sacerdotes peccata populi comedere, quia per oblationes, sacrificia, & orationem illa absument, Deum placando. Ita exponit Alexander Papa Epist: 2. & habetur 1. q. 1. cap: ipsi sacerdotes. Nissen: lib: quærit: in scripturam sub finem, Theod: q. 10. in Leuitic: cap: 10. quod deducit ex illis Moysis verbis, quibus allocutus est filios Aaron, quando totum hircum cremarunt, cum eum debuissent edere: *Cur inquit, non comedistis hostias pro peccato, in loco sancto quia sancta sanctorum est: Nonne Dominum hoc vobis dedit ad edendum, ut auferatis peccatum casus, & pro eo rogetis in conspectu Domini.* Ergo sacerdotes peccata populi

S. Greg.

S. Bernardus
pures
oratio-
ne con-
uertit.

Daniel: 2.

Richard:

Alex: Papa
Nissen:
Theod:Quomo-
do sacer-
dotes de-
cuntur
peccata
populi
comede-
re.

populi comedunt, dum pro illis hostias offerunt, & Deum placant: simulq; peccata comedunt, dum ex redditibus Ecclesiasticis sustentantur. Hinc infert Theod: *Docemur inquit, nos qui edimus ea, qua offeruntur a populo, & non secundum legem uiuimus, & non pro illis citra formidinem Domino supplicamus, supplicium esse laturos a Deo.* Palam ostendens non solum supplicium laturos sacce dotes, si non orant, sed si non citra formidinem supplicant Domino. Vt hinc agnoscamus, non sufficere sacerdoti tantum orare, sed necessarium illi esse, ut oret sine formidine, id est, conscientia pura, minime illum reprehendente; ita ut coram Deo aditet irreprehensibilis.

Ostendi igitur Christum Dominum in deserto turbam liberaliter panibus & piscibus tractare voluisse, in primis ut ostenderet, maxime curæ sibi esse bene operantes, & serio negotio salutis intendentes. Deinde, ut hoc facto nos alliceret ad frequentem panis Eucharistici sumptionem. Tandem, propter triduanam illius populi perseverantiam. Igitur si & nos in hoc mundo perseuerauerimus in bonis operibus secundum doctrinam Christi exercendis, in frequenti & deuota Eucharistiae sumptione, Christus nos in caelesti regno beatifica visione per totam aeternitatem liberaliter tractabit.

E A D E M DOMINICA CONCIO QUARTA

Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me,
Marci 8.

Ostenditur solus Catholicos Christum triduo sequi & sustinere.

ANtiquum, sed certum & indubitatum prouerbum, etiam ipsa virtus siue promotore non surgit

in alium. Legimus Ioan: 5. in spatiois probaticæ piscinæ porticibus, triginta supra octo annos languidum, paralyti prostratum iacuisse, expectantem aquæ motum, ut in sollicitioris diligentia præmium, sanitatem reportaret. In illis ergo vastis quinque porticibus iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum, inter quos expectabat & iste diuturna paralyti languidus, sed frustrata spe, qua tam diu sanitatem

ambiebat pertinaci desiderio. Hunc cum uidisset Iesus iacentem, & cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei: *vis sanus fieri?* Respondit ei languidus: *Domine, hominem non habeo.* Obstupescit Theophyl: hanc interrogationem, an uellet sanus fieri, cum in sanitatem animi votis totus suspiraret? & acutè satis respondet. *Stupenda inquit, paralyti constantia, annos habebat triginta octo, & quos annos liberari a morbo expectans assidebat, & impediabatur a potentioribus prauentus, nec tamen desistit, neq; desperauit: ideo & Dominus interrogauit eum, vis sanus fieri?* Merito proinde respondit iste languidus, Domine hominem non habeo, id est ministrum, seu seruum, qui rem sollicitè procuret. Quibus verbis uoluit exprimere, ingentem suam calamitatem, quod prorsus omni humana ope destitutus esset, nec ullum remedium, nisi in solo Deo haberet. Ita resoluit D. Chrysosth: homil: 36. in Ioan: loquens: *Audi ergo verba eius, & miseriam: Cum enim dixisset Iesus: vis sanus esse? Domine inquit hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Quid hoc miserum? Quid calamitosum? Equidem summæ calamitatis solet esse exaggeratio, quod omnia auxilia creata dispareant, & vnus Deus auxiliator relinquatur. Etece, qui patronum inter homines non habuit, remedium in solo Christo inuenit, ex templo ab eo sanatus. Et statim sanus factus est homo ille.* Simile quid hodiernæ turbæ, triduo cum Christo in deserto perseueranti accidisse video.

Sine pro motore virtus nihil ualet.

Ioan: 5.

Theophyl:

S. Chrysosth:

Ioan: 5.

Duodecim erant Apostoli, nemo illorum ad reficiendam turbam inducebat, nemo de turba panem audebat postulare; sed ipsemet Christus ultro hoc fecit, alloquens discipulos: *Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent, quid manducent.* Obstupesco tantam Christi misericordiam, & sollicitudinem. Trium annorum vexabat fames Israëlitas; & tamen Dauid non nisi post triennij famem remedium qua-

siuit, teste sacri pag: 2. Reg: 21. *Facta est quoq; fames in diebus Dauid tribus annis iugiter, & consuluit Dauid oraculum Domini.* En quam morosa sunt omnes creatæ potestates in ope ferenda! Dauid trium annorum famem in suis subditis passus est, antequam ullam diligentiam faceret pro tollenda illa; at uerò Dominus Iesus nec tridui fame suos affligi permisit, quin illam tolli curaret. Ita mihi credite morosi sunt mundiales Principes.

Ut subueniant famelicis, & afflictis, solus Dominus Iesus est, qui scit, & potest citò subuenire. Accusabant Iesum falsi testes Matth: 26. illis verbis: *Hic dixit: Possum destruere templum Dei, & post triduum readificare illud.* Multa in hoc verbo mentientes. Christus enim solum dixerat Ioan: 2. *Soluite tempus hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Loquens siue de suo corpore reali, siue de mystico. Ergo cum ab hostibus discerperetur, dicebat: *Tribus diebus excitabo illud.* Et cur non potius dixit, *ædificabo*, seu *reædificabo*, sed *excitabo*. Nimirum, quia in vocabulo ædificandi, & reædificandi quædam morositas operis lateret; ubi autem agebatur de Christi membris, siue proprijs, siue mysticis ab hoste dilaceratis, remediandis, quidquid morositatem sonaret, fugere uoluit, & id solum, quod citissimum, ac instantaneum auxilium potest significare, usurpauit. Cum proprium Christi sit non morari; uerum sua auxilia accelerare. Ait Origenes homil: 35. in Marth: *Non Iesus destruit templum; sed quod alij destrunt, ipse ædificat & suum templum pro-*

Matth: 26

Ioan: 2

Origen:

ptium corporis, quod a Iudæis fuerat traditum morti; siue templum testium suorum, & omnium, qui ex insidijs impiorum propter pietatem occisi sunt: Nec dixit readificaturum se templum: sed resuscitaturum: sermo enim ædificationis non ostendit subitaneum opus: suscitationis autem ostendit. Vbi ergo agebatur de fouendis membris Christi, & ostendebatur Iesus afflictis suis opem ferens, meritò abstinuit a verbo ædificationis, ut quod longas temporis moras præferret; & suscitationis vocabulum assumpsit, quod instantaneum ostendebat auxilium. Scit profecto Dominus Iesus omnes abrupte moras, & citissimè suis subuenire. Quatriduam egerat Lazarus in sepulchro, cum ad illum uenerunt sorores eius cum multis Principibus Hierusalem, & Iesus. Quid tunc? Ait Iesus: *Tollite lapidem.* Dicit ei

Martha, soror eius, qui mortuus fuerat: *Domine, iam fatet: quatriduanus est enim.* Dixit ei Iesus: *Nonne dixi tibi: quia si credideris, uidebis gloriam Dei?* Tulerunt ergo lapidem. Ecce duo aderant de functo Lazaro, Martha soror eius, & Iesus. Martha moras necebat, impedimenta apponebat, ut diutius frater eius in carcere sepulchri detineretur: Iesus autem nihil moratus, sepulchri lapidem iussit amoueri, ut a morte Lazarum quamprimum euocaret. Idem hodiernæ turbæ in deserto contigisse video, moras necebant Apostoli, difficultatem in acquirendo pane obiciebant, *Vnde ememus panes?* At uerò Dominus Iesus nihil moratus, præcepit: *facite turbam discumbere*, quam satis liberaliter refecit, eò quod triduo eum sustineret. Considerabimus igitur, qui nam sunt homines triduo Christum sequentes.

Rem propositam serio mihi consideranti, occurrunt in primis Turcæ, religionis Christianæ insensissimi hostes, num etiam ipsi Christum triduo sequantur? sed frustra, quia triduo Christum sequi, est credere mysterium Sanctissimæ Trinitatis, quod de Turcis, & quibuslibet alijs barbaris

Ioan: 12.

Ioan: 12.

Mysterium Trinitatis naturaliter cognoscere im possibile

nullo modo potest verificari, sola naturali ratione nitentibus. Cum lumine naturali impossibile sit deuenire in cognitionem mysterij sanctissimæ Trinitatis, seclutā omni reuelatione, ut constat ex scriptura sacra Matth: 11. *Nemo nouit Filium, nisi Pater; neq; Pater, qui nouit nisi Filium, & cui uoluerit filium reuelare.* Ecce ap: 16. *Caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in talis est.* Et 1. ad Coring: 2. *Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam uero non huius sæculi, neq; principum huius sæculi, quam nemo Principum huius sæculi cognouit.* Vbi loquitur Apostolus de mysterio Incarnationis, quod sanctissimæ Trinitatis, mysterium includit, ac supponit.

Et ratio euidens hanc veritatem suadet: quia omnis cognitio naturalis, quam de Deo habemus, aut habere possumus, ducitur solum ex creaturis à posteriori, & per effectus. Nullus autem effectus, qui referat nobis Deum vnū in essentia, & trinū in personis potest haberi: quoniam omnia Dei opera ad extra, sunt communia tribus personis diuinis, & omnino indiuisa. Iam uero Deus ad extra non operatur ut trinus, sed quatenus vnus: & ideo Dei opera ad extra, nos ad triū personarum diuinarum noticiam perducere nequeunt, neq; vlla ex illis ratio peti potest, quæ Deum esse vnū, & trinū simul imperionis demonstret.

Mysterium itaq; Sanctissimæ Trinitatis est supra rationem naturalem: quia omnis naturalis cognitio, quæ Deum in hac vita cognoscimus, originem trahit à cognitione rerum creaturarum. Sic expresse docet S. Paulus ad Rom: 1. *Inuisibilia inquit, Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Res autē creatæ, non emanant à Deo, quatenus est vnus in personis; sed quatenus est vnus in essentia. Atq; sic res creatæ, non ostendunt nobis pluralitatem personarum, sed vnitatem essentia; & ea quæ ad vnitatem spectant; ac proinde nulla est ratio à solo lumine naturali ducta, quæ saltem

probabiliter mysterium Trinitatis suadeat. Sicut ergo à natiuitate cæcus, per odorem rosæ, in noticiam eius pulchritudinis deuenire non potest, propterea, quod odor non à colore, & figura rosæ, in quibus pulchritudo est posita, sed à substantia emanet. Ita pariter homo ex notitia rerum creaturarum non potest deuenire in noticiam altissimæ Trinitatis, sed solius essentia: quoniam res creatæ à Deo, non ut est trinus in personis; uerū ut est vnus in essentia, proficiuntur.

Quod si quispiam dixerit, in homine esse imaginem Sanctissimæ Trinitatis, iuxta illud Gen: 12. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Sed per imaginem naturaliter cognoscitur id, cuius est imago, scilicet prototypum: ergo naturaliter possumus inuestigare, & cognoscere mysterium Sanctissimæ Trinitatis. Respondeo enim: esse quidem in homine imaginem Sanctissimæ Trinitatis, sed imperfectam, quæ minime sufficiens sit, ut ex ea Trinitas diuinarum personarum naturaliter cognoscatur, idq; ideo, quia ista imago naturaliter non apprehenditur, ut imago Sanctissimæ Trinitatis, sed ut est, quædam res in se. Post reuelatum tamen mysterium SS. Trinitatis, ista imago conducit ad explicationem huius mysterij. Nā in homine dicitur, esse imago Trinitatis, tum ideo: quia in humano animo sunt tres potentia, sicut in Deo sunt tres personæ. Tum præcipue ideo: quia sicut Pater intelligendo producit uerbum: & Pater ac Verbum produciunt spiritum sanctum, qui est amor productus; ita humanus animus intelligendo producit Verbum mentis, & idem animus concurrente uerbo, seu specie expressa, produci amore.

Neq; ualet quod Turcismus ex omnibus aliquid credat, v.g. ex Iudaismo circumcisionem, ex veteri testamento plurima. Ergo Turcismus videtur cognoscere, mysterium Trinitatis, & consequenter sequi Christum

Gen: 2:

Imago Trinitatis in homine imperfecta

Turcæ quomodo multa credunt

dunt ex veteri testamento.

stum in triduo. Respondeo enim Turcas nullo modo fidem diuinam habere; nam licet credant aliqua, quæ etiam nos credimus; illa tamen non credunt, ut à Christo dicta, seu quatenus ad nostram fidem pertinent, sed quatenus à Machomete dicta, & probata sunt: & ideo nullo modo credunt mysteria fidei.

Quid de Iudæis centebimus? sequuntur Christum in triduo? Profecto non, quia Christum Redemptorem non agnoscunt. Licet enim ante Christi aduentum, non fuerit necessarium necessitate medij explicite credere mysterium Incarnationis, seu Christum futurum verum Deum hominem, aut sua morte nos liberaturum à peccatis, ut expresse docet Apostolus ad Ephes: 3. v. 3. ubi dicitur, mysterium Christi, seu Incarnationis, & mortis ipsius non fuisse cognitum superioribus sæculis, quemadmodum Apostolis reuelatum erat. Quoniam ait Apostolus, *secundum reuelationem natum mihi factum est, & sacramentum in mysterio Christi, quod alijs generationibus non est agnitus filijs hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis Apostolis eius.* Et ideo v. 9 subdit Apostolus, sibi commissum esse gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo. Proinde ante Christi aduentum sufficebat implicita fides in Christum mediatorem, quoniam ante aduentum Christi, non fuit expressa reuelatio de Christo. Quod palam docet Concilium Tridentinum Sess: 6. cap: 6. dicens, *quibusdam sanctis reuelatum, fuisse specialiter mysterium Incarnationis, prout in communitate suffecisse implicitam fidem: quoniam medium omnium necessarium, publice debet omnibus promulgari.* Christus autem in lege veteri tali modo non fuit promulgatus, teste Apostolo ad Galat: 3. ubi dicit: *Præ autem, quam ueniret, fides, sub lege custodiebatur conclusa in eam fidem, quæ reuelanda erat.*

Ad Galat: 3.

Nihilominus in lege Euangelica omnes adulti teneantur ad habendā

fidem explicitam de mysterio Incarnationis, iuxta illud S. Ioannis: *Dedit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius.* Et infra: *Qui non credit in nomine unigeniti Filij Dei.* Hinc Actorum 8. S. Philippus Eunucho baptismum postulanti conferre noluit, quin prius expressis uerbis professionem fecisset: *Credo Filium Dei esse Iesum Christum.* Imò & ipse Christus à cæco Ioan: 9. multisq; alijs passim in scriptura exacte requirebat, ut distincte & explicite in se crederent. Cum ergo Iudæi nullo modo profiteantur fidem Christi, etiam implicitam, ut pote non credentes Christum uenisse, ideo non sequuntur Christum, nec possunt saluari. Ecce vobis clarissimum signum reprobationis Iudaicæ. Ille populus cantatissimus ob prælia, qui tot nationes subiugauit, qui tot duces validissimos parturiuit, qui tot hostium spolijs diuinas ornauit aras: ille qui etiam captiuos eos viros edebat, nimirum Mardocheos, qui Principi Persarum reuerentiam negabat, ne aliquem præter Deum videretur adorare, postquā Dominum Iesum morti dedit, ita à Deo despectus est, & repudiatus, ut ab omnibus nationibus contemnatur.

Aded ut meritò huc adducere, possim uerba illa Hieremias cap: 2. v. 13. *Obstupescite cali super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus.* Quasi diceret, ut exponit S. Hieronymus: *Mors desolatorum mactat, am indicate, cietate pluuia, quasi lachrymas, fulgura, & tempestates excitate, quasi indices doloris, & vindices iniuriæ creatoris.* Theodoretus, Hugo, & S. Thomas, per calos intelligunt Angelos; per eius portas, Angelorum Principes. Quasi Deus animata, & inanimata, Angelos, Angelorum Principes, ipsos calos, astra, lunam, solem euocaret ad plorandum, flendum, mactitiamq; declarandam, non quancunq; sed talem, ut exarescere, & quasi ad nihilum præ tristitia redigi uideantur. O magnum malum, quod tales meretur ploratores, talē

Ioan: 1:

Act: 8.

Iudæi repro-

Hieremias: 23

S 2

Idem.

tristitiam, talem moerorem. Vultis A scire, quodnam illud sit? proeliuitas Iudaici populi ad Deum deserendum. Addit ibidem statim Propheta: *Trā. sic ad insulas cethin, & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiusmodi, si mutauit gens Deos suos, & certe ipsi non sunt dii; populus verò meus mutauit gloriam suam in idolum.* Hinc stupor hinc iusta coelorum, Angelorum, totiusq; elementarum machinæ admiratio, populum illum à Deo electum, custoditum, protectum, pro quo tanta, ac talia ab eo patrata, qui viderat, palpauerat, attrectauerat miracula, prodigia, portenta in eius facta obsequium, tanta postea facilitate, tanta promptitudine ad alios se conferre Deos, ad alia falsa numina, Deo verò, veròq; derelicto numine.

Quid mirabilius? seu quid stupore dignius? quam populum specialiter Deo consecratum, ab eo recedere. Christum sibi primario missū abnegare, & omnia eius voluntati contraria facere. Vt ingeniosè obseruat S. Chrysostomus: *homil. 1. aduersus Iudæos, asserens talis illos peruicacitatis fuisse, ut appositè semper nollēt, quod velle Deum cognoscerent; & e contra vellent, quod Deus nollet.* Iudæi inquit fecerunt, quæ Dei præceptis aduersata sunt: etenim cum illos volebat ieiunare, tunc increpabantur, dilatabanturq; rursum ubi non volebat eos ieiunare, mordicus tenebant ieiunium: cum vellet eos sibi victimas offerre, ad simulachra properabant; cum non volebat eos festum diem celebrare, studio festum diem agebant. Et quæ iam maior potuit esse ingratitude; quam Iudæorum, Deum verum deserentium, & Christum de suo sanguine natum, non agnoscendum? propter quod eos brutis animalibus comparat Isaiæ 1. v. 3. *Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognouit, & populus meus non intellexit.* Super quem locum scribens S. Hieronymus, dicit: *Non comparauit eos canibus, quod sagacissimum genus animalium est, & pro paruo cibo do-*

S. Chrysostomus.

Isaiæ 1.

S. Hieronymus.

minorum, testa defendit. Si ergo in ipsa Christi natiuitate Iudæi ob summam ingratitude, boui, & asino stolidis comparati sunt animalibus, post Christum passum, mortuum, post tanta, ac prope modum infinita beneficia cui comparabuntur.

Vnde meritò S. Paulus populum Iudaicum alloquitur. Ad Rom. 3. *Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est, per quam legem? Factorum? Non, sed per legem fidei.* His verbis ostendens, sacrificia bouum, & ouium in veteri testamento, fuisse typum sacrificij crucis; remissionem autem peccatorum, non per opera, sed per fidem in sanguine Iesu Christi, qui est propitiatio delictorum, etiam in veteri lege olim commissorum, factam esse. Proinde vanam esse gloriationē Iudæorum, ac gentium ita probat. Illa iustitia, quæ præbet occasionē de proprijs operibus, & virtutibus gloriandi, non est vera, sed illa tantum, quæ omnē iactantia, & sanctorum operum fiducia occasionem amouet. Sed iustitia legalis præbet occasionem gloriandi, quoniam inani superbia inflabat Iudæos: ergo non erat vera iustitia. Nemini enim, etiamsi iustus sit, licitum est, gloriari in seipso, quia ex se nihil habet, sed omnia ex gratia Dei; omnis autem gratia Dei gratuita est: vnde etiam ipsa merita iustorum sunt dona Dei gratuita, quia non possent esse merita nisi vim merendi ex gratia Dei haberent.

Vnde Apostolus de inani gloriatione Iudæorum addit, *Exclusa est.* Quod ex eo probat; quia in veteri lege triplicia præcepta fuerunt, quædam ceremonialia, quæ præscribebant omnes ceremonias, pertinentes ad cultum diuinum, nimirum, quomodo sacrificia offerenda. Quorum tria genera fuere, holocaustum, hostia pacifica, & hostia pro peccato. Holocaustum totum comburebatur, quia erat peculiariter institutum ad protestandam maiestatem, & bonitatem Dei, ut habetur Leuit. 1. *Oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum, & odorem suauissimum Domino.* Hostia

Ad Rom. 3.

In lege veteri triplicia præcepta.

Leuit. 1.

Sacrificiorum in veteri lege tria genera.

Cerimonialia legis euaneuerunt.

Moralia legis non sunt subacta.

Trina ablutio baptismalis, quid significat.

Hostia pacifica, quæ duplex erat, vna gratiarum actionis pro acceptis beneficijs; altera voti pro impetrandis, ut habetur Leuitici 7. in tres Partes diuidebatur, vna pars incedebatur ad honorem Dei, altera cedebat in vsum sacerdotum, tertia in vsum offerentium ad significandum, quod dona Dei conferantur per ministros, idq; non sine cooperatione eorum, qui illa accipiunt. Hostia deniq; pro peccato, offerebatur aut pro peccato alicuius priuati hominis, & sic vna pars, comburebatur ad honorem Dei, altera cedebat sacerdotibus, ex eo, quia remissio peccati fit à Deo per ministerium sacerdotum. Aut pro communi peccato populi, vel specialiter pro peccato ipsius sacerdotis, & tunc tota comburebatur: quia & ipse sacerdos censebatur esse reus. Hæc igitur ceremonialia legis iam euaneuerunt, quia erant mere figuralia; adueniente autem veritate, figura eius cessat. Quædam verò fuerunt iudicialia, quæ præscribebant certam formam seruandæ iustitiæ inter homines. Et hæc pariter abrogata sunt, in quantum habebant vim obligandi in lege veteri, licet possint de nouo institui in lege noua, quantum ad illa, quæ Christianorum regimini conducunt. Quædam deniq; fuerunt moralia, ut Deum esse colendum, proximo non esse faciendam iniuriam: & hæc remanent, quia sunt de lege naturæ, quæ est immutabilis, continenturq; summam in decem præceptis Decalogi. Cum ergo Iudæi, & ceremonialia, & iudicialia legis amiserint, non habent vnde gloriantur: & cum non habeant fidem diuinæ incarnationis, in qua mysterium Trinitatis includitur, ideo Christum triduo non sequuntur, nec possunt æternam beatitudinem adipisci.

Iam verò de Arianis quid loquar? Profecto & isti non sequuntur, nec sustinent Christum in triduo. Et quid est Christum in triduo sustinere? nisi baptismum suscipere in trina immersione, quæ significat triduanam

Christi sepulturam, & trinitatem personarum. Baptismus enim omnibus ad salutem necessarium esse, declarauit ipsemet Christus generaliter pronuntians: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Ergo baptismus omnibus in vniuersum ad salutem necessarius est. Vnde S. Augustinus lib. 3. de anima, eiusq; origine, cap. 9. ait: *Noli credere, noli dicere, insantes antequam baptizentur, morte præuentos peruenire posse ad originalem indulgentiam peccatorum, si vult esse catholicus.* Et quidem baptismus, non solum est necessarius ad salutem necessitate medijs, sed etiam necessitate præcepti diuini. Nam omne mediū per se necessarium ad salutem, si subest arbitrio nostro, est quoq; necessarium necessitate diuini præcepti. Quoniam nihil magis debuit cadere sub præcepto diuino, quam illud, si ne quo vita æterna haberi non potest, supposito, quod sit in facultate arbitrij nostri, cuiusmodi est baptismus.

Et hoc præceptum obligat omnes adultos, habentes copiam baptismi, licet iam sint per gratiam spiritualiter regenerati, qualis erat Nicodemus teste D. Augustino tract. 11. in Ioannem. Cui tamen Christus dixit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto.* Idemq; censendum de sanctificatis in vtero materno: quia tales consequuntur quidem gratiam, emundantem à peccato originali, sed non consequuntur characterem, quo Christo configurentur, alijsq; Christi membris conformentur. Hæc est expressa doctrina S. I. homa in 4. dist. 6. q. 1. 2. 1. quæst. 3. vbi sic loquitur: Sanctificatus in vtero debet baptizari propter tres rationes, primò, propter acquirendum characterem, quo annumeretur in populo Dei, & quasi deputetur ad percipienda diuina sacramenta. Secundò, ut per baptismi perceptionem passioni Christi etiam corporaliter conformetur. Tertiò, propter bonum obedientia, quia præceptum de baptismo omnibus datum est, & ideo ab omnibus impleri debet.

S. Augustinus.

S. Thō.

debet, nisi articulus necessitatis Sacramentum excludat.

Hinc etiam patres S. Paulus vocat baptizatos, palam ostendens nunquam homines potuisse saluari etiam ante Christum, nisi fierent membra Christi per fidem eius futuri aduentus, & per figuram baptismi, 1. Cor. 10. Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari. At quomodo baptizati, cum nondum baptismus fuerit institutus?

1. Cor. 10.

Theod:

Respondet Theod: quod in typo: 11. la inquit, erant nostrorum typus: mare enim imitabatur piscinam seu lauacrum, nubes autem gratiam Spiritus Sancti. Moyses vero sacerdotem, virga autem crucem, Israël vero significabat eos, qui baptizantur: persequentes vero Aegyptij implebant figuram demonum: ipse autem Pharaon erat imago diaboli. Ergo ipsi solum materialiter, nos in illis spiritualiter, ipsi in figura, nos in re, ipsi corporalem gratiam acceperunt, nos spirituales, ipsi corpus, nos animam per baptismum saluamus. Transcitur igitur Israelitarum per mare, vocat Apostolus baptismum.

Transitus maris confertur cum baptismo.

Sed quid obsecro transitus ille commune habuit cum baptismo, in baptismo aquis immergimur: in illo autem transitu nulla fuit immersio Israelitarum, quin potius sicco pede transierunt. In quo ergo conveniunt transitus ille, & nostrum baptismum? Nimirum, quia per transitum illum liberabantur Israelitae a morte, & ibant in vitam, in quo praeclare ostendebatur virtus baptismatis, cuius aquae fidelibus halat vitam. Ita S. Basilius Seleucien: orat:

S. Basilius

3. Baptisma vocat Paulus viam per mare. Erat enim mortis, qua in aquis opprimeretur, effugium. Proinde ubi mors effugiebatur, evidentissime inveniuntur baptismi Christiani similitudo: nam omnes Christiani per aquam fugiunt mortem peccatorum, & currunt ad vitam. Hinc Matt: 28. dicebat Dominus Iesus suis discipulis: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S. Et cur infidei in gressu fontem ape-

Matt: 28

ruit? cur voluit suos ab aqua iniciari?

Respondet D. Irenaeus lib: 3. cap: 19.

S. Irenaeus

Quia sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat: sic & nos lignum aridum existentes primum, nunquam fructificaremur vitam sine superna voluntaria pluvia: corpora enim nostra per lauacrum illud, quod est ad incorruptionem, unitatem receperunt, anima autem spiritum: unde & utraq; necessaria, cum utraq; proficiat in vitam. Profecto sicut arida ligua, si non nisi de aquae humore reviviscunt: ita nos aridi minimè animamur in vitam, nisi de aquae beneficio. Quae autem planta homine aridior? Haud dubium, quod peccator omnium fructu sit aridissimus. Et ideo necessarium habuit plantari, iuxta fontes aquarum, ut spem vitae reciperet.

Quomodo ergo Ariani Christum in triduo sequi, & sustinere possunt, cum baptismum à Christo institutum penitus evertant, asserentes in primis, nos posse non in solius Dei nomine, sed etiam in alio baptizari ex hoc fundamento. Quia inquit legimus aliquos in baptismo Ioannis baptizatos, Actor: 19. Ergo inquit falsum est, non posse nos, nisi in solius Dei nomine baptizari. Verum, turpiter errat: cum enim varia sint genera baptismatum, varij quoque sunt illi, quorum nomine ea baptismata fieri possunt. Sic baptismus Ioannis, fuit in nomine Ioannis, quia ab illo institutus: ideoque ex ipso nomen, & auctoritatem habebat. At quid hoc ad baptismum Christi? qui cum sit institutus ad salutem, & remissionem peccatorum, non potest nisi in eius nomine conferri, qui sit prima causa salutis & remissionis peccatorum. Hoc probat S. Paulus 1. ad Corint: 1. v. 13. his verbis: Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis? Scilicet quia tantus Apostolus intellexit, non in hominis alicuius etiam sanctissimi nomine Baptismum conferri posse, sed in solius Dei nomine, qui est praecipua salutis nostrae, & remissionis peccatorum causa. iuxta illud, Marci 2.

Ariani tollunt baptismi necessitatem

1. Corin.

Marcia

v. 7.

7. 7. Quis potest peccata remittere nisi Deus? & Iob 14. v. 4. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi tu, qui solus es? Ex quibus verbis manifestè patet, Christum esse verum Deum: siquidem in nomine eius baptizamur, & in nomine eius consequimur remissionem peccatorum. Simulque patet, spiritum sanctum esse verum Deum, siquidem etiam in nomine spiritus sancti baptizamur.

Asserunt praeterea Ariani, baptismum aquae non esse necessarium parvulis ad salutem, ex eo fundamento, quia parvuli renasci non possunt, cum actum fidei, quo nos renasci sacrae literae docent, non habeant. Si quidem credere non possunt. Verum inepte satis, cum etiam parvuli ex spiritu renascantur, efficianturque filij Dei. Quod autem actum fidei non habeant, hoc non obstat: quia talis modus renascendi per fidem propriam, auctororum, duntaxat proprius est, qui fidem ex auditu concipiunt. At verò parvulis alium modum renascendi providit Christus, videlicet ex aqua, & spiritu sancto, ipsorum naturae, & aetati convenientem. Ut quemadmodum alieno actu peccatum contraxerant: ita aliena fide, (puta fide ecclesiae) à peccato liberentur, & renascantur in Christo, recipiendo baptismum, qui est fidei vera professio. Et certè falluntur Ariani, quod putent idem esse renasci, & credere, cum actus credendi solum sit medium ad natiuitatem spirituales: non est autem ipsa essentia filiorum Dei. Nam si in actu credendi essentia filiorum Dei consisteret, tunc sublato, aut gestante actu credendi, cessarent quoque homines fideles esse filij Dei, quod ita absurdum per se est, ut alia refutatione non egeat. Quis autem credat, homines cum actu de fide non cogitant, sed alijs occupantur, desinere esse filios Dei: & cum iterum credere incipiunt, iterum incipere esse filios Dei. Quandoquidem nemo desinit esse Filius Dei, nisi per peccatum, & spiritus sanctus per quem

Modus renascendi alius auctororum, & parvulorum.

efficiamur filij Dei, habitat in nobis, permanenter tanquam in templo suo, donec per peccatum à nobis excludatur, ut passim docet scriptura sacra. Cum ergo Ariani, baptismum non suscipiant in trina immersione, cum Trinitatem sanctissimam in eo non exprimant, ut pote Christo, & Spiritui Sancto diuinitatem auferentes, manifestè sequitur Arianos non, sequi nec sustinere Christum in triduo.

Transeamus iam ad Haereticos, an etiam ipsi Christum sequantur, & sustineant in triduo, cum Christum confiteantur? non equidem: nam Christum triduo sequi, est assentiri omnibus fidei articulis, Christum, profiteri, inherere doctrinae Ecclesiae, tanquam infallibili, & divinae regulae. Sed hoc Haeretici non faciunt, quia voluntarie dissentiant alicui articulo fidei: ergo non sequuntur triduo Christum. Hinc Theologi concorditer docent, in Haeticis non manere fidem Theologicam infusam. Quod palam docet scriptura sacra 1. ad Timoth: 1. ubi docetur, Haereticos naufragari, seu naufragium fecisse circa fidem. Quidam ait Apostolus citat a fidem naufragauerunt, ex quibus est Hymeneus, & Alexander. Vbi Apostolus Hymeneum & Alexandrum vocat infideles, eo quod circa fidem naufragauerint. hoc est, aliquid contra fidem, obstinate tenuerint, etiam si in reliquis articulis fidei rectè sentierint. Unde S. Chrysostomus: 5. in eandem Epistolam, citatum scripturae locum explicans docet, Sicut n, qui naufragium fecit, amissis omnibus nudus euadit: ita enim, qui ex fide excidit, nihil sibi ex eius donis, ac virtutibus retinere. Cum ergo iuxta Apostolum, omnis Haeticus naufragium fidei faciat, manifestè sequitur eum, neque fidem, neque alias virtutes infusus amplius retinere.

Neque sanè obstat, quod Haeretici non videantur dubitare de infallibilitate, & veritate divina, eiusque revelationis: quis enim audeat negare hanc propositionem: Quicquid Deus dixit, verum est, proinde ipsi dicenti

Fides super naturalis non manet in Haeticis

1. ad Timoth: 1.

S. Chrysostomus

Dubitatio de rebus fidei dupliciter contingit.

eenti credendum esse. Sed solum. A dubitant de quibusdam, an illa à Deo dicta, aut reuelata sint, per quod utique non discredunt, proinde Hæresim non committunt. Ergo fidem habitualement videntur retinere. Respondetur enim, quod dubitare de reuelationis diuinæ autoritate dupliciter contingat. *Primo speculatiue*, seu vniuersaliter, & sic nemo dubitat. *Secundo practice*, seu in particulari, & sic multi de illa dubitant. Quatenus videlicet hæc reuelatio proponitur nobis ab Ecclesia per pastores eius, quod cum Hæretici contemnant, multum confidentes priuato spiritui, ideo Hæretici redduntur, hoc est pertinaciter electiui priuata autoritate eorum, quæ credere debeant, tanquam dicta à Deo. Ergo cum Hæretici dubitent de veritate diuina, de rebus ab eo reuelatis, cum non inhæreant doctrinæ Ecclesiæ sanctæ, non sustinet triduo Christum, nec cum eo beatitudine æterna per illam incircumscriptam æternitatem fruuntur.

Soli ergo Catholici in triduo Christum sequuntur, & sustinent: quia omnia à Deo nobis reuelata, & per Ecclesiam sanctam ad credendum, proposita, infallibiliter credunt. Nam post Christum natum, post Saluatoris aduentum, post ipsius legem promulgatam, sic in Christianorum cordibus lex Christi inhæret, sic pro eius depereunt amore, ut potius vitam millies, quam eam deservere libeat. Imò, quod magis stupendum est, hoc non solum in iustis, & sanctis hominibus; verum etiam in peccatoribus, omniq; prorsus sorde repletis cernimus. Ait S. Gregorius lib: 25. Moral: cap: 10. *Nonnulli fidem modicam tenent, sed viuere fideliter nullatenus curant.* Videas equidem plerumq; scelerum sordibus non solum infectos, sed submersos omnino & obrutos, bibere ut aquam iniquitatem; & tamen ita constantes, ita firmos in articulis fidei, ut potius millies vitam sibi eripi pariantur; quam vellatam vnguem ab illa discedere. Hinc bella gerunt

pro fide, calorem, frigus, æstum, gelu, soles, pluuias, temporum asperitates, & alia omnia damna libentissime ferunt, licet alias peccatis onusti, ob fidem.

Vnde quæso eis tanta charitas, unde tantus feruor inferitis, nisi ex Christi gratia, ex Christi sanguine? Ait Dominus per Oseam, de Christi gratia in sua prophetizans Eccl: *Vocabit me vir meus, & non vocabit me ultra Baalim, & auferam nomina Baalim de ore eius, & non recordabitur ultra nominis eorum.*

Mira dignatio Dei nostri, excellens donum, stupenda in fide stabilitas, perseverantia in credendo; licet aliqui fide indigni simus, permittere peccata; non tamen fidei consummationem. Ita pronuntiat ipsemet Dominus per Hieremiam Proph: cap: 5. v. 10. *Ascendite muros, & dissipate, consummationem autem nolite facere.* Inquire diligenter, quinam sint animæ muri, & videbitis non alios, quam virtutes, quam bona opera, quam actiones sanctas. Hos muros ascendere, & dissipare, iusto suo iudicio Deus permittit. Patitur enim ut Christiani virtutes deferant, in peccata labantur, ut super eos ascendat, domineturq; inimicus; verumtamen ne consummationem faciat, id est, ne tollat fidem; sed stabile semper remaneat fundamentum. Quod ex sola Christi gratia procedit, cum aliter peccata ex se requirant. Concludit

S. Hieronymus: *Audiat hoc ecclesia, quod cito muri, & propugnacula eorum dissipentur, qui non habent spem in Domino, & prauaricantur in eum, sed tamen sit consummatio propter clementiam iudicij, & non propter merita delinquentium.* Præclare satis: si enim Deus nostra attenderet demerita, si Catholicorum peccata, si vitam, si conuersationem, si scelera, iam pridem à nobis auferre debuisset fidem, & consummationem facere; non facit tamen, sed stabilis, firma, inconcussa semper fides remanet. Vnde hoc? nisi ex summa bonitate iudicis, & Christi, ex eius clementia, quam nisi attenderet, iam pridem fidem à nobis abstulisset. Audite,

Osee 21
v. 10

Hier: 5
v. 10.

S. Hiero

Christi
gratia
in peccatoribus
fidem
conseruat.

dicit S. Chrysosthomus homil: 60. ad populum Antiochenum ea de re ita loquentem: *Si Christus nos attenderet, & non infinitam suam bonitatem, iam à nobis abstulisset diuinum Sacramentum: dignos nos hac pena efficeret, & indignos ipsi Sacramenti. dum ea suscipiunt minus digne, & illa, & Christum traducimus, & quantum in nobis est, famam & honorem priuamus.* Ob quod Christus fons omnium bonorum nostrorum dici debet, ob quod illi immensa gratia agendæ sunt,

Fidei
Constantia inducit Deum ad dissimulanda peccata.

Profecto si vitam, si mores, si conuersationem, si peccata tandem Catholicorum hominum consideremus, quare Deus sic illos sustinet, sic defendit: quare non ultimo afficit supplicio, prorsus attoniti hærebimus. Nihilominus si inuestigare voluerimus causam, solam inueniemus fidem, quia firmi in illa, quia fideles, quia recte credentes persistunt; ideo parcat illis Deus, ideo dissimulat, quasi non videns ea, neq; attendens. Hinc illud nobis consilium dat S. Paulus instruens nos, quomodo aduersus diabolum armari debeamus, illud nobis consilium dat: *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli.* Et paulo post dicit: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignis extinguere.* Ne scilicet debilem putaremus hostem, atq; ideo minimè timendum. Nam in inimico quatuor sunt valde timenda, potentia, nequitia, calliditas, auxilantium multitudo. Da aliquem ista omnia possidentem, & do tibi inuincibilem, do timendum: hæc omnia simul in summo gradu possidet demon. Ait Apostolus loco citato: est potens dum Princeps, & non simplex, sed potestatem habens, dominas, regnans, puniens virtutem exercens.

Ad E.
phes 6.

S. Greg: Dicit S. Gregor: lib: 32. Moral: cap: 10. *In quantum ergo aliqui demones inducunt aliquos ad rebellandum Deo, dicuntur Principes; in quantum vero habeant potestatem puniendi illos, qui eis subiunguntur, dicuntur potestates.* Inimicus ergo noster ita potens est, ut non solus sit, sed multis vallatus exer-

citibus peccatorum hominum parenti ei, & ad nutum obsequentium.

Vnde recte Origenes, ordinem contemplatus demonum in nostra contemplatione, affirmat in quolibet vicio vnum esse demonem Principem, cui multitudo aliorum obsequitur, & tamen super hos Principes vnum superiorem ponit, cui intensissime omnes obediunt. Sic homilia 15. in Iosue. Postquam dixit, singulis hominibus singulos esse demones ad tentandum, & pro varijs vicijs, vari-

os etiam demones, hæc subdit: *Sed puto magis, Principem quidem fornicationis spiritum vnum esse, innumeros vero esse, qui in hoc ei officio parent, & per singulos quoq; homines diuersi spiritus sub eo Principe militantes, ad huiusmodi peccata eos sollicitent, similiter & iracundia spiritum Principem vnum esse, innumeros vero sub eo degentes: Similiter & auaritia, sic & superbia, & ceterorum malorum; tamen reor omnium Principem velut eminentiorem quandam in nequitia, & in scelere celsiorem, qui totum mundum, quem isti ad peccata singuli quoq; per peccatorum species pro parte sollicitant, solus velut omnium Principum dux, & totius nefanda malitia magister exagitet.* Quomodo ergo homo insultus demonum vincere, ac sustinere poterit? cum ille vnus sit, ipsi innumeri; ille à seipso dissitus, ipsi concordēs; ideo dum est in peccato Deo rebellis, ipsi obsequentes, ille simplex, ipsi astutissimi; ille caro, ipsi spiritus; ille raro ad bonum suum intentus, ipsi semper ad eius perditionem; equidem non aliter nisi diuina fide armatus.

Et ne forsitan putemus, cor demonis esse molle, mite, compassionu, statim occurrit Scriptura Sacra Iob: 41. sic loquens: *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & frangetur quasi malleatoris incus.* Quid durius? Quid fortius? cor rigidum, & hirsutum, signu est fortitudinis teste Plinio lib: 11. cap: 37. *Cum cor carneum sit, siæ esse, præterquam equi, & generis cuiusdam bo-* Plinius.
um, in quibus officula quedam fortitudinis, & sustentandi causi inueniuntur. At in demone, quem Iob sub specie Le-

Singulis vicijs singuli præsentantur demones.

Origenes.

Iob: 41.

Plinius.

Christi-
anorum
constan-
tia in-
fi-
de,

S. Greg:

piatan depinxit non officula, sed lapideum, imò ferreum cor, & malleo ductum, imò velut ipsa incus, quæ ex continuo ictu durissima euadit. Quo nobis indicat vim, potentiamq; demonis, nullis cedentem difficultatibus, nullis externis viribus, & aggressionibus, ita in damnum constipata nostrum, ut semper dura, inflexibilis usq; in finem nos tundat, percutiat, cadat indefinenter, incessanter. Dicit enim S. Basilius homil: 15, in Ps: 61. v. 1. *Non contenti prima irruptione, secundam & tertiam inuadunt, donec sic animam prolapsa subuertant, ut similis sit parieti inclinato, & maceria depulsa, qui mox, ut alterutram inclinat partem, prorsus necesse sit, dissolutus ut concidat.* Verùm pace dixerim S. Basilius, demones non tantum secundam, & tertiam; verùm etiam centesimam, & millesimam irruptionem inuehant, ita continui, ita duri, ita perseverantes semper ad ruinam nostram sunt. Deus bone, quis illis resistet? nos molles, illi duri; nos carnei, illi ferrei; nos corde blandissimo, & ut verius loquar, incudineo. Sanè, nisi nos fides diuina subleuaret, etiam ad unicam diaboli irruptionem concideremus.

Et hoc inde procedit, quia dum sumus constantes & stabiles in fide, licet peccatores, licet impij, licet multorum criminum rei, ad Deum liberum habemus recursum, & facilem accessum, qui fidem sanctam, donum suum præstantissimum in nobis firmiter permanere cernens, illico periclitantibus succurrit. Ait S. Paulus ad Hebr: 6. v. 28. *Confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus anima tutam, ac firmam, & incedentem usq; ad interiora voluminis.* Egregie profecto, spem firmam, tutam, ac immobilem anchoræ comparauit, quam si in saxo eijs, reijcis, si in portu, figis. Ergo ne homo diabolicis tentationibus succumbat, fide sancta muniri debet: neq; enim illum spes in homine posita liberare poterit.

Sic quondam Sennacherib

Reg: 19. superbe suos legatos miserat ad Ezechiam Regem Israelitarum: *Nonte seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam, neq; dicas non tradetur Hierusalem in manus Regis Assiriorum.* Vultis scire, in quo impius iste Rex nimium confidebat? causam aperit sacra pagina hæc subiungens: *In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in sublimitate Libani, & succidi sublimos cedros eius, & electos abietes illius; & ingressus sum usq; ad terminos eius, & saltum Carmeli ego succidi, & bibi aquas alienas, & siccani vestigia pedum meorum omnes aquas clausas.* In solis ergo curribus fidebat, quasi iam plenam victoriam obtinuisset, ut exponit Lyranus inquit: *quia licet adhuc ista non fecerat, tamen ex superbia cordis reputabat se certitudinaliter futurum.* Si igitur homo gentilis tantam spem ponebat in suo apparatu bellico, quanto magis nos eam in Deo vero, & sanctis eius Angelis, nostris custodibus figere debem? Quod cum negligamus, merito affligimur, & castigamur.

Fides ergo sola nos cum Deo coniungit, fides tanquam scutum inexpugnabile nos protegit. Hinc D. Paulus ad Hebr: 11. dicit: *Fides est sperandarum substantia rerum.* Vbi licet non rigorose definiat fidem; eam tamen describit ab effectu, ut explicat concilium Arausicanum, docens hanc descriptionem factam esse ab Apostolo per officium fidei primariū. Et ideo, quando dicit Apostolus: *Fides est substantia rerum sperandarum,* non debet intelligi, quod fides sit de genere substantiæ, in quantum videlicet est prima inchoatio, & fundamentum quoddam quasi totius vitæ spiritualis; quemadmodum substantia omnium accidentium, spes enim, & ipsæ res sperabiles à Domino Deo innituntur fidei catholice, sine qua iuxta scripturam sacram, impossibile est placere Deo, & aliquid à Deo sperare, induciq; ad recte operandum, sperando præmium laboris à Deo. Proinde fides non formaliter, sed causaliter est substantia sperandarum.

Gentilium fides in rebus terrenis

Fidei descriptio

quis enim quidpiam speraret à Deo, nisi fide crederet promissa sibi esse ab eo pleraq; Vnde S. Augustinus in prædicta definitione, loco sperandum, ponit sperantis. & quidem melius: quoniam fides fulciendo sperantem, in incerto alioqui ex se præmio laboris in hac vita, est quodam modò substantia eius, in qua ille firmiter stet, seu subsistat.

Bene itaq; S. Paulus descripsit fidem, inquit: *Fides est sperandarum substantiarum.* Vbi per substantiam intelligitur substantia, & existentia: quoniam fides, quando viua, feruida, & efficax est, ita futura prospicit, ac si essent præsentia; vnde mentis oculis eis representans illa, talem confert substantiam, quasi oculis cernerentur. supra quam dum ipse fundatur, ita fortiter, ita fixa, ita immobilis permanet, ac si hominem in cælo de facto constituat, ut ingeniose aduertit S. Chrysostomus in Psal: 54. ita scribens: *Per spem iam sumus in cælis, etsi è mundo, etsi è vita nondum excesserimus iam sumus in promissis.* Quia verò non ita firmiter Catholici Deo credunt; idcirco nec firmiter in eo sperant. Vnde cum eorum fides non sit substantia, id est, quasi rem substantem eis representans, inde fit, ut nec in eum firmiter, solidè, ac fortiter sperent, sed remisse; è contra verò mali fortiter sperant, quia apertè vident, hinc amplius illi inanis suis; quam nos in vero Deo nostro speramus, debili nostra totum hoc, constante fide, & ideo omni reprehensione digni sumus.

Mirantur vehementer Doctores, quod Deus sennacheribum licet blasphemum noluerit occidere, sed solum exercitum eius. Causam reddit Abulensis 9. 30. asserens id factum esse, *ad inferendam maiorem ei penam.* Tum, ex morte suorum, tum ex ignominioso reditu, tum ex amissione rerum acquisitarum, tum insuper ex morte inferenda à proprijs filijs in ipsomet suo regno. Verùm aliam ego rationem reddo, dicoque Deum noluisse occidere sennacheribum,

ut miser agnosceret, in quibus confidebat, cur se contra Deum erexit, & exillisset infelicem se factum, à quibus felicem se aestimabat, ad exemplum & doctrinam omnium posterorum, ut intelligamus eò nos miserabiliores futuros, quod fidentiores in rebus humanis, imò eò in æternis, ac milerijs prolixiores, quando non in Deo, sed in hominibus, in rebus vanis, & caducis spem collocamus.

Stupendum est, quod Pincerna Pharaonis Ioseph oblitus, ita cõstans in obliuione toto biennio permanferit, nec prius sibi in mentem reuocauerit eius beneficium; quam somnia vidisset Pharaon. Dicit scriptura sacra: *Post duos annos vidit Pharaon somnium.* Tunc primum magister Pincernarum recordatus est Ioseph Regem alloquens: *Confiteor peccatum meum. Iratus Rex seruis suis, me & Magistrum meum retrudi iussit in carcerem, Principis militum. Vbi una nocte vidimus somnium præsagium futurorum.* Erat ibi puer Hebraus, eiusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia, audiuius, quidquid postea probauit reuentus: ego enim redditus sum officio meo: & ille suspensus est in cruce. Quid causæ tam diuturnæ obliuionis? Respondet Philo, ut per hoc ingrati hominis ingenium, & simul Dei voluntas declararetur, ita concludens: *Nemo ingratus beneficiorum meminit, vel quia Deo visum est, iuuenem non humanam, sed diuinam ope ad felicitatem prouehi.* Verùm, ut ille aestimaretur ingratus, & Dei auxilium innotesceret, nonne sufficissent tres, aut duo menses? ad quid ergo biennium? Existimo ad culpam hominis confidentiæ expiandam: quoniam plus in homine, quam in Deo confidebat, qui post somnium enarratum, tanquam mercedem sui memoriam exposcebat. Genes 40. *Tantummodò inquit memento mei, cum bene tibi fuerit, & facias mecum misericordiam, ut suggeras Pharaoni, ut educat me de isto carcere, quia furto sublati sum, & innocens in lacum missus sum.* Considerate diligenter, & perpendite extremam in hoc homine con-

Gen: 14

Philo.

Gen: 40

ne confidentiam. Postulabat ille solam memoriam à Pincerna, nihil dubitans de voluntate, ita fidebat in illo, misericordiam ab eo exposcens, ac si Deus esset. educationem à Pharaone exposcebat, quasi ab illo solo penderet, ac tandem innocentiam allegabat, ac si iam de re acta, & velut nihil amplius, quam suggestio deficeret: idcirco per biennium punitus est, ut inde misericors euaderet, unde sperabat se feliciorum futurum. Hæc est mens S. Chrysostomi homil. 6. in 1. pist. ad Titum loquentis: *Joseph in vincula coniectus, cum carcerem egredi properaret, tunc maxime immorari permissus est, audi namq. ipsum dicentem, memento mei apud Regem, meri-*

S. Chry-
sosth.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

CONCIO PRIMA.

Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos. *Matt: 7.*

Paradisus à Christo plantatus est Ecclesia sancta; arbores vero sunt iusti homines.

Gen: 1.

Vitam arborem otiosam & infructiferam Deus esse voluit in hoc pulcherrimo mundi opificio, ideoq. dixit Genes. 1. *Germinet terra lignum pomiferum, faciens fructum iuxta genus suum.* Vbi ad hoc Imperium opificis, sine vlla mora protinus omnes sylvarum densabantur, omnes arbores erumpebant, & quæ petere cælum altitudine solent abietes, pini, cedri, cupressi: & quæ non alta petunt omnes etiam frutices frondosæ densæq. & quæ coronaria vocantur. Rosæ, Lauri, Myrthi vniuersæ, temporis vno momento, cum antea non essent, extiterunt: singulæ proprijs insignitæ formis: nec dum satis: sed ut palam fiat, quantum Deus fructi-

to & hoc ipse vastus existimatur, quoniam dixit, memento mei, ut disceret in hominibus non esse confidendum, sed spem omnem in Deo dirigendam. Ut hinc addiscamus non in homine, sed in solo Deo fidendum esse.

Ostendi igitur, neq. Gentiles, neque Iudæos, neq. Arrianos, neq. Hæreticos, sed solos Catholicos Christum triduo sequi ac sustinere, ob fidem sanctam in Baptismo susceptam. Proinde si volumus cum Christo in æternum regnare, fide firma ambulemus, ut sic ad Deum accedere, & illi possimus placere. A.

***

A feris delectetur arboribus, superaddit quoq. scriptura. Plantauit quoq. Deus Paradisum, & collocavit in illo omnitariam pulchritudinem arborum, quæ & gratissimæ essent aspectu, & iucundissimum sui exhiberent usum. Sed quid opus erat Paradiso, cum iam terra frugiferis ubiq. consita esset lignis? Quare ergo separatim, præter ea plantarum genera, quæ iam producta erant, singulares ac singularem studio quosdam arborum hortos, ab ipso Deo consitos scriptura refert? Magna profectò nouæ istius plantationis diuinæ necessitas erat, ut ibi Deus plantaret Paradisum, vbi nulla esset ventorum vis, nulla tempestatum intemperies, nulla grando, nulla fulgura, nulla procellæ ac turbines, nulla fulmina & tonitrua; ut cum vulga-

Quare
ipse De-
us para-
disum
planta-
uit.

vulgaria terre ligna facile hyemalis glacies frondetibus folijs spoliet, veris nimia humiditas eadem ad putredinem deducat æstatis feruor crescentes fructus adurat, autumnus siccitas eosdem ab arboribus decidere faciat; ut inquam præstantiores in Paradiso arbores ab ipso Deo plantatæ, meliori temperie, & tempestatum inter se pacifica consonantiâ, ita singulæ propria venustate ornatæ perpetuo afferuantur, ut nec præcedens à sequente incommodi quicquam ac insidiarum metuere posset, nec verno deco. ri subsequens æstas noceret, neq. æstiu vel autumnales fructus præ senio defluerent. Plantauit igitur Deus Paradisum in Edem versùs orientis plagas, id est; in delicijs. nam Edem delicias significat. Huius profectò plantationis hodiè meminisse Christum. video, cum totum suum Euangelium ferme de solis arboribus, & fructu earum deprædicet. Sed quoniam nomina arborum ista non tacentur. Quid plantati à Deo Paradisi & arborum nomine intelligi debeat, diuino suffragante spiritu edisseram.

Veterem illum Paradisum tertio creationis die conditum, velut augmentum quoddam palatium, in quo Adam cum Eva tanquam Rex cum Regina habitasset, vniuersali aquarum diluuium interiisse, non pauci Doctores probabiliter opinantur. cum adeo tunc aquæ inundauerint super terram, ut quindecim cubitis supra omnes montes eleuarentur. Extare verò illum etiam nunc, probabilissimè putant. Diuus Augustinus, Hieronymus, Hilarius, Isidorus, tum propterea, quod Elias & Enoch ibi habitare dicantur à Sanctis Patribus; magna tamen ex parte immutatum, & ab inundantibus aquis destructum esse fatentur. Huic profectò sententiæ subscribendū ego hodie censui: tum adeo, quod Christus Dominus velut prouidus hortulanus in terras veniens, ut ruinam illius antiqui Paradisi restauraret, nouum & multo præstantiorem producere voluerit, in quem bonum Latronem primum introdu-

xit, inquit: *Amen dico tibi hodie mecum eris in Paradiso.* Non enim hic nomine Paradisi, amantissimus ille orientalis hortus intelligi potest? siquidem Christus eo die non descendit in terrestrem Paradisum, sed potius in limbos inferorum asserente id Apostolico symbolo. *Descendit ad inferos.* Neq. etiam potest intelligi nomine promissi illius Paradisi regnum Cælorum? cum illo die non fuerit Christus cælum ingressus, sed post quadraginta dies. In nouum igitur Paradisum introduxit Latronem Christus Dominus die mortis suæ, scilicet in claram visionem essentia diuinæ, quam latro Christum confitens finito mortalis vitæ cursu, videre meruit. Hic est nouus Paradisus à Christo plantatus, scilicet clara Dei visio, quæ regnum est Christianorum, cælum, fidelium, paradisus iustè viuentium. In hunc Paradisum nimirum ad videndum Deum raptus Beatus Paulus, tantâ fuit perfusus lætitiâ, ut omnino ignoraret, num in corpore, num extra corpus illum videret; vbi audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Et quo nam pacto patriam æternam conspectui nostro conspicuè proponere potuit Deus, ut nos hinc ex isto reuocet exilio? quàm dùm Paradisum hunc nouum mira aménitate omnem appetitum creatum exsatiarentem, credentibus promissit. Exodi 33. *Ostendam inquit tibi omne bonum.* (id est me ipsum) Quasi diceret: Quæ hic in terris vobis iucunda sunt o homines, non sunt solida, & perfecta bona: sed tristibus permixta. Nam verè in omnibus humanis bonis ita comparatum est, ut nullum eorum sincerum sit, sed confestim lætitiæ & hilaritati conglutinetur mæstitia: coniugio viduitas: pueros educationi, cura & sollicitudo; fecunditati abortus, vitæ splendori ignominia, prosperis successibus dispendia: delicijs fastidium: sanitati infirmitas. Florida & iucunda est rosa, sed homini tristitiam instigat. Nam quotiescunq. florem hunc conspiciamus, peccati nostri admonemur.

Exodi 33.

mur; propter quod terram spinas & Amentorum, reptilium, atq; ferarum, tribulos proferret, condemnata est. Delicata est vernantium florum gratia, sed citò transitoria ac breui momento desiderantes destituit. Etenim terreni Paradisi flores, in ipsis adhuc manibus constituti marcescunt. In solo Paradiso à Christo plantato, florum splendor non est momentaneus, sed constantem habent iucunditatem, elegantem aspectum, infinitum oblectamentum, insatiabilem fragrantiam, & colorum elegantiam refulgentem. In Paradiso enim Christi, ubi dulci præsentiæ diuinæ fruitione recreantur Angeli, crescentes ad æternitatis beatitudinem rosas, non perturbant impetus ventorum, non flauesciunt neomeniæ, non glaciæ horrida congelat, nec solis inflammatio torrefacit; sed flatus quidam ad mensuratus tenuem & iucundam respirationem adfert, leuiter illos, qui florebant sicut Lilia in conspectu Dei placidè afflans, ac in domabilem temporis gratiam ipsorum constituens & conferua 15.

Et quibus obsecro plantis consistens est Paradisus Christi? certe non alijs, nisi iustis & fidelibus, dicente id in Euangelio discipulis suis Domino.

Ioan: 17.

Vos estis palmites, & Pater meus agricola est. Atqui Pater æternus non alium excolit agrum, non alium plantat hortum, nisi cælestem Paradisum; ubi se benè meritis clarè videndum proponit, igitur & homines quos excelsi dextera plantauit, non sunt plantæ nisi ipsiusmet visionis diuinæ. Hoc ipsum comprobatur Deus per Prophetam. *Ego inquit plantavi vineam electam fructiferam & totam veram.* At ubi fructifera magis vinea, quàm in Paradiso Christi? ubi omnia perfecta sunt, omnia tempestiua & matura, non paulatim accepto incremento adducta; sed beatificæ visionis vigore consummata florent. Agnouit hoc magnus ille sacræ paginæ scrutator Diuus Basilus, qui Homilia 8. Hexameron hominem, hoc ipso cæteris viuentibus præfert, quod animam illius viuentem non terra produxerit, ut iu-

sed ipsemet Deus creauerit quasi præstantioris multò quàm terreni paradisi plantam. Vnde dicit Diuus Basilus. *Planta cælestis homo est, qui quantum figura formæq; corporis cæteris animantibus antecellit, tantum & dignitate anima præstat.* Nam qualis est animantium quadrupedum forma? Caput illis ad humum est pronum, ad ventrem spectat, voluptatem omnibus modis appetit, caput autem hominis ad ipsum cælum erectum est, ut oculi eius ros supernas perpetuè conspiciant. Quodsi aliquando & homo carnis affectionibus seipsum subiecerit, si ventri & voluptati temporaneæ deditus fuerit. Iam tunc desinit esse planta Paradisi Christi; sed comparatus iumentis ratione carentibus, illis persimilis efficitur. Alia enim cura decet hominem, quàm iumenta mente destituta: nimirum res supernas explorare, quærere ubi Christus Saluator noster collocatus est, pergere mente ad res sublimes, atq; cælestes, terrenis despectis & post habitis. Planta cælestis Paradisi est homo, qui pietate & virtutibus abundat maturusq; meritorum suorum fructus in Christi Ecclesia Deo præsentat. Hoc docet Diuus Ambrosius libro de Paradiso. Capite 3. *Est ergo inquit Paradisus terra quadam feracitas, hoc est, anima secunda præsentem, semper in se Deum retinens per gratiam.* In terreno illo Paradiso erat fons quidam limpidissimus, qui fecundam illam terram irrigabat; in cælesti Paradiso fluuius quidam multò nobilior profluit, ipsemet Dominus Iesus Christus, fons vitæ æternæ, qui animas fidelium velut ligna fructuosa, abundanter irrigat, ut maturos fructus proferant in vitam æternam. Vnde ad hauriendas istius fluminis aquas incitat Salomon Prouerbiis. *Bibe inquit aquam de suis vasis, & de puteorum tuorum fontibus.* Quali diceret; seaturiat o homo ex tua virtutibus exercitata, & plena voluptatis gratiæ anima, delicatissimus ille torrens incessanter Christus Iesus, facun-

S. Basil.

S. Ambrosius.

Prou: 8.

fecundet virtutes animæ tuæ, eminèntissimo merito pullulantis. Mirabilis profectò erat fons ille terreni Paradisi. Nam diuidebatur in quatuor fluuios Nomen vni erat Phison Genesis. 6. secundum Græcos Ganges dictus, qui abluebat omnem terram Euilath, siue totam Indiam, ubi est aurum optimum, ubi nascitur carbunculus & lapis præsius. Nomen secundi Geon seu nilus, qui circuit Ægyptum, & totam Æthiopiam. Nomen tertij Tygris, qui fluit contra Assyrios. Quartum verò flumen est Euphrates qui ambit Mesopotamiam. Ex anima pariter pietate & religione culta, fons quidam promanat gratiæ spiritualis, ut irriget diuersarum fructus virtutis, quarum pariter, sicut fontis Paradisi sunt quatuor initia; vnum prudentiæ, aliud temperantiæ, tertium fortitudinis, quartum Iustitiæ. Hæc sunt quatuor fluentia virtutum hominis Catholicissimi, si prudentiam habet homo, bona arbor est, & bonos progenerat fructus, scilicet aurum, splendidum, carbunculum, pretiosum lapidem præsius. Et quod purius aurum cogitari potest innocentia conscientiæ, mentis integritate? quæ omnia bona & timorata anima parturit, dum ne in seruitutem diaboli incidat, libertatem in Christi gratia spatiantis retinere vult. Libertatem suam illasam seruare volentes olim Romani inquit Capaccio. libro 2. effingere solebant serpentem, super altare cum inscriptione; *libertatis populi vindex*, quid aliud timorata hominis anima facit, ut inuiolatam suæ innocentiae libertatem retineat serpentem in cruce affixum, ob oculos sibi frequenter ponit, cum inscriptione: *libertatis conscientie vindex*. quo spectaculo ita deterretur à peccato, ut ne in vanam cogitationem defletere velit. Quid enim aliud Iosephum illum Ægypti proregem terruit, ut detracto sibi pallio fugere maluerit, quàm occultum cum Regina adulterium patrare? certe Dei ipsius præsentiæ, quam semper in corde suo spectabat. Quomodo inquit possumus

Capaccio

malum facere & peccare in Dominum meum. Genesis 38. Noluistis offendere Regem; sed principaliter Deum, castitatem suam conseruare plus adamans. Dicit enim Beatus Isidorus. *Amanda est pulchritudo castitatis cuius degustata delectatio dulcior inuenitur; quàm carnis, castitatis namq; fructus suauitatis est & pulchritudo inuiolata sanctorum. Castitas securitas mentis est, & sanitas corporis.* Quod agnoscetes plurimi gentilium perpetuam veneris abstinentiam exercuerunt, ne virtutem libidine frangerent. Luxuriola namq; vita carnem citò debilitat, fractamque celeriter ducit ad senectam. Pulchrum Epigraphe non nemo posuerat ad rosam; *Ante fugam fugit: vix enim rosa ad perfectum deducitur, & statim munitur aculeis, quodsi contingatur, mox contacta deflorescit.* Castitatis profectò suæ quisque custos esse debet; sed talis ut ante fugam fugiat, hoc est; ut quælibet virgo suæ virginitatis amas muniat seuerâ custodiâ, veluti pudentibus quibusdam spinis, ut nulli ad eam pateat aditus, ut caueat semper & trepidet ad ingressum viri, ad loquelam garrulam, ad gestus lasciuos, ad cogitatus in honestos, ad deambulationes liberas & solitarias. Hic enim est primus arboris bonæ ramus aurum parturire, id est; conscientiae puritatem, ut germinet splendidum carbunculum, ignem scilicet diuinæ charitatis.

Gen: 38.

S. Isidor.

Lex I.

Iraclitis.

d. n. d.

ex. n. ex.

Ægypto

Secundus de Paradiso manabat fluuius Geon, iuxta quem lex data erat Israëlitis, cum essent in Ægypto constituti, ut ex Ægypto recederet, & succincti lumbos ederent agnum, quod insigne erat temperantiæ. Ex anima profectò fidei hic alter fluuius dimanare debet, scilicet temperantia, ut omnes corporis passionibus aboleat, ut abluat, corpus abiectum, & carnis vilissimæ restinguat incendium. Tertius ex Paradiso manabat fluuius Tygris, qui contra Assyrios egrediebatur, ad quem præuaricator Israël captiuus est ductus. Hic fluuius velocior dicitur esse o-

mnibus. Quid alud est animi fortitudo, nisi velocissimus quidam ex anima fidelium dimanans fluuius, prauaricantia corporis vitia citò captiuans, & hominem dirigens ad superna. Quartum flumen cor hominis irrigans est iustitia, quæ omnem pascit animam. Nulla enim virtus abundantiores videtur habere fructus, quàm æquitas atque iustitia, quæ magis alijs; quàm sibi prodest, utilitates suas negligit, communia emolumenta prapponens. Fecunda proinde mater est omnium virtutum iustitia. Nam reliquas virtutes, licet illæ magnæ sint, aliquid tamen imperfectionis comitatur. Nam prudentiam subsequitur malitia; fortitudinem iracundia; temperantiam luxuria: at verò ubi iustitia est, ibi concordia virtutum omnium. Quatuor proinde in terrestri Paradiso fluuios ex vno fonte scaturire: voluit Deus, ut ex illis omnibus biberet homo. quatuor etiam virtutum flumina exhibuit suis fidelibus Christus, ut dulci illorum potu recrearetur anima; prudenter operando, à vitijs omnibus abstinendo, fortiter tentationes superando, & iuste ac sine no-cumento proximi bonis temporaneis vtendo. In Paradiso terreno præ alijs arboribus, peculiare fuerunt duæ, altera lignum vitæ dicta; altera scientiæ boni & mali, quarum admirabilis quidam effectus erat. Arbor enim vitæ comesta secundum fructus suos, communicasset immortalitatem, seu perpetuitatem in viuendo corporaliter, quia restaurasset humidum radicale, mira puritate & sinceritate, caloremq; alioquin debilitandum, actione & reactione in alimentum corroborasset. Iam verò arbor scientiæ boni & mali, eam vim habebat, ut beneficio illius comestæ didicerint experientiam boni & mali primi Parentes, cognoscendo nimirum quid sit bonum & malum, tam Morale; quàm Physicum. In Paradiso Christi duas quoq; arbores plantatas videmus, nimirum lignum vitæ, sacratissimam nostri redem-

Iustitia
alijs vir-
tutibus
perfe-
ctior.

Ligni
vitæ &
scientiæ
fructus.

Cruz
est lignum
vitæ.

ptoris crucem: quæ omnes mortales viuificat, in pristinum amissæ gratiæ statum eisdem restaurans. & Beatissimam virginem seu arborem scientiæ boni & mali, ut illius suffragio acquirat homo scientiam boni illius summi, Dei nimirum Præpotentis, acquirat quoque experientiam mali, ut cognoscendo malum morale, quod Dei ipsius offensiuum est, illud totis viribus fugiat. Hæc certè erat vnica scientiæ boni & mali arbor. Nam vttramq; scientiam boni contulit, contulit scientiam boni, dùm incarnatam illam peperit mundo sapientiam, contulit & scientiam mali, dùm caput serpentis conterens modum ostendit, quo infernalis potentia superari debeat. Hæc eleganter disertissimus Philo Iudæus edixit, de opificio mundi, & lib: 1. Allegoriarum. *Paradisum inquit puto quidè innuere animi principatum, qui quasi infuutarum arborum variarum opinionum est plenus; per arborem autem vita significari pietatem qua maxima est omnium virtutum, per quam anima efficitur immortalis.* Arbor autem dignoscendorum bonorum & malorum, designat prudentiam in medio positam, quæ naturæ contraria di iudicantur.

Sed quid est, quod scriptura dicit Genes: 1. *Plantauit Deus Paradisum, & posuit illic hominem, quem fixerat.* quare alibi homo conditus, & postea in Paradisum translatus est? rationem scriptura assignat, ut inquit *operaretur & custodiret illum.* Non gratis igitur Deus Paradisum homini terrestrem conferre voluit; sed pro labore & dignis operibus. Figura hæc salutis erat humanæ. alibi nos Deus omnes formauit, quia in hoc corruptibili mundo, ubi simul corruptione eius peccaminosa inficimur omnes. Paradisum autem nobis Christus parauit in calo. Et gratis ne illuc nos misericordissima eius dextera transferet? minime: tantum enim præmium nonnisi dignis debetur meritis, eum & ipsamet veritas dicat, *Venite ad me omnes qui ouerati estis & ego reficiam vos.* At, ubi homi-

Phile
Hebræ

Gen: 1:

homo laborare debet? certè in vinea Christi, in Ecclesia sancta; hic enim si homo creuerit in arborem bonam, dubio procul ad plantandum cælestē Paradisum transferetur, quia non decet in amenissimo illo Paradiso, nisi fructiferas arbores collocari. Arbor igitur bona & cælesti Paradiso digna est solus homo iustus in Christo lesu feliciter renatus, cuius fructus non sunt alijs, nisi verba & opera, cum homo pius nihil aliud loquitur, nisi quod decet sanctos, & ut sermonibus suis multis prodesse possit, ut dicitur Matt: 15. *Luceat Lux eius coram hominibus.* Opera eius sunt rectè viuere, nulli nocere, & vniciq; ius suum reddere. Et quid magis decet Christianum hominem, quàm recta viuendi ratio? ut homo attendat sibi ipsi, ne mortalibus, ut sempiternis incumbat: & ne sempiterna, ut citò transitoria despiciat. Si rectè viuere vult homo, spernere debet carnem, quia hæc citò præterit; animam verò curare ut pote rem immortalem, siquidem corpore molliter se habente, necesse est, ut mens eneruis ac debilis ad proprias actiones existat. Contra verò anima bene habens, ob cælestiū meditationem, bonarumq; actionū exercitationem, ad propriæ magnitudinis sublimitatem euecta, facit ut corporis habitudo tabescat. Quid magis vtile, quàm nemini nocere? eum etiam concupiscendo aliena grauitur peccemus. Frustra proinde ob diuitias rumes, aut propter progenitorum gloriam superbis, quia sic inferiores contemnendo, multis nocet? frustra patriæ aut formosi corporis gratiā, aut propter publicos honores exultas? quia sic non paucis ad te accedere verentibus, haud modicum nocet. Proinde ne noceas, aut fastu tuo alios prætereas, meminisse debes, quia mortalis es; quia terra es, & in terram oculis reuerteris? aut saltem illos inspicias oportet, qui in simili honore fuere? ubi nam sunt ciuili potentia præditi? ubi inuisti illi rectores? ubi qui Pa- negyres instituerunt? ubi sunt illi-

Idem
15.

stres equestri certamine victores? duces? Satrapæ? Tyranni? Nonne omnia cinis & favilla? Nonne eorum memoria in paucis est ossibus? Inspice sepulchra si discernere valeas, quis seruus fuerit, quis Dominus; quis pauper, quis diues? discerne inquam si potes eum, qui in custodia victus retinebatur, à rege: fortem à debili, formosum à turpi?

Non est igitur, cur alijs ob generis splendorem, aut honorum eminentiam, contemptu aut oppressione noceas? Quid magis proficuum homini Christiano, quàm æquitatem seruare? cum iustitia Dei, non nisi iustos in cælestem Paradisum sit ad missura? si igitur deest tibi auri & argenti splendor; non tamen ob hoc vi alienum violare debes, quia lunam habes, quæ tibi auri loco copioso lumine lucet. Si desunt tibi aurei currus, quibus veharis? non idèd contra-fas & æquum aliena appetere debes? cum tibi pedes dati sint proprium vehiculum ac tecum genitum, desunt tibi cubilia eburnea, in quibus placidas noctes traducas? Nec tamen idèd alienis muneribus abduci debes, cum habeas humum ebore omni pretiosiore, super quam etiam liberam ac dulcem captare potes requiem? Deest tibi augustum palatium, intra quod decumbas? sed calum habes in enarrabili astrorum pulchritudine supra te coruscans. Hæc enim omnia terrena sunt. Præstantiora autem reperies, ad quæ animum adijcias. Nam propter te Deus homo factus est, Spiritus Sanctus datus, mors deuicta, resurrectionis spes firmata, præcepta Dei posita, ut vitam tuam instruant ad Deum: regnum calorum monstratum est, corona iustitiæ parata, hæc potissimum spectare debes, & ut in cælestem Paradisum admitti merearis, his solum in præsentem animum tuum oblecteris necesse est? Si enim in terrestri Paradiso, postquam homo ad terrena deflexit, ex illo statim pulsus est in exilium? quanto magis, qui solo nomine Christianus, & Deum ipsum obliuiscitur,

V

non.

non tantum post decursum mortalis
vitæ non transferetur ad Paradisum
illum cælestem; sed etiam turpiter
eijciatur; si iam nomen eius in albū
æternitatis relatum erat. D. Ioan:

Apoç: 9. Apocalyp: 9. verbo: 2. testatur se vi-
disse fumum, & obscuratum solem.

*Ascendit inquit fumus putei & obscu-
ratus est sol & aer de fumo putei.* Quid
obsecro tantum excitare potuit fu-
mum, ut solū ipsum obscuraret? stel-
la cadens de celo, scilicet homo mi-
ser in peccatum lapsus: tunc enim
de cælo cadit, quoniam conscientia
pura illi erat cælum, sed postquam
data sunt ei clauces putei, licentia sci-
licet & libertas peccandi, estrenata,
subito fumo malæ vitæ obscurat so-
lem & ærem, quia peccata peruer-
forum hominum & superbiorum ob-
scurat solem, id est Ecclesiam; & san-
ctis & iustis caliginem quandam in-
ducunt. Quemadmodum inquit D.

**S. Augu-
stinus,** August: *Noceat Catholicis qui malè vi-
vunt, & sibi & nomini quod gerant, &
proximo suū, malis exemplis eos scanda-
lizando.* Et quis est malus iste Catho-
licus? certe peccator quilibet, qui

quamdiu in peccatis merisus est, ve-
lut arbor mala, nullum fructum bonū
facere potest, cum in statu peccati ni-
hil mereri valeat. Nomine tamen
mali Catholici; Hæreticum & Hy-
pocritam in fide intelligit S. Grego-
rius Nazian: inquit. *Contumelia est*

**Greg:
Nazian:** *fidem in corporis superficie, non in corde
habere.* Licet enim hoc proprium sit
virtutis, ut opes suas occultet, teste

Theod: Theodoret. Simia tamen virtutis
hypocrisis, etiam si portet virtutis in-
signia, ac subtiliter virtutē imitetur,

ut malitiam suam occultet, quales
sunt hæretici: ut inquit D. Bernar-
dus, qui nocere: quā vincere ma-
lunt, & ne apparere quidem volunt,

**Bernar-
dus.** sed serpere. Hi sunt falsi Prophetæ à
quibus maxime attendendum est:

Hierc: 23 dicitur enim de illis Hierem: 23. *Et
in Prophetis Samaria vidi fatuitatem,
prophetabant in Baal & decipiebant po-
pulum meum Israël.* Decipiunt enim
Hæretici populum Dei, sub prætextu
veræ fidei, falsam, introducendo sci-
entiam; quā tanquam veneno infi-

ciunt regna, & in eis varias causant
turbationes ac tumultus.

Hinc gravissimè plerumque pu-
niuntur Principes, qui falsam religio-
nem in suis provinciis tolerant: sum-
mè verò remunerantur zeloz in fide
Reges, qui perfidis subditis minimè
conniunt: quod innumeris exem-
plis palam fit. Imperator enim The-
odosius fuit pierrissimus, cuius Filij
erant duo, Arcadius & Honorius.

Dum verò regnaret Arcadius, Gay-
na Dux exercitus potentissimus, sed
religione Arianus, moribusq; barba-
rus, petijt ab Arcadio, ut sibi & sectæ
sue assensu Arianis, concederetur.

Constantinopoli, aliquod templum,
in Exercitium devotionis suæ; Sed
Arcadius animosè id denegavit, con-
temnendo quæcunq; pericula, quæ
ipsi, & imperio evenire possent. Fu-
rore correptus & percitus Gayna,

noctu non paucos milites de suo exer-
citu misit, ad incendendum Impera-
toris palatium. Et ecce vident An-
gelos custodientes & defendere pa-
ratos prædictum palatium, quo spe-
taculo perterriti, re infecta abierūt.

Ecce quomodo Arcadij Deus zelum
remuneravit? E contra verò Hono-
rius, dum videret Romam in pericu-
lo positam, tum propter Alaricum,
Regem Gotorum, qui Attilam Im-
peratorem esse voluit, spreto Hono-
rio, legitimo Imperatore: tum quod

noverat Romæ multos adhuc fuisse
Ethnicos, plures item Donatistas ex
Africa, à quibus etiam non minus
periculum imminabat Romano Im-
perio, ne adiuvarent partes Alacici
& Attilæ: Quare Honorius ut o-

mnium beneplacito serviret, lege &
statuto publico, libertatem consci-
entia Romæ promissit; & ecce mox
eo ipso Roma ruinam pati cepit.
Tandem errorem suum recognoscēs
Honorius, legem illam abrogavit,
ut iniquam: & tunc primum omni-
potentis dextera sustulit, cum Ala-
rico prælium commisit, eumq; cum
ingenti exercitu, & cæteris aduersa-
rijs feliciter vicit, atque Romam
pacatam reddidit.

Reco-

Princi-
pes pro-
fide ze-
lozi à
Deo pre-
mian-
tur.

Arcadij
Impera-
toris pa-
latium
Angelis
defen-
dunt.

Lex pro
infideli-
bus lata
pernici-
ola.

Recogitate hic paulisper, cur his
temporibus, eo iam calamitatis Re-
gnum Poloniae deuenierit, ut nec in-
ter ciues Patriæ concordia, nec domi-
pax, nec militia fortuna reperiat.?
certè propterea, quod nos omnes,
quos Christus ad Cælestem plantauit
Paradisum, Deum ipsum deser-
uerimus, & nimia capti auaritiā, non
modo subditos Christianos Iudæorū
perfidia locare, sed etiam Synagogas
extruere; hæreticis templa antiqui-
tatis à pia Christianitate Deo &
Christo dicata, adiudicare; Arianis
& tot alijs sectis liberum blasphemiae
in Deum Doctrinae exercitium con-
cesserimus? quo facto iratus Deus,
nos à primæuo illo religionis zelo
recedentes, per ipsos etiam ab Eccle-
sia Catholica auulsos affligere decre-
uit, cum ipsi nihil abominabilius e-
xecranda hæresi esse possit. Quid e-
nim afflixerat olim Boleslaum Regē
Poloniae in Prussia, & exercitum eius?
nisi conniuentia, cum leuius, quā
par esset Christiano Principi, violatā
& neglectam ab ipsis religionem Bo-
leslaus ferret. Videntes enim Prussi
impune sibi cefisse primos ausus, su-
blatis animis, factaq; manu valida,
crudeliter Poloniam ditionem vastā-
runt ac diripuerunt, ingentisq; pe-
cudum ac hominum prædas abege-
runt, ut refert Cromerus Libro 6.

Crom:

Vence-
slaus to-
lerans
Hæreti-
cos, vi-
tam, &
regnum
amisit.

Stepha-
nus ob
zelum
religio-
nis Ca-
tholicæ
in Regiū
thronū
euectus

Accessit? Nonne in prima statim mun-
di creatione demonstrauit Deus,
quā perniciofa esset hæresis, qui
cū mundi fabricā nobilem & splen-
didam producere vellet, diuisit lu-
cem à tenebris. Quid ista lux aliud
est, nisi vera Christi religio? Quid tæ-
nebræ? nisi hæresis execranda? Pro-
inde si Principes terreni splendidam
& pacatam volunt habere Remp:
separent lucem à tenebris, fauendo
potius luci, id est; Christi religioni,
quā nouorum dogmatum introdu-
toribus. *auserte malum ex vobis, in-
quit Diuus Paulus, ne tota Respublica
cladem patiatur, expelite Hæreses,
ne aulam inficiant, ne serpent, ut cā-
cer, errores eorum. Diabolus enim
per infideles, rāquā per sua instru-
menta venenum propinare Christia-
nis satagit. Vident enim (inquit Cy-
prius de simplicitate Clericorum)*

1. Cor: 5.
v. 13.

S. Cypri

*diabolus idola derelicta, & per numerum
credentium populo: um. sedes suas ac tem-
pla deserta, excogitauit nouam fraudem,
ut sub ipso Christiani Nominis titulo,
fallat incautos. Hæreses inuenit & sebi-
smata, quibus subuertere fidem, & veri-
tatem conatur. Quia quos detinere non
potest in via veteris cecitate, circumscri-
bit & decipit noui itineris errore: rapit
de Ecclesia homines, ut cū sit mala ar-
bor, non nisi malos fructus producat.*
Sed vos Catholici mei cautiore
estote, & quamdiu extra paradisum,
existitis, ad illum transferri satagite.
Paradisum enim vobis monstraui cæ-
lestem, quem ipsemet Christus plan-
tauit, sed extra hunc omnes creati su-
mus, nec aliter in illum nisi omni-
potentis dextera, quemadmodum pri-
mus Parens noster transferri pos-
sumus. Non hic exultent faminae,
quia mater illarū Eva in Paradiso cre-
ata est, quia & hæc inter fecundas illas
arbores aberrauit, dicente scriptura.
Gen: 3. *Et adduxit eam Deus ad Adam,*
ideoque & illis sedula cura adhibenda
est, ut cū frequēter aberrare soleāt,
à primæua sua innocentia, quam in
mundi paradiso acceperunt, feliciter
ad Saluatorem Iesum reducantur.
Non vereantur mundi Principes, ex

Gen: 3.

V 2

Christi

Reges
fidem
prom-
pentes à
Deo ex-
altan-
tur.

Christi vinea malas arbores & pleru-
que noxios fructus infidelitatis pro-
ducentes, extirpare. Si enim Deus
olim Regem Ezechiam, præ omni-
bus alijs exaltauerat, & dotauerat, eò
quod contriuisset idola atq; statuas
& simulachra. Si Regem Iosaphat,
& Aza in summa pace & quiete re-
gnare fecerat quod omnem idolola-
triam e regno Dei propulsaissent. Et
Principes Christianissimos, si malas
arbores Hæresim introducentes ex-
ciderint, dubio procul augebit victo-
rijs & triumphis, atque in summa
tranquillitate thronum eorum stabili-
liet. Sed & vos omnes cum sitis plan-
tæ Cælestes, si eieceritis omne malū
e cordibus vestris, transferet in Para-
disum cælestē, ut ibi florere, & beati-
ficā illā visione æternum frui valeat-
is. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECUNDA.

Non potest arbor bona malos
fructus facere. Matt: 7.

*Ecclesia sancta est arbor fructifera
nouem ramis distenta.*

Mirabitur fortasse quispiam, cur
æternus ille Architectus, omnē
mundi perfectionem arboris
bonæ vinbrā tegi voluerit? num id
dō, ut delicatis arborum fructibus
facilius ad se ipsum alliceret hominē?
nam & in prima statim creatione, i-
isdem ferculis hominem, tractare
cepit, inquiens: *De omni ligno come-
des.* Sed & ex fructibus bonæ arboris,
quā multi euentus mali? *Accessit*
Cinquit, S. August: *Mundi totius*
Mater Eua ad prohibitam arborem, &
ecce ut primum vetitum decerpit pomū,
dolendum toti mundo intulit lapsum.
Quæ causa tanti mali? utiq; arbor il-
la bona erat, cur igitur tam noxia pe-
perit mala? respondet S. August:
Arbor erat salix, sed vitio Eua fructum
habuit mortuū. Sed bene est Auditores,

A iuste mundi perfectio in arbore col-
locatur, quia primus illius lapsus, qui
ab arbore cepit, in arbore quoque in
qua Dei Filius pependit, sanatus ei.
Beata (arbor) cuius brachijs pretiu n
pendit seculi, quā vita mortem per-
tulit, & vita mortem protulit. Hæc
igitur arborem bonam, quānam sit,
ex hodierna Christi doctrina inuesti-
gabimus, ut saluberrimis eius fructi-
bus pasci, post hæc terrena mala, nun-
quā marcescentia æternitatis po-
na gustare mereamur.

B Bonam hanc arborem, esse ipsā
Dei Ecclesiam, pulchrè descripsit
Psalmista Psalmo 1. *Erit tanquam li-
gnum quod plantatum est secus de cursum*
aquarum, quod fructum suum dabit in
tempore suo. Hæc arbor fecundo san-
guine Christi irrigata, præstantes
cælo parturit fructus omnibusq; ter-
renis ægritudinibus vim medendi
habet; quinimò & à morte homi-
nem eripere potest. Scribit Carda-
nus de rerum varietate lib: 12. cap: 56
Matrona quædam Regia, occisum fi-
lium suum à Cemetho rege scotorū,
sic vita erat. Parari iussit statuam mi-
ro artificio, in cuius manu pomum
aureum gemmis nitens hærebat, oc-
culto nexu, quod quisquis tetigisset,
statim faculis plurimis ad mortem
fauciabatur. Carpsit pomum Rex in-
cautus, & ignarus doli, sed mox con-
fusus illico interiit. Quid infernalis
ille animarum hostis facit, nisi aure-
um pomum, mundanas scilicet deli-
cias gemmis nitens, id est; momen-
taneis voluptatibus inspersas propo-
nit homini, quibus immersus homo,
veneno earum intus latenti interiit,
nec alibi quā in hac arbore, scili-
cet; in Christi Ecclesia medicinam
querere potest, cuius remedijs salu-
berrimis ab omni mortifero casu re-
seruatur. Arbor hæc nouem ramu-
sculis dilatata, ut sic in nouem Ange-
lorum choris, magnam illam restau-
ret iacturam, quā superba Luciperi
Altissimi solum conscendere volen-
tis ambitio, & inordinatus appetitus
causauit. Primus illius ramus est v-
nitas, Deus enim hoc maxime appe-
tit,

Psal: 1.

Carda:

Ceme-
tū Regē
pomū
perdidit

Deus
maxi-
mè vni-
tatem
in homi-
nibus
appetit.

rit, ut simus vnum cum illo; id
circo, hanc vnitatem in Adamo pul-
chrè expressit Genesis 3. quando il-
lum velut suam imaginem propriam
his vocibus compellaret. *Ecce Adam*
quasi vnus ex nobis? Vnitas autem ista
Ecclesia cum Deo, duplex est, nume-
rica & continuationis: vnitatem nu-
mericam habet, quia ab initio mun-
di vna semper fuit, Dei Ecclesia nu-
mero, licet status illius tendentiæ, ab
imperfectione ad perfectionem fuerit
varius: plane sicut hominis ab in-
fancia ad pueritiam, inde ad adolē-
scentiam, & hinc usq; ad senectutem,
eadem est numero essentia, licet sta-
tus diuersi. Habet insuper Ecclesia
Dei vnitatem continuationis, quia
semper vnita est cum suo Capite,

Christo, ad Ephæsiōs 4. *Vnus Deus*
Pater omnium, qui est super omnes & per
omnia & in omnibus nobis. Est vna, quia
in vnum finem vltimū tendit scili-
cet ad gloriam æternam. *Sicut voca-
ti estis in vna spe vocationis vestre.* Ibidē.
Est vna ratione eorundem mediōrū,
quia omnibus in Ecclesia Christi vi-
uentibus, tria tantū remedia eadē
numero proposuit Deus. *Vnus Deus,*
vna Fides, vnum Baptisma. Ibidē.
Est vna quia singulis Ecclesiæ Christi
membris, vniformem gratiam mise-
ricors Deus conferre solet. *Vnum*
est corpus, & vnus spiritus: id est; æquali
virtute omnes viuificans. Est vna,
quia ab vno tantū capite Christi vi-
uificatio regitur.

Secundus istius arboris (scilicet
Ecclesiæ) ramus est, sanctitas; san-
cta est ratione Authoris sui scilicet
Christi; qui hanc militantem Eccle-
siam, omni puritate & immunitate à
peccato ornare voluit. Ephes: 5. *Ut*
exhiberet sibi ipse gloriosam Ecclesiam,
non habentem maculam aut rugam, aut
aliquid eiusmodi: sed ut sit sancta & im-
maculata. Sancta ratione finis; finis
enim hominis quis alius? nisi regnū
Cælorum? quod nemo coinquina-
tus intrabit, sed mundus & impollu-
tus mente & corpore. quisquis in
hac arbore in simplicitate & humi-
litate crescit, sanctus est. Primo Co-

rinth: 12. *Gloria nostra hæc est, testimo-*
nium conscientia nostra, quod in simplici
tate cordis, & sinceritate Dei, & non in
sapientia Carnali conuersati sumus. Est
sancta ratione carentiæ mortalis pec-
cati in multis membris; si enim ali-
qua natio per synecdochen dicitur
bellicosa à præcipua parte sui, cur nō
& Ecclesia Christi, tot Martyrum,
Confessorum, Eremitarum, Virginū,
mira in cælis sanctitate fulgens? Est
sancta ratione doctrinæ sine vllius ad-
mixtione falsitatis propagatæ; quid
enim sanctum magis in mundo do-
ceri potuit? quā id, quod per spi-
ritum Dei promulgatum est, sicut
doctrina Ecclesiæ Christi. *Nolite co-*
gitare quomodo aut quid loquamini, da-
bitur enim vobis in illa hora.

Tertius frugiferæ huius arboris
Dei Ecclesiæ ramus est, esse Caroli-
cum & vniuersale. Ecclesiæ enim
Dei ita nomen Catholicum conuenit,
quemadmodum docet S. August: li-
bro contra Epistolam fundamenti
cap: 4. *ut inter tot hæreses, licet omnes*
diuersæ scissæ fides se Catholicos appel-
lare velint, quarenti tamen peregrino vi-
binam ad Catholicam deueniatur nullus
audet, aut domum ostendere. Est hæc ar-
bor verè vniuersalis, quia in omnes
fermè mundi populos & nationes di-
stenta.

Quartus istius fructiferæ arboris
ramus est, esse Apostolicum: ab his
enim veluti à laboriosis hortulanis,
suum Dei initium sumpsit Ecclesia,
cū plurimi repositis idolorum
cultibus, infidelitatum erroribus,
Christo velut primæ radici implan-
tarentur Ephes: 2. 14. *Nunc autem*
in Christo lævi, vos qui aliquando eratis
longè facti estis propè in sanguine Christi.
Ab his sincerā Dei prædicatione veri-
bi, Ecclesia propagata est. *Ecce taber-*
na culum Dei cum hominibus, & habita-
bit cum eis, & ipsi populus eius erunt, &
ipse cum eis Deus eorum erit.

Quintus istius arboris ramus est,
esse Hierarchicum. Hæc enim Dei
Ecclesia quid est aliud nisi multitudo
hominum non confusa, sed rectè or-
dinata, quæ matutinæ instar auroræ
V3 creuit,

Ecclesia
sancta
debet ef-
se catho-
lica &
vniuer-
salis.

S. Aug:

Ephes: 2.

Ecclesia
s quo-
modo
Hierar-
chica.

preuit, pulcherrimis floribus, velut lunæ radijs adornata est: virtutum odore toti mundo suauitatem dedit miram: & vbertate frugum totum mundum fecundauit, in suis crescentibus surculis, velut castra in militibus exactam ordinationem retinens, quam pulchrè descripsit B. Ioannes

Apoc: 17. *Qua est ista qua progreditur quasi aurora confurgens pulchra ut Luna electa ut sol, terribilis ut Castrorum acies ordinata.* Idcirco Christus Matt: 5. illam vocat Ciuitatem super montem positam. *Non potest ciuitas abscondi super montem posita.*

Sextus istius arboris ramus est, certa salus: extra hanc enim Dei Ecclesiam nemo saluari potest, quod pulchrè docet B. Petrus, cum Ecclesiam Dei arcæ Noëticæ comparat, propter paucitatem saluandorum, quia plures in falsas sectas, & ex ipsismet Catholicis in mundi concupiscèntias abeunt, ac proinde quemadmodum in illa Arca Noëtica non nisi octo animæ, quæ in illa inclusæ erant, saluæ factæ sunt ab omni aquarum inundatione: omnes enim extra illā vbiuis terrarum existentes interierunt illo vniuersali diluuiio; sic planè quicquid in Dei Ecclesia piè & in timore Dei viuunt naufragium salutis facile vitare possunt; qui verò extra illam in montibus vanitatis, & in errorum adumbratione morantur, inopinato infernali diluuiio facile suffocantur. Testatur hoc ipsum Esaias Cap: 60:

Isaia 60. *Aperientur porta tua iugiter, die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo Gentium: Gens enim & regnum quod non seruit tibi, peribit: & gentes solitudine vastabuntur.* O verè fecunda arbor, ad hanc gentibus in animæ periculo refugium conceditur, ut in eius ramis nudificet, primæ recepturæ fidei fundamenta, ad hanc mortuis in gratia peccatoribus, aditus liberè patet; ut illius gratissimo Sacramentorum fructu refecti, internam animæ sanitatem, peccato labefactatam, restaurent. ad hanc omnibus inter varias mundi fluctuantis procillas periculose naufragantibus, recursus

ad patet: ut in illa sine vilo discrimine nauigantes, omnem aduersus hominum animam, pugnantis mundi euitare queant casum. Sed quisquis ab hac arbore auulsus est, facile euitare volens si illam, in vorantem incidit Charybdim, teste Augustino lib: 4. de Symbolo cap: 10. *Non habebit inquit Deum Patrem, qui noluerit Ecclesiam habere matrem*

Septimus istius arboris ramus est, visibilitas; Ecclesia enim Dei ita omnibus visibilis & nota esse debet, ut quilibet sanctitatem viuentium in hac Dei Ecclesia spectans, istā euidēti notitiā ad illam amplectendam permoueat. Isaia 61. *Omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit dominus.* Similiter Cap: 2. *Erit in Nouissimis diebus præparatus mons domus domini, in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes.*

Octauus istius arboris ramus est, infallibilitas: Dei quippe Ecclesia, cum sit Mater virtutum, religionis & diuinæ fidei propagatrix, magistra morum, veritatis fons, debet esse in rebus fidei falli & tallere nescia. 1. Ephes: 3. *Scias quomodo oporteat te in domo conuersari, qua est Ecclesia Dei vniuersa, columna & fundamentum veritatis.* Veritati inquit Philosophi, nihil contrariatur. Christi Ecclesiæ tanta veritas est ut illi nihil contrarium reperiatur, nisi potius illis metipsis, qui malè de Deo credunt. Sed ut vmbra solem non lædit; sed ab illo euacuatur; Sic Christi veritas non vulneratur ab incredulorum perfidia, sed potius illam quorundam magis ac magis euacuat. Matt: 16. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non præualebunt aduersus eam.* Hinc August: Epist: 118. inquit. *Insolentissima insania est, disputare contra id, quod ubique tota frequentat Ecclesia.* Et Epist: 119. *Ecclesia inter multam paleam multaque zizania constituta, multa tolerat: hac tamen qua sunt contra fidem, non approbat, nec facit.*

Nonus istius arboris ramus est, indefectibilitas: non deficit Ecclesia, Dei

fla Dei, etiam si augentur tempora, & crescant multorum series annorum; planè sicut homo non deficit etiam si excedit pueritiam, adolescentiam, iuuentutem: ita Ecclesia &c. non deficit in antiqua duratione substantiali, quia nunquam interrumpitur in legitima & continua successione pastorum; non deficit in suis perfectionibus, quia semper est efficax doctrinis, miraculis gloriosa, Dei donis præclara, diuina protectione securā, felicitate temporali illustris. Non deficit & hæc fecunda arbor in parturiendis fructibus, ad ipsam usque consummationem sæculi. Nec quinquam in dubium vocare debent illa, Christi dicentis verba. *Quando filius hominis veniet, putasne fidem inueniet in terra?* id enim Christus exaggeratiue propter paucitatem credentium propit. Nam Dei Ecclesia in sua fide immutabilis durabit etiam tempore Antichristi, sed in paucis. Hi sunt Ecclesiæ Dei rami, in quibus pulcherrima nascuntur poma: omnes scilicet in aqua & spiritu sancto regenerati, fidei veritate rubicundi, & virtutum operibus conspicui. Sed fructus ex arbore bona pullulans, nondiutius conseruari potest; quā vigorem arboris in se retineat, crescit arbor per humorem, & terra attrahit, & quo diutius conseruetur, rorem semper nouum & cælo expectat nimirum arbor hæc Dei scilicet Ecclesia; singulis ferè momenti cælesti rore & Christi latere manante irrigatur, ideoque homo cum sit istius arboris fructus nobilissimus, ut crescat, spiritus sancti gratiā frequenter abundè perfundi debet; hæc sola vitalem animæ humorem subministrat; hæc dulcem salutis rorem secum affert; idcirco Petrus Damianus in Sermonē 21. de Spiritu Sancto dicit: *Quique fideles arbores sumus, intra sancta nemus Ecclesiæ, summi illius agricolæ dispositione plantati, sed non aliter crescere & pretiosas pietatis opes fundere possumus, nisi diuina gratiā fecunditate irrigati.* ideoque diuinus Psalter. Psalmo 142. clamabat ad Dominum: *Anima mea sicut terra*

sine aqua tibi, velociter exaudi me Domine, defecit spiritus meus. Quasi diceret: sicut arbor sine aquis facile arcescit, & variatur, nec quicquam saluti ferè operari potest. Quod respiciens S. Augustinus, dixit: *Complue me ad faciendum fructum bonum.* Arbor inquit Plinius lib: 11. ut sit frugifera, repestatibus vexari debet, frigidisque potius; quā calidis afflari ventis. *Aquilone inquit maxime gaudent;* quicquid verum se arboris huius Dei Ecclesiæ fructum agnoscit, inter medias afflictiones, varijs Dei permissiōibus vexari debet. Dicit Plinius, *qui inquit affert hyemes sæuissimas optandas, nam pro arboribus vota fecit: his enim cum blanditur Austro, facile defatiscunt.* Dei Ecclesia, cruentis cadibus, persecutionibus tyrannicis, tormentis inenarrabilibus creuit; ab hac arbore turpe est fidelem hominem degenerare, cum non procul à proprio stipite poma cadere debeant; non pro tali homine vota facit, qui prosperam semper à Deo fortunam optat; mundanæ quidem vitæ hæc prodest, sed salutis æternæ plurimum officit. Si quidem tribulatio & aduersitas, magis hominem in virtute stabilat ac confirmat. pulchrè hoc proclamat sapientissimus Seneca, lib: de Prouidentia Cap: 4. *Quid mirari bonos viros, ut confirmantur, concuti? non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incurrat: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit, fragiles sunt quæ in aprica valle creuerunt.* idcirco Zachæus ille non in vrbānam, sed in syluestrem arborem, ascendit in lycorum, ut in illa citius in salutari suo desiderio maturesceret. Inquit S. Ambrosius lib: 8. in Lucam. *In illa vidit Christum, & inde consecutus est salutem.*

Quare habetis Auditores fructiferam arborem, Dei Ecclesiam: nouem ramis pulcherrimis latissime distentam. Vnitatem indissolubilem Deo: mira sanctitate, tam in Dei gratia; quā in operibus pietatis. Vniuersalitate, seu per vniuersum orbem propagatione sui; Apostolicā fundam.

Petrus Damianus

Psalms 142

S. Aug:

Isaia 91

Ephes: 3.

Matt: 16

S. Aug:

S. Aug:

Plinius:

Seneca:

S. Am:

fundatione, ordine in omnibus prudentissimè disposito; necessitate salutis: quia extra illam nemo saluari potest. Visibilitate & notitiâ omnibus clarâ: infallibilitate, & indefectibilitate: in hac arbore nos omnes nasci Deus voluit, ut facilius excelsis eius ramis eleuati, cælum quæreremus, Verus enim homo in Christi Ecclesia, è Christi sanguine genitus, cælestia tantum appetere debet. Vt inquit Seneca: *hoc argumentum habet homo diuinitatis suæ, quod cum cælestia delectent.* Proinde accurrite celeriter ad hanc sublimem arborem, cuius summitas cælos tangit, ac currite & in tam pretiosis eius ramis nidificate, domos, in quibus anima voluptatibus hæc terrenis misere afflicta, recreari possit. Non potest hæc arbor fecunda, simul & sterilis esse, proinde non patitur incolas mundum amantes, sed qui in illa mære vult, soli Deo vacare debet, ut fructum multum afferat. Et si cui blandientis mundi auster, suo lætiori afflatu, vitalem animæ vigorem exsiccauit, conscendat hanc arborem, plena enim est cælesti rore: & si quem fructum suum, agnouerit, eundem diuina gratia reficere non desistet. surripite ex hac arbore maturos de communibus suffragiis fructus, & vestram illis extinguite peccatorum sitim. gustate tepidis cum magno desiderio, tam fecundæ arboris poma, ut immortalitatem ebibentes, amissam in Paradisi pomo animæ immortalitatem, ex delictis hæc Ecclesiæ pomis, recuperetis; illaque æternæ beatitudinis poma, in cælesti Paradiso per omnem æuum gustare mereamini. Amen,

E A D E M DOMINICA

CONCIO TERTIA,

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem, sunt lupi rapaces. Matt: 7.

Producitur quinq; modi dignoscendi verum amicum à falso.

Nihil magis cupiam in mundo cauendum est, quàm ab homine, qui pietatis colore, fictis fraudibus multos decipit: quoniam talis, lupo rapaci deterior est. Et ideo sacrum Euangelium de eiusmodi hominibus dicit; intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Quasi dicere vellet, non qualescunq; lupi, sed ij, qui ut audiores ad rapiendum, maxime timendi, & cauendi sunt. Profectò res inaudita, ut homo in specie lupi possit incedere, vestimentis ouium indutus; quoniam nullibi maior repugnantia apparet, quam inter ouem & lupum. Nam tympanum ex corio lupi factum ubi pulsatur, mox alterum expelle agni formatum, etiam si distet, aut mutum reddit, aut dirumpit. Quod Philosophi in antipatiam naturalem referunt, & in qualitates valde contrarias, secumq; pugnantes etiam in exuvijs vtriusq; animalis. Si quidem tam à corio, quàm à chordis lupinis, ad agninas per aërem grauius commotum, deferuntur noxiæ exhalationes, per quas corrumpuntur, & dissoluuntur. Quæ etiam ratione plumæ aquilinæ, aliarum volucrum plumas exedere, ac dissolvere dicuntur. Verum, quinam sint isti lupi rapaces, varij variè exponunt: aliqui enim intelligunt, cum Tertulliano, spiritus, & sensus subdolos, quibus consonat accurata Iobi sententia cap: 27. v. 4. *Non loquuntur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Vbi recto Iob, viro sancto peius visum fuit, mendacium meditari, quàm loqui, ingeniosè id obseruante S. Gregorio Magno lib: 18. moral: cap: 4. ubi dicit: *Sed in eo hoc, quod ait, loqui, & postmodum subdit, meditari, magna distantia est. Nonnūquam enim peius est mendacium meditari, quàm loqui.* Et quare obsecro peius sit? cum loqui ad opus externū referatur; meditari verò ad cogitationem? Quis autem asserere audeat, plus veneni cogitationi; quàm operi inesse? quoniam opus externū, præter consummatam malitiam, quæ habet, totum etiam in se cogitationis virus

Lupus cum oue nunquam conuenit.

Iob 27

S. Greg:

virus imbibat. Cæterum, ut video, qui ut nunquam recundatur, naturaliter modo clauditur. Hyena quodcunq; animal ter lustrauerit, mouere se non potest. De hac dicit Dominus per Hieremiam capite duodecimo: *Falsa est mihi hereditas mea, quasi spelunca hyena.* Ita planè hypocrita est animal bestialiter viuens, paruū simulatione, rusticum operis deformitate, nocte simulationis sepulchra perfodiens. Penetrat enim domos mulierum, per sermones & seductiones euocat innocentes, atq; sic cadauera peccatorum vorat, voces, id est, laudes hominum affectat; stabula pastorum, id est, loca ubi prædicatur, sequitur, ut auditu assiduo quid addiscat prædicare, suaq; prædicatione homines ad se accersitos decipiat. Vomitus quoq; humanos, id est, peccatorum confessiones mentitur, accusat se peccatorem, cum non credat esse, falsiq; singultibus, id est, peccatorum confessiones mentitur, accusat se peccatorem, cum non credat esse falsiq; singultibus, id est, gemitibus homines sollicitat, ut cum sanctum credant, quem ita gementem viderunt. Immo etiam ipsos viros iustos aliquando decipit, nimium fictæ eius deuotioni credulos. O quanta in oculis hypocritæ oculorum varietas! interdum eos eleuat ad cælum, & supirat, interdum ad terram, & gemit. Neq; sola oculorum commutatio in eo est, verum etiam colorum: nunc enim pallidus est, nunc niger: nunc habet vestes despectas, nunc compositas: nunc placet abstinentia, nunc displicet. Quæ diuersi coloris mutatio, interioris instabilitatis signum euidentissimum est. Alij per falsos prophetas, & lupos rapaces in vestitu ouium venientes, moraliter intelligunt carnales affectus, quæ ut hominem seducant, fragilitatem, & infirmitatem postponunt, rerum abundantiam ostendunt, prophetizant pacem, magnam esse Dei misericordiam prædicant, quæ ideo submurmurant, ut animam peccatis alliciant. De talibus plorans Hieremias capitulo 14. dicit. *A. A. A.*

Hieremias

Hypocrita bestialiter viuit.

Psalm: 61:

Hyena mirabile animal.

Hypocrita inconstans.

Falsi Prophetæ sunt non sicut carnales affectus.

Domi-

Domine Deus, Propheta dicunt, non vi-
debit gladium, & fames non erit in vo-
bis, sed pacem veram dabit. In quo tri-
plici a notatur triplex dolor, nimirū
cordis, oris, & operis, siue corporis.
Meo tamen iudicio, per falsos Pro-
phetas Euangelium sacrum voluit ex-
primere, docentes, & prædicantes
falsam doctrinam, cum ad hoc mu-
nus assumpti non sint à Domino Deo.
Nam missio Dei præcipue ad Ecclesi-
asticum ministerium, tam in veteri
testamento, quam in nouo duplex est,
scilicet ordinaria, & extraordinaria.
Missio ordinaria, solet fieri per homi-
nes sed non nisi diuinitus ad id
deputatos, & legitimam iuris-
dictionem habentes. Iam verò
extraordinaria à solo Deo, taliter
missi fuerunt Moyses, Elias, Eliseus,
&c. alij Prophetæ, ad docendum, &
arguendum populum: taliter & nūc
in Ecclesia sancta veri prædicatores,
qui non ex proprio arbitrio, sed ex
determinatione Ecclesiæ omnia do-
cent. Quod cum formales Hæretici
non habeant, quoniam per infideli-
tatem suam, fidem infusam amiserūt,
merito falsi Prophetæ dicuntur, iux-
ta illud Hieremiæ 23. *Non mittebam*

Hier: 23

*Prophetas, & ipsi currebant & non loque-
bar ad eos, & ipsi prophetabant.* Palam
ostendens, quod missio omnino sit
necessaria ad prædicationem ex eo:
quia prædicatores fidei legationem
obcunt pro Deo, & quæ ab illo man-
data acceperunt, ea ad homines de-
ferunt, pacis sunt nuntij, & mediato-
res, quorum nihil suscipi potest, nisi
à Deo agendi sit, & dicendi potestas.
Nihilominus, quoniam in vñ com-
muni per falsos Prophetas, & lupos
rapaces in vestitu ouium venientes,
intelliguntur hypocritæ, & falsi ami-
ci, ideo non absque considerabimus,
quomodo verus amicus à falso digno-
sci possit.

Amicus
verus à
falso
quomo-
do co-
gnosci-
tur.

Quinq; potissimum modos di-
gnoscenti verum amicum à falso in-
uenio. Primum modum suggerit sa-
piens, Ecclesiastici 6. *Si possides ami-
cum, in tentatione posside eum, & ne fa-
cile credas ei.* Alia versio legit: si pa-

ras amicum, para illum tentando, seu
proba illum, & ne facile ei credas an-
tequam eius prudentiam, fidem, be-
nevolentiam, taciturnitatem, aliasq;
veri amici conditiones exploraueris,
iuxta illud tritum proverbium: *De-
lige amicum, priusquam diligas.* In quo
certe Reges imitari debemus, qui vi-
ni tormentum illis adhibent, quos
in primam amicorum cohortem ad-
sciscere student, vt ingeniose decan-
tat Horatius illis versibus:

*Reges dicuntur magni urgere culullis,
Et torquere mero quos perpexisse laborat.*

Reges
vino a-
micos
probaant

Quid elegantius dici potuit? si
enim navis in tempestate probatur,
an firma eius sint latera; vasa ante-
quam emuntur, & priusquam illis
vinum infundatur, aqua imponitur,
cur obsecro & veram amicitiam no-
bis explorare non licebit? Præsertim
cum id consulere videatur sacra pag:
Ecclesiastici 6. loquens: *Est enim a-
micus secundum tempus suum.* Ratione
suggerens, cur quasi ad lapidem Ly-
dium, amici explorandi sint: quia ni-
mirum multi inconstantes sunt, qui-

Eccle: 6

bus vel ob hoc ipsum minimè fiden-
dum. Inter hos ceteri debent, qui
amicitiam suis commodis metiun-
tur, & tam diu eam colunt, quamdiu
ex illa opes, aut honores aucupari
posse sibi persuadent. Ubi verò for-
tuna amici mutauerit vultum, proti-
nus & ipsi amicitiam alio vertunt, si-
miles auibus illis, quas Lilius vernas
vocat, puta ciconijs, hirundinibus,
& alijs huiusmodi, quas aura mitiore
æstiuæ, apud nos videmus nidulari, &
cantui indulgere. At verò ingruente
bruma, quam tum ex æris, tum cor-
porum suorum affectionibus percipi-
unt, Ægypto, vel alijs apricis ac repi-
dis regionibus commigrant. Pulchrè
id expressit Auctor ad Herennium
lib: 4. *Vt hirundines inquit, æstiuo tem-
pore præsto sunt, frigore pulsa recedunt;
ita falsi amici sereno vita tempore præsto
sunt, simul atq; fortune hiemem viderint,
omnes deuolant.*

Incon-
stantes
amici si-
miles
vernibus
auibus.

Vnde merito de tali simulato a-
mico addit sapiens: *Et non per-
manebit in die tribulationis tue.* Ne-
minem

minem latere arbitror, animalium
medullam in ossibus, herbarum suc-
cum, potissimum verò conchylia au-
geri luna crescente; minui autem
decescente. Tales sunt simulati ami-
ci, qui dum amicorum opes, aut facul-
tates incrementum capiunt, hederâ
tenaciùs illis adglutinantur. Quod si
facultates eorum æritas viderint,
ad alias necessitudines se aggregant.
Ferunt Naturalistæ argentum viuum
ita adherere auro, vt ab illo nunquâ
seiuungatur, nisi in igne vehementis-
simo liqueatur; ita plane simulati a-
mici, dum nos prosperos vident, sem-
per nobis copulantur; at vbi ignis
calamitatis afflauerit, subito recedūt.
Proinde sicut fornax aurum, sic a-
duerfitas verum amicum probat.
Hinc illa querela patientis Iob de su-
is necessarijs, qui ab eo recesserant,
cum sagittæ Domini in ipso essent,
quarum indignatio ebiberat spiritum
eius. *Fratres mei præterierunt me sicut
torrens, qui raptim transit in conualibus.*
Aptè quidem: nam quemadmodum
torrens inde dicitur; quod æstu tor-
reatur, & exareseat, qui hyeme aquis
defluentibus supra modum intume-
scit, & augetur; ita fratres Iob, &
multi amici temporis seruiunt, quan-
do nulla eorum necessitas est, tunc
suam operam magnificis verbis spon-
dent, & cui se amicos simulant, cum
vltima lydera extollunt. At verò cum
maximè eorum subsidio opus est, nō
comparent.

Argen-
tum vi-
uum au-
ro firmi-
ter ad-
hæret.

Iob: 6.

Amicus
fidelis
rarus.Damo-
nis & Py-
thiæ co-
bitans a-
micitia.

Equidem res est rara, amicus fi-
delis, & in tempore afflictionis per-
sistens, qualis fuit Damon, & Pythias
Pythagoricæ prudentiæ sacris initia-
ti, qui adeo fidelem inter se amicitia
iunxerant, vt cum alterum ex his Di-
onysius Syracusanus morti adiudica-
ret, atq; is tempus ab eo, quo prius-
quam periret, domum profectus res
suas ordinaret, impetrasset, alter va-
idem se pro eius reditu dare non du-
bitauit. Euaserat iam periculum mor-
tis, qui ceruices gladio subiectas ha-
buerat; at verò eidem caput subie-
cerat, cui viuere licebat. Idcirco om-
nes, præcipue autem Dionysius,

an usquam antea visæ atq; ansipiris rei
euentum auidè expectabant. Appro-
pinquante tandem die definita, nec
illo, qui abierat, comparente, vnus-
quisq; stultitiæ tam temerarium spō-
sorem damnabat; qui tamen de ami-
ci constantia minime dubitare potu-
it. Et ecce eodem planè momento,
atq; hora à Dionysio constituta, qui
eam acceptauerat, superuenit. Ob-
stupefactus tyrannus vtriusq; animū,
supplicium fidei remisit, insuperq; e-
os rogauit, vt se quoq; in societatem
amicitiæ tertium sodalitij gradum,
intima cultorum benevolentia reci-
perent. Merito equidem, quoniam
vnus fidelis amicus stat pro mille
thesauris, cuius præcipuum indicium
est, animam suam pro amico ponere,
si id necessitas exposcit, iuxta illud 1.
Ioan: 3. v. 16. *Et nos debemus pro fratri-
bus animas ponere.*

Ioan: 3.

Conceperat ingratus, & degener
filius Absalom superbus animo spiri-
tus, vt in Dauidem patrem proditio-
nem dolose texeret, quo sibi coronā
infaustissimam maturaret. Qui cali-
dis consilijs, atq; fallacibus blandi-
mentis, ita omnium sibi deuinxerat
animos, vt ad quidquid vellent, arbi-
traretur proiectos. Vnde eò deuen-
tum est, vt Absalom in patrem acies
armauerit, & sanguinem genitoris
sitierit. Adeo, vt Dauid non aliter,
quam fuga sibi consuleret: *Sur-
gite fugiamus: neq; enim erit nobis effu-
gium a facie Absalom.* Quid censemus?
quot in illa afflictione Dauid amicos
expertus est? Paucos equidem: ita
vt etiam à suis consanguineis, & sub-
ditis penitus derelingeretur. Vni-
cus tantum modo inuentus est Chu-
sai Arachites, qui fugienti Dauidi ve-
ste scissa, & cinere conspersus obuiâ
prodiit. Ait Lyranus: *In signum ma-
gnæ tristitiæ scidit vestem.* Statim ra-
tionem reddit: *quia chusai erat vir
probus & fidelis amicus.* Nec dum satis:
etiam ad Absalonem descendit vt consi-
lium Achitophelis eluderet, inquitens:
*Non est bonum consilium, quod dedit A-
chitophet hac vice. Sed hoc mihi vide-
tur electum esse consilium.* Congregetur
ad te

2. Reg:
15.

Lyranus

2. Reg:
17.

ad te universus Israël, & irruemus super eum, in quocumq; loco inventus fuerit, & operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram, & non relinquemus de viris, qui cum eo sunt, ne unum quidem. Placuit Absalomi consilium; verum cum aduersæ acies conterrent signa, cessit in partem Davidis victoria: fugit Absalom, & licet patris mortem non perpetraverit, parricida habetur, & nota criminis parricidalis inuritur à S. Ambrosio Apologia 1. pro David cap: 6. & apud Glossam. *Parricida inquit filium regnum patrum violenter inuaserat.* Verum quoniam patrem non occidit, cur parricida vacatur? parricida namq; Patris dicitur interemptor: ergo si vitam non abstulit, nec vocabulum ignominiosum impleuit. Nihilominus iuste parricidam vocat D. Ambrosius, quia licet occisio non sit subsecuta; voluntas tamen occisionis exarsit. Ergo David licet tantus rex in sua afflictione vix vnum chusai fidelem amicum inuenit, qui Absalomum ad cedem hiantem eluderet.

Alter modus cognoscendi verum amicum à falso est, quando is tuum, honorem, ac boni nominis reputationem tanti æstimat, quanti & sui ipsius. Hinc scriptura sacra verum amicum validum protectorem appellat, Eccl: 6. v. 14. *Amicum fideli, protectio fortis: qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum.* Quia verus amicus non solum consilio, auxilio, opibus amico succurrit; sed etiam cum propria iactura vitam atq; honorem amici tueri paratus est. Ob quod sapiens loco citato v. 16. verum amicum medicamentum appellat: *Amicus inquit fidelis, medicamentum vite, & immortalitatis.* Quia nimirum verus amicus, & fide præstans, animi ægrotudines blandis alloquijs lenit, aut curat, tristitiam & molestias pellit, hærentem in salebris difficultatum consilio eripit, ne laboribus, aut incommodis fractus succumbat, opportuno auxilio succurrit, iam iamq; casurum in graues corporis aut mentis calamitates sustentat; lapsum verò subleuat,

Amicus est medicamentum vite.

vitæq; restituit, monitis, correptionibus, exemplis, verbis salutaribus recreat. Atq; sic verè est medicamentum vitæ, non solum huius caducæ, & peritura; verum etiam æternæ. Et ideo est pharmacum immortalitatis: his enim antidotis, & medicamentis vitæ amicum parat, & conseruat immortalitati.

Verumtamen fateri omnino debemus, talem amicum nancisci, non esse humanæ opis, industriæ, sed diuini muneris; ideoq; subiungit citatus sapiens: *Qui metunt Dominum, inueniunt illum.* Vnde infert Iansenius eius modi amicum solum Christum esse, qui verba vitæ æternæ habet, quem nemo deferere debet. Hic solus est protectio fortis, quem qui inuenit, inuenit thesaurum, cuius beneuolentia nihil est præstabilius, cuius societati nihil præferendum, qui medicamentum est & medicus vitæ, cuius sacratissimum corpus pharmacum est immortalitatis. Hanc veræ amicitia iconem pulchrè delineauit Lilius Geraldus Syntag: 1. Histor: Deorum. Pinxit iuuenem detecto capite, tunica rudi indutum, in cuius fimbria scriptum erat, *mors & vita*: in fronte, *Æstas & Hiems*: habebatq; latus apertum vsq; ad cor, & brachiū inclinatum, digito cor ostendens, in quo inscriptum erat, *Longè & Prope*. Suberat autē picturæ hæc expositio: *Forma iuuenilis* indicabat amicitiam semper vitentem; *nudum caput*, fidele obsequium; *rude indumentum*, tolerantiam laborum; *vira & mors*, societatem perpetuam; *Æstas & hiems*, prospera & aduersa; *latus apertum*, candorem, simplicitatem, indicium cordis, sinceritatem amoris; *longè & prope*, eiusdem in omni loco constantiam.

Perpendite an hæc omnia possint cuiuspiam quadrare, præterquam soli Christo, qui detecto capite nos omnes è cruce sancta aspicit, ut tanquā caput hominum, & Angelorum, gratiam viuificantem in omnes, qui sunt membra eius influat. Tunica rudi indutus est nimirum specie humanitatis.

Solus Christus verus amicus.

Icon amicitia.

ratis postre, qua tegens inaccessam suam diuinitatem, nudus in cruce pro nobis pendit. In eius fimbria scriptum est, *mors & vita*, quæ tempore passionis eius mirando conflueret duello: mors enim Christi mortem nostram debellauit, & vitam immortalem nobis contulit, nobisq; indissolubili nexu, & inuolabili amicitia Christum coniunxit. In fronte eius hiems & æstas, denotat quod & in aduersis, & in prosperis nos non deserat: nam & summum peccatorem patienter sustinet, & iustum ad maiora semper virtutum incrementa ducit. Latus eius lanceā apertum vsq; ad cor, quid aliud indicat, nisi summum eius amorem erga nos; de hoc enim latere profluxit Ecclesia sancta, in qua spiritualiter renascimur ex aqua & Spiritu Sancto. *Longè & latè*, significant tam eos, qui fidem sanctā proficentes, per vltimū sanctorum sacramentorum ad eum proximè accedunt; quam eos, qui adhuc in varijs erroribus, & peccatis versantur, quos ad se adducere paratus est, ut fiat vnus pastor, & vnus ouile. Hoc mihi voluisse indicare videtur sacer textus Eccl: 6. v. 17. illis verbis: *Qui timet Deum, æq; habebit, amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius.* Hoc est, ut exponit S. Dionysius cum alijs: Qui timore filiali Deum timet, diligitur à Deo æqualiter, non æqualitate perfectionis, sed proportionis: quia amplius diligitur à Deo, quod Deum ipse amplius dilexerit. Deus enim excellentiores ei communicabit amoris effectus.

Matth: 23.

Agnouit hoc perbellè mulier illa Chananæa, quæ vnica filia ærumnis vrgentissimè diuexata in lachrymas gemitusq; prorumpens, tanto malo medicamen deposcebat à Domino, clamans: *Miserere mihi Domine fili David: filia mea male à Damone vexatur.* Duo hic stupenda considerandaq; attentius occurrunt. Primum, vnde mulier ista, cum esset gentilis & Chananæa, nouit Iesum, quem plurimi Principes Hierosolymitani ignorabant? Ioan: 9. *Hunc autem nescimus*

unde sit. Quis crederet Iesum genus ignori à Hierosolymitanis, & publicari à Chananæis? sanè ex paupertate, quam spontaneè Christus perferebat: illud enim hominum ingenium est, ut si afflictus sis, & pauper, citius à tuis, quam ab extraneis ignoretur. Pulchrè D. Basilus Seleucien: Orat: 20. sic discurret. *O quot Iudeorum myriadibus personatis, ab his ipsis, qui sanati, Christum sibi reponit illud audit: Hunc nescimus unde sit.* Mulier verò Chananæa etiam ante curationem, fide alata ad ad Euangelistam dignitatem peruenit. Sanè ubi Deus incarnatus sub vili, abiectioq; & egeno habitu graditur in mundo, licet multa comoda præstet, facile à suis ignoratur, etiam dum prædicatur ab alienis. Quod frequenter in mundo plurimi hominum sinistra fortuna pressi experiuntur, qui licet antea fuerint vtilissimi; dum tamen egeni & afflicti, apparent, citius à cognatis, quam ab extraneis ignorantur. Sic quondam opulentissimus Iob despectum se fuisse fateretur, cap: 19. *Frates meos longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me. Dereliquerunt me propinqui mei.* &c. In catena Græca legitur: *À me fratres mei recesserunt, cognouerunt alienos, quam me. Non me suum vindicauerunt propinqui mei.* En, dum Iob ad paupertatem deuenit, dum vxor eius stipem emendicaret, nulla memoria fratrum, aut propinquorum eius facta est. Nusquam enim pauperis persona ita nota est apud propinquos, sicut apud extraneos.

Iob 19

Cat: Græca.

Alterum quoq; non minori consideratione dignum, quod cum, filia à damone vexaretur, mater nō filia, sed sibi à Christo misericordiam exposceret: *Miserere mihi Domine fili David.* Sanè quia in calamitate filiorum maternus dolor maximè solet eminere. Sic cenet D. Chrysostomus: *homil: 27. ex varij, in Matth: vide ait prudentiam, non dixit: miserere filia mea, sed miserere mei. Miserere mei phatrici diuturnorum laborum, & malorum, quotidie cruciatus meus videt. Nec certe videtur esse dolor, qui possit*

S Chrysostomus

X 3

com-

Marci
Attilij
reguli
crude-
lissima
mors.

comparari dolori matris aspectantis filiam in truculentissimi demonis potestate. An non hoc fuit Mariæ spectaculum, videre Filium in potestate tenebrarum, videre Filium de Spiritu Sancto conceptum à diabolo, à Iudæis, & gentilibus, & peccatoribus omnibus machinatam mortem pati. Quis tantæ Matris dolorem posset trutinare? Prodeat in medium Marcus Attilius Regulus, crudelissimè à Carthaginensibus, teste Cicerone 3. Officiorum, vigilando necatus. Is nudus positus erat medius in ferrea Machina, omni ex parte acutissimis cuspidibus plena, ne liceret dormienti tantisper ad partem aliquam inclinari, quin crudeliter punctus cogeretur, in somnis clamare. In hoc certè tormento posita fuit B. Virginis anima, dum in cruce patienti Iesus astaret, ut ne per momentum breuissimum somni solatium capere posset, ac respirare. Vt enim in maximis doloribus in somnis vigilaret, cogebant eam Apostolorum fuga, & negatio. Ait Philippus Abbas lib: 3. in Cantico: cap: 26. *Petri negatio, nudatio Iohannis, fuga omnium grauius streperunt, et quiescentem Virginem suscitari ad vigilas coegerunt.* Quasi diceret, si à carnificibus Iudæis in aliquā partem veller Maria inclinari, non posset nisi in filij sui discipulos, qui fugientes, & negantes, cogebant eā in crudeli via perseverare.

Ita planè mulierem Chananeam, maternus in filiam affectus & continuus isq; vehementissimus ex eius calamitate dolor compulit, ut Christum incessanter, & importunè obsecraret: *Miserere mihi Domine Fili David.* Sciebat sanè ita Deum, ad exaudiendum homines promptum, paratissimè tumq; esse, ut nullum sit tempus, quo semper non præsto sit, ut nos exaudiat. Id expertus Regius Psaltes, Psalm: 4. num: 1. ait: *Cum inuocarem exauduit me Deus.* Quid est cum inuocarem nisi illico, omni tempore, in quacūq; hora, nulla mora interposita, nullo impediante. Eleganter id perstringit D. Chrysosthomus tom: 1. in ci-

Deus ad
exaudi-
endum
homines
tumq;
semper
paratus.

tatum Psal: inquit: *Non adstitit miles, qui expellat: non satelles, qui tempus interrumpat: non est nunc tempus accedendi, veni postea: sed quando veneris stat audiens, etiamsi tempore cana, etiamsi nocte intempesta, etiamsi in foro, etiamsi in via, etiamsi in cubili, etiamsi in magistratu fueris, nihil vetat, quominus tuam petitionem audiat, si ritè uerueris.* Ponderate singula, & aspiciate, quā inexcusabilis sit homo Christianus non orans, cum nullum tempus, imo nullum exercitium ab oratione illum impedire possit, non forum, non magistratus, non infirmitas, cum & in foro, & in magistratu, & in cubili Deus omni tempore adsit. Adde citatus Chrysosthomus: *neque enim opus est ianitoribus, qui te introducant, neque dispensatoribus, custodibus, aut amicis.* Palam ostendens, quod licet nos peccatis grauati simus inimici, Deus tamen ita nobis præsto est, ut ad orandum amicis non indigeamus.

Verum si ita Deus promptus est ad audiendas hominum orationes, quare Christus nō statim mulierem chananeam exaudiuit, sed arcano silentio ad speciem eius preces dedignatus, & luctuosam limis oculis intuitus: *Non respondit ei verbum.* Nonne, quando subornati inuidiā, & ardentes malevolentia manus in Domini hostes iniecerunt, & Petrus educens gladium, percusserat seruum summi Sacerdotis, auriculamq; ei amputauerat; Christus Dominus pro sua benignitate, non solum oratione non exoratus, imò potius iniurijs appetitus, & discipulum increpuit, & vulneratum sanauit? attestante Euangelista: *Cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum.* Lucæ 22. v. 51. Cur obsecro adeo citò etiam non rogatus aduersarium petulantissimum sanauit; preces autem mulieris Chananeæ distulit? Semel enim & iterum experta fuerat Iesum inexorabilem: imò etiam ab illo seuerius repulsa illis verbis: *Non sum missus nisi ad oues quæ perierant domus Israel.* Adde ut indignati Apostoli dicerent: *Dimitte eam, quia clamat post nos.* Rogantes ut eam

S. Chry-
sosth:

Matt: 19

Lucæ 12

eam dimitteret non vacuam, sed plenam optata salute.

Mirantur hic non pauci, quid sit? Mulier ista nihil petierat ab Apostolis. Vnde ergo illi ragatores facti sunt apud Iesum pro ea? cum hoc pro alijs non legantur fecisse? Viderant mortuum hospitem suum Lazarum; & tamen non rogabant pro illo, cur modò regant pro femina Chananeæ? sanè, veri erant Christi amatores: & ideo tunc rogabant, quando videbāt seuerum, & rigidum, metuentes, ne cui Dominus seuerus videretur, sed ut magis eius misericordia appareret. Ait Paschasius lib: 7. in Matth: *Discipuli inquit, pro hac Dominum interpellant, pro amore pijsimi Magistri, ne quasi culpam durus videretur, imò ut misericors fieret, exorabant.* Quasi Dei causa periclitaretur, ubi durities sola exhibebatur, cum Dei spiritus à nulla re magis; quā à misericordia commendetur. Vnde, non qui seruiunt diuinæ iræ, sed qui misericordiae diuinæ extorqueant, ij ex parte Dei esse censentur. Accipite huius rei luculentissimum testem D. Synesium qui epistola 57. ita dicit: *Non enim calamitatum instrumenta molitur Deus, sed sua sponte, & natura ad hoc accommodatus in promptu habet. Et quoniam tu ad id idoneus es, hoc est, quod te à Deo penitus abscondit: ita vas aliud in honorem, aliud pretiosum est. Abrahamum humanitas Dei conuiuatore fecit: flagellum detestandum, ira enim minister est. Permarum verò administra natura à Deo sunt prorsus auerse. Etenim quod destruendi vim habet, conditori haud dubio repugnat.* Pulchre citatus Doctor in armarijs Dei vasorum differentiam assignat, quod alia sint in honorem, alia in contumeliam. In honorem sunt vasa illa, quæ semper misericordiam propinant, quæ nihil aliud præstant, quā benignitatis, & humanitatis ministeria. Talis fuit Abrahamus sollicitus semper pro humanitate exhibenda, pro iusticia etiam de Sodomis repellenda. Is adeo pretiosum vas fuit, ut potuerit seruire conuiuanti Deo. Vas autem in contumeliam illud est,

Pascha-
sius.

S. Syne-
sius.

quod ira deseruit, quod à Deo maxime alienum est, nec villo magis quispam se à Deo abscissum ostendit; quā si semper inueniatur proprius non ad aliud, nisi ad poenam inferendam. Tale vas fuit Saul Rex Israëlitarum, qui nihil aliud, nisi mortem Davidis intendebat.

Quod ergo mulierem Chananeæ Christus non statim exaudierit, nisi quod per Apostolos exposcularet: *dimitte eam, quia clamat post nos.* Hoc inde colligo, quia tunc exaudita est, quando per se accessit, ac per se exposculauit. Videns enim intercessione Apostolum nihil Christum moueri, ipsa per se accedens dixit: *Domine adiuna me.* Et licet Christus Dominus ei asperius responderit, non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus; illa tamen fortius instabat: *etiam Domine; nam & canes edunt de micis.* Tunc primùm Christus, non solum misericordiam præstitit, sed etiam laudauit mulierem, respondens: *O Mulier magna est fides tua, sit tibi sicut vis.* Et quomodo Apostoli non replicarunt Christo, quod antea uelut contra rationem mulierem arguerit? Equidem: quia non suum, sed alienum negotium agebant, doctrinam porrigentes, homini non ita aliorum orationibus, licet alias sancti, & amici Dei sint, fidendum esse, ut ipse nihil faciat, nec per seipsum accedat. Nam licet sancti, aliq; iusti homines pro nobis orent; plerumq; tamen sine nostra cooperatione difficultates non vincunt, instantias nō soluunt. Pulchre id edisserit S. Chrysosthomus supra relatus, dicens: *Nō ita cum per alios placamus orantes, sicut per nos ipsos, et enim nostram expectat amicitiam, omnia etiam facit, ut nos ei confidamus, quando uiderit hoc nos per nos ipsos facientes, tunc maxime annuit: ita etiam fecit in Chananeæ, non annuit, cum Petrus & Iacobus accederent, cum ea autem permaneret, quod petebatur, dedit protinus.* Ergo Deus quando nos ipsi oramus licet inimici, licet peccatores, facile nos audit, quia nostram amicitiam expetit, volens, ut ei soli, & non

Matt: 19

Aliorū
oratio-
nibus
pro no-
bis debe-
mus co-
operari.

& non alteri confidamus.

Tertius modus dignoscendi verum amicum à falso, quando nobis palam in faciem veritatem dicit. Et cui obsecro veritas magis dicenda est, quam amico? cum id scriptura sacra pronuntiet, Ecclesiastici 19. v. 13.

Ecclesi: 19

Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: Non feci: aut sis feceris, ne iterum addat facere. Palam ostendens, tunc amico veritatem dicendam esse, quando fama non bona de ipso spargitur; vel dum quis cognouerit illum peccasse: tunc enim seruato ordine

correctionis fraternæ, arguendus est de crimine, quod fecit, aut fecisse censeretur. Sed nunc iam irrepperunt pessima tempora, ut veritatem loqui nemo audeat, blandiri & assentari vnusquisque; velit, quo homines decipri magis in scelera ruant. Loquimur passim dulcia, & amara cogitamus, aures mulcemus verbis, & corde prodicionem struimus, ut meritò de nobis verificari possit illud poetæ: *Impia sub dulci venena melle latent.* Sic quondam Iudas fidelem se Christo discipulum simulabat, & intus audebat prodicionem. Quod utique tolerabile esset, nisi Christus, quod futurum erat, infinita sua sapientia, scelus ipsius, volens eum ad poenitentiam flectere, prædixisset tempestiuè. Dum enim mensæ suæ accumberet cum discipulis suis, dixit: *Amen dico vobis, quia vnus vestrum me traditurus est.* Et contristati valde ceperunt singuli dicere: *Nunquid ego sum Domine?* At ipse respondens ait: *Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet: Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum Rabbi.*

Marc: 26

Obstupefcite. Audientes Apostoli, signum traditoris, trepidabant de seipsis, & contristabantur valde, solus Iudas & intrepidus & alacer agebat. Audiit Iesum prodicionis fecisse mentionem, audiit signum proditoris datum esse, & tamen quasi nihil sibi diceretur, cum alijs interrogabat. Quæso, cur miser ille videns manifestam Dei prodicionem, & signa proditoris ad oculum monstrata,

A durissimaque; intentatas minas, non potius obstupuit? cur ausus est inter Apostolos stare, & in paropside immittere manum suam? Nimirum, ea est conditio peccatoris obdurati in malitia sua, ut etiam inter signa manifesta sui facinoris, adhuc præsumat se posse latitare. Quod prorsus obitupefcens D. Leo Serm: 7. de passione, ira Christum alloquitur: *Ecce innocentes condiscipuli tui, ad significationem facinoræ expauescunt, & omnes sibi non edito impietatis auctore, formidant; contristati enim sunt non de conscientia reatu, sed de humana mutabilitatis incerto, timentes ne minus rerum esset, quod in se quisque nouerat, quam quod ipsa veritas prauidebat.* Tu autem in hac trepidatione sanctorum, abuteris Domini patientia, & abscondi te tua credis audacia. Addis impudentiam sceleri, nec signa euidentiore terreat. Cumque se à cibo alij, in quo iudicium Dominus posuerat, contineant, tu manum non detrahis à paropside, quia animam non auertis à crimine.

S. Leo

Quid impudentius cogitari potest? dum signa, atque indicia proditoris proponerentur à Deo, impius Iudas ad signa accedere non est veritus, persuasus se vel inter illa latere posse. Ita passim de seipsis homines præsumunt, qui in suis sceleribus obdurescunt, à quibus nollent auerti.

Sic olim fraticida ille Cain, post occisum Abel fratrem suum, requisitus à Deo, & de scelere perpetrato interrogatus, ubi est frater tuus, adhuc negabat respondens: *Nescio, nunquid cultor ego sum fratris mei?* Quæ verba considerans victor Mauritanus, lib: de poeniten: apud S. Ambrosium, dicit: *O insaniam detestabilem! o audaciam singularem! Et credidit sine conficio crimen publicari non posse.* Hæc sanè est sceleratorum hominum audacia, quod nunquam credant posse sua facinora reuelari: quia solum fidunt secreto in facinoribus obseruato, ut etiam inter signa euidentissima à Deo proposita intrepidi adsteter, quasi minimè possint publicari. Et hoc passim faciunt simulati amici, qui aliud corde premunt, Iudam proditoris

Gen: 4.

Mauritanus.

imitantes. Quod diuino spiritu nos edocere voluit sapiens. Ecclesi: 6. v. 9.

loquens: Est amicus, qui conuertitur ad inimicitiam: & est amicus, qui odium & iram, & conuicia denudabit. id est, suscitabit iurgium, in quo probra, quæ stante amicitia in te cognouerat, alijs patefacies. In quibus verbis duo genera mobiliū amicorum scriptura sacra nobis ostendit. Primum eorum, qui timore aut ira in transuersum acti, facile distiunt contractam amicitiam; alterum eorum, qui magnis capitales sunt, & noxij, qui nimis odium latens per verborum rixas manifestant. De his dicit Propheta Hieremiæ 9. v. 8. *Sagitta vulnerans linguam eorum, dolum locuta est.* In ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit eum, id est, sedas. Et Prouerb: 29. v. 5. *Homo qui blandis fictis, sermonibus loquitur amico, rete expandit gressibus eius.* Sic Iudas scelestus, dum Christo amicum se ostenderet, dum præsto ubique esset, dum ad palatum loqui videretur, sacrilegam prodicionem machinabatur.

S. Chrysoth:

Et vnde obsecro perfidus Iudas ad tam nefandum scelus peruenit? Equidem ex defectibus exiguis, quod cum pecuniam victui necessariam, asseruaret, exigua interdum surriperet, ut docet S. Chrysosthomus homil: 77. in Matthæum, quod factum est ad leuium noxarum cautelam; ut scilicet nemo se illa friuola ratione consoletur, quæ vniuersa proteruitas in animam inducitur. Illa inquam ratione nemo vtatur dicens: Quid hoc est, aut illud? quoniam ex tali imaginatione mille mala oriuntur. Veterator enim diabolus cum sit, magna maliciâ, multa operâ ingenti studio, & quadam condescensione ad perditionem hominum vtitur, incipiendo ut plurimum à minimis. Audite hac de re D. Chrysosth: ita loquentem: *Mirabile quiddam, atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnunquam, non tanto studio magna videri peccata esse, quando parua, & vilia. Illa enim ut auersemur, ipsa peccati natura efficit: hæc autem hæc ipsa re, quia par-*

S. Chrysoth:

ua sunt, desides reddunt, dum contemnitur, non potest ad expulsionem eorum animi generosè insurgere. Vnde citò ex paruis maxima sunt negligentia nostra. Et post pauca opportunè ad præsens institutum subdit idem S. Doctor: *Sic in Iuda maximum prodicionis malum exortum est, nisi enim putasset paruum esse, pecuniam inopum surripere, in tantam proteruitatem non deuenisset.* Iudet quoque, nisi putassent inanu gloria delictum minimum esse, usque ad eadem Domini lapsi non fuissent. Hæc vix omnia scelera fieri videmus: nemo enim repente ad extremam improbitatem insiliit. Habet quippe insitum quendam animæ pudorem, atque innatum, quem subito calcare, atque proicere non potest, sed sensim atque paulatim per negligentiam perit. Hoc pacto etiam idolorum cultus aditum inuenit, cum ultra quam oportet, viuis, ac defunctis nonnulli honorarentur: hoc pacto simulachra, & statua adorata sunt: hoc pacto denique fornicatio, & cetera vitia dominantur.

En quanto periculo leuiiores noxæ negliguntur, quo ad enormissima, quæuis extruitur scala, atque aditus facile sternitur, quod in Iuda proditore, Deicidis Iudæis, & idololatriis bruta impietate pertinaciter stolidis videre licet.

Hoc exprimere voluit Regius vates Psal: 89. v. 5. *Quia pro nihilo habentur, eorum anni erunt.* Genebrardus exponit: *Eorum anni erunt ea, quæ pro nihilo habentur.* Tertullianus legit: *Nullificamina eorum anni erunt LXX. verunt, veritates, seu nihilum.* Et quænam sunt obsecro, quæ pro nihilo habentur? sane ea, quæ censentur vanitates, nullificamina, & nihilitadines. Ita resoluit Sanctus Gregorius Gregori

Psal: 89:

Genebrardus Tertullius

Nyssenius in opere recens latinitate Nysseni donato & edito, in hunc modum loquens: *Pulchrè & ingeniosè appellat peccata nihil: nam qui peccat, solet quodam modo pro nihilo peccatum ducere: & pro quouis scelere perpetrato defensionem instruere, ut cuius in quocumque male commissio promptum sit dicere. Nihil est cupiditas, nihil ira & alia huius generis nihil sunt, cum sint nature quadam motiones. Hæc est misera hominum vita, ut scel-*

Y

leris

leris excusationem erudè præmatu-
ram obtendat, scelerosa flagitia tan-
quam nihilum reputet, & impuden-
tius audeat parrare.

Matth: 4. v. 3. Perbelle id cognoscens dæmon,
Christum quadraginta diebus ieiunantem
tentans aggressus est. Et accedens
tentator dixit ei: Si Filius Dei es,
disce ut lapides isti panes fiant. In qua
tentatione duobus contrarijs seipsum
luculavit diabolus. Si enim ad im-
perium eius Christus poterat lapides
in panes convertere: ergo frustratè
tentavit eum, cum tantæ potestatis esset.
Quod si non poterat id præstare, tunc
frustra Dei Filium suspicatus est. Ve-
rùm demus etiam gratis, quod Chri-
stus duos lapides, transmutasset in
recentes panes, quid inde malitiæ ex-
torisisset dæmon à Christo? nonne
multo maiora miracula ediderunt
Prophetæ? Vnde S. Ambrosius hanc
tentationem examinans dicit: Dic
ut lapides isti panes fiant. Aliud explo-
rantis, aliud tentantis est: & Deo se dæ-
mon profitetur credere, & homini cona-
tur illudere. Non ergo intendebat dæ-
mon, ut Christus arroganter tume-
ficeret, aut se reuerenter genu ado-
raret; verùm id solum lucrari expe-
riit, ut Christo illuderet, dum in re-
modica, & exigui nimium momenti
sibi adnuit, eiulq; inutiles suasioni spò-
te obsequitur. Audite S. Casarium,
homil: 5. ad Monachos ira scribentè:
Inter hac quodammodo exultat aduersa-
rius noster, quando nos videt ad hoc ma-
xima contempsisse, ut in minimis de for-
mâs vinceremur. Minima ergo dæmon
obtulit Christo ad sui nutum præstan-
da, ut qui maxima contempserat, tur-
pius in minimis vinceretur: nam in
minimorum victoria maximè aduer-
sarius noster exultat.

Quartus modus est, dignoscendi
verum amicum à falso, quando ami-
cus ex amicitia nullam utilitatem
quærit. Hinc Tullius de amicitia
concludit, pulcherrimam illam esse
amicitiâ, quæ per se, & propter se
expetitur; non verò quia fructuosa
est. Talis amicitia prævalet omni-
bus rebus caducis, quia etiam post

Amertem durat, & vitam tam corpa-
ralem, quàm spirituales conseruat.
Vnde Cicero postquam definiuisset
amicitiâ, esse omnium diuinarum,
humanarumq; rerum cum beneuo-
lentiâ, & charitate summam consê-
sionem, subiungit: Quæ quidem haud
scio, an excepta sapientiâ, quidquam me-
lius sit homini à dijs immortalibus datum.

Diuitias alij præponunt, bonam alij
valetudinem, alij potentiam, alij ho-
nores, nonnulli voluptates. Bellua-
rum quidem hoc extremum est; illa
verò superiora sunt caduca & incer-
ta, posita non tam in nostris consilijs;
quàm in fortunæ temeritate. Qui
autem in virtute summum bonum po-
nunt, præclare illi quidem, sed hæc
ipsa virtus amicitiam gignit, & con-
tinet: neq; enim sine virtute amici-
tia villo pacto esse potest. Tandem
post multa amicitia encomia conclu-
dit: ceteræ res, quæ expetuntur, op-
portunæ sunt singulæ ferè singulis,
diuitiæ ut vtare, opes ut colare, hono-
res ut laudare, voluptates ut gaudere,
valetudo ut dolore careas, & corpo-
ris muneribus fungaris. Sola amici-
tia omnes prorsus res continet, quo-
quo te verteris, præsto adest, nullo
loco excluditur, nunquam intempe-
stiva, nunquam molesta est. Proinde
non aqua, non igni, non aère, ut com-
muniter dici solet, in plurimis locis
vtimur, ita, ut amicitia, quàm qui
seruat, auro, imò potius omni præ-
tio possibili æstimandus est. Non que-
madmodum ij, qui tamdiu se amicos
gerunt, quamdiu epulis sui amici pa-
scuntur, gnatores & parafiti, ut Da-
mocles & Aristippus, amici ollares,
capri nidore culinæ, ut dicit Iuuenalis
Sat: 5. canibus similes, qui blandi-
tur dum suppetunt ossa, quæ arrodat,
nec ideo amant, cui se fingunt ami-
cos, quia amicus est, sed quia sibi vi-
tilis.

Duplicem amorem ponunt Theo-
logi, vnum concupiscentiæ; quo
amamus bonum aliquod, quia nobis
bonum est; alterum amicitia, seu
beneuolentiæ, quo amamus personam,
& id quod ei bonum est. Qui ergo
diligat

Amici-
tia o-
mnibus
bonis
præpon-
derat.

Amor
duplex.

diligat amore beneuolentiæ, propte-
rea, quod sit amicus. iuxta illud ano-
nymi Pôetæ: Verus amicus est, qui me
plus, quàm mea querit. Falsus amicus e-
rit, qui plus sua, quàm mea querit. Cu-
ius ratio est, quia verus amor non vti-
litatem, sed personam quærit. Ve-
nerant filij Iacob ad Iosephum fratrem
suum in Ægyptum, munera portan-
tes in manibus, quæ ei offerrent; il-
le autem nec ad munera respexit, nec
illa admisit, solam Iacobi Patris sui
fortunam, & salutem inquirens. At
sacer textus: At ille clementer re-
spondit eis, interrogauit eos dicens: fanus-
ne est pater vester senex, de quo dixerat
mihi. Quia enim verè amabat pa-
trem, & fratres suos; ideo non ipso-
rum bona respiciebat, sed ipsos. Re-
uocate vobis in memoriam si placet
duorum fratrum parabolam ex D.
Luca 15. quorum senior maxime i-
raſcebatur de fratris prodigi redi-
tu, timens ne torte paternæ substan-
tiæ nouus hæres fieret. Cui irascenti
Pater respondit: Fili, tu semper mecum
es, & omnia mea tua sunt, Epulari autem
& gaudere oportebat, quia frater tuus hic
mortuus erat, & reuixit.

Expendite verba illa, omnia mea
tua sunt: Si enim filius reuixit, quo-
modò omnia sua bona seniori filio
adscribit? cur filio reuiuſcenti par-
tem non reſeruat? sanè: quia ille e-
rat rediuuſus iste filius, qui in reditu
suo non bona patris, sed ipsum Patrem
respiciebat. Nam sicut verè amabat
patrem; ita bonis ocedebat, ut patrem
sibi ſeruaret. Erudite in hunc locum
discurrit Chryſologus Serm: 4. O
omnia inquit mea tua sunt. Hoc est dice-
re: Patere illum rediſſe patri: perſe-
patre filium ſuſcepſiſſe: nec illi aliud, quàm
patrem quaſiuit, qui veniens non filius, ſed
loco mercenarij voluit collocari. Sint ti-
bi omnia, illi ſufficit pater. Equidem
verus patris amator, non patris, fra-
tris ſue bonæ aſpexit; ſed ſolum patrem
requiſiuit, vno illo incolumi potitus,
contentus extitit. Sic quondam di-
cebat amatrix illa: Cantic: 3. Tenui
eum, nec dimittam. Iacob autem Ge-
neſ: 32. Non dimittam te, niſi benedi-
xeris.

Gen: 43.

Luc: 15

Chryſo-
logus

Cantic:
3.

Ar: mihi. En Iacob Deum tenens ex-
pectabat eius benedictionem, cum
ſponſa nullum de benedictione ver-
bum fecerit. Quia nimirum illa ama-
bat, & non benedictionem, ſed dile-
ctum quærebat. Ita concludit Ber-
nardus Serm: 79. in Cantica inquiens: S. Ber-
nardus. Tenui eum nec dimittam. Et ſanctus Pa-
triarcha: Non te inquam dimittam, niſi
benedixeris mihi. Ita iſta non vult eum
dimittere, & ſentè magis, quàm Patriar-
cha id non vult, quia nec benedictione qui-
dem. Siquidem ille benedictione accepta
dimiſit eum; hac autem non ſit. Nolo in-
quit benedictionem tuam, ſed te. Quid
mihi eſt in calo, & à te, quid volui ſuper
terram? Ita ſanè verus amicus non
quærit vilam utilitatem ex amico, nõ
honores, non promotiones, non pri-
uata commoda, ſed ſolum amicum:
quia amor amicitia eſt propter ſe.

Cantic: 2. ita occinit ſponſa cor-
leſtis: Sub umbra illius, quem deſidera-
ueram ſedi, & fructus eius dulcis gutturi
meo. LXX. vertunt: In umbra eius
concupiui, & ſedi. Arabicus legit: Cõ-
cupiui obumbrari umbra eius. Super
quem locum S. Bernardus Serm: 48.
ſcribens dicit, his verbis myſterium
Eucharifticum adumbrari, oſtendens
verbum ſedere idem eſſe quod diſcu-
bere, quæ vox conuiualis eſt: concupi-
ſcere autem, eduliſ appetentiam in-
dicat: ſapor tractuum dulcedine de-
ſignatur; umbra verò & ſacramenti
obſcuritatem, & propinquitatem ad
corpus manifeſte innuit. De hac e-
nim umbra Origenes in citatum lo-
cum ſcribens ita loquitur: Sub um-
bra illius, quem deſideraueram, ſedi. Fac
igitur inquit, cum umbra dignus fueris, ut
poſſis capere umbram eius, & effectus ve-
niet ad te corpus eius, ex quo umbra na-
ſcitur, tunc ſenties fructus eius dulcis
nemo diſcens: Et fructus eius dulcis gutturi
meo. Nam ne obſcuritas huius ſacra-
menti, quod eſt myſterium fidei, cre-
dulitate obſcureſcat, obſcuritatis leno-
cinio vti debemus ad Euchariftia fide-
dem. Hæc certè obſcuritas, umbra
eſt, ſub qua ſedere, ſeu diſcumbere in
hac menſa iubemur. Si enim dignus
fueris, ut poſſis capere umbram eius,
veni-

Cantic:
2.

Origen:

veniet ad te corpus eius, ex quo vmbra nascitur, tuncq; senties fructus eius dulcedinem dicens: Et fructus eius dulcis gutturi meo. Sponsa igitur dicit: sub vmbra illius sedi, quē desideraueram, ostendens se verē amicam Dei fuisse, quem diligebat, non ideo, quod ei multa bona conferret, sed quod Deus, & summum bonum esset.

Quintus tandem modus est, cognoscendi verum amicum à falso, quando ille nihil magis curat, quā animā nostrā salutem: hanc enim simulatus amicus floccipendit, & negligit, ut docet S. Gregorius lib: 2. Moralium. Antigono Macedoniæ Regi apparuit in somnis species Mithridatis auream messem desecantis, quod cum in partem sinistram accepisset, se ab eo regno deturbandum augurans, cum morte perimere intendebat. Cum autem id Demetrio si iō suo indicasset, cum sacramento adegit, tacitum habiturum. Spondit ille se ita strictē secretum seruaturum, ut neq; verbo, neq; nutu illud aperiret. Nihilominus arcta amicitia cum Mithridate inita vrgebat affectum, ad auertendum imminētē ei mortem. Quid ergo factum? vbi & patri iuramentum seruaret, & amico de vita periclitanti non deesset, trahens secum Mithridatem, ambulansq; cum eo iuxta mare, in litore ferro imā lanceā exarauit: *Fuge mithridates.* Quod ille intelligens profugit in Pontum, illicq; regnum perpetuū tenuit. O vtinam tales amicos haberemus, qui nos in omni occasione pramonerent sincera adhortatione in cordibus nostris exarando: Fugite mundi vanitatem, fugite peccandi occasiones, ne anima vestra in æternum pereat.

Produxi itaq; vobis quinq; modos probandæ amicitiae, verumq; à falso amicum cognoscendi. Igitur si firmam, & æternū cum Deo v. stro amicitiam vultis colere, fugite simulatos amicos, qui ad speciem tantū vobis blandiuntur, & pessima quāq; suadent. Fugite pseudopoliticos sub specie veritatis mendacia loquentes, & solus Dei, apud quem nulla est transmutatio, amicitiam querite, si cū illo felici illā beatitudinem vultis possidere. A.

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

CONCIO PRIMÆ.

Redde rationem villicationis tuæ. Luca 16.

Villicatio hominum est rectē operari.

N Tribunal regium ei-
tamur hodie omnes Dei
mādato. Catholici mei.
Et præco Euangelicus
validā voce toti mundo
terminum tactum in-
clamat, ut ante maximum Christi iu-
dicii auditorium, & omnes gentes
Orthodoxæ fidei lumine destitutæ;
& omnes qui habitant orbem, idest;
qui in gremium sanctæ Matris Eccle-

Ante iu-
diciū
Dei o-
mnes
compa-
rebimus

sia vocati, & admissi sunt; & quicq;
terrigenæ, idest; qui terrena tantū-
modō sapiunt & diligunt, totaq; mē-
te carnis voluptatibus dediti sunt;
Filij hominum, id est; qui virtutum
aliquod exercitium habent, & ratio-
nabiliter in Dei cultum suas actiones
dirigunt: ac deniq; simul in vnum
dives & pauper, idest; & ij, qui in o-
mnibus superabundant, & quibus
plurima necessaria desunt: ut inquā
sine

sine vlla exceptione, in primo instan-
ti compareant, procedant, directē
respondeant. *Redde inquit rationem
villicationis tuæ.* Et quæ villicatio ho-
minis, nisi tam bonorum naturæ;
quā fortuna vltus? ut de omnibus
suis proprijs factis rationem reddat
homo. Sed ut quid Domine forma-
sti hominem, ut præficer piscibus ma-
ris & volatilibus cæli? Quare posui-
sti omnia sub pedibus eius, ut & illis
quæ in terra, ac mari, atq; ære repe-
riuntur, pro placito suo trueretur.
homo? si tam seueram postea cum
illo rationem facturus eras. Sed
nūquid olla dicet figulo, *Quare me sic
formasti?* nunquid & homo sciscitari
poterit ex suo creatore. Quare me
sic legibus tuis arctare voluisti? Om-
nia quidem Deus in manibus no-
stris posuit, verū ad vsum tantū,
non ad possessionem: ideoq; cum
non simus Domini, sed tantū vsua-
rij rerum omnium, quoties illis tan-
quā nobis ad tempus commodatis
malē vtimur, toties ad reddendam
Deo rationem obligamur. Cum igitur
miser homo nihil habeas propriū,
quod à Deo non acceperis, quomodo
de mutuo acceptis siue fortuna-
ræ, siue naturæ, seu gratiæ bonis, tā-
quā de absolute tuis gloriari, & su-
perbire audes? quomodo illis ad li-
bitum, & voluptatem abuti non per-
timefais? quomodo de sollicita &
prudenti eorum dispensatione, & ad-
ministratōne non cogitas? quomo-
do de reddenda Deo omnium, & sin-
gulorum ratione quotidie non deli-
beras? quomodo bona fortunæ, o-
pes, diuitias, honores, ad luxum ad
voluptates, ad vana & noxia conqui-
renda dissipas? quomodo naturæ bo-
na, ingenij acumen, animi industriā,
memoriæ vires, transfers ad scelera,
ad flagitia, ad fraudes, ad iniurias?
quomodo gratiam Dei in vacuum re-
cipis; nec fidei, nec charitatis, nec
ipci fructus vltos profers? quasi ante
tremendum Christi tribunal standum
tibi non esset, vbi non iam secundū
allegata, ut sit in mundi huius tribu-
nalibus; verū etiā minimas quasq;

Deus o-
mnia
homini
ad vsum
concel-
sit.

mentis cogitationes, iudicaberis.
Vnde solo lumine naturæ instructus
Pythagoras optimē dixit: *Duorum
inquit temporum tibi habenda est ratio o
homo! mane & vespere: in altero geren-
da prospice, in altero respice, quæ gessisti.*
Quod & grauissimus ille Philosopho-
rum Seneca lib: 3. de Ira Cap: 36. di-
uino planē spiritu edixit, inquiens:
*Animus quotidie ad rationem reddendam
vocandus est, & consummato die interro-
gandus, quam parte melior factus sit.*
Nam hac consuetudine excutiendi
totum diem, nihil melius. Siquidē
post recognitionem sui sequitur trā-
quillus, altus, & liber somnus. An-
tequā igitur in hoc tribunali cōpa-
reamus, considerabimus quæ sit no-
stra villicatio, & quando, ac de quo
reddenda nobis erit ratio iudici Deo.

Pytha-
goras.

Seneca.

Villicatio nostra in perpetua qua-
dam negotiatione consistit, iuxta
Christi doctrinam Lucæ 19. *Negoti-
amini donec veniam:* quasi diceret: to-
to vitæ curriculo lucrum querite, nō
pecuniarum; sed animarum vestra-
rum: ditari enim mundi opibus pa-
rum est? quia de mundi huius diui-
tijs dicit scriptura Ezechiel: 7. *Ar-
gentum eorum foras proijcietur, & aurum
eorum in sterquilum erit.* Sed ditari
in anima, iustitiā, & pietate, alijsq;
virtutibus, magnum est: quia tale
lucrum non est auferibile à fidei ne-
gotiatore, ut dicitur 1. Timoth: 6.
*Diuitibus huius sæculi præcipe diuites fie-
ri in bonis operibus.* Quod considerans,
B. Fulgentius ad Gallam: Epist: 2.
cap: 9. diuitias animæ quæ sunt per
gratiam Iesu Christi propter bona
opera abundanter homini infusam,
longē præfert diuitijs corporis, quæ
sunt in auro & argento, vbi in hunc
modum discurret B. Fulgentius. *Be-
atus inquit fuit Iob, cum in diuitijs iuste
viveret, sed beatorum cum in paupertate
patiens exitisset. Beatus fuit, cum de-
cem filios in circuitu mensæ suæ spectaret
sed beatorum, cum una cunctorum simul or-
bitate percussus in Dei dilectione perman-
sit immobilis. Beatus fuit in corporis so-
spitate, sed beatorum est factus in vulnere,
beatorum in acervo suauioribus pleno, quā
in*

Lucæ 19

Ezechi-
7.

1. Ti-
mot: 6.

S. Ful-
gentius.

Concio Prima.

in palatio ebore, & marmoribus strato. A Præstant igitur animæ diuitiæ corporis opibus, quod in diuite & Lazaro cui ad oculum non patet. Diues ille inducitur purpurâ & bysso, epulabatur quotidie splendide, sed inanis erat in illis suis epulis, pauper in multitudine diuitiarum, nudus in pulchritudine vestium, infirmus in sanitate corporis, famelicus in satietate ventris, miser in gaudijs, desolatus inter amicorum colloquia, deiectus in obsequia serunlorum. At verò Lazarus qui vili & lacerata operiebatur veste, ad fores decumbebat omnium ludibrio expositus, premebatur fame, ne micæ quidem de mensa diuitis cadentes impetrare valens: Fuit tamen in paupertate diues, in miseria beatus, in infelicitate felix, in vulneribus sanus. Et licet sine domo, quia ante ostium decumbebat; non tamē sine domino, quia oderat protector ē cælo qui eum ab omnibus cæli & mūdi iniurijs tutaretur. Licet sine veste; lacertā tantum opertus; non tamē sine fide, quia lumen virtutum & gratiæ adera, quod eum in animo cælesti habitu pulchrius ornaret: licet sine bona valetudine corporis conspicietur; non tamen sine robore charitatis quæ eum firmabat potentiū, ne vnquam in Deo amando desisteret. Licet affligebatur sine cibo; non tamen sine Christo, qui præsens affuit vt esurientis animam omnī dulcedine satiaret. Licet canibus fuerit obiectus, in quem etiam fæces non raro effundebantur: sed aderat ē cælo Angelus, qui se eidem socium exhiberet, quem humana arrogantiā despiciebat. Licet deniq; non reficiebatur de micis quæ de mensa diuitis cadebant, sed cælestem panem visceribus ructabat internis. Optimaproinde, & Christiano hominē digna villicatio est, totis viribus lucrum animæ querere, quomodo in Christi gratia semper crescere possis, quæ sola vltimum augmenti terminum nō admittit. Sed & qui iustus est, magis ac magis eum iustificari suadet; & qui sanctus est, ad maiora sanctifica-

tiis incrementa permittit. Sed pessima negotiatio, quæstus diuitiarum sæculi sollicitē attestare, vt dicit D. Paulus 1. ad Timot: 6. *Diuitibus huius sæculi præspe, non sublimē sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo vivo.* Nam quid tibi marsupium are grauiissimum proderit? Nonne cum illo peribis? nonne aurum tuum terra est, & inutile lutum? cum corpore luto & ipsum sine vsu iacebit. Qui enim in lautitia & omnibus delicijs molliter agunt, purpuram & byssum induunt, quotidie splendide in conuiuijs se exhalant; pro virtute verò labores subire detrectant: ij non viuunt in futuro sæculo, sed longē vitā videbunt, in camini flammā cruciatus. Quod eleganter ipsemet Deus Ezechielī propheta insinuauit; inquiens: Ezechiel: 5. *Sume gladium acutum & capillos tibi rade, & assumes stateram ponderis & diuides eos. Tertiā partem igne combures in medio Ciuitatis, tertiam gladio concides, tertiam verò aliam disperges in ventum.*

Quid sibi obsecro vult ista Cerimonia in radendis capillis? in sensu literalī significabatur in ista prophetia ruina Iudæorum. Quod scilicet alij à chaldæis combureddi, alij gladio occidendi, alij in captiuitatem abduccendi erant. At verò in sensu mystico designantur impij homines, & mundi diuites, qui suis bonis abutuntur in malum, & temerē illa profundunt, ideoq; diuitias sæculi comparat scriptura cum capillis, qui dū multum crescunt, nimisq; multiplicantur, facile oculorum aciem impediunt, & refecari propterea debent. Sic diuitiæ & bona temporalia, si magno augeantur incremento, nisi instar capillorum diminuantur, & in pios vsus conuertantur, aciem mentis penitus obtundunt, ne cælestia quis appetat, aut concipiat animo. Insuper ostenditur, quomodo peruersi homines trifariam suas opes vt plurimum male diuidunt, aliam enim partem illarum in ignem mittunt, quando facultates suas in carnis illecebris atq; voluptatibus contumunt ne libidinis succen-

1. Timot: 6.

Ezechiel: 5.

Diuitiæ capillis excre-scentibus similes.

Dominica VIII. post Pentecosten.

succensit: dū nec pauperibus Eleēmosynas erogant, nec domesticorū curam habent. Alteram verò partē gladio diuidunt: in rixas, iurgia, & lites, diuitias, dissipando. tertiam, demū in aërem proijciunt, dū, quod sibi à Deo ad honestum vsū concessum est, illud, totum non nisi in vanitatibus collocant, & in oculorū concupiscentijs, sumptuosis ædificijs, vestimentorum luxu, venationibus, aleis, chartarum studio consumunt, & quod maximē Dei offensum deplorat Apostolus [Matth: 23. *Dissepant bona a patre accepta cum meretricibus.* o quam multis iucundum & suauē est, suas facultates prodigaliter viuendo consumere, epulando, luxuriando dissipare: suauē illis est alienas facultates dissipare, & in proprios plerumq; ac superfluos vsus conuertero. Sed cum opibus consumptis debitis onusti, ad reddendam rationem citantur, tunc etiam coram Iudicijs huius sæculi impletur os eorum calculo: cū verò ad tribunal Christi sistere debebunt, ibi primū erit horror, vbi reddenda tibi ratio erit, quare temporalia bona, quibus moderatē tantū vti debueras, luxuriose dissipasti? quare pupillorum, & viduarum tuo patrocinio creditas opes, fraudulenter appropriasti tibi? quare oblationes Deo & Ecclesijs factas, aut malitiose detines, aut iniuriose vsurpas? peruersa enim est hæc villicatio, dū virtute fidelitatis destituitur. Quod pulchrē declarauit Deus, dū ad fabricandum Arcæ tabernaculum elegit Beseleel & Ooliab architectos, quos in primis Deus vt tanto muneri obeundo idonei essent, sapientiā instruxit, dicente scriptura Exod: 36. *Dedit ei Dominus sapientiā & intellectum, vt sciens fabre operari.* In super D. August: sanctos quoq; eisdem fuisse affirmat. Notandum inquit est, quod operum effectores sancti quoq; erant. Et vnde quæso colligitur sanctos fuisse? inde profecto: quoniam fideles erant in dispensandis donarijs populi, I radiderat enim illis Moyses omnia donaria filiorum Israël, ex quibus liberaliter oblati poterant si vellēt multum auferre; quod tamen minimē fecerūt, sed illa omnia quæ superflua erant, deferebant Moyse, inquires: *Plus offert populus, quam necessarium est.* Architecti sumus omnes Catholici mei, qui perpetuò arcæ tabernaculum fabricare debemus in nostris conscientijs, vt ibi gratia Dei asseruetur, sed vt affabrē operemur hoc tabernaculum, sapientia Dei nobis primū necessaria est, vt sciamus non tantū bona; sed etiam benē operari scilicet ex præcognitione finis vltimi, Dei ipsius præpotentis, cuius honor in omnibus nostris actionibus præcipuē attendendus est, nam & gentiles multa bona operati sunt, Socrates diuitias spreuit, Plato voluptates contempsit, Bias paupertatem adamauit, Seneca mores Christianos & vitam, planē religiosam coluit, quia tamen tanta hæc bona ignorantes Dei sapientiam faciebant, proinde non benē, vt pote in laudem potius propriam; quam in honorem veri Dei omnia ordinando. ideo omnia hæc cum illis euauerunt. Catholicis verò necessaria est Dei sapientia, vt vanam de suis operibus gloriam non querant, sed potius de Deo illis benē mereri studeant. necessaria est in super & sanctitas, vt sint fideles in dispensandis alienis bonis. Nam siue tu ipsius curam geris, tamen quia villicus es Dei, & tuis facultatibus tanquā sub dominio Dei collocatis, moderatē vti debes: siue tutorem agis, caue ne de alienis bonis ditari studeas? siue thesaurarium regni geris, & hic sedulo perpende, ne Rēpub: defraudes? siue munus Iudicis sustines, & hic serio trutina, ne à sancte & fideliter iudicando munera te abducant? quia sic iniqua tua villicatio erit. Proinde ne in seuerō Christi Tribunalī condemneris, necesse est, vt illud de te verificetur, quod sponsa de sponso suo dixit in Canticis: *Manus eius aurea tornatiles plena hyacinthis.*

Philosophi qui recte vixerunt.

Dei sapientia & sanctitas ad iuste viuendū necessaria.

In disceptationem apud Doctores hic scripturæ locus venit. Cur sponsa

sponsa de Christo non dixit, caput eius aurum optimum, dentes aut labia eius aurea; sed tantum manus. Propterea inquit Nyssenius, *quia opus tor-natile ad instar globi, nihil desinet in superficie, sed quidquid apposueris, decedit.* Tales manus habeant fideles dispensatores, ut nihil sibi retineant, sed omnia in commodum Domini sui expendant. Sed quous quisque Christianorum talis est? non pauci fortasse hodiernum villicum imitantur, & astu panem quaerunt. Plurimi ex alienis bonis ditari volunt, & quare, indeo reuera; quia unusquisque se Dominum esse temere iactat. Placet titulus dominij omnibus, sed res ipsa nulli competit, praeterquam Soli Deo, cuius est orbis terrarum. vocari Illustris, Magnanimos, vnicuique arridet; cum tamen omnes conditione naturae pares voluerit esse Deus. Ut decantat regius vates Psalm: 38. *Quoniam inquit advena ego sum apud te, & peregrinus sicut & omnes Patres mei.* Extulit te fortuna in altum, ne tamen adorari te ab inferioribus patiaris? sequendo doctrinam Principis Apostolorum, qui Cornelio volenti eum adorare, respondit: *& nos inquit sicut & tu homines.* Actorum 3. Egregium aliquod opus ingenio tuo praestitisti, ne tibi id attribuas? cum usu fructuarius tantum sis, non Dominus. hic enim solus fidelis dispensator est, qui facultates Domini sui sibi non usurpat, quemadmodum faciebant Apostoli, stupenda in oculis mundi parando Vbi Princeps Apostolorum populo spectanti respondit. *Quid admiramini aut quid nos intuemini quasi vestra virtute aut potestate fecerimus hic ambulare.* diuitijs abundas, nec tamen ideo pauperem contemnere debes? quia omnis opulentia, vel tibi de super allata est, proinde non tua, sed mutuata; vel casu accidit, proinde facile a te auferibilis est: quod enim praeter naturam est, nec nobiscum nascitur, nec perennat, nec transfertur. Nam quid potentiam in orbem induxit? quid oppressionem excitauit? quid licentiam nimiam,

contemptum legum & Regum inuexit? diuitiae: dum illis homines tantum quam proprijs uti ceperunt. Sed nefarius iste usus plurimas Respub: perdidit: dum enim homines bona quibus abundant, propria esse pertinaciter iudicant, facile, nec in extremis discriminibus Reipub: subsidium ferre volunt, sicque & ipsi & eorum diuitiae in potestatem hostis deueniunt. Sic interijt vrbs nobilissima Constantinopolitana, & a Christianis ad Turcarum possessionem translata est, simulque populus Christianus, cum suo Imperatore Paleologo perijt. Quid est quod modo Polonia olim per vniuersum orbem victorijs & triumphis veneranda, ad resistendum solis latronibus & praedonibus vires amiserit? quae antea & Othomanorum potentiae, magno terrori erat? Hoc solum illam impotentem reddidit, & penitus enervauit, quia antea Poloni non ex praescripto legum, quae tunc nullae erant, sed ex arbitrio Principum suorum, paucis contenti erant, & ijs duntaxat, quae ad victum quotidianum sufficerent; & imperio Principis sponte omnes regebantur, atque suum quilibet reuerbatur superiorem. Nunc autem leges augentur, & mutantur in annos: subditi Regibus pares esse volunt, atque ad suam quisque libertatem viuit; irrepsit arrogantia tanta, ut omnes Domini velimus appellari, re ipsa autem miseri, captiui, & vix iam non mancipia existimus. Ecce quantorum origo malorum est, viurpatione Domini temeraria: dum nos villicos esse obliuiscimur, ut ad nostrum fastum totum ferme corrumpat regnum, & dum bona temporalia nobis collata aut male disponimus, aut auare cumulamur, miseri & omnibus spoliati manemus. Quare Politicus Christianus, cur in omnia regna nunc ita irrepsit auaritia, ut omnes iam priuata tantum bona spectent, & commoda publica negligant, adeoque solliciti in congregandis diuitijs laborant, ac si cum illis perennaturi essent. Et rationem dat, quia homines in Regno sunt corpus quoddam,

Diuitiae
teaciter
asserua-
tae Respu-
blicas
perdunt.

Moderni
Poloni
ab anti-
quibus di-
scerpant.

Auaritia
vnde.

dam, corpus autem cum sit terrenum, omnia imbibit & absumit velut sponsa. Nam Princeps in regno capitis locum obtinet, ideoque sicut in corpore humano caput humoribus & spiritibus vitalibus praereliquis membris abundat, sic Principi multae necessariae opes, ut & egenos subleuet, & potentum gratiam muneribus sibi conciliet; cordis vero locum obtinet Senatus, a quo omnia bonorum & malorum operum procedunt initia, ac proinde sicut cor est in continuo motu, multoque aere indiget, quo refrigeretur; sic plane & in Senatoribus continuus auaritiae motus fit, dum quotidie ex inferiore sella altiorem, curulem ascendere volunt, fatigati; in isto motu refrigerari non possunt, nisi auri sacra fame. nam apud illos, quo plus sunt potae, plus sitiuntur aquae. Rursus oculorum, aurium, & linguae officia sibi vendicant Iudices & praesides prouinciarum, oratores ac ceteri officiales, ideoque cum semper circumspiciant vacantes in regno honores, ideo satiari non possunt. nam cum sint oratores, quicquid illis libet facile obtinent; nec tamen sibi unquam sufficere putant. Milites vero habent se veluti manus, quia armis bono Reipub: cooperantur, quocirca etiam rapinas perpetuo exercent, quia manus ad congregandum sibi opes iniique non ad pugnandum fortiter datas esse putant. Praeterea priuati, qui aulam vbi; sequuntur, & Principi vbi; assistunt, sunt velut latera, quibus quantumvis imponas, parum est: sed opum, non onerum. Denique thesaurarii stomacho assimilantur, & intestinorum referunt imaginem: quia assiduo boni communis prouentus vorant; & tamen vacui sunt. Et merito optime dixisset Politicus, vnumquemque hominem stomachum esse, nam sicut per stomachum quotidie transmittuntur cibi, nusquam tamen impletur; sic hominibus licet in momenta & horas accrescant opes, omnia haec in illis auaritia velut calor in stomacho absumit. Haec villicatio quae tantum fit circa tem-

Respub:
corpori
similis.

Thesau-
rarij cur
stoma-
cho simili-
es.

poralia, periculosa est: nam eiusmodi omnes villici citabuntur ad reddendam rationem, non semel, sed bis, imprimis in hora mortis, vbi homo aut aeternae gloriae adiudicabitur, si in gratia Christi ex hac vita decedat. aut perpetuis cruciatibus, si in peccato ad terram vnde exiit, reuertetur. & ad hoc iudicium paratum semper debere esse hominem docuit ipsemet Christus Matth: 25. *Vigilate, quia nescitis diem neque horam.* Et quare homo ignorat horam mortis suae, quam de ante acta vita rationem redditurus est? ideo sane, quia mors, silente gressu & strepitu non faciente passu venit, Deus quoque quod minimè speratur, ad exigendam rationem adesse solet: ut dicitur Isaia: 30. *Subito Isaia: 30 cum non speratur venit contritio eius & quare non sentitur aduentus istius Iudicis? ideo certe ut dixit quidam gentilium, quia Dij laneos pedes habent, ut non sentiantur, dum ad puniendum veniunt, & tamen licet ibi homo totam calculationem reddenda rationis suae in ictu oculi peraget, totum nihilominus iudicium fiet secundum iudicialem processum. Aderit enim Actor, qui causam vergeat, scilicet ipsum peccatum, ut dicitur Genes: 4. *Statim in foribus peccatum tuum aderit.* Aderunt Procuratores pro & contra, scilicet cogitationes propriae, inter se inuicem accubantibus aut defendentibus rationibus pugnautes. Afferentur libri processuum atque scripturarum, scilicet; cor ipsum peccatoris & memoria, ut dicitur Ieremia: 17. *Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo super latus cordis eorum.* Aderunt denique & testes, scilicet; ipsamet conscientia, quae semper reclamabat, quoties homo ad peccatum accedere debuerat, ut dicitur ad Roma: 2. *Testimonium illius red-dente conscientia eorum.* Frustra igitur homines Deo impropere possunt, quasi ex passione iudicet, quia iudicat ex ratione. *Redde rationem villicationis tuae.* Vbi Deus ostendit se ex ira non punire, sed locum defensionis tribuere. *Redde inquit rationem, quasi dice,**

Matth:
25.

Isaia: 30

Gen: 4.

Hier: 17

Rom: 2

Dens nō diceret: cūm omni horâ, omni momento vocaris ô homo, ad reddendam rationem ideo tempestiuè te prępara, & resiste eis qui te infamant apud Deum; scilicet peccatis, & hæc ratio reddenda est unicuiq; in iudicio Dei particulari, scilicet in ipso puncto mortis, sed nec dūm satis: & in altero enim tribunali comparere debet homo ad reddendam rationem, scilicet in Iudicio vniuersali, in quo omnis creatura rationalis comparere debet. idq; iam determinatâ horâ, quia in ipso noctis silentio; Media nocte inquit scriptura clamat factus est, ecce sponsus venit, exite obviam ei. in loco certo, quia in valle Iosaphat, ad certum quoq; signum, quia ad clangorē tubę Archangeli. Quęrunt hic aliqui quorsum vniuersalē iudicium cum toto mundo perage-

Iudiciū vniuersale ad quid.

Iudiciū vniuersale cur noctu peragatur.

tur? cūm quispiam in ipsa diuisione animę a corpore, iudicio particulari iudicatus sit, iamq; aut beatifica fruatur visione, aut tartareis pęnis torquetur. Sed certum est, idē futurū, vt manifestentur omnia opera bona iustorum, & mala damnatorum, vt damnati videntes præmia iustorum, corporum gloriam, quā propter bona sua opera a Deo præmiati sunt, tantō maiorem in se excitent dolorē, quod propter momentaneam carnis voluptatem tam inappreciabilia dona amiserint, proinde ad maiorem iustorum commendationem. Deinde vt iusti summam agnoscant Dei misericordiam, quod illis contulerit finalem in gratia perseuerantiam, quam impijs negauit, sine qua nusquā salutem consecuti fuissent. Quęrunt insuper aliqui, cur non in clara luce perageretur hoc iudicium, sed in nocte? & politici quidem huius mundi, putat ideo, vt scilicet grauissimi peccatores, tremendum iudicem spectantes, facilius subterfugiant, & alicubi se occultent: in nocte enim facilis fuga, cęterū falluntur grauiter, quia tunc nullus locus erit fugę, vbi tempus aduenerit extremę irę. Noctu igitur perageretur vniuersale Dei iudicium, quia tunc vmbra ē sepulchris

A excitabuntur, ipsa scilicet corpora defunctorum, quid enim aliud est homo mortuus, nisi puluis & vmbra, ideoq; cūm vmbri non sit aptior locus, quam nox tenebrosa, iudicium in nocte perageretur, vt in istis resuscitatis vmbri, & lux glorię pulchrius resulgeat, & flamma ignominię manifestius atq; horribilius emiceat. In hoc Dei iudicio vnusquisq; nostrum redditurus est rationem suę villicationis, de omnibus videlicet & quę intra nos sunt, & quę infra nos, & quę supra nos. Reddenda primū nobis ratio erit de his quę intranos sunt, scilicet de ipsa anima & potentijs eius. Requireret enim Dominus a nobis animas mundas, vt potē in lauacro sanguinis sui emundatas. Vnde quilibet Christianorum de nulla re magis sollicitus esse debet, quā de anima, quia hanc Deus principaliter in potestate hominis posuit vt dicit Propheta Psal. 118. Anima mea in manibus meis semper. ideoq; necesse est, vt anima sit in manibus nostris, velut res aliqua pretiosa diligenter custodita & tractata, vt quę purgata sacro fonte & Christi sanguine est, sit semper casta, munda, & sancta. Celebre exemplum custodiendi animam præbuit nobis Beata Paula Romana, dicens: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpurissō & cerussa & stibio sæpē depinxit. Affligendum est corpus, quod multis vacauit delicijs, longius visus amaro compensandus est fletu; mollia linteamina, & serica pretiosissima, asperitate cilicij commutanda, & quę viro ac seculo placui, iam Christo Domino placere desidero. Comprobat hoc ipsum D. Paulus 1. Corinth. 9. Castigo inquit corpus meum & in seruitutem redigo. Et cur magne Apostole? Itane Dominum offendisti? responderet: ne reprobus efficiar. Et tu Christiane quisquis es, siue te peccatis nō esse grauatum putas, castiga corpus, vt mundus sit spiritus tuus: in seruitutem redige, vt sit obediens Deo. Sic enim castam & mundam animam conseruabis, cuius ornatus non alius, nisi fides & virtus, temperantia & pa-

Paula Romāa.

Paula Romāa.

1. Corin. 9.

Psalm. 100.

Eccl. 17.

tientia, pietas & charitas. Hęc eam in candidam byssum, in niuem albedinem vestiunt: his virtutibus candidior lacte, rubicundior rosis exstabit. His redimita perfectionibus, cūctis cęli ordinibus gratiosa, Christo vera sponsa, Deo Patri fidelis filia, Spiritui sancto dignum domicilium apparebit. Reddenda nobis ratio erit & de potentijs animę, scilicet de intellectu, si eo non ad Dei honorem, sed in carnis, aut mundi, aut proximi malum vsi sumus vt dicit Propheta Psalm. 100. Intellectus bonus omnibus scientibus eum. quasi diceret: bonum præmium paratum est ijs, qui rectam rationem in suis operibus sequuntur. Carolus VI. Galliarum Rex, in bellicis signis ad Pantheram efformatā, tradebat sibi legendum Mens sibi conscia facti. puta, victoriam conferet, vel casum, nā bona conscientia semper triumphat, mala ruit: certē & homo ad intellectum posset optinē hanc inscriptionem referre: Intellectus sibi conscius. Nam intellectus semper ad bonum inclinans, desideratū præmium referet, in malum verō deuians; pęnas luet: reddenda erit ratio de voluntate, si in iram exandescens sapius ferebatur. Nihil enim grauius homini, quā temerē & nimium irasci, vt dicitur Eccl. 27. Grane est saxum & onerosa arena, sed ira stulti, vtroq; grauior. Ad sepulchra antiquorum virorum sculpebantur Leones, Tauri, Serpentes, agnelli, & similia. Vt ex ijs appareret, cuius naturę & morum esset sepultus. Quę sculpturę non vitia, aut intemperantiam virorum significabant; sed virtutes illorum exprimebant. Per leonem significabant, quod seueritate deposita mortuus fuerit mansuetus. per Taurum eius temperantiam in vita denotabant. per serpentem Prudentiam. per agnum Innocentiam. Felix certē sæculum, vbi signis virtutum sepulchra mortuorum exornabantur. nunc autem stemmata tantum ad magnatum sepulchra affiguntur, vt nihil virtutis deprehendi possit; sed tantum merus fastus & ar-

rogantia. Hinc Lucianus refert in Dialogo Deorum, quod timenti veneri ne ob scelera a seioribus dilaniaretur, responderit cupido: Confide mater, Leonibus enim ipsi tam sanctiarius factus sum, & sapenumero consendi eorum terga & apprehendi ulas. Certē & Catholici licet antea multa patrauerint scelera; si tamen postea ad virtutes conuersi, in timore Domini cum fiducia starent, responderet illis Pater cęlestis: ne timere filij mei, iā enim ego leonum infernalium oracompressi, & vobis familiaris factus sum. Reddenda nobis erit ratio, & de appetitu ipso, si aliquando illicita concupimus. Vnde dicitur Ecclesiastici 18. Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua auertere. Reddenda erit ratio & de scientia, si eam homo aut neglexit, aut in malum conuertit. Vnde dicitur Sapientię 1. Sapientiam & scientiam qui abiicit infelix est, at multo infelicio, si illā abutitur in detrimentum proximi, aut sui Vnde rectē quidam Neotericorum dicit, vos ea quę Deus aut natura, aut ars aliqua, ad obsequium dedit, in vestrū dedecus damnumq; conuertitis. potum ad ebrietatem & crapulam, valetudinem ad voluptates, formam corporis ad libidinem, robur ad iniurias, ingenium ad fraudes, scientiam ad superbiam, eloquentiam ad discrimen, vestitum ad pompam, otium & quietem ad vitium, ne dicam ad exitium. Pręterea reddenda nobis erit ratio & de ijs, quę infra nos sunt, id est; de omni verbo otioso, & de omni commodo, imō de terra, & aquis ipsi, si rectē his, iuste & religiose vsi fuimus. Demum & de ijs quę supra nos sunt, rationem a nobis Deus requirit, id est; de Sole, Luna, Stellis, & aere. Qui enim facit Solem oriri super iustos & iniustos, non aliud desiderat ab eis, nisi vt iustus de bono accepto iustificetur adhuc; iniustus verō recedat a malo.

Habetis igitur vestram villicationem non aliam vobis propositam, nisi vt rectē operemini, iuste & sanctē viuendo in hoc sæculo. habetis & tē-

Lucian:

Eccl. 18.

Sap. 1.

pus duplex, quo de hac villicatione vestra requireretur ratio, scilicet: iudicium particulare, quod fit cum singulis hominibus in puncto mortis, & iudicium vniuersale, in quo totus mundus sistere debet; & Angeli, & homines, & iusti, & damnati, non sine magno tremore. Vbi de tribus potissimum vobis ratio reddenda erit, & de ijs quæ sunt intra vos, scilicet de intellectu & voluntate, appetitu atq; cogitatione. & de ijs quæ sunt infra vos, scilicet de omni commodo ex aquis & terra percepto. & de ijs

quæ sunt supra vos, id est de ipsa stirorū illuminatione. Villicare ergo sed in timore Domini, lucrum non diuitiarum, sed animarum querendo. ut pro fidei & deuota negotiatione, illud audire possitis: *Euge serue bone, quia in his fuisse fidelis, super multis te constituam.* Ut inquam à dextris

Filij Dei constituti, pro ap-
portato virtutum lucro,
mercedem gloriæ æ-
ternæ obtineatis. Amē.

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Cœpit eijcere vendentes & eementes. *Luca 19:*

Stenditur, quanta reuerentia debeat Ec-
clesiæ, & quantum Deus offendatur eius prophanatione obstupeſco
prorsus, dum hodiernam seueritatē à Christo Domino in vendentes, & e-
mentes exercitiam considero. Nec immerito: multoties enim Christus, grauiſſimas calumnias à Phariseis passus est, multa sustinuit opprobria, frequenter sui honoris & famæ iacturam subiit; & tamen nusquam ita seuerè se gessit; quemadmodum in eijciendis mercatoribus de templo. Alij blasphemum vocabant: imo etiam dum in crucem actus esset, scribæ, & Pharisei, horrendas in blasphemias aduersus eum erumpebāt, Marci 15. v. 31. *Prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita: similiter & summi sacerdotes.* Et quod durius, etiam latronum, alter dolorum impatiētia, & ingenua peruersitatis malitia, sacrilega lingua furebat, ac micissimū Dominum diſterij excecandis dehonestabat; & tamen Christus Dominus ne verbum respondit, Alij dæ-

Marci 15. v. 31.

monium habentem appellabāt: *Nōne benedicimus nos, quia Samaritanus es, & demonium habes?* & tamen Christus non exarsit, sed micissimè respondit: *Ego demonium non habeo.* Cum esset Dominus Iesus in templo docens, adduxerunt scribæ, & Pharisei mulierem in adulterio deprehensam; & statuerunt eam in medio; dixeruntq; ei. Magister hæc mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses nobis mandauit huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra, forsā hoc facto prodere volēs ac accusatores. Tandem, cum vnus post alium omnes abſceſſissent, remaneretq; solus Iesus, & mulier in medio stans: *Mulier nemo te condemnauit?* Quia respondente: *Nemo Domine.* Dixit Iesus: *Nec ego te condemnabo.* Vade, & iam amplius noli peccare: Ad quæ Ioannis verba tacitè alludens Chrysologus, pro sui acumine ingenij notat, quā sagaci ingenio, & pertinaci inquisitione Christi dicta, & tacta Iudæi dulcinebant. *Sed indicatur*

Ioan: 8.

Chrysologus

tur inquit, hic solus, qui solus iudicare noluit, ne puniret: improba seueritate discitur, qui ut largiretur veniam, nil quaſiuit: cum solus innocens inueniret omnes reos, ad iudicium pietatis immensa suscipere maluit, quam rogare sententiā. Damnatiſſima igitur ab humanis oculis sistebatur Christo scēmina, impudicitie rea: at ille non discussit reatum, non euulgauit infamiam, testes non examinauit, ream de crimine non interrogauit, non ambiuit reatum inuenire, qui solus iudicare noluit, ne puniret. Et licet ipsius Christi vita, improba seueritate disceretur, ac sinistrè traduceretur, ipse ut etiam adulteræ largiretur veniam, nil quaſiuit, sed impunè feminam abire permisit. Nil quaſiuit, non quasi ignorare veller, sed quasi optaret humanam oculorum censuram cohibere. In deserti stadio tartareus luctator esurientem Christum adorsus est, utq; an esset Deus exploraret, lapides in panes conuertendos ei obtulit: *Dic ut lapides isti fiant panes.* Matt: 13. signum panis petijt, quia signum ieiunij peritumescit. Et quoniam impudens inimicus nescit semel vinci, ad multiplicem vincentis triumphum: *Statuit eum supra pinna-culum templi, & dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Scriptum est enim, quia angelus suus mandauit de tibi, & in manibus tollent te. Miratur S. Basilus, ad quid diabolus demissionem Christi affectauerit. Quod enim diaboli lucrum fuisset, quod Iesus Angelorum manibus sustentatus, deorsum à populo videretur descendere? *Profe-* S. Basil: *cto* ait Basilus Seleucien: *Si ad Deū, quem nouerat, loquitur, quomodo proposita sui deiectione terrire conatur? si quidem Dei natura neq; altitudinem nouit, neq; profunditatem.* Proinde consilijs suis se diabolus prodidit, dum lapsus quaereret, præcipitia imperaret. Ita suis suadet, ita suis prouidet semper, ita suos eleuat, ut de alto validius in ruina præcipitet. Verum tamen subdolum huius signi peritio-nem ita perstringit Chrysologus Sermon: 13. *O signum! mitte te deorsum: conuenientius dixerit: Si Filius Dei es, ascende ad calum: cum sit hominū utiq; ad terram cadere, Dei sit ad superna con-scendere.* Nihilominus cum sublimissimus naturā suā Deus non habeat, quo possit ascendere, eo forsā modo ascendere poterit, si se comparatus demittat, & humilis deorsum descēdat. Hinc diabolus exploraturus de Christo, an verè Deus esset, non indoneum captans signum, non ascensum, sed descensum à Christo requirebat, quod statim citatus Chrysologus argutè subiungit: *Sicut inquit, se diabolus consilijs suis prodit, ita response sua Dominum se releuat dum ait: Nō tentabis Dominum Deum tuum. Se utiq; Dominum, se utiq; Deum intelligi voluit, hæc dicendo: qui non de pinna templi tantum se dedit ad terram, sed & calis se ad inferos usq; iactauit.* Quo circa diabolus non cæcatus suis ausibus, deorsum cadere expetijt Christum, ut inde occultæ diuinitatis signa captaret, & ab humili vltro descensu, manifesta deitatis indicia explorata haberet. Quoniam ergo ita micissimus erat Christus in respondendo, ut suos calumniatores, & maximos persecutores, non verbo quidem aspero læserit, quid eum ad ita durè tractandos mercatores, de temploq; eijciendos compulsi præfertim cum non perirent, ad speciem hoc factum ad Christum, qui nulla tunc publica iurisdictione fungebatur. Equidem nihil aliud, nisi zelus templi sancti, & honor diuini numinis. Ait Beda: *Discipuli vidētes in eo hunc seruentissimum zelum, recordati sunt, quia zelo domus Patris Saluator eiecit impios de templo.* Scilicet non poterat Christus pati illam profanationem sancti Dei templi, cum in eo homines diuini timoris obliui, auaritiæ inhiarent, lucra illicita quaerentes, & postposita pietate, ac Dei honore, terrenas negotiationes exercentes. Non poterat tolerare emptiones ac venditiones in domo Dei fieri. Considerabimus itaq; quanta reuerentia debeat templis Domini, & quam grauius Deus offendatur eorūdem profanatione.

Chrysologus
Sermon: 13.

Beda.

Z 3

Sancti

Concio Prima.

Sanctis Dei templis omnem de-
beri honorem, vel ex eo facile possu-
mus colligere, quod ibi Christus in-
augustissimo Eucharistiae sacramen-
to præsens permaneat. Quod mani-
feste docet scriptura sacra, in primis
Ioan: 6. vbi dicitur: *Panus quem ego
dabo caro mea est.* Et postea v. 53. *A-
men amen dico vobis, nisi manducaueritis
carnem filij hominis, & biberitis eius san-
guinem, non habebitis vitam in vobis.* Et
iterum v. 55. & 56. *Qui manducat
meam carnem, & bibit meum sanguinem,
habet vitam æternam.* Insuper: *Caro
mea verè est cibus, & sanguis meus verè
potus.* Quæ verba expressè intelligū-
tur de hoc Sacramento, vt definitū
est in Concilio primo Ephesino, in
Epistola synodali contra Nestorium.
& in Concilio Tridentino Sess: 21.
cap: 1.

Error
Hæreti-
corum
de præ-
sentia
Christi
in Sacra-
mento.

Respondent Hæretici, hanc ma-
nifestam veritatem mordicus impu-
gnantes, qui asserunt, corpus & san-
guinem Christi solum contineri in
Eucharistia significatione, & figurâ.
dicuntq; Christum in citatis scriptu-
ræ locis, non loqui de Eucharistia, &
consequenter non loqui de mandu-
catione corporis sui secundum veri-
tatem, sed loqui de fide suæ incarna-
tionis, proinde de manducatiōe cor-
poris sui secundum fidem. Probant
suam responsionem primò authori-
tate D. Augustini, qui lib: de doctri-
na, cap: 16. docet illa verba: *Nisi
manducaueritis carnem Filij hominis, fla-
gitium iuberè, si propriè accipiantur.*
Et tractatu 25. in Ioan: cap: 6. dicit:
*Quid parui dentem, & ventrem, crede &
manducasti.* Et tract: 26. explicans il-
la verba: *Si quis manducauerit ex ipso,
non morietur: dicit, non morietur intus,
non foris, qui manducat corde, non dente.*
Et in Psal: 98. in persona Christi sic
loquitur: *Non hoc corpus, quod videtis,
manducaturus estis.* Vnde inferunt, cor-
pus & sanguinem Christi non conti-
neri verè & realiter in Sacramento
Eucharistiae, sed tantum significatione,
& figurâ.

Verum, ista responsio Hæretico-
rum non potest subistere, in primis

ex eo: quia communis Patrum, &
Ecclesiae sensus, citatum S. Ioannis
caput interpretantium, oppositum
docet. Præterea: quia verba scriptu-
ræ sacræ, propriè sunt accipienda,
quando nihil obstat, iuxta communè
regulam ex D. Augustino lib: de do-
ctrina cap: 16. Iam, verò nihil, quod
sufficienter ad præsens obstat, Hære-
tici possunt asserre. Deinde, quia in
citato capite promittitur panis, quem
Christus daturus erat, qui præter Eu-
charistiam alius non assignabitur: Si
quidem incarnatio iam data fuit. In-
super, quia cum in citato capite dica-
tur: *Patres vestri manducauerunt man-
na, & mortui sunt, qui manducat luno
panem vivit in æternum.* Manifestè ob-
stat, Christum fuisse locutum de pa-
ne, quem Patres Iudæorum non ha-
buerunt; qui tamen Christum vt o-
biectum fidei habebant. Tandem,
quia Christus non sedauit scandalum
Capharnaitarum, manducationem
corporis Christi secundum veritatē
intelligentium; quod tamen non o-
perose poterat fecisse, si aliud inten-
disset, quàm verba propriè accepta
sonabant.

Quantum verò attinet ad proba-
tionem ex D. Augustino desumptam.
Hic primo loco solum vult, quo illa
verba, flagitum iubeant, si de propria
& vulgari corporis Christi mandu-
catione accipiantur, nimirum de mā-
ducatione, qua ipsum corpus Christi
dilaceretur, comprimatur, distraha-
tur, conteratur, concoquatur. Quo-
niam in manducatione Eucharistiae,
nulla rei signata, sed solius signi sic
fractura, compressio, distractio, con-
tritio, concoctio. Christus enim se-
mel mortuus, amplius non moritur,
& sumptus ab omnib; integer perse-
uerat. Secundo autē, & duobus sequē-
tibus locis, solum significat, quod fru-
ctuosa & vitalis eucharistici panis
manducatio, non consistat in exter-
na Eucharistiae manducatione, qua-
lem præstare possunt glyres, & mu-
res. Verum præterea, debeat esse mā-
ducatio interna, ac spiritalis, quæ
requirit fidem in dilectione operan-
tem.

Explicat-
ur intē-
tio D.
Augusti

Dominica IX. post Pentecosten.

tem, vt pote manducatio signi ad fi-
dem pertinentis: quia sacramenti,
& quidem sacramenti, ac signi viuorū.
Tandem vltimo loco non amplius in-
dicat, quàm non manducatuos fide-
les corpus Christi in sua specie, scili-
cet panis, & vini. Imò ipsemet D.
Augustinus lib: 1. de peccatorum me-
ritis, & remissione cap: 20. & Serm:
24. de verbis Domini, & Serm: 20.
de Apostolis, alibiq; sæpius, diser-
tè docet, quod in illis verbis: *Nisi
manducaueritis &c.* loquatur Dominus
de Sacramento mensæ suæ, & de mādu-
catione corporis sui in Eucharistia.

Et certè, quis hanc veritatem nō
vider vel in ipsa Ecclesia sancta, quæ
semper magnam reverentiam adhi-
bit Eucharistiae sacramento, cultum
latriæ eidem exhibendo. Quod re-
spiciens D. Augustinus in Epist: 120.
illud Psal: 21. adducit: *Manducaue-
runt, & adorauerunt omnes pingues ter-
ra.* Et S. Basilii lib: de spiritu cap:
27. inuocationem Eucharistiae ponit
inter apostolicas traditiones: vnde
in Canone Missæ oramus ad sacramē-
tum dicentes: *Agnus Dei &c.* Hinc
S. Dionysius cap: 3. Hierarch: eccle-
siast: orabat ad Sacramētum Eucha-
ristiæ dicens: *O diuinissimum Sacra-
mentum intelligentia nostra oculos tuo lu-
mine comple.* Propter quod Ecclesia
sancta prouidit, vt maxima puritate
ac reuerentia hoc Sacramentum à fi-
delibus suscipiatur. Et ideo conse-
crati sunt sacerdotes, qui in magno
honore habentur apud populum. Huc
respiciens D. Gregorius Nyssen: lib:
de sancto baptis: ad initium sic dicit:
*Panus est in isto communis: sed vbi myste-
rium sacrificauerit, corpus Christi dicitur
esse, & eodem modo vinum, cum sit res co-
muni pretij ante benedictionem, post san-
ctificationem, quæ à Spiritu S. procedit,
sanguis est.*

Gregor:
Nazian:

Hinc D. Petrus monet nos, vt
cum firma fide accedamus ad sacra-
tissimum Eucharistiae Sacramentum,
credentes ibi Christum verè & reali-
ter tam secundum humanitatem,
quàm secundum diuinitatem con-
tineri. 1. Petri 1. n. 7. *Modicum in-*

quit, nunc si oportet contristari in varijs
tentationibus, vt probatio vestra fidei
multo pretiosior auro, (quod per igne pro-
batur) inueniatur in laudem, & gloriam,
& honorem in reuelatione Iesu Christi,
quem cum non videritis, diligitis, in quem
nunc quoq; non videntes creditis. Quasi
dicere vellet, in hac vita, & si illum
credatis nobiscum esse; tamen cum
hoc non cernatis, in ipsum creditis,
firmiter tenentes, eum in sacramen-
to Eucharistiae vobiscum esse. Ita e-
nim altus, ita præclarus est Christi
modus existendi in hoc sacramento,
vt ipsimet Angeli, quasi sibi non sa-
tisfaciente Christi præsentia in celo,
veluti altius quid, desiderabilius quid,
imò vt sic loquar, augustinus quid ap-
petant, totis viribus desiderant, an-
helant ipsum in hoc Sacramento pro-
spicere. Vnde in liturgia S. Iacobi
dicitur: *Taceant omnes mortales, stent
cum metu, ac tremore: Rex enim regum
Christus exit, vt mactetur, & detur in ci-
bum fidelibus, cum verò chori Angelorum
antecedunt.* Et certè quid mirum: si
enim vt refert Sophronius Oratione
1. de Christi natiuitate, iusti, & Pro-
phetæ, & Angeli, locum natiuitatis
Christi videre desiderant; quanto
magis ipsum in hoc Sacramento, sub
speciebus illis diuinis, modo ineffabi-
li existentem cupiunt videre.

Hinc non quælibet in hoc Sacra-
mento adhibenda est fides, sed plena,
vt docet S. Thomas opusculo de Sa-
cramento, cap: 15. illud D. Pauli ad
Hebr: 10. v. 22. allegans: *Accedamus
in vero corde cum plenitudine fidei, hoc
est, plena fide credentes, quæ non videmus.*
Talia quippe in hoc sanctissimo Sa-
cramento pro nobis effecit Christus,
vt profus insaniam dixeris, aut si lo-
qui fas est, ipsum insanire. Refert
scriptura sacra 1. Reg: 21. quod cum
David fugiens Regem Saul, perue-
nisset ad Regem Achis, videntes eum,
& cognoscentes Satrapæ Philistino-
rum, dixerint: *Nunquid non iste est Rex
terra David.* Quo audito ille expa-
uescens, sibiq; timens, finxit se insa-
num esse. *Immutauit os suum coram
Achis, & collabebatur inter manus eorū.*
S. A. J.

Sophro-
nius.

Ad
Hebr: 10

1. Reg: 21

1. Petri 7

S. Aug:

S. Augustinus legit: *Et ferebatur in manibus suis.* Quem videns Rex Achis, insanum iudicauit: *Et ait Achis ad seruos suos, vidistis hominem insanum?* Sci. licet ex eo insanum reputauit, quia collabebatur inter manus seruorum eius. Arguit id considerans D. Augustinus, docet Dauidem in hoc facto præcessisse figuram Christi in Sacramento Eucharistiæ existentis, ita loquens: *Quomodo intelligitur in ipso Dauid secundum literam non inuenimus, in Christo autem inuenimus: ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait: Hoc est corpus meum: ferebat enim illud corpus in manibus suis.* Vnde cum adhuc in terris vivens de hoc Sacramento sermonem faceret, pro insano reputabatur. Addit citatus Doctor: *Quasi insanus reputatus est Dauid, quando dixit Achis, arreptitium hunc mihi adduxisti: Et Christus dicens: nisi quis manducauerit carnem meam, quasi insanire videbatur.* Vnde teste S. Epiphanio libi 1. tom: 1. cap: vlt: & libi 2. tom: 2. cap: 51 multi ex numero eorum, qui in Christum Dominum credebant, ipsi quoque sequebantur, ut Dei filium; tamen cum de hoc Sacramento loqueretur, quasi insanum eum iudicabatur.

Joan: 6.

Vultis scire causam? hæc est: quia non plena fide, quia non mortua ac penitus extincta ratione accesserunt; sed cum illa, & ideo dicebant litigantes, id est, disputantes, arguentes, differentes, rationem inuestigantes: *Quomodo potest hic carnem suam dare ad manducandum.* Credebant ergo, sed cum discursu, ac ratione; atque ideo non plenè, vnde inquirebatur, *quomodo.* Dauid insanus reputatus est, verum à quo? ab Achis. Quid sibi vult Achis. Respondet, in Glossa Rabanus, *quomodo est.* Ab istis proinde Christus insanire reputatur, qui sunt Achis, qui sola ratione metiri, inuestigare, discutere, inquirere volunt præsentiam Christi in Sacramento; sciscitantes, quomodo est hoc Sacramentum? atque hinc meritò insanire dici possunt. Regi Achis dicit Augustinus supra citatus, videbatur

David insanus, id est, stultis, & ignorantibus, qui dicunt se in Christum credere. At quomodo? solo sensu suo, viua, non mortua ratione, discutunt, trutinant, arguunt, syllogizant cum fide, propter quod & fidem amittunt, à quibus etiam Christus, se subducit, ac recedit. Hinc Paschasius libi de corpore & sanguine Domini cap: 1. actum fidei Sacramenti Eucharistiæ, comparat illorum actui, qui Christo in cruce sancta pendenti crediderunt ut Deo, in quem si prius non credidissent, fidem diuinam in eum non habuissent: *Si vidisset quis Christum in cruce, in specie serui, quomodo Deum illum intelligeret, nisi per fidem prius credidisset? ita & in hoc corpore, ubi species alia monstratur, quomodo carnem Christi vident, nisi per fidem veracius credat.* Vnde manifestè elucet, quo fidei actu ad augustissimum Eucharistiæ Sacramentum accedere debeamus; illo nimirum, qui sit plenus, totaliter mortua ratione. Adcitatus Paschasius: *Si natura ordo requiritur, succumbit ratio, & tamen manet extra rationem facti veritas, quia dubietas mentis, licet bona vita sit, qui accipit, excludit, ne ad huius sacramenti intelligentiam pertingat.* Palam ostendens, totum hoc negotium sola fide constare.

Hinc facile possumus concludere, ita Christum Dominum in hoc Sacramento delectari, ita in illo existere, idque pro maximis delicijs reputare, ut plus se in illo adorari ac tagere per fidem delectetur; quam aperte in suo corpore glorioso. Quod facile colligi potest ex illis Christi Domini verbis ad Magdalenam Ioan: 10. v. 17. quæ ad pedes eius procumbenti respondit: *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum. Reconditus huius sermonis, est sensus, ait S. Cyrillus libi 12. in Ioannem cap: 50. latetque in eo non paruum mysterium.* Et merito quidem, cum obscurum illum reddat. Quare autem Christus noluit, ut eum Magdalena tangeret rationem reddit Evangelista sequentibus verbis: *Nondum enim ascendi ad Patrem*

Paschasius

S. Cyrillus

Patrem meum. Quasi diceret, ut ingeniose obseruat S. Augustinus, post ascensionem me tanges, ad alium ipsam remittens contactum, augustiorem, penitentiorem, secretiorem, ac ipsimet iucundiozem, scilicet ad sacramentalem in diuinissimo Eucharistiæ Sacramento, dicens: *Noli me tangere:* quia gloriosum iam possideo corpus, & nondum ascendi ad Patrem meum; tanges me postea, postquam ascendero, multo delectabilius iucundius, mihi; suauius in Sacramento existenti, ac in viscera tua intranti. Quoniam post Christi ascensionem, nullus alius corporis eius contactus romanit, nisi per species sacramentales.

3. Reg: 19

Accidentia Eucharistiæ vere nutriunt

Quod palam facit, nullum fuisse maius miraculum, quam Eucharistiæ Sacramentum. Magnum extitit factor miraculum, quando 3. Reg: 19. v. 7. Elias propheta fugiens Iesabelem tyrannissam, ab Angelo confortatus cibum in figuram huius sacramenti sumens, ita ab illo crectus, & animatus extitit, ut in fortitudine cibi illius ambularet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb. Magnum inquam fuit miraculum, sed à cibi substantia, quæ potuit confortare vitam Eliæ. At verò in Sacramento Eucharistiæ, maius miraculum, imò infinites stupendū, in quo duo concurrunt mirabilia contra naturæ usum, videlicet, quod accidentia etiam sine subiecto corpus nutriant verè, ac confortent. Simul quoque corpus verum sub illis existens, nutriat, & reficiat, non iam corpus, sed spiritum. Quid maius dici potest? quod Dei opus huic simile? Pone vnum magnum comedere panem consecratum, grandem ebibere calicem vini, ita homo sustentaretur, ita alimentaretur, ac si ibi substantia panis esset, & vini, cum eadem prorsus albedo, quæ nunc licet sine sua substantia visum disgregat, atque alterat, eadem simul cum alijs diuina virtute alteraret, & nutrieret, quod maius prodigium ostendi potest? Verum non sufficit hoc, sed corpus illud diui-

num sub iisdem accidentibus contentum, talem in se vim, virtutemque obtinet, ut non corpus, sed animam ita reficiat, ita sustentet, ita animet, ut ad montem Dei Horeb possit homo peruenire, scilicet ad montem paradisi Dei altissimi. Audite S. Thomam Doctorem Angelicum, opusculi 59. cap: 6. ita loquentem: *Corpus autem Christi propter excellentiam sanctitatis, & puritatis, & propter unitatem diuinitatis, ita est spirituale, quod in ipso perfectissime concurrunt, & conveniunt ratio cibi propter corporalitatem, & ratio spiritus propter sanctitatem, & puritatem, & unitatem diuinitatis.* Hinc aurea illa D. Bernardi sententia: *Corpus Christi agrotum est medicina, peragranantibus dicta, debiles confortat, valentes delectat, languores sanat, sanitatem seruat, fit homo mansuetior, ad correptionem patientior, ad laborem strenuor, ad amorem, fugacior ad cautelam, prouor ad obedientiam, deuotior ad gratiarum actionem.* Profectò neminem credo ita barbarum & rudem esse, quem verba hæc non emolliant, atque ad compunctionem deducant. Quoniam ergo Christus est præsens in Sacramento Eucharistiæ, præsens in altari, præsens in templo sancto suo & secundum diuinitatem, & secundum humanitatem, quis Sanctis Dei templis omnem reuerentiam non persoluet?

Christi Domini iussu discipuli laxarunt retia in capturam, quod cum fecissent, concluderunt multitudinem piscium copiosam, ita ut rete eorum rumperetur. O stupor, o prodigium! cum Petrus multitudinem piscium conclusit copiosam, quando non verbo suo laxauit rete, sed Christi: nam laborasset, nihil cepit. Luca 5. v. 5. *Per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete.* Vbi Hugo Cardinalis, in verbo tuo dicit, non meo. Quod applicans ad prædicatores prosequitur dicens: *Contra illas est hic locum, qui fabulas suas narrantes in predicatione, vel sibi adscribunt, quod legunt, & prædicant.* Et isti enim laxant

S. Thomas

S. Bernardus

Lucas 5.
Hugo Card:

laxant retia in capturam, id est ex-
plicat scripturas, non in hominum
capturam, sed ranarum, id est diui-
tiarum, vel dignitatum. Ideo licet
per totam noctem laborent, nihil ca-
piunt; quemadmodum & Petrus,
quando non in Dei verbo, sed suo, nō
Dei iussu, sed sua voluntate; non
Deo gubernante, sed proprio impe-
rio laxauit retia, nihil cepit: At ubi
Deus gubernauit, Deus iussit, & ipse
in Dei verbo non suo laxauit rete,
tunc non vnam, sed duas impleuit
nauculas, vt sciamus non nostra in-
dustria, sed Dei prouidentia omnia
nobis prouenire. Quod cognosce-
tes discipuli, & illud miraculum ob-
stupefcentes, annuerunt socijs, qui e-
rant in alia naui, vt adiungerent eos;
inquit Euangelista: *Et venerunt, &*
implerunt ambas nauculas, ita vt penē
mergerentur. Miratur Dionysius Car-
thulianus quare Apostoli in illa feli-
citate inopinatē vberim capturæ,
non clamarent potius validē, vt ple-
rumq; fieri solet, aduocando alios
piscatores in auxilium; sed annue-
runt, id est, nutu capitis, & manu at-
raxerunt. Et respondet: *quia pra-*
ius reuerētia nihil loqui audebant. Bo-
ne Deus, quia Christus in naucula
Petri erat præsens, Apostoli non mo-
dò loqui, sed ne mussitare quidem
audebant; nunc autem o tempora,
o mores! in templo sancto, in quo
Deus corporaliter inhabitat, turpissi-
ma colloquia, visus insolentes, de-
tractiones, calumniae, dicam amplius
illicitæ negotiationes, & multa alia
nefanda, quæ etiam calamus horret,
in præsentia Dei in sacramento exi-
stentis fiunt, per quod profanantur
loca sacra, & Dei maiestas palam im-
pudentissimè contemnitur, quod an-
teactis sæculis quouis sacrilego scele-
re atrocius puniebatur.

Apparuerat quondam Deus A-
brahamo, tristi admodum vultu ob-
ambulanti, quæsiuitq; quid esset cau-
sæ tanti mæroris. At ille cœpit steri-
litate vxoris Saræ, & suam sene-
ctutem incusare, quod magnis à Do-
mino Deo cummulatus diuitijs, fili-

um bonorum suorum futurum heredu-
dem non haberet. Respondit Deus:
Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai,
sed Saram. Et benedicam ei, & ex illa
dabo tibi filium, cui benedicturus sum, &
eritq; in nationes, & Reges populorum o-
rientis ex eo. Hoc audito addit sacra
pagina: *Cecidit Abraham in faciem su-*
am, & risit, dicens in corde suo: Puta ne
centenario nascetur filius? & Sara no-
nagenaria pariet? Torsit multorum
capita iste locus. Aliqui enim cen-
sent Abrahamum risisse in cordis se-
creto propterea, quod præ rei ardui-
tate dubitaret, an eiusmodi pollicita-
tiones implendæ forent. Quod de-
ducunt tali modo, quia postquam
visitauit Dominus Saram, sicut pro-
miserat: & impleuit, quæ locutus
est, illaq; concepit ac peperit filium
in senectute sua, tempore, quo Deus
ei prædixerat: *Vocauit Abraham no-*
men filij sui, quem genuit ei Sara, Isaac.
Quod nomen risum significat, vt sic
ambigentis risu Patris dubietatem
corriperet. Hæc est mens Claudij
Marij victoris lib: 3. in Genes: qui
super illa verba: *Et risit dicens in*
corde suo &c. *Sed tamen ignoscam du-*
bijs, pueroq; futuro imponam nomen, quod
culpam hanc arguat. Nimirum Abra-
hamus prope centenarius à Deo au-
diuit, Saram nonagenariam ei pari-
turam filium, in effecta iam diu ar-
te, atq; ideo de pollicitatione dubius
fide, præ dubietate risit. Proinde
quando Deus suam promissionem ad-
implens, promissum Abrahamo do-
nauit filium, qui appellatus est Isaac,
did est risu, hoc ipso videtur innuere,
vt ipsum nomen in tenella infantis
carne insculptum, pristinam diffide-
ntiam risu expressam, iugiter repre-
henderet, vtq; Abraham dubietatem
olim suam in puero descriptam cre-
bro legeret.

Verior tamen multorum senten-
tia mihi videtur, qui censent, Abra-
hamum minimè dubitasse de diuina
promissione. Hoc aperte docet S.
Paulus ad Rom: 4. v. 18. de Abra-
hamo ita scribens: *Qui contra spem*
in spem credidit, ut fieret Pater multarū
gentium.

Nomen
Isaaci A-
braha-
mi risu
arguit.

Ad Rō: 4

gentium. Quibus verbis S. Paulus si-
theis & Gentilibus deteriores dici-
meremur.

Iucundum Seraphini apud Isaia
cap: 6. nobis exhibuere spectaculum:
assistebant Domino excelsio throno
insidenti, crispatis aëre expandebat
pennas, desiderio vidēdi Dominum;
oculos verò alis arcebant, quasi lu-
minum periclitantes naufragio. Ait
Propheta: *Vidi Dominum sedentem*
super solium excelsum, & eleuatū. Se-
raphim stabant super illud, sex ala uni,
& sex ala alteri: duabus velabant faci-
em eius, & duabus velabant pedes eius, &
duabus volabant. Sedet profectò sum-
mus Deus in excelsio maiestatis thro-
no, vt rem mundi consuetissimè tra-
det, ac diuini prouidentia gu-
bernet. Assistunt augusto Diuinita-
tis eius solio seraphini, velut hono-
rij Dei stipatores, & faciales ministri.
Et cur obsecro ad quietam stationem
senæ alæ singulis assignantur? Imò
si singuli duabus alis volant, quo pa-
cto stare dicuntur? Aut enim immo-
ta statio agilem volandi motum im-
pediet, aut rapidus volandi motus
stationem inquietabit. Vtrumq; ex
alterutro validè redarguitur; aut nō
volare dum stant, aut non stare dum
volant. Vtrumq; nihilominus scri-
ptura sacra illis attribuit, quod con-
siderans Dionysius Carthulianus ita
fatur: *Et duabus volabant, id est, per*
duas medias alas ad omnia diuina obse-
quia promptissimè ferebantur, ascen-
dendo ad superiora, & descendendo ad
inferiora, iuxta imperium Dei. Qua-
si diceret isti Seraphini Deo in maie-
statis suæ throno sedenti, ita stantes
assistebant, vt de præsentiſſimo Dei
vultu tanta exundarent gloria, vt
propriam faciem duabus aduersis alis
mysticè contegerent; simulq; dua-
bus alis ad omnia diuina obsequia
promptissime ferrentur.

Vultis vltius scire, cur Sera-
phini coram sedente Deo stent, &
meo sanè iudicio dicuntur stetisse,
non sedisse, vt nos doceant, qualem
reuerentiā debeamus exhibere præ-
senti Deo in sanctissimo sacramento;
velant autem faciem, & suam reue-
rentiam

Isaie 6.

Seraphi-
ni ante
solium
Dei &
simul
volant.

Diony-
sius Car-
thulianus

Lyranus

S. Am-
brosius.

A a a

Theophylact:

S. Nilus

S. Chrysostomus

I. I. 2.

rentiam tantæ maiestati debitam, A ad solum dirutum. Nahum 2. Septuaginta legunt: Porta ciuitatum aperta sunt, & regalia conciderunt: quoniam simul cum templorum religione amissa, necesse est, ut amittantur regna, & perdantur. Ait S. Hieronymus in citatum locum. Quid inuit claudere portas, quæ Dominus reseat? Aperta sunt porte Ninives, quæ ad instar fluminum habebat ciuium multitudinem: & templum, idest regnum eius destructum est, & miles captiuus adductus est. Stant proinde regna, dum in eis stant religiosè tractata tēp'a; ubi autē coeperint templa à religione cadere, necesse est, ut & ipsa regna in ruinam abeant. Sic apertè loquitur Eusebius in Cathena Græca super cap: 1. Lucæ. Magna erat Assyriorum regnum, longissimo quoque tempore floruit: à Nemerodoni inchoans, ad Nabuchodonosorem usque perdurauit, nec prius deletum est, quam Hierosolymis Dei templum violasset: hoc enim sacrum Medusatum Assyriorum regnum dissoluerunt. En totum illud Assyriorum regnum aureum, quod in aureo capite monstratum fuit Nabuchodonosori, Daniel: 2. tandem perijt ob profanatum Hierosolymitanum templum. Dicit Eusebius: Non prius deletum est, quam Ierosolyma Dei templum violasset. Vna proinde cum templo Dei ab Assyrijs violato, & profanato, corruit totum illud aureum imperiū, quod tot sæculis florentissimè durauerat: quia tamdiu stant regna, quādiu stat religio templorum, & sacri altaris.

Enimvero tantam Christus Dominus noster de templo conceperat æstimationem, tantam poscebat in illo sanctitatem, honestatem, decorem, decentiam, ut non solum ab illo vendentes eiecerit, ac euentes. Sed vltra hos specialiter adnotat S. Marcus cap: 11. n. 8. quod non sinebat, ut quisquam transferret, vas per templum. Quod de vasis, quæ mercandi gratia interebantur, intelligit Beda, in hūc locum scribens. Et quid indecens erat, vas per templum transferre: quid tam enorme? ut ob hoc etiam eiusmodi homines, templum illud speluncam latronum fecisse affirma-

Nahum 2.

S. Hieronymus

Eusebius

Mar. 11.

S. Chrysostomus

Austeritas S. Chrysostomus in admittendis ad Ecclesiam

S. Chrysostomus

speluncam latronum fecisse affirmaverit Redemptor noster? fateor, nec indecens, nec malum, vecors æstimaret prudentia, ac cogitatio humana, quæ cum ad supremam, & ineffabilem Dei cæcuciam maiestatem, deitatemque; quanta veneratio, quanta sit tractanda decencia ignorat. Verum non sic Christus, Dei Filius, qui solus nouit Patrem, qui eius callet maiestatem; ideo neque; vas per templum transferri sustinuit. Quid ergo censebimus? an cerè sustinebit mimos, histriones, gesticulatores, Atellanos, Pantomimos, & qui non vasa mercandi, sed ipsas obscenas, ac proficitas mimas ad mercuturam ibi inferunt, ac introducunt. Pulchre S. Chrysostomus: hac de re loquitur: Arbitror inquit, periculosum esse adire spectacula, multos ex his, qui heri nos delectauerant, & ad iniquitatis spectacula discesserant, hodie presentes se optaram autem istos, qui sint, palam nosse, ut eos à sacra vestibuli arceam. Ponderate auream prorsus sententiam, & obstupescite: ab Ecclesia arcere optabat eos S. Doctor, qui heri in scena fuere, ita Ecclesiæ sanctitatem præconciens, ut indignum duceret, hodie in Ecclesiam, sanctumque; Dei templum ingredi, qui heri fuere in circo. Quid putatis diceret, qui prospiceret, quæ præsentem tempore in templo Dei hunt? Quando non iam scenam prospèctantes, Ecclesiam sanctam ingrediuntur, sed ipsi gesticulatores, ipsi comœdi, non ut penitentiam agant, verum potius ut peccatum augeant, ut ex iustis peccatores efficiant.

O tempora, o mores, in circum, in theatrum conuertitur iam Dei templum, quando theatricas scenas in sanctissimis Dei Ecclesijs, in sacrosanctis illius tremendæ maiestatis templis peragere præsumunt. Vident hoc Prælati, Principes tolerant; & tamen dissimulant. Domus priuata prius temporibus Ecclesia erat, at nunc teste. S. Chrysostomo, etiam ipsa Ecclesia in domum redacta est: nihil in priuata domo carnale loquebantur ho-

mines: nunc autem in Ecclesia nihil spirituale meditantur, sed hoc etiam fori, & iudicij negotia introducunt, ob quas res acerbe fleo, & nunquam finem fieri faciam. inquit idem sanctus. O pudor modernorum Antistitum, qui ista. Chrysostomi verba audiunt; nec tamen attendere volunt. Flebat S. Prælati, quia Ecclesiam in domum viderat redactam, quid si in circum, aut theatrum? Flebat, quia in Ecclesiâ negotia introducebatur foranea, quomodo eiulaisset, si comœdias, si scænas prospexisset? Et tamen hodie nostri pastores talia videntes, non plangunt; imò rident, applaudunt, & quod intolerabilius est, etiam præfentes assistunt. Quantam censeatis ex hoc Christus indignationem capiat, quantam iram, quantum furorē? Si famulus in arcum, ubi herili vestimenta pretiosa, aureæ, recondita sunt, ferulem tunicam, foratissimam, ac multum pediculus insertam, quæ imponderet, age dic mihi, num a quo animo eam contumeliā ferret, an non plagas infingeret scelus hoc committenti? dicebat S. Chrysostomus. At nunc sacrosanctum altare, ubi sanctissimi Dei Filij corpus, ubi arca illa diuina, ubi omnes Dei thesauri, ubi tota simul esinitas, ubi eorum ipsum, mimorum, mimarum; histrionum, videmus promptuarium factum, & tacemus, & non ploramus.

Considerate, quid in causa, quod Aman suspensus, ac præfocatus sit in ligno? Num quia manus in omnes Iudæos extendere intentauit? num quia innocentem Mardochæum suspendere voluit? num quia fraudulenter literas Iudæorum occasione à Rege obtinuit? Profecto nil horum, sed quia indecorè ante Reginam procumbens, ut eam pro se oraret, anam Regi dedit male suspicandi; & ideo Respondit Rex Ester. 7. Etiam Reginam vult opprimere me. præfocatus. Quod confirmat S. Athanasius dicēs: Rex cum regressus videret Aman genibus prostratus, suspicatus quod id idurpitudinis gratia fecerit, iussit enim in ligno suspendi. Ergo suspensus est Aman, non ob illud grande malum, quod

In Ecclesia non licet comedias peragere.

Ester. 7. S. Athanasius.

quod Iudeis inferre intenderat, non ob turpitudinem præsentam; sed solum quia indecenter se habebat ad Reginam, idq; præsentem Rege. Deus bone, quomodo ad hæc Christiani non exhorrescunt, qui coram sanctissimo illo Rege regum, & Domino dominantium nefanda agunt, coram illo prostibulum, ut ita loquar, Ecclesiam Dei constituunt, coram illo mæ ac histriones se denudant, visu, bacchanalibus, verbis obscenis, ac moribus, omnia replent commestationibus, & ebrietatibus, atq; sic spõsam Christi Ecclesiam coram ipso, in ipsius oculis violant, ac prophanant. Imo cum hoc fecerint, sacrificium, se Deo præstare putant, quanta hæc dementia? nonne eiusmodi digni sunt morte, aut infami suspendio? suspensus est Aman, quia solum indecenter procubuit ad genua Regine misericordiam implorans; isti autem morte non afficiuntur, qui indecentissime Ecclesiam ingrediuntur ad representandum, ad scenas, ad comœdias, ad tripudia. Eruditè D. Basilii homil. 6. in Psal. 28. super illa verba: *Et in templo eius omnes dicent gloriam, in hunc modum discurrunt: Relictis adibus suis ad templum accurrunt, quasi emolumenti quiddam inde laturi, sed nullo corripiuntur divini iudicii metu: adeo ut sibi aridentes, domum orationis in locum vertant effusissima loquacitatis. Quid inde colligere possumus, nisi propter tales abusus impunè fieri permisos, grauem nos vindictam Dei manere, imo quod Deus auertat, ultimam regni ac Reipublice euer-*

Abomi-

natio.

nes in

pio re-

gna e-

uerunt.

Investigate accuratius, quid Deus impulerit ultimò, ad Regnum Israëliticum exterminandum, ad captiuandum populum, ad desolandam terram, ad funditus eradicandam Ierusalem. Et nihil aliud inuenietis, nisi abominationes in templum illud sanctum introductas. Pecebant longo tempore Israëlitarum idololatrabant, peccatores, iniqui, ac mali erant; Deus

tamen non recedebat ab illis, sed patienter sustinebat. Sed postquam abominationes in templum illas vi- dit, postquam idola prospexit non foris, verum in templo adorari, tunc primum aduocans Ezechielem, quasi, ac veluti ultimæ desolationis rationem reddens, ostendit illi abominationes eas, quæ in templo fiebant. Ezechiel. 8. v. 6. *Putasne, vides tu, quid isti faciunt abominationes magnas, quæ domum Israël faciunt hic, ut procul recedam, à sanctuario meo. Quasi diceret: ut ob-*

Ezechiel.
8. v. 6.

S. Hieronymus

Hoc innuere voluit Regius vates Psal. 28. loquens: *Et in templo eius omnes dicent gloriam.* Super quæ verba S. Basilii ita scribit: *Hæc psalmi verba, & confusi suppudescant, qui in templo prolississima interserunt colloquia, qui in templo Dei est, non maledicentiam, non vanitatem, ac ne absconditis rebus plenos sermones pronuntiet. Scitimusq; ratio-*

Angeli
sacri ex
comœ-
dijs in
templo
pudore
afficiun-
tur.

nem reddens subdit: *Assistunt Angeli verba describentes, adest Dominus affectum intrantium considerans.* Quod si in templo sancto non sunt dicenda verba inutilia, quomodo licitum erit ibi comœdias peragere, Poena canere, versus decantare seculares? cum ibi assistant Angeli scribentes, adstet ipse Deus affectum considerans intrantium. Et nihilominus talis abusus toleratur, tale crimen non aboletur, idq; scienter, non ignoranter, in quo

Saluian:

quo certè peiores sumus ipsis barbaris, testes Saluiano: quia ut ipse ait: *illos ignorantia legum excusat, nos scientia accusat.* Hinc concilium Trident: Sess. 22. Decret: de reformat ex spiritu S. præcipit, ut ab Ecclesijs: *Musicae eas arceant Episcopi, ubi sine organo, sine cantu, lasciuum aut impurum aliquid miscetur, item saculares omnes actiones, vana, atq; prophana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores, ut domum Dei, verè domum orationis esse videatur, ac dici possit. Ergo minimè excusabuntur Pastores Ecclesiarum, qui non ex ignorantia comœdias ab Ecclesijs non arcent, sed etiam permittunt, vana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores patiuntur, cum hoc hominum in fide nutantium quid sapiat.*

Tridentinum
muticas
& multa
alia
prohibet
in Ecclesijs
fieri.Ezechiel.
8. v. 10.

Exhibuerat quondam Dominus Ezechiel in visione, reptilia sordida, atq; inuisa monstra, & execrabiles fœdorum animalium formas, à senioribus Israëlitis in templo Dei adorata, diuinumq; illis honorem impensum. Ezechielis 8. v. 10. *Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, abominatio, & uniuersa idola domus Israël depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus Israël, & Iezonias filius saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas, & unusquisq; habebat thuribulum in manu sua. O quantæ animi prauitas! dum contempto Deo verò, vilissimas, & humiles repentes creaturas, magni illi de populo Israëlitis viri adorare non erubuerunt. Mihi quidem ut verum fatear, insignem stoliditatem, & amentiam admirari libet, dum ea, quæ homines torquent, ac excruciant, & exitiale virus indesinenter instillant, tanto in pretio & honore ab illis habita contemplor. Ingeniosè id obseruante Theodoro in citatum locum: *Præter impietatem inquit, ingens stultitia exuperantia: quid enim iniquius ipsi, qui venenatorum serpentium, & rattorum ex-
pertorum sumuntur a iudeis, & imaginis? illos enim ut noxiolos, & in ceteris consueuerunt: hæc autem perhibent, ac**

Theod:

*ministrarent, Dominus attribuit. Neq; id solum ad falsorum numinum cultores, sed etiam ad sæculares idololatrias, qui fortunam, ideam facientes, coeloq; locantes, mundi honores, diuitias, & voluptates suspirant, magno iure referri potest. Quid enim istæ res aliud sunt, nisi venenati serpentes, & noxia, & insidiosa monstra, & quæ sibi inferuientes torqueant, & veneno atq; rabie impleant? Audite D. Cyprianum, aureo eloquentiæ flumine per hæc speciosa mala ita excurrentem Epistola ad Donatum: *Quos honores putas esse? quos fasces? quæ affluentiam in diuitijs? quam potentiam in castris? in Magistratu purpura specie? in Principatu licentia potestatem? maiorum blandientium virum occultum est, & aridentis nequitia facies quidem lata, sed calamitatis abstrusa illecebrosa fallacia, instar cuiusdam veneni, ubi in lethales succos dulcedine aspersa, caliditate fallendi sapore medicato videtur poculum esse, quod sumitur, ubi epota res est, perniciem hausta grassatur. Nil melius: ea quippe istorum idolorum natura, id ingenium est, ut pro cultu & reuerentia, quam tam impensè illis sui cultores exhibent, lethale ipsa virus molestiarum sollicitudinum, atq; dolorum, eis expuant, & in imos cordis recessus inferant. Sed ut ad visionem Ezechielis reuertar.**

S. Cypri:

Post horrendam illam animalium, & reptilium visionem, dixit Deus ad Ezechielem: *Certè videris fili hominis: adhuc conuersus videbis abominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus Domini interius. Et ecce in ostio templi Domini inter vestibulum, & altare quasi viginti quinq; viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad orientem, & adorabant ad ortum solis. Ortum aspiciebant, & recordari detestabant occasum, quia profecto ardentissime concupiscebant delirium. Peruersissimi homines omni flagitio, & errori cediti, efficacissimam occasum verebantur admonitionem, ideoq; ut vitijs insisterent, nolebant aspicere solis sepulchra; sed semper cunabula intueri. Tunc dixit Deus, ad E-*

ad Ezechielem: nunquid hoc leue est, do-
mum Iuda, ut facerent abominationes istas,
quas fecerunt hic: quia replantes terram
iniquitate, conuersi sunt ad irritandum
me. Nunquid leue videtur, quia dile-
ctus meus fecit scelera multa. Tan-
dem subiungit: Ergo & ego faciam in
furore: non parces oculus meus, nec mi-
sererebor: & cum clamauerint ad aures
meas, uocem magna, non exaudiam eos.

Percurrite totam scripaturam, &
nusquam inuenietis Deum ita fuisse
iratum, ita furore succensum, quam
dum horrendas abominationes in tem-
plo suo sancto Hierosolymis fieri vi-
deret, adeo ut statim oculos suos a-
uerteret, non amplius ingrato illi po-
pulo se misericordiam suam prae-
staturum comminaretur. Et certe quid
mirum: templum sanctum est facies

Psalisq.

Dei, teste Regio vate Psal: 50. v. 13.
*Ne proicias me a facie tua, & spiritum
sanctum tuum ne auferas a me.* Vbi
ex mente aliquorum interpretum,
per faciem Dei, eius cura ac prouide-
tia intelligitur: per spiritum vero,
aut spiritum sanctum, tertia Sanctissi-
mae Trinitatis persona; aut donum
aliquod affectibus imperans, & volu-
ptates coercens. Verum probabili-
or est Graecorum Patrum expositio,
qui locum hunc interpretantur de
Dauidis posteris in Babylonia diu-
exulantibus, & reditum in Ierusalem
apprecantibus. Vnde sic citatum lo-
cum interpretantur: *Ne igitur multo
tempore me morari facias in Babylonia,
sed reduc me in Hierusalem.* Nunc enim
mihi videor esse extra faciem tuam, quod
non stem in templo tuo, neq; consueta offe-
ro sacrificia. Reduc me igitur, inquit,
ad propria, & pristinam mihi gratiam re-
stituere, hanc enim vocat spiritum sanctum
tuum. Vnde subiungit: *Redde mihi la-
titiam salutaris tui.* Et redde mihi, in-
quit, pristina omnia, per qua vivebam.
Ergo aut ipse Dauid in sua posterita-
te apud Babyloniā exul, aut ipse
met Saulis hostilitatem fugitans a-
pud Reges finitimos, cum longe a-
besset a tabernaculo, seu Dei templo,
se tanquam a Dei facie proiectum de-
plorabat, & ideo reditum in Hie-
rusalem auidē suspirabat.

Quod cum ita sit, quomodo Deus
grauiter indignari non debet, dum
templum sua sancta profanari videt?
peccata in facie Regis, & mox poenam
crimini laesae maiestatis proportiona-
tam persolues. profanas sanctum Dei
templum, quod est facies Dei, quo-
modo crimen laesae maiestatis non
committis? cum locus sacer, seu Dei
templum peccatores vix patiatur. Ostē-
derat Deus Abrahamo locū holocau-
sto destinatum, in quo ei filium suum v-
nigenitum Isaacum offerret, & ecce
ad illum non serui, non asinus, sed so-
lus Abraham, & Isaac venerunt. Et
merito: quia locus sacer, qui Dei
templo destinabatur, solos illos capir,
qui mundiciem & sanctitatem amant;
quidquid autem bestiale, & immun-
dum, ac scelestum est, illud abhorret.
Hoc facile elucebit, componendo
Abrahamum & Isaacum cum Moysē
nam & illi, & hic, venerant in terrā
sanctam; sed illi & venerunt, & i-
bi securē permanserunt; Moysēs
autem vix limites terrae sanctae atti-
git, & statim prohibitus est, ne vitra
progrediretur. Exodi 3. *Ne appropi-
es huc, solus calceamentum de pedibus tu-
is: locus enim in quo stas terra sancta est.*
Res stupenda: & illis, & huic erat
locus sanctus, diuinis preparatus o-
raculis, cur ergo Isaac cum Patre
admissus est, & Moysēs prohibitus?
cur illi inoffenso pede locum sanctū
calcarunt, & Moysēs ne quidem per
momentum in illo stare permissus,
nisi prius calceamenta exueret? sanē:
quia Moysēs habebat immundiciem
in calceis, quam vehementer refugit
locus sanctus. Haec est mens origenis
homil: 8. in Genesim, ubi dicit: *Moy-
ses cum venisset ad locum, quem ostendit
ei Deus, non permittitur ascendere, sed
ante ei dicitur: Solue corrigiam calcea-
menti de pedibus tuis.* Abrahā nihil ho-
rum dicitur, neq; Isaac: sed ascendunt,
nec calceamenta deponunt, in quo ille for-
tassis est ratio, quod Moysēs, quamuis esset
magnus, tamen de Aegypto veniebat, &
erant aliqua mortalitatis vincula pedibus
eius innecta. Si ergo locus sanctus im-
mundos non patitur, sed prius eos ad-
monet,

Exodi 3.

Origene.

monet, ut immundiciam deponant,
quomodo sanctum Dei templum, in
quo plenitudo diuinitatis corporali-
ter inhabitat, sacrilegos, fures, latro-
nes, auaros negotiatores, bonorum
Ecclesiasticorum direptores, simo-
niacos, usurarios, comœdias, aliosq;
abusus in Ecclesiam inducentes tole-
rabit? nisi forsitan graui eorum damno,
ut in maxima salutis discrimina ve-
niant.

Sumite manifestum istius verita-
tis documentum. Dum Hierosoly-
mitana vrbs euertetur, perfidorum
Iudaeorum Phalanx se in templum
receperat, quae maiori viribus auda-
cia ē templo erupit, appropinquan-
tes Romanos fortiter repellens, ac
misere conficiens. Rem spectabat
ē muro, miles quidam Caesaris late-
ro, Iulianus nomine, qui sese ē muro
proripiens, in arenam prosiliit tanta
alacritate animi, ut statim ad eius a-
spectum Iudaei terga verterent, co-
acti se recipere in templum. At verò
Iulianus qui eos insequabatur, dum
alios perimeret, & claustro coercer-
et, confixum clauis calceamentum,
gerens, iuxta morem virorum mili-
tarium, non considerans templi illius
polito lapide solum stratum, quod
maximē cauendum foret; sed quasi
in campo praeliaretur securus, lapsus
est, & ingentem suo lapsu sonitum
edidit. Cum autem non posset assur-
gere lubrico solo fusus hostium mul-
titudine oppressus vitam posuit. Cau-
sam multi curiosius inuestigant, vn-
de huic tam strenuo militi adeo nesa-
rium & infaustum belli euentum De-
us apposuit? Missis aliorum rationi-
bus, existimo non alia de causa, nisi
quia Iudaeos, quos ipse Deus ob ne-
fanda scelera de templo sancto eijcie-
bat, iterum in templum reuerti com-
pulsus. Rem colligo ex Aegippo, qui
lib: 3. de excidio Ierosol: cap: 3. sic
fatur: *Solus Iulianus se de Antonia pro-
ripuit, solus in hostilia agmina ruit, solus
se armatis miscuit, solus Iudaeos in templū
redire compulsi.* Vereor ne istud obfuerit
magis, quia de templo fuerant exterminā-
di Deo infideles, ideo lapsus non inuenit

Aegip-
pus.

A remedium. Bella equidem ratio: E-
uomebat sceleratos Iudaeos templū,
Iulianus strenuē dimicans, illos coe-
git redire in templum; ideo lapsus
non inuenit remedium, ut cognosca-
mus, quam insanabilis sit, qui audet
abominationes & scelera templo Dei
inferre.

Colligo id & ex altero fundamē-
to. Memorant Ammianus Marcellia-
lib: 23: S. Chrysosth: Orat: 2. aduer-
sus Iudaeos. Nazian: Orat: 2. in Iuli-
an & alij, cum anno Christi 363. Iuli-
anus Apostata immenso conatu, &
immodicis sumptibus templum Hie-
rosolymitanum a Tito dirutum in-
staurare moliretur, & Iudaei reedifi-
cationis operi fortiter instarent, itaq;
nudatis fundamentis, nihil aliud re-
staret, quam ut structuram aggrede-
rentur, horrendos flammarum glo-
bos, crebris assultibus ē fundamentis
erumpentes, exustis aliquoties opera-
rijs, locum inaccessum fecisse, & in-
ceptum opus in perpetuum interrup-
pisse. Quid causa ē illud certe, quia
Iudaei antea templum Hierosolymita-
num fecerant domum negotiatio-
nis, decurpauerant illud grauissimis
imposturis, innocentum famam, &
honorem dente canino proscinden-
tes, Christum ad mortem turpissimā
ex solo odio exposcentes: quia illud
idolis & abominationibus profana-
uerant. Propter quod Deus noluit
amplius templum illud reedificari,
ne tales iterum abominationes in eo
fierent: nam mauult homines esse
sine templo, quam in illo ab impijs
honorem suum prostitui, & nomen
suum blasphemari.

Audistis iam Catholici mei, quā-
ta reuerentia debeat sancto Dei tem-
plo, ob praesentiam Christi Domini
in augustissimo Eucharistiae Sacra-
mento: nam ut dicit S. Germanus
lib: 2. *Ecclesia est quasi terrenum calum,
quod Deum semper perambulat, & inha-
bitat.* Audistis, quantum Deus offen-
datur profanatione templorum, ut
ob hoc regna simul cū templis perdat.
Igitur, reddite debitam Ecclesijs san-
ctis reuerentiam, praesentem ibi Chri-
stum

Bb

Templū
Ierosoly-
mitanū
cur non
permis-
sum re-
edifica-
ri.S. Ger-
manus.

Ma-
chab: 4.
1. ad
Corint:

stum in sacramento altaris adorantes. *Est, quod estis vos.* Proinde orate opere, vestra coronis aureis purae intentionis, sanctae contemplationis, vitae inculpatae, & non eijciet vos Deus de templo tuo sancto, quod in caelis triumphat. Am.

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Amen dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. *Luce 18.*

Aperitur causa, cur ex Christianis alij iustificationem consequuntur, alij in peccatis obdurantur, & repudiantur.

Mouet in rebus humanis summam admirationem, confundit intellectum, in profundissimo desperationis barathro suffocat rationem, & densis melancholiae nebulis mentem mortalium. obducit vndequa; inscrutabilis illa Christi Domini sententia: *Luce 17.* proclamata. *Erunt inquit duo in lecto uno, unus assumetur, & alter relinquetur.* Quasi aeterna sapientia palam facere velit; futurum aliquando tempus, ut duobus pariter dormientibus, & in vna sede quiescentibus, aequalis non possit esse remuneratio. Quamuis enim eodem consortij lectulo teneantur; Vnus tamen eorum assumetur ad gaudia beatitudinis aeternae; alter vero relinquetur, ut apud inferos tormenta aeternum duratura luat. O profunditas iudiciorum Dei! quae vereri ac reuereri omnes debemus, cum nemo intelligere possit, quid sibi vult obsecro hoc Apostolicum aenigma? *Erunt duo in lecto uno, & unus assumetur, & alter relinquetur.* Nunquid certe iniquus est Deus, ut

paret studiis & societate viuendi, atque discreta actuum qualitate, meritorum remuneratione discernat? Cum vtiq; non sit personarum acceptator. Sed aliter se res habet: non enim pro ratione viuendi, sed pro actibus hominis fit remunerationis aequalitas. Non ergo merita hominum copulae vltus exaequat. Lectus enim quidam noster communis, est terrae huius amplissimum solum: in quo corpora nostra deposita tutissima sede requiescunt. Sed in hoc lectulo multi impares: quoniam non omnium eadem dormitio est: ille enim asperius in hoc strato cubat, qui in diuersa vitiorum genera vitae suae lubricae frana laxauit; ille vero mollius dormit, quisquis durius in vita se gesserit. Nonnulli lecti nomine membra nostra significari putant, in quibus animae nostrae veluti in quodam strato suauissimè demorantur. quod non operose ex sancto Propheta deducit, qui *Psal: 40.* dicit: *Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius.* Hoc est; ut exponit D. August: in eundem *Psal:* quoniam multi hominum acquiescunt

Psal. 40.

S. Aug:

seunt in theatris, multi in circo, in amphitatro, in alea, in luxuria popenatum, multi in libidine adukerorum, in violentijs rapinarum, in dolo & insidijs fraudium delectantur: ideo tu Domine vniuersum stratum eius versasti in infirmitate. Hoc est; corpus hoc terrenum hominis, in cuius pulchritudine & volupate nimium sibi complacer homo, pulsasti omni amaritudine: & singula eius membra varijs angustijs, morbis, & casibus compressisti, ut hisce temporaneis penis castigatus homo, qui paulo ante fuerat adulter, iracundus, & perulans, atq; cunctorum scelerum defectibus plenus: fiat tandem castus, humilis, & modestus, S. quoq; Ambrosius, per lectum intelligit Ecclesiam sanctam, Serm: 28. in qua singuli per fidem Christi velut vno lecto, hoc est; vna mandatorum Dei lege tenentur, & velut simili consequenda salutis spe gloriantur, & tamen ex hoc delicatissimo Ecclesiae strato, alij obuiani Christo rapiuntur; alij in abiectioe infernalium potestatum relinquantur, ut proinde commode dixeris: *duo erunt in templo, & unus assumetur, alter vero relinquetur.* En hodie duo homines ascenderunt in templum, & quidem ascenderunt pari proposito, aequali Intentione, scilicet ut Deum adorarent: & vnus eorum iustificatus abiit; alter vero spreus & abiectus mansit. Ex qua spiritali doctrina eliciemus, quare Christiani licet eandem Ecclesiam frequentent, istdem Dei legibus pareant, eodem Sacramentorum epulo nutriantur, eidem Deo seruiant; & tamen alij iustificationem consequuntur, alij vero in suis sceleribus indurati manent.

Non me latet arduum aliquid retare velle, aut imprudens aut temerarium esse: proinde dum causam inuestigare cupio, cur in Ecclesia Dei alij iustificationem consequuntur; alij deseruntur in peccatis, periculum in foribus adest, ne debile ingenium turpius cadat; quam inscrutabile arcanum hoc concepiat. Nam & S. Augustinus cui nihil obscurum erat, propter summam ingenij perspicacitatem; nihil arduum aut difficile propter omnimodam sapientiae plenitudinem: dum ad hanc questionem trutinandam descenderet, aeternitus penè hæsit, lib: de perseuerantia. Cap: 8. *Cur inquit iste ita vocetur, ut vocantem sequatur: inscrutabilia sunt iudicia Dei.* Et certè, merito hominis iustificationem inscrutabili diuinæ sapientiae attribuit, quia non est volentis, neq; currentis, sed misericordis Dei, opus conuersionis à delicto. Quemadmodum docet S. Ambrosius lib: de fuga saeculi. Cap: 1. *Non est inquit in nostra potestate cor nostrum, & nostra cogitationes, qua improuiso offusa, mentem animumq; confundunt, atq; alio trahunt: quam tu proposueris.* Quod ipsum comprobat D. August: lib: de perseuerantia cap: 8. *Non itaq; in hominum, sed in Dei potestate est, ut habeant homines potestatem fieri filij Dei: ab ipso namq; accipiunt eam, qui dat cordi humano cogitationes pias.* Et lib: de spiritu ac litera cap: 34. *Visorum inquit suasionibus agit Deus, ut velimus & credamus, siue extrinsecus: per Evangelicas exhortationes, siue in trinsecus: ubi nemo habet in potestate quod ei veniat in mentem.* Nec certè mirum, tam arduum esse opus iustificationis humanae, ut soli duntaxat diuinæ potentiae attribuat, quia nullus actus virtutis cuiuscunq; neq; contritio, neq; dilectio Dei super omnia, est tantæ efficaciae, ut adultum peccatorem formaliter iustificet, quemadmodum disertè docet S. Thomas lib: de gratia: Quæst: 113. & 3. p. Quæst: 87. & in 4. distin: 17. definiuntq; hanc veritatem Concilium Trid: Sess: 6. cap: 7. ubi dicit iustificationis causam formalem esse vnicam, eamq; iustitiam habitualement. Si autem aliquis actus virtutis esset formaliter iustificatiuus peccatoris, saltem secundum quid, iam causa iustificationis formalis non esset vnica, ut ex terminis patet. Cum enim peccatum sit infinitarum quodammodo virium, in ostendendo & iniuriando Deo, tantum.

S. Aug:

S. Ambrosius.

S. Aug:

S. Thomas.

Concil: Trid:

Contritio non iustificat formaliter, sed tantum dispositiue,

rum quoque virium placatiuarum & compensatiuarum offensi & in iuriati Dei, debet esse id, quod naturam suam formaliter expellat peccatum: sed actus contritionis & dilectionis Dei super omnia, immo & cuiuscunque alterius virtutis, non est conditio sua tantarum virium: ut fert communis sententia Doctorum tractatu de Incarnatione. Ergo non potest esse formaliter iustificatiuus peccatoris. Tandem si contritio formaliter posset iustificare peccatorem, tunc remissio peccati non fieret gratis, contra Trid. Sess. 6, cap. 3. nam tunc Contritio iustificans, haberet se efficacius ad remissionem peccati, quam pura dispositio supernaturalis. Ergo ut meritum de condigno, si non etiam iustitiale. Contritio itaque dilectio Dei super omnia, & cuiuscunque virtutis actus, non possunt formaliter iustificare hominem; sed tantum dispositiue quasi physice: effectiue vero, non nisi moraliter, hoc est imperatiue. Cum igitur tanta sit difficultas in iustificando hominem, ut non aliunde, quam a sola superueniente Dei gratia, inchoationem suam sumere debeat, quid est, quod vnum peccatorem Deus in gratiam suam recipiat; alterum vero a se repellat? proponit hic D. Augustinus: summos peccatores duos, Pharaonem scilicet & Nabuchodonosor, qui perinde in omnia vitia effusi erant, & in paria ruebant scelera precipites: dumque spectat, quod vnus eorum in misericordissima Dei manu ingemuit; alter vero miserabiliter interijt, exclamat: *O altitudo sapientie & scientie Dei, & quis consiliarius eius.* Proponit & nobis hodie sanctum Evangelium, duos homines ascendentes in templum ad adorandum Deum: quorum vnus iustitiam consecutus est, alter in confusionem repudiatus. Quid hoc effecit? num certe maiora publicani merita? sed & hæc non sunt hominis, sed ipsius Dei dona, quoniam ex diuino proueniente auxilio procedunt.

Verum habet Catholici mei & hoo aliquid proprium, quid illud? libertate

arbitrij sui, quæ cum Deo non negat vocanti, summam eius gratiam sibi conciliat homo: sic expresse docet S. Augustinus lib. de Spiritu cap. 24. *Vocari inquit est misericordia Dei, consentire autem vocationi & dissentire est nostra voluntas.* Et Concil. Trid. Sess. 6, cap. 5. in eandem veritatem inclinat, cum dicit: *tangente Deo cor hominis per Spiritum S. illuminationem, neque homo ipse omnino nihil agat, inspirationem illam recipiens: quippe qui illam & abijcere potest, neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iustificationem coram illo liberam suam voluntate possit.* Hæc est ratio discriminis, quare publicanus iustificatus abiit, Phariseus autem abiectus mansit: quia ille vocati Deo liberè annuit; hic verò clamantis vocem repudiavit. Non audiuit Phariseus vocem Dei intus vocantis, quia totus in propriæ laudis commendationem effusus erat, inquit: *Deum gratias tibi ago quia non sum sicut ceteri hominum: raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus: ieiunabo in sabbato, decimas de omnibus que possideo.* Immemor illius Isidori in Cathena Græca super cap. 19. Iob: *Friget inquit calamus, quam sibi quisque nulla necessitate coactus adsciscit.* Non debuit autem cum homo esset, suarum laudum prædicator extitisse, cum hoc à vera virtute & Dei gratiam merente alienum sit: quæ præditi, si quid habent humile, ostendunt: si quid honorificum, occultant. Sic Moyses cum esset vir magni nominis apud Deum, pedes humiles calceis detegebat. Exodi 3. n. 5. Faciem coruscantem velamine occultabat. Exodi 34. n. 33. Immo tantum abijt, ut gloriam vultus sui ostentaret; ut eam potius ignoraret. Ignorabat inquit textus quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. hoc est: radijs procedentibus illustrata, ut exponit Lyranus. Nescit enim iustus, quid boni in se habeat: cum quid mali contineat non ignoret. Sic quoque D. Petrus Corneliū sibi ad genua procidentē eleuauit dicens: *Surge, & ego ipse homo sum.* Actori 10, n. 26. ut scilicet

Idem.

Concil. Trid.

Lucas 22

Isidorus

Exodi 3.

Ibid 34

Lyran.

A. 2. c. 10.

S. Chrysostomus:

Idem.

Lucas 18

Esdra 9

1 Reg: 12

Iob: 29

non fastigium, sed consortium; non dignitatem, sed æqualitatem indicaret, interprete D. Chrysostomus: sed rem paulo altius expendamus. Non ita pridem D. Petrus, dum oraret, actus in extasim: terris quodam modo excesserat, & cælo appropinquauerat, atque in aperto cælo noui cuiusdam theatri spectator fuerat, noui oraculi auditor extiterat, & ex utroque admonitus est, ne à gentiliū commercio abstinere; sed omnes à quibus vocaretur, intrepidus adiret. Quare igitur à Cornelio accersitus, cælestem illi quam habuerat visionem non reuelauit? Cur non dixit se vidisse cælum apertum? linteum è cælo demissum spectasse? vocem ab alto demissam audiuisse? Quibus omnibus Gentilem hominem ad veræ fidei obsequium fortius traxisset, optimè responderet S. Chrysostomus: Homil. 24. in Acta. *Quia erat alienus à vana gloria;* Sic quoque publicanus, quia de suorum scelerum conscientia erubescens, ad Deum beneficia petiturus accedere non audebat; sed tantum à longè stans, & pudore suffusus, volebat nec oculos ad cælum leuare. Lucas 18. n. 13. Et velut alter quondam Esdras Deum precaturus, illud de corde suo proferebat: *Deum meum confundor, & erubescō leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicata sunt.* Esdras 9. n. 6. ideo placuit in oculis Dei, meruitque propter hanc eximiam humilitatem, arrogantem Phariseo præferri. Sed nonne etiam Samuel suas laudes in conspectu totius Israël prædicauit? 1. Reg: 12. Nonne Iob multa de se magnificè dixit Cap: 29. à n. 2. & tamen uterque suam humilitatem retinuisse censetur, atque patientiæ laurea coronatus. quid est ergo, quod Phariseus cum pauca verba in sui commendationem dixerit, mox arrogantiae penas incurrens condemnatur? præsertim cum vera dixisset: quod enim proresteretur se ieiunasse, decimas libenter omnium soluisse quæ possideret, utique hæc omnia sunt laude digna; nec occultanda sed propalanda ad in-

structionem aliorum: qui non nisi coacti decimas soluere solent. Respondet Theophylactus. Quia Phariseus nullo visu vrgente talia nungabatur, omnes alios condemnans. Non dixit. (ait præfatus author) *Fecisti me Deum abstinere ab intusis & rapina, sed quomodo? Non sum:* sibi ipsi attribuit bonum opus, & suo robori, quasi perinde Phariseus dixisset: Ipse mihi his manibus meis parauit quancunque habeo sanctitatem: his lacertis meis acquisiui, quicquid in me est bonæ virtutis: meus labor atque industria mihi pepererunt spiritualium fructuum prouetus, quibus abundo.

O temeritas humana imprudentia, quomodo tibi arrogare audes, quod de diuina auxiliatrice manu commodasti? iuxta illud Apostoli. *Quid enim habes quod non accepisti; si autem accepisti, quid gloriaris?* En quomodo cæcæ superbiæ fastus, illi phrenetico homini ministravit commentitias rationes: ob quas se definiret per negationes, quasi Deus esset: ad hunc enim modum describere solemus verum Deum, ut illius supremæ maiestatis aliquod vestigium detegamus. Hanc rationem cur Phariseus sit repudiatus, assignat etiam D. Isidorus in Cap: 29. Iob. *Diuinum inquit suffragium, Phariseum qui nullum impulsu iustitiam suam vendidit, ac reliquos omnes condemnauit, explosit omnino Iobum verò huc necessitate adductum summa laudationis laureâ atque coronâ donauit.* Hinc quilibet Christianus ad sui ipsius contemplationem descendat, & serio trutinetur, cur plurimi in eadem fide & religione viuentes, reprobati maneant? alij verò misericordiam consequantur. Videbitque hanc potissimam rationem esse, quia alij diuinæ vocationi prompti obediunt; alij penitus ad eius sonum obfurdescunt. Ut merito illis exprobet Deus: *vocauit & renuistis.* Et quid hanc surditatem in hominibus facit, ut diuinam inspirationem non percipiant, nisi diuturna peccandi consuetudo, quæ tantam in dementiam adducit obstinatos peccatores,

Theophylactus:

Isidorus

ut nullis in Ecclesia Dei persuasionibus flectantur. Testes appello huiusce rei ipsos Israëlitas, apud quos Samuel diuinam in Eloquentiam effusus, aptissime ad persuadendum exorsus, est, aptissime perorauit: nec tamen potuit exorare nam totus ille populus suis præposteris optatis mordicus adhærescens, *Tanquam dum flecti aut stet Marpesia cautes*, omnes rationum vires improbâ animorum obstinatione retorquebat. Immo nescio an non durior salicibus & asperior rupibus benè suadentem repulerit Samuel? nam cautes, & rupes, & præaltis fundatos radicibus icopulos, vnius Orphei eloquentia non solum emolliuissè dicitur, sed etiam suis sedibus conuulsisse. At verò Contumaces, & proteruos Iudæorum animos, ne diuina quidem Samuelis ad dicendum vis, tantisper domuit: aut paulisper inflexit; sed in sua semper insania perseverantes obstinatissime responderunt: *Nequaquam*: scilicet desistemus, à perendo Rege, frustra dicendo fatigaris, fixa nobis est sententia: quicquid in contrarium coneris, retinenda. Teneat hæc insania contumaces in Christianitate peccatores, optimis admonitionibus repellendis paratissimos, ne à suis ipsi sceleribus repellantur. Quod egregiè D. Chrysosth: perstringit Homil: 19. in Genesim. *Quemadmodum inquit incurabilia vulnera neq; austeris medicamentis cedunt, neq; lenientibus: ita & anima semel captiua, si se peccato cuspiam obnoxiam fecerit, & considerare noluerit, quasi sibi sunt utilia: Etiam si innumera quis inculcet illi auribus, nihil proficiet, sed quasi mortua essent aures, nullam ex admonitione suscipit utilitatē: non quia non potest, sed quia non vult.* Vnde merito in obstinatum peccatorem supplicium illud decreuit Christus D. March: 18. n. 6. *Expedi inquit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Vbi non solum in profundo maris præcipitari iubetur: sed etiam præcipitari mola ad collum alligata, ne inde vnquam subsiliat, & in aper-

tas auras extrahatur; sed ut qui cœno peccatorū pertinaciter inhaererat, in profundo maris irreuocabiliter absumatur.

At cur specialiter meminit molæ asinariæ? cum tamen alio quouis pondere oppressus facile demergi potuisset. Credo, ut significaret huiusmodi peccatorem, vixisse similem iumento, molam versanti in pistrino: ut enim hoc iumentum operis oculis agitur, & in iisdem semper vestigijs circumuoluitur; ita & ille peccator cæcis oculis in sua desideria fertur, & iisdem semper in sceleribus oberrat: nec videt quam parum proficiat, qui à suis nunquam peccatis remouetur. Ita ferè D. Ambrosius lib: 8. in Lucam cap: 118. locum hunc exponit. Vbi locutus de populo Iudæico suis erroribus pertinaciter affixus. *Nonne inquit tibi videtur tanquam molam asinariam voluere, quam diu in imperientia sua errore versatur, operis meritis cecitate ita suffusus, ut visum animi erigere ad Deum, & oculos cordis aperire non nouerit; & ideo sine vlla alacritate vestigijs in se sapere redeuntibus inuitus vsus laborat alieno.* Quid enim infelicius; quam nolle à periculosis locis e nauigare? sed inter peccata, tanquā inter Scyllam & Charybdim alternis agitationibus collidi? & ab vno in aliud retorqueri: & vnde prius exierat, eodem miserabilius relabi. Sed maiorem forsā istius veritatis declarationem postulatis, ut in specie obstinatas peccatorum mentes producam in apertum: Flectite quæso oculos in peruersum Cain, quem male sacrificantem, & fratri suo nequiter invidentem, monuit olim Deus, ne peccata peccatis cumulādo, obstinacior efficeretur: *Peccasti inquit quiesce.* Gen: 4. n. 7. Quasi diceret, ut exponit S. Chrysosth: Hom: 18. ad eum locum. *Peccasti, & grauitè peccasti, sed non punio propter delictū: misericors enim sum, & nolo mortem peccatoris sed ut magis conuertatur & vinat.* Igitur quiesce, ne addas priori peccato grauius aliud, neue consilium aliquod immedicabile arripias, & ne te ipsum mali-

S. Ambrosius.

Gen: 4.

S. Chrysosth:

quo demoni captivum tradas. Quid verò Cain, non ab homine sed ab ipso Deo per tam salubria monita reuocatus? contumacior obduruit. *Et repulso* (inquit D. Chrysosth:) *medicamento, in fratribus profundum se præcipitavit.* Nec vnā tantum reiecit admonitionem; aliam quoq; ad eius animum molliendum aptiorem repudiavit. Nam cum totus Caimi liuor in Abel ortus fuerit ex timore, ne sibi seniori frater iunior præponeretur, cuius vltima mirum in modum placuerat, in oculis Dei: statim Deus ad illum locutus est, iuxta 70. versionem: *Ad te inquit conuersio eius, & tu ipsum dominaberis.* Quasi diceret auctore Chrysosth: Ne putes, licet tuum auersatus sim sacrificium, ob prauam mentem, fratrisq; oblationem acceptam habuerim, ob sanam intentionem: quod ideo primatu te destitutam, & primogenituræ dignitatem à te auferam. Nam tu illius dominaberis: Atq; post hoc peccatum permitto, ut primogenituræ priuilegijs gaudas, illumq; sub tua potestate & dominio esse iubeo. Vbi diuinam bonitatem admiratur S. Chrysosth: quod tam præsentem ægrotanti animo attulerit medicinam, & laboranti inuidiā totam inuidiæ causam eripuerit, ut hac sublata in fratrum amorem rediret. Sed quid apud obstinatum, tam apposita ad persuadendum Oratio effecit? Prorsus nihil. Quod deplorat S. Chrysosth: *Post istā tam inquit curam & tanta remedia, nihil commoti amplius inde sensit.* Tantū valet mentis peruersitas, & malitiæ radicata vis. Igitur post benignam Dei admonitionem, totas furori laxauit habenas implacatus animus. *Et consurrexit aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Gen: 4. n. 8. Sed neq; tunc admonere cessauit Deus familiariter Cainum allocutus? *vbi est inquit Abel frater tuus.* Ibid: n. 9. Audi o Cain, non ludicem sed parentem! ad suam te misericordiam benignissime inuitantem. Nam vti ingeniosè obseruat D. Ambrosius lib: 2. de Cain, & Abel, cap: 9. *Vult*

Septuaginta, Interpretes.

S. Chrysosth:

Gen: 4.

Ibid: n. 9.

S. Ambrosius.

te inquit prouocare ad penitentiam Deum, vult de se sperari indulgentiam. Quid nihilominus Cain? Pertinaciter impudens: *Nescio inquit.* Et quid iste sermo prodit, nisi contumaciam? Audire non vult Cain vocem diuinā, inspirationi eius parere recusat, vult scelus suum occultare, aut magis sibi in illo complacere. Nam qui culpam negat, non agnoscit: qui non cognoscit, non detestatur: immò iterum facere paratus est, si non fecisset. O miserum obstinati peccatoris animū? cui medendo nullum sufficit antidotum. Terruerat quondam Deus peruersos mundi incolas, Gen: 7. n. 4. *Ego inquit pluuiam super terram, quadraginta diebus & quadraginta noctibus.* Cur non vnā horā, vno momento, cum hoc diuinā potentia & q; facile sit; ut scilicet homines saltem tam iusto tempore à suis sceleribus respicerent? Et tamen insensati illi peccatores nullis minis flectebantur. Inclamabat iustus Noë, Quod ruitis instanter in peccata: En cælum iam ruit in plagas. Absit inquit illi; Tē pestas est: detonabit, redibit serenitas. Sed videte quod fata læta, bonūq; labores multiplicatis imbribus atterantur? Rūs inquit & ludibria: redeunte sole suus quam primum satis vigor ac viror restituetur. Atqui iam vrbes, eluuiōibus patent, iam domus tempestatibus nutant? Nugæ profectō inquit & vana somnia: sua pluuijs decliuitas fiet: tota foras inundatio auerteretur. Sed prolium malum! Ecce tibi iam camporum planities, sunt æquora? non pedibus terenda, sed nauibus sulcanda. Nil timendum inquit: superant colles, vnde licebit iacentes & defluentes aquas despectare, & irridere. Ast o infortunium, in ipsos iā collum vertices exundat mare: vbi tuta fides? vbi statio secura? Ad alta exclamant, ad alta montium cacumina enitendum. Illas arces, cum latrare poterit mare, non superare. Sed heu suprema clades! illuc refusis vndis cælum vndiq; & vndiq; potius, atq; tota spes salutis obstinatis pecca-

Instante diluuiō homines nolebāt ad penitentiam inclinari.

peccatoribus aufertur. Quod igitur in asylo vestra vos o. miseri, contumacia tuebitur? vna superest Arca, ad quam recurrere, vel potius vna superest Penitentia, ad quam redire. Verum obstinata malicia ita miseros tenuit & excæcauit, ut sicut in peccatis contumaciter vixerant, ita in peccatis contumaciter perirent. Nemo enim dicitur se ad arcam recepisse, nemo quem certo sciamus ad penitentiam prouocasse, ut extrema in peccata obstinatio, extremum quoque corporis in pelago, & extremum animæ in barathro naufragium pateretur.

Sed quid Adæ filios in sua obstinatione horrendè punitos à Deo recensco? cum & in ipsa Christianitate hoc malum videre liceat. Iam totus mundus in hominem, mouet in rebus humanis assiduas vicissitudines, degenerant elementa in perniciem creaturarum, cælum intemperie aut caloris aut humiditatis præmit terram, solenque ipsum iam à via lactea duobus gradibus recessisse, quidam Hispania Mathematicorum doctissimus certis deducit experientijs. Quorsum hæc? ut saltem his quæ ultra naturam fieri cernimus, fiamus meliores. Sed frustra antidotum incurabili malo: vnus Regis subditi, vnus Domini serui, vnus Christi ecclesiæ filij discrepamus in moribus, & cum nos Deus vocat ad penitentiam per mala præcurrentia, vocantem respicimus: cum nostra tota vita arrogantiam redolet. Videas nunc magnatem & potentem, in templo: Et quæ eius oratio? Gratias inquit tibi ago Deus, quia me tantis opibus & bonis cumulasti. Non sic sapientissimus Regum Salomon orabat Dominum Deum suum. Prou:

Prou: 36

30. Mendacitatem inquit & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victus meo necessaria, ne forte satiatas illicitar ad negandum & dicam, Quis est Dominus. quasi diceret: ut exponit Hugo Cardinalis, Si me rebus omnibus affluere videt, fieri potest ut sic intumescam, sic mihi placere & in me ipso conuiescere.

incipiam, ut dicam præter me non esse Deum alium. Ad hanc enim demeritiam superbia impellit hominem, ut etiam Deum non agnoscat, sed seipsum omnibus præferat. Videas militiæ Sacramento obstrictum, aut aulae seruitio deditum in templo Dei? Noane hæc ipsius Oratio: *Gratias tibi ago Deus quia mihi sanonem apud homines concilisti, ut omnis fortuna infinium meum ultro illabatur.* quasi verò hæc temporanea felicitas beatum hominem faciat, & non potius honesta vitæ actio. Videas demum hominem cuiuscunque status & sexus? quæ ille ad Deum suum vota fert? malam scilicet de proximo suo opinionem, dum alienæ conscientia sit curiosus scrutator & sui ipsius prorsus obliuiscitur, dum ait intra se: hic est libidini immersus, ego castitatem seruo: hic ebrietati deditus, ego sobrietati & abstinentiæ studeo: hic sanguine & iniquitate manus pollutas habet, ego legem diuinam in omnibus adimpleo. Proinde non sum sicut iste. Verum dum tibi negationem adscribis, potius à perfectione si quam habes, ad imperfectionem descendis, affirmare igitur debes peccator, domine sum non tantum alijs nō melior, sed omnibus fortasse deterior, ut sic ab imperfectione ad perfectionem progrediaris, & cum publicano merearis iustificari. Sed est adhuc & aliud remedium, per quod homo apud Deum consequitur iustificationem, & illo deficiente repudiatur: scilicet, modestus oris & corporis habitus. Hinc de orantibus in templo Phariseo & Publicano dicit Euangelista. *Lucæ 18. Descendit hic iustificatus ab illo.* Qui enim obliuisceretur prætulit publicanum Phariseo? nonne modestia oculorum: nam Phariseo, ut credere par est, oculos arroganter erigente, conspicienteque sursum, publicanus nolebat nec oculos ad cælum leuare. Hanc certe rationem in iustificato publicano assignat D. Ambrosius lib: 1. Officior: Cap: 18. *Multum inquit verecundia placet, multum conciliat gratia apud Deum.* Nonne hac prætulit publicanum, & cō-

Lucæ 18

S. Am. *mendauit eum, qui nec oculos audebat ad cælum leuare.* Vnde idem author super illa verba 1. Petri 3. n. 4. *Qui est in conspectu Dei locuples: diues inquit apud Deum est modestia, quia portio Dei est.* Eximia certe hæc est laus modestiæ, ut sit portio: hoc est, pars & hæreditas Dei, quasi sine modestia contitare non possit diuinitas, hæreditas verò quasi in vna modestia tota opulencia diuina includatur. Itaia 6. n. 2. *Habatur quod Seraphini coram Deo duabus alis velarent oculos suos, ad significandum scilicet eos, qui Deum in patria visuri sunt, oculos in hac vita clausos habere debere, ne liberè vagari permittantur, ut docet*

1. Petr: *in conspectu Dei locuples: diues inquit apud Deum est modestia, quia portio Dei est.* Eximia certe hæc est laus modestiæ, ut sit portio: hoc est, pars & hæreditas Dei, quasi sine modestia contitare non possit diuinitas, hæreditas verò quasi in vna modestia tota opulencia diuina includatur. Itaia 6. n. 2. *Habatur quod Seraphini coram Deo duabus alis velarent oculos suos, ad significandum scilicet eos, qui Deum in patria visuri sunt, oculos in hac vita clausos habere debere, ne liberè vagari permittantur, ut docet*

Itaia 6. n. 2. *Habatur quod Seraphini coram Deo duabus alis velarent oculos suos, ad significandum scilicet eos, qui Deum in patria visuri sunt, oculos in hac vita clausos habere debere, ne liberè vagari permittantur, ut docet*

S. Ber. D. Bernard: *Serm: 2. de verbis Itaia: Vtinam inquit nunquam vidisset oculos meos si illa quod avertat Deus, frustra vidisset. Cum enim per eos cupiditas ineat, prima pugna præludat, ante totum corpus primo corrumpuntur oculi, vnde si quis oculorum modestiam exuerit, facile omnem amittit virtutem, & à Deo repudiari meretur. Aptissimum hac de re exemplum refert D. August: lib: 6. Confessio Cap: 8. Alipius, quo amico familiariter utebatur, à theatralibus spectaculis suæ vnus studio modestiæ, siue ipsius ingenio naturæ, maxime abhorrebat. Aliquando tamen coactus, ab amicis, eò se trahi passus est; testatus nihilominus, se assuturum corpore, ut illis morem gereret, sed animo defuturum, ne suum solenne propositum, violaret, immò ad spectacula cæcum fore spectatorem, clausis semper oculis, ne admitteret sensus, quod animus respuebat. Susceperunt amici pactionem, partim eius constantiam periclitari cupientes, partim non dubitantes, si corpus adesset, & oculos & affectus in spectaculo detinendos. Itur ergo in theatrum, dantur ludi, feruent omnia immanissimis voluptatibus, Adstant Spectatores oculati, vnus inter omnes Alipius clausis oculis, cæco cæcio consistebat. Ecce tibi in seruire digladiandi vnus ab altero cæditur, adijcitur antagonista, fit plausus, cie-*

S. Ber. D. Bernard: *Serm: 2. de verbis Itaia: Vtinam inquit nunquam vidisset oculos meos si illa quod avertat Deus, frustra vidisset. Cum enim per eos cupiditas ineat, prima pugna præludat, ante totum corpus primo corrumpuntur oculi, vnde si quis oculorum modestiam exuerit, facile omnem amittit virtutem, & à Deo repudiari meretur. Aptissimum hac de re exemplum refert D. August: lib: 6. Confessio Cap: 8. Alipius, quo amico familiariter utebatur, à theatralibus spectaculis suæ vnus studio modestiæ, siue ipsius ingenio naturæ, maxime abhorrebat. Aliquando tamen coactus, ab amicis, eò se trahi passus est; testatus nihilominus, se assuturum corpore, ut illis morem gereret, sed animo defuturum, ne suum solenne propositum, violaret, immò ad spectacula cæcum fore spectatorem, clausis semper oculis, ne admitteret sensus, quod animus respuebat. Susceperunt amici pactionem, partim eius constantiam periclitari cupientes, partim non dubitantes, si corpus adesset, & oculos & affectus in spectaculo detinendos. Itur ergo in theatrum, dantur ludi, feruent omnia immanissimis voluptatibus, Adstant Spectatores oculati, vnus inter omnes Alipius clausis oculis, cæco cæcio consistebat. Ecce tibi in seruire digladiandi vnus ab altero cæditur, adijcitur antagonista, fit plausus, cie-*

S. Ber. D. Bernard: *Serm: 2. de verbis Itaia: Vtinam inquit nunquam vidisset oculos meos si illa quod avertat Deus, frustra vidisset. Cum enim per eos cupiditas ineat, prima pugna præludat, ante totum corpus primo corrumpuntur oculi, vnde si quis oculorum modestiam exuerit, facile omnem amittit virtutem, & à Deo repudiari meretur. Aptissimum hac de re exemplum refert D. August: lib: 6. Confessio Cap: 8. Alipius, quo amico familiariter utebatur, à theatralibus spectaculis suæ vnus studio modestiæ, siue ipsius ingenio naturæ, maxime abhorrebat. Aliquando tamen coactus, ab amicis, eò se trahi passus est; testatus nihilominus, se assuturum corpore, ut illis morem gereret, sed animo defuturum, ne suum solenne propositum, violaret, immò ad spectacula cæcum fore spectatorem, clausis semper oculis, ne admitteret sensus, quod animus respuebat. Susceperunt amici pactionem, partim eius constantiam periclitari cupientes, partim non dubitantes, si corpus adesset, & oculos & affectus in spectaculo detinendos. Itur ergo in theatrum, dantur ludi, feruent omnia immanissimis voluptatibus, Adstant Spectatores oculati, vnus inter omnes Alipius clausis oculis, cæco cæcio consistebat. Ecce tibi in seruire digladiandi vnus ab altero cæditur, adijcitur antagonista, fit plausus, cie-*

S. Ber. D. Bernard: *Serm: 2. de verbis Itaia: Vtinam inquit nunquam vidisset oculos meos si illa quod avertat Deus, frustra vidisset. Cum enim per eos cupiditas ineat, prima pugna præludat, ante totum corpus primo corrumpuntur oculi, vnde si quis oculorum modestiam exuerit, facile omnem amittit virtutem, & à Deo repudiari meretur. Aptissimum hac de re exemplum refert D. August: lib: 6. Confessio Cap: 8. Alipius, quo amico familiariter utebatur, à theatralibus spectaculis suæ vnus studio modestiæ, siue ipsius ingenio naturæ, maxime abhorrebat. Aliquando tamen coactus, ab amicis, eò se trahi passus est; testatus nihilominus, se assuturum corpore, ut illis morem gereret, sed animo defuturum, ne suum solenne propositum, violaret, immò ad spectacula cæcum fore spectatorem, clausis semper oculis, ne admitteret sensus, quod animus respuebat. Susceperunt amici pactionem, partim eius constantiam periclitari cupientes, partim non dubitantes, si corpus adesset, & oculos & affectus in spectaculo detinendos. Itur ergo in theatrum, dantur ludi, feruent omnia immanissimis voluptatibus, Adstant Spectatores oculati, vnus inter omnes Alipius clausis oculis, cæco cæcio consistebat. Ecce tibi in seruire digladiandi vnus ab altero cæditur, adijcitur antagonista, fit plausus, cie-*

S. Ber. D. Bernard: *Serm: 2. de verbis Itaia: Vtinam inquit nunquam vidisset oculos meos si illa quod avertat Deus, frustra vidisset. Cum enim per eos cupiditas ineat, prima pugna præludat, ante totum corpus primo corrumpuntur oculi, vnde si quis oculorum modestiam exuerit, facile omnem amittit virtutem, & à Deo repudiari meretur. Aptissimum hac de re exemplum refert D. August: lib: 6. Confessio Cap: 8. Alipius, quo amico familiariter utebatur, à theatralibus spectaculis suæ vnus studio modestiæ, siue ipsius ingenio naturæ, maxime abhorrebat. Aliquando tamen coactus, ab amicis, eò se trahi passus est; testatus nihilominus, se assuturum corpore, ut illis morem gereret, sed animo defuturum, ne suum solenne propositum, violaret, immò ad spectacula cæcum fore spectatorem, clausis semper oculis, ne admitteret sensus, quod animus respuebat. Susceperunt amici pactionem, partim eius constantiam periclitari cupientes, partim non dubitantes, si corpus adesset, & oculos & affectus in spectaculo detinendos. Itur ergo in theatrum, dantur ludi, feruent omnia immanissimis voluptatibus, Adstant Spectatores oculati, vnus inter omnes Alipius clausis oculis, cæco cæcio consistebat. Ecce tibi in seruire digladiandi vnus ab altero cæditur, adijcitur antagonista, fit plausus, cie-*

S. Ber. D. Bernard: *Serm: 2. de verbis Itaia: Vtinam inquit nunquam vidisset oculos meos si illa quod avertat Deus, frustra vidisset. Cum enim per eos cupiditas ineat, prima pugna præludat, ante totum corpus primo corrumpuntur oculi, vnde si quis oculorum modestiam exuerit, facile omnem amittit virtutem, & à Deo repudiari meretur. Aptissimum hac de re exemplum refert D. August: lib: 6. Confessio Cap: 8. Alipius, quo amico familiariter utebatur, à theatralibus spectaculis suæ vnus studio modestiæ, siue ipsius ingenio naturæ, maxime abhorrebat. Aliquando tamen coactus, ab amicis, eò se trahi passus est; testatus nihilominus, se assuturum corpore, ut illis morem gereret, sed animo defuturum, ne suum solenne propositum, violaret, immò ad spectacula cæcum fore spectatorem, clausis semper oculis, ne admitteret sensus, quod animus respuebat. Susceperunt amici pactionem, partim eius constantiam periclitari cupientes, partim non dubitantes, si corpus adesset, & oculos & affectus in spectaculo detinendos. Itur ergo in theatrum, dantur ludi, feruent omnia immanissimis voluptatibus, Adstant Spectatores oculati, vnus inter omnes Alipius clausis oculis, cæco cæcio consistebat. Ecce tibi in seruire digladiandi vnus ab altero cæditur, adijcitur antagonista, fit plausus, cie-*

S. Ber. D. Bernard: *Serm: 2. de verbis Itaia: Vtinam inquit nunquam vidisset oculos meos si illa quod avertat Deus, frustra vidisset. Cum enim per eos cupiditas ineat, prima pugna præludat, ante totum corpus primo corrumpuntur oculi, vnde si quis oculorum modestiam exuerit, facile omnem amittit virtutem, & à Deo repudiari meretur. Aptissimum hac de re exemplum refert D. August: lib: 6. Confessio Cap: 8. Alipius, quo amico familiariter utebatur, à theatralibus spectaculis suæ vnus studio modestiæ, siue ipsius ingenio naturæ, maxime abhorrebat. Aliquando tamen coactus, ab amicis, eò se trahi passus est; testatus nihilominus, se assuturum corpore, ut illis morem gereret, sed animo defuturum, ne suum solenne propositum, violaret, immò ad spectacula cæcum fore spectatorem, clausis semper oculis, ne admitteret sensus, quod animus respuebat. Susceperunt amici pactionem, partim eius constantiam periclitari cupientes, partim non dubitantes, si corpus adesset, & oculos & affectus in spectaculo detinendos. Itur ergo in theatrum, dantur ludi, feruent omnia immanissimis voluptatibus, Adstant Spectatores oculati, vnus inter omnes Alipius clausis oculis, cæco cæcio consistebat. Ecce tibi in seruire digladiandi vnus ab altero cæditur, adijcitur antagonista, fit plausus, cie-*

cur strepitus, tollitur in cælum clamor, totum resultat fauentium iudicis, & concrepantium vocibus amphitheatrum. Quid Alipius? victus curiositate videndi, sed victurus statim ut sperabas voluptatem rei, quam quondam spectasset: ad priorem se reuocando cæcitatem, *Aperuit inquit*

August: *oculos, & percussus est grauiore vulnere in anima, quam ille in corpore, quem cernere concupiscit, ceciditque miserabilis; quam ille quo cadente factus est clamor.* Vbi paulo post exponit hæc mentis vulnera suscepta, ab vno ictu oculorum. *ut enim inquit vidit illum sanguinem, immanitatem simul ebibit, & non se avertit, sed fixit aspectum. Et hauriebat furus & nesciebat & delectabatur spectaculo certaminis, & cruenta voluptate inebriabatur. Et non erat iam ille qui venerat, & verum eorum socius, à quibus adductus erat. Quid plura? spectauit, clamauit, exarsit, abstulit inde secum insaniam, quia stimuletur redire, nec tantum cum illis à quibus prius abstractus est, sed etiam præ illis & alios trahens.* Ecce quam multa per vnum obcurum in animo iacula infixæ sunt?

Quod si is, qui semel aperuit oculos, tam multos suscepit ictus: quanto plures suscipiet, qui nunquam claudit. Ideo ad hanc modestiam suos fideles incitare volens Christus, solum sub finem mundi oculos erigere illis præcipit. *Lucæ 21. n. 28. Hu autem*

inquit fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra. Quasi in hac vita semper oculos deicere teneantur, & tãquam equos indomitos retrenare. Frenum inquit Beatus Nilus o. u. ad-

habe, ne potius vagentur. Habetis igitur Catholici duos in templo orantes, Phariseum, & publicanum: quorū vnus repudiatus est, alter iustificatus. repudiatus Phariseus, propter arrogantiam & immodestiam: iustificatus publicanus, propter humilitatem & verecundiam. Quare licet tota hominis iustificatio ex sola gratia diuina dependeat; quia tamen homo disponere se debet ad eam, tum per actus supernaturales remotiores, ut Ieiuniorum, Eleemosynarum, Ora-

tionum:

tionum:

tionum:

tionum:

tionum: tūm proximos; vt Fidei, Spei, Charitatis: & vos si cum publicano hodierno iustificationem consequi desideratis, disponite vos ad illam, potissimum duplici viā, per humilitatem scilicet, erubescendo vestra peccata, & de illis poenitendo: tum quod; per modestiam in oculis & toto corpore seruatiā: vt si quē arrogantia & inuerecundia in anima deturpauit, eundem poenitentia cum summo pudore copulata, deaurat. Dūm enim (teste S. Gregorio) commissā attentius lugemus, in iustitiæ splendorem membra deauramus, vt inquam, quod male ante hac viuēdo perdidimus, id hodiē cū publicano erubescendo, & in humilitate orando, de misericordissima Dei manu restauratum accipiamus. Amen.

E A D E M DOMINICA

CONCIO SECVNDA.

Amen dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Luca 16.

Virgineus amictus humilitati mulieris presumptioni accommodatur.

Tanta olim dabatur reuerentia templo Bonæ Deæ deorum omnium Matris, vt cū in maximis & periculosissimis bellis Imperatores Romani illi sacrificia persoluerent, præsentem sacris nulli virorum adesse licuerit, nisi qui prius oculos amittere antequam ostia transgrediretur; voluisset. Non admittebantur ad aram illam & sanum etiam mulieres, eo, quod habitus illarum immundus censeretur, tantāq; Deæ illius maiestate minimē deceps, vt in conspectu eius sisteret; sed solis vestalibus liber patebat accessus, quæ vt omnibus hominum statibus longē antecellebant, virgineo suo apparatu Deorum Matrem solæ adorarent. Quo cognito Marcus Antonius, non mediocri curiositate ductus, muliebri indutus amictu, templum illud in-

gressus erat, vt Bonam sibi experiretur deam. Sed totam in sui condemnationem excitauit Romam, quod se mulierem mentitus fuerit, immunis alias ab omni pœna legū futurus, si Virginem simulasset. Cælestis illa Ierusalem, templum ipsiusmet Dei præpotentis, eandem sibi honoris prærogatiuam videtur vindicare. Non illuc pater introitus in vestitu muliebri, quia hoc legibus diuinis sancitum est, Deut. 22. *Non erit res viri super mulierem, neq; induetur vir stolam muliebrem, quia immundus est Domino omnis, qui fecerit hoc.* Rationem dat D. Ambrosius Epist. 15. *quia inquit deformis est, virum facere opera muliebria, vt crispet eam sicut & femina.* Sed veriore ego agnosco causam, cur in virili & muliebri habitu arceantur ab aditu cælesti, quia vir & femina sunt naturæ humanæ proditores, ideoq; in templo Dei vbi humanitas sublimata est supra omnes spirituum cælestium ordines, illos admitti nefas est. Quid igitur restat homini vt mysterijs & æternis Dei sacrificijs præsens in cælo assistat? hoc vnicū, vt in Virgineo ornatu homo splendē comparens, illuc introeat: quemadmodum dicit B. Ioannes in Apocalypsi, *Virgines sequuntur agnum quocūq; ierit & Propheta: Sancti tui Domine florebut si ut lilium, & sicut odor balsami erunt ante te.* Lilium verò intactæ virginittis symbolum etiam antiquitaterat. Proinde non dicit B. Ioannes, viri & mulieres sequuntur agnum, sed tantum *Virgines.* non dicit & regius vates; sancti florebut sicut myrtus: sed, *sicut lilium:* vt ostēdant manifestē, Deum virgineo decore super omnia oblectari, quia vt inquit Philosophus, *simile simili applaudit.* Nostri autem Saluatoris gloriosa humanitas, cum de Virginis puritate sit assumpta, non mirum quod virgines super omnia adamat. Quare in hodierna concione, virginē vobis speciosam monstrabo, cuius vestimentis indui debet, quisquis cum publicano iustificari desiderat: simulq; mulierem ostendam, propter cuius

Deut. 22.

S. Ambrosius.

Lilium virginittis symbolum.

cuius amictum repudiatus est à Deo Phariseus.

Duo homines hodiē ascenderūt, in templum, vt orarent: vnus Phariseus, alter Publicanus; & tamē licet sit vnus vtriusq; principium, diuersus tamen exitus: nam vnus illorum iustificatus abiit; alter verò repudiatus est: vnus gratiam meruit; alter indignationem; vnus amorem, alter odium in se prouocauit. Quid tanti causā discriminis? hæc sola, quia vnus illorum virgineo amictu, alter vestitu muliebri incedebat, scilicet Publicanus oculos humilitate deprimens, Phariseus verò præsumptione tumens. Virgineus decor erat in publicano, humilitatis profunditas, ideoq; placuit Deo, quia virgo hominem cum Deo sociauit. Sed præsumptio Pharisæi immundum muliebrem vestitum sapiebat, qua de causa Deo ingratus existit, quia hominem & Deum diuisit mulier. Egregiē satis dixit Apostolus ad Corinth: *Diuisa est mulier & virgo, quia mulier solum cogitat ea quæ mundi sunt, virgo autem quæ Dei sunt, contemplatur.* Quis optimē non videt hæc duo humilitati & præsumptioni competere? humilitas enim ea quæ Dei sunt, cogitat: præsumptio sola quæ mundi sunt contemplatur. Nam quid fecit hodiernus Phariseus ascendens in templum oraturus, nihil nisi merita sua commemorabat, bona opera Deo præsentabat; & licet vera diceret, quia tamen ob suam præsumptionem ea quæ mundi sunt, nimium laudem propriam quærebat, tantum absuit vt Deo placeret, vt potius eum offenderet grauitè, quia homini etiam de propria bonitate gloriari licitum nō est, dūm veram animi iustificationē quærit, cum nesciat vtrum gratiā an odio Dei sit dignus. Odiosum est Deo sua facta prædicare, & alios vniuersos condemnare, vt dicit Sapiens. Prouerb. 20. *Abominatio est apud Dominum pondus & pondus.* Quasi diceret, ille homo Deo summē abominabilis est, qui conscientiam suam pondere peccatorum grauam non

1. Corinth. 7.

Prouerb. 20.

agnoscit, & pondere vanæ gloriationis se onerat, qui alieno damno vult placere & virtuosus haberi, ostentando se esse meliorem cæteris. Nam huiusmodi hominis cor, est veluti mare feruens, vt dicitur Isaia 57. *Cor impij quasi mare feruens.* Nam mare feruens duo operatur, seipsum motu & vndis putificat; littora verò deturpat & sædat marinis spurcitijs quid faciunt aliud ambitiosi, dūm sua merita impudenter iactant, & aliorum virtutes longē clariiores detractionibus corradunt; dūm suam sapientiam quæ in re ipsa modica est, sine pudore extollunt; & alijs ignorantiam longē dignioribus obijciunt; hoc certè, quia littora suæ conscientie grauius deturpant, & grauiorem apud Deum merentur pœnam: sed redarguendi sunt cum superbo Pharisæo, quod audeant muliebri vestitu, scilicet; præscriptionis pallio amicti in templum Dei venire, vt ore sine vlla comitate, suauitate; immo cum contemptu aliorum, contemnendo ceremonias extrinsecas; dūm, flectere in faciem, prosterni coram Dei maiestate erubescunt: sed elato animo atq; superbo corporis habitu orare præsumunt, cū tamen cultus Dei extrinsecus non sit negligendus, cū is signum sit interioris erga Deum affectus & deuotionis.

De Vladimiro Rhutenorum Duce strenuo, ferunt Annales, quod ambigua mente in fide eligenda hæreret, cū natio Rhutenica varijs ritibus, sectis, atq; sacrilegijs dedita esset, sollicitatus nihilominus primū à Machometistis, vt ritum pseudomachometicum suscipere; deinde à Iudeis, vt legem Hebraicam: postremo à Græcis, vt Christianam religionem assumeret. tunc vbi nuntios ritus sibi præstatos persuadentes, benignè tractatos atq; magnis muneribus cumulatos dimisit, cum suis Ruthenis quænam fides capessenda esset consultauit: vbi factō consilio placuit ei ad omnes nationes rituum prædictorum nuntios speculatum miti, & cuiuslibet religionis ritum explorari.

Isaia 57.

Vladimirus reiecto Machometismo & Iudaismo Christianam suscepit.

rari. Missi igitur nuntij, ut commissum sibi negotium fideliter peragerent, ritus sollicite explorabant. Et imprimis Machometi ritus plura habens in se tæda & turpia, illico ab eis profanus & turpissimus iudicatus est. Cum verò ingressi essent Constantinopolim, Basilius & Constantinus tunc Græcorum Imperatores, cognito eos speculandi ritus suos gratia illuc venisse, eam Religiosorum vocato, magnam solennitatem instituerunt, & in splendidissimis ornamentis celebritatem Missæ per Patriarcham fieri disposuere, atq; Rhutenorum nuntios ad Kock siam introductos, in loco eminentiori ex quo omnes Ceremonias videre possent, collocarunt. Postea verò splendido conuiuio exceptos, & remuneratos dimiserunt. Reuersi nuntij ad ducem suum Vladimiriū, de singulis ritibus quos viderant rationem dabant, sectamq; Machometicam tanquam spurcissimam contemnendam propositā & repudiandam proponebant, sed Græcorum Christianam amplectendam summopere suaiebant: tantam in milia ipsorum cui intererant referentes, se dulcedinem sensisse, ut pene extra se apti, magis celestis, quam terrenæ solennitati se putauerint adesse. Ad ritum proinde Christianorum suscipiendum omnium procerum sententiæ inclinatae sunt, Vladimiriū quoq; assensit, & baptisma suscepit, existimans, quod sola hæc fides eum cum populo Rhutenico saluare posset, solo demone in aëre reclamante. Nam ad eodē zelo sus in fide Christi optimus iste dux, postea exiit, ut tertio statim anno, ex quo vera fide illuminatus erat, omnia Idola lucos, aras & templa confregit incendit, comminuit, simulachrum verò fulminis, quod præcipua veneratione apud Rhutenos colebatur, ad caudam equi alligatum, spectante multitudine Rhuthenorum, per terram trahi, & in flumen Dnepr: projici mandauit: legibus deniq; cautum fecit, ut omnes populi suo subiecti dominio, relictis ido-

lis, Christi fide & baptismatis characterē se insignirent, sub panis consecrationis bonorum. Si igitur optimus iste dux, ex Ceremonijs externis veram fidem Christianam religionē esse iudicauit, quanto magis oranti Deum homini exprimenda est ceremonia externa, quæ deuotionem eius veram erga Deum o. teniet, & approbet. Nam magis Deus attendit ad personam orantis, quam ad elegantiam orationis. Vnde de Abel offerente sacrificium dicit scriptura. *Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius.* Quasi diceret sacer textus: quia Deus vidit personam offerentem intentioni rectæ, ideo & munera eius acceptauit. Non fuit talis hodiernus Phariseus. Nam licet ascenderit in templum ut oraret, nihil tamen pro seipso petiit, quia perfectum se esse suis meritis arbitratu est. Quidnam enim petierit (inquit D. Augustus: *quæ res in verbis eius, & non inuenies quia non Deum orabat sed se tantummodo laudabat.*

Gen: 4.

S. Aug.

Rupertus

Sed hoc mirabile quomodo displicuit Phariseus Deo, quoniam in ipso statim ingressu ad templum, gratias egit? gratiarum autem actio omnium victimarum maxima & gratissima: nec quidquam Deum magis offendit, quam gratiarum neglectus, dum enim querunt Doctores, quodnam fuerit primum peccatum Adæ in paradiso, propter quod inde eiecitus est: tunc licet communiter id de quo lametamur quotidie putamus causam illius fuisse, quod gustauerit fructum de ligno prohibito; aliam tamen veriorē causam assignat Rupertus, quia scilicet homo post tot beneficia accepta, non egit Deo gratias. Creauerat illum Deus in ætate perfecta, non erat opus expectare vltim rationis iudicij maturi &c. Exornauerat eum sapientiā infusā, dederat illi principatum super omnes creaturas; & tamen illi gratias non egit. Atq; hinc demoni lumpsit occasionem tentandi ipsum peccato inobediētæ, quod

adu-

aduenterit ingratum extitisse? inde non meruit, ne succumberet, auxilium efficacē a Deo accipere, qui vias obstruxerat gratiæ Dei ut dicit Bernardus: Serm: 1. de Euang: *Peremptoria res est ingratitude, hostis gratia, inimica salutis, vias animi obstruit gratia.* Quia ergo ingratitude caput peccatum Adæ, ideo inobediētia impletum remansit, cum pro acceptis tot beneficijs, nullas omnino gratias egisset homo. Cum igitur odor gratissimus. Deo sit, sacrificium laudis, & gratiarum actionis, quomodo Phariseum orantem repudiavit Deus? cum ei gratias ageret? sed reuera & in gratijs agendis ingratus permansit, dum non recte gratias ageret, non enim dixit: Gratias tibi ago, quod non sum raptor, iniustus, adulter, sicut aliqui: verum inquit, sicut sunt ceteri. quasi diceret, me solūmodo excepto, ceteri hominum sunt raptores, iniusti, adulteri &c. Ecce immundum muliebrem vestitum! ecce pallium execrandæ presumptionis! Non est memor impius Phariseus illius sententiæ Salomonis, Proverb: 18. *Iustus prior est accusator sui, non respexit ad rectum Iob, Cap: 9. sic dicentem: Si iustificare me volueris, os meum condemnabit me.* Non est recordatus doctrinæ, quam decantat regius vates Psalm: 142. *Nō intres in iudicium cum seruo tuo Domine quia non iustificaberis in conspectu tuo. omnia uiuens.* Sed quid vnum inuiso Pharisei, Pauci ne sunt modo tales, qui ut se coram Deo & hominibus superbe laudent, proclamant se habere Iob patientiam; & tamen impatienter plerumq; agunt: prædicant obediētiam Abraham, & ne minime quidem Deo morem gerere volunt. Extollunt mansuetudinem Moysis; & tamen & statum, & honorem, & vitam innocentiam, (quod maxime dolendum) etiam in præsentia multorum linguā suā mordaciū carpunt, sed respiciant quæso B. Can: ij sententiā, quam ille in mensa sua quotidie mane surgens scriptam & vespere legebat: *Diffamare cauēq;*

reuocare graue. Tremendum quoddam exemplum ad terrorem superbis detractoribus præ oculis statuunt: vir quidam qui sibi videbatur esse nimium sapiens, sapius in præsentia hominum personæ cuidam honestæ grauius detrahebat, dum autem admoneretur a suo confessario, ut tandem aliquando desisteret allatrare famam hominum. Contempsit illam admonitionem, & ecce inopinatō mortuus repertus est, linguam ultra labia protendens, & dentibus suis eandem in frustra secans. deuotus Confessarius tunc temporis orationibus vacans, viso illo miraculo, petiit quid causæ esset, quod etiam in mortuo homine dentes in linguam propriam sequirent? cui respondit mortuus: Hanc linguam inquit quam viuis ingradentes sine detractōne continere non potui, etiam post mortem per totam æternitatem eandem secare, non desistam, ut quæ famæ innocentium hominum multum obfuit, non tantum igne infernali, sed etiam proprio morsu crucietur. Nec solum post mortem punit Deus detractores, sed etiam in hac vita, nam ante annos circiter 12, ipsemet oculis meis vidi personam magnæ authoritatis, quæ neq; vigilans neq; dormiens labia sua ne vnico momento continere potuit, sed perpetuo illa mouebat, quasi assidue loqui vellet. Non aliam huius tacti suis consanguineis in testamento causam relinquens, nisi quod innocentem hominem grauius in fama lasseret. Proinde nihil magis cauendum homini, quam præsumptuosa detractio, & aliorum contemptus. Nam a pena huius vitij neq; te tuus honor, neq; mundi sapientia liberabit, quia & sapientes lamentabili sua conclusione hanc infelicem ruinam in inferno deplorant. Ergo errauimus a via veritatis. Ac proinde turpe est hac in re Phariseum imitari, & præsumptuose dicere. *Gratias tibi ago. Quia non sum sicut ceteri.* Neq; enim sapientior es Salomone, ut te laudare possis: neq; sanctior quam Iob, ut in tua iustitia cōfidas, nec religiosior Daui-

Horrendum exemplum detractoribus.

Dauid, in cuius animo nusquam hæc elatio fuit. Quia, qui in tali amictu in templum ascendit, ut oret, despicitur à Deo & repellitur, ut pote immundo ornatu mulieris, impudicæ præsumptionis, incedens: sed necessum, ut quisquis Deo placere vult, virgineum induat apparatus, scilicet profundam publicani penitentis humilitatem. Ascendit ille in templum ut oraret, non cum strepitu pōposito, velut elatus Phariseus: sed cū humili & silente gressu, ut tanto facilius Dei clementiam in se prouocaret. Stetit à longè suam indignitatem agnoscens, indignum reputans, ut propius ad altare accederet; qui tã longe à Deo per peccatum recesserat. Sed licet à longè steterit, flamma cum diuinæ gratiæ potenter accendit, quia quò remotior erat, eò magis ipsius gemituum fumus, ad cōcipiendum diuini amoris ignem ascendebat. Non est ausus oculos in cælum leuare, quia timor & verecundia in eo præualuerat, ut potius oculis corporeis terram ubi peccauerat, buam cælum intueretur. Retertus Iacobi lib: 1. in vita Biantis, quòd cum Bias cum quibusdam sceleratis hominibus nauigasset, ortâ tempestate, cæperunt omnes in cælum clamare orando, vota dijs offerendo, & opem atq; auxilium ab eis implorando. Quo viso Philosophus celeriter ad illos accurrens, dixit: *Silete, silete, ne vos hic Lij nauigare sentiant.* Indicare volens, securum magis esse peccatoribus, silendo latere; quàm orando, exclamando, indignationem Dei in se prouocare. Hoc præstitit publicanus, qui non est ausus audacter vocem suam ad Deum leuare, sed turpitudine peccatorum confusus suspirauit, inquiens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* & ecce ne vehementi dolore obrueretur, veniam peccatorum impetrauit, dicente Christo: *Amen dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam.* quia ut inquit Chrysoth: *Benigno Domino sufficiebat sola vincta pulueris.* ideoq; (addit Bernard:) *qui non audebat oculis ad cælum leuare, ipsum cælum ad se inclinauit.* Ecce quanta potentia humilitatis, quæ ad gemitum publicani sua peccata recognoscentis, misericordem subito præstitit Deum: unde sapiens recte de ipsa pronunciat: *Oratio inquit humilitatis se nubes pertrahit, & donec propinquet non consolabitur & non descendet donec altissimus aspiciat.* Ecclesiastici 35. Quamobrè Magnus Cancellarius Parisiensis, meritò humilitatem appellat *Principem & Reginam* propter præcellens eius Bdominium: omnia enim pedibus eius calcantur, per generosum contemptum, ut dicitur Deuteronomij 11. *Omnis locus quem calcauerit pes vester, vester erit.* quid maius, & quàm larum imperium, nihil adeò magni pendere, nulliq; rei subijci. Insuper addit, humilitati tanquàm Principi & Reginæ cuncta intèrre, aduersa quidem ad exercitium & tutelam; prospera verò ad modestiã sobriãq; consolationem. Dicam (inquit ille amplius) *Militant pro ea sui hostes fortissimi.* Nam ex peccatis redditur, cautior, firmior, ac potentior. Immo vide miraculum: ipsa ex morte propria reuiuiscit sapius fortiorq; resurgit. Quod vel ipsiusmet Dauid exemplo palam liquet, quem lapsus humiliorem reddidit, quàm innocentia præstiterat. Triplicè communiter Doctores agnoscunt humilitatem: primò coactam: quæ licet ex se non sit meritoria; quando tamen liberè acceptatur, tunc & necessitas vertitur in virtutem, & habet meritū apud Deum: talis humilitas erat Ioseph illius Patriarchæ de quo cecinit Dauid Psal: 104. *Humiliauerunt in compedibus pedes eius.* Quia ille coactè venundatus erat à fratribus, & in carcere apud Pharaonem coarctatus, quia tamen tolerabat, ideo multa apud Deum meruit, ut etiam Prorex totius Ægypti crearetur. Altera humilitas est spontanea, quam consideratio propriæ vilitatis parit, de qua dicitur Michea 6. *Humilitas tua in meo die tui.* Tertia humilitas est honorifica (ut

Eccl: 35

Gerson:

Deut: 11.

Idem.

Psal: 104

Michea

6.

ea (ut inquit Bernardus) quæ est instar arboris fructifera, nam sicut arbor tantò magis ramos suos versùs terram inclinat & dimittit, quantò pluribus pomis onustior est, ita planè humilitas, tantò magis se despicit, quantò cælestibus donis ac diuinis muneribus cumulatio reddidit. talis humilitas fuit in Beata Virgine, quod eleganter sapientissimus Petrus Rauenna exponit Serm: de Laudibus Virginis, inquiens: *Ecce quam vocauit Angelus Dominam, ipsa se recognoscit & vocat ancillam, quia deuotus animus insus beneficijs ad obsequium crescit, augetur ad gratiam, non ad superbiam intumescit, nec prosilit ad arrogantiam* Hanc virgineam vestem, humilitatem scilicet induat necessum est, qui in anima sua iustificari desiderat, quia si adulterino habitu homo apud Deum comparuerit, non exaudietur. Nam quid causæ, quod Deus in cruce latronem exaudiuit, nisi quia humilitatis decore fulgebat qui publicanum imitatus; videns tot enormia sua scelera, non erat ausus dicere, *Dominè, accipe me in regnum tuum.* Sed tantum: *Memento mei.* quasi vellet dicere: indignus sum tanto præmio, imò potius præstat ut multos annos in hac cruce in pænam delictorum meorum permaneam; verum sufficit mihi, si non obliuiscaris mei. & ecce humilitas latronis, quod petere erubuit, hoc ei diuina misericordia vltro obtulit. Fulgebat simili humilitatis perfectione quædam Princeps Romæ, quæ dùm vehementissimo morbo affligeretur, dùm audiret consilium, ut leuamen aliquod postularet à Christo crucifixo, respondit: *Quomodo postulabo mitigationem dolorum meorum ab illo, qui potius ad patientiam & tolerantiam me hortatur? tot dolores & tandem mortem crudelissimam patienter sustinens.* Sed quod præ magna humilitate petere erubuit, hoc diuina clementia humaniter ipsi præstitit. Immo percurrere si vis totum vetus testamentum, & facile videbis neminem quidpiam à Deo impetrasse, sine humilitatis vir-

Petrus
Rauen:Cur la-
tro in
cruce
exaudir.

rite. Nam imprimis Abraham licet tanta sanctitate conspicuus esset, ut de eo dixerit Spiritus Sanctus: *Non est inuentus similis illi qui conseruaret legem excelsi:* & tamen Deum oraturus prius ita se demittebat in diuino conspectu, ut diceret. *Quomodo loquar ad Dominū meum cum sim puluis & cinis?* Gen: 18. Genes: 18. imò cum tanta humilitate accessit ad orandum, ut rogare nō auderet; sed tantum interrogare. *Quid inquit si minus quinquaginta iusti quinq; fuerint?* Sed modestæ interrogationes tantum valebant, quantum validæ exorationes. Nam Deus inquit ibidem Rupertus: *Singulis enim concedit propositionibus, fortis enim erat vera fortitudine homo qui fortissimum Dominum tenebat.* Hæc autem fortitudo vera, est spiritus humilitatis. Magnus erat in sua perfectione Dauid, dicente ipsomet Domino: *Inueni virum secundum cor meum,* & tamen & hic adeò se humiliavit ut coram Arca Domini luderet. *Ludam inquit & vilior sum plusquam factus sum.* 2. Regum 6. Deniq; in lege Evangelica, 1. Reg: 6. quid perfectius fuit Ioanne Euangelistâ, & tamen ille adeo se demisit, ut diceret. *Non sum dignus ut solnam eius corruam calcementi.* Ioan: 10. Ecce igitur mulierem vobis cum virgine monstrauit, scilicet præsumptione cum Humilitate. Sed vestitus muliebris est immundus, nec vlli in illo in regnum Cælorum patet introitus. Amictus verò virgineus est potens, quia & ipsum Deum de cælo traxit, nimirum humilitatis splendor: hæc enim vincit omnia, & hominem iustificat. Mirum est, quod refert, D. Isidorus lib: 12. Etymol: D. Greg: Gregori lib: 31. Moral: Bercorius &c. quòd Bercori, Rhinoceros siue vnicornis fortissimū & indomitum animal, nulli cedere solitus sit, à nulloq; se capi permittit; cum tamen ei occurrat virgo venusta & humilis, subito eius amore captus, instar melitensis canis ad eam declinat, & omnem ferocitatem deponens in gremio eius mansuescit. Rhinoceros iste æterni Patris filium nobis præ oculis ponit, iuxta illud Psal: 28. *Dile-*

Iacobi

Lucæ 18

Chry-

soth:

S. Bern:

Dilectus meus quemadmodum filius vni-
cornis, cuius tanta est potentia, ut
nullus ei resistere valeat; virgo verò
pulchra, B. V. exprimit: cuius hu-
militeris & pulchritudinis amore ca-
ptus Dei filius, ad virginis vteri gre-
mium declinauit, & mansuetus tactus
est. Hic igitur celestis Rhinoceros,
ut in conscientias vestras descendat,
cum hodierno publicano, hoc virgi-
neo amictu, humilitatis scilicet pul-
chritudine ei occurrat, & dubio pro-
cul, mansionis suae tentorium in ve-
stris cordibus locabit. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO TERTIA.

Amen dico vobis, descendit hic
iustificatus in domum suam
ab illo. Luca 18.

Vnum peccatum multum obstat ad
acquirendam Dei gratiam.

Iuris, & martis dubiam esse alcem
recte proclamant Politici, illis ver-
bis: *incertus iuris, & bellu euentum.*
Quis hoc non videt in illo cruento
Dauidis cum spurio Goliath certamine?
Egressus Goliath in locum certami-
nis, corpore magno, altitudinis
sex cubitorum & palmi, truci vultu,
igne præusta barba, quem videntes
Israëlitæ cyclopem probauere, ita
immanes artus, velut super incudem
exerciti dorso porrigebantur. quin
& mentum à proximo nidore ferru-
gineum, aut forte arte cyclopea in-
clusum, ære haud absumilem, & im-
parem tali opificio monstrabat. Hic
cassi ærea in capite, & lorica squa-
mata in corpore obarmatus; ocreis
æreis in cruribus, & clypeo æreo in
humeris tectus, hastam ferream ma-
nibus gestans, prouocabat singulos
de castris Israëlitæ ad singulare
certamen, clamans: *Eligite virum ex*
vobis & descendat ad singulare certamen
meum. Verum atrox hominis aspe-
ctus visus horridus, insolitusq; inces-
sus, ita Israëlitæ castra timore

Golia-
thi ma-
gnitudo
& appa-
ratus
bellicus

1. Reg. 17

percelluit, ut quisq; ante certamen
palmam concederet aduersario, per-
riculumq; propullare, indecoro fuge
auxilio conaretur, teste sacra pagina,
ibidem: *Omnes Israëlitæ cum vidissent*
virum superbum à facie eius, timentes e-
um. Iam se Goliath victorem ante
certamen iactabat superbus, cum ec-
ce Dauid mapalibus innuctus virtu-
tis suscepit certamen, & gloriosam
sibi credidit mortem, si pro honesta-
te aggressus pugnam occumberet:
Ego inquit, *seruus tuus vadam, & pu-*
gnabo aduersus Philistæum. Refocil-
latus Saul Rex Israëlitæ, proprijs
armis Dauidem loricauit & contra-
aduersarium munivit: *Induit Saul*
Dauid vestimentis suis, & imposuit Ga-
leam arcem super caput eius, & vestiuit
eum lorica. Dauid sub rusticis pa-
storitæ cortice prudentissimus se
experitur in otio ne inexpertus peri-
ret in bello, & cumq; se armis impedi-
tum agnosceret, recusauit inquiens:
Non possum sic incedere, quia non usum
habeo, & deposui ea. Quid ergo, loco
purpure regalis, pastoritium indu-
mentum, pro hasta baculum, pro gla-
dio peram, pro sclopeto quinq; lapi-
des assumpsit. Quis tunc non putaf-
set iam actum esse de vita Dauidis?
Et tamen dicit scriptura sacra: *Præ-*
ualuit Dauid aduersus Philistæum in fun-
da, & lapide, percussitq; Philistæum inter-
fecit. Quomodo obsecro ignis lap-
pis à manu vnius adolecentis, forte
illum gigantem deicere potuit? E-
quidem non manum accendas, sed
vocem inuocantis Deum, quæ sola
valet in expugnabiles hostes euertere.
Dauid paruulus ut vidit Philistæum
armatum, dixit: *Ego venio ad te in no-*
mine Domini exercitus, Dei agminis
Israël: ergo quia Deum inuocauit,
præualuit in Philistæum. Ita resolu-
it S. Chrysostomus homil. 3. de
Dauid, & Saule loquens: *Hæc vox*
barbarum illum, & alienigenam prostra-
uit, eò quod priusquam mitteret lapidem,
eum precationis robore erat aggressus. Et
quid mirari, si vox iusti & furoris miti-
gat, & hostes deiciat. Tanta est in vocis
orantis iusti valentia, ut nullam inue-

ibi em.

Ibidem.

S. Chry-
stostomus:

niat resistentiam, sed hostes deiciat, A
muros euerat, obstruissimam quæq;
claustra referet. Clamabat Elias
3. Reg. 18. *Vinit Dominum, in cuius co-*
spectu sto: si erit annus hic vos, & pluuia
nisi per os meum. Duo sunt mirabilia
in his Prophetæ verbis: vnum, quod
cælum claudat; alterum, quod post
clausum cælum, referendum per vo-
cem suam credat, hoc enim insinuant
verba illa: *Nisi per os meum;* quasi
claustra cælorum duratura fuerit,
vsq; dum os suum Elias aperiret. At
verò ubi Prophetæ os suum aperuerit,
Deumq; inuocauerit, nullum ampli-
us claustrum erit, quod non referre-
tur. Sic fatetur S. Aldhelmus lib. de
Virg. cap. 10. *Spiritus afflatus Elias cali-*
claustra, & nimborum obstacula precibus
patefacit. Mirabar sæpius prece iusto-
rum claustra verbis resignari, hostes
deijci; sed longè mirabilior est clau-
stra, & obstacula cælorum patefieri.
Sonet vox iusti orantis, & nihil est si-
ue in cælo, siue in terra, quod ei non
cedat. Hinc Math. 26. Monebat Is-
vs discipulos suos dicens: *Vigilate,*
et orate, ut non intretis in tentationem.
Et post pusillum dicebat illis: *Dor-*
mite iam, & requiescite. Nunc man-
dat dormire, & requiescere, eos i-
pso, quos paulò ante orare, & vigila-
re mandabat, An certe contrarius si-
bi Deus est in mandatis? si vigiliæ,
& orationes necessariæ sunt ad repel-
lendas tentationes, & ut necessariæ
mandantur, cur iterum mandauit
Christus discipulis dormire, & quie-
scere? Planè sapienter, ubi primò o-
rationes & vigiliæ mandantur fieri,
consequenter & somnus, & quies
proponitur: Nam qui orationibus
ad Deum faciendis inuigilauerit, in-
de tam securè dormire poterit, &
quiescere, cum nihil quod timeat am-
plius restet. Verum ut belli duces
sunt semper incerti victoriæ;
ita non minus in iudicijs humanis v-
traq; litigantium pars anceps hæret,
in cuiusnam fauorem iudex sen-
tentiam laturus sit. Actor videtur
pro se certa habere documenta, ratio-
nes sufficientes, instructiones opti-

3. Reg.
18.

S. Ald-
helmus

Matth. 26

mas, triumphat, victorem se fore glo-
riatur, & interim causâ suâ cadit.
Reus verò malum suum præsentens,
Iudicis & Assessorum gratiâ implorat,
animumq; miserabili sua persona &
condicione emollic ac deuincit, cau-
samq; lucratur. Ergo non solum mar-
tis, sed etiam iuris dubius euentus:
quia plerumq; melior est fauor iudi-
cis; quàm lex codicis. Cæterum
quod Politici de Marte & Iure afir-
mant, hoc ego in Ecclesia Christi ad
oculum spectro, quando de nobis si-
mul Ecclesiam Dei ad orantium in-
gressis, vnus nimirum publicanus iu-
stificationem consequitur; alter id
est Phariseus repudiatur; qui tamen
ieiunans, orans, decimans, se gratiæ
Dei propiore existimabat, inquit:
ieiunio hic in sabbatho, decimas de omnib;
quæ possideo. Et quæ obsecro pernici-
es potest esse in ieiunatore, in scelera
persecutore? Dicant alij, quod vo-
lunt, meâ sententiâ inde ruina ruina,
inde repudiatio Pharisei processit;
quia dum se supra alios efferret, vnio-
nem cum illis rumpebat. Colligo id
ex Iacobo Patriarcha: hic post lon-
gas fames, post æstus, post vigiliæ,
post incredibiles labores pro Deo, &
virtute exantlatos, dicebat: *Ego cō-*
gregor ad populum meum: Nihil sibi su-
pra populares quousvis adscribens, in-
nullo se à populari vel minimo di-
scernens, propter quod laudem me-
ruit apud Deum: quoniam illa præ-
stantissima virtus est, quæ vnionem
& concordiam cum alijs præferret.
At verò fastuosus Phariseus, solutis
decimis, & ieiunijs clarus, nihil ma-
gis optabat, quàm se ab alijs omni-
bus seiungere, dicens: *Non sum sicut*
ceteri hominum. Vbi ita se extollebat,
ut veller ab omnibus discerni, ab o-
mnibus separari, & seiungi, factus co-
ritus criminis mundi, ut solus ipse
effulgeret. Componite modo Phari-
sæum hunc cum Iacobo. Phariseus
binis ieiunijs sabbathi adeo insolē-
scebat, ut nullius societatem admittē-
teret: Iacob verò post mille inedia,
post vigiliæ, post peregrinationes,
post diuturnam iniuriarum sustinen-
tiam,

Luca 18.

Gen. 49.

D d

tiam,

tiam, ita se aestimabat, ut pro magno haberet, cum quibusvis popularibus suis coniungi. Cur tot laboribus clarus non optaret aliquid supra populum? cur non potius expectabat efferrī supra populares? Profecto quia vñionem, qua sese populo adiungebat, congregabat, prae oculis habens, ut hanc seruaret cum omnibus, & ideo nil amplius requirebat. Iustus enim nihil in omnibus virtutum operibus praestantius putat: quam si vñionem & cōcordiam seruet cum alijs etiam intimis. Ubi Propheta vox peruenit ad Regem Ninive, ita de mandato Regis clamabat praeo: *Hominēs, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quidquam.* Ionæ 3. ad quod ieiunium statim desit ira Dei. Ieiunantes autem Israhēlitas minimē Deus exaudiuit, ipsi smet querulantibus, Isaie 2. saie 2. *Quare ieiunauimus, & non aspexisti, humiliuimus animas nostras, & nefecisti?* Sanē: quia Ninuitæ etiam Principes & clarissimi viri, hoc in suo ieiunio maximē curabant, ut sese popularibus etiam vilissimis adiungerēt, ut magni fieret inter omnes concordia & vñitio; Israhēlitas autem e contra in ieiunijs suis querebant, vnde se ab alijs discernere, & alios despicere, ac de praelatione pugnarent quotidie. Hinc displicuit Israhēlis ieiunium, & Ninuitarum placuit, ob mutuam vñitatem seruata: Hæc est mens S. Cyrilli Alexandrini in Ionom. *Sapientes inquit, non parum Ninuite, qui uno animo nequitiam ieiunio abigere nituntur. Hic namq; sincerus & inculpatus penitentia modus fuerit. Quomodo verò Israhēlitis modus verum impetritum, nonnunquam rationi minimē consentaneam, profanamq; inediam suscipiebat, Deum Propheta precipit exaltare vocem, & illū nuntiare, non tale ieiunium se elogisse. Causam ipse exprimit, non subiungens: in diebus enim ieiuniorum vestrorum, inuenitis voluntates vestras, in iudicijs & pugnas ieiunatis. Ieiunabat ergo Phariseus, sed quia iudicabat, & contemnebat alios: Non sum sicut ceteri, ipsumq; publicanum humilem, condemnabat, volens se omnino ab*

illo diuidere, nec vñionem cum alijs seruare, ideo ob hoc peccatum repudiatus, & in exemplum reproborum datus est. Proinde ex hac occasione meritō considerabimus, quanto impedimento & nocumento etiam vñicum peccatum homini, apud Deum esse soleat.

Concors est omnium Theologorum sententia, vñum peccatum posse esse causam alterius, idq; in omni genere causæ. In primis in genere causæ efficientis, seu mouentis tam secundum se, ut dūm quis ex vno actu humāo disponitur ad similem facilius committendum; quam per accidens. Nam dum homo per vñum peccatum amittit gratiam, aut verecundiam, vel quidpiam aliud retrahēs a peccato, ex hoc incidit in aliud, & sic primum peccatum est causa secundæ per accidens. Præterea, in genere causæ materiali, vñum peccatum est causa alterius, v. g. Si quis committat fornicationem propter furtum, tunc fornicatio habet se materiale; furtum verò vñ formale. Cæterum, quando vñum peccatum dicitur esse causa alterius per se, eod quod producat dispositionem, aut habitum inclinantem ad ipsum, hoc nō debet intelligi de causa per se in rigore: quia habitus productus non pendet in operando ab actibus præcedentibus. Sic propter hanc rationem, auus non dicitur per se causa nepotis. Sed debet intelligi de causa per se latē sumpta, ad quam sufficit, quod concurrat ad entitatem effectus saltem mediata, id est, producendo causam, quæ immediate concurrat: quoniam hæc causa comparata cum ea, quæ solūm concurrat remouendo prohibēs, potest dici causa per se. Si ergo vñ peccatum potest esse causa peccati, quid mirum, quod Phariseus, peccatum superbiæ in sua oratione committens gratiam Dei non sit assecutus, cum hæc simul cum peccato, vñ pote sibi incōpossibili stare nequeat. Hoc olim superbo & deplorato Phariseo, imprecatus fuisse videtur Dauid Psalm: 108. dicens: *oratio eius sicut*

Vñum peccatum est, causa alterius.

at in peccatum. Quando enim oratio fidelium remedium solet esse peccatorum, magni, & insueti supplicij est argumentum, quod inde eructent peccata, & miseriæ, vnde sperabatur remedium. Pulchrē D. Ambrosius lib: de Abel cap: 9. hac de re discursit: *An nescis, quā graue sit in oratione contrahere peccatum, ubi speras remedium? Certē Dominum per Prophetam docuit hoc graue esse maledictum, dicens: Et oratio eius fiat in peccatum.* Quis hoc non videt in proditore Christi? qui & mensæ eius in vltima cœna accubuit, & in horto cum cohorte militum veniens, Christum osculatus amice salutauit; & tamen omnia eius facta in peccatum abiēre.

Verum quomodo, obsecro in sua oratione peccauit Phariseus dicens: *Gratias tibi ago, quia non sum sicut ceteri homines: ieiuno bis in sabbato, decimas de omnium, quæ possideo: quoniam veradixit?* Respondet incertus Auctor: *Non est inquit, reprehensibile, quod ipse Deo pro beneficijs gratias egerit, quod etiam bis in hebdomada ieiunauerit, quod etiam decimas de omnibus de derit. Sed manifestum est Phariseum omnia sibi destruxisse, quia cuncta dixit per superbiam, & arrogantiam.* Quia ergo de ieiunijs, & rebus sacris, non vtilitatem, non lucrum animæ, sed ostentationē sui peruersus captabat, ideo grauius peccauit. Sic censet S. Chrysosthomus Serm: 7. *Enatali inquit, ieiunij pelagus, & in ipso portu ieiunij naufragasti: quia non comparasti lucrum, sed mercatus es vanitatem, qui de Dei credito humanum negotium peregristi.* Quibus S. Doctor ostendit, manifestum reprobationis opus esse, dum quispiam de Spiritus sancti gratijs, & fauoribus, de rebus diuinis, ac de earum credito, negotia peragit temporalia, non vtilitatem animæ, sed ostentationem sui captans.

Ergo Phariseus pro beneficijs Deo gratias agens, suaq; ieiunia, & decimarum solutionem pronuntians, peccatum superbiæ commisit? Nonne etiam Iob virtutes suas, & egregia facta coram Deo publicabat;

& coram hominibus, cap: 29. v. 14. loquens: *Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimento, & diademate iudicio meo. Oculi mei cæci, & pes claudus, pater etiam pauperum: & tamen inde nullum ei imputatum est peccatum.* Fateor Iobum non peccasse, suas virtutes euulgando, quia hoc faciebat, vñ famæ suæ apud amicos extremē periclitati succurreret, & falso sibi impostas criminationes, debitam de bono nomine curam habens, propulsaret. Quod ingeniosē obseruans S. Isidorus Pelusiota lib: 3. Epist: 279. vbi dubitationem hanc præmittens: *Rebementer tibi mirum videri dixisti, quidnam sit causa, quomobrem Phariseus ob verborum arrogantiam apud Deum offenderit: Iob verò qui plura, & sublimiora dixit, gloriam assecutus sit.* Ita respondet: *Phariseus ille, quia nemine concitante de se magnifica prædicabat, aliusq; quā vñuersum terrarum orbis de se sentiebat, meritis in Dei offensionem incidit, siquidem superbia morbo laborabat.* At qui in gloria & splendore est, virtutes suas occultat: cum autem maledictis incessitur, ut illatas criminationes, propulset commemorat, (quemadmodū clarus ille, atq; omni laude præstantior Iobum fecit) ab omni culpa remotus est. Nimirum optimo merito providebat bona Iob non solū coram Deo, sed etiā coram hominibus: nec integra tantūm, sed etiam sapienti, & splendenti pulchritudine famam volebat habere propitiam. Eleganter id adnotat D. Ambrosius lib: 2. Offic: cap: 7. vbi postquā dixisset, *nihil tam vtile, quā diligere, nihil tam inuile, quā non amari.* Nam odio haberi, exitiale, ac nimis capitale arbitror. Staturq; subiungit: *Itaq; id agamus, ut omni sedulitate commendemus existimationem opinionemq; nostram.* Quia nimirum cuiusvis pulchritudo, non interna solū virtutis; sed externa etiam honestæ existimationis, & boni nominis venustate constat.

Et ratio manifesta huius veritatis est: quia illi, qui foris sunt, fidei nostræ bonitatem, & Euangelicæ doctrinæ

Iob: 18

Isidorus Pelusiota.

S. Ambrosius.

Psalm: 108. at in

S. Greg.
Nazian:

doctrinae veritatem, non aliunde; quam ex honestate fame nostrae metiuntur. Auctore D. Gregorio Nazianzeno Orat: de Episcopis, ubi sic loquitur: *At extraneus quispiam nequit bonitatem fidei nostrae aliter definire, ac metiri, quam honestate fama: ac sua quidem facinora prorsus non computat, tuorum vero acerbum est accusator.* Hinc illud S. Augustini Tract: 30. in Ioan: pronuntiatum: *Bonus odor, fama bona est.* Pulcherrima igitur est hominis conditio, quam nullae opiniones suspensa infamant, nec elegantior vlla, quam bonae opinionis forma. Non culpatur itaque; Iob virtutes suas euulgans, quia hoc fecit necessitate compulsum ne bonacius fama, ne honor, quo post vitam nihil carius, in malam apud homines existimationem deueniret. Hoc autem in Phariseo execrandum fuit, quia in famam laborabat ut sibi & alijs inaniter placeret, ideoque in superbiam elatus, omnibus praeferrere voluit, atque ob hoc arrogantiæ peccatum Dei gratiam non obtinuit.

Enimvero etiam vnum peccatum, potissimum arrogantiæ adeo malignantis naturae est, ut omne Dei donum homini eripiat. Quod probe sciens D. Paulus, ad hebraeos loquebatur: *Contemplantur ne quis dedit gratia Dei.* Quibus verbis tota Hebraeorum Ecclesiam serio monuit D. Paulus, ut minimam malitiæ radicem surgentem diligenter caueret, ne ab illa inficeretur: quoniam e re omnium est, sollicitè curare singulorum in bono constantiam, & mali cuiusvis extirpationem, eò quod modicum malitiæ fermentum ad totam massam pertineat. Hoc D. Paulus loco citato sequentibus verbis intendebat, subiungens: *ne quae radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.* Vnde lectio Syriaca utraque; Apostoli verba ita exponit: *Et caute, ne quis reperiat inter vos expers gratia Dei, vel ne quae radix amaritudinis producat filium, & perturbet vos, eoque multi contaminentur.* Alludens ad exitiale aliquod virus, quod ingenti aquae,

vel cuiuscunque; alterius liquoris porioni admixtum, totum inficit, atque corrumpit. Huc respexit Salomon Ecclesiastæ 10 v. 1. inquit: *Musca morientes perdunt suauitatem vnguenti.* Septuaginta exponunt: *Putrefaciunt compositionem suauitatis.* Sicut ergo muscarum morientium putredo destruit suauitatem vnguenti, quanto magis vnum etiam peccatum, destruit in homine totam diuinæ gratiae pulchritudinem.

Audite Salomonem loquentem Ecclesiastæ 9. v. 18. *Qui in uno peccauit, multa bona perdet.* Paraphrastes chaldaeus, pro istis verbis, multa bona perdet, legit: *Occasionem affert, ut perdat bonum magnum ex mundo.* Quoniam autem modò id fieri possit? Respondet S. Hieronymus, quia malus mixtus bonos contaminat plurimos: nam pulcherrimae mundi, aut Ecclesiae, aut familiae imagini, sedam iniicit maculam, qua totus illius splendor, & pulchritudo depereat, ut plerumque euenire videmus. Quid igitur in tali facto opus sit? meo iudicio, praestat vnum praescindere membrum, ne reliqua omnia inficiat. Praestat vnum hominem excludi, & ab aliorum consortio rescari, ne prauis moribus plures corrumperet. Hoc exemplum dedit nobis Dominus Deus, quando ut pauculos incolumnes redderet, omnes homines, vniuersamque hominum generationem funditus delere, & aquarum diluuium obruere, minime dubitauit. Ingeniosè id pensitante S. Chrysosthomus homil: 22. in Genes. *Possere inquit, prouidit, cum malitia fermentum sustulit, & magister iniquitatis.* Accendite, quanta cura, quanta prouidentia isto diuisionis gladio Dominus usus sit, quamque ad viuum putrida membra vellet rescari, qui quotquot prauitate sua alios inficere poterant, licet multos, licet plures, licet omnes penè homines, e medio sustulit, ut malitiæ fermentum ab exiguae massae vicinia submoueret. Quis ergo iam dubitabit, modicum malum, siue fermentum collere, ut totam familiae seu congrega-

Ecclesiastæ
10.
LXX.Ecclesiastæ
9.
Chaldæi:

S. Hieronymus

S. Chrysostomus

S. Ambrosius.

gationis massam incolumem seruet.

Sed forsitan, cum putridum membrum praecidendum, fratremque discordantem, ac secretorum diuulgatorem, praecidendum, atque ab aliorum societate ad coruos proijciendum audis, non leui cruciaris scrupulo, hanc seueritatem cum clementia, & bonitate, non bene se gerere coniectans, & a visceribus misericordiae alienam esse iudicans. Verum, audi Origenem homil: 7. in Iosue, qui dicit: *Qua est ista bonitas? Qua est ista misericordia? vni parcere, & omnes in discrimen adducere? polluitur enim ex vno peccatore populus, sicut ex vna ovis morbidus grex vniuersus inficitur; sic etiam vno vel fornicante, vel aliud quodcunque scelus committente, plebs vniuersa polluitur.* Magis adhuc eandem veritatem urget D. Bernardus Epist: 102. ad quendam Abbatem ita scribens: *Ne timeas esse contra charitatem, si vnius resectione scandalum multorum recompen-saueris pace, quippe qui sua forte malitia, fratrum habitantium turbare facile poterat vniuersitatem.* Statimque paulò inferius subdit: *Melius est enim ut pereat vnus, quam vniuersa.* Imò verò ad misericordiam id potius, quam ad seueritatem pertinere, & singulare misericordiae opus esse, dum pluribus, quam vni consulitur, docet S. Augustinus tum in regula, tum Serm: 1. de institutione regularis vitae ad eremitas: *Non enim inquit, hoc sit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat.* Optime equidem fit quando tempestiue toti familiae prospicitur, quando lues certo in teritū grassatura de medio aufertur.

Vultis vltius documentum? conijcite quæso oculos in illam metanauiculam in qua Christus Dominus cum discipulis vehebatur, eamque fluctibus penè submersam consideratè. Sic enim de illa satur euangelista Matth: 8. v. 24. *Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus.* Quam obsecro censetis tanti causam periculi? qualemue insurgentium fluctuum putatis originem, nisi vnius scelerati hominis praesen-

tiam, Iudae nimirum proditoris, qui ibi aderat. Ita resoluit S. Ambrosius lib: 4. in Lucam loquens: *Et simul ta illic discipulorum merita nauigabant, tamen ea, adhuc perfidia proditoris agitata. In utraque Petrus, sed qui sui meriti firmus est, turbatus alienus.* Opportune satis: nam quo viuaciori penicillo discriminis magnitudo à prauo socio adueniens poterat depingi? cum omnium discipulorum merita, ipsamque firmissimam Petri fortitudinem, vnus Iudas turbare atque in grauem discriminis formidinem vocare potuerit? Dicit S. Ambrosius: *Qui suis meritis firmus est, turbatur alienus.* Quasi diceret: Non sufficit propriorum meritum firmitas, ubi mal. exempli praesentia adest; quoniam hæc omnia labefactare, & corrumpere consuevit. Hinc S. Isidorus Pelusiota, cum monachum quendam in certa vitia prolapsum, suo Abbati commendaret, ita misericordiae opus prudentiae sale condidit: *Nostra causa velim, ipsi veniam tribuas, si autem is est, qui venia, & indulgentia minime melior fiat: nolim, ille fructum ex literis nostris vllum capiat, verum è fratrum tranquillitate ablegatur, ne tumidos fluctus, ac vertigines placidè ac quietis ipsorum moribus exerceat. Nam hoc quoque lex nobis sub parabola cortice praescribit, cum eos qui lepra laborabant, extra castra emittit.* Ergo minime charitas læditur, quando homo improbus, magnas in communitate turbas excitans, concordiam inter alios discindens, famam multorum lacerans, bonum commune euerrens, ac omnia suisque deique confundens, è numero confratrum proscibitur, ac velut membrum putridum eiicitur, cum propter vnum iniquum turbatorem, propter vnum peccatorem, multa bona deperdantur.

Educto de captiuitatis compedibus Hebraeorum populo, aquarum volumina transire impediabant: Aegyptij fugientium tergis iamiam insistentes, validis clamoribus insultabant: medius populus inter Aegyptios mucrones, & profundos maris fluctus, nec fugere poterat, nec reuerti.

S. Isidorus.

Quam acri metu breue libertatis tempus compenlarunt Israelitæ! o quam cito captiuitatis dolorem iterandum expauerunt! Quid tunc afflictus Moyſes agere debuit? clamor ſilencio cæleſte auxilium depoſcebat, & à tantis populū exolui periculis obnixè petebat: *Dixit Dominus ad Moyſen: quid clamas ad me? Loquere filiis Iſraël, ut proficiſcantur: tu autē eleua virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & diuide illud, ut gradiantur filij Iſrael in medium mari per ſiccum.* Procinus nulla interpoſita mora Moyſes percuffit mare, & ſtatim aquarum fluctus ſaluo liquore ſuſpēſi ſunt in muros. Ait ſacer textus: *Cum extendiſſet Moſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus ſtante vento vehemente, & vrente tota nocte, & vertit in ſiccum, diuiſa q̄q̄ eſt aqua.* Tranſite hinc pauliſper mecum cogitatione ad aliud miraculum Numeror: 20. Poſtquā eduxerat Moyſes populū de ſolitudine, ardens viscera fatigati populī ſitis depaſcebatur, iuſſus eſt Moyſes aquam Dei nomine à petra expoſcere: *Loquimini ad petram coram eū, & illa dabit aquas.* Cæpit dubitare Moyſes aſterioribus verbis obiurgans populū: *Audite rebelles, & increduli, num de petra hac vobis aquam poterimus elicere?* Statimq; Deus illam diſſidentiam ægrè ferens reſpondit Moyſi & Aaroni: *Quia non credidiſti mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſraël, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.* O quam amarum erat ſupplicium, poſt longiſſimos itineris prolixi labores, in ipſo terræ aditu, telluris mulſari ingreſſu. Sic plerūq; contingit in rebus humanis, poſt anxios alicuius rei conatus, & diuexatos diuturniori tempore affectus, infelicitatis limine deſicere, opratiſq; morte contradicere. Verū inquiramus ſi placet, quæ tantæ indignationis cauſa fuerit, ut ſtatim Moyſes populī regimine interdiccretur, qui poſt homicidium inducem populī ſaluatus fuerat. Equidem ſi humano cauſæ trutinandæ ſotent iudicio, multò grauius deliquiſſe

A videbatur Moyſes, occidēs hominē, quā in educēda de petra aqua hæſitās. Rationem hanc aliqui assignant, quia Moyſes poſt educēdam de petra aquā, Deum non honorauit, ſed ſuæ neſcio quid potentiz imprudenter adſcripſit, loquens: *Nunquid poterimus de petra hac vobis aquam elicere?* quaſi diceret cum Aaron: *Dexteræ noſtræ, quæ fluctus maris frænauerunt, quæ iā olim elicuerunt de petra vndas, & modò elicere valebunt aquas.* Dum ergo utrūq; miraculi laudem ſibi adſcriberent, mox & virtutem ad vltiora miracula eneruarunt, & gratiæ quodammodo vires infirmarunt. Hoc innuit Abulenſis in citatum locum, ita ſcribens: *Loquitur Moyſes in perſona ſua, & Aaron, qui ambo ad hoc miſſi ſunt, eſt ſenſus, quaſi dicat: Nos nō poſſumus virtute noſtra educere aquam de lapide: quare ergo contra nos murmuratis? vel aliter, quo ſit iſtud verbum dubium, & exponibile ad omnem euentū: ut ſi dicentibus Moyſe, & Aaron, verbū iſtud fluere aqua, intelligeretur: Nunquid de petra hac poterimus vobis aquam elicere? id eſt vos increduli, & rebelles, putabatis, quod non poſſemus vobis educere aquam de lapide: ſed educere potuimus.* Sux potentia, & dexteritati in aquarum elicentia aliquantulum blanditus eſt moyſes, ideo & ſententia mulſatus, ut nouerimus, quomodo ſuperba iactatio vires eneruet.

Alij cenſent, Moyſen ideo munere priuatum fuiſſe, quod populū Dei incredulum, ac rebellem vocaſſet, loquens ad eos. *Audite rebelles, & increduli.* Num: 24. v. 10. Cuius in populū inuectionis appendix fuit muneris interdictio, & dignitatis ablatio: *Non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.* En quanta poena, populī regimine interdicetur. Moyſes, quia exaſit in Hebræorum honorem: quia grauius eſt famam lædere, quā vitam abſcindere. Pulchrè S. Ephrem id expreſſit de linguæ malo ita loquens: *Plurimū licet ſignū clariſſet Moyſes, ubi modicè linguā lapſus eſt, è terra promiſſionis excidit. Magnum & horrendum mare eſt viam*

Abulenſis

Num: 24.

S. Ephrē.

præcludere non potuit; ſed verbum ini-
quum ab eo prolutum, velut murus ali-
quid ipſi obſtitit, ne vltius progredi poſ-
ſet. Facilius certè ferunt homines manu lacerari, quā contumelijs ſeriri. Prodeat huius veritatis eximius teſtis David. Hic multa in Saul. Beneficia contulerat; quæ tamen non promeruerunt gratiam, imò potiùs Regis inflammant iram. Ad necem pauperculus quærebatur, & Saul ira percitus, ut implacabili mēderetur odio, vnico ſalutis ſuæ aduerſabatur remedio: haſtam in Davidē claculatus eſt, & vitam auferre molitus: *Tenebat Saul lanceam, & miſit eam putant, quod conſigere poſſit David cum pariete.* Quid tunc? David, qui impurato ſpiritu abigendo modulatam adhibuerat lyram, inuidentiæ quoq; adhibuit diſtantiā: & licet cantu abegiſſet impuram & gehennalem furiam, nullis artibus potuit medicare inuidentiā. In montibus perquirebatur, inueſtigabatur in ſyluis, cogebatur errare in campis: ſed iuſtitia oculus ſpeculator de ſuper adſtans, innocentis David miſeratus labores, in manus eius tradidit inimicum. Cæterum generoſum Davidis peccus, & non niſi gratiæ ſeruire natum, pepercit hoſti, necemq; ſuſpirantis curam egit: *Nolui inquit, extendere manum meam in te.* Tranſite pauliſper hinc, ad aliud eiſdem Davidis factum, cū Nabalem per miſtros rogaret, ut famelico eius comitatu ſuccurreret; ille verò ut poſte homo agreſtis abegiſſet, armis ſuos milites iuſſit muniri, properauitq; memoriā Nabalis abraſurus, aiens: *Accingatur vnusquiſq; gladio ſuo.* Quid cauſa? David Sauli telum contorquenti pepercit: in Nabalē autem oibos negantem ardenti furore inſurrexit: *Hæc faciat Deus inimicū David, & hæc addat, ſi reliquero de omnibus, quæ ad ipſum pertinent, vſq; mane mingerem ad parietem.* Cauſam aperte inuuit ſacer textus, referens Nabalum Davidis mores abroſiſſe, & famam oblocutionis maculis deni-

graffe, dum diceret: *Quis eſt David, & quis eſt filius Iſai?* Hodie increbuerūt ſerui, qui fugiunt Dominos ſuos. Quaſi blatraret, David prædonum, ac iura inſtrumentum patronus Rempublicam turbat, & omnia moribus peruerſis inquietat. Idcirco acerbius Davidi fuit linguæ telum, quā manus pilum, ut facile necem molienti indulſerit: milites autem in iacientem probra obarmarunt, ut hinc diſcāt superiores frænare linguam, ac reuenter etiam cum inferioribus agere, non verbis contumeliſis adurere.

Mihi tamen verior ſententia videtur, Moyſen ob ſolam incredulitatem regimine populī, & ingreſſu terræ promiſſæ punitum fuiſſe. Sic enim aperte dicit ſacer textus, Numer: 20. v. 12. *Quia non credidiſti mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſraël, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.* Ergo Moyſes licet magna merita habuerit, propter vnum in credulitatis peccatum, omnia amiſit.

Dicit Petrus Damianus lib: 6. Epist: 3. *Mare grande, & tremendum, viam præcludere non potuit Moyſi, & vnicum quidem verbum obſuit.* Clariùs adhuc S. Ephrem: *Licet multū miraculū, & ſignū clariſſet, tamen modicè lingua lapſum omnia perdidit.* Et hoc verum eſſe, colligo ex abſentia Iofue, qui eo tēpore, quo Moyſes diſſidebat, ſe aquā de Petra educere poſſe, non adfuit; cū tamē ipſe Deus, Iofue ſocium Moyſis indiuiſibilem, & miniſtrum, ubiq; præſto aſſiſtentem appellauerit. Deutor: 1. inquiens ad Moyſen: *Joſue filius nūn miniſter tuus.* Per quod Deus innuere voluit, ita Iofue familiarem fuiſſe Moyſi, & præcipuum eius miniſtrum, quod in omnibus eius rectè factis inueniretur primus, & vnicus, in malis autem nullus, in quo tota perfectio veri miniſtri conſiſtit. Quando enim Amalechitæ expugnandi erant, ibi Iofue adfuit Moyſi. Exodi 17. v. 10. *Fecit Iofue, ut locutus erat Moyſes, & pugnavit contra Amalec.* Quando in montem aſcenderat Moyſes accepturus legē, ibi adfuit Iofue.

Numer: 20.
v. 12.Petrus
Damianus

S. Ephrē.

Deutor:
1.Veri mi-
niſtri
quæ per-
fectio.

Exodi 17.

Exodi 32. Audiens autem Iosue tumultum populi vociferantis; dixit ad Moysen: *Vultum pugne auditur in castris.* Quando Moyses offensam incurrit ad aquas contradictionis, & priuatus est à Deo ingressu terre promissionis, ibi nulla mentio fit Iosue, sed solius Aaronis: Numer: 20. *Dixit Dominus ad Moysen, & Aaron: Quia non credidisti mihi &c.*

Et cur quæso Iosue qui nunquam à latere Moysis descendebat, in præsentem non memoratur? sanè quia in præsentem Moyses non credebatur Deo, sed infidelis extitit, ad suamq; infidelitatem rapuit Aaronem fratrem, verum non rapuit Iosue qui ut in præclare gestis primus, & vnicus ei assistebat; ita in malè actis nusquam inuentus est. Ingeniosè id edisseruit S. Ambrosius lib: 12. Orlic: 20. in hunc modum scribens: *Dicitur, cum in eius tabernaculo, (puta Moysis) & videretur maiestas Domini, solus erat in tabernaculo Iesus naue, Moyses cum Deo loquebatur, Iesus pariter nube tegebatur facie. Presbyteri, & populi deorsum stabant, Iesus cum Moysen ad accipiendam legem ascendeat. Cum columna nubis descenderet, & loqueretur cum Moysen, quasi fidem adstabat minister. Vbiq; igitur inter admiranda opera sancti Moysi indiduius adherere. Vnde factum est, ut quod Moysi negatum est, solus eligeretur, ut populum introduceret in terram promissionis. Moyses itaq; mulctatus, est negatione ingrediendæ terræ promissionis, quam mulctam Iosue euasit. Præclatus sanè minister, qui nunquam non Moysen secutus fuit, nisi vbi Moyses deliquit, & meruit repulsam. In tabernaculo, in oraculo, in monte, in nube, vbi quid Dei, & virtutis agebatur, fidissimus Iosue ministrabat Moysi, eiusq; lateri adhaerebat. Vbi autem ventum est ad aquas contradictionis, propter quas Moyses incurrit offensam, & negatum est illi, ut cum populo pergeret: ibi alia via iuit Iosue, solusq; sine Moysen in via Domini stetit.*

Audite hæc Principum ministri, auscultate Magnatum, & quorumuis

A Heroum serui, & discite perfectissimè ministrorum munus impleri, quando suos Dominos in bonis operibus sequuntur; in malis autem deserunt. Talis fuit Abdias Achabi Regis minister, & vniuersæ domus eius dispensator. De quo dicit scriptura sacra: 3. Reg: 18. *Abdias autem timebat Dominum valde. Nam cum interficeret Iezabel Prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, & abscondit eos quinquagenos in speluncis, & pauit eos pane, & aqua.* B *Dixit ergo Achab ad Abdiam: vade in terram ad vniuersos fontes aquarum, & in cunctas valles, si forte possimus inuenire herbam, & saluare equos, & mulos, & non penitus iumenta intereant.* O quam bonus minister, vocatus Abdias à Rege, præsto fuit, mandatum sine mora executus est, omnia loca peragrat, ut Regi morem gereret. Nihilominus tam fidelis minister Regis, tam sedulus in exequendis eius mandatis, vbi Prophetarum persecutio, & interfectio mandabatur, longissimè absuit à Regis decretis, quin potius ipse protegebat, & sustentabat Prophetas. Dicit Theodoretus¹ Serm: 8. de Proud: *Regibus Abdias seruient, & officium quoddam ab illis commissum administrans, non modo heriliæ vestigia secutus non est, sed longè altius ab his viam est ingressus. Nam illi contra Dei Prophetas insipientes, omnes mactari praeceperant. Hic vero prophanos Dominorum conatus oppugnabat, centumq; Prophetas in speluncis abscondit alebat. Et in his quidem quibus Deum oppugnabatur, nequaquam debitum officium heri suis detulit.* Profectò dignus laude Abdias, qui dum bona peragenda erant, atq; iusta, ipse primus, ipse obsequerissimus inueniebatur, etiam si vniuersa fuisset peragrandæ terra. Ac verò vbi iniusta mandari aduerteret, nec dominos reuererebatur, nec agnoscebat.

Vtinam ita se gerant omnes ministri Regum, Principum, Magnatū: utinam ita se gerere liceat ministris per Reges, & dominos suos; equidem repleverentur aulae, curiae, ac domus optimis ministerijs. Hæc esset felici-

Theodoretus:

Cassiodorus:

felicitas dominorum, hæc seruorum fortuna, quam in Telonico ministro, & Athalarico Rege extollebat Cassiodorus 8. Varia: 9. loquens: *Tecum patris certa, secum belli dubia conferebat Rex, & quod apud sapientes Reges singulare munus est, ille subiectum ad omnia securè tibi pectoris pandebat arcana.* Tu tamen nullos responsis fallabas ambiguos. Amos in audiendo patientiam, in suggestionem veritatem: *sapere quæ ad eum falsa perueniant, rectè studio corriperebas, & quod rarum confidentia genus est, interdum resistebas contra vota Principis, sed pro opinione rectorum.* Patiebatur enim ille, inuictus præiis pro sua fama superari, & dulcis erat iusto Principi rationabilis contrarietas obsequentis. Magna certe laus, & Regis veritatis amantis, & ministri non nisi vera & iusta consulētist quibus enim alijs coloribus optimus Rex, & bonus minister, delineari possit? Optimi Regis est, rationabilem contrarietatem à ministro benigna aure suscipere; boni pariter ministri est, in omnibus promptè obsequi, in erroribus oblectari.

2. Reg: 11

Naas Rex Ammonitarum fecerat expeditionem aduersus Jabes Galaad ciues, qui cum dura obsidione pressi coangustarentur, septem dierum deposcebant inducias, quibus transactis ciuitatis gazas traderent. *Concede nobis septem dies, ut mittamus nuntios ad vniuersos filios Israël, & si non fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te.* S. Gregorius cœlesti acuminis pollens, historiam hanc ad mores ita adaptat, per labes intelligens afflictas & exsiccatas oblectamentis à dæmonæ animas, quæ dum contra virtutem continuè alliciuntur, carnis imbecillitatem expertæ, virtutisq; studiosissimæ inducias perunt, & post dies septem se afflictionem, laborisq; ciuitatem relicturas seriò ad speciem promittunt, non quòd virtutem deserere cupiant, sed ne corpus omni delectatione negata fatiscat. Itaq; exigui temporis petunt inducias, ut poenitentiae molestias prosequantur. Pulchrè id citatus D. Greg: elucidat, in citatum locum: *Qui sunt inquit habitatores la-*

ber, id est, exsiccata, nisi qui castigationem extenuata carnis, in longo, habent usu virtutis. Et paulò post subdit: *Quo in loco notandum est, quia ad Naas egredi sub conditione promittunt: sed verbum manibus sub conditione muniuntur: quia abstinentes in eo etiam, quod secundum carnem infirmi sunt, roborari per diuinam misericordiam, confidunt: & quia gula vitium decipiendo, supplantare gestiunt, dicunt: concede nobis septem dies: quasi enim à gula tempus conceditur, quando ea respectu comprimitur, ut eum desiderijs quandoq; seruiatur.* Certè in ediam sibi perpetuam indicere, contra vires humanas esse videtur; ac verò licet homo imbecillis sit, potest ad exiguum tempus ieiunium sustinere. Dum ergo iusti valida appetitus fame impugnantur, continua non minantur ieiunia; Sed citissimè lauta futura sibi promittunt fercula, quo hac honesta fallacia quasi delinictum edendi desiderium ad tempus permittat ieiunium protelasse. O summa laude dignam fallaciam, o honestissimam fraudem, sopire promissione appetitum, & ieiunium exercere.

Nonne etiam peruersi, & maligni homines hac arte plerumq; vtuntur? Anguntur sæpe sapius conscientia stimulis, & cœlis immisissis flagellis, atq; inter appetitus intantias, & rationis molestias, inducias petunt ad tempus, non quo postea rationi pareant, sed quo liberius tunc appetitui indulgeant. Sic quondam obduratus Pharaon importunis ranarum clamoribus verberatus, obnixè postulabat Moysis contra molestissimū laborem auxilium; hic quia Dei ad instar non incutiebat verbera, ut attingeret personam; sed ut depelleret culpam illico petitioni Pharaonis libenter annuit, respondens: *Consilium mihi, quando deprecer pro te, & pro seruis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ à te.* Pharaon inter verberum illius, & cupiditatis affectus, nec ferre poterat, nec restituere volebat. Quid ergo? In crastinum se restitutum promisit, & possidere distulit, quo de ipsa spei fallacia, fraudis astucia protelare.

Exoni 8. v. 9.

E e

relaretur. *Quia respondit i. cras. id est, quod superius præmiserat: Dimittas populum, ut sacrifices Domino.* Confugit ergo ad crastinum, ut differret in sempiternum: de spe blandiri voluit conscientiae, de versutia malitiae. Accommodè satis ad rem præsentem.

S Greg. D. Gregorius supra citatus: de impijs loquens: *Possunt quidem ais bona proponere: sed quia exequi, quod proponunt, nequeunt, & à presenti concupiscentia superantur, & bonum, quod in presenti deferunt in vicino tempore se recuperare posse confidunt. Sape quidem se iunare disponunt; sed cum consueta gula vincuntur: eo die manducandum: indicant, in futuros ieiunandum: cras enim quod semper promittitur, nunquam reperitur.* Sic sane obstinatus peccator, hodiernum peccandi appetitum explet, quasi ad virtutum castra mane sit transiturus, & cum nox illa nunquam respicientiae illustretur auro, proiectioni semper debacchatur audacia.

Prudenter ergo fecerunt populi Iabes Galaad, petentes inducias septem dierum. Quid verò Naas Rex superbus? insolenter respondit: *In hoc feriam vobiscum sedum, ut eruant omentum vestrum oculos dextros.* Miratur Petrus Damianus lib. 6. epist. 5. cur iste Rex non duos, sed vnum oculum, eumque non sinistram, sed dextram voluerit eruere? & respondet: *Notandum inquit, quod nox illa Naas duos oculos eruit, sed vnum quia sufficiebat illi, ut totum Israël in opprobrium poneret.* Naas Catholici mei, interpretatur

Damia-
nus.

serpens, quod bene conuenit diabolo, qui in serpente primos parentes decepit. Ammonites interpretatur populus moeroris, vel comprimens, vel coangustans. Naas ergo est Ammonitarum pater, antiquus serpens, Sathanas, Princeps malignorum qui sunt, in moerore tristitiae, qui secundum Apostolum mortem operantur. Hi enim comprimunt, & coangustant viam sanctorum: nam quod foranax auro, quod lima ferro, quod flagellum grano, id tribulatio iustis est. Impius vivit impiè, id est, ad utilita-

tem pij: quia contubernia malorum fratoria sunt iustorum. Naas igitur, id est daemon, pugnas quotidie contra Iabes Galaad, scilicet contra homines Deum timentes, ut eruat oculos eorum dextros, sciens quod oculo dextro eruto, unusquisque ad bellum minus utilis existat. Oculus dexter est visus discretionis, quem diabolus nititur eruere, & sinistram, id est amoris mundani respectum relinquere, haud ignorans, quod qui æternam non desiderat, terrenam prosperitatem amat. Si per terrena tenetur, quis, facile in bello cadit: qui animam suam ab obsidione & infestatione diaboli voluerit liberari, necesse est ut in eum insiliat spiritus Domini, id est contritio cordis. Tunc primus homo peccatis suis præteritis irascitur, & oculos, quibus illicita concupuerat, lachrymis conterit. Vtraque autem, ne de cætero audiant detractionem, aut adulationem, timoris divini spiritus sepius, idemque facit cæteris sensibus, ut quot in se habuit oblectamenta, tot de se inueniat holocausta. Non vult ergo insidiator diabolus vtrumque oculum homini eruere, sed vno contentus est, nimirum ut prudentiam, pudorem, humilitatem nobis excutiat: in vno enim oculo Saul Iem Israëlitarum Regem cepit, dum eum, ad non parendum divinis mandatis induxit. In vno adulterij oculo Davidem prostravit, in vno iactantiae oculo, & hodiernum Phariseum debellavit.

Vetustissimus Lucianus in Dialogo Veneris & Cupidinis, introducit Venerem matrem cum filio Cupidine hunc in modum disceptantem. *Quid tandem causa est: Cupido cur ceteros omnes Deos expugnari, Iovem, Neptunum, Appollinem, lunonem, me densique tuam matrem; ab una verò Minerva abstineas tuam, sed nihil ignis aduersum ipsam habeat, vacua iaculo sit pharetra, tu arcu careas, nec iaculari naris.* Respondet Cupido: *metuo ipsam, mater: est enim formidabilis, aspectu truculento, ac summopere virilis.* Proinde si quando illam tenses arcu petam, galea

Lucianus

crisla

crisla quatiens, expauescit me. *rum intremisco, & e manibus meis effluunt tela.* Instat Venus: *nonne erat hac formidabilior Mars, nihilominus exarmatum ipsum superasti?* Respondet Cupido. *Imò ille vitro me admittit, & inuitat: verum Minerva toruè semper aspicit: quin aliquando temere ad illam aduolui, faciem propius admoens: at illa, si ad me accesseris, inquit, te, per meum Patrem, lancea transfixum, vel pede arreptum, & in tartara præcipitem datum, vel discerptum perdam.* Plurima item id genus minabatur. Ad hæc acribus oculis obtuetur, & in pectore faciem gestat horrendam, viperis comantem, quam magnopere formido: territat enim me, fugioque quoties eam conspicio. Instat ulterius Venus: *Esto sane, Minervam metuis, ut ais, illamque Gorgonem, idque Iouis ipsius fulmen non reformidas.* Musæ verò cur tibi sunt invulnerabiles, & à tuis iaculis tutæ agunt? num & hæc cristas quatiunt, & Gorgonas præterdunt Respondet Cupido. *Ipsas reuerent, mater: sunt enim vultu reuerendo, semperque aliquid meditantur, & cantionibus intentum animum habent: quia etiam non raro illis assisto, carminis suauitate delinctus.* Pergit adhuc Venus. *Esto sane, has relinque, quoniam sunt reuerenda: at Dianam cur non vulneras?* Ut breuiter dicam ait Cupido, hanc per montes assiduo fugientem assequi non possum deinde proprio quodam amore tenetur. Catholici mei non absimilis dialogus formari potest inter diabolum, & hominem. Certat homo cum diabolo

dicens: ego non peiero, nec ebrietas dedi sum, frustra me inpetis. Quid autem diabolus, annuit facile, sciens non in hoc solo iustificari hominem: est quidpiam aliud, cuius cupidine teneris. Dicit deuotus, ego frequenter peccata mea confiteor, missas aliquot in diem audio, sacram communionem sæpius sumo. Diabolus autem quid? non in hoc iustificatus es, quia amore proprio teneris; & ideo facile alios contemnis, ac despicis. Vnum autem etiam peccatum plurimum nocet, & interdum hominem omnia bona perdere facit.

Audistis iam Catholici mei, quantum nocuum vnum peccatum homini afferat, & quanto sit impedimento ad obtinendam Dei gratiam. Igitur non confidite in virtutibus, si quas habetis, sed ita vivite, ut nullum peccatum regnet in cordibus vestris. Sumite exemplum ex hodierno Phariseo: dignus erat laude ob ieiunia, strictè adimpleta; sed illi opponitur, quia contempsit publicanum. Dignus commendatione, propter decimas fideliter exolutas; sed illi opponitur, quia se ultra alios extulit: *Nō sum sicut ceteri, propter quod excidit à gratia Dei.* Nam ut rectè monet Damianus: *Nihil prodest, quod anima multas virtutes habuerit, & vnam reliquerit, quo à diabolo capi potest.* Sequimini ergo non Phariseum superbum, sed humilem publicanum, Dei misericordiam sincero corde implorando: Deus propitius esto mihi peccatori. Amen.

✱ ✱

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tergit linguam eius. *Marci. 7.*

Quilibet homo surdus, & mutus nascitur, nec aliter potest sanari nisi digito, & spūto Christi.

Magnum in hodierno Evangelio factum à Christo miraculum, non leuem doctis subtilisandi materiam administravit. Et quis enim diligentius factum hoc perpendens non obstupescet? causam inquirens, cur iste mutus, & surdus, nō in civitate, aut pago aliquo; non in diversorio aliquo; cōmoranti Christo adducitur sanandus; sed ad mare Galilææ deambulanti; siquidem medici nulli ægroto ad aquas mederi solent, sed quietum ac ab omni humiditate noxia segregatū ad id locum inquirunt. Num forte ideo? ut cū mare nihil immundū pariat, sed illud statim ut merum fuerit, ad hictora eijcit, ut inquam per raris aquas, illam turpitudinem elucet, quæ auditum in auribus, & sermonem in lingua impediēbat. Sed minimè: leue etenim hoc miraculū esset, quod æquē humana industria; atq; divinæ Christi prudentiæ adhiberi potuerit. Verū ego causam istius facti non aliam reperio, nisi ut Christus suis miraculis, non tantū illos qui in terra; sed & eos qui vasto æquore habitabant, ad fidem suam alliceret; Favet huic sententiæ Gregorius Magnus Homil. 129. in Evangelia: *ut ad fidem inquit nasceret multitudo credentium, miraculū erat nutriendū. Quod confirmat idem Doctor*

Marci
Immū-
de eijcit

Greg.

supra illud Tob. Si voluerit fulgurare lumine suo de super, cardines quoque manu aperiet & ita discurrens. Omnipotens Deus cardines maris aperuit, quia emicantibus ad fidem miraculis, etiam terminos mundi perduxit. Ecce enim penē cunctarum iam gentium, corda penetrauit. Ecce in vna fide orientis limitem occidentisq; coniunxit. Ecce lingua Britannæ, quæ nihil aliud nouerat; quā barbarum fundere, iam dudum caput Hebræorum alleluia resonare. Ecce quondam tumidus iam substratus sanctorum pedibus seruit oceanus, eiūsq; barbaros morus, quos terreni Principes edomare ferro nequiverunt, hos pro diuina formidine, sacerdotum ora simplicibus verbis ligant & qui ceteras pugnantium vires, infidelis nequaquam metuerat, nunc fidelis, humilis linguas timet, quia clarescentibus miraculis, virtus ei diuinæ cognitionis infunditur. *Miracula Christi inquit Chrysostomus Homilia 61. in Ioannem. Orbem terrarum allegerunt, hodiernum uerū miraculum, etiam per immensa Maria habitantes incolae conuerit. Hoc ipsum de isto Christi miraculo hodiernum Evangelium; testatur, cū dicit. Misit digitos suos in auriculas eius & expuens tergit linguam eius. Ut quid enim ista in sanando homine operationes non aliam certē ob causam; nisi ad pro-*

Chry-
stost.

Marci: 8

Domnica XI. post Pentecosten.

propagandam fidem: quæ non nisi per aures & linguam disseminari & percipi potest ad Romanos 10. *Fides est ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* Hinc & Philosophi inter sensus, primarum linguæ & auribus tribuūt, linguæ ideo: quia est summè delicata, & difficillimè formatur, ideoque (ut docent Naturalistæ) in Embryone vltima animatur, & prima morietur homine, moritur. teste Plinio lib: 11. Capite 37. *Os aut primum mori tradunt, cor nouissimè.* Quod autem, primò moritur, vltimo animatur, teste Aristotele lib: 2. de generatione animalium Capite 4. *Euenit namq; omnibus, inquit, ut quod vltimum fit, hoc primum deficiat: & quod primum, id vltimum.* Auribus verò ideo primatū concedunt, quia qui auditu carent, non facillè scientias & artes assequi possunt. Proinde & ipsamet Incarnata sapientia, ut totum orbem ad diuinæ fidei salutarem scientiam pertraheret, hominem in auribus & linguā primò sanare voluit. Ex hoc igitur miraculo, ego deducam, quemlibet mortaliū, mutū & surdū nasci, nec aliter sanari posse, nisi digiti Dei in auriculas eius mittantur, & spūto Christi lingua tangatur. Quod ut præstem, tu ipse intēse rerum conditor linguā meam ad loquendū verbū tuū solue, & aures audientiū aperis.

Doctores sancti per hodiernum surdū & mutū, moraliter intelligunt peccatorem: sicut enim (quemadmodū docent Naturalistæ) auditum tunc homo amittit, quando sonus cum aëre aurem abstrahit intrare nequit, ut mouens malleolum & in eundem seu tympanulum demittens, auditionem efficiat. Sic planè peccatum sua crassa turpitudine aurem animæ obturat, quominus sonus diuinæ vocationis, illuc valeat intrare; linguamq; grauissima Dei offensā, velut funiculo forti alligat, ne per salutarem confessionem, & penitentiam Deo loquatur, in eius amicitiam redeundo. Et quia impossibilis est creatura, condicione sua inspecta, impeccatura; ut docet S.

Romio

Plinius.

Aristot.

Quomo-
do ho-
mo au-
ditum a-
mittit.

Creatu-
ra impe-
ccata
impossi-
bilis.

Thomas in tertium distinctione 27. Quæst. 1. Articulo 1. & quæstione de veritate 24. articulo 7. Quod ex scriptura deducunt sancti patres, 1. ad Timot. 6. dicitur de Deo. *Qui solus habet immortalitatem:* hoc est; nō solum naturæ, sed etiam oppositam, morti peccati. ut exponunt Ambrosius lib: 2. de fide Cap: 3. Hieronymus, Epist. 146. Augustinus lib: 3. contra Maximianum Cap: 3. Gregorius in illud Iob. *Ecce qui seruiunt Deo non sunt stabiles.* Rationem huius impossibilitatis, allegant hanc. Quia peccabilitas procedit ex duobus fundamentis. Ex nihilo, & ex finitudine naturæ: quæ duo principia, quia in omni creatura reperiuntur. Nam omnis creatura, est finita & limitata; omnis ex nihilo facta: proinde defectibiliter ab intrinseco operatur; & per hoc peccato obnoxia. Surdi fuerunt primi. Parentes nostri; dū decima tertia die ab orbe condito, octi duo verò post suam creationem, eadem die, quā conditi ambo erant, scilicet feria sexta, contra diuinum mandatum deliquerunt. (ut opinantur Authores graues apud Salian. tomo 1. Annalium) muti erant, dū suggestionē serpentis à Deo tentati, Dei mandatum audire nollent: dū clamante conscientia Dei vicaria, hoc quod illis Deus præscripserat, seruare negligerent; nec dum satis illis fuit, in peccato & transgressionē illa mandatorum Dei; aduersus lumē rationis hominem semper ab omni obliquitate ad rectitudinem reuocās, aduersus innocentiam omni iniquitati reolamantem, aduersus Deum ipsum elum vetiti pomi prohibētem obdescere; sed etiam ad ipsum Dei verbum (quod est summæ intellectionis & miseriæ) obmutuerunt. Genesis 3. v. 8. *Cū audissent vocem Domini Dei in Paradiso deambulantis ad auram post meridiem, abscondit. scilicet Adam & uxor eum à facie Domini Dei, in medio ligni paradisi.* Syluester Petra sancta, considerans verba hæc, miratur: quid causæ fuisset cum Adam antea liberè cum Deo loqueretur, post peccatum.

S. Tho-
mas.

1. Ti-
mot: 6.

S. Am-
brosius.

S. Hiero-
nymus.

S. Aug:

S. Greg:

Primus
homo
13 die
ab orbe
condito,
octauo
à sua cre-
atione
peccauit.

Salian.

Primi
parētes
quomo-
do erant
surti &
muti.

Gen: 3:

Sylue-
ster Pe-
tra S.

tum verò illum in paradiso deambu-
lantem timuit, & fugit. Respondet:
*Mors inquit mutum illum reddidit, ut
non posset quicquam Deo loqui.* Cum
enim inquit Adam & Eva interame-
nitates paradisi; summa voluptate
fruerentur, astutus serpens scenam
illis apparuit, duas in theatrum ad-
ducens Nymphas, vitam & mortem:
Vitam quidem omni venustate ador-
nauerat, sed simplicitatis & tarditatis
arguebat (forte ideo, quod per totam
æternitatem duratura esset in statu
innocentiæ. proinde tarde nimium

Adam suum facturam motum) mortem verò
veste lacerâ, & vili indutam habitu
adduxerat, quam ex omni astutia, a-
gilatitate, & celeritate in operando,
mirifice laudabat. Vnde sicut homi-
nes voluptatibus affluentes, magis
histrionibus propter astutiam & ha-
bitum, facile apud homines ludibriū
excitantem videntur, ita quoque A-
dam delicijs plenus repudiavit vitâ,
multæ formæ & pulchritudinis, quæ
ad perfectionem magis; quàm ad re-
creationem valebat; mortem autē
tanquàm histrionem amplexus est.
Sed hæc dum inter illam scenam po-
num de arbore scientiæ boni & mali
carpens, Adamo porrigeret, statim
& paradysum eripuit; idcirco in-
summa fortuna, miseram paupertate-
m agnoscentem, mutum reddidit,
ut nec Dei verbo respondere posset.
Quid igitur fecit Deus, ut se clemen-
tem & misericordem medicum erga
ægotantem hominem ostenderet,
mortem illi adiudicaturus, in qua si-
bi libere complacuerat, non cum ful-
minibus & procellis venit in paradi-
sum; Quomodo inquit ambulare & ve-
nire potest, qui ubiq; præsens est, & omnia
implet; ambulat inquit, dum per pecca-
tum recedimus ab illo, non ut ipse quoq; à
nobis recedat; quin imò, ut sollicitè circa
nostram salutem ambulando, nos ipsos
quærat & inueniat. Quod confirmat
S. Hieronymus, illud Psal: 81. expo-
nens. *Deus stetit in Synagoga Deorum.*
Psal: 81. Pro varietate inquit hominum, etiam
S. Hier. ipsum Dei diversimodum induitur statum. Cum
enim sapienti sumus, Deus nobiscum stat.

quemadmodum Moysi super petram stanti
stabat. Exodi Cap: 27. *En ego stabo i-
bi coram te super petram Horeb.* Stat
Deus semper iustis ostendens suam
firmitatem, quod ab illis dimoueri
nolit; sed per suam gratiam in illis
perpetuò habitare cupiat. Sed quan-
do incidimus in peccatum; quia tūc
per inordinatum mouemur motum, Deus
& ipse quoq; Deus mouetur de sua
quiete; tunc circa nos iterum ac i-
terum saluandos ambulans. S. verò
Greg: lib: 28. Moralium cap: 2 hanc
Dei ambulationem ita exponit. *Ambu-
lat inquit Deus, ut se à corde peccato-
rum, propter culpam eum motum facere, &
recedere demonstret.* Ambulat nibi-
lominus ad auram, id est; misericor-
dem, se ostendens: quid enim aura a-
liud est, nisi Dei misericordia? re-
temperans grato quodam refrige-
rio seueram eius iustitiam, tanquàm
meridiem: ut citra delicti gravita-
tem semper hominem puniat. Hæc
aura, scilicet Dei misericordia, rerar-
dat diuinum gressum, ne ad punien-
da peccata nostra properet, cum ei
proprium sit, miseri fieri semper & par-
cere, sed ut frigescente porius irâ ad
auram veniat ad nos, quando iam ab
ortu solis iustitiæ declinamus ad oc-
casum iniquitatis. Hinc Augustinus
lib: 11. de Genesi ad litteram Cap: 33.
exclamat Dei misericordiam, quod
non alias in paradysum ambulauerit,
sed ad auram postmeridionalem.
*Ea quippe inquit hora, tales iam consue-
uerat visitare, qui defecerant à luce veri-
tatis.* & libro 11. in Genesi inferius
inquit: *illuminator cordium.* Venit ad
auram in paradysum, ut cum eis iam sol
occideret, auferreturque ab eis lux veri-
tatis interior, tenebræ illorum sua inac-
cessa luce illuminaret. Progrediamur
iam à statu innocentie, ad statum pu-
ræ naturæ, in quo homines magis di-
scernunt rationis à Deo inditis;
quàm legibus dirigebantur. Et ecce
& ibi omnes peccatores reperiuntur,
proinde surdi & muti in suis depra-
uatis vitijs; inquit enim scriptura
Genesis Cap: 6. v. 11. *Corrupta est ter-
ra coram Deo, & repleta est iniquitate.*
Quod

Quod considerans S. Chrysostomus: ho-
milia 24. in Caput 6. Gen: *Nomine*
inquit *terra hominum multitudinem vo-
cat, id quod omnia eorum opera terrestria
erant, & idcirco terra nomine & eorum
vilitatem significat.* Quod confirmat
scriptura Genesis 6. v. 12. *Omni in-
quit Caro corruerat viam suam.* Quæ
Causa, quod Deus peccatores carnem
appelleret? non alia, nisi quia in de-
prauatis illis hominibus, non iam
mens, sed caro loco rationis impera-
bat, ideoq; ob carnales corruptelas,
caro vocati sunt. Vnde S. Chrysostomus:
Homil: 24. in Caput 6. Genesis dicit:
*Neque hominum appellatione eos dignatur,
sed carnem vocat, ut pote spoliatos com-
muni natura vocabulo.* Et tamen tantis
sceleribus immersum, deiq; penitus
oblitum populum illum, non statim
Deus puniuit, sed iustum penitentiae
spatium concedens, ad auram, id est;
tardo gressu in eorum peccata ani-
maduersurus ambulauit. Audiens e-
nim Abraham iustus ab Angelis, quos
hospitio exceperat, miserabile Sodo-
morum & Gommoræorum excidiū,
suorum Domini suis orationibus de-
tinuit: dicit enim scriptura Genesis
18. Abraham stabat coram Domino
& ait. *Si fuerint quinquaginta iusti in
ciuitate, parcere ne loco illi?* & ecce
misericors Deus respondit illi. *Si in-
uenero Sodomis quinquaginta iustos in me-
dio Ciuitatis, dimittam cuncti loco propter
eos.* Adhuc iustus Abraham iratum
Deum, suis precibus detinet, inqui-
ens: *Si minus quinquaginta iusti quin-
que fuerint, delebisne vniuersam urbem.* Re-
spondit Deus: Non delebo si inuenie-
ro ibi quadraginta quinque iustos.
Audet adhuc plus gratus Deo amicus
Abraham, proponit Deo quadragin-
ta, rursus triginta, insuper viginti,
demum ad denarium usque numerū
progressum faciens, obsecro inquit *ne
transgrediaris Domine, si loquar adhuc semel:*
Quid si inueni ibi fuerint decem: & ec-
ce magnam Dei misericordiam. Nō
delebo inquit propter decem, cumq;
nullus reperiretur iustus in illa ciuita-
te præter iustum Loth, Angeli quos
Deus miserat ad subuertendam illam

Ciuitatem, compulerunt eum, ut exi-
ret, de Sodomis cum vxore & duabus
suis filiabus. Ecce videte clementiā
Dei, quantum apud illum iustitia va-
leat, noluit iustum cum nocentibus
perdere, sed illum per Angelos à pec-
catoribus apprehendens, segregari
voluit. admiremini hic ineffabilem
Dei misericordiam, non tantum ius-
tum Loth seruauit, sed etiam vicinæ
Ciuitati Segor propter eius iustitiam
pepercit. Genesis 19. *Suscepi proce-*
*ptum, ut non subuerterem urbem, pro qua
locutus es. Festina & saluare ibi: non
enim possum quicquam facere, donec in-
grediaris illuc.*

Descendamus tandem ad præsen-
tem Euangelij statum: an non gra-
uissimis peccatis totus orbis inquina-
tus est? Abunde hoc ipsum ostendit
Christus in hodierno Euangelio, dum
videns surdum illum & mutum, su-
spiciens in cælum ingemuit. quasi &
ipsa astra in testimonium iam inuo-
cans super iniquitatibus nostris, quas
toties impudenter in conspectu solis
& cæli in Deum committimus. O mi-
serum peccatoris statum, summeq;
abominabilem iniquitatis turpitudi-
nem. adeo ut ipsum & astra despici-
ant, & Deus ipse quasi dolore cordis
tactus, videns fædam in nobis depra-
uationem, super illam ingemiscat.
S. Greg: Homil: 10. in Ezechielem, S. Greg:
verba hæc considerans: *suspiciens Chri-
stus in cælum ingemuit inquit, non quod
ipse necessarium gemitum haberet, qui da-
bat, quod turba postulabat, sed nos gemit-
re ad eum, qui celo præsidet, docuit, quod
aures nostræ per donum Spiritus S.
aperiri, & lingua per Saluam oris, id
est: per scientiam diuinæ locutionis
solui debeat ad verba prædicationis.
Istant homines crebro illud prouer-
bium: In fine motus velocior. Certe
senescente iam mundo, & ad occa-
sum declinante, verificatur in omni-
bus iste motus velocior. Sed ad quid
ad scelera & peccata. Nunc superbia
origo omnium peccatorum è cælis si-
mul cum Angelo peccante lapsa,
mortalium corda possedit: non tan-
tum proximorum, sed Dei ipsius con-
tem-*

temptum suadens. Nunc auaritia mentes hominum inuasit, ut quisque proprijs non contentus bonis, aliena rapiat. Nunc luxuria ad fastuosum apparatus, ad vanam gloriam, ad victum mensuram honestatis & Dei timoris excedentem, omnes prouocat: Nunc libido ad nefarios ausus, ad peccaminosa facinora, ad sacrilega scelera impellit vnumquemque cedes innocentum, deflorationes virginum, stupra & incestus perpetrans: Cur hæc mala pro Deum im mortalem in Deum seuerum aliquando ultorem, & in ipsum solem ac cælum patramus? Causa est Auditores: in iniquitatibus obsurdimus iam, & muti facti sumus. Concedit Deus iustum penitentiae locum, adhibet prius benigna remedia, ut nos impia & longa consuetudine obduratos conuertat à via iniquitatis: percutit leuiter flagellis, hoste extraneo, tantquam instrumento suae iustitiae administrandæ vsus: minuit fructus terræ, ad hæc tamen omnia obsurdescimus, & velut muti nihil Deo respondemus, non cognoscentes immensam Dei bonitatem, quod nos adeo impii uiuentes tam diu tolerat. Socratem omnis miratur posteritas, quod famulo se offendenti dixerit. *Ego te percuterem, nisi irascerer.* Quod Seneca lib. 3. de ira laudans, inquit: *Maximum remedium ira dilatio est, ut prius animus feruor relanguescat, & caligo quæ præmit mentem, aut residat, aut minus densa sit.* Sed maiorem in Deo, quam in Socrate patientiam omnes agnoscimus peccatores. Non ruit ille princeps ad vindictam, sed ad auram ambulat, iramque suam tempori tradit, donet illa subsidat. Sanctus Chrysostomus hanc Dei erga peccatores clementiam illustrare volens, homil. 20. ad populum Antiochenum, celebre clementiae exemplum allegat. Quando Constantinus Magnus audiens Alexandriae Ciues, orto dissidio, occasione Schismatis Maletiani, suam ipsius statuam imperatoriam lapidasse, cum multi suaderent ultionem, asserentes Alexandrinos totam eius

Socrates

Seneca.

Constan-
tini ma-
gni sta-
tua ab
Alexan-
drinis
lapida-
ta est.

faciem saxi conuulnerasse; respondit Imperator. Ego verò nunquam vulnus in fronte factum video, sed sanum quidem caput, sanam faciem totam. Nos quoque pariter, quoties peccamus, duplicem offensam & iniuriam in Deum committimus, realem & personalem; realem quia lædimus eius bona, scilicet intellectum & voluntatem, quæ ille nobis ad recte operandum concessit. Personalem, quia eius dignitatem offendimus, turpiter & inuerecundè in conspectu eius operantes, illumque ipsum terrenis posponentes rebus, nihilominus tamen Dominus Deus plerumque dissimulat, quasi se à humana fragilitate læsum non agnoscens.

Sed bene est Auditores: habemus iam in hodierno Euangelio sanatum Surdum & Mutum, non alijs profecto remedijs, nisi excelsi dexteræ, dum eum apprehendens seorsum à turba educeret, id est; ex peruersa hominum conuersatione & occasionibus peccaminosis. homo enim inter peccatores conuersatus, sanari in Anima & iustificari non potest. ut manifestè Christus in alio loco declarauit. Dum illam Archisynagogi filiam sanaret. Vbi expulerat omnes tybicides ne filia posthac suppeditarent occasionem Dei offensæ. Vidimus per hunc Surdum & Mutum, significari omne humanum genus peccato obnoxium, quod non aliter sanari potuit, nisi à diuina æterni filij apprehensum dexterâ, & illi hypostaticè unitum, teste D. Paulo, qui beneficium Incarnationis diuinæ considerans, inquit. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahe.* Vidimus insuper omnes nos nasci peccatores in mundum, & post acceptam Dei gratiam, iterum in miserum peccati statum relabi: Igitur exemplo hodierni Muti & Surdi, properemus ad Christum, ut ille quoque nostri miseretur, clementi sua manu, grauem peccatorum surditatem à nobis auferat. digitos suos in auriculas nostras mittens, id est; donis Spiritus & mentem nostram abunde irrigans, quibus

Offensa
duplex
in Deū
peccan-
do com-
mitti-
tur.

quibus mens nostra peccatorum macula ligata, diuinis eius monitis potius referatur, obsecremus eum, ut spū suo linguam nostram tangat. Hoc est; ut nostrum intellectum, omni sapientia cælesti illuminet, ut omnia in posterum vitia maturè cognoscentes, procul ab eis fugiamus ab omnibus nobis carentes blasphemijs, calumnijs, detractionibus: sed in omnibus rectè, conscientie tranquillitate perseuerantes, Deum semper audire, & illi soli puro ore loqui mereamur. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECUNDA.

Suspiciens Iesus in Cælum in-
gemit, *Marci 7.*

Assignantur rationes propter quas
Christus mutum sanaturus in
cælum suspexit, & in-
gemit.

Mat. 9.

Mat. 9.

Reana medicina incipit hodie redemptor noster aperire, cum, ut se verum Regem esse ostendat, qui in Codice sacro medici nomine venit. Propterea, quod è re eius sit, moderi Reipublicæ ruinis, quibus si nequeat occurrere, & obire munus medici, subinde debet refugere principatum, exemplo illius, cuius meminisse Isaias cap. 3. *Apprehendet vir fratrem suum, domesticum Patris sui. Vestimentum tibi est, Princeps, esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. Respondet in die illa, dicent, non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite me constituere Regem.* Quia nimirum homo nescius reparare ruinas animæ suæ, ineptus est, ut consulat Reipublicæ collabenti. Tū, ut se verum medicum esse ostendat, iuxta illud Matthæi 9. *Non est opus bonis habentibus medicum, sed malis valentibus:* Singulique medicinam hominibus

commendet, quæ nihil est aliud, nisi ars ad humani corporis sanitatem tuendam, profligandoque morbos comparata. Finis, cuius gratia sanitas procuratur, est vitæ functionum integritas. Vnde, medicus in eo totus esse debet, ut morbos eliminet, & corpora facta tota; tuatur. Porro tota medicina, cuius anatomie quinq; partibus aliqui perfici contendunt, in duas optime dillecatur partes, videlicet in speculatiuam, & in practicam. Ad speculatiuam pertinet inspicere morbos,

& prædicere eorum catastrophas, periodos, Symptomata, & paroxysmos. Ad practicam verò spectat curandi modus, qui totus perficitur diæta, pharmacia, & chirurgia, id est; speciali quadam lege viuendi, aut pharmacorum vsu congruo, ac demum adhibita manus operâ, quæ iungit, læcat, incidit, vritque ferramentis. Medicinæ speculatiuæ caput est prognosis, cuius est, prævidere veraciter adhibita matura inspectione morbi, de qua pronuntiare debet medi-

Ceus eruditus, iuxta illud præceptum Hippocratis: *Contemplari oportet febres num ingrauescant, an verò mitescant, atque ita pronuntiare.* Practicæ verò medicinæ præcipua ratio sita est in discreta cautione pharmaca propinandi, & decernendi opportunitatem manuum chirurgi industrii. Nihilominus quia Christus venit de cælo celestis, & spiritualis medicus, à spirituali medicina suam medendi artem exorsus est. Venit in primis Hierosolymam, & recta perrexit in templum, tanquam in locum ubi erat pessima valetudo. Illic enim nundinis vigentibus, erant crebra periuria mercatorum, fraudes multiplices, & furta animo medicata. Sacrilegis hæc commercio, templum abierat in speluncam hominum iniquorum. Eam ob rem malè habentes Hierosolymitanos Christus inuist, eorum sanitati optime consulturus. Materiam morbi foras propulit, facto quippe repurgio templi, eiectis mercibus, fermentum abstulit morbi delictis.

Medici-
na spe-
culatiua
& practi-
ca.

Hippo-
crates.

Christi
stus à
medici-
na spiri-
tuali se
per inci-
piebat.

gentis. Et quemadmodum medicus valida plerumque pharmaca adhibet, ut humoris noxij contumaciam frangat: ita pariter Christus Hierosolymis flagello usus est, ut inolitum mercatorum auariciam educeret. Et quoniam numismata vitiorum seminatoria sunt, quando inique dispensantur; ideo Christus mentas numulariorum evertit, effundens illud *πρ*, in cuius acquirendi gratiam homines toti sæpe effunduntur. Inde postea progressus est ad medicinam corporalem, hodiernum surdum, & mutum sanans, sed modo stupedo, & prorsus inaudito. Quis enim unquam medicorum, accommodans se aphorismis Galeni, & Hippocratis, eiusmodi remedia excogitauit, sicut Christus. Rogatus tantummodo, ut manum imponeret; Iesus autem apprehendit eum seorsum de turba. Quid causæ? num forsitan verebatur, ne quis secretum medendi modum videret? ubi digitos misit in aures eius, & suspiciens in cælum ingemuit. Incertus Author obstupescens hanc medendi artem, dicit: *Poterat Christus solo verbo sanare mutum, & surdum, sicut ceteros; & tamen non fecit.* Quare ergo Dominus Iesus ingemuit? an certe non omnia potestati eius subsunt? an certe non omnia voci eius obediunt? Ab sit: imò hinc S. Ioannes Christi Domini virescentem maximè extollit, quod à Patre æternò omnem virtutem ad omnia possibilia acceperit: Sic enim loquitur cap: 13. *Sciens Iesus quia omnia de Patre ei in manu.* Omnia ergo Iesus habebat in manu sua, id est in potestate, ut vel mala illata in bona converteret, & mortem in vitam, ac in lucem tenebras. ait D. Gregorius 6. moralium relatus à D. Thoma in Cathena: omnia enim tradidit ei Pater in manus, hoc est, in potestate & opere eius: *Sciebat enim inquit, quod in manu sua ipsos etiam persecutores haberet, ut ipse in se ad usum pietatis intorqueret, quidquid eorum malitia contra se permissa semper.* Considerabimus itaque quare Dominus noster Iesus Christus,

Marci 9.

Incertus Auctor.

Ioan: 13

volens hodiernum surdum, & mutum sanare, aspexit in cælum, & ingemuit.

Si in considerationem mundi politicorum deueniret hodiernum Christi factum, nimirum Surdi & Muti hominis curatio, dubio procul concluderent, Christum Dominum more medicorum mundi processisse, qui ut politia humana optimè instruit; ita & Astrologia gnari esse debent. Magnum certe politicum oportet esse medendi artificem, ut quemadmodum Christus male valentibus compatiatur; ita quoque illi ægrotis se affabiles, & quasi doloris participes exhibeant. Sic enim vehementissimus etiam morbus facile alleviatur: quia ut dicit Seneca, minuitur, ubi in plura pectora diuiditur dolor. Verum non minus Astrologia peritia requiritur in medico, ut sciat connexionem cælestium influentiarum cum corpore humano. Quoniam certum est astra, & omnes cælos, ne quidem empyreo excepto, verè & Physice agere, atque influere, in hæc sublunaria, ut docet Aristoteles lib: 1. de Generatione animalium, cap: 2. ubi terram quasi matrem statuit rerum; cælos verò, solem, aliaque astra nomine genitoris & patris appellat. Imò & experientia ipsa rerum magistra, testis est huius veritatis: nam videmus sublunaria illuminari, calefieri, siccare, humectari, variegari, disponi, & alterari, pro varia cælorum, & astrorum coniunctione, dispositione, atque applicatione ad hæc inferiora corpora, variisque fieri mutationes, generationes, corruptiones, florum, fructuum, animalium. Hinc prudentes medici observant diligenter hæc vicissitudines astrorum, & aspectus præsertim Lunæ in varijs morbis curandis: agricolæ in frugibus terræ mandandis, fabri lignarij in cædendis arboribus. Quin & ipsæ formicæ teste Aristotele, nono die à nouilunio nunquam è latebris ad opus suum prodeunt, è contra verò in plenilunio tota nocte laborant. Hinc & Astronomi docent, tam humores, quam certas partes corporis, à certis astris

Astrologia medico necessaria.

Formidanda prudentia.

astris dependere. Mars enim inquietam flammam concitat, Saturnus atram: Sol cordi dominatur, Mars felli, Iupiter iecori, saturnus capiti. Mercurius ori, & linguae.

Hoc probe agnovit Ecclesia Sancta, quæ licet astrologiam merè iudiciariam prohibuerit, eò quod hæc contraria sit diuinæ scripturæ, quæ dicit: *Non sumus dii, ut possimus annuntiare futura.* Vnde bella, homicidia, furta, quæ pendent ab hominum voluntate, non possunt Astrologi affirmatiue prædicere in suis Almanach, nisi ex Antiquorum observatione. Astrologiam tamen, quæ fundatur in cognitione siderum, quoad ea, quæ illis subsunt, permittit, ut expresse docet S. Thomas prima parte, 115. ubi dicit: Astrologos ut plurimum diuinare, quia homines ut plurimum sequuntur inclinationes corporum, & virium sensitiuarum. Et profecto vnde medicus morborum intensionem, ac remissionem cognoscet, nisi beneficio Astrologiæ per dies criticos, qui de granitate, aut leuitate morbi indicium non obscurum exhibent. ut docet Galenus 2. Aphorismorum, comment: 13. & lib: 1. Epidem: Com: 3. & lib: 3. de decretorijs diebus. Hippocrates, qui propterea dicit, non esse fidendum medico Astronomiæ ignaro, quia poterit dare pharmacum ob ignorantiam dierum criticorum tempore inconuenienti, eoque mortem accelerare. Cum ergo dies critici maximè à Luna causentur, eò quod hæc sit domina humiditatis, & humoris mobilis, proinde ab ea facile provenit alteratio dierum in infirmitate. Vnde prima dies infirmitatis correspondet quasi nouilunio Lunæ, septima crescentis, decima quarta plenilunio, vigesima prima decrescētis. Prudens igitur medicus, debet aspectum Lunæ ad solem, eod die, quo infirmitas cepit, obseruare. Nam si in malo aspectu fuerit, augebitur morbus, & magnum periculum faciet, præsertim si cum maleficis planetis malè se habuerit; & tanto magis, si cum domino infirmitatis.

Galenus. Hipp:

Sed missis politicis mundi, veniamus ad contemplatiuitas, quid sentiant, inter quos Albertus Magnus dicit: vultis scire, cur Christus cælum suspiciat, considerate prius, quid oculus interior, quid exterior designet. Scilicet oculus exterior, prout in solam rem externam fertur, ita non nisi rem externam significat, & de rebus prout apparent, iudicat; oculus autem interior, qui totum corpus hominis illuminat, sincerum affectum in Deum, designat. Christus ergo aspiciebat in cælum, ut oculo hominum externo, verus homo, agnosceretur; interno autem, ut verus Deus adoraretur. Caietanus inter purpuratos Romanæ Ecclesiæ Patres singulare decus dicit: *Christum secundum Dei potentiam ordinariam, aspexit in cælum, ut suppleret defectum dispositionum præuaricarum, quæ in illo surdo, & muto nullæ præcesserant; sine his autem nemo ordinariè sanari solet.* Lyranus censet, Christum suspexisse in cælum, ut edoceret homines omne auxilium è cælo querendum esse; omnia enim Dominus, ac Redemptor noster faciebat ad nostram instructionem. Hinc de illo dicit Evangelista: *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione diei.* Lucæ 6 S. Ambrosius obstupescens, quod Christus ante Deum Patrem in genua procubuerit, in hunc locum scribens, respondet: *Orat ergo Dominus, non ut pro se obsecret, sed ut pro me impetret, nā est omnia Pater posuerit in potestate filij; Filium tamen ut formam hominis impleat, obsecrandum Patrem putat esse pro nobis, quia aduocatus est noster. Noli insidiarices aperire aures, ut putes filium quasi infirmum rogare, ut impetret, quod implere non possit.* Licet ergo Pater omnia posuerit in potestate filij; Filius tamen ut formam hominis impleret, Patrem æternum rogare voluit, ut se aduocatum nostrum, apud Patrem ostenderet: si enim aduocatus est, debet pro nostris interuenire peccatis.

Alb: M.

Caiet:

Lucæ 6: S. Ambrosius

Illud forsitan dubium mouet non paucis, ad quid Christus erat pernoctans

F f a

ctans

Christus non pro se sed pro nobis oravit.

Christus Iudam per proidentiam elegit.

Stans in oratione, cum ut pote verus Deus omnia, quaecumque; volebat, facere potuerit? Equidem, species tibi datur o Catholice, forma praescribitur, quam debeas aemulari. Quid enim te pro salute tua facere oportet, quando Christus pro te in oratione pernoctat? Quid te facere conuenit, cum vis aliquod pretatis officium adoriri, quando Christus missurus Apostolos orauit prius, & solus orauit? nec visquam alibi, si non tallor, orasse cum Apostolis reperitur. ubique; solus obsecrabat. Nimirum Dei consilium humana vota non capiunt, nec quisquam interiorum potest esse particeps Christus. Vultis scire, quia nobis, non sibi orauit, audite quid addat sacer Euangelista: Vocauit discipulos suos. & elegit duodecim ex ipsis. Quos ad propagandum auxilium salutis humanae per terrarum orbem satores fidei destinaret. Et simul aduertite coeleste consilium: non sapientes aliquos, non diuites, non nobiles, sed piscatores, & publicanos, quos dirigeret, elegit; ne traduxisset prudentia, ne redemisset diuitijs, ne potentia, nobilitate; auctoritate traxisset aliquos ad suam gratiam videretur, ut veritatis ratio, non disputationis gratia praevaleret. Imò, quod amplius mirandum; Christus etiam Iudam elegit, non per imprudentiam, sed per proidentiam. Quanta est veritas, quam nec aduersarius minister infirmat: Quanta moralitas domini, qui periclitari magis apud nos iudicium suum, quam affectum maluit? suscepit enim hominis fragilitatem, & ideo nec has partes recusauit infirmitatis humanae. Voluit deferri, voluit prodigi, voluit ab Apostolo suo tradi, ut tu si a socio desertus, si a socio proditus fueris, moderatè feras tuum errasse iudicium, perijsse beneficium. Hinc infert Theophylactus, Christum ideo suspexisse in coelum, ut edoceret, homines sanctos, quoties aliqua miracula facturi erant, semper in coelum suspexisse, ad ostendendum, se quidquid esset, non sua virtute, sed diuina sterisse. Legite miracula D. Stanislai, Patroni, & tutelaris Poloniae, nonne Petrum Petrouinum suscitatorum, ut Regis Boleslai malitiae satisfaceret, prius genibus flexis in coelum suspexit, ac Deum in testem innocentiae suae cum Susanna appellans Petrum in nomine eiusdem Dei omnipotentis compulit, ut de sepulchro prodiret: Exi inquit Petre, foris Petre, ac sepulta a viuis veritati, mortuus de sepulchro perhibe testimonium. Legite gesta S. Gregorii Thaumaturgi, nonne montem, qui Ecclesiae adificationem impendebat, alio translatus orans in coelum suspexit? Intusper Venerabilis Beda dicit: Suspexit Jesus in coelum, ut inde surdis auditum, mutis loquelam, cunctis infirmitatibus medicinam doceret esse querendam.

Desideratis vltius documentum? transite mecum ad caput 13. Danielis. Susanna femina illa foeminarum decus, gloria pudicitiae, quae foeminas castitatis suae intruxit, & nobilitauit exemplo, ad adulterium inopinatio circumuenta est, senes adusti ardentissimis libidinis flammis, multiformes pudicae venustati retenderunt insidias, diuersis calumniarum generibus factiosas obiecere causas; verum honestatis alumna maluit criminis tulisse infamiam; quam illaesa fama, admisisse criminis culpam, & temerasse conscientiam Deus bone, quid non potest excogitare pestilens homo flammis cupiditatis adustus, aut impotentium desideriorum confusus vorticibus agitur? Quid non solet machinari diabolus ut pudicitiae fundamenta subruat, & eximiae virtutis exemplaria, umbris malignitatis delectat. Trahitur ergo ad iudicium innocens Susanna, & rei sententiam proferunt iniustissimam: perditorum iudicium, ac simul falsorum testium oppressa damnatur mendacijs; quae tamen bonis innocentiae erigebatur secretis. Stabat non tam rea susceptura sententiam; quam triumphatrix pudicitiae adepta victoriam. Operca venerat plus cupidorum timores oculorum scandalum; quam falsi expauens delicti supplicium, Addit sacra-

D. Stanislai resuscitatorum mortuum.

Beda.

Daniel 13. Iniqui illi iussu, ut discoperiretur: erat enim, co-operta. Iam castitas damnabatur, iam triumphabat salacitas, iam ducebatur ad supplicium non ad alterum corpus. Sed quod protexerat virtus, & ornabat pudor illaesus, cum infans Daniel diuino spiritu afflatus, populum citat ad iudicium clamoribus: stupet coetus, quod iudicij ad iudicium iterum reuocetur, talis testes pauor inuadit, diaboli commentata nudantur, triumphat veritas, & libidinem gloriose deuincit castitas. Ait sacer textus Daniel: 13. Et san-

S. Ambrosius

cras pagina Daniel: 13. Iniqui illi iussu, ut discoperiretur: erat enim, co-operta. Iam castitas damnabatur, iam triumphabat salacitas, iam ducebatur ad supplicium non ad alterum corpus. Sed quod protexerat virtus, & ornabat pudor illaesus, cum infans Daniel diuino spiritu afflatus, populum citat ad iudicium clamoribus: stupet coetus, quod iudicij ad iudicium iterum reuocetur, talis testes pauor inuadit, diaboli commentata nudantur, triumphat veritas, & libidinem gloriose deuincit castitas. Ait sacer textus Daniel: 13. Et san-

Sed non mirum: quia innocens Susanna, dum fenestram suam comitatu, bonis omnibus luctuoso, ad iniquum tribunal raperetur, muto quidem ore, sed linguatis in coelum oculis, lacrymarum redemptrice facundia, Dei misericordiam ad sibi ferendam operam de coelo euocauit. Quae flens suspexit in coelum, erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. Et ecce in puero Daniel excirauit Deus spiritum suum, ut falsum iudicium confunderet, testes proprijs eorum mendacijs conuinceret, ut sciamus nemini deesse iudicium de super, quando illud sincerè, & cum vera fiducia querit. Hinc ingeniosa mouetur quaestio, quid tam inopinatè tempestiuam diuinæ misericordiae officiositatem prouocauit: innocentiae defensio? an deuolutae pudicitiae priuilegiu? an Susannae oratio, caelos inuidia pulsans? an venerabilis taciturnitas, quae in tanto discrimine ad excusationes muta, promptiori misericordiae blandiebatur? Pulchrè hac de re. S. Ambrosius in Psal: 37. de Susanna ita loquitur. Accusabatur, & tacebat; Ducebatur ad mortem, & silentio se tenebat, ne nudaret pudorem. Intra se tamen loquebatur Deo. Et paulo post subdit: Quae si voluisset loqui, forsitan non esset audita. Videte, quid verissimè etiam excusationes delicti falso impositi, in mundano tribunali praestare possunt. Innocentissima, verè potuit se coram hominibus excusare, si fortè falsatam senum imposturam eludere defensionibus potuisset, sed maluit humanarum excusationum neglectu, diuinæ misericordiae blandiri, quam turpissimam criminositatem oris defensione depellere, sciens probè neminem perire posse, cui Deus e coelo succurrit.

Mouet tamen adhuc quaestionem Tertullianus ex hoc loco, lib: de corona militis cap: 4. an posthac Susanna decorem innubilauerit velo, & obsecrauerit, decenti nubilo? Respondetque, semper in posterum incesisse velatam ut doceret suo exemplo, etiam post victoriam timendum; nec satis esse triumphare semel: imò necessum prouide in posterum praecauere. Velata itaque incesit Susanna: quia licet pudor examinis seueritate de mendacijs triumpharet illaesus; non potuit tamen non postea aliquod velamen habere, quoniam fuerat semel a falsis testibus accusatus. Sic idem Tertullianus resoluit: Hic velamen arbitrij fuit: rea uenerat erubescere de infamia sua, mirò abscondens decore, vel quia timens, iam placere. Caterum in stadium mariti non putem velatam deambulasse, quae placuit: fuerit nunc velata semper. Infamis illa suspicio, ut pote iudicio expuncta non potuit famam adurere; prudentissima tamen Susanna faciem veli in regumeto, abscondit; quia semel ausa malignitas decorem aliquomodo, & si falsis criminationibus, obscurauit.

Quid enim magis bonum nomen obscurare potest, quam iniquissima suspicio, & falsa etiam praesumptio. Fideliter Sauli inferuierat David, multumque cum obsequijs sibi deuinxerat; nihilominus in magnam postea deuenerat suspicionem, quam aulici iniquis obrestitutionibus confouebant, inuidentiae propriae aduantes, & amentiae Regis seruientes. Innocens David exulare coactus est; verum, cum hostis aliquando in eius manus incidisset, curamoris munus egit, & Sauli a satellitum furoribus liberauit; chlamydis frustulum in argumentum fidelitatis praecipuum ostendens.

Susanna semper velata incedebat.

Tertul:

1. Reg. 24
v. 18.Etiam
leuissi-
ma su-
spicio
multum
nocet.

dens, quod opinioni suae consuleret, sic Regem alloquens: *Cum praefinde-rem summam oblamydu tua, nolui extendere manum meam in te; animaduverte, & vide, quoniam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccatum in te.* Saul adeo claris fidelitatis argumentis conuictus, Dapidis innocentia exerta palam factus est: *Iustior me es, quam ego; tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala.* Praualuit contra factiosas causas fidelitatis innocentia, & ipse aduersarius sibi imputauit crimen, suspicio- nisque iniuste largissimis lachrymis culpam deleuit. Quid ergo poterat iam David secure in domum suam reuerti; & tamen remansit in deserto & in montium praeceptis exulauit: *Ahi Saul in domum suam; & David & viri eius ascenderunt ad tutiora loca.* Et cur adhuc David montium quae sitit profugium, qui innocentiae ab ipso aduersario iam adeptus erat testimonium? Si Saul antiquam suspensionem fuisse lachrymis non deleuisset, si inuolantem amicitiam a Davide non exegisset iuramento firmatam, dicens: *Iura mihi in Domino ne deleat semen meum post me.* non mirarer Dauidem ad praeceptorum asyla confugisse. Verum prudenter mihi David egisse videtur: praetulerat quidem innocentiae suae indubium testimonium, sed quia iniquis semel suspicionibus impetitus erat, montibus velut commodis vitae viduatus degere maluit: non poterat igitur redire ad propria: quia illum vel decessit suspicionis abigebat offensa. Pulchre D. Chrysostomus homil. de David & Saul. *Ergo cum, qui animam impendit, vitam dedit, quae poterat esse iusta suspensionis causa? venit in suspensionem, & insidias appetitus est.* Ergo etiam comprobata clarissime fidelitate timuit: quia indignis suspicionibus contigerat obsecrari, quod ita frequens est, ut si aliquando post confectam iniquitatem, post elaboratam malignissimam suspensionem fama permaneret integra, nec liceret aliqua denigrata, non humano, sed diuino tribuendum sit arbitrio.

Progredivimur vterius. Dominus ac Redemptor noster, quia eximius doctoribus popularem promeruerat plausum, ardentissimum Pharisaeorum incurrit odium: qui tanquam reum mortis ad Pilati detulerunt subfellia, ibique mira opposuere figmenta, variaque confixere mendacia. Dicebant prodicionem animo cogitasse, regalemque coronam ambuisse, succlamantes: *Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris: omnis enim qui se regem facit, contradicit Caesari.* Causam omni adhibita diligentia discutebat Pilatus, sollicitè examinabat, sed nullam in Christo causam sed pura inuenisse commenta factus est: *Ecce adducor vobis foras, ut cognoscatur, quia nulla in eo inuenio causam.* Ecce iudicio iam constabat captiosas fuisse inimicorum insidias; & nihilominus titulus affixus est cruci ea intentione, ut divulgasset omnibus petulantiam, & ambitionis amentiam: *Rex Iudaeorum.* Plus valuit ad denigrandam famam malignitatis suspicio; quam ad eandem tuendam stricta iudicialis examinatio. Caterum, quia titulus ille fauere videbatur honori Christi, amulis displicuit, iterumque ad Praesidem conuolantur, ac in exarando titulo oscitantiam criminantes accusarunt: *Noli scribere Rex Iudaeorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Iudaeorum.* Nihilominus Praefes, quia nimiam Pharisaeorum videbat audaciam, tum quia delere titulum auctoritatis suae suspicabatur notam, nullis precibus induci potuit, ut de titulo appenso regnum Christi deleteret, respondens: *Quod scripsi scripsi.* Christi Dominus itaque honor variis ambitionis suspicionibus in iudicio fuit impetitus: iudex protulit omnino innoxium; ea causa est vel iniquae suspicionis ad denigrandam famam vis, ut prodigio quodammodo dandum sit, quod titulum crucis sugillatua litura non obscurauerit. Res stupenda: post suspensiones licet falsitatis aperte reas, honoris decorum non obscurasse liturae nubilum: cum fere semper iniqua opinio aut vitia aduulserit gloriam, aut famam infuse-

Ioan. 8.

Titulus
Crucis
Christi
ad deni-
grandam
famam
affixusS. Chry-
sosth.

Maur.

S. Am-
brosius.

S. Basil.

Tobias

Caesar

uerit. Ait D. Chrysostomus apud D. Thomam: *Dicebant Pilato Pontifices Iudaeorum: noli scribere, Rex Iudaeorum: sed quia dixit: Rex sum Iudaeorum: nam haec quidem enunciatio est communis sententiae, si verò adijciatur: Quoniam ipse dixit, ipsum petulantia, & extollentia ostenderetur crimen esse; sed Pilatus in priori stetit. mente: unde sequitur: Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. O ineffabilem vim diuinae operationis. Equidem non videbatur necessariam fuisse ineffabilem diuinam operationis vim, ut Pilatus, quam iudicio agnouerat, litura non obscurauerit innocentiam; ea tamen est ad inurendam notam vel iniquissimae suspicionis efficacia, ut S. Chrysostomus assermet in seruando Christi titulo numinis providentiam resplenduisse. Reuocare vobis in memoriam, quomodo nato Domino tres illi Reges ex remotissimis nationibus, cōcitato cursu pergebant, ad Christum natum. Matthaei 2. *Cum natus esset Iesus in Bethlehemi Iuda in diebus Herodi Regis. Ecce Magi ab oriente venerunt Hierosolimam, dicentes: ubi es, qui natus est Rex Iudaeorum? & venimus adorare eum.* Quid causa, quod supersticiosi gentiliter magi aduocati sunt ad fidei suffragium? Quid enim diuinatrici magiae, cum vera diuinitatis fide? Respondet S. Ambrosius, huc ex illis magis vera Christi fides illucesceret, lib. 2. in Lucam ita scribens: *Vides, quia non otiose vel de Chaldaeis quae peritiores in numeris habentur, Abraham Deo credidit: vel magi, qui haec magicis artibus concilianda sibi studium diuinitatis impendunt, ortum in terris Domini crediderunt. Nā inquam otiose, sed ut ex aduersariis gentibus sancta religionis testimonium sumeretur. O argutum adstruendae fidei diuinae, & peruerso suffragium I. Barbarorum Magi in Chaldaea nati, in idololatria enutriti, magicis artibus supersticiosi, qui hospites in Dei vocatione, qui & testamento alieni, qui legum eius profani, qui Prophetiarum linguae expertes, Iudaeorum**

fidem superarunt. Tres Magique gentiles, supra totam Iudaeorum gentem se fide, ac fidei Magisterio exulerunt. Ait S. Basilus Seleucio: *Orati 19. Esto Israel gentium dispensator, incredulos, ut credas, sequere.* Ecce, ex superstitione idololatriae gymnasio abstrusior veritas edocetur. Dubium tamen mouet Haymo, quoniam isti Reges volebant quærere Christum natum, cur non Bethlehē, sed Hierosolimam venere. Statimque responderet: quia consuetudo erat nationum, ut quoties vidissent nouum portentum, statim mitterent Hierosolimam soiscitatum, quidnam portenderet. Non ergo Bethlehē, sed Hierosolimam venerunt: quia ibi vera adoratio veri Dei erat. Catholici mei, Hierusalem significat caelum, ad hoc caelum quisquis confugit, vera fide illuminatur, & Deum auxiliatorem praesto habet. In hoc Ierusalem, scilicet in caelum suspexit damnata ad supplicium innocens Sanna, Deo succurrente liberata est, in hoc vnicuique suspiciendum est, ut Deum ubique protectorem habeat.

Hinc non improbabiler putat Theodoretus homil. de Christi natiuitate: hanc stellam non fuisse veram stellam, sed Angelum, qui sub forma stellae se ducem viae Magis proposuerat. Verum quid est? ut ducatur Angelus praestaret Tobiae, apparuit illi in specie iuuenis praecincti, ad peragendum inter Tobiae. Egredis Tobias, inuenit iuuenem splendidum, stantem, praecinctum, & quasi paratum ad ambulandum. Cur simili modo Angelus non sese obiecit Magis sub hac praecincti iuuenis specie, ut illos duceret usque ad locum, ubi Iesus erat natus? Cur hac forma relicta magis placuit formam subire stellae tacentis, ut illos feliciter perduceret. Ne mirerimini: colebantur tunc maxime stellae à Magis, ideoque prudenter Angelus formam elegit stellae, ut sic ex nota, & culta forma placens, illos facilius à cultura vana stellarum ad verum iustitiae solem recenter ortum adorandum traheret. Ait Caesarius

Nazi-

Nazian: frater dialogo 2. Merito scilicet Angelum Evangelista vocat, sed & cultum astru impensum ad Christum trahens, à multorum Deorum errore mortales reducendo, velut stellam panis Angelum via adorationis ducem. Non enim alia re Magi ad adorationem excitati sunt, quam opinione sui cultum. Sanè non aliunde, nisi ex forma stellarum, quas Magi colebant, ad veram fidem reuocati sunt; ideoq; non detrectabant sequi eam, cui quotidie seruiturum exhibebant.

Stella magis apparet an fuerit vera.

Mathema-
tica in Janu.

Aug.

Alij tamen volunt stellam illam, fuisse veram, tunc primum in cœlis productam. Et quid necesse erat, stellam de nouo produci, ac de cœlo apparere? An vt nati infantis genescim ostenderet? Absit, vt hoc detur Mathematicorum insanie: sed quia Rex cœli carnem sumperat in terra de matre, statim quoq; voluit nobis novam stellam impendere in cœlo. Hæc est mens Dni Augustini serm: 9. in Epiphani: agens: Nec stella Christi mirabilia decreuit, sed ipsam Christum inter sua mirabilia ostendit. Ipse enim natus ex matre, de cœlo terra nouum sydu mon-
strauit. Vt ergo de terrena matre carnem accepit, qua daret cœlos, statim terra nouum sydu dedit in cœlis, ne quid de nostris sumeret, quin aliud vicem reddens impenderet.

Matthæi 6.

Hinc Matthæi 6. dicitur. Egressus inde Iesus abiit in terram suam. Quis non stuperet, Iesum hominem de cœlo cœlestem, in terra patriam velle habere? O bone Iesu, quid tibi cum terrâ? cur non potius amas in hac miseriarum valle, peregrinus esse; quam ciuis, quàm patriam habere? nimirum sumebat Deus humanatus de nostris patriam, vt nobis amissam paradisi patriam redderet. Ita resoluit Aure-
us Chrysologus serm: 49. Abiit ergo Iesus in patriam suam. Non vt suam sibi, sed vt tuam sibi, quam Adam perdidit, patriam redderet. Vt sciamus, quòd dum apparuit Iesus de nostris aliquid tollere eum non sibi consilire, sed nobis. Si patriam nobis eripit, faciens exules in terra, & peregrinos; non id facit, vt sibi patriam nostram,

Chry-
sologus.

asserat: sed vt nobis felicissimam patriam patriam reddat. Nouum ergo sydu Iesus in terris natus nobis in cœlo posuit, vt quorū res aduersa impetunt, in cœlum suspiciamus, opem implorantes, ad Christum cum fiducia confugiam, quem Magi natum in terris adorauerunt.

Sed nos plerumq; contrariam viam sequimur, adeo vt si quid nobis aduersi acciderit, non in cœlum, sed in terram suspiciamus. Quod deplorat regius Vates Psal: 16. Oculos suos statu-
erunt declinare in terram. Considerate seriò quid per terram in scriptura Sacra intelligatur? nonne nos ipsi, iuxta illud Diuinum edictum, in hominem pronuntiatum: Puluis es, & in puluerem reuerteris. In hanc proinde terram sepius oculos nostros declinamus. Pulchre id D. Ambrosius perstringit: Cùm inquit, quidam tribulatione affligamur, potius ad hominem, quam ad Deum currimus. Puer-
pus agrotat, qd incantatorem pergit, vadit ad medicum ipsum Deum relinquunt. Furiosam quis nactus est vxorē, qua-
lis fuit Xantippe socratis vxor, morositate, & omnis improbitatis me-
rum portentum, quæ in medio conuiuij, post multa in socratem iactata, conuitia, mensam subuertit, in publico pallium marito detraxit: Et cùm quodam tempore diu rixantem tulisset in adibus, ac tandem fessus con-
sedit, ante fores, illa magis irritata quiesce viri, de fenestra lotio eum perfudit. Et ecce cùm deberes in cœlum suspicere, Deumq; humanorum affectuum moderatorem invocare, villa iurgia in vniuersam cōsensum, & conjugalem affectum conuertat, declinat oculos suos in terram, vana
sagarum consilia querens. Non sic Catholicici mei, non sic procedendum: ideo enim Deus os homini sublime dedit, cœlumq; tueri iussit, & erectos tollere ad sydera vultus, vt non terram, sed cœlum suspiciamus, nec urgente graui, aut inopinato casu, in hominib; sed in solo Deo spē repōamus.

Quando Nabuchodonosor Rex Hierosolymam expugnauit, omnes
fere

Psal: 16.

S. Basil.

Hier: 40.

Hiero-
nim: 39.

ferè in ore gladij perierunt de semi-
ne, Israëlitarum, Ieremiæ 39. Et oc-
cidit Rex Babylonis filios Sedecie in
oculis eius? & omnes nobiles occi-
dit: oculos quoq; Sedecie eruit: &
vinxit eum compedibus, vt duceretur
in Babylonem. Solus tunc Iere-
mias saluus ab hoste conseruatus est:
Præcepit autem Rex Nabuchodonosor
de Ieremia Nabuzardan Magistro militū,
dicens: Tolle illum, & pone super eum,
oculos tuos, nihilq; ei mali facias. Mirū
certè, quòd inter tot Principum, &
popularium nece, dum magis victor
iureret Nabuchodonosor, Ieremiæ
solius tunc recordaretur, eius curam
haberet. Cuius rei gratia? Vna
virtus Prophetæ illum victoribus se-
cit parem, & superbissimo Nabucho-
donosori gratum reddidit, nimirum
quia in Deo omnem spem, & fiduciā
suam ponebat. Hanc Ieremiæ virtu-
tem extollens D. Hieronymus lib: 1.
contra Iouinianum fatur: Cùm omnes
Judæi capti essent, vasa quoq; templi Ba-
bylonio Rege vastante direpta, iste solus
liber ab hostibus est, & captiuitatis nescit
iniurias, & à victoribus accepit stipendia,
& Nabuzardan, cui de sanctis sanctorum
Nabuchodonosor non præcepit, præce-
pit de Ieremia. Tantum valet mihi
credere firma spes & fiducia in Domi-
no Deo posita, vt etiam in summo di-
scrimine non permittat hominem,
periclitari.

Daniel:
6.

In vltiorem probationem
istius veritatis ponite vobis ob oculos
Danielem, apud Nabuchodonosorē,
& Balthasarem Reges clarum, qui-
bus victis postea in Regnum succedēs
Darius Medus, non minori honore,
& amore Daniele proscutus est,
teste fac: pag: Danielis 6. Placuit Da-
rio, & constituit super regnum Satraparū
centum viginti, vt essent in toto regno suo.
Et super eos Principes tota, ex quibus
Daniel unus erat. Obstupescite: Da-
rius, qui & Balthasarem, & omnem
Nabuchodonosoris prosapiam sustu-
lit, eorumq; nomen penitus erasit, is
Danielem illorum intimum in sum-
ma dignitate conseruauit de eoq; ad
maiora adhuc promouendo cogita-

bat, cur quæso de Balthasaris, & Nabu-
chodonosoris domesticis, & familiā-
ribus vnus Daniel apud Dariū in-
uenit gratiam? cur non potius offen-
dit tyrannum Balthasaris familiaris?
Equidem firma in Deo fiducia hoc
effecit. At Theodoretus: Nihil re-
uera potest obscurare pietatem; quæ ubi-
cunq; sit, proprios emittit radios, siue in
seruo, siue in captiuo reperiat: quod
ex his, quæ Beato Danieli vsus venerunt,
perspicui potest. Quicum seruus esset bel-
lo captus, & in extrema regione incole-
ret, interq; barbaros versaretur, regnan-
te Nabuchodonosor splenduit, ab horri-
bili rege adoratus est: regnante item Bal-
thasare floruit; nec minus illustrū fuit Da-
rio tenente regnum, regumq; successores
nihil de eius honore immutarunt, illu mor-
te extinctū. Consueuerunt Reges mini-
mè confidere ijs, qui priorum regum inti-
mi fuerunt, hic apud omnes eandem na-
tū est libertatem, æquale honoris præ-
mium consecutus. Perijt sanè omne
semen Nabuchodonosor, interfectus
est Rex Balthasar, quia ad terram
declinauerant oculos suos: quia in
rebus terrenis confidebant; at Da-
niel saluus euasit, quia omnem fidu-
ciam suam in solo Deo collocabat.
hæc est causa, quare Dominus Iesus
suspiciebat in cœlum, vt scilicet inde
furdus auditum, muris loquelam, cū-
ctis infirmantibus medelam, & in
discrimine positus opem, doceret es-
se querendam.

Theod:

Quare autem Christus Dominus
sanatus mutum, & surdum ingemu-
erit? S. Chrysosthomus rationem
assignat, quia doluit, quòd genus hominū
ad tantam miseriam deuenerit: mutus e-
nim significat genus humanum. Haymo
quoq; non procul ab hac sententia re-
cedens, dicit: Ingemuit Christus, quia
quos ad cœlestia creauit, illos nimis ad ter-
rena deiecit doluit. O bone Iesu, mi-
hi certè tanquàm peccatori maximo
ingemiscendū esset, illis verbis: in-
gemisco tanquàm reus, culpā rubet
vultus meus, supplicanti parce Deus.
Nobis nobis o infinita bonitas inge-
miscendum esset, sepius, repetendo,
ad te suspiramus gementes, & fletus.

Christo
sur su pi-
ciens in
cœlum
inge-
muit.

S. Chry-
sostho-
Haymo.

G 8

Tu au-

Tu autem bone bone Iesu cur ingemiscis? Ingemiscit Catholici mei Christus, dolens ad tantam miseriam humanum genus deuenisse. Iusta equidem doloris causa, iusta ingemiscendi occasio. Christus ea de causa vilissimam hominis naturam assumpsit, ut hominem saluaret; homo autem per superbiam seipsum perdidit, quasi tantum Dei beneficium contemnens. Quod ponderans D. Gregorius lib: 34. Moral: cap: 18. ita loquitur: *Ad hoc Dei Filius formam infirmitatis nostra suscepit, ad hoc visibilis, imò & dispectus apparuit, passionumq; tormenta tolerauit, ut superbum non esse doceret humilis Deus. Quanta ergo humilitatis virtus est, propter quam veraciter edocendam, is qui sine asimatione magnus est, usq; ad passionem factus est paruus. Quia enim originem perditionis nostre superbia praeiit diaboli, instrumentum redemptionis nostra inuenta est humilitas Dei. Verum quia homo paruipendens gratiam Dei, ad terram deflexit oculos suos; daemone potius superbum; quam Christum humilem sequendo, iuxta illud Prophetae Psal: 72. *Transferuat in affectum cordis, cogitauerunt, & locuti sunt nequitiae: ideo Christus ingemiscit, dolens ad tantam miseriam deuenisse genus humanum. Addit Venerabilis Beda: Ingemuit Iesus, ut nos doceret caelestia regna non acquiri, nisi per**

S. Greg:

Psal: 72.

Beda.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN. CONCIO PRIMA.

Incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt, relicto semi viuo. *Luce 10.*

In homine spoliato ac vulnerato imago peccatoris delineatur.

Non tam graue est, cum agitatatis vnde quaque in vastissimo procellis oceano, vehementissimis onusta nautis impulsa tempestatibus, inter scyllas & Charybdeas colliditur, & ipse

naufragij infelicem plorans casum. Nauclerus, in profundissima mergitur voragine: quia in Loco periculis pleno leuior ruina. Non tam molestum; quando concitato turbine fracta domus corruit, aut fulminis impetu

gemitus, & suspiria. Non enim sufficit homini suspicere caelum, nisi simul conuictum & humiliatum Deo offerat.

Audistis Catholici mei, quod Christus sanaturus mutum hominem, suspexerit in caelum, in primis, ut hinc edoceamur, Christum & extensiuè & intensiuè adorandum esse. *Secundo*, quia per hoc supplebat defectum illius, cum non haberet dispositionem requisitam, ad recipiendam sanitatem. *Tertio*, ut quoties affligimur tribulatione aliqua, curramus ad Deum cum fiducia: inde enim auxilium nostrum pender. Audistis pariter Christum, ingemuisse: quia dolebat ad tantam miseriam genus humanum deuenire. Equidem si Christus super vnum hominem mutum ingemuit, & ita doluit suspiciens in caelum, quomodo nos non debemus in caelum suspicere, reminiscendo, quia per peccatum, mandata Dei transgressi sumus. Nam quoties peccamus, toties Dei imaginem ipsa eius omnipotenti manu in nobis delineatam amittimus. Quid ergo nos decet pro nostra salute facere, quando Christus pro nobis suspirat in caelum, nisi ut nos quoque illuc sincero corde, & pleno affectu suspiciamus, ut cum Christo conregnemus. Amen.

petu dirumpitur atq; conuiuantes palus eorum, incendio exustus perierit? Danielis 3. Num: 50. Quod D. Chrysosthomus homil: 12. in Genesi expendens, diuinam ex facto in homines prouidentiam, mirifice commendat. *Irrationale inquit elementum ne capilli eorum noceret: sed circum ibat illis: & vim suam intra se claudens. Ignis essentia tanquam obedientiam exhibens, & Domini mandato seruans illa foras & intactos seruabat admirabiles illos pueros, qui quasi in prato & horto, ambulantes in Camino versabantur.* Cum ergo tam sedulo hominem Deus custodiat quid sit, quod hunc quendam hominem latronibus & spoliari & cadi permiserit, consideremus. Eo demeritis peruenit mortalium temeritas, ut si quid calamitosum eis acciderit, instantem in rebus aduersis dolorem non ferentes, mox omnem culpam in Deum relegent, cumque illud in animum suum inducunt, quasi Deus ea, quae hominibus cum summo infortunio accidunt, non videat: decepti illo Psalmistae loco Psalmo 12. *Vsquequo obliuisceris me Domine in finem, usquequo auertis faciem tuam a me:* quasi ex hoc loco colligere velint, Deum non videre, quod fallax rerum fortuna Dea in homines immittit; quod ubi in animum suum induxerint, certatim ad omne reliquum peccati genus ruunt: si enim nullus est inspector, si nullus qui meritis vitae cuiuslibet tribuat, quid prohibet pauperem conculcare. Orphanos necare, viduam & aduenam occidere, omne audax facinus tentare, impuris & abominandis affectibus, omnibus demum belluinis cupiditatibus inquinari: vnde enim obsecro gentes traditae sunt, in reprobum sensum, ut faciant ea quae non conueniunt, nonne quia putant Deum latere mala hominis facta. Cur in passionibus ignominie ceciderunt, ut temina apud eos naturalem vsum mutauerint, in eum qui est contra naturam, mares in mares turpitudinem operantes? Nonne quoniam mutauerunt

Daniel 3

Chrysostomus

Psal: 12.

Luce 11

uerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem volucrum, & quadrupedum & serpentium. Hæc stulticia tenuit Seniores Israël, de quibus conqueritur Deus apud Ezechielem Cap: 8. Num: 12. *Vides inquit fili hominis, quæ Seniores Israël faciunt, in tenebris vauisquifq; in abscondito cubili suis: dicunt enim non videt Dominus nos, dereliquit Deus terram.* Vbi ut sibi peccandi libertatem assumerent, Deo videndi potestatem auferebant. Sed quò ruitis Seniores Israël? quæ vos agit intemperies? in quod ignorantia barathrum præcipites abitis? Itane vestra maturitas, in iuuenilem meretricem recrudescit? Deum excæcatis, ne villo vestram cæcitatem collyrio repurgetis. Quid insani? Hanc planè à primo Adamo insaniam Parentes hæreditarunt, qui ne à Deo post peccatum videretur, in paradiso se abscondit Genesis 3. Num: 8. sed frustra ut notat D. Gregorius lib: 22. S. Greg: Morahum Capite 13. Nam in ea occultatione inquit, non se Domino, sed Mural: Deum abscondit sibi. Agit quippe ne omnia videntem videat, non autem ne ipse videatur. Qui enim Deum sua scelera latere vult, similis est struthioni, qui teste Plinio lib: 10. naturalis historiae Cap: 1. collum sub frutice occultas, latere totum corpus putat, & quia neminem videt, credit se à nemine videri. ita miser peccator, dum totus in turpissimis peccatis mergitur, Deum suos errores ignorare arbitratur, illud infaustum ingeminans. Psalmo 93. Numero 7. *Non videbit Dominum nec intelliget Deus Iacob.* quia miseri peccatoris ignorantiam multis nominibus deestandam Evangelicus vates lamentatur. *Ua inquit quis profunda estis corde ut à Deo abscondam consilium; quorum sunt in tenebris opera.* & dicunt: *Quis videt nos & quis nouit nos, peruersa est hæc vestra cogitatio* Isaïæ 29. num: 15. & 19. Nam quemadmodum nihil magis peruerbum ac proceruum fingi potest, nihil magis demens aut insanum illo, qui vellet tenebras radijs solaribus offundere, & clarissimum astrum tenebrarum inimicum obumbrare; ita non est maior dementia & insania, quam illorum, qui volunt diuinos oculos latere, & diuinæ sapientiæ ignorantiam obtendere. Quoniam dicit sapiens Ecclesiastici 16. Num: 16. *Non dicat à Deo abscondat, & ex summo quis mei memorabitur?* & statim rationem huius sui asserti reddit. *Omne enim cor intelligitur ab eo.* Quasi dicat, cum nihil sit humanis oculis magis inuium, quam cor; diuinis tamen nihil est magis peruium, qui etiam inscrutabile hominum cor, clarissime perscrutatur. Quidquid enim ab hominibus tam iustis, quam impijs geritur & cogitatur, totum illud diuinis oculis apertum est. Nam Deus tanquam sol, ita omnem creaturam illuminat, & illustrat ut nihil in ea obscurum, nihil absconditum relinquatur.

Hinc Salomon acriter expostulat cum peccatore dicente? *Quis me videt, tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me, Quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altissimus.* Eccl: 23. num: 26. cui respondet Salomō: *Et non cognouit, inquit, quoniam oculi Dei, multo plus lucidiores sunt super solē circumspicientes omnes vias hominum;* ibidem. Num: 28. Nam sol qui mundi oculus à D. Ambrosio lib: 4. Hexaem: Cap: 1. appellatur, neque vtrūque simul hemisphærium, neque intima terræ viscera, neque secreta cordium consilia, intruetur; quæ tamen omnia diuinus intuitus clarissime contemplatur ut eleganter docet Philo Hebræorum, libro de victimas offerentibus: *Deus inquit est ipse sol, illustrans sensibilem intelligibilem.* Quasi diceret: sicut sol res sublunares conspiciat, & conspicuas facit, ita Deus res omnes creatas, & inter ipsas, ipsum solem, clarissime videt, & viabiles reddit. Neque gloriæ miser peccator; nocte peccauit, tenebræ erant, cum delicijs immerfus essem, clausa erat domus, cum scelus perpetrarem; nemo affuit, qui spectaret delinquentem: quia affuit Deus.

Deus, cuius præsentiam erubescere debebas, quique in hoc tuum occulte patratum crimen seuerè animaduertet, iuxta illud Sophoniæ 1. Num: 12. *Scrutabor Hierusalem in lucernis.* Excurs Domine ad lucernas potius; quæ ad solares radios, qui lucidiores sunt, occulta peccata vis examinare. Credo propterea quia solares radij, multis tapè locis excluduntur, nam interiores, ac profundiores adium anguli, atque anfractus, vndique & partibus inclusi, nullo radio solari perfunduntur, sub terræ cuniculi, perplexeque viarum ambages, per operæ telluris viscera tendentes, nunquam solarem pulchritudinem intuentur, nunquam solari lumine collustrantur; At verò lucerna manibus ducta ac reuoluta, omnes fenestras suo fulgore pulsât, omnes angulos perimeat, omnes anfractus subit, omnes latebras pererrat, denique per omnia loca quantumuis abdita atque inuia circumferritur. Ad lucernam igitur potius quam ad solem, peccatorum delicta; quæ interna, quæ externa quantumuis secretissima Deus examinabit. Soli enim Ethnici in hanc dementia prolapsi erant, ut putarent Deum ab homine interdum abesse, ideoque alij Deum solem ponebant, ut occideret solem, noctis tempore, sine Deo essent: alij lunam, ut in die Deum non haberent teste Cyrillo Hierosolymitano Cathech: 4. quibus dementiores mihi videntur. fuisse mihi senes Babylonij, qui cum neminem suæ libidini, adesse arbitri putarent, Dei oculos præsentis, ac cernenti, omnia contemnebant. *Ecce inquit, altis pomarij clausa sunt, & nemo nos videt, assentire nobis.* Danielis 13. Num: 20. Sed quid insanitis procaces senes, ipsa impudentiores impudentiæ? Abest humanus oculus? Fateor? At diuinus quomodo eludetur, qui vestris inuigilat operibus insopitus? An hominem erubescitis coram Deo inuerecundi? Dementiores estis vel ipsis Ethnicis? Illi enim Deo præsentem peccare non quidebant, ideoque Deum aliquando

absentem sibi coaptabant, vos humanos tantum oculos cauetis, diuinos vero, qui vestris operibus præsentis, videntesque inuigilant, non curatis.

Admirari hic cogor Moyse astutiam, qui Egyptium occisurus, inquit sacer textus Exod: 1. Num: 12. *Cum circumspexisset huc atq; illuc, & nullum adesse vidisset, percussit Egyptum abscondit sabulo.* Equidem siue Moyses hoc facto peccauerit, siue quod est probabilius, ab omni culpa excusetur; typum tamen peccatoris gessit, sic enim procedit intemperantissimus quilibet peccator, qui quamuis inueniat paratam occasionem ad peccandum, explorat diligenter omnia, in diuersum oculos suos, incuriosus iustitiæ, sollicitus famæ, detorqueat frequenter, erubescens testimonium erroris, qui non erubescatorem. Ac si quem fortè spectatorem cognouerit, facinoris sui verecundia, sequestrat intemperantiam; Quamto magis si quis alleuet mentis oculos, & consideret plena esse Angelorum omnia, concepto potest renunciare peccato? Quoniam igitur Deus præsens ubiq; adest homini, quomodo in illum grauissima mala irruere possunt? sed certum est dupliciter mala promere hominem, aut ex permissu diuino, aut ex recessu. Ex diuino permissu frequenter mala premunt iustos, ut illa tribulatio in augmentum gratiæ illis cedat. Sic patientissimum quondam Iobum Deo permittente, percussit ulcere pessimo Iob: 2. Num: 7. Ea intentione ut innocentissimus & honestissimus vir, non solum corporis plagâ, sed etiam pudoris intamata laboraret; verum quid Diabolus in voti ignominia profecit? nihil prorsus. Quia totum illud quod in Iobi infamiam ordiebatur dæmon, Deus in gloriam eius conuertit, dum in illo singulare patientiæ monumentum excitauit. Et licet Deus iustos in vario discrimine positos non statim iuuet; non tamen hoc ipso dexteram ab illis subtrahit, sed ut maiorem illorum fidem exploret, differt sic olim nauigabant

discipuli; nec Tevs aderat: ingru-
ebant tenebrae & nox atra mari incu-
habat. nec Iesus suae luce praesentis
diem faciebat. Tumescabant vndae,
crescebant venti, totum mare concu-
tatum sauebat; nec tamen Iesus
suae imperio vocis, tempestatem se-
renabat. Quid tandem? Cum remi-
gassent ergo (inquit Evangelista.)
quasi stadia viginti quinque, aut tri-
ginta, hoc est; cum procul a terra
aucherentur, adducerenturq; in pe-
riculum extremum, mortis quam
vitae propiores. *Vident Iesum ambu-
lantem super mare; & proximum nauis
fieri.* Ioan: 6. Num: 19. Quasi Iesus
non nisi summo discrimini auxiliaturus
adveniret, ut & suam potentiam
ostenderet, & discipulorum fidem
exploraret. Ut docet D. Cyrillus,
Alexandrinus lib: 3. in Ioan: Cap: 23.
*Omnipotencia inquit pretium est obser-
vare, non statim neq; in principio pericu-
lorum; sed quando iam longe a terra
remigaverant, Christum discipulis appa-
ruisse.* Non enim incipientibus ad-
versis gratia Christi confestim nos-
saluat, sed posteaquam terror incre-
uerit, & certum videatur imminere
periculum, tum a medijs fluctibus
eripit, timorem abijcit. & ab omni
periculo liberans, ineffabili virtute
in summam tranquillitatem, pericu-
lorum fluctus transponit.

In alios vero mala incurrunt,
quia Deus recedit ab illis: homo e-
nim qui Deum peccando derelinquit,
ab ipso quoq; Deseri meretur. hanc
enim impijs penam pollicitus est De-
us per Prophetam Isaie 1. Num: 4.

*Dereliquerunt inquit Deum, blasphe-
mauerunt Sanctum Israel. En culpa?
sed quam simili pena desertores, a
Deo deserantur: subdit enim statim
Propheta. Et derelinquetur filia Sion, ut
vibraculum in vinea, & sicut tuzurium
in cucumerario, & sicut civitas qua vastat-
ur, ibidem Num: 8. Quod conside-
rans D. Basilium: iustus inquit Dei lu-
dici argumentum exhibet similem re-
tributio: Dereliquit Deum & eam ob
causam derelinquetur filia Sion. Haec est
causa, quare homo iste quidam inci-*

dit in latrones, quia peccator fuit, aut
saltem quia affectum peccandi induc-
rat: mala enim intentione ibat in Ie-
richo. Nam de hac vrbe scribit Iesay
Naue; quod Iericho fuerit Civitas
magna, fortissimis vndique circum-
data muris, nec ferro peruia, nec
hosti penetrabilis esse potuit, sed in-
ca habitabat Raab Meretrix. Ibat er-
go homo iste in Iericho, ad quid? for-
san ad meretricem. Sed ecce per-
uersae intentioni miserabilis respon-
det euentus, nam dum ad carnis de-
licias pergeret, caro eius cruciatus
exponitur; *Incidit in Latrones* inquit
sacrum Evangelium; In quos? in An-
gelos noctis atq; tenebrarum, qui eum
spoliaverunt vestimentis gratiae spi-
ritualis, & influxerunt vulnera morti-
fera peccati, in quos dubio procul non
incidisset, nisi mandati caelestis devi-
us se obnoxium fecisset. O quot in
hac vrbe frequenter in istos latrones
incidunt! quando ex Ierusalem, hoc
est; ex sancta Dei Ecclesia, & con-
versatione honesta, descendunt in

Hiericho ad Rahab Meretricem, ut
temporaneis potiuntur delicijs: sed
ecce latrones in vijs in vestrum o im-
puri cupidines interitum expectant,
ut ante gustatam voluptatem incur-
abili vulnere animam vestram feriant.
Quem quaso a peruerso proposito,
non retrahet hic terror? quis non
dolebit propter modicam voluptate,
animam suam a Deo desertam gra-
tiae praesidio destitui, & in potestate
effratissimorum hostium relinqui,
& ex consortio sanctorum eijci? Pec-

cauit olim primus hominum Parens,
quod liberam manum in arborem
veritam extendisset, moxq; vocatus
ad tribunal, & sceleris convictus, co-
tinuarum tristemibus arumnarum
adiudicatus, demum & paradiso pul-
sus fuit, ut ne pede quidem terreret
amanum locum, in quo insolentem
noluit cohibere manum. *Emitte eum*
Dominus Deus, de Paradiso voluptatis,
ut operaretur terram, de qua sumptus esset,
eiecitq; Adam. Genesis 3. Num: 23.
Fecit quidpiam tunc temporis Domi-
nus, ut intert Moyses Barcesa, quod

non.

non acerbissime percellere animum.
Adae non poterat, post quam se ad tot
penas, ac labores damnatum vidit.
Eheu me dixerit tunc Prothoplastus,
qui perpetuis arumnis addictus & a
summo dignitatis felicitatisq; fasti-
gio, in extremam miseriarum abyf-
sum praiceps sum deiectus, sed illud
tamen acerbissime ferro, quod ad Pa-
radisi fores Deus intus remanet, so-
lumq; & incomitatum me relin-
quit, quem vnum si via quantumvis
laboriosa socium haberem, calami-
tates omnes, quales, quantas illas,
voluptatem, gloriam, beatitatem pu-
tarem; sed quod ille me eijciat, qui
fecit, meq; ad penam damnet, cum
ille in sua gloria per seueret, quis hu-
ius comparabilis dolor? Ergo ipsa
mihi posthac voluptas, si tamen
absq; illo vlla esse potest, pena erit.
Nam sine Deo siue bene tibi succe-
dat, siue male, totum cruciat. Tectis
est huius rei Saul, quem dubius in-
certi praelij, quod cum Philistinis co-
flicturus erat, euentus afflictum, &
peranxium habebat, cumq; molestia
tanta sollicitudinis exonerari cupe-
ret, atq; a Deo nec per somnium, nec
per sacerdotes, aut Prophetas respon-
sum aliquid reciperet, venefica muli-
eris opera vsus est, quam eo adduxit,
ut resuscitaret Samuelem, qui de re,
quam scire cupiebat, certiore illu
faceret, Samuel ergo seu ille verus,
seu imaginarius, & veri lineamenta
Samuelis indutus, ad mulieris incan-
tamenta praesens dicebat. *Quid in-*

terrogas me cum Dominus recesserit a te?
1. Regum 28. Num: 16. Quasi dice-
ret: Quid belli exitum exploratum
habere cupis, cui ut se Deus subtraxit,
ita euenire feliciter nihil potest? siue
enim victus occumbas, quid victoriae
iacturam cures, qui Deum perdidisti?
seu triumpho potiarius, quid magnu
roferas, a Numine destitutus. Quid-
quid proinde tibi sinistrum accidat,
minus malum erit, quam, quod te
maximum premit Dei derelictio.
Quamdiu enim Deus omnipotenti
sua dextera hominem protegit, eo-
utque hominem nihil expugnare po-

test: sed ubi Deus illum deserit, &
musca imbellis homini insultat.

Hinc astutus daemon postquam
in facultates Sancti Iob potestatem
a bono Deo accepisset, ut semel eum
tota patientia nudaret, miras perfici-
endo feliciter operi tenebras constru-
xit. Personarum primò loco tamu-
lum submisit, qui lachrymabundus
famulorum omnium, praeter se occi-
sorum miserandam necem, tum bo-
um & asinorum per Sabeos ablatoru
tristitia noua ferret. Et cum ille verba
nondum finiuiisset, ingressus alius ta-
lia ferebat. *Ignis Dei cecidit a celo, &
tactas ades puerosq; consumpsit.* Iob: 1.

16. Aduertite mirum praestigiato-
ris astum, qui ut patientissimum Iob-
um in desperationem omnino indu-
ceret, primò infensos illi homines
mentiebatur; cum ita nihil obtine-
ret, etiam Deum in eiusdem pernicioe
coniurasse fingebat, ut postquam ho-
minesq; Deumq; a se recessisse cre-
deret, animo prorsus concideret,
nullum sibi reliquum solacium supe-
resse cernens. Nam quando homine
quempiam homines destituunt, non
habet is quod curet, aut timeat, mo-
dò Deum habeat propitium. Verum
a quo iam est Deus alienus, nihil am-
plius illi sperandum restat; ut ergo
ipem omnem Iobi daemon eriperet,
Deum hominesq; habere illum infen-
sos persuadere tentabat. Sciebat o-
ptimè sponsa Caelestis, quam male sit
a Deo destitui, ideoq; dicebat Cantu-
corum 4. versu 15. *Fons horum tu*

mih; puteus aquarum viventium. Quid
si diceret. Si ego quidem floridus a-
pricus, amarus sum hortus, tu certe
fons es & puteus. Quid sine aqua
hortus, Aridum ac sterile sine frugi-
bus solum. Quod ergo aqua puteo,
hoc Deus animae hominis est: siue
enim nihil tristius, quam videre hor-
tum, cuius omnia sunt exusta, arida,
& penitus absumpta, quem nuper
floribus venustissime ornatum admi-
rabatur. Ita nulla est tam luctuosa
tragedia, quam videre animam a
Deo repudiatam & derelictam, quae
antea omne illius delictum erat. Di-
uinè

Cantic: 4

S. Chry
Sologus.

vinē prorsus id effatus est Petrus A
Chrysologus Sermon: 18. *Quod est in-*
quit anima corpori, hoc est anima Chri-
stus. Sine anima corpus non vivit;
sine Christo pariter mortua anima
manet. Recedente anima mox cor-
pori fātor, corruptio, Putredo, Ver-
mis, Cinis, & omnia visu detestan-
da succedunt. Discedente quoque
Deo, mox in animam irrūit peccato-
rum fātor, corruptio criminum, vi-
toris putredo, conscientie vermis,
vanitatum Cinis, infidelitatis hor-
ror, & sic in corporis sepulchro, ante
mortem iam animae funus fit.

Ceterum non statim hominem,
Deus deserit, licet aliquando graui-
sime peccet, quod vel ex illa Dei pro-
missione Hebraeis facta patet, Exodi
19. Num: 3. *Si audieritis vocem*
meam, & custodieritis pactum meum, evi-
tū mibi in peculium de cunctis populis.
Non seruauerunt tamen Hebraei in-
terpositam conditionem quā tota il-
la promissio nitebatur, immo potius
relictio Deo, ad vitulum aureum fa-
briandum, & adorandum transtu-
gerunt Exodi 32. Num: 1. Quid er-
go Deus statim suam promissio-
nem pro tanto delicto reuocauit? ita
quidem lex iustitiae postulabat, nisi
misericordiae inclusa muro teneretur,
pepercit Deus, & per Moysen
seuerē admonitos iterum in gratiam
recepit. Sed mirabitur forsitan quis-
piam, quomodo Deus hominem pec-
cantem impudentissime, deserere
potest, quoniam nequaquam se sub-
trahere valet, quo minus ubiq; sit
praesens. Verū licet certum sit De-
um immensitate sua omnia replere,
atq; vbiuis locorum praesentem ef-
se; Crescentibus tamen peccatis,
deserere solet hominem, auxilium
suum illi negando, quo sustul-
tus erigatur: sic olim deseruerat Saulem
propter enormia ipsius scelera 1. Re-
gum 19. Num: 18. *Sedit inquit Do-*
minus regnum Israel a te hodie, & tradi-
dit illud proximo, meliori te. Cuius re-
pudiationis rationem reddit sacer-
textus, eo quod non seruaueris quae
precepit Deus. Quasi diceret: si nō

1 Regi 19

peccasses, tuum regnum permāceret,
& florentior esset populi tui status;
verū quia contempsisti legem diui-
nam, Deus quoq; contempsit te & a-
biecit; sic planē fiet cum istis, qui
effusi in omne scelus abierunt, tole-
rat Dominus aliquanto tempore eorū
impietatem, sed vbi mensuram
incorrigibilis malitiae adimpleue-
runt, destituit illos. Quomodo ergo
miser homo prauam cogitationem
ad cor tuum admittere audes, quo-
modo proponis in animo descendere
in Hiericho, vbi lenonum plena sūt
atra: quomodo scelus aliquod per-
petrare audes, atq; meditaris, & non
prospicis quia Deus fortasse in hoc
opere despiciet te. Num fortasse il-
lud te eludit, quia Deus est Causa
vniuersalis, tu autem secundaria, &
primae nutui subordinata, causa ve-
rō vniuersalis, causis secundariis co-
cursum praebere debet. Quia licet
Deus ex eo quod sit Causa vniuersa-
lis, generalē tibi concursum dare de-
bet, specialem tamen qui est gratiae
efficacis, negare potest, cum hoc sit
singularis eius gratiae donum, secu-
rus per viam lubricam ambulare vis,
& latrones in itinere tibi insidiantes
non vereris, ecce aduersarius tuus
diabolus circuit quārens quem de-
uoret. Verū non mirum quia in-
veterata malitia, excācare solet mē-
tem peccantis, vt in periculum vltro
ruat. Sed est adhuc & his, qui in sū-
ma discrimina incidunt, remedium,
scilicet ad diuinam misericordiam
confugiendi. Permittit enim Deus
interdum crescere pericula, tum vt
periclitantium merita augeantur, fi-
des erigatur, & spes in Deum excite-
tur, tum quoq; vt destituti a Deo quo-
niam priores eum deseruerunt, tan-
dem mentem suam recolligentes, ad
illum redeant. Nam extremē peri-
clitantes adhuc, opem ferre potest,
& desperatis ac deploratis rebus me-
dicinam conferre quemadmodum
canit Pōeta Ouidius.

Cōiugis interdum templi violator ad aras
Nec petere offensi numinis horret opē.

Quod Clemens Alexandr: grauidus
adhuc

E A D E M
DOMINICA
CONCIO SECUNDA.

Magister quid faciendo posside-
bo Vitam aeternā. Luc: 10.

Ad vitam aeternam triplex via
monstratur, scilicet Fides,
Spes, Charitas.

C Vilibet mortalium immortalitatem affectare innatum est. Au-
ditores, idque ea propter, quod
homo immortalis Anima constet, i-
deoq; licet corpore (quo tanquam
domicilio sibi ad tempus duntaxat
concesso vitur) Animo tamen per-
incircumscriptam aui durationem,
perennare cupit. Sed eheu quā dif-
ficilis, ad terminum aeternitatis in-
troitus, & quā lubrica ad vitam
via! Multi hic suo irreparabili da-
mno lapsi sunt. Ambulauit Angelus
ad hunc terminum, sed in obliquam
deflexit semitam. Ezechielis 28. *Tu*

Ezechi
28.

Cherub extensus & protegens, in medio
lapidum ignotorum ambulasti: Perfectus
in vijs tuis, a die conditionis tuae, donec in-
uenta est iniquitas in te. Ad eandem
metam properauit homo, sed ser-
pentem obliquo gressu circa arbores
Paradisi oberrantem secutus, a via
recta deflexit. Mirantur hic Docto-
res, cur serpens qui inter cetera ani-
mantia sapientissimus haberetur, homi-
nem a recto tramite abduxit. Serpens
erat callidior cunctis animalibus. Gen: 3.

Gen. 3.

3. Respondet S. Augustinus lib: 2.
de Genesi ad litteram Cap: 29; id ac-
cidisse propter diaboli, qui in illo &
de illo agebat dolum, cui consonat
Chrysosthomus, Homil: 16. in Cap:
3. Genes. *Verba quidem inquit erat*
diaboli, quem sua inuidia incitabat, ut
hominem falleret, animal autem hoc ut
instrumento accommodo utebatur capru-
pter quod ille ex natura habuit sapientia,
seu potius, astutiam summam ad docen-
dum, ideoq; tempore diluuij, cum iam
cessarent aqua, Noë non dimisit serpentē
ad inquirendum, utrum terra iam fecunda

S Chry-
sosth:

H h

erat,

adhuc exaggerat Exhortat: ad gētes: A

Clemē
Alex:

Ex ignorantia inquit traducātur ad sci-
entiam, ex impudentia ad prudentiam, ex
inastitia ad iustitiam, ex impietate &
nulla religione ad Deum: Pulchram e-
niū est remedium, ad Deum confugere.
Sic fecerat Dauid, contra quem tan-
ta hostium audacia excanduerat, vt
eum coniuratis viribus intrepidē pū-
ctim, caesimque inuaderent, vt testa-
tur ipsemet Psalm: 70. Numero 11.

Psalm 70.

Quia dixerunt inimici mei mihi, Deum
dereliquit eum, persequimini & compre-
hendite eum, quia non est qui eripiat.

Quasi dicerent: Quid eunāmini?

Quid formidatis comilitones? Ponite
metum, audacter inuadite hominem;
trudite, corripite, mactate, quis cum
illo sit, vt subueniat laboranti? a quo
Deus abiit? Quid humanae vires illi
opitulari queant, a quo se prouiden-
tia diuina subduxit? sed quid contra
hac Dauid: *Deum in auxilium meum*

Ibidem.

respice, clamabat ibidem Num: 12.
Quasi diceret. Quid enim sperem si
tu me deseras? quas in me strages
non facient hostes, si a te derelictum
viderine. Summa ergo calamitas est
anima, quā Deus deserit, sed felix
ea quam ille iuratur.

Proinde hominis cuiusdam ex-
plum habemus, qui descendens in
Hiericho incidit in Latrones, & spo-
liatus est, atque vix semulcius reli-
ctus, in quo nobis imago cuiusvis pec-
catoris ponitur, vt cognoscat homo,
quod in quocunq; loco, in quacunq;
occasione, vbi cunq; affectum peccan-
di retinet, semper illum grauisimum
manet periculum. Ne ergo & nos
deseramus a Deo, & in aeternum di-
scrimen, vbi non est qui porrigat dex-
teram, prolabamur; diuinam inuo-
cemus clementiam, vt si delictis no-
stris ab illo destitui meruimus, no-
strae tamen fragilitatis memor, tan-
quā singularis Patronus, ad prote-
gendum nos redeat, dum illum in-
uocamus: Memor illius suae pro-

missionis: *Conuertimini*
ad me, & ego conuer-
tar ad vos. A.

erat, sed columbam: ne scilicet ille sua-
gusta sapientia, iterum decessisset eundem,
sed maluit in simplicitate columba vari-
tatem inquirere. Nam columba Chri-
stum (qui veritas est) demonstrare
solet. Tertullianus libro aduersus
Tertul: Valentinianos, cap: 2. & 3. serpens
verò tentare: Illa inquit est à primor-
dia diuina pacis praece; ille à primordia
diuina imaginis praece. quia facilius
simplicitas sola Deum, & cognoscere
potest & ostendere, prudentia verò
concutere potius & prodere. Cui-
verò via haec, quae ducit ad vitam, a-
deo sit difficilis, ut in illa facile homi-
nes aberrarent, duplex ratio assignari
potest. Quia est obscura, omnes e-
nim quamdiu viuimus in enigmate
ambulamus, argumento rerum non
apparentium, scilicet diuinā fide nixi,
ideoque cum etiam sapientissimo ve-
ritas istius fidei euidenter demon-
strari non possit, cum demonstratio
obscuritati repugnet & euidentia, sed
sola credibilitas nobis ostenditur, nō
mirum quod multi, maiorem in ob-
scuro itinere (quam fas est) lucem
quaerentes aberrarent. Prudenter pro-
inde piissimus David fecit, quod in
hac obscuritate viæ, non ab humana
sapientia & intellectu sagaci, sed fa-
cile in errores declinante; sed à solo
Deo duci voluerit, inquiens: *Vias tu-
as, Domine demonstra mihi, & semitas
tuas edoce me.* Altera ratio est, quia
in via ad vitam, non alium ducem ni-
si virtutem habere possumus, cum
autem Dux iste sit difficilis habitu, nō
mirum, quod si illo caremus in via
hac facile aberremus. Difficilis in-
quam est virtus habitu, quia per sum-
mos labores acquiritur solet, quod pul-
chrè expressit Simonides, scribens
virtutem habitare in rupibus aditu
difficillimis, & quæ nec possit aspici
mortalium oculis, nisi ab eo deumum,
ad quem sudor venerit. Clemens A-
lex: Alexandrinus lib: 4. Stromat: cui allu-
sit Gregorius Nanzian: Apologo 1.
S. Greg: Mea quidem inquit sententia virtutem
Nazian: homines non nisi labore summo adipisci
quunt. Et Anselmus supra Matt: 7.
Anzel: Porta quæ ducit ad vitam, non solum an-
gusta, sed etiam arcta est; per labores ca-
manes ieiunia panditur. Nihilominus
ego diuino hodie fretus auxilio, tres
vobis ad vitam æternam monstrabo
vias. Fidem, Spem, Charitatem,
quas. ut fausto pedo ingrediamini,
Deo duce procedamus.

Peregrinum esse omnem homi-
nem quamdiu in mortali corpore
viuit, docuit Apostolus 2. ad Corint: 2. Co-
r: 5. *Scientes quoniam dum sumus in corpo-
re, peregrinamur à Domino.* Via autem
in qua hæc nostra peregrinatio ab-
soluitur, prima est Fides diuina, iuxta
mentem eiusdem Apostoli, secundæ
ad Corint: 5. *Per fidem enim ambula-
mus & non per speciem.* Hæc via adeo
necessaria est, ut sine illa, nec homo,
nec Angelus vitam æternam assequi
possit. Nec obest, quod S. Augusti-
nus neget Angelos peregrinari à Do-
mino, quia hoc intelligit de peregri-
natione pænali, seu potius exultatio-
ne, quod tantum quibusdam, & non
omnibus competit, non autem de pe-
regrinatione meritoria. Hæc prima
via est, quam Deo feliciter renati in-
gredimur, in qua stantes primam ad
æternitatem inchoamus gradum, ut
non immerito à Sanctis Patribus di-
catur substantia, ad Hebræos 11. *Fi-
des substantia est rerum sperandarum.*
propterea, quod res à Deo sperabi-
les illi innituntur: substantia in qua
causaliter, causans scilicet in fideli
viatore spem firmam assequendi ca-
omnia, quæ Deus homini saluando
præparauit. Et licet Deus hominem
in hac via, ut pote in obscura, incertū
esse voluit de beata illa æternitate, ut
scilicet quanto magis homo ignorat,
quali beneficio à Deo pro suis labo-
ribus premiandus sit, tanto plus cle-
mentem & misericordem sibi in dies
recti studeat, maiorem eius prome-
rendo gratiam, quod pulchrè D. Au-
gustinus in libro de Prædestinatione
docuit inquiens Cap: 8. *Vtile est o-
mnibus vel penè omnibus, ut quales futuri
sint, scire non possint, ut quisq; dum nescit
an sit in bono perseveraturus, humiliter
& sollicite Dei gratiam imploret, cum eaq;
casum cauere, & in gratia perseverare sa-
garet.*

agat. Nihilominus hanc illi viam
proposuit, ut eius firmitate & recti-
tudine veluti fulcro quodam in ob-
scuritate sustentetur. Hinc S. Augu-
stinus illam Apostoli descriptionem
Hebræorum 11. *Fides est substantia re-
rum sperandarum*, inquit; *est potius
substantia sperantū.* Quia fides fulciē-
do viatorem in incerto alioqui ex se
præmio laboris in hac vita, est quo-
dammodo substantia eius, in qua ille
firmiter stat, seu subsistit. Hæc via
currentem viatorem licet ad incertū
præmium, in ipso tamen cursu iusti-
ficat. ad Hebræos 11. *Sine fide impos-
sibile est placere Deo.* id est saluari, er-
go per oppositum qui in fide ambu-
lat, Deo placet, & eius iustitiam asse-
quitur. Testatur id Concilium Trid:
Concil: Sess: 6. Cap: 7. ubi dicit: *Sine fide
Triden: nulli unquam contigisse iustificationem,
& Cap: 8. Fides est fundamentum & ra-
dix iustitiæ, ut enim arbor sine radice
diu seruari nequit, sic inquit S. Chry-
sostomus, nullus sine fide, vitam (in-
telligit æternam) habere potest.* Fides
enim inquit Ambrosius dat salutem,
ideoque qui in fide non languebat, sed
semper per bona opera, currendo la-
borat, facile quidquid vult, apud De-
um, obtineat: ideo enim inquit S.
Augustinus Epist: 7. *illa datur, ut per
eam cetera impetrentur* teste ipso Deo
Matt: 9. ubi dicit: *Credenti nihil est
impossibile.* Peccatis grauioris, confide
in misericordia Dei, & remittentur
tibi. Matt: 9. *Confide fili remittun-
tur tibi peccata tua.* Morbo premeris,
in fide remedium reperies, sicut illa
mulier quæ fluxum, sanguinis duode-
cim annis patiebatur, & ecce trans-
eunte Domino accessit retro, & teti-
git fimbriam vestimenti eius: dice-
bat enim intra se. *Si tetigero tantum
vestimentum eius saluum ero.* At Iesus
conuersus & videns eam dixit: *Con-
fide filia fides tuæ me saluam fecit, & alia
facta est mulier ex illa hora.* Cæcitare
in oculis aut in animo laboras, in ob-
scura fide lumen, quo sanaberis, re-
peries: Sic Matt: 9. Secuti sunt duo
cæci Iesum, clamantes: *Miserere fili
David.* Sed quia in fide minime hæ-
sitabant, amissum lumen recupera-
runt, inquit enim scriptura, quod an-
tequam illos sanaret Christus, quasi-
uit ex illis, utrum in fide ambularet,
Credis inquit quia hoc possum facere,
vobis, at illi responderunt, *utique Do-
mine.* Tunc primum inquit scriptura,
tetigit oculos eorum, dicens, *secun-
dum fidem vestram fiat vobis, & aperti
sunt oculi eorum.* Hæc igitur prima
via est, per quam ducimur ad vitam
æternam, vita enim nostra fundatur
in beata Dei visione. Ergo que-
madmodum per fidem in via intuiti-
uè Deum contemplamur, ita non nisi
per eandem ad illum clarè videndum
currere debemus, tanquam per im-
perfectum ad suum perfectum. Vnde
dicitur Isaia 7. *Nisi credid. ritu non
intelligetis* (intellige in Patria) obscu-
ram fateor Deus voluit esse hanc viam,
quod pulchrè expressit S. Thomas
quæst: 2. art: definiens Fidem: *Est
inquit assensus firmus fundatus in autho-
ritate Dei obscu. & remansus:* bono ni-
hilominus nostro obscuram esse vo-
luit? si enim euident nobis esset, iam
illi necessario assentiremur, ac perin-
do nullum haberemus meritum, sed
dum in certi ambulamus, tunc ex co-
sensu quodam voluntatis, seu ex libe-
ro eius imperio assentimur his re-
bus, quæ nobis à Deo credendæ pro-
ponuntur: & duæ potissimum ratio-
nes assignari possunt, quare fides vi-
uentium debeat esse obscura? pri-
mò, ne homo certus de suo præmio,
in hac via languesceret, sed ut semper
indefessus laboraret. Nam nimia
securitas facile hominem perdere so-
let. Illustrat hoc scriptura Daniel: 5.
Balthasar Rex Babyloniorum, secu-
rus nimium erat de sui regni conser-
uatione, propter munitissimam & in-
expugnabilem Urbem Babylonem.
Etenim vrbs illa circumdata erat
manibus altitudine 200. cubitorum,
latitudine 50. ambitu 480. stadiorum
ut scribit Qrosius lib: 2. cap: 6. Insu-
per eandem Urbem circumstibat
Euphrates, cuius latitudo duo stadia
excedebat, profunditasq; nimis ma-
gna esset teste Xenophon: lib: 7. de-
H h 2 niq̃ue

niſque propugnatores illius urbis in-
numeri erant. Et ecce huic ſecurita-
ti nimium conſiſus Balthaſar, urbem
illam penitus inexpugnabilem iudi-
cans, hoſtilem exercitum urbem ob-
ſidione tenentem ſpernere cepit, &
cōiugio cum ſuis optimatibus indul-
gens, Cyrum Perſarum Regem ſuum
hoſtem ſpernere cepit, ſed max Cyrus
rationem fluvium in partem ſecū-
di, & aliō diuerſendi adinuenit, mu-
roſque cum exercitu conſcendens,
urbem & Regem conuiuantem cepit,
ſic planē ſi nos in hac via, de pro-
miſſa nobis æterna felicitate ceſſi eſ-
ſemus, facilē in hac ſecuritate circū-
eunti vndequaſque hoſti æternæ ſer-
uitutis præda fieremus. ſecundō ob-
ſcuram voluit Deus eſſe hanc viam,
vt ſcilicet perpetuum in nobis cauſa-
ret ſui timorem, vt dicit Tertullianus
lib: 1. contra Marcionem Cap: 13.
*Nonne omnes illigebantur, ſi nihil in illo
timeretur, & S. Gregorius Epist: 22.
In parua ergo huius vita tempore, mentē
noſtram neceſſe eſt, vt tremor teneat, in-
dignum enim eſt, vt homini reuelatio fiat,
de futuro eius ſtatu: inutile: quia homo
ſecurus de peccatis ſuis nunquam fieri de-
bet, niſi cum in die vite ſue ultimo plan-
gere eadem peccata minime valebit. Quæ
dies quoniam veniat ſemper ſuſpecta, ſem-
per trepida; metuere culpas quotidie de-
bet, & ex quotidianis ſletibus leuare, Sic
B. Paulus ad tertium Cælum raptus,
& licet in paradifum ductus erat, au-
dieratque verba, quæ non licet homi-
ni loqui, & tamen quamdiu poſtea
vixit, ſemper trepidus dicebat: Ca-
ſſigo corpus meum, & ſeruituti ſubjicio,
ne forte aliis prædicans, ipſe reprobus ef-
ficiat.*

Secundā via quā ad æternam vi-
tam tendimus, eſt Spes: quis etenim
toro vite ſue curſu, Deo in timore
ſeruiens laboraret, niſi firmiter ſpe-
raret promiſſam ſibi à Deo cæleſtem
gloriam? ſi enim quod non videmus
ſperamus, per patientiam expecta-
mus, inquit Apoſtolus ad Roman: 8.
*Hac eſt vera ad æternitatem via, quia
terminum & obiectum non aliud niſi
vitam æternam & regnum cælorum*

habet, Matth: 6. *Quærite primò Regnum Dei* (intellige in ſpe) & iuſtitia
eius, & hac omnia adiſcantur vobis & ad Hebræos 6. *Habemus ſpem ſicut*
Anchoram animæ tutam ac firmam,
*& incedentem uſq; ad interiora velami-
nis: ad hanc viam arripiendam inci-
tat nos Apoſtolus ibidem his verbis.*
*Cupimus autem unumquodque veſtrum
eandem eſſe, vt ſeruiat ſollicitudinem ad exple-
tionem ſpei uſq; in finem, ut non ſegnes ef-
ficiamini, verum imitatores eorum, qui
fide & patientiā hereditabunt promiſſio-
nem.* Felix enim qui ſpem firmam, &
inconcūſſam, in Deo collocat, quia e-
iuſmodi homo, dignum ſe efficit di-
uina protectione; protector enim
eſt omniū ſperantium in ſe: ſpera-
bat in eo piſſima Iuditha, dū ad ca-
ſtra Holofernis, liberatura populum
Iſrahel ſe conferret, & diuina prote-
ctione iuſtulit: inuicti bellatoris ca-
put ſæmpea dextera amputatum, eſt
triumpo in urbem attulit. Spera-
bat Religioſiſſima Clara, quæ etiam
in ultimo diſcrimine, cum Saraceni
Monafterium illius iam iam muros
conſcendentes inuaderent, minime
de diuina ope dubitans in conſpectu
SS. Sacramenti ita feruenter orauit
*Domine ne tradas beſtias animas conſite-
tes tibi: & ecce in illa firma ſpe Dei
protegentis vocem audiuit. Ego vos
ſemper cuſtodiam: Vbi prædones illi
partim terga vertere, partim cæcita-
te pueri à Deo de manibus prolapſi
ſunt, ſperauit Iuſtus Abraham, & ec-
ce ſolatiū Dei audire meruit, ego
protector tuus & merces tua magna
nimis. Ger: 15. Promiſit Deus ſuā
protectionem ſperantibus, in eum,
per Pſal: inquit: *Quoniam in me
ſperauit, liberabo eum, protegā eum, quo-
niam cognoui nomen meum* Pſal: 90. In-
super qui Deo firmiter conſidit, etiam
illum immentia beneficia conſequun-
tur. Primum, peccatorum remiſſio
Ezech: 18. *Si impius egreſſus paenitentiam,
ab omnibus peccatis ſuis qua operatus eſt,
omnium iniquitatum eius non recordabor.*
Secundū tam ſufficientium, quā ef-
ficaciū auxiliorum ad obtinendam ſa-
lutem neceſſariorum conſeſſio, in-
quit*

quit Propheta: *Non vidi iuſtum dere-
lictum nec ſemen eius querens panem.*

Luc: 1.

Ad hanc fiduciam incitat Paulus 1.
Lucæ. *Hoc unum nobis cura ſit, vt ſer-
uiamus ei in ſanctitate & iuſtitia, coram*

Tob: 4.

*ipſo omnibus diebus noſtris, & Tobie 4.
Timeſte Deum omnes Sancti eius, quoniā
non eſt inopia timentibus eum. Ad quod
reſpiciens Tobias ibidem, hac diuina
ſpe filium ſuum conſolat: Noli ti-
mere fili, pauperem quidem vitam gerim-
us, ſed multa bona habebimus ſitue-
rimus Deum, & reſceſſerimus ab omni
peccato, & fecerimus bene. tertium be-*

Luc: 11.

*neficiū. vitæ æternæ collatio Lucæ
11. Noli timere puſillum grex, quia com-
placuit Patri veſtro dare vobis regnum.*
Sed quā frequenter ab hac recta æ-
ternitatis ſemita aberramus, magis
in terrenis Principibus in quibus non
eſt ſalus, quā in Deo confidentes:
& ecce Deus nobis in iſta incredulita-
te perſeuerantibus reſponder, ſicut
ingrato quondam populo ſuo, *vbi ſunt
nunc dii tui opitulentur tibi, vbi eſt ar-
rogans ille ſaſtus, vbi mundana cupi-
ditas, vbi contemptus & proximi, &
Circumſpecta ſubditorum oppreſſio: iſti
modo Auditores ſunt dii noſtri, in
his plus conſidimus quā in Deo, &
ideo deſpicimur à Domino, facile quæ
in alienas manus deuenimus.*

Tercia via eſt Charitas, hanc vi-
am ipſamet veritas querenti legis
perit in hodierno Euangelio pro-
poſuit, dilectionem nimirum Dei &
Proximi, oſtendere volens maximam
perfectionem, in charitate Dei & Pro-
ximi poſitam eſſe; quod vel ex eo
patet, quia Charitas non tantum in
via; ſed etiam in patria, cum ſuis ſe-
datorib; perſeuerabit; Magna eſt ſatior
fidei diuinæ energia, quia per illam
accedimus ad Deum, iuxta illud Apo-
ſtoli Hebræorum 11. *Accedentem ad
Deum oportet credere.* Sed hæc non
niſi pro duratione ſtatus vite cōcedi-
tur, cumque pereunte corporis hu-
mani mortalitate, ſimul moritura; 2.
Corinth: 13. *Cum venieris id quod per-
ſeueras eſt* (ſcilicet viſio facie ad facie
Dei) *enacuabitur, id quod ex parte eſt,
(nimirum fides) vnde S. Auguſtinus*

lib: 14. de Trinitate ait: *Næque iam
fides erit in cælo, quā credantur, quæ
non videntur, ſed ſpecies (intellige
lumen gloriæ) quā videantur, quæ
credebantur. Et S. Thomas 1. 2. q.
67. art: 3. Impoſſibile inquit eſt quod
fides maneat ſimul cum beatitudine in eo-
dem ſubjecto.* Magna vis eſt diuinæ
ſpei, quia hominem ſaluat. ad Rom: 8.
8. *ſpe ſalutis facti ſumus, & hac tamen
in cælo locum non habet: quia ſpera-
mus tantum futura, quæ nondum
habemus, ibi autem omnia præſent a-
erunt. Sola eharitas & nobiſcum,
peregrinatur, quamdiu viuimus, &
ſimul perennat, ſi cælum meremur,
quia ſummum illud & æternum bo-
num quāto propius inſpicitur, tan-
to fortius amatur, ideoque & in beatis
charitas manebit, vt pote radix o-
mnium virtutum, in anima Sancta
Radix eſt virtutum, quia Charitas
in ſe continet quatuor Cardinales
virtutes, Iuſtitiam, prudentiam, for-
titudinem, temperantiam; quod pul-
chre D. Auguſtinus, Epist: 52. tan-
git: *Adhære Deo per amorē eſt Pru-
dentia: quia proſpectiſſimē adhærebit bo-
no, quod non amittatur: eſt fortitudo,
quia firmiſſimē adhærebit bono, unde non
auellatur: eſt temperantia, quia caſtiſſi-
mē adhærebit, vbi iam non corrumpatur:
eſt iuſtitia, quia rectiſſimē adhærebit bono,
cum meritis ſubjicitur; rursusque addit:
diligendo Deum eligere, prudentia eſt;
nullus inde auerti miſeris ſortitudo eſt:
nullus illecebræ cum deſerere, temperan-
tia eſt: nulla ſup. vbia ab eo excidit, ſu-
ſtitia eſt. Exodi 15. in veteri lege,
præceperat Deus Moysi, vt filij Iſrahel
primogenita ſua omnis generis Deo
conſecrarent, reliquorum autem o-
mnium liberum illis reliquit vltimū, &
dominium. Primogenitus in nobis
Auditores ſpiritualiter viuere incipi-
entibus, partus, eſt amor D. i, quem
ex diuina ordinatione à primo datum
uſu rationis, & à prima triſtificatione
noſtra horum operum tenemur
Deo conſecrare, licet in cæteris pijs
affectibus liberi ſimus Domini. Ni-
hil amplius à te o homo Deus poſtu-
lat, niſi cor tuum, illudque totum &
Hb 3. non**

S. Tho-
mas.

Rom: 8.

S. Aug:

Exodi 15.

Ezech:
18.

non diuisum ut scilicet totum igne. *Charitatis diuina ardeat: trabe mi-*
Provia hi inquit scripturae Proverbiorum 1. 4.
Cor tuum fili mi, prebe inquit cor, id
est; non diuisum sed totum, Deo e-
nim charitas in medio tantum homi-
nis corde placere nequit, cuius rei
typus est Leuiticorum 10. vbi quia-
fili; Aaronis in turibulum ignem alio-
num posuerunt, igne combusti sunt,
quisnam iste alienus ignis fuit, nisi
amor mundi, qui si diuino ad miscer-
tur amori, illum suffocat. Iacobi 4.
Adulteri nescitis, quod amicitia huius
mundi inimica sit Dei. Diligere debes
o homo Deum tota corde, quia boni-
tas est infinita, voluntas autem toto
afectu, in perfectum bonum propen-
dere debet: diligere debes tota ani-
ma, quia sapientia incomprehensa
est. Nam si homines sapientes ama-
re satagimus. sic Liuium ut videret
plurimi ex vltima Græcia peregrina-
ti sunt. Hieronymus in Prologo
galeato: Sic in certaminibus olym-
piceis, in vnum Themistoclem, pro-
pter eius fortitudinem, omnium o-
culi conuersi erant. Plutarchus in
Plutar: Themistoclem, quanto magis Deum
tota mente amare tenemus, in quo o-
mnis sapientia, fortitudo, & gloria
consistit, ad Colossenses 2. In eo e-
minis sapientia & scientia Dei thesaurum
reconditum est. diligere Deum totis vi-
ribus debemus, quia est munificus in
Creaturas; adeo, ut cum omnia abun-
dè, sua liberalitate præmiasset. Cæ-
lum Angelis impleuit: terram ani-
mantibus, fructibus ac plantis: mare
piscibus: aërem volatilibus: homi-
ni verò, ut se summè munificum ostē-
deret, seipsum in præmium obtulit.
Psalm: 15. Dominum Pars hereditatis
mea, & portio mea, in terra vinearum:
seipsum obtulit, ut homo eius imago
& propria inscriptio esset, qua inscri-
pione homo, moueri debet, ut red-
dat Deo quæ Dei sunt; scilicet, amo-
rem ex toto corde, qui solum inesti-
mabilia Dei beneficia soluere potest.
Necdum satia ut Deum ames, sed ut
in complemento virtutum consistas,
etiam proximum ames, necesse est.

S. Bernardus in libro de diligendo
 Deo; ut perfecta fiat iustitia, in dilectio-
 ne proximi. Deum in causa habere neces-
 se est. Alioquin proximum pure dili-
 gere non potest, qui Deum non dili-
 git. Dubitationem magnam, hodi-
 ernus Iurisperitus mouit, querens
 ex Christo, quisnam sit proximus no-
 ster, idq; eapropter, quod Pharisei
 per nomen proximi, interpretaban-
 tur homines gentis suæ, aut benefa-
 ctores suos, non verò quoscunq; alios,
 Christus autem soluens hanc dubita-
 tionem, docet quod in dignoscendo
 proximo, non sit habenda ratio gene-
 riæ, sanguinis, aut necessitudinis; sed
 necessitatis tantum & indigentia; ita
 ut omnis ille sit proximus nobis,
 qui nostra indigere ope, licet sit exter-
 nus, alienigena, immo & inimicus.
 Quod illustrat assumpta parabola Sa-
 maritani, quos Iudæi tanquam hære-
 ticos, & verò Deo sacrilegos asper-
 nabantur, qui tamen Samaritanus
 misertus erat cuiusdam Iudæi, grauif-
 simis plagis confossi, quam miseri-
 cordiam Iudæi ceteri eiusdem gen-
 tis, illi non præstiterant; Proximus
 igitur noster est, qui aliquo nostrum
 auxilio eget. I. Joannis 3. Qui habue-
 rit substantiam huius mundi, & viderit
 fratrem suum necesse habere, & clausis
 viscera sua ab eo, quomodo Charitas Dei
 manet in eo? Proximus noster est o-
 mnis homo, Augustinus in Psal: 118.
 id faceret: Omnis homo est homini præ-
 ximus, nec ulla est, cogitanda longinqu-
 tas, generis, ubi est natura communis.
 Proximus est etiam inimicus, quem
 Deus iure nature diligendum præ-
 cepit. Exod: 23. Si occurrerit bovi ini-
 mi tui, aut asino erranti, reduc ad eum,
 hunc qui diligit legem implet, ad Ro-
 manos 13. & ad Galatenses 5. Omnis
 lex in uno sermone impletur: Dilige pro-
 ximum tuum, sicut te ipsum.

Agnosce igitur iam vestram
 mortales immortalitatem, & si vitæ
 æternam possidere vultis, triplicem
 hanc ingredimini viam, ingredi-
 mini fidem, sed ne in cordibus vestris
 emoriatur, eam bonis operibus se-
 pius irrigato: fidelem enim viatorem
 nihil

S. Ber-
 nardus.

Ioan: 3.

S. Aug:

Exod: 23.

Galat 5.

Seneca

Dominica XII. post Pentecosten.

247

nihil magis deest quam recta viden-
 di ratio, quod pulchrè conclusit Se-
 neca Epist: 77. Deo nascitur homo, ra-
 tione antecedit animantia cetera, virtu-
 te igitur & pietate præstare debet. Ap-
 prehendite stabilem in Deum fidu-
 ciam, ut vos nunquam in sua omni-
 potentia diffidentes agnoscens, mi-
 lericordem & auxiliatricem vobis
 præbeat dexteram. Augete in cordi-
 bus vestris amorem Dei super omnia,
 illud cum Psalmista inclamantes. Cre-
 dendo in te diligam te Domine for-
 titudo mea, & sperabo in te protector
 meus, & cornu salutis meæ, & susce-
 ptor meus. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO TERTIA.

Imponens illum in iumentum su-
 um duxit in stabulum. Luc. 10.

Adducuntur rationes, cur homo à la-
 tronibus spoliatus & vulneribus affe-
 ctus ad stabulum ductus sit.

Parabolam ethicæ eruditionis ple-
 nam Christus Dominus legis do-
 ctari curiosè impetrato in hodie-
 no Euangelio proposuit, de homine
 quodam descendente ab Ierusalem,
 in Hiericho, incidere in latrones qui
 eum despoliauerunt, & semiviuo relicto
 abierunt. Hunc primùm sacerdos,
 mox leuita præterire, nec vllam o-
 pem eidem laiciato tulerunt. Sama-
 ritanus autem quidam iter faciens,
 misericordiâ super eum motus est.
 Et approprians alligauit vulnera eius,
 & imponens eum in iumentum su-
 um, duxit in stabulum, & curam illius
 egit. Et altera die protulit duos dena-
 rios, & ait: curam illum habe, & quod-
 cunq; supererogaueris, ego cum rediero,
 reddam tibi. Sancti Patres, & Politio-
 res interpretes, hoc loco per Sama-
 ritanum intelligunt Christum Iesum.
 Sed quisnam fuerit stabularius, cui
 agroti curam commendauit, non fa-

cile inter se conveniunt. Quidam e-
 nim intelligunt Apostolos, quidam
 Episcopos, quidam Angelos. Sic cē-
 set Origenes homil: 39. in lucam ita
 scribens: Cumq; vellet Samaritanus
 mane proficisci, de probata pecunia sua
 tollit duos denarios, & donat stabularium,
 seu Angelum ecclesiæ, cui præcipit ut di-
 ligenter curet eum, & ad sanitatem usq;
 perducatur. Assentior libenter, Sama-
 ritani nomine Christum Dominum
 intelligi, quia & apud S. Ioannem
 non recusauit se Samaritanum appel-
 lari, Ioan: 8. Nonne bene dicimus nos,
 quia Samaritanus es tu? Verum si no-
 mine stabularij intelligitur Angē-
 lus, quid est, quod iste Samaritanus,
 id est Christus Iesus, præcipiens An-
 gelo medico, ut hunc infirmum cu-
 ret, statim de probata pecunia sua,
 tollens duos denarios, donet eum;
 spondens etiam larga in posterum sti-
 pendia. Ergone Christus Angelum
 suum probata pecunia munerat, quā-
 do illi ministerium aliquod commit-
 tit? nonne sunt administratorij spi-
 ritus ex Angelico Officio? Nihil o-
 minus cum Christus Dominus mini-
 sterium curationis Angelo mandat,
 sat vero similiter de probata pecunia
 sua denarios dicitur protulisse, eis-
 demq; medicum Angelum munerasse,
 & largam deinceps sponsondisse
 mercedem, more ac ingenio humano
 procedens. Sic quando Raphaël An-
 gelus pollicitus est, se sanum ducere,
 & reducere Iobiam iuniorem, dice-
 bat Tobias: Dic quam tibi mercedem
 ero daturus? drachmam in die, & neces-
 saria sicut & filio meo. Et insuper addam
 tibi supra mercedem, si sani fueris
 tu. Tobia 5. v. 19. Quid, an certe
 Angelus Raphaël, id est medicus, sub
 humana specie medicam opem
 pollicitus, argenti drachmas expe-
 tit? non equidem: sed tamen eas
 non repudiavit, quousq; apparen-
 tiam humanam exuit, & gloriosè
 Angelicam induit. O moralis-
 simam eruditionem! pauper erat
 Tobias, qui operaria matris suæ mer-
 cede, visitabat: pauper erat ager il-
 le, qui

Origen:

Ioan: 8.

Tob: 5.

le, qui in via despoliatus, semivivus fuerat derelictus; & tamen hic denarijs, ille drachmis numeratis, & auctario insuper promisso, ab Angelis sub humana specie inductis, curari dicuntur. Sic certe agris pauperibus gratis medicos nosse non licet. Non me lateat aliquos liberali erga pauperes ope medica clarere, quos vtiā alij sequi velint, hac admonitione evangelica instructi. Legimus 4. Reg: 5. Cum Naaman Regis Syriæ Princeps, horrendæ lepræ contagio, sibi iam, & cunctis horrore esset, audiuit in terra Israël Eliseum esse Prophetam stupendis operibus insignem, per quem posset lepræ contagione detergi, quod summo, desiderio Naaman percipiebat. Acceptis ergo à Rege literis, ad Regem Israël perrexit, qui attonitus desperata salutis petitione scissis vestimentis nimis angebatur. Cum itaq; Regis commotio ad Eliseum deferretur, Naamanum ad se vocari iussit, eumq; misit in Iordanem, ut eius fluente septies ablutus mundaretur. Iecit libenter Naaman, & septena abluione mundus factus obstupuit, cæti temporis vitium medica Prophetæ ope detersum. Atq; ubi salutem à morbi contagio se recepisse vidit, cõfestim cum omni comitatu suo ad Eliseum sanitatis artificem rediit, eide mq; ut Prophetæ fidem in Deum Israël obtulit; ut medico autem munera opulenta posuit, aens: *Obsecro itaq; ut accipias benedictionem à seruo tuo.* Sed quia Naaman, ut certus erat, qua medicam opem Eliseus tulerat, argenti talenta accepturum, ambigebat, an quoniam erat Prophetæ, ea fortè respiceret. Ideo hanc auri, & argenti oblationem in hunc modum exponit S. Chrysosthomus: *Tunc latus Naaman Eliseo offert munera: tunc sanitatis voto dona ut accipiat, deprecatur. Accipe inquit, accipe munera, quæ offero tibi: quæ domo tui, libenter assume. Non enim presium curationis est illud, quod tribuo, nec sanitatem perceptam isto munere redimo. Verum obsequate dignissimam causam, quâ*

4. Reg: 5.

S. Chrysosthomus:

Eliseus respondens subdidit, cur oblata munera pro accepta sanitate repudiauerit. *Mihi inquit, quod offers, non accipio, quod ingers, ut alienum rebus. Nec ipse tibi sanitatem, quâ latus es praestitit: nec perniciosum vitium in te ego ipse correxit: nec natura, ut assumes, reddidi: sed est potens in celestibus Deus, cuius imperio seruo.* Nimirum dum Naaman opulenta auri & argenti munera sanatori Prophetæ offerret, sanitatis voto dona ut acciperet, deprecatus est. Quasi ipsum sanitatis accipiendæ desiderium, esset præbendorum munerum votum, quo sanitatem percipiendam prævio munere redimeret. Pecuniarum pretio salutis accipiendæ spes ab agroto redimitur dum medicum tanquam avarum redemptorem aduocat. Non hac intentione Naaman Eliseum muneribus onerare cupiebat: sciebat enim optimè avaritiam à Prophetæ exulare; sed solum ut se humanitatis sibi ab eo præstitæ gratum ostenderet. Munus tamen oblatum recusavit Eliseus, ut alienum, eò quod non à se, verum à Deo latus Naamano facta fuerat. Nempe Prophetæ, quæ sanitatis voto dona offerebantur, merito quasi aliena recusavit: quia non tam ipse, quàm Deus medicam vim morbo immedicabili adhibuit. Quasi diceret: voto sanitatis acceptæ, munera sanatori debentur; ideo illa Deo offer, non mihi: quia ille te sanat, non ego; proinde non mihi sed illi debentur, quod sanitatem acceptam munere redimas. Verum tamen quia ope Elisei Naaman sanatus erat, Gezi famulus, eius nomine duo argenti talenta accepit; ne medicinæ opem sine argento redemptam videremus. Ita mihi credite avaræ medicinæ cognata est opulenta muneratione; ita sanitatis voto dona debentur, ut nisi aurum dederis, medicum non videbis. Debeant, & dent, per melicet diuites: ergone iam pauperculus, & invalidus, cui nihil penitus auri, & argenti suppetit, in medicæ avaritia misere tumulabitur? Fas ne erit, ut pereat, quia non habet drachmam,

Agror^{us} sanitatē pecunia redimit à Medico.

quam

quam medicus drachmis reponat? *Et contra podagra, ego verò à rusticis ad magnates pergo, quia rusticus diu noctuq; laboribus asuetus, & modico somno sub dio contentus, me non admittit; apud magnates autem, qui baccho, & somno multum indulgent, in magno sum pretio: quia homines delicati etiam leuissimo dolore tacti, lectum mollem amplexantur, seroq; conualescunt. Ea igitur de causa putant aliqui hodiernum Samaritanum ad stabulum duxisse hominem semivivum, ut ibi inter iumenta insolentia & inquieta, citius conualesceret.* Verum Glossa Interlin: veriorē assignat rationem: *Nondum inquit, sed stabulum vocat, ut ostendat huius vitam miseriam, & fatores, ne aliquis in hoc exilio, tanquam in patria gaudeat. Quid melius dici potuit? hinc vir quidam, Sanctus, quoties cælum aspiciebat, nares obturabat, inquit: Eben quâ sordet terra, cum cælum aspicio.* Hinc est, quod Deus infinitæ bonitatis terram odoriferis floribus adornauerit, & mira repleuerit fragrantia, ne suo

factore hominum teneræ complexionis noceat: quia nimium sordet. Documentum istius veritatis sumite ex Adamo protoparente, qui Dei affectione delineatus, Dei manu constructus, paradisæ possidebat delicias: verum in tam exundanti felicitate, grande infortunium tulit; & qui Dominus erat constitutus, tanquam servus exulare coactus est: *E-*

istum hominem graui morbo pressū, multisq; & periculosi vulneribus contossum, non ad hypocaustum amicum, sed ad sordidum stabulum, non ad mollem lectum, sed ad durum prælepe, ductum fuisse propterea, quod homines delicati, quos etiam leuissima aura afflare non permittitur, dum à tixi medicorum exquisitis remedijs curantur, non nisi post longum tempus sanitatem recuperare soleant. Reuocare vobis in memoriam, illum rudem, sed præfenti instituto opportunū apologum de aranea, & podagra. Dum enim tecum quodam tempore peregrinarentur, inter mutua colloquia locum & occasionem peregrinationis inuicem scititari caperunt. Respondit aranea, se ex aulis nobilium, & diuitum, ad viles rusticorum casas pergere: quia in aulis mundities obleruatur, fenestraq; & tota domus expurgantur quotidie, meaq; tela destruitur, & ego deieciior, ac conculcor.

Apolo-
gus de
aranea
& pod-
agra.

Multi fuerunt huius opinionis, C factore hominum teneræ complexionis noceat: quia nimium sordet. Documentum istius veritatis sumite ex Adamo protoparente, qui Dei affectione delineatus, Dei manu constructus, paradisæ possidebat delicias: verum in tam exundanti felicitate, grande infortunium tulit; & qui Dominus erat constitutus, tanquam servus exulare coactus est: *E-*

Glossa.

Gen: 3.

Gen: 2.

Rupert: coniunctum esset? Audite Rupertum lib. 6. in Ioan: ubi dicit: Quod enim labori arbitramur illi fuisse iniunctum ab eo, quod dictum est, ut operaretur & custodiret illum? Putamus ne, quod impossibile fuerit illi hoc opus, ut operando in sudore vultus sui vesceretur ex omni ligno paradisi? Aut ut poma paradisi custodiret, ne dirutis sapibus aliquis prado nocturnus illa decerneret? Nullus proinde labor sudoris mandabatur in illo felici statu; nullus prado timebatur, quando solus erat Adamus. Quale ergo opus illi mandabatur, quod & custodiam tantæ hereditatis traheret? Respondet citatus Author: Ergo quod dictum est; ut operaretur, & custodiret eum, hoc esse intelligere debemus, ut creatori suo in laude, & gratiarum actione fidelem animum gereret, plusq; Deum, quæ vltimam creaturam Dei diligeret, & credendo consilio eius paradysum custodiret sibi, ne pericando habitationem eius amitteret. Quid est enim in Deum credere, nisi Deum non propter sua, sed propter seipsum diligere. Opus igitur requisitum pro custodia Paradisi consistebat in dilectione Dei, siue in fide, quæ ipsam dilectionem includeret. Quippe amando Deum non propter sua, sed propter seipsum, homo totam illam hereditatem præstantissimam sibi retineret.

Deut. 6.

Bene equidem est: Dei dilectio futura erat fidissima custodia paradisi, & bonorum omnium, quæ à Deo in nos proficiuntur. Propter quod Moyses Deutor: 6. ita suos Israëlitas monebat: Audi Israël, & obserua, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus, & benesit tibi, & multiplicet amplius, sicut pollicitus est Dominus Deus Patrum tuorum ubi terram lacte, & melle manantem. Audi Israël Dominus Deus noster, Deus unus est. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Videce, quid ad nonnda promissa, & dona diuina, iterum atq; iterum requisierit Moyses à suis popularibus, nimirum ut diligere Deum: quia in hac dilectione omnia securissimè tenentur, sine illa amittuntur omnia. Quo spectans

S. Zeno lib. 1. serm. 2. dicit: Videat

Ammon, unde vera charitas veniat, ubi nam consistat, vel cui maxime debeat. Vnde illi, qui hominem fecit, qui ei munus perpetue charitatis similitudinem suam tradidit: qui ei orbem terræ donauit: qui omnia elementa mundi, cum omnibus animantibus suis, eius potestati subiecit; qui et annos, tempora, dies, seruire præcepit: qui eum regni celestis participatione ditauit. O charitas quam pia, & quam opulenta! & quam potens! nihil habet, quod non habet. Sola proinde dilectio Dei securè omnia facit hominem possidere; sola ita opulenta est, ut immensa largiatur; sola ita potens, ut liberaliter donata faciat perseuerare; qui autem illa caret, nihil penitus habere videtur.

Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur, & custodiret illum. S. Ambrosius legit pro verbo tulit, apprehendit: significare volens, vix hominem fuisse creatum, cum ad virtutis profectum, & bonorum operum exercitium, quo in primæ dignitatis gratia subsisteret, fuerit à Deo euocatus, ut scilicet actum dilectionis Dei, & gratitudinis exerceret. Apprehendit ergo eum virtus Dei, ait S. Ambrosius, lib. de paradiso cap. 4. inspirans processum, & incrementa virtutum. Quasi diceret: apprehendit eum, ut ipse quoq; apprehenderet disciplinam, ne periret de via iusta. Statimq; subdit: Non idem est operari, & custodire: in opere enim quidam virtutis processus est, in custodia quadam operum consummatio deprehenditur, ad quod quasi consummata custodiat: hæc duo ab homine requiruntur: ut & operibus noua quarat, & parata custodiat. Quia ergo prior hac in re defecit Adamus: à Dei enim virtute apprehensus, ut operibus noua quæreret, & parata custodiret, ipse ignauus, pigerq; seruus, pro labore somnum cepit. Quid inde? mox imparatum, & improbecum rapax lupus adorsus est, miserq; ac infelicitèr ad gulæ peccatum induxit, ut Adam Dei beneficiorum immemor, contra diuinum præceptum, pomum vetitum temere ac in-

S. Ambrosius.

solenter gustare præsumpsit: pro humano sanguine antea defordatus, poenitudine mundus paradysum possedit.

Reuocate vobis in memoriam felicissimum illum latronem, vna cum Christo patientem, cui crux clavis fuit, quæ illi reſeratus est paradysus, & qua sine iniuria Domini misericordie diuitias depradatus est. respondente Christo: Hodie mecum eris in paradiso. Et querite, cur paradysus latronem admisit, & Adamum repudiavit, cum vterq; deliquerit? latro, ut absolueretur, confessus est; Adam quoq; factus est suum crimen: ergo aut vterq; elementèr admittendus erat, aut vterq; seuerè excludendus? Deliquit certè Adam, vetito & infulso fructu allectus; sed latro deliquit inhumanè grassatus: Adami dextera infelicitèr maculata est pœo surrepto, sed latronis dextera maduit sanguine violenter effuso. Cur ergo post tor miserorum casus latro gaudet admittus, & Adamus moeret exterminatus? Causam affert Rupertus lib. 3. in Genes: cap. 13. quia Adamus ingratitudine obscurus extitit; Deus autem ingratitudinem maxime respuit: & ideo ob ingratitudinem, de paradiso eum eiecit; latronem, autem humiliter supplicentem admittit. Ille ait, scilicet Adam, & uxor eius vterq; pari pertinacia silentium tenuit: quia sicut superius iam dictum est, neq; quia in paradiso Dominus hominem posuit: neq; quia ad propagandum genus humanum virumq; scilicet masculum & feminam coniunxit, vllam gratiarum actionem reddidit, nec vllum pia confessionis verbum de ore cuiuslibet eorum sonuit in auribus Dei. Ingratus itaq; exclusus est de paradiso Adam; facinoribus autem defordatus latro admittus: ut cognoscamus ingratitudinem esse vitium summè Deo odibile, hominibus infensum, & ingrato periculosum. Itaq; Adam licet numinis constructus manibus, dum ingratitudine celestè imaginem obscuraret, propter peccatum à paradysis innoxijs voluptatibus exulare coactus est; latro autè

humano sanguine antea defordatus, poenitudine mundus paradysum possedit.

Vultis nosse, peccatum Adæ nõ aliunde, nisi ex ingratitudine processisse, conijcite hoc ex ipsa Dei interrogatione. postquam enim Adam gulæ illecebris ad prauaricationem adductus esset, solenter eum requisit Deus; Vocanteq; Dominus Deus Adam, & dixit ei: ubi es? ad eum respondit, quo etiam Cainum diram necè Abeli fratri inferentem quæsiuit: Vbi est Abel frater tuus. Gen: 4. v. 9. Quid? locumne, ubi Adam & Abel essent, siue facinus ab vtroq; perpetratum ignorabat Deus? Ita quidem sibi perſuasus obijciebat inlanissimus Marcion, quem acriter reprehendit Tertull: lib. 2. contra Marcionem cap. 25. his verbis: Stulte, qui tantum argumentum diuina maiestatis, & humana instructionis vanè agis. Interrogabat Deus quasi incertum, & hinc liberi arbitrij probans hominem in causa, aut negationis, aut confessionis, ut daret ei latro cum spontè confitendi delictum, & hoc nomine releuandi: sicut de Cain sciscitatur, ubi nam frater eius, quasi non iam vociferatum à terra sanguinem Abeli audisset: sed ut ille haberet potestatem ex eadem arbitrij potestate sponte negandi delicti, & hoc nomine grauandi, atq; ita notè conderentur exempla confitentium potius delictorum; quam negandorum, ut iam tunc initiaretur Evangelica doctrina. Quam tradit S. Matth: cap. 12. v. 37. Ex ore tuo iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis. Deus ergo illis interrogationibus, nihil aliud intendebat, nisi ut Adamum, & Cainum, qui peccati conscientia delitescabant, in sui conspectum euocaret, ut sic memores beneficiorum sibi à Domino Deo præstitorum, facilius ad salutarem poenitentiam redirent.

Verum dum homo pertinacius in perpetrato crimine persisteret, nec illud sine excitationibus confiteri veller, eo Deum perduxit, ut eius stultitiam, ac summam ignorantiam Deus irrideret, sic Adamum alloquens: Ecce Adam quæsiuit ex nobis

Gen: 3.

Gen: 4.

Tertulla

Matth: 12.

Gen: 13.

LXX.

Chald.

factum est, sciens bonum & malum. LXX.

Legunt: Factus est tanquam unus ex no-

Chaldæus exponit. Ecce Adam est v-

nientum in saeculo, ex se sciens bonum, &

malum. Ostendere volens, Adamum

ex se voluisse habere scientiam boni,

& mali penetratiuam, quod summæ

stultitiæ est. Poterat ille quidem ex

diuino præcepto, quid bonum, quid

malum esset, perdiscere; & tamen

ex se id nosse, bonumq; ac malum,

nec non Dei præcepta proprio arbi-

trio pensare voluit, contra illud

Tertull: Tertull: & Saluiani lib: de Poeniten:

Saluian: cap: 4. Audaciam existimo de bono diu-

ni præceptis disputare, neq; enim quia bo-

num est, ideo auscultare debemus, sed quia

Deus præcipit. Propter quod appor-

tunè illi Deus citatis verbis insulta-

uit. Ecce Adam quasi vnus ex nobis:

ac si diceret, en eum qui nostri adsi-

milis ductore opus non habet, cum

ex se bonum & malum dignoscere,

atq; discriminare valeat, nec ad feli-

citatem comparandam alieno iudi-

cio egeat: Ecce Adam quasi vnus ex no-

bis factus est, sciens bonum & malum.

Quasi adhuc dicere vellet Deus: stul-

tissimi Adam, stultissimi, qui eò arro-

gantia venisti, vt præsumeres inter-

dictæ arbutulæ esu fore, vt derepen-

te Deuseuaderes. Desipitenim qui-

quis ambitionis scalis ad veram su-

blimitatem ascendere tentat: Nam

dum ambis diuinitatem, & vltra hu-

manum fastigium esse præsumis, pos-

sessis iam bonis imminutus, intra te-

ipsum inueniris: & quia elatione

turgens, de ambitionis ingenio pro-

curasti esse quod non eras, ideo quod

eras protinus perdidisti. Quod his

verbis luculenter edisserit S. Ambr:

lib: de Elia, & ieiunio. Et ait Deus:

Ecce Adam quasi vnus ex nobis fa-

ctus est. Et videns utiq; Deus, non

approbans dicit: hoc est: Putabas te si-

milam fore nostri, qui voluisti esse quod nō

es, desisti esse, quod non eras: itaq; dum

supra te affectas, infra te esse capisti. Quid

elegantius dici potuit: Nimirum

protoparentes nostri, dum eleuati es-

sent ad modicum, non substitere, nul-

li prorsus inuenti sunt; quia tanto

intrinsecus corruerunt, quanto ma-

gis extrinsecus surgere affectabant.

Quemadmodum etiam Angelus apo-

stata, dum diuinitatem arroganter

præsumeret, non iam Angelus, sed ini-

micus homo ab Euangelista nominatur.

Adamus pariter nimis turgens arro-

gantia tumore, dum vellet esse vltra

id, quod erat, de suo cecidit gradu, &

infra quod erat, præceps corruit.

Qui voluisti esse, quod non es, desisti esse

quod eras, itaq; dum supra te affectas, in-

fra te esse capisti. O egregiam nobis

omnibus eruditionem! immodicæ

sublimitatis appetentia, infirmitatis

ambitus est, & solers corruendi stu-

dium. Affectatum vltra merita fasti-

gium, omen cadendi est. Per ambi-

tionis scalas ascendere te putas; &

verius descendis, dum ipso supra me-

rita ascensu, profundius corruis.

En poenam culpæ proportionatā,

voluit Adam diuinam sibi vsurpare,

scientiam, imò Deus quodammodo

in cognoscendo bono & malo fieri,

sed elationis vesanæ multam, merui-

t, vt Deus irridens quasi novos Deos,

quos nuper in superbæ officina am-

bitio finxerat ridicularia diuinitate

non sine sarchasmo eum alloqueretur:

Ecce Adam quasi vnus ex nobis fa-

ctus est, sciens bonum, & malum. Quis

manifestam ironiam non videt? De-

us quidam fieri voluit Adam, & ideo

ad bestias damnatus est. Ait, S. Ber-

nardus: Puta dicerent iumenta, ecce

Adam quasi vnus ex nobis factus. Nam

sicut cætera omnia animalia erant

extra paradysum; sic Adam extra

paradysum terram incolere iussus est.

Pergit vterius citatus Bernard: E-

heu tristis & lachrymosa mutatio, panis

Angelorum, factus est sanum iumentorum;

vt Adam accola paradysi, domesticus Do-

mini Sabaoth, se inuenit repentina mu-

tatione iacentem in stabulo, indigentem

feno. Pro dolor! quod nos deduxit

infelix peccatum; vt post amil-

tas paradysi delicias, ad cæli in-

iurias, ad iumentorum conuersa-

tionem damnemur. Bene igitur

fecit hodiernus Samaritanus, ho-

minem.

minem spoliatum ac graui morbo

prossum, non in diuersorium, sed in

stabulum deducens: quia iam para-

disum perdiderat, & ideo iumentis

aggregari debuit, quorum speciem

per peccatum induerat.

Altera ratio, quare hodiernus

Ecclesia Samaritanus hominem spoliatum &

seminium ad stabulum duxit curan-

dum: quia per istud stabulum intel-

ligitur Ecclesia sancta. Sic censent

Haymo, & Venerabilis Beda, & S.

Chrysosth: Ad hanc nos omnes Chri-

stus congregat: quoniam in Ecclesia

frumento scripturæ sacræ peccatores

reficiuntur sanguine & corpore Do-

mini nostri Iesv Christi, tanquam via-

tores in patriam tendentes. Bene e-

quidem: stabulum est Ecclesia San-

cta, procurandis peccatoribus à Chri-

sto Domino constructum, in quo o-

mnes curamur, quos inuidus nostræ

salutis inimicus, duplici vulnere sau-

ciauit, nimirum ignorantia in intel-

lectu, & malitiâ in voluntate. Ita do-

cet S. Thomas 1. 2æ. q. 85. a. 1. vbi

dicit: Per peccatum originale fuisse ho-

minem spoliatum gratuitis, & vulneratum

in naturalibus. Statimq; ibidem arti-

culo 3. enumerat quatuor vulnera,

in potentijs animæ per peccatum ori-

ginale inflicta, videlicet in intellectu

ignorantiam, in voluntate malitiam,

in potentia irascibili infirmitatem,

& in concupiscibili concupiscentiam,

seu habitualementem inclinationem,

aut procliuatatem ad bonum sensibi-

le rectæ rationi repugnans, quæ alio

nomine communiter fomes peccati

dici solet. Dicitur autem natura hu-

mana per peccatum corrupta, non

quod in se corrupta sit, vel quod ali-

qua eius propria, & intrinseca perfe-

ctio deperierit: sed quia per illud

priuata est iustitiâ, & sanctitate ori-

ginali, quæ ipsi tanquam forma quæ-

dam supernaturalis inerat, quâ perfici-

ebatur in ordine ad Deum. Dicitur

etiam vulnerata ob imperfectio-

nes, quæ priuationem illam iustitiæ

originalis consecutæ sunt: quæ

quidem imperfectiones dicuntur

vulnera, non quod homo in puris

naturalibus constitutus, ijs obnoxius

non fuisset; sed quia tunc non habu-

issent rationem poenæ, nec ex aliquo

reatu ortum traxissent, verum ex cō-

ditione ipsius naturæ. ideoq; in pu-

ræ naturæ statu dicerentur defectus;

in statu autem naturæ lapsæ dicuntur

vulnera, quoniam supposito peccato,

iam habent rationem poenæ, aut vin-

dictæ. Ista ergo vulnera, intellectui

& voluntati per peccatum inflicta,

non possunt alibi melius sanari: quâ

in Ecclesia sancta, per sacram doctri-

nam, & vitæ emendationem. Hoc

exprimere voluit S. August: dicens:

Duo nobis necessaria sunt, doceri & in-

uari.

Tertia ratio, cur hodiernus Sa-

maritanus istum hominē spoliatum,

& lethaliter confossum, non ad di-

uersorium, sed ad stabulum curan-

dum duxit; quia vnicuiq; rei debe-

tur locus proprius; homo autem iste

peregrinus erat iumentum; & ideo

in stabulo reclinari debuit. Ad hoc

illustrandum pulchram quæstionem,

excitat Lyranus, quærens, quando nā

Christus verba dixit, quod homo de-

scenderet ab Hierusalem in Hiericho.

Parabolane fuit, an res gesta?

Et respondet: Secundum aliquos fuit

parabola, secundum aliquos res gesta.

Docetq; locum illum fuisse solitudi-

nem, vbi crebra latrocinia exercebā-

tur, quoniam hac via transibant ho-

mines ad nundinas. Verius tamen

alii per istum peregrinum spoliatum,

intelligunt peccatorem in sensu mo-

rali, qui spoliatus est à dæmone bonis

naturæ gratuitis, & post peccatum

planè seminuius relictus; ideoq; cum

iumentis comparatus. Psal: 48. Ho-

mo cum in honore esset, non intellexit, &

comparatus est iumentis insipientibus, &

similis factus est illis. Res stupenda: nō

de omni homine asserit, Propheta,

quod iumentis assimilatus fuerit, sed

de homine, qui in honore, qui in sede

est maiestatis: Quia nimirum sedes

honoris, ac dignitatis facit hoc, vt

homo multa operetur iuxta appetitū

sue voluntatis, in quo maximè simi-

lis redditur iumentis. Ad quod re-

li 3

spiciant

S. Aug:

Psal: 48:

Gen: 2.

S. Ber-

nardus.

S. Am-

brosius.

S. Bernardus,

spiciens D. Bernardus lib. 3. de considerationibus: in hunc modum Eugenium summum Pontificem monebat. *Quomodo non indecens tibi voluntate, pro lege uti? & quia non est, ad quem appelleris potestatem exercere, negligere rationem? Tunc maior Domino tuo, qui ait, Ioan. 6. non veni facere voluntatem meam? Quamquam non minus desecti, quam elati animi est, veluti rationis expertem, non pro ratione, sed pro libito agere; non iudicio agi, sed appetitu. Quid tam bestiale? Est indignum cuius, utenti ratione, vivere, ut pecus; quis in te rectore omnium tantam contumeliam natura, honoris iniuriam fecit? sic degenerandi commune opprobrium fecisti proprium tibi. Homo cum in honore esset, non intellexit. Ergo Principes, Præsules, Parentes, maxime in eo pecudibus assimilantur, quando pro solo suo placito, & voluntatis propriæ appetitu ad opera feruntur, quæ non nisi matura ratione discussa, & prudenti consilio trutinata in lucem prodire debent.*

Imò, homo in honore constitutus, dum primæ suæ conditionis obliuiscitur, & more pavonis caudam assentatorum, in mendacijs speciem veritatis quærentium, non pedes luteos, humanam vilitatem præferentes, spectat, non vna, sed multiplex bestia efficitur. Pulchrè id eloquitur D. Chrysostomus homil. 23. ad populum: *Cum inquit, tanquam asinus recalcitres, lasciuas ut taurus; tanquam equus verò post mulieres inhiens, ventri tantum quam versus, indulgas, ut mulus carnem impingues, & malum memoriâ teneas ut camelus, porro rapias quidem ut lupus, ac ut serpent irascaris, serias ut scorpium, sis subdolis ut vulpes, nequitia verò tanquam aspu, & vipera venenum serues, ac sicut ille malignus demon fratres impugnes, quomodo te cum hominibus enumerare valeam, talis in te natura signaculum non intuear. Huc respexit Propheta Domini Ezechiel: Cap. 14. v. 4. loquens: Hec dicit Dominus Deus: Homo, homo de domo Israël. Et quid est homo, homo? quid enim homo supra hominem addit; aut quid est homo, quod non sit homo? Respondet S. Hieronymus*

S. Chrysostomus,

Ezechiel 14.

in citatum locum: quia non omnes homines dici possunt homines homines; sed plerique homines iumenta, aut homines vulpes, pro varietate bestialium affectionum, quibus inserviunt. Addit idem S. Doctor: *Quodq; secundo dicitur: Homo homo filiorum Israël. Duplicem in nobis iuxta Apostolum ostendit hominem, exteriorem, & interiorem. Multi enim habentes faciem hominis corporalem, diuersarum bestiarum assumunt imagines, quas dissipari Prophetæ ta capiens, deprecatur: Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum dissipabis. Illi ergo, qui in honore constituti non intelligunt, id est qui non ratione, sed affectu, non iudicio, sed appetitu suæ voluntatis reguntur: qui ut impios sibi ad palatum omnia loquentes exaltent, innocentes opprimunt: qui ut iustitiam euectant, iniustitiæ, non sine graui multorum incuria, æquitatis imaginem appingunt: non sunt homines homines, sed sunt homines iumenta. Sic de Herode pronuntiatur, Matth. 8. v. 20. Dicite vulpi huic. Sic de Hypocritis, & subdolis hominibus Lucæ 13. v. 32. Non sunt homines homines, sed homines vulpes.*

S. Chrysostomus pro sui ingenij acumine, perscrutans attentius illa verba Prophetæ: Homo cum in honore esset, non intellexit, & comparatus est iumentis insipientibus. *Quærit, quidnam sit maius, vtrum nasci iumentum; an certè iumentis annumerari? Et respondet: Melius est nasci animal irrationale, quam comparari cum iumento irrationali. Rationem assignat: quia secundum naturam, illud tolerabile est; hoc autem crimen voluntatis est. Agnouit hoc perbellè Rex & Propheta Israëlitarum, David, clamans Psal. 72. Ad nihilum redactus sum, & ut iumentum factus sum. Quid clamas & magne Rex, ergone Thronus tuus in præsepe, aut sceptrum tuum in iumentorum cornu versum est? An certè purpuram cum stercore commutasti, omnique honore ac reputatione prorsus exutus es? Euthymius laudat Davidem, quod præ nimia humilitate iumentum se apud Deum*

Matth. 8.

S. Chrysostomus:

Psal. 72.

Euthymius,

Cassiodorus,

2. Reg. 11.

S. Ambrosius.

Peccator carere operationibus intellectus:

Deum reputet, sed vituperat, quod alterius venire, seu vnam rem ex aliâ inferre. Vnde dicitur discursus, quasi quidam cursus, motus, & progressio, quâ ex noto, tanquam à termino à quo, intellectus pergat ad ignotum, tanquam ad terminum ad quem; peccator autem non discurret: quia non cognoscit suum peccatum, ut ex illo interat amissionem, gratiæ sanctificantis: non cognoscit grauitatem culpæ, ut ex ea cognita inferat, se penam æternam promereri; ideoq; iumentum merito dici debere.

Hinc cum David diutius impune insolesceret, post scdum adulterij squalorem, homicidij feritate cruentatum, iratus Deus belluinam eius turpitudinem diutius pati nolens, misit ad eam Nathan Prophetam, qui ouiculæ parabolam, in ipsum acerriamè verteret, aiens: *Tu es ille vir, qui Vriam Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon. Quamobrem non recedet gladius de domo tua usq; in sempiternum. Duo hic admiratione digna reperio. Primum, quomodo Nathan Propheta ita audacter Davidem reprehendere ausus est: quoniam in conspectum Regum nemo sine pauore audeat prodire. Sic quondam exercitus Israëlitiçi supremus Gubernator, direxerat mulierem Thecuitem ad Davidem Regem, quæ composito sermone traheret animu eius, de quadam sacer textus, 2. Reg. 14. Itaq; cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad Regem, cecidit coram eo super terram, & adorauit, & dixit: serua me Rex. Ecce quanto cum tremore, & Reuerentia; quanta cum adoratione, & genuflexione, introducta est mulier nobilis, & sapiens allocuturæ Regem; Nathan autem non procubuit, non pronus adorauit; sed quasi æqualis, & familiaris Regem allocutus est. Nathan Auctore D. Basilio Seleuciensi, erat in specie homo vilis, & pauper. Si ergo mulier nobilis, & sapiens, non est ausa Regem adire, nisi prius se ad terram vique demitteret, summamq; reuerentiam, & veneratio-*

Deum reputet, sed vituperat, quod alterius venire, seu vnam rem ex aliâ inferre. Vnde dicitur discursus, quasi quidam cursus, motus, & progressio, quâ ex noto, tanquam à termino à quo, intellectus pergat ad ignotum, tanquam ad terminum ad quem; peccator autem non discurret: quia non cognoscit suum peccatum, ut ex illo interat amissionem, gratiæ sanctificantis: non cognoscit grauitatem culpæ, ut ex ea cognita inferat, se penam æternam promereri; ideoq; iumentum merito dici debere.

Hinc cum David diutius impune insolesceret, post scdum adulterij squalorem, homicidij feritate cruentatum, iratus Deus belluinam eius turpitudinem diutius pati nolens, misit ad eam Nathan Prophetam, qui ouiculæ parabolam, in ipsum acerriamè verteret, aiens: *Tu es ille vir, qui Vriam Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon. Quamobrem non recedet gladius de domo tua usq; in sempiternum. Duo hic admiratione digna reperio. Primum, quomodo Nathan Propheta ita audacter Davidem reprehendere ausus est: quoniam in conspectum Regum nemo sine pauore audeat prodire. Sic quondam exercitus Israëlitiçi supremus Gubernator, direxerat mulierem Thecuitem ad Davidem Regem, quæ composito sermone traheret animu eius, de quadam sacer textus, 2. Reg. 14. Itaq; cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad Regem, cecidit coram eo super terram, & adorauit, & dixit: serua me Rex. Ecce quanto cum tremore, & Reuerentia; quanta cum adoratione, & genuflexione, introducta est mulier nobilis, & sapiens allocuturæ Regem; Nathan autem non procubuit, non pronus adorauit; sed quasi æqualis, & familiaris Regem allocutus est. Nathan Auctore D. Basilio Seleuciensi, erat in specie homo vilis, & pauper. Si ergo mulier nobilis, & sapiens, non est ausa Regem adire, nisi prius se ad terram vique demitteret, summamq; reuerentiam, & veneratio-*

2. Reg. 12 v. 9. & 10.

2. Reg. 14

nerationem ostenderet, quomodo Nathan pauper homuncio familiariter Dauidem accessit, ut nulla penitus præhabita adoratione eum inciperet alloqui. Causam reddit citatus Basilii aïens: *Nathanum Prophetam mittit Deus Prophetam medicum futurum, mittit hominem vilem in specie ad eum, qui thronum insidet: paupertati innutritum ad eum, quem sceptrum decorat.* Ergo quia mulier Thecutis missa venerat à Ioab; Nathan autem à Deo: illa Regi verba referebat, quæ Ioab posuerat in ore eius; Nathan verba promebat Dei, quæ sanarent Regē.

Idcirco illa cum summa reuerentia, & tremore; hic familiariter Dauidē allocutus est. Magnum certē discrimen est priuatorum hominum accedentium ad Reges, & medici accedentis. Priuatus enim, qui Regem conuenit, quamuis sit illustri loco natus, diuitijs affluens; multa tamen adoratione, multo tremore accedit, & à longe humi procumbens petitiones suas Regi porrigit. At verò medicus, licet natalibus vilis sit homuncio, tamen fiducialiter ingreditur, & familiariter accedit, omniaq; imperat, quæ Regi salutaria videntur. Ita planē qui verbum Dei Principibus proponit, missus à Deo pro illorum spirituali salute, necesse est, ut seruilem timorem exuat, maioriq; fiducia accedat; quàm corporalis medicus.

Homo priuatus & medicus non æquē Principes accedunt.

Alterum non minori admiratione dignum reperio: quod postquam licet ænigmaticam inter diuitem, & pauperem, retulisset Nathan Prophetæ huiusmodi. Duo viri erant in ciuitate vna, vnus diues, & alter pauper: diues gregibus exundabat, pauperculus præter ouem vnicam sinu foratam, mensaq; innutritam nihil habebat, cumq; peregrinus in domum diuitis aduenisset, ille gregibus suis parcens, pauperis ouem deprædatus, conuiuium splendidum hospiti apparauit, sed cum magna pauperis iniuria Dauid audita hac relatione cum indignatione sententiam tulit. *Vixit*

Regis: Dominus quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc: ouem reddet in quadruplum, et

quod fecerit verbum istud. Quid est? nō se Dauid stylo contormabat humano, non pauperis despexit iustitiam, ut potentioris iniret gratiam. Rara est, mihi credite inter mortales virtus hæc, in potentem pro inope sententiam ferre. Verū siste paulisper, gradum bone Rex, & ad te latum decretum pertinere agnosce: te ipsum iugulasti: tu es enim ille vir, qui rapuit ouem pauperis, & innocentem Vriam in gladio hostili perdidisti. Ne miremini: non potuit tunc Dauid intelligere, quia iam per peccatum iumentum tactus erat, iam rationem amiserat. Et hæc est ratio à priori demonstratiua, peccatorem iumentum esse, quia per peccatum rationem perdit.

Vultis à posteriori istius rei argumentum demonstratum, consulti te Philolophos, qui docent, quod operatio arguat formam? ex quo loco facile possumus argumentari. Quicunq; effectus iumentorum producit, est iumentum. Sed peccator id præstat: ergo est iumentum. Hoc probē agnoscens rex & propheta Dauid, clamabat ad Dominum, Psal. 82. *Deus ne taceas: quoniam inimici tui sonuerunt.* Res mira quare non dicit: *inimici tui vociferati sunt; sed sonuerunt.* Profecto ob eam rationem, quia inter sonū & vocem, magnum est discrimen. Sonus enim est qualitas resultans ex compressione aëris ob corporum collisionem. Dicitur qualitas ex eo, quod omnia obiecta sensuum, per se & directe pertineant ad prædicamentum qualitatis. Dicitur præterea sensibilis; quia sonus differt ab impulsu, qui alicui graui, aut leui corpori imprimitur, quo violenter fertur: licet enim secundum quosdam, sit qualitas impressa ex violenta percussione; non est tamen qualitas sensibilis ab aliquo sensu externo. Dicitur ex fortis percussione, per quod indicatur tria ad sonum concurrere, nimirum percussio, percussum, & medium. Et ideo S. Thomas super caput octauum, libri secundi de anima dicit: quod sonus sit alicuius ad aliquid, id est, percus-

Sonus & vox quid sint.

percutientis ad percussum. Iam vero vox iuxta Aristotelem, est illud aeris respiratore attracti, qui ab anima in pulmonibus existente cum quadam imaginatione efficitur.

Requisita ad vocem articulatam

Hinc Philolophi ad vocem articulatam, quatuor instrumenta requirunt, videlicet linguā, palatū, dentes, & labia. Lingua nouem musculis vndiq; constitutis ligatur, quos media linea ad dexteram, & leuam dirimit. Ne igitur lingua propter summam volubilitatem suam, nimium in loquendo solutur, hisce musculis quibusdam habenis cōderetur. Requiritur autem in lingua certa temperatura, ad idoneas voces formandas. Vnde si lingua sit humidior, ac mollior, quemadmodum in pueris, & in alijs etiam ætatis prouectioris, balbutiem inducit, eò quod tunc musculi nequeant bene stabiliri. Atq; ob eandem causam ebrii interdum balbutiunt, & turbide loquuntur: quia multa humiditate perfunditur cerebrum, cuius multitudine lingua prægrauatur. Similiter qui naturā sunt balbi, aut cerebrum, aut linguam, aut vtrumq; nimis humidum habent. Cum ergo vox articulata solis hominibus approprietur, eò quod hi duntaxat ratione polleant, sensuq; mentis cum alijs communicant, & sonus iumentis, merito peccator iumentū appellatur, eò quod vocem articulatam non habeat, quā cum Deo confidenter loqui possit, quā cum alijs hominibus probis & virtute claris communicare valeat, quā omnia pro Deo peragenda strenuē aggrediatur: quod niam peccatum semper illum terret, ut nemine etiam persequente fugam meditetur.

Quis hoc ad oculum non videt in Iona Propheta. Erat Ninive ciuitas inter Assyrios hominibus ferrißima, & peccatis naturæ terminos supergressa; non tamen diuinæ misericordiæ vires exhauera. Deus hominum amans, illorumq; calamitatibus tactus, sub specie supplicij misericordiæ fontes effundere cupiens, misit Ionam Prophetam, qui febric-

ti populo impietatis ardore, comminationis medelam abibuit. *Surge, & vade in Niniven Ciuitatem grandem, & prædica in ea: quia ascendit malitia eius coram me.* Ionæ 1. Iona animo versabat cogitationes, quibus latentem Dei misericordiam inuestigaret: vidit Deum indignando misereri, & minitendo saluare, timensq; conscendit nauem Tharsum euntem. Inuenit nauem euntem in Tharsis, & dedit nautum eius, & descendit in eam, ut iret cum eis in Tharsis à facie Domini. Alia versio legit: Surrexit Iona, ut fugeret in Tharsis à facie Domini. Miratur S. Chrysostomus hunc locum dicens: *Quo fugis à Iona à facie Domini, qui sua immensitate omnia loca replet.* An certē fugere poteris ab eo, qui ubiq; præsens adest? minime equidem: Hinc Tertullianus citata Ionæ verba emphaticè his verbis elucidat: *Fugerat & quidem animosum Prophetes Dominum, traiecerat ab illope Tharsum, quasi & à Deo transfretaret: sed illud non dico in mari, & terra, verum in vtero etiam bestia inuenio, in quo nec mori per triduum potuit, ne vel sic Deum euaderet.* O acerbissimè arcanum fugientis Ionæ punitionem!

fuga ipsa diuturnioris fugæ probro feruissimè castigata est, ut etiam per triduum in ventre bestię mori non potuerit, ne morte fugiendi contumeliam excuteret. Sanè debuit esse fuga diuturnior, ut sic Prophetæ fugitiui inuentio, etiam hominibus innotesceret. Exinde Iona inuentus est in terra fugitiuus; fugitiuus quoque inuentus in mari, teste sacra pag: quæ dicit: *Cognouerunt enim viri, quod à facie Domini fugeret.* Quin & Inbestię alio nec mori per triduum potuit, ne morte fugæ probum, & latendi dedecus effugeret.

Inuestigata accuratiùs, quid timebat Iona ut à facie Domini fugeret? Aliqui censent, quod mendacis notam se incurrisse timuerit Prophetæ: diu enim exploratam habens Dei erga homines pietatem, verebatur, ne si poenitentia bono comminatum auerterent malum, ipse falsidicus varet.

Ionæ 1.

S. Chrysostomus:

Tertullianus:

Iona cur à facie Domini Dei fugit.

tes inueniretur. Sic censet Basilius A Seleuciensis] Orat: 12. in persona Iona loquens: Ego eueisionem proclamans mendax vates inueniatur ex duobus hisce malu maiore conficiatur, & mendax videbor, & inimicam urbem ab infortunio seruata videbo. Huius dictis inscendit nauem: & imprudens inuenit machinam sua multis validiorem. Verius tamen censuerim, Ionam fugisse a facie Domini, quia ob peccatum inobedientiae, cum iussis diuinis obedire nolleret, vocem ad praedicandam Niniuitis imminente plagam amiserat. colligo hoc ex eo: quia postquam piscis Ionam in litus euomuit, iterum Niniuem ire iussus est; Iona 3. Et factum est verbum Domini ad Ionam secundo dicens: Surge & vade in Niniuen Ciuitatem magnam: & praedica in ea praedicationem, quam ego loquor ad te. Ita ne? res quae Deo tantopere in optatis, ac delicijs erat, infideli, ac fugaci seruo iterum committitur? Ita sane: alius enim iam tunc erat Iona a seipso, ut pote ab infidelitate reparatus. per poenitentiam, quam Dominum Deum deprecatus est.

S. Cyrillus. Alexand. Theophylact: Audite S. Cyrillum Alexandr: in citatum Iona locum ita scribentem. Quin etiam cetus e visceribus Iona emittitur, non sine fructu ex perpeffione, quin ex ipsa experientia incitatum magis, & probe doctum periculosum esse, dominici decretu se opponere. Comprobat Theophylactus aiens: Qui ex ea passione lucratum erat, ut disceret obtemperare: inuacito enim secunda vice proficisci in-

Niniuen, non tangitur solum, sed illico surgit, non corpore tantum, sed etiam animi promptitudine, & resurrectione mentis. Ergo illa angustia Ionam ad poenitentiam deduxit, ademptum a peccato intellectum restituit, extinctum mentis lumen reaccendit, vocemque amissam reparauit.

Ostendi igitur peregrinum hominem a Samaritano ad stabulum ductum fuisse, ut a molli lecto alienus, in duro stramine citius conualesceret. Praeterea: qui per stabulum intelligitur Ecclesia sancta, in qua omnes morbi peccatorum sanantur. Insuper, quia iste peregrinus cum esset peccator, sic promeruit; locus autem debet locato proportionari. Quam parabolam doctrina nobis traditur, quia paradisi creatus est pro hominibus iustis; stabulum autem pro peccatoribus, ut sciamus, quid nobis eligendum sit. In stabulo erimus, si per peccatum ad iumentorum sortem deuenerimus: in paradiso si recte vixerimus. Igitur exemplo D. Augustini, qui dicebat, si mihi hic poneretur pudor peccati, & hic horror inferni, magis vellem in infernum descendere, quam peccatum committere, quia nolebat iumentum fieri, viuere non ut iumenta irrationalia, sed ut homines prudenter in laudem Dei omnia dirigentes, & paradisi eternae voluptatis feliciter possidebitur. Amen.

DOMI-

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Non est inuentus qui rediret & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena? Luca 17.

Ingratitudine amicitia Dei violatur; feruenti autem deuotione in integrum refarcitur.

P Vgnat rebellis mun. A re vinctus? Inter tot igitur ac tam diuersa rerum discrimina, quomodo Deum assidue orare & in omnibus ei gratias referre possum? impius crebro oblatrat mundus. Sed est & in summa pressura locus orationi, gratiasque Deo agendis. ubique conceditur tempus; quid enim est aliud orare Deum, nisi mentem suam ei patefacere, & ex voto aliquid ab eo postulare? quid est gratias agere, nisi charitate Dei in corde suo abundare? quae etiam in summis aduersitatibus potest praestare homo; dum inter ea, quae corpus mortale perturbant, mentem inconcussam retinet. Oportet enim (inquit D. Basil:) diuino praecepto instructum, tanquam muro aliquo inexpugnabili, recta ratione munatum esse, & constanter omnes tumultus vitae turbis inuadentes excipere. Nam solius ignauae animae, & nullam in Deum sperantis fortitudinem, est vehementer dirumpi, & in rebus aduersis plus aequo deiici. Talis erat rectus Iob, qui corde plane adamantinus, & durioribus saxo visceribus; cum decem ei filij breui temporis spatio vna plagam perirent, in domo voluptatis, tempore hilaritatis, diabolo ipsam commouente habitationem. Miser tunc vidit mentem sanguine conspersam, filios miserabili casu oppressos, non tamen vlulauit, non comas eunxit, nullam indignam emisit vocem; sed cantabilem illam & in omnibus laudabilem gratia-

Ad Co. loffen: f. ne (inquit) orate, in omnibus gratias agite. Sed postquam eiusdem fidei utilitas, ad omnem mortalem fidei gradatim peruenit, reclamauit impius orbis, huic doctrinae Apostolicae, quasi impossibilia reputans onera, sine intermissione orare, & in omnibus gratiam exhibere Deo; Quomodo inquit continuo orabo, cum tot corporis sint usus ac necessitates, quae animae cogitationem ad se trahunt, cum menti duas simul curas sustinere non liceat? Quomodo in omnibus grates Deo rependam? Gratiasne agam in tormentis cruciatus? ignominia affectus? in rota extensus? impudentissime excussis oculis, ab inimico verberatus? frigore horridulus? fame confectus? domo, liberis, vxoreque orbatus? naufragio multis amissis bonis? subito ex diuite pauper factus? per mare in pyratas, per terram in latrones incidens? vulneratus? calumnijs petitus? in carce-

Iob: 1. gratiarum actionem dicebat, *Dominus dedit, Dominus abstulit, ut Domino placuit ita factum est, sit nomen Dei benedictum.* Ecce opprimebat dolor afflictum Iob in corpore & prodibat tamen per os de corde oratio feruens, & quod plura succederent aduersa, gratiarum pariter actio ad maiora procedebat incrementa. Sed eheu! periit pietas in terris, inquit Ezechiel, Thronos Principum Ierosolymæ ex mandato Dei scribens; & homo oblitus est Dei conditoris sui; quod in hodierno Evangelio reprehendit Christus grauius dum inquit, *Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo;* quasi dicere vellet; siccine beneficia mea viluerunt apud homines? ut vix hominem reperias, qui promptus gratias referat, & accepti beneficii memor esse velit? Quare rebellem ego hodiè mundum sedere societatis cum Deo offenso, componere nititur, dum ostendam ingratitude amicitiam Dei violari, deuotione autem feruenti eandem in integrum refarciri.

Nullum peius esse vitium ingratitude, vel ex eo constat, quod illa leges æquitatis penitus abrogare videatur. Nam lex beneficii inter duos *est, (dicente Seneca) ut qui dedit beneficium, taceat; narret, qui accepit.* Ingratus verò, tantum abest, ut accepta beneficia commemoret, ut potius penitus omnium obliuiscatur, ad quod respiciens Salomon, sapientiz 16. argutè satis edixit: *Ingrati spes, tanquam hiernalis glacies tabescet, & disperiet tanquam aqua superuacua;* quasi diceret, quemadmodum sol recedentibus frigoribus, subito glaciem dissoluit, & aqua superuacua ex altissimis montibus, cum rictu & fragore in momento præcipitatur, atq; in ima descendit. Sic planè ab ingrato homine nihil boni sperandum. Nam quantumcumq; ei beneficiorum præstiteris, omnia hæc in profundissimum obliuionis præcipitium ruunt, ut proinde non aberraret, qui ingratitude ipso latrocinio grauiorem esse diceret; magis enim nocet Rei-

Ingratitudo latrocinio grauior.

publicæ ingratus, quam Latro. Nam latro efficit tantum, ut homines cautiorez fiant, ne facile bona eorum diripiantur: ingratus autem muram charitate spohat; subuenire nolens illis, quorum gratiam abundè cumulat; Latro aufert aliquid illi, à quo vllum vsquam accepit beneficiū; Ingratus suum benefactorem debitam remuneratione spoliatur, dum accepti mutuo non refert; ad quod lege gratitudinis obstrictus erat. Latro insidiatur vitæ aut bonis illius, qui sibi ^{Homo ingratus multis peccatis obnoxius} cauere; ingratus etiam amico suo, minimè speranti nocere studet. denique, quia latro cum surripit, aut occidit, vnum duntaxat committit peccatum: at verò qui beneficia ingratitude pensat, multis peccatis obnoxius est. Nam homo ingratus est fur; quia alienum tollit: est perfidus, quia suis promissis stare nescit: est periurus, quia contractus & iuramenta sua violat: est mendax, quia semper à veritate recedit, excusando se falsis & fictis rationibus, à recognoscendo & referendo beneficio: est hypocrita, qui fingit se gratum esse, cum reuera non sit: est traditor, quia efficitur inimicus, cui antea cum beneficia acciperet, amicissimus factus erat: est deniq; inhumanus, quia malum pro bono reddit. Vnde merito de ingrato dici posset illud adagium Græcum: *Aries alituram rependit.* Cuius adagii origo ex eo est desumpta, quod aries naturalem inclinationem habeat, ad agendum cornibus, maximè dum satur est; Cuius rationem naturalistæ assignant, quia aries in capite habet quendam vermiculum, qui cum ei molestus sit, agitatione procurat ipsum detrudere. Et quoniam humoribus ex alimento caput petentibus, ille vermiculus excitatur, tunc molestior fit ariet, eiq; occasionem præbet agitandi, ut etià non raro eum, cuius alimento saturatur cornibus petat. Talis aries est ingratus homo, cui quanto plura porrigit beneficia, tanto magis vermiculum in capite eius excitas, ad corroendum te, ut quem defensorem habere debueras,

bueras, postea hostem experiaris, ut ille penitus immemor tui beneficii, te grauioribus molestiis afficiat, opprimat, bona tua depopuletur, & quod maximum, vitæ etiam non raro insidiatur. Quod pulchrè expressit Prophetæ Danielis 8. *Vidi inquit arietem cornibus ventilantem, contra occidentem & contra Aquilonem, & contra meridiem,* quasi diceret: siue tu homini ingrato, quidpiam præstiteris in extrema egestate, dum iam fortuna eius occidit; siue in tenuiori, dum aduersis rebus, velut gelido Aquilone pressus est; siue in summa felicitate, dum velut in plena luminis meridie, omnibus bonis abundat: tamen ille perinde ingratus redditur, & tuis ipsius rebus sibi porrectis contra te vteretur. Nā ingratus similis est illi catulo lupino, quem lactabat capra nolens & coacte; dicens illud Epigramma Alciati. *Lacto lupum vberibus proprijs non sponte, sed horsum;* Me demens adigit pastor, ut id faciam. In me rursus erit fera, postquā creuerit ex me. Natura haud vnquam vertitur officijs.

Talis lupus immanis, & monstrum ingratitude erat Xerxes, quem Pichius Arijs filius exercitu pecuniā, obsequijs maximè operè vicit; nec tamen beneficijs eum vincere potuit. Nam cum peteret ab illo, ut e quinque filijs vnicum senectuti suæ solatio retinere posset. Xerxes immemor eius officiorum, in plures partes eum secari iussit, & vtrinq; ad viam, quā exercitus gressurus erat, partes cadaueris exponi imperauit, ut omnibus crudelis eius ingratitude palam fieret. Sed non cessit impune ingrato homini tantum facinus, nam exercitus horrendo illo spectaculo commotus, sedulo cogitare cepit, quomodo tam malignus animus e viuis tolleretur, moxq; vbi contra hostem arma sumenda essent, miles ea capere recusauit, ne amplius crudelem lupum in viscera benefactorum saeuientem aleretur, & nutrirer; Et sic presidio militum destitutus Xerxes, miserè interijt; Tales lupi sunt homines ingrati, qui beneficijs acceptis, tanquam

proprijs armis beneficientis, contra eundem pugnant; & quod maximè eorum auget malitiam, etiam sine causa, ut inuicit spiritus sanctus per Prophetam, Hieremiam 11. *Quid est, quod dilectum meum in domo mea fecit scelera multa;* vbi cum Deum & eius cognitionem nihil lateat, nam dicitur Psalm: 138. *Omnia cognouisti nouissima, & antiqua,* illud stupendum est, quomodo spiritus & causam ingratitude se nescire fatetur, eamq; sciscitari vult, inquiens? *Quid est, quod dilectum meum in domo mea fecit scelera multa.* Sed resoluit arcanum hoc Philosophus, cum dicit, quod non est, nescitur. Nescit Deus cur homo se ingratum aduersus illum gerat, quia ingratitude causa nulla est. Cetera quidem vitia suis non carent causis. Nā luxuria, habet passionem concupiscentiæ, quæ venustate, maleficijs, & alijs ardentibus carbonibus incensa, cor scintillare faciunt; Auaritiæ quoque causa est; aurum, & pecunia: quia sapiens dicit Ecclesiast: 10. *Pecunia obediunt omnia;* Sola ingratitude nullam sui causam aut occasionem habet. Quæ enim causa est, cur homo ingratus contra suum benefactorem insurgat? quæ occasio, quod creatura impudenter resistat creatori? ex puluere assumpta, & in magno honore collocata, suo fautori nullam præter malitiam rependendo gratiam. Vnde merito dixit Menander apud Paulaniam.

Nihil homine ingrato terra peius creat vicinus hospes, notus, ignotus. *Et si quæ, genera sunt.*

Nam licet terra producat plures venenosas bestias, Tygres feroces, Leones rapaces, basiliscos solo intuitu hominem enecantes; his tamen omnibus peior est ingratus, ad præterita beneficia animum non retorquens. Vnde nulla pestis mortalium generi plurius offuit, apud Deum; quam ingratitude, quia ex hominibus, facit arietes, lupos; & latronibus, atrociores. Vnde dicit Petrus Rauenius, in Epist: *Nihil est, quod adeo indignationem promouet altissimi sicut ingrati.*

gratitudo: ipsa est malorum provocatio, beneficiorum eximantio, meritorum ex-terminatio. Vbi statim exprimitur ratio, cur Deo tantoperè sit ingratitude abominabilis, quia Deus ad bona largi-enda promptissimus est, ingrati-udo autem hanc eius propensionem ligat, & intercludit. Vnde quemadmodum illi acceptissima esse solet gratitudo, quæ hanc eius beneficentiam magis quodammodo excitat, vrget, & accendit. Nam dum pro beneficijs acceptis grati sumus, inquit D. Bernardus, sermone contra vitium ingrati-tudinis, locum in nobis facimus gratiæ, ut maiora adhuc accipere mereamur. Sic planè per oppositum ingra-titudo summè illi est molesta, quia impedit, ne Deus seipsum vberius creaturæ communicet.

Hinc oritur quæstio magna inter doctos, cum ingrati-tudo execranda sit vermis quidam ex multiplicatis beneficijs in capite hominis ingratu crescens, quomodo enecanda sit, num benevolentia & augmento beneficio-rum? num certè subtractione & di-minutione eorundem? Et quidem D. Thomas 22. q. 107. a. 4. sic istam difficultatem resoluit, Debet inquit vir bonus ad hoc tendere ut de ingrato gratum faciat, quod si non potest primo be-neficio prestare, prestabit fortè secundo: si verò ex beneficijs multiplicatis ingra-titudo augeatur, & accipiens peior fiat, de-bet à beneficiorum exhibitione cessare. Hunc utrumque modum diuina bo-nitas adhibet, erga ingrati mundum: sapius enim suæ munificentie rorem hominibus subministrat, etiam si non ignoret illam apud plerosq; in contem-pum abire. Hoc modo peccatum Dauid corrigere voluit 2. Reg. 12. lo-quens: Ego unxi te in Regem super I-srahel, & ego erui te de manu Saul, et si par-ua sunt ista, adjiciam tibi multò maiora. Verum duos sunt ingratorum genera, quidam sunt similes terræ, quæ licet aliquando sterilis maneat; abundè tamen postea hoc ipsum suâ fecundi-tate compenlat, dicente Seneca; Sa-pe quidquid perierat, assidua infelicitis soli sterilitate, vniui anni restituit ubertus.

Tales sunt homines ingenui, qui li-cet aliquando immemores reddan-tur Dei beneficiorum, ob aliqua ex-trinseca impedimenta; tamen exi-guo post intervallo, expergetacti re-tribuunt. Et talis erat Dauid Pro-pheta, qui immemor quidem extitit Dei beneficiorum, homicidio Vriæ, & adulterio Bethsabeæ, contamina-tus, sed vbi è somno peccati excita-tus est, sollicitè exclamavit. Quid retribuam domino pro omnibus que retri-buit mihi. Et tales beneficijs potius sunt deuincendi. Alij verò ingra-ti similes sunt mari, quod quia aqua sal-sa abundat, nunquam dulcescit, etiã si mille fluuij aquæ dulcis in illud influ-ant, paucine sunt his temporibus ho-minum tales? qui licet infinita bene-ficia à Deo accipiant, nunquam tamè beneficijs diuinis emoliri possunt, ut gratos se exhibeant, & Deo acce-ptum referant? sed quemadmodum dum in mare imbres decidunt, om-nines guttæ in amaritudinem aquæ maris conuertuntur; ita nunc bene-ficia hominibus à Deo collata, in in-gratitudinem vertuntur amaram. Et hæc abominabilis ingrati-tudo, nō alia ratione, quàm subtractione & di-minutione Dei beneficiorum auferri debet. Nam experientia comper-tum est, quod famelicus aries man-suescat, cuius ratio non alia, nisi quia subtractione alimenti, vermis inter cornua natus, qui saturatum ad insolentiam arietem infestat, moritur. Sic planè ingratus homo, tunc de-mum recognoscit Deum, benefacto-rem suum, cum omni abundantia re-rum spoliatus manet. Sic Deus quō-dam Hebræum populum ingrati-tudine videntem, omnia antiqua beneficia ei collata ab illo abstulit. Multiplica-uerat Iudæis Deus argentum & aurum, dispensans cum illis ut egredientes ex Ægypto, acciperent gemmas, mo-nilia, & omnia pretiosa vasa, Exod: 3 inquit: Cum egrediemini, non exhibe-tis vacui, sed postulabis mulier à vicina sua & ab hospite sua vasa argentea, & aurea, ac vestes. Sed quia illi ingrati tanto beneficio, ex illo eodem auro, quod

quod dono Dei acceperant, in sum-mum eius contemptum fecerunt sibi deastrum Baal, ut dicitur Osee 2. Ar-gentum inquit multiplicasti, & aurum qua fecerunt Baal. Ideò iratus Deus, non solum ob idololatriam, sed etiã ob summam ingrati-tudinem, in pœ-nam tanti sceleris, aurum & argen-tum ab eis abstulit. Et certè iusta adest ratio, cur Deus antiqua benefi-cia, ab ingrato populo plerumq; au-ferat: quia nihil sic diuinæ munifi-centiæ & bonitati opponitur, quàm ingrati-tudo; Cætera enim vitia faci-le Deus in hominibus vincit, & ad e-mendationem flectit, solam ingra-titudinem superare nequit. Vnde me-rito dicitur Sapientia 15. Cinis est cor eum, quoniam ignorauit qui se finxit. qua-si diceret: Cinis est cor hominis, qui ignorat benefactorem suum, nec re-cognoscit beneficia eius. Sed quare tamen sapiens cor ingrati hominis ad cinerem comparat? puto non alia de causa, nisi quia diuina bonitas ha-bet se per modum ignis, igni autem nihil magis resistit, & contrariatur, cinere. Nam ignis lapides consu-mit, ferrum in se conuertit; metalla liquefacit, carbones inflammat, fu-mum accendit, solos cineres absumere non potest, immo ab illis absumitur. Beneficentia Dei pariter i-gnis est, qui omnia consumit, & ob-stinatos in peccatis tanquàm duos lapides, ad se conuertit, corda dura, & quasi in metalla per auaritiã con-uerfa, charitate sua liquefacit: car-bones igne concupiscentiæ ardentes, gratia efficaci ad temperamentum re-ducit; fumum superbiæ amore suo inflammat, ut homo arrogans, abie-ctâ suâ iactantiã honorem Deo attri-buat; solus cinis ingrati-tudinis, ita despiciatur à Deo, ut penitus, illum in-exorabilem reddat. Quod eleganter edixit D. Bernardus, Sermon in Epi-phania: Gratiarum inquit cessat decur-sus, ubi reuerfus non fuerit, nec modo ni-hil augetur ingrato, sed & quod accepit vertitur et in perniciem.

Hinc idem D. Bernardus super illa verba, Petite & accipietis. Quærit

causam, quid est, quod licet interdum multa postulemus à Domino; inexo-rabilem tamen experiamur? solam ingrati-tudinē opponit, sic discurrens: Sed iam omnino mouet fratres mei, quid sibi velit, quod minus erga nos, liberalis nunc diuina clementia videatur? ut qui-bus tanta contulit non rogantibus, non de-siderantibus, immò & fortasse recusantibus; nunc orantibus, obsecrantibus, po-sulantibus, sapissimè immò contumè, vi-deatur multa minora negare? quid enim putamus charissimi, Abbreuiatane est ma-nus Domini? an fortè thesauri gratia de-seceverunt? Quid inquam putamus? utrum voluntas mutata sit an immutata facul-tas? Neutrum sanè de eo estimare licet; neutrum credere fas est, de omnipotenti, & immutabili maiestate? Quid sibi vult er-go? quod incessanter orantes, obsecrantes, postulantes non exaudit, quibus antea tan-tam, & tam gratuitam misericordiam, prærogauit. Respondetq; paulo inferi-ùs S. Bernardus his verbis. Heu, Heu, non inuenitur, qui redeat, & agat gratias Deo, nisi vnicui alienigena. Decem le-prosi hodiè à Christo mundati sunt, & 9. tamen amplius in cōspectu Chri-sti nō apparuerūt. Verum sol' alieni-gena reuerfus est, ut pro accepto be-neficio gratiarum actionem, benefi-centissimo Saluatori reponeret. Quid iste alienigena nobis repræsentat, nisi mortalem quemq;? Quid nouem, non reuersi, nisi nouem choros An-gelorum è quibus semel collapsi illi spiritus, non amplius in viam salutis redire queant? Ac proinde præferre vellem mortales ipsis pœnaliter à Deo exulantibus Angelis, quia illi cum ex-gratia Dei haberēt, quod in tam emi-nentissimo statu conditi essent; tan-tum nihilominus eius beneficium re-cognoscere noluerunt, nec semel of-fensum, amplius placare, summā vo-luntatis obstinatione indurati. Ho-mo verò licet alienigena, peregrine-tur à Deo quamdiu viuit; ad suum tamen Saluatorem, sapius recurrit, illi tanquàm primo ad salutem moto-ri, & velle, & operari suum attribuēs, sed fallor auditores: iam enim no-stra in Deum ingrati-tudo adeo excre-uit,

Cur nō
semper
obtinere
mus
quod pe-
cimus.

S. Ber-nardus.

S. Tho-mas.

2. Reg: 12

Seneca.

Plal: 13.

Sapient: 15.

Exod: 3

Fulgosius.

Stupenda canis gratitudo.

S. Bernardus.

uit, ut & ipsa bruta animātia, omnis rationis expertia longē superet. Nam refert Fulgosius lib: 5. Cap. de gratijs. Sabini canem ita se gratissimum suo Domino exhibuisse, ut illum in carcere nunquā deferuerit, quo postea ad scalas Gemonias deducto, in gementiū morem latrando, suo Domino astitisse, & mirantibus mortalium plurimis, panem, qui oblatus erat, non manducando ori Domini admouisse: & cum Dominus in Tyberim amnem proiectus esset, canis aquas enatans, caput eius ut poterat ex aqua eleuabat, quem viuere adhuc arbitrabatur; omnibus modis illi gratias referre enixus, à quo enutritus esset. Homo verò cum omnia de misericordissima Dei manu, quot diebus, quot horis, quot momenti accipiat, adeo se ingratum illi exhibet, ut non modo nullas omnino ei gratias agere velit; sed ne memorem quidem se acceptorum præbere. Multos proinde videmus, usq; hodie satis importunè petentes, quod sibi deesse cognoscant; sed paucos ad modum reperimus, qui dignas super acceptis beneficijs, gratias agere videantur, nec reprehensibile est, quod instanter petimus, sed planè petitioni negat affectum, quod inuenimur ingrati: immò inquit S. Bernardus: *Et hoc etiam Dei clementia esse videtur, ingratis negare quod possulant: ne contingat nobis ut tanto grauius de ingratitudine iudicemur, quanto magis accumulatis beneficijs ingrati probabimur existisse.* Quamdiu proinde gratitudo in animis Polonorum erga Deum vigeat, tunc faciliè poterant omnia à Deo impetrare.

Cuius rei egregium monumentū reliquit nobis Lescus Niger. Hic dum lazigas Gentiles (qui facta incursione Lublinensem oram vastauerant, prædamq; multam inde abegerant) persequeretur, visā ingenti hostium multitudine, & cognoscens se cum exigua suorum militum manu, illis resistendo parem non esse, cum dolore magno, quod & hostem viciſci, & suos qui captiui abducebantur, vindicare non posset, reuertendum.

sibi esse omnino iam decreuerat. Sed quoniam gratus semper erat, omnium Dei beneficiorum, S. Michael Archangelus illi apparuit, & sponſione certæ victoriæ confirmans Principem, hostem inſequi iussit; init pugnam, consilio Principis Angelorum Lescus, nec segniter hostis primos Polonorum impetus excepit; sed dum Gentiles pugnae intenti essent, captiui suorum signa conspiciat; fortuito telis oblati à tergo adoriuntur, quin & ipsi canes quos secum ducebant barbari; sauis morſibus, ipsos impetebant, in quo prælio lazigum legiones penitus ceciderunt. Verum non sibi tantam victoriam adſcribere aulus optimus Princeps, ut Deo suam gratitudinem testaretur, Lublinum victor rediens, templum ibi magnificum, suæ in Deum gratitudinis monumentum condidit, & Diuo Michaeli, quem in ſomnis victoriam sibi pollicentem viderat, dicauit. Nouerat & alius optimus Princeps Boleslaus Chabri, quā faciliè homo suā gratitudine beneuolum sibi reddat Deum, ideoq; post tot victorias & triumphos, animum in religionem, resq; diuinas conuertit: & de amplissimis beneficijs Deo se gratum ostendere volens, Ecclesijs omnibus à suo progenitore Miecislao erectis & fundatis, oppida, vilas, prædia, pro ampliori illarum stabilimento & dote, munificè & largiter tribuit, & dotauit. Parochiales Ecclesias non paucas in villis, & pagis construxit, & fundauit. Atq; singulas ferme in Polonia Ecclesias, vasis aurejs atq; argenteis, in ministerium & cultum diuinum necessarijs, ita ornauit, & locupletauit, ut liberalitatem eius in Ecclesias Dei abundè effusam moderna usq; sæcula testari videantur. Benedixit proinde Deus regno huic incluto, quamdiu Dei beneficiorum memoria & gratitudo vigeat, in pectoribus mortalium; sed postquam eo deuenit humana auaritia, ut bona Ecclesiastica non tantum non augere; verum diripere, & minuere studeat; pauperes non subleuare, sed opprimere contendat; subito etiam omnis male-

S. Michael Lescum contra hostes animauit.

Boleslaus Chabri in Ecclesijs liberalitas.

maledictio in Regnum Poloniae irrepsit, quem enim nunc reperies, qui decimas libenter soluat? qui cenſus Ecclesiasticos sine Iuris strepitu restituat? rarum aut neminem: ita, ut multæ Ecclesiæ suis quotannis redditibus orbatae, vix iam non in cauponas redactæ cessantibus religionis ritibus, & Dei obsequijs ob penuriam, passeribus tantummodò & suibus nunc desolatæ pateant.

Percunctantur aliqui, quid sit, quod Hebræi existimauerint Christum Dominum fuisse Eliam, aut vnum ex Prophetis, quod & ipsemet Christus sciscitatur ex suis discipulis. *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Matt: 16. & rationem istius dubitationis assignant, quia inquirunt, videbant Christi Domini vitam immaculatam, operæ Sanctissima; ex altera verò parte considerabant, seculum illud adeo fuisse peruersum & corruptum, ut concluderent possibilibus esse, resuscitari aliquem ex Prophetis antiquis, quā nasci tunc hominem, ita sanctum in vita & moribus, ac operibus; sicut cernebant fuisse Christum Dominum. O quantum difficilius est his temporibus, inuenire hominem gratum, potissimum cum ad tantam iam malitiam deuentum sit, ut ipsamet beneficia de manu Dei accepta, auersant homines à Deo. (Vt inquit D. Hieronymus.) In omnibus enim statibus saltem vnus ex ordinatione diuina, repertus est, qui nomine omnium, aliquam grati animi significationem Deo testaretur. Descendete in terras ex illa Empyrea sede Domino, ad subleuandum mundum perditum, repertus est præcursor saluatoris Ioannes Baptista, pastores, Simeon senex, qui nomine cunctarum nationum Filium Dei Incarnatum gratissimè salutarent. Ieiunante Christo in deserto, affuerūt Angeli, qui nomine hominum illi deferuirent, in stabulo aderant iumenta, bos & asinus, qui nomine mortaliū (qui tunc per peccata deuenerant in bestiales conuersationes & mores) obsequia præstarent. Affuerunt & Tres Reges cum

A muneribus, qui vice gentilium; gratitudinis in signum Saluatorem adorarent. Immo & sub Cruce stabat maesta Virgo Sanctissima Parēs, quæ nomine omnium qui per Crucem à Christo moriente redempti sunt, gratam animi significationem manifestaret. Nunc autem nemo est, qui Deo benefactori gratificari velit, dicente Euangelio. *Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo.* Si igitur nostra ingratitudo est in causa, quod inexorabilem his temporibus experiamur Deum, si hæc est motiū, quod non modo antiqua beneficia nobis collata Deus auferat, sed nulla etiam de nouo præstare velit, quis manifestè non videt, quod illa amicitiam Dei disrumpat? hominem à Deo segregat, regna in discrimen adducit, & multos circa animæ salutem periclitari compellit. Quis inquam tam execrandum & abominabile vitium fugere nolle? ut læsam amicitiam Dei resarciat? sed ad illam restaurandam in integrum, vnicum tantum vobis Christiani mei superest remedium, scilicet deuotio seruens: Dicit enim D. Gregorius. *Si nos virtus deuotionis in intimis afficit, omnis strepitus prauæ suggestionis obmutescit, nam deuotio hostes domat, regna stabilis, populum fidelem in Dei charitate auget.* Et ratio manifesta, quia deuotio est actus religionis, omnis autem & populi & Reipublicæ salus, & solij regij auctoritas, fide & religione firmatur.

Vera autem deuotionis pietas potissimum in duobus consistit. In primis, ut non solum pro magnis, sed etiam pro minimis beneficijs assuescat animus Deo gratias referre, quod eleganter admonet D. Bernardus inquiriens; *Diligenter considera quæ tibi opponuntur, ut nulla videlicet Deo dona debita gratiarum actione frustrentur, non grandia, nec mediocria, non pusilla denique conemur colligere fragmenta, ne pereant, id est nec minima beneficia obliuiscer.* Immo D. Augustinus non solum gratias agendas esse vult pro magnis & paruis beneficijs, sed etiam pro malis, quæ non fecerat: sic enim Christum Dominum

Luc. 17.

S. Gregorius.

S. Bernardus.

S. Augustinus.

minum alloquitur lib: 2. confessio-
num. Cap. 7. tom: 1. Gratia tua de
puto, & misericordias tuas, quia peccata
mea tanquam glaciem soluisi: gratia tua
& quacunq; non feci mala: quid enim fa-
cere non potui? Alterum est, ut homo
non solum in prosperis: sed & in ad-
uersis gratias Deo referat, id enim
apertè loquitur. D. Paulus, ad Colos-
sen: 3. In omnibus gratias agentes. hoc
est, tam in secundis, & felicib; quam
in molestis & periculosissimis succes-
sibus, cuius figuram habemus Iudith:
3. fortissimum illum ducem Aod, B
qui æquè benè sinistram ac dextram ma-
nu ensè utebatur, ad expugnandos
hostes. Et Diuinus quoq; Plato (ut
commemorat Aristoteles 2. Politic.)
hanc legem statuerat, ut omnes ciues
ad arma exercenda, indiscriminatum
dextrâ & sinistrâ uterentur. Hac cer-
tè dexteritate præditi esse debent
Christi fideles, ut tam in secundis;
quàm sinistris rerum euentibus gra-
tias Deo referant. Vnde D. Augu-
stinus supra Psalmum 33. tom: 8. ex-
plicans illa verba; *Benedicam Domi-
num in omni tempore ait: Dico quando
benedicam Dominum? an tunc, quando
abundant secularia? quando multum a-
dest frumenti, olei, vini, argenti, auri,
manicipiorum, pecorum, salusq; ista mor-
talis incorrupta persistit, eaq; nascuntur,
crescunt omnia, nihil immatura morte
subtrahitur, felicitas tota abundat, in do-
mo circumstant omnia, tunc benedicam
Domino, Non? sed in omni tempore.*
S. Aug. Ergo & tunc, & quando ista secundum
tempus & secundum flagella Domini Dei
nostri turbantur, auferuntur, minus na-
scuntur, iam nata delabuntur, & inde se-
quitur penuria, egestas, labor, & tentatio:
sed tu qui cantas tibi. *Benedicam Do-
minum in omni tempore, semper laus eius
in ore meo, & quando ista dat, benedicen-
do: & quando ista tollit benedicendo.*
Quia ille dat, ille tollit, sed seipsum à be-
nedicente se non tollit. Hanc ipsam
veritatem docet nos Diuus Ambro-
sius Serm: 7. exponens illa verba,
S. Am- Memor sui nocte nominis tui. ubi dicit:
brocius. Non est magnum, si tunc Domino Deo
gratias agam, quando in prosperis & secun-

dis es: sed si tunc adhaeres Christo, quan-
do te persecutio exagitat, quando aliqua
procella perturbat. Amisisti filium, in illo
dolore, in illa nocte, in illa destitutione,
memento Domini Dei tui, ne in tua pra-
uariceris arumna: pulsus es in exilium,
memento Domini Dei tui, & ne patria in-
terdicta, charitatem Deo praeseras. No-
te etiam nox egestatu abducat à deuotione
nisi affectu: hoc enim mandatum legi est,
ut in nocte magis quæras, quando magis ex-
audiaris à Domino, & possis dicere, in
tribulatione inuocaui Dominum.

Agnouerunt hoc Antiqui illi Pa-
tres, quantæ sit apud Deum efficacia,
feruens deuotio, idcirco mos iste a-
pud illos inoleuerat, ut cum singula-
re aliquod beneficium diuinitus sus-
ceperant, continuo diuinas laudes
concrepantes componerent, in qui-
bus & gratum, & deuorum Deo ani-
mum exhiberent. Partâ Hebræi vi-
ctoriâ de Egyptijs & populo Israëliti-
co in deserti securitatem educto, câ-
ticum illud deuotè cecinerunt. Can-
temus Domino, gloriosè enim magnifica-
tus est, equum & ascensorem eius derexit
in mare. Percussit fortissima Israëliti-
tarum duciâ Debhora Chananaeorû
Ducem, & subito ad deuotionem in-
citauit omnes Israëlitas. Qui spontè
inquit obtulisti de Israël animas vestras
ad periculum, benedicite Domino. Iudi-
cum 5. Quid aliud fecit optima illa
mulier Iudith: obruncato Holofer-
ne Principe Regis Assyriorum? nisi
deuotionem in tota vrbe concitauit,
inquiens: Incipite Domino in tympano.
Cantate Domino in cymbalo, modulami-
ni illi Psalmum nouum, exaltate, & inuo-
cate nomen eius. Potens est igitur fic-
ma & feruens deuotio, quia Deum
ad cõmiserendum homini inclinât,
& in extremis casibus. Quid enim
res pueros in fornace Babylonica
saluos & incolumes reddidit? Deus
certè propter magnam eorum deuo-
tionem, in qua non cessabant. Et in-
summa morborum inualescètia pro-
pitium homini Deum reddit oratio
& deuotio. Nam agrotans Ezechias
usq; ad mortem. inquit scriptura Isaia
38. & ecce postquam deuotum cor
suum

stium ad Deum conuertit, augmentu
vitæ quindecim annorum obtinuit, &
in furore diuino placatum reddit, de-
uotio Deum. Iratus Deus Dauidi,
regnum eius fame & peste puniri de-
creuerat, sed postquam Dauidis in-
tercessit deuotio, cessauit omnis indi-
gnatio diuina, & in periculosissimis
hostium insultibus, atq; bellorum tu-
multibus, deuotio victorias confert,
atque regna conseruat, ut fatetur. Di-
uus Cyrillus Alexand: lib: 7. contra
Iulianum sub initium: quod inquit
per omnipotentem Deum sæpissimè
victæ sunt fortes & inexpugnabiles
hostium acies, ex sacris scripturis fa-
cilè constat. Nam Deum timens Sa-
muel, Iudæorum terram Philistinis
bello depopulantibus, grauemq; &
molestum impetum facientibus, pre-
cibus ad Deum fuis, grandinem de
cælo descendere fecit, tam copiosum
& grauem, & intolerabilem. ut pede-
stri exercitu, cum equitum alis cadē-
te, absq; labore Israëlitis victores e-
uaserint, & pro his qui Deum time-
bant cælum arma mouerit. Neq; mi-
nus propitium Dauid expertus est
Deum, totus in deuotionem & ora-
tionem fuis, cum maximis periculis
urgeretur. In tribulatione inquit mea
inuocaui Dominum, & ad Deum meum
clamavi, & exaudiuit de templo sancto
suo, vocem meam Psalm: 17. sed quo-
modò exaudiuit? sic planè, ut o-
mnia elementa, terra, aqua, aer, i-
gnis, imber, & omnes prope modum
creaturæ ad eò pro Dauide obarma-
tæ pugnarent. Terra (quia inquit in-
dem regius vates) commota est & con-
tremuit terra: Aqua: Et apparuerunt
fontes aquarum, & reuelata sunt funda-
menta orbis terrarum. Aer. Nam, in-
tonuit de cælo Dominus, & altissimus de-
dit vocem suam. Ignis denique. Quia
ascendit fumus in iracundiam & ignis à facie
eius exarsit, carbones succensit sunt. Sci-
licet ab eo. Ecce: quantum valuit
feruor deuotionis in Dauide, ut vnus
illius hominis precibus euocatus De-
us, statim omni armorum genere in-
structus accurrisset. Nam militaris
potentia arma comparat ad pugnan-

dum, sed deuota oratio de cælo to-
nitrua ac fulmina, immò omnia ele-
menta euocat ad vincendum. Immo
quod reliquum est, & iusti deuotione
Deus libenter acceptat, & peccatoris
non despiciat, quemadmodum D. Ber-
nardus inquit: *Placet verumq; Deo, &
peccator compunctus, & iustus & motus, cui
è regione displicet tam ingratus iustus,
quàm peccator securus.*

Quare, cum videamus nostra in-
gratitudine, Dei amicitiam summè
violatam, ad eò ut iam nostras omnes
postulationes, repudiare videatur, re-
cognoscamus hodiè immensa eius
beneficia, ut nobis maiora adhuc adij-
cere velit, & cum qui nos creauit, &
hucusq; conseruat, euocemus in au-
xilium, cum iam humana potentia
deficit sed ut firmiter fractam eius a-
micitiam reparare possimus, atq; be-
neficium in nostris necessitatibus ex-
periri, hodiernum alienigenam imi-
tari, surgamus ocius de nostris ini-
quitatibus, & redeamus ad Dominu,
debitam ei gloriam exhibaturi, cuius
laus & honor incessanter perennat.
Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECUNDA.

Ias v Præceptor miserere nostri.
Luca 17.

Triplex modus proponitur inuocan-
di Deum.

Magnum quidpiam Deus huma-
no generi olim præstiterat, cū
afflictis suam opem implorare
præciperet; Psalm: 49. inquiens: *In-
uoca me in die tribulationis tue, & eximā
te, & glorificabis me.* Quasi diceret:
frustra o homo confidis in principi-
bus huius mundi, in quibus non est
salus, sed omnia eorum promissa &
expectationes, fumo celerius euane-
scunt? Frustra de tuis viribus præsu-
mis, quæ tenui mortalitatis filio pen-
denti: ad eò, ut exiguus vermiculus
illud

S. Ber-
nardus.

Psalm: 49

L. 12

illud

illud facile corradere, & omnem tuam fortitudinem, quasi conglobatum puluerem dissipare possit. Frustra in diuitijs & faustis successibus spem collocas, quia instar variantis Lunæ inconstans fortuna hæc omnia perpetua versat vicissitudine, & labentium ad similitudinem fluminum, non amplius reuocabili passu, in ultimam propellit abyssum? Sed cum aduersi quid euenerit, ab alto solum omne subsidium quære. Ad hoc enim permittit Deus tribulationis diem tibi fieri, quia fortasse si non tribulareris, non inuocares eum. Sic quondam Rex David obtorpuerat & frigerat à feruore orationis? putruerat labe peccatorum suorum, & iam planè sine sensu remanserat; sed mox inuenit tribulationem, tanquam visionem, cor suum ad euigilandum fortiter. prementem Psalm: 14. Tribulationem inquit & dolorem inueni & nomen Domini inuocaui. Verum licet iam crebra, per orbem terrarum grassarentur mala, & supra modum abundarent tribulationes? Alius enim damno affectus plangebatur. Alius patriam exulatus mærebat, & redire cupiebat, intolerabilem peregrinationem deputans. Alter vineam spectans? grandinatam, deplorabat labores suos, atq; consumptam omnem operam in calum. Et quæ iam maior miseria in genere humano oriri poterat? Plangebant hæc omnes, & dolebant; Sed in his omnibus aut non omnes Deum inuocare audebant, aut certè inuocandum esse ignorabant, qui solus potens est, vel docere tolerandum: vel sanare toleratum. Quid ergo Deum hominem fieri opus erat, ut homo incarnati verbi humanitate illectus, facilius ad Dei opem implorandam accederet; Nec iam ad tremendam Dei maiestatem accedere formidaret, in similitudinem naturæ suæ factum spectans. Quoniam per Christum omnis rigor diuinus attempertus est, & ita facilis aditus patefactus, ut non solum Principes & Prophetæ, (ut olim in veteri testamento) sed omnes indiscriminatim, & nudi, &

splendidè vestiti; & fortes, & infirmi accedant opem rogaturi. Hinc est, quod Christus Dominus cum terris præsens adesset, peccatores à se non arcebat, sed ut ad se venirent omnibus modis inuitabat; Erat mulier in Ciuitate peccatrix, quæ suæ lepræ sibi conscia, Christi Domini oculos refugiebat. Verita ne ille, aut propter nauscam ex illo pestifero aspectu oriundam, à se leprosam faminam propulsaret. Quid ergo Christus Dominus? *Discubuit in domo Simonis leprosi.* Matth: 26. Num: 6. Ne leprosam faminam deterreret, sed potius animaret, non esse repellendam, si staret, restro secus pedes eius, qui etiam ante & coram oculis suis leprosum hospitem, & conuiuiam admittere. Ita fermè exponit D. Chrysostr. Homil: 81. in Matthæum: *Non inquit absq; causa lepra Simonem mentionem facit Euangelista: Sed ut aperiat, quare confidens accessit mulier. Nam quoniam immunda quadam res, & abominabilis agritudo lepra esse videbatur. Vidit autem Simonem curatum à Iesu, vehementer sperauit, anima quoq; sua sordes facile posse, ab eo detergi.* Ecce & in hodierno Euangelio, decem leprosi steterunt à longè clamantes: *Iesu Præceptor miserere nostri,* quos non repulit Christus; sed clementer ad Sacerdotes mundandos remisit. *Ite inquit ostendite vos Sacerdotibus: ut ostenderet gratiam suam in omnes.* Ex quo Euangelij loco coniciemus, quomodo debeamus in nostris necessitatibus inuocare Christum.

Tripliciter homo Deum ad optulandum sibi inuocare debet. ore, corde, & opere, ore, ut humiliter clamet ad Dominum, donec illum respiciat. Nam licet Deus optimè sciat, quid homini necessarium sit; ne tamen imprudenter beneficia sua ante ingratos proijciat, expectat nostras preces, quibus ad largiendâ suâ dona incitatur. Sic olim Prophetæ: *Clamauit inquit ad Deum, cum tribularetur, & de necessitatibus meis liberauit me.* Ergone sine clamore o magne vatium te Deus exaudire non potuit?

tuit? Absit hoc: sed quia humilis clamor, ad paternum affectum Deum flectere solet, ut docet S. Chrysostr. Homil: 15. in Matt: ipsum inquit Deum tene, ipsum exige debitorem: hac enim exactione delectatur. Quid mouit Deum, ut in veteri testamento Annam illam sterilem prole pulcherrimâ daret? certè diuturna vox, & humilis clamor in oratione persistens; Nam dum per cunctantur Doctores, cur serò votis Annæ obsecundauerit, nec non post, multas lacrymas & preces effusas, filium ei quem postulabat, promissit. Respondent alij, ut eius fides & constantia clarior appareret; ita sentit D. Chrysostr. homil: 24. in Epist: ad Ephes: *An non inquit poterat dare Deus etiam absq; oratione? an nesciebat, etiam ante petitionem mulieris desiderium? sed si dedisset ante petitionem, non apparuisset mulieris animi alacritas, non fuisset manifesta eius virtus; non tantam acquisuisset mercedem.* Quamobrem, dilatio non erat inuidiæ, sed curæ ac providentiæ; quia Deus non statim hominem clamantem audit, nisi videat illum humiliter & incessanter clamare. Quod luculenter comprobauit Christus Dominus, qui mulierem Chananæam clamantem post se, non solum se audire dissimulabat; sed etiam repellebat, Matth: 15. à Num: 22. ut dum ipsa sapius repulsa orationi instaret, sibi maius præmium acquireret, & alijs illustrius exemplum ante oculos proponeret ut exponit S. Chrysostr. Hom: 53. in Matthæum. *Noluit inquit tantam mulieris virtutem ignorantia tenebris obscurari. Non ergo quia negligebat, verum ut repositum atq; absconditum, in animo eius virtutis thesaurum in lucem protraheret, eam repellebat.* Cuius rei clarius adhuc exemplum cernitur in Isaac, qui cum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Genes: 25. Num: 20 & rursus sexagarius erat, quado nati sunt ei paruuli, ibidem Num: 26. unde totos viginti annos, intermedios sine liberis; sed in continuis proliberis precibus traduxit. Cur quæso à Deo tam serò exauditus fuerit?

Respondet S. Chrysostr. *Vult inquit docere nos Deus magnitudinem patientiæ Isaac, & clare indicare, quanto tempore liberu caruerit: ut & nos amulantes iustum, assidui simus in diuinis precibus; si quando aliquid à Deo petierimus; Itaq; differt Deus sæpenuerò postulara, ut postulantium animos patientiâ, alijq; virtutibus exultos manifestet. Ecce & de hodiernis leprosis Euangelium dicit; Leuauerunt vocem, dicentes: Iesu præceptor miserere nostri.* Cur tam vehementi voce Christum obsecrant, cuius auditus acutissimus erat? dicunt nonnulli, ut experirentur eius omnipotentiam, si importunæ eorum voci annuisset.

Verum si diuinitatis vim explorare volebant, potius in silentio & in corde loquendum erat, ut dimanantem à Christo virtutem, quasi à magnete, occulto probassent modo. Crediderim ego illos clamasse, quia iam verbum incarnatum agnoscebant, proinde illud suâ quoq; voce volebant attrahere, vociferantes: *Iesu Fili David miserere nostri.* Si Deus verbū est Catholici, loquimini ad illum, & dubio procul correspondebit vestris precibus & vocibus. Nam ut optimè docet Clemens Alexandr: exhortatione ad gentes. *Nullus celatum est verbum (scilicet incarnatum) lux est communis, omnibus illucescit hominibus, nullus est in verbo Cimmerius.* Quæ vltima verba Genelianus Heruetus in scholijs sic exponit: *Cimmerij populi septentrionales sunt, qui velint nolint, coguntur perpetuo esse in tenebris.* Nullus ergo est in verbo Cimmerius, hoc est, nullus sub Deo homo, qui radios eius haurire, & splendore illius modo velit, gaudere non possit; omnibus sol diuinus nascitur, omnium oculis & visibus exponitur; Quod pulchrè figuratum est; in raptu Eliæ. Quærit enim D. Ioannes Chrysostr. Cur Deus qui omnia prouidissimè præoccupare solet, voluerit Eliam curru igneo, per aëra in Cælum subuehi, cum futurum sciret, ut eius filius in nube, terris cælum conscenderet.

S. Chrysostr.

Clemens Alexandr.

Heruetus.

ret? Ex quo facile diuinitatis Christi existimatio poterat periclitari: cum non nemo suspicari posset, Eliam æquo Deum esse, atque Christum. Sed perpendite quid Eliæ, cum abripere tur euenit, hoc quia dum curru subueheretur, pallium suum vni Eliseo reliquit 4. Reg: 2. 3. *qui leuauit palliū Eliæ quod ei ceciderat.* per quod Deus significare voluit, quod Christus pariter cum cælos conscensurus esset, omnibus gratiam suam relinquere debuerit. & dona sua cælestia in omnes effundere. Elias igitur pallium reliquit Eliseo, vt se creaturam palam esse fateretur. Iesus autem ascendens gratiarum donis omnes cumulauit, vt ab omnibus cognosceretur esse Deus. Quoniam ergo Christus omnibus beneficus esse voluit, merito ad illū quilibet clamare potest; *lesu miserere nostri.* Quoniam omni clamati suum præsto auxiliū pollicitus est, per Prophetam: Psal: 90. inquit: *Clamabit ad me, & ego exaudiam eum.* Quasi diceret: Ne putes cum tribularis, quasi iam Deus præsens tibi non adsit? adest, verū se dormire simulat, quemadmodum fecerat in naui periclitantibus discipulis, vt per fidem & clamorem tuum illum excites. Sed quisnam iste clamor, in ore nostro esse debeat, vt nobis clamantibus Deus adsit? expressit illum regius vates, septies in vno Psalmo ad Deum clamans: Semel cum dicit. *Dele iniquitatem meam.* Iterū. *Amplius lava me ab iniquitate mea.* tertio, *Et a peccato meo munda me.* quarto, *quoniam iniquitatem meam cognosco.* quinto, *Et peccatum meum contra me est semper.* sexto, *Tibi soli peccaui.* septimo tandem: *Et malum coram te feci.* Psal: 50. Numero 3. Ecce non alium clamorem nobis suadet, quam frequentissimam peccatorū confessionē? quia hanc vnicam medicinā huic incurabili morbo, præsentissimam indicat, vt exponit D. Ambrosius. Apol: 1. de David, cap: 8. *Delicta inquit sæpe repetendo.* S. Ambr. merito magnam misericordiam poscit, nec solum magnam misericordiam: sed etiā multitudinem miserationum. Quod ergo

peccatum talis non diluat deploratio? Quam culpam precatio huiusmodi non emundet? Peccauit quondam grauissimē Nabuchodonosor, adeo vt Deo iustē indignante, pro suis sceleribus ex hominibus abiectus esset, & sanum vt bos comederet, & rore cæli corpus eius inficeretur Daniel: 4. Num: 3. Quam certē culpæ & pænæ proportionem rectē expendit D. Cyrillus Ierosolymitanus Catech: 2. de penitentia. *Leoninos inquit habebat vngues: raptor enim sanctorum fuerat, sanū tanquam bos comederat: pecus enim fuerat: nesciens, quid illi regnum contulerat: tinctum erat corpus eum rore: etenim prauidens a rore extinctum ignem, non credidit.* Sed quid illi tam leuera supplicia præstiterunt? potuerunt ne hominem peccatorum suorum aut communem extrahere, aut vinculis exoluere; aut sordibus excoquere & expiare? Minimē profectō; antequam scelerum purgatrix confessio adueniret. Hac tandem accedente, ecce tibi flagitiorum oneribus exolutus, ad priorem regni dignitatem reuocatur. Cum agnouit (inquit Cyrillus) *Altissimus.* vocesque gratias agentes ad Deum emisit, & deuenit ad eorum quæ petierat penitentiam, tunc restituit illi Deum regni honorem.

Atque ab hoc exemplo, ceteros vrget peccatores, ne minorem de diuina misericordia spem concipiant, si peccata sua pari humilitate confiteantur. *Quid igitur (inquit ille) Nabuchodonosor tantis obnoxio sceleribus, peccata cum primū confessus est, remisit Deus, regnumque restituit, tibi verō agentem penitentiam, non remittet? neque regnū cælestē, si te pro dignitate gesseris, concedet?* Quasi diceret, ubi affuerit peccatorum confessio, non tardabit venia; si aderit humilis & sincera penitentia, præsto aderit Dei misericordis condonatio. Nam quæ talis non est, sed ficta, simulata, ac superba: mentem non sanat, sed grauius vicerat; vnde D. Bernardus, de interiori domo, cap: 37. *Simulata inquit confessio non est confessio, sed duplex confusio, ex-*

Daniel: 4.

Cyrillus Hiero.

Idem.

Idem.

S. Bernardus.

cludit enim miserationem Dei, misericordia simulatio, nec dignatio locum habet, ubi fuerit dignitatis presumptio. Quid aliud Christus in hodierno Euangelio facere voluit, cum decem leprosos opem suam implorantes, remisit ad sacerdotes: *Ite inquit ostendite vos sacerdotibus, nisi confessionem scelerū humano generi commendare: nam licet Christus Dominus absolutā suā potestate diuinā, possit vnumquemque hominem, pro placito suo iustificare, condonando illi offensam, non vult tamen ordinem in Ecclesia Sancta, semel institutum prauertere; vnde quia solis sacerdotibus dedit, potestatem soluendi, & ligandi conscientias hominum; non nisi illis mediātibz peccatorem sibi reconciliari vult. Sed deterret non neminem ab hoc Sacramento pudor. Quid enim (inquiunt mundi peccatores) difficilius; quam in lucem promere, quæ in tenebris patrantur? Et aperire animi sensa, quæ omnibus non solum hominibus; sed etiam Angelis occluduntur? ac de se benē sentientibus pessimas sui æstimationes ingerere? Fateri se superbum, auarum, & obscenum; a quo humilis, liberalis, & continens credebatur. Fateor, sunt hæc, si natura spectetur, difficillima; sed quæ diuinā gratiā præeunte quā facillima reddantur. Merito, vt possim exostulare cum eo, qui ad confessionem excitatus diuinitus reluctetur: Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fugis laborem in-*

Psalmo.

Numer: 14.

cessionis facilitatem præfigurauit Deus, in veteri testamento, ubi Homi- dis constituit sex Ciuitates refugij; tres circa Iordanem, Numerorū 35. Numero: 13. totidem ultra Iordanē, Deuteronomij 19. Num: 11. At cur non alia loca ad recipiendos profugos; quā ciuitates, easque munitissimas destinauit? Respondet Philo Hebræus citatus in Glossa, ad Caput ilud Numerorum, vt maior profugis securitas præstaretur. *Neque inquit effugium dedit in loca, quæ deserta sunt, aut parum tuta: ne cadu inuita reuo, facile caperetur.* Talia profectō in lege gratiæ præbuit Deus confugia peccatoribus, nempe sacramenta penitentiae. Quod enim tutius ac securius, esse potest munimentum; quā sacramentum confessionis? ad quod qui se recepit, paucissimus hostis, rugiat, insidietur. Nam vt ben aduertit D. Ambrosius lib: 7. in Lucam. Cap: 15. *Accusationis excludit inuidiam, qui accusatorem prauenit, confitendo.* Sed cur tamen Deus, illas refugij Ciuitates, citra Iordanem ita collocauit, vt aliæ quidem forent citiores, aliæ vltiores? Credo vt suum cuique refugium pateret sine labore, flumina tranandi. Ita quoque voluit Christus Dominus, vt peccatores in Ecclesia sancta haberent sacerdotes, ad quos facile aufugerent, ad eluenda, commissa delicta, quin longius euagari cogerentur, ne vlla confitentes defatigatio sequeretur.

Quid ergo deterret ac retardat? si ingens pudor, quo quis terretur, & quodammodo ligatur, ne suam prodar ignominiam, & inquinatam conscientiam manifestet? Fateor hæc potissima causa est, quæ peccatores a suis criminibus confitendis mutos quodammodo efficit & elingues. Verū si res suis momentis expēdatur, facile intelliges hunc pudorem potius ad peccantem; quā ad poenitentem & confitentem pertinere; vt docet D. Ambrosius lib: 2. de poenitentia, cap: 10. *Nihil est inquit quod pudori esse debeat, nisi non fateri, cum omnes*

Philo Hebr:

S. Ambrosius.

Idem.

simus peccatores; ubi ille laudabilior, qui humilior; ille iustior, qui sibi abiectior. Quod clarius confirmat lib: 3. in Lucam, de Dauide loquens suum peccatum agnoscente & confitente: Si inquit iniquitatem suam amicus cognoscit Dei, si Deo se peccasse confitetur, cur tu de confessione criminis erubescas, cum criminis commentum, non confessio sit pudori. Sed demus humanæ prauitatis atq; fragilitati, ut aliquo pudore sua peccata confitendi teneatur. Adhuc tamen multa adfunt huius pudoris minuendi atq; exuendi argumenta. Primum, quia vni tantum reuelantur, unde D. Augustinus lib: 2. de visitatione infirmorum. Cap: 5. Non te pudeat inquit coram uno dicere, quod te non puduit forsitan coram multis, & cum multis facere. Et paulo post increpat, peccatorem, qui refugit confessionem; Huius cur erubescit confiteri, quod facere nequaquam erubuit? melius est coram uno quantum ruboris tolerare; quam in die iudicii coram tot millibus hominum, graui repleta denotatum erubescere. Alterum, quia peccata in Confessione dicta, ita strictissimo & indispensabili sigillo deteguntur; ut non tam alteri; quam tibi vni credita esse videantur. Quod rectè expendit Tertullianus libro de Penitentia. Cap: 10. Periculum inquit pudoris tunc onerosum est, cum penes insultaturos in risu quo consistit, ubi prostrato super scanditur. Ceterum inter fratres atq; conseruatos, ubi communis spes, metus, gaudium, dolor, passio, quid tuos aliud; quam te opinaris; quasi non minus occulta relinquantur, quæ confessario dicuntur; quam quæ à penitente retinentur. immò magis occulta apud Confessarium; quam apud penitentem videantur. Nam penitens euulgare potest, Confessarius non. Tertium, quia peccatori à peccatore manifestantur. Quid autem erubescat penitens de se fateri, quod de se confessarius non diffidet. Vnde Tertullianus proxime citatus: Quid confortes casuum tuorum ut planiores fugi? Et D. August: lib: de vera & falsa penitentia, Cap: 19. Non erubescat inquit peccator con-

fiteri peccata peccatori: Item Sacerdos peccare non habet, erubescere posset, qui peccata sua ei manifestaret, cum autem uterq; sub peccato seruiant, liberior à pudore esse debet, qui per Confessionem à seruitute peccati liberatur. Adest insuper quod peccatorem à pudore confessionis retrahat; quia confessio compendium est penarum, quis autem non ferat libens eum pudorem, quo æterna pena compensatur? quis non facilem iudicet verecundiam, per quam à gehennâ eripitur. Hinc colligit Tertullianus lib: de Penitentia, Cap: 9. confessionis facilitatem; quæ. Cum inquit prouoluit hominem, magis releuat: cum squalidum facit; magis mundatum reddit: cum accusat; excusat: cum condemnat; absoluit: in quantum non pepercerit tibi; in tantum tibi Deum crede parcat. Et quid confusionis habere potest illa confessio, per quam æternæ damnationis pudor aboleatur? Vnde Tertullianus citatus Cap: 10. Ego inquit rubori locum non facio, cum plus de detrimento eius acquirō. Quasi diceret: non fugio ruborem, quo suffusus æternum fugio ruborē. Quid ergo difficultatis habere potest confessio, seu pudor ex Confessione subsecutus? in quo ad extremam difficultatem effugiendam præsidium reperitur? in forensi tribunali, quis quis questionum vi adactus, propria peccata confitetur, pro quibus ad Capitalē penam vltius damnatur. At verò in hoc Sacramentali iudicio, quisquis confitetur, absoluitur? ut eleganter D. Chrysost: homil: 20. in Genesim expendit. In humanis inquit iudicijs qui facinora confiteretur, sententiam capitalem in Caput suum accerseret. At misericordis Dei & animarum nostrarum medici, tanta est, tamq; ineffabilis bonitas, & clementia, ut omnem rationem transcendat. Nam si facinora confessi fuimus, ratione ipsorum facti accusatores, in tantam misericordiam pronocabimus Deum, ut non solum nobis donet liberari à peccatis; sed & in iustorum catalogo numerari. Quintum huius pudoris eleuandi argumentum est, quia pudor ex confessione qualis qualis est, potius

potius honor debet appellari; ut docet D. Cyprianus sermone de Passione Domini: Dum inquit iudicis & tortoris vices non parcens peccator assumit, confessione confusionem honorat, & in conspectu Dei veniam impetrat. In cuius rei Typum cum Christ⁹ Dominus Lazarum suscitaret, cuius sudario facies erat ligata; Soluit inquit eum. Ioan: 11. Num. 44. ubi aperiri voluit eius faciem, & omnibus manifestam apparere, non sine mysterio; sed ut ostenderet, quod iam peccata illi dimissa essent; hanc rationem assignat D. Ambrosius; lib: 2. de Penitentia. Cap: 8. Quia inquit venia donatus est, reuelare faciem, aperire vultum iubetur; Non habet enim quod erubescat, cui peccatum remissum est; Tantum enim abest, ut peccator sua crimina humiliter confessus pudore suffundatur, ut potius miro quodam fulgore illustretur. Nam & Deus ipse toties in scriptura penitens introducit, ut Gen: 6. Num: 4. Penituit eum quod hominem fecisset. 1. Reg: 15. Num: 11. Penitet me quod constituerim Saul Regem. Psal: 105. Num: 45: Penituit eum secundum multitudinē misericordie sue. Quomodo obsecro penitentia, quæ cum diuina immutabilitate stare nequit, in sacris literis Deo attribuitur? scilicet ut penitentiam honoraret, ne peccator de illa erubesceret, quam sibi peccatorum omnium sanctificator attribuebat. Hanc tangit ratio nem Tertullianus libro de penitentia Cap: 2. ubi obseruans hominum strages in diluuiο factas, Deum miseratum quodammodo introducit. Iam deinde inquit in semetipso penitentiam dedidit, hoc est factam quodammodo reddidit, & honoratam, ne deinceps peccatoribus, tanquam vilis & abiecta despiceretur.

Secundò, debemus inuocare Dominum corde, sic eum inuocabat Rex David Psal: 118. Num: 145. Clamauit in toto corde meo. hoc est; magis cogitatione piā, quam sermōe longo monui Dominum ad commiserationem: magis enim Deus cor contritum audit; quam os multiloquum; Si enim

Deus Ionam in ventre Ceti clamantē solo corde, audiuit, quomodo & peccatōrē de diuina misericordia confidentē audire non debet? Hinc S. Cyprian⁹ de oratione Dominica sub initium monet: Debemus inquit non passim ventilare preces nostras inconditis vocibus, nec petitionem commendandam modestē Deo, tumultuosā loquacitate iactaro. Quia Deus, non vocis; sed cordis est auditor; nec admonendus est clamoribus, qui cogitationes videt. Hinc Deus in tantum sibi complacuit in Dauide, cum toto corde ad illum clamaret, ut illi insignem illam orationem subscriberet: Inueni virum secundum cor meum. quasi diceret: Inueni viri factum, ad gustum, votum, studium, & voluntatem. Nam imprimis cur Deus vocauerit Dauidem virum secundum cor suum, D. Chrysosthomus Homilia 1. de Dauide dicit: quia erat diuina voluntati maxime conformis, nunquam illi resistens, verum semper cum illa consentiendo. O beatum inquit Dauid sanctissimi meritum, quod laudat Deus, prædicat Dominus, iudex profert summus. Dum enim Dauid sanctissimus homo secundum cor Dei, quidquid Deum cogitat, gerit? quidquid mente concipit, perficit; Dum inquit Dauid corda Dei, cor proprium iungit, & menti eius, mentem suam adnectit, hoc est; ut quæ vult Deus, velit; & quæ non vult, similiter nolit. Sic eum Deus indiuiduo amore & coniuncta charitate dilexit. Secundo, Petrus Damianus. lib: 5. Epistolarum Epist: 3. in ordine 72. Virum secundum cor Dei, interpretatur, quod in rebus omnibus Deo placeret, & Deus in eo delectaretur. Vnum inquit est, quod mens cuiusq; fidelis, debet solerter attendere, & intra semetipsum, sollicita semper inquisitione versare; scilicet utrum Deo placeat, quod agit; & an eius vitā Deum vel operibus delectetur. quid enim prodest, quidquid homo faciat, si hoc non placeat Deo? sic de Dauide dicitur: Quæsiuit sibi Deus virum iuxta cor suum. Nam si tunc conditor non delectatur in homine, homo postmodum delectari non poterit in conditore. Quod

S. Cypri:

S. Chry
sosthuDamia
nus.

statim confirmat exemplo famo-
si cuiusdam solitarij, qui factus vi-
debatur iuxta cor Dei; & tamen cor
eius longè erat à Deo. Hic igitur in-
quit cum appropinquaret ad exitum,
Tartareus ad eum spiritus venit, qui
tridentem igneum in manibus attulit.
Et ecce vox ad eum facta est, sicut in-
quit anima ista, vel una hora me in se re-
quiescere non permisit; sic neq; tu mise-
reris, euellens eum. Tunc nequam spiri-
tus tridentem igneum cordi morien-
tis infixit, & animam eius sicut erat
iussus euellit. Tertiò, S. Hilarius in
Psalmo 35 sub initium, virum iuxta
cor Dei, interpretatur: qui se etiam
inimicis beneuolum exhibet, quod ad
charitatem diuinam proximè acce-
dit. Sanctus inquit David non ignarus,
sed ut Prophetæ Euangelica doctrina, &
in tempore licet legi, hanc corporalem
agens vitam; tamen quantum in se, A-
postolici māditi præcepta consummat, te-
stimonium de se Deo fidem Dei præstans;
cum dictum est, inueni David secundum
cor meum. Non enim inimicos bello
persequitur, neq; insidiantibus sibi
decertando armis resistit, sed exem-
plo Domini, cuius & nomen, & leni-
tatem præfigurabat: proditus orat,
periclitans psallit; patiens odia gra-
tatur: & ideo secundum cor Do-
mini repertus. Quia cum Domino
Iesv duodecim millia Angelorum,
possent in tempore passionis assiste-
re: tamen ad omne officium humili-
tatis explendum passioni se, & infir-
mitati subesse permisit, orans tan-
tum & dicens, Pater in manu tu-
as commendo spiritum meum. Quo e-
xemplo hic idem per similitudinem
passionum, futuræ eius Passioni Pro-
pheta, non contradicit, non resi-
stet inimicis, malum pro malo ex
præcepto Euangelico non reddens;
sed dominicæ mansuetudinis æmu-
lator, cum tribulatur, cum prodi-
tur, cum fugatur, Dominum, cuius
tantum aduersus impios armis vitur,
deprecatur. Deus in nomine tuo saluum
me fac. Ut inde palam fiat, tunc ma-
ximè hominem secundum cor Dei
fiori, quando caro quidem in aduer-

sis ad impatientiam illum propellit;
cor tamen omnia æquo animo sustinet.

Sed optimè ipsemet Deus, quid
per virum secundum cor Dei intelli-
gi debeat, interpretatus est, apud S.
Paulum. Actorum 13. Num. 22. in
illis verbis: Inueni David filium Iesse,
Virum secundum cor meum, qui faciet
omnes voluntates meas; ecce apertissi-
mè per virum secundum cor suum,
significat obedientiam perfectam, &
obseruantiam diuinæ legis. Quorum
verborum potest esse duplex sensus;
vnus casualitate finali, scilicet; inue-
tum fuisse Davidem iuxta cor Dei;
ut faceret omnes voluntates eius: ita
sentit D. Hieronymus lib: 3. contra
Pelagianos, prope initium. Alter e-
nuntiatiuus, quem magis ipsa litera
exprimere videtur. Inuentum scili-
cet fuisse Davidem, iuxta cor Dei;
qui faciet omnes voluntates eius. Sed
hic summa difficultas occurrit. Quo-
modò electus fuerit David ad facien-
das omnes voluntates diuinas, quas
tamen reuera non fecit? Nam & ho-
micidio & adulterio peccauit, aut et-
go diuina electio frustrata est, cuius
tamen infinitæ sapientiæ hoc repu-
gnat. Aut certè si David non potuit
omnes Dei voluntates exequi, ad im-
possibilia fuit obligatus, quod etiam
diuinæ bonitati non competit. Re-
spondet Mendoza in 1 Regum. Cap.
13. Num. 14. David reuera omnes
Dei voluntates impleuisse, quia licet
peccando easdem transgressus fuerit;
omnes tamen penitendo redintegra-
uit. Cum ergo David nullam legem
Diuinam violauerit, cuius violatio-
nem per veram penitentiam non
correxisset, sequitur illum ad omnes
voluntates Diuinas faciendas, verè
electum fuisse. Ecce quanta Christia-
ni peccatoris felicitas, qui licet per
peccatum recedat à Deo; si tamen
Davidis penitentis exemplo, oculus
confugerit ad confessionem, in tan-
tum resarcit læsam Dei amicitiam,
quasi nunquam esset violata. Quia
non imputatur à Deo homini pecca-
tum, quod ille per veram penitentiam
delet, iuxta illud Psalmi. 34. Num. 2. Psal: 37,
Bea-

Aug: 11

S. Hier:

Mendo-
za.

Beatus Vir cui non imputauit dominus
peccatum. Non ergo subesse potuit
diuinæ prædictioni falsitas, cum præ-
diceret Davidem fore secundum cor
suum, licet non ignoraret eum quoq;
peccaturum, quia simul videbat, quod
omnia commissa delicta, Summo do-
lore & lachrymis esset expiaturus, ut
docet apertissimè D. Augustin⁹ lib:
de 8. quæstionibus ad Dulcitium qua-
stione 5. ultimo loco. Cum ergo inquit
præciperet cum Deus peccaturum, & pec-
cata sua piâ humilitate, & sincerâ pani-
tentia deleturum, cur non diceret: In-
ueni David secundum cor meum: cui non
erat imputaturus peccatum, tam multa
bona faciens, & cum tanta pietate viuen-
ti, & ipsa pietate pro peccatis suis, sacri-
ficium contriti spiritus offerenti. Pro-
pter hæc omnia verissime dictum est:
Inueni David secundum cor meum.
Quia licet secundum cor Dei non es-
set, quod ille peccaret, tamen secun-
dum cor Dei fuit, quod pro peccatis
suis congruâ penitentia satisfecit.

S. Aug:

Tertiò, tandem inuocare debe-
mus Deum opere, quia non satis
est clamare ad Deum, nisi virtu-
tes nostræ & recta opera simul in-
conspectum eius ascendant. Sic re-
probus Saul clamauit ad Deum, con-
fugiendo ad preces Samuelis, sed
quia iniquitas occupauerat cor eius,
Respondit illi Samuel. Reiecit te De-
us & regnum tuum auferet à te. Sic cla-
mauit Proditor Christi Iudas. Sangui-
nem iustum tradidi; sed quia defuit o-
perum bonitas, repudiatus mansit.
Nam quemadmodum sola fides non
iustificat hominem, sed mortuum,
reddat: ita solus hominis clamor, si-
ne bonorum operum adminiculo, De-
um ad miserandum non fleat, sed
um ad miserandum non fleat, sed
potius aures illi⁹ procul auertit. Vn-
de Deus puniturus Sodomitas. Gen:
18. Num. 21. Descendam inquit &
videbo utrum clamorem, qui venit ad me,
opere compleuerint. Clamabat, tunc
forsan Loth ad Deum, ut populo illi
peccanti, adhuc conuinceret, quid er-
go Deus, experiri voluit? an illi cla-
mori responderent opera Sodomita-
rum, hoc est; an auditis imminenti-

Gen: 18,

bus plagis, vitam suam lubricam ad
melius redegerint, atq; ad peniten-
tiam offensi Dei placatiam conuersi
essent? Et reuera si grauissimus Se-
neca docet, negandum esse beneficium,
ingrato; quomodo Deus homini su-
am misericordiam præstare debet,
qui nullo opere digno suam in Deum
gratitudinem testatur; sic enim o-
mnes celestium beneficiorum im-
bres, ac si bibulas, deciderent in are-
nas, ex hominum memoriâ facile e-
uanciscerent, scilicet; bonis operibus
sapius in memoriâ non reuocaren-
tur. Christus Dominus Ioannis 6.
Numero 12. vbi fatigatam in deserto
hominum turbam pauisset, præcepit
Apostolis, ut duodecim cophinos
fragmentorum colligerent, & apud
se conseruarent. Mirum est: Quor-
um illud pabulum, non solum mini-
strauit in presens, sed etiam in futurum
reseruauit. Respondet Oleaster E-
xodi 12. ut inquit beneficium, cuius ho-
mines immemores essent, ad longum tem-
pus testaretur. Equidem duodecim
Cophini fragmentorum opera bona
designant.

Seneca:

Oleaster

Vultis Catholici diuinam expe-
riri misericordiam, seruate hos co-
phinos, operemini sapius in Dei glo-
riam. Ecce incitamentum habetis in-
hodiernis leprosis, inuocabant illi di-
uinam misericordiam; nec tamen
prius susceperunt; quam irent ad sa-
cerdotes: quia itineris emensio, no-
stram peregrinationem significat;
quod scilicet semper currere debea-
mus, nusquam à Deo laudando ces-
sando; quam itineris longitudinem
tribus potissimum modis superamus:
ore, quando laudis diuinæ vox in la-
bijs nostris resonat. Corde, quando
nihil præter Deum mens concipit;
& opere, cum tota vita nostra sudat
in laboribus, meritis ad Deum trans-
mittendis. Igitur & nos si volumus
misericordem Iesvm habere, clame-
mus ad eum non solum ore, sed etiam
corde, opere, clamemus. Iesv Præ-
ceptor, miserere nostri, & quos
redimere dignatus es. iu-
uare ne delictas, Amē. DO.

Mm 2

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Nemo potest duobus Dominis seruire. *Matt: 6.*

Soli Deo seruire honorificum est.

Domini ne seruos, an serui A teste Valerio Maximo. lib: 4. Cap: 3. Valer:
Dominos fugere debeant, pro utroq; & exempla & Maximo
Scriptura sacra pugnat. Nam Saul licet ex opulē-
tissima familia, vno tantum comita-
tus puero incedebat, ex mandato Pa-
tris. 1. Reg: 9. Num: 3. *Tolle tecum
vnum de pueris, & consurgens vade, &
quare Asnas.* Vbi plures. Pater non ad-
didit comites, propter temporis illius
frugalitatem, quam Hebræi stu-
diosè colebant; Patriarcham Abra-
ham imitati, qui cum familiam
adeo numerosam haberet, vt verna-
culorum tantummodò trecentos decē,
& octo domi aleret, ad prædia exco-
lenda, & greges pascendos: vel eti-
am, vt par est, ob eorum inopiam su-
bleuandam. & tamen filium Ismaē-
lem quem nimium diligebat. De 1
Præcepto à domo amandaturus, non
vilo seruorum comitatu, non auro vel
argento, sed cum sola Matre Agar,
cum paucis tantum pro viatico pani-
bus & vtre aquæ emisit. Vt docet
Theodorethus quæst: 71. in Genes:
Nequē hæc in comitatu frugalitas
priscis tantum & rudibus adhuc secu-
lis, neq; apud Hebræos tantum, sed
alias quoq; inter nationes floruit.
Apud Romanos enim, eorum Repu-
blicā, iam rerum dominā, & diuitia-
rum lautitie gaudente, mira sobrietas
in his vigeat. Nam Cato ille Porti-
us & sapientiā, & rerum gestarū glo-
riā maximus, cum omnes Hispaniæ
Prouincias vnus regeret, tribus tantū
seruis comitatus incedebat publicē,

Quia illum grata frugalitatis consue-
tudo, in hoc genere vitæ, cum sum-
ma dulcedine continebat. Scipioni
item Emiliano, qui post duos consu-
latus, totidemq; triumphos, septem
tantum seruis comitatus officio lega-
tionis functus est; cui tamen exiguus
comitatus, nihil auctoritatis ademit.
Nam teste eodem Valerio, cum per
exteras gentes iter faceret, non man-
cipia eius, sed victoriæ numerabatur.
Nec quantum auri & argenti, sed quan-
tum amplitudinis pondus secum fer-
ret, æstimabatur. Felix equidem Res-
publica, in qua non ab externa Pom-
pa, sed ab interno virtutum comitatu
vnusquisq; meritar. At nunc prob-
dolor! summum decus censetur, si
longo equorum, curruum, ante am-
bulonumq; ordine plateæ fatigentur:
si ad vniuersum luxuriæ apparatus
explicandum, viæ, oppida, & vrbes
vix sufficiant: vt in comicam pom-
pam Principes ac Dynastæ incedant,
quam fastus exuberantiam, sua iam
cæcitate deplorat Seneca lib. de tran-
quillitate animi, & Epistola. 47. Cum
ad canandum inquit discumbimus, alius
spuma desergit, alius reliquias temulento-
rum subditus colligit, alius pretiosas auen-
sumit, alius vini minister, in muliebrem
modum ornatus, cum atate luctatur, alius
cui conuinarum censura commissæ est. Adij-
ce obsonatores quibus Domini Palati-
notitia subtile, qui sciunt cuius rei illum
sapor exulet. Si ergo hæc seruorum
cetera ab Ethnicis hominibus im-
probat, nonne à Christianis domi-
natio.

nis, merito cauere debet. Sed nequē A
serui Dominos minus fugere debent;
nam miserrima seruorum conditio
est, teste Homero lib: 10. *Odissæ-
Seruus inquit dimidius homo, liber inte-
ger est.* quod comprobatur Philo. lib: 1.
de vita Moysis. *Non est inquit, par ia-
ctura libertatis, & pecunie, cum nemo sa-
nu, non malis vita, quam libertatis adire
periculum.* Et rem optimè illustrat
Scriptura, vbi miserat Iosephus di-
spensatorem domus suæ, qui fratres
suos in Patriam redeuntes, de furto
Iosephi argentei calumniaretur. Sed
illi bonæ conscientie testimonio se-
cui, audacter spondent, ac paciscun-
tur. *Apud quemcunq; fuerit inuentum
seruorum tuorum quod quæris, moriatur.*
Gen: 44. Num: 9. Quid verò calu-
mniator, assentitur pactioni fiat in-
quit iuxta vestram sententiam: apud
quemcunq; fuerit inuentum, ipse sit seruus
meus; ibidem Num: 10. Quid est?
calumniator, ad seruitutem solum
reposit furti complice, fratres ve-
rò ad mortem illum offerunt? *Moria-
sur scilicet? vt ostenderent, serui-
tutem ipsa morte duriorē esse.* Cum
ergo & Dominum se iactare, atq; fa-
mulantium ambire comitatum, sic
fastuosum; & seruire inglorium; id-
circo discutiemus hodie, cui nam
Domino seruire honorificum sit &c.
Nescio quomodo hodiernum
Euangelium duos nobis proponat
Dominos, cum vnum tantum scri-
ptura sacra pro vero Domino agno-
scat Deum. *Quoniam inquit tu solus
Sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altis-
simus.* Solus equidem Sanctus; quia
Sanctitas illius essentialis ab intrinse-
co prouenit. Solus Dominus; quia
cuncta quæ creauit, possidet, & nutu
suo dirigit. Solus altissimus, quia
maiestas eius inaccessa cælorum am-
plitudinem transcendit. Nec potest
hæc dominandi potestas nisi in solum
Christum dimanare, tanquam natu-
ralem Dei filium. Vnde Christ^{us} Do-
minus in Sacris literis dicitur. *Primo-
genitus non solum in multis fratribus.*
Rom: 8. Num: 19. hoc est; quia pri-
mum locum obtinet non solum inter
prædestinatos, propter quod primus
omnium mortuorum surrexit, non
amplius moriturus, non solum inter
Reges terræ, iuxta illud: *Primogeni-
tum ponam illum excelsum, præ regibus
terra.* Psal: 88. Num: 28. Quia regi-
bus omnibus præcellentioremine-
bat, sed etiam quia primatum debuit
accipere inter omnes creaturas, Co-
lossensium 1. Numero 15. *Primogeni-
tum omnis creatura.* Quod expendens
D. Anselmus: *Sicut inquit Primo-
genitus omnium fratrum primatum digni-
tatis obtinet inter omnes fratres; sic hu-
manitas Christi primatum dignitatem obti-
net inter omnes creaturas, vt sedeat cum
Principibus, & solum gloriam teneat.* So-
li proinde Christo Domino, absolu-
tam dominandi potestatem pollici-
tus est æternus Pater. *Isaiæ 45. Nu-
meror. Subiectam inquit ante faciem
eius gentes & dorsa regum vertam.* Ex
quo loco Tertullianus lib: aduersus
Iudæos Cap. 7. huius Regni colligit
amplitudinem: *Christi inquit regnū,
& nomen ubiq; porrigitur, ubiq; creditur,
ab omnibus gentibus colitur, ubiq; regnat,
ubiq; adoratur, omnibus ubiq; tribuitur æ-
qualiter.* Non regis apud illum maior
gratia, non barbari alicuius imperij la-
citia, (dum dignitatem aut natalitium
cuiusquam discretio merita) omnibus æ-
qualis, omnibus Rex, omnibus Dominus est.
Atque hinc ex amplitudine huius im-
perij factum est, vt Christus per ex-
cellentiam Dominus appelletur.
Psal: 67. *Dominus nomen illi.* Si er-
go solus Christus Dominus, quomo-
do Script: Sacra plures nominat Do-
minos, sed certum est duplicem Do-
minum esse, vniuersalem, & Parti-
cularem.
Dominus vniuersalis, est Chri-
stus Dominus: quia per ipsum omnia
facta sunt, & in manu eius ad guber-
nandum posita, alij verò sunt Domi-
ni Particulares, vt omnes Reges
& Principes huius mundi, qui certis
tantum prouincijs deputati sunt, vt
vices Dei in timore obeundo felici-
ter in finem æternitatis regant, quos
Christus suo sanguine redemit. Sed
num his mundi Dominis, & Christo
M m 3 simul

simul seruire Scrip: Sac: prohibeat, nō videtur: quoniam hominem Deo subesse, ipsa lex naturalis iubet, & amici simul necessitatibus, aliquantū operā tribuendum esse suadet. Sic D. Paulus & Deo seruiebat, prædicando gentibus fidem in IESVM Christum; & hominibus simul obsequium suum impendebat, vnum quemq; erudiendo ad salutem. Et ceterū quod aliquis Deo simul & hominibus possit seruire, testis est Moyses, de quo dicit sapiens Eccl: 45. Num: 1. *Dilectus Deo & hominibus Moyses.* Res quidem noua est Deo, & hominibus placere; sed tamen tripliciter potest contingere. Primò, accipiendo istam complacentiam de potentia, ita vt sensus sit: vitam agebat Moyses dignam, quæ placeret non soli Deo, sed etiam hominibus, licet aliquibus propter eorum malitiam displiceret. Qua ratione D. Paulus Deo & hominibus placere studuit, 1. Corinth: 10. Num: 32. *Sine offensione inquit estote iudeis & Gentibus, & Ecclesia Dei: sicut & ego per omnia omnibus placeo, non querens quod mihi utile est, sed quod multis ut saluificent.* Quasi diceret: Quantum in me est omnibus placeo, quia non more adulatoris, quæro meam vtilitatem, sed more Euangelici Prædicatoris, alienam salutem: quamuis fortasse aliquibus de salute sollicitis parum displiceam. Hoc ergo pacto aliquis Deo & hominibus placere potest, dum rectam traducit vitam, & sine scandalo cum omnibus agit. Quemadmodum locum D. Pauli exponit. Ambrosius, Theodoretus, & D. Thomas clareq; hoc ipsum expressit D. Hierò: in Epist: ad Corinth: *Ego inquit me sic exhibeo, ut omnibus placeam ad profectum; si quis me sine causa offenderit, ego non sum in culpa.* Secundo modo potest aliquis placere Deo & hominibus, simili actu, sed istam complacentiam contrahendo solum ad bonos: sic expresse docet D. Greg: lib. 8. Regist: Epist: 36. ad Maximum Episcopum Salonitanum. *Hoc inquit ceruissimè scito, quia placere Deo & prauis hominibus nemo*

Eccl: 45

1. Corinth: 10

S. Ambrosius, Theodoretus, D. Thomas

S. Hieronymus

S. Gregorius

potest. In tanto ergo se existimet frater, nitas tua omnipotenti Deo placuisse; quanto se peruersis hominibus displicuisse cognouerit: Tamen bonis hominibus, non potest bonus displicere. Hoc expressit Sapiens 1. Reg: 18. Num: 22. vbi Dauidem alloquitur. *Eccen inquit placet Regi, & omnes serui eius diligunt te: quasi diceret: si placet temporalibus seruis, qui placet Regi, quo pacto qui Christo Domino placet, eius seruis, immò potius amicis & filiis displicere potest?* vnde D. Augustinus solam laudem, quæ fit à malis culpatis; quæ verò à bonis illam admittit? sciens illaudatum non fore apud Deum, qui à bonis in hac vita laudaretur. Vt fatetur ipsemet in lib: 50. Homil: Homilia 25. *Laudari inquit à malè viuentibus nolo, abhorreo, detestor, dolari mihi est non voluptati. Laudari autem à bonè viuentibus, si dicam nolo, mentior: dicam volo, timeo: ne sim inania appetentior; quàm soliditatis.* Ergo quid dicam? nec plene volo, nec plene nolo: non plene volo, ne in humana laude periclitetur: non plene nolo: ne ingrati sint, quibus prædico. Tertiò potest aliquis placere & Deo & hominibus, tam bonis; quàm malis, licet diuerso modo si sit iustus. Nam iustus homo, placet bonis per affectionem: malis per admirationem: vt egregie docet D. Chrysost: in Psal: 11. Num: 9. *Bonos inquit nemo est adeò imprudens, & sceleratus, qui non laudet & admiretur: huius modi enim res est virtus, vt etiam ab his qui illam non sequuntur, laudetur: quemadmodum vitium ipsi etiam qui ei sunt dediti, sit exosum & reprehensione plenum.* Optimè ergo Christianus homo potest & Deo, & hominibus seruire: sed ita, vt mediā viā incedat; hoc est; nequē Deum offendendo; neq; tamen homines in doctrina fidei instruendo, se ad hominum mores effundendo: sed illos ad meliorem vitæ frugem reuocando. Hoc suadet Doctor Gentium D. Paulus 1. Corinth: 10. Num: 33. *Per omnia inquit omnibus placeo.* At quomodo obsecro omnib; placebat? nunquid saturnalia cum illis celebrans? absit: sed

1. Reg: 18

S. Aug:

S. Chrysostomus

1. Corinth: 10

Tertulianus

sed modestiā, patientiā, grauitate & integritate placuit bonis, immò etiam malis placebat, non quia se illis: sed quia illos sibi conformabat, sic docet Tertullianus in illud Apostoli: *Omnibus omnia factus sum.* 1. Corinth: 9. *Nunquid aut idolatris idolatrans, nunquid Ethnicis Ethnicus, nunquid secularibus secularis.* Quasi diceret: Absit! Nam Apostolus etiam cum se in peccatorum amicitiam insinuabat, ab eorum peccatis maximè abhorrebat. Conuiuiebat cum illis, sed cum illis non delinquebat: adittebat eorum commercia, sed refecabat eorum flagitia: trahi se ab illis non sinebat; sed illos ad se trahere curabat: non se illis similem, sed illos sibi efficiebat Placebat igitur D. Paulus impijs, non quòd Paulus ad ipsorum insaniam desiperet, sed quòd ipsi ad Pauli sapientiam resipiscerent. Hoc modo inquit Tertullianus, licet conuiuere cum Ethnicis, communicari non licet: cōuiuiamus cum omnibus ex communiōe naturæ, non superstitionis; Patres animā sumus, non disciplina: cōpossessores mundi, non erroris. Quoniam ergo Christi seruitus non violatur, dum etiam hominibus seruimus, illos ad bonum dirigendo. Qui ergo sunt isti duo Domini? quibus nemo seruire potest, Sanctus Bonauentura sermone 1. in Dominicam, Decimam quartam post Pentecosten ad illa verba: *Nemo potest duobus Dominis seruire.* Mat: 6. Censet per istos duos Dominos intelligi Deum & Diabolum. *O quam dissimiles sunt inquit Domini isti, Deus & Diabolus: Primum enim est suauissimus, iuxta illud Psal: 44. Num: 9. Suauis Dominus uisceribus: quis suauitatem miserationum eius non degustauit?* Verum secundus Dominus scilicet diabolus crudelissimus est? teste Prophetia Isaia 19 Num: 4. *Tradam in manu Dominorum crudeliū: hoc est; permittam dæmones, qui omnem suam ferociam in peruersos Egyptios conuertent.* Deus Dominus est talis: cui seruitur flendo, per penitentiam, iuxta illud Christi Do-

S. Bonauentura

Psal: 44

Isaia 19

1. Corinth: 10

mini. Ioannis 16. Num: 20. *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit.* Sed Diabolus Dominus est, cui seruitur per lasciuiam ridendo. Deo seruitur vigilando in custodia contra diabolum; diabolo autem seruitur dormiendo in negligētia contra Deum, à qua peruersa seruitute remouet nos Apost: 1. Thessalonicensium Num: 6. *Non dormiamus inquit sed & ceteri, sed vigilemus & sobrii simus.* Deo seruitur ascendendo, de virtute in virtutem, vsq; in cælum; diabolo autem descendendo de vitio in vitium vsq; in infernum. Ad quod respexisse videtur Rex David Psal: 103. Num: 8. *Ascendunt inquit montes & descendunt campi.* quasi diceret: quicunq; virtutibus fulgent, montū instar omni amantate virentium ascendunt vsq; ad augustale diuinitatis inaccessum: qui verò camporum ad similitudinem vrgente Aquilone omnem suam pulchritudinem amittentium, verecundiam exuunt. velut exsiccat puluere, aut sardo iniquitatis conspersi luto, in tenebrosos ad ipsos vsq; inferos descendunt meatum. His ergo duobus Dominis nemo seruire potest, quia voluntas illorum contraria est, Deus enim ad bonitatem solam ex natura pronus; diabolus verò ad omne malum ex obinatione propendens, vnde qui vtriusq; seruire vellent, & boni & mali simul particeps esset, quæ duo vt pote contraria, cum secū stare nullatenus possint, sequitur neq; Dei seruitutem cū Diaboli famulatu stare posse. vt egregie Philosophatur S. Bonauentura, & Saluianus lib: 8. de Prouidētia. Qui acriter inuehitur in Afros, quòd illi cū Christum colerent, suis tamen idolis seruierunt, & à Dæmonum sacrificijs, ad Christi Domini sacrificia sese conuertebant. *Tolerabilior inquit & minus nefaria gentilitas in hominibus Professio sua, illud perniciosius ac scelestius, quòd multi eorum, qui professionem Christo dicauerant, mente idola seruiebant.* Et paulo post. *Non tam immanis criminis fuisset, ad templum Domini non venire: Quia Christiani qui*

Ioannis 16

1. Thessal: 5.

Psal: 103

S. Bonauentura

Saluianus

qui ad Ecclesiam non venit, negligentia
rem est, qui autem sic venit, sacrilegus.
Minoris autem Piaculi res est, si honor
Deo non deferatur, quam si irrogetur iniu-
ria. Ac per hoc qui unquam ista fecerunt, non
dederunt honorem Deo, sed derogarunt.
Præstat igitur verum Deum non co-
lere; quam cultu falso colere. Quia,
qui verum Deum non colit, fateor,
non laudat. Sed qui simul eum falso
colit, vituperat. Unde D. Bernardus
Sermon: 6. de Ascensione Domini di-
cit: Errat omnino si quis calescentem illam
dulcedinem huic Cineri; diuinum illud
balsamum, huic veneno: charisma-
ta illa spiritum misceri posse huiusmodi ille-
cebris arbitrat. Et paulo post in illud
sanctum ad Abrahamum. *Ejce ancillam
& filium eius, non enim haeres eris filium
ancilla, cum filio libera.* Genes: 21.
Num: 10. Ostendens quantum inter
hos duos filios discrimen sit, in typum
eius discriminis, quod inter Dei, ac
Diaboli seruos intercedit. Nulla in-
quit conuentio veritati & vanitati, luci
ad tenebras; spiritui & carni; igni, &
sepeditati, per quod ostenditur quod qui-
bus Deo adhaerere vult, omnino à Diabo-
lo recedere debeat.

Gallus à
sacri-
ficio rele-
gatus.

Gemini
anus.

Gallus
vno oculo
lo fursum
altero
deorsum
aspicit.

Oculi
hominis
eius in v-
na parte
collimant.

A multis questum est, quamobrem
inter immundas animantes, recens-
tus fuerit gallus, ut offerri sacrificio
prohiberetur, cum propter egregias
naturæ suæ proprietates, non vi-
deatur hanc ignominiam promeru-
isse. Ioannes à Geminiano lib: 44.
Cap: 52. eam assignat rationem, quod
Gallus vnum oculum inferius deprimat,
alterum in æra eleuat: ea igitur
de causa gallus à Sacrificio ablegatus
est, quia vno oculo cælum, ter-
ram altero aspicit, ut palam fiat, Deo
non placere, quando amor illius cum
terrenis voluptatibus confunditur.
Homini inter cetera animantia Deus
ita fibris quibusdam oculis coniunxit,
ut videndo in vnam partem, semper
ambo colliment; symbolum hoc esse
voluit sui amoris zelotypiæ, quod
homo si verè Deo seruire vult, con-
& voluntatem suam coram, in Deum
ferre debeat, ut sic seruus Dei & simul
liber esse possit. Verum ab hac diui-

na seruitute, remouet forsàn non ho-
minem, grauiissima illa Israëlitarum
querimonia. 1. Reg: 6. Num: 20.
*Quis poterit stare in conspectu Domini
Dei Sancti huius.* quasi adeo intoleran-
da sit diuina seruitus, ut omnes Israël-
itæ post ingentem cladem acceptam,
fusi in querimonias dicerent. Si co-
ram Arca Domini stantes tanta cla-
des inuasit, ut septuaginta viri, &
quinquaginta millia plebis percussa
furore Domini perierint, quis aude-
bit accedere ad seruiendum Domino.
Nam Dominus sicut Sanctissimus est,
ita Sanctissimos seruos ministrosque
requirit, & si quos negligentiores in-
ueniunt, grauiissime punit, ut etiam a-
pertissimo experimēto laohrymabū-
di facientur Israëlitz, propter delicta
in deserto à Deo percussa. Num: 27.
Num: 12. *Ecce consumpsi sumus, omnes
perimus, quicunque accedit ad tabernacu-
lum Domini, moritur.* Nam vsq; ad in-
ternecionem cuncti delendi sumus;
Cum ergo homines multis imperfe-
ctionibus passim inuoluantur, quis po-
terit digne ministrare in conspectu
Domini.

Verum in hac sua querela tria
laude digna expresse runt Bethsami-
tæ: Primò, quia Deum cum eos pun-
nirer, Sanctum, non autem iniquum
prædicabant, ad ostendendum, quod
etiam cum punit Deus, laude dignus
sit, non enim punit amore vindictæ;
sed zelo iustitiæ. Quod similiter Scri-
ptura Sacra expressit. Exod: 15. Nu-
mero 11. *Terribilis inquit atq; lauda-
bilis Deus.* Quasi diceret; Alij quidem
Principes & Reges, cum terrent, atq;
puniunt, multorum odium vitupera-
tionemq; incurrunt, quod non debita
iustitiâ, sed tyrannica licentiâ ad
puniendum moueantur; Deus autem
& in puniendo laudari meretur. Se-
cundum; quia Bethsamtæ etiam,
cum puniretur, diuinam sanctitatem
confiteri, & suam non diffiteri iniqui-
tatem volebat; propterea, quod ta-
lem punitionem, maxime debiram,
agnoscerent. Est autem laus non exi-
gua illorum, qui diuina flagella pati-
untur, accusatorem esse sui criminis,
& Dei

1. Reg: 6

Num: 27

Exod: 15

Iob: 23

& Dei laudes non tacere. Sic Beatus
Iob patientiæ merito inter ceteros
coronandus faciebat. Iob. 8. Num. 10.
*Hæc mihi est inquit consolatio, ut affli-
gens me dolore non parcat, ne contradic-
tionibus sancti.* Vbi vehementer
à Deo flagellatus, sic exultat, ut eam
flagellationem, suam consolationem
appellet, nec in Deum punientem in-
dignetur, sed sanctum per excellen-
tiam confiteatur. Tertiò, laude di-
gni sunt Bethsamtæ in hac sua que-
rimonia, quia ex sanctitate diuina re-
cte colligebant, quanta difficultas in
diuino obsequio, pro dignitate exer-
cendo reperitur. Nam sanctissimus
Dominus, sanctissime coli obserua-
riq; non immerito poscit. Quæ igitur
tanta potest esse in homine sancti-
tas, ut diuinæ sanctitati, non dico cū
perfecta adæquatione, sed ne cum de-
bita quidem proportionem accommo-
detur. Unde Iosue audiens ex popu-
lo: *Seruiemus Domino quia ipse est Do-
minus Deus noster.* Respondit: *Non
potestis seruire Domino, Deus enim san-
ctus, & fortis amulator est: nec ignoscet
sceleribus vestris atq; peccatis:* Iosue 24.
Num: 19. Quasi diceret: Ne vobis
nimium tribuatis: quia quantum-
cunq; vires atq; animos intenderitis,
nunquam ad eam seruitutem, quæ di-
uinæ sanctitati debetur, peruenietis.
Quod Eliphaz confessus est Iob 4. Nu-
mero 17. *Nunquid homo comparatione
iustificabitur, aut factore suo purior erit
vir? Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles,
& in Angelis suis reperit prauitatem.
Quanto magis hi, qui habitant domos lu-
teas, qui terrenum habent fundamentum
consumuntur velut à tinea, Vbi difficul-
tatem diuinæ seruitutis, & ratione &
exemplo confirmat. Ratione quidē;
Quia creatura, sicut infinite distat à
perfectiōe sui Creatoris; ita à ser-
uitute quæ illi debetur, longe rece-
dit? Exemplo quoq;: quia, si Ange-
li qui inter ceteras creaturas diuinā
perfectiōem proximè imitantur, à
debita seruitute corrueunt, neque
puritatem diuino obsequio necessari-
am conseruauerunt; qualem homines
suapte natura labiles Deo deferentur*

Iob: 8.

Iosue 24

Iob: 4.

seruitutem? qualem apud Deum qui
fragiles sunt, integritatem retinebūt;
non est tamen in re ipsa quod homi-
nem à diuino obsequio deterreat, nā
illi & iustus seruire potest, si se auge-
at in virtutibus; & impius, si se abri-
piat à sceleribus, si totus in odium di-
aboli sit effusus, & in Dei amorem
versus: nec enim decet illi seruire,
qui potius odio habendus est; cum
seruus Domino suo debeat honorem
& amorem.

Thales Philosophus interrogatus
quondam, quid esset omnium rerum
vetustissimum? respondit quod De-
us. Quia nunquam esse cepit. Quid
esset pulcherrimum? ait. Mundus:
est enim opus Dei; Quid maximum?
locus inquit, Nam capit omnia. Quid
velocissimum? Mens dicebat: Hæc
enim discurret per vniversā. Quid
robustissimum? Necessitas asseruit?
quia sepe rat omnia. Quid sapientis-
simum? Tempus posuit. Nam inue-
nit omnia. Sed verius & melius di-
xisset, Deum sicut vetustissimum esse,
ex eo, quoniam nunquam cepit; ita
quoq; esse pulcherrimum, quia ab il-
lo omnis pulchritudo dimanat; esse
maximum? quia non potest ab illo
intellectu creato comprehendi: esse
velocissimum quia celerius est in cæ-
lo, in terra, & vbique; quam ratio
nostra fingere potest? esse robustis-
simum? quia fortitudo & decor indu-
mentum eius, & cuius digitis tota
mundi moles appensa est: esse demum
sapientissimum, quia fons est omnis
sapientiæ, & quem nihil latere potest.
Cum vero talis ac tantus sit, meritò
illi omnis creatura seruire debet. At-
que hinc à conerario sumite argumē-
tum, si diabolus omnium stultissimus
est, qui amisit cælestia bona, ob super-
biam, & detrusus est in tenebras per-
petuas: si est turpissimus, quia cum
sole splendidior esset, nativam lucem
secum ubiq; ferens, in carbonem a-
dustum commutatus est: totum, quod
de misericordia Dei habuit, in sua in-
sania perdens; si est tardissimus, cum
à sedibus æternis semel delapsus, non
amplius ad illas reuertere queat. cum
N n

Thales
Philoso-
phus.

fit debilissimus: Nam licet sit magna circumferentia eius fortitudinis; addo, ut rupes & montes possit transferre; tamen ut indomitus Leo ad vocem galli contremiscit, sic diabolus ad vocem Nominis Iesu, ad signum S. Crucis fugit. Quis inquam tam vilissimo Domino, servire volet, cum magnificum quisque & liberalem Dominum quærat.

Sed quid dæmonem crudelem, tyrannum vobis abominandum propono, cum naturale cuiuslibet Christiano odium in eum sit. Est & alius potentior Dominus in terris, cui maior hominum pars stipatam manum ad feruendum porrigit. nummus scilicet; qui omnipotens terræ habetur Deus, atque is non raro plus potest; quam cælum. Sic expresse docet Tertullianus lib: 4. aduersus Marcionem

Tertul: *Inuictus inquit cultorem & Dominato rem totius seculi nummum scimus omnes.* Perpendite quomodo tyrannus hic & intrusus Princeps nummus, suam potestate propè exæquet verum nostrum Dominum, Deum scilicet ipsum. de

Prov: 21. Deo loquitur sapiens Proverb: 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud.* de nummo pariter

Siracid: *dicat Syracides: Multos perdidit aurum & argentum, & usque ad cor regum extendit, & conuertit.* Quid nam verò extendit? Pineda in Ecclesiasten Cap:

10. v. 19. exponit sic. *Extendit inquit dominatum & imperium, & conuertit illorum corda quocumque voluit, quasi diceret: nummus, aurum, argentum.*

Deus quidam est, qui emulatione omnipotentis Dei, vertit Reges quocumque sibi placet, inflectit. Certat, nummus de imperio cum vero Deo, & vix non parem in omnia potestate exerceat. Nemo inficias ibit, summo atque omnipotenti Deo subiecta esse omnia, & obsecundare omnia, per potentiam quam Philosophi vocant obedientialem: propter quod S. Iohannes Apocalyp: 19. Num: 16: ait se in vestimento eius vidisse scriptum: *Rex Regum & Dominus Dominantium.*

Apoc: 19 De nummo pariter scribit Salomon. **Eccle: 10.** Num: 12. *Pecunia ob-*

diunt omnia. Quæ verba Caietanus transfert. *Argentum humiliat omnes:* Caietanus & Ioan: Lorinus ex Hebræo: sic vertit: *Pecunia respondet omne.* quasi omnes apertius dicere velint. Pecunia cum rebus omnibus magnam habitudinem esse, sibi optimè respondere, & per Prosopopeiam, perinde ac si prædixit res essent sensu, & intelligendi facultate, præcipere ac præstare, ac suppeditare pecuniam, quancumque imperantur & expectantur. Venit quispiam mente non nimis sanus, & perit sapientiam: respondet aurum, *ego dabo:* ecce pecuniæ respondet omne, dum modò aurum habeat, de sapientiæ fama certare cum illis septem Graciæ sapientibus potest. Dicit alius suam ex montanis Iudææ originem, vult autem videri ex ipsa, quæ Romanæ sedis adiacent, descendere; dicit aurum, *Faciám ego,* ut coniunctissimi sint huic vrbi montes, ex qua oriundus videri cupis. Est mulier minus venusta optat formæ elegantiam decentiorem, petit eam ab auro, & aurum libentissimè spondet daturum se pulchritudinem, cui nulla par alia, ut canit Horatius.

Et gen^a & formam regina pecunia donat.

En quomodo nummus precibus, expectationi, desiderio, vestrum omnium responderet? Nummus obtemperat omnia, cedunt omnia, succumbunt omnia; locupletauit quempiam vel sua industria, vel blandiens fortuna, valetque iam ex opibus etiam dignitate & auctoritate, hic sibi in omnibus quæcumque aggreditur, seu lurre, siue iniuriâ id fiat, victoriam & optatum exitum promittit, unde tanta illi fiducia? Nummus, quo abundat, in tantam spem illum erigit: ut præclare dixit Pódes.

Quidquid nummis præsentibus opta.

Et veniet, clausum possidet Arca Iouem.

Et quid modernis temporibus non obtinet, qui nummum sacratio domestico inclusum habet? certe omnia. Et pietas, & iustitia cedit, aureo muneri, flectiturque nummo & in turpe nefas protunditur. S. Augustinus: de Ciuitate Dei. lib. 4. Cap. 9. ait,

ait. *Iouem Deorum omnium, Deorum Regem esse volunt.* Hoc eius indicat sceptrum, hoc in alto colle capitolium, quod nam autem nomen illi deastrorum Regi veteres dederint, responderidem August: lib: 7. de Ciuitate. Cap: 12. *Pecunia vocatur, quod eam sint omnia.* Quid est? sapientissimi illi Romani, postquam Iouem Deorum omnium supremum agnouerunt, voluerunt simul ut pecunia vocaretur, scilicet ut satis insinuarent, quanta sit vis & potestas pecuniæ, quando parum duxerunt vocasse illum Deum, nisi etiam ipsorum met Deorum Deum appellassent. Equidem eum mecum diligentius cogito, quantum in mundo pecunia valeat, non miror veteres diuinum nomen pecuniæ attulisse. Vsurpat sibi iam pecunia, omnipotentiam quandam & æmulam deitatem. Quemadmodum suggerit S. Gaudentius, Serm:

Idem.

S. Gaudentius.

15. *Stirpem nobilitatis usurpat.* Nec habet iam mundus illustrem Prosapiam aliam, nec familiam aliquamobilem, quæ non aceruo nummorum suam debeat originem. Quibus montibus aurum habet suarum venarum principium, ex eisdem nunc plerique habent illustrium natalium suorum primordia, & unde argentum atque reliquum æs emitur, ex quo dicitur pecunia, inde plurimorum hominibus insignia, proferuntur.

Veterum fabula est. Heracleum, quoties Amalthææ cornu ad conflictum vteretur, semper victor è certamine reuersum. Quæ illa vis incornu, aut quod in figmento illo mysterium? Respondent nonnulli, Amalthæam diuitem mulierem, omnem suam pecuniam in quodam cornu detinuisse, quæ emebat Herculi omnia, quæcumque voluisset, aurum proinde vincebat Herculem, auro quoque vicit Hercules. Quia mundi auctor Dominus; sed quid magnum dixi, quod nummum numen omnipotens mundi appellauit, cum is nonnunquam cælo etiam plus valeat. Affirmat hoc audacter S. Chrysostomus: Hom: 22. ad populum. *Regnum in-*

S. Chrysostomus.

quit Calorum non tantum valet, quantum pecunia imò nec minimam partem. Mirum forsitan & audax nimium videtur hoc Chrysostomus dictum, sed omnino verum. Occisus est quispiam, rogantur consanguinei per Deum, per vulnera Christi, & regnum cælorum, ut detur Homicidæ venia: inexorabiles tamen manent, effusi sanguinis vindicæ: offertur postmodum magna vis auri, en statim placantur, animi ceditur iuri, & reus criminis absolvitur. Ecce quam multum potest pecunia. Sed quam miserum. sic hominem, qui regia quadam potestate rebus omnibus ex Deo præsidet, in tantam vilitatem animum nostrum deijcere, ut subijciatur auro, cum sit omnibus multò pretiosior, pecunia verò vilis ut porè rotunda & inconstans. Quærit Pius secundus Pontifex, quare pecunia domos sapientum fugiat, rudium verò & amulorum hominum ædibus sese plurimum insinuet. Rara enim auis in terra, homo sapiens, ac singulariter doctus, qui sit locuples, locorumque simul & opum diues. Nemirè, Respondet S. Pontifex, *non fortuna est quæ viros bonos pecuniâ priuat.* Sed habent ipsi nimis nescio quid sensus: sunt enim ambiciosi & honoris cupidi: non teneri, sed tenere volunt. Nummi verò quietem amant, libenter apud auaros sunt, qui eos Scrinijs claudentes, singulis horis visitent, atque honorent, nec alibi cor habent quam cum eis: apud Sapientem sunt pecuniæ quasi ancillæ, nunc huic rei, nunciilli seruientes.

Pius 11. Papa.

Sapientes vos omnes Catholici mei voluit esse Deus, qui cælesti sapientiâ per spiritum sanctum illuminatos, ut sciatis vestro honore uti: Proinde cum duos dominos crudeles spectetis, diabolum, & nummum, qui seruos in confusionem, perpetuam adducunt, fugite utrumque & solum amplectimini Deum, illi ad omnia obsequia parati; quia huius vni? seruitus regalis præminencia est, nec libertatem hominis minuit, sed cum summo honore illam sociat. Amen.

N n 1

EADIM

E A D E M DOMINICA

CONCIO SECUNDA.

Nemo potest duobus Dominis
seruire. Matth: 6.

Mundus suos seruos crudeliter ca-
petuat, Deus liberaliter pramiat.

Adhuc aurea secula vigeant, cum serui mensz Domini accu- berent, quia sic omnimoda po- tiebantur libertate. Nam vt refere- Tertullianus. Romani olim volentes seruum libertate donare, illum secu accumbere & eodem vefci ferculo iuebant, eaq; re manu missus & li- ber censetur. Aurez & tunc flue- bant horz, cum serui coronis redi- miti, in præsentiā dominorum suo- rum veniebant: quia non sine ma- gno pramio tantus eis cedebat appa- ratus. Nam fatetur Tertullianus, de coronis militum, quodd, cum donati- uum militibus & seruis Imperatorum iussu dari deberet, moris fuerit, vt il- lud accepturi, ob Cæsariū solemnia coronis redimiti accederent. Albi adhuc dies serenaq; momenta volue- bantur, cum serui fuluo & gemmis conspicui, suis astarent Dominis, quæ- admodum memoriæ prodidit anti- quisissimus Iosephus lib: 9. Cap: 2. Salomonis equites aureo puluere Cæ- sariem conspergere solitos fuisse, vt ad solarium radiorum cōtactum, ful- gor à Caputibus eorum reflecteretur, sicq; nitidior suo cultu Dominum, proprium mirificè recrearent. Nec mirum: quia tunc vno quisq; con- tentus erat Domino, vnitas autem, cum bonitatem sibi ānexā habeat, nonnisi optima quæq; conferre po- test: sed ferrea postmodum succes- serunt tempora, cum & Dominus v- no haud contentus imperio, plura sollicitè queritare regna; & famu- lus vnum abominatus obsequium, multis temerè adscribi famularibus cuperet: tunc enim seruos asperius tractare, in captiuitatem redigere, &

in duram Gentibus seruitutem venundare ceperunt Domini. Nec mirum: monstra horrenda fugi- Natura! Mōstrū erat inter Deos apud veteres Janus biceps, & ideo ita il- lum abhorrebant Romani, vt nemini apud eos per Janum Deū iurare licu- erit. Monstrum erat inter animalia cerberus triceps, & ideo portæ infe- rorum alligati illum esse voluit Plu- to, ne amplius in conspectu hominū, horrenda illa bellua compareret. Et quod maius monstrum esse potuit; quā hominem obsequio, & mente diuisum esse: & Deo & mundo simul seruire velle. Monstruosus homo est, qui duobus Dominis famulatur, qui voluptati dare operam vult simul & sanitati; qui Christum induit, nec tamen in nouitate sensus vult refor- mari. Fatetur hoc clarè Mellissius Bernardus, qui propter eximiam mē- tis suæ humilitatem, existimans se, nondum res humanas in totum abdi- casse, nec in diuinum obsequium se totum impendisse ita de seipso que- ritur Epistola 249. *Clamat inquit ad vos mea monstrosa vita, mea arumosa conscientia: ego enim quedam hincra mei seculi, nec clericum gero, nec Laici: Nam Monachi iam dudum exui conuer- sationem, non habitum. Hæc est vnica causa Catholici mei. Cur misera ser- uitus in orbem introducta sit, quia homo mente diuisus, & suauissimos latices ac iucundissimum nectar de fontibus saluatoris haurire, & simul turbulentissimas aquas, ac terribissimū venenum de cisternis dissipatis, & cænosis lacubus mundanæ voluptatis epotare satagit. Non enim Deus cre- auit seruum, sed Dominum Gen: 1. *Faciamus inquit hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsente pisci- bus maris & volatilibus cali, vniuersaq; terra. Non est introducta seruitus in mundum iure diuino: quia, gloria & honore coronauit Deum hominem, & cō- stituit eum super opera manuum suarum: inquit regius vates, Psal: 8. Sed hu- manā temeritate & imprudētiā, ser- uituā**

Ianus in-
ter Deos
monstrū
inter a-
nimalia
cerberus
inter ho-
mines
multorū
seruus.

S. Bern-
ardus,

Gen: 1.

Psal: 8.

uius irrepfit aspera, cum homo duos A omnino Dominos habere vellet: per quod quia monstrum quoddam hor- rendum factus erat, male ab orbe tra- ctari, & in seruitutem venundari ce- pit. Duos proinde ego vobis mon- strabo Dominos, quorum vnus vos coronat, alter captiuat, atq; cui ex il- lis vobis adharendum sit, ostendam.

Duplex est Dominium, verum, scilicet & apparens, Dominium verū illud dicitur, quod est hæreditarium, perpetuum, plenam potestatem in- rem sibi subiectam & eius vsum con- tinens; Dominium autem apparens est, quod non nisi ad tempus conce- ditur alicui, idq; solum quoad vsum rei, non quoad proprietatem. Et qui- dem Dominium verum est penes so- lum Deum, attestante id Ecclesia, Tu solus Dominus, Tu solus Altissimus. So- lus Deus & re & nomine est verè Do- minus vniuersorum, in cuius rei te- stimonium Summo Pontifici lege ve- teri mandatum erat, vt nomen Do- mini super frontem gestaret, osten- dendo solum Deum esse, qui domina- tur vniuersis creaturis. Hoc ipsimet Fidei lumine destituti gentiles, agno- uerunt, Nam Tyberius referente Ter- tulliano, cum esset magnus Impera- tor, acceptā Epistolā, in cuius titulo appellabatur Dominus, deleuit hunc titulum, & inscripsit Reipublicæ seruus. Prudenter iudicans nulli mortalium, verum competere Do- minium, nisi apparens, cum homines sint fragiles naturā, & sola potentia & dominatu fortes; Hinc Epictetus in Cap: 20. Enchyridij Quærit, Quis sit Dominus? & respondet; cuiusq; Dominus nō est, qui ea quæ ipse vult, aut non vult, potestatem habet conseruandi, aut eripiendi, quod soli Deo conuenit, ad cuius venerandum nomen omnia treme- facta cadunt, & eius iussa exequuntur. Nam inter pleraq; mirabilia & pro- digiosa, quæ diuinum nomen in ter- ris operatur, illud singulare referunt Thalmudistæ, teste Iacobo de valen- tia: quoddā templum Hierosoly- mis ædificare deberent architecti, a- deo impediabantur aquarum iaua-

darione, vt nullo modo sufficientia, fundamenta iacere possent, quousq; multis orationibus & mortificatio- nibus præmissis Archithoph, laminæ argenteæ, inscriberet nomen Tetra- gramathon, illudq; proijceret in a- quam, quæ illic recessit versūs Centrum terræ, nec amplius fabricā ædificij impediuit. Et quoniam eo miraculo facto, subsecuta esset aquæ penuriam vrbe, ita vt nec puteos re- pleret, nec villo artificio adduci pos- set, aliud quoq; miraculum in diui- no nomine querere necessum erat. Nam scripto iterū diuino Nomine, & proiecto in profundum aquarum, coniurando aquas, mox illæ ascen- derunt sursū, quantum necesse fuit. Quocirca post consumationem templi illius, tanti memores beneficii Hebræi, instituerunt Canticum Gra- duum, seu iuxta translationem, Chaldaeam, Canticum pro ascensio- nibus abyssi, quod ad hæc vsq; tem- pora Catholica Ecclesia obseruat, quæ certis temporibus eisdem Psal- mos Graduales decantat. Solus pro- inde Deus; est verus Dominus vni- uersorum, quoniam ille solus dispo- nit & moderatur omnia, res subla- nares & cælestes, terrenas & diui- nas; mixtas & Elementares. Homo autem est Dominus tantū apparens, quia licet illum Deus in creatione coronauit gloriā & honore, & con- stituit illum Regem super omnia ma- nuum suarum opera, tanquā vicē Deum. Non tamen illum constituit Dominum super homines, vt præ- clarè discurret Diuus Augustinus li- bro de Ciuitate Dei 19. Capite: 15. *Rationalem inquit factum ad imagi- nem suam, noluit nisi irrationalibus do- minari, non hominem homini, sed homi- nem pecori. Ac proinde omne terre- num dominium, vanum, leuē, & caducum est, vt optime Laconum, conuiuia insinuabant. Aptabant illi in conuiujs moderatis tres Choros, secundū eres hominum ætates, pri- mus qui senior erat canebat: Nos Laconū olim validi fuimus iuuenes, secundus conuiuia florentis ætatis respodebat: Nos au-*

N n 3

S. Aug.

Laconū

conuiuia

tem.

tem sumus, ac si vis contemplare, ter-
tius puerorum, resonabat: At nos
erimus multo fortiores. Quid hæc tragi-
ca scena nobis ob oculos ponit; equi-
dem flatum venti, turbinis strepitum,
vanitatis fiduciam, Dominum te ia-
ctas o homo, sed mox infirmitas,
casus, hostis mors, totam spem &
intentionis ardorem, in momento
confundit, & euerit: mundi splen-
dorebus & possessionibus confidis,
sed & hæc omnia perpetua vicissitu-
do, inconstantis fortunæ rota girat.
Cuius rei memor Soldanus quidam

Soldan

à Rege Franciæ caprus, cum mente-
fixus lapidis instar aliquantum hære-
ret, interrogatus, quæcum inuade-
ret imaginatio. Currum inquit con-
templabar & eius rotas, ut earum a-
liæ partes in imum, aliæ in summum
obuertuntur. atq; hanc inconstan-
tis hominum felicitatis imaginem
sentiens, risi, quod in mentem mihi
veniret, posse fieri, ut quemadmo-
dum ex summo infimus factus sum,
ita ex humili rursum loco ad prius,
attollar fastigium.

Philo.

Si igitur soli Deo verum dominum cõ-
petit, mudo nõ nisi apparere, quis in e-
am non pronus ibit sententiam, quod
Deus sit talis Dominus, qui suos ser-
uos coronat, Mudo verò qui eisdem
captiuat. Coronat Deus seruos suos,
quia seruire Deo regnare est, inquit
S. Antonius, qui autem regnat,
coronâ redimitus esse debet. Et quis
Mortalium tam glorioso Domino
seruire repudiabit; Cum Philo He-
bræus libro de Cherubim, dicat, ser-
uire inquit Deo maxima est gloriatio,
non modo libertate maior sed & diuitijs,
& principatu, & omnibus rebus, quas
mortales admirantur, pretiosior,
coronat Deus suos seruos, quia homi-
nem in vita & moribus probum, li-
berum & similem sibi facit: reuera
inquit Sophocles, solus liber est, qui
solum Deum sequitur. Imo ut equidem
sentio, imperium habet in terrestria,
tanquam immortalis summiq; regis
mortalis Filius, & quid eiusmodi re-
peritur in orbe, quod seruo Dei non
obediat, seruus erat Dei Moyses &

Sopho-
cles.

Aaron, & ideo ad eorum imperium
aqua totius Egypti in sanguinem
versa erat. Seruus Dei fuit Elias, &
ideo coruus latitanti in spelunca pa-
nes quotidie deferrebat, seruus erat
Diuus Hyacinthus, & ideo aqua po-
tuit sustinere ambulanti, & in pal-
lio eius super aquas expanso socios
per fluminis impetum transferre.
Quid hac seruitute gloriosius? in qua
tam libera homini conceditur pote-
stas, & tam præclara dignitas con-
fertur, ut qui Deo seruit, simul re-
gnet. Quod Probat Diuus Ioannes,
Verbum Incarnatum alloquens. Apo-
calypsis 5. *Fecisti inquit nos Deo no-
stro regnum, & regnabimus super terram*
Apocalypsis 5. quasi diceret. Quos
omnipotentis filius veniens in terras
Deo in veræ fidei confessione man-
cipauit, & suis obsequijs addixit, si-
mul eis potestatem regnandi con-
tulit. Sed res admirationis plena,
quomodo homo qui se in perpetuum
seruituti diuinæ consecrauit, super
terram regnare potest. Verum re-
spondet argute satis Rupertus, ad
hunc locum. *Consistentur inquit omnes
redempti; & verum dicunt quia sunt
serui Jesu Christi, qui eos redemit, quia
ipse qui redemit, non seruos sed amicos,
non subservientes sed conregnantes &
coheredes sibi facit?* adeo ut licet pec-
catores penitentes, conditione sua
sint serui emptitij; dignatione tamen
Iesu Christi, constituti sunt veri ami-
ci. Et certe si inueterata olim vigeat
consuetudo, non solum apud Roma-
nos, sed etiam apud Hebræos, victi-
mas coronatas immolari, ut testatur
Plinius libro 20. Capite 5. Et vir-
gilius Capite 2. *Aeneidum*, cui tra-
ditioni consonat illud, quod narrat
Diuus Lucas, *Actorum* 24. quod
scilicet Lystrenses Barnabæ & Paulo
tanquam dijs sacrificare volentes,
secum duxerint sacerdotem, tauros
& coronas, quibus immolandæ vi-
ctimæ coronandæ erant, quantum ma-
gis decebat, ut summus ille Sacerdos
Christus Iesus, nos Patri æterno re-
concilians, & iugum legis diuinæ
nobis imponens, ut inquam nos o-

Seruus
Dei o-
mnia o-
bediuntApocalyp-
sis

Actuum

Amis etiam creaturis deesse nequeat.
Quid enim vilius passeribus? & ta-
men ne vnus quidem ex illis cadit su-
per terram sine voluntate Dei Matth:
18. Quid horribilus balenâ, nihilo-
minus tamen Deus, quoniam cæca
nascitur, prouidit ei pisciculum pani-
um, qui per loca maris profunda,
magnitudini eius proportionata cum
deducat, ne in terram siccam irruat.
Quid contemptibilis mustellâ vene-
nato basilisco perpetuo insidanti,
quæ dum à basilisco ad confectum e-
uocatur anhelu ruit, quam paulo
ante eo sine manducauerat, basiliscus
fugat. Quid abiectus Cicoria; quæ
folijs platani, munus nidum, ne à no-
ctuis pulli rapiantur: nocturnæ enim ti-
ment, nec ferre possunt odorem foli-
orum platani? quid causâ quod cir-
ca aquilam senilem grues voltant,
illiq; inferunt, diuina certe prou-
identia omnibus communis, hoc præ-
stat, ne vlli creaturæ in suis necessi-
tibus naturam concernentibus,
quicquam desit. Altera prouidentia
est specialis circa homines, quâ Deus
sapientissimè prouidet, res ad neces-
sitatem hominis spectantes. Et licet
perpetua rerum vicissitudo fiat in re-
bus humanis, diuina tamen prouiden-
tia minime desistit, quin immo per-
mittit prudenter multas oboriri a-
duersitates, ad maius hominis exer-
citiū, ut hominem scilicet monitū
reddat, quod nullam securitatem
habeat præsens vita. Permittit ut
mali persequantur bonos, scilicet
Turcæ, Tartari, Hæretici Catholicos,
nec tamen hoc diuinam prouidentiam
labefactat, quod sceleratis bona eue-
niant; Dei verò seruis pleriq; aduer-
sa: quia quosdam hominum Deus
ordinauit, ad ministerium domus,
suar, scilicet omnes in fide Catholica
natos, & bonis operibus inhærentes,
& hos vult viuere sub iugo legum, pa-
ti inediam, tribulationes, ut tandem
adueniente nocte mortis, ipse deiici-
at hoc iugum, educendo fideles suos
sanos in prætium beatitudinis. Quosdã
verò destinauit ad sacrificandū igni,
ut sunt omnes iugum Christi excuti-
entes

S. Ber-
nardus.Prouiden-
tia cur
sceptum
manu re-
net &
infra
mundum.

Matth: 18

Balena
cæca na-
scitur.Mustel-
la basili-
scum su-
bat.Proui-
dentia
Dei spe-
cialis
circa ho-
minem.Deus
permittit bo-
nos af-
fligi &
malos
licentio
se viuere.

entes, & hos non adigit legibus, sed permittit licentiosè viuere, non agnoscere diem malum, splendidis vestiri indumentis, bysso & purpurâ ornari, odoribus perfundi: auro, gemmis, onerari, quia eiusmodi homines, sunt tanquam animalia ad sacrificiū præparata, quæ non laborabant, non trahebant iugum, non sentiebant calcaria, verum fecta in collo gestabant, sed omnibus hisce hora sacrificij priuabantur. Et hæc est magna Dei providentia circa res humanas, ut eos qui æternis depurati sunt supplicij, hic ad tempus prosperis omnibus afficiat, qui verò beatitudinis curules conscensuri sunt, æquum videtur, ut hic dum viuunt, aduersa sentiant, quoniam per ardua in sublimem tendere virtutis & perfectionis est; specialissima tandem Dei providentia est, quando omnibus succurrit, inestimabilibus redemptionis suæ beneficijs, quibus suffulti, gloriam illā ad quam conditi sunt assequi valeant.

Est certè hæc prima corona quā Deus suis seruis imponit, misericordia scilicet, quam ille tribus digitis contexit, & nostris imposuit capitibus, creatione, conseruatione, & redemptione, ut dicitur primæ Petri 2. *In hoc vocati estis quia & Christus passus est pro nobis.*

Sed est adhuc altera corona, quā suis imponit seruis: scilicet: corona iustitiæ, quæ corona ex tribus componitur, nimirum: ex submissione, fidelitate, & obsequio: ex submissione, quando homo debitum honorem Deo libenter & reuerenter exhibet: ex fidelitate, quando mandata eius custodit, nec ea in vlla retransgredi vult: denique ex obsequio, quando homo suo libero arbitrio vitetur tantum ad vsum honestum, & Deo placentem: hanc coronam iustitiæ imponit Deus suis seruis sanctè & piè in hac vita viuentibus. Imò dicam amplius, ex suis seruis Deus præpotens vnigenito filio suo coronam cōficat, teste D. Hieronymo, qui in Caput 9. Zachariæ iustos vocat lapides Christi diadematis: *Lapides inquit*

sancti in tantum leues, & in sublimem nitentes, ut non praestolentur adificantium manus, sed ipsi se sinunt imponi super fundamentum Christi, & contineri, angulari lapide.

Tertia adhuc corona, quā Deus suos redimitos facit, est corona gloriæ, ut inquit Psalmist: *Gloria & honore coronasti eum Domine.* Hanc coronam Princeps Apostolorum Christi Domini seruis pollicitus est in Epistola Canonica Cap: 5. inquit: *Cū apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem Dei coronam.* id est: ut exponit D. Augustinus in libro de Agone Christiano: *Coronam gloria & beatitudinis.* Sed coronam hanc non potest obtinere, nisi ille qui in obsequio Christi incessanter perstiterit, dicente Gentili Doctore. 2. ad Timotheum 2. *Non coronabitur nisi qui legitime certauerit.* In cuius veritatis figuram Exod: 28. præceperat Deus, ut sacerdotes habitu longo in terram usque defluente amicti incederent.

Quid habitus iste in terram usque defluens significat? quā rectam Christiani hominis vitam, usque ad eius sepulturam, ac vltimum vitalis auro halitum durare debere. Deus enim illis tantummodò gloriæ coronam daturus est, quorum in eius seruitute & obsequio, usque ad extremum spiritum constans durat perseverantia, teste D. Ioanne Apocalypsis 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Bonus igitur Dominus & verus Deus, quia facit misericordiam timentibus se, retribuit iustitiam facientibus abundanter, & pro meritis huius vitæ exiguis, coronam gloriæ præbet. Et quis est alter ille Dominus, qui suos seruos captiuat? sed ostendit illum Christus suis Discipulis inquit: *Nolite mirari si vos mundus odio habet, quia prius & me odio habuit.* Mundus infelix, quia est apprensus tantummodò dominus, quia in exiguum spatium concessam sibi habet facultatem rerum prætereuntium, tyrannicè suos seruos tractat, & illos captiuat. Nec mirum? quia totus mundus in maligno positus, ideoque nescit nisi mali-

Psalm: 8.

Petri 5.

S. Aug.

2 Tim: 2.

Sacerdos habitus ad terram defluens rectam vitam significat

Apoc: 2

1. Petri 2

S. Hieronymus.

malignè cum suis procedere adharentibus.

Mundo seruiuit infelix Iudas, diuitiarum lucra cupidè quærens: & quod præmium ab hoc crudeli domino retulit? non aliud, nisi ut mente excæcatus, in nocte & tenebris innocentem traderet Iesum. Sed mox & ipse laqueo suspensus, effusus in terrâ visceribus, infelicissimè in tenebras æterni cruciatûs defluxit. Mundo seruiuit Simoniacus ille Elisæi puer Giesi, multa munera à Principe Naaman sanato à lepra accipiens, quasi id Prophetam Elisæum lateret, sed mox maledictione Elisæi perfusus, in se, & suos successores, fœdissimam lepram euocauit. 4. Reg: 5. *Accepisti argentum & accepisti vestis ut emas oliuetas, & vineas, & oues, & boues, & seruos, & ancillas, sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo usque in sempiternum.* Paucine sunt modò, quos tanta inuasit auaritia, ut & pro ipsis reb' sacris, ac Deo dicatis, sub fictis quibusdam formalitatibus, munera accipere, minime erubescant: quasi Deum lateant hæc figmenta eorum. Sed male illis cedunt mundi obsequia; quia dum illis toto animo inhiant, tartareis adiudicantur panis, ut ibi cum suo auro iniquè congregato expoliantur: sed non amplius ad vsum & vtilitatem: quia mundus tanquam apparens dominus, quos semel in captiuitatem detrudit, non amplius in libertatem dimittere solet, quod præuidens Salomon Proverb: 23. Consilium tale filijs hominum præbet. *Noli laborare nimium, ut d: teru, sed prudentia tua pone modum.* Vbi non reprehendit Salomon diuitias, non vituperat prudentiam, in congregandis opibus, sed niam tantummodò abundantiam, & excessum impugnât. Neque enim, casu ac prudenti diuites fiunt homines, sed diuinâ providentiâ, teste Salomone Proverb: 22. *Diues & pauper obuiauerunt sibi, utriusque est operator Deus, sed vsum diuitiarum iniquum vituperat.* Nam si diuitijs vteris, ut egētib' succurras, domini Dei seruus es: dicente Gentili Apostolo 2. ad

Qui mudo seruiunt misere pereunt

Reg: 5.

Proverb: 23.

Ibid: 22.

2. Cor: 8.

Corinth: 8. *Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, & illorum abundantia vestra inopia sit supplementum.* Verum si diuitijs in fastum & arrogantiam, in libidinem & luxuriam, in oppressionem subditorum, & afflictionem abuteris. Mundi seruus es, qui totus mente excæcatus, iam in captiuitate peccati detineris, ignorans; quod hæc omnia in terris relinquere debeas; ut docet Sapiens Eccl: 11. *Nescit quod tempus prateriet, & mors appropinquabit, & relinquet omnia alij, & morietur.* Maledictijs & periuurijs plen' es. Mudo appareti Domino seruis, nec aliud nisi apparens præmiū recepturus es, quia merces labori proportionata esse debet.

Mirabile refert Scriptura quidpiam Actorum 5. temporibus Apostolorum, cum homines Christiani bonâ, sua venderent, & pecuniam pauperibus erogandam ad Apostolos deferrent, Anania & Saphira, venditis etiam suis bonis, obtulerunt Petro pecuniam; & tamen Scriptura dicit, eos fulmine percussos subito interisse. Quid causæ, quod pro bono opere non præmium, sed penam retulerunt? Causa est Catholici mei, quia mundo seruiebant, nam cor eorum erat in possessionibus Deo oblatijs, nam dicit scriptura, dicebant se totum offerre, cum tamen sibi partem reseruarent: idcirco quoniam mentiti erant Spiritui Sancto, maledictionis fulmine à Petro percussi, caelesti actione profligati, subito expirarunt. O quantus his temporibus Catholicorum eiusmodi numerus! qui Deo quidem offerunt munera, ut appareat mundo esse liberales: tales mendaces sunt & mudo seruientes, neque Deus acceptat oblationes eorum cum magis illi placeat fidelitas in homine, quàm holocausta & victimæ. Plerique de rapinis & alienis bonis, templa Deo ædificant, Xenodochia extruunt: verum quia sunt serui apparentis Domini, scilicet mundi, quia propter ostentationem, hæc omnia faciunt, & mentiuntur Spiritui Sancto, hoc quod est alienum offerendo tanquam suum, idcirco, tanquam ser-

Eccl: 11.

Act: 5.

ui inutiles huius mundi, non premia, sed captiuitatem inferorum sibi promerentur. Sed fortasse illa Christi doctrina non paucos confortabit. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Fortasse nonnulli opinabuntur, quod licet de iniuste collectis opibus, homo aliquid Deo offerat, adhuc tamen de illo mereri possit. Sed errant graviter, Mammonam enim iniquitatis, Christus vocat diuitias huius mundi, quæ ut plurimum ad iniquitatem hominem incitant; ut scilicet ostendat, hominem etiam diuitem posse esse gratissimum Deo, si sit Dominus diuitiarum, non autem seruus, quales fuere Abraham, Iob, Thobias, ceterum non intelligit bona per fas & nefas congesta, opes per oppressiones, & rapinas congregatas: nam talia non tantum sunt mammona iniquitatis, sed etiam mammona iniquorum, quos abominatur Deus. His ergo duobus Dominis nemo seruire potest, Deo scilicet & mundo, quia sibi sunt contrarij, & mentem hominis diuidunt, ac proinde mortuam ac bicipitem faciunt; Nemo potest seruire Iustitiæ & iniquitati, quia hæc ad rapiendum aliena; illa ad reddendum unicuique quod suum est, inclinatur. Nemo potest seruire continentiae, & voluptati: quia illa austeritate corporis hominis afficit, hæc in omnia vitiorum genera effrenatas laxat habenas, cum quibus in præceptis ruit homo, & æternæ captiuitati adiudicatur. Verum si vult homo æternis affici premiis, mundum deserat, & diuinis obsequijs seipsum mancipet, necesse est. Nam solus Deus ut potest verus Dominus, seruos suos præmiat & coronat, quæ Dei seruitus, in quatuor potissimum consistit, scilicet in sanctitate, æquitate, pietate, & castitate: Consistit in Sanctitate: Nam Leuitico 10. dicitur. *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* Sed quia hanc sanctitatem homo habere non potest, nisi per gratiam Dei. Leuitico 22. *Ego Dominus sanctifico vos, ut sine querela uiuatis in hoc seculo.* Vnde dicit Apostolus 1. ad Thessalonicenses 5. *Ipse Deus pascet & sanctificet vos per omnia, ut integer sit spiritus vester & anima & corpus sine querela, in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.* Et quid est aliud hæc sanctitas, nisi pie & iuste viuere in hoc seculo, nec operibus malis pollueri non enim sanctum Dei, hanc sanctitatem proponebat quondam Diuus Hieronymus in Epistola ad Demetrium. *Beatus Hieronymus inquit obediens maioribus, parere perfectis, nec præceptore uti pessimo.* Scilicet Præsumptione, sed plerumque diabolus ab hac vera sanctitate auocat homines, fictam illis proponens, (dum efficit annuente Beato Isidoro libro 2. Cap. 12.) ut penitentes non ex vera cordis compunctione, sui accusatores fiant; sed tantum ut ex ficta humilitate confessionis, locum inueniant sanctitatis. Expertus est hæc astutiam Diaboli Sanctus Vincentius Ferrerius, ex ordine Sancti Dominici, cuius sanctitatem omni conatu voluit impugnare diabolus, cum enim librum de Virginitate Deiparæ Sancti Hieronymi legeret, ipsamque obsecraret, ut eius Virginitatem custodiret. Vox quædam super eum facta est, non omnes possumus esse Virgines: & licet hactenus Virginem te appellare voluisti, tamen non patiar ut deinceps, tam honorato nomine gaudeas. Attonitus Vincentius, tacitus mente secum voluebat, quid sibi vellet hic sermo; non credens eam Virginitatem esse vocem, quæ Virginitatis custodes semper amat. Igitur petijt instanter a Deipara, ut sibi ostenderet, cuiusnam vox illa esset, & quid portenderet? ubi plena lucis Deipara apparuit ei, alloquens eum, verba illa diaboli fuere, qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, tu verò cautus esto & constans; & licet Virginitatem tuam impugnabit, tamen spera in Deo, qui tibi erit Clypeus; ex qua Virginitatis allocutione, ita confortatus erat Vincentius, ut non homo, sed Angelus videretur. Deinde seruitus Dei vera consistit in æquitate: nam qui iniuste operatur, seruus est diaboli, qui est pater mendacij

facij & omnis iniquitatis: qui verò iustitiam sequitur, est Dei Filius, cum iustitia sit attributum Dei. Vnde dicitur 1. Ioan: 1. *Si scitis quoniam in ipso Dominus est, scitote quoniam & omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est.* Statim verò Christiani in æquitate principaliter fundatus esse debet, ut recte operando omnia expectetis à Deo: ille enim est remunerator bonorum & malorum: bona premijs gloriæ; mala cruciatibus pænæ recompensabit, ut dicit Beatus Ioannes Apocalypsis 7. *Vidi post Dominum turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, qui amittunt stolas albas.* Et quæ est ista turba? non alia, nisi congregatio fidelium, quæ à Domino retributionem expectatam recipit, quam præmiandis Deo beneficentiam, extollit D. Anselmus, in meditatione inquit: *O Dei Sapientia! bene adornasti teos, in opus sacri ministerij tui. Hi sunt vineæ sidera superna calis lilia interioris Paradisi, rosa plantata super aquas Siloë, quæ confluit cum silentio, & ibi in radicibus adherent immobiliter.* Tertiò Dei seruitus consistit in Pietate: quæ pietas potissimum elucet in referendo cultu & honore Deo, ut dicitur Machabæorum 1. *Si ego Pater, ubi est honor meus.* Hæc certe pietas quæ Deum honoramus, omnia penetrat, omnia ex cogitat, perfluit erat pietate in Deum Beatus Cantius, ideo non arduum illi erat tempore frigoris vestes, & tempore famis portiones suas pauperibus ac egenis suppeditare: Denique seruitus Dei consistit in castitate. Vnde Origenes super Leuitic: Homilia 8. dicit. *Nescitis si corpus nutritum, & ipsum frequenti molitie ac iugi deliciarum fluxu fouentis. Inolescit caro aduersus spiritum, & fortior illo efficitur; quod si fiat, sine dubio in fidem suam, redactum spiritum cogit, suis legibus & vitijs seruire. Verum qui in castitate seruit Deo, dabit ei Dominus in domo sua locum, & nomen melius à filiis & filiabus, dabit nomen sempiternum.* Non patitur Deus

quicquam nocere homini casto, quia castitas est galea salutis, gladius defensionis, lorica victoriarum, roga æternitatis.

Ecce igitur vobis monstraui duos dominos, Deum & mundum; sed mundus cum sit apparatus tantum Dominus, suos seruos captiuat. Deus cum sit verus Dominus, præmiat & coronat; si igitur libertatem affectatis, ad quam Deus vos condidit, & captiuitatem ac seruitutem fugere vultis, deserite mundum, & si longo tempore ei adhærebatis in voluptatibus, per reliquum tempus commissa deflete crimina, arripiendo Dei obsequium, cui seruire tenemini; tunc propterea, quod hoc voveritis in baptismo renuntiando diabolo. Proinde non est, cur vestra promissa exequi differatis, cum dicat sapiens Ecclesiastici primo. *Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere.* Multo melius est enim non vouere; quam post vota, promissa non reddere, tum propter carissimam emptionem, quia pretioso Christi sanguine, ex perpetua captiuitate redempti estis. 1. ad Corinth: 6. *Empti estis pretio magna, glorificati & portate Deum in corde & in corpore vestro.* Tum denique, quia merces copiosa in celo, vos ad diuinum obsequium allicere potest, ut dicitur Matthæi 6. *Gaudete & exultate quoniam merces vestra copiosa est in celo.* Arripite igitur Dei obsequium, clamando cum Propheta: *Quid mihi est in celo, & à te quid volui super terram.* Hoc est: nolo diuisus esse, ad tuum & mundi obsequium, sed tibi tantum seruire volo, ut coronā gloriæ apud te merear, quā fidelibus tuis seruis præparasti in æternum. Amē.

E A D E M DOMINICA CONCIO TERTIA.

Ne solliciti sitis animæ vestræ,
quid manducetis; aut corpo-
ri vestro, quod induami-
ni. *Matth: 6.*

*Sollicitudo circa bona temporalia,
qua saluti obsunt, inhibetur; se-
cus circa ea, qua fundantur
in Dei timore.*

Delictum satis hominem Deus
in mundo esse voluit. Auditor.
omnis penitus sollicitudinis ex-
perter, ut sic homo veluti rex qui-
dam, omni rerum copiâ affluens, &
omnem sibi semper Dei providentis
abundantiam possidens, ætiores
cum inamissibili diuina felicitate a-
micitiam iniret, Amicos enim nos
agnoscit. *Ioannis 15. Vos amici mei*

*estis, iam non dicam vos seruos, sed ami-
cos.*

Ethie est profectio, quod admi-
remur tantum Dei in nos amorem,
qui quod omnibus creaturis negavit,
id nobis duntaxat concessit. Nega-
uit illis veram secum amicitiam, ho-
mini illam vltro contulit. Quid enim
quæso aliud dicemus esse amicitiam,
iuxta doctrinam Aristotelis in Ethicis,
nisi perfectam sui ipsius alteri cõ-
municationem, quam à Deo nulli
creaturæ præter hominem concessam
esse videmus; Inspiciamus crea-
ta inanimantia, prout sunt saxa, & la-
pides, hæc in solo esse à Deo sibi par-
ticipato, cum suo creatore commu-
nicant. Consideremus animata en-
tia; ut plantas, & arbores: hæc in
solo esse, & vivere cum suo condito-
re participato conveniunt; Perpen-
damus sensitiua animalia, illa & esse,
& vivere, & sentire, diuinum, parti-
cipant. Trutinemus cælestes intel-
ligentias, communicant illæ cum
cælesti numine, in esse vivere, senti-
re, & intelligere; sed necdum per-
fecta est Dei attributorum cum illis

*Deus
solit ho-
mini sua
amici-
tiam cõ-
tulit.*

Acommunicatio. Expendamus deni-
que hominem ad imaginem Dei cre-
atum, in hoc solo perfectam Dei ami-
citiam reperimus. Participat ille
esse diuinum, Formam illius toti mû-
do representans; participat vivere,
non mundanum hoc & temporale,
sed æternum, & ad cælestem ordina-
tum felicitatem: Participat sentire,
non brutale illud, & ad carnis tantum
obsequium, atq; corruptionem incli-
nans, sed spirituale & ad perennem
acquirendam salutem mouens: non

Bterrena homini sapida proponens;
sed Dei solius gloriam dulcorans.
Participat intelligere, non illud solû
Angelicum, in spiritali mente Deû
agnoscens, sed subtilius longè & a-
cutius, in mortalitiam corpore De-
um eiusq; inscrutabilia mysteria, per
discursum atq; fidei reuelationem,
inuestigans. Sed insuper participat
& ipsum esse Deitatis, cum Deus ho-
mo, & Homo Deus factus est. Ecce
quemadmodum Aristoteles 8. Ethicorum
Cap: 3. duplicem amicitiam
statuit; æqualitatis videlicet & Ex-
cellentie, hanc vtramq; vltra omnes
creaturas Deus cum homine contra-
xit. Contraxit amicitiam æqualita-
tis, hominem per vnionem hyposta-
ticam ad tantum euehens honorem,
qui soli Deo debetur. Contraxit &
amicitiam Excellentie, ut scilicet ho-
mo licet incomparabilis sanè cum
Deo gradus, ad eundem nihilominus
finem, scilicet æternæ felicitatis me-
tam, tendat; in eoq; per omne æuū
cum Deo communicet. Iure igitur
nos ab omni sollicitudine immunes
vult esse, ne solliciti nimium simus a-
nimæ nostræ, quid manducemus, aut
corpori nostro, quid induamur. Id-
circo in hac Dei amica providentia
iam constituti, considerabimus Deo
adiuvante, quid in illa Deus nobis
prohibeat.

Duplex sollicitudo in homine re-
periri solet, Alia circa salutem ani-
mæ, Alia circa temporalem corpo-
ris sustentationem. Priorem Deus
minimè prohibet, quinimò illam o-
mnibus iniungit. *Ioh: 23. Custodia-*

*Amicio
tia du-
plex.*

Ioh: 23. Custodia-

*mus sollicitè animas nostras & cuncta que
legi sunt: & Ephes: 4. Solliciti seruare
unitatem spiritus in vinculo pacis.*

Nam
quemadmodum Naturalistæ docent
summum bonum omni studio est cu-
randum; at quod maius cogitari po-
test, animæ salute, quæ & intermi-
natam æternitatem, & æternam Dei
bonitatem in se includit, sollicitè ad-
modum Incarnatus Dei filius, circa
hanc animarum nostrarum salutem
ambulauit, quem nos tanquam veræ
eius imagines imitatio, in hac sollici-
tudine sequi, & naturæ & Dei iuribus
obligamur. Non enim deesse quic-
quam potest, sollicitè salutem animæ
ambientibus, *Eldre: 1. Manus Dei
nostri est super omnes, qui querunt eum
in bonitate, & imperium eius, & fortitu-
do eius, & furor super omnes qui derelin-
quunt eum.* Quæ ergo sollicitudo no-
bis indicitur à Domino: certè non
alia nisi temporalis, quod in hodierno
Euangelio æterna sapientia clarè
insinuat, inquiens: *ne solliciti sitis quid
manducetis, aut quid induamini.* Mi-
rantur super his verbis. Doctores,
quomodò Deus sollicitudinem circa
temporalia bona prohibuit homini,
cui tamen sacra litera industriam, la-
borem, & sudorem, ad victus acqui-
sitionem indicunt; quemadmodum
ipse Dominus Adamum alloquitur.

**Gen: 3. Genes: 3. In sudore vultus tui vesceris
panem, quod Chrysost: Homili: 17.
in Genes: perpendens, inquit: Ani-
ma digne qualiter post peccatum, omnia
fecit; quam antea contigerunt. Quod
postea in persona Dei clarids illus-
trat. Ego quidè cum in hunc mundum pro-
dire feci, volebam te degere absque la-
boribus, doloribus, sudoribus, & arumnu,
& omni sollicitate frui, neque corpora-
libus necessitatibus obnoxium esse. Quia
verò non profuit tibi tanta securitas, ea
propter terra maledicam, ita ut absq; sa-
tiatione, & aratione, non proferat fru-
tus sicut ante, sed cum multo labore, mo-
lestis, & arumnu, afficiam te tristitij
& continuis fatigationibus. Hinc Gen: 41
Pharao constituerat Ioseph Patri-
archam, supra omnem Ægypti re-
gionem, qui sollicitè & industriolè**

**Gen: 3. Genes: 3. In sudore vultus tui vesceris
panem, quod Chrysost: Homili: 17.
in Genes: perpendens, inquit: Ani-
ma digne qualiter post peccatum, omnia
fecit; quam antea contigerunt. Quod
postea in persona Dei clarids illus-
trat. Ego quidè cum in hunc mundum pro-
dire feci, volebam te degere absque la-
boribus, doloribus, sudoribus, & arumnu,
& omni sollicitate frui, neque corpora-
libus necessitatibus obnoxium esse. Quia
verò non profuit tibi tanta securitas, ea
propter terra maledicam, ita ut absq; sa-
tiatione, & aratione, non proferat fru-
tus sicut ante, sed cum multo labore, mo-
lestis, & arumnu, afficiam te tristitij
& continuis fatigationibus. Hinc Gen: 41
Pharao constituerat Ioseph Patri-
archam, supra omnem Ægypti re-
gionem, qui sollicitè & industriolè**

**Gen: 3. Genes: 3. In sudore vultus tui vesceris
panem, quod Chrysost: Homili: 17.
in Genes: perpendens, inquit: Ani-
ma digne qualiter post peccatum, omnia
fecit; quam antea contigerunt. Quod
postea in persona Dei clarids illus-
trat. Ego quidè cum in hunc mundum pro-
dire feci, volebam te degere absque la-
boribus, doloribus, sudoribus, & arumnu,
& omni sollicitate frui, neque corpora-
libus necessitatibus obnoxium esse. Quia
verò non profuit tibi tanta securitas, ea
propter terra maledicam, ita ut absq; sa-
tiatione, & aratione, non proferat fru-
tus sicut ante, sed cum multo labore, mo-
lestis, & arumnu, afficiam te tristitij
& continuis fatigationibus. Hinc Gen: 41
Pharao constituerat Ioseph Patri-
archam, supra omnem Ægypti re-
gionem, qui sollicitè & industriolè**

**Gen: 3. Genes: 3. In sudore vultus tui vesceris
panem, quod Chrysost: Homili: 17.
in Genes: perpendens, inquit: Ani-
ma digne qualiter post peccatum, omnia
fecit; quam antea contigerunt. Quod
postea in persona Dei clarids illus-
trat. Ego quidè cum in hunc mundum pro-
dire feci, volebam te degere absque la-
boribus, doloribus, sudoribus, & arumnu,
& omni sollicitate frui, neque corpora-
libus necessitatibus obnoxium esse. Quia
verò non profuit tibi tanta securitas, ea
propter terra maledicam, ita ut absq; sa-
tiatione, & aratione, non proferat fru-
tus sicut ante, sed cum multo labore, mo-
lestis, & arumnu, afficiam te tristitij
& continuis fatigationibus. Hinc Gen: 41
Pharao constituerat Ioseph Patri-
archam, supra omnem Ægypti re-
gionem, qui sollicitè & industriolè**

**Gen: 3. Genes: 3. In sudore vultus tui vesceris
panem, quod Chrysost: Homili: 17.
in Genes: perpendens, inquit: Ani-
ma digne qualiter post peccatum, omnia
fecit; quam antea contigerunt. Quod
postea in persona Dei clarids illus-
trat. Ego quidè cum in hunc mundum pro-
dire feci, volebam te degere absque la-
boribus, doloribus, sudoribus, & arumnu,
& omni sollicitate frui, neque corpora-
libus necessitatibus obnoxium esse. Quia
verò non profuit tibi tanta securitas, ea
propter terra maledicam, ita ut absq; sa-
tiatione, & aratione, non proferat fru-
tus sicut ante, sed cum multo labore, mo-
lestis, & arumnu, afficiam te tristitij
& continuis fatigationibus. Hinc Gen: 41
Pharao constituerat Ioseph Patri-
archam, supra omnem Ægypti re-
gionem, qui sollicitè & industriolè**

A terræ fructus in horrea per septem
annos colligeret, antequam fames,
aliorum septem annorum in somnis
ostensa. Pharaoni euenit? & tamen
hanc sollicitudinem, non vituperat
scriptura, sed potius laudat ibidem.
Nunc ergo provideat Rex virum sapien-
tem, & industrium, & praficiat eum ter-
ra Ægypti, qui constituat præpositos, per
cunctas regiones, & quintam partem fru-
ctuum per septem annos fertilitatis qui-
am nunc futuri sunt, congreget in horrea.
& Psalmista Psalmo 127. beatum. *Psalm: 127.*

vocat hominem, qui per labores cor-
pori temporalem hanc sustentatione
procurat. *Labores inquit manuum
tuarum, quia manducabis, beatus es, &
bene tibi erit.* Vnde Proverbiorum 6. *Provi: 6.*
Dominus ad labores hominem exci-
tat, exemplo formicæ: *Vade ad for-
micam & piger, & considera viam eius, &
disce sapientiam, quæ parat in æstate cibum
sibi, & congregat in messe, quod comedat.
Paululum dormies, & veniet tibi quasi
viator egestas, & pauperies, quasi vir ar-
matus. Si verò impiger fueris, veniet ut
fons messis tue, & egestas longe fugiet à te.*

Demum Apostolus Actorum 20. n. 35. Act: 20.
Commendat seipsum ex eo, quod se-
culò incubuerit operibus quibus sei-
psum & suos sustentauit. *Argentum
& aurum, aut vestem nullius concupivi,
sicut ipsi scitis, quoniam ad ea quæ mihi op-
portuerant, & hi qui mecum sunt, ministra-
uerunt manus istas. Immo idem Apo-
stolus otiosos homines, & ignavos
reprehendit, tanquam indignos hoc
temporali victu 2. ad Thessalonicen-
ses 3: n. 10. Qui non vult operari, non
manducet.* Si ergo Deus hominem
in laboribus vivere voluit, si literæ sa-
cræ ad sudorem hortantur: si Do-
ctores curam etiam temporalium cõ-
mendant, & ipse Apostolus, quid est?
quod hodiernum Euangelium homi-
nem non iubeat esse sollicitum, quid
manducet, aut quid induatur.

**Soluit quæstionem hanc acutè Antoni-
Antonius Peres. Non omnis inquit ut Peres.
circa temporalia sollicitudo cauenda est,
sed ea tantum quæ sic temporalibus iubi-
at, ut spiritualibus derogat. Siquidem
spiritualia bona temporalium sollici-
tudi-**

rudine sopiuntur, atq; suffocantur. **Lucæ 8.** dicente Domino **Lucæ 8. 13.** *Semen est Verbum Dei, quod autem inter spinas cecidit, à sollicitudinibus vitæ suffocatur.* Quod considerans Theophyl: super **Matth: 13.** & **Lucæ 12.** inquit: *vide, cum de his quæ suffocantur loquitur Christus, quomodo non dicit, quod præ diuitiis suffocantur, sed præ cura diuitiarum & sollicitudinibus: non enim diuitiæ nocent sed sollicitudines earum.* Quod adhuc **S. Basilus** confirmat, explicans illud **Psalmi 209.** **Homil: in Psal: 45.** *vacante & videte quoniam ego sum Deus. ubi ait: Quatenus ijs rebus vacamus, quæ alienæ sunt à Deo. Dei notitiam recipere non volumus: Quis enim eorum quæ mundi sunt sollicitus, seque immergens multi moda distractioni curæ, attendere possit verbis Dei, satisque facere tot tantarumq; contemplationum exacta comprehensioni. Nonne vides, quod in spinas delapsū verbum à spinis suffocatur? spinæ namq; carnis voluptates, & diuitiæ & curæ sunt huius sæculi: Extra hæc omnia constitutum esse, opus est eum, qui Dei cognitionem desiderat, hæc enim misera rerum temporalium sollicitudo, mentem hominis à Deo auocare solet, quemadmodum docet **Gregorius Magnus** i. **Moralium 14.** *Solet inquit rerum abundantia, tanto magis à diuino timore mentem solvere, quanto magis hanc exigit diuersa cogitare.* Hæc potissima ratio est, ob quam Christus dehortatus est, temporalium sollicitudinem, vt scilicet consuleret atq; prospiceret emolumento, & profectui segetis suæ, quæ spiritualis omnino & ad salutem animæ est. *Nec solliciti sitis* inquit: ac si aperte insinuare vellet: Ne per sollicitudinem vestram, seruire rebus terrenis videamini: seruit enim temporali bono, quisquis circa illud anxius est, quisquis in eo confidit, quisquis circa illud habendum primariā habet curam. displicet Christo talis sollicitudo, quia impiū est hominē, ita temporalibus immersum esse, vt in illis omnem suam spem & fiduciā collocet, cum in solo Deo omnis creatura confidere debeat. Impiū est,*

A primariā curam, in temporalibus acquirendis ponere, quia vt docent Philosophi, omne agens rationale finem suum primariō intendere debet, postea verō media ad illum assequendum procurare. Quis quæso Auditores nostræ immortalitatis finis est, nisi cælestis illa gloria, ad quam conditi sumus: media autem sunt omnia temporalia, necessaria ad vitam sustentandam, sine quibus quia viuere non possumus, etiam Dei gloriam per virtutes (quæ vitæ rectæ innituntur) mereri minimè valeamus. Non igitur Deus interdicit nobis, omnem circa res terrenas sollicitudinem, sed hortatur nos, vt memores animarum nostrarum, prius regnum Dei queramus, ideoq; subiungit in hodierno **Euangelio**: *Quærite primò regnum Dei* quasi diceret: etiam quidem, terrena necessaria vitæ humanæ querenda sunt, sed primò ante hæc omnia regnum Dei. Vnde **D. Augustinus Homil: 22.** in **Matth:** ait de Christo. *Non dixi quia seminare non debes, sed quia sollicitus huic atq; anxius esse non debes, nec ait, non oportet operari, sed quia pusillanimitatem esse non oportet, & curarum angere distendi.* Et in opere imperfecto in **Matthæum**, **Homilia 16.** Dixit Deus primò Parenti, *In sudore vultus tui comedes panem tuum: non autem dixit in sollicitudine & cura, vt scilicet non sollicitudine spiritus, sed labore corporis acquirendum esse panem monstraret.* Damnat igitur Christus sollicitudinem anxiam & inquietam, circa temporalia, quia hæc affectum rerum spiritualium, homini adimit, **Lucæ 8.** *à sollicitudinibus & diuitijs & voluptatibus huius vitæ cunctes suffocantur.* Damnat sollicitudinem rerum caducarum nimiam, quia fiduciam homini in diuina prouidentia aufert. *Deus* (inquit **Basil: Epist: 165**) *omnino prouidentia sua res nostras multo melius dispensat, quam nos optare poterimus.* Sed quoties ijs, quæ salutem animæ cohercunt, neglectis; colligendis temporaneis bonis toto animo insudamus, Deus nos veluti minus illius prouidentia confidentes

S. Chrysostomus inquit **S. Chrysostomus Homilia 56.** ad populum. *Si spiritualibus commissis, alia tractaueris, non multam eorum Deum curam geret.* & **Homilia 23.** in **Matthæum** dicit: *Quam tu opinari causam tibi curandi: hanc ego idoneam esse dico quæ te ab omni liberet intentione curarum, si enim dixeris, propterea me oportet esse sollicitum, quia sunt necessaria, ego è regione respondeo: Propterea non oportet te esse sollicitum, quia sunt necessaria: si enim essent superflua, non deberes de eorū præstatione confidere, nunc verò quia necessaria sunt, non oportet prorsus ambigere. Laborare quidem debet homo, & providere suis rebus necessarijs, neque congerere diuitias, asservare opes filijs, cumulare hæreditatem relinquenda proli, prohibemur: quinimò dicit **Paulus 1. ad Tim: 5.** *Qui domesticorum curam non habet, infidelis est.* Sed ne vehementer, & intense illis in hæcamus, ab hoc Christi doctrinā, abducimur. Attendite (inquit ille, **Lucæ 21.**) *vobis, ne grauentur corda vestra curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa.**

Eccc causam repentini & non expectati iudicii extremi, solam temporalium sollicitudinem ponit Christus: *Tanquam loquens, inquit, superuenit in omnes: (scilicet dies illa) qui sedent super faciem omnis terra: idest: qui terrenis rebus inhaerent, & solliciti occupantur, circa illas, sedero enim super terram, est quodammodo deorsum deflectere, & recedere à Deo, hominem autem Deus fecit rectum, & ad cælestia appetenda stabilem, ne pondere rerum, terrenarum, depressus, ad ima propenderet: sed vt cælestium spirituali pulchritudine eleuatus, soli Deo coniungeretur, ad quod hortatur nos **Apostolus** ad **Colossenses 3.** *si Surrexistis cum Christo.* (id est si regenerati estis) *quæ sursum sunt, sapite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt querite, non quæ super terram.* Et sanè ista rerum terrenarum sollicitudo, animæ nostræ tribus modis summo pere noxia est. Nocet primò animæ, quia mentis lumen offuscat, teste **D. Basilio Epist: 1.** *Quemadmodum inquit oculus isto corporeus, continuo circumactus versatus, & nunc horsum atq; aliorum deflexus, nunc sursum deorsumq; erectus, vicissim ac depressus, exacte ceruere nequit, sed obtutu incumbere eum in rem visam oportet, qui perspicue contemplari vult, sic humana mens, sexcentis munitis curis distracta, euidenter cernere veritatem, vix unquam poterit. Hæc oæca sollicitudo, cum inaccessum illud diuinæ veritatis lumen ferre nequeat, Deo cor hominum claudit, & mundo fallaci, in cuius noxijs umbris plus delectatur, illud aperit: cælestia ex obsecrata peccatorum maculis humana mente rejicit, terrena verò in sinum misere animæ, anxie huic sollicitudini obtemperantis recipit, eaque toto affectu fouet. Nocet secundò nimia temporalium sollicitudo Animæ, quia summam affert difficultatem ad virtutes exercendas, ad pietatis opera, & ad seruandum Deo. Hanc veritatē in hodierno **Euangelio** Christus aperuit, inquit: *Non potestis duobus dominis seruire. Quinam sunt isti duo Domini? Deus & mundus, à primo statim creationis die sibi contrarij. Deus hominem vocat, ad animæ ostium pulsans; Mundus itidem eundem trahit, sed corporis aures inclamās, cuius istorum magis auditum præbet homo, illi soli obsecundat; Si obsecundat anima ad Dei vocem, mundus patulas corporis aures reperjens, facile illum ad se allicit: si verò pulsus Dei, à salutaris diuinæ è cælo gratiæ lapsu excitatus, in obsecundante anima resonat, mundi illecebræ facile spernuntur. Nocet denique hæc anxia sollicitudo animæ, quia ipsam paulatim enecat, & ad cælestia appetenda prorsus inhabilem reddit. Moræ animæ consistit in sola gratiæ sanctificantis expulsiōe; at ubi terrenarum cupiditate rerum premeris, gratiam Dei penitus absumis, animamq; perimis: cum inordinata rerum cupiditas, turpitudinem quandam secum animæ afferat, cum qua nulla cælesti diuinæ gratiæ pulchritudini societas esse***

esse potest, pulcherrima illa innocentia & iustitia veste tam diu homo indutus est, quam diu pura, quæta, & tranquilla conscientia Deo soli vacat; ut ubi anxie nimium, & sollicitè terrena quærit, ab ista terrestri caligine deturpatus, veluti degener & perditionis filius, in lacero & misero peccati habitu appareat.

Habetis igitur Auditores duplicem sollicitudinem, vnam circa temporalia bona, aliam circa animæ salutem, sed temporalium sollicitudo vobis prohibetur; non quidem omnis, sed ea quæ salutem animæ obest; non prohibetur sollicitudo bonorum temporalium fundata in Dei timore, si illis tantum ad necessariam corporis sustentationem utimur; non autem animo illis inhaeremus, teste Apostolo: *Et qui habent tanquam non habentes.*

non prohibetur sollicitudo possessionum in Dei providentia nixa, dum modo non in caducis rebus istis, sed in Deo provido confidat, dicente Apostolo: *Et qui possident, tanquam non possidentes;* Sed prohibetur ea tantum, quæ nos à Deo avocant, & in æternum ducit interitum. Consolamini igitur hodiernam Christi doctrinam, & ne solliciti sitis; scit enim Pater æternus, quibus nos rebus maxime egemus, & illas nobis providebit teste Chryso-

stomo Homil: 26. in Mattheum, ut igitur eorum magnam gerat providentiam, ipsi soli omnia committite. Et Homil: 69. in Mattheum: ut igitur hæc omnia tibi bene disponantur, spiritualia tene, contemne secularia; sic enim & cum calis terram habebis, & futura consequeris bona. Cō-

temnite proinde & vos caduca ista secularia, non quidem penitus illa abijciendo, ad hoc enim neminem Deus necessitare vult, sed illa pro brevis naturæ mortalitatis duratura, necessitate, per ordinem ad voluntatem, & Dei providentiam appetendo. Et quoniam Christus animæ salutem nobis primario curandam suadet, inquitens: *Nonne anima plus est, quam cæsa.* Idcirco hoc porissimum tempore, quo Deus portam ad salutem omnibus aperuit, ad Ecclesiam, ad ob-

tinendam veniam, & à pena & à culpa inuitat. Quo Cælestis gratiæ thesaurus, in salutem redemptæ animæ asseruatus, uberrimè è primatu Petri in totum orbem dimanat, omni conatu incumbite in id, ut postpositis rebus caducis & vanis, animas vestras peccatorum maculis expiatis; Deo in sincera mentis puritate uniatis, illiusq; læsam per fragilitatis offensas amicitiam, per moderna pietatis opera, ab Ecclesia præscripta, per virtutum reassumptionem in cordibus vestris, feliciter instaure, ut iam tuti & non solliciti per hanc salutarem salutandæ animæ sollicitudinem, quæ sola vobis & conceditur & mandatur, æterna pud Deum præmia mereamini. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO QUARTA

Non potestis Deo servire & Mammonæ. Matth: 6.

Dura servitus est, servire Mammonæ.

Ita Deus generosum hominis animam esse voluit, ut nulli creaturæ, præterquam soli Deo se submitteret. Hoc verè regium, hoc nobile est, vni Deo subijci. Nam ingenuus animus ita se debet respectu omnium aliarum rerum gerere, ut vni Deo humiliter subijciatur. Hinc de Domino Iesu dicebat S. Paulus 1. ad Corint: 15.

Oportet autem illum regnare, donec ponat inimicos sub pedibus eius. Nouissime autem inimici destruentur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicit: Omnia subiecta sunt ei: sine dubio præter eum, qui subiecit ei omnia. Cum autem illi subiecta fuerint omnia, tunc & ipse filius subiectus erit illi. In quibus verbis duo specialiter consideranda sunt, nimirum quia oportet Dei filium regnare, & subijci, & quando obsecro regnabit, quando subijcietur? Equidem, dum res cum creatis potestatibus agitur, tunc regnare debet

ad Corint: 15.

debet Dei Filius, & ita regie se gerere, ut omnes sibi submittat; at vero quando iam creatæ potestates silent, nec est, qui mussitet, sed solus omnium Dominus apparet, tunc vni Deo sese nobilissimus Filius subdit. Nam gloriose ingenuæque naturæ indicium est, quod vni Deo se submittat, illiq; fiat subdita, cæteris autem creaturis semper imperare præsumat. Et cerè, quando Deus adest, ibi servitium; quando autem creatæ potestates insurgunt, ibi nobilissimū regnum fit Dei Filij. Quod diligenter perpendens S. Chrysostomus ait: Nequè enim cum omnem principatam, omnem potestatem, omnem virtutem, diabolum, demonum tot phalanges infidelium turbam, tyrannidem mortui, mala deniq; omnia abolita iri audiuisi, conturbati, velut ipse quoq; desiturus sis: debes: tantisper enim dum hæc faciat, regnare inquit, oportet. Bene est: quovsq; homo Christianus, cum Principatu, cum potestate, cum potentia, cum diabolo, cum hominibus, cum morte, cum malis omnibus cōfligit,

S. Chrysostomus

regnat, tam diu iniquam se regie habeat, se regnantem ostendat, quam diu cum creaturis cōfligit. At verò ubi Deus apparet, Regem exuat, speciem subditi assumat, sceptrum dissimulet, servitium præbeat. Hoc consilium nobis in hodierno Evangelio proponit Christus, dum dicit Matth: 6. *Non potestis Deo servire, & Mammonæ,* palam ostendens, quod repudiet servitium illius hominis, qui etiam Mammonæ servire vult. Quid causa? ergo ne homo non potest Deo simul & mammonæ servire? Profecto non potest duplici de causa. In primis ex vi status: Deus enim hominem Christianum per fidem susceptam ita eleuat, ut imperio non cedat præterquam vni Deo. Sic docet Tertullianus lib: 4. in Marcionem scribens: Bene Dominus Mammonam veluti Dominum quandam cum Deo componit, ut ostendat eos, qui studio pecuniarum occupantur, rei mortuæ inservire, cui maxime deberent imperare. Ad Mammonam ergo non

Matth: 6.

Tertullianus

servitium, sed imperium hominem christianum deceat. Deinde repellit Christus hominem Christianum à suo servitio: quia pecuniæ amor, etiam cum umbra Christi est incompossibilis. Reuocate vobis in memoriam Nabothum Deo fideliter servientem, qui Achabo Regi pro vinea sibi pecuniam offerenti animosè respondit, 3. Reg: 21. *Propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.* Super quæ verba S. Ambr: lib: de Nabuche Cap: 3. ait: quasi quandam contagionem sui pecuniam esse diuitis arbitretur. Quasi dicat: *Pecunia tua totum sit in perditione;* ego autem hereditatem Patrum meorum non possum vendere. En quomodo Naboth abhorrebat à pecunijs Achabi, velut à quadam pestifera contagione, quæ cum servitute Dei nequaquam coherere potest. Hoc edocere voluit Christus, quando ingressus templum Hierosolymitanum, vendentes, & ementes expulit, Ioan: 2. *Numulariorum effudit, & mensas subvertit.* Adverte: in nullam rem senarius animaduertit, quàm in nummos: oues enim & boues eiecit, columbas iussit auferri: at verò nummos effudit, nec dum satis, verum etiam menses eorum subvertit. Causam non aliam reperio, nisi quia in illo templo erat figura, & umbra Christi, quæ magis pecuniam; quàm umbra iuniperi serpentes, & venenatas bestias tugar. Hinc D. Paulinus Epist: 16. monebat suos fideles, dicens: *Expellat à nobis Dominus oues, & venditores columbarum, & mensas numulariorum subvertat, ut ab omni immunditia, & cupiditate purgati, castam sinceritatem fidei, charitatisq; teneamus.* Quia Christi figura servatur, unde Cæsaris nummus expellitur. Ergo nec figura, nec umbra Christi potest esse cum nummis, sed opus est illos expelli à loco, vel persona, in quo umbra Christi clarescit. Ostendam itaq; non esse duriorum servitutem, quàm Mammonæ servire.

3. Regum 21.

S. Ambrosius

Ioan: 2.

S. Paulinus

Equidem nihil durius esse, quàm Mammonæ, seu diuitijs servire, vel
P p inde

S. Vincentius.

inde colligere possumus: quia nihil magis hominem deturpat, quam diuitiarum: dicit enim S. Vincentius. *capite usque ad pedes diuitia turpiter maculant homines intus, & extra.* Maculant, certe diuitiarum homines extra, quia illos ad mendacia, homicidia, periuria, & quævis alia enormissima vitia impellunt. Maculant intus, scilicet in intellectu & voluntate ac in tota anima: Nam ingrediente auro in cor humanum, inde statim Deus exufflatur. Sic quondam Iudam Iscariotem impleuerat cupiditas auri, & statim cum omni prorsus virtute exiit, ut docet S. Leo Serm. 9. de passionibus his verbis: *Nullum est in illo corde iustitie vestigium, in quo sibi auaritia fecit habitaculum.* Imò quod magis dolendum, etiam ipso Deo penitus vacuum reddidit. Matth. 26. *Abijt vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes ad Principes Sacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.* Auaritia suam raptatus miser accepit nummos à Phariseis, sed ut nummi venerunt in eius manus, recessit Deus ab eius anima. Ait D. Chryl. Serm. 7. de Resurrectione. *Parricida pariter, & conuiua vendidit argento Dominum, fecit de Magistro, ferale commercium.* Accepit aurum, & perdidit Deum. Quod ad nostram cautelam factum est, ut caueamus nobis ab auro, quoniam simul solent esse iuncta, quod aurum acquiratur, & Deus perdat; quod veniat aurum, & Deus abeat. Non vult diuitias, consortium auri, & auaritia sodalium fugit, nec patitur cum ea in eadem sede contineri.

S. Chrysostomus.

Ad comprobandum id, occurrit mihi elegans locus Scripturæ sacræ Exodi 32. Morabatur Moyses cum Deo apud Sinæum montem, ut legem Dei digito scriptam, lapideis tabulis insculptam portaret; per quam quasi per regiam viam Hebræus populus ad terram promissionis recta pergeret. Interim vniuersus populus Ducis absentia impatiens furere coepit, & congregatus aduersus Aa-

ronem dixit: *Surge, fac nobis Deos qui nos precedant.* Querit Abulensis, unde in ingentem adeo insaniam prolapsi fuerint Hebræi. & qua occasione permoti. Et respondet q. 2. putasse populum Moysem iam demortuum fuisse, demonemque illis in aëre ostendisse feretrum. Sic enim ex Rabbinorum sententia loquitur: *In trigesimo nono die, quem putauit populus esse diem quadragesimum, sathan turbauit aërem, & monstrauit similitudinem feretri, atque dixit Moyses esse mortuum: ex quo populus fuit concitatus ad petendum Deos.* Moyses ergo obitus, cogebat Iudæos ad sequendam veritatem, & existimari obitus occasione auidissime aduolauerunt in errorem. Ep. quod deduxit Hebræos celeberrimum illius Ducis potentissimique hominis apparens feretrum. Per quod doctrina datur hominibus præfecturas tenentibus. o quoties alicuius magnatis obitu cognito, illius dignitatem auidissime concupiscunt, munus exambiunt, & unde deberent appetitus frenari, contingit plerumque impelli. Quos seuerissima non raro manet vindicta, & turpissima erroris mulcta. Hac de causa Hebræi inimicis in captiuitatem traditi fuere. Psal. 105. v. 37. *Immolauerunt filios suos, & filias suas demonibus, & iratus est furor Domini in populum suum, & abominatus est hereditatem suam, & tradidit eos in manu gentium, & dominati sunt eorum, qui oderunt eos.* Interdum autem ultore gladio percussus, acclamante Moyses: *Occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum: feceruntque filij leui iuxta sermonem Moyses: occideruntque in die illa, quasi viginti tria milia hominum.* Feretrum proinde Moyse Hebræis in aëre ostensum, ad insaniam fomentum eos detorsit, ut impudenter novos Deos exposceret, immemores Dei beneficiorum abunde sibi præstitorum. Feretra quoque Magnatum, Senatorum, ac regni officialium ad insaniam plerosque deducunt, ut honores atque officia per summam impudentiam, & modos illicitos querant, ut potius dignitatum

Damo
monte
Moyses
Iudæis
demonis
eos
decepit.

Psal. 105

munia inuasisse, quam suscepisse videantur.

Exodi
32.

Vtinam cunctatius egisset Aaron, summus populi Hebræi sacerdos, nec tam citò annuisset idololatricæ impietati. Qui præter consuetudinem suam vrgenti populo respondit: *Tollite in aures aureas de vxorum, filiorumque & filiarum vestrarum auribus, & afferite ad me.* Mirum profecto est, quod tunc Aaron ita promptè annuerit exequendo nimis piaculo. Nonne magis è re fuisset, si pontificia auctoritate idololatricum culpasset facinus, aut festinatum populi ardorem mitigasset, aut saltem prudenti cunctatione idoli fabricam in aliud tempus distulisset? Quare proximum Moyses aduentum non sponddit; quare irritandi Dei minas non fulminauit? quare barbaricam ingratitudinem in Deum semper ad illud tempus munificentissimum non ptopoluit? sane: quia Aaron, aurea vxorum, filiorum filiarumque ornamenta exposcens, putabat se facilius hoc modo populum auertere posse ab idolorum cultu. Sic censet Tertullianus in citatum Exodi locum ita scribens: *Poterat Aaron petere aurum aliud ab illo, quod erat formatum in in aures: sed querens cautè diuertere furorem populi, proposuit hoc difficile. Quod & difficiliter reddidit dicendo, Ex auribus vxorum, filiorumque, ac filiarum vestrarum, & afferite ad me. Ut dissensio domestica qualibet in domo oriretur, reluctanter mulieribus, & pueris. Fateor ingenium sagaciter fuisse Aaronis arbitrium, ad auertendum populi studium à recentium Deorum vniuoculo cultu. Verum arguta hæc sagacitas optato euentu frustrata est: nam Hebræi expectata monilia vltro obtulerunt, ut tantummodo sua idololatricæ ac summe impudicæ concupiscentiæ satissacerent.*

Exodi
32.

Quibus vltro oblaris dicit sacerdos: *Formauit Aaron opere fusorio, & fecit ex eis vitulum constabilem. Diximusque: Hi sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti.* Obstupescite: viderunt Iudæi fusoria arte vi-

culum excusum, & confestim acclamauerunt: *Hi sunt dii tui.* O brutam idolatricæ impietatem: quod muliebri ornamentum nuper fuerat, hoc in brutum Numen recusum est: imò cum vnicus fuerit vitulus, pro pluribus dijs à populo Hebræo agnitus est: *Hi sunt dii tui.* Vnde tam facunda subito Numinum multiplicatio? Respondet S. Ambrosius in Catena apud Lipoman. quia per hoc significabatur futura Ieroboami impietas, qui vitulos Hierosolymis erecturus erat, ab Hebræis idolatricæ adorandos. Sic enim ad rem præsentem scribit: *Cur autem caput vituli exierit, sequentia docent. Quia significabatur futurum, quod Ieroboam posteriore tempore, hoc genus sacrilegij induceret, ut populus Hebræorum adoraret vitulos aureos.* Nimirum in vno tunc vitulo sacrilegè erecto, Ieroboami vitulos multiplicato sacrilegio postmodum adorandos, præproperè iam tunc colebant, & præcoqua impietate venerabantur. Considerate quæso vberes peccatorum propagines: vnus vitulus in sacrilegum numen erectus, ita fuit fecundum ad similitum sacrilegiorum augurium, ut execrabiles Ieroboami vitulos, velut Israëlitarum iam tunc infautè ominarentur. Sic sic Catholici mei, adeo altas vnum peccatum radices in moribus humanis agit, ut pœnalissimo per Moysem inflictio supplicio, non solum non extirparetur; verum etiam ad impietatem ita pullularet, ut iam tunc vnus scelestè vitulus, tanquam plures Dij scelestè nominarentur.

Illud tamen mirantur non pauci, quod cum Hebræi vltro obtulissent aurum, ex quo longi ac periculosi itineris Ducem ac Rectorem constatum haberent; quod inquam Aaron interea subpræfectus, illud aurum, adhibita diligenter cautela, coram omni populo ligauerit, & in crumena reposituerit. Vnde Caietanus pro illis verbis: *Quia cum ille accepisset, formauit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum constabilem, ex Hebræo legit: Ligauit illud in crumena significatur, quod*

S. Ambrosius.

Caieta.

quod uniuersas inanes ligas in uase, **A**turnæ suæ mansionis apud Labanum locerum suum, accepta Rachele, & Lia vxoribus, ac filiis, & omni substantia, atque gregibus, pergebar ad Isaac patrem suum in terram Chananaan. Interim quia Laban abierat ad tendendas oues, Rachel ingressa capellam rapuit idola: Rachel furata est idola Patris sui, cum quibus se itineri commisit. Reuersus Laban cum non inuenisset idola, assumptis fratribus suis, persecutus est Iacobum septem diebus, & comprehendit eum in monte Galaad, dicens: Cur furatus es deos meos? Ridet D. Chrysostomus Labani stultitiam homin. 17. O excellentem inquit, insipientium! Tales sunt dii tui, ut qui eos furari queat, qui neq. cum furari se quidam erant, seruare se potuerunt? Quasi diceret: quid te, & alios isti dii tui iuuabunt, qui ne sibi quidem prodesse possunt? Et clarius adhuc id enucleat homin. de Naaman Syro, ita eum sua idola detestantem introducens. Nunc primum addidit, quia unus est venerandus Deus. Ceteri dii gentium nec saluare potuerunt, nec nocere: quippe qui humano indigentes auxilio, auxilia ipsi prestare non possunt: nec enim seruare potuerunt, qui seruantur. Quod totum paucis verbis eleganter inclusit Tertullianus cap. 23. in Apocal. Qui nihil sentiunt, tam impune laeduntur: quam frustra coluntur. Indagate diligenter, quinam fuerunt isti dii, quos tanto studio quarebat, & tanta requirebat auiditate Laban? Respondet Origenes: erant confuta idola ex auro, & argento. Constat Abulensis in caput 31. Geneseleos scribens. Inquirebat autem idola, quia erant pretiosa. & confuta ex auro, & argento. Nunc inquiri, quare non dicit Abulensis fuisse ueros deos, non dicit, quod uera numina erant, sed ex auro? sanè ideo, quia diligebat illa, & seruabat sacrosanctè. Sic respondet ipsemet Abulensis: Quia inquit, in maiori pretio habebat aurum, quam Deum. Aurum ergo captiuauit cor Labani, ut cum tanta diligentia deos suos quæreretur, quoniam aurum intus maculat turpiter

Ose 12

Et ne recedamus à scriptura sacra, paulisper reuertamur ad caput 31. Genes. ubi Iacob pertractus diu-

pter homines, seipsum pro Deo adorandum ipsis exhibens.

Rachel qua in ectione idola Patri furata est.

Rupert.

Equidem Rachel, ut cum viro suo proficisceretur, furata erat idola Patris sui, non auri cupiditate ducta, sed putans se posse in mariti domo idolis seruire. Vnde ergo postea non multum progressa, idola abiectis, & sepultis, uni Deo verò coniuncta est? certe magnum hoc bonum non aliunde Racheli euenit, quam ex consortio Iacobi sanctissimi mariti. Audite Rupertum lib. 7. in Genes. c. 42. ita fantem: Rachel quod idola furata est, claret quod non recta fidei tunc erat, sed antequam obiret, opportune à Iacob dictum est: Abijcite deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundabimini. Derunt ergo ei. At ille insidit eos sub roburibus. Nec multo post scriptum est: Mortua est ergo Rachel. Statimq. addit citatus Author. Non ergo paruo bono suo virum fidelem sortita, vel secuta est, cuius fide saluata est. Ad magnā proinde felicitatem feminæ pertinet, quod sortiatum sanctum maritum, de cuius consortio habebit, quod ipsa renuntiet idolis carnis, ac mundi, & adhæreat Christo, moriaturq. Christo. Post formatam Euam de costa Adam dictum est, Genes. 2. Erunt duo in carne una: quasieducta mulier è costa, iam non ossēam virtutem querat, sed ad carnis voluptates aspires. Quod minimè euenit Racheli, quin potius ex quo adiuncta fuit Iacobo tanto viro, non ad carnem, sed ad spiritus fortitudinem respexit. Nimirum hoc habet femina, quæ sancto adiungitur marito, ut etiam Deo simili nexu adiungatur. Ex consortio itaq. Iacobi, sancti & Deum timentis mariti abiicit Rachel aurea idola, ut ostenderet per aurum intus turpiter homines maculari.

Ad Roman. 7.

Vultis adhuc scire quomodo aurum, seu diuitiæ turpiter homines extra maculant, aspiciate in primis os hominis diuitis; quid de illo scribat Apostolus ad Rom. 3. Quorum os maledictione, & amaritudine plenus est. Quid enim aliud faciunt avari diuites, nisi tot beneficiorum ingrati Deum

blasphemant, contra bonos semper maledicta proponunt, in conuitia, & detractionem illorum prorumpentes. Aspiciate linguas, de quibus ibidem dicit Apostolus: Lingua sui dolose agebant. Quid enim his temporibus in linguis hominum candoris aut fidei deprehendemus? nonne aperta mendacia, & calumnias? teste regio Vate Psal. 134. Vbi dicit: Accurrunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs eorum. Quia enim venenum aspidum occultum, & insanabile est, ut pote per torporem & somnum læsos occidens, meritò calumniatoribus, & dolose circumuenientibus inimicis assimilatur, ad ostendendum, quod dolus, & fraus cum insigni crudelitate coniuncta sit, qualis fuit in Herode, Pilato, Anna, & Caipha, ac Tiberio, de quo Tacitus profert: Occultum & subdolum illi fraudis virtutibus ingenium, instabilis fuit. Sicut ergo vulnus aspidis non sentitur, & tamen perimit, morsque sensum plagæ antecurrit; ita dolosi homines nullā industriā vitari possunt, cum latenter feriant, & dolosa omnia misceant. Quid si adhuc talium cor aspiciere liceret? nonne videretur esse sepulchrum, quod suæ exhalatione pestem viuētibz generat.

Hinc illud pronuntiarum de diuite: Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Matthæi 6. Mortuus erat temporibus S. Antonij, quidam diues, quem cum Anatomistæ exentrarent, cor non inuenientes obstupuerunt, causam reddere non valentes, quomodo homo ille sine corde viuere potuerit, cum sit primum viuens, & iuxta Philosophos sedes animæ, unde spiritus vitales in totum corpus dimanant. Postquam autem cista aurea repleta aperta esset, inuentum est cor eius viuum pecunijs incubans. En, quàm verissimum, ubi thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Ita certe avaritiæ, & voluptabilium affectus, cor quicunque hominis rapit, diripit, vincit, & de triumphat. Pulchrè hac de re S. Hieronymus in caput 6. Matthæi. Vbi inquit,

Psal. 134

Tacitus.

Matth. 6

Quo vincitur huic seruit.

inquit, est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Hoc non solum de pecunijs, sed & de cunctis passionibus sentiendum est. Gulosus Dem venter est; ibi ergo habent cor, ubi est thesaurus. Luxuriosi thesaurus epulae sunt; lasciuia ludicra; amatorum libido. Huic seruit unusquisque quo vincitur. Quid ergo superbis & homo diuitijs, gloriæ fastu, & avara voluptatum ambitione? voluptatibus seruus es, & passionum mancipium. Quid de infami seruitute arroganter tumes; & vecors, qui victus es, quasi triumphalis victor es peruerso gloriaris? Tibi gratularis, quia aduersarius manus dedisti, quia aduersarius de te triumphum erigit, quia tanquam vile mancipium illi seruis? o pudor, o insipientia humana. Seruimus tanquam mancipia mammonæ, incumbimus toto animo diuitijs congregandis, quæ præter apparentem exterius colorem nihil sunt, & fumo citius euanescent.

Pulchrum istius rei documentum nobis suggerunt Naturalistæ, inquirentes, unde homo in tali loco constitutus, ubi neque gallus habetur, qui suo cantu redeuntem ad nos solem & diem appropinquantem prænnuntiat, neque horologium quod certis horis ortum solis & occasum, Hesperii quoque & Phosphori vicissitudines denuntiat, possit cognoscere diei imminenti tempus. Et respondent ex annulo aureo id facile inuestigari posse: hic enim per totam noctem calidus esse solet; sole autem ad nostrum hemisphærium appropinquante frigescit. Sic docet Vincentius Bellouacensis Episcopus, inquiens: *Contra diem frigescebat, & sic homines cognoscunt habentes aurum, quando discessit. Quodnam sit hoc mysterium?* respondet citatus Auctor: quia aurum interdiu videtur esse aliquid, & interdiu nihil est. S. Ambrosius scribens super hæc verba, dicit, quod quisquis avarus diues est, & seruus diuitiarum dicitur; & ipsæ diuitiæ velut somnus illi reputantur. *Diuitiæ ait, hic acquiruntur, hic relinquuntur, somnium igitur loquimur, non patrimonium.*

animum. Addit lib. de Naboth cap. i. S. Ambrosius. Quicumque igitur patrimonio suo tanquam possessione non utitur; qui largiri pauperi, & dispensare non nouit; & suarum seruulus est, non dominus facultatum: quia aliena custodit ut famulus, non tanquam Dominus suis utitur. Annuit huic sententiæ D. Cyprianus lib. 2. epistola 2. ubi de diuite avaro sic loquitur: *Suffragat ille in conuiuio, vigilat in pluuia; nec intelligit miser speciosa sibi esse supplicia, auro se illigatum tenens: & possidere magis, quam possidere diuitias.*

Tandem D. Augustinus in illa Psal. 71. verba: *Dormierunt somnum suum, & nihil inueniunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.* hæc pro coronide subiungit: *Venerunt diuites in hanc vitam, & per cupiditates temporales quasi obdormierunt hic, & exceperunt illos diuitiæ, & vana pompa volatica, & transierunt.* Ergo diuitiæ iuxta Psalmistam, & Doctores sanctos nihil aliud sunt, nisi vana somnia, eludentia oculos hominum, ut quo plura se habere arbitrantur, eo pauperiores euadant.

Quærit nihilominus Futhymius, quo modo diuites, postquam dormierint nihil inueniunt in manibus suis? Et respondet Auctor incognitus: *Auari sunt dormientes, & temerant se habere magnos thesauros, & postquam euigilauerint, nihil inueniunt.* Ad eum planè modum; queadmodum homo famelicus interdum somniat se exquisitissimis dapibus refici; ubi autem euigilauerit, perinde atque antea fame cruciatur. Hinc Poetæ Iunonem Deam diuitiarum statuebant; in Iunone autem ær adum brabatur, Iouem enim igne depicto exprimebant, Neptunum aqua; Cererem terrâ, Iunonem aëre, per quod in aëris instabilitate diuitiarum vanitatem exprimere volebant. Hinc D. Bernardus meritò exclamat: *Filij Adam, quid vobis cum diuitijs, quæ nec vera, nec vestra sunt.* quod si enim respexeritis argentum, terra alba est; si aurum, terra flaua est. Proinde diuitiæ non sunt res vere. Sed apparentes, quarum fucato colore plerumque decipimur. S. Thomas

Auctor Incognitus.

Dijine iementis ad ubi

S. Thomas de Villano

mas à Villa noua dicit: *Diuitia quæ tam auide quarimus, quid sunt nisi umbra. & imagines bonorum celestium.* Paucis multa: diuitiarum cupidi similes sunt illi vulpeculæ, quæ clam ingressa domum pistoris noctu, & tortam pinguem furata venit ad aquas, in illisq; serenâ lunâ lucente vidit alteram tortam similem, quam dum rapere vellet, priorem amisit; ita planè diuites avari somniant se habere multos thesauros, & ubi euigilauerint, nihil inueniunt.

Huc spectat illud Salomonis monitum, Proverb. 23. *Ne erigas oculos tuos ad opes, quæ non potes habere: quia facient sibi per tuas quasi aquila, & volabunt in celum.* Et quomodo possibile est pecunias volare, cum terrenam gravitatē sibi congenitam habeant. Non bene successit volatus Icaro, qui cum vellet usque in cælum euolare, in aquas graui lapsu decidit, & in profundo maris sepulchrum inuenit. Alludere tamen ut video voluit Salomon ad hominum avaritiam, qui dum nimis sollicitè diuitias quærunt, ad cælum sua ardenti cupiditate videntur euolare, & interim in profundum barathri decidunt, ibiq; tumulantur. Hoc egregio commento veteres ostenderunt, asserentes totam rerum congeriem cecidisse in ius trium fratrum, scilicet Iouis, Neptuni, & Plutonis, quorum Iupiter cælum suum fecit; Neptunus verò aquas delectatus eas tui iuris posuit: demum Pluto pones quem erat omne pondus auri, quod terra suo sinu opaco concludit, relegatus est ad inferos, ubi gemis infelix turba diuitum. Ad quod pulchrè alludit Chrysologus. *Aurum inquit, naturâ graue, grauius sit avaritiâ. Hinc est, plumbentem deprimit, quam ferentem, & vehementius aggrauat corda, quam corpora.* Nasclitur in terra profunda, scilicet ipsa montium fundamenta, per quæ venarum caci discunt vit anfractibus, & dum suam semper reptat ad naturam, celestes animos ad inferna deponit, obscurat sensus semper, alta mentium semper in terram demergit.

Chrysologus.

Diuitiarum locus est inferus.

Vnde meritò Regius Vates, de impio florentissimâ fortunâ gaudente, sibiq; omnimode applaudente dicit, Psal. 37. *Vidi impium super exaltatum, & eleuatum super cedros libani.* Hæbraeus textus legit: *Vidi indigenam virentem, ut sic ex imagine arboris in proprio, & natali solo exortæ, nec aliunde arborescens, & per hoc valentioris ac firmioris, ostendat, hominem diuitem, dum nihil de scriptura, & cælesti patria cogitat; verum ut ciuem ac municipem mundi se gerens, profundiores ac firmiores radices, velut in proprio ac natali solo agit, ruinam suam quantocyus maturare.* Quo facto toto cælo aberrat, & propriam patriam ignorans, quod magis terrenis rebus hæret, eo sese à naturali solo magis diuellit, & eradicat, ac debiliori fundamento, fragilioribusq; radicibus innititur. Talis fuit diues ille, qui fertilem segetem in agris suis videns, dicebat Luca 12. v. 17. *Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos.* Et mox, ne ex ferili melle pauperibus aliquid daret, sed omnia sibi soli auidè retineret, conoluit: *Deserviam barrea mea, & maiora faciam.* Perpendite quæso accuratius diuitis genium. In destruendis horreis, & maioribus efficiendis ingētes erant necessarij sumptus. Et vnde auarissimus homo ad tantos sumptus faciendos poruit animari? Quis enim ab avaro animo ædificia grandiora expectaret? ne miremini; est certe avaritia, quæ scit largitatis mentiri faciem. Nam dum avaritia in magnanimitate incidit, tunc is ingentes facili aggreditur sumptus; & ipsum aurum videtur contemnere, atq; abijcere, sed pro habendo maiori cumulo auri. Sic quondam Hegesippus l. 1. cap. 41. dicebat de quodam Herodis aulico: *Se immergit in ludam vir Lacongonere Eurisces nomine, nimis cupidus opum: earumq; contemptor, ubi maiora potiundi spes resurgebat.* Ecce hic homo erat nimis cupidus opum, simulq; illarum contemptor, sed ubi maiora potiundi spes erant, tunc profectò avarissimi homi-

Psal. 36 v. 36.

Luca 12

Hegesippus.

nes valde magnanimi, qui in sumptibus faciendis, in profusionibus pecuniarum, videntur largissimos quosque; emulari: in quibus avaritia ita novit largitatis mentiri faciem; quemadmodum in angustis, & pusillanimitas cordibus sobrietatis faciem mentiri solet. Divites ergo ille volebat destruere antiqua horrea, & nova facere ampliora, sed ex motivo avaritiæ maioris, ut nihil erogando, maiores divitias accumularer.

Verum licebat illi destruere horrea; non licebat tamen reedificare: non licebat inquam per tempus, quoniam multo citius solent perire immisericordes avari, teste D. Basilio in Catena Græca, ubi super citatum locum scripturæ ita dicit: *Maiora edificabit; incertum est, si non destructa successor dabit. Nam ipse velocius migrabit hinc arreptus, quam illa iuxta avaritiam ipsum cogitationem erigantur.* Bene equidem: nam immisericordes in pauperes, omnium velocissime abripiuntur. Sic Egyptii persequentes Israëlitas, in ipsa persecutione submersi fuerunt marinis aquis; & multo antes Sodomitarum celestibus flammis absumpti. Quid causa, quod eorum supplicium in hac vita ceptum sit? cum alij peccatores, & scelestissimi homines in futurum seculum referuerunt puniendi, cur ergo illis à Deo supplicium maturatum fuerit? sola certe turpis avaritia, & immisericordia hoc effecit. Sic de illis fatetur divina sapientia, Sapientia 19.

Insuper enim patiebantur secundum suam nequitiam. Etenim detestabiliorem in hospitalitatem instituerunt; alij quidem ignotos non recipiebant advenas; alij bonos hospites in servitutem redigebant. Vtrique igitur in hospites crudeles fuerunt; Sodomitarum peregrinos egentes non admisere; Egyptii famelicum Israëlitem recipientes innumera rummis oppresserunt. Proinde non mirum, quod incunctanter in vtroque poena venerit. Aut D. Athanasius in Synopsi: *Pro morte vero Egyptiorum in mari rubro, fuit ira Dei asque misericordia, & iter populi insolens.*

S. Athanasius:

Quod propter inhumanitatem erga advenas mala ista passi sint Egyptii, quemadmodum & Sodomita. Caveant itaque divites avari, caveant, qui sunt immisericordes in pauperes, ne sibi inevitabiles poenas velocius accellerent.

En divites ille, qui de ampliandis horreis sollicitam curam habuit, in quibus felicissimos anni proventus reponeret, illico audiuit verba horrenda: *Sapienter hac nocte animam tuam repetent à te.* Luc. 12. v. 20. quasi rem debito alicui obstrictam, seu oppi-

Luc. 12.

gnoratam, nec pretio redemptam, ut illi notanger innueretur, iustissimo iudicio illius peccatorum nexibus obligatam, eorum poenis obstrictam ab eo repositi; quod cum ditissimus esset, de ea elemosynis redimenda non ageret, imò novas in futurum spes avaritiæ suæ pararet. Bone Deus: quando avarissimi, & insolentissimi Niniuitæ poenas subituri erant, non ad proximam noctem, non ad diem tertium, sed ad quadragesimum usque, distinebatur supplicium; divites autem sine ulla dilatione punitus est. Cur adeo longa dilatio poenæ perditis hominibus concessa fuerit? sanè ut etiam si remedio poenitentia evaderent satis tamen poenarum darent in tam prolixa mortis expectatione, cum ipsa mortis expectatio durior sit morte, Ita S. Ephrem in citatum locum: *Deus inquit, misericordiam in eos motus est. Et licet non fuerint mortui; mala tamen mortis expectatione, iam ante mortui erant. Nam timor rerum acerbissimarum, etiam viventes enecabat: adeo enim emarcescere fecit eos periculorum comminatio, ut velut umbra viderentur.* Ita marcescebant, ita attenuabantur sub mortis expectatione, ut non homines, sed hominum umbræ potuissent credi. Hoc suo exemplo docuit Elias Propheta 3. Reg. 19. qui comminationem à Iezabele factam audiens, fugit, & post aliquot fugæ dies sedens iuxta iuniperum, mortem expectare cepit, dicente sacro textu: *Petivit anima sua ut moreretur. Quia nimirum expertus erat, vitam sub expecta-*

S. Ephre

expectatione mortis, longè durior esse ipsa morte. Aut Chrysologus serm. 147. *Elias ille, ubi sensit se morte timore aspergi, repetebat, quam fugerat, mortem, melius existimans morti succumbere, quam timori.* Nihil siquidem acerbius; quam diu sub timore mortis vivere. Deus ergo Niniuitis distulit poenas, quia sciebat poenitentiam acturos, & evasuros; diviti autem in peccatis obstinato ac incorrigibili mortem accelleravit.

Nedum satis, sed insuper additur: *Et hac qua parasti, cuius erunt?* ut eius stultitia vndique appareret, ac irrideretur, cum & animam, & illius pretium atque perdiderit. Quod respiciens Petrus Chrysologus serm. 41 ita sapienter admonet: *Homo dando pauperi, das tibi, quia quod pauperi non dederis, habebis alter. Tu solum quod pauperi dederis, hoc habebis.* Ut hinc addiscamus, bona temporalia non esse avarè quærenda; sed potius liberaliter in pauperes eroganda, cum citò evanescant. Quod si quaeris? cur summus & perfectissimus rerum artifex, hæc tam caduca, debilia, & corruptioni obnoxia bona construxerit? Respondet Origenes homil. 12. in Hieremiam: quia omnia hæc à terra maledictione percussa, atque damnata, quæ imperfectos & vacuos fructus reddit, proveniant. Si verò animum intendere velis, ratio tibi præsto aderit: quia bona terrena, non in præmium, sed in poenam sapius à Deo dantur, ut facile colligi potest ex illis Salomonis verbis Ecclesiastæ 2. v. 26. *Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & letitiam; peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluum, ut addat, & congreget.* Bona igitur temporalia, ea potissimum ratione hominibus à Deo siue conceduntur, siue permittuntur, ut illorum inanitate, & vanitate omnino cognita, ad bonam frugem sese ipsi recipiant, &

Origenes.

Ecclesiastæ 2.

ad vera, atque eterna bona contentant, ac suscipiant. Quemadmodum ad citatam Salomonis verba Olympiodorus sic observat: *Scilicet verum est, Deum dedisse homini peccanti, & congreganti occupationem, non ut periret quidem, ac congreget, sed magis ut contemplatione, ac radio vanitatis mundanae, in cogitationem veniat laboriosa huius vite, desideretque immortalem, ac incundam vitam, quæ in futuro seculo sanctis in præmium danda est.* Huic sententiæ innixus D. Bernardus, postquam de hominibus sæculi bonis additis, & in circuitu ipsorum indefinenter ambulantes pronuntiasset. Inde est, quod naturali quidem desiderio summum quibus probatur appetere bonum, nullam nisi adepto eo requiem habiturus. Caterum errant miseri, non inveniunt viam, & ut scriptum est, ambulant in circuitu, dum minora quosque bona quærentes, illud semper desiderant, quod sibi vicinior, medante videntur adepti. Mox sapienter ac opportunè subiungit: *Atque utinam si fieri posset, cetera omnia obrunisset unus; idemque proculdubio, & ipsa, quod sibi solum dresse videret, summum utique bonum desiderio quæsiturus, quo cetera quoque, semper expecta non adepti.* Egregie: profecto tunc homo verum bonum ardentius optaret, quando temporalia omnia internam animi sui minime explere, omnino cognosceret.

Auditis iam Catholici mei, duram servitutem esse, servire mammonæ, seu divitijs: quia divitiæ intus, & extra maculant homines: ergo deserite mammonam, tanquam Dominum crudeliter, & tyrannice dominantem, & Christum, cui servit, regnare est, amplectimini, & eius servitium vos ad æternam beatitudinem feliciter deducet.

S. Bernardus.

ccc.

3. Regum 19.

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ. *Luce 7.*

Defunctus filius est homo peccator gratia diuina spoliatus, cuius lapsum mater Ecclesia egrè fert.

Vani inconstans fortuna, in summo belli discrimine, & cruore, & magnorum corporibus Heroum, Belonæ campos impleat, Matrem alternis cladibus varians; leuissimum spectaculum hoc, magnanimum turbat Imperatorem, cum sciat dubiam esse Martis aleam, ibique vincendum aut moriendum omnibus. Verum, domi ubi pacifica hominum vita, aut filiorum mortem siccis oculis spectare, aut certe fnebri sarcophago inclusos, non lachrymari, ne ipsa quidem natura cohibere potest. Quod considerans D. Chrysostomus. homilia 17. in Matthæum, & homil. 28. ad Populum, Perentum charitatem & propensionem erga filios, merito, vocat quandam naturæ tyrannidem, quæ Patres inclusi teneantur. Nam sicut serui à domino tyrannidè difficile eruantur; ita æque fieri potest, ut Parentes à naturali erga filios, propensione exuantur. Stet hic illustri pallio Philosophus Anaxagoras, qui cum in amicorum conuentu, subitam filij mortem audiens, quasi nihil perturbatus, noueram inquit, me genuisse mortalem: quia licet lachrymæ eius pupillas oculorū non conaspererunt; vehementissimus tamen dolor animū & cor eius feriebat. Nam & Deo familiaris Aaron, audiens à Moyse, duos filios tuos subitā de altari flammā erumpente, correptos & interfectos esse. Constatum erat super repentina filio-

rum morte, teste Radulpho super Leuiticum lib. 7. cap. 7. Et Iob perfectus auditā filiorum clade, lachrymabundus corruit in terram. Quia arduum est, funesta mortis talce prostratum cernere, quem diu viuere optaueras; & in ipso ætatis flore occidentem lugere, cuius canitiem robusta ætas videbatur ominari. Sed frustra quis tentat contra stimulum calcitrare: nec lachrymis exoratur mors, quia oculis caret: nec gemitibus exoratur, cum sit auribus orbatā; nec robori parcat, quia omnium est validissima; ut pote tota ossibus compacta. Nec honoris respectum habet, quia nulla humana dignitas, sic attollit caput, ut illud mortis imperio non submittat. Nam ut loquitur David Psalmo 81. num. 6. *Dij & filij excolsumnes sicut homines moriuntur.* in cuius rei declarationem illustre illud de Rege Tyri elogium affert Propheta. Ezechielis 28. Numc. 10. 13. *In delicijs Paradisi Dei fuisti: omnia lapide pretiosus operimentum tuum, sardius, topazius, & iaspis, Chrysolitus, & onyx, & berillus, & sapphirus, & Carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui. ubi à delicijs Paradisi, & à vestibulis auro gemmisq; crepantibus, excellens huius Principis, maiestas declaratur à Propheta. Sed statim addit. & foramina tua, in die quā conditus es, preparata sunt. Quæ verba cum variè à varijs explicentur, congruentissime tamen à Chaldaeo Paraphraste transferuntur sic. Verum non*

S. Chry.
solth.

ANAXA-
GORAS.

Radulp.

Plal. 18.

Ezech.
18.

Chalda.

Dominica XV. post Pentecosten.

considerasti cadaver tuum, quod factum est concanitatibus & foraminibus, quæ sunt tibi necessaria. Vpi corpus Regis adhuc viuentis cadaver vocat, ut palam fiat, quod sicut cadaver paulatim contabescit, ita hominum corpus adeo miserum est, ut quamuis sericis vestibus ornatum, aureis monilibus amictum, & pretiosis gemmis coopertum fuerit, facile tamen soluitur in tabem. Non parcat deum mors ætati, quia teste Philosopho, interitum ortum sequitur; & mors viram hominis à prima statim infantia: sic illam describit Propheta Isaia 11. num. 1. *Delectabitur infans ab utero.* statimq; addit: *& erit sepulchrum eius gloriosum.* ibidem num. 10. Quid est hoc Propheta sancte? cur à Genethliaco transis in Epicedium? cur ab incunabulo desilis in sepulchrum? cur à natalitijs cantilenis, funebres in querimonias erumpis? scilicet ut ostendat nullum esse inter natiuitatem mortalitatemq; discrimen. Quemcumq; enim vterus Maternus effudit, idem procul dubio, terræ vtero recipiendus est; Quod si nouum non est, toxica inter pocula propinari, & lethales poriones inter coniuales delicias hauriri; etiam in ipsa hominum iuuentute, tristes morientium planctus misceri non rarū est. Quoniam & vnicus Matris filius effertur ad sepulchrum. Matrem igitur ex obitu filij Matrem, & quomodo vnicus filius ad vitam reuocandus sit, Consideramus.

Matrem in funere nauis stentem, dicit sacer Euangelista fuisse viduā. *Ecce inquit, vidua erat.* Vbi Doctores sancti per hanc viduam tria intelligunt. Primò Ecclesiam sanctam, quæ ex eo dicitur vidua, quia viduata est, corporali præsentia carissimi sponsi, videlicet Iesu Christi. Filius istius Matris defunctus, est quilibet peccator, qui licet adhuc corpore viuat; in animo tamen spiritualis illum mors possedit, quæ prædonis instar vnumquemq; in via spoliantis, gratiā sanctificantē, quæ est primum mouens in homine vitæ spiritualis, animam peccatoris spoliāt; Vnde peccatorem hæc sancta Mater amarissime deflet, quia quilibet regeneratus ex aqua & spiritu sancto, est ei tanquam vnicus filius summè dilectus, cuius perditionem non potest summè non dolere. Verum si Helisæus maximā habuit compassionem super mulierem & filium eius defunctum, qui paruulo corpori defuncti pueri, applicabat proprium corpus suum, & coarctabat membra sua super membris eius: sic planè, quoties pro peccatore lachrymantem Ecclesiam videt Christus, misericordiā motus, subito illum ex faucibus mortis eripit, & suæ reconciliatum gratiæ, matri Ecclesiæ in amplexu reddit. Vnde dicit sanctus Ambrosius libro super Lucæ Caput 7. *Si graue peccatū est, quod penitentia tua lachrymā ipse lauare non possis, fletat pro te Mater Ecclesia, assistat & turba iam resurgens à funere, & incipies aliā vitam loqui.* Defunctus igitur peccator, non nisi per Matrem Ecclesiam supplicentem vitæ restitui potest: Nam sicut in veteri testamento ad solam Dei arcam in rebus afflictis aditus patebat; sic in lege gratiæ, ad solam Christi Ecclesiam refugium conceditur. Postquam arca faderis terram promissionis intrauit, bis in bellorū discrimina ad ferendum auxilium prodijt. Semel iudicante Heli 1. Regum 2. *Cumq; venisset Arca faderis Domini in castra, vociferatus est omnis Israël clamore grandi, & personit terra.* Deinde regnante Saule. Sed temporibus tantum Heli Arca subsidium tulit, pugnante Saule, negauit illud. Quali illa Arca totam suam vim aqua portione diuissit, nunc ad fouendum, nunc ad puniendum videtur. At verò sancta Mater Ecclesia, si eam infinities in auxilium requiramus, semper auxiliatricem experiemur. Non enim partiuntur eius studia, nunc ad bonum nunc ad malū adferendum, sed semper ad patrocinandum & misericorditer agendum colliguntur. Iacobo in Mesopotamiam abeunti promiserat Parens Rebecca

Matr. 11.

Luce 7.

Ecclesia
S. cur di-
citur vi-
dua.

S. Amb.

1 Reg. 4

Qq 2

becca

Gen. 27.

becca fore, ut eum inde opportuno tempore accerteret, & in patriam reuocaret. *Postea inquit mittam, & adducam te inde huc.* Genesis 27. numero 45. Nihilominus in tota sacra pagina nunquam inuenitur Rebecca, his suis promissis stetit: nunquam filium suum ab externi hospitij seruitute reuocasse in paternæ domus principatum. Cur obsecro Mater hæc filio datam fidem non seruauit? Fortè? quia quamuis Mater esset, & Mater filij sui indulgentissima, tamen domesticis curis occupata, sic in filio reducendo cunctabatur, ut omnem illius memoriam deposuisse, immò & sepeliuisse videretur. Sanctæ verò Matri Ecclesiæ nulla vniquam potest irrepere suorum obliuio seruulorum, & cum aliæ Parentes etiam pignora carissima aliquando obliuiscantur, Ecclesia sancta etiā mancipia abiectionis recordatur.

3. Reg. 2.

Mirum est, quod olim acciderit Regi Salomoni, & eius Matri Bethsabee. Nam Mater de filio optimè merita. *Petitionem inquit unam paruulæ ego deprecor à te, ne confundas faciem meam.* Cui statim filius obedientissimus respondit. *Pete inquit Mater mea: neq; enim fac est; ut auertam faciem tuam.* 3. Reg. 1. num. 20. Quis hic non crederet optimam ubiq; præiacta esse fundamenta ad orandum & exorandum Pergit igitur Bathsabee & pro Adonia Regis fratre deprecatur. Ad quam Salomon. *Vivis dominus qui firmavit me, & collocavit me super solium David Patris mei, & qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonia.* ibidem n. 24. Quis non miretur tantam Regis inconstantiam, ne dicam fraudulentiam, ut cum promittat omnia, donec nihil: & non solum Matri se præbeat inexorabilem, verum etiam; cum illa exiguum beneficium petat, imple extremum supplicium minitetur, & re ipsa exequatur. Nam statim fratrem Adoniam, matre pro illo frustra deprecante, interfecit. sed nihil mirum? quia non erant apud Regem tam efficacia merita matris;

quàm demerita fratris. Vnde hæc facilius Regem ad vindictam; quàm illa ad misericordiam impellebant. Verum Ecclesiæ sanctæ gratia & auctoritas tanta est apud Christum, ut non solum pro illius fratribus, sed etiam pro hostibus intercedat, & quidquid postulet, assequatur; quia simul & Mater & sponsa filij Dei est, proinde licet Matri aliquid iratus negare velle, sponsa non audeat: cum enim hæc de latere eius profuxerit, & de sanguine ipsius coepit initium, idè cor illius ad omnia potentissimè mouet. sentit olim improbus Aman paratū sibi à Rege malum, sed; paucas intra horas in eratem agendum esse, Vt igitur à suo capite exilium propulsaret: *Surrexit* (inquit textus sacer) *ut rogaret Esther reginam pro anima sua.* Esther 7. num. 7. Adeoq; efficaciter rogauit, ut dicatur ante lectulum Reginæ, siue adorabundus; siue tremebundus corruisse, ibidem num. 8. sed quid ei profuit tam vehemens supplicatio; certè nihil. Nam statim ab ipso Reginæ thalamo abreptus est; & in patibulo suspensus, ibidem num. 10. scilicet non ea erat Reginæ Esther, quamuis aliqui sanctissimæ pietas & humanitas, ut suo veller aduersario, etiam in preces & lachrymas effuso, patrocinari. At verò sanctæ Matris Ecclesiæ non hæc est misericordia, ad eius aras si celebratissimus quispiam peccator, precator accedat, recedet sine dubio exorator; Patrauerat quondam impiissimus Ioab scelus nefandum, de quo Sacra Scriptura loquitur 3. Regum 2. num. 5. *Effudit sanguinem belli in facie, & posuit cruorem pretij in baltheo suo,* sed timens, ne à Salomone occideretur. *Fugit inquit textus in tabernaculum domini, & apprehendit cornu altaris.* 3. Regum 2. num. 28. Quare non fugit in desertum, aut in aliquam abditissimam speluncam, ubi commodius lateret; sed in Ecclesiā, ubi totus hominum concursus fieri solet; scilicet; quia satis se putabat, ab omni mortis periculo tutum, & immunem, dum intraret domum Dei,

Esther 7.

3. Reg. 2.

S. Chrysostomus:

Dei, & arcam Dei amplecteretur. Quod re ipsa euenit. Nam Bananias missus ad eum occidendum, loci reueritus sanctitatem, ausus non est facram aram cruciare, immò nec eum inde vi auellere, sed verbis tantum alliciens: *Hæc inquit, dicit Rex: Egredere: qui ait: non egrediar, sed hic moriar.* Dixit autem hic moriar; non quod putaret se ibi occidendum; sed ut Bananiam à spe occidendi deturbaret, qui occidere ibi noller, alibi non posset. Quo Deus figurare voluit, quod quicumq; etiam sceleratissimus, si confugerit in Ecclesiam sanctam, ad placandum Deum, tutissimum ibi reperturus sit asylum. Adeo; ut licet tota infernalis furia instet; frustra tamen deficiat, quia lachrymas plorantis Ecclesiæ Matris respiciens Christus, miserebitur, & vnicum, eius defunctum filium, viræ spirituali restituet. Detentus est in captiuitate barbarorum aliquis: si Mater Ecclesia suas pro eo ad Deum fuderit preces, liberabitur. Tenebatur in vinculis & Iacobus & Petrus; sed Herodes occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio. Actorum 11. num. 2. Petrum verò non occidit, sed Angeli operā illum ex manibus tyranni eripuit, ut lateret ipsemet ibidem num. 11. *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis.* Cur quæso Herodis gladio Iacobus cecidit? Petrus euasit? nisi quia non pro Iacobo, sed pro Petro sancta Ecclesia dicitur deprecata fuisse. iuxta illud. *Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.* ibidem n. 4. Quam Ecclesiæ orationis efficacitatem Dicitur Chrysostomus: homil. 79. ad Populum expendens, ait: *Vix discere quantā sit orationis in Ecclesia facta potentia. vinctus erat Petrus multisq; catenis circumdatus, oratio autem sine intermissione fiebat ab Ecclesia pro eo, & statim eum à carcere liberauit. Quid hæc igitur sit orationis potentia, qua columnam & Ecclesiæ turrim adducit, imò dicam verius mortuos resuscitat. Quoties enim miser homo peccat, vitam*

amittit, nec digritum à defuncti cadauere discrepat. range cadauer, quia exangue est, non mouebitur, terre peccatorem, & oraculis & miraculis, ad hæc ille omnia immobilis permanet. Quod clarè ostendit scriptura in obstinatis Hebræis Deutor. 29. num. 2. *Vos inquit vidistis, vniuersa, quæ fecit Dominus coram vobis in Egypto, statimq; addit: Et non dedit vobis dominus cor intelligens, & oculos videntes; & aures quæ possint audire usq; in præsentem diem.* Vbi ostenditur neq; ingentibus miraculis Hebræos ad veram fidem flecti potuisse. Nam Moyses aquam de Petra educturus. *Tulit virgam in conspectu Domini, sicut ei præceperat.* Num. 20. num. 9. ubi Rabini dicunt virgam illam Moysis, cum illam ad percutiendam Petram ferret, floribus, frondibus, & fructibus ornatam fuisse. Vnde consurrexit quæstio, cur ad aquam de Petra educendam, virga illa suis ornata floribus, suis induta frondibus, suis grauata fructibus, adhibita fuerit. Rationem afferunt nonnulli, ut saltem ex hoc miraculo, non dubitarent Hebræi, duram illam rupem, in vberes fontes soluendam esse; videntes siccam quoq; illam virgam in virides frondes erupisse; sed quid Hebræi ad hæc portentat quasi defuncta cadauera, ita suæ perfidie pertinaciter adhærebant, ut licet de priori miraculo certi, adhuc nihilominus de posteriori dubitarent. propter quod illos arguit Moyses. Num. 20. num. 10. *Audite inquit rebelles, & increduli. Num de Petra hæc aquam poterimus vobis elicere: Defuncti cadauer, omnem sui funeris pompam, pro exiguo tricubitali sepulchro permutat: Homo peccator quasi defunctus, pro modica voluntate, vitam animæ, gratiam scilicet perdidit. sic immoderatus quondam Esau, tam vile sui ventris mancipium existit, ut pro vna esca venderet primogenita sua. Gen. 25. n. 34. Et sic accepto pane, & lentis edulis comedit, & bibit, & abiit, parupendens quod primogenita vendidisset. Gen. 25. numero.*

Deut. 29.

Nu. 20.

Ibidem.

Gen. 25.

mer. 34. Quis non miretur, tam præcipitem ad suum appetitum explendum audiratem. ut pro tantulo vidu, tantum à se patrimonium alienaret. Certè hæc vna cupiditas suâ, eum primogeniturâ fecit indignum, ut Procopius interpretatur: *Qui enim tam vili appetitui seruebat, dignus non erat, qui sublimiori fortuna vteretur.* Non minori intemperantia visus Adam, totas terrestres Paradisi diuitias, atq; delicias pro vno pomo distraxit ac dissipauit, in quem seuerè inuehitur Tertullianus, libro aduersus Philolophos cap. 3. *Facilius inquit, ventri quam Deo cessit; pabulo potius; quam præcepto annuit; salutem gulâ vendidit.* Recordatione dignum est, quod refert Plutarchus, in Apophtegmatibus, Lyfimachum cum Dromacheta in Tracia decertantem, tandem sitis vi adactum, se suumq; exercitum pro vno aquæ cyato, hosti tradidisse. sed postquam bibit, & suam seruitutem, in quam se coniecerat agnouit, doloris impatientem exclamasse. *O Dii! quam parua voluptatis causâ, me ipsum ex Rege seruum effeci.* Quid aliud miser peccator facit, pro exiguo delicati porus soci, immo non raro pro momentaneo inordinatæ concupiscentiæ affectu vitam animæ, gratiam scilicet sanctam perdit, æternamq; beatitudinem pro vili putredine commutat. Spectat hæc Mater Ecclesia, & interius dolorum gemitibus rumpitur. Effertur defunctus eius filius extra portam Ciuitatis. Quia extra Ierusalem mænta? captiuatur ab iniquitate, iubetur exulare? Et cum in rebus humanis omne præsidium desit, ad diuinam misericordiam confugit, ne quem Deo genuit, cælestis medicus degenerem, interire patiatur. Verum quemadmodum docent Philolophi. Causa non agit in distans, Nam ut aliquid operetur, necesse est, ut si non entitate, saltem virtute sua effectum contingat. Et sol enim terram minimè calefaceret, nisi suo radio potentiùs illam verberare posset: & ignis non vreret, nisi flammâ

suâ pertingeret ad lignum. Ita quocumq; & Deus licet sit omnipotens, peccatorem in gratia mortuum, nequaquam resuscitare potest, nisi illum contingat.

Nam dum quarunt Doctores sancti, quid sit, quod Deus carnem suscepit, cum optime potuerit absque hoc saluare hominem, vel condonando simpliciter illi offensam, vel certè excipiendo omnes Adæ Posteriores (sicut excepta est sancta Virgo) & per gratiam præseruantem reddendo impeccabiles, ne vilis eorum peccaret in posterum. Respondent aliqui id factum ad maiorem naturæ humanæ dignificationem, ut per incarnationem filij Dei, homo non tantum à peccato redimeretur, Verum etiam ad summum dignitatis gradum ultra Angelos erigetur, dum humanitati assumptæ, idē qui & Deo, penditur honor, ab omni Creatura. sed non videtur hæc ratio subsistere posse. Nam sicut Deus Angelum, in tam eminentissimo gradu creauit, ut proximè ad diuinam accedat perfectionem, perinde potuisset & hominem omni creaturæ præposuisse: cui etiam Angelici status eminentia, in dignitate cederet. Causa ergo, cur Deus incarnari voluit, est: quia nisi reali & intimo diuinitatis contactu, homo à peccati macula verè non surrexisset. Cum enim peccatum in Anima hominis, qualitatem quandam deturpauit imprimat, quæ hominem turpem & abominabilem Deo facit, atq; hominem ipsum segnem reddit. Hinc est, quod Dauid qui nullis armorum Ponderibus succumbebat, & tamen sub vnus peccati mole anhelauerit. Psal. 37. n. 3. *Iniquitates inquit mee, supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me.* vbi illud: *super me*, interprete Cassiodoro, non significat solum super caput, sed potiùs victoriam peccatorum suo pondere caput frangentium, & opprimendum, illidentiumq; ad terram. Nec certè mirum: hominem sub peccatorum pondere premi: Cum & Diabolus ipse

Natura humana assumpta sumē dignificata.

Deus cur incarnatus.

Psal. 37.

Cassiodorus.

ipse opprimatur à peccato, ut fateatur ipsemet cum Deo locutus Iob. 1. num. 7. *Circuius terram, & perambulauit eam.* vbi verbum *perambulauit*, segnem prorsus, non celerem significat motum, ut exponit D. Gregorius: *Cum inquit, se non peruolasse, sed perambulasse insinuat, quanto peccati pondere in inimus prematur, demonstrat, quoniâ inquam hæc turpissima qualitas, ex peccati Veneno animæ nostræ infixa maneat, & per Philosophos contrarium ex vno subiecto expelli non potest, nisi per alterum, contrarium in eodem subiecto positum.* Ita necesse fuit ex natura humana peccati turpitudine, per gratiam Iesv Christi excludi, tanquam ipsi naturâ suâ impossibilem. Et quia peccatum in naturam humanam inductum erat suggestione diaboli, qui statim in corde peccatoris tentorium suum locauerat: ita gratia sanctificans & nos à peccato emundans, induci debuit per incarnationem filij Dei, ut ipse suum solium in animo hominis simul erigeret, illum sanctificando. Et quoniam insuper homo duplici vitâ viuit, spiritali ac corporali: idè necesse est, ut Christus, suâ humanitate contingat defunctum peccatorem, ut sic & animam in pristinum innocentie statu reituet, & corpus labefactum veneno peccati viuificet. Præsentem Dei filium habetis Catholi in sacra sancta Eucharistia, proinde si quem peccati mors inuasit, ut resurgat, ad contactum huius viuificatoris depurgatâ cōscientiâ confugere debet.

Genesis 2. num. 7. dicit sacer textus, quod formato hominis corpore de limo terræ, Dominus Deus, inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, in Hebræo autem habetur. *Chaim*, id est: *spiraculum vitæ*, hoc est, quod ille æterni Patris halitus, triplicem homini vitam, saltem virtutē distinctam, vegetabilem, sensitivam, & Rationalem communicauerit. Christus Dominus spiritus oris nostri vocatur. Thimotheorum 4. num. 20. Quia ab æterno Patre ex-

spiratus, non quidem personaliter, neq; enim per spirationem procedit. sed spiritaliter, nostrisq; mentibus inspiratus, triplicem nobis infundit vitam, corpoream, spiritualem, & æternam. vnde illud Psalmi 145. n. 5. *Calicem salutari accipiam.* textus Hebræus in plurali legit: *Calicem salutarium*: ut non vna tantum salus, sed triplex vita nobis in Eucharistia comunicata, significetur. Nam imprimis vitam corpoream sacra Eucharistia confert, aut conseruando habitam, aut perditam reuocando, ut docet ipsemet Christus Ioan. 6. n. 10. *Hic est panis de calo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.* Vbi querit S. Thomas Opusculo 58. de Sacramento altaris. cap. 9. Cur hoc Sacramentum Panis & Vini sub speciebus à Christo Domino institutum sit, & respondet. Quia hæc sunt præcipua corporibus vitæ conseruandæ alimenta. Nam panis præsertim triticus, qualis Eucharisticus esse debet. Cor hominis confirmat Psalmo 193. num. 15. *Vinum quoq; præsertim aquâ dilutum, quale debet esse Eucharisticum, ut Paramia* stes significauit inquiens. *Miscuit Vinum.* Prouerb. 9. num. 2. *Lactificat cor hominis.* Psalmo supra citato, sub speciebus igitur cibi ad corporalem vitam sustentandam accommodatissimi, & sacra Eucharistia instituta est, ut hac etiam re signum significato respondeat, & virtus huius Sacramenti, ad tuendam vitam corporalem significetur. Quod ipsum expressit Cyrillus Alexandrinus l. 4. in Ioannem cap. 24. Vbi querens, quare Christus defunctum filium suscitando tetigerit: Respondet. *Hac de causa inquit, ut existendum mortuum, non solum verbo atq; imperio, ut Deus vocabatur, verum etiam carnem suam, quasi cooperatricem aliquomodo aut liberat, ut reipsa ostenderet carnem quoque suam viuificam esse.* Et paulo post optimam ex hac consecutionem doctrinâ deducit. *Quid inquit solus actus suo corpora redintegrantur, quomodo non viuemus, qui carnem illam gustamus.*

Ps. 118.

S. Thō.

Ps. 183.

S. Cyril Alexand.

Exodii

mus & manducamus. Sauebat olim Angelus Domini in primogenitos Egypti, Exodi 22. n. 29. sed à Primogenitis Hebræorum abstinebat, ibidem num. 13. illos sternebat mortuos; hos conseruabat, viuos. Quæ nam quæso discriminis ratio, nisi quia solos Hebræorum primogenitos inueniebat Paschalis agni carne non tam pastos; quàm armatos: & solos Hebræorum postes aspiciebat eiusdem agni cruore non tam tinctos, quàm munitos. Hanc enim rationem allegat Cyrillus Alexandr. *Quid aut maiores eorum (id est Iudæorum) ab ira liberauit, quando mors in primogenita Egypti sauebat? Nonne palam est, quia diuina institutio ne perdocti. Agni carnes Manducauerunt, ac posses, & superliminaria sanguine perunxerunt? propterea mortem ab eis diuertisse.* Si ergo mortem omnibus terribilem caro, & sanguis Paschalis agni perterrebat; quomodo vera Christi Domini Caro, cum diuinitate coniuncta, eandem ab homine non propulsabit. Confer præterea contactus iste corporis Christi homini vitam spiritualem, hoc est; gratiam: vt docet S. Thomas 3. parte quæst. 79. Dubitatio solùm est inter Doctores, de quanam gratia hæc doctrina intelligenda sit. Num de Prima, num certè de secunda, sed cum indubitatum sit, duo tantùm Sacramenta conferre primam gratiam, Baptismum scilicet & Pœnitentiam, propter quod vocatur. *secunda post naufragium tabula*: idèd manifestum est sacrosanctam Eucharistiam, conferre homini secundam gratiam, seu augmentum gratiæ, ad quam per se Sacramentum hoc institutum est, cum sit *Sacramentum vinorum*, scilicet dignè cum omnimoda præparatione, ad sumendam Eucharistiam accedentium. Quod expressit Psal: 12. Propheta Psalmo 22. num 27. *Edent inquit Pauperes, & saturabuntur, & uiuent corda eorum*, scilicet vitæ spirituali gratiæ sanctificantis. Tandem vltimò, sumptio cibi Eucharistici, confert vitam æternam, vt testatur Chri-

Idè qui supra.

stus Ioan. 6. num. 58. *Qui manducat inquit, meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, scilicet in spe certissima, & pignore possessio futuræ gloriæ.*

Theophylactus verò, per viduam intelligit animam hominis, quæ dum sponso suo Christo orbata est, statum vidualem gerere videtur, hæc vnicum filium habet, intellectum scilicet; quem potissimum educare debet in diuinis legibus, iuxta illud. *Si vis ingredi ad vitam serua manda Dei.* verum si quando filius iste insolens, qui totus in speculatione curiosa fundatur, vertitur ad errorem, mortem incurrit, quo conspecto, mæret anima, sed non audet pro filio defuncto supplicare, ne potius arguatur, quod filium insolenter educauerit. sed lachrymas eius respiciens Christus, potissimum verò penitentialis, plerumq; hunc filium resuscitat, inspirans misericorditer, quid credere & facere debeat. Quia cum Anima filia Dei sit, omni thesauro carior, non conuenit eius bonitati, vt filium eius, scilicet intellectum, de prauatis imbut erroribus patiatur.

Querunt Theologi, cur solus Dei filius incarnatus sit. Nunquid Pater æternus, aut Spiritus sanctus, naturam humanam assumere non potuerunt? Respondentque vnanimes, potuisse omnes etiam tres personas incarnari, sed non fuit indigentia, sine necessitate autem frustra multiplicatur Entia. Proinde cum vna persona sufficienter hoc totum redemptionis opus impleat, quorsum necesse erat, omnes tres Personas humanari: cum id humanus intellectus difficulter credidisset, putaret enim in vno composito tres esse homines, quot enim personæ, tot supposita in rebus creatis. Cur ergo potius nō Patenat Spiritus sanctus, sed filius naturam assumpsit. Ratio fundamentalis hæc: quia si Pater fuisset incarnatus, non esset missus, cum non procedat ab illo, vt potens & origo cæterarum personarum. Missio autem ex vi naturæ, debet esse

Cur solus Dei Filius in carnat.

Theoph.

esse ab alio. Si quoq; Spiritus sanctus fuisset incarnatus, non esset mediator Dei & hominum: cum sit certia in Trinitate Persona, debuit ergo filius æternus incarnari: vt impleteretur illud. *Mitte Domine agnum Dominatorem terra.* Vtque inter homines & Deum esset mediator. Si missus est Catholici Dei Filius, ad mysterium incarnationis operandum, considerate ad quem missus? certè ad hominem, quia hic solus est vera imago Dei: si ad hominem? Principaliter ad Animam: quia hæc nobilissima hominis pars, & sola vt pote spiritus, ad similitudinem Dei aliquantum accedit. O quantum ergo malum! si anima hoc mediatore viduatur, si & intellectus filius eius hallucinatur in fide. Merito lachrymabunda esse debet, ne simul cum filio errante, scilicet intellectu, & ipsa misere pereat.

Tertiò demum, per viduam aliqui hanc tristem, intelligunt Sapientiam; sed terrenamne an cœlestem? Forfan vtramque. Nam & Pallas sapientiæ Dea, postquam Athenis ex literarum Emporio pulsa esset, ad littora Maris fleuisse dicitur. Flet etiam mundana sapientia, dum crebro filios suos defunctos, ad sepulchra deferri videt. Nam licet naturâ ipsa ita comparatum est, vt extinctis prioribus, noua succedant: licet & in domicilio sapientiæ accrescant, in dies noui alumni magis, tamen vnus viri perfectè in sapientia culti interitus affligit; quàm plurimum ortus solatur: quia & arborem facile est germinare, atq; proferre vuas, verum ad perfectam maturitatem easdem deducere, mille impedimenta obstant. Plorat & cœlestis sapientia, dum paucos habet, qui illam æmulentur. Apocal. 3. num. 20. *Ecce inquit ego sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam intrabo ad eum.* Quasi non minus increata sapientia, suis seruis dirigendis, quàm ipsi serui suis dominis honorandis allistere videatur. hoc solo discrimine, quia seruus Do-

mini semper curam habet, cœlestem sapientiam plerumq; negligit. Quam tamen Salomon ardentissime postulabat Sapientiæ 9. num. 1. & 4. *Da mihi sedium tuarum assidricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis.* Vbi manifestè ostendit hominem, quantumuis dono creatæ sapientiæ polleat, puerum esse, quousq; à cœlesti sapientia illuminetur. En vobis defunctum filium hominem peccatorem, qui dum gratiæ Iesv Christi spoliatus est, phantasma quoddam esse videtur, non homo. Mater vnica istius Filij Ecclesiæ sancta est, quia dolet ob peccatum hominis, quia sponsa Christi, proinde ægre illam afficit labes peccaminosa, simul tamen comparitur humanæ infirmitati, & ad misericordiam sponsum suum cœlestem fleat, vt ad contactum humanitatis suæ contritos admittat peccatores. Igitur ne mors in animam alicuius domini præscriptione obtineat, confugite ad orationes sanctæ Ecclesiæ, vt illis emollita cœlestis sapientia, vos contingat, atq; animam cuiusque, & gratia sanctificante, & dono veræ sapientiæ impleat.

A M E N.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECUNDA.

Ecce defunctus efferebatur filius vnicus Matris suæ. Luca 7.

Hominem mortis memorem semper esse oportet.

Q Vemadmodum rosa ardenti solis æstu, aut gelido Aquilonis flatu marcescens, facile totam suâ pulchritudinem amittit; sic vita hominum lethali succincta falee, citò interit. Hinc octauus inter septem mundi sapientes Seneca, libro de breuitate vitæ inquit. *Maiores pars mortaliū malignitatem lethi jibat, quod plurimos in ipso vitæ apparatu, veluti rosas recens natas, & primūm stans* Seneca. R r ad solis

Apoc. 3.

ad solū ortum explicātes comā inuadat. A sē instar citō tabescam, & propter momentaneam delectationem, in æternam mittar abyssum. Idcirco & nos, ut memores semper nostræ mortalitatis simus, defunctum hodiernum adolescentem à Christo refuscitatum, & matri suæ redditum accipiemus considerandum, &c.

Memorem semper breuitatis vitæ hominem esse debere, duas ob causas voluit Deus: primò ne scilicet homo obliui sceretur se diuinæ legis præuaricatorem esse, propter originale primorū Parentū transgressionē; sed ut semper & ubiq; recorderetur, se & peccatorem natum esse, & peccatis obnoxium, iuxta illud Psalmi 50. *Ecce enim in iniquitatibus sum conceptus, & in peccatis concepit me Mater mea.* Istæ enim penititates, nimirum: subtractio gratiæ originalis in Anima, ignorantia in Intellectu, malitia in voluntate, in sensualitate fomes peccati, & in corpore, mors, infirmitas, morbus, ex illa originali labe pullulāunt, effectusq; peccati originalis censentur; ut scilicet dūm homo, siue salutaribus Spiritus sancti donis in anima spoliatur, siue defectus corporis patitur, meminerit iusto Dei iudicio hæc omnia in se immissa esse. Deumq; celeriter pro suis delictis deprecari contendat. Quod pulchrè Deus figurauit Gen: 3. Vbi scriptura refert, quod cum primi Parentes post peccatum nuditatem suam cognouissent, *Fecit quoq; Dominus Deus Adā, & Vxorē eius tunicas pelliceas, & induit eos,* inquit *Ecce Adā quasi vnu ex nobis factus est.* Vbi manifesta ironia fiebat ex tunicis eorū pelliceis. *Quo enim maiori indicio.* (inquit S. August: lib. 2. de Genesi contra Manichæos cap. 21.) *potuit significari mors, quam sentimus in corpore, quā pellicibus, quā mortuus peccatum detrahi solent? itaq; dūm contra Præceptū non imitatione legitima, sed illicitā superbiā appetit Deus esse homo, usq; ad belluarum mortalitatem deiectus est.* Vbi rectè distinguit sanctus Doctor, quomodo innocenter & sanctè, ut sicut Deus esset, appetere potuisset homo, nimirum

Psalm: 50.

Gen: 3.

S. Aug.

nimirum sectando iusticiam eius, & imitando sanctitatem eius. Et hic discant homines, qui in coniugio sunt: illecebris Vxorū non induci, ad ea quæ præceptis diuinis repugnant, dixit enim Deus Adā, Gen: 3. 17. *Quia audisti vocem Vxorū tuæ, & comediisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo.* Nonne iustum erat (inquit sanctus, Bernardus in parasc. Serm. 27.) *Plus debet o homo Deo, quā Vxorī; plus Animæ, quā corpori, quia hoc pelliceis tunicis indutum est, proinde mortale, Anima verò sanguine Christi vestita, proinde immortalis.*

Altera ratio, quare Deus hominem suæ mortalitatis memorem esse semper voluit, quia tempus moriendi incertum est omnibus, Matthæi 16. *De die illō & hora nemo scit.* At cur incertam mortis horam Deus omnibus posuit, non aliam certè ob causam, nisi ut homo in qualibet ætate, in quolibet statu, in quocunq; tempore mori paratus esset, atq; ad hanc assiduam mortis cōtemplationem incitat Christus mundum Matthæi 23. *Vigilate quia nescitis, quā hora Dominus vester venturus sit.* Iuuenis es, mortem tamen meditare, quia incerta est eius hora, nec vllum ætatis discrimen facit: rosam te esse putā, cuius amana quidem pulchritudo, suavis odor, sed exigua duratio, & tū ætas iuuenilis pulchra aspectu, sed mortuorum pellibus induta animalium, ut mortis sententiam præ oculis ubiq; circumferas. Ecce enim inquit, Evangelista defunctus effertur hodiernus, & hic adolescens, in primo ætatis vigore, Filius vnicus Matris suæ, idq; Viduæ adhuc. Vbi si Filij ætatem spectas? hæc primū florere capit, & maiorem expectabat sui maturitatem: si mortuam matrē, eamq; viduam consideras? hæc filij diuturnam desiderabat vitam, ut sic suæ senectuti & viduitati solatio esset. Defungitur tamen in hac vita, & defunctus effertur in spectaculum

R r 2

um

toti orbi, ut mortis memoriam suo exemplo omni viuenti suggerat. Sed et si ætate flores, virtute & robore multum vales, memor tamen teneris esse, quod mortale indumentum, tunicam scilicet pelliceam gestas. Potissimum autem Deus iuuenes tribus de causis morte punit. Primò, quando futuros videt eos, aut Ecclesiæ damno, aut reipublicæ nocumento. Si enim (ut scribit Quintilianus lib. 5. cap. 9.) Areopagite damnarunt aliquando puerum, quod cornicum oculos crudeliter confixisset, colligentes inde eum futurum fuisse crudelem & immanem. idem planè Deus facit, videt infinitā suā sapientiā iuuenem pessimè victurū, si diutius viueret, suisq; vitiis Deum à se alienaturum, & maximum damnationis periculum sibi accessurum, mox in tenera adhuc iuuentute, dū illam adhuc retinet innocentiam, præuenit eum morte, ne malitia mutet intellectum eius. Videt iuuenem nociturum Ecclesiæ aut Reipublicæ, aufert illum ex hoc seculo, antequam ad maturiorem perueniat ætatem. Psalm. 57. *Prusquam intelligerent spina vestra rhamnum, sicut videntes, sic in ira sua absorber eos.* Sic absorbit Anathasium Imperatoris suam persequentem Ecclesiā: sic Eutichianum, Iustini, Iustiniani, & aliorum fidelium Catholicorum, mortem machinantem fulmine occidit; hæc nihilominus præmatura mors, fit in bonum, siue salvandorum; ne pereant: siue damnandorum; ne grauius & diutius peccando, maiorem poenarum patiantur taxā. Secunda ratio, propter quam Deus iuuenes ex mundo citō rapit est, cum sunt immorigeri, & non debita reuerentia suos parentes venerantur. Sicut enim in Decalogo, filijs Parentes honorantibus promittit Deus vitam longauam. hic discitis & dishonorantibus breuem minatus est. sic. 1. Reg. 4 duos Heli filios Ophni & Phinees, qui non obediebant Patri suo, sed contemnentes eum in senectute, maiora in dies vitæ in De-

Puer oculos a. uiculis effodiens ad mortem damnatus.

Psalm: 57.

Iuuenū præmatura mors vnde.

um cumulabant, Deus permittit ut in florida sua aetate à Philistinis cum Israëlitarum exercitu necarentur. nec dum satis est diuinæ ultionis? sed & senem illum Heli, Nonaginta octo annorum morte Deus puniuit, propterea quod insolescentes filios non coëcceret: dicit enim ibi scri-

1 Reg. 4. *prura, cum audisset Heli filios esse duos filios, & arcam Dei captam, cecidit de sella retrorsus iuxta ostium, & fractis cervicibus mortuum est.* Sed magno factis exemplo omnibus esse potest re-

bellis ille Absalon, in Patrem suum Dauidem, quem Deus in pulcherrima illa & florida iuuentute miro modo quercui implicuit. Vnde D Chrysosthomus homilia de Absalone to-

mo 1. inquit. *Adest arbor in campo ramorum telis ornata, qua te excipiat fugientem, properantem rapiat, patris iniuriam in Parricidam defendat. Adest inquam arbor, quæ nec Patrem ut tibi parcatur, audiuit, & iussu Dei constanter implere contendit. Tertia ratio immaturæ iuuenum mortis est, quando in iuuentute peruersè viuunt ex præsumptione, quasi in senectute poenitentiam acturi sint. De quibus S. Cyrillus Alexand. oratione de exitu animæ pulchrè ait. Qui*

decunt peccatum in iuuentute, & in senectute ad maiorem sensum redibimus, à demonibus illuduntur ac deridentur, quoniam qui ultra peccant, eis ad sanitatem redire non datur, sed in iuuentute falce mortis demetuntur. Sic 4. Regum 21. Amon ille filius Manassis Regis iudæ, cum viginti duorum annorum mortuo Patre, regni gubernacula susceperet, mox Parentis sui vitia imitari cepit, qui duodecim quoque annorum factus Rex, omni libidini & immunditijs deditus erat. De quo scribit Glycas 2 parte annalium, quod talem secum iu-

uenis cogitationem voluerit iste: Pater meus à puero multa scelera fecit, in senectute poenitentiam egit. Quamobrem & ipse hac aetate pro animi libidine me geram, & deinceps ad Dominum me conuertam, & ecce hac de causa, Deus poenitentiam illius non expe-

*ctauit, sed secundo regni illius anno, à proprijs seruis extinguere illum permittit. Mirabile est, quod in nouo testamento, immutata sit sepultura, sed: quàm in veteri: iudæi enim corpora defunctorum sepeliebant extra ciuitatem, ideoque & hodiernus adolescens defunctus efferebatur ex urbe, cum iam Christus portæ ciuitatis appropinquaret; fortasse, ne illis in ciuitate mors vllum terrorem incuteret. at verò in statu gratiæ & noui testamenti, solemus mortuos sepelire in templis, aut propè templa, ut scilicet; quilibet Deum oraturus ad templum veniens, his recentibus sepulchrorum vestigijs mortis memoriam præsentem sibi renouet. Sed quid nos facimus? ecce iudæos imitatur. iudæi ut primum corpus extra ciuitatem extulerunt; & cumularunt, post lachrymas & euiatum, ad ciuitatem reuersi, statim omnium dolorum obliuiscuntur; sic nos planè, dum corpus alicuius ad sepulchrum duci videmus, dum strepitum campanarum quæ lugubrius & prolixius tunc pulantur, audimus; non nihil commouemur, & aliquando mortis horrore corripimur. Sed peracto funere, mox in nostram ætatem, veluti in floridam rosæ pulchritudinem oculos conuertimus, prolixiorē nobis adhuc vitam promittentes, nec amplius in mortis memoria, nisi velut in somnis occupamur; ideoque Christus nos ex hoc somno excitat, Matthæi 24. *Vigilate quia nescitis, quā hora dominus ven-**

*stet venturus sit. Multi quidem longiorem sibi promittendo vitam, ex hoc somno surgere volunt, sed quia serò, non possunt. Sic superbus illo Pharaó, cum suo exercitu persequens filios Israël, cum iam se morti propinquum cerneret, ab incepto opere desistere voluit, inquiens. *Fugiamus Israël dominus enim pugnat pro illo contra nos. Exodi 14. sed quia id nimidum seruum erat, ut pote cum iam mors in oculis staret. inquit scriptura: Illi fugientibus occurrerunt aquæ, & inuoluit eos. dominus in medijs fluctu-**

fluctibus. Tempestiue igitur præcogitanda & præuidenda est mors, ne illa adueniente, inuoluant nos corporis angustia & morbus, ita ut subuersi eiugilare nequeamus.

Rem prorsus mirandam narrat Plinius, Cygnum morti vicinum suauissimè cantare, serenam verò auem marinam morti quoque vicinam amarissimè flere, atque ingemiscere. Discrimen tam diuersi est rerum natura exitus, assignant naturalistæ, quia inquit tempore mortis sanguis totus ad cor recurrit; idcirco, cum in Cygno sit sanguis purus & generosus, hilaritatem illi affert, cantumque excitat in moribundo, iam verò in serena, sanguis est vilis & corruptus; idcirco circa cor congregatus, tristitiam generat, & gemitum prouocat. Istæ duæ aues tam diuersimodè morientes, designant nobis bonos & malos Christianos: Bonis enim & iustis, qui post minima etiam peccata Dei amicitiam per salutarem poenitentiam restaurant, mors solet accidere grata, eiusque recordatio iucunda, tanquam desideratus laborum terminus, & optata gaudiorum ianua atque introitus. Malis verò & impijs, cussis, & horrenda mors euenire solet, tanquam mundi gaudiorum finis, quibus se diutius fructuros sperabant, at vnde tantum moriendi discrimen? Non aliunde sanè, nisi quia recti & Deum timentes, celesti Eucharistico pane cum pura conscientia satiati, purissimum quoque sanguinem, è diuina gratia natum acquirunt qui in termino vitæ, Deo plenum cor eorum ambiens, omnem latitiam in illis excitat; è contra verò peruersi Catholici, qui cum fæda & maculis peccatorum onusta mente, ad diuinum hoc epulum accedunt, quia iudicium Dei & iram manducant, vilem & corruptum sanguinem acquirunt: ira enim sanguinem in aquam immutare solet, ideoque in puncto vitæ, eum melancholicus iste sanguis cor foetore plenum occupat, tristem nimium reddit hominem. Latus fuit

Serena
moriens
cur fleret

Iustus
lata
mors in
piorū
tutus

Paulus etiam in puncto mortis, iucundum illum edens cantum: *cupio dissolui & esse cum Christo* Philipp. 1. quia diuinā gratiā plenus. Sed tristis peccator. Lachrymabilem illam vocem moribundus intonans: *Precantem me quotidie, & non me pariter tem timor mortis conturbat.*

Quod si nos in hac mortis meditatione somnus occupat, Christo nunc omnibus obuianti, esseramus nostras conscientias, consolatus est ille hodiernam viduam, inquiens: *Noli flere, & nos, si cum lachrymis & dolore ad eum recurramus, consolabitur. quia oculi eius semper misericordes sunt. Vidit enim ille in deserto multitudinem magnam, quæ illum triduo secuta erat, & miseratus est illius. Misericors inquit, super turbam* Ioan. 6.

*Ioannis 6. Egrediens è templo, vidit cæcum à nativitate, & misericordiā motus, sanauit illum Ioan. 9. vidit Matthæum sedentem in telonio, & vocauit eum. Vidit Zachariam in arbore, & statim hospes eius esse voluit, ut salus fieret toti eius domui: vidit discipulos laborantes, in remigando, & eos à tempestate liberauit. Vidit duos fratres Simonem & Andream piscantes in mari, & ait illis: *Venite post me.* Matthæi 4. Vidit hodiernam Viduam defunctum adolescentem secutam, & inquit: *Euangeliū: Quam cito uidisset, misericordiā motus dixit, noli flere.* Quid hæc Vidua aliud nobis repræsentat nisi Animā per peccatum diuinā gratiā orbatam. Quid filius defunctus? nisi rectam rationem, à debito ordine legis & naturæ recedentem; quid locus in quo efferebatur defunctus? nisi corpus hoc mortale, in quo peccatrix anima, velut in sepulchro iacet. Quid illi qui defunctum portabant steterunt? nisi passionem in ordinatas, quibus animæ rota in dechiue vitiōrum fertur, quas Christus rangens cor hominis sistere iubet, ab immoderato vitiōrum cursu; sed quemadmodum ut defunctus hic adolescentens resuscitaretur, non satis erat, cum dominus dixit: *Adolescens**

Ioan. 6.

Mat. 4.

Luc. 7.

Mat. 24.

Exodi 14.

sibi dies surge: Sed & loculum tan-
gere debuit, ut quasi è graui somno
eum excitaret; sic planè in peccan-
di consuetudine inueterati, surgere
nolunt, cum dominus per pastores
Ecclesiæ clamat. *Surge qui dormis, &
illuminabit te Christus*. Sed expectant
donec sua dextera loculum, scilicet;
corpus hoc mortale tangat. Pulchrè
hoc illustrat Ieremias cap. 8. *Omnes
conuersi sunt ad cursum suum, quæsequi
impetu vadens ad prælum*: sicut enim
equus ad pugnam currens nec tor-
mentorum strepitum, nec hostem
timet; sic impij præcipites ad ma-
lum feruntur, quò eos libido & cu-
piditas impellunt, nec vel diaboli in-
sidias, vel damnationis poenas metu-
unt. Nihilominus ut equus impetu
summo currens, freno à sessore for-
ti constrictus cursum sistere cogitur:
sic Excelli manus impios tangens, ab
inordinato vitorum cursu eos cohi-
bet. teste Psalmista 33. *Chamo & fre-
no maxillas eorum constringens, qui non
appropinquant ad eum*. Et hoc est ma-
ximum Dei beneficium, quando De-
us peccatorem punit, ut hoc facto à
via iniquitatis reuertatur. Sic quan-
do Deus percutiebat Pharàonem E-

Hieremias 8.

Psalm. 33.

Exodi 11.

Paral. 33.

Psalm. 68.

xodi 11. *Adhuc una Plaga tangat Pha-
ràonem, tactus Pharàó ad tempus re-
sispicebat*. & 2. Paralipp. 33. memo-
rat scriptura, cum Manasses Rex pro-
spera stante fortuna, flagitiosissime
vitam ageret, Deus illum percussit
magnâ plagâ ut regno exutus, & ca-
ptiuus in Babylonem adduceretur.
Et ecce sacra pagina inquit: *Postquam
coangustatus est, orauit Dominum Deum
suum, & egit penitentiam, valde coram
Deo Patrum suorum, deprecatusque est
eum & obsecrauit intente, & exaudiuit
orationem eius, reduxitque eum in Ieru-
salem in regnum suum, & agnouit Ma-
nasses, quòd Dominus ipse esset Deus*. Si-
mili Plaga peccans Dauid, à Deo per-
cussus inquit: Psalm. 68. *Saluum me
fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ
usque ad animam meam*. Aqua est omnis
tribulatio, peccati mortali huic cor-
pori à Deo immixta, quæ per se qui-
dem peccatori esset insipida, nihilo-
minus tamen per diuinæ gratiæ ope-

rationem, sit poenitenti compuncto
sapida, non quidem sapore dulci, sed
salso; vtilissimo tamen: quia *tristi-
tia qua secundum Deum est; penitenti-
am in salutem stabilem operatur*. 2. Co-
rinthiorum 3.

2. Corin. 3.

Habemus igitur hodiernum A-
dolescentem defunctum, qui nos om-
nes repræsentat in peccato natos,
& eidem obnoxios; ut scilicet eius
exemplo recentem semper mortis
memoriam præ oculis teneamus, nec
emendationē vitæ procrastinemus,
sed quàm primū datur occasio, elua-
mus peccatorum noxas, Dominum-
que parati expectemus, cuius incer-
tus & inopinatus euentus. habemus
Matrem eius Viduam; ut considere-
mus, quàm graue sit Animæ nostræ,
diuinā gratiā orbata; habemus lo-
culum, id est corpus hoc mortale, in
quo velut in sepulchro decumbimus,
quoties peccatis immersi hæremus.
Proinde si cuius anima in hoc locu-
lo propter peccata mortuā sepulta
est. occurrenti Christo obuiam esse-
ramus, illum quærentes, ut tangat
non tantum corpus hoc mortale, sed
& animam, ut ab illa infelici pecca-
torum morte resurgat. Neque despera-
te: operabitur diuina gratia, feli-
citer salutem & vitam in omnibus
vobis. Pulchrè hoc tetigit S. Augu-
stinus de verbo Domini Serm. 44. *Alij
post consensum peccati eunt in factū,
tanquam offerentes mortuum suum, ut
quod habebat in secreto vitium, appare-
at in publico. Nunquid iam isti qui in
factū processerunt desperandi sunt? Non-
ne & illi iuueni dictum est: Tibi dico
surge: Nonne & ille est redditus Matri
sue. Sic ergo & qui iam fecerit, si forte
commonitus & commotus, verbo verita-
tis, ad Christi vocem resurgit, vitium red-
ditur. Occurramus ergo hodie obui-
am Christo Domino cesseramus no-
stras conscientias in peccatis emor-
tuas, imploremus eius subsidium, ut
sua dextera, gratia scilicet sanctifi-
cante nos ab his vitorum maculis
resuscitet, in æternūque victuros suæ
Matri, scilicet virgini sanctissimæ, tan-
quàm vnicos filios reddat. Am.*

S. Aug.

E A D E M

E A D E M DOMINICA

CONCIO TERTIA

Er resedit qui erat mortuus, &
coepit loqui. Luca 7.

Ex defuncto adolescente, vitæ muta-
bilitas, & incertitudo mortis
deducitur.

PRodigio simile est, quod Alexan-
der magnus totum orbem mu-
crone possidens, non prius victorijs
& triumphis satiari potuerit, donec
in vltimis Indiæ partibus, ad montē
adamantinum peruenisset, vbi sati-
dicas solis & Lunæ arbores, de vlti-
riori vitæ progressu, aut mortis e-
uentu consuleret. Vbi cum secum
Alexander animo volueret, an deui-
cto orbe terrarum, in patriam tri-
umphans ad olympiadem Matrem
sororesque carissimas posset reuerti:
mox diuina auribus aucupauit ora-
cula ab arbore solis respondente. In-
uita bellu Alexander (ut consulisti)
Unus eris terrarum orbis dominus, sed va-
uum in Patriam non reuerteris, ita enim
fata de tuo capite statuerunt. Non-
dum contentus Alexander, adhuc
vbi nam moriturus esset, alteram Lu-
næ arborem consuluit, quæ illico
græcè respondit. Alexander (inquit)
plenum iam ætatis terminum non habes,
sed tamen sequenti anno Mense maio in
Babylone morieris. Illachrymatus A-
lexander, tertio adhuc solis arborem
consulturus accessit, cuius nam per-
cussoris manum cauere deberet, &
quem exitum Mater sua habitura es-
set, cui respondit arbor: si mortis
tibi insidiatorem tuæ prodidero, su-
blato eo instantia fata facile muta-
bis. Igitur Babylone morieris, non
ferro, sed veneno: nam à quo mi-
nimè speras, decipieris; Mater verò
tua, turpissimo, & miserando exitu,
quandoque inssepulta iacebit in via,
autum ferarumque præda, quod ipse-
met Alexander in sua Epistola ad A-
ristotелеm testatur, sed & Deus præ-

potens non minus ostendit miracu-
lum, duas in Paradiso terrestri pro-
ducens arbores, vnam vitæ, alteram
mortis, ut scilicet oraculis illarum
edoctus homo, sapiens ante oculos si-
steret, & vitæ breuitatem & incertū
mortis euentum. Nam hæc sola est
homini saluberrima contemplatio,
ut dicit sapiens: *Memorare nouissima
tua, & non peccabis*. Vnde Scriptura
sacra. 4. Reg. 5. narrat, quòd post-
quam Naaman fuerat per Elisæum à
lepra curatus, petijt ab eo ut sibi per-
mitteret terram aliquam ex eo loco
in propriam patriam asportare. Con-
cede mihi inquit seruo tuo, ut tollam o-
nu duorum burdonum de terra: Cau-
sam istius facti assignat Glossa ordi-
naria super 4. Reg. 5. ut scilicet Do-
minum Deum per illam terram,
semper in memoriam reuocaret.
Partem inquit sancta terra secum tu-
lit Naaman, ut poneret in templo idolo-
rum, & super eam consistens, Dominum
cuius erat terra, adoraret, ne offenderet
Dominum suum. Nicolaus verò de Lyrano.
Lyra super 4. Reg. 5. putat idē Na-
aman portasse illam terram, quia re-
putabat sanctam propter cultum Dei
ibi vigentem, ideoque tulit illam Na-
aman, ut ex illa faceret altare in do-
mo sua, iuxta illud Exodi 2. *Altare
de terra facietis mihi*. Denique Abulen-
sis in Commentario huius loci, in-
ea fuit sententia, ut putaret, quòd
Naaman idcirco consulto terram il-
lam asportauerit, in temploque suo
collocauerit; ut illam intuens ab
idolorum cultu animum coerceret,
nec alios idolorum cultores, ibidem
sacrificia offerentes imitaretur. Ve-
rū licet hæc omnia sint ingeniosè
probata, multò tamen verior mihi
videtur aliorum expositio, qui di-
cunt terram illam secum tulisse Na-
aman, ut memor lepræ, quā tanquam
mortalis homo laborauerat, consue-
tudinem idololatræ fortiter com-
pesceret, iudicans prudenter, nihil
eum à tanto scelere efficacius auo-
care posse, quàm mortalitatis & mi-
seræ conditionis suæ crebram recor-
dationem: idcirco Naaman aspor-
tans

4 Reg. 5.

Glossa.

Exodi 2.

Abulens.

tans terram illam subiecit? Non enim faciet ultra serum tum holocaustum aut victimam Dñs alienis nisi domino. 4. Regum 5. Similiter 4. Reg. 31. refert facer textus, quod Rex Iosias diuini honoris zelo accensus, non solum præceperit omnia vasa Baal comburi, aurspicēs eorum penitus deleri, locum ex cuius lignis idola fiebant, in cinerē redigi: altaria idolorū solo æquari; sed insuper loca illa omnia mortuorum ossibus repleti, putans nihil magis idololatras deterere posse ab idolorum cultu; quā mortis memoriam. Quid aliud Christus dominus in hodierno Euangelio ostendere voluit, defunctum Adolescentem ad vitam resuscitans, nisi vt nos edoceret, ad vniuersa vitia cōdērenda mortis recordationem præsentissimum remedium esse, cuius doctrinam sequendo, duplex oraculum ex defuncto adolescente capiemus, vitæ scilicet mutabilitatis, & mortis in certitudinis atque resuscitationis.

Non adeo mirum est, quod olim diabolus primis Parentibus persuaderet facili, neutiquam morituros. Gen: 3. Genes: 3. Nequaquam morse moriemini: cum nec mortem nec vllum adhuc eius vestigium viderent. homo autem facilius exemplis; quā speculatione ad credendum aliquid impellitur. Non mirum quod homo pulsus de Paradiso edictum illud diuinum contempserit, Hebræorū 9. Statutum est hominibus semel mori: cum homo animæ suæ immortalitatem agnoscens, non facili eius separationem à corpore capere posset. Ex quo factum erat, vt perinde homo viuere vellet, ac si tanquā æternus, nunquam esset moriturus. Sed vt Deus ostenderet, quam falsò sibi blandiuntur homines, dū se immortales autumat, non iam præceptis, sed exemplis docere voluit, defunctum adolescentē toti spectantium & credentium multitudini obijciens, vt quilibet, quotidie Parentes, filios, consanguineos, amicos, Principes, plebeios interire cernens, se quoq;

ijisdem obnoxium legibus agnoscat. Nec certè decet hominem ipsis animantibus insipientiorē esse: si enim volucres escam sumētes, & sub vmbra arboris tempore æstiuo reficientes sese, dū accipitrem aduentare animaduertunt, omnes continuo relictā escā & vmbra, quibus resocillabantur, aufugiunt, & in securum recedunt locum, quantò magis homini rationis non experti conuenit, vt crebrò cernens mortis accipitrē, rapacibus suis vnguibus, fratrem suum, amicum, vicinum, & alios per plures inuadentem, voluptatum escam, profani honoris vmbra, illicitos contactus, peccaminosa lucra, odium & rancorem, atq; his similia deferat, aufugiat, exterratur. non illi tenaciùs adhæreas. Nam ex vno defuncto certum oraculum? vitæ suæ in exiguum duraturæ, quisq; deſumere potest; quod variæ quoq; illæ hominis descriptiones insinuant, quas scientiæ in vnum congregatæ, ex præcepto Mineruæ tradiderunt.

Dialectica enim dixit. Homo est breue quoddam enthymema. id est; velut oratio brevis, non habens aliud; quā antecedens & consequens: vt in suo antecedenti, conspiciat suum ortum, in consequenti autem interitū. Astrologia paulò aliter illum descripsit, inquit: Homo est mutabilis sicut Luna. quasi diceret; sicut sola inter planetas est Luna, quæ perpetuo crescit & decrescit, sic inter nobiliores creaturas solus homo, qui quotidie quasi ad suum incrementū festinat, & mox Lunæ instar deficit, atque in splendore florentis vitæ diminuitur. Physica rursus hominem definiuit. Homo est animal rationale mortale. At demū Mathematica multò accommodatiùs, in hunc modum? Homo est velut figura Sphærica. quæ definitio hominis præ alijs placuit Mineruæ. quia sicut figura Sphærica, in idem quo incipit punctum, definit; ita homo incipiens ex terra esse, vt dicitur Genes: 2. Formauit Deus hominem ex limo terræ; in terram quoq; definit, testante eadē scriptura

Gen: 1.

scriptura Gen: 3. Pulueris, & in puluerem reuerteris. Hoc certè requirit à nobis Deus, vt ex hodierno defuncto adolescente, hoc principale oraculum desumamus, instabilitatem, scilicet, & in exiguum vitæ nostræ durationem. Non est confidendum florenti ætati, quia & arbores immaturis orbantur fructibus, & castis Liliæ floribus.

Sed multi vitæ huius momentanea decore, & dulcedine falluntur, quæ potiùs mors est dicenda quā vita, alliciuntur ad sequendam vitæ præsentem, quoniam procedit ab oriente, compositæ vestita, floribus ornata, per orientalem partem ingreditur: sed plura promittit, quā præstat. Nam inquit Iob. sicut flos e. greditur, sed conteritur & fugit. velut vmbra. Videtur vitæ iuuenilis formosa & beneuola, sed est terribilis triculenta. Nam postquā mortalium orbem, tanquā aper. horrum ingressa esset, protinus recentes plātas demoliri, flores conculcare, antequiores corio spoliare, cœpit. Vnde potiùs mors dicenda esset, quā vita, cum sit inquieta & periculosa, momentanea, & innumeris crebrò hominem telis petens. De cæteris enim creaturis illud Ecclesiastici dici potest. Duo contra duo, & vnum contra vnum. Ecclesiasti: 33. Demones contra Angelos, vitia contra virtutes, antidotum contra venenum, aqua contra ignem, lux contra tenebras, mors contra vitam, continuo prælio atque duello certant. Inter alia bruta, Elephas contra draconē, Delphines contra Crocodilos, scabei contra aquilas, certant. Sed cōtra hominem omnia cucurrisse videntur, cœlum, terra, aër. Cœlum influxu suo interficit; aër: malignitate inficit; terra, enecat, dū alimenta subministrare desinit, inimici visibiles & inuisibiles, domestici & extranei & prorsus omnis creatura videtur esse in armis contra hominem. Persequitur cum mundus Ioannis 15. Si de mundo fuissetis, mundum quod suum est diligeret. Quis igitur

dicet hanc vitam esse quietam? Quis non fatebitur esse periculosam? vbi frater fratri, filius Parenti, vxor marito, amicus amico, insidiatur ad mortem. Vbi si manducas, si bibis, si dormis, periclitaris; manducando contrahis infirmitatem: dormiendo, somno, aut sanguine suffocaris; negotiando, honores procurando, & dignitates, possessiones, famā, vitam deniq; periculo exponeris. Si abundas pecuniā & thesauris; latronibus assiduū imminet periculum ne spolieris: si nihil habes & adhuc grauius instat malum, ne fame & siti pereas. Nec tantū inquieta & periculosa est mortalium vitæ, sed etiam insuper est certissima mors, quoniam nec sumptuosa medicamentā, etiam ex auro purissimo, aut preciosissimis lapidibus confecta, nec medicorum scientia, nec Astrologorum fatidica prædictio, valet ad detinendam animam in corpore, accedente Dei voluntate. Legimus quidem tam in sacris, quā profanis libris, homines vixisse longissimo temporis interuallo, at neminem perennare vidimus. Adam vixit 930, annis; post multa tamen temporis curricula, potestati mortis subiectus est. Superstes fuit Seth 972. annis; post tamen transacta feliciter secula, mortuus est. Vixit Enos 905. annis; non tamen mortis falcem euitauit. Vixit Cain 910. annis; nec tamen Libichinæ foueam euitauit. Vixit Matusalem 969. Nōē 950; quos tamen omnes mors angusto satis inclusit sarcophago. Miter proinde homo, qui spem in longitudine vitæ ponit, cum Psalmista dicat: anni nostri septuaginta sunt. immò verius dixisset: anni nostri momenta sunt. quoniam viuendo morimur, & in ipso momento, quo viuimus à vita transire incipimus.

Proinde arborem inuerſam, adolescentem scilicet defunctum intueri oportet, & ex illo vitæ mutabilitatis atq; incertitudinis, mortis, sumere oraculum necessum est. Defunctum se quilibet agnoscat, expectat.

Homin-
es qui
diu vi-
xerunt.Hō ex
quatuor
elemen-
dit.

Concio Tertia.

dit. Quid enim aliud iste defunctus A nobis præ oculis ponit, nisi peccato-
rem: & quoniam omnis homo est
peccator, idcirco omnis etiam de-
functus. Homo ex quatuor elemen-
tis constat teste Philosopho, videli-
cet aëre, igne, terra, aqua; pecca-
tor pariter ex quatuor generibus
peccatorum, nimirum: ex superbia,
quæ per aërem notatur, quæ semper
appetens excellere, vult alijs domi-
nari. Ex ira, quæ per ignem signifi-
catur: quoniam hominem intrinse-
cùs inflamat. ex avaritia, quæ per
terram representatur; quoniam ter-
rena desiderat, & tandem ex luxu-
ria, quæ per aquam figuratur; quo-
niam semper despumat in libidines.
Defuncto homini sepulchrū, est ter-
ra, defuncto verò peccatori, infer-
nus. Feretrum defuncti hominis
est lignum; defuncti verò peccato-
ris, corpus mortale. Nam hoc fe-
retrum, mortale scilicet corpus, ad
sepulchrum illud æterni cruciatus,
portat primum superbia. Nam hæc
est initium omnis peccati, quia ut in-
quit Beatus Isidorus, tam per virtutes,
quàm per vitia humanam mentem exter-
minat. Vnde Valerius Maximus de
Alexandro lib. 9. cap. 5. superbissi-
mo & dementi homine, refert: quòd
huius regis virtus & felicitas, tribus
insolentia gradibus exultauerit. Fa-
stidio Philippi Patris sui, dum Iouem
Hammonem Patrem asciuit; radio-
rum & cultus Macedoniæ, dum
vestem & instituta Persica assumpsit,
& spreto mortali habitu, diuinum ca-
put æmulatus est, nec fuit ei pudori,
filium ciuem, hominem dissimulare.
En quo superbia ducit hominem, ut
sui ipsius oblitus, diuinam sibi im-
pudenter & temerè excellentiam at-
tribuere audeat, paucasne illa demē-
tauit nationes, & ad superfluam co-
lorum varietatem, ac vestimentorū
luxuriantem profanitatē impulit;
præcipue tamen nostram Poloniam,
in qua singulis annis, singuli prode-
unt vestium ornatus, nullusque ita
gratus est, qui exiguo temporis in-
teruallo, fastidire non incipiat. Hanc

nostræ Poloniæ præ ceteris nationi-
bus effrenatam consuetudinem ob-
seruauerat pictor ille, qui varios ve-
stiendi modos iuxta populorum va-
rietatem depingens, cum singula-
rum nationum homines efformasset
ad amissim, solum Polonū tanquam
Chamæleontem quendam, & Chi-
meram ex omni vestium genere cō-
positum, cum exprimere non posset,
ignoraretq; penitus, quo genere ve-
stimenti eum depingeret, videns eū
nunc thorace Gallico; nunc calligis
Burgundicis, nunc pilco Mediola-
nensi, nunc pallio Boëmico inceden-
tem, tandem in hanc cogitationem
incidit, ut eum ante se pannum, &
forcipes in manibus tenentem de-
pingeret, significare volens Polonā-
gentem, nunquam à nouis vestium
inuentis, varioq; earum se abstinere
ornatu.

Ut tamen vestium cultores eru-
bescant, considerent quæso originē
earum; tunc primum enim hæc mi-
sera varietas initium sumpsit, quan-
do primi genitores illi Adam & E-
ua in Deum peccauere. Nam viden-
tes se esse nudos, protinus ad ope-
riendam suam nuditatem vestimen-
ti modum inuenere, sub folia ficus
confugiendo. Hæ fuerunt Adam
calligæ, hi thoraces; hæ, Eux tunicae,
hæ vestium eius ornamenta; vbi
quilibet facile colligere potest, ve-
stimenta nihil aliud esse, quàm vit-
tas quædam ad sanguinem vulneris
peccati cohibendum. Non alia mi-
sericors Deus, aduersus temporum
iniuriam, & aëris inclementiam ve-
stimēta homini dedit gestāda, quàm
ex pellibus animantium, ut scilicet
homo semper mortalitatis suæ me-
mor esset. Verūm eò paulatim cre-
uit, hominum insolentia, eoq; per-
uenit hominum arrogantia atq; pro-
fanitas, ut vestium cultum atq; or-
namentum, peccati fomentum ef-
fecerint. Et quod ab origine in pec-
cati poenam datum fuit, in lauritiā,
gloriam, & honorem, conuerterint.
Phrygios omnium primos, acu; fi-
loq; larcendi, artis inuētores fuisse

Vestis
varietas
vnde.

Dominica XV. post Pentecosten.

se dicit Plinius, sed effrenata morta-
lium libido, huic inuento tor super-
addidit, ut sola femoralia tanto, tam
vario cultu confecta sint, ut si ea dis-
tui cernas, diuersarum mercium sar-
cinam dissolui existimes: ibi enim
tela linea, ibi tela cannabina, ibi se-
ricum gauſapinum, ibi sericum ra-
sum, aliaq; id genus penè innume-
ra, sibi immixta coherant.

Es quid ad hæc inuenta adduxit
hominem? certe insana superbia,
aut superba potius insania, quæ vir-
tutes in homine eradicat, & vitia
plantat, iamque ex corpore mortali
viventis adhuc hominis feretrum
facit, & sepulchrum in tenebris in-
feri condit, dum id præstat, ut qui
corpore adhuc viuit, mente iam
defunctus sit, sed habet & hæc suam
sociam, cum qua defunctū in gratia
peccatorum ad sepulchrum miseræ
portat, scilicet vanā gloriā. Et quæ
est hæc gloria inanis, responder A-
postolus, inuicem prouocare (puta ad
tastum) inuicem inuidere (quod si-
milis ei non sis quòd non ita vestia-
ris, quod non tam egregijs polleas
dotibus) vana hæc gloria consistit
in hoc, existimare se aliquid esse,
cum sis nihil, & maxima quæq; sibi
impudenter arrogare, quod summè
perniciosum est. Sed ad inanis glo-
riæ abominationem, posset permo-
uere vnumquemq; heroicū stepha-
ni Bathorei Regis Polonorum factū:
quoniam deuictis hostibus, erexe-
rat in loco pugne crucem domini,
hæc apponens verba. Non nobis do-
mine, non nobis, sed nomini tuo sit gloria.

Regis
Batho-
rei piū
factum.

Ita do-
plex.

Alter defuncti peccatoris por-
tator est, ira: non illa per quam au-
feruntur delicta, & refrænatur licen-

tia, quod iuste & sapienter fit: sed
illa de qua Aristides apud Stobæum:
Quæ est immanis perturbatio, dura & vi-
olenta potentia, cadum causa, calamitas.
tatis socia, concilians infortunium, & dede-
cui, pecuniarum perniciēs, & omnis per-
ditionis origo. Hæc ad infernale se-
pulchretum portat ira peccatorem,
per quam ut dicit S. Gregorius l. 6. S. Greg.
Moralium. Iustitia derelinquitur, quia
dum perturbatur mens, iudicium sine ra-
tione exasperat, & omne quod furor sug-
gerit, rectum putat. Per quam gratia
amittitur, quia iracundus, qui se ex hu-
mana ratione non temperat, necesse est
ut bestialiter viuat. Per quam mansue-
tudo & lux veritatis amittitur, rumpi-
tur concordia; & Deus contemnitur. Et
hæc habet sororem cum qua fere-
trum defuncti peccatoris ad sepul-
chrum, inferorum gestat, scilicet,
inuidiam. Nam quæ inuidus habe-
re non potest, id alteri cum ira, fu-
rore, & malitia inuidet. Vnde dicitur
Sapientia 6. Cum tabescente in-
uidiā, iter non habeto, quia talis homo
non erit particeps sapientia, quasi di-
ceret scriptura: nihil insipientius est
homine inuido, qui & sibi inuidet,
& alteri mala intentat; vnde dicitur
Ecclesiastici 14. Qui sibi inuidet nihil
est illo nequius, & hæc est redditio mali-
cia eius. Hinc rectè dixit B. Isidorus
de summo bono lib. 3. cap. 25. Li-
uor alieni boni summi punit auctorem,
nam vnde bonum proficit, inde inuidus
contabescit.

Tertius defuncti peccatoris por-
tator est, Auaritia. Nam ut dicitur
1. Corint. 6. Avari regnum Dei non
possidebunt. Pulchrè avarum hominē
descripsit Propheta Ezechielis 8. in-
quiens: Eleuauit ipsum spiritus inter
calum, & terram, & conuersus vidit a-
bominationem, aspexit terram, & ecce
vacua erat. Quasi diceret: Auarus
qui totam cogitat possidere terram,
mare & aëra; vult dominari homi-
nibus, piscibus imperare, volucris
& aquis præesse: est cogitatione sua,
inter calum & terram defixus; sed
cum ad finem vitæ, & mortem con-
uerterit intuitum, videbit abomina-
tionem

Sap. 6.

Ecclesi. 14.

S. Isidor.

1. Cor. 6.

Ezech. 8

Aeliano

tionem: quia nec ille, nec posteritas, nec consanguinei, de eius male partis gaudebunt. Videbit tunc abominacionem suam imminetentem ab Angelis, & Deo: quia terrena celestibus anteposuit. Videbit suos in inferno, ut ille dives, qui pauperem Lazarum noluit subleuare in egestate. Vnde preclare dicit D: Ambrosius lib. 9. super Lucam: *Discant diuites non in facultatibus crimen haberi, sed in his qui uti nesciunt. Nam diuitia ut sunt impedimenta reprobis, ita sunt bonis adiumenta virtutis.* Refert Aelianus lib. 3. cap. 145. quod vir quidam magnae dignitatis, acceperat in Bœtia oraculum, ut caueret sibi à curru, quare ille nec ascendere amplius currum voluit, metu oraculi. Nihilominus tamen currus ei interitum attulit. Nam aliqui dicunt, quod Pausanias qui eum occidit, habuerit currum ex ebore capulo gladij insertum: alij verò autumant, quod lacui, ad quem occisus erat, nomen esset currus, certè non aberraret, quisquis currum infelicem auaritiā diceret. Voluit enim hæc suis rotis, & inter milites, & in campo, & in terra, & in mari, & prorsus ubique, sed certum oraculum accipiat homo, quia si ab hoc auaritiæ curru sibi non cauerit, in abyssum poenarum citò præcipitabitur. *Quia avari regnum Dei non possidebunt,* inquit Apostolus. Nam in vnica rota currus iste voluitur, ideoq; semper infoueam & casum declinat, scilicet in accidia, quæ facit à bono resilire hominem. Nam accidia vel tedium, est homini causa impatientiæ, & carnalis desiderij, est causa multiplicis mendacij, ideoq; hominem Deo & sibi inutilem facit, ut dicitur Matthæi 21. *Inutile seruum eijcite in tenebras exteriores.*

Matt. 21

Psalm. 68.

Quartus defuncti peccatoris portator est, Luxuria: à qua Dauid eripi postulauit à domino Psalmi 68. *Eripe me de luto, ut non infigar, sed mirabile est; nam enim si in luto fuit, iuxta erat, quomodo igitur oratione infigeretur, quoniam prius ante-*

quam in luto esset, orare debuit, ne in illud laberetur: sed lutum hoc, scilicet peccatorum & luxuriā denotabat. Et quia potest aliquis magis & minus in peccatis demergi, ideo sapienter orauit Propheta, de luto peccatorum eripi, quorum grauedine in profundum deieciatur. dixit enim: *infixus sum in limo profundi, & non est substantia.* Quasi diceret: cui omnipotenti vnus presidio opus est diuina misericordia, ut me subleues, ne in tantum profundum deueniam, ubi vitam & substantiam amittere possem; siquidem pro luxuria, non aliò; quam in infernum deputatur homo. Coram Alphonso Rege Aragoniæ accusatus erat quondam nobilis, quod ingena Patrimonium per luxum, & libidinem absorpsisset, nec modicam insuper contraxisset vim æris alieni, pro quo interuenientibus quibusdā, ne saltem pro debitis in corpore poenas lueret. Respondit Alphonsus; si tantam pecuniæ summam, vel in sui regis obsequium. Vel in patriæ necessitatem, vel in propinquorum subleuationem erogasset, parerem postulatis; sed quoniam tantas opes impendit corpori, par est ut corpore quoq; luat. Quod rectum eius iudicium probauit, posteritas; quanto magis erit rectum Dei iudiciū, dum luxuriosum, qui totus, non solum corpore, sed etiam animo, libidini & voluptatibus deditus fuit, æternis cruciatibus adiudicabit. Sed & Sororei suam habet, quæ defunctum ad infernum portare iuuat, scilicet; gulam: cui nihil in orbe sufficere potest. Vnde gulosus ille Philologus, ut refert Aristoteles in Eticis, à dijs ardentè postulabat, ut collum sibi longius Ciconiæ collo concederent; sic enim sperabat, ciborum & alimentorum sibi largiorem fore delectationem. Sed aberrauit profecto, quia nec tot carnibus & fructibus terra, non maria & flumina tot piscibus, non aër tot volucribus eriam tam exiguo spatio, quale occupat in homine gula gustus, satisfacere

Philologus
nisi gulositas.

re potest. Ideoq; huic vitio grauissimas Deus sacris legibus sancit prænas. Deuteronomij enim 20. dicitur. *Filius vester si commensationibus vacat, & Luxuria atq; conuiujs, lapidibus obruet eum populus.* Terribile sane decretum, sed grauius adhuc opponitur, Job 20. *Panis eius in utero vertetur in fel aspidum intrinsecum.* Quasi dicere veller; Homo auarus, cuius Deus venter est, cui ut placeat & inseruiat, nihil non tentat, noctes discit illius obsequio impendit, qui ventri tanquam Deo addictus & macipatus, tot offert sacrificia, quoraves in aëre, pisces in mari, animalia in terris vitā priuat, ut suam delitiosè sustentet; cui tot immolat victimas, quot lauta conuiuia, & splendida epularum accubationes ab ipso exstruuntur, iste punietur & in corpore & in anima. Ut qui se gustu terrenorum oblectat, cruciatibus & amaritudine repleatur; sed ex hodierno defuncto, certum quoq; oraculum sumat mortis, in exiguum duratura vitæ. Cadunt enim omnia terrena, & hominem illis strictum suffocari necesse est. Neq; tamen mors, terrore debet fidelium animos, quia & alterum indubitatum oraculum nobis hodiernus proponit defunctus, scilicet; futuræ resurrectionis, dicente scriptura: *& si quis mortuum fuerit, uiuet in æternum:* ac si diceret; non tantum de morte corporali, sed etiam de morte animi, potest surgere homo ad vitam gratiæ. Nam ad hoc vtrumq; nos vocat hodie Christus: *Adolescens tibi dico surge.* Et Lucæ 7. *quomodo homo de morte peccati surgere poterit, cum per illud Dei inimicus constituatur? non aliter, nisi per contactum diuinæ gratiæ misericordiæq; omnipotentis. Prius enim Christus Dominus loculum tetigit, antequam hodiernum adolescentem ad vitam reuocauit; prius & cor hominis per gratiam tangere debet, antequam illum ad vitam animæ reducat.*

Tertull.

Refert Tertullianus moris fuisse Antiquis apud Romanos, ut cum eo-

rum Imperatores coronabantur, publicum carcerem ingrederentur, quadam togā aut veste talari induti, quam quotquot vincti erant, illam tangentes, liberi fiebant. Certè præsens ac mortalis hæc vita, hæc caduca vita nostra, nihil aliud est, quam molestum ergastulum, ac fastidiosus carcer, à quo erui postulabat Dauid Psalmi 141. *Educ de custodia animam meam.* aha autem versio habet: *educ de carcere.* Carcer molestus est catena peccatorum, quia tamen summus ille Imperator Christus Iesus, humanæ carnis togā indutus, huius carceris seculi ingressus est. ad hanc eius togam confugiat oportet, quisquis grauatur peccatis, ille enim solus de hoc tenebrarum carcere, defunctum in gratia, hominem, educere & resuscitare potest. Non igitur mortem timet, qui ad hanc vitam fontem confugit: non mortis tenebras horret, qui lumen ad reuelacionem gentium sollicitè querit; nō mortis noctem formidat, qui lucernam mundi toto corde prehendere vult; sed illi tantummodò mors aspera, & truculenta videtur, qui peccatorum funibus in animo constrictus ab illis resolui non curat, qui crassissima flagitiorum caligine oppressus, conscientia, serenitate non procurat, qui in nocte sceleris viuens, diem æternitatis minime cogitat.

Sed ad hoc, ut ad spem vitæ æternæ à peccatis resuscitemur, quatuor necessaria sunt. Primum, ut clementissimus Iesus accedat, & loculum emortuæ conscientia necessarii tangat. Nam si ille solus spiraculum vitæ dedit homini; & per unionem animæ, viuum corpus constituit; sic planè ille solum ius sibi reueruatum habet, ut spiraculum gratiæ, quo anima peccatoris destituitur, per unionem sui ipsius, cum homine iustificato, resuscitet. Mirantur Doctores quid causæ sit, quod cum beata Virgo appropinquaret ad Elizabeth, protinus exultauit infans in utero eius; & rationem dant, quia tunc sanctissima Dei genitrix, vitam omnium

Psalm. 141

Cur ad præsentiam virginis exultauit infans in utero Elizabeth

omnium vluentium, in vtero suo portabat. Quod si vita ipsa Christus, pro peccatis totius mundi, Crucifixus, feliciter obuiauerit morti peccatorum nostrorum, nonne subito expergefata, de somno delicti, mens peccantis exultabit? Nonne mors contremiscet, & gratia diuina quâ iusti viuimus, & sancti sumus, ad vocem vitæ, redibit ad hominem per Pœnitentiam euigilantem? Hoc oraculum Enigmaticè edixit Prophetæ Isaiæ. 8. *Voca inquit nomen eius, accelera, & festina.* Quasi diceret; peccatis obrutus es homo, voca supplex orando Deum, ut appropinquet celerius tibi, qui in maiora in dies & enormia prolaberis scelera. Voca ut acceleret & saluet te mergentem in profundo inferi, ne fias præda alterius in æuum. Nisi enim ille accelerauerit, & manum porrexerit periclitanti, non erit salua omnis caro sine ope redemptionis. Ut præclare dicit Diuus Bernardus in epistola. *Nemo hominum nouit, nec noscere potest ad plenum, quid boni ad gratiam, quid congruentia ad sapientiam, quid decoris ad gloriam, quid commodi ad salutem, penes seipsum contineat, huius venerandi mysterij, scilicet humana redemptionis altitudo inscrutabili.*

Alterum, ut homo de morte peccati, in vitam gratiæ surgat, requiritur, ut hi stent, qui defunctum portant in feretro ad sepulchrum: Nam dicit Euangelium. *Accessit, & tetigit loculum, hi autem qui portabant, sieturunt.* Feretrum certe in quo effertur quotidie ad sepulchrum, est obdurata conscientia, qui verò sepeliendum hominem portant, sunt vel immunda desideria, vel blandimenta rerum terrenarum. Ut ingeniose explicauit Ambrosius. *In feretro*

broliis. inquit *sacemus exanimet, cum vel ignis immodica cupiditatis exaustuat. Vel frigidus humor exundat, & pigra corporis Latitudine vigor hebetatur animorum.* Non igitur satis est, ut Christus conscientiam hominis per gratiam tangat, sed insuper requiritur, ut stent portatores feretri, hoc est; ut omnis

ambitio, Luxuria, cupiditas, & auaritia, procul abscedant à nobis. Mirantur multi, quod Isaac Patriarcha moribundus, cum optimè ex voce nosset, Jacob filium suum non esse Esau, tamen illum vocauit Gen. 27. *Accede ad me fili mi ut tangam te.* Sed non mirum quia odor vestimentorum eum ad hoc traxit: *Vox quidem inquit iacob, sed odor vestimentorum filij primogeniti.* Quærite Catholici quid aliud potest allucere Christum, ut efficaci sua vocatione vocet peccatorem ad contritum, sola certe fragrantia vestimentorum, hoc est; bonorum operum renouatio, acceleratio pœnitentiæ, virtutis studium, ardor reconciliationis; hic est odor, qui nos primogenitos Christo ostendit, licet vox nostra degeneres & peccatores exprimat. Proinde dum inueterata vitia ex animis nostris euellere incipimus, & ad amissum pignus gratiæ redire, tunc primum nos Christus, non tantum tangit; sed etiam benedicit, & sanctificat.

Tertium requisitum ad resurrectionem peccatoris est, Dei imperium: si enim ad verbum domini omnia facta sunt, quomodo & ipse peccator, ad vocem Saluatoris intus sibi clamantem non surget ad vitæ emendationem? cum diuina potestas sit irrefragabilis. Vnde præclare D. Augustinus, de immolatione agni Paschalis, hoc Dei imperium expressit. *Nunc inquit vocat nos dominus: venite vniuersa familia hominum, qui estis commixti delictis, & remissionem accipite peccatorum.* Etenim sum vere remissio, ego pascha salutis, ego agnus, qui pro vobis sum iugulatus, ego vestra redemptio, ego vita, ego vestra sum salus, ego vestra resurrectio, ego resuscitabo per deitatem meam. Quartum tandem requisitum ad resurrectionem peccatoris est, ut se defunctus erigat & loquatur, tunc enim cum peccator vera compunctione tactus, se ad Dei deprecationem erigit, cum loqui contrito corde, & ore incipit; *Peccavi Domine, sed tu parce seruo tuo.* Signum est resurrectionis indubitatum.

rum, quia Deus gratiam nemini denegat, sollicitè eam querenti; sed protinus occurrit, & quod in homine deesse vider, id suâ omnipotentia supplet.

Habetis proinde auditores, defunctum adolescentem, quid hic? arbor inuersa, & morte euulsa, sed fatidica simul, & duplex oraculum, mundo inclamans, mortalitatis, scilicet & resurrectionis. Cum igitur annus, mensis hora, dies, sit incerta vestra mortis, metu oraculi prospici-

Acite, ne vos imparatos Lethum inuadat. Et si quibus iam venenum peccati propinauit infernus, alterum resurrectionis oraculum vos confortet, ut efficax antidotum in Christo Iesu querere velitis, ut cum defuncto adolescente hodie, no, ex ore & faucibus mortis æternæ erepti, audite mereamini, surgite & reflorescite in gloriam æternitatis. Amen.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Cum intraret Iesus in domum cuiusdam Principis Pharisæorum sabbato manducare Panem. *Lucæ 14*

Ecclesia sancta est domus Principis, sanguine, & cruce Christi adornata, in qua panes doctrina spiritualis ad manducandum proponit.

Ternus Dei filius, qui vile stabulum suæ incunabula, voluit esse infantia: abiectum præsepe fano stratum, Regij capitis puluinar; qui pro comitatu, iumenta; pro delicatis ferculis, austera ieiunia; pro dulci potu, aquam simplicem; pro splendido vestium apparatu, tunicam inconsutilem elegerat: ad magnatum tandem diuertit commercia hodiè. Ingreditur domum Principis, & ab exiguis pauperum casis, ad augusta Regum Palatia sese transfert. Nec mirum? sat paupertati, sat inopie, & labori concessum iam est. Ita enim sibi maiestas incarnatæ sapientiæ complacuerat in paupertate, ut & nasci, & mori in illa voluerit; nec alios; quam pauperes in sui consortium admiserit, iuxta illud Leuitici 21. *Inhabitabo inquit in illis & inambulabo inter eos.* & 2. Corinth. 6. num. 16. quasi Christus pauperum animis, ita se includat, ut nulla tui parte superfluitus videatur. Quod expendens S. Ambrosius, Serm. 8. in Psal. 118. *Quid ait magnificentiis hospite calesti? Quid beatius possessione diuina? Alij queruntur de sui rursus angustijs, in te Deo est ampla possessio, in quo deambulare se dixit laxa spatia habitations inueniens, qui terram includit manu.* Soli pauperes ad hanc prærogatiuam sublimati fuerunt, ut essent possessio Dei, tam actiue, hoc est; quod Deum possiderent; quam Passiue, quod vicissim à Deo possiderentur. Vnde de solis Leuitis, qui pauperem ducebant vitam, illud ad Aaronem prouult Deus num. 18. n. 20. *Ego pars & hereditas tua in medio Israël.* in quem locum scribens D. Ambrosius, supra Psal. 118. *Negatur inquit huius terrena possessio, ut ipsi dum sacularem sibi non vindicant portionem, fiant celestis posses-*

S. Ambrosius.

Num 18

S. Ambrosius.

Leuit. 21

Cur soli possessio: vel hoc solum nouerint posside-
re, fidei & deuotionis obsequium, multo
paupere, quam qui possessionum suarum,
ditiores; quam qui possessionum suarum,
nata ampla diffundunt. Quare autem
follio Christi, & non diuites, pon diuites, aut mundi potentes; sed
oaueres & ignobiles suam posselli-
pnem vocauerit Deus, ut ipse palam
protestatus est per Apostolum. Glo-
riabor in infirmitatibus meis, hoc est;

sunt aliud labentium dignitatum insula,
nisi pulvis? Nam eam quam blandiendo
sordidant, a veris splendoribus mentem
cacant. Et quid diuitia pratercunt &
transitoria facultates, nisi stercore. Qua
sancta anima in contemptu vilitatis ha-
bent. non in appetitu desiderij. Igi-
tur perpendamus cuiusnam Prin-
cipis hodie domum Christus in-
greditur.

Contra doctrinam Dei videtur
egisse Christus Dominus die hodie-
na, cum domum principis ingredi-
tur, quoniam viris perfectis, quorum
caput est Christus, i. lud consilium

proposuit Deus Ecclesiastar 7. Meli-
us est ire ad domum luctus, quam ad do-
mum conuiuij, quia in domo conuiuij,
facilis in virtutibus ruina, in domo
vero luctus, gradus ad Dei amicitia-
am. quod luculenter testatus est Ia-
cob Patriarcha. Euocatus ille a filio

suo Iosepho in Aegyptum, quamuis
incredibilius videndi desiderio te-
neretur; nihilominus pauens ac ti-
mens in medio itinere harebat, &
resistebat, adeo, ut opus fuerit eum
ab ipso Deo his vocibus compellari.

Iacob, Iacob, ego sum fortissimus Deum
Patris tui, noli timere, descende in Aegy-
ptum. Genesi 46. num. 2. & 3. quasi
diceret. Quid times o Iacob, ad pa-
cem mitteris, non ad bellum: inter
amicos incedis, non inter hostes: a
filio tuo euocaris, non a tyranno.

Quid autem in illo itinere timuerit
Iacob, variæ hic doctorum sententiæ.
Rupertus existimat, quod timuerit
difficilem in patriam regressum: Ve-
rum nonne sciebat optime, filium
suum esse totius Aegypti proregem,
qui posset sufficientem patri daro
comitatum? ut secure in patriam re-
duceretur. Caietanus autem censet

timuisse Iacobum, corruptissimos
mores Aegyptiorum, ne forré gens
sua illis inficeretur, & proinde a Deo
in poenam tanti sceleris deleteretur;
facile enim homo praua consuetu-
dine corrumpitur. In eandem sen-
tentiam conspirat. Iosephus lib. 2.
Antiquitatum, cap. 7. qui dicit: ti-
muisset Iacobum, nimiam Aegypti fe-
licitatem

Ecclesi-
asta xi.

Gen. 46.

Rupertus

Caiet.

Iosephus

licitatem, quæ si eius filijs atq; ami-
cis blandiretur, periculum esset, ne
omnes Hebræi patrias ac diuinas le-
ges obliuiscerentur. Et reuera opti-
mè censuit Iacobus, certissimam
bonorum morum corruptricem esse
felicitatem. Si ergo in domibus ma-
gnatum, vbi crebra iucunditas, de-
licatissima viuendi ratio, opulencia
summa, mores deprauati, quomodo
Christus in domum Principis intra-
uit? forsan, ut sua præsentia, facili-
us dissolutam luxuriosè viuentium
maistiam cōderet: præsentem enim
domino, & indomitus hominis affe-
ctus facile frænatur. Intrauit Chri-
stus in domum Principis, ut etiam
bonos inter peruersos protegeret,
& pauperes a crudeli dominorum
tyrannide defenderet. Non est enim
difficile Deo, ut etiam illo præsentem
musca Leonem terreat. Sic quon-
dam Deus bellicos Saulis apparatus,
& conatus, ad vnum Dauidem pro-
fugum & inopem capiendum, facile
eludit, ut testatur ipsemet Psalmo 56.
num. 3. Clamabo inquit, ad Deum al-
tissimum, qui benefecit mihi. Chalda-
us verò transfert. Ad Deum, qui ac-
cessit araneam, ut conficeret in ore
speluncæ telam propter me. Quasi sic
interprete: ut Dauid fugiens Sau-
lem, in speluncam se abderet, cuius
aditum subitis aranearum telis, ita
Deus prætexuit, ut Saul nullum ibi
latibulum suspicatus, irritus prætere-
rit. Quemadmodum in lege quon-
dam gratiæ Martyrem Felicem in an-
gusto loco latitantem, aranearum te-
la, diuinitus expenta, ab insequen-
tibus hostibus occultauit.

Et aëreo cessit vis ferrea filo.
ut eleganter cecinit, D. Paulinus in
tomo 2. Bibliothecæ carmine de de-
cem natalibus sancti Felicis Martyris
Vbi postquam totum hoc miracu-
lum descripsit, concludit.

Sic vbi Christus adest nobis & ara-
nea muro est, (ranca fiet.
At cui Christus abest, & murus a-
Optimum igitur remedium est, &
ad bonos in prauorum cōsortio pro-
tegendos, & ad potentum insolentiam

frænandam Christi præsentia,
& gratiæ eius sanctæ communicatio,
ut docet S. Chrysostomus: hom. 46. in Ge-
nesi. Maxima inquit securitas & inextin-
guibili murum est gratia Dei, videamus
quomodo Dauid de loco in locum transiens,
& quasi erraticus vagans, manu superna
munitus fuerit: Saul autem cum esset in
medijs Ciuitatibus, & tantū secū duceres
exercitū: & satellites habens & armige-
ros, quotidie timebat, & tremebat inimi-
corum insidias. 1. Reg. 18. num. 12.
& 29. Et ille quidem qui solus erat, non
indigebat humano presidio: hic verò co-
ronatus & purpurâ indutus, illius auxilio
indigebat: & Regi opus erant Pastorum
opera, & diademate redimite, privati
adiumentis. Atq; vtiq; ad hunc Chri-
sti ingressum in domum Principis,
Magnatum aulae salubrius agant.

Sed pro dolor hostes Samaritæ, so-
lo currum sonitu, atque armorum,
eodq; nō vero, sed vano, & eludente
potius aures; quam pulsante terruit
Deus, & dissipauit. 4. Reg. 7. n. 61.
Dominus inquit textus, fontem fecit
audire in Castris Syria, currum &
Cequorum, & exercitum plurimi: surrexe-
runt ergo, & fugerunt in tenebras, & de-
reliquerunt tentoria sua; animas tantum
suas saluas cupientes facere. Nunc ve-
rò hostes suos, qui audacter crimen
læsæ maiestatis illius perpetrant, ne
vero clamore suo, exterrere potest.
Hostes Israëlitis niue & grandine fu-
gauit quondam Deus, Iosue 10. nu-
mero 11. Iudicum 5. num. 20. 1. Re-
gum 7. num. 10. Psalmo. 17. n. 10.
& Iob 38. num. 22. Nunquid ait in-
gressus es thesauros niuæ, aut thesauros

grandinis aspexisti: Qua præparans in
tempus hostis in diem pugna. At nunc
eos, qui contra ipsius nutum teme-
re insurgunt, ne quidem fulgure &
fulmine. quæ sunt duriora iacula,
exterrere valet. Quærunt hic Do-
ctores sancti quid sit causæ, quod,
cum frequenter Deus paruis auxilijs
suum populum protegeret, cur ta-
men Israëliticum imperium, per to-
tum orbem non propagauit. Re-
sponder Rupertus lib 10. de Visio-
ria cap. 25. Quia inquit prophe-
T. Dei

S. Chry-
sostomus:

1. Reg. 18

4. Reg. 7.

Iob 38.

Rupertus

Dei non erat, ut iura sua benedictioni heredes, in ista valle lachrymarum: in isto loco, qui positus est eis ad flendum & esuriendum, & ad sancta paupertatis studium: more gentium dominarentur, ut nulla fieret pressura mundi: sed ut defenderetur gens, unde esset ventura salus mundi. Sed verius dixisset, Deum non propagasse Israelitarum regna, per totum orbem, quia licet praesens inter eos conuersaretur, ad eius tamen praesentiam pauci ad meliorem frugem redire voluerunt, sed pluri contra omne veritatem, resoluti passu nitabantur. Neque tantum plebei homines; sed etiam simplices, quemadmodum Aaron, qui cum optimis legum diuinarum esset conscius, quod Deus prohibuisset idola fabricare Exodi 20. *Non habebis Deos alienos coram me, & non facies tibi sculptile.* Et tamen Aaron qui legem hanc diuinam custodire debuit: eo processerat, ut non tantum permitteret Israelitis, ut vitulum aureum conficerent, sed ipse quoque dicit Sacra Scriptura Exodi 32. n. 3. *Aedificauit altare coram eo, & praconum voce clamauit, dicens: cras solemnitas Domino est.* Vbi Caietan⁹ insaniuisse putat Aaronem: *Insaniuit inquit ipse longe magis quam alij. Nam alij non nisi nomen Elohim, & Elohe, quae sunt nomina communia, tribuerunt idolo: ipse autem incommunicabile & inuisibile nomen Tetragrammaton attribuit, nullo adhuc instigante, & quod manus est, voce publica.* At unde haec insania Aaroni orta est? profecto ex amore rerum temporalium, quas diuinis anteposuit: ex timore enim temporalium, bona diuina non curauit, dum timuit, si haec curaret fore, ut illis priuaretur, Ecce, inquit Caietan⁹, quod ducit ambitio Principatus? scilicet ne ipse de principatu deiceretur, passus est ab eo populo idolum in Deum excitari. Unde quoniam non omnes morigerabantur praesenti, & domos quas inuisenti Christo, digni non erant, ut eorum imperium Christus propagaret. Ex quo loco argumentemini vobiscum, quid est, quod licet Christus Dominus, promiserit

vobis suum Patrocinium. Ege inquit vobiscum sum usque ad consummationem saeculi. cum ex paruis principiis creuisset fecerit regnum Christianum, cur tamen vos tanquam gentem electam, populum sanctum non propagat per totum orbem? sed minuit, & plurima regna, quae iam in possessionem Christianis dederat, barbaris iterum in ditionem tradit, causa est, quia non ducimur praecipis eius, sed abutimur. Deos alienos prohibuit colere Deus? en contra eius veritatem, tot scelerum & dogmata falsa in regno Christiano conuixerunt, quae quoniam veri Dei aequalitate diuidunt, quid aliud faciunt, quam Deos sibi & idola ritu diuino colenda constant. en tot veneficorum Phalanges replent orbem, qui cum demoni stipulata manu seruiant, quid aliud faciunt, quam Deos multiplicent. Ingreditur Christus Principis domum, ut hanc mala de regno suo optimus Princeps proteribat. Sed quid? boni temporalis iactura, praeteritoribus terrorem figit. Ne forte si Princeps, in scelera serius animaduertat, principatu priuetur: Permittunt ergo Principes etiam, pessima in suis regnis, & Deum offensura grauius patrarit, ut tantum secure viuunt, & a subditis qualibuscunque melius habeant. Non ergo crediderim, quod alicuius terreni principis domum Christus fuerit ingressus, quoniam ad eius praesentiam sic oliscitantes, mundi principes, in seruandis Dei mandatis procedunt.

Quid ergo per domum Principis, nisi Ecclesia Sancta designatur, sic illam vocat coelestis Sponsus Canticum 7. *Quam pulchri sunt gressus tui, in calceamentis, filia Sion Principu.* Vbi Ecclesia sancta vocatur, domus Principis, quia ab ipso coelesti Principe Christo Iesus, in cruce pertincta est. Stemma enim Principis huius domui affixum est, scilicet Crux sancta, quam Dominus Iesus portando in humeris, meruit Principatui, imperij semper debet, scilicet Principis tria habere debet, scilicet potestatem, facilitatem ad omne opus praestandum, & generosi-

generositatem: his tribus prerogatiuis adornata est Sancta Ecclesia, tanquam vera aeterni Principis domus. Fuit in illa potestates, quoniam & agrestem atque incultum villanum, in benemoratam aulicam transformat iuxta illud. *Vox domini concutientis desertum.* Psalmo 28. num. 8. Hieronymus autem ad eum Psalmum, & in capite 66. *Isaia, ex Hebraeo transfert, Vox Domini parturire faciens desertum.* Vbi nomine deserti, interprete Hieronymo intelligit Prophetas desertas gentes, in quibus ait nullus succus praedicationis impositus erat ad suscipiendum Verbum Dei; quae nihilominus Euangelica doctrina culta, & syluestribus atque horrentibus dumetis in satiuos, & frugiferos agros redierunt. Vbi videtur propheta comparasse Ecclesiam gentium, cum illa area, in qua Gedeon sumum illud vellus collocauerat, quod madidum fuit in area sicca, & rursum sicca in area madida. Iudicium 6. num. 37. Sed cur non potius cum agro fertili, pingui, ac bene culto? Credo quia area, est omnium quodammodo terrarum vberissima, atque fecundissima, nam est terris aliae aliarum frugum matres sunt, atque enim omnia fert omnia tellus, at vero area, omniū quodammodo mater est; nam omnes fruges quodammodo coporantur, omnes in area exteruntur. Quod D. Ambrosius lib. 1. de Spiritu Sancto in prologo egregie expedit. *Non otiosus inquit Velum non in campo posuit, vel in prata: sed posuit in area. Vbi missis est tritici, eo, quod per fidem domini futura esset Messis facunda virtutum.* Area igitur est Ecclesia tam fecunda, ut ex ea in omnem terram, & in fines orbis terrae innumerarum fruges sanctitatis, & veritatis, atque pulcherrimorum morum distribuuntur. In domo Principis facilitas ad omnia reperiri debet. In Sancta pariter Ecclesia fuit omnimoda facilitas, ad parturiendam fidei prolem, quod clare insinuat Isaia, cap. 66. num. 7. dicens: *Antequam parturiret, peperit, antequam veniret partum eius, peperit mater.*

scilicet quis auduit unquam tale, & qui vidit hunc simile? Nunquid parturiret terra, in die una? aut parietur gens simul, quia parturitis & peperit filia Sion filios suos. Vbi commendat partum sanctae Ecclesiae a felicitate, & breuitate parturiendi, quia ut dicit S. Ambrosius, in exhortatione ad Virgines, *Ecclesia habet filios sine partus dolore.* Et S. Ambrosius, paulo post: *sine aliquo dolore multos filios, & filias solet Ecclesia parturire.* Non quod Ecclesia non doleat, per contritionem, & mortificationem in regeneratione filiorum, sed quod sentiat eum dolorem per internam Spiritus sancti vntionem, sic attemperari ac deliniri, ut non tristari, sed letari videatur, Commendat etiam partum propheta Ecclesiae a fecunditate prolis, quod patuit vel in ipsis Ecclesiae primordiis, cum ad Apostolorum praedicationem semel tria milia Actorum 2. n. 24. & iterum quinque milia Actor. 4. per baptismum regenerata, in spiritualem fidei locum prodierunt. Hinc Ecclesia per Excellentiam dicitur ea, quae habet populos Cantic. 8. num. 11. seu ut est in Hebraeo, *Domini multitudinis*, quod sola propemodum infinita populorum multitudinem complectatur. Hic est ille fecundissimus partus, de quo David Psalmo 86. num. 5. *Homo & Homo natus est in ea.* Vbi illa geminatio, *Homo & Homo*, idem valere, atque multi homines: qui in Ecclesia ex aqua & spiritu quotidie regenerantur, quorum multitudo tanta est, ut a solo Deo numeretur, iuxta illud Psalmi supra citati num. 6. *Dominus narrabit ex Hebraeo autem legitur, recensabit seu numerabit in scripturis populum.* Quasi solus Deus, qui numerat multitudinem stellarum, possit fidelium, qui ad Ecclesiam veniunt multitudinem recensere. Non frustra enim in eodem Psalmo, Prophetam Catalogum credentium, scripturam populorum appellat, quia in illo non vnus populus, sed innumeri continentur, ut docet Regius Vates, Psalmo 21. num. 28. *Conuertentur inquit ad Dominum universi fines terra,*

Exod. 20.

Ibid. 32.

Caietan⁹.

Cant. 7.

Isaia 66.

S. Ambrosius.

Cant. 8.

Psal. 86.

Psal. 21.

terra, & adorabunt in conspectu eius uni-
uersa familia gentium. Vbi obseruat,
S. Augustinus, non diei solum fines
terrae, ne quis haeticorum putaret,
vnam tantum provinciam, quae siue
in Mauritania, siue in Gallia finis
terra, appellatur, ad Dominum con-
uertendam, sed expresse ponit, *Vni-
uersos fines terra, & uniuersas familias
gentium, ne qua in orbe terrarum plaga,
ne qua hominum natio ab hac conuer-
sione excludatur.* Denique addit idem
Psalm. 64. *Vates, Omnes gentes quascunq; fecisti ve-
nient, & adorabunt coram te Domine,
& glorificabunt nomen tuum.* Psalm. 64.
num. 6. quasi diceret: sicut nulla est
gens, quam diuina potentia non con-
diderit, ita nulla potuit esse, quam
diuina fides suo ambitu non ample-
cteretur. Tandem in domo Princi-
pis debet esse generositas. In Sancta
Ecclesia summam agnoscit genero-
sitatem Scriptura Sacra Isaia 66. cum
dicit: *peperit masculum, & paulo post,
peperit Sion filios suos.* Vbi non fo-
minae, sed viri dicuntur Ecclesiae fi-
lij, ut significetur Ecclesia non mol-
les & effeminatos, sed strenuos &
malesculos parturuisse. Talem gignit
prolem Sancta Mater Ecclesia, qua-
lem Deus Pater, cui filij praecipue tri-
buuntur, iuxta illud Gen. 6. num. 2.
Vbi vides Sacram Scripturam, Deo
filios tanquam generosam prolem:
Gen. 6. *Videntes filij Dei filias hominum: ho-
minibus vero filias, tanquam degre-
nerem prolem tribuisse. Quod recte
expendit Philo Hebraeorum libro de
Gigantibus. Qui sunt inquit parum
viriles, fracti, effeminatique, gignunt se-
minas, ut expertes virtutis feracis, ut
plantatores omnium vitiatorum. Qui ve-
ro generosi sunt Parentes, gnaui & stre-
nuu, gignunt viros: quippe qui virtutum,
non deliciarum sint propagatores. Sic in-
gitor Ecclesia viros parit, unde eam
Psalm. 112. Psalmographus, appellat Matrem fi-
liorum latantem Psalm. 112. num. 9.
non filiarum, quasi non tam filias,
quam filios genuisse lataretur. tan-
tam erga filiorum generositatem mira-
tur ipsamet Mater Ecclesia Isaia 49.
Isai 44. num. 21. *Quis inquit genuit mihi istos?**

A ego sterilis & non pariens: & istos qui e-
nascuntur? ego desolata & sola: & isti ubi
erunt? Quasi obseruans omnes filios
mares sibi natos esse, incredibiliter
admiretur, sibi tam debili & infir-
mae, tam robustam ac generosam so-
bolem, masculorum, hoc est virtute
praestantium, processisse: sed non est
mirum tantam generosae prolis fo-
cunditatem, in Ecclesia sancta fieri;
quia in eam tanquam in domum
principis ingressus est Christus, sicut
autem pinguescit terra, cui Sol adest,
& cui abest, sterilefcit; ita Ecclesia
Christo praesente florere debet, quo
absente iudaeorum aruit Synagoga;
quamuis non tam sol Synagoga; quam
Synagoga soli defuit: iuxta illud Je-
remia 15. num. 9. *Defecit anima eius,* Hier. 15.
occidit es sol, cum adhuc esset dies Quid
est hoc? Quomodo sol occidere po-
tuit Synagoga, die adhuc lucente?
ea scilicet ratione? Quia cum Chri-
stus Dominus esset lux vera, quae il-
luminat omnem hominem venien-
tem in hunc mundum, seu quae apta
esset illuminare. Synagoga suis se
peccatis; tamquam densissimis nubi-
bus sic obtexit, & obduxit, ut perpe-
tuis circumfusa tenebris remanse-
rit, teste Iobo cap. 3. num. 14. *Per di-
em incurrunt tenebrae, & quasi in nocte
sic palpauit in meridie.* Quem locum
Rabanus in caput Ieremiae supra ci-
tatum, exponit de iudaeis. *Per diem*
inquit *tenebrae incurrunt, quia in ipsa
veritate praesentia errore cecati sunt.* Et
peulo post, *Persecutores inquit redem-
ptoris nostri, dum diuina virtutis miracu-
la cernerent, & tamen de eius diuinitate
dubitauerunt in die tenebrae passi, quia vi-
sum in luce perdididerunt.* Unde Prophe-
ta prauidens Christum Dominum,
in medijs iudaeorum tenebris, quo-
dammodo oberrantem, & quod se ver-
teret, ut ita loquar, nescientem, ad-
mirandus exclamat, *Custos quid de* Isai 49.
nocte, custos quid de nocte Isai 49. nu-
mero 11. Quod exponi potest vel de
Celeritate Christi Domini, ad suc-
currendum humano generi, quasi
interrogaret Propheta: *Cur tam ma-
tutinus & antelucanum ad custodiendum
genus*

genus humanum euigilasti? Vel de hu-
militate Christi Domini: quae voluit
peccatoribus similis videri, & inter
iniquos reputari: quasi diceret Pro-
pheta. *Cur obsecro Christe Iesu fons om-
nis sanctitatis, cum sis splendor gloria, sub
nube peccati, & carne peccatrice, quo-
dammodo inumbratus, & obscuratus ap-
parere voluisti?* Vell certe tandem po-
test exponi locus iste de caeca iudaeo-
rum infelicitate, quam veluti obscu-
ratissimam noctem eorum cordibus
incubantem, ne ipse quidem diuinus
sol in mundo exortus dissipauit. Sic
exponit Rabanus citatus, *De nocte,*
inquit *custos venit, quia humani generis
protector, & manifestus in carne apparuit
& tamen hunc pressa perfidia sua tene-
bris iudaeae, minime agnouit.* Nox igitur
erat in Synagoga, licet Christus
adesset praesens, quia peccati nubes
radios diuini solis non patiebatur:
sed in Ecclesia sancta dies effulset,
dum pro peccatis eius filiorum Chri-
stus pateretur. Et nube enim discussa
purum aera reddit Phaebus, & Chri-
sto pariter mortem perferente, gra-
tum salutis lumen effulsi debuit.
Unde bene respondit ipsemet Deus,
ad illam interrogationem. *Custos*
quid de nocte, ibidem num. 12. *Di-
xit custos, venit mane & nox.* Vbi ut
Rabanus citatus obseruat, mane &
noctem non sine mysterio coniunxit.
Rabanus. *Quia inquit per eius praesentiam & no-
ua lux mundo inclauit, & tamen in cor-
de infidelium vetusta infidelitas remanse-
re.* Haec est domus Principis, quam ho-
die ingreditur Christus, scilicet Ec-
clesia sancta. Domus haec cum sit
aula regis Regis, circumdata est omni
varietate, id est; Sacramentis sanctis,
aut diuersitate statuum. Sacerdotum
coniugatorum, virginum, viduarum
Eremitarum, Doctorum, Praedicato-
rum. Sed audiamus, ut quid in hanc
domum ingressus est Christus? Re-
spondet sacrum Euangelium, *mandu-
care panem sabbato.* Ergone ita fame-
licus fuit Christus, ut pane indigeret,
ad refectorem suarum virium? ab-
sit: Deus enim verus erat, proinde
etiam potuit suam humanitatem abli-
gi cibo, sola intime praesente diuinitate
sustentare: quis ergo panis iste fuit
quem manducare volebat Christus?
in sensu literalis Doctores sancti
accipiunt verum panem tempora-
lem, quo vescimur, quem Chri-
stus Dominus Sabbatho in domo
Principis manducare voluit, ut ab-
stinentiam & frugalitatem nobis
commendaret: si enim Christus in
domo Principis non, exquisitissimas
dapes, non praestantia feralia, sed so-
lum panem manducasse narratur,
quid innuere voluit, nisi ut omnem
luxum a nobis propulsaret, ne plus
stomacho; quam animae tribuamus.
Ita exponit Eusebius Emislenus. *In eo* Eusebius
inquit quoddam panem manducandum in Emislenus:
domum Principis Phariseorum Dominum
*intraesse Euangelista scribit, cum solu ne-
cessarijs contentum, & non delitiosis ci-
bus, inhiasse ostendit, praesertim cum neq;
in ipsius principis domo, aliud manducasse
dicatur.* Disce ergo o homo, quomo-
do paucis contentus esse debeas, ne
tibi ad luxum tua seruiat opulentia.
Verum sicut per domum Principis,
non hic vidimus significari domum
alicuius terreni magnatis, sed mysti-
ce Ecclesiam sanctam designari; eri-
am panem hic non literaliter. Sed
mystice accipere debemus. Credi-
derim proinde panem hunc esse ipsam
doctrinam coelestem, quam Christus
potissimum in domo Ecclesiae, sanctae
voluit manducare, hoc est ita eluci-
dare, ut licet abstrusissima esset a
sensibus humanis; omnibus tamen
fieret manifesta. Ita expresse censet
S. Ambrosius, lib. 6. in Lucam cap. 6.
*Hic panis inquit quem frangit Iesus, mys- S. Am-
ticum quidem Dei verbum est, & sermo* brosius.
de Christo, qui cum diuiditur, augetur.
*De paucis enim sermonibus omnibus po-
pulus redundantem alimentam ministravit.*
Dedit sermones nobis velut panes:
qui cum in nostro libantur ore, ge-
minantur, visibiliter quoque panis iste
incredibili ratione dum frangitur,
dum diuiditur, dum editur, sine vi-
la dispendij comprehensione cumu-
latur. Edetibus populis crescunt suis
fragmenta dispendijs, & de quinque
panibus

panibus maiores reliquias, quā summa est, colliguntur. Hunc panem in Ecclesiam sanctam venit Christus manducare die Sabbathi: hoc est; die festo; diuino cultui dicato, ut omnes Ecclesie filios ad eiusdem panis gustationem alliciat, ut saltem hic dies specialiter Deo consecratus, sit ita felix, ut non operibus seruilibus, sed diuinis laudibus & sacris eloquijs impendatur, ut hoc pane ita solidus fiat homo, ut amplius ad mundi vanitatem non redeat, semel Deo affixus. Verum frustra: quia homo

ex omnibus creaturis maximè mutabilis & inconstans, adeo ut in hoc vniuerso, nihil homine mutabilius videatur esse. Mouentur quidem cæli, sed proprium locum nunquā deserunt. Mutatur luna, sed à cælo in quo est, nūquā discedit, Mare nūquam quiescit, sed limites à Deo sibi præfixos, nunquā transiit. Animalia quamuis diuersimodè mutantur, naturales tamen propensiones, & instinctus semper firmos & stabiles conseruant, solus homo, omnia hæc mutabilitate superat, mutabilior est cælis, siquidē à proprio centro, quod Deus est, sæpè discedit. Mutabilior est Lunā, quæ non ita facile rubescit, ac nigrescit; ac homo à rubore charitatis ad peccati nigredinē se transfert. Mutabilior est tempestuoso mari, cum legis terminos diuinarumq; sanctionum limites non semel transgrediatur, spectans autem Deus tantam hominis mutabilitatem, panem cum homine manducare vult, ut saltem illum hoc facto penes se facilius retineat.

Domum ergo Principis vobis ostendi Ecclesiam sanctam, quæ meritò domus principis dici meretur, quoniam & sanguine Christi velut purpurā regis, & cruce velut stemmate gentilitio adornata est, ostendi panem designare doctrinam salutis, & verbum Dei. Igitur si vos tenet desiderium cum Christo regnandi, in hac domo principis manducate sæpius cum illo panes scientiæ spiritualis, ut postmodum & panem beatitudinis, in aula cæli cum illo suauis degustetis, AMEN.

E A D E M DOMINICA

CONCIO SECUNDA.

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. *Luc. 14.*

Gloriam æternam desiderare laudabile est, sed vituperabile temporalem ambire.

Virtutem generoso passu sequitur honor, vitium verò contemptus & ignominia. Auditor. Etenim nō tam celeriter in vasto maris ambitu, procellosis agitata turbinibus, in portum declinat; quā virtus in honoris ornamenta: non adeo in splendenti syderum circulo, per signa Zodiaci currit desideratus. Ille mundi oculus, ad supremum solstitij gradum; quā vera virtus ad debitorum brauium gloriæ. Non sic irretitor sole prolespectans oculo aquila, pernici volatu in excelsa montium, & Libani cacumina tendit: quā ardua virtus in emeriti fastigia honoris aspirat; Quoties non inficior, virtutem multo feliciorē esse illā Iasonis nauis, quæ vellus aureum Colchis sustulit. quia hæc nullis obnoxia procellis, ex ipso æterni patris sinu disluentem beatitudinis gloriam homini confert. Non reculo virtutem sole fulgentiorem esse, multoq; potentiorē, quia illam nullus vnquam in suo cursu reuocabilem Iosue retardare potest, ne ad maiora, semper perfectionum curricula tendat. Fateor virtutem aquilā celeriorē esse: quia illam ipsemet honor suis alis, non modo ad excelsa fastigia; verum etiam ad illam ipsam, quā nihil melius, effert immortalitatis felicitatem; Hinc Peloponæ templum magno sumptu virtuti dedicatum erat, in quo aurea statua, mundum sinistra manu tenebat, repositis in eo regum diadematis, sceptris, & clauis imperatorum, cæ-

Virtutis
quanta
præstā-
tia.

Templū
virtuti
dicatū.

terisq; amplissimis gloriæ insignijs; A dextra verò tenebat auream statua-
am ex purissima Crystallo, summo
artificio sculptam, atque zona aurea
præcinctam, in qua fuluo purissimo
fusa literæ conspiciebantur, *Tibi vni
& soli*, quasi palam faciendo, illa ma-
gnifica insignia soli tantummodò
virtuti deberi. Hinc plerisq; morta-
lium legimus, tanti æstimasse hono-
rem, ut ne vel minimam eius iactu-
ram subirent, mortem sibi consciue-
rint; satius sibi vitam eripi, quā fa-
mam maculari iudicantes; testatur.
quæ Plutarchus non tam doluisse Al-
cibiadem exilium, rei familiaris de-
uastationem, immò & vulnera sibi in-
flucta; quā contumeliotum Themis-
thoclis verbis; quod aduersus illum
protulerat. Honoris siquidem appe-
titus, tam altis in hominum animis
egit radices, ut somniata inimicorū
trophæa, non secus, ac si vera essent,
vehementem dolorem ingerere so-
leant, ut Themistocli accidit dicenti,
Miltiadis trophæa me excitant, & in
somnia quietem capere non sinunt.
Hoc ipsum & fratribus Ioseph acci-
disse sacra Genesios historia com-
memorat, qui eam tantum ob cau-
sam Iosepho indignati erant, quod
somniaisse referret, se à stellis, sole, &
luna, adorari. Si igitur appetitus ho-
noris ab ipsa natura est insitus pe-
storibus mortalium. Si vnicum vir-
tutis præmium est honor, quomodò
Christus in hodierno Euangelio, iu-
bet homines, ut in conuiujs nouissi-
mū occupent locum, *Et tunc inquit
erit tibi gloria coram simul discumben-
tibus.* Siquidem humiliare se ultra
statum & conditionem suam, sit te-
meritatis & imprudentiæ signum.
Discutiemus igitur in hodierna Con-
cione; quomodò ambire gloriam sit
laudabile, & virtutis opus; quomo-
dò verò vitij opus, est ignominiosum.
Appetitus honoris esse natura-
lem mortalibus, nemo vsquā infi-
ciabitur, cum nihil magis ad ardua
quæque obeunda alliciat hominem;
quā honoris cupido; sed duobus
potissimum gradibus thronum eius

Mori
præstat
quā in
honore
pericli-
tari.

Luc. 14.

conscendunt homines, scilicet ambi-
tione & magnanimitate. Ambitione,
dum nihil aliud cogitant, quā ut
altiùs semper in dignitatibus pro-
moueantur, dicente Propheta Psal-
mo 73. *Superbia eorum ascendit semper.* Quod cum aliter obtinere ne-
queant, seipso subiciunt, humiliant
etiam vilissimis obsequijs, sed cor-
pore tantum; mens enim illorum,
procul à veritate aliena est. Vnde
dicit D. Ambrosius lib. 4. in Lucam.
*Tales qui ambitione honorem querunt,
sunt se esse omnium seruos, & ut do-
minentur alijs, prius seruiunt, curantur
obsequio, ut honore donentur, & diu vo-
lunt esse sublimiores, sunt remissiores.*
Hinc D. Cyprianus Epistola ad Do-
natum, idem de ambiente honores,
quod de splendide vestito iudicium
fert, inquiens: *Qui amictu clariore sul-
gere vult, quantus illum sordibus emet,
ut fulgeat; illi quod debuit, retinet, huic
quod suum est, eripit. Vnum decipit, al-
terum fallit; ut hisce possim medijs sul-
gorem vestium sibi comparet.* Præten-
dit aliquis dignitatum spenderem,
curules senatorū conscendere vult,
in Rempublicam literatorum adscri-
bi postulat, cum optimè noiscat, id
sine magnis expensis, donis, mune-
ribus, atq; largitionibus varijs fieri
non posse, prius sollicitè & auarè
sumptus ad id necessarios congregat,
pauperes proprijs bonis spoliatur, atq;
ficta humilitate, quod ex virtute ha-
bere non potest, assequitur. Quem-
admodum de Ottone Imperatore,
scribit Tacitus lib. 1. Annalium. *Ex-
tendebat inquit Otto manus ad populum
supplicando illi, tanquam dijs osculabatur
manus plebis, adorabat viles seruos; in-
clinabat se omnibus, humilitatem in ver-
bis & gestis profitobatur.* Et quæ tantæ
subiectionis causa: *Pro Dominatione*
inquit Tacitus, ut gratiā plebis ad im-
perij dignitatem ascenderet. Et quo-
tusquisque est his temporibus, qui
hoc ambitionis gradu honorari non
querit. Antea virtuti dabantur præ-
mia; nunc verò soli deferuntur adu-
lacioni; antea scientiæ confere-
bantur dignitates; nunc verò hypo-
crisis

Psal. 73.

S. Amb.

S. Cyp.

Tacitus.

eritis magis premiatur. antea spe-
 ctabatur dignitas personarum, & præ-
 stantissimarum quarumvis perfectio-
 num, nunc sola circūspicitur externa
 adoratio, & auri obligatio, cui omnia
 in mundo parere coguntur. Quod
 Eccl. 2. pulcherrimè tetigit sapiens Ecclesi. 2.
*Dones accipiant osculantur manibus dau-
 tid, & in promissionibus humiliant vocem
 suam.* Sed gradus hic ambitionis est,
 & tali motu querere gloriam vicij
 opus censetur. Laudabile quidem est
 humiliter se ad onera supportanda,
 & dignitates appetere: ut tanto com-
 modius in laudem Dei possis labo-
 rare; virtutis & magnanimitatis in-
 diciū est; sed humiliare se, ut tan-
 tum per fictam humilitatem, pri-
 mos accubitus occupes, summè virtu-
 perabile. Vnde dicit Saluator in ho-
 Luc. 14. dieño Evangelio, *recumbe in nouissi-
 mo loco, ut qui te inuitauit dicat tibi,
 amice ascende superius.* Quasi dixerit,
 non est festinandum ad honores, quo-
 usque virtus tua adolescat, & dexte-
 ra excelsi te in destinatum tibi ab al-
 to efferat dignitatem: dum te iam
 agnoscit sufficientem, ut & tibi ipsi
 ad salutem, & cæteris magis prodesse
 valeas. Sed exultauit hæc perfectio:
 lachrymabundis hisce temporibus, à
 Christianorum consortio. Non est
 qui expectare velit, donec illi ab in-
 uitante dicatur, amice ascende supe-
 rius: sed omnes æqualiter allicit hon-
 nor. sed per diuersa motiua, ambi-
 tiosos tantum, ut præsent; magnani-
 mos autem ut prosint.

Et quomodo igitur dignosci po-
 test, quis ad honores fastigia per gra-
 dum ambitionis progreditur, quis
 verò per gradum humilitatis? sed la-
 pis lydius est ipsamet honoris dura-
 tio, ex hac dignoscitur virtutis ad
 gloriam studium, & simul vicij ad ho-
 norem appetitus. Nam si ipsamet
 Lydius lapis verù ab adulterino pro-
 bat aurum, sic perpetuas virtutem,
 aut vitium in honore procurando
 monstrat. Duplex etenim est honor
 vanus, & apparens: atq; verus & rea-
 lis: Vanus & apparens honor est ille,
 qui non fundatur in meritis, qui non
 ordinatur ad propugnandam Dæ-
 gloriam, qui non fertur in vtilitatem
 proximi, qui procuratur modis in-
 debitis, ac demum qui non confer-
 tur à Deo; sed à fallaci mundo; &
 talis honor per gradum ambitionis
 conscenditur, facitq; homines men-
 tis elata. in cuius veritatis osten-
 sionem, ambiciosi depingi solent, ore
 aperto inhiantes, & ventum hauri-
 entes, qui eos, inflat; & talis est om-
 nis ille honor, quem homines asse-
 quantur in mundo, per adulationes,
 humilitatem fictam, & munera aut
 promissa, aut elargita. Sed non istam
 gloriam pro virtutis indefesso studio
 Deus homini pollicitus est, hæc enim
 cum sit apparens, facile euanesceat, &
 desertum relinquit hominem. Nam
 licet tria potissimum reperiuntur in
 mundo, quæ in summo mortalium
 pretio habentur, atq; sollicitè qua-
 runtur ab ijsdem, scilicet; diuitiæ,
 honor, & voluptas; minimè tamen
 humanæ mentis capacitatē explent,
 cum teste D. Thoma 1. 2. quæst. 4.
 non sint vera bona; quis enim ne-
 scit honoris & fortunarum comites
 esse, metum atq; sollicitudinē, con-
 seruandi ea quæ possidemus? quare
 cum in mundi istius honoribus & di-
 uitijs adsit semper perturbatio, quæ
 animum torquet & angit, facile quis-
 piam fatebitur, illa apparenti tantum
 colore hominem trahere ad se. Quod
 eleganter testatur Palladius his ver-
 bis: *Anrum doloris est, & cura filium ho-*
 nor. & Apostolus comprobat, 1. Ti-
 motheorum 6. vbi de ambientibus
 honores & diuitias disserens dicit,
Inseruerunt se doloribus multum: quasi di-
 ceret; nihil magis hominem afflige-
 re potest, quàm sollicita honoris cu-
 ra; antequàm enim illum possideas,
 non modica expendere debes; quod
 si spes vocorum magnitudinem non
 adæquauerit, ibi primum intolerabi-
 lis dolor, animo oboritur. Quid di-
 cam de voluptate, quæ ab omni pro-
 prijs molestia hominibus esse videtur
 remotior? nonne illa summū quan-
 doq; homini dolorem affert, ad cu-
 ius vehemenciam significandam ve-
 leres

S. Isidor. teres (teste D. Isidoro in Theolog.) A Persona Dei: nunquid tale est ieiunium,
 finxerunt Prometheus, idè quod
 ignem cælo surripisset, montis cau-
 casii rupi alligatum, cuius iecur aquila
 vorax perpetuò depasceret; ut
 scilicet hominem voluptatibus toto
 animo deditum, pari modo excru-
 ciandum; & quia ignem veneris at-
 que cupidinis admisit, pro libertate
 vincula, pro delectatione dolorem
 experiundum: & quia mollibus in-
 honesti amoris compedibus alliga-
 tus erat, conscientia animum vermè
 rodentè, grauius angendum & tor-
 quendum exprimerent, ac proinde
 mundi honor, voluptas, & diuitiæ,
 nonnisi vanum & apparentem colo-
 rem habent, quo omnes, indiscrimi-
 natim homines seducuntur, & alli-
 ciuntur. Atque hoc singulare in va-
 næ laudis & humanæ gloriæ appe-
 rentiâ obseruari potest. quod licet
 non omnia vitia omnium corda sub-
 intrent, quædam enim sunt familia-
 ria diuitibus, ut auaricia; alia sapien-
 tibus, ut arrogantia; iuxta illud Apo-
 stoli, *scientia inflat*: alia Principibus,
 ut voluptatibus supra modum im-
 mergi, & tyrannidem exercere; alia
 subditis, ut leges transgredi, & man-
 data superiorum contemnere: soli-
 us humanæ gloriæ appetitus instar
 passionum Entis omnia transcendit,
 omnium pulsat animos, & instar v-
 niuersalis pestis vndiq; grassatur at-
 que per omnes mundi incolas serpit
 ut cancer. Inquietat enim vani ho-
 noris sollicitudo, & diuites, dicen-
 te Apostolo 1. Timoth. 6. *Diuitibus*
 huius seculi præcipe, non sublimè sape-
 re. Sollicitat sapientes & literatos:
 quæ enim alia illorum intentio, nisi
 ut emeritis quandoque afficiantur
 præmijs. imò iustos etiam & sanctos
 eadem passio crebrò agitare solet,
 quod fatetur D. Thomas 22. quæ-
 stione 123. art. 3. dum ait: *Cum alia*
vitia locum habeant in seruis diaboli,
inani gloria locum habet in seruis Chri-
sti: & isti enim non raro operibus
 suis proprijs humanam laudem au-
 cupantur; quos grauius increpat
 Propheta Christi Isaiæ 58. dicens in
 Persona Dei: *nunquid tale est ieiunium,*
quod elegi, per diem affligere animam
suam, nunquid contorquere quasi circu-
lum caput suum. Originale verò He-
 braicum legit: *Nunquid contorquere,*
quasi hamum collum suum. innuere vo-
 lens, quod quemadmodum piscato-
 res hamo vtuntur, ad capiendos pi-
 sces; sic multi qui spirituales haberi
 volunt, dum ieiunant, orant, vel alijs
 bonis operibus vacant, quasi hamum
 ad collum contorquent; ad vanas
 hominum laudes captandas. Sed ta-
 les vani honoris zelatores, oleum &
 operam perdunt, atq; celestem il-
 lam mercedem, quam æternum pon-
 dus gloriæ vocauit Apostolus, pro
 inanis gloriæ mercede, quæ instar
 sumi, nullius prorsus ponderis est,
 insipienter ac infelicitè comutant.
 Cum Nero Imperator relaxandi
 animi causa piscaretur; Romanorum
 quidam hamum eius non ferreum,
 sed aureum esse videns, subrisit, in-
 quiens: *ut quid queso perditio hæc?* pi-
 scis sæpè oboli pretium non excedit,
 & frequenter secum in profundum
 hamum trahit, qui centuplum ma-
 ioris valoris erat. Quid aliud vestra
 Christiani mei bona opera sunt?
 quàm aureus hamus, charitatis ni-
 tore adornatus, quo Deus ipse po-
 tenter trahitur; hæc tamen si omni-
 nò propter vanam gloriam fiunt, pe-
 reunt; solumq; ventum in præmium
 obtinent, ut proinde meritò mundi
 honorem querentibus dici possit, *ut*
quid perditio hæc, tota gloria mundi
 vix obolo æquualet, & propter illam
 aureum diuinæ gratiæ hamum per-
 dere, quo Deus ipse animæ affixus re-
 nebatur, quantæ temeritatis & im-
 prudentiæ signum? Finge obsecro
 agricolam toto decursu anni terram
 colentem, diebus & noctibus aran-
 tem, expurgantem, seminantem,
 metentem, triturantem, ac tandem
 magno labore triticum in horrea
 inducentem, si tunc cum iam triti-
 co in quiete vti oportet, à gurgulio-
 ne deuastatum illud reperiret, non-
 ne infelicem se procul dubio exclamaret?
 atq; tot expensas & labores
 se

se fecisse mirum in modum do-
leret. Quomodo & Christianorum
viscera non rumpentur, qui tot per
vitæ suæ curriculum eleemosynas se-
minando, orationes sapiens puro cor-
de igne divini amoris æstuante ad
Deum humiliter fundendo, tot alia
castitatis & continentiae, pia opera
exercendo, & pulcherrimè in Dei
amore transactæ vitæ suæ fecundos
fructus in æternæ patriæ horrea
inducendo. si tunc cum iam in æ-
terna illa & quæta beatitudine hisce
fructibus perfrui necessum erit, vo-
cari in iudicium Dei, videbunt om-
nia illa pulcherrima facinora, ab v-
nico vanitatis gurgulione prorsus
deperdita. Merito equidem se infeli-
ces exclamabunt, & dicent, *ut quid
perdis hac?* propter momentaneam
mundi delectationem, interminata
cæli gaudia, propter apparentem ter-
reni honoris splendorem, verum,
immortalitatis decus, propter modi-
cam humanam complacentiam, in-
circumscriptam cum Deo regnandi
libertatem perdere. Ingeniosè ad-
modum S. Fulgentius libro Myro-
logiæ hieroglyphicæ, vanam hanc
gloriam, quam mortales appetunt,
expefit. Iuvenem quendam depin-
xit facie pulchrum, & reti indutum.
Honorem apparentem hoc symbolo
exprimere volens. Iuvenem idè de-
pinxit, quia vana gloria à primis Pa-
rentibus vsq; ad nos omnes perdu-
rans, nusquam emareuit, immò quo-
tidie efflorescit & iuvenescit; pul-
chrum facie idè: quia vanæ gloriæ,
vitio stimulatus homo, sua opera-
cecu omnium venustissima, ab omni-
bus laudari cupit. Tandem reti in-
dutum idcirco: quia vani honoris
illa præcipue cura & sollicitudo est.
ut ubiq; rete expandat, ad humanas
laudes capiendas, tanquam per in-
strumenta ad venandum aptissima.
Sed quia hoc rete foraminosum est,
idcirco omnia hominis bona opera
per illud citò disfluunt. Insuper vani
honoris appetitus etiam hoc singu-
lare habet, quod cum cætera omnia
peccata, à vitijs & materia peccami-

S. Fulg.
vanæ
gloriæ
hierog-
lyphi-
con.

nosâ generentur, nam ex otio gene-
ratur gula, ex gula luxuria, ex luxu-
ria prodigalitas, prodigalitem se-
quitur rapina, rapinam furta, furtum
iniuriæ, iniuriam demum malevo-
lencia; quæ omnia generant vicif-
sim; & generantur, sed singula virtu-
tibus sibi oppositis extinguuntur, &
corriguntur, sola vani honoris cupi-
do, ex ipsis virtutibus nascitur, nec
nisi bonis insidiator: ex pietate or-
tum ducit, & incrementum capit;
quia quemadmodum ignis sulfureus
iniectâ aquâ roboratur, sic terreni
honoris appetitus crescente honore
& rebus præclare gestis, augmentum
sumentibus magis incenditur, ori-
neturque simul in homine perimit vir-
tutes, bona opera tollit, præclare
gesta euacuat, mercede spoliât, &
Deo accepta, exosa reddit. Hinc Do-
ctores sancti, ab hoc vani honoris sol-
licito studio auocare volentes Chri-
stianorum animos, exiguum istius
honoris durationem nobis proponunt,
quod scilicet totus splendor, gloriæ
huius seculi, cum vita mortalium
simul commutatur. Nam de huma-
no favore nullus stabilis honor ha-
beri potest, ut dicit Chrysosthomus
homil. 2. in Ioannem. *Homines in-
quit nihil, solide, utilitatis nobis asserere
possunt, sed tantum inspicere qua faci-
mus ac inspicendo lacerare, laboremque no-
strum inanem reddere.*

Refert scriptura Exodi 2. quod
cum Moysis elegantiam mater eius
videret, absconderit eum, ne ab Æ-
gyptijs surriperetur. quod miratur
Origenes hom. 2. in Exodum inqui-
ens: *At scriptura quod de Tribu Levi
quedam genuit masculum, & videns in-
fantem esse elegantem, occultavit eum
tribus mensibus.* Sed itane potuit al-
licere pulchritudo infantis illius in-
sidiatores? ut nisi occultatus fuisset
dubio procul raperetur. Sic sanè?
Nam dicit scriptura: *Postquam ado-
levit Moyses, cum transiret per mediam
ciuitatem, artifices omnes, repositis suis
instrumentis, intuebantur eum omnes, ut
amano eius satiarentur aspectu.* Credi-
derim ego per hanc Matrem, nihil
aliud

S. Chry-
sosth:

Exodi

Origen

aliud designari; quam vitam homi-
num piè & Sancte viventium, qui
quotiescunque vel eleemosynam in
nomine domini erogant pauperibus,
vel corpus suum ieiunijs alijq; mor-
tificationibus, asperius mortificant,
magnæ venustatis infantem in corde
suo parturiunt, scilicet Iesum Chri-
stum, per gratiam in illis inhabitan-
tem. Sed inimicus à tergo mundus
adstat, ut hunc filium, scilicet opus
quodlibet bonum surripere possit;
sed diligenter occultandus est iste fi-
lius, donec, perfecte adolescat, &
post tres menses, scilicet legem
naturæ, scriptam, & gratiæ, per me-
diam Ciuitatem coelestis illius Ie-
rusalem incedere incipiat. Hoc eri-
am D. Paulus suadet, Christi militi-
bus ad Colossenses 3. *Non inquit,
ad oculum seruientes, quasi diceret;
non in oculorum seruitute vitam ve-
stram traducatis, nec hominem oculo-
lis, qui omnia fascinant, seruatis;
ut tantum ab illis possitis habere glo-
riam, & apparentem solum honorem.*
Quorsum enim pretiosæ bombici-
næq; vestes gemmis auroq; distin-
ctæ? quorsum magnifici prandiorum
apparatus? Quorsum equorum
argento auroq; radiantes Phalerae?
quorsum famulorum ingens cater-
ua? quorsum adamantina peristroma?
hic scilicet gradus est, ad conscen-
dendum vani & apparentis honoris
thronum, sed quia summa lubricus,
idcirco facile hominem, in inspera-
tam damnationis foueam præcipitat.
Nec enim magnifica eleemosyna
Deo placet, si propter inanis gloriæ
lucrum fiat. Nam inquit Chrysolo-
gus, serm. 9. *Deum arguit largientem
ad suam famam, non ad pauperum famam;
vata culpât, non loca. docuit miseri-
cordiæ auctor, ut misericordia non
terre sit nota, sed celo, non homi-
nibus insinuata sed Deo: Plinius de
historia animalium refert, quod aquilæ
pullis, (quæ in alto semper nidi-
ficat) serpens qui vocatur Paria in-
sidiari soleat. Sed videns se propter
altitudinem, ad illos ascendere non*

Coloss;

Chrysol.

Plinius.

possit, trahit ad se ventum, & vene-
num emittit, ut aer infectus per ve-
nenum ad pullos deductus, illos oc-
cidat. Sed aquila ex instinctu natu-
rali ut huic malo occurrat, nido suo
inædificat lapidem, qui vocatur Ga-
gates semperq; in illa parte, quæ est
contra ventum, illum ponit, quo re-
mouetur venenum, ne pullos infici-
at. Aquila hæc in sublime volitans,
est anima hominis Christiani, pulli
eius, sunt actiones honestæ, & omnia
opera bona, quæ per Dei gratiam in
sublimi virtutum exercitio opera-
mur: serpens venenum sibilans, est
appetitus honoris immoderatus; hic
cum aliter hominem præclaris vir-
tutibus exuere non potest, ventum
attrahit, scilicet mentis humanæ in-
stabilitatem, ut supra modum vanæ
gloriæ inhæreat. Verum ne præcla-
ra virtutum nostrarum germina, ve-
nenato eius sibilo inficiantur & pe-
reant, in alto nidificare debemus,
& lapidem illum gagatem, Chri-
stum scilicet IESUM, pectori no-
stro firmiter inserere, hic enim so-
lus omne venenum, quod sicuti fide-
lium contrariatur, perimere potest.

Alter gradus, quo homines ascen-
dunt ad honores, est magnanimitas,
quæ consistit in meritis præcedenti-
bus, ferturque in honorem verum,
tanquam præmium sibi debitum or-
dinato modo, scilicet non propter
proprium commodum, non propter
reditum annuum censum, sed pro-
pter commodius laborandum & ser-
uiendum Deo. Hic est verus honor,
sanctitati, scientiæ veræ hominis de-
bitus. quando homo non postulat
honores absolute, sed sub conditio-
ne, Quemadmodum fecit D. Petrus,
qui cum in monte Thabor, transfi-
gurati Christi magnum videret splē-
dorem, cognosceretq; summum eius
erga discipulos affectum, non est au-
sus honorem illum absolute postula-
re, sed tantum sub conditione: *Domine
inquit si, ut faciamus hic tria ta-
bernacula.* O præclara magnanimi-
tas! non aliud querere, quam quod
Dei voluntas decreuit. Hoc Altissimi
V u 2
pruden-

Matth.

prudenter operantis primum erat intentum, mentem humanam suae voluntati subiectam esse, nec aliud querere velle, nisi unde omnipotentis maiestas laudem capiat. Nouerunt hoc optimè sancti illi Viri, qui volebant vllum capessere honorem, nisi ad augendum Dei gloriam, sibi mererentur nihil tribuere ausi. Daniel vocatus à Nabuchodonosor, & sapientiae nomine commendatus, ut somnia eius interpretaretur, respondit, omnem sapientiae opinionem & laudem à se remouens, *Est inquit Deus in caelo reuelans mysteria, mihi quid non in sapientia, quae est in me plusquam in cunctis uiuentibus, sacramentum hoc reuelatum est, sed ut interpretatio regi fieret.* Hæc est vera & solida magnanimitas, ut homo licet magnarum virtutum, non sibi tamen, sed Deo tribuat, omnia. Multi quidem cupiunt sanctissimi, doctissimi, prudentissimi videri, cum reuera vix aliquid sanctitatis, aut sapientiae possideant, non aliam ob causam, nisi ut per gradum ambitionis fastigia honoris conscendant, at verò qui ex magnanimitate & perfecta virtute honores querunt, totum prius Deo subiciunt. Quod praelatum in sancto Eligio Nouomensi Episcopo vigeat studiū, erat vir iste nobilitate, eruditione, & pietate celeberrimus, à quo cum mendicus quidam cæcus eleemosynam accepturus esset, manum subtraxit, & famam sanctitatis eius permotus orans, ut potius oculis suis crucis signum imprimeret visumque restitueret, ille verò subridens, respondit. *Nec dum inquit amicus nosti te signare, docebo te, mox quo signum crucis imprimeret, oculos eius aperuit.* totumque illud miraculum, non sibi, sed Deo, & hominis illius fidei esse tribuendum asseruit. Idem vir sanctus, cum in publica via transiens suspensum cernebat, cumque sepeliri & per suos deponi curans, mox alij sepulchrum parantibus, ipse orans cepit illud ab imis visum ad summa palpare, ubi verò sensit adesse animam, ut omnem sanctitatis à se opinionem repelleret,

in hæc verba prorupit. O quam grāde scelus, nisi Deus iuisset perpetrare poteramus, si corpus hoc humo texissemus, cum anima eius in ipso sit, hæc dicens, mirantibus famulis, iussit eum vestibus indui, & quiescere paululum, quo surgente & iam re-creato discessit vir sanctus, quasi nullum virtutis signum fecisset. Rara sunt hæc, sed pulcherrima virtutis exempla, & magnanimitatis; quando sic ascenditur ad honores, ut ne quidem in veris virtutibus, veraque laude dignis, vilo modo admittatur vana gloria, dicente Chrysosthomus. *in Epistolam D. Pauli secundam: Hæc summa virtus est, omnia Deo accepta referre, nihil nostrum dicere, nihil ad humanam gloriam facere, sed ad Dei placita, quia is est, qui rationem exaltaturus est.* Sed ad tantam operis perfectionem vnicus stimulus est, amor: hic enim hominem fortiter Deo copulat. Nam D. Hieronymus in cap. 2. Michæe dicit: *Amor aut pares accipit, aut facit.* Si enim Dei amorem erga hominem spectes, hic Deum homini parem reddidit: cum enim Deus infinitæ maiestatis esset, homo verò finita & limitata virtute circumscriptus, & infiniti autem ad finitum nulla proportio, sed infinita inæqualitas consequenterque nulla paritas; idcirco paritatem inter Deum & hominem, quam ratio humana ignorabat, diuinus amor, qui sapientissimus est, adinuenit: hominem efficiens Deum, & Deum hominem, deprimens Deum ad humanam naturam induendam, & exaltans hominem ad vnitatem personæ verbi diuini amplectendam. Quod si verum quoque fateantur Philosophi, intellectum intelligendo omnia fieri: & amor ferri non potest nisi in cognitum, incogniti enim nulla cupido. Quia non fatebitur quod amor diuinus homini Deum manifestans, illum eo ipso Deo parem facit, & cum illo perfecte vnit, iuxta illud Apostoli. *Scientia inflat charitas autem vnit.* Tali equidem homini qui per magnanimitatis gradum, amoris scilicet di-

S. Chry.
sosth:

S. Hiero

mini & subiectionis ad honorem progre-
ditur verum, Deus in hodierno
Euangelio pollicitus est gloriam:
Lucæ 14. *Tunc erit tibi gloria coram simul discum-
bentibus.* Et quæ obsecro? non huma-
na, quia hæc citò euanesceat, sed coe-
lestis, quæ mundo capaciorem ho-
minis appetitum perfecte exp'et, ut
dicit Propheta Psalmo 16. *Dabit tibi
dominus, cum apparueris gloria tua.* quasi dice-
ret; siue diadema regium tuo capiti
mundus imponit, nondum exlata-
tur tuus animus, sed grauiori adhuc
pondere premitur; siue omnibus
mundi dignitatibus exornaris, nec-
dum perfectam satietatem habes,
quia hinc curæ & sollicitudines per-
petuæ oboriuntur, sed vnica tantum
beatitudinis celestis gloria, quæ o-
mne delectamentum in se continet,
appetitus mentis humanæ vltimò
adimplere valet, ne amplius appete-
re valeat. Nec enim alia de causa
D. Augustinus beatitudinem coro-
nam vocauit, libro de Agone Chri-
stiano, *percipietis inquit immarcescibi-
lis gloria coronam,* nisi ut declararet,
quod sicut rotunda figura, omnibus
alijs capaciore est, ita beatitudo cele-
stis sinu suo capaciissimo omnia bo-
norum genera includit, & omnia
mala à sui consortio repellit. Illic
enim est sine fastidio saturitas, Eccle-
siastici 24. *qui edunt, ad hunc esuriunt.*
hoc est; in tantum beatitudo illa
mortalium animos oblectabit, ut nus-
quam in illa degustanda vllam sen-
tiant fastidium; illic adest scientia
sine errore 1. Corinth. 13. *Videmus
nunc per speculum, tunc autem facie ad
faciem, & quia videmus omnia, in
causa immediata essendi; idcirco o-
mnis error ab illa cognitione exula-
bit.* Illic erit verus honor, & utilitas
perfecta Psalmo 111. *Gloria & diuitia
in domo eius.* illic plena animæ dele-
ctatio, Psalmo 36. *Et torrentis volu-
ptatis potauit eos.* illic pax extra peri-
culum turbationis, Psalmo 137. *Qui
posuit finem tuos pacem.* illic securitas
ab omni malo, Psalmo 90. *Non ti-
mebo à timore nocturno, à sagitta volan-
te in die.* illic corona victoribus, Psal-

mo 204. *Posuisti domine in capite eius
coronam de lapide pretioso.* illic nulla
fames, aut sitis, Apocal. 7. *Non esu-
rient; aut sitient amplius.* illic nullæ
lacrymæ, nulli gemitus, nulli singul-
tus, Apocalypsis 21. *Nam erit luctus,
neque clamor.* illic non aspera tempo-
ris hierni tempestas, sed floridum,
perpetuum, amantissimum ver, Can-
ticorum 2. *Lam hyems transijt, imber
abiit & recessit, flores apparuerunt in ter-
ra nostra.* Illic mortis nulla potentia,
immo nec presentia. 1. Corinth. 15. *Ab-
sorpta est mors in victoria.* illic de-
niq; est omnium, quæ iustus deside-
rat perfectissimum complementum,
ideoque hanc solam gloriam ardentem
postulauit David Psalmo 26. *Vnam
peti à Domina, hanc requiram, ut inha-
bitem in domo Domini.* Quod D. Hiero-
nymus vertit. *Ut videam pulchritu-
dinem Domini, Chaldaeus autem le-
git, ut probem dulcedinem Domini.*

In hoc Igitur vera sistit gloria,
ut presentem Dei pulchritudinem
intueamur, & inenarrandam degu-
stemus dulcedinem. Et quoniam v-
nicum virtutis primum est honor,
seu gloria, quis est qui ad honorem
non aspirabit? sed quemadmodum
duplex est virtus, mundana scilicet
Ethica, & Christiana siue Theologi-
ca; ita quoque duplicem honorem &
gloriā habemus, scilicet temporalem &
æternam; & in temporalem per gradu
ambitionis ascendendum est, ad æter-
num verò per magnanimitatem. Es-
tote & vos Christiani mei magnani-
mes, despiciate mundi pompam, &
gloriam, ut pote vilissima: ne in lu-
brico ambitionis gradu stantes, pro-
lapsi in tenebrarum foueam ruatis,
sed solam beatitudinis gloriam, quæ
æterna & stabilis est, querite: in
qua æternum hærendo, Deo
honor, & vobis tran-
quilla pax atque gau-
dium oboria-
tur. A-
men.

EADEM DOMINICA

CONCIO TERTIA

Si licet Sabbatho curare. Luc. 14.

Deo in celebrandis festis maxime displicet, ignorantia, seruilis animus, & vana gloria.

Creatio mundi laborantem hominis vitam pulchre expressit Auditor. Sex diebus illa totum

Genesiz. 2. Compleuitq; Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requieuit die septimo ab universo opere, quod patrauerat. Et licet Ecclesiastes ca-

Ecc. 18. pite 18. dicat: Qui vixit in aeternum, creauit omnia simul. Per ly tamē omnia intelligit substantialia tantum, non verò accidentalia & mista, idque hanc ob rationem, quia duplici fine Deus mundum condebat, Primò, vt satisfaceret suæ bonitati, & sic omnia mundi substantialia prima die simul condidit, vt cælum Empyreum, terram, aquam, ignem, aërem Angelos &c. Secundò vt homini commodam faceret habitationem, propter quem successiue sex diebus omnia disponebat & ornabat, secunda die creauit Firmamentum; tertia aquas, terram ambientes diuisit partim in maria, partim in subterraneos meatus, terramq; in montes & insulas eleuauit, proferentem suam amantitatem nemora & hortos pomiferos: Quarta die produxit solem & Lunam. Quinta pisces & volatilia ex aquis formauit, id circò duo hæc genera corpore fluido vehuntur & sustinentur, quia similitudinem magnam cum aqua habent. Sexta autem die creauit, animalia terrena ac iumenta, feras ac reptilia, & demum ipsum hominem, tanquam Principem & dominum rerum omnium, introduxit in paratam aulam. Et ecce causa suggerit Scriptura, cur producto mundo septima die quiesceret Deus inquit, Et benedixit diei

Concio Tertia,

A septimo & sanctificauit illum, quia in ipso cessauerat ab omni opere suo, quod creauit Deus vt faceret. Vt scilicet instrueret hominem, vt sex diebus circa temporalem necessitatem laborans, septimum tanquam benedictum sanctificaret, Deoq; debitam redderet gloriam, quod leuere Iudæis præcepit Exodi 12. 16: inquit. Dies prima erit sancta atq; solennis, & dies septima eadem festiuitate venerabilis. Nihil operis facietis, exceptis hiis quæ ad vescendum pertinent. Hinc dies Sabbathi in tanta veneratione fuit apud Iudæos, vt neq; ignem accendere, neque ligna struere, aut colligere impune erat, prohibente Domino Exodi 35. 2. Sex diebus facietis opus, septimum dies erit vobis sanctum, Sabbathum & requies Domini, quicumq; fecerit opus in eo, occidetur. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris, per diem Sabbathi. Vnde Iudæi cum viderent Lucæ 6. 2. quod Christi discipuli conuulsissent spicas, vt manducarent, ceperunt illos tanquam legis diuinæ transgressores criminari. Quid facietis, quod non licet in Sabbatho. immò & coram Christo accusare: Ecce discipuli tui faciunt, quod non licet in Sabbatho Matthæi 12. Cur tamen Christus quæsierit ex Iudæis, an liceret die Sabbathi curare, causam inquiremus, diligenter perpendentes, quomodo festa colere, & à quibus abstinere operibus, queue facere teneamur, Auditor.

Tribus potissimum de causis, quæsiuit Christus ex Iudæis, vtum liceret Sabbatho curare: primò, vt argueret eorum ignorantiam, quia nesciebant, quò Sabbathi obseruatio spectaret, Augustinus contra Adamantum cap. 16. Iudæi inquit seruiliter obseruabant Sabbathum, non intelligentes ad quarum rerum significationem & prænunciationem pertinerent. Hanc ignorantiam culpauit in illis Apostolus ad Galatenses. 4. Dies obseruatis, & mensis, & annos, & tempora, quasi diceret: non diem colere debes o homo, sed Deum ipsum, ad quem honorandum, dies illa aut tempus institutum

stitutum est. Etenim Iudæi, ita die Sabbathi ab omni opere vacari debere putabant, vt etiam ab illis operibus abstinere, quæ ad salutem hominum referuntur, teste Augustino contra Adamantum cap. 2. Sabbathi obseruationes non intelligebant Iudæi qui putabant ab illis etiam operibus, quæ ad salutem hominum valent, debere cessari. Tu verò qui Christi fidem amplecteris, abstinere debes ab operibus mandanis & seruilibus, non autem ab operibus pietatis & religionis. quemadmodum dicitur Deuteronomij 5. B

S. Aug.

Deut. 5.

S. Greg.

Obserua diem Sabbathi, vt sanctifices eum. id est; vt Deum omni cultu venereris. Cum enim nostra dies dominica, quæ loco Sabbathi posita est, sit perpetua resurrectionis memoria dominicæ, hoc nobis sua festiuitate inculcat, vt cum Christo in nouitate vitæ resurgere conemur, hortante ad id Apostolo. Consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem, vt quomodo Christus resurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Vis igitur diem Sabbathi ritè sanctificare; totius vitæ puritatem & innocentiam indue, & sollicitè tibi cõpara; non enim tale opus à Deo prohibitum est. Hic noster est Sabbathismus, vitæ puritatem seruare, terrena abominari, & celestia querere, ad quæ licet omni tempore teneamur; maxime tamen die Sabbathi, die dominico, quo non tantum corpore, sed & mente Deo vacare debemus, vt inquit S. Gregorius libro Epistolarum 11. Epistola 3. Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, vt si quid negligentia per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominica precipue expietur. Num. 28. apud Iudæos in alijs diebus vnus tantum agnus offerebatur, die autem Sabbathi duo agni. Quid hæc obligatio figurabat? nisi nostram deuotionem, quam diebus feriis licet satis exiguam Dominus libenter recipit, sciens quàm multis homo implicatus sit laboribus: at verò die Dominico, die festo, geminam voluit nostram pietatem,

Dominica XVI. post Pentecosten.

vt tunc ab omnibus curis secularibus, & mundi laboribus quiescentes, accuratius Deo obsequia debita persoluamus, ad quod appositè Chrysostomus ait, homilia de Eucharistia tomo 3. Centum & sexaginta horas habente hebdomada. Vnam & solam horam sibi segregauit Deus (horam scilicet sanctissimi sacrificij) cui omnes eo die interesse voluit, hanc horam vt in opera secularia & ridicula conuenticula infusmas, nefas est; & contra ipsum institutorem Deum sacrilegum facinus. Et S. Ambrosius lib. 2. de Cain & Abel, cap. 2. Festus inquit dies Domini est, ubi perfecta virtutum gratia est, qua tunc perfecte fiunt, si sollicitudinem secularium, & corporaliu illecebrarum, victor animus delinimenta voluptatum, excludat, liber à seculo, Deo deditus. Tunc primùm perfectè Sabbathum, sanctificas, cum solum Deum meditaris, tunc debito cultu diem festum honoras, cum omne periculum peccati aufugis, in locum soli Deo patientem pie oraturus, recedendo. Delicatum sanè est hoc tuum Sabbathum, absq; Dei offensa peractum innuente Propheta Isaia 58. Si vocaueris Sabbathum delicatum, & glorificaueris Deum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Dominum.

Secundò quæsiuit ex illis Christus, vtum liceret Sabbatho curare, vt exprobraret illis seruillem Deum honorandi animum, si quidem illi in Sabbatho, non ex amore iustitiæ, sed ex timore panæ ab opere seruili abstinebant. Et ex hac Christi interrogatione discant fideles Christiani, sibi adueniente die festo, nō propter operum seruilium cessationem, non propter corporis recreationem esse gaudendum, neq; propter lucri cessationem dolendum. Sed gaudere debet quia festo die liberius Deo iuvacabit; gaudere debet, quia eo die inuitatur ad spirituales epulas à Spiritu Sancto Psalmo 33. Gustate & videte quam suauis est dominus. Gaudere debet, quia eo die plenum ius habet ad Deum, tanquam filius ad Patrem suum

S. Chrysostomus:

S. Ambrosius.

Isaia 58.

psal. 33.

suum accedendi, & animæ ac corporis suo necessaria impetrandi. Romanorum 8. *Non enim accepimus spiritum servitutis iterum in timore. Sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba Pater,* hoc die delicta domini sunt, esse cum filiis hominum, hoc die quoque delicta hominum esse debent, in diuino cultu & seruitio occupari, & cum illo tanquam cum Patre per pietatis exercitium, & studium orationis colloqui. Quadruplici sanè ratione Deus nobis Pater dicitur. Primò, propter creationem, sicut per Moysen dicitur. *Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit & fecit & creauit te.* Fecit corpus, creauit animam, possidet totum, nec solum creando nobis pater est; sed etiam recreando, per verbum suum increatum, missum propter nos & incarnatum, & quid vtilius aut animæ, quam die festo sacram eius adorare incarnationem, & paternam laudare clementiam! Pater nobis est secundò Deus, propter paternam dilectionem de qua Lucæ 15. dicitur: *Cum adhuc longè esset, vidit eum Pater illius, & misericordia motus, accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.* Et quis est iste Filius, cui adeò benignum & paternum osculum dedisset Christus. Certè non alius, nisi peccator, qui patrimonium suum viuendo turpiter consumpserat. id est; qui vices & sensus (quæ sunt æterni Patris bona) detruuit in peccatis, quem tamen sabbatho per resipiscenciam, redeuntem, ad se, misericorditer ex sua dilectione, recepit cœlestis ille Pater. Cuius clementiam decantat Propheta: *Quomodo misereretur Pater filiorum, misertus est dominus timentibus se.* Tertiò, Pater nobis dicitur esse Christus, propter necessariam ad vultu vite prouisionem: Magis enim Deus ipse in nostra conseruatione, laborat, quam nos ipsi. Matthæi 6. *Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis, sicut pauper olim totis quadraginta annis filios Israël in deserto, vbi nec arari potuit, nec meti, ideoque institutum habes & homo sabbathum, ut hanc Dei clementem prouidentiam circa te mediteris; piè & religiosè cogitando, quomodo ille prouidet sedulitate paterna, non modo corporibus, verum etiam animabus circa obtinendam salutem.* Lucæ 11. *Si vos cum filiis malis vestris bona dare filijs vestris quanto magis Pater vester, de celo dabit spiritum bonum peccantibus scilicet.* Institutum habes & Christiane diem festum, ad quid? ut Deum pura mente, & simplici corde, & toto affectu colas. cum Diuo Bernardo illam considerationem accuratius perpendens. *Deum meum inquit timeo. Vita mea non modo gratuitum, largitorem, largissimum administratorem, piū consolatorem, sollicitum gubernatorem, sed insuper etiam copiosissimum redemptorem, æternum conseruatorem, glorificatorem, &c.* Quarto denique nobis Pater esse dicitur Deus, propter hereditatis collationem, ipse enim per suam inmensam charitatem fecit nos filios, & hæredes regni cœlestis Lucæ 11. *Complacuit Patri vestro dare vobis regnum.*

Tertia ratio est, cur Christus interrogauerit Iudæos, anliceret sabbathi curare, ut ostendisset vanam eorum gloriam in celebratione sabbathi, minimè Deo acceptam esse: siquidem illi putabant se, ex sola nuda sabbathi obseruatione iustificari, sedque populum Dei esse, non gratuito Dei beneficio, sed iure quodam hereditario, quod scilicet semen Abraham essent, unde vanam hanc gloriam coram Christo iactabant, Ioannis 8. *Nos semen Abraham sumus, nemini seruiuimus unquam, Pater noster Abraham est, Nos ex fornicatione nati non sumus, unum Patrem habemus Deum.* Christus autem ut ostendisset illos fuisse mancipia peccati, & seruos diaboli, respondit illis. *Si filius vos liberauerit, tunc vtrè liberi eritis.* quasi nihil hominem posset à lege peccati liberare nisi gratia Iesu Christi, filij Abraham, ad Romanos 7. *Quia me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum dominum mundi, hanc spiritualem à peccato liberationem,*

tionem, Iudæi non agnouerunt, teste Augustino Epistola 95. *Ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes statuere, iustitia Dei non sunt subiecti.* Quæstionem illis ideo proposuit Christus, an liceat sabbatho curare, id est; ostendit die sabbathi, maximè curandam esse Christi gratiam, & consequentem ex illa in anima nostra iustificationem? hæc enim sabbathi celebratio, non tantum ideo fieri debet, ut legem impleas, quemadmodum Iudæi faciebant, sed ut Christum adores, eiusque immensa beneficia ex gloriosa morte in totum genus humanum redundantia recolas: inquit enim Apostolus Roman. 10. *Finit legem Christus, ad iustitiam omni credenti,* id est, tota perfectio implendi legem diuinam à Christo procedit, quia eius adiutorio lex perficitur. Hoc principaliter in obseruatione sabbathi curare debes o homo, ut ex Dei misericordia, non ex tuis operibus iustitiam quæras. Hæc est propria pietas, hæc vera religio, hic debitus Deo cultus, ut in Deo non in te ipso requiescas. Hæc fidelis sabbathi obseruatio, ut Deo gratias agere non negligas, quia te creauit, redemit. Hoc ciuadet faciendum sabbatho Augustinus de spiritu & littera cap. 11. *Cultus Dei seu pietas, in hoc maxime constitutus est, ut anima ei non sit ingrata.* Ingrata autem est Deo anima (ut idem docet D. Augustinus) si quod illi ex Deo est, sibi tribuit, præcipueque iustitiam. Sed si fatagis ut diem festum dignè celebres, memineris te nihil habere, quod non ex clementi Dei manu acceperis, ideoque illi specialiter die festo, pro omnibus tam naturæ, quam fortunæ bonis, maximèque pro salutaribus eius auxilijs, ac spiritualibus talentis gratias age, quia hoc obsequio nihil illi dignius esse poterit, Augustinus contra aduersarium legis & Prophetæ cap. 18. *Quod est inquit sacratius laudis sacrificium, quam gratiarum actio? aut unde maiores Deo agenda sunt gratia; quam pro eius gratia, per Iesum Christum Dominum nostrum? Sabbathum*

apud Iudæos institutum erat in perpetuam gratiarum actionem, pro liberatione de seruitute Egypti: ut habetur Deutoronomij 5. *Memento quod & ipse seruieris in Egypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extenso, ideoque præcepit tibi, ut obseruares diem sabbathi.* Ad quid aliud Christiana Ecclesia, diem Dominicū instituit, nisi ut perpetuò gratias agamus Deo & Christo Iesu, quod nos liberauerit à seruitute peccati, ideo hoc die tenemur adesse sacratissimo sacrificio, quod in commemorationem mortis Domini ex offertur Deo, ut scilicet in hac sancta celebratione, commemoremus, quanta pro nobis filius Dei passus sit, ut dicit Apostolus ad Timotheum 2. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret sibi populum acceptabilem.* Deum igitur colere debemus die festo, ab omni opere serui abstinendo, uti docet Augustinus sermone 251. de tempore. *A sanctis Patribus nostris institutum est, & Christianis mandatum, ut in dominicis diebus, otium haberent, & à terrene negotio vacarent, ut paratiores & promptiores essent, ad diuinum cultum, ut relictâ terrena sollicitudine, facilius intenderent in Dei voluntatem.*

Sed quod nā est illud seruire opus, à quo abstinere debemus die festo? respondēt communiter Doctores, esse opus seruire, quod cum quadam corporis fatigatione sit, quemadmodum Exodi 16. Prohibuit Deus Iudæis, ne die Sabbathi manna colligerent, siquidem id sine corporis inclinatione & quadam molestia non accidisset, ideoque laborare eo die seruiliter peccatum est, nisi necessitas humana exigat. quod clarè aperuit Christus, cum accusantibus eius discipulis, quod ipicas sabbatho colligerent respondit; id eos non fecisse propter ingluuiem, aut gulam, sed propter oppressionem famis; quasi insinuare vellet, quod licet aliquando diebus festis, homo paupertate adactus, laborare cogatur; Deus tamen illi non imputat peccatum, dum modo id non

non ex villo in Deum contempni, sed ex necessitate humana faciat, sicut fecit David 1. Regum 21. quando fugiens à Saul, venit ad Achimelech sacerdotem, & comedit panem propositionis, quod laicis non licebat; Deus tamen illi non imputavit peccatum, quia id fecerat fame cōstrictus, ceterum ego inter opera seruilis maximum esse iudico, peccatum, quia hoc Dei cultum impedit, & festi celebrationem à tali homine factam exosam Deo reddit Isaiæ 1. *Neomeniam & sabbatum & festiuitates alias non feram, & cum extenderitis manus vestras, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam. Sed pro Deum immortalem, ut quid causæ est? quod adeo sabbatha Iudæorum D x o sint inuisa, & oratio non acceptabilis? & ecce rationem subiungit scriptura, Manus enim vestra sanguine plena sunt, & opera vestra peccato sedata, & cor vanitatis plenum. Dies Dominicus est, eo vitia fugere debes, ne cum Deum illo die velut ad conuiuium in tua anima præparatum inuitas, illum indignè tractans, ad iracundiam prouoces. Plerumq; euenit, ut Deus nostras festiuitates, non acceptet, & orationes non exaudiat, quemadmodum dicit Propheta Amos. 5. Odi & proleci festiuitates vestras, non capiam odorem catuum vestrorum. Causa non alia est, nisi quod eo die, quo maximè peccata eluere debemus, grauiora adhuc accumulamus crimina. Ad peccatum te ornas die festo, opus seruale facis, & Deum prouocas, ut te cum tua festiuitate abiciat. Malach. 2. Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus. Dispergam super vultum vestrum stercorem solennitatum vestrarum, & assumet vos secum. Ludouicus Granado.*

Isaiæ 1. *Neomeniam & sabbatum & festiuitates alias non feram, & cum extenderitis manus vestras, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam.*

Amos. 5. *Odi & proleci festiuitates vestras, non capiam odorem catuum vestrorum. Causa non alia est, nisi quod eo die, quo maximè peccata eluere debemus, grauiora adhuc accumulamus crimina.*

Malach. 2. *Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus. Dispergam super vultum vestrum stercorem solennitatum vestrarum, & assumet vos secum.*

Ludouicus Granado. *da in hanc Dominicam, tradit ex veteribus Iudæorum Rabbis, sabbathi sanctificatione adeo offensos fuisse diabolos, ut ea die nullus illorum, in populi frequentia remanserit, sed omnes ab infestatione hominum cessantes, hominibusq; relictis*

ad desertum & speluncas effugiebant; & utinam nostris diebus Dominicis & festis, tantus Deum colendi in nobis ardor ferueat, ut à nobis eo die omnes profugiant demones, ne vllam nobis Dei offensam suppedient occasionem; sed omne fermè Cacodæmonum genus euolat, ut nostris potissimum festiuitatibus nostras animas illaqueent, cum curiositatis, tum ebrietatis, tum inhonesti ludi funiculis.

Sabbathum igitur noui testamenti, id est diem Dominicum hodiò celebramus, cuius festiuitas à Iudæis celebrata tribus de causis Deo displicuit; primò, quod ignorarent an illa festiuitas, ad celebrandum & colendum Deum spectaret, secundò, quia cultum sabbathi seruilius non liberè Deo pendebant, propter solius præceptum metum. Tertiò, ex hac sabbathi celebratione, inanem gloriam quærebant, existimantes se ex lege, non & Dei gratia iustificari; At nos celebremus nostra sabbatha, Deum

& Christum Iesum in illis honorando, non propter metum pœnarum infernalium, sed propter summam, Dei dilectionem, obsequium hoc pœnatis illi persoluendo, agnoscamus, quæ omnem gloriam nostram, non in celebratione festorum, sed in Christi morte sitam esse, ex qua salus mundo profluxit, & gratia peccatorum nostra delens nosq; iustificans, permanauit. Hoc die opus seruale nobis prohibetur, quod maximum est peccatum, Igitur vitemus illud omnino studio diebus Dominicis, diebus festis, & si fortè fragilitatem nostram labi contigerit, memores hanc peccati turpitudinem, & Deo nostras festiuitates, non acceptabiles reddere, & nos metipso abominabiles, eluamus nostras conscientias, curemusq; infirmitatem animæ, quam dominus in hodierno hydropico curauit. Amen.

E A D E M

E A D E M DOMINICA

CONCIO QUARTA

Da huic locum. Luca 14.

Homini ambitioso nihil grauius est, quàm de sublimi loco moueri.

Vnusquisque opinor facile assentietur huic sententiæ, *Miserum ac pessimum est, habuisti & postea non habere.* Reuocate vobis diuitem illum purpuratum, & simul vulneratum pauperem, Luca 10. *Homo erat diues, & induebatur purpurâ & bysso, & epulabatur quotidie splendide, & erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, cupiens, saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis.*

Induebatur diues purpurâ, pauper liuore: diues bysso, pauper squallore: auro diues, pauper fæiore: diues pulmeo decumbebat, in sigmate, iacebat durissima pauper in terra: diues rustabat epulas, sanie pauper anhelabat: fundebat vina diues, pauper lachrymas: exsatiatus diues proiciebat panes, micæ pauper esuriens non habebat: pascebat oblitrantes pauperem, diues ferculis suis, pauper vulneribus suis saturabat diuitis carnes. Sed breui tempore pauper ad palmam, diues peruenit ad ruinam: pauper in sinu Abraham repositus, diues in flammis infernalibus sepultus. Quid ergo factum? dicit sacra pagina: *Elevans oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè & clamans dixit: Pater Abraham miserere mei: & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aqua, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Ita miser tunc erat diues, ut qui in vita dolores Lazari despexerat, post mortem in refrigerii pœnarum guttam aquæ ab ipso exposceret. Cui respondit Abraham: *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua.* Quid blandius dici potuit? Nequissimum pauperum verberonem, & corripit Abraham, & vocat filium, cauens vel in illum iaculari contumeliosum

A verbum. Hinc Diuus Chrysosthomus.

Concion. 2. de Lazaro dicit: *Vide Philosophiam, vide humanitatem iusti.* S. Chrysostomus.

Non dixit, inhumane, crudelis, sceleratissime, cum tam multa commiseris in hominem, nunc mentionem nobis facis misericordie? Non pudet te? nã erubescis? sed quid dixit? Fili inquit, recepisti bona. Hæc est magnorum gubernatorum, & Patrum familias Philosophia præstantissima; quod in corrigendis, ab omni verbo contumeliæ abstinant, sed semper studeant inuentis laudabilibus. Sic olim Iosue, Achan per sortes diuinitus reo deprehento, & auctore calamitatis Israeliticæ apud Ierichontinâ urbem, dicebat illi: Fili mi, da gloriam Deo, & consistere, atq; indica mihi, quid feceris. Auctorem calamitatis agnouit, & filium vocauit, cur non acerbis illum verbis potius imperij? Respondet Carthusianus in citatum locum: Sanctus Iosue vir discretus, ac mansuetus, non turbulenter, se ipse, ac mite primò alloquitur reum, ne ex dura allocutione perterritus, aut exacerbatus non acquiescat veram dare responsionem.

Equidem optimus Præsul etiam inter apertissima subditorum crimina nihil agit turbulenter, nec voce tonat, nec verbis tulminat, sed tranquillè, & placidè cōuenit reum, illumq; sceleris admonet, & correctionem expectat. Quærit nihilominus Chrysologus, cur Abraham diuitem vocauit filium, quem per omnia degenerem sciebat? ut pote impium, crudelem, immisericordem in pauperem. Nam qui genitoris opera non facit, negat genus, ipso Domino contra Phariseos argumentante: *Si filij Abraham essetis, opera Abraham faceretis.* Ille etenim fidem generis maximè probat, cui tantus paterni operis assertor assistit. Et respondet idem Chrysologus, quod Abraham hac responsione vicem pro vice reddiderit diuiti. Diues non verè Abrahamum agnoscebat Patrem; Abraham quoque non verè illum vocauit filium. *Vide peruersitatem, ait Chrysologus, quomodo in tormentis non retinet veritatem.* Additq; serm. 123. *Sed ille fratres*

Ioan. 8. *Abraham essetis, opera Abraham faceretis.* Ille etenim fidem generis maximè probat, cui tantus paterni operis assertor assistit. Et respondet idem Chrysologus, quod Abraham hac responsione vicem pro vice reddiderit diuiti. Diues non verè Abrahamum agnoscebat Patrem; Abraham quoque non verè illum vocauit filium. *Vide peruersitatem, ait Chrysologus, quomodo in tormentis non retinet veritatem.* Additq; serm. 123. *Sed ille fratres*

Chrysologus.

X x 2

res intelligit, se non esse filium, qui factus est, & pensat de suo merito, quod tam pater perdidit de natura. O mira pietas Abraham! filium adhuc vocabat, quem videbat inferni vernulam, poenarum sobolem, extremum gehennæ mancipium. Vocauit filium, ut magis magisque filij probaretur impietas, quando cum tali etiam patris sermonis pietas perseveraret. Quasi diceret: tu vocas me patrem, ego voco filium, ut te grauius doleas perdidisse, quod natus es. Voco te filium, ut amariùs doleas perdidisse, quod natus es. Voco filium, ut vehementius doleas perdidisse te, quod tibi gratia dederat, & natura: quia non habuisse, doloris non est tanti, quanti habita maroris est perdidisse. Ergo verissima illa sententia, miserum ac pessimum est habuisse, & postea non habere: quam Christus in hodierno euangelio probauit, dum superbum hominem primos accubitus ambientem, loco mouendum assereret, non sine magno rubore. Ostendam igitur nihil grauius homini ambitioso euenire posse; quam de sublimi loco moueri, quam de honore possessio deturbari.

Ego quidem existimo honorem tanti ab hominibus aestimari, ut potius mortem oppetere malint; quam illo priuari. Vnde quidam de eminenti dignitate depositus, non sine moerore dicebat, factus sum opprobrium hominum, & velut camelus risui cunctorum expositus sum. Nunquid ideo? quia camelus bibendo aquam conturbat, propterea, quod aqua turbida nimium delectetur, Auctore Iulio Solino, qui de camelis ita scribit cap. 72. *Sitimus etiam in quatuordecim diebus triduum tolerant, verum cum occasio beuendi data est, tantum implentur, quamlectantur. tum & satiet praterita desideria, & in futurum diu prosit; lutulentas aquas capiunt, puras refugiunt, denique nisi canosior liquor fuerit, ipsi assidua proculatione limum excitant, ut turbetur. Non hæc sanè ratio: homo enim in dignitate constitutus defecata vina crystallinis poculis sumere solet. An cer-*

Solinus.

Camelli ita scribit cap. 72. *Sitimus etiam in quatuordecim diebus triduum tolerant, verum cum occasio beuendi data est, tantum implentur, quamlectantur. tum & satiet praterita desideria, & in futurum diu prosit; lutulentas aquas capiunt, puras refugiunt, denique nisi canosior liquor fuerit, ipsi assidua proculatione limum excitant, ut turbetur. Non hæc sanè ratio: homo enim in dignitate constitutus defecata vina cry-*

te ideo, quia camelus portandis oneribus assuetus: sic enim de illo refert Gulielmus Sandisius apud Samuelé Purchasium lib. 6. cap. 1. *dum oneratur, aut onere leuatur, in ventrem procumbit, & ut sentit, aequali viribus suis onus habere impositum, exurgit, nec plus recipit. Non abnuo: nam etiam homo appetens honoris, supplex ad genua maiestatis procumbit; ubi verò dignitatem obtinuerit, cælum se attingere putat.*

Sandisius

Refert Gulielmus Hermanus camelum ab Ioue petiisse cornua cerui, ut gibbosus, & cornutus magis insoleresceret; verum & cornua non obtinuit, & aures amisit, dicit citatus Auctor: *Camelus sui penitens gemitur taurus insignes tre geminis cornibus se inermem ceteris animalibus, orat Iouem donari sibi cornua. Ridet Iupiter stultitiam cameli, nec modo votum negat, verum & auriculas belluæ decurtat. Quod cultis versibus expressit eleganter Festus Anienus.*

Gulielmus Hermanus

Consentū proprijs sapientem vivere rebus, Nec cupere alterius nostra tabella monet. Indignata citò ne ster fortata recursu.

Atq; eadem minuat, quæ dedit ante rota. Corporis immensi fertur pecus illi: per auras, Et magnis precibus sollicitasse Iouem. Turpe nimis cunctis irridendumq; videri. Insignes geminis cornibus ire boues, Et solum nulla monitum parte camelum. Obiectum cunctis expositumque feris. Iupiter aridens postquam sperata negauit, Insuper & magnæ sustulit aures onus. Viue minor merito, cui fors nō sufficit, inquit. Et tua perpetuum liuidæ damna gemit.

Camelus cornua petens, & aures perdidit.

Hinc illud ortum adagium: *Camelus cornua petens, & aures perdidit*, quod plerumque hominibus euenit, qui dum plura appetunt, etiam habitata perdunt, atq; tunc pristinum honorem suum recogitantes maximopere cruciantur. Sic olim Carolus V. Imperator, regnis, prouincijs, insulisq; etiam in nouo terrarum orbe se exuens, corā semel omnium posseslinem ac iura Philippo filio addixerat. Insuper imperij coronam seceperumq; Ferdinando fratri, Regi Romanorum transmisit. Verum non multo post, Carolus ex tanto rerum domina-

Carolus V. Imperator se abdicasse doluit.

dominatore iam nullus factus, prius in domo consedit, atq; imperialem dignitatem licet sponte abdicatam, vehementer doluit. Cum enim anno elapso Cardinalis Granuellanus, ex occasione Philippo Regi reuocasset in mentem, Anniversarium illum esse diem, quo Carolus pater imperio, regnisq; cesserat: respondit illi Rex, Et hunc quoq; diem anniuersarium esse, quo illum cessisse poenituit, quia miserum ac pessimum est habuisse, & postea non habere.

Procedamus ad Scripturam Sacram Genesi 16. Fuit Abrahamo vxor sterilis Sara, quæ sterilitate diu improles, ancillam Ægyptiam nomine Agar, marito in coniugium dedit. Verum Agar generosis superba nuptijs, & fecunditate tumens, despectu dominam suam: plerumq; enim sordida ingenia felicitate insolescunt. Sara princeps Abrahami coniunx, ancillarem fastum, & fastuosum Agaris supercilium acerbè ferens, conquesta est apud Abrahamum de ancillæ insolentia. *Dixitq; Sars Abraham: Iniquè agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns quod conceperit, despectui me habet. Fateor iustam fuisse querelam Saræ. An non Agar conditione ancilla vilis seruitio diu addicta, Saræ debebat libertatem, & generosum cum Abrahamo coniugium? Res verissima. Ceterum Agar ingratitude seruili vicio ingenuam virtutem à Sara acceptam, in contemptus petulantis licentiam refinxit, & principale concubium, conciliatrice Sara contra-*

Gen: 16.

notanter posuit lauam sub capite, ut ostenderet temporalia bona seruicij potius; quam dominio destinata esse. Ait Rupertus in Apocal. lib. 4. *Nonnulli quidem de vtriusq; parte accipiant, ut David, & Salomon, de dextera scilicet librum, de sinistra diuitias, & gloriam; qui cum scientia leges diuitiarum quoque habuerunt temporalis regni: & vtriusq; dona Dei suerunt; sed expedit omnis anima, cui hæc data sunt, ut quod à dextera datum est, habeat in iucunditate; quod autem à sinistra, teneat sub se, & moderetur liberali dispensatione, dicatq; laus eius*

S. Chrysostomus.

principatu seruiles retinens mores, ingenuitatem à Sara acceptam, mancipiorum ritu in contemptum conuertit, inde impudenter licentior, vnde credi poterat obligator.

Quid ergo Abraham ad illam Saræ dilectæ coniugis querelam respondit: Enucleat sacer textus Gen. 16. *Ecce ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet.* O bone Abraham ita dilectam ancillam tradis in manus iracundæ? nonne in delicijs hæc ancilla tibi erat? nonne tibi filium genuerat?

Gen: 1.

Fateor; sed tamen ancilla erat, nec in eius affectione Abrahamus exuerat dominium. Quod solerti ingenio trutinans D. August. lib. 16. de ciuitate Dei ait: *Demonstrauit Abraham non se amatorem seruam, sed liberum fuisse genitorem. & in Agar Saræ coniugi pudicitiam custodisse: ait enim, ecce ancilla tua in manibus tuis, utere ea, quomodo tibi placuerit. O virum viriliter utentem faminis, coniuge temperanter, ancillâ obtemperanter, nullâ intemperanter.* Ergo Abraham in carnalium voluptatum usu, non seruum, sed dominum agebat; & impotentibus carnis affectibus imperabat, non seruiebat.

Vtinam ita saperent moderni Catholici, qui temporarijs voluptatibus student; ne velint temporalitatem esse vilissima mancipia, sed malino affectibus imperare; quam seruire. Hoc consilium dat sapiens Cantic. 2. *inquit: Laua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Vbi in laua temporalia bona intelliguntur; in dextera verò spiritualia: & ideo notanter posuit lauam sub capite, ut ostenderet temporalia bona seruicij

Cant. 2.

potius; quam dominio destinata esse. Ait Rupertus in Apocal. lib. 4. *Nonnulli quidem de vtriusq; parte accipiant, ut David, & Salomon, de dextera scilicet librum, de sinistra diuitias, & gloriam; qui cum scientia leges diuitiarum quoque habuerunt temporalis regni: & vtriusq; dona Dei suerunt; sed expedit omnis anima, cui hæc data sunt, ut quod à dextera datum est, habeat in iucunditate; quod autem à sinistra, teneat sub se, & moderetur liberali dispensatione, dicatq; laus eius*

Rupertus.

XX 3

eius sub capite meo. Ergo quia Agar a temporali felicitate nimium inolefecbar, merito Saræ ab Abrahamo castiganda tradita fuit. Ecce ancilla tua in manu tua est, utere eâ ut libet.

Vix Sara Abrahæ coniux leuiter insolentiam Agar in crepauit, & illa statim fugam arripuit, dicit sacer textus: *Assurgente igitur eam sarai, fugam iniit*, Miratur Abulensis, quod Agar pro nimia insolentia leuiter, & iuste castigata sugerit: *Mulier inquit Sara sancta, non iniuste illam affligebat, sed moderata castigatio erat*. Vbi statim fugam Agaræ, in superbiam reijcit: *Mos est inquit superbiorum, & cum humiliationem aliquam exprimere contigerit, statim intolerabile illi videatur*. Planè ita secum discurrebat Agar, ego ad tantam felicitatem deueni, Abrahamo sum in amoribus, ex quo concepti, & Saram sterilem fecunditate superauit; nunc autè ab illa opprimor, & sub manibus eius humiliari cogor, non faciam hoc, malè mihi fugâ contulere. Verùm, ut eius fastum repressisset Deus, misit Angelum in occursum ipsius, qui eum eam inuenisset, quæsiuit: Agar Ancilla Sarai vnde venis? & quo vadis? Quæ respondit: A facie sarai dominæ meæ ego fugio. *Dixitq; ei Angelus Domini: Reuerte ad dominam tuam, & humiliate sub manibus illius*. Textus Hebræus legit: *afflige te sub manibus eius*, quam lectionem approbat Caietanus. Res profectò stupenda: fugam Agar iniit, quia eam sara affligebat; & tamen ab Angelo reueri iussa est, ut se affligeret. Sanè moralissimè nos Angelus Domini instruerè voluit, quanta sit propriæ voluntatis efficacia ad leniendas vitæ asperioris molestias. Quali dicere vellet: Fugam iniisti o Agar, ut fugeres, quam censebas intolerabilem ærumnam, nimirum aliena laræ manu affligi: igitur afflige te tua manu, & arbitrio; indeq; cognosces, quàm sit leue malum, quod vltro expetitur, & sponte toleratur.

Insensus grauer Deus Heli Sacerdoti dicebat 1. Reg. 2. *Præsidam*

brachium tuum, & brachium domus Patris tui, ut non sit senex in domo tua. Et videbis amulum tuum in templo vniuersis prosperis Israël. Videte, quomodo mala dicantur euentura domui Heli, ut ab illa sacerdotium esset auferendum, dandumq; alteri, cuius æmulatione vehementer posteri Heli torquerentur. Insuper quod magna pars posterorum è vita immaturè abripienda esset. Quæ omnia venerunt super Heli, dicente sacro textu: *Arca Dei capta est, duo quoq; filij Heli mortui sunt*, Ophni, & Phinees. Statimq; de ipso Heli addit sacra pagina: *fractus cervicibus mortuus est*, & similiter nurus eius interiit. Necdum satis: verùm etiam omnes sacerdotes de semine Heli gladio extincti sunt. Nam iussu Saulis Doeg irrui in sacerdotes, & trucidauit in die illa octoginta viros, vestitos ephod lineo. Nobe autem ciuitatem sacerdotum percussit in ore gladij, viros, & mulieres, & lactentes, & paruulos. Et sic domus Heli præcisa est Saulis gladio. Et vnde obsecro boni illius Sacerdotis domus in tantam calamitatem deuenit? sanè propter filiorum peccata in Deum, & eius Ecclesiam commissa. 1. Reg. 2. *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines à sacrificijs Domini*. Deinde cum ita sacrificia minuerent, incommodiq; essent cultui religionis, quid mirum, quod perierint. Aie Tertullianus aduersus Phrygicos: *Ex lidatur pro templi foribus sensor Heli, filij eius in acie ruunt, nurus expirat in partu: hanc enim meruerat à Deo plagam domus imprudens, sacrificiorum carnalium defraudatrix*. Vbi ergo Dei veri cultum sacrificiorum defraudatione abstulit domus Heli, protinus extremam sibi acquisiuit ruinam.

Licet & tunc magna Dei misericordia ei affulsit, dum verba illa audiret: *Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab alteri meo, sed ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua*. Et cur homini tot iras merenti consuluit Deus, ne funditus totam eius familiam perderet? quomodo

1. Reg.
gum 22.

dò afferuit aliquem semper de domo Heli relinquendum altari seruientem? Nonne in hoc iam Dei ira videbatur aliquomodo emollita circa genus Heli? Aliqui censent id factum ob virtutes Heli in anteriori ætate factas, quibus nescit Deus aliquid nõ concedere. Hæc est mens D. Gregorij lib. 5. expositionis in 1. Reg. caput 4. *Heli inquit à viro Deo audiuit: Pars magna domus sue morietur, cum ad virilem ætatem pervenerit: verumtamen non auferam, penitus ex te virum ab altari meo: ut Sacra Scriptura hic aperte monstraret, & pro dissolutione percussum, & pro præterita conversatione respectum*. Nam pristina virtutes hominis, etiam inter supplicia posterorum scelerum, solent respici à Deo, ut saltem temporalem exhibeat aliquam veniam, vel excitationem ad maiora promerendam. Neq; solum pristina virtutes propriæ id solent à Deo habere, sed etiam virtutes parentum, aut propinquorum. Ex quo Oseas. Propheta monebat populum Israël. cap. 4. dicens: *Si fornicari tu Israël, non delinquat saltem Iuda*. Quia nimirum plurimum proficiunt parentum, siue propinquorum virtutes, ut à Deo peccatoribus veniam impetrent. Eruditè concludit Rufinus hac pulchra paraphrasi: *Si fornicari tu Israël, non delinquat saltem Iuda. Cui prodigum propriorum bonorum, etiam fratrum iura contaminat? Quid uno inculpato genio omne vultu immoluit? Patere superesse aliquam tui sanguinis portionem, cuius adiunxeris suffragio, reformeris exemplo*. Palam ostendens, dum portio aliqua tui sanguinis, videlicet aut parens, aut filius, aut frater, aut propinquus in virtutibus vivens agit, exemplum efficacissimum te habere, quo ad virtutem exciteris, te suffragium habere, quod tuam salutem apud Deum sollicitet.

Sed minimè emollitam Dei iram circa genus Heli credere; imò magis acerbam inde cognoscite, quod voluerit manere aliquem ex Heli familia in templo, ut videns se deiectum in ea domo, in qua præcipuis infulis

floruerat, & videns alium ibi in honore ac gloria esse, magis mordetur, & affligeretur. Dicit Rupertus lib. 1. in lib. Reg. cap. 7. *Idco se Dominum non penitus ablatum ex domo Heli virum ab altari suo dicit, ut semper de domo Heli esset in domo Domini vir, qui in dignitate sacerdotis alium constitutum videret, ut se eadem dignitate privatum videns, oculi eius deficerent, & anima eius tabesceret*. Quis enim non tabescat, & supra dolorem mortis non doleat, videns alium elatum in bonis, quæ ipse perdidit? Hinc & Iudæis in extremo iudicio non tam graue erit, quando flammis inextinguilibus dabuntur, quando æternæ tradentur morti; quàm dum videbunt gentes ab Aquilone & Austro venientes, constitui Abrahæ filios. & recumbere in regno, quod ipsi perdididerunt: hoc illis in summum fletum, & stridorem dentium cedit, Quoniam omni morte durior poena est, quod quis videat alios intrantes in gloriam, in eaq; triumphantes, à qua ipse excidit, & sine qua manet in summum opprobrium deiectus. Cum nulla res magis hominem affligere possit, quàm de loco sublimi remoueri, aut de eminenti aliqua dignitate deturbari. Et idco in honoribus constituti, ita sunt laudis, & gloriæ appetentes, ut magis timeant dignitatis habitæ, quàm vitæ æternæ amissionem.

Prodeat in medium villicus ille apud proprium dominum distamatus, quasi dissipasset bona ipsius. Quod accersito Dominus dixit: *Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare*. Ille suam infelicitatem agnoscens non sine magno dolore ingemiscere cepit: *Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem, fodere non valeo, mendicare erubescio*. Quid est, legimus Matthæi 25. v. 18. de quodam seruo, qui vnum talentum à domino suo acceperat, quod absens, fudit in terram, & abscondit pecuniam domini sui. Ergone seruus, ut pecuniam absconderet, fodere valuit. ut autem honesto

Rupertus

Luc. 16.

Mat. 25.

honesto modo victum quæreretur, non valuit? Ita sanè est: vt homo tetram vertat, & honesto labore viuatur, manus ipsi torpent, vires lassantur, corpus teritur, ac tandem quia deest voluntas, & facultas etiam abest. Non valet homo fodere, vt tractet honesta; valet autem, vt sectetur otia, vt vitio viuatur. O quam suppetunt vires ad consecretandas venandasque voluptates, quam deficiunt ad exercendas virtutes! vnus terram vertit, vt delinquat; alter vertere non potest, vt debita reddat. *Talensum quippe,*

S. Greg.

scribit Gregorius apud D. Thomam, in terra abscondere, est acceptum ingenium in terrenis actibus implicare. Vt terrenis affectibus homo implicetur, nullis laboribus fatigatur; vt autem honestè viuatur, nec fodere valet, nec

S. Chry.

soth:

virtutibus studere. *Inpotentem esse in opere crimen est vita inertis: non enim timeret, si consueuisset affectare labores.* dicit S. Chrysosthomus ad caput 16. Lucæ. Iners ergo honestos labores fastidit, voluptuosus terræ versioni non parcat, vt cognoscamus, quomodo vnus solerter terrena, alius ignauè diuina gerat.

Sed videamus astutiam iniquissimi villici, præsentens se amouendum à villicatione, conuocauit singulos debitores domini sui, dixitque:

Luc. 16.

Vni. *Quantum debes domino meo?* Illo autem respondente: *centum cados olei dixit sede citò, & scribe quinquaginta.* Similiter alteri, qui debebat centum Coros tritici, dixit: *Accipe literas tuas & scribe octoginta.* Videte quid faciat?

seuere à domino admonitus, cum deberet commissam sibi administrationem diligentius obire, adhuc magis bona domini dissipare cepit. Glossa interlinearis in animum vehementer perturbatum id refert, quia homo inopinato timore perterritus, nescit quid agat. Verius tamen Aloisius Nouar. existimat villicum inique bona domini sui dissipasse, quia homines in honoribus constituti, maiorem suæ reputationis, quam animæ propriæ, ac iustitiæ rationem habent. *Sæculi inquit cultores non curant,*

Nouari.

nus.

quomodo, an in re, an in iuria prouideant, tantum ne infamia notam subeant. Bene equidem: nam & ipsius Christi Domini sententia, quæ villicum iniquitatis laudauit, quod prudenter egisset, idem sonat loco citato: *Quia inquit, filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt.* Id est: prudentiores atque promptiores sunt profani, & perditii homines in malum; quam iusti, & sancti in bonum. Quod emphatice locutus est Marcus Tullius in oratione pro Sextio. *Audaces homines, & perditii nutu impellantur: & ipsi etiam sponte sua contra Rem publicam incitantur.* Bani verò nescio quomodo tardiores sunt, & principijs rerum neglecti, ad extremum tantum denique necessitate excitantur.

Verum quo res ista clarior fiat, à Villico ad D. Petrum trāseamus. In vltima cœna Christus lauare volens pedes Apostolorum, venit ad Petrum cum aqua. Ille cepit denegare: *Domine tu mihi laua pedes? ego sum pulvis?* vilissimus, non lauabis mihi pedes in æternum. Ioan. 13. Renuebat ergo Petrus lauare aquis à Iesu, & ideo statim minas sibi intentatas audiuit: *Si non lauro te, non habebis partem meam.* Bone Iesv, itans amantissimum discipulum reijcis à tuo confortio, eò quod à te nollet lauari? Catholici mei, respexit tunc Christus in illa sua comminatione ad aliud pretiosius sanguinis sui lauacrum, sine quo Petrus peccator non potuisset saluari. Ita Rupertus lib. 1. in Ioan.

nomine Christi Domini concludit: *Nisi, ego altius præcinctus maiori dispendio lauro te, non habebis partem meam.* Verè enim nisi Christus dilectos suos lauisset à peccatis eorum in sanguine suo, nec Petrus, nec quisquam alium categorum hominum partem habuisset cum illo. Quo cognito Petrus, qui antea suos pedes respuerat lauari à Iesv, respondit: *Non tantum pedes meos, sed & manus & caput.* Et cur, qui pedes negabat lauandos, postea se totum à capite vsque ad pedes postulabat lauari? Existimo, quia antea nihil præter externam pedum lotionem cogita-

bat. *Quomodo, an in re, an in iuria prouideant, tantum ne infamia notam subeant.* Bene equidem: nam & ipsius Christi Domini sententia, quæ villicum iniquitatis laudauit, quod prudenter egisset, idem sonat loco citato: *Quia inquit, filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt.* Id est: prudentiores atque promptiores sunt profani, & perditii homines in malum; quam iusti, & sancti in bonum. Quod emphatice locutus est Marcus Tullius in oratione pro Sextio. *Audaces homines, & perditii nutu impellantur: & ipsi etiam sponte sua contra Rem publicam incitantur.* Bani verò nescio quomodo tardiores sunt, & principijs rerum neglecti, ad extremum tantum denique necessitate excitantur.

cogita-

cogitabat, quam ex sua humilitate refugiebat accipere à tanto Domino; postea verò ex verbis saluatoris, intellexit spirituale animæ mundiciem ibi imbibitam esse, quam meritò non solum pedibus; verum etiam toti homini necessariam postulabat, vt omni ex parte purus euaderet. Sic in persona eius loquitur V. Beda tom. 7. homil. Quadages. *Quia iam te docente intelligo, quod lauando pedes meos, ex-rata mea te mundare significas, non solum pedes: sed & manum & caput tibi lauandum offero: quia non solum incesu, sed etiam actum, visu quoque, auditu, gustu, olfactu, & tactu multa me committere, quæ à te debeant dimitti, non ambigo.* Ecce vbi de lotionem peccatorum agi cognouit, illico studuit omni ex parte mundari: quoniam homo integrè purus esse debet, omni sensuum spurciæ sublata.

Beda.

O magne Apostolorum Petre, docuisti nos profundam satis doctrinam tuo exemplo, quando non prius permisisti pedes tuos à Christo lauari, donec inaudiueris te non aliter, partem cum Christo habiturum. Vultis scire, quænam sit ista pars: clarè innuit eam sacer textus Matthæi 19.

Mat. 19.

his verbis: *Cum sederit Filius hominis in sede maiestatis sue, sedebunt & vos, iudicantes duodecim tribus Israël.* Quasi apertius diceret: Triumphant nunc potentes sæculi, & in thronis sedentes, sententiam ferunt aduersus pauperes Christi. Sed cheu vbi venerit mundi vicissitudo! paulò post colentur sæculi potentes, & raptabuntur ad Dei tribunal, in quo Dei pauperes sedebunt, & sententiā dicent. Et cur tunc viles homunciones in sublimibus thronis apparebunt? Ingeniose resoluit Diuus Chrysosthomus serm. 2. in Ascensionem tom. 6. dicens: *Quandoquidem Apostoli, cum ex Iudæis essent, non sapiebant ea, quæ Iudeorum erant: sed Christi supplicia, eiusque signata cognatis suis intersectoribus Domini pratulerunt.* O rem magnam, atque stupendam! nouum atque iniustum iudicij genus, Piscatorem aspicere iudicantem, & Pharisaum iudicari: tabernacu-

S. Chry.

soth:

lorum opificem confidenter sedentem, & summum sacerdotem cum suspensis iudicium subeuntem. Sedente quidè nunc mundi potentes: iacent pauperes Christi. Verum erit tempus, quando pauperes sedebunt in thronis, & potentes sæculi ad iudicium eorum, & carcerem æternum raptabuntur. Si enim auditis Christi Domini miraculis, stupefactus Herodes dicebat, Marci 6. *Ioannes Baptista surrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in illo.* Vbi impius Rex compulsus est confiteri, occisionem à se illatam Ioanni, eò peruenisse, vt Ioannes esset in virtute, ipse in metu. De quo pulchrè Petrus Chrysologus serm. 173 ait, Herodem sic alloquens: *Herodes, quid egit gladius tuus, si, vt ipse dicis, redijt ad virtutes, qui furore tuo putabatur extinctus? Ioannes surrexit, sicut sateris: non persona, sed infirmitas perijt: non Ioannes: sed mors magis tali morte succubuit: illusa est pax: ipsa est miseri iudicij decepta sententia, qua interemptum non perdidit: sed promouit.* Quantum magis potentes mundi, Christi seruos opprimentes, illorum iudicio traditi expauescent, dum se ab illis condemnari videbunt.

Luc. 14.

Inuitatus quondam Christus à Principe Phariseorum, confederat ad mensam eius, interrogans: *Licetne sabbatho curare?* Lucæ 14. Quasi diceret, habetis multos in lege doctissimos, in Scripturis sacris versatissimos, dicite ergo mihi si licet sabbatho curare. At illi tacuerunt, & nihil responderunt. Forsan annuere volentes: sic enim vulgò dicimus, qui tacet, consentire videtur. Minimè: astutiam potius Pharisaicam in hoc silentio agnoscite. Non audebant respondere, ne ab incarnata sapientia intima cordis penetrante, & difficillima quæque subtiliter dissolvente confunderentur. Vnde Glossa cum Caietano dicit: *Tacuerunt, quia quidquid dictum fuisset, contra se dixissent.* Si enim respondissent licere, audiissent à Christo, quare me dicitis ex Deo non esse, quod sabbatho vestros infirmos curauerim. Si dixissent, non licere, pro-

Caiet.

prijs

prijs succubissent armis, Christo ex concessis inferente: Quare vos vestra pecora sabbatho curatis? Addit Caicranus: Et idem tacuerunt, cum vtramque partem contra se militantem viderent. Tacuerunt, quia volebant confundi à IESU, ne eorum ignorantia in apertum prodiret, qui se in opinione hominum doctissimos iactabant; graue autem est reputationem licet semel sibi comparari perdere.

Nemo magis id expertus est, quam infelicissimus lucifer, qui in delictis celestis paradisi constitutus, non contentus præstantissimis naturæ suæ dotibus, non contentus animi donis, quibus longè cæteris Angelis antecellebat, inflatissimis buccis effutiebatur: *In celum conscendam, super astra Dei exultabo solium meum, sedebam in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Ac si diceret, ita illustre, & diuinum caput supra omnia creata attollam, ut nec Dei Filium, si humana induatur carne, velim vnquam reuereri. Quam temeraria, quam horrenda præsumptio? omnes Angeli stabant ante thronum diuinæ maiestatis, solus Lucifer ed superbiæ deuenerat, ut sedere veller, quasi omnino Deo æqualis. Verum in summam confusionem deuenerat detrusus in infernū,

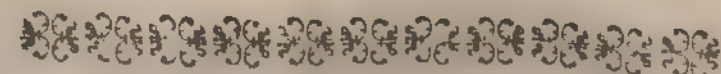
occidente Isaia: *Quomodo cecidisti a celo Lucifer, qui mane orichabaris.* Vnde S. Bernardus de grad. homil. 1. Sic illum alloquitur: *Elige ergo tibi in ære locum, non ad sedendum, sed ad volandum. Te fluctuante inter celum, & terram, sedes Dominus super solium excelsum, & eleuatum.* Quasi diceret: Ille in solio sedet securissimè, qui ter sanctus prædicatur, cui nulla potest iniuri peccati macula; qui autem in peccatis est, non sedem expectet, sed fluctuationem, & confusionem: quem admodum Lucifer, qui locum suum Michaeli Archangelo, ob humiliter adoratum Dei maiestatem, & pro honore eius strenuè se opponenti, tanquam honoratori dare cõpulsus est, ad maiorem cruciatum, dum se videt quod habuit, temere perdidisse.

Audiitis iam Catholici mei, quanta sit confusio de superiori loco ad inferiorem dimoueri, de honore pos sesso deturbari, cum non tam graue sit carere honoribus, quam habitos amittere. Igitur & vos si vultis sublimia loca in coelis occupare, quamdiu mortalem hanc vitam agitis, locum profundæ humilitatis amplectimini, quia non nisi per hunc gradū, ad thronum æternitatis

ascensus patet.

DOMI-

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Magister quod est mandatum magnum in lege? *Matthæi 22.*

Charitas est fundamentum mandatorum Dei, ad quem amandum quinque rationes nos mouent.

M Vandana Iurisprudencia in A verò habet, à quo discat, & curam non adhibet, ad ediscenda ea, quæ non licet disputationem diuinam hodie euocat Theologiam. Ignorare, ille rem est criminis. Vnde ad Christum pro quibus in cruce orauit.

Audit: ut ab illa tanquam istam dubitationem respondet Cassianus libro de passione; Christum orasse non pro Iudeis, maleuolè mortem eius affectantibus: isti enim ex prophetijs & oraculis scripturarum, cognouerunt eum Messiam esse; sed pro ministris crucifigentibus, de quibus dicit Cassianus, *Sciunt quia crucifigunt, at vero ignorant quem crucifigunt.* Cassianus.

Romani enim erant, aut de gentibus incircumcisis ministri, & milites Pilati, qui hoc ministerium exercebant, & nutriti sunt cultura perfidiæ, quæ dicebatur seruitus idolorum, nec assueti erant vaticinijs Prophetarū, ut coniecturare possent, aliquando in carne Filium Dei potuisse venire, vnde omnino nesciebant quem crucifigebant. Quamobrem misericorditer eis subuenit, gratia Saluatoris, quia omnis culpa est mitior, faciliusque meretur veniam, quæ ab ignorantia, quam quæ à malitia sumit exordium. additque inferius, etiam Iudeos ad hanc Christi intercessionem pertinuisse, verum illis tantum qui Christum nullomodo cognouerunt. Periculosum proinde est mandata diuina ignorare, cum homo habeat, à quo illa discere possit. Ostendam proinde hodiè vnumquemque; Christianum debere esse Iurisperitum, Christum verò celestem Theologum & Doctorem, à quo discemus, quod sit magnum in lege mandatum.

Y y a

Primum

S. Aug. *Quid est, quod in cruce positus saluator ait, ignosce illis, etenim nesciunt quid faciunt: si enim nesciunt, quomodo peccant, cum omnis error ex ignorantia oriatur; aut si non peccant, quid ignoscendum eis restat, præsertim cum dicat Rex Abimelech ad Gen. 10. Deum Genesis 29. Nunquid gentem ignorantem perdes? sed respondet Diuus Augustinus: Non omnis qui ignorat, immunis à pena est; sed ille solus, qui à quo edocetur, non inuenit, qui*

Peccatū ex ignorantia facit veniā meretur.

Primum Iuris periti fundamentum est, nosse autorem legis, ut sciat in quanto honore iura habere debeat; nam ex legislatoris noticia, iurium autoritas firmatur. Et hominis pariter Christiani principale fulcrum, nosse omnipotentis maiestatem, cuius legibus vivere debet. Quod moribundus David Filio suo Salomoni magis; quam imperium tradidit.

3. Reg. 2. *Regum 2. Obserua inquit, ut custodias mandata Domini Dei tui, ut ambules in vijs eius, & custodias ceremonias eius, & precepta, & testimonia.* Quasi vellet ostendere, non alio gestamine pro sceptro vei debere reges, quam legum diuinarum compendio: hoc insigni gloriari debent mundi Principes, hoc illos inuictos reddet, & inculpatos, summiq; regis imitatores. Postquam Philistini caeso Israëliitarum exercitu, Arcam Dei captam in templum Dagonis intulerunt, existimantes se illius Deastri fortitudine victoriâ obtinuisse, protinus Dagon ex altari deiectus, pronus in terra iacebat, ante arcam Domini. Vnde quæso potentia illa arcæ diuinæ, & infirmitas Dagonis? ut ad illius præsentiam corruisset? vnde illa fortitudo, ut capta ab Azotijs simulachra deiiceret? vnde illa vis, quod illos, qui eam ceperant, percussisset? vnde illud robur, quando reddita Israëlitis, ut plaga cessaret, effecit? Respondet D. Chrysosthomus, totam Arcæ sanctitatem & potestatem prouenisse ex illis literis, seu ex illis tabulis diuinæ legis, quæ in illa includebantur. Nam lex diuina adeo potens est, & sancta, ut potentes & sanctos efficiat eos, qui illam amplectuntur. Quid animas Christianorum Deus aliud esse voluit, quam arcas mandatorum suorum, ut in illis inniolata diuina lex semper permaneret, proinde legisperitum, non perditum docet esse Christianum hominem, sed quia axioma Iurisperitorum proclamauit pridem, eiusdem leges esse interpretari, cuius & condere, idcirco nemo fidelium, vim legum diuinarum nosse potest, nisi

Dagon pericte
arca de
altari
deici-
tur.

S. Chry-
sosth.

Virtu Ar-
ce exta-
bilis la-
gis.

ex mente ipsiusmet Dei. Quocirca si ambitis Christiani mei, nosse legum diuinarum autoritatem, ecce celestis ille Theologus Christus Iesus vs, respondet in hodierno Euangelio, omnem mandatorum Dei vim fundari in dilectione, dum sciscitanti Phariseorum legisperito, quod sit mandatum magnum in lege, respondet: *Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* Hoc est mandatum primum, nam licet Dei mandata magna sunt, quia à magno Domino procedunt, & à seuerio iudice requirenda, ut dicitur Psalmo 118. *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.* Vbi ita Deus omnia mandata sua custodiri vult ab homine, ut ne minimum quidem præteriri patiatur; quin immo, qui offendit in vno, sit reus omnium: tamen inter omnia Dei mandata, principatû per excellentiâ, & anthonomasiam merito sibi vendicat, præceptum de dilectione; Primum ideò, quia est de virtute omnium maxima, scilicet charitate, sine qua omnes aliæ virtutes, aridæ & inanes fiunt, siquidem ab hac solâ vitam, animam, succum & alimentum, quasi à radice & nutrice sua hauriunt. 1. Ioann. 2. *Qui non diligit, manet in morte.* Magna virtus est Theologica Fides, & quidem primaria, quia per illam homo ad Deum accedit, & per illam feliciter copulatur; sine Charitate tamen, nihil omnino prodest, testante Apostolo 1. Corinthiorum 13. *Si habuerim fidem, ita ut montes transferam, sine charitate nihil sum.* Magna virtus est Castitas, quia homines Angelis ipsis facit æquales; & hæc tamen sine charitate suum nitorem perdit. Vnde merito dixit D. Bernardus; *Castitas sine charitate, lampas est sine odio. Tolle oleum, lampas non lucet, tolle charitatem, castitas non placet.* Si igitur Charitas tantum æstimatur, ut sine illa nihil valeant hominis opera omnino, quis non fatebitur præceptum de dilectione maximum esse, nec solum dignitate, sed etiam necessitate primum? dicente Domino: *in hoc*

Mat. 22.

Ps. 118.

1. Io. 2.

1. Co-
r. 13.

S. Bern.

in hoc vniversa lex pendet, & Propheta.

Hinc merito exclamabit quispiam fidelium. *Charitas & dilectio, tu es summa actio omnium bonarum, salus morum, Finis celestium Præceptorum, mors criminum, vita virtutum, virtus pugnantium, palma victorum, causa bonorum meritorum, primum perfectorum.* Addit vterius beatus Prosper libro de vita contemplatiua. *Charitas & dilectio, tu es mater & nutrix omnium Angelorum & electorum, omniumq; perfectorum, quia Seraphinos generas, Apostolos procreas, Martyres efficit, Confessores producit, sanctificas sacerdotes, consecras Nazareos, Virgines germinas, electos omnes coronas.* Quia charitas est prima & maxima Filia Altissimi, ideò primum & maximum de illa mandatum habetur. Secundò, præceptum de diligendo Deo est maximum, quia fons omnis diuinæ legis & doctrinæ est Charitas, quod ipsemet dominus insinuauit Beata Catharinæ Genuensi, in spiritu quondam sic illam alloquens: *Cum volueris recitare Pater noster, accipe semper pro fundamento. Fiat voluntas tua, ex reliquo autem totius scriptura sume hanc vocem cui tanquam fulcro continuo innitaris, Dilige. quo significare voluit, totam Christiani hominis perfectionem, consistere in dilectione, & ad illam tanquam ad finem ordinari. Tercio, præceptum de dilectione Dei ideò maximum censetur, quia est vniuersalissimum, & omni statui ac conditioni hominum maximè congruum, ita ut nullus cuiuslibet conditionis se ab illo excusare possit, aut difficultatem aliquam prætexere. Ut dicitur Deuteronomij 30. *Præceptum quod ego precipio tibi non supra te est, neque procul positum, nec in celo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet in celum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus & opere compleamur. Neq; transmare positum, ut dicas: quis ex nobis poterit transfractare, & ad nos deferre, ut possimus facere, quod præceptum est, sed iuxta te est sermo in corde tuo & in ore tuo.* Nā nō amplius requiritur ad implenda Dei præcepta, nisi ut cor tuum Deo*

S. Prosp.

Chari-
tas filia
Dei.

Præcep-
tum de
dilectio-
ne Dei
cur ma-
ximum.

Deut. 30.

S. Bern.

offeras, quod in tua est potestate; ut amorem tuum integrum exhibeas, quo Deum tibi promereri, & cælum comparare possis. Si enim Deus ad gloriam adipiscendam, scientiam multam requireret, multi se excusarent, quia ingenio rudes & illiterati sunt: si pro illa multæ opes impendendæ, & pro eleemosyna erogandæ essent, iam pauperibus nulla spes salutis affulgeret: si asperis ieiunijs, austeris mortificationibus, molestis laboribus, eam Deus cōmutare vellet, tunc homo debilis & infirmus, facile in desperationem cogeretur. Idcirco pretium ad emendam beatitudinis gloriam tale constituit Deus, à quo se nemo excusare posset: scilicet ipsam Dei dilectionem, tantundem enim Deum diligere potest pauperculus; & idiota; quantum diues, potens, & sapiens; æquè gratiæ & amoris diuini capax est vilissimus armentorum Pastor; quemadmodum vir dignitate & scientiâ sublimis. Non igitur dicant, illiterati & idiotæ quid agemus, cum illis respondeat Diuus Bonauentura. *Non est quod*

conqueraris frater, sola enim sufficit dilectio. Nemo insurgat cum Beato Egidio. An ergo potest illiteratus & rudis, ita Deum diligere, sicut is qui multâ scientiâ est adornatus. Cum respondeat idem Doctor. *Immo verò muliercula simplex & pauper æquè potest Deum diligere, ac sublimis Theologia Doctor.* Ad quod cum magno seruire exclamabat Beatus Egidius. *O simplices & pauperula mulieres, agnosce gratiam Dei, & illum amate ex toto corde, & æquè magna apud Deum poteritis esse, ac ipse sanctus Bonauentura!*

Quadruplex autem causa reperitur, propter quam tenemur Deum diligere; primò, quia nos ad imaginem suam creauit Ecclesiastici 17. *Deus creauit de terra hominem, secundum imaginem suam fecit illum, & iterum conuertit illum in ipsam.* Quæ verba Glossa ordinaria sic interpretatur, conuertit illum in ipsam, scilicet in terram. Verum Lyranus multò subtilius & accommodatius, per

S. Bona-
uentura

S. Egid.

Ecl. 17.

Glossa

Lyran.

Yy 3

ipsam,

Hō per
gratiam
fit ima-
go Dei.

ipsam, putat intelligi debere *imaginem*, ad cuius imitationem formatus est homo. Erenim non contentus Deus in primo mundi opificio, quod hominem condiderit rationalem, non contentus quod illum forma- rit ad similitudinem suam, voluit in super eundem sanctificare, ut sic homo per gratiam habitalem, sibi in- harentem, vera Dei fieret imago, si- quidem illos tantum Deus vult con- formes fieri imagini filij sui, quos sanctificat, inquit D. Paulus; Ac pro- inde quia tota hominis felicitas inde dependet, ut à principio suo unde ortus est, nusquam se auertat, sed in- timè illi coniungatur & conformetur, idèd Deus ab homine omnimo- dam exigit dilectionem, per quam fœdus indissolubile inire cum D e i amicitia possit. Quod ingeniosè ad- modum gentiliū Antiquitas figu- rabat. pingebat illa manum è cœlo egredientem, quæ circulum nondum clausum tenebat; in quo pulcherri- ma virgo illum claudere satagens, stabat. Equidem Catholici mei ma- nus de cœlo egrediens, diuina est om- nipotentia, cuius nutu regitur to- tum, quidquid est in orbe terrarum, ab hoc orbe circulus pendens, ter- rena moles est, virgo pulchra in hoc circulo, est natura humana, quæ pro- pter primæuum innocentie suæ can- dorem, adèd venusta in sua produ- ctione extitit, ut ore incomprehen- sibilis Triadis? Dei imago appellaretur hæc circuli claudere procurat, sum- mam animæ felicitatem in eo sitam esse perpendens, ut princio, à quo D fluxit, suo nimirum authori D e o, copuletur. At videns Deus primum hominem, ut potè de terra terrenū, ab aspectu diuinæ imaginis per pec- catum se auertisse, secundum homi- nem condidit *de cœlo celestem* (ut ver- bis D. Pauli utar) quem adèd pressè & strictè medio indissolubili, hypo- statice vnionis vinculo, suæ propriæ imagini (hoc est filio, qui expressa imago Patris est) copulauit, ut non posset ab ea nec per momentū auer- ti, sed semper esse in illam conuer-

sus, & intimè ei coniunctus, non so- lum cognitione, & affectione, sed re ipsa in vnitate personæ. Hic enim est summus naturæ humanæ circu- lus, hæc suprema gloria & vnica fe- licitas, quæ hominem integrè dirat, plenè nobilitat, feliciter perficit, & capacitatem eius vndequaq; explet. Nam aliud iam homo tolli non po- terat; quàm ut esset & diceretur Dei Filius, quod in Christo Dei Patris na- turali filio admirabili illa humani- tatis ad deitatem vnione impletum est; sed quia & nos omnes illi con- formes fieri æterna prædestinantis ordinatio vult, idèd datum est cui- bet nostrum, per quod in Dei imagi- nem (quam per peccatum amisit) iterum conuerti valeat, scilicet; ar- dens in Deum charitas. Nam quem- admodum vnio hypostatica, Deum hominem fecit, sic vera charitas ho- minè vicissim in Deum trasformat. Inter reliquas Ouidij fabulas, per- quàm ingeniosè excogitatas, illud celebre annotauit Diuus Augustinus, quod referat Poëta iste, louem amo- re Danæ pulcherrimæ puellæ ac- censum, in pluuiam auri conuersum fuisse; immò ut (ait Terentius) per alienas regulas clanculum in gremi- um virginis descendisse. Equidem mendacij limites non excedit hæc fictio; veritatem tamen rei gestæ in anima hominis Deum amantis illu- strat. Vix enim mortalium indoles, diuino amore æstare incipit, & su- bitò amantis Deum animæ pulchri- tudine captus Deus, in modum au- tæ pluuiæ, in terram decidentis, in domicillium mentis humanæ illabi- tur. Canente id Ecclesia, *sicut pluuia in vellus descendisti*. Ecce ineffabi- lem charitatis & dilectionis potenti- am, quæ sola incomprehensum com- prehendit Deum, eumq; homini no- xu fortissimo copulat. Ut proinde meritò inter Theologos illa orta sit controuersia, An gratia habitualis sanctificans, realiter distinguatur à charitate cum vtriq; iisdem effectus, à scriptura attribui videantur. Gra- tia enim iuxta concilia & sanctos Pa- tres

tres facit adoptiuos Dei filios, sed hoc ipsum præstat charitas 1. Ioan. 3. *Videte* (inquit Apostolus) *qualem cha- ritatem dedit nobis Deus, ut filij Dei nominemur & simus*. Gratia poenitentes peccatores iustificat, ad Romanos 5. Sed & charitas idem operatur 1. Io- annis 4. *Per gratiam sumus dilecti Deo*. Sed & per charitatem hoc ipsum ob- tinemus, Ioannis 14. *Gratia peccatū expedit*, sed neq; charitas idem com- pati potest, primæ Ioan. 3. Per grati- am Deus habitat in nobis; sed & per charitatem corda nostra possidet. 1. Ioan. 4. Gratia est maximum; sed neque charitate excellentius reperi- tur præmium 2. Petri 1. Quis igitur charitatem & dilectionem Dei non amplectetur, cum illa hominem san- ctum reddat, & pulcherrimam illum Dei imaginem efformet. *Dilige* (in- quit Augustinus soliloqu. capite 31. *Deum qui te ad imaginem fecit, & gra- tias age quotiescunque respiras, operaris, cogitas, loqueris, moueris, Domine Deo age*. Refert Aulus Gellius lib. 15. ca- pite 14. pro beneficio Leoni collato, ab Andronido, quod illum scilicet in pede curauerit, tantam gratitudi- nem rependisse Leonem, ut à mor- te Andronidum eripuerit, illiq; ceu domesticus canis fuerit obsecutus. Si bruta animantia exigua sibi præstita beneficia sic rependunt. Eritne mor- talium non nemo, qui pro tot bene- ficijs in creatione sibi concessis, non magis Deo gratias agere volet? Re- perieturne quispiam, qui cum ad imaginè Dei sit conditus, illam pro- funda dilectione in se efformare ne- gliget? An certè assurgat talis è con- sortio Christianorum, qui conuerte- ro in Dei amorem, suum & esse, & posse, & operari, non enitetur. Cum dicat scriptura Exodi 17. *Scribe hoc ob monumentum in libro & trade auribus Ioseph*. Quasi diceret, tria hæc seriò tecū à homo recogita, scilicet quod nudum te è terra creauerit Deus, ut in cœlesti gloria, nitorem, eleganti- am, & pulchritudinem omnem obtinere contendas. perpende quod sis imago Dei, ut in te resplendeat om- nimoda Dei beneficiorum gratitu- do. Considera demum, quod ad si- militudinem Dei sis conditus, ut mo- dum eius ad intra operandi imite- ris, per intellectum & voluntatem: hoc est; cognitione & amore Deum in te ipse producas: hoc enim negli- genti terribile auditu quidpiam scri- ptura conminatur Deutoronomij 31. *Generatio praua & perversa, heccone red- dū Domino popule, stulte & insipiens. Nunquid non est Pater tuus, qui possedit te, & fecit te, & creauit te*. Altera ratio, propter quam tene- mur Deum charitatiue amare, quia nos de potestate Diaboli, per suum sanguinem eripuit, ad Timotheum 2. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate*, ad quod non aliud ipsum impulit, nisi amor immensus, Est etiam propria verè amantis affectio, si quem amat, ægro- tare sciuerit, vigilanter quærere morbo remedia; diuinus pariter amor animum Christi impulit, & tanquam vnicum animarum nostra- rum medicum sollicitauit, ad quæ- rendum remedium, quo ægrotantes morte peccati homines sanaret, id- circò ut se amantem nostri exhibe- ret, sanguinem suum, quasi vniuersa- le pharmacum nobis propinauit. in quo aduersus omne spiritualium ge- nus ægritudinum, virtus sanatiua, contineretur. Antiqui bonum me- dicum depingebant capite diadema gestantem, canam barbam haben- tem, cuius vnum latus gallus, alte- rum canis, & inter ipsos positus ser- pens comitabatur. Vbi corona capi- ti imposita, medico, non secus quam regi obediendum esse figurabat; bar- ba canitie decora, longam & pro- fundam experientiam; gallus cu- ram & Vigilantiam, in discutienda morbi natura: canis fidelitatem: as- tandem serpens, prudentiam sum- mam, quæ rerum omnium modera- trix est, exprimebat. Quæ omnia in nullo quamuis præstantissimo medi- corum, adèd excellenter, quemad- modum in Christo reperiuntur. In eius enim capite fulget diadema, quia

quia est. *Rex Regum & dominus Dominantium.* Apocal. 19. Experientia summā pollet; plenus est dierū magis quā Abraham, Ioannis 8. *Anse-*
quā feret Abraham, ego sum. Est sollicitus & vigilans circa vnumquemque mortaliū, ne peccet, Psal. 120. *Ecce non dormitabis neq; dormiet, qui custodit Israël.* Est fidus supra modum
 1. Ioan. 1. *Fidelis & verax.* est denique prudentissimus & sapientissimus, ad Colossenses 2. *Quia in eo sunt omnes thesauri sapientie & scientie Dei.* Solus proinde diuinus amor effecit, ut hic tam eximius medicus, nobis iam iam pereuntibus succurreret. ordinaretq; extremē iam agrotantibus, varia pharmaca, septem videlicet sacramenta, quibus omnis nostrorum animorum agritudo, & morbus, sanaretur. Sed cum tō ei simus titulis obligati, debemus illi beneficium creationis, pretium redemptionis, vocationis benignitatem, & gratiam iustificationis, quis tantis expensis soluendo erit? sola profectō charitas & dilectio Dei, hęc enim quia Deum ipsum attingit, pretium & dignitatem habet infinitam, ut proinde solo eius valore homo creditori suo satisfacere possit, hanc solam pro ineffabilibus suis beneficijs recompensationem à nobis Deus exigit. Deuteronomij 1. *Si quid difficile vobis visum fuerit, referte ad me & ego audiam.* Quasi diceret; cum nihil difficilius sit homini, quā Deo reconciliari: nihil impossibilibus, quā redemptionis pretium soluendo adzquare; idcirco mutuum tantummodò amorem, referat ad me homo, & ego cōtentus ero. Ad hanc dilectionem Dei incitat nos Prophetā Psalmo 122. *Oculi inquit mei semper ad Dominum; quia ipse euertet de laqueos pedes meos.* Quocirca si sapienter amandus est Deus, ut sapientia; si suauiter, ut dulcedo, si ardentem, ut amor; etiam fortiter, ut fortis redemptio nostra diligendus erit; immo ut inquit Bernardus de diligendo Deo: *Solus dilectionis aculeus, debet esse Iesus hic Crucifixus.* Valerius maxi-

mus. libro 5. extollit Cimonis amorem in Parentem, eò, quod pro Parentis sepultura carcerem ab hoste sustinuisset: tanta enim virtus non modo admirationem hominibus peperit, sed cum pietatem simul redoleret, etiam hunc promeruit amorem, ut Cuius & dux fieret postmodum. Sed quid hoc respectu amoris in Deum; si enim liberatorem tuum, qui te sanguine suo redemit, toto corde amaueris, licet propter hoc non rarò demonis tentationes te oporteat experiri. Cum is dilectionis Dei flammam ferre non possis, sed propter hanc virtutem, & simul pietatem tuam in Deum hoc promereberis, ut eius postmodum celestis illius patrie fias. *Quia super conari, iam sursum est ire:* inquit Gregorius 5. Moralium.

Tertium motiuū, quod nos ad amandum Deum ex tota anima impellit, est summa eius misericordia, propter quā peccata nostra plerumq; dissimulat. Ut dicitur Sapientie 11. *Miserere omnium quoniam omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter penitentiam; diligis enim omnia que sunt, & nihil odisti eorum, que fecisti, parci autem omnibus, quoniam omnia tua sunt Domine, qui animas valde.* Vnde Antiquissimus Origenes cogitandi acumine, & dicendi facundia celeberrimus, super caput primum Ieremie, hęc scribit. *Deus ad benefaciendum promptus est, ad puniendū autem eos qui peccata digni sunt, dissimulat.* Nec mirum, quia motiuū miserendi intra se Deus habet, scilicet; ipsam suam infinitam bonitatem, quę illum semper stimulat ad miserendum homini. Quod ipse mot restatur Isaia 43. *Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me.* motiuū, autem puniendi extra se reperit, idcirco tardius ad poenā inclinat; nec enim sine causa Christus Dominus, Ierosolymis dicitur fecisse flagellum de funiculis, quibus vendentes merces suas ligabat, ut illos expelleret de templo. Vbi interpretes id aiunt illum fecisse idcirco, ut ostenderet

deret nos ipsos, dum peccamus, flagellum in manus Dei tradere, quo acriter vapulemus. Quia ergo domestica est & præsens semper adest Deo misericordia, idcirco dissimulat peccata hominum, etiam tunc, cum illos iam punire vult. Exodi 9. Scriptura refert, quod Dominus cum in Pharaonem animaduertere vellet, prius illum his verbis allocutus fuit. *Pluam cras hac ipsa hora grandinem multam nimiam, qualis non fuit in Aegypto, congrega iumenta & omnia que habes in agro; quę verba perpendens Augustinus.* quæstione 33. in Exodum. sciscitatur causam huius facti: *Quid est inquit quod mandauit Deum Pharaoni, cum se futuram magnam grandinem minaretur, ut festinaret congregare pecora sua, ut quid precepit bona illi Pharaoni incoluitate seruari, cum ad eum perueniendum progredieretur.* Respondetque diuinę misericordię id apertum fuisse argumentum. *Non tam inquit indignanter, quā misericorditer videtur, admonere.* Admonet ante poenā, quia iacula prauis minus feriant, ut tempus peccatori concedat, quo arumnu & calamitatibus sibi imminuentibus occurrat. Juxta illud Salomonis Sapientie 22. *Da inimicis tuis tempus, & locum, per quem possint mutari à malitia sua.* Hoc ipsum Origenes de magna Dei misericordia commemorat. desolationem Ierosolymę considerans. *Condemnauerat inquit Deum Ierusalem, propter peccata que fecerat, & hac erat extrema sententia, ut captiuitati relinqueretur.* Verum tamen cum hominum sit amator, nec quinquam velit perire, antequā depopulationis tempus inflaret, misit Prophetam, ut per sermonem eius ad penitentiam converteretur, misit eundem sub secundo rege post primum, misit & sub tertio. *Quid plura? Captiuitas iam imminet, & adhuc excitabat Deus ad penitentiam.* dicit enim scriptura: usque ad captiuitatem Ierusalem, & usque ad quintum mensem prophetasse Ieremiam. Iam hostium vincula restrinxerant manus, & nihilo minus hęc quodammodò dicebat Deus: ecce captiui estis, agite, licet

sero poenitentiam; rogate me, & parcam vobis, nam possum eruere de captiuitate, qui tradidi. Nonne & hęc diuina misericordia nobis crebro affulget? cum Deus iuxta suam clementiam exhortatur nos ad salutem, ut cessante delicto etiam captiuitas conquiescat. Nam & nos si peccauerimus futuri captiui sumus: tradi enim satanę per peccatum, nihil distat ab eo, qui in manus hostiū traditur. Sed non aliud nos de hac misera peccati captiuitate eripere potest, præterquā summa Dei dilectio: dum enim ille dissimulat peccata nostra, quid aliud expectat; quā ut per ardentem charitatem ad illum conuertamur. Valerius Maximus libro 6. cap. 8. refert. quod seruus quidam optimus cognito periculo, Dominum suum occultauerit, commu-

Valer. Max.

Virtus serui in domino.

Quarta causa est, cur teneamur Deum ex tota mente diligere, quia omnibus temporaneis necessitatibus, nobis abundanter succurrit: scit enim Pater vester celestis quia hiis omnibus indigetis. Lucę 12. Et licet duę sint in homine partes, quibus constat, corpus videlicet & anima, vbi homo similis est corpore animalibus, mente Angelis; proinde vtrumque natura hominis exigit: & hoc, ut vitam habeat animalē, quā crescat cum plantis, & sentiat cum animantibus; habeatque pariter vitam spiritualem, quā Deum cognoscat, amet, & veneretur,

retur, Deus tamen cum ad vitam corpoream sustentandam, tantam rerum copiam tribuerit homini, ut totum mundum in varietatem ciborum illi concefferit: non minus tamen liberaliter victum & omnia necessaria ad vitam spiritualem peragendam subministravit, victus autem iste, quem dedit animæ nostræ adeo pretiosus est, ut non solum dapibus regalibus, sed suæ ipsiusmet humanitatis corpore, illam velsi voluerit. Et licet cibus iste vnicus est, omne tamen in se condimentorum delectamentum, & liquamentorum iucunditatem continet. Idcirco homo ex toto corde tenetur Deum diligere, qui omnium ad vitam corpoream congrue sustentandam (quæ à corde tanquam à primo principio vitæ diminat) omnem habet abundantiam, tenetur insuper tota mente & totâ animâ Deum diligere, qui alimentum spirituale de ipso Christi corpore & sanguine percipit, quod alimentum quia omnibus æqualiter infantibus & adultis, pauperibus & opulentis propositum est, ideo nemo mortalium ab hoc præcepto excusatur: nam & qui puer est in virtute, alimento Christi corporis vesci potest, etenim in illo continetur succus lactis, quo adolescer, & qualitatibus quæ in eo non sunt, particeps efficietur. Nam quidquid fortitudinis, prudentiæ, iustitiæ, & magnanimitatis in nobis est, totum hoc à celesti illo ferculo deriuatur. Quod si iam à pueritiâ & infantis annis recessisti, aut adolescens factus concupiscentiæ vexaris æstu, ad hoc ipsum diuini epuli ferculum accede: illic enim refrigeraberis, ne te in virtute progredientem libidinis ardor impediatur. Si tandem vir iam es, & virtute perfectus, & tibi ad vitam spiritualem non aliud nutrimentum, nisi corpus Christi datur, quod manducantem dignè, in ipsum Christum transformatur.

Quinque denique causa est, cur Deum teneamur ex toto corde diligere, ex tota mente, & ex tota anima, quia nobis regnum celeste pollicitus est,

Matthæi 25. *Venite benedicti Patri mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Quod comprobatur D. Petrus, 1. Cantic. 1. *Nobis inquit per Iesum Christum hereditas incorruptibilis, incontaminata, immarcescibilis in calis est conseruata.* Quod considerans S. Fulgentius ad Probam de oratione cap. 8. dicit. *Genamus & flectamus ante Dominum, qui confecit nos ut à concupiscentia carnis, & à concupiscentia oculorum, & à superbia seculi, quæ non est ex celo, sed ex profundo, liberet nos, & ad illam nos subiectionem perducatur, in qua nobis nihil repugnet ex mortalitatis vitio, sed ex immortalitatis dono totum, quidquid in nobis est, fiat subditum Deo.* Tunc primum erit in nobis vera perfecta & excelsa humilitas, ubi in carne & mente nostra, nulla remanserit praua cupiditas, nec cogitationibus fatigabitur spiritus, nec laboribus macerabitur corpus, nulla enim tunc erit sollicitudo certaminis, sed perfecta securitas pacis; nulla erit iustitiæ indigentia, sed cum delectatione saturitas plena. Ibi primum erit homo perfectâ celsitudine beatus, quia perfectâ erit carnis & spiritus humilitate Deo subiectus. Ibi non erit minor nostra laudatione dilectio, nec inferior dilectione laudatio, quia perfecta Dei aderit Charitas, & cum ab hac perenni gloria neminem Deus excludat, ideoque vnusquisque delicijs illius affluere cupiens, in toto corde, & animo igne dilectionis æstuans, in Deum feratur, necesse est.

Habemus igitur Iuris periculum cum Christo disputantē, quemlibet mortalium: etenim vita nostra mortalis, tota est in perpetua litigatione, sed quia periculosa est hæc actio, nam multorum hereditates diuturnis præscriptionibus possidet; aliena, aut fraude, aut vi eripit, diutius tracto iurium processu, non paucos depauperat; ideoque nos cum habeamus celestem Theologum Christum Iesum, noua nobis præscribentē mandata, hanc solam & non aliam querere velimus iusticiam, ut Deum pro

inest;

inestimabili redemptionis precio, diligamus ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, & cum ibi debeat esse cor amantis, ubi amor: potestulemus ut amando eum, qui est in celis, per hunc amorem & nos ibi manere possimus in æternum.

E A D E M DOMINICA

CONCIO SECUNDA

Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? Matthæi 22.

Christus est Dominus Davidis secundum diuinitatem, est & filius secundum assumptam humanitatem.

Obstupuit quondam Samuel Propheta; cum imprudentem satis suorum Israëlitarum clamorem audiret. 1. Regum 8. num. 20. *Et erimus nos quoque sicut omnes gentes.*

1. Reg. 8. Quæ enim maior dementia esse potuit? quàm, quod Israëlites putarent sibi laudi fore, si essent sicut cæteræ gentes? qui tamē erant super omnes gentes. Numer. 13. num. 9. *Populus* (inquit ibi Propheta) *solus habitabit, & inter gentes non reputabitur.* Quasi diceret: tanta est populi Israëliti dignitas, ut vnicus & singularis in mundo esse videatur: quemadmodum Moyses ipse locutus est, Deuteronomij 33. num. 28. *Habitabit Israël confidenter, & solus.* Quasi reliquæ gentes præ hoc populo nullæ censentur. hic igitur populus cæteris gentibus superior, sua temeritate excacatus, gloriosum se fore putabat, si reliquis gentibus par efficeretur. Erimus inquit nos quoque sicut omnes gentes. Quod grauiter deplorat Osee, cap. 7. num. 7. *In populo inquit ipse commiscebatur.* id est; qui per singularem Dei beneficentiam à cæterorum populorum gregibus erat

egregius, ipse se per suam ignauiam, cum cæteris gregarium efficiebat, verum in quoniam Israëlites gentibus volebant esse similes, respondens Doctores sancti: quia Regem sibi hominem postulabant creare, cum actea solum Deum regem haberent, ut palam insinuat litera sacra 1. Reg. 8. Num. 20. *Et iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.* Quod dictum dupliciter potest intelligi. Primò, per quandam contumaciam: quasi in hunc modum diceret, si omnes gentes habent non tam Reges, quàm tyrannos, à quibus potius vexentur; quàm gubernentur: nos quoque eorum conditionē libenter patiemur. Cur quod multi ferunt, nō feramus? præsertim cum ex ipsa laboris coronatione communis labor minuatur. Vel certè per quandam perfidiam: ac si dicerent, si non omnes gentes tyrannis Regibus gubernantur: cur nobis spes non adsit, fore ut & nos sicut & aliæ gentes mitissimos & iustissimos Reges sortiamur. Verum utrius modo secum argumententur Israëlites, aut tyrannos habere per nimiam contumaciam cupientes; aut non habituros per nimiam confidentiam existimantes, grauiter errant: quia contra Dei voluntatem faciunt. Verum crediderim ego Israëlitas cæteris gentibus per hoc similes fieri voluisse, quod Deum pro Regē agnoscere nollent, illud temerè vociferando. *Regem non habemus nisi Casarem.* Sed & hic non leuior error, quia non tantum similes, sed ipsis gentibus peiores effecti sunt. Quod pulchrè figurant illa duo iumenta. quæ Christi natiuitati affuerunt, de quibus dicit Isaias cap. 1. n. 3. *Cognouit bos possessorem suum, & asinum praesepe Domini sui.* In quem locum S. Basilus: *Obserua inquit quia testimonio istius scriptura probatur, bonem praesepe Asino pleniorē obtinere intelligentiam. Bos enim suum nouit possessorem; Asinus autem praesepe. Id docentē scripturā, quod animal suffraginando se ventri dedititum, ideoque locum agnoscat sua*

Isaiæ 1.

S. Basil.

L. 2

tantum voluptati destinatum. Tales autem sunt Iudæi cum gentibus comparati. Nam gentes instar bouis cognouerunt possessorem suum, Psalmo 85. num. 9. *Omnes gentes quascumque fecisti, venient & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum.* At verò Iudæi more Asini solum præsepe Domini sui agnouerunt. Ioan. 6. num. 26. *Amen amen dico vobis? quæritis me, non quia vidistis signa; sed quia manducauistis ex panibus, & saturati estis.* Non cognouerunt Christum Dominum, quia & ad hodiernam ipsiusmet Christi quæstionem, quomodo sit Christus filius David, cum sit eiusdem Dominus, obmutuerunt, dicente Euangelistâ. *Et nemo poterat respondere ei verbum.* Quam nos quæstionem licet profundissimam, Deo auxiliante discutiemus.

Incarinata sapientia, cui illud potissimum in optatis erat, ut ab omni rationali creaturâ agnosceretur. Nam quid aliud causæ, quod & Angelo in cœlis creato, & homini in paradiso perduto, Sacramentum, Incarnationis reuelauerit Deus, nisi ut cum postea Deus fieret homo, tam Angelica; quam humana ratio dominum & redemptorem suum agnosceret? cum inquam incarnatæ sapientiæ illud singulare cordi esset, ut ab omni, agnosceretur creaturâ, idcirco grauiter hodie cum Iudæis conuersatus in terris argumentatur Deus homo: si David vocat eum Dominum, quomodo filius est? quasi diceret; Agnouistis iam ô Iudæi Christum esse filium David. Nam hæc vestra ad Christi interrogationem, responsio. *Dicunt ei, David? non erubuitis, de filio David, quia hoc nomine illum rectissime transeuntem appellantes cæci illuminari meruerunt.* Transeat enim Iesus, & illi audito sonitu transeuntis turbæ, aure iam illum cognoscentes, quod non poterant oculis, clamauerunt, voce magnâ & dixerunt. *Miserere nostri fili David.* Vbi prociuis tangente Deo oculos eorum, lux gratissima, cuius desiderio tenebatur, astulit

eis. Matthæi 9. num. 20. Facimini etiam, quomodo sit Dominus David? sed obmutuit ad hoc Christi Domini quæsitum Pharisaica malicia dicente Euangelistâ. *Et nemo poterat ei respondere verbum;* quoniam incredibile eis videbatur, ut vnusidemque homo, sit filius simul & dominus eiusdem Patris. Nam esse filium, est esse dependentem, & paterno nutui obsequentem; esse autem Dominum, est esse superiorem: parere autem, & imperare; præesse, & subesse; non videntur secum posse stare. Proinde & Iudæi agnouerunt quidem Christum esse filium David, sed Dominum nolebant fateri; quasi filius & Dominus respectu eiusdem sit impossibilis. Quorum imprudentiam, redarguit S. Augustinus in Psalmo 109. *Admiraris inquit hoc, quasi & in rebus humanis ista non fiant. Si enim contingat filium Regem cuiusquam fieri, patre priuato, nonne erit filius simul & Dominus Patris. Immo admirabilis est, quod potest contingere, ut non solum Rex factus priuati filius, dominus sit Patris sui, sed & Episcopus factus Laici filius, sit Pater Patris sui.* Quid ergo mirum? quod Christus Dominus secundum carnem, ex purissimo Virginis sanguine assumptâ sit filius David: & secundum eandem carnem diuinitate honoratam, sit Dominus eius. Propter quam, teste Apostolo ad Philipens. 2. *Exaltauit illum Deus & donauit illi nomen, quod est super omne nomen.* Quasi diceret: Nullibi erit David, ubi non sit Christus, ei dominus. In cœlo sit, in terra sit, in inferno sit. Christus ubique aderit ei dominus. quia est dominus cœlestium, terrestrium, & inferorum. Quid ergo ad hoc Iudæi? si Christus est filius David, quomodo illum vocat David Dominum suum? Ecce in hac interrogatione non se Christus negat esse filium David, sed tantum modum quærit, quomodo sit filius? Nam particula *quomodo*: verbum quærentis est, non negantis. Quasi diceret Christus Dominus Iudæis. Benè quidem dicitis, Christum esse filium David, sed ipse David

David Dominum eum dicit, quomodo ergo est filius. Dicerent Iudæi, si instructi essent fide Christianâ, quam nos tenemus; si contra Euangelicam doctrinam corda non clauderent, si vitam spiritualem in se habere voluissent. dicerent inquam ad istâ quæstionem: *Quoniam in principio erat verbum, & verbum, erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Ioannis 1. Ecce quomodo Christus est Dominus David? sed quia *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Ecce quomodo est filius David? sed nescientes obmutuerunt: hoc enim solum in Domino nouerant, quod videbant, apparebat eis filius hominis, occultus autem erat filius Dei. Proinde hominem tantum fassii sunt, Deum negarunt.

Hinc est, quod eum & superari posse crediderunt, & ligno suspensum irriserunt, dicentes: *si filius Dei est, descendat de cruce, & credemus in eum.* Matthæi 27. Non cognouerunt ergo Iudæi Christum esse Deum, sed tantum hominem: quia dicit Augustinus sermone 234. de tempore. *Si enim cognouissent, nunquam gloriadominum crucifixissent.* Verum si non cognouerunt, quod Christus esset filius Dei, quomodo peccare poterant crucifigendo eum? cum omne peccatum & potissimum mortale, debet habere istas quatuor condiciones, scilicet: ut sit materia sufficiens ad peccandum; paruitas enim materiæ, etiam si deliberatè fiat opus, interdum excusat à peccato. Ut sit liberum & deliberatum, nam quæ inuiti & coacti facimus, non tam nobis; quam cogentibus imputari debent, tertio, ut sit voluntarium; ac tandem, ut fiat ex præcognitione, nam ignoti quæ cupido esse potest? si ergo non cognouerunt, quod Christus esset filius Dei, certè eum crucifigendo minime peccarunt. Responder S. Augustinus, Ignorantiam hanc Iudæorum, de Christi diuinitate fuisse crassam & affectatam, proinde culpabilem, & talem quæ à peccato nequaquam excusari potest, Serra: 234.

Latet inquit eos quod venerit, sed valentes latet, neque enim si pendentes in cruce non cognouerunt, & regnantes agnoscere non debuerunt. Hanc cæcitatem Iudæorum in cognoscenda Christi diuinitate, optimè præfigurauit Heli sacerdos veteris testamenti, de quo Scriptura Sacra dicit, 1. Regum 3. num. 2. *Factum est ergo in die quadam, Heli iacebat in loco suo, & oculi eius caligauerant, nec poterat videre.* ubi Doctores sancti, hanc cæcitatem Heli, non propriam; sed mysticam esse putant. ut Gregorius Venetus, tomo 1. de Historia sacra, problema 443. hoc est prauam affectionem erga filios, quorum mala nec videbat, nec corripiebat. Et diuinarum rerum ignorantiam, quæ laborabat, vnde verba illa, *nec poterat videre,* Sanctus Ephrem in Apologia de Heli, S. Isidorus in Epistola ad Messanum de lapu sacerdotis S. Bonauentura in cap. 12. Ecclesiastici ita legunt: *Nec poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur,* in quibus verbis Gregorius Beda Angelus & alij adumbratum censent populum Iudæicum, qui totius mundi lucernâ, Christum Dominum coram se lucentem & ardentem, videre præ inuidia non valebat, seu potius nolebat. Licet haberet rationes satis conuincentes, cum plurimi eorum mortuum in cruce Christum, verè Dei filium esse agnouerunt, & prædicauerunt, contra quos conuictiuo vitur argumento, sanctus Ephrem sermone de pretiosa margarita: *Dicit inquit Iudæi, vos non credere Deum cum hominibus conuersatum ut hominem. Sed nonne creditis in Arca illa veteris testamenti, quæ vobis pro asylo data fuit, Deum conclusum fuisse, quid ergo præstantius Arcane an homo, si Arcam inhabitare non est dignatus Deus, ut vos suâ præsentia ubique defenderet, quanto magis in humana ipsum naturâ, super terram venisse debetis credere.* Quod si vos ab hac fide deterret mors Christi crudelissima, quod cum Deus esset, crucifigi voluit. Sed nonne scitis & arcam illam, in qua Dei latebat virtus & potentia

1. Reg. 3.

Gregor. Venet.

S. Ephrē
Isidorus
Bonau.Gregor.
Beda.
Angel.

S. Ephrē

Idem.

1. Reg. 4.

rentia, captam ab hostibus fuisse? scilicet 1. Reg. 4. num. 11. *Et arca Dei capta est*, si Deus arcam illam sanctam in captiuitatem alienigenis tradidit, propter vestra execranda scelera, quæ iam ferre inter vos conuersando non potuit: Quomodo carnem suam sanctam crudelitati, & morti exponere non debuit, cum optimè sciret non aliter redimendum hominem, nisi sanguine suo inappreciabili, iuxta scelera Pontificis vestri prophetationem. *Necesse est ut unus pro populo moriatur, innocens pro nocentibus, sanctus pro peccatoribus.* Non ergo secundum diuinitatem passus est Christus, cum taliter spectatus, nullius qualitatibus sit receptus; verum secundum assumptionem solam: quod cum Iudæi pertinaciter credere nolent, ita excacari meruerunt, ut quemadmodum conuersantem in medio sui lucernam Christum Iesum, nolebant videre, ne & postquam in oculis eorum exincta est, illam cognoscerent.

Gen. 27.

Quam incredulitatem Iudæorum pulchre adumbratam reperio in Iacobo filio Isaac, ubi cum Isaac, semel atque iterum interrogato filio & palpato, ac proinde adhibita tota quam debuit diligentia, ne falleretur, in illud oraculum prorupit Genes. 27. num. 22. *Vox quidem vox Iacob est, sed manus sunt manus Esau.* Vbi presentem sibi filium Iacobum, saltem ex manibus inculpabiliter ignorauit, & cuius futuros euentus prophetabat, presentiam non agnoscebat, non quidem prauo studio, sed plane prudenti iudicio, cum in hanc sententiam impelente. Quia populum Iudaicum adumbravit, qui dementissimam perfidiam excacatus, presentem Dominum contemnebat, quem futurum prædicabat. Sic exponit D. Gregorius hom. 10. in Euangelia, ubi exaceratus cæcitatem Iudæorum, qui prophetas de Christo nascituro explebant; & tamen natum non agnoscebant, sic dicit Quod profectò benedixit Isaac, cum Iacobum Filium suum benediceret, designauit, qui & caligans

oculis, & Prophetas in presenti filium non vidit; cui tamen multa in posterum præuidit: quia nimirum Iudaicus populus Prophetarum spiritu plenus, & cæcus, cum de quo multa in futurum prædixit, in presenti possum non agnouit, senioris Tobie cæcitatem, summa cum patientia coniunctam quis non laudat? quis non admiratur quis non veneretur. Contigit, inquit textus, *ut ex nido bibrundinum illic calida stercora inciderent super oculos eius, fieretque cæcus.* Tobie 2. num. 10. & 11. ex qua ille cæcitate non errandi, sed acutius cõtemplandi occasionem desumebat. Et tamen ut venerabilis. Beda ad eum locum interpretatur: *Cæcitatem Iudæorum cæcitas Tobie designat*, quia sicut Apostolus ait: *Cæcitas ex parte contigit in Israël.* Roman. 11. num. 25. Nec immerito, quia veraque cæcitas dicitur contigisse, non naturaliter orta esse, ut intelligatur non infallibilis scripturarum veritas, sed libera iudiciorum peruersitas, cui adhærebant; suos in præcipitia deuoluisse: sicut enim Tobiam stercora excacauerunt; ita Iudæos legalia, quæ Diuus Paulus Philipensium 3. n. 8. stercora nuncupauit. Neque mirum, quod per tam sanctos Viros Deus populum incredulum præsignauerit, quia sicut mala ad significanda bona, ita vicissim bona ad significanda mala, passim in scriptura usurpantur.

Celeberrimum fuit illud Davidis factum, præstantissimo dignum Imperatore, cum aquam ex cisterna Bethlehem, magnis haustam laboribus, multis partam periculis, sibi à tribus ducibus oblatam, inquit textus. *Noluit bibere sed libauit eam Domino.* 2. Regum 23. num. 16. forsitan, ut significaret res pretiosas, non sibi sed Deo potius offerendas: in militia non esse explendos appetitus, sed frændos, à Rege præstanda non esse voluptatis exempla, sed virtutis. Nihilominus tamen illud opus, in re optimum, in mysterio pessimum exitit: significauit enim Iudæorum perfidiam, fontem aquæ viæ Christi

Tobie 2.

Beda.

Rom. 11.

2. Reg. 22.

Sophonias.

S. Aug.

1. Reg. 22.

S. Greg.

stum Dominum fastidiosissime derelinquentium; & cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquam, auidissime consecrantium. Ita interpretatur Sophonias Archiepiscopus Hierosolymitanus, oratione de Christi Domini natalicijs in 2. tomo Bibliothec. 2. edit. *Cur inquit noluit bibere? Quia prophetia lumina illustraturo præuidebat, ut Iudæi aqua illi uincenti, omnia uiuificant secundum carnem à Bethlehem exortitura, & à lacu virgineo nascitura, & in lucem proditura, hoc est Christo? fidem denegaturi essent: ut vates ergo sanctissimus, Iudæorum in Christum perfidiam facto adumbrabat, ob id, inquam diuinus ille vir aquam ad se delatam haurire noluit, quia insanos sceleratissimos Iudæos, Christi predicationi in suum ipsorum interitum, & perditionem nequaquam credituros præfagebat, certum præuidebat.* In cernis Dauidem opus prudentissimum exercentem, & stultissimum Iudæorum factum significantem. Quis innocentior Vriah à Dauide quam nequissime interfecto? & tamen D. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 87. Sentit in eo adumbratum fuisse diabolum, à Christo Domino iustissime interemptum, locutus enim de Christo Domino subdit. *Sicut Dauid Bethsabæe adamauit, & Vriam interfecit: ita Christum Dominum adamasse Ecclesiam gentium, & diabolum interfecisse.* Ille inquit desiderabilis omnibus gentibus adamauit Ecclesiam, & post ab ea penitus separatam diabolus occidit, eamque sibi perpetuo connubio copulauit. Quis præterea eodem Vriah fidelior & modestior, ad propriam domum ire, & in proprio conuiuio recitante, quo tempore arca Domini sub pellibus, & Ioab in tentorijs pernoctabat 2. Reg. 11. num. 11. Et nihilominus populum Iudaicum infidelem & inuerecundum, non obscure adumbravit, Christi Domini consilij & admonitionibus procaciter reluctantem, sic D. Gregorius lib. 3. Moralium c. 21. commentatur. *Quem inquit Vrias, nisi Iudaicum populum designat, & statim pergit: Vrias inquit qui Arcam*

Domini esse sub pellibus meminit, respondit quod domum suam intrare non posset. Ac si populus Iudaicus dicat: Ego mandata Dei in sacrificijs carnalibus video, & redire ad conscientiam, per spiritualem intelligentiam non requiro. Quasi enim Arcam Dei sub pellibus esse dicit, qui præcepta Dei nonnisi ad exhibendum ministerium sacrificij carnalis intelligit. Et vltimè legem itaque Iudaicus populus tenet, quæ eius diuinitatem loquitur, cui idem populus credere dedignatur. Vrias ergo dum Arcam obseruat, & Dauidi non obtemperat, significat Iudaicum populum legales ceremonias obseruantem, sed Christi Domini præcepta cõtemnentem. Mirum est, quod refert sacra pagina. Cum olim Rex Assuerus suo in conuiuio, fuisset hilarior, & post nimiam potationem incaluisse merb. Præcepit (inquit sacer textus) *septem Eunuchis, qui in conspectu eius ministrabant, ut introducerent Reginam, Vasthi coram Rege, posito super caput eius diademate, ut ostenderet cunctis populis & principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde.* Esther 1. num. 11. Quid verò Regina tanto euocata imperio, Respondet scriptura. *Renuit, & ad Regis imperium, quod per Eunuchos mandauerat, venire contempsit,* ibidem n. 12. Quis in hoc facto Regine temperantiam, prudentiam, immò & obedientiam non laudaret; quis non commendat? Nam imprimis quod parere noluerit ebrio Regi, prudentissime videtur fecisse, sobriæ enim Persarum leges teste Iosepho libro 11. Antiqu. cap. 6. Vxoress ab alienis videri prohibebant, quasi prudens regina secum argumentaretur, potius iustæ legi; quam iniusto Regi obediendum. Deinde prudenter satis fecisse videtur, quia suam noluit in honestis conuiuiis prodere venustatem, quam insanus Rex prostituere non dubitabat; Aded ut eius prudentiam tueri videatur, Severus Sulpitius, libro 2. sacre historię. *Iussa inquit Virorum oculis, spectaculum corporis sui præbere,*

Esther 1.

1. 2. d. 1. 2.

præbere, stulto Rege consultior, prudens abnuuit. Bene docta continentiam coniugalem, non in publico theatro, sed in secreto thalamo conseruandam. Tandem seruare voluit temperantiam conuiualem, quæ licet palato ad gustum aliquantulum indulgere patiatur; non tamen oculis ad lasciuiam. Vnde illa fuit symposiaca lex, vt viri ac foeminae in diuersis quoque cœnaculis conuiuarentur. Vt licet omnium linguæ reficerentur ad gustum, singulorum tamen oculi à lasciuis spectaculis ieiunarent. Consultissime igitur videtur fecisse Vasthi: dum ipsius Regis vocata imperio, in publicum conuiuium venire recusauit. Nihilominus vtrâq; Glossa per hanc reginam Assueri imperio renitente, intelligit synagogam, Christi Domini vocationibus reluctante. Et fauet nominis Etymon, Nam *Vasthi* interpretatur, finitio consummata, synagoga verò finem consummatum habuit in Christo.

Conuiuium igitur fecerat Rex Regum Christus dominas, in cruce cunctis populis, & Principibus, sed ad hoc conuiuium synagoga à Christo Domino sapiens euocata venire noluit; nec solum Apostolos vocantes, sed ipsum quoque Christum Dominum vocare iubentem, surdis quodammodo auribus contempsit. Quid enim de Christo dicunt peruersi Iudæi? hoc, quod sit homo: *Est inquit filius David*, Sed Dominum esse negant, quia Deum non cognoscunt. Quasi impossibile iudicantes, quomodo Deus verbum, si cum Christo humanitate simul coadunatus fuit, quomodo inquam tempore passionis humanam fragilitatem non est corruptus, aut inquinatus. Sed considerent obsecro ignem, quomodo ille licet ferrum arripiat, nihil tamen deferri proprietatibus accipit. Nigrum quidem ferrum ac frigidum est, at tamen ignitum ac candens, ignis formam subit. Et quanquam ex eo splendens, ignem tamen sua nigredine non inficit, neque ardens, flammam sua frigiditate destruit, aut tollit, sic

planè humana Christi Domini Caro, ita particeps diuinitatis facta est, vt propria fragilitate illam minimè contaminauerit. Verù quemadmodum Vasthi ab Assuero repudiata est, eò quod imperio Regis parere noluerit, & Esther in eius locum substituta; sic planè impia synagoga, eò, quod Christum filium David confessa esset, sed dominum negaret, eius imperio minimè lubesse volens, dum illud protulit. *Nolumus hunc regnare super nos*, repudiata pariter est à Christo, & Ecclesia gentium in eius locum electa. Quod si vos omnes, quos Ecclesia sancta Deo genuit, placuit immensæ bonitati diuinæ in locum Iudæorum subrogare, certè ea vocantis Christi primaria fuit intentio, vt quod Iudæi negarunt, vos confiteamini; quod illi non agnouerunt, vos credatis; hoc est, Christum esse Filium, & Dominum David. Magnum est fateor, nosse mysterium, hoc. Quomodo sit vna persona, homo & Deus, quomodo sit in forma hominis minor Patre, in forma Dei, æqualis Patri? vt ipsemet dicit Ioannis 14. *Et pater maior me est*, & rursus: *Ego & Pater vnum sumus*. Magnum inquam Sacramentum hoc, sed indignis tantum clauditur, corde autem quærentibus aperitur, Et quia nemo est qui Christum Dominum filium David non fateatur, quoniam hæc est apertissima veritas Euangelij sacri secundum Matthæum, quod incipit; *Liber generationis Iesu Christi filij David*, & Rom. 1. *Qui factus est ei ex semine David, secundum carnem*, & 2. Timoth. 2. *Memor esto Christum Iesum resurrexisse à mortuis ex semine David secundum Euangelium meum*. Nec aliter Filium David, quam secundum humanitatem assumptam, ex purissimo Virginis sanguine, quæ de stirpe David ortum suum traxerat. Nemo quoque est, qui non confiteatur Christum esse dominum, non tantum secundum diuinitatem, sed etiam secundum assumptam carnem, cui ex vi vniõis ad verbum, omne dominium & principatus debetur.

Verum

Verum vt hæc vera in Christo Dominū fides elucescat, duplici potissimum signo externo manifestari debet. scilicet reuerentia, & amore: si enim Christum esse creditis Dominum, omnem illi debetis reuerentiam. Nam si Regibus temporaneis omnem deferri voluit honorem Deus à subditis, qualem David exhibuit Sauli 1. Reg. 24. num. 9. Clamauit inquit textus) *Dominus mi Rex & inclinans se pronus in terram adorauit*. Talem Davidi Nathan præstitit 3. Regum 1. num. 23. *Cum introisset in conspectum Regis, & adorasset eum pronus in terram; dixit Domine mi Rex*. Daniel talem fecit Dario Danielis 6. numero 21. *Rex inquit in aeternum viue*. Vnde D. Petrus 1. Petri 2. num. 17. monet. *Deum inquit timete, Regem honorificate*. Quasi ostenderet: proximè & secundum Deum Regem honorificandum esse. Et quorsum Deus tantam reuerentiam vni regulo homini voluit exhiberi? equidem illa intentione, vt cum Christus Dominus sit absolutissimus, & excellentissimus modo supremus omnium Rex, illi quoque summum honorem deferat omnis creatura. iuxta illud Philipp. 2. num. 10. & 11. *Vt in nomine Iesu omne genu flectatur celestium, terrestrium, & inferorum*. Quasi diceret: terrenis Regibus, solus regni eius incolæ reuerentiam exhibet, quia regnandi eius potestas exiguis terræ circumscribitur terminis. At verò Christo Domino, cuius imperium vltra coelos eleuatum, omnis creatura reuerentiam deferre debet. Nam imprimis de celestibus incolis non est dubium: si enim vagientem in præsepio, & esurientem in deserto, & paudentem, sanguineoque sudore manantem in horto Angeli coluerunt, & adorauerunt, quomodo nunc regnantem & triumphantem, summo honore venerari; summo amore prosequi non debent? De terrestribus quis pariter dubitet: Nam licet in hac vita Christus Dominus à multis ignoretur, in extremo tamen suo iudicio, ab omnibus agnosceretur

& honorabitur. Iuxta illud Isaia 52. num. 15. *Quibus non est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplanti sunt*. Quasi diceret Propheta: in secundo Christi Domini aduentu, aderunt non solum omnes iusti, sed etiam omnes reprobi oculati testes illius maiestatis, quam in hac vita vel ignorauerunt, vel contempserunt. De infernalibus tandem quis dubitat? nam damones etiam in hac vita à Christo Domino agno mansucto fugabantur Lucæ 4. num. 41. *Et nunc credunt atque contremiscunt*. Iacobi 2. num. 19. Nempe doloribus, quos sentiunt: fidem ipsis facientibus, vt docet D. Gregorius Nazianzenus oratione 42. *Debetur Deo omnis reuerentia à creatura, quia dominus vniuersorum est vt ipsemet de se dicit, si ego dominus ubi est honor meus*. Quasi diceret: si agnoscis o homo, te creatum esse à me, si perpendis opus tuæ redemptionis, ex sola misericordia mea pendere: si consideras conseruationem tuam à sola Dei potentia & prouidentia fluere, cur eâ, quâ par est reuerentiâ, hoc Deo tuo non re-gratificaris? memor illius: quia nemini impune cedit, dishonor maiestatis diuinæ. Nam primi Regum 6. num. 18. dicit sacra licera: *Percussit autem de viris Bethsamitis, eò quod vidissent arcam Domini, & percussit de populo septuaginta viros & quinquaginta milia plebi*. Vbi quam ob causam, hæc percussio grandis illata fuerit, variant Doctores. Theodoretus quaestione 14. censet propter inobedientiam; Populum inquit Castigatum, vt qui noluerit pro arca adire periculum, & septem mentes eam reliquerit apud alienigenas, & pro ea bellum non suscepit. Atq; in eandem pariter sententiam collimat Procopius, sed non videtur. Nam culpa hæc communis fuit totius populi: si ergo pro illa vindictam sumeret Deus, dubio procul non solum Bethsamitas, sed vniuersum Israëlitarum regnum punire debuisset: qui enim complex est culpæ, particeps etiam debet esse poenæ. lam verò Hugo Cardinalis censet

Isaia 52

Iacobi 2.

S. Greg. Nazian.

1. Reg. 6.

Theodoretus.

Procopius

Aaa

eam

Hugo
Cardin.

eam esse causam, quod Bethsamtæ reliquerint Arcam in agro. In quo ait culpa eorum notari potest, quod non eam in domum introduxerunt, sed foris dimiserunt, ubi ab omnibus irreuerenter aspiceretur. Sed neq; hoc videtur: neq; enim Arca Domini tanto tempore fuit in Bethsamtico agro, ut hæc mora vicio tribueretur Bethsamtis. Nam primo statim tempore, quo decentem apparatus, & solennem pompam expedire potuerunt, de illa in urbem reducenda cogitabant. Verum optimam rationem suggerit sacra litera, cum dicit; *Eo, quod vidissent arcam Domini.* Quasi diceret: quia irreuerenter viderunt arcam Domini, ideo puniti sunt, quemadmodum exponit Hugo Victorinus, hæc verba; *eo quod vidissent*, inquit *scilicet non reuerenter, neq; cum timore, ut tantam rem decebat; sed audacter irruentes respexissent.* Et confirmat Eucherius. *Percussit inquit eos, quia non solum appropinquauerunt; sed etiam despexerunt.* Ecce quomodo displicet Deo omnipotenti, quando illi debitas honor à creatura non defertur.

Verum scire forsitan non nemo ambit, in quonam præcipue consistat reuerentia Deo exhibenda; sed certum est illam, duobus potissimum niti fundamentis, scilicet modestiâ & timore: ubi enim diuina præsentia colitur, ibi necesse est, ut summa modestia adhibeatur. Cuius rei singulare nobis exemplum præbuit Abraham: Audiens enim ille ex diuino oraculo, fore ut vnus ei filius nasceretur, qui genus paternum in nationes, & Reges populorum propagaret: *Cecidit* (inquit textus) *Abraham in faciem suam, & risit.* Gen. 17. n. 17. Et cur obsecro risurus coram Deo, faciem suam abscondit? Respondet D. Ambrosius libro 1. de Abraham cap. 11. *Et hic inquit reuera significatur, quod timuit Dominum, velut libero risu ladere, quamuis risu latitiam declarat viri iusti, qui tantu gratulabatur promissis.* Ibi sanctus Patriarcha non solum apertâ inmodestiâ & irreuerentiâ: sed rehuissimè quadam inmodestiâ

& irreuerentiâ vmbra diuinam præsentiam offendere trepidauit. Hæc modestia in vestris cordibus reperiri debet, si Deum tanquam supremum Dominum vultis honorare. Quemadmodum D. Paulus suis Philippensibus inculcauit; dicens: *Modestia nota sit omnibus hominibus, dominus enim prope est.* Nam vel ipso demone peiores sunt, qui debitam coram Deo modestiam & reuerentiam non seruant. Siquidem diabolus multa contra Iobum certamina machinaturus, ab eo loco in quo diuina præsentia clarior apparebat, continuè recessit. *Egressus est Satan à facie Domini.* Iob 1. Numero 11. & 2. num. 7. Iob. 1. Quasi ibi non auderet vllas contra Iobum insidias moliri, ne vllâ contra Deum irreuerentiâ vteretur. Si ergo nec diabolus coram Domino, suam profligare modestiam, ac reuerentiam Deo debitam, denegare ausus est. Quis obsecro adeo sit improbus, & proteruus? ut coram Domino insanire ac tumultuari non vereatur. Fundatur debita Deo reuerentia & in altero fulcro, scilicet; in timore, à quo solo didicerunt homines suam mortalitatem fateri, & reuereri diuinitatem; vnde Dauid primarius perfectionis Candidatus, nullam aliam doctrinam; quam diuini timoris inculcat hominibus, Psalmo 33. num. 12. *Venite inquit filij audite me, timorem domini docebo vos.* Quasi diceret: (ut exponit Laurentius Iustinianus in ligno vitæ cap. 1. non cursum syderum, non rerum naturam, neque cælorum secreta, sed domini timorem docebo vos. Horum scientia sine timore inflat, timor autem domini absq; scientia illarum, saluat. Hoc Deus innuere voluit, quando legem purificationis statuerat, ut mater filium in templo oblatura, offerret duas turtures, vel duos pullos columbarum, vnum in holocaustum, & alterum pro peccato. Leviticorum 12. n. 8. At cur obsecro pulli columbini, ac turtures potius, quam aliæ volucres offerri iuebantur. Ideo sanè quia pulli columbini, suâ simplicitate candorem

Gen. 17.

S. Ambrosius.

Psal. 33.

Leu. 12.

Clemens
Alexan.

Lucæ 15.

S. Chry-
sosth.

dorem animi & modestiam turtures, verò sua timiditate, timorem Domini significabant, quorum vterq; in prima illa ætate ad sacrificia offerenda requirebantur. Sic interpretatur Clemens Alexandr: libro 1. Pedagog. cap. 5. *Cum inquit iubet Deus duos pullos columbarum offerre, significat nullam cum peccato affinitatem. Turturum quoq; timiditas, quæ ne peccetur adhibenda est, cautionem significat.* Sed quia Christus Dominus non tantum Dominus Dauid, sed filius est Dauid, ideo vltra reuerentiam, amorem illi debetis, non seruilem, sed filialem: ut non coactè, sed liberè eum ametis; tanquam Parentem vestrum. Hoc docuit prodigium filius, à sua illa infausta peregrinatione regressus, qui non dixit, *Domine*: sed potius, *Pater peccauit in cælum & coram te.* Lucæ 15. num. 18. Quod D. Chrysosthomus tomo 10. in epistolam ad Romanos sic exponit. *Neq; enim inquit sic ille latatur, cum Dominus, ut, cum pater, audit: neq; cum seruum, ut, cum filium habet.* Atque adeo hoc maualt, quàm illud. Propterea omnia illo fecit, ac ne vnigenito quidem pepercit, ut adoptionem filiorum reciperemus. Ut non tanquam Dominum solum; sed tanquam Patrem reamemur. Debetur Christo Domino summus amor, quia & ille maxime dilexit nos, amantem autem non redamare impium; cum in beneficijs vicem rationis reddere sit summè honorificum. Debetur Christo omnis dilectio: quia illo melius nihil, bonum autem ex natura sua amandum. Qui enim Deum diligit ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, triplicem apud Deum consequitur mercedem. Primam, quia à Patre & Filio & Spiritu sancto amatur. Qui enim diligit sine modo, sine modo quoque recipere rediligendus est, proinde qui diligit Deum ex se toto, ita quoque rediligi à Deo meretur. Et quia dilectio est operatio Dei ad extra, ideo diligens homo, à tota Trinitate rediligi meretur. Consequitur ex hac dilectio-

ne homo alterum præmium, quia, Christus cordi eius seipsum infundit Ioannis 14. *Qui diligit me, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Consequitur & tertium præmium, quia à tota Trinitate inhabitatur, Ioannis 14. *Si quis diligit me sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

Ioan. 14.

Declaravi igitur, quomodo Christus, cum sit dominus Dauid, sit quoque filius: est enim filius per assumptionem carnis veræ, est quoque Dominus, & per diuinitatem, & per humanitatem sibi vnitam, quia ex consortio diuinitatis, adeo honorificata est Christi caro, ut in eodem cum deitate, honore sit comparata; ostendi quod & reuerentiam illi debeatis, ut domino: & amorem, ut filio. Agnoscite ergo dominum vestrum, & illi deferre cultum, tanquam viles creaturæ suo creatori. Agnoscite filium, & cum portionem carnis vestræ habeat, diligite illum ex toto corde, ut per totum quoque ab illo æuum diligere mereamini, Amen.

E A D E M DOMINICA

CONCIO TERTIA

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Matth. 22.

Explicatur, quid sit Deum diligere ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus.

Verus amor nullibi magis; quàm in filio erga Patrem, & matre in filium elucere potest. Ratio istius rei naturalis hæc est, quia cum filius aliquid Patris in se includat, ut pote de semine ipsius conceptus, & genitus; in remunerationem huiusce incompensabilis beneficii, ab ipsa natura ad amandum semper stimulatur Patrem. Iam verò maternæ erga infantem dilectionis causa est, magna in partu dolorum perpassio: quanto

quantò enim pro aliquo grauiora. A tur, quid sit diligere Deum ex toto spontè & voluntariè patimur, tantò corde, ex tota anima. & ex totis viribus Audite.

Diligere Deum ex toto corde, nihil est aliud; quàm appretiatiò eundem amare, id est præferendo eum omnibus alijs rebus in sua æstimatione, in tantum, vt hoc appretiatiuo Dei amore ita te affectum esse ostendas & præparatum, vt velis potiùs omnia tua perdere, quàm ipsum: talis enim amor efficacissimus est, ad seruanda omnia præcepta. Diligere Deum ex tota anima, est illum feruentiori & intensiori actu diligere; quàm omnia alia. Non solum enim Deum appretiari debemus supra omnia, ad quod hodiernum Christi Euangelium nos obligat, sed conuenit simul, vt intensius quoq; eundem amemus, si & quando fieri potest. Docuit hoc æterna Sapientia Matthæi 10. *Qui amat Matrem, aut Patrem, plus quam me, non est me dignus.* Vbi per *ly plus*, æstimatio nobis Dei præcipitur, & intensio quoque maior suadetur, quàm in amore Parentum reperiri soleat. Discussit hoc ipsum subtiliter S. Chrysosthomus humilia 42. in Matthæum in opere imperfecto inquit: *Diligere Deum ex tota corde est, vt cor tuum non sit inclinatum ad alterius rei, quàm ad Dei amorem. Diligere ex tota anima est: certum habere animum in veritate, & firmum esse in fide. Diligere tota mente est, vt omnes sensus Deo vacent.* Itaque cuius intellectus Deo ministrat, cuius sapientia circa Deum est, cuius cogitatio ea quæ Dei sunt, tractat; cuius memoria, quæ bona sunt recordatur, is tota mente Deum diligit.

3. Reg. 6. Memorat Historia sacra structuram templi Salomonis. *Nihil erat in templo, quod non auro tegetetur, sed & araculum vestitus auro purissimo, & pausamentum domus texit auro intrinsecus & extrinsecus, & duo ostia ad ingressum oraculi vestiuit auro.* Quid hæc pulcherrima structura porrendebat, certè non aliud, quid, quàm hominem, quem in sanctum Dei templum Christi mora reformauit, in hoc nihil

3. Reg. 3.

Mat. 10.

S. Chrysosth.

3. Reg. 6.

hil nisi aurum! fulgere debet, vt & in corde diuinæ charitatis feruor, & in voluntate prompta in Dei obsequia propensitas, & in mente vitæ puritas, & in intellectu mysteriorum Dei notitia, & in tota anima purpureus hospiti Deo accessus, & in vniuersis sensibus, pura in Deum charitas splendeat. Valtante Hierosolymam Rege Babyloniz, licet sacerdotes ante expugnationem templi, multa vasa pretiosa asportare possent, omnibus tamen neglectis, ignem tantum modò absconderunt, qui in primo sacrificio Mosaiico è cælo delapsus in altari perpetuò seruari debuit, & seruabatur ad illa vique tempora, ignis iste charitatem symbolizat, quæ in primo sacrificio, scilicet in Baptismatis sumptione, è cælo descendit in cor, da nostra ad Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum*, idcirco licet toties siue infernalis ille hostis, siue aduersantis fortunæ inuitabilis casus, nostras vastare audeat possessiones, solam charitatem in cordibus nostris abscondere tenemur, quia in gratum sacrificium Deo exhibendum, è cælo delapsa est, vt perpetuò ardens in cordibus nostris conseruetur; si enim cor nostrum à dæmonum insultibus, cum charitate diuina abscondere sciuerimus, vitra nobis eripi nullatenus poterit. Proverb. 1. *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit*, & quæ maior custodia circa seruandum cor haberi potest, quàm amoris Dei fragrantia? ignis iste in prima spirituali nostra generatione, idcirco cœlitus descendit in nos, vt per totam æternitatem inextinguibilis maneat, vt non immeritò D. Bernardus dixerit, præceptum de diligendo Deo, non posse impleri in hac vita, sed in futura, quasi diceret; diligere quidem homo potest Deum in hac vita supra omnia colendo, supra omnia amando, sed istam dilectionem complere nequit, nisi in futura vita, finis siquidem præcepti de diligendo Deo est: Deo incontinenter adhærere, quod homo præstare nequit, nisi tunc, cum præsentem contemplabitur Deum. Visio quippè illa quò clarior est, eò fortius in sui amorem spectantem animum rapit, custoditur omnimodè cor hominis, dum totum omnimoda charitate impletur; tunc enim, nec mundi inconstantia, nec inferorum maligna astutia, ei quidquam nocere possunt.

3. Reg. Ultimo, Achab Rex Israël descenderat in prælium benè armatus, ex vna parte: ex altera verò inermis; & ecce vir quidam tetendit arcum in incertum sagittam dirigēs, & casu percussit Regem Israël, inter pulmonem & stomachum, & lethaliter vulneratus est. Si Achabus clypeo benè muniuisset latus, si totus lorica indutus in prælium descendisset, procul dubiò effugisset mortem. Quid homo in lucem editus facit, descendit in prælium aduersus diabolum, & mundum; si totus armatus est, vitabit casum; sin verò solum corpus erit munitum, nuda verò anima, facile infernali sagittâ lethaliter percussus poterit. Et quod propugnaculum cordis habere potest fortius, Dei charitate certè nullum: obarmatus hoc clypeo Paulus, audacter perrexit in Hierosolymam, vbi Spiritus Sanctus prædixerat ei multa pro Christo toleranda, & cum ibi vincendum ac ligandum, cumque valedicentem eum discipuli profusis lacrymis retinere vellent, diuino amore benè in animo & corpore munitus, respondit. *Quid facitis stentis & affligentes cor meum: ego enim non solum alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum, propter nomen domini lesu.* Actuum 21.

Hoc diuino amore nimium ebria Magdalena, non verita custodes sepulchri, Christum quæsitura venerat, inquit: *Si tu sustulisti eum dicito mihi, vbi posuisti eum & ego eum tollam.* Ioann. 20. At vnde tibi mulier tanta audacia est, diuinus amor ita fortiter te accendit, vt in medios hostes pro filias, dum modò eum qui charitatem in cordibus auget, inuenire possis.

Ignis sacer.

Rom. 5.

Prou. 1.

S. Bern.

3. Reg. Ultimo.

Act. 21.

Ioan. 20.

Origen.

sis. Pulchrè in hunc locum Origenes homilia 10. in diuersis discurrit. *Q*uamuis si corpus Iesu forte possumus esse in atrio Principis sacerdotum, in quo Princeps Apostolorum calefaciebat se ad ignem, quid facitura es? Ego eum tollam! o mirabilis mulieris audacia. Et si ancilla ostiaria interrogaueris te, quid facitura es? Ego eum tollam: o ineffabilis huius mulieris amor, nullum locum excipit, nullum anteponit, sine timore dicit, absolute promittit. Dicito mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam. Nec certe id mirum videri debet, ad omnia probra & tormenta pro nomine Iesu, ad omnes casus & aduersitates, pro amore Dei paratus esse debet homo. Si enim pro ijs hominibus quos vehemèter amamus, grauissima quæque vltro patimur. Quem admodum Sichem ille Principis filius, Dinæ amore filia Jacob raptus, sese circumcidi permisit, dum modo in Vxorem reciperet puellam, quam supra modum adamauerat, o quanto maiora pati debemus pro amore Dei, cuius pulchritudo niue candidior, celo clarior, splendidior sole. Appretiare tenemus eius maiestatem, supra omnia, pati pro honore illius obligamur supra omnia. Gentiles, qui falsos Deos colebant, tanto illos prosequiebantur amore, ut perire maluissent; quam Deos perdere. Quinquè viri de tribu Dan inquit scriptura Iudicum 18. ingressi domum Michæ, abstulerunt illi sculptrile & constatile idolum, quod colebat. quo viso Michæ insecutus est illos; ac verò raptos clamauerunt ad eum. *Q*uid tibi cur clamas? qui respondit. *D*eos meos quos michi feci tuis, & sacerdotem, & omnia quæ habeo, & dicitis quid tibi est. ecce quantus amor hominis in falsos deastros; vitam sibi potius eripi vult; quam fictiles Deos. At in homine Christiano quanto maior in verum Deum amor reperiri potest, intrans toties nostram domum, scilicet corpus hoc mortale. quinquè viri, scilicet; quinquè sensus externi, & ecce per illicitum abusum eripiunt nobis Deum ex imò corde; insequimur illos statim, & amissum repetimus Deum? non: sed saxorum instat hæremus immobiles in peccati turpitudine. Et quid magis poterit nos condemnare, in seculo Dei iudicio; quam tepor iste diuinæ charitatis? quam Ethnicorum & Paganorum erga suos falsos Deos incredibilis amor & feruor? qui in seruando Deorum cultu etiam sanguinem suum toties profundebant. Nos verò ne minima pro amore Iesu pati volumus, quod seuere arguit Deus per Prophetam Iudæos alloquens. Ieremias 2. *Q*uid inuenerunt Patres vestri, in me iniquitatis, quia elongauerunt a me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt. Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum ait dominus, & cum filiis vestris disceptabo. Transite ad inulas Cethim (id est Italiam) & videte: & in Cedar mittite (id est ad Ismaëlitas) & considerate vehementer, si mutauit gens Deos suos: populus verò meus mutauit gloriam suam in idolum. Ergo ne & nos gloriam nostram mutamus in idolum? sic boni Christiani? quoties ad mundi illecebras, ad carnis voluptates, ad diaboli suggestiones descendimus, peius Ethnicis colimus idola. Et quæ enim est gloria nostra, nisi quod populus Dei sumus quod charitas Dei diffusa sit in cordibus nostris; & ecce si Deum seruienti deuotione non adoramus, si charitate omnes excedente creaturas, eum non colimus, gloriam mutamus in idola, id est; in peccatum. quod est sculptrile diaboli.

Discursus hic inter Doctores oritur grauis, si Deum super omnia tenemur amare, quandonam istud præceptum diligendi Deum nos obligat? circa quod variè opinantur. Alij enim dicunt, cum primum homo rationis vsum assequitur, tenetur Deum diligere, quidam in ipso vitæ termino. Nonnulli accepto aliquo beneficio à Deo, tunc enim ut se homo gratum Dei donorum ostendat, tenetur Deum diligere, alij verò quoties auditur Dei blasphemia,

Iudic. 18

Ibidem.

Matthæ.

sphemia, aut tentatio odiendi Deum suggeritur, Dei amor maximè est declarandus, quia eiusmodi stratagemata diaboli, non alijs expugnari possunt telis; quam charitate in Deum æstante nostra Anima. Cæterum hodiernum Euangelium difficultatè hanc resoluit, dum inquit, *D*iliges dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente, ecce nullum excipit tempus, sed Deum absolute suadet amandum, quamdiu igitur viuus o homo, quamdiu potes, Deum teneris amare; qui enim nullum tempus excipit, nullum quoque negat, sed semper obligare videtur, Si enim præceptum de diligendo Deo maximum habetur & igitur & dilectio seu Dei charitas, maxima virtutum est; & quia maxima, sæpius exercenda. Nec mirum id videatur: sumus enim nos ex præcepto obligati, ut amemus Deum super omnia, id est sæpius; quam omnia. & quia semper in aliquid fertur noster amor, idcirco & in Deum, nunquam cessare debet. sed difficultatem nobis mouet S. Matthæus 22. *S*ecundum autem inquit huic simile est, diliges proximum sicut teipsum, si enim præceptum de diligendo proximo, est simile præcepto diligendi Deum, quomodo iam Deus supra omnia diligetur, cum & proximus similiter? sed quæstio hæc sic à Doctores soluitur. Mandatum de proximo esse simile diligendi Deum, secundum externa opera, non autem, secundum internum affectum. Deus enim cum abscondita quæque cordis humani scrutetur, internum amorem ex totis visceribus procedentē, tenemur illi persolvere; proximo autem magis externum affectum declarare, ut pote ipsi notum, & in bonum eius ordinatum, cum igitur amor proximi ex amore Dei super omnia procedat, similis illi quodammodo esse ratione externi operis censetur. Pulchrè hoc ipsum declarauit S. Ioannes inquit: *H*oc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum, & quæ est ista proximi

dilectio. Non velle ipsi malum, unde quoties proximum tuum non honoras, sicut teipsum, præceptum amandi Deum non imple: charitas enim procedens in Deum, maximè in charitate proximi elucescit. Cæsar cum externos quosdam videret Romæ, catulos in sinu circumferentes, interrogabat, an apud illos populos liberi non nascerentur, indignatus videlicet amorem illum, qui liberis debebatur, in catulos transferri. Dominus Deus quoties videt, nos magis amare viliores creaturas, quam homines, & proximos nostros, quid facit indignatur maximè, quod amorem homini debitum, canibus, aut alijs animalibus tribuamus.

Hinc appositè D. Gregorius homilia 38. in Euangelia inquit: *D*uo hæc necesse est charitas præcepta custodiat, quisque habere in nuptijs vestem nuptialem cupit. Si diligis Deum super omnia, memineris huic amoris annexam esse proximi dilectionē, quem ita diligere debes, ut nullum ei malum velis, sed bonum potius, talis proximi amor ipsis Ethnicis, & Deum-nescientibus, natura duce ita infusus fuit. Ut qui virtute & ratione alios præcellerent, facile viderent, hominis vitæ & salutis, nihil eorum omnium, quæ extra nos sunt, comparandū esse, ne dum præferendum, quod Fulgosi lib. 5. cap. 1. pulchro illustrat exemplo, Pollio ciuis Romanus, Augusto Cæsari conuiuium appaauerat, cumq; seruus eius vas crystallinum confringeret, iussit illum. Pollio in viuarium demergi, ut sic muranarū pabulum fieret. Cumque iam ad miserabile illud supplicium duceretur, euadens licitorum manus ad Augusti pedes sese proiecit, supplicans, ut alio mortis genere interiret. Cognitā causā & genere mortis Augustus, seruum fecit liberum, Pollionis verò omnia vasa crystallina allatā virgulā confregit, & viuaria euerit iussit, inquit; *H*ominem cuiuscunq; conditionis sis, hoc ipso quod homo est, pluri faciendum esse, quam omnia totius mundi vasa & viuaria.

Fulgosi.

At

At verò homo Christianus, toties in bona proximi, leuissima de causa assurgit, famam mordaci lingua discipit, & quod magis dolendum, in miseram mortem non raro conspiciat, fortasse doctrina veteris testamenti citata à Christo Matth. 15. huc nos propellit, dicitur enim ibi: *Audistis quia dictum est Antiqua, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum.* Sed non est, quod proximi amorem in nobis extinguat: odium enim illud inimici permissum fuit à Deo, non inimicitiae, sed abominationis, hoc est, ut Israëlitarum abominarentur Chananæos, non propter propriam sui iniuriam, sed Dei, siquidem illi legem Dei per Moysen datam auerfantes, ad idololatriam concitabant. Proinde si quis Catholice te læset, eum putas esse tuum inimicum, non idè illum odisse debes, sed potius, si te à Deo auocat, si ad peccatum inducit, iam propter hanc Dei offensam, contemnere & abominari illum potes, tanquam præuicacitorem legis diuinæ, sic omnes hæreticos & infideles Deum blasphemantes odisse tibi permissum est; non tamen quia homines, quia sic proximi tui sunt; sed quatenus legem Dei auerfantes, & ad idololatriam te inducentes. Sed nos toties ad odium hominum, non Dei blasphemiam, non abominabilis perfidia excitat (formidamus enim frequenter & dormimus in tali casu) sed potius respectus consanguinitatis, & mala persuasio. Plutarchus in græcis Apophthegmatis scribit. Olympias vehementer urgebat Alexandrum Magnum, ut infan-tem quendam occideret, cui respondit Alexander, aliam inquit Mater à me mercedem postula: hominis enim vita nullo beneficio compensatur, si nos Dei præceptum præ oculis habere-
mus, sapientius cum nos hæc Mater,

deprauata natura, ad proximorum odium, ad iniuriarum ultionem, ad inimicorum iram prouocat. responderemus; aliud à me postula, quia lex diuina nullatenus violari debet. Qui enim diligit Deum ex toto corde, & proximum sicut seipsum, legem impleuit, inquit, Apostolus Roman. 13. Rom. 13. *Et in hoc uno recapitulatur tota lex.*

Arripite igitur diuinam charitatem, per quam legem diuinam adimplebitis, omnia enim vitia per vnam charitatem deiciuntur. 1. Cor. 13. *Nam charitas inquit patiens est, idcirco facit, ut aduersa omnia æquo animo toleremus, benigna est, idcirco opera misericordiae, & omne eleemosynarum genus in nobis operatur. Charitas auaritiam & cupiditatem expellit, quia non querit quæ sua sunt, sed quæ Dei.* Charitas non irritatur, quia omnem mansuetudinem docet, & iram comprimit, charitas non cogitat malum, quia earee omni suspitione, & candore plena est. Charitas non delectatur alieno malo, sed compatitur potius, quia veritati congaudet, bonis alienis gratulatur, & particeps eorum fieri cupit, charitas omnia suffert siue ex Dei providentia, siue ex hominum malitia immissa mala, omnia credit suauiter se submittere in go fidei. Omnia sustinet, expectans in patientia laborum mercedem. Denique charitas nunquam excidit, quia sempiterna virtus est, quæ & hic iustos facit, & in cælo beatos ornat. Arripite illam proinde toto corde vestro, ut Dei iusticiam induamini, & quia hic non potest tota expleri, ut potè sempiterna, eam sempiternis temporibus in iucundo Dei aspectu in cælis contem-
plandam Deo adiuvante ne dubitate.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Ascendens Iesus in nauiculam transfretauit & venit in ciuitatem suam. *Matthæi 9.*

Nauis est corpus mortale, ciuitas, beatitudo æterna, ad quam per virtutes, & magnos labores currendum est.

A Deonè iam & ipsæ inquieti & gradientur neque conuertentur operire, maris aquæ Christi imperio renuntiant? ut quæ antea beatis illius pedibus, velut solidum & marmore stratum pavementum sese substernebant, dum ad periclitantes transiret discipulos: *Et venit ad eos ambulans super mare.* Matthæi 14. Nunc illum non aliter velint sustinere; quam nauiculæ incubentem? quasi vnum purum hominè, cui terra duntaxat ad ambulandum, & lignum, ad nauigandum cõ-
cessa sunt. Si enim grauitatem eius corporis ferre non possunt, ruent Philosophantium documenta, qui asserunt, elementa & corpora omnia in suo centro nec leuitare nec grauitare: corpus autem Christi, etiam dum in terris conuersaretur, fuit in centro proprio, quia intima diuinitatis sibi vnica præsentia fruebatur, quæ sola vltimatus & animabus, & hominum corporibus terminus præfixa est: quomodo ergo super aquas ambulans Iesus grauitare potuit, quem ipsa alleuiabat diuinitas? quomodo nauiculæ egebat, qui suâ virtute & terras, & maria sustentat. *Appendit enim tribus digitis molem terræ,* inquit sacer textus, id est; terram bonitati, ut eam in omnem fecunditatem, & fructuum copiam erumpere faciat: mare omnipotentiae, ut eius inundationes & procellas certis limitibus circumscribat, quas transire non possint, iuxta illud regij vatis: *terminum posuisti equi, quem non trans-*
grederentur neque conuertentur operire, terram. Animalia & creaturas rationales providentiæ, ut illis cuncta necessaria subministraret, & in præfixum finem dirigat. Quid ergo tam omnipotenti Domino, necesse erat, nauiculam conscendere, cum perinde, cum flumina sustinere possent, atq; aër nubes. Respondet Abulensis in caput 15. Matthæi quæst. 100. *Quia Christus iam satis ostenderat, suæ potestati, non solum terram sed etiam maria subesse, cum per eorum, aquam siccū pedibus ambularet.* Proinde opus non erat, ut amplius sine necessitate miraculum hoc faceret, cum ut verus Deus citra necessitatem non soleat quidquam operari. Cuius rei euidentissimū fuit exemplum, quando Princeps ille Archisynagogus, qui pro filia sua periculoso morbo laborante, Christum supplex obsecrabat. Ut veniret, & moribundam sospicaret: & ecce nuntius occurrit, mortuæ iam puellæ nuntia ferens. Tunc mærenti Patri Christus: *Noli inquit timere, crede tantum, & salua erit.* Lucæ 8: num. 50. Et cur obsecro Christus dominus, qui fidem vnicuique dare potest, & dat; fidem tamen à principe exegit, iussitq; ut crederet? Respondet Abulensis quæst. 113. in cap. 9. Matth. causam eam esse, quod Christus non faciebat, quidquid poterat diuinitus facere; quia alias non oportuisset, quod prædicaret; cum posset omnes facere bonos, per inspirationem, sed non fecit. Immo soli

foli hoc necessitati detulit, ut mira-
cula, si quæ exigenter faceret, hoc
enim est generale, quod quidquid
hominibus fieri poterat per Christum,
nunquam diuinitus faceret, sed opti-
mè respondisset ad præsens, Chri-
stum idè ascendisse nauiculam, ut
ostenderet, per solam amaritudinem
poenarum, ad gloriæ dulcedinem pe-
netrandum esse. Ad quid enim Chri-
stus falsas procellosi maris vndas
transmisit, ut in patriam suam per-
uenisset? Cur potius non per apricos
portus, aut viridantia prara, cò tran-
siret? scilicet; ut per mare, per ama-
ritudines, per scopulos aduersita-
tum, per fluctus ærumnarum nobis
contendendum esse intelligamus,
quicumq; ad illam gloriæ patriam ad-
nitimur. Nauem igitur quam Chri-
stus Dominus ascendit, ciuitatem ad
quam venit, & quomodo ad eā trans-
fretare debeamus, cōtemplabimur.

S. Bern. Sanctus Bernardus lib. 2. de con-
sideratione, ad Eugenium per nauem
hodiernam, intelligit Ecclesiam san-
ctam. *Mare* inquit *seculum est, Eccle-*
sie naues, quid enim aqua multa, nisi po-
puli multi sunt? Et idè cū quisq;
cæterorum habeat suam, tibi (id est
Petro) vna grauissima commissā est
nauis, ex omnibus facta ipsa vniuer-
salis Ecclesia; toto orbe diffusa. hanc
nauiculam. vbi conscendit Christus,
ita feliciter gubernauit, ut per totū
mundi Oceanum, sine vllō tranaret
naufragio, ad extremas mundi pla-
gas, non gemmas quæsitura, sed ani-
mas, feliciter excurrentes: suum navi-
gium in mari rubro de Christi late-
re profluente exorsa est: non ad vel-
lus aureum fabulosi arietis conqui-
rendum, sed sacrosanctum nomen
immaculati Agni coram regibus, &
gentibus exportandum. Et certè quæ
illam pericula frangere, aut tenere
poterant, quæ tam bonum ferebat
nauculum. Pergebat hæc nauicula
inter medias procellas, ad cōstans
& secura, ut sibi videretur non navi-
gare inter fluctus, sed ambulare inter
flores, ut docet sapiens Ecclesiast. 43.
num. 25. de nauigante Christo lo-

quens. In sermone inquit eius siluit
ventus, & cogitatione sua placuit
abyssum & plantauit in illa dominus
insulas. Et certe nauigare debuit hæc
nauis; ut progeneretur ex aqua &
Spiritu Sancto, in adoptionem filio-
rum Dei vocatos, cū diuinus spiri-
tus non alibi; quàm super aquas fe-
ratur. Genesis 1. Cæterum credide-
rim ego per nauem, quam Christus
Dominus conscendit, non aliud si-
gnificari; quàm corpus mortale as-
sumptum, à secunda deitatis perso-
nā. Quiescebat enim æternus Dei fi-
lius in sinu Patris, antequàm homo
fieret, ut potè ens perpetuum & im-
mobile. Sed postquàm nauiculam
hanc de arbore leuigata vteri virgi-
nalis excisam conscendit, non iam
in molli lecto diuini augustalis cō-
sidere, sed in amaro mundi ærumna-
rum oceano nauigare debuit; non
immobile in regali palatio hære-
re; sed assiduè agitaram procellis vitæ,
inter terrena. naufragia traducere,
compulsus est. Ut enim nauis vhe-
mentissimis impulsu turbinibus, nau-
clerum ad scyllas & Charybdes im-
pellit non rarè; sic assumpta huma-
nitas Dei filium, in maleuolorum op-
probria, & ludibria præcipitauit. De-
beatur quidem Christo ex vi vni-
onis, ad verbum, immortalitas & im-
passibilitas. Sed quæadmodum pru-
dens nauculus vrgente summo flu-
ctuatis æquoris discrimine, etiā pre-
tiosas merces in profundo demergit,
dummodò vitam aliorū. conseruet;
sic planè Dei filius, cū tumultuatis
malitiæ persequentium turbines de-
scendit, corpus suum quo nihil ca-
rius habuit, in profundum omnis cru-
delitatis præcipitauit, ut tantū sal-
uas hominum animas conseruare
posset. O magnam ecclestis nauculi
prudentiam, perire ipse maluit, peri-
clitanti saluti aliorum consulendo.
Immo de corpore suo proprio na-
uem in cruce sancta excidit, ut quis-
quis illam conscenderet, æternū
non pereat. In hac nauicula trans-
fretauit Iesus in ciuitatem suam, hoc
est; in gloriam beatitudinis. Nam
sacri

fieri Doctores excellentiam huius
præmij, quod Deus legi suæ obse-
quentib; pollicitus est, declarare vo-
lentes, pariterq; agnoscentes, nullo
vno nomine quantumuis præcillen-
ti, dignitatem & maiestatem eius ex-
primi posse, varijs ijsq; clarissimis
Epithetis, & nominibus, ecclestem
beatitudinē cōhonestarunt. Ut quod
vni deest, alia suppleant, omniaque
simul iuncta, aliquid ut minimum di-
cant, cū omnia quæ in ea latent,
aperire minimè valeant.

Ac imprimis S. Ioannes in sua A-
pocalypsi, æternam beatitudinem
requiem vocauit Apocalypsis 14. *Ut*
requiescant à laboribus suis. Beatitudo
enim est tutissimus portus, in quo in-
stus post periculosam, ac turbulen-
tam huius seculi nauigationem, feli-
citer quiescit. Diuus Paulus ad Gala-
tas, libertatem eam appellat Gala-
tarum 4. *Libertatem filiorum.* Iustus
enim ex huius vitæ tyrannica serui-
tute, ad libertatem filiorum Dei pro-
greditur. Dauid montem altum il-
lam nominat. Psalmo 23. *Quis ascen-*
det in montem domini, aut quis stabit in
loco sancto eius. Isaias pacem illam vo-
cat. Isaiæ 66. *In pace in id ipsum dor-*
miat & requiescat, & declinabo super
eam quasi fluium pacis. Ibi enim cru-
dele illud bellum, de quo D. Paulus
ad Galatenes, ait, caro concupiscit
aduersus Spiritum, spiritus autem
aduersus carnem, penitus termina-
tur, & pax totam animam incipit oc-
cupare, iuxta illud Philippen: 4. *Pax*
qua exuperat omnem sensum. Demū
S. Ioannes Apocal. 14. Ciuitatem S.
nominat. *Vidi inquit Ciuitatem San-*
ctam Ierusalem. Et meritò ciuitatem
vocat: ciuitas enim quatuor ha-
bere debet, Munitionem, difficilem
aditum, amoenitatem, & diuitias. Be-
atitudo æterna his tribus præroga-
tiuis gloriatur, habet enim munitionem
firmam, quia & porta inferi non
preualebunt aduersus eam. habet diffi-
cilem aditum, quia via quæ ducit ad
vitam angusta, & nimium arcta est.
duplex enim tantummodò in mun-
do via reperitur, vna quæ ducit ad

Acælum, altera quæ ad infernum; sed
quia ad infernum iter latissimum,
idè ad cælum summè angustum, ut
docet Auctor imperfectus in Mar-
thæum hom. 18. *Porta inquit perdi-*
tioni est diabolus, per quam introitur in
gehennā: porta autem vite est Christus,
per quam introitur in celestia regna.
Lata autem porta dicitur esse diabo-
lus, non magnitudine potestatis ex-
tensus; sed effrenatæ superbæ licen-
tiæ dilatatus; Porta autem angusta
dicitur Christus, non paruitate pote-
statis exiguus; sed humilitatis ratio-
ne collectus. Comprobatque idem
Auctor; quare diabolus sit lata por-
ta, quia omnibus peccatis inuolu-
tos, & vniuersam mundi sarcinam
baiulantes, recipit, & ducit in mor-
tem. Hoc voluit exprimere Salo-
mon, quando Prouerb. 30. num. 15.
& 16. dicit *Tria inquit sunt insatu-*
rabilia, & quartum penitus insati-
abile, scilicet infernus, quia ut docet
Augustinus libro de salutaribus do-
cumentis, nunquàm dicit satis est,
& licet fluium absorbeat, non satia-
tur, lob 40. num. 18. Ecce inquit ab-
sorbebit fluium, & non mirabitur, & ha-
bet fiduciam, quod Iordanis influit in os
eius. Vbi D. Gregorius lib. 33. Mo-
ralium cap. 6. Per fluium, impro-
bos; & per Iordanem, iustos inter-
pretatur. *Neque inquit mirum depu-*
tat (nempe diabolus) si eos absorbeat,
quos superbia erigit, auaritia tabefacit,
voluptas dilatat, malitia angustat, ira
inflamat, discordia separat, inuidia e-
xulcerat, luxuria inquinans necat, sed
illos magnopere rapere nititur, quos de-
spiciunt terrenis studijs, iungi iam celestibus
contemplatur. Neq; his dictis aduer-
satur, quod aliquando dixit Eliu lo-
quutus de Deo cum Iobo. Iob. 36.
Saluabit te inquit de ore angusto latissi-
mo. Numero 36. hoc est; de inferno.
Nam licet inferni os dicat, esse an-
gustum, tamen statim addit, esse pa-
riter latissimum; latissimum qui-
dem ingredientibus; sed egredien-
tibus angustum, sic interpretabatur
Philippus. *Os inquit angustum amplif-*
icet, cò quod amplum sit ad recipiendum,
& an-

Auctor:
Imperf:

Iob 40.
S. Grég.

Iob 30.

*angustiam ad emittendum, quoniam inferi mortuos intra se teneant, & eos ad vitam non patiantur exire. Cum ergo latissima sit inferni porta, quis dubitabit latam quoque viam esse, quæ ducit ad interitum? Et nequis ab ea via paulisper declinet, ductor adest diabolus, qui morantes aut aliò deflectere volentes, arguit & impellit. Quod rectè expendens D. Basilus in Psal. 7. *Via inquit illa facilis & lata pronòq; cursu declinans, habet decipientem demonem malum, qui per voluptatem se sequentes ad perditionem trahit. Aspera vero, & acclivi, & ardua, Angelus præstans bonum, qui per strenuos pro paranda via labores, ad finem beatum sequaces suos deducit. Sed quò plures huius viæ facilitate delectantur, eò plures in calamitates, dum illac ire pergunt, dilabuntur. Hoc expressit David, qui hominis imperium Deo gratulatus, Omnia inquit subiecisti sub pedibus eius, oues & boues uniuersas, insuper & pecora campi. Psalmo 8. num. 8. Vbi Diuus Augustinus inquirens, cur pecora campi, ab alijs ouium gregibus, boumq; armentis distinguantur. Respondet: Quia Ecclesia non solum boues & oues continet, id est; sanctos Dei seruos, sed insuper & pecora campi, pecora enim campi congruentissimè accipiuntur, homines in carnis voluptate gaudentes, vbi nihil arduum, nihil laboriosum ascendant. Quare metuendum est, ne quis descendens de montibus iustitiæ, latitudines & facilitates voluptatis carnalis eligens, à diabolo trucidetur. Vbi allusio fieri potest ad illud Salomonis, loquentis de iuvene, latam voluptatis viam arripiente, Prouerb. 7. num. 22. *Statim inquit eam sequitur quasi bos ductus ad victimam. Ut enim boues per vberima & pinguisima pascua saginati, ad carnificinam rapiuntur, ita iuvenes per latam & spariosam viam, liberè fluctuantes, in interitum præcipitantur. Angusta igitur via ad beatitudinem, quia per Verbum æternum in carne humana abbreviatum, & in cruce extensum secundum assumptionem, tendit. Ci-***

uitas debet habere amantitatem & diuitias. Quas odoratus Propheta dicit Isaiæ 94. *Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te, quem locum S. Paulus sic commendatur 1. Corinth. 2. Neque oculus vidit, neq; auris audiuit, neq; in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligenti bus se. Vbi S. Paulus in his verbis, tribus vitur amplissimis mensuris, ad explorandas æternæ felicitatis diuitias, pariter & delicias. Prima est oculi, dum inquit, *Neq; oculus vidit &c.* quæ quidem adeò capax est, vt tametsi ingenti cælum & terra intercapedine distent, tantq; sit vniuersæ stellæ magnitudo, vt vniuersam longè superet terram; nihilominus tamen & vastissimi cælorum orbes, & planetæ, & stellæ, exigua pupillâ oculorū capiuntur. Secunda mensura est auditus. *Nec auris audiuit.* Quæ iam oculi perspicacitatem superat, visu namque nonnisi præsentia cernimus, auditu autem; & præsentia, & præterita, & futura, percipimus. vnde D. Paulus auditum, organum fidei appellauit Roman. 10. *Fides inquit est ex auditu.* Tertia tandem mensura est, cor: quæ duas priores incomparabiliter antecellit. Videmus namque quòd in ictu oculi, imò & in momento cordis cogitatio in cælum ascendat, inferos penetret, purgatorium visitet, mōtes pertranseat, maria nauiget, per septem mundi regiones vagetur, volat per æris sphaeram, & nubes transcendit, planetas perstringit, Angelos insequitur, mundi egreditur limites, graditurque per immensa illa imaginaria spatia, quæ ultra cælos consingunt Philocephii; ac demum in vnico instanti mille mundos fabricatur, nec quicquam inueniri potest, quod aut naturali, aut supernaturali lumine intelligere nequeat. Et nihilominus supremam illam beatitudinem, formalem, & obiectiuam comprehendere minimè potest. Neque in cor hominis ascendit. Contendit ergo Diuus Paulus, tres istas mensuras tametsi adeò ingentes, ad declarandam æterni*

Isaiæ 94

1. Cor. 2.

Rom. 10

æterni gaudij, atq; beatorum felicitatis excellentiam, neutiquam sufficere. Quis ergo non agnoscat celestis illius ciuitatis summas esse opes? cum mens humana, quæ nullis terrenis oblectamentis suum explere possit appetitum, ibi solum ad contentationem vsque exsatianda sit. teste rege Vate Psal. 16. *Satiabor inquit cum apparuerit gloria tua: Quasi diceret: Domine, quamuis adeò capaces ac spatiofi sint animæ meæ sinus, vt neq; vniuersa elementa, neq; cæli, neq; Angelis, neq; omnes creaturæ præsentis, & in futurum creandæ, immò & creati possibiles, implere eos vilo modò valeant; sola tamen clari vultus tui visio, & ardentissimus tui amor, eius capacitatem explere, & omni ex parte satiare possunt. Veram obijciat quispiam, si ipse Deus per sapientem loquitur Eccl. 24. Ecclesiastici 24. *Qui edent me, adhuc esuriunt.* id est; qui cibo æternæ beatitudinis reficiuntur, adhuc esuriem eius habebunt: quomodò mens humana satiari poterit celesti beatitudine? quoniam vbi est satietas, ibi fames adesse non potest: vel si fames est, satietas non aderit. Responder doctissimus Carthagenæ, 1. libro 8. hom. 7. per hoc maximè illius felicitatis æternæ excellentiam declarari. Fames enim duo continet, vnum molestum & ingratum: aliud gratum & iucundum. Ingratum est, quòd quamdiu durat, stomachus caret sufficienti alimento; gratum vero est, quod excitat appetitum: vnde abijit Prouerbiu D. Bernardi: *Optimum condimentum fames.* Satietas pariter, habet aliquid vtile, & aliquid noxiu: vtile est, quòd indigentia naturæ satisfacit: nociuum verò, quod fastidiu & nauseam parit. Beatorum ergo facit ac eius est conditio, vt ex satietate & fame, quæ optima sunt, nociuis dimissis, in vnum copulauerit, è fame comedendi appetitu, & desiderio mutuatur, iuxta illud 1. Petri 1. *In quem desiderant Angeli prospicere.* E satietate verò accipit explere, ac plenè desiderio*

satisfacere. Hinc est quòd Christus loquens de Angelis custodibus, dixit Matthæi 18. *Angeli eorum semper vident patris mei faciem, qui in cælis est.* At verò Apostolus ait: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Vbi posset quispiam dicere. Si vident, quomodò videre desiderant? nam quòd possideretur, non desideratur. Verum vtrq; hæc in visione beatifica coniunguntur: satiat illa beatos, eisquè plenè satisfacit, & ex hoc fit, vt ab omni molestia, & anxietate liberi, continuo quodam appetitu, & desiderio videndi, atq; fruendi Deo in æternum, & ultra, auidissimè trahantur; vnde vtroque bono, quod in fame & satietate reperit, potiuntur. Quamuis autem tanta sit æternæ beatitudinis præstantia, tantum celestis gloriæ pondus, nihilominus tamen iustus, minimo bono opere, etiam calice aquæ sitienti porrecto, præmium illud ex iustitia meretur iuxta Diuum Paulum 2. Timoth. 4. *Reposita est mihi inquit corona iustitiæ.* licet enim Deus pro minimo illo opere bono, iusto donasset Cræsi diuitias, Romæ imperium, Alexandri regna, aut Hispaniarum Regis innumeras prouincias, ad cōdignam illius mercedem minimè sufficerent: immò quibuscunq; alijs sibi donatis; si Deus videndum se ipsum non exhiberet, inæquale illius operis præmium essent. Quod si mirum alicui videatur, quomodò fieri potest, vt tam parui momenti opera, tanti valeant, vt Deum ipsum in mercedem fortiantur, Gen. 15. *Ego ero merces tua magna nimis: occurrunt tamen plurimæ istius veritatis rationes.*

Prima est, quòd Deus Optimus Maximus, iure iurando pollicitus sit, bonis iusti operibus præmium hoc exhibere. vnde sicut si laboranti in vinea, quamuis quatuor argenteorum merces sufficiens esset; si tamen paciscaris cum illo daturum decem, tunc opera illius quamuis non ex se, precisè spectata; ratione tamen pacti; condigna est solutionis decem argenteorum. Non secus opera no-

Matth. 18

2. Tim. 2.

Gen. 15.

stra bona, licet ex natura sua exigui **A** bilitatē radijs illustrantur. paternam quoque nanciscuntur hereditatem, perinde ac si ex illo solummodo processissent. Ita similiter despondet se Deus animarum, cui se in sponsum exhibet. Osee 2. Osee 2. *Sponsabo te mihi in fide* Cumque Deus & anima velut spirituales coniuges copulentur, ut bonorum operum partus progignant; iuxta illud Isaiæ 26. *Omnia opera nostra operatus est nobis*, & illud D. Pauli 1. Corint. 15. *Non ego, sed gratia Dei mecum*, idēd quamuis operum nostrorum, partus, ut à voluntate nostra velut à Matre procedentes, exigui sint valoris, maximi tamen; ut à diuino spiritu velut Patre procedunt. Etenim cum gratia quam infundit Diuinus spiritus, sit æterna vitæ semen, consequens est, ut inde anima messem, & fructus sempiternæ gloriæ colligat.

Secunda ratio, quia ob excellentissimam Christi Domini opera, Deus exigua nostra remunerat, unde quæadmodum Principes, propter obsequia à Parentibus exhibita, filios eorum amplissimis beneficijs cumulant. Ita planē cum Christo Patri nostro (sic enim Isaias eum vocat Isaiæ 9. *Pater futuri seculi*) nullum essentialis beatitudinis præmium, ob herouicarum eius virtutum opera, Deus impertiuit, (animæ enim gloria, quæ naturaliter vnioni hypostaticæ debita erat, omnia eius merita antecessit, & independenter ab illis ei collata fuit) inde est, quod cum magni illius Patris insignia, atque memoranda opera, nullam essentialis gloriæ mercedem recepissent, Deus exigua quæque filiorum illius remunerat.

Tertia ratio est, Angelici Doctoris, felici illius digna ingenio, is capite 2. quæst. 114. artic. 3. ait. opus bonum alicuius iusti, quamuis consideratum, ut à libero hominis oritur arbitrio, parui momenti sit, tamen ut ex gratia Spiritus S. procedit, magni valoris esse. Quod exemplo hominis argumento consentaneo probat. *Accidit non raro, ut vir illustris, & nobilitate conspicuus, cum infima conditionis puella matrimonium contrahat, tunc filij qui ex ea nascuntur, quamuis ex latere materno parua estimationis sunt, nihilominus tamen, quatenus paterna no-*

bitatē radijs illustrantur. paternam quoque nanciscuntur hereditatem, perinde ac si ex illo solummodo processissent. Ita similiter despondet se Deus animarum, cui se in sponsum exhibet. Osee 2. Osee 2. Sponsabo te mihi in fide Cumque Deus & anima velut spirituales coniuges copulentur, ut bonorum operum partus progignant; iuxta illud Isaiæ 26. *Omnia opera nostra operatus est nobis*, & illud D. Pauli 1. Corint. 15. *Non ego, sed gratia Dei mecum*, idēd quamuis operum nostrorum, partus, ut à voluntate nostra velut à Matre procedentes, exigui sint valoris, maximi tamen; ut à diuino spiritu velut Patre procedunt. Etenim cum gratia quam infundit Diuinus spiritus, sit æterna vitæ semen, consequens est, ut inde anima messem, & fructus sempiternæ gloriæ colligat.

Sed cum tanti pretij sit æterna beatitudo; ne ipsi quidem Christo gratis concessa videtur, cum dicat Euangelista Lucæ 24. *Nonne sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam*. Si oportuit? quomodo ab instanti conceptionis suæ, beatificæ gloriæ in anima perfusus erat? oportuit sanē ex parte nostri, ut exemplo eius incitaremur, non in voluptatibus; sed in amaritudinibus, gloriam & vitam æternam querere: Nemini quippe assa columba de cælo venit sine labore: hec Dei visio homini sine merito danda est, ut patet in cœlesti sponsa. dicebat illa quondam sponsio tuo. *Lectulus noster floridus est*. Cantic. 1. 16. quasi diceret, scire te vellem sponse, quam mihi molle & ornatum stratum, quamque omnia composita domi. Interea cœlestis sponsus, dissimulabat se intellexisse hæc, respondens: *Ego flos campi*. In quibus verbis acutissima est Hugonis Cardinalis observatio, quod cum illa diceret, sibi plenum floribus esse lectum, ille mox subiunxit, se florē esse campi; sed quid flori campi cum lecto florido? aut quomodo coheret responsum sponsi cum eo quod sponsa dixerat. Respondet Hu-

go

go mysteriū in respōsione sponsi do-
mūlatere; quādo enim dixit: *ego sum flos Campi*, perinde est, ac si dixisset. *Tu vīs me modō habere fructum lectuli, sive domus, suauitæ meæ pasci desiderans. Sed ego adhuc sum flos campi per certamen obtinendus, per laborem colligendus*. Flores ex dilecto suo legere, fructus ex illo carpere sponsa operabat. Verūm sponsus errorem illi suū aperit, dicitq; id fieri non posse, eō quod ipse campi flos esset, per certamen obtinendus, per laborem colligendus; Deum enim nisi per ærumnarum tolerantiam nemo assequitur, nec cuiquam datur illo frui, qui non calamitatum patienter latorum pretio, meritum sibi tantæ beatitudinis comparauerit. Cōueniebant Christum filij Zebedæi, petebantque primatum sibi ab illo in regno cœlorum concedi, ex quibus sciscitatur primo. Christus: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum*. Matth. 20 num. 22. cumque respondissent posse; subiunxit. *Calicem quidem meum bibitis, sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo*. Ibidem num. 23. videtur hoc loco sibi ipsi aduersari Christus, & contradicere his, quæ apud Lucam affirmasse fertur, cum ait. *Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum*. Lucæ 22. num. 29. quasi diceret: Ego cuique suam apud superos sedem, quam promerius est, assigno: si ita est, quomodo dixit filijs Zebedæi: *non est meum dare vobis*? Sed ingeniosè satis discussit verba hæc Dominus, S. Ambr. l. 5. de fide, cap. 2. inquit: *Non dixit non est meum dare, sed non est meum, dare vobis, ubi non sibi potest esse deesse asserit, sed meritū creaturæ*. Non enim dixit absolutè se non posse facere gratiam regni cœlorum, sed ijs præcisè, qui ambitione ducti, non gloriosis operibus freti, illam querunt; quo satis indicauit, non ob suam impotentiam, sed ob illorum indignitatem, & meritum inopiam, negari illis, quod experunt.

Hinc miseros erroneos, & in con-

sultos peccatores, quos sua improbitas, per auia præcipites abripit, sic deploret Propheta Regius Psal. 13. 3. *Contritio & infelicitas in vīs eorum, & viam pacis non agnouerunt*. quasi diceret: Eheu infelices peccatores, quā præruptum, asperum, & confragolum iter tenent. Quā infructuosus est omnis illorum proficiendi labor? quā nullum mouent sine certo præcipitij periculo pedem? *Viam pacis non agnouerunt*. Et quæ est hæc via, quæ ad pacem, quietem, & tranquillitatem ducit? Respondet Hugo Cardinalis, esse pœnitentiam amaram, *Viam inquit pacis non cognouerunt*, id est: *pœnitentiam*: quæ ducit ad pacem. Dicitur autem pœnitentia, rectè via pacis, quia per pœnitentiam & non aliter venit homo ad pacem Dei, ad ciuitatem solacij, ad triumphantem Ierusalem; sed qui aliam viam ingreditur, vanè lassatur, nec quicquam eundo proficit. Comprobatur hanc Hugonis doctrinam, sanctus Ephrem, qui de alijs beatitudinibus sic loquitur: *Abstinentia, lacrymæ, preces, vigilia, ipsa sunt via, quæ in cælum ducunt ad Dominum*. Qui enim existimat, se ad æternam requiem peruenire posse, per amena viridiorum spatia, per gratam planitiem camporum, per vmbrosa vallium, per otia voluptatum; is turpiter fallitur, & stulta laborat opinione. Per aspera enim ad gloriæ illius dulcedinem, transeundum est, ut docet sapiens, Sapientia 10. num. 10. *Iustum inquit deduxit dominus per viam rectam, & descendit illi regnum Dei*. Ut concipiatis mysterium hoc, fingite in animis vestris montem valde sublimem, hominemq; qui recto tramite in illum contendat, relictis omnibus ambagibus, ac diuerticulis, quæ ad leuandos moderandosq; ascensus, molesti laboris, humana industria inuenit, cum tunc cogitare, quā ardua illi hæc, tam prona via accidit, quantopere illum & anhelare, & indare, & aduersum graua corporis, deorsum vrgentis, pondera conuerti oporteat, donec in accliuis montis acumen perueniat.

Psal. 13.

Hugo Cardin.

S. Eprē.

Sap. 10.

at. Quod ergo sapiens ait: iustum à Domino deduci, & adduci in excelsum montem gloriæ, per vias rectas, tantundem est, ac si dixisset: neminem qui adultiore sit ætate, beatitudine donari, nisi pro ea strenuè laborauerit, & desudarit, & plurimum lassatus fuerit.

In monte Catholici vestra quies & beatitudo collocata est, quia in excelso cælorum fastigio, ideò in sudore ad eam peruenitur, vt docet Propheta Isaiæ 25. dicens: *Et faciet dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium, conuiuium vindemia defecata, & præcipitabit in monte isto, faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam, quam orditus est super omnes nationes, & præcipitabit montem in sempiternum.* Vbi primū Isaias ait, hoc conuiuium faciendū à Domino exercituum, ad innuendum has diuinas dapes, non parari nisi militibus, qui viriliter & legitime certauerint. Nam sicut dux tempore belli, ne fortè annona deficiat, solet panem durum ad pondus, salitæ carnes in vncias, & aquam turbidam, per drachmas suis distribuere militibus: vbi autem victoriam adeptus est, & hostem deprædatus, spolia partitur, solenne conuiuium instituit victoribus, & quos in prælio nouit fuisse fortiores, digniorem & honoratiorem mensæ locum occupare iubet: ita Dominus exercituum, & Deus præliorum, quamuis dum superstes vita est, quæ (teste Job militia est super terram) milites suos duro pane & aqua turbida, id est; diuersitate afflictionum & laborum perpeffione sustentat. confecto autem bello, & victoriam iam adeptis, epulum apponit opiparum admodum, & delitiosum, ait præterea, conuiuium hoc futurum vindemiæ defecata, per quod conuiuijs, quibus mundus suos pascit amatores, aduersatur. Nam quod conuiuijs suis vinum apponit, quantumuis ille vobis suadet esse purum & generorum, plenum tamen est facibus, plenum sordibus, & mille dolis atque fraudi-

bus confectum; quo non delectatio, sed malorum affluentia paratur. si enim mitram mundus tuo capiti imponit, onus pariter grauissimum associat: si Reipublicæ gubernatorē te creat, sollicitudinem tibi & laborem auget: si affluentiam offert diuitiarum, pariter metum iniicit, vt perpetuò illas conseruandi studio, & pari timore amittendi torquearis. vinum autem quod in cœlesti beatitudine Deus suis sanctis bibeudum præbet, vinum est defecatum, & generosissimum, purum ab omni fœde, atque syncerum. non dilutum aqua sollicitudinis, doloris, & miseriarum, quibus delectatio minuitur, & labefactatur.

Nauem igitur vobis proposui, corpus hoc mortale, in quo Christus, omnes ærumnas, cruciatus, & dolores tulit, antequam ciuitatem cœlestem ingressus est, ciuitatem ad quam transfretauit Iesvs, æternam beatitudinem demonstrari: meretur sanè interminata illa felicitas titulum ciuitatis, quia est munitissima, quia difficilem aditum habet, quoniam angusta est via, quæ ducit ad vitam: quia est amœna, vbi lux inextinguibilis, oculos spectantium mirificè recreans splendet: quia est diuitijs affluens, cum ipsū Deum præsentem contineat. Nemo ergo sic desipiat, vt putet per anfractus, per ambages, per diuerticula penetrare ad portum gloriæ posse, verū sciat falsa maria sibi trananda esse, procellosos fluctus innumerabilium fatigationum superandos, æstus plurimarum vigiliarum emetiendos, angustos sinus penitentia, asperiores vestitus, abstinentias crebas, inedia frequenter, & varias corporis mortificationes sustinendas esse, qui in illum felicitatis sempiternæ portum contendit. Ascendite igitur nauem rectè viuendi, Christo vela dante, vt per inquietum mundanæ prauitatis oceanum, in ædificatam vobis ciuitatem, super cælos trāsferare possitis. Amen.

EADEN

E. A. D. E. M. DOMINICA

CONCIO SECUNDA

Quid est facilis dicere, dimittuntur tibi peccata tua: an dicere surge & ambula. Matth. 9.

Iustificatio hominis est maximum Dei opus, in quo tota omnipotentia defudat, destruendo peccatum, quod cum paralyse similitudinem habet.

Questionem non humano soluendam ingenio, increata illa sapientia mundo hodiè soluendam proponit Auditores. Quid nam sit difficilius, num fortè Paralytici curatio, an peccatorū absolutio. Vt sic ex ijs quæ sensui difficilima videntur, in curando corpore, humanus intellectus arduitate eorum facilius percipiat, quæ in sananda peccatoris anima sunt; Vbi Christus profundissimè argumentans, euidentissimam hanc illationem deducit. Si paralyse curatio rarè, & non sine ingenti sumptu euenit, quis inficitabitur animā à putredine peccatorum erigere, maioris industria opus esse! cum aperte dicat D. Augustinus tractatu 21. in Ioannem. *Difficilius est hominem iustificare, quam cælum & terram creare, quia vt inquit D. Thomas, prima secundæ, quæstione 115. artic. 9. Iustificatio impij maximum Dei opus est.* Quod ipsum vnicus inter omnes mortales participatæ Dei sapientiæ phoenix Salomon, in spiritu diuino præuidisse videtur. Prouerb. 30. inquit. *Qui continet spiritum in manibus suis, quasi diceret. Quis tantā potentia aut fortitudine pollet, vt hominis effrenem appetitum coercere valeat, præsertim verò lasciuia hominis amoris flammis exusti, qui nec per momentum ab ea re, cuius amore inardescit, mentem reflectit, aut cogitationem diuertit.* Et vnde quæso hæc

insanabilis infectio peccatori aduenit? vt non facile de suis prauis affectionibus dimoueat? sanè ex eo, quod ab initio, huius peruersi animi ac voluntatis cupidinem non refrænauerit, & indomitæ libidini habenas inoleptius laxauerit. Nascenti etenim prauæ cogitationi, in infantia statim priusquam adolefcat, aut fortiores radices figat, via præcludenda est, ne damnum amplius incurabile afferat. Nam quemadmodum, cum Pharaō primogenitos Hebræorum internecioni tradere iussit, vnus solum ex omnibus qui euasit; in fœcella quadam scirpea, Moyses nomine, dum postea adoleuisset, coronam capiti illius ac sceptrum manibus abstulit, regno priuauis, ac demum in mari rubro, eundem cum vniuerso militum exercitu suffocauit & extinxit. Exodi 4. Pari quoque ratione obsecræ illæ cogitationes, quibus aditum in animam tuam irrepentibus patefecisti, sensim crescentes, tantum robur vireſq; acquirere solent, vt charitate animam priuent, quæ virtutum omnium corona est, & de manibus sceptrum Christianæ fortitudinis eripiant, nec prius desistant, quousque in rubrum illud, propter ardentem flammam inferni mare, præcipitem trahant, atque miserè submergant. Talem certè animam in peruersis atq; noxijs cogitationibus perseuerantem, increpat dominus acriter, Hebræorum 14. *Quousque morabuntur in te cogitationes noxiæ, quod considerans sanctus Gregorius lib. 7. Moralium dicit, Deum non reprehendere animam, quod prauis cogitationibus agitur, cum id sepius in eam positum non sit potestate, Nam plerumque ea veniente, prauæ ebulliunt cogitationes, sed tantum quod in eam detineatur, ac morosa delectatione lasciuat, Quousque aut morabuntur in te cogitationes noxiæ, cum propter moram hanc atq; delectationem peccatorum, difficilius sit multo animam sanare, quam paralyticum curare.* Considerabimus proinde hodiè, vnde procedat difficultas in homine iustificando, & cur

Cec

Christi

Christus peccati sanationem, cum A Pauli sententiam, illud Poëtæ Athe-
paralysis curatione comparauit. niensibus dicentis. Actorū 17. *Ipsi* Aët. 17

Summam difficultatem in iustifi-
cando homine præuidens Salomon
admirabundus planè exclamauit.
Prouerb. 30. *Quis suscitabit terminos*
terra. Quis inquit erit tam potens,
vt nouam vitam terminis terræ eos
suscitans conferat? ubi per terminos
terræ intelligit, homines: ipsi quippe
in prima rerum creatione; vltimi
fuere, ipsi quoque sunt finis & ter-
minus, quibus & propter quos Deus
reliquas omnes inferiores creaturas
condidit, & ordinauit. Vnde Salo-
mon cum dicit. *Quis suscitabit ter-*
minos terra. hoc exprimere voluit.
Quis erit tantæ virtutis, tantæq; po-
tentia, vt hominem peccati morte
extinctum, ad gratia vitam reuoca-
re valeat. Etenim opus hoc quàm sit
arduum, quantaque difficultate ple-
num, S. Cyrillus Alexandrinus ele-
ganter docuit, verbum illud græcum
quod obseruans, quod latine sanctum
significat, ubi ostendit idem illud ef-
fe, quod sine terra. Si ergo iustifi-
carum reddi, idem est, quod sine
terra fieri, idcirco difficultas sum-
ma cuenit in iustificando homine,
quoniam is ex terra & cum terra
semper est. Cum enim Deus crea-
uit hominem. Genes. 2. corpus eius
è limo terræ formauit, & postea di-
cente scripturâ, *inspirauit in facie eius*
spiraculum vite, & factus est homo in a-
nimam viuentem, statimq; Deus ho-
minem vocauit Adam, quod idem est,
ac terrenum. Et licet non nemo Phi-
losophantium meritò posset Deum
interrogare, vt quid huiusmodi no-
men homini imposuit? cum in hoc
composito, præter corpus terrenum
& corruptibile, adesset anima im-
mortalis atq; incorruptibilis, quæ est
pars illius dignior & præstantior:
iuxta Dialecticæ verò & Philosophiæ
documenta, à præcipua & digniori
rei parte sumi debet denominatio,
proinde cur Deus hominem non cœ-
lestem potius ab anima, sed terre-
num à corpore denominauit? cum
diuinus potius dicendus esset, iuxta

Pauli sententiam, illud Poëtæ Athe-
niensibus dicentis. Actorū 17. *Ipsi* Aët. 17
enim & genus sumus. id est, ex ipsa
progenie Dei, & sanguine regio, non
autem ex humili & terreno. Sed pru-
dentissimè vt video, Deus hominem
terrenum vocauit, quia præuidit fu-
turum, vt terræ semper adhereret:
In terra enim nascitur homo, & ter-
ram incolit; in terra laborat, & vi-
uit; in terra dormit, & moritur, & ve-
lut in suum principium resoluitur vlti-
mò, & quod omnium grauissimum
est, terræ amore trahitur, hic hono-
ris; ille diuitiarum; hic ebrietatis,
ille voluptatum, & similia. Ex hoc
ergo ipso manifestè innotescit, quàm
sit ardua res ac difficilis, hominis ius-
tificatio & sanctificatio, cum oport-
eat cum terrâ terrenum exuere, &
quod naturâ suâ terrestre est, effice-
re ne terram aut terræna sapiat. Ma-
gnæ certè difficultatis est peccatoris
iustificatio, quia ad hoc (inquit subti-
liter D. Athanasius) vt filius Dei ho-
minem à peccato solueret, carnem opus
cerat, vt assumeret humanam. quod e-
gregia illustrat similitudine, dum, in-
quit aliquis habet apostema aut vul-
nus putrescens, tunc peritus præ-
scribit medicus, vt applicato creme-
tur igne: verum quia solus omnino
perureret ignis, solusque etiam vul-
nus acueret ferrum, idcirco ferrum
igne candens iubet vulnere applica-
ri, atque eo primum modo, prodest
cauterium inferens vlcibus. Equi-
dem quousq; homo præ culpa in pec-
cati infirmitate iacebat, miserrimum
dolorum omnium compendium oc-
cupauerat cor eius: intellectus enim
eius caliginè obductus & exæcatus
hebetabat, voluntas à verò declina-
bat tramite, in malum declinans pro-
nusq; ruebat appetitus, in passionem,
affectiones, prauosq; motus erum-
pens; Anima tandem diuinâ iam ex-
poliata gratiâ, inualecente in dies
iniquitatis morbo, in maiorem de-
ueniebat infirmitatis desperationem;
si ergo homini sic constituto, sei-
psum applicasset Deus, iam libertate
donatus non esset homo, suum ete-
nim

anim applicans ardentissimum iusti-
tiae ignem, totum perdidisset homi-
nem, atq; in æternas deiecisset pæ-
nas; proinde non sanitatem obtinu-
isset homo, sed maiori oppressus re-
maneret morbo, culpæ pariter & pœ-
næ; si quoque solus purusq; homo,
humanis vellet mederi vulneribus,
insufficiens omnino adhiberet re-
medium, & diuinam magis irritaret
iustitiam, temere præsumens ex-
qui, quod diuinæ soli proprium est
omnipotentia. Efficacissimum igitur
erat remedium executioni man-
dandum, vt diuinæ ignis natura, hu-
manitatis vniretur ferro, sicque præ-
sentanea peccatorum vulnere appli-
cetur cauterij medella, quemad-
modum reipsa applicatum fuit, cum
Verbum Caro factum est; vt quid enim
tanta filij æterni demissio? profectò
eo solum fine, vt homo à peccatis
soluatur & iustificetur. Cum igitur
peccatoris iustificatio non aliter,
quàm per verbi incarnationem fieri
potuerit, quis inficiabitur, vnus pec-
catoris curationem, maximè omni-
potentia diuinæ opus esse? hoc fas-
tus est Doctor Angelicus, Christum
non fuisse venturum asserens, si ho-
mo non peccasset; quia sola pecca-
ti miseria illum permouit, vt suâ pas-
sibili carne illam restaurare vellet;
quemadmodum diserte innuit Atha-
nasius libro de humanitate verbi in-
quiens: *nostram illi culpam dedisse oc-*
casionem ut descenderet, nostramq; pra-
uaricationem Verbi Dei humanitatem
elicuisse, ut ad nos contenderet, inter ho-
mines appareret. Sed & subtilis Sco-
tus argutè satis concludit, licet ho-
mo non peccasset, adhuc tamen ven-
turum fuisse verè vt saluatorem, li-
cet in carne impassibili, quia & tunc
homo, quod non peccasset adhuc ex
præuisis Christi meritis habuisset;
quoniam igitur propter iustificatio-
nem hominis, Deum humanam na-
turam assumere oportuit, igitur ar-
duum esse peccatorum remissionem
opus, nemo inficiabitur.

Rursus nihil difficultus esse pec-
catorum remissione, ex eo constat,

quod hominis iustificatio sit mysti-
ca quædam creatio, omni producio-
ne rerum sublimior. hanc certè cre-
ationem postulabat David à Domino
Psalm. 50. *Cor mundum crea in me Deus*
& spiritum rectum innoua in visceribus
meis. Vbi, vt quidam exponunt, no-
mine cordis intellectum & volunta-
tem intelligit, quia enim omnis pec-
cans est ignorans, itaq; cæcitate læ-
sus, vt practicè actum peccati mini-
mè considerare velit, & insuper in
voluntate ita sit deprauatus; vt plus
terrena cœlestibus, temporanea æ-
ternis æstimet; idcirco David po-
stulans sibi cor à Domino creari, ma-
ximè cupiebat intellectum suum pu-
rificari per fidei illustrationem; &
voluntatem emundari simul chari-
tatis igne: quia sicut ignis metalla
purificat; ita amoris diuini ignis, ani-
mam cælo puriorem reddit. Et re-
uera ita fit, Creat de facto Deus cor
in iustificatione impij, quia illud ma-
lignitas peccati autem ab homine,
iuxta sententiam Prophetæ Osee 4.
Fornicatio & ebrietas auferunt cor. Nā
si teste Philosopho anima plus est, ubi
amat, quàm ubi animat; & cor certè
impij tum abscedit ab eo, & auferitur.
Quod ipsum ingenuè fassus est Da-
uid Psalm. 39. dicens: *Cor meum de-*
reliquit me. ideoque cum sine corde,
vita mortalium haberi nequeat, De-
us hominem in peccato mortuum,
ad vitam resuscitare volens, cor no-
uum in illo creat, animam illius no-
uo gratia candore vestiens. Et licet
difficultatem non modicam pleriq;
ponant in verbo *creare*, quod est ali-
quid de nihilo producere, scilicet
nulla materiâ, formâ, aut priuatione
præsuppositâ; hæc tamen omnia in
iustificatione impij peraguntur. Cum
enim ex vna parte peccatum sit ni-
hil, iuxta expositionem D. Augusti-
ni, qui exponens verba illa D. Ioan-
nis; *sine ipso factum est nihil.* ait; id
est, *peccatum*, ex altera verò parte
peccans, ad peccatum se conuerren-
do, conuertatur ad nihilum, vt tace-
tur ipsemet David Prolapsus, inqui-
ens: *Ad nihilum reductus sum & nesciui.*
Ccc a Hino

Iustificatio est mystica creatio.

Hinc est, quod David bonæ Philosophiæ & Theologiæ non ignarus, iudicauerit iustificationem esse quandam spirituales & mysticam creationem; & in hac enim æquæ sicut in illa, inuenitur nihil scilicet; peccatum. quod velut terminus, à quo, excludi & expelli debet; inuenitur simul & terminus *Ad quem*, qui est puritas & mundicia cordis; In creatione rerum nihil penitus præsupponitur subiecti illius quod producit, ex parte quæque cordis humani, dum illud Spiritus Sanctus per primam gratiam purificat, nihil etiam præsupponitur, cui ex rigore iustitiæ, primæ gratiæ infusio debeatur, cum hæc tantummodo ex immensa Dei misericordia soleat dari, amittereturque gratiæ nomen, si meritum aliquod ex parte hominis respiceret, ut ingeniose intulit D. Paulus, ad Romanos 11. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioqui gratia non esset gratia.* In creatione res tota de nouo producit; In hominis pariter iustificatione, totalis quoque renouatio fieri debet, ne vlla pars illius peccato infecta, & immundiciâ contaminata remaneat. Vnde totam hominis iustificationem in tribus consistere docent Theologi, scilicet; in vltima dispositione, ut scilicet homo non tantum per exercitium bonorum operum naturalium, nec supernaturalium tantum, sed directè cum peccato culpæ non pugnantium: ut ieiuniorum, Eleemosynarum, orationum: sed insuper per exercitium actuum supernaturalium, iustificationi vtilium, & remissioni peccatorum, scilicet Fidei, spei, charitatis, doloris, ac contritionis, propositi, & vitæ melioris, plenè dispositus ad reconciliandam cum Deo amicitiam, accedat. Eadem hominis iustificatio, consistit in infusione gratiæ sanctificantis: hæc enim tanquam forma animæ inherens, illum omni dulcedine celestium donorum implet, & perfecte sanctificat. Terriò demum, eadem hominis iustificatio, consistit in expulsiōe peccati; ad hoc enim,

Iustificatio in tribus consistit.

ut perfecte homo solvatur à reatu culpæ, necesse est, ut nihil penitus iniquitatis remaneat in ipso, quem admodum docet Tridentinum, Sessione 6. cap. 7. *Hanc inquit dispositionem ipsa iustificatio consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & renouatio interioris hominis.*

Concil. Trident.

Verum mirabitur quispiam, si iustificatio, hominis est quædam mystica creatio, & interior renouatio hominis, quomodo difficilius esse poterit hominis iustificatio; quam mundi creatio? cum ad omnia creabilia eandem infinitam potentiam Deus habeat? proinde quomodo non æquæ facile potest hominem à peccato subleuare, atque Paralyti tactum sanare? sed habet iustificatio hominis aliquid plus, vltra rerum omnium creationem: cætera enim quæ creantur, soli potentia diuinæ subsumunt; hominis autem iustificatio, etiam à libertate eiusdem peccatoris dependet, Dicente ipsamet veritate æternâ, *sine te creauit te, sine te saluare te non possum.* O stupenda Dei bonitas; sicque miserum hominem tibi æstimas, ut sipe illo nihil prorsus in eius anima operari velis? sic sanè: Nam licet Deus auxilium illud efficax, quod infallibiliter conuersionem operatur in peccatore, producat in nobis, sine nobis moraliter agentibus, nobiscum tamen physicè cooperantibus effectum illius elicere vult: ideoque quoties peccatorem ad salutem inuitat, ita suauiter voluntatem eius trahit, ut nequaquam libertatem consentientis, lædat. Mirabile quidpiam refert scriptura. Lucæ 9. Quod Christus Dominus, dum suos Apostolos, mitteret, ad prædicandum Euangelium, præceperit eis, ut si quos inuenirent Verbi Dei indignos, mox illos desererent, exeuntesque foras de ciuitate, excuterent puluerem de pedibus suis, in testimonium supra illos; quo facto illud certe significare voluit, se non solum frustra, pro eis omnem, fatigationem & mortem ipsam suscepisse. qui nullatenus seiplos ad salutem inclinare voluit;

Iustificatio cur difficilius creatione.

volunt; sed etiam ne quidem puluerem de pedibus suis in testimonium supra illos, è terra eorum maledicta, velle secum efferre; quod scilicet homo spontaneè salutem querere respiciens, non sit dignus in villa reum Christo participare, ideoque de domo talis hominis exeundo, excutere iussit puluerem de pedibus, ut ille metipse puluis, contra ingratos homines, & Deo ad salutem inuitanti rebelles, daret testimonium. Querentes enim se querere solet, & eos qui cum cum auiditate expectant, consuevit misericorditer curare, à corporis & animi infirmitate: attestante id Apostolo Lucæ 9. *Virtus Domini erat ad sanandum eos.* & hæc est causa, cur hodiernum Euangelium peccatorem sub nomine Paralytici incluit, ut scilicet ostenderet, quod quemadmodum Paralyticus de sua sanitate anxius, omnem soles adhibere curam, immò etiam totam substantiâ profundere paratus est, dum modò pristina valetudini restitueretur; sic quoque peccator omnem lapidem mouere debet, ut amissam Dei gratiam recuperet, & quem inordinate à se viuendo exclusit, eundem sollicitè querendo, auctorem salutis habere mereatur, sciens omnem hominis conatum, sine Dei auxilio irritum esse, iuxta illud Concilij Arausici 2. cap. 29. *Hoc etiam subtiliter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos incipimus, & postea per Dei misericordiam adiuuamur; sed ipse nobis nullus præcedentibus bonis meritis & fidem, & amorem sui prius inspirat.* Licet tamen salus tantummodo ex illo; nihilominus tamen consensus & inclinatio libera ad eandem à nobis requiritur, ne superno lumini mentem nostram radij instar solaris penetranti, & benignæ eius vocationi nos ad salutem inuitanti, rebelles efficiamur? propter quod nos Deus deserere velit, non secus ac illos, qui infidelitate excæcati, lumen celeste ac si talpæ inspicere nolebant, sed ut similes Paralytico nos esse recognoscendo, sollicitè eius in animos nostros illapsum queramus.

Concil. Arausic.

Habet enim non paruam similitudinem animæ peccatum, cum Paralyti corporis. hæc consentientibus medicis, fit ex incisione, aut vulnere graui, propter quod grauius membra corporis læsa, sensibus, & omni prorsus naturali virtute destituuntur: & peccatum similiter fit, Primò ex graui vulnere animæ, illo diaboli gladio inflecto; quo Altissimum resolute nimis & simul desperatè impugnare voluit, scilicet superbiâ: hæc enim est initium omnium peccati, & vitiorum regina, & principum beneficos, teste Anselmo Epistola ad Timotheum, scinditque corpus Ecclesiæ ut inquit Chrysosth: serm. 22. super Epistolam Romanorum, quod circa rectè nomine paralytis venit, quia (annuente Isidoro de summo lib. 2. cap. 38.) *Sicut origo est omnium criminum, ita ruina cunctarum virtutum: ipsa enim est in peccato prima, in consuetudine postrema, qua aut in exordio statim mentem per peccatum prosternit, aut nouissime de virtutibus deiecit.* Vnde & peccatorum omnium maxima censetur: quia tam per virtutes; quam per vitia humanam mentem exterminat. Et si nullibi maior experientia medicis apparere potest, quam in sanatione Paralytis; & diuina pariter potentia, nullibi magis elucet, quam in hominis iustificatione, grauissima peccatorum tacti paralyti; quod agnoscens Propheta Psalmo 96. *Excita potentiam tuam, & veni ut saluos facias nos,* quasi diceret: omnes vires tuas Clementissime Deus adhibe, & quantum valeat potentia tua consende. Nam tota ratio huius facti est, potentia facientis, inquit Augustinus ad Volusianum. sed quomodo magne Augustine, iustificatio hominis totam Dei potentiam requirit? Nunquid sapientia & bonitas ab hoc opere eius exulabit? minime: nam ad hoc ut homo ad Deum conuertatur, omnis opportunitas spectanda est, ut sic eum Deus vocet, quomodo vocantem non respuat. Nunquid iustitia & misericordia humanæ salutis

Similitudo peccati cum paralyti triplici.

S. Anz.

S. Chrysosth.

Isidorus

Ps al. 96.

August.

Iustificatio impij cur soli boni potest tribui.

parti-

participes non erunt? Nequaquam! Nam quid magis Deum permouere potest ad hoc, ut altam illam & secretam salutis humanæ initiatiuam vocationem ad peccatoris cor mitteret. Cur igitur sanctificationem & conuersionem delinquentium tantus doctor non tribuit sapientiæ, bonitati, & misericordiæ, sed soli diuinæ omnipotentiae? Idem scilicet; quia ipsa omnipotentia, fuit consilij de humanitate à Deo accipienda, propter peccatores saluandos, efficax executrix. Nam virtute sua omnes repulit difficultates, quæ in tantorum extremorum, Deividelicet; & carnis copulatione obuenebant. Tota proinde ratio facti in iustificatione impij, est potentia facientis, quia singula Dei attributa, magna quæque, possunt operari, cælos digitis luit.

Psal. 8. condidit, **Psal. 8.** *Videbo caelestis opera digitorum tuorum, orbis terræ molem, vnica manu sua sustentat, Psal. 94.* **mo 94.** *In manu tua sunt omnes fines terræ.* parui mundi, scilicet; hominis fictionem duabus manibus operatus est Iob 10. *Manus tua fecerunt me.* quasi diceret; vna manus tua domine corpus meum finxit, altera creauit animam. stupenda quoque ministerio creaturam operari solet Deus, si enim vna nocte Centum octoginta quinque millibus hominum vitam ademit, in castris Sennacherib, sed id Angeli executus est ministerio 4. Regum 19. *Vngit Angelus & percussit Centum octoginta quinque milia.* Si terram vniuersam immensis aquarum imbribus obruit, & eos liberauit. qui arcam cum Noë sunt ingressi? id aperiens cæli cataractas effecit ibidem. *Cataracta celi aperta sunt, & facta est pluuia super terram.* Si Amorrhæorum dissipauit exercitum? id grandine lapidea præstitit, Iosue 10. *pluit lapides magnos de calo.* solam peccatoris salutem, nonnisi sua immensa omnipotentia exequi potuit, quia tota ratio facti istius, est potentia facientis, Ut proinde nihil iam ab eo maius, nihil mirabilius, nihil diuinius homo expectare possit. Verum ut magnam

hanc diuinæ potentiae virtutem in seipso homo sentiat, totis viribus satagere debet, quomodo de Paralyti peccatorum surge possit, & Deo iterum, a quo diuisus erat, per veram gratiam recuperatæ animationem copulari.

At & alteram similitudinem peccati cum Paralyti habet: quia quemadmodum Paralyti ex frigiditate, constringente ortum trahit; sic plane peccatum stringit poros cordis, ne possit ad illud peruenire spiritus charitatis, pietatis, &c. Hoc argute tetigit Sapiens Ecclesiastici 13. *Frigidum ventus Aquilo flauit, & gelauit crystallum ab aqua.* Et quæ est hæc gelida crystallus? certe anima peccatoris, in quam Aquilo ille infernalis, flat auaritiæ, totumque aqueum humorem contritionis & doloris, velut in durissimam crystallum conuertit. Cum enim Deus grauissimam omnium calamitatum famem permittit, quæ nulla perniciosior terris potest accidere, tunc ubi pauperes ac inopemacie languentes huc atque illuc vagantur, pallentes vultu, suppressis oculis, horrentibus capillis, gemitu ac lacrymis cuncta complentes, dum ostia importunis clamoribus pulsant, & vi famis & gente, herbis, more, bestiarum vescuntur. tunc primum Aquilo ille infernalis, potentiùs ventum auaritiæ fiat in corda diuitum, ut lucri studium augeant, frumentum carius vendant, cernentes pluribus in locis, terram præ siccitate dehiscere, cuius rimæ & hiatus, tanquam aperta quædam ora videntur, pluuiam efflagitare. ecce congelata crystallus, ad egentium inopiam nequaquam moueri; verum si magna voluptas est, ingenique gaudium, terram videre tumentem, riuulos excrecentes, prata herbis virentia, arbuscula folijs ornata, mensas solis cibis ac pomis onustas, pauperes & inopes repletos, & nouæ quasi vitæ ac spiritui restitutos? quis non scit non mediocrem esse voluptatem Dei, cum homo de pestifera vitiorum Paralyti surgit, & remedium tanto morbo, apud medicum, animarum

Psal. 141. rum Christum Iesum quaerit, clamans eum Propheta **Psal. 141.** *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Quasi diceret: exsiccata est anima mea abest peccati Domine, & velut, congelata crystallus omnibus plane spiritus S. donis destituta, nec aliter ruina eius resarciri potest, nisi gratia illam copiose irrigante.

Habet & tertiam similitudinem peccatum cum Paralyti, nam & hæc aliquando procedit ex humore opilante & occludente viam spiritibus vitalibus, ne eo perungere valeant; peccatum non absimili ratione viam obstruit spiritui Sancto, ne habiter in anima peccatis subdita. Verum quemadmodum crassus humor ex immoderata potus sumptione oritur, & venas obstruit, ac Paralyti inficit, sic animæ Paralyti, potissimum ex luxuria descendit, de qua iudicium illud tulit Claudianus. *Luxuries prædulce malum quæ dedit, semper corporis arbitrijs, hebetat caligine mentes.* immo ut Pius secundus de illa addit: *Luxuria atatem omnem facit, & senectutem extinguit & in nefanda quæque propellit.* Catilina enim in vesanum Aureliæ amorem luxurians, proprium filium veneno sustulit: homo pariter Christianus, in luxuriam insolentius procumbens, quid aliud facit, nisi Christum Iesum vniueritum Patris, veneno peccati de sede animæ suæ expellit. Verum hæc grauissima animæ Paralyti, quid habebit aliud præter frigus nimium, diuinum calorem penitus dissipans, seuerumque iudicem & vindicem Deum in peccantem. Nam ut inquit Ambrosius libro de Abel & Cain. *Senus criminum stimulus est libido, quæ nunquam quietum affectum manere patitur, nocte feruet, die anhelat. Nescit enim libido modum.* dicit Chrysostomus, sed nesciet etiam finire peccatum Deus, & damnationem. Denique peccatum cum Paralyti & in hoc concordat, quod Paralyti non nunquam, ex superfluitate cibi oritur; in animam pariter ex ebrietate nimia, & gulositate, periculosa ca-

adit Paralyti: quæ enim mala temulentum hominem non comitantur? homicidium, contemptus Principis, religionis & animæ, ceteraque nefanda ebrium stipant. Quid enim mali hoc vitium in orbem terrarum non inuexit, Ebrietas Noë Patriarchæ, licet ignoranter comissa fuerit, causam & occasionem præbuit Deo, vtertiã partem orbis terrarum malediceret. Loth dolo & astutiã filiarum inebriatus, bis turpissimum incestum commisit, propter quod gentes Deo & Israël inuisæ, & scandalosæ exorta fuerunt. hoc vnico potissimum vitio, omnes nationes delusæ sunt, & à Deo auersæ. Refert Polytmus, Bacchum hoc stratagemate Indos deuicisse, cum aduersus eos expeditionem faceret, ut eum ciuitates reciperent, perspicuis ac manifestis armis exercitum non munivit, sed vestimentis exilibus, & pellibus ceruinis, hastas autem hederâ cinxit, quarum summam cuspidem occupabat thyrsus: signa verò cymbalis & tympanis pro tubâ dabat, & hostes non cruore tingens, sed vino inebriat, ad saltationem impellebat. Hæc fuerunt stratagemata Bacchi, quibus Indos, & alias nationes in suâ potestatem redegit. Eodem prorsus stratagemate vitur dæmon in subigendis hominibus. Temetum illi propinat, ut inquinatos scelere tandem faciat sui iuris, & in mortem protrudat. Vnde merito Hugo de sancto Victore, de hoc vitio exclamat. *Ebrietas est Mater litium, furorum generatrix, petulantia magistra, quæ iudicium rationis abfuset, robur & naturalem virtutem enervat, infirmitatem generat, rebus temporalibus spoliatur, mortem naturalem & diuinam maledictionem adducit.* Nec aliter homo de hoc vitio surgere potest, nisi omnipotentis auxilio adiutus.

Ecce igitur maximum Dei opus habemus hominis iustificationem, quia in hoc tota omnipotentia desudare debuit; & quia nemo nostrum est, quem hæc cerba paralyti peccati non molester, remedium apud misericor-

Polytmus

Hugo Victor

ricordem Deum queramus. Verum quia in Paralyti nemo sibi auxilium terre potest, exemplum cuiusdam infirmi imitemur, qui cum Eduardum Regis Angliæ magna sanctitate pol- lentem virum cerneret, cubicularium eius sic allocutus est: *Hugoline non me respicias, nec mouebis te hac mea tanta calamitas*. Respondit ille, quid me vis facere? qui infirmus. En sexies Apostolorum limina visitaui repens, & nec dum sanitatem promerui, quam tamen Apostolorum princeps non negavit, sed distulit, locum in hoc miraculo volens habere Eduardum, quem sibi nouit esse deuotum. Ab ipso enim Apostolo mandatum est xpi, regem adire, ut me sacro suo subuectum dorso, ad Ecclesiam palatio suo vicinam perferat. Sicq; percipiam integram sanitatem. quo audito Rex gauisus, illum suis humeris in Ecclesiam detulit, sanitatemq; illi à Principe Apostolorum impetravit. Et nos certe habemus Regem Regum Christum IESUM, ad hunc nobis recurrendum esse præcepit æternus Pater, veniamq; non nobis negavit, sed distulit, ut socium nostræ iustificationis habeat Christum, quare ad illum hodie clamemus, respice domine nostram calamitatem, & tuis sacris humeris nos in conspectu æterni Patris defer, ut te miserante & Patrocinante, amissam animæ sanitatem recipiamus. Amen.

E A D E M DOMINICA

CONCIO TERTIA

Confide filij: remittuntur tibi peccata tua. *Matthæi 9.*

Fidei imperio omnia subsunt.

Tanta est diuinæ fidei virtus, ut homini peccatori, non solum in corpore sed & in anima medeat. Audit: Et centè quæ maior ac melior medicina cogitari potest, quàm ea, quæ ex peccatoribus iustos, ex ingratos & impios Dei ami-

cos & filios facit. At hæc vnde, nisi ex diuina Fide nobis provenire possunt? testatur id, illud Constantino-poleorum decus Chrysosthomus supra. *Matthæum: Fides inquit religio- S. Chry-*
nus Catholica, culmen est anima, ostium solis: vita eterna, & totius veritatis stabile sub-
cimentum. Quod comprobat Augu-
stinus libro de Fide ad Petrum. Fides, S. Aug.
est omnium bonorum fundamentum, &
humana salutis initium. Et meritò ini-
tium salutis, quia per illam è capti-
uitate diaboli, in libertatem Christi
asserimur. Ut dicit Tridentinū Sess.
6. cap. 6. Disponuntur autem ad
iustificationem, dum excitati diuinâ gra-
tia fidem ex auditu concipientes, libere
mouentur in Deum, credentes, quæ reue-
lata sunt. Et ratio est in promptu,
quare homo à peccatorum maculis,
nullatenus possit iustificari, nisi fide
erectus, ipem, firmam de remissione
peccati, & immensâ Dei clementia,
eiusque gratis ac beneficijs animo
concipiat. Quia fides cum ipsum De-
um immediatè attingat, ipsius quoq;
proprium est officium, hominem ad
Deum ducere, illumque Deo vnire;
quem ut primum homo scientiâ Fi-
dei cognouerit, hoc ipso tantum as-
sequitur bonum, quo nullum maius
in vita haberi potest: quemadmo-
dum exclamat Augustinus. Nulla,
maior virtus fide, nulla maior scientia,
nulla maiores thesauri, nulla maior ex-
cellentia & dignitas in presenti vita in-
ueniri potest: Hæc sola à dextris vir-
tutis Dei, collocat hominem. Ut in-
quit mellissimus Bernardus in senten-
tijis: Nulla maior nobilitas in mundo;
quàm nobilitas fidei christiana, quæ ani-
mam sic nobiliter facit, & sublimat, ut
etiam digna sit sedere à dextro virtutis
Dei. Hæc sola inscrutabilia mysteria
Dei cognitu facilia monstrat. Ber-
nardus in Danielam. Fides inquit at-
tingit, in accessu, deprehendit ignota, cõ-
prehendit immensa, apprehendit nouissi-
ma, transgreditur humanæ rationis fines,
ac naturæ usum, & terminos experien-
tia. Paucis multa: homo quamdiu
viuit, non alium comitem viarum,
suarum habere potest, quàm fidem
diui-

diuinam. Ut enim sol omnibus pla-
netis præit; sic Fides omnes antecedi-
dit virtutes, vnicum illis ad perfe-
ctionem ostendens Deum: Ut ignis
supremum inter elementa locum ob-
tinet; sic diuina Fides, in præcipua
animæ potentia, scilicet intellectu
residet, quo melius illū dirigere pos-
sit, ne erret. Ut inter gemmas prin-
cipatus tribuitur adamanti; sic in-
ter omnes scientias, summa digni-
tas conceditur Fidei. teste S. Bona-
uenturâ, in 3. sententiarum distin-
ctione 23. Artic. 1. quæst. 4. *Melius*
est vel modicum de Deo scire: quàm o-
mnium celestium simulq; terrestrium no-
ticiam habere. Deniq; ut aurum inter
cætera, pulchrius splendescit metal-
la; sic diuina Fides, inter celestia
dona & charismata, clariùs micat:
quia hominem & in intellectu illu-
strat, & in voluntate efficaciter ad sa-
lutē dirigit. Ut non immeritò Chri-
stus in hodierno Euangelio dixerit
Paralytico: Confide fili remittuntur tibi
peccata tua, quasi insinuare veller;
Fides tibi sanitatem corporis resti-
tuet, Fides animæ salutem tribuet,
fides à peccatorum vinculis soluet.
Consideremus ergo hanc fidei effi-
caciam, ut cognoscamus qualisnam
illa in nobis requiratur, ut & in cor-
pore sanati, & in animo iustificati
reperiamur.

In tribus maximè potentia Fidei
elucet nobis; Primò, quia homini
pondus hoc terrenū adimit, & ipsis
astris dominatur; homo naturaliter
aquis inambulare non potest, pro-
pter corporis grauitatem; & tamen
de sancto Petro dicitur, quod cum in
mari vidisset Christum, dixit: *Domine*
si tu es, iube me venire ad te. & sta-
tim sicco pede pertransiit aquas.
quid illum quæso tunc sustentauit?
non aliud certe quidpiam: quàm fi-
des, quæ est fulcimentum credenti-
um, & sperantium in domino, nullus
insuper est hominum, qui naturali
sua virtute siderum cursum sistere
possit, & tamen sacra pagina refert,
cū ad postulationē Adonis dedec Re-
gis Ierusalem, quinq; Reges poten-

tes conspirassent, ad expugnandam
urbem Gabaon; & ecce vnus Iosue
fortiter in Domino confidens, irruit
super eos, & percussit; cumque dies
iam pugne non sufficeret, prohibuit
solem ne declinaret ad occasum.
Sol, inquit contra Gabaon ne moueatur,
& Luna contra vallem Aialon. stetit ita-
quæ sol in medio cali, & non festinauit
occumbere spatio vnus diei, donec vici-
sceretur se gens de inimicis suis. Miran-
tur hic Doctores, quomodo tunc ter-
ra illa supra quam sol immotus tan-
to tempore steterat, non fuit exusta
nimio radiorum calore? siquidem
Aristoteles libro 2. de generatione
docet. Motum solis esse causam ge-
nerationis, & corruptionis omnium.
Vnde naturalistæ inferunt, quod si
sol moueri desineret, omnis quoque
viuentium generatio, desisteret, &
desolaretur orbis, quid igitur tunc
incorruptam conseruauit terram il-
lam? magna fides Iosue in Deum.
Credidit enim ille Deo dicenti. Ne

Iosue 10
timeas illos, tradidi enim illos in manus
tuas. Iosue 10. idcirco per fidē hanc,
tam potens factus erat, ut ipsum quo-
que cælum, illic vocis eius obsecun-
daret. Secundò Potentia Fidei, ma-
ximè apparet in hoc, quia ipsis etiam
elementis imperat. Naturali modo
nemo potest impedire ignem ne v-
rat, ut calorem exuat, ut qualitatem
combustibilem, & actionem depasti-
uam amittat: idq; ideò, quia ut do-
cet Philosophus 7. Physicorum agens
hoc naturale (scilicet ignis) necessariò
agit. ac proinde semper; & tamen
Danielis 3. scriptura dicit: cum ius-
su Regis illi tres pueri, Ananias,
Misael & Azarias in fornacem septu-
plum, quàm aliàs, plus succensam,
coniecti essent, flamma illis non no-
cebat, sed ambulabāt in medio flam-
mæ, laudantes Deum & benedicen-
tes Domino, discurrūt hic docti, cū
ignis necessariò vrat, quomodo tunc
flamma non nocebat pueris colliga-
tis? & respondent Philosophi: quia
omne agens creatum ita subordina-
tur causæ primæ, ut sine illius con-
curſu generali, nihil penitus agere
possit.

possit. Deus igitur inquit tunc subtraxit igni concursum generalem, & sic agere, seu vrere non potuit. Alludit huic sententiae scriptura Danielis 3. *Deum noster, quem columus potest eripere nos, de camino ignis ardentis.* Sed quæram ego ulterius, quid Deum permouit ad tantam misericordiam, & stupendum planè miraculum? non aliud mihi credite; nisi firma fides. Credébant tres illi sancti Deum, adorabant illum solum, ab illo quoque; propter hanc fidem & religionem erepti sunt. Tertiò tandem potentia Fidei maximè sese prodit in superandis ipsismet demonibus: quorum tanta est vis, ut licet omnes naturæ vires intendatur, nihil illis nocere possunt, teste Iob 4. *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret.* Marci tamen ultimo, Christus Apostolis & omnibus Ecclesiæ ministris dedit potestatem eosdem expellendi per fidem. *In nomine inquit meo eijcient demonia.*

Sed quæret aliquis, si tanta est Fidei efficacia, ut omnia subsint imperio eius, quare ergo nunc fideles, cum multa præstare conentur, exequi nequeant? Respondet Antonius Perez: quia inquit hæc virtus & efficacia, non fuit à Dei collata fidei simpliciter & absolute, pro omni loco & tempore, sed tantum pro illo tempore, quo instaret necessitas tanti miraculi: scilicet; cum fides diuina propaganda erat. Veri similius tamen ego (ut opinor) respondeo, Christi fideles, licet Dei fidem habeant, nulla tamen his temporibus miracula præstare possunt, quia id non faciunt pro gloria Dei, sed ad ostentationem suam vanam: cum enim finis miraculorum omnium gloriam Dei concernat, idcirco quisquis in fide Christi magnum aliquid præstare cupit, Dei gloriam primò intendere debet. Vis potentiam hostium infringere? pugna pro honore Dei, cum deuoto Iosue, & Fides tradet in manus tuas inimicos. Sed si pugnares vis, ut tibi gloriam, in fastuosis

mundi Annalibus compares, displicet Deo hæc vana superbia? & cum vrbes ipsas euertat, te quoque; in multitudine hostium obruet; vis infidelium errores & idololatriam penitus eradicare? si non pro rapina & accumulandis diuitijs, sed pro gloria Dei id labores, Fides diuina tibi ubique præsidio erit. non est enim quidquam apud Deum impossibile, omni credenti, id est; pro gloria Dei laboranti. Eusebius lib. 7. Historiæ apud Ioannem Maldonatum super Matth. 17. 22. refert, cum in Cæsaria templum magnificum Deo ædificari deberet, & vastissimus quidam mons, summo esset impedimento, tunc Gregorius Neocæsariensis inuocato Dei auxilio, imperauit monti in nomine Iesu Christi, ut sese in alium transferret locum, credens firmiter id Christi promissione se obtenturum, qui dixit Matth. 21. *Si habueritis fidem & non habitaueritis, & dixeritis monti huic, tollere, & iacta te in mare, fiet.* extemplo statim mons ille longè recessit: ecce efficaciam fidei, quia pro gloria Dei miraculum præstare voluit, voci illius mons præ grauitate transmigrare nesciens, obediuit; si igitur tantum miraculum zelantissimus iste vir pro Dei honore præstitit, quid vos præstituros arbitramini, si gloriam Dei, si propagationem fidei, si religionis ardorem, in cordibus vestris habueritis? Habet & nunc diuina Fides eandem efficaciam, quam habuit temporibus Christi. sed cur in nobis non operetur ea, quæ volumus, causa non alia assignari potest, nisi peccatorum multitudo, quæ hanc fidei efficaciam ita impediunt, ut in actum nullatenus prodire possit. Testis luculentissimus istius veritatis est Christus, qui hodiernum Paralyticum sanaturus, inquit; *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Quasi aperte diceret; cum iam tibi peccata dimissa sint, modò confide, & fides tua facile te in corpore sanabit.

Hinc discursus inter Doctores ortus est, quæ sit causa, cur Christus Paralytico isti peccata dimiserit, qui non

non petijt eorum veniam, sed solam corporis salutem, & sospitatem quærebat? S. Hieronymus, Euthymius, & Theophylactus vnanimiter respondent, Paralyticum illam originem suam, duxisse à peccatis, ac proinde prius eadem deleri debuisse, quam morbus curaretur. Etenim licet morbi & alia calamitates, non raro immittantur à Deo, partim ad gloriam Dei manifestandam, ut testatus est Christus de cæco à natiuitate. Ioannis 9. inquit; *Neque ille, neque Parentes eius peccauerunt, ut cæcus fieret, sed ut manifestaretur gloria Dei.* Partim ad iustorum probationem, & laudem, quem admodum apud Surium tomo 4. parte 350. habetur, de Algotio dominicano Doctore Theologo, qui senex iam oculorum orbitate, & calculi doloribus cruciabatur, & ecce sancta Brigitta Deum pro illo precata, responsum accepit: *Iste stella micans est, nec expedit sanitate corporis, obscurari animam eius;* sic multi sancti varias infirmitates perpeffi sunt, non pro peccatis, sed ad patientiæ probationem. Hinc apud Granatum tomo 1. de Sanctis parte 71. Quidam ex Patribus, adolescenti ægroto salutem à se poscenti respondit: *Rem tibi necessariam cupis auferri: si enim aurum es, per ignem probaris, si ferrum es, rubiginem amittis.* Ut plurimū tamen morbi, persecutiones, bella, pestes, ex peccatis nostris ortum accipiunt. Testatur id Apostolus 1. ad Corint. 11. qui propter peccatum non debita venerationis circa Eucharistiam, dicit Corinthijs. *Propter hoc inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.* Agnouit hoc Papa Innocentius, qui in Concilio Lateranensi legem tulit, ut medicus ægrotum visitans, non prius ei medicamenta corporis subministraret, quam spiritali suo medico peccata confessus fuerit. quasi insinuare veller, prius peccatum tanquam causam auferendum esse, quam morbum qui effectus eius est. Ac proinde si quid apud Deum impetrare volumus per fidem nostram, omnia quæcunq; eueniunt, peccatis

nostris imputare debemus, non aliis, sicque peccatis renuntiando, & Dei misericordiam confidendo, facile omnia mala euitabimus. Hester 14. quando tyrannus ille Aman, populum Dei penitus delere voluit, Regina Hester veniam, apud Assuerum Regem impetrare volens, dixit orans Deum, *peccauimus in conspectu tuo, ideo traditi sumus in manus inimicorum nostrorum.* Considerate Catholici, quare tam benignum Regem sibi reddidit regina Hester, ut audiens eius postulationem? *Si inueni gratiam in oculis tuis o Rex, dona mihi animam meam pro qua rogo, & populum meum pro quo obsecro,* traditi enim sumus ut conteramur, illico responderit Rex: *Quis est iste & cuius potentia, ut hæc audeat facere?* Non alia causa est, nisi hæc, quia licet innocens regina illa esset, illud tamen imminens stragis periculum, non in Regem Assuerum, non in superbum Aman, sed in sua suorumque peccata reiecit. idcirco placuit hæc humilitas Deo, quia se & sua peccata accusabat, sancta hæc mulier, proinde liberata est. Nos autem iam iam poenè in manus inimicorum nostrorum, traditi sumus ad deletionem, licet tot supplicationibus Deum conuenimus, cur liberationem Christiano regno impetrare non possumus? non alia causa est, nisi quia malum hoc reijcimus non in nostra, sed in aliena peccata, quisque iustum seipsum esse existimat, & (quod summè dolendum) defunctis etiam causam præsentium malorum imputat. Non est acceptabilis mihi credite apud Deum hæc superbia, & summè obest, quominus exaudiamur. Impetrare vis quidpiam à Deo, confide fili, & quid confide, te scilicet incertum esse, utrum gratia Dei, an odio sis dignus; recogita te esse fragilem, & sedulo quisquis es, perpende in animo tuo, fortasse ego peccatis meis hanc iram Dei merui, ut pro me totum regnum puniat: & tunc primò, hanc tuam fidem humilitatis, fidem placationis, fidem iustitiæ respiciet Deus. Iustus

stus ille Tobias cum Iudæi captiui traherentur in Ninive à Salmanasar Assyriorum Rege, videns calamitatem illam populi sui, conuersus ad dominum dixit Tobie 3. *Quoniam non obediui tibi, traditi sumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem.* Quid est? iustus iste vir, non crudelitati barbari Regis, sed suis suorumque peccatis illam oppressionem attribuit? nimirum nouerat optime Vir sanctus, vnumquemque hominum esse fragilitati obnoxium, proinde peccatorem, idcirco iuste se coram Deo debere accusare. Placare vis Dei furorem, confide Deo, id est; confide te peccatorem esse, confide te dignum esse, vt hoc malo puniaris, à Deo, & in hac calamitate ingemisce ad Deum in omni fiducia, & erit tibi salus tam in anima; quam in corpore, eripietque te Deus ex omni angustia. Ecce in humilitate confidit hodiernus Paralyticus, & dictum est illi: *remittuntur tibi peccata tua*, ecce confidit in Dei misericordia, & dictum est illi; *surgere, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Sed controuertitur non leuiter, quænam est ista fides, quæ hominem in animo & in corpore sanat. Respondent Doctores, duplicem fidem in hominibus reperiri circa Deum, informem, id est; sine bonis operibus: & formatam charitate cæterisque virtutibus pietatis. Fides igitur sine bonis operibus, hominem nequaquam iustificare potest, ex eo, quod cum careat vitâ secundâ actiuâ, seu operationis, non autem vitâ secundâ formali, homo per illam non possit operari, condigne meritorie ad salutem. Quod pulchrè expressit sanctus Augustinus libro 1. ad simplicium quæstione 2. *In quibusdam inquit tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum celorum; in quibusdam uero tanta est, vt per illam corpori Christi & sancto Dei templo deputentur.* Facetur hoc ipsum Apostolus Iacobi 2. *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides saluare eum.* Hoc ipsum

S. Aug.

Iacobi 2.

docet Tridentinum Sessione 6. c. 7. *Fides inquit nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque vnit perfectè cum Christo, neque corporis eius vnum membrum efficit.* Fides igitur Charissimi, cuius imperio subsunt omnia, non debet intelligi ista informis, quæ est sine operibus, quia hæc mortua est; sed fides pietatis operibus adornata, viuificata charitate, hæc sola tantæ est potentia, vt quidquid homo velit, per illam præstare queat. *Credidit Abraham inquit scriptura, Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* At ideone solum quia credidit? minime sanè: sed insuper quia Isaac filium suum, offerre voluit Domino Deo, ac proinde fides simul cõperabatur operibus illius. Zacharias in visione Dei, vidit in templo illo à Zorobabel fundato, candelabrum aureum, in septem lucernas distinctum, & in templo col-lucens: *Vidi inquit & ecce Candela-brum aureum totum, & lampas eius super caput eius, & septem lucerna eius, super illud, & due oliuæ super illud, vna à dextris eius, & altera à sinistris.* Zachariæ 4. Et quid aliud portendebar candelabrum illud aureum, nisi fidem diuinam, in cordibus nostris collucen-tem, quæ vt in nobis, velut in templo Dei splendeat, septem lucernis adornari debet, id est; partim septem Ecclesiæ Sacramentis, tum septem misericordiæ operibus. insuper vt sit collocata inter duas oliuas, nimirum; inter spem, & charitatem; spes à dextris esse debet, vt hominem fortificet in fiducia Dei: charitas uero à sinistris, vt cor nostrum viuificet, & conseruet in gratia Dei.

Vidimus igitur iam omnia subesse imperio fidei, & cœlestia, & terrena. Vidimus fidem difficillima quæque operari: & quid enim difficilius in rerum natura cogitari potest, peccati remissione? quemadmodum docet S. Thomas Tractatu de gratia. *Maximum inquit opus Dei est iustificatio, & remissio peccatorum.* id tamen in hodierno Paralytico per fidem factum esse videmus, Christo illum alloquente: *Confide fili remittuntur tibi peccata*

Concil.
Trident.

Zach. 4.

S. Thomas.

ma. Quoniam igitur agnus ille cœlestis Patrem se nobis ostendit, & diuina illius virtus ita benignè vitijs nostris blanditur; quoniam Deus nos indignos peccatores filios vocat, medicus peccata remittit, iudex reos consolatur, Messias morbosos sanat, erecti istâ fiduciâ, consideramus feliciter, de misericordia eius, quia per illum sanabimur, & in corpore, & in mente ab omni reatu culpæ. Sed quia fides sine bonis operibus mortua est, & insufficiens ad salutem: extirpemus omnia peccata, reuiuifcat fides in cordibus nostris per charitatem Dei, splendeat bonis operibus, & tunc primum quisque firmiter confidat, quia liberabitur ab omni calamitate; & Christo in æternum copulatus regnabit cum Deo Patre, & filio, & Spiritu Sancto. Amen.

E A D E M DOMINICA

CONCIO QVARTA

Et videns IESVS fidem illorum, dixit Paralytico, confide fili, remittuntur tibi peccata tua. *Matth. 9.*

Christus animam paralytici sanitatem petentis, duplici de causa prius curauit.

Magna controuersia inter Scripturæ Sacræ expositores oritur, de quanam fide in hoc Euangelio Christus mentionem faciat? solumne de fide miraculorum, quâ credebatur Christus potens sanitatem illam desperatam, paralytico dare; an uero etiam de fide iustificante, qua multi crediderunt in Christum, vti omnipotentem, quod & peccata dimittere posset. Maldonatus affirmat, in themate Euangelij, mentionem fieri solum de fide miraculorum, quia putat, homines tunc ne quidem cogitasse de fide iustificante, cum adhuc nihil vnquam au-

diuerint de ea, neque etiam Christus dixerit, se pro peccatis hominum moriturum. At uero Iansenius firmiter asseuerat, locum hunc Euangelij de fide iustificante intelligendum, esse, quâ & paralyticus, & qui eum portabant, credebant Christum esse non solum hominem, verum etiam Deum, ex quâ fide implicite, etiam credebant, ipsum posse dimittere peccata, quatenus erant salutis infirmi paralytici impedimenta. Et hæc sententia verior esse videtur, quoniam tali fidei attribuitur remissio peccatorum, quæ nullo modo sine illa conceditur. Iam enim tunc audiuerant homines de Christo, non solum miraculorum potentiam, sed insuper, quod se diceret Deum, & Messiam promissum. Cum non tantum ipsemet Christus, non tantum Apostoli, sed etiam ipsa dæmonia id proclamauerant: nam immedie ante huius paralytici curationem, clamabant: *Quid nobis, & tibi IESVS fili Dei? venisti huc ante tempus*

Iansenius

Matth. 8.
versu 19

torquere nos. Et propter hunc timorem Geraseni rogabant Christum, vt à finibus eorum discederet. Ergo tam paralyticus iste; quàm alij homines, gratiâ diuinâ adiuti, ac illustrati, non solum in Christum potentem credebant vt hominem, verum etiam vt in Messiam, ac Dei filium, proinde & sanare, & peccata dimittere sufficientem, quamuis pro tunc de absolutione peccatorum non cogitassent. Colligo faciliè hanc veritatem, ex citatis Euangelij verbis, quibus paralyticum allocutus est: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Hæc profectò dicens, Deum se volebat intelligi, qui in assumpta humanitate oculis adhuc latebat humanis. Nam eam virtutibus & signis compararetur prophetis, qui multa stupenda opera, virtute ab alto sibi concessâ fecerant, quid amplius restabat, nisi vt his verbis, te verum Deum pectoribus humanis infereret, siquidem peccatis dare veniam, nemo Prophetarum potuit, eò, quod talis potestas, sit singulare Deitatis insignis. Vnde Chryso-

D d 3

logus

Brylo-
logus.

S. Hier.

Caieta-
nus.

Iogus luorem Pharisaeum carpens, A
qui audientes Dominum dicentem: Remittuntur tibi peccata tua, respoderunt: hic blasphematur: quis enim potest peccata remittere, nisi solus Deus? ita subtiliter philosophatur. Pharisae, qui sciendo nesci, cōfiteo negat, cum testari impugnat: si Deus est, qui remittit peccata, cur tibi Christus Deus non est, qui unius indulgentia sua munere, totum mundi probatur absolvere peccata. Profecto, si nemo potest dimittere peccata, nisi solus Deus, quare Christus paralytico peccata remittens, non tibi homo Deus est, suam itaq; Christum Dominum probare volens diuinitatem, dixit paralytico: Confide fili, dimittuntur tibi peccata tua. O mira humilitas! despectus, ac debilem, totum membrorum compagibus dissolutum, filium vocat, quem sacerdotes, non dignabantur attingere, exclamat sanctus Hieronymus. En signum diuinitatis: filium vocat, quia ex mente S. Hieronymi, iam ei peccata dimiserat. Ut hinc agnoscamus, quod licet humilis, licet despectus, licet debilis, licet pauper, licet abiectus; quia tamen iam sine peccato, filius dictus sit: cum ē contra licet fuisset potens, magnus Princeps, Rex, Imperator, verum cum peccatis, vilissimus pulvis, brutū animal, imō prorsus nihil reputatus fuisset. Doctissimus Caietanus, in istis verbis: Remittuntur tibi peccata tua, diuinum imperium agnoscit: Imperatiue enim ait, peccatorum dimissio significatur; ergo si Christus imperatiue peccata dimisit, Deum se verum esse manifeste probauit. Merito proinde dixit paralytico, confide fili; id est, bono animo esto, plus enim quam petis, impetrabis, petis corporis, impetrabis & animae sanitatem: quia mos Dei est, plus dare, quam ab eo petitur. Considerabimus igitur, quid sit, quod eum paralyticus petierit sanitatem corporis; Christus tamen prius dimisit peccata, & postea salutem corporalem dedit.

Duplicem causam inuenio, quare Christus in hodie paralytico, pri-

us animam; quam corpus curare voluerit. Primam, ex parte ipsiusmet Christi, ut se verum medicum ostenderet, qui ad medendum agrotanti mundo venerat: sic enim de seipso dicit Matthaei 9. Non est opus valentibus medicum, sed male habentibus. Hinc S. Augustinus serm. 9, de verbis Apostoli dicit Christo: Magnum de celo venit medicum, quia magnus per totum orbem terra iacebat agrotus. Homines desperatē agrotabant, & ipsa agitudine, quam mentes perdididerant, etiam medicum cadebant, quin & occidebant: ille autem etiam cum occideretur, medicum erat: vapulabat, & curabat: patiebatur phreneticum, nec deserebat agrotum: tenebatur, alligabatur, percutiebatur, irridiebatur, & medicum erat. Agnosce phreneticos, agnosce & medicum: Pater ignosce illi, quia nesciunt, quid faciunt. Illi perdita mente sentiebant, & medici sanguinem saluando fundebant: ille autem etiam de ipso sanguine suo agrotū medicamenta faciebat. Et quoniam perfecti medici est, ut eliminet morbos, & corpora sarta tectaue rucatur. Quorum neutrum prestare poterit, nisi eorum quot differentiae sint, & genera, quae causae, & quibus signis noscantur, probe perspectum atque cognitum habeat. Idē & Christus Dominus, ut pote perfectissimus medicus, a causa peccati incipere voluit curationem paralytici: quoniam voluntas quae est potentia animae, carens directione regulae rationis, & legis diuinæ, intendens aliquod bonum commutabile, est causa peccati prima, & vniuersalissima, ut pote fundata in nihilo operantis: nam peccaminositatis origo, est nostrum nihilum. ut sic sublato ex anima peccato, facilius postea illa corporis paralytica affectio sanaretur.

Quamobrem Ecclesia sancta, cuius est inuigilare salutem agrotantium animarum, praecipit corporalibus medicis, suadere decumbentibus, ut ante omnia deponant spiritualem, animae medicinam: quia quidquid vtiliter corpori praestat ars medica, id totum cum fortiori animo medicina

Matth.

S. Aug.

Christus proprio languine agrotos lanabatur.

Decretū contra medicos corporales.

Iob 1.

Seneca.

Sextitia de monis in lobum.

eina mystica impetrat. Sic decretum A
est in Concilio Generali Lateranensi capite cum infirmitas. De penitentis, & remissionibus, lib. 5. Decret. tit. 38. cap. 13. ubi dicitur: Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat, dicente Domino languido, quem sanauerat. Vade, & amplius noli peccare. ne deterius aliquid tibi contingat. Praesenti decreto statuimus, & stricte precipimus Medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, ut medicos aduocent animarum: ut postquam fuerit infirmus de spiritali salute prouisum, ad corporali medicina remedium salubrius praedatur: cum causa cessante, cesset effectus. Non tamen hinc inferri potest, morbos semper ex peccato procedere: quia hos plerumque Deus ex varijs rationibus, sibi soli notis, etiam in homines iustos, nulliq; lethali culpa obnoxios, immittere solet.

In primis ad augenda iustorum merita. Proponite vobis ob oculos Iobum, quem Deus ob egregias virtutes, cunctis mortalium filiis anteposuit, respondens daemone: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a mala. Simplicem eum vocat, id est, candidum, & benignum, qui omnia in meliorem partem caperet, ac interpretaretur, sinistras de alijs opinionones, & interpretationes abiiciens. Hanc enim proprietatem simplicitati tribuit Seneca lib. 2. de ira capite 24. inquit: Simplicitate opus est, & benigna rerum asimatione, ut nihil, nisi quod in oculos inciderit, manifestumq; erit, credamus. Ille certe simplex, & rectus dici meretur, qui sincere loquitur, conuenientem pectori frontem gerens, & sine vlla doli tergiversatione negotia, & res tractans. Beatus itaque Iob appellatur simplex, quia nimirum doli expertus, quod sentiebat, loquebatur. Secum faciunt illi, qui bene cum dicant, retro mala mente voluntat, ut est apud Homerum Odys. 6. Et tamen vir adeo probus, daemone cum tota sua substantia,

ad affligendum permissus est: Ecce vniuersa, quae habet, in manu tua sunt. Qua facultate sibi permissa, cepit ventos ciere, miseriarum furentem mouere procellam, quo validam patientiae conquassaret scapham. Mox greges flammis absumpsit, praedones Sabaeos exciuit, insuper liberos oppressit. Remanebat iam afflictus Iob improles, qui paulo ante nobili filiorum circumdabatur caterua, iam pauperrimus, qui cumulauissimā diuitiarum nitebat summā. Corruerant aedificia, filios tumularant, nec reliquias permiserunt solatio, ut grauiori pater adurgeretur tormento: boues asinaeque a praedonibus abactae, oues incendio consumptae, Inter hos tamen confusos calamitatum turbine Iob erectus adhuc prouocabat aduersariū, & quod expeditior athleta strenuus desudaret stadia, purpuram proiecit. Tunc surrexerit Iob, & scidit vestimenta sua.

Inquiramus, quare daemones vestes non detraxit Iobo, qui iam omnes facultates abstulerat? oues acri adustulauit incendio, boues praedonibus dedit iniustis, filios ipso tumulauit conuiuio; & tamen regales adhuc Iobo vestes permittebat? num certe, dum tot ciendis aduersitatibus fureret occupatus, auferendae purpureae oblitus erat? minimē equidem; sed eadem calliditatis versutiā regalem permisit purpuram, quā regalem prorsus fortunam abstulerat. Scopus daemone erat, inuictam defatigare patientiam; idcirco peruerso hostis virulentissimi intento. non minus proderat collucens splendenti nigrore purpura; quam summa reliquarum facultatum miseria: quid enim grauius, quam antiquum perdidisse prouentum, & antiquum ut olim nutrire factum. Verum inuicta stetit Iobi patientia, maioraque inde sumpsit incrementa. Ait Origenes lib. 1. in Iob. Adhuc confidit vestimenta sua, ac se diceret ad ipsos aduersarios, nequissimos: o maligni, atque iniqui aduersarij, mortuum me existimatis, ut vos putatis, & ut vobis videtur, in terram

Iob 1.

Origen.

terram me sepelire paratū. Si ergo A
me mortuum existimatis, o inimici, anti-
cipem in pretiosam meam sepulturam.
confindere pretiosas, atq; regales meas
vestes, ut nec post mortem gaudeatis eis
possidentes. Abiecit ergo vestes Iob,
ad maiorem s̄ uientis dāmonis con-
fationem, dum se tanta eius patien-
tia superatum cerneret. Quid verò
ille? adhuc in ipsū Iobi corpus facul-
tatem poposcit, quam Dominus con-
cessit: Ecce in manu tua est, verum tamē
animam illius serua. Vbi virulentus ho-
stis, ita omnes vires suas intendit, ut
Iobū carnibus denudaret, & mortis
sepulchriq; horrore vestierit. dolo-
re tabescentia viscera diffuebant, in
foraminolæ carnis specubus bestiolæ
nutriebantur, omnia corporis mem-
bra doloribus vehementissimis tabe-
scebant. Nihilominus Iobo in tanta
ægritudinum illuuiē posito, & pellis
ossa fouebat, & os auxilium pellis

Iob 19.
versu 20

ambibat. *Pellis mea consumptū carni-
bus, adhasit os meum.* Et quomodo ob-
secro pellis non fuit consumpta, quo-
niam & ossium fortitudo dolore exe-
rsa est? Respondet S. Gregorius li-
bro 14. Moral. cap. 23. quia pelles
designabant insignem misericordi-
am, quam Iob pauperibus exhibebat.
Licet ergo dāmon accepta faculta-
te, carnes dolorum æstibus consum-
pserit; pelles tamen dilacerare non
attentaui, misericordiā impediens:
quia dāmon misericordibus appro-
pinquare non audet. Deus igitur Io-
bum à dāmonē crudeliter infestari,
& ulcerosa ægritudine affligi permi-
sit, ut per hoc, eius merita magis au-
gerentur.

Secundò, permittit Deus morbos,
& varias infirmitates, ad custodiam
virtutum. Testis est luculentissimus
istius veritatis Doctor Gentium, & e-
cœlo eruditus Ecclesiæ Magister 2.
Corint. 12. ita scribens: *Datus est mi-
hi stimulus carnis, Angelus satana, qui
me colaphizat.* Et quis est iste stimu-
lus, quo D. Paulus ab Angelo satanæ
colaphizabatur contumeliosè? San-
ctus Ambrosius, Theodoretus, & The-
ophylactus, per hunc stimulum in-

2. Cor.
12.

Stimul.
carnis
D. Pau-
lo datus
quid sit

telligunt, ærumas, tribulationes, ca-
lamitates, & persecutiones, quas Pau-
lus ubiq; sustinebat. At verò S. Hie-
ronymus, Anselmus, Beda, Sedulius,
& alij, putant hunc stimulum fuisse
permolestas corporis ægritudines;
adeò, ut S. Basilius, & Augustinus,
hunc stimulum existimauerint fuisse
morbum Paulo æquē ac Iobo à dæ-
mone immissum. Audiendus est, D.
Gregorius Nazianzenus, de hoc sti-
mulo Pauli ita acutè fatus orat. pro
Basilio: *Tu verò è celo nos quaso inspi-
ce, carnisq; stimulum à Deo nobis ad di-
sciplinam datum, aut precibus tuis siste,
aut certò, ut eum forti animo perferamus
persuade.* Ecce ægritudinum ac tri-
bulationū stimulus, persecutionum-
quē tribulus, non tam dicitur datus
ad patientiæ exercitium; quàm ad
virtutum custodiam, & disciplinam.
Itaque percutiebatur, & colaphiza-
batur Apostolus, non ut timidior, sed
ut audacior & potentior in dies red-
deretur. Nam infirmitates pro Deo
& virtute sublata, non meticulo-

Gregori-
Nazian-

sum, sed audentiorē, & potentio-
rem ad reportandas victorias homi-
nem faciunt. Ut meritò dicat S. An-
selmus, in præseni: *Tunc vincit Chri-
stianus, cum perire putatur.* Quando ni-
mirum sub doloribus, sub calumnijs,
sub fame, & siti, & paupertate vide-
tur infirmari, imò & perire, tunc vi-
ctorijs illustrior & clarior apparet.

Sumite documentum istius veri-
tatis, ex Psal. 105. Vbi dicit Regius
Vates. *Dixit, ut disperderet eos, s̄ non
Moyses electus eius stetit in confractio-
ne in conspectu eius, ut auerteret iram
eius.* Vbi Moyses, ut ministros diui-
næ iræ auerteret, seseque opponeret
irarum telis, & victor euaderet, stetit
in confractioe. id est, contriuit se, hu-
miliauit se, deiecit se, ut hostiles in-
cursus auerteret. Chaldaus autē ci-
tata Psalmistæ verba ita legit: *Nisi
Moyses electus eius surrexisset, & sese ro-
borasset.* Res mira: à nostra versione
dicitur Moyses stetit in confractio-
ne; à Chaldaeo autem dicitur stetit
in robore: ibi dicitur se contriuisse,
se deiecit; hic dicitur se roborasse.

S. Ansel-

Ps. 105

Chaldæ-

Et

Et quid commune habet deiectio, ac A
confractio cum robore? multum cer-
tè: nunquàm enim homo fidelis ma-
gis roboratur, ut hostiles iras auct-
rat, ut gloriosas de malo, imò & de
ipso Deo reporter victorias; quàm
dum humiliatur, infirmatur, conte-
ditur. Pulchrè Rupertus lib. 4. in E-
xodum cap. 25. *Per nimiam inquit,
humilitatem significat, Moysen Deum te-
nuisse, dicendo, in confractioe. Confra-
ctio namque nimia cordis humilitas est,
qua sola coram omnipotente Deo, & Do-
mino vniuersa fortitudinis principe res
fortis est, & valida, ita ut illa laborante,
quasi brachium suum ad percutiendum
Deum extendere non valeat, regina virtu-
tum vincente pro sua reuerentia.* Pro-
inde confractio, ac humiliatio cordis,
validissimum, & potentissimum red-
dit hominem, ut de omni aduersa-
ria triumphet, imò & ipsum Deum
vincat. Nec potest quidpiam homi-
nem efficacius ad meliorem frugem
reuocare, quàm infirmitas, & tribu-
latio à Deo immissa.

Rupert.

Osea 2.

Iob 2.

De matre filiorum Israël dicit
Oseas, quod prouecta ætatis mari-
tum habens, insolentia ventis abre-
pta, conjugalem pudicitia prostitue-
rit: *Vadam inquit, post amatores meos,
qui dant panes, mibi.* Considerate vn-
de ista mulier suos amatores com-
menderet: equidem non ex eo, quod
essent formosi, quod essent disertī,
quod essent nobiles, quod florenti
ætate gauderent; sed ex eo tantum,
quod darent panes: quia muliebri
genus ad dona capienda promptum:
nam ubi amator gratiam dandi ha-
bet, nihil aliud foeminea cupiditas re-
quirit, quæ solum querit, unde acci-
pere possit. Hunc muliebre gen-
ium optimè callebat tentator ille dia-
bolus, qui non fuit veritus confli-
gere cum iusto Iob immediatè: nam
obtentā à Deo licentiā, dicit sacer-
textus Iob 2. *Egressus igitur sathan à
facie Domini, percussit Iob ulcere pessimo,
à planta pedis, usq; ad verticem eius.* At
verò ubi res erat cum primis paren-
tibus, astutè cauit Adami congreg-
sum, priusq; faminam tentare pro-

curauit, Genes. 3. *Serpens erat calli-
dior cunctis animantibus terra, qua fece-
rat Deus, qui dixit ad mulierem.* Et cur,
qui aulus erat cum Iobo confligere,
sperans se ipsum subuercere posse,
cum Adamo non audebat, sed illo re-
lictō foeminam adoriri maluit? sanè,
quia in Iobo parabatur tentatio per
bonorum ereptionem, per morbos,
per vulnera; in primis autem pa-
rentibus solum parabatur tentatio
per exhibitionem pomi, quod assu-
meretur ad etum; & ideò callidus
hostis, tecutior erat de victoria, pro-
inde non Adamum, sed Euam tenta-
uit. Quo ergo modo insolentem il-
lam mulierem, à vitijs ad pristinas
virtutes Deus reuocauit? Non aliter
nisi permissa ægritudine, & afflictio-
ne, dicit sacra pagina: *Sepiam eam
maceriā, & semitas suas non inueniet.*
Quibus melior facta mulier gradum
retraxit, dicens: *Vadam, & reuertar
ad virum meum priorem.* En quàm bo-
na ægritudo à Domino Deo immis-
sa, quàm efficax ad custodiam vir-
tutum.

Insolescebat nimium Israël, qui
in prosperitate sua captus amicitia
nationum finitimarum, ut videbat
vniuersas nationes idolis offerre cul-
tum, sic illarum exemplum secutus,
ipse quoq; post idola ibat. Quid er-
go Deus? iratus vehementer, morbis, &
varijs afflictionibus eos punxit: Osea 2.
Propter hoc inquit, ego sepiam viam tu-
am spinis, & sepiam eam maceriā, & se-
mitas suas non inueniet, & sequetur ama-
tores suos, & non apprehendet eos, &
quæret eos, & non inueniet. Venit ergo
Israel in calamitatem non paruam;
hostibus se videbat unde quaq; cin-
ctum. Decreuerat mittere ad natio-
nes amicas, ut sibi ferrent auxilium;
Deus autem vniuersas vias obstruxit
spinis, neq; permisit, ut ab illis ami-
cis nationibus, vllum eis auxilium
veniret. Et cur amicorum illorum
nō permisit Deus auxilia videri, imò
nec sperari? Quia nimirum amici illi
fuerant Israël exemplo ad idolola-
triam; qui autem malo exemplo est,
prudenter non permittitur esse auxi-
lio.

Gen. 3.

Mulier
facile
mueri-
bus cor-
rumpitur.

Osea 2.

Ecc

Ruffinus lio. Ait in citatum locum Ruffinus: *Spinae enim eius ait Deus, aduersa succedant, & improuisus angustibus implicentur implicentur. Primo, ut inuendi faderu cum qd, quas maxime cupit, gentibus facultas ei nulla suppetat, & nec in aduersis suis illorum utatur auxilio, quorum in prosperis deliquit exemplo. Tunc primum illis calamitatibus edoctus Israel, poenitentiam de omnibus suis iniquitatibus egit, tunc primum scelera deseruit, Deumq; placauit, addit sacra pagina: Et dicam non populo meo: populum meum es tu; & ipse dicet, Deus meus es tu. Ecce, quam bona agnitudo, quam bona afflictio a Deo data.*

Tertio permittit Deus morbos, & varias corporis aegritudines, ad manifestandam gloriam suam. Adductus erat quondam cecus a natiuitate ad Christum, quem ille sputo sanauerat. Quo viso coeperunt discipuli interrogare, Domine qui peccauit, hic an parentes eius sunt cecus natus? Respondit Christus: Neq; hic, neq; parentes eius, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Quomodo obsecro Christe Ies v tua responsio subsistere potest, cum morbos, & omnes corporis defectus, ex solo peccato originem trahere non ignoremus? sic docet S. Chrysostomus homil. 4. de Poenitentia ad finem: Non ergo inquit, cum stultis murmuremus, neq; occisemus Dominum, sed in omnibus gratias agamus, & unum solum malum putemus, in eum peccare. Atq; ubi sic Deo praparrati, mentes ipsi nostras ita disposuerimus, non morbus, non paupertas, non despectus, non sterilitas fructuum, non aliud quidquam eorum, quae inter mala computantur, nos praeueniet. Facileq; id, vel ex ipsa, quam oculis cernimus, temporalium bonorum vanitate colligere possumus, quam vanissimam esse, iterum atque iterum Salomon proclamauit.

Vnde obsecro hanc vanitatem omnibus, quae sub sole sunt, aduenisse existimatis? creditisne sapientissimum rerum omnium molitorem, & fabricatorem Deum, inanes, vacuas, & fatiscientes res, quibus ipsamet va-

nitatis, & nihilum adnata, & ingenita essent, efformasse? Putatisne illum, pulcherrimis rosis pungentium spinarum aculeos vltro adiunxisse, a quibus carpentium manus cruentarentur? Absit! peccatum spinas procreasse, nec nisi ab acerbo illius semine ortum ipsas duxisse, docent S. Ambrosius, & Basilius lib. 1. Hexaëmeron cap. 3. Surrexerat floribus immixta teneris sine spinis rosa, & pulcherrimus flos sine vlla fraude vernabat: postea spina sepsit gratiam floris, &c. Vnde cum vnu quisque aut suauitate rationis, aut prosperioris cursu successibus gratulatur, meminisse culpa eum conuenit, per quam nobis in paradisi amantate floribus spinae mentis, animiq; sentes iura condemnationis adscripsi sunt. Nimirum ob peccatum terra maledictioni obnoxia, spinas & tribulos floribus insertos fulminauit, ingeniosè id penitente D. Basilio homil. 3. in Hexaëmeron: Verum rosa tunc spinis carebat; postea verò pulchritudini floris adiuncta sunt spinae, ut nos voluptatu inde capiendae oblectamento propinquo afficiamur dolore recordatione delicti; causa cuius factum est, ut spinas & tribulos tellus huic addita condemnationi nobis preferret. Ergo ex peccato maledictio, ex maledictione spinæ, aculei, vacuitas, inanitas; & omnimoda vanitas creaturis adiuncta, & imbibita, cum ipsa prius solida, firmæ, atque stabiles velut pulcherrimi flores sine vlla fraude vernarent.

Applaudit huic cogitationi in Cantico suo Propheta Habacuc versu 14. de aureis sceptris, & florentibus sæculi dignitatibus loquens: Maledixisti sceptrum eius. Textus Hebraeus legit: Perforasti sceptrum eius, nimirum vana, & inania reddens, quibus nulla substantia, soliditas nulla, aut firmitas subsit. Vt vel hinc quisque rotarum huius mundi, seu sceptrorum amans, puras, & sine spinarum aculeis carpere rosas, firmæ & validæ sceptræ habere discat. Si enim florenti fortuna vteris; si illustre patrimonium, lautam suppellectilem, magnos fidelesq; amicos possides, ne hi-

Spinæ
peccato
ortæ.

S. Ambrosius

S. Basilii

Habacuc

see bonis peccatum immisceas. alioquin facile sepient spinæ istorum florum gratiam, adiungentur aculei, adsequentur vanitates, & vacuitates, ex peccati radice pullulantia. sic **Psalm. 89.** Regius Vates Psal. 89, v. 6. proclamatur: *Mane sicut herba transeat, mane floreat, & transeat vespere, decidat, induret, & arescat.* Quibus verbis inconstantem humanam felicitatē describit Psalter. Nonne videmus magnates huius mundi, atq; Dynastas, & eorum diuitias, ac potentiam manere, id est; in ipso sui ortu simul florescentem, transcentem, atq; exsiccantem. Et quare? rationem subdit citatur Psalter: *Quia inquit, defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus.* Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, & saculum nostrum in illuminatione vultus tui. Si ergo iniquitates nostræ sunt in causa, quod omnia hæc temporalia bona exsiccantur, atq; absumantur. Quomodo ille homo potuit nasci cecus, cum nec ipse peccauerit, nec parentes eius; quoniam cæcitas est poena, quæ præsupponit culpam.

Nihilominus verissimè respondit Christus, nec illum, nec parentes peccasse: quia poena supponit semper aut culpā, aut iustam causam. Licet ergo in homine illo cæco, nec in eius parentibus non præcesserit culpa, cæcitas; præcessit tamen iusta causa, nimirum ut in eius curatione Christi diuinitatis gloria, atq; potentia manifestaretur. Quod si ambigas, cur signatè Dei gloria ex imperitis illi tunc luminibus; non verò ante manifestata fuerit? Nonne illum si non in matris utero, saltem paulò post puellulum, seu infantem, cum eadem tunc admirationis, diuinæq; gloriæ occasio foret, Christus sanare potuit? Nemo dubitat potuisse: verum multo illi opportunius lux reddita est, quando diuini luminis capax in Christum credidit, ut hinc constaret, plura sapius temporalia atq; externa bona, ob vitæ probitatem, atq; virtutem a Deo hominibus aduenire, quæ illis in peccato existē-

tibus minimè darentur. Sic Lazarus inuaserat sæui languoris inimica perniciēs, miserandi hominis corpus quotidie edax torridæ febris incendium consumebar. Aderant duæ sorores languenti, & casum dolentes iuuenis periculosè ægrotantis lectulo iugitur adhærebant. Ille languens, illæ tristes, omnes dilecti. Cumquē Ies v corpore abesset. Miserant sorores eius ad eum, dicentes: Domine ecce quem amas infirmatur. Ioan. 11. v. 3. Quo audito Christus Dominus respondit: *Infirmus hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei.* Et quomodo infirmitas ad mortem non est, cum Lazarus mortuus sit, conditusq; in sepulchro, & iam quatrduanus ferebat? sanè quia mors illa non ob peccatum Lazari, sed ad manifestandam Dei gloriā permilla fuit, ut homines quatrduanum Lazarum a Christo videntes resuscitatum, eius diuinitatem ac omnipotentiam agnoscerent, verumquē Deum crederent.

Quartò, Deus immitit varias corporis aegritudines, ut cum homines lecto affixi facilius recogitent, quem sanè citò obliuiscuntur. Multi enim nisi præmittantur in dolores, & corporis aegritudines, nesciunt Deum querere, nec animæ salutem procurare. Hinc de hominibus in sanitate insolentibus, dicebat Regius Vates Psalm. 82. *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* hoc est, confunde illos inopinato morbo, ut sic afflictī ad te confugiant, te inuocent, te recogitent. Longa quippè sanitas; quemadmodum & nimia prosperitas, Deum ex corde hominis auferunt, & in eius contemptum stimulant. Vnde locum hunc scripturæ multi accipiunt de perfidis Iudeis, qui sanitate firma, & diuturna prosperitate insolentes, in ipsū Dei Filium manus iniecerunt. Quasi regius Vates hoc exprimere vellet: Permite illos ita in Filium tuum seruire, ut inde magnā ignominia apud omnes gentes impleantur, & hac confusione meliorati, quærent nomen tuum, & ad te conuolabunt, & tandem

Ioan. 11.
v. 3.

Psalm. 82.

Credentibus & bene agētib; multa bona a Deo conferuntur.

Ericus.

dem sub umbra tua vivent. Et quid obsecro, ignominiosum illud facinus crucis Christi habet cum eo, quod Iudæi vivant? Profecto multum: Equidem tanta erat perfidorum Iudeorum malicia, ut nisi de tam ignominioso facinore perpetrato, nunquam in vitam irent. Pulchre id eloquitur Ericus in Evangelium resurrectionis Lazari aiens: *Durissima Iudeorum infidelitas, & inconvertibilis in malo penitentia notata est. Et revera tantum erat peccatum eorum, ut aliter non possent dignè fidem Christi suscipere, nisi prius Filium Dei interficerent. Hinc Psalmista: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Prius enim ignominia repleti sunt, cum audientes Apostolos prædicantes, ceperunt erubescere, & perpendere, quantum scelus in neco Salvatoris admisissent. Ecce Iudæi tantopere in malo obstinati erant, ut nisi eos summa confusio, & sacrilegum scelus in Christi morte commissum permouisset, nunquam Christi fidem suscepturi essent.*

Ponite hic vestris obtutibus sancti Pauli ante eius conversionem, summum in Christum, atq; eius Ecclesiam odium, in fideles recenter conceptos crudelem persecutionem, & facile agnosceatis, non aliter convertendum fuisse, nisi subitanea percussione, & confusione facta. Hic enim nuper ad lapidandum Stephanum omnes concitans, & adhuc spirans minarum ac cædis in Apostolos Domini, accessit ad Principem sacerdotum, & petijt ab eo epistolas in Damascum ad synagogas; ut si quos inuenisset huius viæ viros, ac mulieres, victos perduceret in Hierusalem, præpopere in alienis vinculis & peruerso sua pro Christo vincula feliciter inaugurans. Cum autem iter faceret suarum traditionum perinatiter amulator, contigit, ut appropinquaret Damasco: & subito circumtulit eum lux de cælo: Et cæcus & cæcus in terram audiuit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: quis es Domine. Et ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris: Et tre-

ment, ac stupens dimitte Domine quid me vis facere? Videte quid leuissimus terror immixtus, quid vnica in terram prostratio, quid benigna Christi allocutio effecit: ita rupeum illud & Iudaismo emolliuit, vix ex lupo dudum rapace, mox imbellis agnus fieret; ex Saulo nuper obstinatissimo, Paulus obsequensissimus. At quibus machinis Iudeorum arx ita repente labefactata, & diruta est? Saluæ iam Paulus? Rabinorum ille pernicissimus, factus est Evangelij alumnus, Doctor Gentium, & Ecclesiæ Magister? Quibus velut præstigijs facta hæc metamorphosis, fabulis propè simillima? Quamam vi Sauli duriciam Christus tam cito fregit, pertinaciam domuit, & hanc Synagogæ feram Evangelio ciecurauit? Equidem sublimioris, & efficacis gratiæ opus id erat. Verum, putari ne acri, & violento gratiæ impulsu, Pauli arbitrium adigente, aduocante, raptante, ac ferè propellente; adeo ut vix, aut ne vix quidem (ut edaxat Calvinus, aliaq; de eodem cæno ranæ) libertas voluntatis seruetur integra, id factum esse. Absit hæc à Catholicorum pectoribus rudis imaginatio; officiosissima est hominibus gratia Dei: Non poterat longo tempore Davidis comitas, Regis Saulis nequitiam superare. Sed diuinæ gratiæ officiositas potuit in momento Saulum mutare in Paulum, & de obstinato Synagogæ Rabbino, Ecclesiæ Apostolum facere, Gentium Doctorem, & Christianæ Sapientiæ ac pietatis metam. Ergo immixta ægritudine, ac tribulationes, facile hominem ad querendum Deum inducunt, qui in prosperitate & sanitate magis peccatis indulget, nec aliter postea oborta ægritudine sanari queat, nisi Deo reconciliatus, cum sublatâ causâ, tollatur effectus.

Liberaturus Deus filios Israël de manu hostium, à Madianitis graui oblatione pressos, Gedeonem ad hoc opus elegit Iudicum 6. dicens: Liberabis Israël de manu Madian &c. Ego exo-

Cōu-
sio
sio
Pauli
&
gratia
efficaci
procel-
sit.

Iudic 6

vixum.

virum. Verum antequam opus hoc aggredieretur Gedeon, conditio illi imposita fuit, ut prius destrueret altare Baal; *Destruas aram Baal, quæ est patris tui, & nemo quod circa aram est succide.* Nimirum, quia illa ara Baal erat occasio idololatriæ populo Israël, quæ Deus grauiter offensus hostilem impetum permiserat. Idcirco prius hæc occasio auferri debuit, antequam victoria de hostibus reportaretur: quia sublatâ causâ, tollitur effectus; quod ubi fecit Gedeon, vicit Madianitas. Meminerat Gedeon Dei magnalia, secum loquens: *Si Dominus nobiscum, cur apprehenderunt nos hæc omnia? Vbi sunt mirabilia eius, quæ narrauerunt Patres nostri, atq; dixerunt de Egypto eduxit nos Dominus?* Placuit Domino pia hæc beneficiorum à se præstitorum recogitatio, statimq; ad eum respiciens, dixit: *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israël.* In qua fortitudine? Inam quæ fortitudo tunc in Gedeone ostendebatur, in qua posset ire aduersus hostes? Si enim hominem aspicias purgantem frumentum, ut fugeret Madian, potius infirmitas & imbecillitas eius apparebat. Quæ ergo fortitudo visibatur in fugituro? Sanè ex quo auditus fuit Gedeon mirabilia Dei Patribus suis præstita recolere, firmiterq; ei adhærere, hæc eius fides, & memoria Dei tantam fortitudinem halare coepit, ut meritò in illa hostes victurus videretur. Audite Theodoretum qu. 12. *Quoniam ergo memor erat mirabilium Dei, firmamq; de Deo tenebat opinionem, meruit audire ab Angelo: proficiscere in robore fidei huius, & vinces.* Vbi firmâ, constantemq; de Deo opinionem, aut fidem, quam tunc verbis exprimebat Gedeon, fortitudinem vocauit. Quo spectans Caietanus, concludit: *Non dixit Angelus, vade in fortitudine tua, sed adiungit pronomen; ista ad insinuandum, quod de fortitudine fiducia in Deo, de fortitudine Gedeonis in Deo, loquitur. Professus enim erat Gedeon à Deo fuisse salutem patrum in hac ergo fortitudine liberaturus dicitur Israël. Si ergo Gedeon post eversam*

Theod.

Caiet.

aram Baal, post sublatâ turpem idolatriam, grauissimâ Dei offensam, à Deo liberator populi Israël factus constitutus est, victoriamq; de hostibus reportauit, quis non fatebitur, prudenter Christum egisse, animam paralytici prius sanando à peccato, ut hoc tanquam causâ sublato, sanitas corporis succederet, quæ ut plurimum propter peccatū denegatur.

Erubescant profecto, qui sanitatem corporis prius querunt, ut post tot flagitia in voluptatibus perpetrata, liberi luxurientur: animæ verò sanitatem negligunt, peccati turpitudinem, pro rosea pulchritudine reputantes. Hos perbellè descripsit Salomon in lib. Sapientiæ c. 2. v. 6. *Vbi dum illos ad omne scelus animi proijcientes, & sese mutuo ad peccata stimulantes, sic inducit: Venite, fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creaturâ tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & unguentis nos impleamus, & non prætreat nos flos temporis. Statim ipsorum ore pergit vltcrius: Coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra, ubiq; relinquamus signa latitæ nostræ.* Moritò cum rosis, quæ ebrio colore sunt, & stercore gaudent, Auctore Plinio, ebriæ, & impuræ voluptates adumbrantur. Nam quid aliud est rosis coronari, quam immunditias, & peccata pro corona contendere, quasi ille inter alios palmarum, atq; coronam referat, qui turpior, ac flagitiosior sit: ut de suis socijs dicebat quondam S. Augustinus, *tantantes flagitia sua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent.* Iam verò ex aduerso horum, qui voluptatum, & turpitudinū rosis coronantur, Dei Filium peccatorum quoque rosis coronatum considera, & diligenter attende, æquè in spinis, ac in rosis peccatum denotari; nisi quod illæ pungant, istæ delectent. Nimirum amentes, & insani homines, quibus iam peccati aculei obtusi sunt, & peccata pro floribus habent, teste Iob cap. 30. v. 7. *Esse sub sensibus delitium computabant: & flos illis peccatorum*

Sap. 2.

S. Aug.

Iob. 30.

cum est. Ideo rosarum coronas gestant, ut indicent, non voluptate solum, aut illecebrâ peccati, sed ipsa, eius infamiâ delectari.

Non sic Catholici mei, non sic vobis procedendum est: verum si Christi capitis spinis coronati membra esse vultis, peccata, acres spinas, quæ caput crudeliter pungant, mentem nimirum penetrent, atque transigant, ut animus de illis graviter doleat, & continuo mœrore conficiatur, esse arbitramini. Præit vobis suo exemplo, verus ille poenitens, Rex Israelitarum David, qui post elapsam peccati florem dicebat: *Conuersus sum in arumna mea dum corfigitur spina.* Pl. 31. v. 4. quasi diceret: quocumque me vertereo, tanquam aliquod fatigato animo leuamen in molestissimam ærumnam conuerto, dum acutissimum stimulum recordationis mei peccati paratum inuenio. Sic de poenitentibus enuntiat S. Augustinus lib. 50. homiliarum, homil. 17. *Conuersi sunt in arumnam doloris, cum fingeretur spina peccati recordationis.* Non minus eleganter D. Bernardus sermone 36. in Cantica de anima sese humiliante dicebat: *Vnde huius iam extollentia oculorum? unde leuare caput? Nonne magis conuertetur in arumna sua, dum corfigitur spina? conuertetur inquam, ad lachrymas: conuertetur ad planctus, & gemitus: conuertetur ad Dominum, & in humilitate clamabit. Sana animam meam, quia peccavi tibi.* Quid aliud morbus est, nisi ærumna ingenti dolore hominem perimens, ut tunc maxime ad Deum conuertatur, qui eo fine ægritudines imittere solet.

Altera causa, quod Christus animâ paralytici prius à peccato, quam corpus ab infirmitate sanare voluerit, est ex parte nostri. ut scilicet nos edoceret, primario nobis animæ, & salutis curam habendam esse; nec otiose corporis sanitatē queri oportere, nisi ut ad referendas Deo gratias, & promissa obsequia agiles inueniamur. Non quemadmodum homidiernus paralyticus, qui audiens veniam: *Fili remittuntur tibi peccata tua.*

tacuit. nec viles egit gratias, quia plus corporis: quam animæ tendebat ad curam: & temporales ærumnas resoluti corporis ita desiebat, ut æternas poenas resolutionis animæ non desleret, gratiosam sibi præsentem vitam iudicans: quam futuram, quod Christus tacite arguens, paralytici animam, prius quam corpus curauit. Hanc doctrinam egregie delineatam video apud S. Marcum. *Ægrobat socru Petri, ad quam cum venisset Iesus, sanitatem illi dedit, Marc. 1. Accedens Iesus eleuauit eam, apprehensa manu eius: & continuo dimisit eam sebrâ, & ministrabat ei.* Videte, ut sanitatis beneficium accepit, statim se ad maius ministerium præstandum accinxit. Air Victor Antiochen. *A febris liberata, suum vitissimum ministerium, & seruitium exhibet: nos per hoc erudiens, ne sanitatis beneficium frustra, aut præposterè à Deo expetamus: verum eo animo, ut sanitatem adepti, præceptis illius accuratius parere, sanctisq; necessariis vitæ præsidia facilius ministrare valeamus.* Hoc ergo ex perceptis Dei beneficiis elicere debemus, non otio indulgere. sed maiori conatu, & accuratiori diligentia, in eius obsequia euolare, ac pro peccatis, si quæ commissa fuerint, quanto citius omnimodam poenitentiam agere, ut anima libera fiat.

Hinc David Rex clamabat ad Dominum: *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.* Psal. 114. Quasi diceret: aperiat infernus os suum, & deglutiat me vinum: scindatur corpus meum in minutissimas particulas, inferantur mihi cruciatus, quicunq; excogitari possunt, patiar libenter, dum modo anima mea libera sit. En quomodo veri poenitentes ipsos dolores ob patiendi affectum, ipsam dicunt consolationem, Dixit Iob cap. 6. v. 10. *Et hoc sit consolatio mea, ut affligens me dolore non parcat.* Hinc quia ita animatus intus existerat, reputans se peccatorem, omniq; dignum flagello, ex affectu patiendi, dum poenas illatas perlentit, mortem scilicet filiorum;

Marc.

Homo poenitere debet ad liberandam animam.

Iob 6.

liorum, seruorum, armentorum, vestimenta scidit, non tantum ad doloris signum, quantum ad ampliora patiendi desiderium, vnicam hanc duntaxat æstimans consolationem, ampliora pati. Quod considerans Origenes lib. 1. in Iob ita dicit: *Conscidit vestimenta sua, sine mora seipsum ad ipsas præparans plagas, ecce inquit corpus nudum, ecce corpus detestatum; vos flagellate inimici, tanquam Dei satellites, ego autem sufferam: vos verberate, ego autem sustinebo.* Ut quæadmodum prius vestibus corpus calefaciebat, postea flagellis, par ex istis fomentis accipiens consolationis, ac ex illis.

Quod si tanta poenitentia agenda est, pro delictis, ut ab illis anima liberetur, quid censebimus pro neglectis Deo exhibendis gratijs, pro non custoditis sanctissimis eius præceptis? Dicebat Regius Vates Psal. 118. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.* Non lachrymas, sed exitus aquarum affirmat oculos profudisse, ita ut veluti in eas ipsi conuersi, ex fontibus visiosis fontes fierent lachrymarum, ut locum hunc intelligit S. Ambrosius concludens: *Habet enim hoc visum doloris, ut cum lachrymis oculi quodammodo ipsi videantur descendere, eo quod tanta vis lachrymarum sit, ut putentur oculi in fletu resoluti, & in lachrymas effundi.* Obseruans accuratè Dauidè semper plorasse gradatim, non fletu diminuendo, sed augendo, ita tandem, ut in lachrymas totus abiret. Pergit idem S. Doctor: *Diuersè hoc, & sapè significauit & propemodum semper incrementa assumpsit: dixit enim primò lauabo per singulas noctes lectum meum: dixit iterum: fuerunt mihi lachryme meæ panes, dixit etiam: & potum meum cum fletu miscebam, hæc addit: in decursu aquarum descenderunt oculi mei.* Hoc est, in lachrymis meis defecerunt. Et quid tantoperè plorabat David? equidem non damna temporalia, sed quia oculi eius Dei legem non custodierunt, ut rectè aduertit idem sanctus aien: *habuit quidem multa quæ fieret, vel incestum filia, vel interi-*

tum filiorum, sed hæc non hoc fleuisse se dicit, sed quia non custodiuit legem Domini. In quanto impetu flebat tantus Rex, profecto duplo magis, quam damna fleuerat corporis: imò si attendis, ita spiritu temporis decursu sublimatus, vltroq; semper ad perfectum progrediens, ut licet damna adessent corporis, non hæc, sed spiritus fieret, dolorem peccati seruans, non intortunij. Quis etiam infimæ sortis hisce temporibus ita sua delicta flet, quis tantam poenitentiam agit? Rarus, imò sic nos poenitet, ut potius delicta augeamus. Air S. Cyprianus de lapsis propè finem: *Ecce peiora adhuc peccandi vulnera, ecce maiora delicta, peccasse, nec satisfacere deliquisse, nec delicta si re.* Nunquid talis poenitentia ad dissimulandum Deum attrahit: minime: totis viribus, toto animo dolendum est, ut anima libera sit.

Ostendi, Christum Dominum duplici de causâ prius paralytici animæ curare voluisse, quam corpus, quod varijs ægritudinibus plerumq; versat. Primò, ut se verum medicum, imò medicorum antesignanum ostenderet. Secundò, quia prius est querenda sanitas animarum, quam corporum. Pulchrè hoc insinuat S. Augustinus his verbis: *Lugemus carnem alienam extinctam, & animam nostram non lugemus: lugemus si mater mortua fuerit, aut frater, aut filius: lugemus percutiendo, crines dilaniando, faciem lacerando, & quando anima nostra extincta est peccato, non lugemus.* Ago verò quid facis o homo, suscitare carnem alienam non potes, & animam poteris per poenitentiam suscitare. Si ergo sanari à Christo cupimus, prius animæ, quam corporis sanitatem queramus, pro omnibus etiam leuioribus

delictis poenitentiam agendo, idq; non molliter, sed fortiter, non falsam, sed veram, propter quam Deus dissimulat.

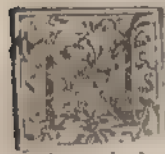
S. Aug.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem *Matthai 22.*

Ad conuiuium, Eucharisticum & puritas mentis, & externa corporis mundities requiritur.

Eminem latet inter Romanos viguisse consuetudinem, ut vestibus candidis ad conuiuia venirent, cuius ritus causa erat, quod apud omnes nationes, mensae sacrae haberentur: unde infamiae imputabatur, si quis inter epulandum, dolos aut fraudes meditaretur. Vestibus autem non quibuscumque; utebantur Romani, dum ad conuiuia confluerent; sed albis: propterea, quod albedo sinceritatis symbolum esset. Ad sacrificia pariter digne offerenda Deo, nova vestimenta requirit Sacra Scriptura. Nam Genesis 35. Iacob Patriarcha, cum ad sacrificandum Deo pergere vellet, ut declararet iis, qui sequebantur eum, quo cultu & ornatu conspici ad tantae religionis actionem exercendam accedere possent, sic eos allocutus est. *Abijcite inquit Deos alienos, mundamini, mutate vestimenta.* Ad lautissimam pariter cenam inuitamur hodie omnes ab unigenito Dei filio, ad sacrum conuiuium accedendum nobis est, in quo non dapes regiae, non humana indigna excogitata fercula, non venatione in amantissimis syluis acquisita delicatissima animalia, ad manducandum ponuntur; sed diuinus cibus, fecunda omnis dulcedinis vena, perennis fons inexhaustae suauitatis, alueus spiritualium coelesti melle fluens. Verbo dicam Christus ipse sumendus proponitur, quod diuino affatus spiritu praedixerat Propheta. *Psal. 33. Gustate inquit & videte quoniam suauis est Dominus.* Vbi praestantia cibi istius manifeste indicat, quod quemadmodum saporis illecebra, quae reperitur in cibis materialibus, solet excitare gustum, & appetentiam; ita qui diuinum hoc alimentum gustat, quamuis iam appetitus eius langueat, facile fore, ut in posterum tam salutare & iucundam alimoniam appetat. Quo ergo cultu, quo vestimentorum genere, nobis opus esse iudicamus? ut tanti epuli possimus fieri participes. Equidem si Ammianus refert insignem Philosophum Periclem interrogatum, cur se contra consuetudinem suam, tam diligenter & curiosè ornasset, iturus ad cuiusdam pulchri adolescentis nuptias, respondisse. *Ut inquit Pulcher ad pulchrum vadam.* Cum autem Christus sit ipsamet puritas, & pulchritudo; manifestum est, ut ei communicemus, & conuerssemur, potissimumque in hoc diuino Sacramento, per quod ita carcta sit ista communicatio, ut ipsum nostris corporibus inseramus, necessarium nobis esse exquisitissimum apparatus, qui in quo consistat, paucis edisseram.

In duobus, splendidissimus apparatus, quo se homo ad Christi conuiuium exornare debet, consistit. Primum, in puritate mentis: iuxta illud primae Corinth. 3. num. 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de*

Romana conuiuia in vestitu candido celebrantur

Gen. 35

et de calice bibat. Vbi verbum probet, auri, nullum vitium, nullumque morbum asferant in anima, sed contentur omnino in sidam & immaculatam, in conspectum Dei producere, ne visam auerſetur. Unde in eos, qui secus faciebant, & maculatas victimas a sacrificijs excludentes, vitiosas animas ad sacrificandum afferebant, acriter inuehitur. idem Philo libro, de Cherubim: *Si quam pecudem inquit animaduertat parum integro corpore, eijciunt extra purificatum templi spatium, nec patiuntur adduci ad altaria.* Ipsi vero consueuerunt animas morbo grauib; quos eu inflixit impotens malitia; vel potius mutilati castrique membrum praecipuum; prudentiam, fortitudinem, iustitiam, alijque virtutibus; tamen audent sacris operari, rati oculum Dei externa tantum suspicere, non etiam occulta conspiciere. Hinc S. Dionysius Areopagita: libro de Ecclesiastica Hierarchia, cap. 3. sacram communem, appellat quandam sacram inſitionem. Propter duplicem puto similitudinem. Primum sicut ad inſitionem, ut feliciter procedat, requiritur, ut truncus in quem surculus inſeritur, viuatur; hoc est, ut non sit aridus, sed viridis, & sua adhuc vegetatiua animam informatus: tunc enim truncus & surculus ita in vnum coalescunt, ut ex illis vna arbor efficiatur. sicque truncus quasi exuerit syluestrem animam, & nobiliorem surculi vitam hauserit, non iam amplius in suos flores, frondes, ac fructus, qui erant de granis naturae; sed in flores, frondes, ac fructum illius surculi, quem amplectitur, qui sunt melioris feliciorisque ingenij, propagatur, iuxta illud Virgilij.

Idem.

S. Dionysius.

Et fibras pecorum & spirantia, consulit extra. Non autem seipsos immolatuos dignoſcebant, quasi magis a brutis animantibus, quam ab illis ipsis exulare oporteret vitia. Fateor quidem & in lege veteri hoc ipsum a Deo fuisse mandatum, ut inſpicerentur diligenter animalia, antequam ad aras immolanda sisteretur. *Leuitici 22. num. 22.* Vbi sacer textus dicit. *Omnia inquit macula non erit in eo, si caecum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas aut scabiem, non offeretur ei domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.* Verum lex illa mysterio plena fuit: non ut in ipsis victimis sisteretur, quarum vitia sine dubio, leuius ferenda videbantur: sed ut a victimis ad fideles efficax documentum pateret, quae tandem & ipsi constare deberet ad immolandum Deo puritate? cum haec tanta a victimis ratione careribus exigeretur. Quemadmodum egregie super locum hunc philosophatur Philo Hebraeus libro de victimarum generibus. *Adhibetur inquit haec cura non propter victimas, sed ut sine omni culpa sint, qui eas mandandas offerunt: submouentur enim his symbola, ut quoties accedunt ad altaria, vel nuncupaturi vota, vel reddi-*

Leu. 22.

Ammianus.

Philo.

fff

Miraturque; naui frondes, & non sua poma. Quod si truncus aridus sit, tantum abest, ut surculi vitam viuatur, ut potius surculus mortuo inclusus trunco immoriatur. sic plane in spiritali Eucharistiae menti nostrae inſitione reperitur. Nam in primis opus est, ut qui illam recipit, viuatur per gratiam Iesu Christi, sic enim tam arcto vinculo cum Christo Domino coniungitur, ut non suam, sed illius vitam viuere videatur. teste Apostolo Galat.

Io Galateorum 2. num. 20. *Vnus autem* Galat. 2. iam non ego, vivit verò in me Christus: quasi diceret. Homo qui dominici corpus suscipit in gratia, non iam humanas, sed divinas exit in actiones, non iam loquitur, non iam operatur ut homo, sed quasi totus in divinitate transfusus, divinam agendi rationem forsitur. Vnde S. Dionysius Areopagita citato loco. *Verum inquit ad sacra percipienda accessus, id accedentibus tribuit, ut ex communione divina, ad Dei similitudinem atque consortium transeant.* Quod si recipiens Eucharistiam, tanquam aridus & mortuus truncus, per gratiam non vivat, quo initio evadet? Tantum profectò aberit, ut à Christo vitam hauriat, ut potius quantum in se erit, vitam Christo eripiat. Nam teste Apostolo primæ Corinthiorum 2. num. 27. *Reus erit corporis & sanguinis Domini.* quasi diceret: Anima hominis illius, qui non in gratia Christum suscipit, erit mortua veluti quidam tumulus, seu quædam vna, ubi Christus iterum moriatur, ac tumuletur. Erit illa anima veluti quædam Crux, cui divinus ille surculus non inferatur victurus, sed moriturus affigatur. Erit illa anima non viride lignum, in quo cælestis ramus quodammodo revirescat, & reflorescat, sed ferale patibulum, in quo penitus exarescat, & contabescat. Vnde peccatoribus ad sumendum corpus Christi accedentibus dicit Apostolus Hebr. 6. num. 2. *Rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei, & ostentui habentes.* Vnde etiam eiusmodi hominibus, qui non in puritate mentis cōvivunt accedunt, cæleste hoc epulum non fit ad palatum, sed ad interitum: quia dicit Angelicus Doctor: *Mors est malis.* hoc est; malè dispositis.

Quod certè figurabat Manna veteris testamenti, de quo dicitur Sapientia 16. *Omne delectamentum in se habentem, & omnem saporis suavitatem.* Nam ut ibidem docetur. Ad quod quisque volebat converterebatur; & tamen alijs fuit ad iucunditatem, alijs ad nauseam. Quare obsecro non o-

mnium gustui æqualiter serviebat? cum omne delectamentum in se haberet. Respondet Abulensis, qu. 5. super Exodum. Quia manna illud tantum iustis converterebatur ad omnia, quodcumque volebant; Quod colligit ex verbis Sapientia ibidem. *Dulcedinem tuam quam in filios ostendebas.* si ergo filijs tantum illa diversitas ciborum & saporum comunicabatur, dubio procul remouebatur ab ijs, qui filij non erant. Quam etiam opinionem sequitur doctissimus Nicolaus de Lyra supra caput 16. Sapientia idque evidenter probat verbis ipsorum met Israelitarum, qui Deo non erant accepti, quando manna fastidientes, dixerunt: num. 21. *Anima nostra nauseat super cibum isto levissimo.* ex quo constat, manna illud non eis deferuisse ad omnem saporem, cum eius esu ad nauseam se dicerent irritari. Quod inde factum est, quia Deus peculiari miraculo impendebat, ne ab illis saporum illa diversitas perciperetur, & suavitas, quam tantummodo ut Sacerdos dicit Scriptura, in filios ostendebat, communicans eis multiplicem saporis gustum, & iucunditatem, quam reuera manna in seipso deferuens uniuscuiusque voluntati retinebat, ut allegata verba docent: *Omne saporis suavitatis.* Quod Cæsarius Arelatensis homil. 5. super festo Paschatis eleganter prosequitur. Plinius lib. 15. cap. 17. saporibus in uniuersum decem numerat. sunt autem hi dulcis, suavis, pinguis, amarus, austerus, acer, acutus, acerbus, acidus, & salis. Ex quibus inter se commistis, ingeniosa hominum gula, ferculorum diuersa genera coniungunt, quoniam singulorum natura, vnum tantum continens saporem, minus humanum pabulo satisfaciebat. Deus autem suis Israelitis, dederat cibum tantæ virtutis ac saporis, ut in ipso omne delectamentum, omnisque saporum suavitas, includeretur, eo fine, ut manna illud expressa esset imago mystici panis Eucharistici, habentis omnia genera saporum spiritualium, quibus anima nutriatur: ad quod certè respexit D. Basil.

S. Basil.

D. Basilus, qui in Psal. 68. Sacramentum altaris nominat, *Panem arillum* quod præter alia miracula, omnes animi voluptates arcto quodam amplexu intra paruulæ hostiæ angustias comprehendat. Quemadmodum igitur manna Hebræorum solis iustis præbebat, omne delectamentum, impijs verò nauseam; sic planè sacra Eucharistia, cōscientiâ puris adfert omnem dulcedinem: sed animo foedis, mortis amaritudinem.

Alterum, quod requiritur ad facile infusionem est, ut antequam surculus inferatur, inutiles rami defrondentur, infructuosi stolones rescindantur, & ut loquitur Mantuanus, enodes trunci refecentur, sic enim fit ut paulo post:

Exeat in cælum ramis felicibus arbor. Quod si truncus inutilibus ramusculis sylvescat, facile in priores foetus erumpet; nec cum indito sterculo cohærebit, nec viuet trunculus per surculum, sed potius surculus per truncum interibit, ab illa sylvestrium ramorum congerie oppressus. & quodammodo suffocatus. sic planè antequam sacratissima Eucharistia suscipiatur, debent omnia ex animo flagitia amputari, prauæque affectiones coerceri, ut animus à peccatis liber, tanquam truncus noxijs frondibus exoneratus, coalescat cum diuino illo surculo Christo domino & surculus vicissim in trunco inoleat. Atque vna sit vniuersa vita, ex qua vna atque eadem operatio consequatur. Nam si anima vitiosis appetitionibus lasciuat ac luxuriatur, nunquam cum illo diuino surculo conrescet: sed in priora flagitia prodibit, quibus ille diuinus surculus quodammodo obrutus & oppressus, quantum in ipso peccatore est, penitus exarescet & contabescet. Hanc certe animi puritatem, ad epuli Eucharistici sumptionem, in homine necessariam expressit Salomon. Ecclesiast. 12. num. 1. *Inquina. Mitte panem tuum inter transeuntes aquas.* Vbi ex primo verborum intuitu, facile Salomonis imprudentiam quispiam arguere posset. Quæ

enim insolentior esse potius seminandi ratio, quam ut semina, in mare iacerentur. Vbi nec radices mittere, nec spicas ferre, nec ullum feraci fructum patitur: possunt. Verum, Diuus Ambrosius de interpretatione David, mystice hæc verba interpretans, *panem* nomine sacram Eucharistiam, nomine verò *aquarum* penitentiarum lachrymas intelligit. Lachrymis igitur profluentibus, & totam prius conscientiam expiantibus, diuinus iste panis seminandus est, ut nobis in vitam æternæ fructus, amplamque legem erumpat. sic docet D. Ambrosius, loco citato, *Rectè inquit accipiunt substantiam verbi, & mysticæ rationis alimentum, quibus flumina aqua vna, de ventre labuntur.* Similiter quoque hic panis, ibi viuus est, ubi aqua lacrymarum & fletus est penitentiarum. Neque enim par est, ut mundissimus panis, nisi mundis per penitentiam mentibus communicetur, teste Propheta Psal. 110. n. 5. *Escam dedit timentibus se.* quasi diceret: non offendentibus, non ad iracundiam prouocantibus, sed formidantibus meritis, penas easque per penitentiam deprecantibus. In Hebræo autem legitur, *panem dedit timentibus se:* ad ostendendum, quod quemadmodum in bello non nisi victoribus præda cõfertur: ita & panis iste cælestis, ijs tantum tribui debet, qui de suis vitijs prauisque affectionibus triumphant, surgat proinde à peccati sepulchro, quisquis accessurus est, ad hoc vitæ ferculum saginandus, in cuius veritatis typum, moribundo Isaac cibum intulit Filius Iacob dicens: Gen. 27. num. 19. *Surge & comede de venatione mea.* At cur non permittis & care fili, ut pater senio morboque confectus, & magis sarcophago, quam prædio vicinus, molli recumbens puluio epuletur? Ea propter forsitan, quia epulum illud symbolum quoddam Eucharistici conuiuii fuit, quo soli è peccato surgentes, non verò in peccato iacentes perfrui debent, surgendum igitur est à peccato, & in gratia consistendum, antequam ad hoc cæleste conui-

S. Ambrosius.

Ps. 110.

Gen. 27.

Eccl. 12.

Ff52

panisculum accedatur, quia sacra Eucharistia non tantum, a morte erectos, sed etiam a morbis liberos requirit, hoc est, non tantum a mortalibus culpis; sed etiam a venialibus immunet; quibus sicut pupillae oculi sui, vel leuissimus pulvis molestiam facit, sic planè Christum Dominum, leuissima etiam peccati venialis macula exacerbat.

Secundò, nitidissimus iste apparatus, quo induci in hoc coelesti conuiuium sistere debemus, consistit etiam in externa corporis munditie, sic cen-
Origen. set Origenes hom. 31. supra Leuiticum, qui expendens illud scripturam, quod panes propositionis iubente Deo, in loco sancto comedebantur, dicit per illum locum sanctum, figuratum fuisse peccus, humanum, intra quod diuinum Eucharistiae panem claudimus, proinde quod & hoc oporteat purissimum esse & sanctum: scilicet absq; terra, sine aliqua mistura terreni affectus. Hoc manna Hebraeum significabat, quod ne terram tangeret, & prius commacularetur, rore coelitus prius misso, excipiebatur, & iterum rore tegebatur, atq; intra locum mundum, tanquam intra candidas mappas, clausum fuit, ad significandum, quod non tantum mens & anima hominis; sed etiam corpus mundissimum esse debeat. Ut inter haec duo, tanquam in aureo regali throno Deus homo sumptus ab homine, comoretur. vnde Concilium Elibertinum capite, *Omnia de Consecratione*, distinet: 2. admonet coniuges, vt communicaturi per octo ante dies, vel saltem tres, aut quatuor, a coniugij officio abstineant, *Omni inquit homo ante communionem a propria uxore abstinere debet, tribus aut quatuor aut octo diebus.* Quod ipsum Diuus
S. Aug. Augustinus serm. 216. & 224. contra
S. Hic. Iovinianum, atq; D. Hieronymus li-
Dionys. bro 2. contra Iovinianum consulunt,
Alexan. Et Dionysius Alexandr. in epist. ad Basilidem, tantam ait esse oportere animi & corporis puritatem, ad hunc diuinum cibum manducandum, vt menstruis infectis mulieribus, ad al-

tere communionis interdicat acco-
S. Cyp. sum; Si pater inquit & fideles sint non da-
Proo. bent sic affecta contingere corpus & san-
 guinem domini: Hoc ipsum suadet san-
 ctus Cyprianus, qui ad Sacramentum
 Eucharisticum, in ipso quoq; habitu
 & vestitu elegantiam & prapatum re-
 quirat. *Piacendum inquit est diuini oculi
 lu, etiam in habitu.* imò & ipse sapien-
 tissimus Salomon Proueb. 23. inquit
 ens: *Quando sederis, vt comedas cum
 principe, diligenter attende, quia appositae
 sunt ante faciem tuam, & statue cultrum
 in gutture tuo.* Vbi quid aliud, quam
 puritatem, non tantum mentis; sed
 etiam corporis suadet? Inauditum
 quidem videtur hoc loquendi genus,
 nam cultus manu capi solet ad scin-
 dendos cibos, non gutturi apponi, ad
 inferenda cordis cõsternatione, quã
 omnino cibi tolleretur appetentia.

Verum sensus litera sacra est, quia
 Deus per Salomonem instruit homi-
 nem, aggrestem & aulicæ conluctu-
 dinis ignarum, vt sciat quem ritum
 in conuiuiis obseruare debeat. Quo-
 circa regulas illi certas vrbauitatis,
 atq; leges politici praescribit, quarum
 prima est, vt æstimer cibos sibi appo-
 sitos. Secunda, vt statuatur gutturi cul-
 trum temperantiae, quã procliuem
 ciborum appetitum, ac sine lege ru-
 entem libidinem cõerceat, & moder-
 retur. In sensu autè allegorico, Spi-
 ritus Sanctus alloquitur ibi Eucharis-
 tica mensa conuiuas. vnde alia tras-
 latio legit. *Cum sederis ad mensam po-
 tentis;* id est, ad mensam Iesu Christi,
 qui per excellentiam potens dicitur,
 ad hanc mensam attentè cõside-
 ra, quid tibi apponatur comedendū,
 vbi tria potissimum consideranda
 sunt, Primò, bona intrinseca & natu-
 ralia Christi, qualia sunt, quæ ipsum
 naturalem Dei filium constituunt,
 nempe diuina eius persona, natura,
 bonitas, omnipotètia, sapientia, qui-
 bus reliqua diuinorum attributorum
 multitudo accumulatur. Secundò
 bona externa, quæ illi gratis fuerunt
 data, qualis est vnio hypostatica, ha-
 bitualis gratia, & gratiæ omnes gra-
 tis datae, cum ceteris donis, quibus
 Christi

Christi anima locupletata est. Ter-
 tiò, bona acquisita ipsius virtute atq;
 viribus: vt sunt propria eius merita
 cum alijs bonis, quæ ipse non tam
 sibi; quàm nobis potius lucratus est,
 Quæ omnia bona cibihuius exhibitio
 in Eucharistiae Sacramento nobis o-
 municat, quod tantæ celsitatis atque
 diuinitatis est, vt si Deus absque eo
 quod nobis dat, maneret, exinaniri
 eum & exhaustiri prorsus necesse fo-
 ret. Quamobrem cum tanta huius ci-
 bi dignitas & maiestas sit, iure meri-
 to requirit Deus, vt qui ad hanc men-
 sam venire intendit, diligenter quid
 sibi apponatur animaduertat, reuo-
 cando sibi in memoriam illud Salo-
 monicum, Prouerb. 23. *Cum sederis
 ad mensam potentis diligenter attende,
 quæ appositae sunt ante faciem tuam.* Ele-
 uata Paropsidem, & plurimi fac rega-
 les dapes, quæ tibi licet indigno la-
 renter apponuntur; contemplare at-
 tentus illarum excellentiam, & pre-
 tium inestimabile. id si feceris, se-
 cundæ statim legi obtèperabis, quæ
 præcipit: *statue cultrum in gutture tuo:*
 id est, corripe cultrum mortificatio-
 nis, quoniam quicumq; hanc mensam
 frequentare desiderat, cultro subij-
 cere debet, omnes suorum sensuum
 affectus, delectationes, & volupta-
 tes, mundi sapore asperlas. Suadet
 tibi sensus errans, sub exiguo hostie
 fragmento non latere, verum Chri-
 sti corpus, aut diuinitatem: statue
 cultrum in gutture tuo, ne quidquam
 imprudenter effutias, & D. Paulum
 imitare, vt sicut ille, cum à Iudice
 Festo dissonam contra se sententi-
 am ferri audiret, ad Cæsarem appel-
 lauit dicens: *Ad Cæsarem appello, ad
 Cæsaris tribunal sto, ibi me oportet iudi-
 cari.* Sic planè & nobis faciendum
 est, cum sensus aut intellectus natu-
 rali suo lumini innitens, sententiam
 rulerit contra veritatem praesentiae
 Christi, & absentiae panis in hoc sa-
 cratissimo Sacramento, ad Tribunal
 Ecclesiae Catholicae nobis appellan-
 dum est, vt illa veram sententiam
 ferat. Nam quemadmodum olim sub
 obsecrum illud enigma proponente
 Samson Iudicum 14. *De comedenti
 exiit cibum, & de foris egressa est dal-*
 ludic. 14
 cedo. Omnes ignorarunt, quousq;e
 Dalila eius sponsa propalasset eis:
 dicete ipsomet Samson. *Si non araf-*
 set in vultu meo, non cognouissetis pro-
 positionem meam, sic planè enigma il-
 lud Christi. *Caro mea verè est cibus*
 Ioan. 6
 & sanguis meus verè est potus, fuit inper-
 ceptibile ab intellectu humano, nisi
 Ecclesia Catholica dilecta Dei spon-
 sa, nobis tanquam veritatem à Deo
 reuelatam, & à Christo Domino pro-
 posuisset probatam.

Noluit impia Heresis à sensu er-
 rante ad Ecclesiam appellare, ideoq;
 turpissimè circa praesentiae Christi
 veritatem, eiusq; sacratissimi corpo-
 ris & sanguinis sub speciebus panis
 & vini latentem realitatem. hulluci-
 nata est. Ad quorum refutandam
 erroneam & falsam opinionem, De-
 us in hoc Sacramento plurima mira-
 cula voluit fieri. Vt sic tandem ma-
 nifesta veritas falsitatem expugnet,
 vt proinde Ecclesia sancta merito il-
 lis dicere posset: *Si mihi non creditis,* Paulus
 Diacon.
credite miraculis. Primum insigne mi-
 raculum euenit, anno 130. vt refert
 Paulus Diaconus in vita sancti Surij &
 luuentij cap. 8. Quod dum Missarum
 solemnias singularis Pontifex celebra-
 ret, & copia filiorum eius, quos ver-
 bi semine iuxta Apostolum 1. Co-
 rinth. 4. Deo genuerat, deuota san-
 ctis mysterijs interesset, audacter
 quidam Iudaeorum Ecclesiam ingres-
 sus, maligno instigante spiritu, cor-
 pus Dominicum suscipere, atque in
 sterquiliniū proijcere molitus est. Qui
 inter turbas fidelium, ad manus Viri
 Dei perueniens, ausu nefario, immū-
 do ore corpus suscepit Dominicum,
 quod vt animo reiiciendi os aperuit,
 digna ultione subito percussus, sine
 afflatu verborum cunctis videntibus
 & audientibus clamare cepit. Vo-
 lebat labia iungere, nec valebat. co-
 nabatur verba edere, sed lingua ri-
 gida, officium loquendi non præbe-
 bat: sicq; ignitum quasi eloquium
 in ore portans immensis torqueba-
 tur doloribus. Anno quoq; 550. (vt
 auctor

43
 Euagrius. Mennæ temporibus, satis memorabile miraculum de hoc Sacramento, editum fuit. Vetus erat consuetudo Constantinopoli, ut si quando multæ admodum particule, puri & immaculati corporis Christi Dei nostri superessent, pueri impuberes, qui scholam frequentabant accerferentur, easque manducarent. Quod cum fieret, filius cuiusdam Hebræi vna cum pueris Catholicis id ipsum faciebat. Verum patre esum moræ ab eo sciscitante, postquam respondit se cum alijs pueris relictas particulas comedisse. Hebræus furore & iracundia inflammatus, in Clibanum ardentem, in quo vitrum formare solebat, puerum coniecit. Cum verò Mater puerum querens reperire non posset, ibat per totam Urbem Deum cum gemitu obtestans, Tri-duo itaq; claspio ad ostium officinæ vini sui consistens, & fletibus ac lamentis exacerbata, diuina inspiratione, puerum proprio nomine compellauit. Puer Matris vocem recognouit, & Clibano responsum dedit. Mater effractis foribus intro irrupit, vidensq; puerum in medio Carbonum candentium consistentem, illasum ab ignis incendio, quasiuit quo pacto illasus mansisset. Respondit ille, mulier inquit veste amicta purpurea, crebro ad me venit, & aquam, quæ Carbonum flammæ corpus ambigebat, extingueret porrexit, cibumq; dedit quoties esuriebam. Qua re ad Iustinianum perlatâ, puerum cum Matre lauacro regenerationis tingēdos decreuit. Patrem verò pueri, qui recusauerat in numerum Christianorum adscribi, cruci affigendum sanciuit. Et eerte recurrant Iudæi ad doctissimorum suorum Rabbiorum testimonia, qui ante Christum de eius presentia in sacratissimo Eucharistiæ Sacramento recte senserunt. Nam Rabbi Barachias, explicans illa verba: *Quod fuit ipsum, est, quod erit* quæ verba sic exponit *Venit inquit Messias & redemptor, qui erit placens summani in terra.* Similiter Rabbi Hu-

43
 darſam, explicans illa verba Oſeæ 1. *Oſeæ 1. In funiculo Adam trabam eos*, in quibus verbis ostendit futurum, vt Meſſias, veniens, ipſemet deſcendens, ei-
 bum ſemetipſum bonum, ſuauem, & magnum, cui non ſit alijs ſimilis; & ſic funiculo humanitatis & diuinitatis ſuæ in Sacramenti ſumptione, tra-
 het eos. vbi manifeſte omnes Iudæo- rum Rabbini ſupponunt ſacratiffimū Eucharistiæ Sacramentum continere in ſe, verum & præſentem Chriſtum, eiufq; corpus & ſanguinem vna cum diuinitate. Si nolunt hæretici præſentiam Chriſti in Eucharistiæ ſa-
 cri, recurrant ad veteris teſtamenti documenta, in quibus manifeſta de hæ re vaticinia reperient, & poſſi-
 mum illud Iſaie 29. *Et faciet dominus exercituum omnibus populi in monte hoc conuiuium pinguum, Conuiuium vnde-
 mia, pinguum medullarum, vnde mia deſecata.* Ubi euidentiffimè Scriptu- ram Sacram. de Eucharistiæ Sacra-
 mento loqui conſtat ex eo, quia in hoc monte Sionis, de quo loquitur ſacer textus, illa ſuit inſtituta. Nam cum dicitur. *Et faciet dominus: omni-
 potentia Dei designatur, quæ mira- bilem hanc panis & vini tranſubſta-
 nationem, in corpus & ſanguinem Chriſti operatur.* Secundò, cum di-
 citur: *omnibus populi.* Significatur, quòd populus ad hoc conuiuium ac-
 cedens, Deum ſuum recognoscere, debeat, & dicere: *Eccce Deus noſter iſte quem expectauimus.* Vbi particula & pronomen hoc *iſte*, rem ſignatam, hoc eſt; Deum ipſum omnino ad-
 ſe denotat præſentem. Si non cre- dunt gentiles in Eucharistiæ Sacra-
 mento verum eſſe Deum, recurrant ad vaticinia ſibyllarum, ex quibus hanc genuinam veritatem comperi-
 ent. Nam imprimis ſibylla Babylo- nica antiquiſſima omnium, hæc ver-
 ba protulit de Chriſtianis. *Deum in-
 quit colentes verum ſempiternumq; vi- tam hereditate acquirunt in æternum.*
*tempus, ipſi habitantes paradisi aq; per-
 amantum hortum, edentes dulcem panem, & calce ſtellato.* Cuius vltima verba ſa-
 cram. Eucharistiæ luculentiffimè præ-
 ponunt.

Rabbi
Hadari

Iſaie 29

4. Reg.
3.Sibylla
Babyl.

Dominica XIV. post Pentecosten.

ponunt, quam cum ſumimus in hac A ſacratiffimo Eucharistiæ Sacramen-
 to anno 1239. Cum maximæ Macho-
 metanorum copię procederent, ad-
 uerſus exiguas noſtrorum, cumque
 res iam ad extremum redactæ eſſent,
 ſex è Chriſtiano exercitu duces, ad
 Deum contigere & Eucharistiæ per-
 cipienda conſilium inierunt. Verum
 dum Miſſæ ſacrificio celebrato, ad
 arma conelamatum eſſet, neque ſu-
 menda Eucharistiæ tempus ſuppere-
 ret. Idcirco Dei freti duces auxilio,
 in hoſtilem impetum audacter irru-
 runt. Presbyter verò perterritus &
 inops conſilij, particulas ſacratiffi-
 mas corporali inuoluas, ſub lapide
 occultauit. Dirupto interim con-
 ſpectu, Presbyter vt prædictos duces,
 ſanctiſſimo Chriſti corpore commu-
 nicaret, produxit illas particulas, ſed
 lincolis explicatis, ſanguineis guttis
 reſpectas & linteis athas. Quæ res
 cunctos admiratione repleuit. Moxq;
 vox perſonæ, hoſtes inſtructis copijs
 aduentare. Noſtri confirmatis ſtupē-
 do illo miraculo animis petierunt, vt
 ex edito loco, quaſi vexillum in ho-
 ſtes lintea illa produceretur. Quo fa-
 cto in fugam conuerſi ſunt conſeſſum
 hoſtes. Huius miraculi meminit poſt
 alios Ludouicus Granatenſis, in in-
 troductiōe ſymboli. parte 2. & Lu-
 cienſ Marineus Siculus libro 5. de
 Republica Hiſpaniæ, capite de ſacris
 ædibus.

Et reuera non figuratè vt Hæreti-
 corum fert commentum, ſed ſecun-
 dum veram & realem præſentiam,
 Chriſtus in Eucharistiæ Sacramento
 adſe debuit, vt nobis illud ſumen-
 tibus ſingulare propugnaculum fo-
 rer, nō ſolū animas: ſed etiam cor-
 pora noſtra tutando. Magna arte &
 ingenio vſi fuerunt Iebulæi (vt anti-
 quiſſimi Rabbini referunt) in 2. Re-
 gum cap. 3. Qui dum à Rege David
 in arce ſion obſiderentur, & oppu-
 gnaretur, vt ſecuri eſſent ab exploſio-
 nibus tormentorum, & iaculis hoſti-
 lis exercitus, cogerentq; Dauidem
 ab incepto deſiſtere, & obſidionem
 amouere, ſtatuerunt in ſummo arcis
 culmine duas ſtatuas, vnā cæci Iſa-
 ac, alterā Claudi Iacob. Vt ſi David
 vellet propugnaculum deiſcere, ima-
 gines quoq; ſuorum progenitorum
 proſtrerneret, & confringeret, ideoq;
 hanc ſtatim Epigraphen apoſuerūt.
 Non audebis lacerare cecum, nec clau-
 dum. Nouerat optimè Chriſtus, quā-
 tam mundus ſuarum culparum mul-
 titudine, iram Dei contra ſeipſum
 prouocaturus foret, atq; idcirco vt
 ipſum à diuini furoris iaculis & ſagit-
 tis protegeret, diſceſſurus à nobis ad
 Patrem, reliquit in arce, ſion, id eſt;
 in Eccleſia Catholica duas pretioſiſ-
 ſimas pacis ſtatuas, conſecratæ ho-
 ſtiæ circulo incluſas. vnā ſuæ diui-
 næ perſonæ, viuam Patris imaginem:
 alterā ſacræ ſuæ humanitatis (quæ
 figura inter omnes res creatas ma-
 gis Deum exprimit) quarum dua-
 rum imaginum verbi diuini, & huma-
 nitatis Chriſti placabilis, & gratus a-
 ſpectus, brachium eius ad vulnus in-
 tentum, retineret. & gladium iuſti-
 tiæ ſuæ in vaginam clementiæ & be-
 nignitatis recondere.

Eluxit ſatis propugnaculum hoc in

414
 A ſacratiffimo Eucharistiæ Sacramen-
 to anno 1239. Cum maximæ Macho-
 metanorum copię procederent, ad-
 uerſus exiguas noſtrorum, cumque
 res iam ad extremum redactæ eſſent,
 ſex è Chriſtiano exercitu duces, ad
 Deum contigere & Eucharistiæ per-
 cipienda conſilium inierunt. Verum
 dum Miſſæ ſacrificio celebrato, ad
 arma conelamatum eſſet, neque ſu-
 menda Eucharistiæ tempus ſuppere-
 ret. Idcirco Dei freti duces auxilio,
 in hoſtilem impetum audacter irru-
 runt. Presbyter verò perterritus &
 inops conſilij, particulas ſacratiffi-
 mas corporali inuoluas, ſub lapide
 occultauit. Dirupto interim con-
 ſpectu, Presbyter vt prædictos duces,
 ſanctiſſimo Chriſti corpore commu-
 nicaret, produxit illas particulas, ſed
 lincolis explicatis, ſanguineis guttis
 reſpectas & linteis athas. Quæ res
 cunctos admiratione repleuit. Moxq;
 vox perſonæ, hoſtes inſtructis copijs
 aduentare. Noſtri confirmatis ſtupē-
 do illo miraculo animis petierunt, vt
 ex edito loco, quaſi vexillum in ho-
 ſtes lintea illa produceretur. Quo fa-
 cto in fugam conuerſi ſunt conſeſſum
 hoſtes. Huius miraculi meminit poſt
 alios Ludouicus Granatenſis, in in-
 troductiōe ſymboli. parte 2. & Lu-
 cienſ Marineus Siculus libro 5. de
 Republica Hiſpaniæ, capite de ſacris
 ædibus.

Ecce propugnaculum de ſacratiffi-
 ſimo Eucharistiæ Sacramento, ex quo
 amens eſſet, qui veram Chriſti præ-
 ſentiam non agnoſceret. Proinde &
 nos verū Deum, & agnoſcendo præ-
 ſentem in pane Eucharistiæ, & vene-
 rando omnipotentem, ad tam nobile
 conuiuium hodiè acceſſuri, indua-
 mus veltimenta lucis, apparatus re-
 galem, vt & in anima puritas ſplende-
 at omnimoda, & in corpore mundi-
 ties regnet perfecta, vtque nobis ve-
 rum ſumentibus Deum, ſingulare
 eius patrociniū contra hoſtes
 & animæ & corporis non-
 deſit, hodiè poſtulemus
 vnigenitum. A-
 men.

E A D E M

Concio
E A D E M
DOMINICA

CONCIO SECUNDA

Simile factum est regnum Cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo *Matthæi 22.*

Regnum Cælorum est Ecclesia sancta
Rex Christus, nuptie sunt pñio
verbi cum natura humana.

Nescio quid causæ sit Auditores. *B*our regnum Cælorum homini Regi nuptias filio suo apparant, si simile perhibeatur? Num forte iudeo, ut homo in sua constantia cæli immutabilitatem secutus, quemadmodum illud siue nubibus obductum, siue serenitate conspicuum, semper tamen inuariabile manet; ita homo siue tribulationum grauamine pressus, siue regium diademata indutus, splendoremque maximum circumferens, hominem tamen ubique se esse meminerit. Pulchrè hoc expressit,

Ezech. 1. Cherubinus ille, qui Ezechiel (Ezechielis 1.) apparuerat, Leonis faciem habens, humanam quoque simul præferens; ita quoque & homo, siue supremam potestatem inter homines, ut Leo inter animalia, obtinet; hominem tamen se esse agnoscere debet. Hinc Tertullianus & Hieronymus, conynus scribunt, Romanos dum triumphali curru urbem ingrederentur, præcones adhibuisse, qui inter triumphales plausus clamarent: *Memento te esse hominem.* Philippus quoque;

Plutarch. Macedonum Rex, ut tradit Plutarchus, singulis diebus à quodam hac voce salutabatur. *Rex memento te esse hominem.* Quasi diceret: Regem te, dii constituerunt, & Natura hominem; proinde noli in regnando ita Regem agere, ut hominem exuas: qui enim humanitate destitutus est, despicitur à Deo, despicitur & ab hominibus. Hinc Danielis 4. Cum Nabuchodonosor Rex cepit se ultra humanam sortem attollere, Deirascens vocem, *Dan. 4.* audiuit. *Tibi dicitur Nabuchodonosor*

Secunda

A Rex, regnum tuum transibit à te, & ab hominibus eicietur te, & cum bestijs, & feris, erit habitatio tua: sicut quasi Leo comedes; supra humanam conditionem sapere volebant Titus & Vespasianus Imperatores Romani, & ecce idcirco apri & feræ depalcæres à Psalmographo nuncupantur. *Psalm. 79.* *Extirpauit eam* (id est Ierusalem) *aper de sylua, & singulari ferus depalcus est eam.* Ceterum ego Cælorum regnum, humano Regi nuptias paranti assimilari verius eam ob causam censeo. Ut quemadmodum Reges, dum populum conuiuijs lacius tractant, facile illum in sui amorem rapiunt, sic ut cæli n hac sua liberalitate homines ad se alliciat, similitudinè istam assumit. Nihilominus tamen quia, grande mysterium Parabola ista in se continet, illud vobis hodiè exponere conabor, tria præcipue ostendens, quid nam sit istud regnum cælorum, & quis in eo nuptias apparat, quisue iste filius, cui tam lautum instauratur conuiuium, dummodo diuinissimus ille spiritus opem suam à cælo suggerere velit.

Considerantes Euangelium hodiernum Doctores, per regnum cælorum Ecclesiam militantem intelligunt, quæ septem de causis nomine regni cælestis venit. Primo, ideò quod cælestis ille, & verè diuinus Princeps Christus, hanc Ecclesiam in terris gubernat, insignem in hoc regno elucere volens æquitatem, omnè verò tyrannidem exulare, quem æternus Pater istius regni supremum caput & Principem instituit, quod ille de se ipso in oraculo Prophetico testatur. *Ego autem inquit constitutus sum, Rex ab eo super Sion montem sanctum eius.*

Secundò, Ecclesia Dei appellatur regnum Cælorum, quia antiquitate, superat omnia regna terrena, nec ullum in mundo antiquius illa reperiri potest. Percurrite enim omnia regna, & agnosceitis illa suam originem duxisse, crescente sensim per intervalla vniuersi huius tempore. Alexander quippe Grecorum Monarchiam inchoauit, Ecclesia verò cum primis

Dominica XIX. post Pentecosten.

primis statim mundi incunabulis, prodijt; siquidè ipsa nihil aliud est, quam cætus humanus à Deo ad colendum ipsum conuocatus; Deus verò ut primum hominem produxit, debito sibi cultu, ab illo honorari voluit. Cyrus Medorum regnum instituit; Ecclesia verò Dæi in primis statim parentibus Adamo & Eva fundata est. Xerxes Persarum regere cepit imperium; Ecclesiam verò cum motu cæli simul dictaminibus rationis gubernandam produxit Deus. Romulus dominium Romanorum erexit; Deus à principio statim mundi, lumen rationis homini indidit, quo ad colendum dirigeretur Deum. Primus Saul Iudæorum Rempublicam ordinauit; Innocens verò Abel, cum adhuc quatuor tantum homines terra haberet, gratum Deo sacrificium exhibens, eius Ecclesiam exorsus est. Tertiò, regnum cælorum vocatur Ecclesia, quia, & nobilitate, & magnitudine, & magnificentia omnib⁹ regnis mundi præstior est. Cuiuslibet enim regni nobilitas, & maiestas, in sola dominiorum multitudine, & magna populi frequentia consistit. Ut egregie innuit Paræmiastes. *In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate, plebis ignominia Principis.* Atque ideò in summa gloria fuit Assuerus Rex, quod regnauerit ab India vsque Æthyopiam super Centum viginti prouincijs; Ecclesia verò mundi, tam ampla est, ut nullis terrarum limitibus circumscribatur; tot prouincias terrarum in se continet, quot quatuor mundi climatibus continentur. tanta hominum multitudine gaudet, quanta sub vtroque polo reperiri potest. Ecquis enim sub sole reperitur, qui ad colendum Deum ipsis naturæ iuribus non obligetur? Pulchrè hanc Ecclesiæ magnitudinem decantauit diuinus Psalter *Psalm. 72.* *Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum.* Expressit eius nobilitatem Ecclesiastes. *Prouerb. 16.* *Euntes in mundum vniuersum predicate Euangelium omni creature.* Et cur quæso creaturæ omni? quia omnis homo nihil

Psalm. 72.

G g g

magis discere debet, nisi colere Deum, seruire Deo, adorare & laudare Deum. Iactat Pater æternus hanc Ecclesiæ suæ magnificentiam *Matthæi ultimo.* *Dabo tibi gentes, hereditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ.* triumphat denique de hac sua gloria, quam in regimine Ecclesiæ maxime ostendit, ipsemet Christus. *Dato est mihi omnis potestas in cælo & in terra.*

Quartò, Ecclesia Dei dicitur regnum Cælorum, quia omnia regna terrarum abundantia superat; omnia enim regna in dies deficiunt, & magnam lucrum bonorum patiuntur iacturam. Vbi nunc est eburneus Salomonis thronus, in sex autem gradibus eleuatus, & dyodecim quoque aureis adornatus Leonibus? ubi est Palatium Darius, de Cedro & auro totum astatum factum? ubi est cubiculum Cyri, fulu stratum purissimo? ubi triumphales Romanorum currus admirabili arte facti? absumpsit omnia vetustas, & senescente mundo cuncta in nihilum rediguntur; sola Dei Ecclesia, tam felix est, ut suis nunquam deficiat, sed semper inexhaustis abundet bonis. Et quod maius bonum cogitari potest, ipso inappreciabili corpore & sanguine Christi? esca illa regia ac lautissima, quæ suo gusta delicias regibus, Angelis voluptates affert; at tam inestimabiles diuitiæ, ubi nunquam afferuantur? in solo Ecclesiæ Dei, thesauro, vis plura? ecce in hoc Ecclesiastico regno habes septem Sacramenta, quæ tibi si digne illa sumere velis, magnam gratiam cōferre possunt. Hic

hic est terra illa promissionis, captiuo Dei populo promissa; hic est ager fertilitatis, qui vberius nos in hac mortali via errantes pascere potest; quam Angelicum illud manna in deserto Iudæos pavit. Hic est illa Petra, quæ sitientem in eremo ingratum dulci potu satiauit populum; nostram peccatricis animæ sitim, non iam terreno, sed cælestis gratiæ melle; non corruptibili, sed æterno diuinæ misericordiæ lacte, leuans. Hic est delicatus ille Paradisi hortus, in quo veteres fructus nunquam deficiunt, & noui

Ecclesia Christi omnia regna mundi superat.

semper

semper succrescunt: In horto inquit *meo poma noua & vetera*. & quæ illa ò diuina sapientia inueterata in peccatis animæ, salutis in gratia Christi renouatio. hic est tabernaculum Moysis in quo mensa recentibus semper Panibus instruitur, donis scilicet celestibus, diuinis benedictionibus & gratijs Christi referta. ut si hæc celestia talenta amiseris, iterum noua ac noua per salutarem poenitentiam recuperare possis.

Quintò, Ecclesia Dei dicitur regnum celorum, propter indefectibilitatem; ut enim cælum ex incorruptibili materia & forma constans, nulla agentium naturalium vi infringi potest; sic Dei Ecclesia semel à Christo instituta, infracta semper & inexpugnabilis manet, quia tale munimen ipsi à Deo inditum est, quod neq; infernales illi spiritus labefactare possint. *Et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non præualebunt aduersum eam.* Et licet infidelium conatus, scissarumq; ab hoc Ecclesiastico Dei regno rebellium voluntatum insultus, sæpius hanc Christi Monarchiam euertere conentur, frustra tamen & in vanum laborant; Præfagiente id diuino vate Psal. 128. *Sapè expugnauerunt me a iuuentute mea, dicat nunc Israël, sapè expugnauerunt me; etenim non potuerunt mihi Iure igitur meritissimo Ecclesia Dei cælum appellatur, quia eius incorruptibilitatem induit, quia omnem mundi potentiam superat.* Et quæ enim mudi prouincia, hucusque in suo flore cõseruatur? ubi nunc est inexpugnabilibus circumdata mœnibus Babylonia? ubi est regina gentium Roma? ubi Dea gentium Troia? Omnia cinis æquat, perpetuò mutantur regna, mutantur imperia; sola Dei Ecclesia, quia in Petra Christi fundata, quia è cælo ortu & initium suum duxit, nullius fortitudini subiacet, nullius potentia cedere valet, idemq; cælum incorruptibile nuncupanda.

Sextò, Ecclesia Dei regnum cælorum nominatur, quia quemadmodum

cælum toto orbe terrarum maius est; sic Ecclesia omnibus mundi regnis maior ac diuiniore est. Maior est æquitate, quia leges nonnisi sanctas & excellentes continet, quæ suis incolis nò modo pacem temporalem afferunt; sed vitæ etiam æternæ participes efficiunt, nec iubent quicquam aliud; nisi quod optimum est, scilicet diligere Deum super omnia, & proximum sicut seipsum. Maior est Dei Ecclesia terrenis omnibus regnis quia vitia, quæ leges humanæ comprimere nequeunt, ipsa coercet, & hominem ad Deum conuertit Psal. 18. *Lex Domini immaculata conuertens animas.* Maior est, quia peccata ex hominum mentibus extirpat, virtutes verò omnes in cordibus hominum propugnat & augeat.

Septimò, Ecclesia Dei vocatur regnum celorum, quia quemadmodum cælum æternum est: sic Dei Ecclesia perpetua, æternitas siquidem illius terminus est, & interminata sæcula limites. quod vaticinatus est Daniel.

Danielis 7. *Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur.* Et Psalmista. *Regnum tuum, regnum æternum, regnum omnium seculorum.* Et quis nam est iste homo Rex, qui in hoc Ecclesiastico regno nuptias instituit? Certè non alius, quam Christus Iesvs, qui licet ante mysterium Incarnationis, ut potè æterni Patris vnigenitus, non minus Rex esset; quam Pater. Nihilominus tamen, postquam in mundum ueniens homo factus est, singulari quadam ratione hoc prouilegium meruit, ut verus Ecclesiæ Rex nominaretur. quod testatur Apostolus Hebr. 2.

Eum, inquit, qui modico quàm Angeli propter passionem mortis minoratus est, videns lesum gloriæ & honore coronatum. Repræsentauit hoc ipsum quoq; pulchrè Ioënes in Apocalypsi. *Oculi eius diademata multa, & vocabatur nomen eius verbum.* Oculi eius inquit sicut flamma idcirco, ut quemcunq; misericorditer inipexerit, diuinæ charitatis igne illum accendat. *Multa diademata in capite eius.* Quia Regem hominum & Angelorum, quia domi-

Psal. 18

Dan 7

Hebr. 2

cæli & terræ, quia Deum & hominē simul denotant.

Iste igitur Rex nuptias contraxit cum natura humana, quādo sibi eandem vniuit in hypostasi diuina, quē admodum S. Gregorius homilia 28. in Euangelia. hodiernam Parabolam commentatur. *Cum humanam naturā inquit verbum diuinum assumpsit, tunc Pater filio nuptias fecit, quando hunc in utero virginis humane nature coniunxit.* Et S. August. in lib. 50. homiliarum homilia 32. *Ipse inquit qui tantquam sponsus processit de thalamo suo, de utero scilicet Virginis.* Vbi sanctæ nuptiæ factæ sunt. ò admirandæ nuptiæ, magnam declarauit humanitatem Moyses, cum ignobilem illam & pauperulam Ægypti duxerat in uxorem. At maior Dei erga creaturam elucet amor, dum sponsam hanc summæ miseriæ, naturam videlicet humanam, cum ipse sit summæ & diuinæ maiestatis, nō amplius à se disiungendam assumat. Miratur insolitam hanc Dei clementiam. S. Bernardus

S. Greg.

S. Aug.

S. Bern.

S. Hier.

S. Ambrosius.

term. 1. de Epiphania. *Quid tantopere inquit declarat eius misericordiā; quādo quod ipsam suscepit miseriā. Quid ita pietate plenum; quādo, quod Dei verbum factum est propter nos tantum.* Contraxit insuper has nuptias Dei filius cum Ecclesia. sic Parabolam hanc intelligit S. Hieronymus. inquit: *Fecit nuptias Deus Christo & Ecclesie, quæ tām ex Iudæis; quàm gentibus, congregata est.* Typum harum nuptiarum gessit Rebecca quæ camelo vecta, ad Sponsum suum Isaac adducta fuit Genes. 24. Pari modo Christo Ecclesia copulata est, ut subtiliter discurret S. Ambrosius lib. 2. de Abraham. cap. 9. *Cum uerberetur inquit Camelo, uenit ad sponsum, eò quod populus nationum belluinus, eò quod peccatorum deformitate, quādā horridus peccatorum haberet decorem, si forma sua nullum haberet decorem, si dem esset atq; consensum Ecclesia receperat.* Nam quemadmodum Rebecca cõspecto Isaac sponso suo, tollens eundem pallum, operuit se; ita & Ecclesia inquit D. Gregorius lib. 1. Moralium cap. 14. se operire curauit, quia viro Domino infirmitatis suæ actio-

G g 2

nes erubuit. Sed felix rubor qui meruit, ut illius deformitas inestimabili Christi ablueretur sanguine. quod admiratus Apostolus ad Rom. 8. in-clamat. *Et cum talem accepisset eam & lauat.* Contraxit deniq; nuptias cum anima humana, sed nonnisi fideli; cum hac enim sola desponsationem inuit in baptismo per fidem & charitatem. Testatur hoc Apostolus 2. Cor. 1. Cor. 11. *Respondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Virgo est anima hominis, quamdiu castitatem illasam retinet. Virgo est, quamdiu fidē Christi virtutibus ornatam habet, hæc sola digna est fieri Sponsa filij regis Iesv Christi. sed si vis ò anima fidelis, ne te repellat iste Sponsus tuus, cogita quantum debeas Christo, scilicet ne sancta eius connubia deferas, & in adulteros te complexus diaboli tradas. Considera im-mensum hoc beneficium tibi ultra, Angelorum felicitatē collatū, quod pulchrè insinuat D. Bernardus ser-mone 2. Dom. 1. post Epiphaniam.

Vnde tibi hoc ò anima humana, vnde tam inestimabilis gloria, ut eius Sponsa merearis esse, in quem Angeli desiderant prospicere? vnde tibi hoc, ut ipse sit sponsus tuus, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur, ad cuius natum vniuersa mutantur. Vnde tibi hoc, ut sis sociā mensæ Christi sociā regni, sociā thalami. Idcirco ut merearis introduci in cubiculum eius, desere seculares affectus, humanos mores dedisce, consuetudines noxias obliuiscere.

Sed cheu! quē multi vanitatem mundi sequuntur, & terrenis sese totos dedicant illecebris. Quod incusat D. Cyprianus in Epistola ad Donatum his verbis. *Arridet quidē mundus, ut sauas; blanditur, ut fallat; illucit, ut occidat; extollit, ut deprimat; sed una tantum placida, & fida, tranquillus est, una solida & firma, perpetua securitas, si quis ab ijs inquietantibus seculi turbinibus extraxerit. salutaris portus statim fundatus, ad cælum oculos tollit è terra, ac Deo suauente iam proximis, quidquid in rebus humanis sublimē ac magnum videtur, infra suam conscientiam*

Rom. 8

1. Cor.

1. Cor.

S. Bern.

S. Cypri.

3. Reg. 9. scientiam incere gloriatur. 3. Regum 9. Salomon Rex neminem de filiis Israël seruū esse voluit, aut alterius mancipium, sed omnes libertate & nobilitate donauit. De filiis autem Israël nō constituit seruire quenquam, sed erant viri bellicatores, & ministri eum & Principes, & Duces, & Præsenti curruum & equorum. Quid aliud Christum impulit, vt in hodiernis nuptijs desponsationem cum anima nostra ineat? non aliud certē quodpiam: nisi vt edoceret nos, ne semel ē peccatorum maculis diuinæ eius renati gratiæ, mundi vanitate & terrenis rebus amplius occupemur. sed vt ad superiora coelestiaq; semper contendamus, non vult cor nostrum seruire esse, & diabolo feditate delictorum mancipatum; sed vt nobilitatem suam scilicet æternitatem spectans, liberē semper in Deum moueatur. Nec errē aliam ob causam æterni Patris filius, tam multa pro homine passus est, nisi, vt omne seruitutis iugum penitus ab illo amoueret. vnde Diuus Bernardus serm. 22. inquit *Quante fecit te Deus, ex his, quæ pro te passus est agnosce, vt appareat, tibi benignitas eius in humanitate.* Quanto enim minorem fecit se in humanitate, tantō maiore exhibuit in bonitate: & i quanto pro te vilior factus est, tantō tibi charior esse debet. Aded vt licet multa debeamus Deo pro eo, quod nos creauerit, longē tamen maiora quod nos ex omni seruitute redemerit. vt testatur D. Ambrosius in Lucā l. 22. *Plus Domine Iesu debes ieiunijs tuis quibus redēptus sum, quam operibus tuis quibus creatus sum.*

S. Ambr.
broliu

Isaia 55.

Quod si nondū in perfectam libertatem asserti sumus, si nondū peccatorum nexibus soluti ambulamus; ecce hodie ad regnum cælorum, scilicet ad Ecclesiam vocamur, vt regalibus nuptijs recreati, Deo plenē reconciliemur, facit nobis homo Rex Christus Iesus nuptias, ad quas properandum est vrgente Propheta Isaia 55. *Omnes sitientes (id est saluari volentes) Venite ad aquam, & qui non habetis argentū (id est villa merita seu bona opera) properate, quid enim ma-*

gis indignum est Deo; quā rebellis nostra voluntas nec ipsi obtemperas. Paulus Iouius lib. 2. Virorum illustrium. Scribit de Tamerlano illo, qui totam Ægyptum, Persidem, & Asiam minorem domuit, qui se non hominem, sed Dei flagellum esse aiebat. Obsidens ciuitatem quādam, primo die castra candida tendebat, secundo nigra, tertio rubra; vt scilicet qui se primo die dederent, salui cum bonis omnibus essent; qui verō secundū diem expectarent, luctuosam & poenis mixtam deditionem acciperent, & qui tertio non se darent, penitus omnes delerētur. Deus fortasse his temporibus deuotionem videns inter homines frigesce, sacrificia & verba Dei negligi, Sacramenta contemni, escam sanctissimæ Eucharistiæ sperni, tortasse hoste tantū flagello suo aduersus nos vsus est; Prima istius hostis castra fuere candida. quia modicum adhuc patientiæ nostræ timorem incusserant. Secundo die luctuosa, & soli Reipublicæ deploranda, dū omnia ē castris sublata, militem dispersum, & in fuga multa ex parte occisum audiuit. Ne ergo tertia adhuc vice hoc flagello aduersus nos vtatur Deus, properemus ad has nuptias, & coelesti illo epulo, Sanctissimo corpore & sanguine Christi satiati; omnem abnegantes impietatem, Deo reconciliemur. Accedamus ad regnum eius, nimirum ad Ecclesiam, quæ cælorum regnum vocatur, tum idē, quia ab ipso cæli Domino regitur; tum quia aprior est omnibus mundi imperijs; tum quia nobilior terrenis provincijs; tum quia thesauris abundantior; tum quia indefectibilis; tum quia maior & nobilior temporalibus regnis; tum quia perpetua. In hoc regno ipse Christus nos proteget, & si execrabilis immunditia nos non tardabit, si ab omni scelere reperierit nos mundatos, ipse nos lautissimē suis epulis tractans, ab omni hostium incurſu, & animæ lapsu, tuebitur feliciter. Amen.

E A D E M

E A D E M DOMINICA

CONCIO TERTIA

Misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & volebant venire. Matthai 22.

Inuitati quare ad nuptias noluerunt venire.

SI inter priuatos homines crimen est, promissis non stare, quale cenſebimus esse crimen, semel datā Maiestati fidem rumpere? Fregerāt Rupellani fidem iuramento datam Ludouico tertio Galliarum Regi, & ecce pro tanto facinore Rupella Europæarum princeps arcium, situ loci, & Oceano munita, ac prorsus inexpugnabilis, vrbs olim magni nominis, instructa omni in bellum apparatu, munimentis & muris destituta, in pagum conuersa est, quam ex rebellionē meruit poenam. Non absimilem, imō maiorem in hodierno Euangelio inuitatorum ad nuptias, video rebellionem. Dum enim inuitarentur, venire promiserant: nam si renuissent, nec appellarentur inuitati, nec opportuno tempore per seruos dicerentur asciti: ergo qui prius honestiūs se excusassent, turpius datam postea dirupere fidem. *Nolebant* inquit Euangelista, venire. Et quomodo nō timebant violatæ fidei opprobrium, ac inconstantia ludibrium? Allegabant quidem agri labores, negotiationis commercia, & emptæ villæ negotia; verū plus vrgebat oppignorata Regi fides, factaq; promissio. Quomodo ergo non timuerunt maiestati irrogare iniuriam, nec incurere fraudis notam? Equidem Rex iste Christus erat, Christo ergo præstitam nullatenus veriti sunt rupisse fidem. Iam se ad nuptiarum venturos celebritatem promiserāt, renuerunt tamen postea, quamuis temporis alliceret opportunitas, & deliciarum commoditas: & nocte etiam incumpeſta, agri villæq; noluerunt in-

termittere curas, cum regales decretauerint ire ad nuptias. Vt hinc agnoscamus, satis non esse hominibus, vt fidem Deo seruarent tēpore cogi, & honestis lucris allici: cū vt fidem hominibus daram seruent, omni solertia nitantur depellere obstacula, ac vincere impedimenta. Quis hoc non agnoscat in perditissimo Iuda? Promiserat ille Principibus, propriū Magistrum ac Dominum se illis traditurum, sed cū plurima huius nequissimi adimpletionem impedirent promissi, omni studio opportunitatem quærebat, vt datam fidem Principibus liberaret, & veram Magistri fidem amitteret. Lucā 22. v. 6. *Abijt, & locutus est cum Principibus sacerdotū, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis: & gauisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare, & spondit, & quærebat opportunitatem, vt traderet illum sine turba.* Turba perfido discipulo ad fidei adimpletionem obstabat; nox pariter inuitatos, ne fidem frangerent, compellebat; nihilominus inuitati, aduersus noctis impedimenta Domino violauere fidem, cū Iudas vel impeditus turbis sacrilegam adimpleuerit promissionem. Scilicet, Iudas quærebat opportunitatem, ne videretur refractarius; at verō inuitati etiam occasione alliciente violarunt promissionis fidem iniurijs. O quā rarus est, qui curet seruare fidem præstitam Deo, cū omnes studeant eandem datam non violare mundo. Audite Theophylactum dicentem: *Hoc significat spondit, hoc est perfectam promissionem, & pactum fecit.* Iniquam promissionē perfecit opere Iudas difficultatibus superatis; honestam autem inuitati vel allicientibus commodis ruperunt: qui volebant venire, quod maximē crimen illorū augeat. Considerabimus igitur, quid causæ, quod noluerint venire.

Luc. 22.

Theo-
phylac.

Aloyſi
Nouat.

Ggg 3

qua

in tenebrarum vocabulo aërem ex-
primi: nam aër corpus diaphanum
est, de se nec lucem habens, nec cali-
ginem, sed qui viriusque capax sit:
nam per se vel lucis splendore niter,
vel tenebrarum sordibus squallet.
Quod autem indifferens est ad purita-
tem lucis æque, ac ad tenebrarum
squallorem, ne alteram potius qua-
litate admittit, quam excludit, non
tam suo aëris nomine nuncupatur,
quam propudioso tenebrarum voca-
bulo. Qui de se non magis ad lucem,
quam caliginē propendet, æqua pas-
sivitate ad utrumque; varius; vocabuli
elogium à deteriori fortitur, & de
indifferenti capacitate, tenebrosus,
vel potius tenebræ nominatur. O sa-
lutatem eruditionem! quisquis æq;
indifferens est ad lucem, & tenebras,
id est ad virtutis splendorem, & vitij
caliginem, nisi valido pietatis propo-
sito ad virtutem propensius inclinet,
quo velut anchora obfirmetur, facile
fluctuat, & agnato malitiæ pondere
ad scelerum barathrum miserè ruit.
Res morū in æquilibrio nō est, æquū
libramētum citò ad deteriore par-
tem vergit, & ad prauitatem pro-
pensius inclinatur. Quid sunt aliud te-
nebræ, nisi homo, dum deturpatius
peccati qualitate carbonis instar de-
nigratur. Lux ut fieret, mandatum
expectavit; tenebræ autem sine man-
dato extiterunt: quia homo ad im-
pietatem aquilā velocius prouolat;
ut autem virtutē amplectatur, man-
datum expectat, & prorsus violenter
trahi debet.

Rem præclaro Jacobi facinore ex-
plico. Is in terram orientalem per-
uenerat, ibique puteum inuenit inge-
ni obstrusum lapide, quem nemini li-
cebat amouere ab ore putei, donec
vniuersi regionis illius pastores con-
uenerent, & ab omnibus pastoribus
amoueretur, ut adaquarent greges:
multi iam aderant, quibus Jacob per-
suadebat, ut lapidem amouerent.

Gen. 29. Quid tunc? Ait sacer textus: *Adhuc
ille loquebatur, & ecce Rachel veniebat
cum ouibus patris sui, nam gregem ipsa
pascibat. Quam cum vidisset Jacob, &*

A sciret consobrinam suam, auēq; Laban
auunculi sui, amouit lapidem, quo puteum
claudebatur. Nō expectabat Jacob ali-
os, sed ipse se obsequiosum præbuit,
& proprijs manibus lapidem amouit.
Iam curiosum pungit scrupulus: si
Jacob valuit lapidem amouere, gre-
gemq; sitibundum Rachelis consobri-
næ adaquare, quomodo tot pasto-
res greges suos passi sunt aduri, si-
quidem facilius videbatur à pluribus
licet prægrandem lapidem amoueri?
non me latet, plures interpretes pa-
storum responsū impotentiamq; ad
aquarum referre penuriam, quasi di-
cere voluerint, ob aquarum inopiam
prohibemur edicto lapidem amoue-
re, & gregem singulariter adaquare.
Ne scilicet, dum quis lapidem remo-
ueret profusius, quam par est, aquas
gregibus suis præbuerit liberalitate
noxia, aut maligna erga pastores ali-
os inuidia. Non abnuo: si ad mores
velitari liceat, putarem illam pasto-
rum impotentiam, non ad vires cor-
poris referendam, sed animi propo-
sitis applicandam. Ardentem sitie-
bant greges, crebrisq; balatibus pa-
storum aures percellabant; verum
dum quisque sciret alterum, eodem
iure ad lapidem amouendum teneri,
recipiebat humerū applicare, & quis-
que illorum renuebat fontem anxio
labore aperire, ut alter nullo sudore
aquā suis gregibus ministraret. Dum
ergo quilibet eorum ab omnibus la-
borem subeundum speraret, & sitis
greges adurgebat, & copia pastorum
torpebat. Vnicus Jacob dum alio-
rum non expectaret operam, citius
valuit absolueret, quod pastores plu-
res posse nullatenus attolabantur
perficere. *Non possumus inquit, donec
omnino pecora congregantur. Et quare;
quia cum æque ad omnes amouendi
lapidem labor spectaret, nullus in al-
terius socij suffragium applicare vo-
luit humerum.*

Ceterum, non satis est, quod Ja-
cob greges Rachelis adaquarit, ve-
rum tanto in eam exarsit amore, ut
septem annorum seruitium pro illa
impendere ultro voluerit: *Quam di-
ligent*

*figens Jacob, ait: seruiam tibi pro Ra-
chele filia tua minore septem annis. Re-
currere paulisper ad Abrahamum, is
procurans honestam sponsam filio,
seruum Sacramento obstrictum mi-
serat in patriam. Qui ubi peruenit in
Mesopotamiam ad urbē Nachor, ita
Deus eius fortunauit votum, ut Re-
becca illi occurreret iuxta puteum.
Ille ingenuam adolescentulæ indo-
lem expertus, & cognationis cum
Domingo suo gnarus, puellam aureis
muneribus donauit: Protulit vir inau-
res aureas appendentes sculos duos, & ar-
mitas totidem pondo scilorum decem. Qui-
bus acceptis Rebecca celeri volatu
domum repetijt, & quæ acciderant,
denuntiavit. Inspectis donis: Laban
Rebecca frater obuius prodijt, & pe-
grinum hospitio excepit: verum
ille adeo gnauiter legationis curauit
implere munus, ut nec rogatus acce-
perit cibum, donec itineris scopum
declarasset. Laban à Domino rem
speciali providentia dispositam testa-
tus est, & seruus prolatis iterum do-
nis Labani deuinxit animum, allexit
que affectum: Prolatis vasis argenteis,
& aureis, ac vestibus, dedit ea Rebecca
pro munere, fratribus quoque eius, & ma-
tri dona obtulit. Celebrato conuiuio
sequenti die, seruo puellam nutrice
associatam tradunt: Dimiserunt ergo
eam, & nutricem illam, seruūq; Abra-
ham. Videte quam celeriter, quam
ex voto omnia peracta sunt: Atque
hinc vertite oculos ad Jacobum, qui
fratris iram declinans, eandem pari-
ter ad regionem venerat, sponsam
ducturus: eandem Labani domum
ingressus fuit, neque tamen Rachelem
in coniugem à parentibus impetra-
uit, donec septem annos posuerit pe-
corum eura vexatus, & ardoribus so-
lis adultus. Quid causa, quod Laban
citissime sororem matrimonio loca-
dam mittens, Jacobo promissam tra-
dere filiam vlt; post septennium di-
stulerit? Animaduerte candidatorum
differentiam, & facile discriminis ra-
tionem conijciat. Seruus Abraham
sponsā Isaac auri peruerat eloquen-
tiā, Iacobus meritorum instantiā:*

Adeo ille votum impetrauit celeret-
me; hic debitum tot laboribus tardè.

Seruiuit itaq; Jacob pro Rachele
septem annis, quibus transactis iucū-
da connubia, opulentas diuitias, ani-
mi corporisq; placidam sibi futuram
requiem cogitabat. Sed hoc ipso tē-
pore Laban imposturā fecit & frau-
des honestā ad speciem causā colo-
rans; egregie fefellit Jacobum: *Kespe* Jacobo
re Liam filiam suam introduxit ad eum. Lia pro
Jacob facto mane vidit Liam, & plus Rache-
lem quam diei potest excandescens La-
bano ait: *Cur imposuisti mihi. Cumq; ponitur.*
iustis iocorum appellaret querelis,
respondit ille: *Imple hebdomadam die-
rum huius copula, & hanc quoque dabo tibi.*
Ecce & eruditæ, & peruersæ mentis
industriam. Laban iniquus, ut iusti-
tiæ querelas sopiret, se iuste procos-
surum promisit, aliterq; in posterum
se facturum spondit, spe virtutis
iniustitiam defendens: nec minus
Jacob pro virtute industrius liciti o-
blectamenti spebus virtutis labores
animosè subiit. Acquieuit Jacob, &
alii adhuc septem annis seruiuit pro
Rachele, & videbantur illi pauci dies
pro amoris magnitudine. Magnus certe
amor, qui nec torridæ æstatis languē-
scebat æstibus, nec horridæ hyemis
tepefcebat frigoribus. Miratur san-
ctus Chrysosthomus, quod pro vna
Virgine tantos labores Jacob susti-
nere voluerit: & respondet: *Quando
proponitur nobis lucris temporale, omnia
volumus alacriter sustinere, etiam si quid
laboriosum, arduum, & sordidum, ta-
men alacriter sustinemus; propter ani-
ma autem nostra salutem, & ut superos
nobis reconciliemus, valde desides, & dis-
soluti esse videmur. Ita certe fragilis est
humana natura, ut momentanea mun-
di oblectamenta sitienter exambiat;
æterna facile contemnat: ad villas,
agros, commercia festinanter eat; ad
nuptias verò celestis illius regis ve-
nire impudenter recuset.*

Cantic. 1. Virgo sponsa ambiebat
vehementer celestis sponsi osculum
spirituale, sic eum alloquens: *Trabe
me post te. Videte, quanta imbecilli-
tas, & infirmitas sponsæ, ut sponsum
sequi*

sequi nequeat, nisi ab eo trahatur. Inculcat his verbis renitentiam cupiditatis cognata, quæ ad voluptabilia trahens, resistit casti sponsi sequela, ideoq; ad eum trahi expetit. Tractus enim violentiam quandam innuit, quæ innata cupiditas obnoxius reluctatur: vnde inuiti trahi solent. Vult ergo casta, & sancta anima velut inuita ad cœlestem sponsum trahi, quo illum vltro sequatur. Verum quid est? si sponsa velut inuita, & cupidine reluctante ad cœlestem sponsum trahitur, cur non dicit, post te vltro pergam, imò & curram: sed post te currem in odorem vnguentorum tuorum? O rigenes homil. 1. in Cant. Virginitatis virtuti id adscribit, quasi ea sit Virginitatis gratia, tantaq; eius ad trahendum ad se pellacia, vt si vna trahatur, plures simul sponte trahantur, & vltro currant rumpentes naturæ, & cupidinis retinacula. vnde S. Cyrillus exclamat: O virtus magnetica Virginitatis, ad se trahens naturæ. Grande enim Virginitas Sacramentum, quo velut evertitur natura. Arcana eius vis, dum Angelorum æmulatione, cœlum in terris fragrat, vsq; adeo est ineffabili illicio potens, vt ipsam naturam alioqui obicenis cupiditibus æstuantem, ad puritatis studium potentissimè trahat, velut magnæ ferrum attrahere solet.

Virtus
Virginitatis
magnetica.

Non abs re tamen censuerim, sponsam non dixisse curram, sed currem, quia fragrantiam vnguentorum eius senserat. quibus vt ad satietatem frueretur, non currere, sed prorsus euolare post illum voluit. Nihil porro ita est hominibus volupe, & proclue naturæ, quam delicijs concupiscentiæ mulceri, & ad luxum mollius deliniri, atq; attrahi. Danè ita ab æquitate, rationeque exorbitamus, & venenis avidissimè inhiamus, nec iam singulariter & clamor vitia; sed veluti con-muni contentu, & vniuersali iustitragio: & assim vagamur non ducem secuti, sed frenulum, & clauorem dissanum in diuersa vocantium, dicit Seneca de vita beata cap. 1. De indu-

Seneca

Ad virtutem limitem scire no-

lumus, & ad vitiorum prærupta-
co impetu currimus: versat nos &
præcipitat sitibunda vitiorum hydrops,
nunquam erroribus saturata, & sem-
per virtuti aduersa. At Stoicus: Nihil magis præstandum est, quam ne pec-
rum ritu sequamur antecedentium gre-
gem, pergentes non quò eundum est: sed
quo iur. Gregatim currimus ad vo-
luptatum fallacias, & ad fucatas sen-
suum delicias: si voluptatis non in-
ueniatur fomentum, marcescit prorsus
honestatis studium: voluptate
allicientur cõluit populus, & frequen-
tissimus est ad oblectamenta concur-
sus. Trahe me aiebat Sponsa, post te:
curremus in odore vnguentorum tuorum.
Ecce vbi pura vocabat honestas, sola
inuenitur sponsa, imò non nisi tracta
sequitur: Trahe me post te. At verò
vbi sensuum oblectamenta, & fragran-
tia vnguentorum illicia adfuere, plu-
res accurrerant celeri gressu; imò
pernici satis volatu: Curremus in odo-
rem vnguentorum tuorum. Pulchrè hoc
innuit Diuus Bernardus serm. 21. in
Cantica: Trahe quodammodo inuitam,
vt facias voluntariam: trahetorquentem,
vt reddas currentem: erit quando non in-
digebo tractore, quoniam voluntarie, &
cum omni alacritate currem. Non cur-
ram ego sola, & si solum me trahi petie-
rim: current & adolescentula mecum,
curremus pariter, curremus simul, ego o-
dore vnguentorum tuorum, illa meo exci-
tata exemplo, atq; hortatu, ac per hoc o-
mnes in odore vnguentorum tuorum cur-
remus. Ecce vbi redolens vnguenti
suauitas sensus recreat, vbi fragrantia
suauitatis proritat, plures accurrunt;
sed vbi honestas, sola sponsa ducitur,
imò torpens quodam modo trahitur:
quia mortales semper sensuum iupi-
rant lenocinijs; honestatis verò ac
virtutis ardua fastidiunt.

Aduenerat cœlestis sponsus ad ini-
tiu noctis amore sponsa illectus, quia
monti impedierint prærupta, quia
sopierit rigore ardoris ostensa, quia
pruinarum morata fuerit iniurias.
Pulsauit leuiter cubiculum eius, blan-
de vocauit, amatorijs verbis sollicita-
uit. Aperi mihi soror mea, amica mea,
immacu-

Cantic.
v. 3.

S. Bern.

immaculata mea: quia caput meum ple-
num est rore, & cinnamini mei guttus nocti-
um. Cantic. 1. Quasi diceret, vt ex-
ponit S. Ambrosius lib. de Isaac c. 6.
S. Am- Aperi inquit, mihi, noli aperire aduersa-
brofius. rio: sed extraneu claudere, saculo claudere
neque ipsa foras ad illa materialia pro-
deas, neq; tuum relinquant lumen, & alie-
num requiras: quia materiale lumen te-
nebram infundit caliginem, vt non vi-
deatur lumen vera gloria. Nam quid-
quid splendescit in argēto, quidquid
in auro rutilat, quidquid in mundia-
libus bonis lucidum est, tenebram
infundit caliginē; claudendus omni-
nò animus est, ne quid ex mundiali-
bus gustet, & tunc feliciter diuinis a-
peritur. Aperi ergo mihi soror mea,
quia caput meum plenum est rore.
O quam verba hæc dulces demere-
bantur affectus. Quid verò illa? in-
urbanè respondit: Expoliam me tuni-
ca, quomodo induar illa? Et cur blan-
dissimè à sponso illecta, duriusculè re-
nuit ornari, quasi impossibile repu-
tans induere tunicā, quam iam exue-
rat. Vnde hæc impossibilitas? Non-
nè omnes exuimus tunicas nostras,
& facili negotio illas reinduimus?
Quod ergo omnibus facillimum est,
cur sponsæ videbatur quasi impos-
sibile?

Cant. 5.
v. 2.

S. Am-
brofius:

Vide anima deuota, quid dicat. Sic se-
cū corpus & terrenos exuit mores, vt
nesciat quomodo, etiam si vellet, rursus
possit induere. Quomodo induat illam? Hoc
est, qua veracundia? quo pudore? qua
postremo memoria? consuetudo enim boni
usum prauitatis veteris amisit. Quid ele-
gantius: Habent hoc bene operandi
assiduitas, & consuetudo, quòd quasi
impossibile reddant, vt sic assiduus,
sic consuetus in bonis operibus ad vi-
tia ruat. Verum frustra: personam
vt video tunc mundani hominis ge-
rebat sponsa, ideo dum spiritualia se-

qui suaderetur, & ad surgendum in-
duceretur, noluit lectum ad mo-
dicum tempus relinquere, vt Deum
hospitio exciperet. Palam faciens;
ad temporalia sectanda vel leui ho-
mines persuasionem moueri; ad spiri-
tualia verò etiam post prolixas pre-
ces indurari. Nudis ergo pedibus
vel exiguum cubiculi tractum pera-
grare recusauit Sponsa, vt dilecto,
tantisq; blandimentis allicienti ianu-
am aperiret: detrectauit gratis se cu-
bilis subtraxisse fomentis, recusauit
nudatas iterum corpori vestes apta-
re. Mira res: si adeo delicata, & mol-
lis erat sponsa, vt pedibus incedere
fugeret, frigoris iniurias pertimesce-
ret, quomodo egisse hædos dicitur
rupes calcando, & ardentissimos so-
les ferendo? Cantic. 1. v. 8. Egredere,
& abi post vestigia gregum, & pasce
hædos tuos iuxta tabernacula pastorum.
Profectò à se videtur desciuisse, dum
hædos agit, & sponso aperire refugit:
si ita delicata est, quomodo ad hæ-
dos agendos prompta? & si labori-
bus indurata est, quomodo terram
nudis pedibus premere timida?

Cant. 1.
v. 8.

Ne miremini: innatum est homi-
nibus ad terrena lucra citius aquilā
prouolare, sed ad decurrenda virtu-
tum stadia, vix testudineo grassu pro-
cedere. Pascebat sponsa libenter hæ-
dos, quia inde census colligebat; re-
cusabat sponso aperire, quia tunc ad
virtutem alliciebat; arduum au-
tem est virtutis iter. Vnde, quæ pul-
sante sponso, præ mollietate, teneriti-
dineq; nec pedibus inniti potuit; vt
pasceret hædos, per rupes, per
montium prærupta, pro præcipitijs;
inuolauit anxijs gressibus, imò & ac-
celeratis volatibus. Hinc citata ver-
ba, pasce hædos tuos. Glossa Interlinea-
ris exponit: Nutri prauos motus carnis.
Annuit D. Gregorius his verbis: Per S. Greg.
hædos immunda cogitationes designantur.
En quam sibi dissimilis sponsa, dum
vitijs inseruit, & dum inseruit virtu-
tibus? noctes ponit abacto somno,
vt motibus carnis indulgeat, & erro-
ribus occasionem profunda sibi no-
cte procudat: ibit, redibit, expecta-
bit,

H h h a

bit, despiciet gladios, conculcabit pericula; rapacissimarum ferarum exponet dentibus. ut nutriat hœdos, quæ solum pedibus premere, ut spolio aperiat, ut vocibus sibi utilissimis annuat, teneritudinem, & molliem allegabit, surgere non potest Christo, quæ vagari per prærupta didicit hœdo.

Jerem:
2. v. 13

Hoc lamentabatur olim Hieremias Propheta cap. 2. v. 13. *Foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, nunquid seruum est Israël, aut vernaculum? Israël deliciis innutritus & delicatè educatus, dum dissipatas sibi cisternas fodere laboriosè exambiuit, serui vernaculique sudores nullatenus refugit; huic, ut appetens effugeret periculum, fossam humum ostendere opus erat: Ingrederet in Petram & abscondere in fossa humo à facie timoris Domini, & à gloria maiestatis eius. Et quare humus effossa pro asylo ostensa est Israël, quando cisternas sibi fodere vernaculorum munus usurpans nullatenus detrectarat? sanè ut foderet tellurè ad effugium, qui cisternas effoderat ad delirium; imò ob id ipsum, inquit Divus Bernardus super Isaiam in allegor. Tilman. *alibi infodatur terra, & ostenditur alibi fossa.* Nam dum vocatur homo, ut salutis suæ prospiciat, ut appetens frustretur periculum, ut virtuti consulat, se humum fodere non posse dicit: *Fodere non valeo*; ac verò ubi voluptatibus inseruiendum est, servulorum munus alacriter subit, & terram indefessò ligone eruit, nec quidquam quamvis laboriosum omittit. At citatus Bernardus: *Infirma adhuc & inerte anima, quæ iuxta quod in Euangelio quidam de semetipso confitetur, fodere non valet, & mendicare erubescit, fossa ostenditur humus ut lateat, donec coalescat, & proficiat.* En homo invalidis viribus, & malè firmis adscribit, se non posse humum fodere, ut abscondatur à saeculo; ac ubi opus est, altissimam humum fodere, ut inseruiat vitij, nec vires deficiunt, nec robur lassatur, nec defatigatur manus, nec caligat oculus.*

Isaia 2.
v. 10

S. Bern.

Reste Seneca, *nolle inquit, in causa esse, non posse pratenditur.* In cisternis igitur Propheta Domini voluptates depingere voluit, ut ingeniosè exponit Liranius: *Foderunt sibi inquit, id est, cum diligentia & labore quasierunt cisternas dissipatas, id est, idola nullam virtutem in se, nec in alijs habentia.* Homo itaq; ut idolis inseruiat, diu notuq; laborat; ut fucata pulchritudini ac mentita placeat, imbres sustinet, & gelu, villas adit, agros excolit, & omnia onera cum quadam iucunditate absoluit; ad nuptias autem celestes aspirat quidem, sed venire recusat.

Ad desertum usq; sequebatur Iesus v. m. multitudo magna. Subiit ergo in montem, ibiq; sedens cum discipulis suis, cum subleuasset oculos, & vidisset multitudinè hominum magnam, dixit ad Philippum: *unde ememus panes, ut manducent hi?* Percontabitur non nemo, quare potius Philippum; quam alium quempiam ex Apostolis, hac de re Christus consuluit? Respondet Cornelius, quia forte ipse Philippus magis sollicitus, præ alijs urgebat Christum, ut dimissa turba ipse famescens cibum sumeret. Toletus censet, quia fortè ipse Philippus sollicitior erat de famelicæ turba congrua cibus: quia ergo animum ad pietatem impensè affectum habebat, idè in re pietatis ab ipso Christo cōsulebatur. S. Chrysostomus sentit, quia tunc temporis Philippus erat imbecillioris fidei; idè ut eum instrueret, interrogavit Christus, & consuluit. O peritissimū Principem, qui consultatione cōultores erudit, & peritiam, quam in eis non inuenit, facit. Non consultores peritum Principem, sed peritus Princeps peritos consultores excudit: nam sub inerte Principe rara est consultorum peritia, rarior fides. Respondet alij, Philippum in hisce quæ ad victum comparandum pertinebant, fuisse peritiorem, ac intelligentionem; non consultor autem, qui in sublimiori dignitatis aut nobilitatis gradu positus est, sed intelligentior & peritior con-

Liran.

Ioan. 6.
v. 5

Christus
cur Philippum
cōsuluit
de reficiendo
turba.

S. Chrysostomus:
homil. 41. in
Ioann.

S. Cyril.

suli debet. Quoniam non dignitas, sed peritia est locuples consiliarij celsus. Ad extremum S. Cyrillus lib. 3. in Ioan. cap. 13. respondet, idè Philippum potius consultum fuisse, quia libenter Philippus discerebat, quarebatq; sapius; sed non erat adeò acutus, ut altiora posset intelligere. Quod inde patet: quia magno tempore saluatorem secutus, quasi nihil adhuc didiceris, dicit ad Iesum: *Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Scilicet Philippus, idè præ reliquis à Christo in consilium aduocatus est, quia in rebus alijs non erat sagaciter acutus, sed Patris Dei faciem, cuius visione cœlestis beatitudo constat, vnicè videre studebat, & studiosius anhelabat.

Christus itaq; nō adsciuit ad consilium Iocobum cum fratre Ioanne, quia adhuc rudes, ambitionis suspecti erant, ob nuper ambitus in regno sedes. Non vocavit Petrum, quia proteritum derelictione sumptuosius amebat lucrum; Andreas autem cognationis vinculo attractus, Petro fratri suffragaretur. Thomas quoque licet strenua animositate vir, tamen in collegio Apostolorum Christi resurrectionem audiens, pertinaciter incredulus exstitit. Quo circa Christus maluit Philippum consultorem adhibere, qui velut rudis ad terrena, ad Dei faciem beatè videndam studiosius hiebat. Quid verò ad interrogationem Christi responderit Philippus, audiamus: *Ducuntur inquit, denariorum pices non sufficiunt eis.* Statim Andreas adiecit: *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordaceos, & duos pisces: sed hac quid inter tantos?* Omnium proinde mens erat, ut Christus turbam illam famelicam dimitteret, minimè diuinam Christi virtutem agnoscentes, qui non solum paucos panes potuit multiplicare; sed novos etiam de lapidibus, aut de nihilo producere. Quid verò Christus, ut hanc malam de se opinionem Apostolis excuteret, discumbentem populum abundè satiauit quinque panibus, & duobus piscibus, ut agnoscerent eius providentiæ, quæ & corvos alit, & flores agri vestit, nihil deesse.

Ioan 6.

Ut verò Christus magis magisq; eorum temeritatem confunderet, proposuit eis nouam difficultatem soluendam, dicens: *Nunc qui habet, sacculum, tollat similiter & peram; & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium, super quæ verba scribens. S. Ambrosius lib. 10. in Lucam, exclamat: O Domine, cur emere me iubes gladium, qui ferire me prohibes? cur haberi præcipis, quem vetas promi? nisi forte ut sit parata defensio, non ultro necessaria, & videar potuisse vindicari, sed non luisse.* At verò discipuli dixerunt: *Domine ecce duo gladij hic: At ille dixit eis: satis est.* Quærit Paschasius, cur satis? cur duo, non vnus? & respondet: quia discipuli Christi, nec plures sunt necessarij, quàm duo, nec minus habere congruit. Num in verbo, quo feriatur quisq; ut vivificetur; alterum, quod vivificatur omne scelus, & inobedientia, & si non corruerit, qui huiusmodi est, præcidatur, & refectur à corpore. Verum non intellexerunt mentem Christi nam Christus loquebatur de gladio spirituali illi autem de corporali accipientes, promptè responderunt: *Domine ecce duo gladij hic.* Ingeniosè id ponderat Ioannes Cluniacensis tomo. 3. aiens: Profectò res mira est, cum de cibo agitur, aliqui vel tacent, vel difficultates obijciunt: *Quid hoc inter tantos?* cum autem de gladio Christum loquentem audiunt, omnes vnanimiter respondent: *Domine ecce duo gladij hic.* Causa in promptu, quia hominum ea natura est, ut dum agitur de bono, fileant, aut difficultates neccant; quando de malo, consentiant, & libenter applaudant.

Lucas.

Paschi

Non hoc modo Catholici mei, ad nuptias cœlestis Regis nobis eundem esse suadet sacra pagina, Ezechiel, 1. Vbi vidit Propheta visiones Dei, nimirum quatuor animalia, pedes bouis, & alas habentia: *Pedes eorum pedes recti & planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.* Septuaginta legunt. *Crura eorum recta & pennati pedes eorum.* Et certè, quod illa animalia pedes bouinos haberent, non mirum: quia per hoc firmitas, & robur ad suppor-

Ezechiel

tanda onera designabatur; sed quod pedes haberent pennatos, id prorsus monstruosum, cum videamus, nullum animal ex quadrupedibus tardius incedere. Nodum resoluit. S. Hieronymus, asserens illa animalia habuisse pedes rectos, seu crura recta, id est, carentia poplitibus, ne flecterentur ad ima. pedes vero pennatos, ut erigerentur ad summa, id est, ut ore

S. Hier. D. Hieronymi loquar, & terrenis ad celestia subuolarent. Applaudit D. Nilus, illa crura recta, & alatos pedes ita expendens: Quod aut, minimè pronam mentē indicat, & natura ad intelligendum velocitatem. Demum Chaldeus vertit: Et planta pedum eorum, quasi planta pedum rotundorum. Propterea, quia sicut corpus sphaericum, ac rotundum, non nisi in puncto planum tangit; ita æquum non est, ut homo Catholicus toto affectu ad terrena, ac temporalia incumbat. Sed ea tantum veluti per atomos, & indiuisibilia prælibet. Ergo ad terrena bouino gressu incedere, ad celestia vero aquilina celeritate euolare debemus; non quemadmodum hodierni inuitati, qui ut aquilæ ad terrena festinabant; ad regales autem nuptias ut tardissimi boues venire recusabant. Hoc vehementer deplorat S. Ambrosius lib. de Helia & ieiunio, cap. ultimo: Si aurum tibi offeram inquit, non mihi di-

ci, cras venias: sed iam exigu. Nemo differt, nullus excusat, Redemptio animæ promittitur, & nemo festinat.

Audistis Catholici mei, quare hodierni inuitati ad nuptias venire noluerunt, sed vnus abiit in villam, alius ad aratrum: quia nimirum homines magis proni sunt ad malum; quam ad bonum: potius mundo, quam Deo addicti. Lamentabatur olim Christus super Hierusalem Matt. 23. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos, sub alas, & noluisti. Quis scit, si nunc in cælo non lamentatur super nostra malitia, dicens: quoties inspirationibus meis ad cor tuum pulsaui, ut resipisceres, & noluisti? quoties a turpi auaritia te reuocabam, & noluisti: quoties ab ebrietatibus, lasciujs, adulterijs, & quibusuis turpitudinibus te retrahebam, & noluisti: propter quod ignis æternus te manet, qui omnibus impijs preparatus est. Quare ne tam horrendè puniri mereamur, pareamus in omnibus diuinæ voluntati, iuxta consilium Diui Bernardi, qui dicit: Cesset propria voluntas, & non erit infernus. Pareamus inquam Deo vocanti, & dum nos inuitat, festinemus venire.

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

CONCIO PRIMÆ.

Domine descende priusquam moriatur filius meus. Ioan. 4.

Contra mortem septem gladijs pugnandum est.

N publicum theatrum sapientissimum æquè in diuinis atq; in humanis rebus. Platonem, educere hic de-

beo; qui alicubi ait. Regum animas ex auro elaboratas esse: non enim communem videntur cum cæteris

hominibus spiritum sortiti. Fauet argutus Poëta animos principum ferro aut adamante cufos decantans.

Vos animæ fortes, vos nati, ad bella Potentes, si enim auro fusæ Regum animæ, quomodo inuitabile fatum, audeat eorum purpuras superbo pede calcare.

Dominica XX. post Pentecosten.

calcare? aut sceptrâ dominantium æquale lignonibus? Cum aurum nulli obnoxium sit corruptioni. Principum autem vita omnibus infortunijs & casibus exposita est. Aurum inter flammâ ignis, pulchrius expolitur; Regum salus etiam inter amicos periclitatur; cuius rei eiusedentissimum habemus argumentum in Belisario, qui teste Cedreno & Baronio anno Christi Domini, 561. adeo gratus fuit Iustiniano Imperatori, ut in excussis nummis, alterâ parte, insculperetur Iustinianus; alterâ Belisarius: cum hac inscriptione. Belisarius Romanorum decus. Qui tamen postea ab eodem Iustiniano non solum honore deiectus, sed bonis omnibus proscriptus, tantam in miseriam deuenit, ut mendicare cogeretur, & in publico stadio clamare, quemadmodum tum Græcus Poëta introducit: Belisaria oholum date Imperatori: Quasi diceret: videte vnde, & quod me fortuna deturbarit: quem paulo ante imperantem suspexistis, nunc despicitis mendicantem, in quem eleganter excurrit S. Chrysostomus; sermone quodam in quinto Tomo. Vbi nunc inquit inclutus ille splendor? ubi illustres illi fasces? & choreæ epulæ, & facti conuentus? ubi corona? & aulea? omnia illa perierunt, procella vehemens solia disiecit, arborem spoliatam reddidit, iam radicem vacillantem. Vbi nunc fucati illi amici? ubi illi potentatûs cultores? ad gratiam omnia dicere & facere assueti? omnia illa nihil nisi nocturnum somnium fuerunt, patente die euanescentes. Aurum perennat incorruptum: Regum animæ & in ipso statim ory intereunt, Pl. 145. Psal. 145. Exhibet spiritus eius, & reuertetur in terram suam. Vbi non oppida, non vrbes, non regna; sed tumulum, puluerem, & cineres, Regibus propriam assignat passionem; in hæc enim vita Heroum facile dissoluitur. Quomodo ergo ex auro animæ Regum fabricatæ sunt, si tam facile intereunt? sed immo propter hoc vitæ regum fragilis, quia aurea: aurum enim molle est, & vel leuissimâ ignis flam-

mâ correptum liquefcit. Regum pariter vita & tenuissimo auræ sibilo dissipatur, ut docet sapiens Ecclesiastici 8, num. 3. Multos inquit perdidit aurum, & vsq; ad cor Regum extendit, & conuertit. Vbi tanta auri vis significatur, ut non solum pauperum animos pertenteret & expugnet; sed etiam Principum & Regum interimar, adimit sensus omnes aurum. Quis ignorat Aaronem fuisse vatem disertissimum, cuius eloquentia Moysis infantiam supplebat? & nihilominus ad Hebræorum idololatriam sic obmutuit, ut linguis videretur. Exodi 32. n. 3. Quis te orator optime in tanta scelerum licentia & morû peruersitate elinguaui? Respondet ibidem sacer textus, Num. 3. Quia aurum, quod illi Hebræi in manus obtulerunt. Ex auro Catholici mei vestræ animæ fabricatæ sunt; quia ex nihilo creatæ, hoc est; ex materia depurata: sed hoc aurum mors facile mutat, quia & in infantiam insultat. Quæ sint ergo necessaria ad resuscitandum hominem, conspiciamus.

Reguli filium moribundum figite in vestris oculis, & sciscitemini quis sit, & admiremini mortis imperium; quomodo etiam Regum Palatia audet pulsare. Sed quid nouum? Regulus enim iste homo est, inquit Theophylactus, qui quoniam de humo formatus, idcirco famosus pirata mors super humum ambulanti insidias struit, ut eum in tenebrosam abripiat antrum. Filius istius Reguli est anima de ore æterni Regis in corpus terrenum inspirata: sed cum sit immortalis, quomodo obsecro mortis falce prosterni potest, neq; in carnesinitur perennare? sed periculum; in sperato mortis impetu expellitur; ut præclare docet D. Augustinus in sermone huiusmodi cap. 2. ubi post multa de humanæ vitæ miserijs, hæc subdit: subsequitur hu importuna mors, quæ mille modis quotidie miseros homines inopinatè rapit. Hunc necat febribus, illum opprimit doloribus: hunc consumit fames, illum siti extinguit: hunc suffocat aqua, illum interimit laqueo: alium perimit flamma.

Baron.

Belisarius in memoriam.

S. Chrysostomus.

Pl. 145.

430

Ecclesiastici 8.

Exodi 32.

Theophylactus.

S. Augustinus.

mis, alium dentibus bestiarum ferocum vorat: hunc trucidat ferro: illum veneno corripit, alterum tantum repentino terrore, miseram vitam finire compellit. Et nunc super hæc omnia magna miseria, quia cum nihil sit certius morte, ignorat tamen homo finem suum, & cum stare putat, colliditur & perit spes eius. Immo, quod grauissimum: crudelis mors non tantum eos, qui in mundi voluptatibus, licentiosè nimis debachantur, inuadit; sed neq; sanctis Viris etiam parcat. Nam & hi quandoq; citâ & in tempestiuâ morte præcipiuntur, teste Scriptura Sapient. 4. num. 7. *lulus inquit si morte præoccupatus fuerit, cuius rei tres assignat rationes S. Anast. S. Anast. inquit si morte præoccupatus fuerit, cuius rei tres assignat rationes S. Anast. S. Anast. inquit si morte præoccupatus fuerit, cuius rei tres assignat rationes S. Anast.*

1. Vnam ut multi saluentur; quo pacto Christus Dominus violenta morte succubuit, ut nos in gloriosam vitam excitaret. Alteram, ut mali terreantur; quo pacto filij Iacob iubitâ domus ruinâ sepulci perierunt: ut peccatores iustorum casum intuentes, suam ruinam præcauerent. Tertiam, ut ipsi iusti à leuioribus noxis, quas ut homines contraxerunt, per hanc mortis violentiam expurgentur. quo pacto Nadab & Abia repentino incendio deflagrârunt; per quod leuiora eorum peccata excoquerentur. Quod statim confirmat, manifestò documento, narrans quendam Anachoretam, virtutibus & prodigijs clarum, ab hyena miserabiliter laceratum, ac deuoratum: quo tempore vicinijs vrbs Princeps sceleratissimus, cum iuncturi Pompe & apparatu, citâ vniuentis & suffitibus ad sepulcrum efferrebat, de qua disparitate Anachoreta discipulum cum Deo expositum ante audiuisse, Principem illi inter multa scelera, vnum bonum opus habuisse, cuius præmium reciperet cum honore sepultus, scelerum penas recepturus, ad gehennâ relegatus: ac verò Anachoretam inter eximias virtutes, quandam noxam contraxisse, cuius panam subiret, deuoratus ab hyena: virtutum præmia subiturus, ad cœlestem patriam euectus. Tantæ ergo miserie humana vita exponitur, ut repentinis sæpè casibus allidatur: sed tamen nulli homines frequentius; quàm principes insidias patiuntur à morte, iuxta illud Iuuenalis satyra 10.

Ad generum Ceteris sine cede & vulnere pauci descendunt Reges, & sicca morte tyranni. Quod vel ex ipsa sacra pagina cui ad oculum non patet? Nam Rex Saul periit à seipso interemptus 1. Regum 31. num. 4. Rex Elam à seruo suo occisus. 3. Regum 16. Num 10. Rex Zambri cum domo regia a seipso incensus, ibidem num. 18. Rex Syriæ Benadad à seruo suo strangulatus, 4. Reg. 8. num. 15. quia cum omnes essent homines, facile de humo latens mors illos prostravit. Verum cum iam in hodierno Euangelio, non regulus, hoc est non homo ipse secundum corpus, sed filius reguli; hoc est; anima immortalis nobis obtribus sistat se, quis non exanguis hærebic? quid enim iuris morbo in animam? quid potestatis priuationi in vitam. Desudate hic subtile Philosophi, qui asseritis priuationem non principiari Physice compositum, hoc est: per reale influxum; quomodo hæc vilissima priuatio mors scilicet; nobile compositum, hominem ipsum positum dirumpere valeat? & corpus in puluerem resoluens, & animam à Deo diuidens. Verum si inuictum bellatorem, & vilissimus gregarius belladum miles; si inermem repererit, vincit facile. Quid mirum, si animam quod ubi inermem repererit mors, prosternat. Ad bellum quippe Deus creauit hominem, ut contra mortis impetum pugnaret, ne de promissa sibi immortalitate deiceretur; sed cum inermem inter Paradisi delicias spaciante hominem reperisset mors peccati, unico illum sibilo infecit, non quidem quasi animam eius perinde atq; corpus perimeret, cum hæc solum sit annihilabilis: sed quod & animam & corpus Dei donis spoliauerit. Debeatur enim homini in statu innocentie creato sanctitas, &

per

per gratiam, & per naturam, nulla adhuc sceleratam contagione; sed cum hæc talenta, sibi collata cautiùs negligeret homo custodire? veraq; illi mors eripuit. Eripuit illi sanctitatem: quia à primo statim die quo lapsus est homo, in iniquitatibus concipitur omnis Adæ filius, eripuit naturam innocentiam: quia in peccato concipit illum mater sua, adeo ut statim de ipso Matris vtero vitiatam trahamus naturam, & mortui in lucem progrediamur, donec iterum per Sacramenta sancta insula gratiâ, & depravatam naturam aliquantum restauret, & mortuam animam iterum viuificet. sed quia mors depulsa ab anima, semper illi tanquam Regis filie insidiatur, adeo ut iustus etiam septies in diem cadat: hoc est; non quidem mortaliter, alioqui non esset iam iustus, cum mortalis culpa iustitiam habituale auferat ab homine: sed venialiter, saltem sensibus externis & cogitationibus Deum offendat: idcirco quilibet, septem pariter gladijs contra mortis insultum pugnare debet.

In primis rationis vltu, ut recognoscat quod à Deo creatus sit. quemadmodum docet Propheta Psalmo 99. Scitote inquit quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos. Quasi diceret: ut exponit S. Augustinus in eundem Psalmum. Non vobis vile fecit, quem crucifixus, flagellatus, spumâ ibinis, veste ignominiosâ in ludibrium ornatus, confixus suspensus in ligno clauis, personatus lanceâ in cruce: sed scitote quoniam hic Dominus ipse est Deus. Ipse fecit nos, & non ipsi nos: Quasi diceret: Quid est, quod exultatis o miserrigenæ? quid est, quod superbicis? Alius vos fecit, & qui vos fecit, ipse à vobis patitur. Sed vos, sic vos iactatis, & gloriimini, & extollitis, quasi à vobis ipsi facti sitis, immemores, quod soli Deo competat, hæc gloriatio. Ego sum qui sum. hoc est? Ego solus, sum, qui à nullo, sed à me ipso per essentiam omnia habeo. Sed tu miser homo, non debes superbire, cum totum bonum quod habes, ab auctore tuo habeas. Quod enim in nobis nos fecimus, inde damnamur: quod autem in nobis ille fecit, inde coronamur. In hac sancta consideratione consistebat frequenter D. Augustinus in soliloq. cap. 31. Redij inquit ad me, & intraui in me, & aio ad me. Tu quis es? Et respondi mihi, homo rationalis mortalis: & incepti dicere, unde hoc tale animal, & dixi: Tu fecisti me domine, & non ego ipse. Tu per quem vivo ego, & viuunt omnia, & sine te nihil vult. Gratias tibi ago Plasmator mi, quia manus tua fecerunt me, & plasmauerunt me. Gratias tibi ago lux mea, quia illuminasti me, & inueni te, & me. Vnde merito Scriptura Sacra arguit hominem Dei ipsius immemor Deutoronomij 25. Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es domini creatoris tui, merito exprobrat Propheta superbo Pharaoni Ezechielis 19. Ecce ego ad te Pharaon Rex Egypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis meus est fluuius, & ego feci me ipsam: quasi diceret: ecce vniuersus clamitator orbis, me amore tui creauit, & voluit, ut ego tibi seruirem, tu autem diuino obsequio te subtrahere vis. Deus creaturus homini adiutorium simile, immisit prius soporem in illum. Genes. 2. num. 21. Quid obsecro necessitatis erat, ut tunc dormiret homo? Respondent quidam doctorum, quia Deus eo tempore voluit animæ illius hominis omnem scientiam infundere, cuius maxime capax est anima, cum ceteri sensus à suis officijs soluantur: iuxta illud Philosophi: Anima quiescendo fit doctior. Profectò si ita est, non aliam tunc Deus etiam scientiam communicare voluit; quàm sui ipsius, ut illum ante omnia primus homo cognosceret, & suis posteris serio intimaret.

Altero gladio contra mortis impetum pugnare debet homo, finem suum ponderando, ad quid etiam sit creatus; scilicet, ad laudandum Deum, & illi seruiendum. Hoc Scriptura Sacra expresse Deutor. 10. Israël quid Deum dominum tuum petis à te, nisi ut timeas Dominum Deum, & ambules in vijs eius, & diligas, & seruias Domino Deo tuo,

Iii

suo, in toto corde tuo, & in tota anima tua. A
Et profecto cum Deus non solum ea
donauerit homini, quæ super terram
sunt; sed etiam quæ super cælos, im-
mo seipsum mille modis homini elar-
gitus sit, ipse factus est homini & Pa-
ter, & nutritius. Osee 11. *Ego quasi*
Nutritus Ephraim, portabam eos in bra-
chijs meis; quomodo non arguetur ho-
mo ingratitude, si tam impensa
beneficia oblivione sopiat? quod ipse-
met Deus voluit exprimere, cum sua
beneficia ingratis Israëlitis expro-
braret, 1. Reg. 10. num. 18. Ego in-
quit eduxi Israël de Egypto: & erui
vos de manu Egyptiorum, & de manu
omnium regum, qui affligebant vos. quasi
diceret: Parum vobis fuit, liberari à
durissima servitute, quæ est extre-
mum huius vitæ malum: parum de
manu Egyptiorum eripi à parâ Pha-
raone, & vniuerso eius exercitu, aquis
obruo, vos sicco pede in litus exi-
isse? quod pro tantis beneficijs ne-
minimam gratitudinem persolueri-
tis. sed quemadmodum dicit sacra li-
tera ibidem num. 19. Proiecisti De-
um vestrum, qui solus saluauit vos de uni-
uerse malis, & tribulationibus vestris.
Vbi ex magnitudine beneficiorum,
quæ Deus contulerat Hebræis, colligi-
t facer textus summam eorum in-
gratitudinem, quam etiam peccato-
ribus adscribit David. Psal. 36. n. 21.
Mutuabitur inquit peccator, & non sol-
uet. quasi diceret: Multa beneficia à
Deo accepit, quin vel vnum officium
rependit, vbi D. Augustinus: Quan-
ta inquit accepit peccator, pro quibus nō
solvit? accepit ut sit? accepit ut homo?
accepit corporis formam? accepit in cor-
pore distinctionem sensuum. Accepit et-
iam amplius, id est, mentem quā possit in-
telligere, quā possit capere veritatem, quā
possit iustum ab iniusto discernere, quā pos-
sit indagare, desiderare creatorem, lau-
dare, & inherere illi. Hæc omnia ac-
cepit & peccator, sed non bene vi-
uendo non reddidit, quod debet. Er-
go fæneratur peccator, & non reddit
ei, à quo accepit; non agit gratias:
immo verò rependit mala pro bonis.
Quod si tantum est crimen pro acce-

pris beneficijs gratias non referre, ve-
dicat D. Bernardus, serm. 84 in Can-
ticum: *Qui maxime videbantur, pro*
accepta gratia, pro non redhibita minimi
reputantur apud Deum. Quantum ob-
secro erit non solum non referre gra-
tias? sed etiam referre iniurias. Ta-
les se Hebræi benefactori suo præsti-
terunt Deo, quem non modo non
glorificauerunt; sed etiam inhonorâ-
runt: Hodie, inquit facer textus, pro-
iecisti Deum vestrum. Requirit certè
Deus summam gratitudinem ab ho-
mine, propter quod illud sæpè com-
memorat. 1. Reg. 10. num. 19. Qui
solus saluauit vos. Solus Deus absque
alterius consortio, dicitur Israëlitas
liberasse, non de quibusdam tantum;
sed de omnibus tribulationibus; ut
solus quoque amaretur; quemadmo-
dum aduertit Abulensis: nam si plu-
res adessent liberatores, plures ama-
ri deberent; cum autem vnus fuerit
Saluator? is vnus omnium amorem
postulabat. De omnibus verò tribu-
lationibus populum liberauit, ut om-
nibus cordis affectibus à populo a-
maretur. Nam si Deus in liberando
populo parcum se exhiberet; mirum
non esset, si populus quoque; in aman-
do Deo parcus exhiberetur: cum au-
tem Deus in benefaciendo tam libe-
ralem se ostenderet, æquum nō erat,
ut populus in amando ostenderetur
tam avarus. Itaque Deus suo iure exi-
gebat, ut populus in eum solum &
præterea, toto amoris conatu propē-
deret. vnde execranda est ingrati-
udo populi, qui neque; totum cordis af-
fectum in Deum effundit, neque; solum
Deum ut par est redamat. Sed quæ-
rere posset peritus Scripturæ Sacre,
quo pacto dicatur solus Deus popu-
lum Israëliticum seruasse? si alioqui
constat eum, multos illi addidisse Sal-
uatores. Nam Iudicum 3. num. 9. di-
citur: Suscitauit illi Saluatorem Otho-
nielem. Et rursum ibidem num. 23. Su-
scitauit eu Saluatorem Aod. Atque; sapi-
us eodem nomine appellat Scriptura
Barach, Gedeonem, Iephthæ & Samso-
nem; qui Hebræos de hostium qui-
bus seruebant potestate, liberarunt.

Sed

Sed responderi potest, hos omnes tan-
tum tunc diuinæ potentie instru-
mentis, quibus Deus suum populum
de manibus hostium vindicauit. ac
proinde saluatoris nomen, si de pro-
prio ac principali sermo sit, non his;
sed soli Deo tribuendum est. Quis-
quis igitur Dei beneficiorum gratus,
Deum laudat, hic mortem ab anima
sua propulsat.

Tercio gladio homo aduersus mor-
tem pugnare debet, recolendo quæ
mandata à suo creatore acceperit, ut
docet scriptura Deut. 4. *Scito & cogi-*
ta in corde tuo, quod Dominus ipse sit De-
us, in celo sit sum, & non sit alius, custodi
præcepta eius & mandata, ut bene sit tibi
& filijs tuis post te, & permaneat multò
tempore super terram, quam Dominus
Deus tuus daturus est tibi. Quid sit au-
tem seruare præcepta Dei? nihil ali-
ud, quam in nullo transgredi. Nam
ut bene Diuus Hieronymus in Regu-
la Monachorum: Non bene inquit est,
Deum in exiguo contemnere, qui non tan-
tum ad qualitatem peccati respicit, quan-
tum ad personam contemptum; propter quod
non solum homini contendendum est, qua-
le sit, quod iubetur; sed etiam quantus sit
ille, qui iubet. quod vltius confirmat
in Epist. 14. ad Celantiam. Nescio in-
quit an possimus leue aliquod peccatum
dicere, quod in Dei contemptum admitti-
tur. Estque; ille prudentissimus, qui non tam
considerat, quod iustum sit; quam illum,
qui iussit; nec quantitatem imperij; sed
imperantis cogitat dignitatem. Ad hanc
præcepti obligationem incitat vnum-
quemque; Prophetæ Psal. 118. Tu man-
dasti inquit mandata tua custodiri mihi.

Ps. 118.

Quasi diceret: Deus non tantum præ-
cepit custodiri mandata sua, sed per
legem, per Prophetas, per Euangeli-
um, per Apostolos, monuit, ut nimi-
um custodias mandata Domini D & i
tui. Nam si quis vnum mandatum
custodiat, & aliud præuaricetur, ni-
hil ei prodest. Custodiuit se aliquis
à sanguine; non custodiuit ab adulte-
rio: vtiq; in vno conuictus, punitur
etiam legibus secularibus: nec pro-
dest illi alterius criminis abstinentia,
si in altero fuerit deprehensus. Sic

Iii

planè & in diuinis præceptis, non mi-
nus est ab vnus præcepti etiam le-
uioris, quam ab omnium grauiorum
transgressione formidandum. Cum
ipseniet Christus Dominus dicat Iacobi
cobi 2. num. 29. *Qui soluerit vnum de*
mandatis istius minimi, & docuerit sic ho-
mines, minimus vocabitur in regno celo-
rum. Quid ergo? qui soluerit vnum
de mandatis maximis? etiam mini-
mus vocabitur? cum iam minimo nō
detur minor; nō quidem quod trans-
gressio par sit: sed quia qui priorem
incurrit, proximus est ut in postero-
rem prolatur, iuxta illud Sapientis
Ecclesiast. 19. num. 1. Qui spernit mo-
dica, paulatim d. cidet. Leue præceptū
videtur de crine Samsonis cōseruan-
do, quem facili vniūquēq; iudicaret,
aut impune refecandum, aut inutili-
ter nutriendum; & nihilominus hu-
ius minimi præcepti de illo crine cō-
seruando obferuatio; maximas victo-
rias retulit; transgressio verò eiusdē,
maximas strages inculit Iudicum 16.
à num. 17. Qua de re author de mira-
bilibus scripturæ D. Augustini nomi-
ne inscriptus lib. 2. cap. 6. Non inquit
in sensibili capilo virtus inerat, sed man-
data diuini obseruatio, donum fortitudi-
nis conseruabat. Quamdiu igitur in-
mandati diuini custodia permanse-
rat, Spiritus Sancti munere maximā
fortitudinem habebat: cum mulie-
bri persuasione præcepti Dominici
transgressionem adinuenit, etiam spi-
rituale fortitudinis donum, quod ha-
buerat, statim recessit. Leue Iudæi
putabant inanis gloriæ delictum; Et
ecce vtiq; ad eandem Christi lapsi sunt:
Nemo enim repente ad extremam
improbicatem insiluit. Habet enim ani-
ma insitum quendam pudorem atq;
innatum, quem subito calcare atq;
proijcere non potest, sed sensum ex
negligentia perit.

Quarto gladio homo contra mor-
tem pugnare debet, serio inspicuens,
si contra præceptum Dei aliquid pec-
cauerit. Hoc figurabant Philistini,
qui cum propter dishonorationem
Arcæ diuinæ, per mures magnam sibi
plagam inferri viderent 1. Regum 6.

1. Re-
gum 6.

num. 3. *Iuxta numerum Prouinciarum Philistinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos. Quia plaga una fuit omnibus vobis, & satrapis vestris. vbi quaerunt Doctores, cur Philistini anos aureos, & mures aureos Deo obtulerint. Respondent primò Interpretes, vt scilicet pretiosissimū munus, quale est aurum, summo Deo tribueretur; sic enim solebant Ethnici per aurum supremo numini litare, iuxta illud virgilianum.*

Et statuam ante aras aurata fronte iuuentū, vt dignitate muneris, Numinis dignitatem sibi demereretur; deinde vt aurum quod omnium malorum incitamentum est, à se prorsus abdicarent, & in diuinum cultum venerationemque transferrent. vnde aurum dicebat Ethnicus vates, aut in mare abijciendum, aut vni Deo consecrandum, ne si apud mortales seruaretur, peccandi illecebram nutriet. quemadmodum cecinit Lyricus 3. Carmine 3. 24. vel nos in Capitolium.

Quo clamor vocat & turba fauentium, Vel nos in mare proximum. Gemmas & lapides, aurum & inutile, Summi materiam mali. Mittamus scelerum si bonè pœnitet.

Quasi diceret: si quem suorum scelerum ritè pœnitet, is non solum scelerata omnia abiuret, sed omnia illorum nutrimenta incitamentaque demolia- tur, quorum præcipuum est aurum, cuius cupiditate inescatus animus, nullum se in flagitium non deuoluit. Hoc igitur vel mari demergatur, vel Deo consecratur: neutro ex loco ad peccatorum illicitum exiliumque animorum repetendum. Placet hæc ratio commentatoribus Scripturæ Sacræ, sed illud magnum illis mouet dubium, cur illam tam abiectam a- norum muriumque figuram suprema numini Philistini consecrarent? cuius facti triplex mystica ratio occurrit. Prima, vt significarent pœnas à Deo immisas, libenter suscipiendas. Moti forsan illo Davidis consilio Psalmo 37. num. 18. Ego inquit in flagella paratus sum. vbi D. Ambrosius, ab hu-

Psal. 37.

S. Am- brosius.

mana misericordia ad diuinam argu- mentatur. Si seruulum inquit tuum vi- deas peccata confitentem propria, vltro offerre se pœna: inflecteris, ignoscis; & de Domini miseratione diffidit? Quasi dico- ret; Putasne te ad miserandum pro- niozem esse, quam Deum? absit; si igitur tu videns seruulum promptum ad patiendum: statim ad miserandum propendes: quid dubitas si tu Deo tuam ad ferendam patientiā osten- deris, Deum tibi suam ad parcendum misericordiam ostensurum? statimque Davidis exēplo similem nobis prom- ptitudinem ad pœnas, quæ diuinitus immittuntur libenter sustinendas, persuadet; dicens: Amicus Dei, Pro- pheta Dei, Rex ab ipso electus Deo, fla- gellus se spontaneum offerrebat, nec erube- scebat, & tu erubescis. Quasi exclama- ret: o rem planè indignam, & rubo- rem erubescendum! sic ergo Philisti- ni vt diuinam iram à se auerterent, diuinis flagellis se ferendis promptos esse ostendebant. vt docet Oleaster

Cin cap. 21. numer. vt hū inquit quibus flagellati erant Domino presentatis, plaga immissa cessaret. Cognouerunt enim nihil plus in nundinis Dei valere; quam mala à Deo immissa, cum pa- tientia, quā tolerantur, præsentare Deo. Discant hic Christiani, quando suorum scelerum pœnas dant, Deo non irasci; sed potius humiliter gra- tulari, & sua supplicia in peccatorū suorum remedia offerre. Secunda ratio cur Philistini anos & mures au- reos Deo obtulerint, vt significarent culpas à nobis commissas, perpetua recordatione ac deploratione expi- andas. In illis enim anis & muribus, tanquam in signis suas Philistini cul- pas cognoscebant, quas in diuino cō- spectu proponentes, & cum ingenti animorum pœnitidine detestantes, penitus delere sperabant. Nam sicut venenum temerè haustum, veneno artificiosè condito expellitur: ita peccatum imprudenter admissum, peccato sapienter recogitato abole- tur. vnde D. Bernardus in Cantica: sola peccatorum recogitatione sei- psum consolatur. Oportet inquit se fieri

et posse

Idem

Oleaster

S. Berni

vi posset renouere me, vt ita loquar deus, quod malè vixi: sed quia hoc non possum, saltem recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine anime meae: faciam reco- gitando, quod recuperando non possum. Quasi peccata quæ patrata necarunt, recogitata viuificent. In cuius veri- tatis signum, ad Ieremiam de lacu extrahendum submitit Abdelemech veteres pannos, & antiqua vestimen- ta, quæ computruerunt, dicens: Po- ne veteres pannos, & hac scissa & putri- da, sub cubilo manuum tuarum. Iere- miæ 28. num. 12. Quod cum fecisset Ieremias sic, extraxerunt eum funi- bus de lacu. Quid obsecro mysterij istud est? vt Propheta de lacu non nisi cum putridis vestimentis extraha- tur? Respondet primò Bacharius in Epistola ad Ianuarium, de decipien- dis lapsis, agens de peccatore in suum peccatum demerito, quem Ieremias in lacum abditè representabat. Ecce inquit frater in lacu est, Mittamus ei pannos veteres: reducamus in memori- am eius, exempla antiquorum, qui per pec- catum collapsi, postmodum de profundis malorum per penitentiam ad superas re- lati sunt: quæ cum ei ante oculos posita fuerint, desperare non poterit. Eodem quoque modo interpretatur D. Gre- gorius, lib. 25. Moralium, c. 7. & 8. Vbi per funes intelligit præcepta; per pannos exempla; & vtrisque opus esse docet, vt peccator de scelerum ceno extrahatur, id est præceptis Dominicis; vt extrahendus fortiter religatur; pannis autem, id est; ve- terum pœnitentium exemplis, vere- ligandus molliter vinciatur: dum as- peritas præceptorum, exemplorum suauitate molitur. Respondent alij secundo ad rem præsentem accom- modati, quia vt aliquis de ceno peccatorum emergat, necesse est, vt ipsa peccata, tanquam vetera ac sor- dida vestimenta, recordetur: eorum- que fœditatem contemplatus ac de- testatus, ab illis se proripiat & abdu- cat. Hanc ob causam Philistini, de- formia quidem munera, sed aurea offerebant, vt representarent eos peccatores, qui suorum scelerum de-

Ierem. 28.

Bachiar.

S. Greg

formitatem agnoscences & execran- tes; pœnitentiæ lachrymis eluebant, & celestis gratiæ radijs inaurabant. Terciam tadem assignant rationem, cur aureos anos & mures Deo obtu- lerunt Philistini, vt significarent, culparum pœnarumque ruborem pec- cantibus semper affuturum. sic cen- set D. Gregorius? Anorum inquit simi- litudines ad ruborem fiunt, quia profecto fœditatis nostræ maculas ad memoriam ducimus. vt de iisdem maculis confunda- mur. Quid enim magis homo, quam peccatum erubescere debet, hunc pu- dorem qui retinet, etiam si grauissi- mè delinquat, mortem à se propul- sat; qui autem illum exuit, moritur iam. vt docet Plautinus. Ego inquit illum perijisse duco, cui quidem perijsse pu- dor. cui consonat illud Senecæ Poetæ in Agmemnone.

S. Greg.

Periere mores, ius, decus, pietas, fides. Et qui redire, cum peric, nescit pudor. Quinto gladio aduersus mor- tem pugnare debet homo, scilicet de- testatione peccati. Nam docet Diuus Augustinus de medicina Pœnitentiæ, non sufficere mores in melius com- mutare, & à malefactis recedere, nisi & de his quæ facta sunt satisfaciamus Deo, per pœnitentiæ dolorem, per humanitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus e- leëmofynis.

S. Am- brosius.

Sexto gladio contra mortis impe- tum vti debet homo, iudicij futuri as- fiduā memoriā, vt docet D. Isidorus, de summa lib. 2. cap. 13. Bene se ait indicat iustus in hac vita, ne iudicetur à Deo, damnatione perpetua. Comprobat Ieremias cap. 2. Quomodo inquit con- funditur fur, quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël.

S. Isidor.

Septimo tandem gladio mors pro- pugnanda est, scilicet intimo dolore de peccatis: conculcauit enim pec- cator filium Dei, & sanguinem testa- menti pollutum duxit, in quo sancti- ficatus est, Hebr. 10. Quocirca inti- mè dolendum est peccatori, dum maiestatem Dei offendit, vt peccata dimittat, & condemnandum ex iu- stitia saluet ex misericordia.

III 3

En ha-

En habetis filium Reguli moribundum, scilicet animam vestram lethali morbo peccati febricitantem, quæ quamdiu adhuc est in gratia, ne illam mors inuadat, pugnate contra illam, cognoscendo quod sitis creaturæ Dei omnipotentis, & factum inanem respucendo: seruiendo illi in timore, & nomen eius laudando: assidue recolendo mandata eius, vtrum ea seruastis, an in aliquo transgressi estis: deestando commissa scelera: iudicij diem recogitando: atque de singulis criminibus amarè dolendo: & dubio procul his iaculis læsa, aut saltem territa mors, accedere non audebit. si verò mors peccati per insidias diaboli, occupauit alicuius animum, inuocate Saluatorem, vt illum resuscitet: Descende Domine priusquam moriatur homo, & gratia tuæ illum restitue. Amen.

EADEM DOMINICA

CONCIO SECUNDA

Domine descende, priusquam moriatur filius meus. Ioan. 4.

Christus ad sanandos infirmos, scilicet animas hominum peccato infectas, per miracula, per gratiam, & per potentiam descendere solet.

Fatebitur profecto quispiam, famulum superbum, & dominum stultum, rem prodigio similem esse. Etenim si magna in proportio est, tenuis fortunæ hominem, Aquilæ instar sublimia petere; sic indecorum & ab omni prorsus laude alienum, virum dignitate eminentem, autoritate sua & honoris prerogatiuâ vti nescire. Viciosum est seruum domino suo accumbere, iuxta vulgare illud proverbum: (cum domino Carasum noli prandere pransum) cuius criminis feruerus castigat fuit Adrianus Cæsar Romanorū, is cum in capitolio quondam esset, videretq; ibi aulicum cum summo fastu incedentem, ægrè ferena

Adrianus
Cæsar.

arrogantem illius cursum, accersito suo armigero, adedè potenter colaphum ipsi impingi iussit, vt vultum eius totum cruentaret; eam tantum ob causam, vt ostenderet, magnæ temeritatis opus esse, seruum domino comparari. Verum non minori reprehensione dignum, cum quispiam longè alijs dignitate præstans, infra omnium humilitatem animum suum deiecit, & cum vilissimis etiam, ex æquo non erubescit conuersari. Malè enim cessit Casimiro Polonorū Principi, familiaris conuersatio cum Aulico suo Ioanne Conario, quem ille inuitauerat ad alex lusum, animi oblectandi gratiâ. Incensus verò vterq; illorum vincendi studio, in seruum noctis ludum produxere, ac tandem pertæsi ludi & vigiliam, vno iactu summam reliqui ludendam decreuerunt, vbi familiaritate principis audacior factus Conarius, ita efferbuerat, vt vincenti Casimiro colaphum daret. Cumque postridie comprehensum omnium sententiæ capitis reum proclamauerunt, cum Casimirus à culpa absoluit, inquit; impatientia iacturæ abreptum fuisse, se verò prostitutæ dignitatis iuste poenam luisse. Non est proinde laudandum, cum quis autoritatē suam minuit: quod re ipsa comprobauit Pyrrhus Rex Indiæ; is captus in bello, dum ferreis catenis & compedibus victus adduceretur ad Alexandrum, interrogatus ab eo, quomodò tractari deberet, mox Pyrrhus imperterrito animo respondit, regi: Nam licet inquit didema capiti meo detraxisti, eripuisti sceptrum manibus, & loco regalis purpuræ, vilissimo & sordido habitu dorsum meum operuisti; tamen etiam in ipsis compedibus, regius animus inuictus esse debet: quocirca tibi supplico vt mecum regiè procedas? Auditores mei, equidem si in mundi huius politia sic se res habet, quantò magis apud Deum? Mundana vt video politia, ductus hodiernus regulus Christum aggreditur, nimis familiariter illum alloquendo: *Descende inquit priusquam moriatur filius meus.* Verum

Rex ab
aulico
in facit
caus.

Verum vnde quæso huic regulo tantus ausus? si enim mundi principes indignum sua nobilitate dicunt, inferiores se accedere in persona propria; quomodò regulus iste, Christum Dominum, in domum suam descendere vult? cum per hoc maiestas eius minuenda videatur. Immemor fortasse est facti illius 4. Reg. 5. quod cum Naaman Princeps Syriæ Elisæum, accederet pro curatione lepræ, vbi illo aduentante cum equis, mulis, ceteroq; splendido comitatu, & stante ante ostium domus, Elisæus ne quidem dignatus est egredi, sed misit tantummodo ad, cum nuntium dicens; *Hæc lauare septies in Iordane.* hic autem regulus non ante ostium stat, sed ipsum omnipotentem Dei filium accedere audent; quod adhuc tolerabilius esset, si saltem more illius centurionis postularet supplex; *Domine non sum dignus, vt descendas sub tectum meum, sed tantum dic verbo & sanabitur puer meus;* sed imperare videtur: *Descende inquit priusquam moriatur filius meus.* Verum dignam veniam puto eius postulationem: regulum enim se agnoscit, idcirco principem aggressus Iesum, regiè alloquitur, & familiariter illum in domum suam accersit, & inuitat. Igitur Christi? descensum, & regulum supplicatē, atq; filium eius moribundum hodiè contemplabimur.

Tripliciter Dei filius ad sanandos infirmos descendere debet, primò per miracula, dicente hodierno Evangelio; *Nisi signa & prodigia videritis non creditis.* Quod tunc facit, cum infidelitatis febri animus hominis grauiter laborat, vt scilicet homines efficiantur motiuo, ad rectam fidem, & suæ diuinitatis noticiam ignaros pertrahat. Nam si populus Hebræus credidit Moysen vere à Deo missum fuisse ad sui liberationem, cum illis mare aperuit. Exodi 14. Si Helias magnus Dei Propheta habitus ex eo, quod pallio suo diuiserit flumen. 4. Reg. 2. quomodò & tunc, quando Dominus noster Iesus, super aquas maris ambulauit, Matth. 14. ab Apo-

stolis verus Deus cognosci non potuit? cum hoc miraculū, super omnia Prophetarum miracula excellentius fuerit, vt subtiliter argumentatur Diuus Gregorius. *Quid est aut elegantius, in secro profundi alueo viam transeuntis populo exhibere, an ipsam maris faciem viam facere? Illi quippe quia humanitas deprimebatur pondere, in profundi solida viam, quæ pergerent, requirebant: sed quoniam infirma humane naturæ, in celsitudinem diuinitatis assumptis cognoscitur: super aquas virtute propria se reuebatur.* Apud Philosophos, tunc primum assensus alicui veritati præbatur facile, cum demonstratiuis argumentis res comprobatur; siue à priori per causam, siue à posteriori per effectum; in cognoscenda pariter diuinitate Christi, euidentis demonstrationis quodlibet eius miraculum habetur, quia virtus miraculorum patratiua soli Deo principaliter conuenit, adedè vt nihil potentiùs in obsequium fidei humanam voluntatem capiuert; quàm miraculorum opus. Dubitabat Corbis num Christus verus esset homo? eò, quod radij instar solaris, inuiolato vteri vaginalis claustro, materna viscera penetrauerit; & ecce in probationem istius veritatis, nascente Christo, tres in celo soles apparuerunt; qui paulatim in vnum redacti fuere vt refert Cæsariensis Eusebius, & S. Bnauentura, in Tractatu de sanctis festiuitatibus pueri Iesv; vt scilicet homo substantiam Christi considerans, tria in eo distincta reperiret, animam scilicet, corpus, & diuinitatem; quæ tria sub vna eademq; persona, atq; vno & solo diuino supposito consistunt. Erumpebat spurcissimi Arii hæresis, Trinitatis mysterium negantis, nec aliter periculosus hic lapsus sanari potuit, quàm miraculo cælitus lapso. Narrat enim Vincentius lib. 12. cap. 29. id temporis dum sacra perageret Episcopus Vascosensis, tres super altare aquæ guttas, crystallo decidisse clariores, & in vnam mox coeuntes triangularem ex omnibus illis guttis formatam fuisse margaritam; quam idem Antistes

s. Greg.

Miraculade mōstrant Christi diuinitatem.

Cur Christo nascere tres soles apparuerunt.

Eusebio. S. Bnauentura.

Miraculum aduersus Arii hæresin.

Vincentius.

Antistes cum venerationis causâ, affixisset cruci, & smaragdis atq; vni-
nibus vndique cohonestasset, statim
illi collapsi fuerunt, mysterium tan-
tum, quod illo mystico margarito no-
tabatur, adorantes & coram illo pro-
cidentes. Vt scilicet tam evidenti
prodigio disceret, imbecillus homi-
nis animus, non amplius in credenda
Trinitatis unitate indivisibili hæsi-
tare. Caperat potius grassari pestis
Sabelliana in orbe, plurimumque ani-
mos, rectè de mysterio Trinitatis sen-
tientes haud amplius sanabili veneno
inficiebat. Vnam tantum in deitate
personâ spurcissimo ore proclamans,
nec aliud tanto malo remedium su-
pererat, nisi diuinum miraculum.
cùm enim in Concilio Nicæno perui-
caciâ atque proteruiâ blasphemii
Hæresarchæ ferre non posset; talem
spectantibus omnibus Nicolaus ser-
monem exorsus est. Quare tibi vide-
tur in creatore difficile, quod in crea-
tura reperitur? Ecce laterem vnum,
inuenies in illo tria distincta: ignem,
aquam, & terram. quibus prolatis
verbis protinus à latere ascendere,
surtum, ignis, fluere deorsum aqua, &
terra inter digitos comminui visâ fu-
it. tunc primum territa miraculo il-
lo populorum multitudo, sobrius de
Trinitate caput cogitare. si igitur hu-
manæ mentis caligo graue delirium
in scrutandis mysterijs passa, non ali-
ter sanari potuit; quàm miraculis,
quos obsecro negabit necessarium fu-
isse? ut Christus descenderet, & qui
facit mirabilia magna solus, vacillan-
tem in fide mundum prodigijs diui-
nâ suâ virtute tactis corrigeret? nec
enim aliter, Deum esse supremum re-
rum omnium gubernatorem quispiam
cognoscere potuit; quàm ex Christi
descensu. quod pulchrè Egyptij fi-
gurâunt: qui (teste Cornelio Taci-
to lib. 4. Diodoro siculo lib. 4. Stra-
bone, lib. 7.) ad insinuandum vnam,
& supremam omnium causam, simul-
que rerum originem, pingebant ho-
minem nimis aspectu grauem, à cu-
ius ore prodibat ouum, cuius indu-
menta colore ceruleo, & auro intex-

Ad con-
fundendū
sabe-lij
errorem
strac-
tum.

Correl.
Taci-
Diodor.
Strabo.

ata erant; cuius vna manus sceptrum,
altera zonam siue circulum tenebat;
vbi per grauitatem senis, clementi-
am Dei exprimebant: per ouum ab-
oro prodiens, mundi originem; quo-
niam non aliunde rerum vniuersa na-
tura; quàm ab ipso Dei verbo profu-
xit, dicente Propheta Psal. 32. *Ipse
dixit & facta sunt.* Per vestem, cerule-
am auro multo, intexam, orbes coe-
lestes stellarum multitudinem distin-
ctos, atq; radijs solaribus illustratos,
indicabant: per sceptri maiestatem,
vnum ac supremum gubernatorem;
per zonam, quot momentaneam Dei
providentiam, quâ singulis in orbe
creaturis succurrit. Sapien. 8. *Atten-
git à fine usq; ad finem fortiter, & dispo-
nit omnia suaviter.* Equidem Catholici
mei, si nosse desideratis, quanta sit
Dei benignitas, hunc ipsum virum,
auctoritatis plenum, scilicet Christū
Iesum intuem; nī, qui in testimonium
huius veritatis descendit de cælo: ex
illo enim pendet salus viuentium, illi,
usq; paterno affectu subleuatur inopia
egenorum; illius nutu cæli clemen-
tia & terræ fecunditas persistit, &
demum tam homines; quàm iumen-
ta, de misericordissima eius manu
escam quærunt, in dies clamando:
Descende Domine.

Secundo modo Christus descendit
per gratiam, sanando scilicet mentes
hominum ab omni iniquitate: con-
cors enim Theologorum sententia
est, peccati vulnus tam impressam
hominis animo relinquere cicatricē,
ut nemo præter Deum valeat illam
amouere: idq; idè, quod peccatum
sit deturpativa quædam qualitas, de-
formitatem & maculam inducens in
animum, quæ adeo serpit & penetrat,
ut nullo saporis aut luxurij genere,
nisi Christi sanguine extrahi aut ab-
lui valeat. Est enim peccatum litura
deformis, quæ nostræ animæ candori
sic adhæret, ut nullum sit in natu-
ræ vniuersitate sapium, quo illa vale-
at abradi est seruitutis tam impres-
sum stigma, atq; peccantis animæ vi-
sceribus sic adactum, ut nisi Dei o-
mnipotencia manu remedio admo-

Psal. 11.

Sapien. 8.

Job. 3.

Ezech. 11.

ueat, infelix tam diro compuncta sti-
gmate, æternæ seruituti mancipata
remaneat: est deniq; peccatum ve-
stigium delinquentis, cuius indicio,
quamuis non aliud adesset testimo-
nium, reus tamen esse cōuincitur pec-
cator, deplorante hoc ipsum recto
Job cap. 13. & 14. *Vestigia inquit pe-
dum meorum considerasti.* Quasi dice-
ret; Prospexisti Domine operum meo-
rum vestigia, quæ signata reliqui,
dum vetita sum ingressus, appeten-
do illicita. vbi Iob declarat, nullum
omnino esse peccatum, siue illud co-
gitatione tantummodo; sine vilo pro-
ximi detrimento committatur; quod
peccantis animo mortiferum vesti-
gium non relinquit impressum, mi-
serumq; & summè infelicem esse il-
lum hominem, cui tali peste infecto,
ad medendum Deus non descendit:
ibi enim penitus emoritur tota ani-
ma, & in perpetua apud Deum obli-
uione manet: dicente Propheta Eze-
chielis 11. *Requiescet indignatio mea,
& auferetur zelus meus à te, & quiescam,
nec irascar amplius, eò quod prouocasti
me in omnibus his.* Quasi diceret, cessa-
bo à correctione tua, quod meliorem
in te mentem desperauerim: esto, se-
curus, nullo iam me tui amore tangi,
neq; dolore scias, eò quod me reli-
queris, & post tuarum voluptatum il-
lecebras abieris. *Et auferetur zelus me-
us à te:* id est; non fatigabor iam am-
plius, flocci; faciam, si damneris:
tua enim præuicatio hanc tibi viam
strauit. *Et quiescam:* hoc est; non te
jam vllis premam aduersis, neq; do-
lores aut labores in te immittam,
quoniam propter feditatem delicti,
omne tuum opus mihi exosum est.
Nec irascar amplius: id enim si tecum
facerem, magnis te beneficijs cumu-
larem, nam quibus Deus succenset, &
interdum castigat; eisdem amat, &
magnis non rarò cumulat premijs.
si igitur tanta oboriūtur mala ex eo,
cū Deus hominis obliuiscitur, quid
aliud superest, nisi ut Christus descē-
dat per gratiam? & sanet quod est
noxium, lauet quod sordidum est. A-
gnouit hoc perbelle, quàm sit neces-

K k k

sarius Christi per gratiam illapsus in
animam, magnus ille Propheta Da-
uid 2. Reg. 22. inclamans: *Domine
inquit petra mea, & robur meum, & Sal-
uator meus.* Vbi Petre nomen idcirco
attribuit Deo, quia in eo infirmi, &
imbecilles solidantur. Davs enim
procul dubio est illa petra refugij, in
cuius foraminibus innocentes ac im-
becilles colubæ, & recipiuntur, & mu-
niuntur. quod considerans D. Ber-
nardus serm. 61. in Cantica, marty-
ris in sua petra solidati fortitudinem
commendans, sic loquitur: *Stat in-
quit martyr tripudians & triumphans,
toto licet lacero corpore & ridente late-
ra ferro, non modo fortiter sed alacriter,
sacram à carne sua circumspicit ebullire
cruorem; vbi tunc anima martyris nem-
pe in tuto, nempe in petra, nempe in vi-
sceribus Iesu: vulneribus nimirum pati-
entibus ad introeundum.* O quam felix
Christi descensus, qui & peccatores
per gratiam sanat, & debiles ad tor-
menta pro sacratissimi nominis sui
gloria strenuè obeunda confortat. O
quam potens Petra Iesus, in cuius a-
more mortalium animi adeo indure-
scunt, ut etiam ferrum non sentiant,
quod non stupor, sed amor Saluatoris
efficit: submittitur enim tunc sensus,
non amittitur. Et quis obsecro mu-
rus cum hac petra comparari pote-
rit? sic murus Aeneus; esto;
nondum huius petre munimentum
exarquabit. Firmus murus est para-
disus terrestris? firmior adhuc coele-
stis; sed uterq; tamen corrui: hunc
enim Luciferi superbiâ, illum Adami
inobedientia expugnauit: ad neutrum
igitur confugere, viquequaq; tutum
est homini; sed ad solum Iesum, cum
regio vate clamando Psalmo 30. *Esto
mibi in Deum protectorem, & in domum
refugij, ut saluum me facias, in quem lo-
eum D. Gregorius homil. 9. in Eze-
chielē sic discurret; Si quærū locum,
quod fugias, illum certè sine Deo inuenire
non poterū munitum, sed ipsummet euoca-
Iesum, ut descendat ad te, & tibi confugi-
enti munimentum præbeat.*

Tertio modo descendit ad nos
Christus Dominus per potentiam, ut
scilicet

Psal. 30.

S Greg.

scilicet superbos debellet, & nomini Christiano aduersarios hostes comprimat; putatisne Auditores, aut militum robore, aut armorum fortitudinē, castrorum munitione, aut populi numerositate, regnum hoc inclutum, adhuc sarcum rectumque; conseruatum esse? Minime vero? Pridem iam hostili igne cōflagrasset Polonia, vastati fuissent agri, & ferro barbarorum cruentatæ essent ædes Christianorum: ni Christus per potentiam suam descendisset, & in ipsis regni finibus atque visceribus excæcaturum hostem terruisset. Non enim est potens, sicut Deus noster. Nam quis in nubibus equabitur Domino, similis erit Deo in filiis Dei, inquit Propheta Psalmo 88. Sed cur Scriptura Sacra verbum hoc Possessiuum noster, apponit? Non est inquit, potens sicut Deus noster. duplicem ut video ob causam: primò, interprete Cartusiano, ut per verbum noster intelligatur Deus, Israël, qui solus verus est Deus, ad distinctionem aliorum Deorum, qui falsi sunt & adulterini, ut dicitur Ieremias 10. *Vana sunt & risu digna, in tempore visitationis peribunt.* Et tamen pro dolor! miseri plerumque; ad diuinam omnipotentiam, quæ vera est, non tremunt; ad diabolicam verò quæ nulla est, sapius expauescunt; Non est timor Dei (inquit Regius vates) ante oculos eorum, illi trepidauerunt timore ubi non erat timor. Psal. 13. cum tamen nihil sit peruersius, quàm contemptibilia timere, horribilia non formidare. Alterum est mysterium, cur Scriptura Sacra diuinam omnipotentiam decantans, seorsim dicit: *Deus noster* (ut interprete Ruperto) intelligatur Christus noster, qui propter humanam naturam ad diuinam hypostasim assumptam, peculiari nomine noster appellatur. ut dicit Propheta Psal. 8. *Dominus Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra, & reuera propter incarnationis beneficium, merito noster appellatur. quia nos omnes ad suam possessionis hereditatem tanto beneficio eleuauit. proinde cum sine illo omnia mane-*

Psal. 88.

Ieremias

10

Psal. 13.

Rupert.

Psal. 8.

ant infirma, merito illum hodie inuocare liceat. Descende domine, & tua fortitudine debiles confirma, superbos verò potentiā expugna.

Sed non ad cuiusuis vocem Christus descendit, verum ad vocem reguli tantummodò, & quisnam iste regulus est? profectò vnusquisque; nostrum, quia de sanguine regio, immò de stirpe diuino prognati sumus. *Regulus est inquit Theophylactus omnis homo, non solum quia regi vniuersorum propinquus, secundum animam; sed etiam quia super omnia principatum sumpsit; & ipsas enim beatas mentes intellectu attingit.* Psalmo 8. *Minorasti eum paulò minora ab Angelis;* scilicet non in natura, sed in gratia; regulus est in gloria, quia cum Angelis thronum suum æqualiter locauit; ad hoc enim electus est, ut loca Angelorum & Cælo deictorum occupet. Si igitur omnis homo regulus est, reuera omnis etiā inuocare Christum debet, ut descendat: quia nullus status quantumlibet felicissimus ita melleus est, ut ab omni amaritudine & felle sit exemptus, nemo mortalium ab omni prorsus aduersitate & cruce est alienus ita; ut diuinā beneficentiā non indigeat. sed & magnatum domus, & pauperum viles casæ, habent ex æquo suas spinas, licet floribus appareant exterius coronatæ. Nec enim sceptræ, nec diademata, nec purpura, nec aulea, nec laquearia deaurata, nec portæ marmoreæ, quidquam impediunt; quominus variæ ærumnæ, & miseriæ eò ingrediantur. Nam quis ianitor, quæ

Theo. Philact.

satellitum excubiæ hos arcere possunt nuntios? Immo etiam si quis felicissimus esset, adhuc tamen ad quærendum Christum opus haberet; quia duobus modis solet homines Deus ad se trahere: quosdam amore & beneficentiā, quosdam afflictione & pænâ, quosdam aureis charitatis vinculis allicit, quosdam ferreis vinculis attrahit. *mala enim quæ nos exterius premunt, ad Deum ire compellunt,* inquit Gregorius. Nam quoties homo benignè à Deo vocatus venire renuit, iuste ab eodem immissione calamita-

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

Psal. 8.

tis compellitur; Scriptura 5. Regum 14. refert quòd cum Absalon aliquoties ad se vocasset Ioab reuerenter, ut venire dignaretur, postulans; renueretque Ioab, tunc Absalon misit seruos suos, ut agrum eius incenderent, atque tunc primùm Ioab venit, suam depositurus querelam; quare inquit *Succenderunt serui tui segetem meam.* Cui respondit Absalon; nisi ad te obsecrans ut venires, & non venisti; Pari profectò modo & Deus afflictionē quibusdam renuantibus, aut torpētibz immittit, ut eos facilius ad se trahat. quod respiciens David Psalmo 114. inelamat: *Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui.* quasi diceret: non tantum singulare Dei beneficium hominem ad amicitiam cum Deo in eundem excitat, verum & ipsa res aduersa hoc ipsum præstat. nam æque prosperitas, atque aduersitas donum Dei est. Ut dicit Augustinus Epistola 87. *Res prospera donum est Dei consolantis; Res aduersa donum est Dei admonentis.* Recogitemus & nos paulisper, an non hoc utroque modo de nostra salute Christus sollicitus est? Florebant omnia antea actis temporibus in Regno Polonia, recreabant spectantium oculos prata viridantia, grauabantur campi segetibus, fructibus horti, domus opibus, ipsa demum horrea frumenti fecunditate non capiebant, ut quid tanta Dei munificentiā concessa fuit? eo reuera sine ut reuerenter & suauiter, traheret ad se Deus hominem; sed quia magnitudine præmiorum Dei intolens mortalium fatigas, recalcitrauit honorificè & benignè societatem quærenti Deo, ad tribulationes tandem & miseras ventum: ut scilicet in amaritudine animæ suæ recogite pristinos dies, atque seipsum facturam manuum Dei consideret. Et si mos antiquis fuit, ut suos benefactores colerent pro dijs, tantò magis immensa Dei beneficia perpendens, ad seruendum & gratificandum suo creatori inciteretur.

2 Reg. 14

Psal. 114

S. Aug.

Quod si in Regum throno constitutus, duo sunt periculosissima, pau-

peras videlicet nimia, & immensa opes: ut docet sapiens Prouerbiorum 30. *Diuitias & paupertatem ne dederis mihi, sed tantum tribue videri meo necessaria, ne forte satiatus illuciar ad negandum, & dicam quis est Dominus.* Et hominē certè Christianum plerumque in discrimen adducunt duo hæc, scilicet diuina clemētia, & indignatio; dum enim beneficijs Dei uti nescit, tantum recedit à Deo, ut aut lapsus illius sit prorsus incorrigibilis, aut rebellis voluntas prorsus difficulter sanabilis.

Dum verò ex iusta Dei indignatione tribulationes immittas, aut ægrè suscipit aut ferre recusat; in tantum diuinam auget iracundiam, ut cælum ipsum ad seueram iniquitatis suæ violationem prouocare videatur. Sistite hic paulisper Catholici mei; & recognoscite an non duo hæc extrema sæpius mentem vestram quatiant? benignè satis vobiscum procedebat Deus, sed tantæ abusus gratiæ illum ad iracundiam prouocauit: affligebat aliquando leuiter, tanquam Pater misericors; sed & hoc graue tormentum homini visum, sæpius illum in desperationem agere solet. Nec aliud restat, nisi ut ad hodierni reguli exemplum componamur, quem non comitate & ciuilitate exceperit Christus, tanquam virum honoratum, purpurâ & principatu inter Galilæos eminētē; sed cum increpatione & dedignatione, pro filio supplicanti respondens: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* quæ tamen increpationis verba, non molestè tulit regulus; sed adhuc

magis seipsum humilians coram Deo, in oratione perstitit: memor illius doctrinæ sapientis Ecclesiast: 3. *Quia Ecclesiast: 3. Quia magnus es, humiliare te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.* Sed non mirum: quia afflictio ex filij morbo morbo inualescere omnem illi increpationem dulcem reddebat, dummodò sanitatē ei impetrare posset. Quid non enim extorquet à Parentibus sincerus cordis affectus erga prolem? Hic calcar addidit, animumque & consilium Sunamitidi, ut veniret ad Elisæum pro puero suo mortuo deprecaturus. 4 Reg: 4

K k k 2

ra.?

Matt. 19

ra? ubi procumbens & pedes eius a-
plexa, non prius dimittere eum volu-
it, donec secum pergeret, & puerum
suscitaret. 4. Regum 4. Hic affectus
Chananeam stimulauit, ut Dominum
premeret, opportune importune sup-
plex pro filia, quæ malè à Daemonio
torquebatur. Matthæi 15. Hæc in-
nata propensio Synagogæ principem
impulit ad Christum humiliter ade-
undum, atque prone adorandum, ut
filiam recenter defunctam visitaret,
imponeretque manum & vitæ resti-
tueret. hoc etiam paterno affectu vr-
gente hodiernus regulus, non per in-
terpositam personam; sed ipse me-
personaliter Christum accedit, quia
animum eius tangebatur, quod filius pe-
riculose ægrotabat.

Equidem Auditores si non fuit
molesta regulo humiliatio, dummo-
do ægrotanti filio remedium inueni-
ret: Erigne & vobis arduum, ante
thronum regis regum. Ias v Christi
procumbere, & pro filio non infirmā-
et, sed iam defuncto supplicare? Fili-
us vniuscuiusque vestrum periculoso
motu laborans, est grauata pondere
peccatorum anima: quæ extreme nõ
rarò febricitat, voluptatibus seculi &
prauis desiderijs. Et quoniam homo
nihil carius habet animā suā, quomo-
dò curam illius gerere nolet inuocā-
do Iesum? Domine descende priusquā
moriatur Anima mea. descende inquā
per commiserationem, & labentem
iam in profundum baratri subleua;

3. Aug.

descende per flammam charitatis, &
ad detestanda peccata mentem no-
stram inflamma. Non enim (inquit)
Augustinus de medio pænitentium,
sufficit mores in melius commutare, &
maie factis recedere, nisi & de his, quæ cõ-
miserat homo, satisfaciatur Deo per pæniten-
tiae dolorem, per humilitatis gemitum, per
contriti cordis sacrificium, cooperantibus
elemosynis. Quæ si sunt pænitenti ne-
cessaria, conuenienter detestatio
peccati maximè peccatorem decebit;
& si Deus odit peccatum atque ipsum
peccatorem, ideo quisquis mentem
suam iniquitatibus vulneratam esse
scit, detestetur illud, & propositum.

A habeat amplius non peccandi, dicen-
do cum Zachæo, Domine si quem de-
fraudaui reddo quadruplum. Si te offen-
di deprecari cupio. Nam vā erit ius-
tū, quia ad iudicem austerum & ius-
tum legislatorem perget. vā erit
superbo: nam cum sepulchrum in-
greditur, quisnam sit, tunc primum
intelliget. vā libidinis immerso,
quia stola eius nuptialis sordabit, &
ex regis nuptijs turpiter eijcietur.
Vnde meritò inclamat Propheta Ma-
lachia 3. Conuertimini ergo & videte,
quid sit inter iustum & impium, inter ser-
uiem Deo & non seruientem ei. Con-
uertimini inquam & recogitate quo-
ties filium Dei conculcatis, sangui-
nem eius polluitis, & immemores
immensi eius beneficii, iterum cruci-
fixistis operibus vestris, ipsorum E-
thnicorum peioribus. Conuertimini
plangendo paululum in hoc mun-
do, ne postea plangatis sine fine: hu-
miliando se in præfenti vita, ne post-
modum humiliemini vsque ad tene-
bras exteriores, & flammis gehen-
nae sempiternas, quia peccatis in sū-
mè omnipotentem, in summè bonū,
in maximè iustum. Et perpendite,
quod plurimi pro similibus vitijs, qui-
bus vos Deum offendistis, cõdemna-
ti gemunt apud inferos in æternum.
Vobis autem data est adhuc gratia, ut
redeatis ad Dominum per pæniten-
tiam.

Quare cum hodierno regulo ade-
amus thronum Saluatoris, vota no-
stra ei præsentando, & singuli inela-
mando: Domine descende, priusquā
moriatur anima mea. Febris enim va-
ria eam occupat, & in periculum
mortis attrahit ardor concupiscenti-
æ, sitis auaritiæ, luxuriæ protusus
calor, iracundiæ & patientiæ pœni-
tiolæ flamma per eam serpit, depascit,
& ita dilcerpit, ut naufragunda ex-
crescat, & appropinquet ad portas
mortis: sed tu solus Domine pestife-
rum languorem istum sanare potes,
qui sanas infirmitates nostras, qui redimis
de interitu vitam nostram. Psalmo 12.
descende igitur Domine, & per mira-
culum rebelles hominum voluntates immu-

Malachi 3:

mutando. Nam quod maius pro-
digium esse potest, quā recalcitrā-
tem diuinæ voluntati peccatorem,
in obsequētem omnibus eius nutibus
subito commutare, descende per gra-
tiam iustificādo & resuscitādo pec-
catricem animam: descende insuper
per potentiam, regnum Christianum
a barbarorum insultibus protegendo:
& tunc omnes vires animæ nostræ,
intellectus, & voluntas, & memoria,
benedicent sibi in æternum. Amen.

E A D E M DOMINICA

CONCIO TERTIA

Domine descende priusquā mo-
riatur filius meus Ioan: 4.

Filius Reguli moribundus est libera-
voluntas hominis à Deo recedēs.

Necessitas omnia edocet hominē
in mundo: hæc & auiculas loqui,
& ferocissima quæquæ animalia hu-
mano subesse compulit imperio: hæc
ipsummet magnæ mentis hominem
& anxios cum sudoribus perferre la-
bores, & magna constanter subire pe-
ricula, & in ipsam resolutissimè mor-
tem proflire, non rarò cõegit; imò.
(quod caput rei est) necessitas insole-
scem non rarò hominem ad De-
um conuertit. Nusquā enim omni-
bus affluens diuitijs, in sua iniquitate
ad Deum fuisset conuersus Nabucho-
donosor, nisi regno exutus, per cam-
pos oberrare, & sylvestris instar fe-
ræ, fæno victitare compulsus fuisset.
Nusquā in suis peccatis ingemisset
Manasses Rex in omne effusus vitiū:
nī dominio priuatus, & captiuus in
Babylonem abductus, in miserrima
illa seruitute, omnem e cælo venire
principatum agnoscens, seuerā pæni-
tentiā Deum pro suis delictis placare,
ab vltima necessitate cogeretur. Ale-
xander Macedo triumphorum ac vi-
ctoriarum famā onustus, cum huma-
na felicitate sorte, & mortali robore
potentior, blandiente sibi mutabili
fortunā videretur: eo iam existima-
tionis apud suos Macedonas & exte-
ras gentes deuenerat, ut omnes eum
velut numen quoddam veneraretur;
& Deum vocarent; & ecce ille quem
mundi opinio immortalem credebat,
vulneratus, cum sanguinem e plagis
emanantem cerneret, necessitate me-
dendi sibi sapientior factus, omnibus
circum se stantibus dicere cepit: Ne-
mo in posterum me ut Deum adoret: hac
enim vulnera & sanguis mortalem me &
hominem esse coarguunt. Paucis multa
nihil efficacius nos ad Deum euocat,
eiusq; opem implorare cogit; quā
necessitas & calamitas. Nam vbi nos
fortuna benignius in sinu suo gestat,
Deum obliuiscimur, & ruimus in sce-
lera. quod considerans Augustinus;
de adulterio Davidis in Psalmo 50.
sic loquitur. Hoc peccatum scilicet a-
dulterium & homicidium non fecit
David, cum persecutorem Saul perere-
tur: quandaper diuersa fugiebat, ne in
manus incideret, erat in infirmitate sua
tanti in Deum intentior, quanto inferior
videbatur; at vbi postea factus est securus
deuictis hostibus, ecce ut primum pressurā
caruit, statim tumor excreuit. At verò
vbi aduersitates hominem premunt,
statim peccata deserit, & ad Deum
refugit. Psalmo 65. In die tribulationis
clamaui ad te, quia exaudisti me. cur nõ
dicis o bone psalteres! animo te inuo-
caui, ore te deprecatus sum; sed qua-
si oppressus & exinanitatus, clama-
ui. ut scilicet ostendat se tunc primū
ad Deum recurrisse, cum iam summa
premeretur necessitate: quia neces-
sitas impellit ad Deum. sic Isaia. 77.
cum Deus in deserto occideret Iudæ-
os, & ad mortem vsque affligeret, ec-
ce dicit scriptura. Querebant eum, &
reuerterebatur, & diluculo veniebat ad De-
um, & rememorati sunt, quia Deus est ad-
iutor eorum. Sic hodiernus regulus,
non prius ad Iesum extra urbem exiit;
quā filius eius morti proximus ef-
set. Nec fortè ex urbe egressus fuisset
opem eius imploraturus, cuius ma-
gna iam miracula in Iudæa facta au-
dierat, nī eum imminens filij mors &
summa afflictio impulisset. Confide-
rabi.

S. Augu-
stinus.

Psal. 65.

Isaia 77.

rabimus igitur, quid nobis regulus iste significet, quid moribundus eius filius, quam proficua ad salutem tribulatio, & quomodo in necessitate inuocandus Deus. tu modo diuinitatem spiritus, linguam & corda nostra feliciter dirige.

Discordant summè Authores in hodierno Euangelio, quisnam iste regulus fuerit. Sanctus enim Chrysostomus dicit fuisse hominem de sanguine regio progenitum. Leontinus verò Theophylactus & Euthymius, regulum fuisse appellatum idè tradunt, quòd esset de familia Tyberij Cæsaris, munus præsidenciæ publicæ pro illo in Iudæa absolvens; denique alij per regulum intelligunt hominè diuitem & opulentum. sed missa tam discordi sententiâ, Ecclesiæ doctorum, ex ipsa nominis Etymologia facile colligemus, quisnam fuerit; cumque regulus nihil sit aliud, quàm paruus Rex, facile possumus colligere, per hunc regulum ipsum hominem significari: cui ipsemet Philosophus paruū dominium attribuit, dùm eum, Microcosmos seu paruū mundum appellat; eò quòd non amplum mundi imperium, sed suas duntaxat animi passiones, prudenter & rectè gubernare debeat, ne in mundi libidines laxatæ eius dissoluantur affectiones; sed ut rectæ obsecundantes rationi, in Deum tanquàm vnicam bene beateque viuendi regulam dirigantur. Quisquis igitur mortaliū regulus est, quia omnipotenti Dei manu formatus; quia è regio Christi sanguine iterum progenitus. regulus est: quia hac regnandi felicitate à Deo sibi inditâ gaudet, ut seipsum liberè pro sua voluntate, non seruiliter regat. id est; Dei solius sectando iusticiam, & illi in timore (quod regnare est) seruiendo; non autem peccatorum immiscendo se se illecebris, (quod est seruire & esse mancipium diaboli) tetigit conceptum hunc æterna veritas, hodiernū regulum modicæ fidei arguens: dum inquit. *Nisi signa & prodigia videritis non creditis.* Et quis oro hoc nomine melius compellari possit, quàm qui-

bet hominum? qui inter ipsas paradisi voluptates, modicam fidem seruauit; dùm vltra veritatem Dei, ex ligno scientiæ boni & mali prohibitum gustare intendit pomum. Dauid volens placare iram Dei, ut pestem illā, quā suum regnum punierat, ab illo auerteret. sic postulationem suam exorditur: *Domine saluum fac Regem.*

Psalmi 19. cur se quæso in conspectu Dei regem nominat? an idè fortasse, ut dignitas illa regia facilius Deū ad misericordiam inclinaret? Minime sane: ambitionis enim vanæ hæc ostentatio esset. Deo summe abominabilis. licet enim Deus circa Regem tanquàm publicam personam, peculiarem quandam habet prouidentiam & curā, teste Psalmista Psal: 143. *Qui salutem dās regibus.* nihilominus tamen, quia homo est verā Dei imago in terris, tunc quoties aliquid vult apud Deum impetrare homo, sepositā omni dignitate suā, in sincera humilitate petere debet. Regulus igitur est, qui se hominem agnoscit, & à Deo in viam salutis dirigī cupit. Expresit hoc Diuus Prætor Psalmo 13. *Deum iudicium tuum regi dā, & iusticiam tuam filio Regis.* quasi diceret: tu domine qui hominem posuisti in manibus consilij sui, & constituisti eum regem, super omnes creaturas sublunares, dā homini talem sapientiam, ut nonnisi ea quæ tibi placita sunt, iudicare valeat; tu humanam mentem quam inter bonum & malū regaliter & pro suo arbitrio currere permisisti, hanc vnicā ei ostende viam, in qua ambulando nonnisi ea, quæ iusta sunt, facere, & quæ optima, intendere, ac de te lumino bono mereri cupiat.

Filius istius reguli (scilicet hominis) non est alius, quàm libera voluntas. quæ quamdiu in Deum tendit, homini læticiam attert, eum verò recedit à Deo, hominem sumè affligit, sibi quoque morbum insanabilem, naturali virtute, scilicet gratiæ priuationē adducit. hoc duplici morbo sæpè nostra conscientia premitur: quoties aut illicitum aliquid committere audeat, aut mandatum omittere non erubescit.

Psal: 19

Psal: 143

Psal: 131

rubescit. Testatur id Propheta Ieremias: *2. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & soderunt sibi cisternam.* quasi diceret scripturā; non solum committendo aliquid inhonestum, & in genere moris malum, homo Deum offendit; sed etiā quoties virtutem exercere omittit, eundem ad iracundiam prouocat. Ac proinde omnes iuribus naturæ & diuinis obligamur, ut filium hunc, scilicet voluntatem nostram delicatè, & cum summa cura, non solum in Dei pietate educare, sed toto vitæ cursu in virtutibus agendis, & exercendis dirigere conemur. Maculatam habes scitatem peccati conscientiam, destitutam virtutibus animam, memento filium tuum, id est voluntatem, grauem pati morbum, quia deflexit à Deo: exi citius ex vrbe Capharnaū. (id est) mundi libidinem & voluptatem deserre, Deumque magna voce obsecra, ut sanaturus tuam animam, & ex obliqua mundanæ vanitatis via in rectam voluntatem reducat semitam, venire dignetur. *Descende Domine priusquam moriatur filius meus.* id est; descende in cor meum æterna veritas, ut errantem corrigas intellectum, antequàm in erroribus obæcatus fiat. descende immensa bonitas, & effrenatam in omnem insolentiam voluntatem, admirando tui ipsius appetitu coercere, antequàm in summa iniquitate obstinata fiat. Descende ægrotum salus, & vita infirmantium, & saluari efficacis gratiæ antidoto, mortuam in peccatis animam sana, antequàm longa delictorum consuetudine corrupta, obdurata efficiatur. Numerorum 18. præceperat Deus Israëlitis, ut audientes tubarum clangorē, ad tribuum capita congregarentur: *Si inquit clangueris semel, congregabuntur ad te Principes & Capita multitudinis Israëlis.* Si autem prolixior atque cæcis clangor increpuerit, mouebunt castra & leuabunt tentoria. Duas in vnoquoque homine tubas esse voluit Deus, intellectum, & conscientiam: clangorem personat intellectus, quoties contra suam rationem aliquid agimus;

Num: 18

reclamat vicaria Dei conscientia, dū legem diuinam profanamus; isto clangore excitati congregari debemus ad tribuum capita, id est, ad Christi Ecclesiam Deum rogaturi; ut Animæ nostræ medeatur, si fortè peccatorum grauamine pressa infirmatur; ut voluntatem nostram, si iam per Dei ostensam diabolo mancipata est, in pristinum libertatis statum restituat. Regulus enim es o homo! idcirco nihil magis, quàm regiam libertatem curare debes, quæ consistit in hoc, nulli inferiori lubescere. Inuitate mundus ad illicitas voluptates; sed inferior te est, & ille tuo imperio, non tu eius subesse debes. Incitat dignitas ad exosam Deo ambitionem: audire non debes, quia inferior te est, & tua regenda libertate. Stimulat diabolus superbos ad humilitatis contemptum: ad diuinæ legis præuaricationem: consensire non debes: quia Regulus es, ut hostem fortiter vincas, non ut obsecundes malè suadenti.

Pulchrè libertatem humanam in Cæquitate & Dei iustitia semper debentem consistere, figurabat Symbolum illud, quo Fabius magni inter Romanos nominis utebatur; denotare ille volens, quæ dotes in optimo Imperatore reperiri debeant, gestabat annulum, cuius in pala caput equinum insculptum fuit, facies barbata: caput galli, pedes gruis; hæ enim vnitæ partes ducis signum erat; Caput enim equinum, denotabat robur bellicum, iuxta illud Poëtæ: *hælo armantur equi.* facies barbata & pedes gruis, prudentiam: galli verò caput, vigilantiam, assiduam significabat. has dotes quilibet homo christianus habere debet; dux enim est, perpetuò cum mundo & inferno bellum internum gerens; Castra eius sunt corpus mortale, quod ita prudenter regere debet, ne in loco aliquo angusto, ubi nulla spes salutis, nullusque locus pateat, ab infernali hoste circumueniatur. gestamus annulum diuinæ amicitiae, Christi scilicet passionis & gloriæ redemptionis mortem: sed in pala huius annuli sculptum debet esse equinum caput;

Symbol: Ducis.

tantū in nobis robur ostendens, quod A procedit ex auxilio Dei ut omnes diaboli tentationes magno & immutabili animo feramus. debet esse facies barbata, verecunda scilicet, quæ insolentem nostram faciem operiat, ne impudiciā corporis aburamur: debent esse pedes gruis: ut scilicet nobis caueamus à lubrica mundi foueā, in quam lapsi, non facile reperiemus, qui nos extraheret: debet esse denique galli caput, scilicet conscientiae timor, quæ nobis sæpius commissas reuocet culpas, ut easdem quæ celeriter saluari penitentia eluamus.

Quare gallus cātauit, ubi Petrus negauit Christū.

Quærent Doctores, cur postquam Petrus Christum negauerat, gallus continuò cantauerit; & rationem assignant, ut scilicet suo cantu illic reuocaret lapsum Petro, à Christo antea prædictum, ne ultra galli cantum diutius in illo infelici casu delitesceret. Sed quoniam homo non raro obfuscescit in hoc galli cantu, & clamante penitentiam conscientia, aurem suam obturat. Dominus Deus varias tribulationes & aduersitates immitte, quæ peccatorem conuertant: quarū utilitatem D. Augustinus Epistola 87. describit his verbis: *Quam multa habent impij dona & munera gratuita ab illo quem contemnunt.* inter quæ illud magnum est, quod exemplis interpositarum tribulationum, quas huius seculi dulcedini tanquam bonus medicus miscet, admonet eos, si attendere velint, fugere à ventura ira. Et cum in via sint, id est; in hac vita; cōcordare cum sermone Dei; quem sibi aduersarium habent male viuendo. Quid ergo non misericorditer præstatur hominibus à Domino Deo, à quo etiam tribulatio beneficium est? Nam res prospera donum est consolationis, res autem aduersa, donum est adamantis Dei. Agnouit tribulationum utilitatē Zeno Corrius Philosophus, qui dicere solebat se nunquam commodius nauigasse; quam cum nauis fracta, & amplissimis opibus naufragio amissis, enatauit. mirabile est quomodo iste Philosophus nauigationem illam sibi utilem fuisse dicit? in qua

qua maximum discrimen perpeffus est. quamdiu enim Zeno opulentiam omnem habuit, tamdiu more belluino vixit; ac omnibus amissis, Philosophiæ operam dedit, & sapientiam, quā nihil carius, adeptus est. sic homo dum omni felicitate gaudet, facile recedit à Deo: quia iuxta sententiam Philosophorum: *in regno voluptatis virtuti non est locus.* utilis est tribulatio, quia quem Deus affligit, eum Deus summè amat. Origenes homilia 9. de Exodum, considerans aureum illud candelabrum, quod cum septem candelis in tabernaculo Dei appensum erat; miratur quid causæ sit, quod illud ad septemtrionem Deus collocari voluerit? siquidem ex illa parte validissimi venti spirare solent, qui magnam lumini afferunt iniuriam. Et respondet, hisce lucernis candelabri aurei, Dei amicos designari, iuxta illud Lucæ, *sint lumini vestri præcincti & lucerna in manibus vestris.* ad hanc septemtrionalem partem Deus iustos homines collocari voluit, ubi est ianua omnium malorum & miseriarum, inquit enim Ieremias: *Ab Aquilane pandetur omne malum.* Sed quisquis in istis tribulationibus persistit immobilis, amicus Dei est; quod veteres pulchro hieroglyphico expresserunt. Pingebant illi adamantem varijs maleorum ictibus contusum; illæsum tamen: in quo circumcirca scribebant: *semper idem;* quo Emblemate voluerunt designare hominem, cui potentem rationem velut inuulnerabilem auro adamantem indidit Deus, nunquam aduersitatibus debere immutari; sed adamantis instar potiri, & in dies magis ac magis in meritorū & virtutum incremento augeri. utiles igitur sunt tribulationes, non solū quia nos ad Deum conuertunt, sed insuper quia de futuris successibus tatos & securos ac certos reddunt, agnouit hoc Paulus, tribulationem respiciens, dum ait. 1. Corinth. 12. *Cum infirmor tunc potens sum.* Cælius libro de ludo alearum, tradit fuisse quōdam in partibus Italicis fontem, admirabilis tribulationis symbolum; in hūc fontem

1. Corinth. 12.

sortes conijci solebant, ut exploraretur fortuna & rerum successus. Coniecerat quoque in eundem Tiberius Cæsar aleam auream, exploraturus, num feliciter clauum regni gubernaturus esset. si igitur coniecta in fontem illum alea plura representabat in se puncta, prosperitatis signum erat. si pauciora, sortis aduersæ: rem tribulationi persimilem habemus, & ipsa enim est fons quidam diuinus & iudiciarius, ex quo iudicium tum de virtutibus, tum de vitijs quilibet facile elicere potest. quod enim sæpius tribulationem immitte Deus, eod magis hominem in gratia sua conseruat, in virtutibus propagat, auget in pietate, confirmat in amicitia. Ad quod pulchre allusit sapiens Ecclesiastici 1. *In tempore infirmitatis ostende conuersationem tuam.* Et quæ est maior conuersatio Dei? quàm in afflictis & tribulatis: in domo enim voluptatis & deliciarum, non est locus virtuti; non est locus Deo; sed in loco afflictionis & humilitatis propria habitatio eius.

Ecclesi.

Et quomodo igitur in tribulatione & necessitate inuocandus sit Deus? non aliter nisi incessanter orando Deum: docuit hoc ipsemet Christus admiranda illā parabolā, de quodam Iudice Lucæ 18. Iudex ait quidam erat in quadam Ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerbatur. Vidua autem quædam erat in illa Ciuitate, & veniebat ad eum dicēs: vindica me de aduersario meo: & nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se, etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor; tamē quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam. Iudicem nos habemus Deum, ad quem cum viduarum instar orbatī sumus viro, scilicet diuino ipsius auxilio, obsecremus tamen eundem, ut nobis opituletur. Et si per multum tempus noluerit, persistamus constanter in oratione; donec nos sibi molestos esse videns, succurrat nostræ infirmitati. Inuocandus est Deus in necessitate non procrastinando peccatorum expiationem, sed citius accelerando. licet enim omni-

bus peccatoribus det gratiam resurgendi Deus, sed generalem tantum, & sufficientem; specialem verò paucis admodum penitentiam differens offerre solet. Vni tantum triginta annis laboranti in probatica piscina, animæ & corporis sanitatem, dedit: quod summa eius humilitas impetrauit. Adulteranti multo tempore Magdalene peccata dimisit, sed hoc summa eius dilectio, cui summū debetur præmium, obtinuit. Vni diuitum Zachæo dixit: *hodie salus huic domui facta est.* Sed hoc ingens videnti Christi cupiditas, & pura cordis simplicitas, promeruit. vni latronū duntaxat pollicitus est: *hodie mecum eris in Paradiso,* sed hoc summa illius in diuinitatem Christi fiducia, assequi digna erat. Dicit enim de illo D. Augustinus, sermone 120. de tempore. *Primum inquit considerandum est in latrone illo; non solum crudelitatis compendium, sed denotio; sed temporis illius sub quo hæc agebantur occasio, quo iustorum legitur titubasse perfectio.* Deinde autem *michi fidem latronis ostende & tunc tibi eius beatitudinem pollicere.* Vis in tribulationibus Dei auxilium sentire, penitentiam clamante opportuna Dei inspiratione celerius perage: procrastinanti enim sæpè dies abbreviantur. Nam temporibus Noë Deus ad expiandam penitentiam 120. annos concesserat, inquit: Genesis 6. *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum; quia caro est. eruntque dies eius Centum viginti annorum;* & ecce dum præconem diuinæ iustitiæ ageret, Noë, anno quingentesimo nec quidquā obduratus ille populus permouebatur, Deus amputauit viginti annos, & diluuium cæpit anno sexcentesimo. Venerabilis quoque Beda, horrendum de quodam religioso allegat exemplum, qui penitentiam ad extremū usque morbi distulerat; ubi vrgentibus fratribus, ut vel in extremo peniteret, miserabiliter respondit. *Non est inquit modò tempus vitæ mutandi, cum ipse videam iudicium meū esse completum.* Historiarum libro 5. Capite 15.

LII

Habe-

Habemus igitur hodie Auditores A Christum ad nos appropinquantem, proinde tanquam ad Regem Regum cum hodierno regulo exeamus; exeamus inquam ex hac ciuitate Capharnaum; id est, ex mundi voluptatibus & libidinibus; quia ibi locus virtuti non est. Etsi filius noster, id est recta ratio & conscientia, mundi illecebris laesa infirmatur, obsecremus eum vt descendat, antequam moriatur voluntas nostra in appetenda Dei bonitate; & licet sapius ad nostrum profectum tribulationes in nos permittit, non cessemus clamare ad eum, donec misereatur nostri, si non dignitate precum nostrarum, si non humilitate; molestia tamen diurnam persuasus. Scribit Polydorus libro 8. cum Cicero in quadam vrbe Gallie ab hoste obsessus esset, iamque ad extrema penè redactus, cognito hoc Cæsar veniens in auxilium eius, sagittam in vrbem iaculatus est, hac epigrapha inscripta. *Cæsar Ciceroni fiduciam optat, expedit auxilium.* Immisit iam Deus sagittas in nos, quia & tribulationibus & barbarorum vastationibus afflicti sumus: sed si constanter infiducia

DOMINICA XXI.

POST PENTECOSTEN,

CONCIO PRIMA.

Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui sicut
& ego tui misertus sum. *Matthai 18.*

Deus misericordia & seueritate homines corrigit.

Olerabilius esset, si Deus A inter sola correlatiua locum habeat, male agenti creatura semper indignaretur; quam si homo super debitis proximi sui nullam habeat patientiam. Quia creatura cum peccando grauissimè Deum offendat, indigna est, vt illam benignè respiciat Deus; cum respectus, potissimum verò amoris,

diuina perseuerauerimus. Man-
ter in orando Deo persistiterimus. si
in deuotione auxilium eius expecta-
uerimus; aderit nobis per gratiam
suam, nos in nostra animæ infirmitta-
te sanaturus; aderit per præsentiam in
cordibus nostris, dignum sibi eligens
habitaculum; aderit per potentiam
ipsentem de cælo sagittas eiacularis, vt
superbiam infidelium potentiam cõpri-
mat, quod vt feliciter assequi mere-
amur, cum simus reguli diuinæ ima-
ginis, obuiam Christo exeuntes, in-
uitemus eum; *descende Domine ante-
quam moriatur filius meus.* id est; ante-
quam mundi importunitatibus, victa
conscientia nostra recedat; descende
antequam in manus infidelium po-
pulus tuus sanctus deueniat; descende
antequam in manus infidelium popu-
lus tuus sanctus deueniat, descende
antequam regnū tibi in fide & re-
ligione consecratum, barbararū
ræditate polluat. Et ostendit
de quia non est alius, qui
pugnet pro nobis nisi
tu Deus noster.
A M E N.

à ratione cogitari potest: cum vnica natura specifica, essentialis animæ perfectio omnibus eadem, & ratio viuendi communis, arctissimum charitatis vinculum inter homines exigar quod vel ex ipsis dæmonibus luculenter quispiam coniectari potest. Nam cum duo illi homines à malo genio obsessi, ique tam feroces & formidabiles, vt nemo propius transiret locū, in quo illi degebāt, Christo occurrerent. cumque pariter miserrimorum hominum, damnati hospites dæmones ruinam præsentirent, quam illis Christus allatum veniebat, exclamā-
runt. *Si videris nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.* Matthai 8. numero 31. Quid est obsecro? quod immundi illi spiritus postulauerunt, vt ad fordida bruta diuertere possent, & non potius vt alios homines occupare, & pro scelorum meritis multare liceret. Respondet huic quæsitio Abulensis. quæstione 129. in caput 8. Matthai ex lententia Sancti Remigij. *Ideo inquit non petierunt, vt in homines mitterentur, quia illum cultus virtute torquebantur, humanam speciem gestare videbant.* Videbāt illū simile eorū, quos hæc Deus miserè vexarāt; videbāt eandē formā, lineamenta corporis eadē præferre, vt eadē natura constare suspicarentur, ideoque non putabant concessurum, vt alios homines inuaderent. Quod si ne in-
effertissimorum quidem dæmonum intellectum cadit, vt cogitare ausint, posse hominem homini incommodare, aut vt malum aliquod inferatur, connuere & permittere, quid est, quod homines ita sæpè omnem persundant rationem, vt faciant, quod fieri non possit atrocissimi dæmones existimant. Itane similis simili exilium afferet? Itane se insectentur, quorū sunt eadem vitæ studia? cum lex expresse dicat: *Cum natura inter nos quædam cognationem insituerit, consequens est hominem homini insidiari nefas esse.* Lege vltima de iustitia & iure. quasi apertius dicat, insolentissimi hominis esse, hominem alium, vel odisse, vel persequi, cum quo summam habeat naturæ necessitudinem, & coniunctio-

Anem. [Sanctus Thomas 1. parte. quæ-
stione 50. articulo 4. quærit. Num Angeli differant inter se specie: & respondet differre specie, cuius rationē doctissimus Becanus offert. *Quia inquit probabile est unum angelum esse fer-
torem alio, & posse illum pelleret loco suo.* Equidem si recte colligitur, specificū inter Angelos discrimen, ex eo, quod alter alterum viribus superet. Confectariè etiam videtur probare hodiernum Euangelium, hominem inhumanum & immisericordem, specie differre à Christo I. sv, dum innumera debita à Christo sibi condonata habens, ipse ne minimum debitum proximo suo ignoscere vult. per quod cessat esse homo, aut certè alterius naturæ speciei hominem induit, quam sit ille, quem indutus est Deus. Quibus ergo remedijs miser homo, ad pristinum humanitatis statū reducendus sit, vt cū Christo specie cõueniat, ex hodierno Euangelio discutiemus.

Cum diuina maiestas in duobus porissimum elucescat attributis, in clementia & seueritate: ex his enim duobus illum esse regem regum, vniuersa agnoscit creatura; ideo hominem qui per peccatum à Deo degenerat & in truculentissimæ belluæ ferociam transformatur, hitce duobus fasciculis ad se trahit. Clementiā imprimis, vt non desperet de misericordia Dei peccator, quamuis in extremam miseriam prolapsus. Quis hoc in populo Israëlítico non vider palam? Cum enim exploratam Deus haberet populi sui imbecillitatem, & quam proclius in deastrorū cultum imposturis abductus descederet, protesta-
batur se non propterea illum à terra, promissionis velle prohibere, dum ex animo solū male egisse doleret. De-
utoronomij. 30. Num: 4. *Si ad cardines inquit cali fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, & assumet atque introducet in terram quam possederis patres tui, & obtinebis eam.* quæ verba Pagninus sic transfert *si fuerit expulsio tua in extremum cali:* quasi in hunc modum loquentem Deum introducere vellet. Bono animo estote
LII 2
mei

S. Tho-

mas. Angeli
cur spe-
cie diffie-
rant.

Becanus

Deut. 30

Pagninus

mei Israëlitarum; quanquā enim scelera vestra tot sunt ac talia, ut eis promeriti fueritis, tam procul à terra promissionis abstinere; quam longè à terra cælum abest. dum modò vos noxarum vestrarum pœniteat, in toto corde vestro, & in tota anima vestra; sic ut inde offensarum dolor oriatur, vnde offensæ ipsæ primùm descenderunt, reuocabimini ad eam terram, quam maiores vestri primùm & acceperunt, & habitauerunt. Quia dicit ipse Dominus: *si fuerit expulsio tua in extremum cæli, inde te retrahet Dominus, atq; introducet in terram.* Liceat mihi ad vestram peccatores consolationē verba hæc paulisper immutare. *si fueris expulsio tua in extremum inferni:* hoc est; tametsi tam immanibus flagitijs te contaminaueris, in tam fœda & abominabilia scelera te ingurgitaueris, ut ipso peior Lucifero videaris esse; ne tamen propterea desperas, nam fiduciæ portam tantum cordis aperias, atque ex animo peccatam egisse, doceas, ab extremo inferni, ad extremum cæli reuocari poteris: inde retrahet te Dominus, & assumet. Nec enim vllum est tam grāde nefas, quod abitergere ac delere misericordia Dei non possit. Discedebat quondam ab opulenta & lautissima sponsi sui domo, sponsa: iamquē aliquantum abierat, quando ille dulcem coniugem suam his verbis identidem reuocabat. *Reverte, reuerte, Sunamitis, reverte reuerte, ut intueamur te.* Canticorum 6. Numero 12.

Cantic.

Orgell.

Cur obsecro tot voces dederis, sponsus, ut sponsa rediret, & videndā se exhiberet? cum vnica voce sufficienter illam reuocare potuisset. Respondet optimè Sanctus Iustus Orgellanus. *Idcirco inquit tam crebrò ei dicit, reverte, ut si iam conuersa deliquerit, in desperationem non decidat, sed à peccandi consuetudine, spes indulgentiæ respiciat.* Propterea igitur sponsus abeuntem à domo sua sponsam, tot vocibus reuocabat, ut ei animum fidenter reuertendi faceret. Non sit igitur cur timeat anima, quan-

tumuis offendisse sciat: non est cur desperet, grauissimè licet atq; enormissimè se illum irritasse nouerit: qui enim tot clamores edit, ut eam reuocet: admittere illam in gratiam pristinam vehementer desiderat. Duo in his verbis reperio, quæ summam difficultatem mouent. Vnum, cur cælestis sponsus sponsam, toties vocauerit? sed huic quæsito facile responderetur, per sponsam intelligendo animam peccatoris, cuius tanto desiderio tenebatur cælestis sponsus, ut sanguinem suum profuderit, dummodò illam sibi associaret. Alterum, cur vocauit ut reuertetur: sed & hoc non mirum; quia summam misericordiam erga peccatorem Deus testari voluit, nolens ut homo auertatur ab illo, sed ut auersus aliquādo, statim redeat & conuertatur. Hoc voluit exprimere Regius vates Psal. 89. Numero 3. inquit: *Ne auertas hominem in humilitatem.* quali diceret: Age clementissime Deus, ne prorsus contamas errantem hominem; sed indulge potius miserò, neque permitas, ut miseriarum suarum abyssò, perpetuò infixus hæreat. Quoniam tu dixisti: *Conuertimini filij hominum* hoc est; quod tam fidenter ad te peccator accedo, id mihi & ratio persuasit, & iure facere videor: quoniam tua clementia velut publici præconis voce peccatori omnium delictorum perfectam indulgentiā denūciavit, cum dixisti: *Conuertimini filij hominum.* Quibus verbis subiungit vterius David; *Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquā dies hesternæ, quæ præterijt.* Quid obsecro sibi vult, quod Sāctus David ait? mille annos Deo nihil aliud esse, quā diem hesternam, qui cum abiit, nihil est: scilicet, ut peccatores eo dicto in bonam spem erigeret, quod certam ab illo scelerum veniam expectarent; sic exponit S. Gregorius Gregorius Nyssenus, qui dicit. Davidem his verbis significare voluisse, neminem sanum, quē verè alioquin peccasse pœniteat, debere abijcere animum, aut desperare condonationem: tametsi totius mille annis, totidemq; seculis, nihil aliud

aliud egerit, quam ut Deum innumeris sceleribus offēderet; eò, quod indulgentissimo Deo totum hoc annorum aut seculorum tempus, velut dies, quæ iam effluxit; quasi nihil sit, aut certè ita reputetur, tanquā omnino non fuisset. Tantum enim valet pœnitentia; ut mille annorum offēnsas, & plurima, flagitiorum perpetratorum secula abolere & obliterare vno momento possit. Vnde D. Gregorius Nyssenus sepe hunc locum: *Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquā dies hesternæ, quæ præterijt.* & quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt. *Licet inquit vita infinitis scelerum maculis notata sit, ut collectio illa peccatorum, mille annorum esse videatur, pro nihilo totam illam congeriem reputatum iri; dummodò pedem referat; nam diuinus oculus, præsentia semper intuetur, præteritum verò non æstimat. Sed instar vnus diei, vel noctis quæ iam præterijt, à Deo habetur.* Senus ergo Davidis ex commēntatione Nysseni hic est; de benignitate Dei, & suorum remissione peccatorum diffidere neminem debere; si modò peccasse serio doleat, quāuis paruulo tempore, tam multis flagitijs se inquinauerit, quanta alius per millenos; & his plures annos, vix perpetrare potuerit; idq; eam ob causam, quod Deus plurimum amet veræ pœnitentiæ studiosos, & præsentitē tempore, quo pœnitentiæ strenuè dant operam, sic oblectatur, ut præteritos annos, quos peccando exegerunt, nō æstimet; sed instar vnus diei, eiusq; iam dudum elapsæ, habeat. Huic expositioni patrocinatur Diuus Basilius, qui à quotidiana experientia, mutabilitatis rerum naturalium sumit argumentum, quo peccatori conuersionem persuadeat; quācumuis ea illi ardua & operosa videatur, homilia 5. in Hexacem, sic inquit: *Nemo in vicio constitutus homo, de seipso desperare velis, haud nescis agriculturam stirpem qualitate mutare, curam autem ac studiū, in consequendis virtutibus animi, omnes vincere morbos superareque posse. Granum tritici humo mandatum, atq; mortuum renouiscit natura vi & operatione,*

S. Basil.

Atque in lucem à luto educitur, ut inculum spicamq; sese ecerens, fructum asferat. Sic planè peccator quācumuis in gratia Iesu Christi mortuus, quācumuis flagitiorum cæno turpissimo infixus, calore veræ pœnitentiæ redire in vitam & felicem gratiæ statum solet. Propterea inquit Basilius, *Nemo in vicio constitutus homo de se ipso desperare velis, quoniam infinitè maior est diuina misericordia; quā humana miseria.* Verūm ut peccator hanc diuinam misericordiam obtineat, necesse est, ut non discrepet in specie humanitatis à Christo: hoc est; ut suo quoque proximo debitum condonet. Nam grauius multò animaduercere solet Deus in hominem inhumanum erga proximum; quā in peccatorem erga se; Peccarunt in principio mundi Pater & Filius. Adam scilicet & Cain. Adæ peccatum in eo fuit, quod liberiore manu de fructibus arboris vetitæ decerpit. Adfuit extemplo Deus, ut culpam prauaricatoris pro tribunali discuteret: contra quem, illam pronuntiauit sententiam, ut terra maledictioni subiaceret, ut hæc illi pro fragrantibus rosis, vrticis, spinas, senes proferret. ipse verò omnē in duro labore vitam transigeret. *Maledicta inquit terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tue, spinas & tribulos germinabit tibi, in sudore vultus tui, vesceris pane tuo.* Genesis 3. numero 17. Caini verò inde scelus erat, quod ianoxium fratris sui sanguinem crudelissimè effuderit: & ecce Deus grauius Caini delictum tulit, nam talem in fratricidam iustissimus iudex effulminauit sententiam. *Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.* Genesis 4. Num: 11. S. Chrysosthomus, & Rabanus, discrimen maledictionis, quā Deus Adamum perstrinxit; & illius quā Cain filium eius ferijt, hoc assignant; quia Adam peccauerat in Deum ex fragilitate; Cain verò peccauerat in proximum & fratrem suum ex malicia. Hinc Deus tam austerus erga

Gen: 3.

Gen: 4.

S. Chry.

soith:

Raban.

erga Cain apparuit, ut ipsius personā maledicto figeret, inquiens: *Maledictus eris super terram*. Tān verò blandus & lenis erga Adamum, ut omnem quam ille meruerat bilem, in terram expueret, inquiens: *Maledicta terra in opere tuo*. quia Deus ad iniurias suas agnus est; ad nostras Leo. ut & nos simus ad illius offensas tygres; oves ad nostras. Oves profecto esse debemus, inter arūnas, quas nos ab alijs patimur: sed truces Leōes, cum Dei honor ante oculos nostros laeditur. Talē se exhibuit patietissimus Iob, cui cum spaderet propria vxor, ut Deum maledictis im- pereret, atque ita rebus suis afflictis finem imponeret, inquiens: *Benedic*

Iob. 2. *Deo, & movere*. Iob. 2. 9. Cum verò ille hæc inconsulta verba audisset, respondit; *quasi una de stultis mulieribus locuta es*. ibidem Numero 10. 70. interpretes addunt, quod cum hæc verba proferret, Iob respexit in vxorem; sed quibus oculis illam respexerit, optimè expresserunt Sancti Patres, Basilus Magnus, & Ioannes Chrysostomus apud Pinedam his verbis.

Pineda. *Cum ea verba sthomachum Iob mouissent (id quod superiora mala minime facere potuerunt) pleno iracundia vultu, truci aspectu ad vxorem conuertitur*. Pecorum, facultatum, omnium liberorum carissimorum, incolumitatis propriæ lucuosissimam iacturam subierat Iob: neque tamen imprudenter aliquid locutus est, neque frontem contraxit, neque de seueritate oculorum quicquā remisit. At cum blasphemiz in Deum mala consuleret mulier occasione præberet, subderetque, ut Deum contumeliosè linguā laderet, tunc primum quasi tygris exiliit, & pleno iracundia vultu, truci aspectu vxorē intuitus est. Cum enim existimatio Numinis periclitatur, cum honor Dei prostituitur, & leges susque deq; voluntur: tunc verus Christianus frōtem assueverare debet, tunc ab ore atque oculis flammæ expromat, necesse est. Aut cum Elia è Cælo ignem euocet, atque ad defensionem gloriæ Dei plenus irarum profiliat. Nam hoc modo nō differet in specifica naturæ

humanæ identitate à Christo. Patieter Christus fert suas offensas, ut & homo proprias leuius ferat; seuerò vindicat iniuriam ab homine homini factam, ut pariter homo Dei offensam totis viribus vleiscatur. Uerū si hāc Dei misericordiam homo noluerit imitari; specificè à Christo differet. Nec potest in pristinum humanitatis statū aliter reuocari; quam per summam Dei misericordiam. Quod si diuina misericordia & clementia peccantem hominem corrigere non valeat, altero Dei funiculo ad insolenter viuentem peccatorem religandū opus est, scilicet seueritate. ut incorrigibiles terrigenas atrocius puniat: diuina enim flagella, cælitus inflicta, omnibus & bonis & malis prosunt. Bonis quidem, quia sunt meritorum pramiorumque augmenta: malis verò, quia sunt culparum pænarumque compendia. Vexat sæpius æternum Numen bonos, ut illos coronet. Castigat & malos, ne seuerius condemnent. Abbreviat vitam turpiter lasciuientium, ad maiorem pænam præcauendam. Nam si diutius viuerent, sicut grauiora peccata committeret, ita grauioribus digni supplicijs redderentur. dū verò præmatura morte præripiuntur; maioribus & culpis & pænis liberantur. Et tamen in hac etiam punitione, summa Dei misericordia elucet, ut docet Diuus Bernardus sermone contra ingratitude. *De clementia* inquit *esse videtur, in gratiis negare quod postulant, ne contingat nobis ut tanto grauius, de ingratitude iudicemur, quanto magis accumulatis beneficij ingrati probabimur extitisse*. Ergo misericordia res est, in hac parte subtrahere misericordiam. Et antecedenter, misericordia quoque est, maturare punitionem ne puniendi augeatur.

Atrox videbatur illa punitio, quā Deus Ieremiæ imperauit dicens. *Ecco constitui te hodie, super gentes, & super regna, ut euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes*. Ieremiæ 1. Num: 10. Quid Ieremiæ in his verbis, nisi durum, rigidum, ac seuerum continetur? & tamen Origenes homilia 1. in Ieremiā diuinā

diuinam in tam acri vindicta misericordiam recognoscit. Bonitatis inquit *est Dei istud indicium, inimica caelestis regni regna destruere, & bellantes cum sua gente euertere nationes*. Aggrauas proximum tuum, & pro leui offensa, maiorem æquo vindictam de illo sumere vis; si non te ab hoc impio facto diuina retrahit misericordia, quā tibi grauissima in Deum scelera commissa dimittuntur; iustissimè iam in te Deus desauiet: ut & proximo tuo, quem tu odio prosequeris, sit solatium; & tibi stimulus imponatur, ne ultra in iniquitatibus procedas. Quoties enim opprimuntur miserorum oppressores, toties erga ipsos miseros non exigua misericordia exercetur, si immiseriores opprimuntur, ut miseri liberentur: Quæ seuerior punicio fuit, quā illa, quæ duobus senibus, conjugalem Susannæ pudicitiam ambiētibus, & expugnare eonantibus inflicta est? Nam illos aut vniuersus populus lapidauit, ut lex seu consuetudo vim habens legis, decernebat. Ioannis 8. Numero 5. Aut Angeli medios secuerunt, iuxta illud Danielis 13. numero 55. *Ecce Angelus Dei accepta sententia ab eo, scindet te medium*. Et paulo inferiūs. *Manet Angelus Domini gladium habens, ut secet te medium, & interficiat vos*. Aut eos Rex Babylonis igne combussit. iuxta illud proverbium tritum ad magnos cruciatus significandos. *Ponat te Deus sicut fedeciam, & sicut Achab, quos frinxit Rex Babylonis in igne*. Ieremiæ 29. Num: 22. Aut denique grauissimā pænā, quæ his omnibus modis significatur, eos de medio sustulit. Et tamen in hoc supplicio non modo Deus, suam iusticiam in impuros illos conjugalis impudicitie insidiatores ostendit. verum suam pariter misericordiam in Susannam egregiam conjugalis pudicitie cultricem, declarauit. Immo illorum intemperantiam seuerus ultor puniuit & compressit; ut huius innocentiam misericors patronus defenderet, & coronaret. vnde Sanctus Ambrosius lib: 1. de Abraham. cap: 2. Deum coniugij præfulem appellat,

quod nuptiali thoro & illatas iniurias puniat, & obiectas insidias auertat. & quod maximum: dū impudentes aggressores acriter vleiscitur, innocentēs coniuges misericorditer tuc- tur. Adest inquit *præsul coniugij Deus, quem nihil lateat, nullus euadat, nemo irideat*. Vicem absentis mariti tuetur, seruat excubias, immò sine excubijs in mentibus vniuersorum crimen agnoscit. Non igitur diuina iusticia, sic ad improbos vleiscendos exardescit, ut non magis diuina misericordia ad protegendos miseros effundatur. Mirum est, quibus olim supplicijs tortus vexatusque fuerit Heliodorus, cum ad sacrum ararium Hierosolymis compilandū temerarius aggrediretur. Nam im- primis apparuit quidam equus, terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus, isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. 2. Machabæorum 3. Num: 25. Deinde alij apparuerunt duo iuuenes, virtute decori, optimi gloriā, speciosique amictu: qui circumsteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabant sine intermissione, multis plagis verberantes ibidem. Numero 26. Tandem Heliodorus collapsus in terram, mutus atque omni spe & salute priuatus, postquam Pontificis precibus conuulsus, & in patriam reuersus esset. Sciscitatus à Rege, quidnam iterum Hierosolymam mitteretur, ad pecuniam illam ex sacro arario colligendam & exportandam; sic respondit. *Si quem habes inquit hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc & flagellatum recipies eum; si tamen euaserit*. ibidem numero 38. quibus verbis satis expressit, quantis ipse pænis subiectus fuerit, & quantis sine dubio subiiciendus esset, quisquis iterum illam legationem, seu potius temerariam direptionem obiret. In hoc euentu nihil nisi diuinam iusticiam apparuisse quisque facillè sibi persuadebit, cum nihil in eo audiat, nisi verbera sacrilego duci inflicta acriter. Nihilominus non dubito, diuinam & in hoc supplicio misericordiam præcipue fulgurasse. Nam in arario quod Heliodorus cõpilare nitēba-

S. Ambrosius.

2. Machab: 2.

Ibidem.

tebatur, miserorum deposita, nempe viduatum & pupillorum victualia servabantur. Ad miserorum autem egenorumq; bona defendenda, diuina pariter & iustitia & misericordia mutuas operas conferebant: ita ut iustitia punitionem quidem exerceret, sed misericordia imperaret. Ut D. Ambrosius libro 2. officiorum. cap: 29. latius ratiocinatur. Et sumi potest ratio ex litera: quia ubi sola iustitia erumpit in vindictam? par est, ut terribiles ac truculenti ministri punitionem exequantur. Ad hanc autem punitionem exercendam adfuerunt iuvenes, virtute decori, optimi gloria, speciosi; amictu: quasi non tam ad puniendum, quam ad miserendum, potestissent. Itaque vindicta quae inimico & immisericordi Heliodoro in miserorum tutelam patrociniumque inferebatur, ad misericordiam spectabat. Quamnam alia quæso virtus, nisi diuina misericordia, Deum quondam obarmabat, ad pauperes ex diuitum iniurijs eripiendos? & ad diuites pauperibus iniquos castigandos. Misericordia planè erat, quæ Deum ad immisericordes puniendos concitabat, sic enim testatus est ipse Deus Psalmo 11. Numero 6. *Propter miseriam inquit inopum & gemitum pauperum, nunc exurgit dicit Dominus.* Quasi Deus ex sola pauperum commiseratione, ad diuitum punitionem excitetur, proindeque illa puniitio non tam ex iustitia; quàm potius ex misericordia oriatur. Vnde D. Chrysostomus in eum locum sic

Psal: 11.

S. Chry. soltho:

scribit, *Magna inquit est vis eiulatus, quæ supernum euocat auxilium. Timeat quicumque iniuriâ pauperes afficit. Habetis potentiam, opes, & pecuniam, & iudicium benevolentiam; sed habent illi arma omnium validissima, lacrimæ & eiulatus, & illud ipsum iuriâ affici? quæ calu auxilium attrahunt.* Noluic seruus nequâ decem millia talenta sibi ab æterno rege dimissa habens, conseruis suo misereri. Quid fecit Deus, ut eum ab hac ferocitate reduceret? misericordiam primò illi reuocat in mentem: *Nonne ergo & te oportuit misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum.* Sed

cum diuinâ misericordiâ abuteretur, impius homo, tunc primùm ad punitionem processit Deus. *Et iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusq; redderet uniuersum debitum.* Et quæ punitionis istius intentio? certè ut crudelem belluam peccatorè scilicet, ad veram humanitatis formam, reuocaret, ut qui clementia Dei non est melior factus, panis tandem melioraretur.

Hanc Dei prudentiam in corrigendo peccatore imitati sunt duo præstantissimi Herodes, Moyses, & David. nam uterque & iniquos seuerissime vlti sunt, & bonos clementissimè curati. Moyses enim Ægyptium qui percutiebat vnum de Hebræis, quodam veluti talione percussit, ac sepeliuit. Exod: 2. Numero 12. Quis appellare audeat crudelè in Ægyptium? quem misericordia in Hebræum ad vindictam prouocabat. Idem Moyses, pastorem, qui filias sacerdotis Madianitæ ab aquandis gregibus cum iniuria repellebat, audaciam compressit, ac frenauit. ibidem Numero 17. An iniustum dicere quis audeat in pastores? qui inpuellas iniuriam patientes misericordem se ostendit. Iam verò David Saulis occisorem occidendo. 2. Regum. 1. Numero 15. suam non tantum seueritatem in iuuenem occidentem, sed simul etiam benignitatem, in Saulem occisum declarauit. His igitur duobus modis vos omnes Deus corrigere vult. Misericordiâ, dum vestra peccata ad solas preces & gemitus clementer ignoscit; & seueritate: dum abutentes suâ bonitate acris punit. Igitur ne & in vos seuerius animaduertat, dum clementem habetis, euigilate, & pro commissis delictis deprecemini eum. Amen.

E A D E M DOMINICA

CONCIO SECUNDA.

Misertus autem Dominus serui illius, dimisit illum, & omne debitum, dimisit ei? Matthai 18.

Grande

Grande debitum, id est peccatum, Deus ex infinita sua misericordia nobis dimittit.

E Tiam si vellem diuinam erga genus humanum reticere misericordiam, non possum? quod enim commune omnibus est donum, & instar roantis pluuiæ supra singulos indiscriminatum decedit, nequaquam occultari potest Auditores. Estudite, profectò immensa illa celi bonitas, vndantem misericordiam suæ riuum, supra omnes terræ incolas. Isaia. 66. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini.* id est; misericordiam, quæ vos niuis instar expoliet. effudit inquam adeò copiosè, ut sanctis pariter, ac peccatoribus; iustis, atq; impijs; peruersis, & Deum timentibus; præsto ubiq; esset. dicente Propheta Isaia 55. *Omnes inquit sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum preperate, emite, & comedite. Emite absq; argento, & absque ulla commutatione vinum.* In quem locum Gregorius Nazianzenus oratione. 40. in Sanctum

Gregor: Baptisma. *O miram inquit beneficentiam diuinam celeritatem? o facilem contrahendi rationem? omne bonum solo voluntatis pretio emendum tibi o homo proponitur, & appetitione ipsam, Deus ingentis pretij loco habet, quia illum prompta munificia, atq; prolixa natura est, ut incundius des, quàm alij accipiant: maioraq; conferat, quàm fragilitas humana postulare aufferit.* Promiserat olim Moyse fore, ut virga eius, quem in summum sacerdotem elegisset, germinaret, quæ tamen postea non solum germinauit, sed etiam turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatis, in amygdalas deformati erant. Numero 17. Petijt iacob. & postulabat Filium Iosephum tantum videre: *Sufficit inquit mihi, si adhuc filius meus viuit, vadam & videbo illum antequàm moriar.*

Num: 17

Gen: 45

Genesis 45. sed plus ipsi concessit Deus, alloquendo illum in hunc modum. *Descende in Ægyptum quia in gentem magnam faciam te ibi: Sed non mirum, quia liberalitate sua nostras petitiones transcendit.* Misereri enim ita

proprium est Deo: ut etiam peccata remittendo recreari videatur. Hinc D. Ambrosius Hexameron cap: 10. mouet dubitationem, cur Deus creando cælum & terram, non quiescerit? hominem vero producendo quiescit? *Fecit inquit Cælum, non lego, quòd requiescit; fecit terram, non lego, quòd requiescit? sed lego quòd fecerit hominem, & tunc requiescit.* Et rationem reddit, quia inquit non habebat, quod amplius in calo & terra produceret; habuit verò in hominè, cui postmodum peccata dimitteret. Vnde cum dixit Deus, *penitet me fecisse hominem.* hoc innuere voluit, quòd si peccata dimittere Dei delicta sunt, certè peccator lapidei cordis duritiæ, diuinæ miserationi resistens, latari ac recreari Deum, quantum est ex se, prohibet; eleganter hoc ipsum D. Chrysostomus insinauit, quantum gaudium habeat Deus dimittendo peccatum, dum inquit. *Benignus est Deus, & quemadmodum parturiens cupit eniti filium: ita & ille cupit effundere suam misericordiam.* Nam quemadmodum parturiens ex duplici capite gaudium magnum habet: Primò, quia adeò lætatur edito in lucem puero, ut præteritæ angustia penitus obliuiscatur. Ioannis 16. *Iam non meminit pressura propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Christus Dominus pariter, quia acutissimis doloribus in crucis lecto nos omnes parturiit. ideo post hunc felicem partum, videns tantam filiorum copiam in lucem editam, non meminit illius pressuræ; sed etiam in peccatorum remissione lætatur. secundò, edito partu magnum habet gaudium, quia se iam à doloribus solutam videt. Christo pariter Domino non est magis acerbis dolori quàm cum peccator misericordiam eius retardat; tunc certè mirum in modum torqueri videtur. Sed postquam diuina eius misericordia quasi prægnans & grauida, innumeris bonis, redeunte ad penitentiam peccatore diffunditur, merito recreatur Christus, & in dimitendis etiam peccatis dulcedinè quandam sentit. Certè & hodie non

M m m

pari

recreatus est, dum seruum propter debitum magnitudinem ab omni pena liberum fecit, & debitum illi omne dimisit. Quod nos Deo aspirantes die hodierna discutiemus, inquirendo quodnam fuerit serui istius tam grande debitum.

Duo sunt quæ bonum regem maxime decent, ex mente Politicorum; scilicet, ad protegendos bonos, bonitas: & seueritas ad malos profligandos, hæc utramque virtutem Sauli cum primum ad capeffendum regnum inauguraretur, inculcauit Deus Numerorum 3. inquiens: Nunc ergo uade, & percutit Amalec, & demolire uersa eius, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice à viro, usque ad mulierem, & paruulum atque lactentem, bo-

Num: 3. uem & eum, camelum & asinum. Et quare obsecro tam atrox supplicium à Deo imperatur? profecto enim vulgus illud miserum, fragile, imbellesenum, puerorum ac feminarum dignum non videtur, in quod stringatur ferrum, præsertim cum Deus Israëlitis suis prohibuerit, ne tales in bello occiderent Deuteronomij 20, ubi imperans percuti hostilem urbem, sic loquitur: Omne quod in ea generis masculini est in ore gladij, absque mulieribus & infantibus. Vbi ostendit Deus, in horum miseros duriter irruere, tortoris potius; quam bellatoris esse. Quocirca Propheta Domini non mediocriter inuehitur in Regem Babyloniorum, quod senes, oppresserit. Quia inquit super senem aggrauasti iugum suum valde. Isaia 47. ut ostendat, etiam in bello senibus humanitatem potius præstandam esse; non vero crudelitatem inferendam. Quid igitur in expugnatione Amalecitarum, etiam inualidaturbatrahii iubetur ad lanienam? quid bruta animalia peccarunt, ut in penam criminis disperdantur? sed merito tam atrox supplicium, à Deo præscribitur illis inferendum, in detestacionem & vindictam grauissimorum criminum: nam cum hominum memoria non solum in filiis, sed etiam in possessionibus conferuetur, merito Deus totam Amalecitarum posteritatem delere cupiens, omnia quodque illorum bona, tam mobilia; quam im-

mobilia, ut funditus euerterentur, imperauit. Verum iustam seueritatem in rege, summam clementiam moderari voluit, præcipiens ei; ut dispersos per deserta Israëlitas congregaret, & protegeret. quia decet inquit Theodor. rethor cum qui imperio constitutus est, de doctis subditis omnem curam gerere. Eadem dum ego regem regum, Christum Iesum, contemplor, hæc duo attributa video in ipso mirifice splendere. tanta enim est in illo ad impios peccatores puniendos seueritas, ut nullus tantæ dignitatis auctoritatisue peccator esse possit, qui iustitiam eius euadat, aut eludat. Inter omnes creaturas nemo dubitat Angelicam sublimitatem eminere, & illustrius eoruscare, iuxta illud Propheticum oraculum. Ezechielis 28. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in delicijs Paradisi Dei fuisti, omni lapis pretiosus operimentum tuum; & hic tamen adeo præstantissimis à natura & gratia dotibus instructus, dum voluit diuinam sibi arrogare gloriam, se in æternitatis cruciatum præcipitauit.

Quid ergo? habitane à diuina iustitia vlla ratio tantæ dignitatis? ut miris cum illo ageret, aut certe culpam dissimularet, atque impune abire pateretur? Absit. nam addit Propheta: In multitudine negotiationis tuæ, repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti. & eieci te de monte Dei, & perdidisti te. O cherub protegens, de medio lapidum ignitorum. Quod considerans D. Gregorius in 1. Regum 2. egregie argumentatur, magnum peccatoribus incutiendo timorem. Hos inquit, Deus, de calo præcipitauit, ut in lapsis Angelis disceret homo, quid timeret. Nam quid de æreo vase fiet, si Deus nec aurem superbia satore plenis ignoscit? Et magis adhuc confirmat. D. Bernardus Serm: 2. de verbis Isaia. Quid ait putas? In differente terne admittet homines, in illud tantæ beatitudinis templum, qui ne ipsos, quidem Angelos indifferenter reliquit in eo? An non discernet inter glebas, qui discernit inter stellas? Sed ut rem palam oculis

Deut: 20. Isaia 47. S. Bernardus. S. Bernardus.

culis subijciam. An non primum dignitatis locum inter ceteras creaturas à Deo conditus occupat homo:

Psalm: 8. Minuisti eum inquit regius vates, paulominus ab Angelis; gloria & honore coronasti eum super opera manuum tuarum; Psalmo 8. At potuit ne homo huius splendore dignitatis diuinæ iustitiæ oculos sic præstringere, ut ad illius culpam conuinceret? Minime equidè: Nam diuinus oculus (ut verbis Chrysostomi utar, homilia 7. in Genesim) nunquam sopitur, vel cæcutit, sed illum perpetuo vigilem, nihil eorum, quæ sunt latere potest. Non potuit igitur eximius ille splendor dignitatis, quæ Protoplastus Adamus fulgurabat, diuinos eludere oculos, ne peccantem cerneret. Nec potuit præstantissima illa hominis forma, seu augustissima illa hominis maiestas, diuinam iustitiam excantare, ne desipientem & insanientem à suo consortio remoueret? Nam dicit scriptura. Genesis. 3. Emisisti eum Dominus Deus de Paradiso voluptatis. textus autem Hebraicus habet, cum ignominia & violentia eiecit: quem enim Deus omnibus creaturis præfecerat, eundem postea vilissimis etiam belluis exæquauit. Comparatus est. inquit David Psalmo 48. iumentis insipientibus, & similis factus est illi. ne quis postmodum temerè præsumeret, suæ patrociniæ dignitatis, à diuinæ iustitiæ manibus se euasurum. sed est profecto & diuinæ iustitiæ mitigatio. In grauiora enim in dies peccata relapsum genus humanum, & in extremam planè impudentiam effusum, cum Deus apud se contempleretur, tactus dolore cordis intrinsecus: Delebo inquit hominem quem creavi à facie terra. Genesis 6. quasi diserte laceratextus velit loqui: vehementissimo Deus pūgitur cruciatu, quando exigente diuinæ iustitiæ ratione, ad delendum peccatorem procedere debet. Nec mirum? cum enim vnusquisque artifex suum cupiat artefactum, ad omnem posteritatem illatum & incolume conservari, ut in eo artificis gloria viuat & perennet; sic planè cum homo sit nobilissimum celestis illius

Gen: 3. Psal 48. Gen: 6.

architecti opus, quem ille de nihilo creauit, in quo suæ singularis potentia monumentum, edidit, in quem immensa diuitias bonitatis vberissime effudit: cum ex eius diuturna conseruatione, & sapientia Dei, & clementia apud seram posteritatem, clarior atque diuturnior vigeat, quasi re difficillimam aggressurus, non minori angitur dolore, cum ad puniendum hominem procedere debet. Quia incomprehensa eius clementia, retardat affectum punire volentis; ut proinde quod optimus Aristoteles, de recto principe docuit. Sic in ultione, An. grauius in benefaciendo Delphinus. Plin. Delphinus autem (teste Plinio libro 10. de animalibus) velocissimus est; illud verò animal quod grauius pedem vocant, ita tardo gressu incedit, ut testudinis tarditas, si cum eius lenticitudine conferatur, aliuolæ aquilæ velocitas videatur. nam (ut fatetur Iustinus) per diem integrum gradens, vnus tantum modò spatium palmi conficit. Talem proinde principem in Republica esse voluit Aristoteles, ut in beneficijs præstandis aquilam imitaretur; in panis verò irrogandis grauius pedem. verum solus talis princeps est Christus Dominus, qui in miserando velox, in puniendo lentus; in vlciscendo difficilis, in benefaciendo promptissimus semper apparet. Hæc est certè causa, cur Deus ad puniendum Adam non festinauerit, sed ad auram post meridiem venit in Paradisum? causam reddit Hieronymus thren. 3. Ut scilicet ostenderet, quod non ex corde humiliaueris, & abieceris filios hominum, quia cum illi magis contentaneum est misereri; quam igni calcæ facere, aut soli illuminare, ideo cum mortalium culpa ad vindictam promouant eum, veluti coactus vlciscitur, & quasi (si fas est ita loqui) vim naturæ suæ inferens, punitionem exercet. & idcirco tam lento gradu ad puniendum hominem incedebat, ut quasi iam elapso die perueniret in Paradisum. Theodotion tardi istius diuini aduentus aliam rationem assignat; d. ut inquit iracundia illius calor aliquantum refrigeret, usque meridiano calum

re transacto, refrigerium aura spirantis ostenderet. Sanctus autem Gregorius lib: 3. Moralium Cap. 3. dicit: ideo post meridiem venisse Deum, ut significaret Adam, lumine veritatis charitatisque fervore destitutum. *Quid est inquit ad auram post meridiem, nisi quod lux ferventior veritatis abscesserat, & peccatricem animam culpa sua frigora constringebant.* hoc ipsum insinuant verba illa Genesis 3. *Cum audisset vocem Domini drambulantis in Paradiso, abscondit se Adam, & vixit eius a facie Domini Dei in medio ligni paradisi.*

O infaustum peccati virus! ad talem ne deducis hominem amentiam, ut se à Deo abscondi posse leuiter ac imprudenter sibi persuadeat? adeoque debilem diuinorum oculorum aciem existimet, quasi aliquid Dei intuitum subterfugere ac latere posset. Sic sane insipientem reddit peccatorum scelus in omnipotentis maiestatem commissum? ut Deum ubique existere audeat negare; diuina tamen misratio in adducendo ad se miserimo peccatore, ita infudat, ut à miserabili seruitute, in quam per peccatum labitur prauaricator, eum reuocare valeat. Fugiebat Adam Dei conspectum, sed insequabatur Deus, ut medicinam praeberet infirmo. Ecce bonitas diuina, & iniquitas humana, duello conflixere mirando: illinc Adæ temeritas, & hinc Dei pietas; illius arma peccata, huius tela miserationes, quibus permultas nationes suo subdit imperio, inclamante David

Psalm. 44. *Sagitta potentis acuta, populi sub te cadunt.* Prælium hoc peccatoris, cum diuina misericordia, malitiam filiorum Israël referens, eleganter descripsit Hieremias. *Quia inquit posuerunt idola in domo, hac dicit Dominus: reducam eos ad locum istum, & habitare eos faciam confidenter, & erunt mihi in populum, & ero illis Deus, ut bene sit illis & filiis eorum.* Hieremias 32 quasi manifestius hoc exprimere vellet. Cum peccatores me ad iram provocauerint, ego ad miserationem commouebor, ut misericordia mea aduersus miseriam humanam victrix in bel-

lo euadat. Ita planè res gesta, est cum Adam, quem propriæ calamitatis immemorem, misericors Deus vocauit: *ubi es Adam.* & cur obsecro voce sua, quasi uis, ubi esset cum optimè nosceret, responderet Chrysosthomus homilia de Adam: Deum id fecisse, ut peccasse se penitens Adam agnosceret, & veniæ suauitatem, adque diuinæ miserationis dulcedinem experiretur. Non igitur vocauit eum, ut nosceret ubi nam latitaret, sed potius ut voce sua ad penitentiam alliceret, & suum testaretur, quem ex prauaricantis delicto concepit dolorem. Vnde inquit Origenes Homilia 23. supra. *Origenes: Domini sunt ista uoces, hominum genus lugentium.* Nam cum interrogat, *ubies,* quasi deplorando calum hominis (dicente Chrysosthomus homilia de Adam dicere uult) *ubies imago mea primum formosa, ubi paradisi pretiosissimum ornatum? ubi manuum mearum artificium? ubi imago regni mei, nuper depicta? ubi nunc familiaris meus amicus.* hoc certè modo sæpius vocat Deus

grauissimos peccatores, ut ad strepitum vocantis resurgant de suis sceleribus; quia non vult contra imbecillitatem vires suas exerere. Non uult suæ potentie magnitudinem ad maiestatem in arida infirmaque naturæ humanæ conuertere, quæ solo calore & frigore euanescent: quia non tanquam Rex & Dominus absolutus, iudicat hominem, sed tanquam homo rex, ut summam eius humanitatem & clementiam quisque reorum expeririatur. Hic est certè Rex homo, vn-

genitus Dei incarnatus, huic omne iudicium commisit Pater, ut ille tanquam verus homo, fragilitatis humanæ memor, delinquentibus facile cōniueret; nec enim aliud quidpiam diuinæ iustitiæ rigorem, quam humanitas assumpta lenire potest. Nam & dum homo immensis debitis grauatur, hanc ipsam humanitatem iudici Deo offerat, & satisfaciens, quia in misericordiae signum Deus homo fieri voluit, ut præclare docet D. Anselmus l. 2. *Cur Deus homo,* inquit: *Quid misericordiam intelligi uolet, quam*

Origenes

S. Chrysostomus

Iacobi 2.

3. Thomas

4. Regum 20.

Ioan. 3.

quàm quod peccatori aternis tormentis deputato, & unde se redimeret non habenti. Deus pater dixit. accipe unigenitum meum, & da pro te: & filius dixit: Tolle me, & redime te.

Et cui obsecro hæc diuina misericordia non eluxit in hodierno debitore. vocauit illum rex ad rationem ponendam, sed quia debitor iste homo erat insolubili vitiorum pondere onustus, iudicis diuinitatem uerendo, ad humanitatem eius supplicare cepit, *patientiam habet in me.* quasi diceret: non decet Domine, ut me, cum quo in assumpta humanitate participare uoluisti, ita seuerè opprimas: & ecce subito ad uocem penitentis prauauit misericordia, atque seueram Dei iustitiam, vindictam in puniendo peccatore affectantem, uicini: quia mihiertus, & seruum hunc uilissimum scilicet peccatorem ab omni culpa liberum fecit, & omne debitum illi dimisit. unde triumphale carmen ouanti misericordiae decantat Apostolus. Iacobi 2. *superexultat autem misericordia iudicium.* Sanctus Thomas uero dicit: *relaxat & temperat.* quasi diceret: misericordia temperat penas, quas iustitia dijudicat, in quo ut video hominum iudicijs accommodari uoluit Deus. Duplex in illis subsellium, inferius à quo libera conceditur appellatio: & superius, ubi ultima fit causarum decisio: & in Deo pariter, ad diiudicanda peccatorum delicta; duplex est tribunal. primum, in quo aduersus peccatorem profertur sententia: alterum, ad quod à sententia lata fit appellatio. illud est Tribunal iustitiæ; hoc misericordiae; Atque frequenter accidit, ut quod iustitia condemnat, hoc misericordia absoluat. Deputatus erat Ezechiel Rex ad mortem in tribunali Diuinæ iustitiæ, sed misericordiae Tribunal; ad quod aufugerat, multos illi annos attribuit

4. Regum 20. Adjudicata erat Ninuitarum culpa morti in aula iustitiæ. Ionæ 3. *Adhuc quadraginta dies & Ninus subuersetur.* Sed à Deo ipso iusto, ad eundem misericordem confugientes, penarum absolutionem obtinuerunt, & immunesque à diuina ira, euaserunt.

Quo facto in spem magnam erigi possunt omnes peccatores, quia licet diuina iustitia scelera illorum agere ferens, æternis illos cruciatibus adiudicare uelig; suprema tamen eius misericordia, si reos uiderit supplices, relaxabit destinatas iam penas. *quoniam super exultat misericordia iudicium.* hoc est; ut translatio græca legit: *Exultat misericordia aduersus iudicium, & latibunda insurgit.* Vbi alluditur ad Romanorum triumphos, in quibus illi debellatos manibus post terga ligatis deducere solebant; sic planè misericordia diuina, iustitiam ueluti freno quodam domat. ut dicitur Isaia 49. *Laudate me in franabote.* alij uero transferunt, *ob laudem meam in franabote.* Infranauit certè diuina misericordia iustitiam, ponendo cum hodierno seruo rationem; nam iustitiæ rigor dammandum omnino uolebat, misericordiae uero fauor ab omni prorsus pena absoluendū decreuit; nec pro debitis, licet illis soluendo non esset, æterno carceri, (ut mos est hominibus) adiudicauit. Percorari hic libet, quod nam autem erat illud debitum, tam graue, cui nullatenus soluendo esset seruus, sed soluit dubitationem, hodiernum Euangelium, asserens seruum illum debuisse decem millia talenta, quasi diceret: debitum illud fuisse transgressionem decem mandatorum Dei. Cuiuslibet enim præcepti transgressio pondus habet mille, demergens in infernum. Isaia 24. *Gravat eam (puta animam) iniquitas sua, & corruet, & non adiciet, ut resurgat.* hoc insolubile debitum miser homo contraxit; adhuc enim in paradiso rem alienam concupiuit, temerè vetitum pomum apprehendens. Peierauit, obedientiam quam promiserat Deo, præstare recusans. Violauit festiuitatem Paradisi; suo appetitui nimium indulgens. Dishonorauit omnipotentis maiestatem, Deus esse in sciendo bono & malo præsumptuosè affectans. Patrauit homicidium, mortem æternæ damnationis, & sibi & toti suæ posteritati inferens.

M m m 3

M m m

Machatus est, primarie nostræ innocentie candorem adulterans turpissimâ peccati maculâ. Calumniatus est auctoritatem Dei dicentis, nequaquam, se moriturum credens, si in vitâ audaciùs rueret. Concupiuit ultra conditoris voluntatem, in peruersis illis cogitationibus, quas serpentis tentatio, suggererat, hærens: & illis acquiescens. Profanauit denique bona aliena, contra legem iustitiæ, acquirere desiderans ea, quæ soli Deo debita erant. Quia igitur miser homo in vna transgressione decem delicta commisit, idcirco decem talentorum debitum contraxit, cui profectò non erat soluendo, quia suo conatu surgebat nequaquam vales; cum nihil dignum in se reperiat, per quod à peccato liberari queat. Ne tamen debitum hoc in desperationem illum ageret, succurrit ei diuina misericordia, ut defectum soluendi liberalitate sua in eo suppleret: si enim ingeniosè quidam adamanti subscripserat: *Nihil nasci obsuit luto*: quasi diceret, etiam de fatida lutâ materia splendor & pretiosos gigni adamantas nihil obest, dum solcopiosius in illam terræ portionem, suos radios immittit. Equidem in homine verius hoc scribi potest: *Nihil nasci obest luto*. Licet enim homo de limo terræ creatus sit, licet omni immunditia atque iniquitatum fæcibus contaminatus; nihil tamen obest adamantis instar splendidus fiat per gratiam Dei, quominus in medio cælestis illius Paradisi constitatur. quominus socius Angelorum, amicus Dei fiat: si diuinæ clementiæ aura illi affulserit, nam cum hac, omnia potest homo; ad Philippenica 4. *Omnia possum in eo qui me confortat*.

Si igitur nemo nostrum est, qui hoc ingenti debito non sit grauatus; omnes enim in peccato concipimur, & nascimur. si diuina misericordia adeo clementer nobiscum procedit, ut nos è turpissimo peccati luto, in Angelicam planè pulchritudinem transformare studeat. Quem obsecro non pudebit? Quem non pœnisse

A hic præteritorum scelerum? si hæc ipsa immensa Dei beneficia, quæ nobis in dimittendis peccatis exhibet, considerauerit. Lamentabatur olim Propheta Isaia 6. dicens: *Va mihi quia tacui, quia vir labijs pollutus ego sum, & in medio populi polluta labia habentis habito, & regem exercituum vidi oculis meis*. Sed cur obsecro lamentatur, si quidem tantum beneficium agnoscit, ut Dominum videret? respondet Chrysostomus in persona eius, ob hoc inquit ingemisco & lamento, quia tanto sum honore cohonestatus; atque eo indignus, meum meritum transcendente, & natura mea conditionem prætergremente. Consideret hic vnusquisque, quoties diuinam sibi præsto habet misericordiam, quoties immensa eius beneficia experitur? vtrum dignè illa recipiat, vel certè vtrum sæpiùs sibi illa in memoriam refricet. Ad hoc enim Deus nos onerat beneficio, ut exoneret peccato. Quorsum enim spectat, tam innumera creaturarum multitudo? quam Deus in hominis gratiam produxit, cuiusque imperio subiecit. Genesis 1. nisi ut eum suis obsequijs hoc facto perpetuò manciparet, et si inde aliquando resilierit, accoset & confundat. Ut inquit D. Paulus Hebræorum 6. *Terra sæpe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo, & proferens autem spinas ac tribulos, reproba est & maledictio proxima*. Vbi nomine terræ hominem intelligit, significando laudandos esse illos homines, qui diuinis beneficijs innutriti, bonorum operum fructus reddunt; illos verò maxime vituperandos, qui quamuis innumera à Deo beneficia accipiant, nulla tamen benefactori suo obsequia rependunt. Quis igitur ingratus homo non erubescat, si attendat se plurimis à Deo beneficijs excitatum, nunquam ex antiquis sceleribus resipuisse? immò in noua semper degenerare vitia. Mirum est quod scriptura sacra memorat. 3. Regum 16. de Rege Achab. 3. Regum 16. *Fecit inquit Achab malum in conspectu domini, super omnes qui fuerunt ante eum*. Quid

Isaia 6.

Hebræi 6.

Quid causæ obsecro, quod hic vnus Rex omnium pessimus à scriptura iudicetur? An quia idololatra fuit? sed & Salomon hoc ipsum scelus commisit. 3. Regum 11. An quia vineam rapuit alienam? sed & Ieroboam patris facinus commisit, dum totum regnū Israëlitarum sibi indebitum tyrannico modo occupauit. 3. Regum 12. An quia vnum Naboth, iniustissimè occidit? sed & Saul grauius crimen patrauit, quando vna die trucidauit octingentos quinque sacerdotes vestros Ephod lineo. 1. Regum 28. Cur ergo Achab omnium sceleratissimus recedat secur? hanc certè ob causam, quia plurimis Dei beneficijs ad deferendâ impietatem, & sanctitatem amplectendam, excitatus fuit? diuinum tamen impulsus arripere recusauit. Nam Helias sub hoc rege, modo cælum in agrorum sterilitatem clauderebat: modo in terræ facunditatem reserabat; modo alijs stupendis prodigijs ad regis conuersionem utebatur, quibus ille minimè permotus, in suis sceleribus magis ac magis immunus obdormiscebat. Hanc impietatis illius rationem allegat Paulus Burgenfis. Magis inquit fuit rebellis & contumax, eo quod tempore suo floruit Helias, qui quàm plurimis signis & prodigijs ipsi exhortabatur, & tamen semper remansit in obstinatione sua. Credisne Catholici mei, de nulla re à vobis seuerius exigendâ ratione, quàm de hac ingratitude, quod cum diuina misericordia vobis nunc blandiri videatur; à vobis tamen respicitur Deus, & ineffabilia eius beneficia in obliuionem deducuntur. Quod præclare D. Bernardus Bern: 16. in Canticis exaggerat. *Quam non fronte inquit attollo etiam oculos, ad vultum patris tam boni tam mali filius, pudeat indigna episse genera meo? pudeat tanto patri vixisse degenerem. Confundor, audire; si ego pater ubi est honor meus. Neque enim ex eo, quod nobis Deus magnam suam misericordiam ostendit, ad prolubendum in peccatum aniam sumere licet; quin potiùs diuinæ misericordiae, spe animum erigendo, diuinam eius iusticiam, quisque formi-*

Paulus Burgenfis.

Bernardus

Adet, oportet. Nam quem admodum, de ariete ferunt Naturalistæ, quod dimidio anni curriculo, super latus dextrum, dimidio super sinistram requiescit. Sic vnusquemque mortaliū expedit iuxta vtrumque latus, spei scilicet & timoris requiescere: iuxta illud Prophetæ estatum Ezechielis 4. *Et tu dormies super latus tuum sinistram*, quasi diceret: dum te misericordia diuina erigit, procumbe firmiter in timore, iusticiam eius securam, tibi ante oculos ponendo, atque memorem te beneficiorum Dei præstando: tantum enim diuinæ iustitiæ timor operatur in homine, ut eum ab omni prorsus impietate præseruet.

Ferunt non pauci, in prima illa mundi ætate, ab Adamo vique ad diluuium, nullam idololatriam extitisse; sed post diluuium primò sub rege Nemrod capisse, ut fatetur Iosephus libro 1. Antiquitatum. Tertullianus libro de idololatria. Capite 2. Diuus Cyprianus libro de vanitate idolorum sub initium; Quod deducunt ex illo sapientiæ 14. *Neque enim erant ab initio idola*. Et quid obsecro illam ætatem ab hoc grauissimo scelere immunem seruauit? certè iustitiæ diuinæ timor, & assidua beneficiorum eius recordatio? hanc rationem assignat D. Thomas 22. quæstione 94. art: 4. ad 2. in prima inquit ætate non fuit idololatria, propter recentem memoriam creationis mundi, ex qua adhuc vigeat cognitio vnius Dei in mente hominum. Equidem si memoria creatoris hoc potuit, quid poterit memoria redemptoris? Nam oreator sine labore produxit hos omnes, quos saluator etiam cum cruore redemit; ideoque multò acriores stimulos ad pietatem huius, quam illius recordatio admouere debet. Quod Sanctus Bernardus Bern: 11. & 20. in Canticis, & sermone de Passione elegantissimè expendit. *Si totum inquit me debeo pro meo facto; quid addam iam pro refectione: in primo opere me mibi dedit, in secundo se, & ubi se dedit, me mibi reddidit. Datus ergo & redditus, me pro me debeo, & tibi debeo*. Hunc certè duplicem respectum homo Christi-

Aries dimidio anni in vno latere, dimidio in altero dormire solet. Ezech: 4.

A principio mundi ad diluuium, nulla idololatria.

Iosephus Tertullianus Cyprianus Sapientia 14.

S. Thome S. Bernardus

anum spectare debet in Deo, & quod illum creauit, & quod redemit; in utroque autem beneficio sibi præstato debitor est: quia & creatorem, & redemptorem, suis peccatis dishonorauit. Quid ergo illi restat, ne pro tãtis debitis in captiuitatem venundetur? hoc certè ut cum hodierno seruo prosterneat se ante iudicem illum, à quo ad reddendam rationem vocabitur. Igitur & nos Christi gratiã præueni; præueniamus iudicis sententiam, & hominem Regem, Christum Iesum, postulemus; ut patientiam in nos habeat, ille verò ubi viderit nostram humilitationem, & vitæ mutationem in melius, cum sit humanus, humanitatem & misericordiam suam non denegabit: ut inde nobis salus, illi verò laus, honor & gloria æternaproueniat. Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO TERTIA

Patientiam habe in me & omnia reddam tibi. *Matth. 18.*

Iustitia Dei erga creaturas triplex, Distributiva, Commutativa, & vindicativa.

Inter omnia attributa Dei, duo tantum principalia reperiunt Doctores; iustitiam, & misericordiam. siquidem in duobus hisce cardinibus, tota eius diuina essentia voluitur, attestante id vate. *Psalm. 24. Omnes via tua misericordia & veritas.* quasi diceret; aliam domine non posses capere viam, procedendi cum creaturis, nisi vel iustitiæ, vel misericordiæ. Iustitia enim ostendit te esse dominum proprietarium & iurisdictionis, idque naturalem omnis & singulæ creaturæ, dum te nobis ostendit creatorem; à quo omnes è terrena putredine in præstantem hominis speciem formati sumus; dum te nobis conseruatorem proponit, de cuius munificentissima prouidentia manu, pascimur quotidie, & singulis momentis

viuificantem recipimus spiritum. dum te nobis commemorat redemptorem, cuius inappropiabili sanguine, ab æterna illa inferorum seruitute erepti, è seruis Domini, è mancipiis liberi, è perfidis fideles facti sumus. Sed magna rux istius iustitiæ, vna indissolubilis socia est, immensa bonitas & misericordia; quæ te in regnando mansuetum, in arguendo benignum, in puniendo magis clementem; quam seuerum facit. Pulchrè attributa ista diuina duo, representabat portento- sus ille Angelus, quem Sanctus Ioannes vidit in Apocalypsi 12. *de cuius ore egrediebatur gladius anceps, & manu præferebat plurimas stellas.* Quid enim Angelus iste nisi diuinitatis imaginè nobis præfert? ostendens de ore Dei exire sapius huc ancipitem gladium, scilicet iustitiam, ad puniendos peccatores; sed simul in manu eius lucere stellæ, id est misericordia (stella enim clementiæ symbolum est) quæ hunc gladium, furorem iræ & iustitiæ diuinæ retardant, necesse in vindictam vibrari illum patiuntur. Comminatur sapiens Deus interitum creaturæ, sed mox illum misericordia mitigat, ne percutiat. de quo pulchrè Chrysostomus Homil. 1. de Pœnitentia: *Quare inquit qua facturus es, prædicat? ut non faciamus prædicta.* Sic per Ionam, Prophetam. Ionæ 3. clamauit Dominus super Niniuicæ. *Adhuc quadraginta dies & Ninive subuertetur.* Et ecce ut primum lamentabilis illa Prophetæ vox Regem cum populo ad pœnitentiam inclinauit, statim seueram ultionem minitans, iustitia Dei, inclementem versa est misericordia; inquit enim scriptura: *Videns Deus opera ipsorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & ipse misersus est super malitiam, quam locutus est ut faceret.* In quem locum Sanctus Hieronymus sic excurret. *Neminem inquit Deus punire desiderat, licet sit summè iustus, & quod facturus est, comminatur, quia simul misericordi vult videri.* Ac proinde isti sunt duo præcipui cardines, in quibus immensa diuinitas voluitur, istæ duæ primariæ virtutes, quibus omnipotentia

Apoc. 12

S. Chrysostomus

Ionæ 3.

S. Hieronymus

maiestas gubernat vniuersa, dum impios terret tanquam Iudex, & pœnitentes consolatur, tanquam clemens. Quod de semet ipso testatur Deus Ierem. 18. *Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, ut eradicem, & destruiam, & disperdam illud.* Verum si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei, & subito loquar de gente, & de regno, ut ædificem, & plantem illud. Quare considerabimus hodiè, & Dei iustitiam, quid illi debeamus; & misericordiam, considerando, quomodo in nostris debitis eundem placare possumus.

Triplex Dei Iustitia erga creaturas cogitari potest. Distributiva, commutativa, & vindicativa. Distributiva in concedendis creaturæ bonis, optimè considerari potest. Sicut enim Princeps politicus, tunc iustitiam distributiuam seruat, cum bona communis diuidit; sic planè Deus obseruat eandem iustitiam, dum beatis pro quantitate meritum in hac vita lumen æternæ visionis impertitur; vnicuique enim reddit iuxta opera sua, & quemadmodum bonitas Dei non tantum mouet Deum ad communicationem sui ipsius omnibus tribus personis; sed etiam ad benefaciendum omni creaturæ, idcirco Deus ex hac iustitia, omnia bona singulis creaturis distribuit, non spectatam etiam dignitate operum, sed sola voluntate sui ipsius beneficientis. Agnouit hoc Apostolus inquit: *Quid enim habes, quod non accepisti?* quasi apertius diceret: & hoc ipsum quod es, & quod viuas, & quod operaris, Dei donum est; sed iuste tibi collatum; id est; nõ exigentibus tuis meritis, quorum nulla cum immensis Dei beneficiis comparatio, sed Deo potius requirente, ne concessa tibi eius munificentia abuti velis. Est in Deo iustitia commutativa erga creaturas; iustitia hæc ut inquit Iurisperiti, consistit in transmutatione boni pro bono. Ac proinde honorẽ concessit tibi Deus o ho-

mo, non eo fine, ut in hac dignitate belluino more viuas, quemadmodum dicit vates. *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus.* concedit tibi diuitias, non ideo, ut in illis tantum temporales voluptates quæras, quemadmodum diues ille: *Nunc anima mea habet multa bona reposita in plurimos annos, ede, bibe, & utere delicijs huius mundi.* Sed ut in magna opum copia, miseram conditionis humanæ sortem sapias? cum Dauide consideres: *Pauper & inops factus sum ego.* id est; tuis quidẽ æternæ Deus abundo diuitijs, & omni felicitate à te mihi concessa in terris gaudeo; sed dum illis ultra timorem tuum abutor, dum velut ingratus à te recedo, dum te partim ex fragilitate, partim ex malitia offendo, pauper sum; quia inter temporaneas opes, cælestibus in anima spoliatus talentis: inter corporales affluentias, orbatus animi dotibus; concedit vitæ sanitatem, non ut morbi defectus in animam introducas, sed ut vitam spiritualem, augmento gratiæ Dei propages; non ut in bonis operibus languescas, sed ut ad maiora semper virtutum incrementa aspire. Quidquid enim accipis à Deo, iustitiæ commutatiuæ debitum, incurris, ut vicissim danti retribuas; Et quid illud? pro creatione, obedientiam & honorem: pro redemptione, gratitudinem & pietatem: pro collatis omnibus beneficijs, bonum vsum. sed quid nos sapius, diuinæ huic iustitiæ debemus? onustam peccatorum molem; inexolubilem delictorum culpam: de quo pulchrè Chrysostomus homilia 9. in Matthæum, ait. *Quid debemus Deo, nisi imaginem & similitudinem eius seruare illam: sed ecce alia subreperunt debita: Peccauimus illi grauiter, iniuste egimus, iniquitatem fecimus.* ubi duo genera debitorum statuit iste doctor: scilicet; similitudinem Dei violatam, & peccata; quasi insinuare vellet, quoties homo non declinat à malo, sed Dei mandata, quæ illi ad seruandam Dei imaginem præscripta sunt, transgreditur; iustitiam Dei violat: quia

N n n

pro

pro dono non rependit debitum. A-
buteris libero arbitrio, & diuinitas
tibi concessis gratijs, Dei iustitiam
lædis: hæc enim eo sine tibi concessa
sunt, vt illis in obsequia Dei vtaris, &
vicissim Deo per commutationem,
te ipsum tanquam imaginem exhibe-
as. Et quid enim aliud Deum com-
pulis, vt homini tam multa vltro con-
ferret. Psalm 8. *Constituit eum super
omnia opera manuum suarum.* nisi vt in
laudem sui, operatorem haberet, his
Dei beneficijs qui abutitur, magnus
debitor est. Exaggerat hodiernum
Euangelium, hoc debitum inquiens?
D *Oblatus est ei vnus qui debebat ei decem
millia.* Vnum incusat, cum tamen om-
nes debitores habeat? vt ostendat
singulos diuersa debita contrahere,
debitores sunt alij per superbiam,
qui inanes titulos quærunt, in terris:
Psalm 48. *Vocauerunt nomina sua in
terris suis.* Alij per avaritiam, qui Ze-
badiadarum matrem imitati, prolem
suam, maximopere locupletare cupi-
unt; & honorum sitientissimi à per-
fectione declinant. Alij muneribus
iustitiam corrumpentes; quemad-
modum infelix ille Aman, qui, vt cõ-
tra omne ius & æquitatem sanguinis
sententiam à Rege impetraret, mu-
neribus illum à iustitiæ rigore abdu-
cere voluit. Ester 3. *Sed tibi placet decer-
ne ut pereat, & decem millia talentorum
appendam ararijs gaze tua,* alij debito-
res sunt falsis calumnijs afficietes pro-
ximum suum; alij verò, qui cum gra-
uissima quæque flagitia perpetrent,
virtutum tamen nomine eadem con-
uestiunt, similes plane Hebræis, qui
Exodi 32. idola muta & elingua, vt
Deos habebant. Denique debitores
sunt alij per rapinam; ad vltimam
vlti; paupertatem, deiectos nimium
affligentes & opprimentes subditos;
& tamen cum omnes simus debito-
res, dominus vnitantum hoc debitum
imputat, qui debebat ei decem millia
talenta, vt ostendat magnitudinem
peccatorum, cuiuslibet hominis esse
inenarrandam. Gulielmus Budæus,
volens computare summam istius de-
biti, inquit; *vnus talentum sexcentis*

Budæus.

*valuisse coronati; unde inquit sexcenta
millia talenta, tantundem esse, atq; sex-
centa florenorum millia.* Vnde Sanctus
Hieronymus, & Augustinus admirā-
tes, quomodo tantum debitum con-
traxit homo apud Deum: nomine
tanti istius debiti, intelligunt peccatū
mortale, quod iure merito mille ta-
lentorum debitum appellatur, siqui-
dem tantam homini obligationem
inducit, vt suis eam viribus soluere
nequeat: nec in mundo tam amplū
thesaurum reperire possit homo, quo
huic debito satisfaciatur, nisi cælitus
gratia & liberalitas diuina affuisset
eidem. Vnde de exolutione peccati,
dicit Sanctus Basilius, in Psalm. 28.
*Redimet homo, non homo nudus, sed homo
Deus, IESVS Christus, quia nullus alius
poterit cõdigne offerre pretium:* Et quod
homo sine diuina auxiliatrice gratia,
non possit satisfacere pro peccato
mortali, assignant hanc rationem:
quia vt satisfactio habeat proportio-
nem æqualitatis cum iniuria, requiri-
tur, vt dignitas Personæ satisfaciētis,
eandem habeat proportionem, per-
sonæ offensæ. homo verò vt potè cre-
atura mortalis, non habet eandem
proportionem cum persona diuina of-
fensa vt potè infinita; idcirco quoties
mortaliter Deum offendit, debitum
quinque millia talentorum contrahit;
hoc est debitum planè infinitum, &
nullatenus à seipso nudo homine per-
solubile. Quod si rãta est peccati mor-
talis grauitas, vt vires satisfaciendi
creatas excedat. Quid facies miser,
peccator tam magno debito grauatus?
quomodo tam intolerabile onus
sustinens, quiescere aut somnum ca-
pere poteris? nisi liberatus ab hoc
grauamine. Sed ab assuetis inquirunt
Philosophi non sit passio: ardua mo-
les est peccatum, sed quia iam huic
malo assue facti sumus, dormimus se-
curè, licet iam captiuati. Octauius
Augustus, cum quædam Equitem Ro-
manum adeo ære alieno oneratum in-
audiret, vt totam supellestem ven-
dere cogeretur, videns in tanta pres-
sura, nullā illum penitus affici mole-
stia, sed lætum & securum adhuc vi-
uere;

S. Hiero-
nymus
August.

S. Basili.

Isaie 50.

Ezech. 29.

uere; admiratus, culcitran illius si-
bi emi iussit, sperans se in lecto illius
Equitis, qui inter tot debita securus
quiescebat, quietem quoque inuentu-
rum; quā magnis in ad ministrando
regno negotijs distractus, per multū
tempus caruit. Sed magis fortasse
optimus ille Imperator fuisset admi-
ratus, si cerneret peccatorem, infini-
ta Deo obligatum debitis, cuius iam
tota suppellex venalis est, & corpus in
seruitutem diaboli redactum; & A-
nima æternæ pænæ reatum habens;
ita tamen securè viuente, ac si Deo
nihil deberet; ita tunc quiescentem,
quasi de vltiori vitæ suæ tempore,
certus esset. Sed Euigila miser, ante-
quam venunderis: id est; antequam
mancipium, scelerati demonis fias;
antequam, tua praua concupiscentia,
è qua tam maliciosa propagatio pul-
lulat, in vltimum descendat barathrū,
antequam tui filij, id est; praua opera,
penitus deleantur. Ecce enim inquit
Propheta, Isaie 50. *in iniquitatibus ve-
stris, venditi estis, & in sceleribus vestris
dimisi matrem vestram.* Est enim adhuc
certa in Deo iustitia vindicatrix, quā
læsum suum honorem vltiscitur, & il-
latas sibi iniurias seuerā vltione com-
pensat. de qua dicitur Ezechielis 29.
ponam frantum in maxillis tuas. id est, nō
vis impie in tuis iniquitatibus inge-
miscere, ecce ego vindicabo honorē
meum, & redigam te ad vltimam mi-
seriam, vt te ipsum & peccatum tuum
agnoscas. *Agglutinabo pisces fluminum
tuorum squammis tuis.* id est; corpus
tuum peccaminosum, & opera tua per-
ueria, extraham ex hac vita, & auterā
te de medio voluptatum tuarum. in-
quibus gloriaris. *& proiciam te in de-
sertum* id est; ad ima inferorum pro-
trudam; vnde non exhibis, donec sol-
ueris nouissimum quadrantem, *bestia
& terra & volatilibus calis dabo te ad de-
vorandum?* id est; demonibus tradā-
te torquendum, qui & crudelitate be-
stias terræ, & superbiam atque elatio-
ne volucres cæli superant. Atque
hæc est vindicatrix Dei iustitia, quæ
ab omnibus nobis rationem exiget:

vt Doctor gentium 1. Corinth: 9. do-
cet. *Omnes nos manifestari oportet ante
Tribunal Christi:* & nullus fermè est,
qui hæc seueram Dei iustitiam non
lædat. *Omnes inquit Apostolus Ro-
manorum 3. debitu grauantur Deum-
que creditorem habent:* at cuiusnam rei
creditorē? timendæ vindictæ & vi-
tionis.

Quærent Theologi, quidnam ad-
misso peccato in anima remaneat? &
respondet Diuus Thomas 1. 2. q. 86. 3. Tho-
mas. *2. remanere maculam quandam & tur-
pitudinem.* Scotus verò in 4. distinct: Scotus.
4. post peccatum mortale, obligatio-
nem quandam superesse, quā æterno
supplicio obligatus peccator manet.
Comprobat id Propheta Psalm: 114. *Psalm: 114.*
*Declinantes autem in obligationes, addu-
cet Dominus cum operantibus iniquitatē.*
timet hoc debitum etiam Sancti Gra-
nius Concione 1. in hanc Dominicam,
de Agathone inter Patres Ægypti ce-
leberrimo. refert, eum iam pene mo-
ribundum, magno timore constrictū
fuisse; cum verò causam trepidatio-
nis illius discipuli inquirerent; respō-
dit ille, *Longe alia sunt filij, iudicia Dei.* Agathō
& iudicia hominum. Est enim via que
videtur homini recta, & nouissima eius du-
cunt ad interitum. Sed tremendum
magis casum, in historia de viris illu-
stribus Ordinis Cisterciensium, vide-
re est, de quodam mercatore, hic iam
iam exhalaturus animam, testamen-
tum multis assidentibus personis fieri
voluit, in quo hoc præcipuum lega-
tum apponi iussit. *Corpus meum terra*
detur, ex qua sumptum est; anima verò Horren-
detur, quia eorum est. hæc exemplū.
sere penitus attoniti omnes, ad infeli-
cem hanc eius loquelam; cumque il-
lum iam sanā mente carere putarent,
& phrenesi laborare; fremebundus
ille ac indignatus ait. *Anima mea da-
monibus detur, insuper anima vxoris meæ,
& anima filiorum meorum, & anima con-
fessorum meorum.* per quod insinuare volu-
it, peccatorem qui vindicantem Dei
iustitiam in sua malitia obduratus ex-
pectat, iuste æternā pænā cruciandū.
Sed cur etiam animam vxoris & filio-
rum demonibus adiudicauit? non a-
lia.

N n n 3

lia de causa, nisi quia vxores, quo cō-
modius in ornatu mundi inolefcent-
es terrenis delicijs vrantur, ad mul-
ta præter omne fas & æquum compa-
randa impellant; filiorum verò; quia,
& illi non rarò in causa sunt, quòd pa-
rentes ad iniqua lucra descendant, &
plurimos defraudent, propter locu-
pletandos filios. Confessoris deniq;
qui toties hominem in maiora pecca-
ta labentem audiens, facillè tamen ab-
soluit; Quod his temporibus plerum-
que fit ijs, qui cum multa Ecclesiæ de-
beant, cum proximis non modicam,
iniuriam inferant, scum sciant suæ Ec-
clesiæ prælati, sua crimina bene no-
ta esse, apud quos non facillè peccato-
rum absolutionem impetrarent, do-
nec omnibus læsis satisfacerent. ecce
in alienis Ecclesijs quærunt Confes-
sores, quos prius munusculis sibi de-
uincunt, vt facillè ab illis absoluan-
tur. Sed miser, & confessorium de-
fraudas, & tuam animam magis ad
interitum; quam ad salutem ducis.
cūm absolutio etiam à Papa ipso data
non valeat, nisi purificatis omnibus
conditionibus; hoc est, nisi restitue-
ris omnia, quæ debes. Quod testatur
scriptura illis verbis; *non dimittitur
peccatum, nisi restituitur ablatum.* Vbi
scriptura omnes ad compensationem
obligat, excepto casu vltimè indigen-
tiæ; si forte ad vanam paupertatem
deuenias, vt debita iniuriarum nullate-
nùs restituere possis; tunc enim fir-
ma reddendi voluntas, stat pro facto;
quia Deus & natura, neminem ad im-
possibilia obligant. Tremenda san-
cti hæc Dei iustitia; sed tamen erige-
re nos potest magna Dei misericor-
dia, quæ hunc iustitiæ diuinæ rigorem
mitigat. Ecce enim hodiernus debi-
tor, apud hunc regem veniam omni-
um quæ debebat, impetrauit. *Miser-
icordiam inquit Euangelium serui illius Do-
minus dimisit eum, & debitum dimisit ei.*
quod considerans, Sanctus Chryso-
stomus homilia 62^a in Mattheum,
ait. *Perspexisti inquit mirabilem exag-
gerationem misericordie, dilationem tan-
tummodo temporis, ne quidam præroga-
tionem seruulo postulauit, ille autem multo*

Martini.

S. Chry-
sostho:

*magis quam petijt, videlicet totius mutui
donationem ultro prauit. & admiran-
dam diuinæ clementiæ misericordiā
et si in peccatore nihil sit dignum aspe-
ctu, nihil commiseratione & nihilo-
minus tamen, dūm in Deo iustitia
vindictam desiderat, misericordia sta-
tim veniam accelerat. Expressit hos
scriptura exodi 29. Propitiatorium. Exod. 29.
illud, quod imperauerat Deus fieri
Cherubinis impositis, & volatrices a-
las expandentibus; vt innueret, &
quidam placationis hostiam, & satis-
factionem pro debitis, à peccatore
iuste exigere; nihilominus tamen ad
præstandam misericordiam, velocis-
simis Cherubinis velociorem esse. Ex-
pressit typum huius diuinæ miseri-
cordiæ Malachias. Malachias 4ta. *Ea Mala-
sanctas inquit in pennis eius.* vt primum chi. 4ta.
enim vocem penitentis audit, statim
peccatum eius transfert.*

Ferunt Pœtæ, Martem immittē
planetam, inter duo benigna sydera,
Iouem scilicet & venerem collocatū
esse: ideo, vt sui influxus suauitate,
Martis intemperiem temperent. Sic
planē, cūm diuina iustitia, sit nimis
seuera, ne cito ad iram & furorem in-
clinet, inter duo benigna Dei attributa,
misericordiam scilicet & benigni-
tatem constituta est: vt ab illis aspe-
ctus eius leniretur. Quod decantat
David Psal: 114. *Misericors Dominus, Pall: 114
& iustus, & Deus noster miseretur.* Agno-
uerunt hanc Dei misericordiam, ipsi
lumine rectæ rationis ornati gentiles.
Assyrii enim, vt refert Plutarchus
problemata. Deos compedibus vi-
ctos pingebant, vt temporis moras,
quas in puniendo interponebāt; &
quam lento gressu ad puniendum in-
cedebant, ostenderent. Vnde cum
Arcopagita decreuissent, vt domini-
um Ciuitatis alicui Deorum, qui eam
protegeret committerent. & ecce
Neptuno & Mineræ id ambiēti-
bus, statuerunt Athenienses, ei domi-
nium concedendum, qui maius pro-
digium patrarer. Vbi statim Neptu-
nus tridentē sup aquas percutiens,
duos equos inuantes ab aquis repen-
tē prodire fecit. Minerva verò virgā
leuiter

Pluræ
chus.

leniter humum tangens, mox ramum
virentis oliuæ germinauit. Vbi do-
minium Mineræ adiudicatum est, quæ
licet inauditum fuit. Reptum prodigi-
um, Equi scilicet producti; hi tamen
seditionem tantum, & bella potius
debāt; iam verò ramus oliuæ, pacem
figurabat. Quid hæc miracula deno-
tauerit, non aliud certè; quam omni-
potentis Dei in creaturas dominium,
quod appetebat seuera eius iustitia;
quæ vt Pharaonem Israëlitas perse-
quentem puniret, nouum produxit
in terris miraculum, dūm mare diui-
sit, & velut muros statuit: cuius flu-
ctus tanquam equi celeres ingressum
Pharaonis exercitum, obruerent. Sed
vicit diuina misericordia: cūm enim
humum, scilicet corpus mortale leni-
ter tetigit, dūm naturam hominis af-
fumeret, ecce in ista humo produxit
ramum virentis oliuæ; scilicet pacem
conscientiæ, & peccati redemptionē;
vbi propter tantum prodigium, De-
us homo, rex regum, & dominus do-
minantium appellatus est. Quod pub-
licè expressit Psalmista Psal: 34. *O
Domine in celo misericordia tua, iustitia
tua sicut montes Dei.* Quasi diceret; vt
cælum altius & latius est montibus;
sic misericordia Dei maior est eius ius-
titiā. Nam Deus semper citra con-
dignum punit: vltra condignum ve-
rò semper parcat. Nam vt Naturali-
stæ ferunt, duplex cor Elephanto esse,
vnum quod furore accensus exierit;
alterum, quod in clementiam propē-
det; ita planē in Deo duplex cor re-
peritur, id est duo attributa, in vna di-
uinitate vnum, quod ad iracundiam
illum extimulat, nimirum iustitia;
alterum, quod ad clementiam incli-
nat, scilicet misericordia.

Psal: 35.

Quare habetis Auditores, tripli-
cem in Deo iustitiam, nimirum distri-
butionē, quæ totum munerat; totos la-
gitur; tot præmia confert, tot bene-
ficia donat: sed an dignè his fruamur
bonis, consideremus diligenter ha-
bemus iustitiam commutatiuam, quæ
nobis confert diuina beneficia; sed vt
vicissim ea Deo retribuenti rependa-
mus. habemus vindicatiuam, sed
quam multa illi debeamus, audite
Prophetam dicentem *Peccauimus su-
per numerum arenæ maris.* & vt ait Di-
uus Iacobus: *in multis offendimus omnes.*
Sed antequam debita hæc à nobis exi-
gias æternæ Deus, ad tuam infinitā
cōfugiemus misericordiam cum ho-
dierno clamante seruo. *Patientiam
habe in nos, & omnia reddemus tibi.* & li-
cet impotentes simus soluendo; si ta-
men tua bonitas nos de peccatis ad te
reuertentes receperit, indignas pre-
ces nostras in satisfactionem admit-
tes: reddemus tibi omnia nos ipsos,
& quæ habemus tibi subiiciendo; nā
cūm plura nequeamus, plura non exi-
ges. reddemus tibi omnia, per peni-
tentiam sanctam, quam dūm in timo-
re & humilitate tua peragimus, dignū
sacrificium, gratum holocaustum ti-
bi perfoluemus. reddemus demū
tibi omnia, mortem & sanguinem Ie-
su Christi nostris applicando operi-
bus, quæ cūm infiniti pretij sint, infi-
nita in nobis debita sola exolvere
poterunt, te patientiam & mi-
sericordiā habere; cui laus,
honor, potestas, in sæ-
cula sæculorum.

Iacobi

A M E N.

Non 3

DOMI.

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN, CONCIO PRIMA.

Licetne censum dare Cæsari, an non? *Matthæi. 22.*

Tributa & totius vite spiritualia lucra soli Deo reddenda sunt.

T cælum duos soles, & A regnum duos gubernatores ferre recusant. Auditores. Etenim vnus illorum cum suis subditis, tanquam Pater cum liberis viuere vellet; alter verò eisdem, velut crudelis tyrannus vilissimæ mancipia opprimeret. Malè cessit Hebræis plurium dominatus: Pertæsi enim illi senectutis in Samuele, Regem sibi constitui postulabant. *Numero 5. Ecce tu senasti & filij tui non ambulant, in vijs tuis: constitue nobis regem, ut iudices nos: sicut & vniuersa habent nationes.* Sed quia non solum regem, verum & iudices postulabant. *Osee 13. Da mihi Regem & Principes.* hoc est; ut aduertit in hoc loco Ribera: non solum regem, sed etiam iudices & principes, atq; consiliarios postularunt, qui vnâ cum rege præessent, & imperarent eis; idcirco ex plurium principatu, magna in regno Israëlitarum secuta est calamitas. quam illa iussu Dei prædixerat. *Samuel. Numero 11. Hoc erit in regu, qui imperaturus est vobis. Filios vestros tolles, & ponet in curribus suis, facietq; sibi equites, & praeficiet quadrigarum suarum.* Et quæ iam maior iniuria Hebræis inferri potuit? quam dùm filij eorum, ad seruitutem per violentiam tollerentur, & ad falcatos bellorum, currus deputati, cum sanguinis profusione aduersus hostes pugnare cogerentur; non ad Reipublicæ conseruationem. (quod vtiq; tolerabile, & gloriosum esset) sed ad solam ostentationem regis maiestatis. Propter quod vnicum Romanis regnum nomen intellegibile erat, teste D. Augustino lib. 5. de Ciuitate Cap. 3. *Romani inquit regalem dominationem non ferentes, annua imperia, hincq; imperatores sibi fecerunt: qui Consules appellati sunt à consulendo: non reges aut domini à regnando aut dominando.* Non tam certè erat Hebræis graue, dùm agros, vineas, & oliuetarum optima tollerent reges; dùm segetes & redditus omnes decimarent: dùm auferrent asinos, diriperent greges, quàm dùm filios suos in miseram seruitutem redigerent, quos magis prosperitatibus affluere, & perennare cupiunt, Parentes; quàm seipsos. Quid est igitur, quod Christo apud illos commorante, quærebant? *Licetne Censum dare Cæsari, an non?* nisi quia hunc solum regem, ad saluandū populum venientem, bonignum, & clementem agnoscere debebant. Omnem verò gentium superstitionē procul fugere, & iugum seruitutis eorum excutere. Nec enim decet liberam gentem, & soli Deo in fide atq; religione micipatam, gentium tyrannis tributariam esse. Nam quid miserius cogitari potest, quam eos qui antea erecto collo omnibus insultabant, postea incuruato genu, helluones Deo, & mundo odiosos, adorare? quid acerbius, quàm eos qui antea de suo imperio gloriabantur; postea in seruitutem compelli? Quid denique infelicius, quàm ex summa gloria ad maximam ignominiam, ex suprema opulenta,

Num. 5.

Osee 13.

Ribera.

Num 11

S. AUG.

Dominica XXII. post Pentecosten.

opulencia, ad extremam inopiam redigi? vnde Actorum 5. cum Augustus nascente Christo capitam tributum exegisset, Iudas quidam Galilaus, concitauerat Iudæos ad rebellandum Romanis, dicens indignum esse, ut gens fidelis & populus Dei, Ethnicis imperatori & Romanis infidelibus seruiret, & in professionem manifestam seruitutis, illis censum & tributū solueret, satiusque esse, morte etiam dominium Cæsaris abnuero. de quo Iosephus lib. 7. belli cap. 29. sic scribit: *Omni genere tormentorum, & vexatione corporum in eos exagitata, ob hoc duntaxat, ut Cæsarem faterentur, nemo cessit neque dicere velle visum est: sed omnes illa necessitate validiorem sententiam conseruandæ tanquam bruti corporibus, non animis etiam; cruciatu igneque susceperunt. Maxime verò puerorum atq; miraculo spectantium fuit: nec enim eorum quispian commotus est, ut dominum Cæsarem, nominaret. Regem proinde & Cæsarem vobis hodie monstrabo; & cuiam eorum censum dare liceat edisseram.*

Inter res inquit creatas nemo nobilior Angelo: qui tamen nullo cinctus sexuum comitatu incedit? Dic mihi, ait, nonne Angeli soli totum mundum circum eunt: & pedisequi nulli egent? nec propterea nobis inferiores existunt. Quasi aperte ostendere vellet, eo propius quempia ad Angelorum dignitatem accedere: quo longius à seruorum examine recedit. Nulla familia illustrior extitit, quàm Noë: ex qua totus mundus diluuiio sepultus, repullulauit: & tamē nullum legitur seruum, nullam ancillam, nullum mancipium habuisse: quod pater ex ipsis Dei verbis, quibus cum Genes 7. alloquutus ait. *Ingrede te tu, & omnia domus tua in arcam.* At quanta fuit hæc ipsius tota domus? declarat sacra pagina ibidem vltius progrediens. *Ingressus est Noë, & sem, & cham, & laphet filij eius, & vxor illius, & tres vxores filiorum illius ad arcam.* Vbi octo tantum animæ numerantur. Nulli serui, nulli ministri, nulli satellites, nullæ ancillæ, nullæ pedisequæ, nulla mancipia describuntur: quasi tanta esset in clarissima illa familia, parci-

Ioseph.

Actos 22

S. Chry-
sostho:

Geni 7.

parci-

parcitas, ut nullis propè seruis utere-
tur. Non fuit Abrahami domo vlla
lautior, vlla opulentiore: & tamen
nullus in ea seruus, qui famuletur, oc-
currit; verum soli Patres familias &
filij seruilibus muneribus occupantur.

Gen: 18

dicunt enim scriptura Genesis 18. *Ipse
Abraham cucurrit in concursu hospitii,
mensas instruit, & paratas epulas posuit
coram eu, atque intra prandendum stabat
iuxta eos.* quam officiositatem in illo
admiratus Chrysosthomus. homil 41

S. Chry
sosth.

*Videat inquit in extrema senectute iuueni-
lem alacritatem, & senem quasi iuuenem
exultantem, & putantem se iuuenisse che-
saurum quendam hospitum aduentu.* Sed
quid est? utique Abraham trecentos
decem & octo famulos habuisse legi-
tur. Genesis 14. & tamen nullus in

illo ministerio seduloque hospitio fa-
mulus intercessit, sed solus Pater &
Mater & filius omnia obsequia præ-
stiterunt. Causa est vnica: quia no-
luit *Censum dare Casari*: noluit teme-
re sibi dominium vsurpantem mundum
sequi; ut magno illo, satellitio, lon-
goque famulorum examine ad fasti-
um congeretur. licet enim plurimos ha-
beret famulos; eos tamen non ad pro-
prium auctoritatem tuendam, sed ad
illorum inopiam subleuandam suste-
tabat: nec ut dominus seruorum ob-
sequijs; sed ut serui, domini subsidijs
uterentur. Ab hoc certe mundi fastu
abhorrerant, sancti illi Patriarchæ.
Nam Isaac adhuc puer, tanquam ser-
uus mercenarius, proprijs humeris
ferebat ligna holocausti, etiam inter
duos iuuenes patris sui seruos constitutus.

Gen: 22

Genesis 22. quod præstitit non solum
n mysterium, ut significaret Christum
dominium inter latrones suam cru-
cem baiulaturum: quemadmodum
ille inter duos seruos constitutus, pro-
prijs humeris deferebat illam lignorum
struem, in qua erat sacrificandus; sed
etiam ad mundi fastum exprimendū:
qui ijs, qui illi subsunt, tanquam seruis
& mancipijs utitur. Quid est quod fi-
lij Prophetarum & principes populo-
rum, in primis illis mundi ætatibus,
etiam vilissima ministeria obierint? Ia-
cobus Patriarcha de Principum fami-

Gen: 29

lia vir primarius cum Deo, quatuor-
decim annos curandis Labani gregi-
bus inuigilabat. Genesis 29. Gedeon
totius Israël iudex constituendus,
purgabat triticum in area. Iudic: 6.

Iudic: 6

Saul creandus rex, quarebat Asinas?
Regum 9. imò & rex factus agebat
boues 1. Regum 11. modo autem ina-
ni fastu gloriantur homines adeo, ut
etiam sibi met ipsis aliquid obsequij
præstare pro ignominia ducant. A-
pud Israelitas lectissima Virgo Re-
becca, instar mercenariæ mulierculæ,

Reg: 9.
1. Reg: 11

ad fontem cum hydria pergebat. Ge-
nesis 24. Nunc autem inquit Chryso-
sthomus pudor est, si cum duabus pedi-
bus *bonesta Matrona procedat*. quasi non
ex virtute, sed ex famulantium multi-
tudo, deceat illam esse conspicuam.

Gen: 24

S. Chry-
sosth.

Et vnde quæso mutatio hæc in mo-
ribus humanis? certe ex eo, quia pri-
oribus illis seculis, soli Deo census hu-
manæ seruitutis, & subiectionis pen-
debatur: Nunc autem tributum hoc
Casari gentili, mundo scilicet perfido
soluitur; nouos quotannis assūmen-
do mores, histrionicos fingendo ve-
stitium apparatus, augendo nouorum
dogmatum sectas, errores propagan-
do, quod sit contra omne ius & æqui-
tatem, mordicus tuendo; nec ad De-
um, sed tantum ad mundi fastum, om-
nem suam componendo voluntatem.

Quod Petrus Damianus lib: 2. Epistolæ
Epistolæ. Epist: 2. & 23. detestan-
dæ ambitionis intantiam vocat; & D.
Hieronymus Epist: 9. ad Saluian.

Damis:

S. Hie-
ronym:

*Non ambulet inquit iuxta te calamitatem
tu procurator: non histria factus in fami-
liam: non cantor diabolici venenata dul-
cedo: non iuuenis cultum & nitidum.* mi-
seri enim sunt illi homines, qui dum
querunt de quibus gloriantur, inue-
niunt potius a quibus corrodamur.
Nam qui ad splendorem ostentandū
seruos habent, tot nutriunt suæ fa-
mæ corrosores & obrectatores.
Querulum enim seruorum genus est;
& quantumcunque dederis, semper
eis minus est: nam non considerant
de quanto, sed quantum datur, dolo-
remque suum solis quod possunt ob-
rectationibus consolantur. Utinam
ab hac

ab hac graui infamia, vel ipsos Catho-
licos deterreat paupertas, & amor le-
su. utinam in eis faciat temperantia,
quod in nonnullis solet facere auari-
tia: hæc enim facile persuadet, ut ser-
uorum multitudo ad vnum tantum
redigatur. Vnde D. Bernardus Seri-
36. in Canticis, describens vitiorum
curtus, & plures singulis aurigas attri-
buens: soli curui avaritiæ vnum as-
signat, quem vocat *habendi ardorem*.
Et rationem reddit: quia sola auari-
tia, quoniam conducere plures non
patitur, vno contenta est seruitore, si
igitur cupiditas hominibus, tam vtili-
ter consulit, cur vtilius non consulet
frugalitas, & superfluos mundi pom-
pæ satellites penitus non abscinderet.
Sed iucundius est, mundi Casarem,
quam Cæli & terræ dominum sequi;
dulcius in peccatorum momentaneam
voluptatem suere; quam auste-
ris virtutibus exercendis deditum es-
se: præsertim cum mundi politicus sic
hominem vivere iubeat. *plerique enim*,
inquit Ambrosius, Sermon: 7. *dum gra-
uiter peccant, solent se a peccati sui pana-
hæ voce excusare, quod aut militia cin-
gulo detineantur, aut in actu publico sint
constituti*: proinde ne bene aliquando
faciant, hisce titulis se occupatos esse
dicunt perinde, quasi iam militia ho-
minum, non voluntas in culpa sit: ita
quod ipsi gerunt, officijs suis adscri-
bunt. Verum non est militare delictū,
sed propter prædam militare peccatū
fit: Nec enim rempublicam gerere,
criminolum est, sed ideo regere, ut
rem familiarem potius augeas, vide-
tur esse damnable, & ideo etiam
providentiā quadam militantibus
stipendia sunt constituta, ne dum sum-
ptus queritur, præda grassetur.

S. Am-
brosius.

Et tamen vsque adeo iam nunc,
hoc inoleuit malum, ut omnes census
Casaris exigant: dum fraudes ac ra-
pinas suas commodum vocant, putan-
que se necessitates deceperint orphano-
rum: minimè attendentes, ad illam
Sancti Ioannis doctrinam. Lucæ 3:
*Neminem concitatis, neque calumniam
inferatis, sed contenti estote stipendijs ve-*

stris. Vbi non tantum de ijs militibus
loquitur, qui armatâ militiâ detinen-
tur; sed de omnibus indiscrimina-
tim, & Principibus, & plebeijs, & do-
minis, & seruis, & regibus, & subdi-
tis. Nam quisquis militiæ suæ cingu-
lo utitur, dignitatis suæ miles adscri-
bitur. sed resultat in dies grauius
malum in Christianitate, eoq; iam de-
uenitur, ut quasi ex consuetudine ven-
dantur leges, corrumpantur iura, sen-
tentia ipsa venalis sit, & nulla iam
causa potest esse sine causa. Atq;
quod maxime deplorandum: cum
fraternali amore, isti milites Casariani,
aut potius sectatores mundani argu-
untur, dum scelus commissum alicui
obiicitur, & exprobratur; cur aut e-
brius fuerit, aut res alienas perualerit,
aut eadem patrauerit? non tam præ-
nitere; quam superbe respondere au-
diatur. *Quid debebam facere homo se-
cularis, aut miles? nunquid monachum
sum professus, aut clericum?* Quasi o-
mnis qui Clericus non est, aut Mona-
chus, possit ei licere, quod non licet;
cum tamen eadem cunctis mortalibus,
præfatur norma viuendi, & o-
mnis ad bene agendum propocatur.
sexus, ætas, & dignitas, ut proinde ne-
mo se publicis excusare actibus, nemo
de occupatione militiæ conqueri pos-
sit: cum apud omnem Christianum,
prima honestatis debeat esse militia,
ut sæpius quæstionem hanc secum a-
gitet, *an liceat Censum dare Casari?* an
hominem Christianum soli Deo per-
sacramenta consecrarum, liceat mun-
di vanitatem sectari? an iustitiæ si-
mul & iniquitati, Deo & mundo ser-
uire æquum sit. Et videbit non licere:
quia repudiat Deus eos omnes, quo-
rum diuisa est voluntas, & ad mundi
vanitates, & ad Dei gloriam, displi-
cent ei bifrontes Catholici, qui Casar-
em, mundum scilicet pro gubernato-
re suscipiunt: Christum autem re-
gem non agnoscunt. An non deplo-
rat ad hæc vsque tempora suam cala-
mitatem, gens peruersa Hebræorum,
quæ potius Casari, quam incarnato
regis regum Filio parere voluit: illud
intantum acclamans: *Regem non ha-*

Qoo

hemus

beni nisi Casarem. Vbi Christum Dominum Iudæi, per summam contumeliam & ignominiam contempserunt, regiam illi dignitatem non solum invidentes; sed etiam denegantes. ut inquit Evangelista Lucæ 19. *Cives enim oderant eum, & miserunt legationem post illum dicentes, nolumus hunc regnare super nos.* Sed propter hoc, illud promeruerunt supplicium, ut à summa dignitate, qualis erat Pontificia, in extremam ignobilitatem, qualem modo patiuntur, deuoluerentur. Quam penam prædixerat eis Deus.

Num: 31. *Ecce dies veniunt, & præcidā brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non sis senex in domo tua.* quasi dicere vellet; quia magis appetiasti seculi fraudulentiam, quam salutarē Dei doctrinam, & abire maluisti post mundi desiderium, & tuæ affectus concupiscentiæ, quam legibus cælo porrectis parere; idcirco scindam regnū tuum, ut nullus in posterum ex domo tua regnet, sed omnes in dura captiuitate constringantur. Vnde D. Gregorius aperte indicat, Iudæos ideo à Christo contemptos esse, quia & ipsi spreuerunt eum. *Eorum inquit ignobilitatem iam cernimus, quia & genere & conditione proscribuntur.* genere quidem ignobiles sunt, quia ab ipsa veritate audierunt: *Vos ex patre diabolo estis.* Ioannis 8. Conditione autem, ignobiles sunt, quia amissa libertate & regno, perpetuā gentium seruitute deprimuntur. Nec iam de Abraham nobilitate gloriantur, sed de dæmonis ignobilitate, quā nulla potest esse abiectior, erubescunt. non iam infulis Pontificiæ dignitatis decorantur; sed funibus perpetuæ seruitutis constringuntur, quia non regē veritatis Christum, sed erroris imperatorem mundum sequi volebant.

S. Gregorius. *Eorum inquit ignobilitatem iam cernimus, quia & genere & conditione proscribuntur.* genere quidem ignobiles sunt, quia ab ipsa veritate audierunt: *Vos ex patre diabolo estis.* Ioannis 8. Conditione autem, ignobiles sunt, quia amissa libertate & regno, perpetuā gentium seruitute deprimuntur. Nec iam de Abraham nobilitate gloriantur, sed de dæmonis ignobilitate, quā nulla potest esse abiectior, erubescunt. non iam infulis Pontificiæ dignitatis decorantur; sed funibus perpetuæ seruitutis constringuntur, quia non regē veritatis Christum, sed erroris imperatorem mundum sequi volebant.

Osce 1. *Non addam ultra misereri domui Irahel, sed obliuione obliuiscar eorum: & domus Iudæ miserebor, & soluabo eos in Domino Deo suo.* Osce 1.

A cum tamen multo grauius peccauerit Iudæa, quā Samaria? iuxta testimonium ipsiusmet Dei, ad Iudam loquentis: *Samaria dimidium peccatorum suorum non peccauit.* Ezechielis. 16.

Ezechielis. 16. Cur ergo grauius puniuit regnum Iudæ, quod leuius peccauerat? Rupertus in Osce locum respondet, propter sanctitatem inquit, aliquorum regum Iudæ mitius à Deo actum esse cum regno hoc. Alij verò dicunt Deum clementiorem in Iudam extitisse, quia Christum edidit Salvatore: à quo suam sibi salutem comparauit. Sed crediderim ego causam esse, quare Deus grauius puniuerit Samariam; quā Iudam, licet Iudæa multò sceleratior fuit; quia peccatum Samariæ connexam habebat hanc circumstantiam, quā Deus egerrimè tolerat, hoc est, quod se in duas simul partes diuiliſſet, & Deum simul ac diabolum veneraretur, ut dicit scriptura 4. Regum 17. *Cum dominum colerent, dijs quoque suis seruebant.* Deus autem annuente D. Ambrosio, tolerabilius iudicat infidelem integrum, quā fidelem diuisum. Nam hic Deum quem nouit; contemnit; quod est grauius: ille verò Deum quem non nouit, prætermittit: quod est leuius, nam propter hoc scelus, Deus illud comminatur: *Disperdam eos qui iurant in Domino, & iurant in Melcham.* Soph: 1. hoc est; qui Deum verum Irahel, & falsum, idolum Amonitarum, pari cultu & religione venerantur, eos despiciam & abijciam. Vnde rectè monet sapiens Ecclesiastæ 1. *Fili ne accessaris ad Dominum duplici corde.* Et vnde obsecro (dicet quispiam) dignosci poterit, quando homo censum suæ subiectionis Deo reddit, & quando impio Casari mundo? Ecce lapidem Iydidum, ad probandum Christus nobis in hodierno Euangelio porrigit. *Ostendite* Matt: 23

4. Regum 17. *Cum dominum colerent, dijs quoque suis seruebant.* Deus autem annuente D. Ambrosio, tolerabilius iudicat infidelem integrum, quā fidelem diuisum. Nam hic Deum quem nouit; contemnit; quod est grauius: ille verò Deum quem non nouit, prætermittit: quod est leuius, nam propter hoc scelus, Deus illud comminatur: *Disperdam eos qui iurant in Domino, & iurant in Melcham.* Soph: 1. hoc est; qui Deum verum Irahel, & falsum, idolum Amonitarum, pari cultu & religione venerantur, eos despiciam & abijciam. Vnde rectè monet sapiens Ecclesiastæ 1. *Fili ne accessaris ad Dominum duplici corde.* Et vnde obsecro (dicet quispiam) dignosci poterit, quando homo censum suæ subiectionis Deo reddit, & quando impio Casari mundo? Ecce lapidem Iydidum, ad probandum Christus nobis in hodierno Euangelio porrigit. *Ostendite* Matt: 23

inquit, *Numisma censui, cuiusnam sit imago.* Dignoscere vis Christiane, Deone totus deditus sis, an mundo? Numisma sæpius, cor tuum intruere: ex huius profecto imagine discernes, Deo ne fideliter seruias, an vero effrenis mundi affectibus abicipiaris. Nam

inquit, *Numisma censui, cuiusnam sit imago.* Dignoscere vis Christiane, Deone totus deditus sis, an mundo? Numisma sæpius, cor tuum intruere: ex huius profecto imagine discernes, Deo ne fideliter seruias, an vero effrenis mundi affectibus abicipiaris. Nam

Ezechielis.

Rupertus

4. Regum

Soph: 1.

Ecclesiastæ

Matt: 23

S. Chrysostomus

Nam dicit Chrysostomus: *Dic mihi unde potero comprehendere te Christi, anume esse? à loco, à veste, à sermone, à cibo, à negotio?* Non certè à loco? quandoquidem Christiani locus est, Dei domus, tua autem habitatio frequentissimè ludus & platea est. Non à veste? cum indumenta tua profana sint, neque alia induas, quā serica, & auro contexta, tanto paranda sumptu, ut ne satrapa (ut Terentius dixit) ferre sumptum posset. Non à sermone? si quidem perpetuo gaudes periurio, atque detractioe & adulatione pascaris. Non à cibo? Christianum esse cognosco? cum in mensa propter ingluuiem & intemperiem, magis Epicuri, quā Christi videaris esse discipulus. Vade igitur te conijciam esse Christianum? à negotio? minime? quæ enim generis & tractas, plena sunt dolis, plena fraudibus & iniurijs, quibus proximū tuum circumuenite soles, honore ius vel diuitijs insidians. ex solo igitur corde Christianus dignoscitur; si in illo Christi imago perfecte sculpta est, tale autem cor qui vult habere (inquit Chrysostomus in Capite 8. Matthæi homilia 20. principio) non solum non occidat, sed nec irascatur; non solum non per iuret sed nec iuret; non solum non fornicetur, sed nec usque ad oculū concupiscat. non solum aliena non tollat, sed etiam cogenti dimittat; non solum amicos sincere diligit, sed etiam inimicos. Nam quid sit Christianus, respondet Carthagina. *Est viua Dei lex, Angelus carne indutus, diuinitus formatus Stoicus, animi affectionibus carens.* D. Augustinus verò sic eundem de scribit: *Christianus est (inquit ille) qui omnibus misericordiam facit, qui nullā mouetur iniuriā omnino, qui terrena contemnit, ut possit habere celestia.* Hic enim solus censum pendit Christo regi, qui hisce obligationibus satisfacit: nec solum nomen, sed etiam Christi perfectio in se efformat.

Non solum ciuili & Cæonico sed & diuino iure cautum est, integrum testimonium, veram ac firmam fidem faciens, ex tribus vel duobus, mini-

mū coalescere debere testibus, Christo Domino id approbante: *In ore, duorum vel trium stat omne verbum.* Matthæi 18. vnius enim testimoniū, etiamsi alijs stabiliatur iudicijs, semiplenam tantum, non plenam probationem facit. Ad eundem planè modum, ut verus quis Christianæ religionis professor, & Christi imitator esse comprobetur, duorum oportet concurrant testimonia, fidei scilicet, & bonorum operum: quæ tanquā testes veritatem confirmant. Si enim cum recto Iob solum hunc titulum in te Deo præsentas, quia es factura eius? Iob 10. *Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmauerunt me.* parum est: quinimo eo ipso quia opus manuum Dei es, debita gratiarum actio in te vigere sapius debet. si hoc solo titulo gloriaris, quia imago & similitudo Dei es? iuxta illud Genesis 3. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā.* Genes. 3. Non satis est: si scelerum tuorum lituris sapius deturpas imaginem hanc, quā ille cæli opifex, admirabili diuinæ suæ omnipotentiae penicillo in te formauerat; sed necesse est, ut hæc imago Christi in corde tuo viua sit, fide scilicet & bonis operibus nutrita. Hoc certè ingeniosa quadam mecha-phora nos edocere voluit sapientissimus Salomō. Prouerbi 31. inquit: *Mulierem fortem quis inueniet? & procul est de ultimis finibus pretium eius.* Sed inquiram ego à Salomone, in quonam mulier hanc suam fortitudinem ostendere possit? & ecce respondet ibidē Salomō: *Manus suas misit ad fortia, & digitus eius apprehenderunt fusum.* Quis hic non mirabitur sapientissimum Salomonem audiens dicentem, infusi vsu fortitudinem mulieris delitescere? si utique dixisset Salomō, mulierem suam fortitudinem in eo ostētas, quod velut altera Iudith proprio Holofernis ense caput eius amputasset. Iudith: 13. Vel quod ut altera Iodē fortissimi ducis Salaræ pectora clauo confodisset. Iudith: 4. vel quod ut olim Penthesilea Amazonum Regina, in bello contra Troianos viriliter propriā manu pugnasset: vel quod

Matthæi 18.

Iob: 10.

Genes. 3.

Prou: 31

Iudith: 13.

Iudith: 4.

quod ut celebris ac famosa illa Cleopatra Aegypti imperatrix, equo insidens una manu scutum, altera euaginatam ensam tenens, velut fortissimus miles in hostes irruerat; vel denique si dixisset Salomon, quod velut fortissima illa Machabæorum mater, pro diuinis legibus obseruandis, proprios filios morti exposuisset, & ad martirium fortiter perferendum eos inflammasset. Hæc sanè sunt, quæ fortitudinem magnam redolens, quæ Salomon consentaneè quidem, ad firmam illius fortitudinem demonstrandam adducere potuit: sed fuso fila ducere quæ fortitudo? quæ laus feminæ esse potest? cum id ipsum infirmis & vilissimis feminis satis superque commune sit; sed ingeniosè ut video Salomon sub hac methaphora fortitudinem animæ humanæ inclusit; ut scilicet ostenderet, non satis esse homini Christiano, quod habeat intactum, & integrum fidei linum, sed insuper oportere, ut inde deducat filia bonorum operum, vsui manum ad-mouens. idem sibi volunt verba illa: *Et digiti eius apprehenderunt fenum.* Proverbiorum 31. Non enim solus frequens orationis vsus, sed etiam confessionis: non solum deuota sacræ Eucharistiæ sumptio; verum etiam Eleemosynarum, ieiunij, & similium virtutis operum exercitatio, animæ Christianæ fortitudinem indicant.

Xenophon.

Refert Xenophon lib. 1. rerum mirabilium Græcarum, insignem illum ducem Epaminandam, in publico tribunali falsè accusatum, quod patriæ infidelis & proditor extitisset, in conspectu iudicum respondisse: non alia testimonia in innocentie meae defensionem in medium producam; quam egregia & memoranda facinoræ, quæ in Reipublicæ utilitatem patravi. ubi illud continuò suspirans exclamauit: *Ecce inquit Epaminondas Lacedæmones insensissimos hostes profugauit. Epaminondas uniuersam Græciam libertate donauit. Epaminondas rixantem Asiam pacificauit:* hæc insignia opera, quis ego extiterim, Reipublicæ facile deteguar: quæ si cum occubu-

ero, in sepulchro meo indelebilibus characteribus describantur, & à falsis aduersariorum cauillis & calumnijs me facile vindicabunt. Quid aliud Catholici mei, vobis faciendum restabit, cum à falsis inferorum criminatōribus in supremo Christi Tribunalē accusabimini, quod patriæ Cælestis proditores fueritis? quod bona omnia cælitus vobis collata, ingratitude & obliuione sopieritis? quod dona Spiritus Sancti profuderitis? non alio tunc ab hac calumnia vos vindicare poteritis, nisi præclaris in Christi obsequio præstitis operibus: ex quibus operibus aperta constabit, vos non Cæsari, & mundi tyranno mancipatos fuisse; sed ipsi Deo semper vestigales vixisse. Non enim Cæsari, sed Deo tributum dare licet hominem, quia imago Christi in corde eius sculpta est. Emptus enim & redemptus est Christi sanguine; in cuius emptionis signum, stemma eius in corde suo portare debet. Ut Sanctus Leo præclare sermone de natiuitate insinuat. *A. S. Leo.*

Cognosce o Christiane! & memento cuius capitis sis membrum, quodque erutus de potestate tenebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum, noli te iterum diaboli feruituti subijcere, quia pretium tuum sanguis Christi est. quasi diceret; illi solum redde censum, qui te acquisiuit tanto pretio, cuius es quidquid es; illi redde nomen tuum & vocationē, gratiam sanctificationis, quam in te primitus posuit, & quæ te signauit; illi redde sanguinem, quo te redemit; redde intemeratum Chyrogaphum, quo te sibi obstrinxit; redde amorē, quem promeruit: redde denique animam, quam morte pro te suscepta acquisiuit. Talis erat Tributarius Dei; Sanctus Calliopius piissimus adolescens, de quo refert Surius 7. Aprilis, quod cum ad conuiuium in Deorum celebritatem paratum inuitatus esset, venire renuerit, liberè respondens. Christianus sum, hoc nomen gero in frōte & in corde scriptū, & Christum ieiunij colo; quæ autem idolis immolata sunt, non decet in os eorum, qui Christiani dicuntur, & Christi

Christum colunt, ingredi: potius; aut elegit immāter cædi; quàm à Christo recedere: imo & crucis mortem subire maluit, quàm dijs sacrificare, aut gentilium imperatorum impijs decretis parere.

Quid? an non hic vnus plurimos Christianorum confundet? ille siquidem etiam inter media tormenta audacter proclamauit. *Non licet Censum dare Cæsari:* non decet Christi libertate donatum, in seruitutem idolorū abire; hi autem etiam in media libertate, sponte sua in peccati scelus conscientia habenas laxant. Quid enim illos cogit in ebrietatem, & cædes? in libidinem, & lasciuiam? nisi truculentus Cæsar, mudi scilicet polines. Quid illos cogit in rapinas, & oppressiones? nisi saeuus Cæsar, scilicet derestabilis auaritia. Quid illos cogit ad legum transgressionem, & inolectias? ad hæreseos defensionem, & variarum sectarum, ne in Christianitate quidem nominandarum propagationē? Cæsar immanis: scilicet aut timor, aut sanguinis respectus. Sed ad hæc ne facinora creatus est homo? minime: utique ad imaginem Dei, quæ consistit in tribus animæ illius potentijs: nimirum; in intellectu, voluntate, & memoria. per has enim anima humana Trinitati personarū, & vnitati naturæ in diuinis responderet; & quia homo non est aliter operabundus, nisi per istas tres facultates; idcirco soli Deo omnem censum reddere debet; intellectum, & voluntatem, & memoriam. Intellectū, scilicet; cum omnibus cogitationibus suis, illas ordinando in Dei gloriam. Voluntatē cum omnibus desiderijs & affectibus; illos diuine conformando & subiiciendo voluntati. Memoriam denique, sepius rememorando beneficia, tum generalia creationis, redemptionis, iustificationis, glorificationis; tum specialia, quæ de die in diem, de hora in horam, de momento in momentū ab eo recipit homo. sic fecit Diuus Ambrosius, qui soli Deo censum ab homine Christiano reddendum; Cæsari verò etiam Politico, minime pa-

rendum esse, dum contra æquitatem aut religionem aliquid iubet, suo exemplo ostendit. Cum enim Valentinianus imperator aliquam Ecclesiam tradi iuberet Arriano, respondit Sanctus Ambrosius, *si à me peteres quod S. Am-brosius: tum meum, tum aliquid huiusmodi, non refragarem: verum ea quæ diuina sunt, imperatoria potestati non sunt subiecta;* cumque allegaretur ius imperatoris, quod illi omnia in regno subdita sint: Respondit D. Ambrosius; *ad Imperatores sola palatia pertinere, ad sacerdotes verò Ecclesias, nullumq; sua habere in spiritualia & Dei bona, sed tantum in temporalia.* Quare & nos eius exemplo insisterendo, hanc quæstionem hodiè agitemus: An liceat censum dare Cæsari. Verum quia de censu spirituali, & virtutum progressu loquitur Euangelium: concludamus vnanimiter, soli Deo reddenda esse tributa, & totius vitæ nostræ lucra. Et si non licet iniquis mundi legibus parere, Deum precemur, ut ille ipse omnem censum illicitum, scilicet schismaticum propagationes, hæreses, infidelium sectas extirpet, nec permittat Principum Christianorum voluntates, contra Ecclesiasticas immunitates, & iura, atq; æquitatem moueri; sed ita feliciter disponat, ut omnes in hoc regno illi soli; qui nos creauit & redemit, in fide & subiectione tributa religionis pendamus in æternum, Amen.

E A D E M DOMINICA CONCIO SECVNDA. Licetne censum dare Cæsari. Matthæi 22.

Omni superiori vicem Dei tenenti reuerentia & obedientia debetur.

Sapientissimè mihi mundus fecisse videtur, dum hodiè subtile quæsitum, non alteri; quàm ipsi incarnatæ sapientiæ resoluendum proponit, ut libertatis suæ iura & priuilegia experiat, ad quam conditus est à Deo.

Deo. Deus enim hominem liberum, condidit, libertatem eius illis circum scribens verbis: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Genes. 1. Num. 26. ubi quaerit Theodororus quaest. 20. in quonam haec imago similitudoque hominis ad Deum consistat? Et respondet consistere eam in officio dominandi; quod probat ex verbis scripturae, quae statim sequuntur: *Et dominetur piscibus maris, & volatilibus caelis & bestiis terra.* Quasi homo in eo solum videatur esse Deo similis, quod sicut Deus rebus omnibus; ita homo, saltem, aliquibus dominetur. Imo non tantum Deus in libertatem condidit hominem; sed etiam ut nulli creaturae subesset, legibus cautum fecit. 1. Regum 1. & Numeror. 6. Numero. 5. *Et nouacula inquit non ascendet super caput eius.* ubi istius ceremoniae, cur Deus Nazaraeis caesariem nutrire praeeperit, multiplicem rationem asserunt Doctores. primo, ut nutriendo comam, bonas pariter, cogitationes, atque virtutes nutrire discerent. sic censet origenes homilia 8. in Leuiticum. D. Gregorius libro 2. Moraliu. Cap. 26. Diuus Ambrosius, libro de Spiritu Sancto in Prologo; qui capillorum nomine, virtutes intelligunt. Consentit huic expositioni D. Cyrillus Alexandrinus libro 16. de adoratione. *Quia inquit capilli fructus sunt capitis & mare in stirum germinum exoriuntur: cogitationes vicissim fructus sunt mentis; oportet, ut mentem habeamus non nudam, & spoliata rebus cogitationibus sed velut germinantem, & ad Dei honorem, certissima omnium rerum scientia completa.* Quod paulo post euidentiùs adhuc comprobatur. *Est ergo in nobis mens intentio quodammodo, & comis Deo sacrata, ornata: si rectarum cogitationum plena sit: eadem rursus, nuda est, & turpissimo caluitio debonestata si neque rectas de Deo, notiones habeat, neque de rebus omnibus quae agenda sunt, optima ac probatissima cogitatione sit praedita.* Secundo istius ceremoniae alij rationem assignant, ut peculiaris Dei cura & providentia, circa Nazaraeos, significaretur;

Aquae tunc maxima esse dicitur erga aliquos, quando omnes eorum capillos ita Deus seruat, ut nullum eorum perire patiatur. Luc. 21. Num. 18. *Et capillus inquit de capite vestro non peribit.* Sed video vllam de nutrienda coma ceremoniam, potissimum, eam ob causam Deum instituisse, ut libertatem à se conditi hominis denotaret. Nam sicut rasura olim seruitutem indicabat ut colligitur ex sacris literis. Isaia 3. Num. 17. *Decalabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus erinem earum nudabit.* & Deuteronomij 32. Num. 42. *De cruce, & cisorum, & de captiuitate, audati inimicorum capitis.* Ita caesaries intensa, significabat populi Dei libertatem. Vnde illum scripturae locum: *Nouacula non ascendet super caput eius.* Paraphrastes chaldaeus sic vertit: *Terror non ascendet super caput eius.* id est; (ut exponit Vatablus) imperium hominis: iuxta illud Dei ad Noë Genes. 9. num. 2. *Crescite, & terror vester ac tremor sit super cuncta animalia;* hoc est; imperium vestrum, quod nomine terroris iuste exprimitur: quia ut docet Caietan. super hunc locum. *In principio quando creatus est homo, datus est homini, dominatus animalium, modò datur territatio: ad insinuandum, quòd in statu innocentia fuisset dominium pacificus, modò autem est dominium terribile.* Non subijci igitur Nazaraeos nouacula, idem erat, quòd non subijci terrori, seu alicuius hominis imperio; nec obire seruitutem. Cum ergo Deus liberum voluit esse hominem, audiamus quòdòd quaesitum resoluat: *Reddite inquit quae sunt Caesaris Caesari; & quae sunt Dei, Deo.* En iam aurea hominù libertas ruit! sed audiamus, quid hominem naturam liberum de statu libertatis decesserit, & quid nomine Caesaris atque tributi veniat. Ad.

Cum Deus conditione naturae omnes homines, voluerit esse pares: quaerit Sanctus Ambrosius, quid tandem, duram & rerum omnium miseriam, seruitutem in hunc orbem terrarum introduxerit? ut homo ingenuus, seruire; ad libertatem natus, villus,

Luc. 21.

Isaia 3.

Deuter. 32.

Chalde.

Vatabl.

Genes. 9.

Caietan.

nus.

vilius mancipio tractari; à Deo conditus ad imperandum, temporaneis dominis subesse, & grauem eorum, oppressionem atque tyrannidem non raro pati cogatur. Et respondet istius subiectionis causam esse, non naturam ipsam: haec enim cum vna specie, in omnibus hominibus sit propagata, omnimodam aequalitatem inter homines seruari voluit. non Deum auctorem esse; nam hic non seruos, & liberos, sed omnes ingenuos condidit: sed fons & origo miserrimae seruitutis, est infelix Adae peccatum: in peccatum enim commissae illius culpae, vnus alteri seruire iustissime à Deo compulsum est; ut homo qui leuioribus, & aequissimis Dei praecipis obedire noluit; iniquis postmodum hominibus legibus atteratur; sic expressè docet Ambrosius Sanctus in Epistolam ad Colossenses Capite 4. *Hoc inquit mundi iniquitate factum, ut dum alter alterius fines inuadit, tunc captiuos ducit in gentes, unde & manu capti dicti sunt à veteribus; inde & mancipia, hic casus & conditio etiam nunc apparet.* Alij redimuntur, alij remanent serui. Quod Christus Dominus suo oraculo apertissime comprobauit. Ioan. 8. Num. 34. *Omnis inquit qui facit peccatum; seruus est peccati.* In quem locum Diuus Ambrosius, scribens subtiliter discurret, libro de Iosepho Capite 4. *Seruile inquit est omne peccatum, libera innocentia.* Quomodo enim non seruus omnis auarus? qui pro exiguo pecuniae lucello, seipsum auctionatur. Quomodo non & ille seruus, qui subditus est libidini. Primum suis ardet incendijs, & peccati sui facibus exurit; suscipit omnes metus, insidias, somnis singulorum; utque vnus cupiditate potitur, sit seruus omnium. seruit igitur ad miseram quidem seruitutem, qui ipse sibi dominos facit: ipse vult habere, quos timeat. Sanctus quoque Augustinus quaest. 113. in Genes. duplicem seruitutis causam agnoscit. *Seruus inquit hominem homini, vel iniquitas, vel aduersitas dominari fecit.* Iniquitas quidem, sicut dictum est: *Maledictus Chanaan, erit ser-*

uus fratribus suis. Aduersitas vero, sicut accidit ipsi Ioseph. Efficacior autem multò causa seruitutis est iniquitas, quam aduersitas. Nam aduersitas leuissimam in seruitutem Iosephum redegit; nullam ad eius posteros seruitutis notam deriuit. At iniquitas non solum Cham, sed etiam eius filium Chanaan, immò & totam eius posteritatem, in perpetuam & maledictam quandam seruitutem deturbauit. Totus enim huius seruitutis ordo, à maledicto seruo exordium sumpsit: ut in totam posteritatem disseminanda maledictio significaretur.

Iactastis Catholici vestram libertatem, tum ex illo oraculo diuino Ierem. 2. Num. 14. *Numquid seruus est Israel, aut vernaculus:* tum quia patre Christo Iesu ingenuo ac libero pro creati estis; ideoque vestram vobis non tam libertatem; quam potius insolentiam exprobranti, torte cum sthoma-cho respondissetis, illud Ioannis 8. Num. 33. *Semen Christi sumus, & nemini seruiimus unquam.* Sed nesciebatis, quòd omnis qui facit peccatum, seruus peccati sit, & seruiat vnusquisque rei, à qua vincitur. Peccastis in excessu libertatis vestrae; & immemores iam, quòd & vos habeatis dominum in caelis, durius super alios vestrum exercuistis dominium; quid inde secutum: Abbreviata est vestra libertas, & dura irrepsit seruitus: ut cum iam lex diuina, vos à vitijs comprimere non posset, humana potentia & oppressio vos tandem ad melius viuendum adigat. Hanc peccantibus penam praedixit regius vates. Psalm. 48. Num. 15. *Dominabuntur inquit eorum iusti in matutino.* Sed vti nam soli iusti, peccanti nunc dominarentur, tolerabilius vti que esset: sed cum viliissimi & crudelissimi tyranni, suum in dies longius protendunt imperium, quae maior calamitas esse potest. Sed vestra iniquitas tanti causa est mali: reddite nunc Caesari, quae Caesaris sunt. hoc est; seruite mundi tortoribus in afflictione, qui Deo noluitis seruire in amore & timore Sancto.

Caesar cui Christus Dominus homi-

Ierem. 2.

Ioan. 8.

Psalm. 48.

3. Aug.

die censum dare iubet, Dominus est A
temporaneus, potestatem à Deo par-
ticipatam in populum Christianum,
habens: tributum, est obedientia su-
perioritati data. Non vult ergo Chri-
stus. Clementissimus vester proge-
nitor, ut Cæsari reddatis tributa: hoc
est; ut homini gentili & barbaro, ser-
uatis, cum populum sanctum, & Chri-
stianitatem Deo dilectam, alieno à
vera fide tyranno subdi indignum vi-
deatur. Sed cum hoc malum vestra
insolentia & culpa induxerit, ut vos
inde eripiat, Cæsarem vobis sequen-
dum proponit, scilicet: principem
Christianum, cui in vos ab alto con-
cessa potestas, hoc est; ut secundum
Ecclesie sanctæ pastorum instructio-
nem facere velit. Magna enim laus
obedientis est, non curare sui prælati
facta, sed iussa; nec attendere quam
vitam agar, sed quam personam ge-
rat; nec loquentem hominem in se
sed imperantem in homine Deum
venerari. Hæc fuit eximia virtus
magni Prophetæ Samuelis, qui
cum sacerdotem Heli negligan-
tem sui muneris, & reprehensum à
Propheta & à Deo reprobatum esse
sciret, diligentissimus tamen eius im-
perij auditor & executor permansit.
inquit enim sacer textus. *Samuel mi-
nistrabat Domino coram Heli.* 1. Reg. 3.
Num: 1. Debetur enim & Ecclesie
sanctæ gubernatoribus à Christiano
populo, & Catholicis principibus, à
subditis reuerentia, & obedientia o-
mnimoda; ut docet Apostholus E-
phesiorum 6. Num: 6. *Obedite Domi-
nis carnalibus cum timore & tremore, in
simplicitate cordis vestri, sicut Christo.*
Vbi præcipitur ut omnis suo superio-
ri non ut homini quidem, sed ut Deo
obtemperet.

Verum dicit forsitan Magnanimus
quispiam, quid si prælatus sit ignobi-
lis, ego autem illustriori loco natus,
quomodo illi subesse debeo. Verum
sciat quilibet Christianus, non tam
vilicatem sanguinis, quam potius mu-
neris dignitatem spectandam esse: si-
cut enim olim generose plantæ, oli-
væ, ficus, vitæ, imò & Cedri Liba-

ni, sese humili rhamno subdiderunt.
Iudicum 9. Num: 15. Et sicut Sichi-
mitæ Abimelech, ex omnibus filiis
Gedeonis abiectissimum, sibi in regem
coaprunt; ibidem Num: 6. Et sicut
Ægyptij debitam Iosepho obseruan-
tiam non denegarunt, etiam postquā
illum cognoverunt de genere pasto-
rum, quos ipsi tanquam humiles & a-
biectos detestabantur. Genesis 46.
Num: 34. Ita planè & verè obedien-
tes Christiani, nihilo magis nobili;
quā ignobili, dummodo prælato
obsequantur. Nam Christus Domi-
nus, suam in terris Ecclesiam non al-
teri; quā Petro piscatori regendam
commisit, ut discant fideles, cum
qualia qualis sit, quem Deus in suo
munere constituit summè reueren-
dum esse. Sed evanuit iam hæc vir-
tus ex animis Christianorum: ubi ita
arrogantia, excreavit mentes homi-
num, ut apud magnates, plus sylva
venalibus repleta animalibus; quā
Ecclesia: plus venarum; quā sacer-
dos valeat. imò nec iam sacerdotis
dignitas, sed generis nobilitas in per-
sonis Ecclesiasticis spectatur, propter
quod Deus non raro, in ludibrium
barbaris tradit eos, qui ministrorum
Christi auctoritatem parvipendunt.

Instant suam iactantes sapientiā,
nec tam verā scientiā; quā potius
vano tumore inflati. Quid si inquit
prælatus sit insipiens, quomodo
nos qui tantum in studio sapientiæ su-
dauimus, debemus illi obedire? ve-
rū sit etiam insipiens Prælatus, au-
diendus tamen est, iuxta illam Apo-
stoli admonitionem. 1. Petri 2. Num:
13. *Serui subditi estote in omni timore do-
mini, non tantum bonis & modestis, sed e-
tiam discoloris.* Hugo Cardinalis: Tho-
mas Angelicus. Glossa ordinaria, &
Lorinus, per discolorē idem esse putant,
quod rudibus & agrestibus, & ab o-
mni sapientiæ cultura alienis. Nam
& illis Prælati, quibus natura vel ars,
scientiam & prudentiam denegauit,
non est obedientia deneganda. In cu-
ius rei typum stolidum animas audi-
uit Balaam, Num: 22. Num: 28. Ru-
di Madianitæ ac quieuit Moyses Exo-
di 18.

Exodus.
Num: 22.
di 18.

Exod: 18
Iona: 1.
Theod:

di 13. num: 24. Imperitos nautas obser-
uauit Ionas. Iona: 1. n. 10. super quæ
loca scribens Theodoretus. *Eo usque*
inquit turpe est non obedire Deo, ut pro-
pheta aliorum præceptor, non se ab inspi-
entibus reprehendi recuset. Profecto
totus orbis non sapientibus oratori-
bus, sed rudibus piscatoribus obtem-
perauit; optima quidem ratione in-
quit Diuus Ambrosius lib: 5. in Lucā
cap. 6. *Ut veritatis ratio, non disputatio-*
nis occasio praualeat. Quid tot Eccle-
sias profanauit in orbe? quid tot sa-
pientiæ celeberrima domicilia euer-
tit? hæc misera præsumptio. Quod
multi ut se sapientes iactarent, sub-
esse nollent. *Reddite quæ sunt Cæsaris*
Cæsari: discite miseri sapientes, si ve-
ræ sapientiæ cultores esse vultis: obe-
dire vestris Prælati, ne hæc vestra
inobedientia, ruinam pariat.

Insurgunt adhuc contra Prælato-
rum auctoritatem senes. Quid si in-
quiunt Prælatus sit adolescens, quo-
modo nos canitie decorati illi debe-
mus subesse? utiq; iuuenis coram ca-
no capite consurgere debet, non se-
nex coram iuvene. Sed audiant Di-
uum Paulum, 1. Timotheorum 4. n. 12.
Nemo inquit adolescentiam eius con-
temnat. Vnde Cassianus lib: 2. de Co-
nobitarum institutis Cap. 3. loquens
de illo, qui religiosam vitam exordi-
tur: *Sic obedire inquit cunctis debet. ut*
redeuntem sibi ad infantiam pristinam no-
uerit, & nihil sibi considerationis aut, vel
annorum numerositate præsumens, subde-
re se etiam iunioribus non moretur. Hoc
voluit exprimere Iacob, qui filium su-
um Iudam ita salutauit. *Catulus Leo-*
nis Iuda: acquiescens accubisti vobis Leo.

Gen: 49

Genesis 49. Num: 9. Cur obsecro fi-
lium, cui regnum committendum e-
rat, & ex quo præuidebat, posterorum
regum ordinem nasciturum, Catulū
sive ut & Leonem appellauit? perin-
de, ac si puerum simul ac virum appel-
laret: planè ut ostenderet, non esse
minus timendum Catulum, quā
Leonem: hoc est: non esse minus
obseruandum puerum regem, quā
senem: ac proinde posteros Iudæ
Reges, quamlibet ætatem sue pu-

A bescentem, siue canescentem arigifi-
sent, dignos fore, quibus obsequium
præstaretur. neque esse in principe-
ratem, sed dignitatem à subditis spe-
ctandam. Et senes ergo debent suis
prælati obedientiam, ne dum se co-
rum auctoritati subtrahere volunt, &
sibi pudorem, & alijs ruinam attendant.
reddite enim quæ sunt Cæsari Cæsari, &
quæ Dei Deo. hoc est: reddite superio-
ri honorem, prælato obedientiam.

Sed adhuc regiminis impatientes
obijciunt: *licetne censum dare Cæsari.*
Num si prælatus sit nimium austerus,
ac planè rigidus, illi subesse quispiam
teneatur? cum homo clementer, nō
autem seuerè ex natura sua regi postu-
let. Verum & is facilè ceruice subdi-
torum mollicur: vberiores enim o-
bedientiæ fructus meretur, qui graui-
ori supercilio imperat obtemperat.
Et quis vnquam durior in subditum
existit, quā Pilatus in Christum Do-
minum? qui tamen adeo se facilem
ei exhibuit, ut illi viculo tenerrimo,
quem abraham suis hospitibus pro-
posuit epulandum, comparatur à San-
cto Ambrosio, lib: 1. de Abraham ca-
pice 5. *Tenerrimus inquit quia non dura-*
ceruice, sed molli, iugum legi agnovit, cru-
cus potibulum non recusauit. Saul du-
rissimum se præbuit in Dauidem.
Nam in eum aliquando non solum du-
ra verba, sed etiam dira tela iaculatus
est. *Nisus est inquit de iugis conficere Da-*
uid. 1. Regum 19. Num: 10. Quid
verò Dauid? Mitissimum se præbuit
in saulem. Nam exiguo post tem-
pore, cum Sauli dormienti scyphum,
& hastam eripuerit, scyphum quidem
sibi retinuit, hastam verò ad Saulem
continuo remisit. *Eccet inquit hastam*
regi, Transfert vnum de pueris Regis, &
tollat eam. 1. Regum 26. Num: 21. 1. Reg.
Cur non scyphum restituit, sed hastā?
Credo quia in hasta potius regis in-
clementiam expertus fuerat. Quasi
diceret: Hastam quā mihi durus ex-
cristi, tibi restituo mansuetus: tene-
tuam in me seueritatem, ego meam
in te facilitatem retinebo. Hanc do-
ctrinam Christus Dominus in hodierno
Euangelio confirmat, *reddite in-*
quit

Ppp

quit

quit que sunt *Casari Casari*. hoc est; A obedite vestris superioribus, & omnē illis exhibere reuerentiam.

Sed recalcitrant multi huius legi: Quid inquit si praelatus nullis naturae dotibus excellentior praecurraet, quomodo illi subesse poterunt, qui pulcherrimis ornati sunt qualitatibus? verum & huius nutibus humiliter obsequendum est. Nouum planē ordinem in animalibus describit Ezechiel Cap. 10. Num. 14. *Facies inquit una facies Cherub; & facies hominu facies secunda: & in tertio facies Leonis, & in quarto facies aquila.* Et vbi est obsecro facies bouis, quae in alijs locis recensetur? Planē illa est, quae primo loco Cherubica appellatur. En vbi bos tardus ac piger, nec generositate cum Leone; nec velocitate cum aquila; nec mentis subtilitate cum homine comparandus praestomni? non iam bos, sed factus de boue Cherubinus, quem cetera animalia quauis praestantiora; tamen tanquam famulantiā penē subsequantur: ut palam fiat, si quis inter homines ex infimo gradu ad supremum erigatur? eum licet omnibus naturae praesidijs destitutum, non iam ut antea tanquam bouem onerarium; sed tanquam Cherubinum honorabilem humiliter obseruandum esse.

Obijciunt demum, Quaesitum hominem Christo homines, qui magnae sanctitatis & probitatis opinionem habent. Quid inquit si praelatus sit impius, & sceleratus, non forsan homo iustus ei subesse debet? verum & hic loco Numinis habendus est, ac venerandus? Quod multis illustrari potest argumentis: Cum enim multi sint in Ecclesia pastores, boni; mali, proprii, mercenarii; Christus tamen Dominus illos omnes vnum vocat. *Ficit inquit vnum ouile & vnu Pastor.* Ioannis 10. Num. 16. quo pastor? Respondet Diuus Augustinus tractatu 46 in Ioannem: Quia omnes etiam mali, vnum pastorem Christum representant. *Pen eos inquit vox Christi auditur, & sequuntur oves non mercenarium, sed vocem pastorem*

Ezechiel
10.

Ioan. 10.

S. Aug.

per mercenarium. Si igitur omnes Praelati etiam improbi, vnum Christum representant: cur non omnibus tanquam vni Christo obtemperemus? Hæc est enim Diui Pauli optima consecutio Hebræorum 12. Num. 9. *Patres quidem inquit carni nostra crudiores habuimus, & reuerentiamur eos; non multo magis obtemperabimus, patri spirituum, & vinemus?* Quasi diceret: Si carnalibus patribus obedientiam praestitimus? cur spiritualibus, qui omnes in Christo vnum sunt, obedientiam non praestamus? Quem locum expendens Petrus Damianus opusculo 13. Cap. 10. *Nolite inquit de prioribus vestrorum perperam fortè videntium meritis disputare; & non quid videri gradiantur, sed cum vobis fungantur attendentes, illis in Christo humiliter obedite.* Et in veteri enim lege praelatis licet pessimis, lex diuina obediendum esse iubet. Matthæi 23. Num. 2. *Super Ca-*

Hebræi

Damianus

Matthæi 23

S. Chrysostomus

thædrum inquit Moyses sederunt scribae & Pharisæi, omnia ergo quaecumque dixerint vobis, seruate, & facite: secundum opera vero eorum nolite facere. Quo ex loco rectè argumentatur Diuus Chrysostomus in Caput 1. Ephæsiarum, ad Colossenses homilia 3. sub finem. *Si Moyses inquit sedes adeo veneranda fuit, ut propter ipsam oportuerit audire sacerdotem, multo magis sedes Christi, necquā ab hac suis Praelatis exhibenda obedientia remoueat quemq; illud, quia & superior æque homo est, sicut subditus; hominem autem homini subijci legibus naturae videtur repugnare. Verum scias, praelatis non propter id obediendum esse, quod sunt; sed propter id, quod representant. Representant autem ipsum Deum, à quo omnis principatus & potestas descendit; proinde propter Deum in eis reuerentem, omnem eis obedientiam praestare necessum est. Hinc est, quod apud imperfectos obediētes, opus sit praelatos commendare, ut ad obediendum inducantur. Tales fuerunt Israëlites: Quis enim nescit tardissimos eos fuisse ad obediendum? Quid ergo Deus? Curauit ut Iosue vniuerso populo post Moysen praefuturus, prius*

coram omnibus commendaretur. A Num. 27 *Tolle, inquit, Iosue filium Nun, virum in quo est spiritus Dei, & pone manum tuam super eum, & dabo ei praecepta cunctis videntibus, & partem gloriae tuae.* Num. 27 Num. 18. En ut intus ac foris mente & corpore commendetur? Nam in mente spiritum Dei, seu spiritum propheticum habere dicitur; in corpore gloriam Moysis: siue illa sit Moysis humilitas, ut Oleaster eruit ex Hebræo; vbi sic legit: *Pones de sensu tuo super eum;* hoc est: tuam illi humilitatem communicabis: siue potius sit Moysis auctoritas & potestas, ut Abulensis interpretatur. Siue tandem sit ille splendor, qui ex ore Moysis emicabat, & in faciem Iosue resplendebat; ut malunt aliqui Rabinorum. Quorsum verò tam multa ornamenta Iosue conferuntur, & vniuerso populo manifestantur? Rem attingit ipsa littera, ut audiat inquit eum omnis Synagoga filiorum Israël. Quasi diceret Deus: scio hunc populum carnalem esse; nihil valere apud eum diuinam auctoritatem, plurimum verò humanam maiestatem. Ergo principem ei propono, non despicabilem, quem proinde ipsi vel inuiti admirentur ac reuerentur. At verò apud perfectos, non est opus praelati commendatione; cum ij vel solo praelati nomine ad parendū excitentur. Talis fuit Cornelius ille Centurio, religiosus ac timens Deum: ad quem Angelus Dei; *Mitte inquit viros in Ioppen & accersis Simonem quendam qui cognominatur Petrus, qui dicet sibi quid te oporteat facere.* Actuum 10. Num. 5. & 6. vbi Angelus nihil magnum enuntiat de Petro. Non ait esse fundamentum Ecclesiae: habere, clauis regni caelorum; Dei locum in terris obtinere; sed prorsus significat humilem. *Accersis inquit:* quasi non esset à nobili centurione conueniendus ut princeps; sed euocandus ut seruus. Præterea esse contemptibilem & ignobilem ostendit; dum dicit: *Simonem quendam.* quod pronomen in latino sermone, vilitatis ac tenuitatis nota est. Tandem esse pauperem & vilioris notae hominē, coram

Num. 27

Oleaster

Abulensis

Actuum 10.

cum addit: qui *hospitatur apud Simonem quendam Coriarianum.* Ac si propriam domum non haberet; sed in alienas diuerteret; easq; non diuitum regias; sed pauperum tabernas & officinas. Quid verò ad hæc Cornelius? Contempsitne hominem? Minime profecto: immò potius ut sibi praelatum officiosissime obseruauit: *Vocauit inquit textas duos domesticos suos, quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen ibidem.* Num. 8. In quem locū egregiè D. Chrysostomus Homilia 22. argumentatur. *Vide inquit quā alienus est à fastu: Non dixit: vocate mihi Petrum; sed ita, ut persuaderet, narrauit omnia. Non enim volebat sola auctoritate precipere & accersere; tamē moderatior erat vir; tamē si nihil magnum cogitare poterat de viro, qui apud Coriariū diuerterat. quasi diceret: Petrum, etsi nullis titulis commendabilem, eo tantum nomine, quo sibi Doctor à Deo proponeretur, adeo obseruabat, ut euocare eum non auderet, vix dum rogare.*

S. Chrysostomus

At nunc Deus dat multos Praelatos suae Ecclesiae, & intus, spiritu Dei plenos, foris commendabiles; nec tamen insolens populus obedientiam aut reuerentiam illis exhibet; sed hebræorum more odio habent, & contemnunt: immemores quod tunc, non suis praelatis; sed ipsi Deo contemptum inferant; iuxta illud Dei ad Samuelem, 1. Regum 8. Num. 7. *Non te spreuerunt, sed me.* dupliciter enim Deus à populo contemni potest; Primò, immediate & in se ipso: quem admodum fecerunt Israëlites, quorū cum Deus peculiarem regem ageret, ipsi petentes alium regem, Deum proximè repudiabant; & proinde maxime contemnebant; Secundò mediātè contemnitur Deus, scilicet; in suis seruis. Nam qui offendunt legatum aut Ministrum Regni; etiam ipsum regem offendunt. Immo dicā verius; grauius esse malum, Praelato; quam Deo non obedire. Ut testatur Clemens Alexandrinus. *Rem inquit dicturus sum mirabilem, sed inde omnino ne hæsitet, expedit in Deum magis peccare,*

Clemens Alexan.

re: quam in ducem nostrum. Nam si De-
um ad iracundiam prouocaueris, dux illum
reconciliare noster potest: si vero dux
ipsum perturbauerimus, nullum habebit
mus qui nobis illum propitium faciat. Nec
obstat ille Locus D. Petri Actorum 5.
Num: 29. obedire oportet Deo magis;
quam hominibus. quia nisi homines
manifesta mala imperent, diuina ob-
sequia aliquando paulisper intermit-
tenda sunt, & humana alacriter exe-
quenda. Qua in re ipsemet Christus
manifestum nobis præbuit exemplum.
Nam obsequium æterno Patri debitum,
bona cum illius venia intermisit, ut
debitam virgini matri obedientiam
præstaret. Voluntas Patris erat, ut
Christus Dominus adhuc puer, Iero-
solyms in templo esset, Doctores au-
diens & interrogans, iuxta illud: Ne-
sciebat quia in his que patris mei sunt, o-
portet me esse. Lucæ 2. Num: 49 vo-
luntas vero Matris diuinam volunta-
tem nondum aperte cognoscentis e-
rat, ut filius secum Nazaret in patriâ
domum regrederetur, iuxta illud: Fi-
lii, quid fecistis nobis hic? ibidem Num: 48
Quid ergo Christus Dominus inter
Patris & Matris obsequia quodam-
modo opposita constitutus? quam in
partem pronior inclinet? cui veloci-
or ac diligentior obsequatur? Patris
obsequia differt, ut Matris obsequia
maturet. Descendit inquit Euangeli-
sta cum & venit Nazareth, & erat
subditus illi: In quem locus D. Ber-
nardus Serm: 19. in Cantica. *Ans-*
inquit ignoratu quia melior est obediētia,
quam victima? Non legis in Euangelio
quam formam obediendi puer Iesus, pue-
ro sanctus tradiderit? Nam cum reman-
sisset in Ierusalem, & dixisset. In his que
Patris sunt, & ortere se esse, non acqui-
escens ab Parentibus eius, sequi illos in
Nazareth non despectus. Magister disci-
pulas, Deus homines, verbum & sapien-
tia, fabrum & faminam.

Hæc autem obediētia, quam
Deus superioribus exhibendam præ-
cepit, in duobus potissimum exceteri
debet. primò, in rebus facilibus, ut
verus obediens, dum etiam leuiores
illi imponuntur, Non ex facilitate rei

imperatæ, sed ex auctoritate impera-
tis, ad obediendum inducatur; iuxta
illud Tertulliani libro de penitentia:
Cap. 4. *Ad exhibitionem obsequij, prior*
auctoritas imperantis, quam utilitas serui-
entis. Sanctus Thomas. 1. parte quæst.
97. articulo 3. ad 3. & opusculo 2.
cap. 188. dicit. Adamum in paradiso
constitutum, duplici obediētiæ præ-
cepto ligatum fuisse; vno comedendi,
altero abstinendi: quod ex ipsa li-
tera manifeste liquet. Gen: 2. Num.
16. Præcepit ei dicens: *Ex omni ligno*
Paradisus comede, de ligno autem scientia
boni & mali ne comedas. Vbi sicut homo
ad abstinendum tenebatur ex vno li-
gno, ita quoque ad comedendum ex
omni; non quidem copulatiue, id e-
nim esset intemperans & inuicundus;
sed disiunctiue ex omni: scilicet ex
hoc vel illo quod voluisset. ita ut sola
cautio comedendi caderet sub præ-
ceptum: quantitas autem aut determi-
natio rei comedendæ sub arbitrium.
vbi difficultas confurgit, ad quid A-
damo præcepit Deus, ut ex omni li-
gno comederet? Nam licet ad absti-
nendum, tanquam ad rem difficilem,
necessarium fuerit præceptum; quor-
sum tamen imponi debuit ad come-
dendum? cum ad hoc tanquam ad re-
facillimam homo suapte sponte mo-
ueretur. Respondet Mendoca in 1.
Regum Cap. 3. Num: 9. *Ideo hominē*
& comedendi & abstinendi præcepto ad-
dictum fuisse in terrestri paradiso, ut nihil
ibi suæ facile, suæ difficile, nisi ex obedi-
tiæ legibus ad maius gratia incrementum
aggrederetur, ne quid ex proprio gustu, sed
omnia ex alieno iussu moliretur. Secun-
dò obediētia etiam in rebus difficil-
limis exhibenda est superiori; ut ho-
mo quasi cæco impetu ruat in ea, que
sibi à superiore potestate imperantur.
Magna sunt quæ temporanei domini
subditis passim imponunt; prompto
tamen animo aggredienda, ne legis
auctoritas periclitetur. Sistendo sibi
præ oculis, duo illa patriarcharum,
lumina clarissima, Abraham, & Isaac.
Non enim fuit mors terribior filio
eam passuro; quam patri eam illatu-
ro; & tamen uterque pro diuino im-
porio

Tertul-
lianus.S. Tho-
mas.

Genes.

Mendo-
ca.

perio libens accingitur ad mortem: A
vnu patiendam, alter inferendam.
Gen: 22. Num: 1. vbi parem in vtro-
que constantiam, parem obediētiā,
parem charitatem, quā mortem alter
interre, alter perferre aggrediebatur,
miratur D. Chrysosthomus, sermone
de fide Abraham, & immolatione Isa-
ac. in primo tomo. *Ostendit inquit*
Abraham charissimum quidem esse sibi fi-
lium: sed multò chariorem filio existere
dominum: nec dulcedinem aut affectus pi-
gnoris, respiciebat, qui iussione ut perfire-
ret, cogitabat ut scilicet & verus Chri-
stianus; & magna, & parua; & ar-
dua, & faciliora, æquo ferat animo.

Decisam igitur quætionem ab æ-
terna sapientia habetis: non tantum
licere; sed omnia Casari tributa red-
denda esse? hoc est? anni superio-
ritati exhibendam esse reuerentiam,
pariter & obediētiā; non quate-
nūs hominibus; sed ut vicem Dei o-
beuntibus. Mementote ergo Domi-
ni, vos quoque in cælo habere Dominū,
Christum Iesum; cui tributa obsequij,
in humilitate & timore debetis pen-
dere; & ne plus æquo aggrauate ve-
stros subditos. Mementote & vos ser-
ui, aliique subditi, quod legibus & hu-
manis & diuinis ad parendum superi-
oribus vestris, sitis adacti: Proinde
obedite & vos dominis, primò spiri-
tualibus; postmodum carnalibus; ut
post hanc temporaneam seruitutem,
æternam libertatem assequamini. A.

E A D E M
DOMINICA
CONCIO TERTIA:
Reddite quæ sunt Casaris Casari
& quæ sunt Dei Deo.
Deo reddere debemus nos ipsos, & a-
nimas nostras.

V Freor, ne hodierna S. Euangelij
sententia malam de Christi di-
uinitate hominibus opinionem
ingerat, quando & Casari, & Deo tri-
buta esse solanda præcipit. Nam

quod Casari, id est, Dominis tempo-
raneis tributa subditi pendant, non
mirum: quia cum sint homines, his
opus habent. Vnde enim belli neruus,
vnde Principum decens sustentatio,
vnde Reipublicæ defensio, ac confer-
uatio, nisi ex tributis? Quæ si cessent,
aut fraudentur, communem omnium
salutem periclitari necesse est: Quo-
niam publicum malum priuato nasci-
tur lucro, & rursus bonum publicum
priuato sustentatur incommodo. Sed
ut Deo tributa pendantur, prorsus vi-
detur rationi repugnare, cum is omni-
bus abundet, & nulla re penitus egeat:
Sic quondam David nuper opilio, re-
giâ gazâ, & gloriâ opulentus auda-
citer cum Domino Deo expostulabat:
Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam
bonarum meorum non eges. Psal. 15. v. 2. Psal. 15.
Quasi honorum indigentia diuinitatē
desuecat; & qui verè sibi sufficit, ve-
rus ille Deus sit: quoniam ab indigē-
tia, indigentiaque consequentijs im-
munis est, liber à cuiusvis necessitatis
tributo. Ergo ab indigentia nobilis
immunitas, Dei elogium est, & mani-
festum diuinitatis argumentum. At
verò indigentia ignobile mortalita-
tis tributum aut probat, aut facit.
Quod argute Philo expendit. *Virtutū*
inquit, Audius, parca indiget, in con-
finio mortalis, & immortalis natura sita.
Nimirum homo ex multimodis re-
bus coalescit: & exinde forsan rerum
horizon à sapientibus retrò Philoso-
phis nominatus est. De luto sui limi
Deogenerationem habet cum elementis e-
xanimabus, & cum brutis animalibus:
De animi generositate cum Angelis
affinitatem contrahit: de spiraculo
vitæ, quo à Deo animatur, naturali ad
eum similitudine imprimitur; quam
supernaturalium virtutum studio ex-
plicatius repræsentat, & similis ex-
primit: indeque limi appendices, ge-
nerosè dediscens, deterioris suæ par-
tis oblitus, potiorem lapit, sublunariū
rerum minimè indigam, & indigē-
tiæ quotidianis exactionibus immu-
nem. Diuinitati itaque æmulatione,
quadam vicinatur, qui paucioribus
Ppp 3. eger,

Indigē-
tia mor-
talitatis
arguit.

egret Scilicet quo immortalis Dei natura, virtutum etiam æmulatione hominogenosius accedit, sigillo Deitatis magis, ac magis expressus, eò pauciorum indigus est, & dum iam valde exiguum est, quod debet naturæ; non modò aduersus seipsum opulentiæ tributa non multiplicat, sed paucissimis indiget. Si ergo indigentia vilem, & caducam mortalitatem arguit; Siquidem mortalitatis sequela, indigentia est, à qua homo tandem flaccescit, tabescit, caduera solet. Si inquam indigentia diuinitati repugnat, meritò considerabimus, quæ nam sint ista tributa, quæ & Cæsari, & Deo reddere iubemur.

Ut rem ex fundamēto deducam, ante omnia inquirendum nobis est, cur non prius iubeamur reddere, quæ sunt Dei, Deo: quàm quæ sunt Cæsaris, Cæsari? Nonne prima animi perfecti cura debet esse ad Deum, cur ergo census Cæsaris in primis ponitur? Origenes hanc rationem assignat, ut nimirum constet Christum his verbis non incompensabile aliquid, & repugnans mandasse, sed quæ possent ab homine præstari. Ait Origenes hom. 21. in Matth. *Neque enim ex eo, quod reddidit quæ Cæsari, quæ Cæsaris sunt, impeditur reddere Deo, quæ Dei sunt.* Non se mutuo expellunt regia dignitas, & diuina maiestas; verum homo cordatus utriq; seruire nouit: ut seruās integrū honorem regibus, nihil virtutis, nihil pietatis prætereat. Vnde meritò dicit Petrus Bleiens. Epist. 150. Scio, quia is, qui in regia familiaritatis sacrum admittuntur, multa facere possint, & dicere, quibus pauperum necessitas subleuetur, siueatur religio, fiat equitas, Ecclesia dilatetur. In his, & consimilibus misericordia operibus possunt sibi curiales ad fidem aditam, si tamen non detrahāt, si non inuideant. Præclare satis tantus Doctor in plurimorum regum curijs exercitatus, in regia familiaritate gradus notat, per quos familiarissimus Regi ad domum æternitatis possit euolare.

Per Cæsarem in Verum altius in his verbis coniungo mysterium. Videmus in omni

naturali substantia ad formam præcedere varias dispositiones: sic antequam forma ignis introducatur in materiā ligni, prius eam exliccare necesse est. Per Cæsare itaq; intelligit non nulli proximi, cui tributū muneris charitatis primò reddendum esse suadent, ut his veluti dispositionibus homo idoneus reddatur ad recipiendam formam supernaturalem; id est, ad gratiam sanctificantem. Hæc est subtilis & ingeniosa S. Vincentij argumentatio: Si s. Vincentius homo, dignum Deo tributum offerre, à proximo incipe, ut sit concordia cum proximo, & carentia odij. Imò & ipsemet Christus, id nobis præcipit in sacro euangelio Matth. 5. v. 23. & 24. Si offers munus tuum ad altare & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: resingue ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Vbi S. Hieronymus lib. 2. aduersus Pelagianos, huius præcepti difficultatem mire exaggerat. *Mea est potestatis inquit, ut non habeam aliquid contra fratrem meum: ut autem ille aduersus me non habeat, in illum voluntate consistit. Quid ergo faciam, si ille reconciliari noluert? obsecrem? si etiam genua? Sed audire contemnet. An oborto collo, nolentem in ium amicitia traham? & quæ est maior inimicitia, quàm amicitia necessitate facere? neq; enim dixit, Roga eum, ut tibi reconcilietur. Sed reconciliare primū fratri tuo, & sic offeres munus tuum ad altare.* Statimq; subiungit idem S. Doctor: *Non quod impossibilia Deus præceperit, sed in tantum patientia acumen descendit, ut prope impossibilia pro difficultate nimia præcepisse videatur.* Voluit ergo Christus animos Christianos ita generosos esse, ut prope ad impossibilia audenter adniterentur, & per mutuum proximi dilectionem, velut per præuiam dispositionem se ad ad gratiam Dei præpararent.

Alij per hoc verbum Cæsari, intelligunt Dæmonio prius reddenda esse, quæ eius sunt. Verum quomodo possibile est, ut prius reddamus Dæmoni, quàm Deo, quod ei debetur? Respondet Origenes, non possumus aliquid

Origenes reddere

reddere Deo, nisi prius reddamus diabolo, id est, nisi deposuerimus uniuersam malitiam nostram. Optimè sanè: tota quidem, & prima animi cura circa Deum esse debet, sed id minimè fieri potest, nisi quidquid mundi est, primū à nostro corde exuerimus. Exue igitur homo penitus mundum, & Deum habebis tibi deuictum: Vbi te Deus viderit penitus mundo exutum, celestia omnia faciet tibi militare. Audite Paschasium lib. 10. in Mattheum, qui dicit: *Vos metipsos reddite Deo, quod omnino non potestis, nisi vos primū exuatū à censu Cæsari, quatenus deinceps liberi sitis. Et ideo prius reddite, quod alienum est.* Proinde in primis exuendus est mūdus à corde illius, qui vult sibi Deum deuincire, qui cum Deo de bonis æternis vult configere: quia humanus animus non capit simul mūdum, & Deum. Et quis hoc non perspicit & ex scriptura sacra? Dum enim Abraham inter chaldæos maneret, vocatus à Deo, ut Patriam, cognitionemq; relinqueret, libenter fecit; & dum pertransiret vsq; ad terram Sichem, Genes. 12. Apparuit ei Dominus & dixit. Quid causæ in chaldæa solum Deus vocauit Abraham, sed non apparuit ei, non permisit se ab illo videri. At verò postquā Chaldæam reliquit, statim Deum vidit. Cur non potius in Chaldæa? Pulchre D. Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. 3. *Nusquam superius habet, quod visus esset illi Deus, quia quamdiu Chaldæa fuit, hoc est, non solum in regione; sed etiam in opinione Chaldæorum, non poterat Deū videre, quem intra mundum querebat.* Sic immergebantur Chaldæi mundo, ut nihil magnum, nihil diuinum, extra mundum putarent, hinc factum est, quod Deus quam longissime abeller à Chaldæis: postquā verò Abraham Chaldæam reliquit, & se supra mundum constituit, statim illi Deus præsentissimus apparuit.

Atq; hinc iam facile cognoscere potestis, quæ tributa Cæsari, & quæ Deo reddere iubemur: nimirum Cæsari nummos, quia eius insculptam habeat imaginem. Deo autem animā

nostram, quæ Dei impressam tenet similitudinem. Si igitur Deo das imaginem Cæsaris, diabolo imaginem Dei, & vis ut Deus tale munus à te accipiat, nonne etiam tale obtulerat Cain; cuius peccatum ex mente sanctorum Patrum, an non recta donorum diuisione stetit, dum meliora pro se, flaccida Deo redderet. Ita pariter tu eleemosynas, nummos, qui sunt Cæsaris, Deo; animam autem tuam, quæ Dei est, diabolo offers, nonne male diuidis; & ex ipsa diuisione, maiorem tibi condemnationē accumulās. Præclare concludit S. Eligius Nouiomensis Episcopus homil. 8. in Cæna Domini: *Rogo vos ait, ut diligentius consideretis, & quantum potestis expauescat, vel caueat, ne vobis ille crudelis humani generis inimicus ita subripiat, quomodo solet incautos, & negligentes iniqua calliditate decipere: nam aliquibus homicidis, raptoribus, & adulteris, incestuosis, & sacrilegus, vanam seueritatem ingerit, ut cum crimina quotidiana committant, putent quod Deum corruptus iudicium more pecuniam accipiat, & peccata dimittat.* Nil melius, corrupti valde iudicij est, plus pecuniam æstimare; quam iustitiam, quàm rectum; qualis ergo reus? Quid erit illius iusti iudicij, si ad tribunal eius te accedente pecunijs onusto, & corde maleuolo, ut pecunias accipiat, & te immeritum absoluat. Prosequitur idem sanctus: *Accipit plane Deum pecuniam, & eleemosynas delectatur, ea tamen ratione, ut unusquisq; peccator, quando offert Deo pecuniam, offerat illi animam suam: nam quamam fratres iustitia est, ut aliquis criminis pecuniam suam per eleemosynam Deo offerat, & animam suam diabolo per iniqua operatradat, in pecunijs imaginē Imperatoris offert Deo, & in seipso imaginem Dei tradit diabolo, cum Dominus dicat in euangelio: Reddite quæ sunt Cæsari Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Satis ingeniose: duplicia tributa habes o homo, nimirum pecunias, & animam. quæta nobilitatis distantia inter hæc, nemo ignorat: qualis vnus, alteriusq; æstimatio, quilibet scit. Vile quid pecunia, animā nil pretiosius; ne ergo putea*

Paschasius

Gen. 12

S. Ambrosius

S. Eligius

go putes Deo satisfactum, si vile illi tribuas, diabolo preciosum; si charitatem diabolo, & pecunias Deo; si munus Deo, & cor diabolo tradas: si te Deum ad speciem amare fingis, & charitatem erga proximum non habearis, ei; iniurias recuses condonare.

Quod si, omnia hæc vera annuas; rem tamen esse perdificilem, & quasi animo te destitui ad iniuriam remittendam, homo cum sis nobilis, & maiorum stemmatibus clarus. Modum tibi tradam, quo facile dimittas, quo in proximum non insurgas, quo & si laesus non irascaris. Hunc autem desumo ex D. Basilio, homil. de ira, ubi expendens mansuetudinem Davidis, dum contra maledicum Semei non irascere, quamvis contumeliosa in eum, & dicta, & facta iactasset, dum ad verba etiam lapides adiungeret. 2. Reg. cap. 16. sic dicit: *Quamobrem cum audisset se virum sanguinum, & iniquum vocari, minime succensuit, sed tolerando sese humilem reddidit, ac merita sibi infligi contumeliarum putavit; ex quo duo tibi ad custodiendam animi constantiam traduntur. Primum, ne te rebus magnis parem, dignumque iudices; deinde neminem valde infra tuam esse dignitatem, atque estimationem putabis.* Expende antidota, & eorum cognosces virtutem, cur non dimittis laceratus iniuriam? quia ob iniuriam fremis illatam: & cur fremis? quia rebus magnis, non iniuriâ te dignum reputas: & cur non vis dimittere? quia lacerantem infra te, te verò supra illum æstimas, tu te quasi Deum, illum vilem reputans homuncionem. Hinc ardor, hic animus irremissus, quod ut scripturæ sacræ exemplo cōstet, investigate causam, quare Cain fratrem suum Abelem occidit? quare etiam Deo hortante iram non dimisit? Profecto quia rebus magnis se dignum reputavit, quia favore maximo apud Deum exaltari sperabat: & dum imparem sibi Abelem fratrem reputaret, dum præclarum videret, sic irâ exarsit, sic odium imbibit, ut obstinato animo pro nihilo Dei ducens monitionem, fratrem occiderit. Ergo si vis

Deo placere, si vis munus tuum Deo acceptum esse, non te supra alios extollas, neminem vilipendas, & teipsū, cuius totus es, offeras.

Enimvero mihi credite, quia Deus etiam maximum peccatorem libenter acceptat, quando cor suum non dividit, sed totum se illi offert. Vultis istius rei documentum? recurrere ad sacram scripturam Matth. 21. v. 3. Quando Redemptor noster ingreditur cum triumpho Hierosolymam, miserat duos discipulos ut illi asinam cum pullo adducerent, dixerat: *Discite, quia Dominus hic opus habet.* Super quem locū Hugo Carensis mira subtilitate ita discurre: *Per asinam, & pulum peccatores significantur, quibus videtur Deus indigere ad hoc, ut expendat thesaurum misericordiae suae, sicut dicitur de aliquo, qui magnum thesaurum habet, & filium prodigum: iste indigebat tali filio; aliter nunquam expenderetur thesaurus eius.* O quam Deus benefica erga miserum largitate dives! Inopiâ hominis Deus indigere dicitur, ut dives esse cognoscatur, atque sic de humana paupertate Deus nominatur dives, qui cum nullius rei indigus sit; humana tamē indigentia eget, ut dives, habeatur. Nam si hominum infirmitas, malitia, imbecillitas, miseria, & paupertas deesset, omnis Dei largitas vacare putaretur; & infinitus Dei thesaurus, quasi nullus esset hominibus, si vacaret, nec miseris succurreret. Ergo in vim tributorum, ipsos peccatores ad poenitentiam conuersos, ipsos pauperes summa inopia laborantes exigit, ut eis suas opes opulenter eroget.

Quid aliud Christus Dominus in hodierno Evangelio docere voluit, iubens reddi Caesari, quæ Caesaris sunt, & Deo, quæ Dei sunt, nisi ut illi non aliud, nisi nos ipsos, nisi animas nostras reddamus. Sic S. Vincentius concludit, inquit: *Moneta tributi Deo pendendi est anima hominis.* Vnde S. Hilarius Can. 23. in Matthæum, subtiliter truciens illa Christi verba, Matthæi 22. v. 19. & 20. *Ostendit mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis: Cuius est imago*

Matth. 21

Hugo Carens.

S. Hilarius.

mago hac, & superscriptio? Sic fatetur: *Numisma Caesaris in auro est, in quo est eius imago depicta. Dei autem numisma homo est, in quo est Dei imago figurata.* Profecto sicut aurum, & argentum Caesaris imagine excusum, ad regij numismatis valorem, & elogiū adscitur; ita homo à sui conditore Dei imagine figuratus, tanquā Dei numisma excuditur. Dei expressa similitudine pretiosum. Audite, Tertullianum lib. de poenit. cap. 6. dicentem: *Qui venditant, prius nummum quo paciscuntur examinant, ne sculptus, neve rufus, ne adulter.* Etiam Dominū credimus hominis probationem prius inire, tantam nobis mercedem, poenitis scilicet vitæ concessurum. Sculptus nummus est, cui aliquid ademptum est. Rufus, detritus nimio usu, & iam non asper, ac perinde vilior. Adulter, falsus, neque exprobat auro, aut argento, subaratus inquam, & qui non vera sui Principis imagine impreffus est. Qua super re ita ad præsens negotium scribit S. Ignatius Martyr in epist. ad Magnesianos: *In huiusmodi characteres duos dico inveniri, unum veri numismatis, alterum adulterini: Homo pius, numisma est à Deo cusum; impius numisma ementitum, incertum, adulterum, carens signo debito: non à Deo effectum, sed à diabolo.* Scilicet homo non modo de Dei æstimatione cōsensus est, quæ se in eius pretium dedit, adeo, ut homo Deum valere videatur; sed etiam Dei imagine, quæ rudis humanitatis massa impressa est, ad immetatum hominis valorem, quasi Dei thesaurus pretiosis hisce numismatibus constet.

O homo pretiosus Dei nummus es eius imagine figuratus: perpende ergo, quàm tui valor ex eius excusa imagine exaggeretur ad pretium. Vide ne sis nummus sculptus, dum bestialibus vitiis deditus, aliquid quodammodo rationis tibi deesse videatur. Vide ne sis rufus, nimio nequitie usu; non asper ad vitia, & mollis ac delicatus ad virtutis asperitates. Vide ne sis adulter, id est, vili delictorum metallo subaratus; nec Dei tui imaginem, sed diaboli similitudinem por-

tas. Sic enim non eris nummus, quod beata cœli perennitas; sed quo gehennalis incendij æternitas cōmatur. Serua proinde o homo tuum tibi impressum valorem; ne si adulterinè degenères, felicitatis commercio inutilis inueniaris; & vnde cælum cōdignè mercari posses, felicemque illam beatorum libertatem, æternaturæ, gehennæ incendia, & tyrannicam diaboli servitutem cōemas.

Proposuerat aliquando Dominus Iesus Phariseis libertatem adipiscendam. Ioan. 8. *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Cui statim duriusculè responderunt: *semen Abrahæ sumus, & nemini servimus unquam.* Itaque de solo profapiæ honore gloriabatur, ut etiam nobilissimam Christi servitutem contemnerent. Respondit ergo eis Iesus: *Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati.* Nonne evidentius quoad humanos sensus, potuisset Dominus convincere Iudæos, quod servierint tot gentibus, proponens eis ob oculos Ægypti servitutem, apud Babylonios captivitates. Cur ergo ijs prætermittis, unā opposuit servitutem peccati? sanè, quia hæc sola detestanda, & fugienda est: sic quondam Regina Esther, non multum formidabat servitutem, quæ à fortuna venit, dicens: *utinam in servos, & famulas venundaremur, esset tolerabile malum.* Sed illa tantum formidanda, & fugienda est, quæ per peccatum coalescit. Pulchrè D. Cyrillus Alexandr. lib. 6. in Ioan. cap. 3. *Et ipsi in Ægypto duram servierunt servitutem. Quid? Nonne in Babylonica captivitate sub Nabuchodonosor duram subierunt servitutis conditionem? Nonne tandem Romanorum imperio subiecti, ei tributum pendebant? Quid ergo gloriantur, se nunquam servisse cuiquam? Ceterum Dominus de corporali servitute cum eis contendere recusat; alteram autem longe duriorē offert servitutem, quæ clanculum innuit, eos graviter esse oppressos, ut potius servitutem peccati. Hæc una fugienda est servitus, quæ nec morte finitur, & innumera affert mala; at verò corporalis pro nihilo habenda.*

Ioan. 8.

Esther. 7.

S. Cyrillus Alexandr.

Sic quondam Isaac benedicens filio suo Esau, dicebat Genes. 27. *Vires in gladio, fratri tuo seruias.* Non horrebat filio seruitutis malum prædicere, & cur nõ potius cauit, ingēuo homini seruitutem nominare? quia nouerat optimè, pro nihilo habendā seruitutem, quæ non est à peccato. Hæc vnica totis viribus cauenda, & viranda est, admonente D. Ambrosio in citatum scripturæ locum, *Seruit omnis, qui auctoritatem puram non habet conscientia: seruit quicquid, vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur.* *Seruilis est enim omni passio quoniam qui facit peccatum seruum est peccati, & quod peius est, multorum seruum est, qui subiectum est vitij, multus se dominum addixit. Bene autem agens, is profectò liber est.* Equidem Catholici mei, si Iudæos nobilitas Abraham, pro sapiæ honor retrahebat ab omni seruitute, vos iam non corporalis ornatus, non terreni generis nobilitas, sed Dei ipsius splendor, cuius & genus sumus; sed Christi gloria, qui nos sibi incorporauit, retrahat ab omni seruitute peccati. Ad quod excitat vos D. Paulinus, epist. 4. ita scribens: *Sic ergo habeant arrogantiam, sibi diuitias sibi nobilitatem, & iustitiam suam, qui Abraham patrem corpore magis, quam spiritui gloriantur, incircumcisi corde, & sola carne Iudæi. Nobis & ad salutem, & ad gloriam factus est Christus.* Quasi diceret: habeat sibi qui vult gloriosas genealogias, splendidas coniunctiones, canatissimas nobilitates, & alios temporales splendores, nobis vnus sit Christus, qui pro omnibus sufficit, nec est quod vterius desideremus. Ergo si Christo seruire volumus, si libertate eius gaudere, peccati, & diaboli seruitutem abnegemus, necesse est.

Ad quod mouet nos non solum imago Dei animæ nostræ insculpta, sed etiam character baptismalis, quem S. Cyrillus Hierosolymitanus, Præfatione in Cathedreses, vocat *signaculum sanctum, & indelebile*, Et S. Epiphanius Cathedesi 8. dicit: *Baptismus & circumcidit nos à peccatis, & signat nos in nomine Domini.* Ac demum S. Augusti-

nus epist. 44. ad Donatum: *Vos inquit omnes Christi estis, quia characterẽ Dominicum portatis, quem accepistis in sacramento.* Insuper S. Ambrosius lib. 1. de Spiritu S. dicit: *Spiritu signamur, ut splendorem, atq; imaginem eius tenere possimus, quod est vtiq; spirituale signaculum.* Hic ergo sacramentalis character, est qualitas quædā sacramentalis spiritualis, quæ tria efficit in anima, cui imprimitur. In primis enim confert quādam potestatem spiritualement ad cooperanda, quæ ad cultum diuinum spectant. Deinde confert, quod hominem Christo Domino configuret, à quo tanquam à summo sacerdote deriuatur omnis potestas spiritualis; propter quod qui aliquo characterē sacramentali insigniti sunt, Christo similiores efficiuntur præ alijs, qui tali characterē non sunt insigniti. Tandem confert, quod consignet hominem, eumq; ab alijs seceruat, qui eius modi characterem non receperunt. Hinc sancti Patres docent, idem fieri cum homine in baptismo, quod cum Christo fiebat in cruce sancta. Christo cruci appenso titulũ inscripserat, Pilatus, IESVS NAZARENVS REX IVDÆORVM; Minister quoq; sacramenti baptismi in homine baptizato titulum hunc inscribit: IESVS NAZARENVS REX IVDÆORVM, ut per id homo Christo configuretur & specialiter consignetur.

Titulum illum cruci Christi inscriptum, legentes Pontifices Iudæorum, dicebant Pilato: *Noli scribere Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Iudæorum.* Et quæ tanta est agrestis Iudæorum atrocitas, ut Christo inter duos latrones ad summam ignominiam crucifixo adhuc non parcerent? Luridis verberum vibicibus fixatum erat virginale Christi corpus, augustū caput aduncis spinis cerebratum, pulchra faciei maiestas sputis squalidè saluata, manus & pedes diris clauorum mucronibus transfixus, iam inq; moriturus erat. Quid ergo adhuc ita insanè ferociebant Iudæi, ut etiam crucifixionis titulo inuideret, eumq; obliterare molirentur? Quid ab e mortuis literis timebant, qui viuum

S. Aug.

S. Ambrosius.

Character tria efficit.

Ioan. 17 v. 22a

Astutia Iudæorum in tollenda Crucis titulo

corpus ita acerbè, & contumeliosè occiderant? Explorare hic licet callidissimam Iudæorum versutiam, Christo probrosissimā. Scilicet in eo tota erat Iudæorum inuidia, ne Christus putaretur Iudæorum Rex; & quasi parum foret comprobatum ridicularijs regnandi insignibus, vinctioibus, probris, verberibus, sputis, colaphis, & probrosissima crucis morte; aliam iterum probationem malitiæ acuminè callidè inuenerunt dum Pilato suadere ambirent, ut publica autoritate describeret in causæ titulo: *Ipse dixit: Rex sum Iudæorum.* Nam Iudæi malitiosè sibi persuadebant, nullo firmiori testimonio posse sisti rumores de regno Christi sparsos; quam si palam publicaretur, se glorioso regis nomine se ipsum decorasse. Quantumuis præfaga futurorum, tot prodigiorū stupor attestatio scripturarum, & ceteris allata doctrinæ sufficienter id persuaderent, si tamen populo innotuisset, quod ipse Christus Regem se esse dixerit, quod se de sceptro iactauerit, quod proprio ore regni gloriā eructauerit: dubio procul eius sententiæ reus crederetur, quam ipse de se protulit, Ioan. 5. v. 31. *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum.* Ita laudatio propria mendacio militat, ut falsitatis rea censeatur.

Ioan. 5.

Stetit nihilominus pro veritate Pilatus, qui antea steterat pro iniustitia, & qui iniustissimam vitam abstulerat, adduci non potuit, ut obscuraret tituli gloriam: imò scripturam iterum atq; iterum decretis sanciuir, respondens: *Quod scripsi, scripsi.* Mira res, Iudæi qui iniquis accusationibus poterant eripere vitam, corrumpere nequibant exertis vocibus scripturam: timor ambiciosum corrumperat Præsidem, ut innocētiam damnaverit, & tamen neo aduersariorum instantia, nec emulantium inuidia, nec ipsius Iudicis ambitiosa cautela illi suadere potuerunt, ut regni titulum obliteraret. Quid obsecro firmius contra adeo validos inuidentis status crucifixi Domini regnum? Diuina

certè providentia: Christus in cruce tacuit; sed clamauit virtus: inimici postulabāt; sed malignitas voces dissipabat. Annuisset dubio procul Præses, nisi impium eius cor coelestis virtus solidasset. Verum, quia iam tunc regnum coeperat exoriri diuinum; ideo tacens Christus possedit titulum, amulq; fortius instantes non obcinuerunt intentum. ut meritò exclamet D. Chrysosthomus in Cathena ad caput 19. Ioan. *O ineffabilem vim diuinae operationis, atiam in cordibus ignorantibus: nonne occulta vox quædā Palato intus quodam, si dici potest, clamoroso silentio personabat, quod tanto ante in Psalmorum litteris prophetatum est: Ne corrumpas tituli inscriptionem.* Meritorum igitur Christi vox inaudita defendit titulū; exerta autem Iudæorum clamores minime euertere regnum valuerunt: quia potentior est vox piæ tacens; quā impiorum clamorosa deliria, moriebatur Christus duobus stipatus latronibus, quorum vnus exertè clamabat, & voce blasphemij scatente salutem orabat: *Si tu es Christus, saluum fac te ipsum, & nos.* Luca 23. v. 39. Christus tamen eius clamorem non attendit votum, nec responsum dedit. Alter in silentio veniam peccatorum deposebat: *Memento mei, cum veneris in regnum tuum, & statim ei Dominus paradysum obtulit: Hodie mecum eris in paradiso:* quia potentior apud Deū est vox piæ tacens; quā impius clamor.

Illud tamen obstupefco: bis Christum Dominum regis titulo specialiter honoratum lego. in primis cum in tuguriolo natus esset: tunc enim Magi aduenientes, recens natum Regem liberis vocibus inquirebant: *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum.* Matth. 2. v. 2. Quo audito Herodes, ignibus inuidiæ adustus, tetrīs vaporibus, obsecrisq; nebulis, hanc tituli regalis gloriam suppressere voluit, vaterri me respondens: *Ite, & interrogate diligenter de puero.* Ecce quem regem natum à magis audierat, puerum nominauit. Et iterum, dum cruci affixus penderet, regis titulo coronatus

Q992

est:

S. Chrysostomus.

Luca 23

Matth. 2. v. 2.

est: *Hic est Rex Iudeorum*. Vbi titulus eundem iterum obscurare aggressus est invidia, & furens æmulatorum malevolentia; verum irritus potentie conatus tituli gloriæ militavit, ut non solum cruci affixus regalibus coronaretur literis; sed etiam ipse titulus victorijs redimeretur. Ecqua huius discriminis ratio? si recens nati, regale titulum invidentiæ tenebris sepelire voluit malitia; quomodo postea ligno affixi potentia indomita non potuit regnum interturbare? Respondet S. Paulus ad Hebr. 19. v. 14. loquens de Christo: quia per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo. Quasi diceret: ideo regalis Christi titulus in cruce sancta destrui non potuit, quia tunc Christus Dei Filius de Spiritu S. conceptus, in ara crucis hostia Patri æterno oblati est: quia tunc conculcatus olim ab Adamo divinus honor Numini restitutus est: quia tunc consummatum est sacrificium, & sacrificio stabilitum Christi imperium.

Ad Hebr.
19. v. 14.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN CONCIO PRIMA.

Domine filia mea modo defuncta est, sed veni impone manum tuam super eam, & viuet, *Matthæi 9.*

Dei potentia maxime elucet in resuscitandis mortuis, ad quod requiritur seria Christi inquisitio, eius presentia & contactus, & insuper ut homo non plene moriatur, sed dormiat.

Nescio, an alicubi inopinata. D. limitibus circumscripta est Principum felicitas, & omnis vite splendor; quia ut inquit Propheta *Osee 11. sicut mater, transit, pertransit Rex Israël.* Quasi hoc inuenerit vellet: quod quemadmodum matutino tempore, præsertim vernis mensibus, nihil sit lætius, nihil iucundius: ibi etenim sole oriente, erumpunt flores; germinant arbores; renident prata; argenteum candore

Osee. 11.

imitata, decurrunt flumina; festi-
nas in choreas exiliunt pecudes: vocales auiculæ suauissime modulantes, libero cælo potiuntur: omnia demum è tenebris in lucem, quasi è morte in vitam restituta, exhilarantur. Magna profectò iucunditas, sed illam maior breuitas consequitur: illico enim assurgente sole, & summum cæli verticem occupante; ecce tibi arescunt flores, marcescunt arbores, flauescunt prata, torpescunt flumina, languescunt pecudes, obmutescunt volucres, omnia denique veluti admoto incendio ignescunt. Sed æquè celeri pede, exiguum mortalitatis semitam decurrunt mundi Principes. testis est huius veritatis filius Sunamitidis. 4. Regum. 4. & celeberrimus ille vir Manasses. Iudit 8. in quos ut primum ferialis solis æstus incubuit, protinus vtrumque occidit; quia sicut mane transit, ita pertransiunt principes; adeo, ut vix presentis vite felicitatem delibare incipiunt, & statim in extremam mortis calamitatem ruunt: nihilo, quam matutinum tempus, in sua felicitate diuturniores. Sed quare obsecro ita clandestina mors obrepit, in principum domos? Causa est Auditorum, quia cum Principibus aperto Marte pugnare non audent, sed stragemate illos circumueniunt; nec à fronte; sed à tergo adoritur. Quod præclare prædixit Propheta. *Ieremiæ 9. Ascendit, inquit, mors per fenestras, ingressa est domos nostras, disperdere paruulos de foris, iuuenes de plateis.* Et cur per fenestras, non potius per ianuas, Principum ædes mors intrat? profecto ut opprimat magis incautos: cum enim ad principum ianuas, noctu vigiles excubare soleant, die verò satellices easdem custodiunt, ut importune venientes repellant: nec ita sibi homines timent ab inuolatu per fenestras, quam ab ingressu hostium per ianuas; quid astuta mors facit? reliquis ianuis, quas scilicet diligenter obseratas, aut custoditas videt, enititur ad fenestras, ut vbi minus timoris inuenit, ibi plus furoris impendat; & illac exitum machinetur: quæ nullū subesse periculum existimatur. Et quod magis dolendum, frequenter Principum aulas ingressa, non in viros aut senes, sed in paruulos ac iuuenes sua iacula retorquet; non aliam ob causam, nisi quia hi videntur sibi à mortis iaculis tutiores, nec tam facile sibi persuadent, fore ut in hoc vite curriculo metæ simul cum carceribus coniungantur. Idcirco de sua spe decidunt sæpius incauti, & cum primò virorem ætatis induunt, subito in extremum mortis horrorem prolabantur; Testis est hodierna Archi synagogi Filia, hæc vnica illi erat, annorumque circiter duodecim; & tamen inopinato morbo correpta, defuncta est. Non profuit ætas tenera, non parentum fortuna lautior, non educatio mollis, eam à mortis iaculo defendere potuit: ut nemo de sua diuturnitate præsumat, sed quisque mortem sibi ob oculos ponat: sic enim omnia ab animis peccata facile exularent, & corrupti mores hominum, mortis magisterio reflorescerent in melius. Verum licet mors falcem suam funestam, sæpius immaturæ ætatis excidat flores: adhuc tamen contra furtiuos eius insultus prouisum est celsius efficax remedium, Christus nimirum Iesus, qui & à morte ad vitam reducere potest hominem: iuxta illud Numer. 6. *Domine mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit.* Igitur considerabimus hodiè Christi admirabilem potentiam, in resuscitandis defunctis, & quænam ex parte defuncti requiratur, ut à Christo viuificari possit.

Inter altissima diuinitus patrata miracula, illud Principatum tenere nemo dubitauerit, quod sensum & omnem intellectus cogitationem excedit. quoniam adeo sagacem hominis mentem esse voluit Deus, ut non tantum præsentia, verum etiam possibilia attingeret: Vnde cum etiam sapientissimorum genius, mortui ad vitam reuocationem nullatenus concipere posset, illo Philosophiæ axiomate nixus. *A priuatione ad habitum.* Mortui non datur regressum. & quia mors est ad vitam priuatio vite, idcirco mundana Philosophi-

Q993

loso.

tio ca-
piti hu-
manum
excedit.

Concio Prima.

loſophia lumine naturali ratiocinan-
do, recte concludit, neminem ſemel
mortuum, iterum ad priſtinam vitam,
redire poſſe. Quod & ex ipſis ſacris
litteris, non operoſe deduci poterat;
vbi inquit ſacra pagina: *Statutum eſt
omnibus ſemel mori*; ſi ſemel, igitur ſe-
mel mortuus ad vitam reuocari ne-
quit; quia alioquin iterum mori de-
beret. Chriſtus igitur vt admirabile
ſuam potentiam oſtenderet in terris,
hoc quod mens humana impoſſibile,
iudicabat effecit, dum vitam ſuam
inter vitam viuificauit, vt eum mortis & vitæ
auctorem, vniuerſa agnoſceret crea-
tura: nec enim ſine myſterio Chriſti
Dominus in monte Thabor inter Moy-
ſen iam vitam ſuam, & Heliam ad
huc ſuperſtitentem glorioſus apparuit.
Matth. 17. niſi vt oſtenderet ſe mor-
tis & vitæ clauis habere; quemadmo-
dum ibidem obſeruauit Chryſoſtho-
mus, Homil. 57. *Vt inquit, diſcant
quoniam mortis & vitæ poteſtatem habet,
propterea & Moſen qui morte deſecerat
& Heliam qui nondum mortem paſſus fue-
rat, in medium adducit.* Unde merito
ſcriptura dicit, *Dominus mortificat &
uiuificat.* mortificat equidem, quia
ille ſolus, qui ſpiraculum vitæ corpo-
ri humano inſpirauit, poteſtatem ſe-
parandi animam ab eodem habet;
per quod tranſcendit omnem creatu-
rarum poteſtatem. Nam & cauſæ na-
turales poſſunt quidem ad mortem
ducere, ſed ad vitam reuocare non
valent: quia ſuminum naturam imi-
tantur, quorum decurrentes aquæ,
accenſas faces extinguunt, ſed extin-
ctas non amplius accendunt. Vnicus
tantum in Epiro teſte Solino lib. 1. de
mirabilibus mundi, prodigioſus fons
memoratur fuiſſe, qui exinguebat ac-
cenſas faces, & extinctas rursus ac-
cendebat. Chriſtus pariter ſolus e-
rat fons prodigioſus, ex quo & vita
ſimul & mors dimanauit in orbem:
ſaluus enim quondam Hebræorum
primogenitus, percuiſit Deus prima-
genita Aegypti ab homine uſq; ad pecu-
ſal. 134. quia ſola Aegyptiorum ca-
lamitas, non ſufficeret ad diuinam
potentiam prædicandam; niſi ſimul

illa quoque Hebræorum in columitas
adeſſet. Nam & Magi Pharaonis in
mundo potentiam, ideirco non pro-
bârunt, quia Aegyptijs plagas inferre
poterant, ranas & Cynophes produ-
cendo; ſed auferre non valebant, vi-
tam eis nequaquam adimere poten-
tes; At verò Deus, per hoc completâ
ſuam potentiam maximè oſtendit, &
attonitum mundum in eius admira-
tionem rapuit quod non ſolum mala
inferre, ſed etiam auferre potuerit;
non ſolum morte condemnare, ſed &
abſoluere; vbi S. Chryſoſthomus, in
Pſalmum 134. ſcribens: *Vidiſte inquit
mortem illam & plagam diuinitus miſſam,
fuiſſe prædicationem, qua Deum vique
perſuaderet, & eius admirabilem poten-
tiam prædicaret.* Ex his certe duobus
modis, ſummè potentem agnouit De-
um regius vates 67. Pſalmo inquit:
Domini Domini exitus mortis. hoc eſt;
vt ex Hebræo vertitur: *exitus ad mor-
tem, & exitus à morte*: quia hoc vtrum-
que ad diuinam omnipotentiam per-
tinet, & tradere in mortem, & reuo-
care ad vitam. vnde & inter omnes
Apoſtoloſ ſolus Diuus Petrus hanc v-
tramque vim à Chriſto ſibi conceſſam
habuit, & mortificandi Saphiram A-
ctorum 5. & viuificandi Tabitham,
Actorum 9. vt ex hac duplici poten-
tia, omnipotentis Dei vices in terris
agere cognosceretur.

Quid eſt igitur cauſæ, quod licet
Chriſtus Dominus ad portas mortis
& vitæ clauis habeat, neminem tamē
reiſa mortificaffe legatur, ſed tantū
ſpiritualiter: mortificando ſcilicet
vitia, & viuificando virtutes. vnde
Cathuſianus. *Hæc inquit mortificatio
eſt vitiorum extinctio, hominū à crimini-
bus reformatio, membrorum ſcandaliza-
tium abſciſſio: hoc eſt eorum ab uſu pra-
uo coercitio.* Quod elegantius explicat
D. Ambroſius, Serm. 27. de ieiunio:
*Occidit inquit Dominus in nobis homici-
dia, adulteria, ſcolera, furta, per bapti-
ſmum; ſic nos tanquam novos homines a-
ternitatis immortalitate viuificat.* Et pau-
lo poſt: *Occidimur inquit quodam mo-
do, cum deſinimus eſſe, quod fuimus: noua
animæ pietatis genere, in uno eodemque ho-*

S. Chry-
ſoſth.

Pſal. 67

Cathu-
ſianus.

S. Am-
broſius.

Dominica XXIII. poſt Pentecoſten.

mine impiam & adulter occiditur, vt mi-
ſericors renaſcatur & caſum; interimatur
idololatria, vt religio propagetur: For-
nicator & ebrius extinguitur; vt conti-
nens & ſobrius procreetur. Sic ergo mor-
tificat Deus, vt viuificare faciat: ſic
occidit, vt proſit: ſic verberat, vt e-
ſpenderet. Neo eſt alia illius circa ho-
mines ſeueritas, niſi vt in ſceleratis,
peccata puniat, animas verò conſer-
uet; auferat deteſtanda vitia, & virtu-
tes optimè nutriet, ſed cum Chriſtus
plurimos ad vitam corporalem reuo-
cauerit, quare neminem etiam corpo-
raliter interfecit? certe idē: quia
mortales hæc ſemitas noluit pertrā-
ſire, niſi beneficiando; Nam inſtar
apis Chriſtus Dominus ſe in mundo
gerere voluit, quæ aliter herbis in
horto naſcentibus, roſmarino myrto,
& ſaluia; verum beneficium hoc re-
pendere volens, eoſdem flores horti
ſeu viridarii, Domino reſtituit in me-
liorem ſubſtantiā, & in formā gu-
ſtui gratiorem, conuerſos: fauorum
& mellis commutatione recompen-
ſat. ita planè Chriſtus; quia noſtram
hanc carnem induit mortalem, quam
accepit ex pulcherrimo illo viridario,
ſanctiſſimis videlicet genitricis viſce-
ribus, quæ erat hortus omni amariſſi-
te clauſus, atteſtante id ipſum ſponſo,
Canticorum 4. *Hortus concluſus ſaror
mea.* quia igitur ſacra eius humanitas
fuit horti iſtius noſtri flos, Eſaiæ 11.
Et flos de radice eius aſcendet. quia in-
quam Chriſtus, hunc florem accepit
ab horto humanæ naturæ, hoc ipſum
quaſi remunerans, & beneficium re-
fundens, neminem mortificare voluit;
ſed omnes viuificare cupiens, hunc e-
undem florem nobis reſtituit; factū
tamen meliorem, dans nobis ad viu-
ſcendum carnem ſuam impaſſibilem,
immortalem, & glorioſam, unitam
regiæ ſuæ perſonæ, quæ eſt principiū,
à quo omnis dulcedo emanat. Et que-
madmodum flores ſi manerent in
horto, retinerent amaritudinem in-
natam, atq; labente tempore exſicati
marceſcerent, iuxta illud Eſaiæ 40.
Omnis caro ſenium; illos autem depa-
ſcens apis mirabili ſua virtute & in-

dustria reddit ſuaues, & uſui aptos, ex
illis fauorem conſiciens: ſic planè Chri-
ſti humanitas, ſi in horto mortalitatis
fuiſſet deſerta à Deo, ſeueritatem ſuā
dubio procul retineret: ſed poſtquā
illam vnigenitus Patris ad ſuam coniun-
ctionem perſonæ aſſumpſit, ſubito &
clementem reddidit hominibus, &
inſtar apis myſticæ, dulciſſimum fa-
uorem mellis, ſacraſſimæ Eucharistiæ
ex illa elaborauit admirabili ſua o-
mnipotentiā, eamque adeo gratum
guſtui cibum, & comedendi vtilem ar-
temperauit, vt qui dignè guſtauerit,
protinus in anima ſua viuificatus, eius
ſemper deſiderio teneatur. ſed quid
ineſſabilem Chriſti clementiam api-
bus comparo? Numquam proſecto a-
pes in reſtituendis floribus, in tantum
ſolice fuerunt, quantum Chriſtus
in exhibenda humano generi beni-
gnitate, & rependendis temporaria
delitijs, quas in hoc noſtro viridario,
(viſceribus nimirum Mariæ) degu-
ſtauit. Nam pro terra, quam calca-
uit, cælum aperuit: pro aqua, quam
bibit, aquam præbuit baptiſmatis,
& aquam de latere fudit: pro aë-
re & igne, quo reſpirauit & caluit;
deſcendere fecit in corda hominum;
in forma ignis diuiſiſſimum ſpiritu:
pro cibo, quo uſus eſt terreſtri & cor-
ruptibili; dedit nobis in ſua carne ali-
mentum cæleſte, & ab omni corrupti-
one alienum nutrimentum; vt proin-
de omnia bona & commoda ad noſtræ
indigentia nutrimentum Deus pater
in Chriſto nobis propoſuerit. Quod
in ſpiritu præcicens Salomon ſapientia
7. merito dixit: *Omnia bona vene-
runt nobis pariter cum ipſo.* ſcætebant
hominum corpora lepræ turpitudine,
ſed vt primum Chriſtus venit, omnes
ab illo mundati ſunt, Lucæ 7. opprime-
bat naturalis cæcitas non paucos, &
infidelitatis caligo plurimos; ſed poſt-
quā Chriſtus, naſci dignatus eſt, &
cæcis viſum reſtituit. Lucæ 18. & to-
nebras perfidæ ſuſtulit, quia eſt lux ei-
luminans omnem hominem venientem in
hunc mundum. Ioannis 1. Premebat,
ſitis deſperata vitæ totū orbem; ſed
poſtquā in gremio mortalium com-
paruit

Sapiē. 7.

Lucæ 7.

Lucæ 18.

Ioan. 1.

Ibid. 40

Psal. 121.

paruit Christus, potavit illum aqua vite. Psalmo 121. *Super aquam refectibus educavit me, animam meam convertit.*

Matt. 9.

Laborabat infirmitate mortalium fragilitas, sed à Christo pertranseunte sanitatem accepit: attestante hodierno Evangelio. *Tetigit simbriam vestimenti eius, & illico sanata est, grassabatur mors, sapius florentem humanam ætatem ceu rosas demetens;*

sed & hæc Christo victas manus dedit, canente Apostolo: *ubi est mors stimulus tuus, ubi est mors victoria tua.* quasi diceret: defecerunt tuarum virium a-culei. Nam vno ictu Christum ferire tentans, pungentis instar apicis corruisti eneruata. Rapuerat equidem mors innumeros mortaliū, sed vbi Christum quocūq; rapere conaretur, omnes coacta restituere debuit; dicente Propheta Osee. 12. *Et monumenta aperta sunt, & multa sanctorum corpora resurrexerunt.*

Osee 12.

Ingeniosè admodum effinxit, antiquitas de Hercule, quod cum is dimicaret, cum Anthæo terræ filio, vincere illum nullatenus potuit, quia cū prostratus Anthæus terram tangeret, tunc maiores resumebat viros, terræ eidem succurrente; quod cum comperisset Alcides, brachijs suspensum in altum sustulit. Sic planè mors terræ filia cum terrenis hominibus dimicans, edéreri, & vinci non potuit, quia parens terra fortiores illi præstabat vires; idcirco misertus Christus, vt eam vinceret, è terra eleuauit, ac inter brachia Dei hominis eam cōstituens, eisdem brachijs suis cruci affixis illam enecauit: vt impleteret Prophetiam illam Osee 12. *O mors ero mors tua.* Quod Eusebius Emisenus perstringens, ait: *Mortui iniquitas, quæ tanquam hominem vincere gaudebat, ex-pauit subito prædam suam, & in suo regno, à suo vt putabat debitore constricta est: à suo condemnata reo, à suo subiugata est captiuo: ideo sui laqueus illigata, & irrita perditio, dum deciperet, sublata est: dum interficeret, extincta est: dum deuoraret, absumpta est.* Quod si quispiam petat quoniam pacto mors à Christo sit interfecta, cum adhuc in suo robo-

Osee 12.

Eusebius Emisenus.

re persistens, vniuersos interimat? *Omnino enim morimur, & quasi aqua dilabimur.* 2. Regum 4. Respondent ali-

2. Reg. 4.

qui, mortem ideo dici à Christo interceptam, quia licet etiam omnes iusti moriantur; omnes tamen iterum sunt resurrecturi: nec iam amplius morituri; & tunc primū mortis tyrannidem cessaturam arbitrantur, atque sic respondet Apostolus, 1. Corinthiorum 15. inquit: *Cum mortale, hoc indueris immortalitatem; tunc fiet sermo qui scriptum est, absorpta est mors in victoria.* Hanc quoque sententiam Lyranus secutus est, qui asserit, non nisi in fine mundi mortem à Christo fore interfectam.

Quomodo mors à Christo inter-

Nam verba illa explicans: *O mors ero mors tua,* sic dicit: *Hoc dicitur in persona Christi, qui mortem destruxit inchoatiue in suæ resurrectione, & in fine mundi destruet consummatiue.* Sed & nunc defacto mortem à Christo iam deuictam esse, fatetur Archysynagogi filia defuncta; iterum ad vitam reuocata. An certè non contremuit mors,

Lyranus.

cad vocem saluatoris, cum raptam puellam restituere iuberetur? vocem illam audiens: *Puella surge.* vbi vocē vitæ sentiens mors, protinus aufugit; quia dicit Evangelium: *Et surrexit puella,* vbi Christus Dominus imperauit mortis; vt ostenderet se miraculū illud propriā auctoritate facere. Vnde D. Ambrosius, in hunc locum sic argumentatur: *Si Tobias lumen recepit, Angeli fuit non hominū medicina: si Elias martuum suscitauit, ipse precibus hoc obtinuit, clamans ad Deum: obsecro domine vt reuertatur anima pueri, in viscera eius: si Elias leprosum mundauit, vult in eo figura mysterij, non auctoritas præcepti: in Christo autem præualuit mortis auctoritas præcipientis, & leuiter manum tangentis.*

S. Ambrosius.

Quid igitur ex parte defuncti requiritur, vt à Christo resuscitari possit? sed tria requiri hodiernum indicat Evangelium: seriam Christi inquisitionem, eius præsentiam, & contactum, ac tandem vt homo non plene moriatur sed dormiat. Quisquis igitur à Christo resuscitari vult, quærat

illū

Amos 5.

illum necesse est: hunc enim modum ipsemet Deus aperuit, postquam ita magnis cladibus percussisset Israël, vt caderet: *Domus Israël cecidit, & adiciet vt resurgat: & ecce Deus illam grauem ruinam resarcire cupiens, beneuolè Israëlitas ad querendum se admonuit. Domus Israël querite me, & uiuetis.* Amos 5. quasi diceret: etiam si propter grauissima tua scelera diuisus sis à te Deus, o homo! etiam si te filium degenerem agnoscat, adhuc tamen illum querere potes, quia nec ille peccatorem repudiat, nec inimicum despiciit. Si enim in domū Archysynagogi venire non tardauit, licet is si nomen eius quæris, fuerit Princeps Iairus, Vir inter Phariseos Primarius, qui Christo insensissimè erant; si religionem spectas? Christi doctrinæ per omnia erat contrarius. Hic enim Matthæi 23. Christo exprobrauit, quod sabbatho curaret. *Sex inquit dies sunt in quibus oportet operari, in hæc venite & operamini, & non in die sabbati:* Si denique officium eius no-

Matth. 23.

icere vis? fuit Vir primarium in synagoga locum tenens, & circumcissionem veteris testamenti, baptismo Nouæ legis proteruè opponens; & tamen Christus Dominus ad vnicam eius petitionem in domum eius se cōtulit, vt votis eius satisfaceret quantocius, vt scilicet ostenderet, se etiam in domum grauissimi peccatoris libenter descendere, quoties requiritur. Tria autem ad querendum Christum requiruntur, primò sedula diligentia, quod significauit sponsa Canticorum 3. inquit: *Circuibis Ciuitatem per vias & plateas, & quæram quem diligit anima mea.* quau diceret: sine fine querere illum non desistam, donec inueniam. Quod perpendens Diuus Bernardus, Serm. 75. in Cantica, dicit: *non tepide aut negligentor seu perfunctorie quærit sponsas sed corde ardenti, & animo insatiabili quærit.* Quo quidem vnusquisq; nostrum docetur, quomodo à querendo Deum nunquā cessare debeat? si enim Christus Dominus non quomodocūq; quærebat animas; sed mille modis eas tentabat

Cantic. 3.

S. Bernardus.

allicere ad se: non in vno loco, sed in multis eas quæritans. Nam dicit de illo Apostolus Matthæi 9. *Circuibas per omnes ciuitates & castella?* quomodo & tu miser homo sollicitè eum querere non enteris? quoniam si diligenter quæsieris, inuenies illum, vt docuit D. Bernardus Sermone 14. S. Bernardus. *querere, quæramus veraciter, quæramus frequenter, quæramus perseueranter, facilius est enim calum & terram transire, quam vt sic quærens non inueniat, sic petens non accipiat.*

Matth. 9.

Luc. 1.

Auicenna.

Secundò ad querendum Christū præter sedulam diligentiam, requiritur ingens animi dolor, iuxta illud Lucæ 2. *Pater tuus & ego dolens quærebamus te.* Profectò si Virgo Deipara dolebat, de absentia corporali filij sui, quanto magis nos summa animi amaritudine dolere debemus de absentia spiritali ipsius, ob scelera multa contra illum patrata. Docet Auicenna, quod prudentes inquisitores auri, quærant illud scutellā eburneā subter aquas, rationemque dat, quia aurum naturaliter attrahitur ebore, vt testatur Plinius de naturali historia. Profectò & Deus pariter dolore contritionis summè quærendus esset, quia hæc sola extra sacramentorum vsum, virtutem habet attrahendi aurum, charitatis, & auctorem eius ad animā; si igitur inuenire eupimus amissum Deum, oportet vt primò turpitudinē peccatorum expendentes, ingenti condatu & acerbo merore ea detestemur; quia sicut vermis ex ligno nascitur, & illud rodit atque comedit, suam ab ipso originem habens; sic etiam sincerus dolor, licet de peccato proueniat, peccatum tamen absūmit. Sed deterret fortassè non neminem ab hoc dolore, detrimentum temporaneæ iucunditatis, iuxta illud Pauli 2. Corinth. 2. Corinth. 7. *Contristati estis secundum Deum, & in nullo detrimentum patimini.* & quomodo oro intelligi potest, peccatorē detrimentum pati, in Christo ex tristitia pro peccatis, cum potius accipiat internæ renouationis lucrum? sed rectè hæc duo inter se coherere possunt:

R r r

possunt: nam dum gratia lucrum habet, detrimentum patitur temporalis iucunditatis, quae fruebatur in delicijs carnis suae, dicit autem Apostolus, tale detrimentum esse in Christo, quia dolor seu tristitia, quae secundum Deum est, per quam fit detrimentum fugacis voluptatis, fundatur in Christo: fit enim propter Christum amissum, dum illum peccator inuenire satagit; imò & à Christo ipso cooperante, cum peccatore ad contritionis & doloris tristitiam concipiendam. Tertiò, ad querendum Christum requiritur circumstantia loci: ubi nam inueniri possit? sed respondet Euangelista, non alibi querendum esse IESUM, quam in templo. Lucæ 2. inquit, inuenimus illum in templo. Et certè si ex mente Philosophorū vnaquaq; res proprium sibi locum vendicat: Pisces enim habitant in aqua, ferae in desertis, cerui in montibus, pecora in pascuis, volucres in aere, fructus in arboribus: Christus quoq; in templo, quia in pace factus est locus eius. Psal: 73. hanc enim ob causā ecclesiae omnes immunitate summā gaudent; Vnde Chrysosthomus homilia 36. in Epistolam 1. ad Corinthios Ecclesiae Christianae dignitatem considerans, inquit; Ecclesia locus est Angelorum: locus Archangelorum: regnum Dei: ipsum caeli, Templum enim, est ciuitas refugij; ad quam confugientes peccatores, immunes fiunt ab omni supplicio. Templum est officina quaedam, & quasi compendium eorum bonorum, quibus ad aeternam felicitatem consequendam indigemus: ibi enim interius renouamur, ab inueterata peccandi consuetudine: ibi lethalia animae nostrae vulnera sanantur, ibi mens pascitur incorruptibili cibo, ibi conteruntur peccata rudentes, destentur peccata, crimina expiantur; auscultatur verbum Dei, diuinis inspirationibus tangitur cor: ibi deniq; obsecrantes exaudiuntur, atque immensis diuinis beneficijs cumulantur. Quod probè agnoscens Rex David, desiderabat templo Domini frequenter assistere, quasi iustitiam & sancti-

tatem in eo inuenturus. Psal: 117. 12. Psal: 117. pius inelamans: *Aperite mihi portas iustitiae ingressus in eas confitebor Domino.* Equidem Catholici meos si IESUM peccato de conscientia nostra expulsum querimus, æquum est, ut de hoc sancto templo non prius egrediamur, quam amissum illud caeleste pignus recuperemus; ut meritò cum regio vate possimus gloriari illo Psal: 64. effato. *Replebimur in bonis domus tua;* quod Hieronymus vertit: *Replebimur sanctificatione templi tui.* Ecclesia enim (inquit Chrysosthomus homilia 1. in Genesi) *Locus quidam est medicina spiritalis, & eos qui huc veniunt decet, ne domum redeunt, nisi congrua remedia acceperint, illaque suum vulnerebus adhibuerint.*

Sed oblatrabit non nemo impius, frustra Deum in templo querendum esse, cum ubiq; sit praesens, & ubique commodè inuocari queat, sic impius ille Ieroboam, teste Iosepho libro Antiquitatum. Cap. 8. erectis duobus vitulis, vniuerso populo suadebat, ne amplius templum Salomonis adiret, sed circa adorationem vitulorum morarentur. Profectò impius mundus velut alter Ieroboam, sapius momentaneae voluptatis, & libidinis erigit vitulos, quò facilius Christianum populum seducat, ut circa vitulorum (scilicet carnis oblectamenta) sapius morandò, Christi Ecclesiam negligat sed peculiari certè & singulari modo Deus in Ecclesia habitat; quia licet sit & in alijs locis, in illis tamen residet ut Deus maiestatis plenus, ad què non facile patet, aditus; in Ecclesia verò adest tanquam Pater misericors, extensis suis brachijs & manib; omnes ad amplexum, & suorum beneficiorum participationem vocans; si igitur David ita ardentè cupijt extruere templum Deo, ut diceret, se non daturum oculis suis somnum, nec pedibus dormitationem, quousq; inueneret tabernaculum Deo Iacob. Si Salomon non prius promissionem Dei audiuit, quidquid petierit, dabitur tibi; & homo pariter christianus sciat se non prius, nec alibi beneficia

Herba
Chryso-
pole di-
cta aurū
ab adul-
terino
discer-
nit.

ficia Dei affecuturum; quā dūm se in templo humiliter ante Deum prostrauerit. Imò, si illum templorum frequentationis tædet; iam à perditorum & reprobatorum massa, se non procul abesse sciat. Causinus in symbolis de herba Chrysopole, crescente in pasculo refert, quòd aurum purum ab adulterino illius medio incolæ discernant: cum enim aurum conflat, admovent herbam, tunc si adulterinū fuerit, nihil illius auri in se recipit; si purum mox folia eius inaurantur. Equidem de Christi latere, vnicus in ætërnabilis profuxit riuus, (scilicet Ecclesia sancta) in quo herba ad discernendum corda hominum excreuit, pia scilicet deuotionis & religionis feruor. quisquis igitur Christianorū nosse vult, vtrum genuinus sit Christi filius, an certè de gener & prodigus, hoc medio id assequetur: quia si sapius ad deuotionem & Christum adorandum cor suum purum, atque voluntatem sinceram applicauerit, sentiet se interius deaurari: nescit enim tarda molimina spiritus sancti gratia. Si verò mundum potius sequi voluerit, nihil in suo corde nisi teporem & frigiditatem sentiet.

Duplex
operan-
di modus
in agen-
tibus.

Alterum ex parte defuncti, ut à Christo resuscitari possit, requiritur: eius contactus. Dupliciter aliquod agens operari docent Philosophi, primò immediatione virtutis: quemadmodum sol licet suo corpore non attingat terrestre hanc putrefactam materiam; quia tamen calore suo & lumine illam alterat, idcirco & aurum, & metalla, & multa viuencia ex illo educere potest; Secundò, immediatione suppositi, quando scilicet sit realis contactus rei ad rem: sicut ut ignis lignum accendat, necesse est ut illud prius suā flammā contingat. Et Christum pariter ego dupliciter operantem video: primò scilicet, immediatione virtutis, quia per virtutē sacramentorum, regenerationem atque iustificationem hominum operatur. Video quoque eundem & immediatione suppositi operantem: quia quoties hominem de morte ad vitam

reuocare vult, eundem prius omnipotenti suā manu contingit; quia cum opus hoc sit proprium diuinitatis, & hæc ubiq; sit praesens, impossibile est aliquid fieri: quin ab illa contingatur. hic vterq; modus ad salutem, necessarius est. Non enim satis est, quòd homo virtute sacramentorum, sit à tenebris ad lucem, à peccato ad iusticiā erectus; sed oportet, ut Christus non tantum spirituali, sed etiam corporali praesentia in illo habiter, ut sic ex isto felicissimo eius ad animam contactu, felicitas beatitudinis & immortalitatis in illum dimanet: in quo enim Christus manet, hic viuet in æternum, ut faceret sanctus Ioannes.

Tertiū deniq; ut homo à Christo resuscitari valeat, requiritur: ut dormiat tantum: non autem moriatur. hæc de causa Christus ad resuscitationē Archisynagogi filiae accessit, quia dormientem, non mortuam esse vidit. Puella inquit non est mortua sed dormit. & cur obsecro dormientem, vocat, cum iam anima à corpore eius separata sit? num fortè idcirco, quia mors est somnus vitæ: sic sanè; somnus est mors, sed nō qualibet; quemadmodum enim vita triplex est, temporalis per animam, spiritualis per gratiam, aeterna per gloriam; sic planè mors triplex, prima per separationem animæ à corpore: & hæc quia est temporanea rectè appellatur somnus. resurgent enim omnia corpora visceribus terræ inclusa, & iterum per vñionem animæ, immortalitatem induent. Atq; de hac morte facile Deus hominem excitare potest: si enim potuit immortalem animam creare, & illam homini infundere, quomodo separatam rursus ad idem corpus reuocare non poterit? altera mors est per separationem gratiae sanctificationis, quæ per peccatum amittitur: sitque tripliciter, primò, quando animo peccatum concipit homo; sed nondum illud opere complet. cuius mortis fuit filia archisynagogi imago, quæ domi resuscitata est, exprimens miseram hominis animam, peccatum intra se habentem, sed nondum in opus

R r r a

pro-

E A D E M
DOMINICA

CONCIO SECUNDA.

Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius salua ero.

Matthaei 9.

Homo peccator ad Christum accedere debet cum timore, verecundia, & fiducia.

Lucæ 7.

Ioan. 11.

Eccles. 11.

productum. Secundo per peccatum consummatum ipso opere, cuius typus erat adolescens ille à Christo extra portas suscitatus. Lucæ 7. hic enim representat animam, quæ non solum interno; sed etiam externo consummato peccato, mortem sibi intulit: Tertio, per pravam peccandi consuetudinem, cuius effigies erat Lazarus post triduum à sepulchro reuocatus. Ioannis 11. hic enim præferebat eos homines, qui assiduitate peccatorum fatent, atque palorem coram Deo & hominibus exhalant. Et de hac adhuc morte, licet iam diffidius, Christus suscitare potest, efficax auxilium misericorditer homini impertiendo. Tertia tandem mors est per separationem æternæ gloriæ ab homine, & hæc mors est omnium gravissima atque periculosissima, quia hac morte sopitus, non amplius, Christi auxilium noscere potest; siquidem æternæ gloriæ mortui, in tenebris inferorum sepeliuntur, ibidem per totam æternitatem mansuri, iuxta illud Ecclesiastici 11. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.

Vidimus igitur iam Christi admirabilem potentiam, maximè eluxisse, in viuificatione mortuorum. Vidimus insuper ad resurrectionem, defuncti; requiri, sedulam Christi inquisitionem, eius contactum, & ut dormientes tantum; non mortuos offendat. Igitur cum mors corporalis sit omnibus destinata & inevitabilis, minus à nobis curari debet. Verum, si cuius anima per amissionem gratiæ defuncta est, ne illam mors æternæ gloriæ occupet, ocyùs euigilemus: Christum tanquam cælestem medicum inuocando. Veni Domine Iesus, & impone manum tuam super animas nostras, in lecto mortis seu peccati, gravi somno oppressas, & excita illas voce atque imperio tuo, ut semel resuscitate, tecum in æternum in aera cælestis gloriæ respirare valeant. A.

Rem stupendam Deus timentibus se promissit, Malachiæ 4. Orietur inquit vobis timentibus nomen meum, sol iustitiae, & sanitas in pennis eius, & egrediemini, & saluetis sicut vituli de armento. Sed ecce feliciter prophetiam hanc adimpleuit, cum Christum in carne humana nasci in terris permisit: tunc enim verè sol iustitiae ortus est, quia cælesti lumine omnem hominem nascentem in his mundi tenebris illuminauit. In pennis huius cælestis aquilæ, salus & sanitas: nam primus Ioannis primo dicitur de illo: san-
guis eius emundat nos ab omni peccato. Hinc Augustinus Enchiridij cap. 49. dicit: Ille (id est Adam) unum peccatum misit in mundum: iste (id est Christus) non solum idem illud, sed cuncta simul abstulit, quæ abdita inuenit. Fuit in pennis eius sanitas: quia & claudos fecit ambulare, & cæcos videre, & surdos audire, & mutos loqui, ut non immeritò dicat scriptura, egrediemini; sanitatem scilicet apud Christum & salutem quaesituri. Nec enim in Cæsarij abijt cuiusquam cunctatio, sed omnis, quicumque à tam munifico principe aliquid petijt, omnia obtinuit. Egressa est ad illum mulier Samaritana, dum iter ageret in Galilæam: & ecce statim ab illo potata est fonte salutis, & aqua vitæ. Ioannis 4. Super aquam resedens educavit me, animam meam conuertit. Egressa est ad illum altera mulier Chananæa, de finibus Tyri & Sydonis, dum ab illis partibus secederet, inquamans cum dolore: Misereere Filie David, quia filia mea malè à Dæmonio torquetur. Matthæi 15. & ecce

Aetor.
10.

Matthæi 14.

Mileu.
Mileu.

S. Ambrosius.

S. Bernardus.

& ecce statim absentem filiam immu- nem à dæmonio reliquit. Egressa est & tertia, mulier, hodierna Hæmorrhoidis, profluuiio sanguinis per duodecim annos vexata: & ecce ut primum fimbriam vestimenti eius tetigit, illico sanata est. Merito igitur scriptura Christum solem iustitiæ appellat, quia & in sacro vertice *Vixit cum Deo Spiritu Sancto*. Aetorum 10. quo velut sole totum mundum irradiavit. In pennis eius *salus & sanitas*: quia vixit cum Deo virtute patrativa miraculorum, & redemptionis animarum; merito ad illum egredimur in nostris pressuris, quia pertrāsīt omnia benefaciendo. Considerabimus igitur, quid impulit mulierem istam, ut tam audacter ad Christum accederet, & cuiusnam illa rei nobis typum representat.

Compellam hanc mulierem video fuisse, ut ad Christi tangendam fimbriam accederet, à nimio dolore. siquidem & multi alij ægroti, magnā infirmitate pressi, hoc ipsum fecerūt. Matthæi 24. *Obtulerunt Christo malè habentes, & rogabāt eum ut fimbriam vestimenti eius tangerent*. Comprobat hoc ipsum Mileuitanus lib. 5. contra Parmenianum: *Cogebat inquit illam dolor, ut medicinam peteret: licet impediebat pudor: ne causam morbi indicaret: sed inuenit consilium tacite fides, dū intra se aiebat: mittam manum meam, & tangam fimbriam vestimenti huius, & sanam fiam*; huic sententiæ subscribit Sanctus Ambrosius in Lucam. *Hoc pudoris inquit fuit, fides agnosce infirmitatem, & non desperare veniam. Verecunda ergo fimbriam tetigit, fidelis accessit, religiosa credidit, sapiens sanam se esse agnouit*. Sed quæ causa est, cur mulier ista dum sana esset, Christum non adiit, sed dum tam grauem pateretur morbum? non alia certè, nisi hæc, quia in tribulatione vera, hæc tantum perfectio, & summa virtus elucet, solet, quemadmodum D. Bernardus super Cantica inquit: *Quomodo stella in nocte lucet, in die latenti sic vera virtus, quæ sæpè in prosperis non apparet, in aduersis eminet*. cuius rei testis luculentissi-

mus extitit, ærumnosus ille ac miser Iob. in quo infracta in Deum fiducia, inuincibilis animi constantia, illa simplicitas, & immutabilis patientia atque pietas in Deum, totq; aliz sexcentæ virtutes perpetuò in tenebris iacuisent, nā magnis afflictus fuisset tribulationibus; Quod illustrat Augustinus supra Psalmum sextum. *Flagellum hoc* (intellige tribulatio) *interius & exterius glorificat, peccatorem compellit nolentem, erudit ignorantem, custodit currentem, protegit infirmantem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat paudentem, coronat innocentem*. Idcirco sancti Patres, tribulationem, cæleste phar-maceum appellabant: siquidem per illas Deus circa nostram animæ salutem, & corporum sanitatem maximè laborabat. ut docet Augustinus in Psalmum 27. *Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non penam ad damnationem*. Sanctus Chrysosthomus Hom. 4. de penitentia causam inquirens, cur Deus vitam nobis tranquillam & securam, & ab omni aduersitate immunem dare nolit; sed perpetuò immittit morbos, defectus, corporis afflictiones malas; & rationem assignat hanc; *ideo inquit hac aduersa in nos per-mittit, ut nos scilicet inuitos quodammodo, tota vita tempore se sequi cogat, quod maiorem & crebriorem habere possit occasionem exoratur, suam nobis quotidie misericordiam ostendendi*: sed quid est pro Deum immortalem! quod licet tot tribulationibus à Deo inuitemur; ve ad eum conuertamur; negligimus tamen, & voci eius parere recusamus? non alia mihi credite causa est, nisi quia vocem eius non cognoscimus. 1. Regum 3. historia sacra refert, cum Samuel dormiret in templo Domini, ubi erat arca Domini, vocauit Deus Samuelem, sed Samuel putabat esse vocem hominis, ideoq; cucurrit ad Heli, & dixit: *ecce ego vocasti enim me*. Et quid est? Samuel ministrabat Domino Deo in templo, & vocem Domini non agnouit? sic est; dicit scriptura. *Porro Samuel ne diu sciebat Dominum*,
R r r 3

S. Aug.

Idem.

S. Chrysostomus.

1. Reg. 3.

minum, quia scilicet puer adhuc erat. Sic A Deum ostendunt, & vocem Dei obplanè nos sapè in hac vita facimus: quoties nos Deus per tribulationes vocat, toties nos vitijs nostris indormientes, vocem quidem eius audimus; sed putamus eam esse mundi: ideoque ad mundum diuertimur, & recedimus à Deo. Deus nos vocat ut in nostris infirmitatibus, in Ecclesia Christi, queramus auxilium. Sed nos putamus vocem hanc esse hominis, ideo sapius etiam veneficæ vnius, si verba eius sancta audimus, operâ vtimur in remedium nostræ salutis, quasi verò sub illis coloratis verbis, diabolicum non lateat venenum, qui quò facilius homines deciperet, sacris etiam signis uti voluit. Videt nos Deus conscientie morbis grauatos, & vocat nos, ut ad eum tanquam ad fontem vitæ festinemus: sed nos vocem hanc putamus esse mundi, ideoque innoxijs eius delicijs diutius delitescimus. Et quid causæ est, quid nobis tam difficilem cognitu vocem diuinâ facit? hoc solùm, quia pueri sumus, non ætate quidem; sed operatione. Puer est qui caret usu rationis; & nos quoties abutimur Dei proprietatibus, intellectu scilicet & voluntate, ratione caremus: quia & dominium Dei lædimus, & à recta ratione, quam velut faciem prauam sequi tenemur, recedimus. Quoties operamur cum ratione quidem, cognoscendo, bonum an malum sit; si tamen factum illud quodcunque, quod honestatis & virtutis speciem præferat, in Dei honorem non ordinamus, pueri adhuc sumus ratione carentes. Etenim eo sine producti sumus, ut gloriam Deo omni tempore persoluamus. Si quâdo tamen & ea quæ acturi sumus, ex motiuo honestatis intendimus, & ijs omnibus Deum volumus honorare, tunc primum puerilem statum excidimus: tunc primum edocti diuinis admonitionibus, & tribulationibus, cum humili & deuoto Samuele vocati Deo respondemus: *Loquere Domine, quia audet seruus tuus.* 1. Regum 3. Vnde tribulatio, & morbus, magnæ utilitatis sunt: quia viam homini ad

1. Reg 3.

Deum ostendunt, & vocem Dei obsecram homini manifestant. Sed nõ nisi illi, qui immixtas à Deo tribulationes patienter & æquo animo fert. Exodi 7. Moyses eleuans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone, quæ versa est in sanguinem.

Querunt hic Doctores, quid eo tempore bibebant Hebræi apud Ægyptios, siquidem omnes aquæ in tota Ægypto in sanguinem veris erant, dicente scriptura: *Computruitque flumen, & non potuerant Ægyptij bibere aquam fluminis, & fuit sanguis in tota terra Ægypti.* Et respondent grauissimi auctores, non fuisse vllum aquæ fontem à Moysæ propter Hebræos reseruatum, aut aliquam Nili portionem à sanguine immunem, sed eandem; quam Ægyptij aquam biberunt. Verùm, hoc discrimine, cum illam à flumine hausissent, in suam naturam reuertebatur; adeò, ut quod barbaris sanguis erat, & abominationi; illis aqua esset, & voluptati. Et quid ille sanguis portendebat, tribulationes à Deo in mundum immixtas, quæ pro diuersitate personarum commutantur: si enim eandem impatienter ferimus, si contra voluntatem Dei indignamur, si Deum nos aduersis percutientem blasphemamus & maledicimus; vertuntur nobis in sanguinem; id est, in seuerâ Dei vindictam, & vltiõem; sin verò easdem patienter toleramus, & Deum in nostris afflictionibus, benedicimus; vertuntur nobis in aquas dulces. id est, in salutem Animæ. Exemplo potest nobis esse hodiernâ Hemorrhoida, quæ licet ingentes patiebatur dolores, morbum satis anxium & impuritatis plenum: nihilominus tamè hæc omnia, eo quo par est animo tolerabat: quinimo non deficiebat in magnis doloribus summa in Deum fiducia non minuebatur in extremis, dum omnia iam mundi remedia desperata essent, spes in Dei auxilio radicata; non hæsitabat fides robustissima, erga incomprehensam omnipotentis Deitatem; dum nulla accepta promissione, nullo inuitata præcepto, nullo prouocata exemplo, ex

Exodi 7. ludæi in Ægypto quid bibebant, quando aquæ in sanguine conuersæ fuerunt.

solo.

solo Christi contactu, saluam se fore, non dubitabat. Sed ecce prodigium stupendum, quod ars humana duodecim annis nõ potuit curare, hoc Christi fimbria in momento præstitit. *Salua facta est mulier ex illa hora* inquit Euangelium. Quasdam arbusculas ferunt esse Naturalistæ ita salutiferas, ut quidquid in eis reperitur, siue radix, siue truncus, siue cortex, siue fructus, siue folia, odorem spirent, & ad sanitatem conducant. Deificatam Christi carnem, puto Deus his arbusculis significari voluit: in illo enim, quidquid cernitur, quidquid tangitur, virtutem habet, gratiâ spirat, salutem confert. Manus eius infirmos solo tactu sanat: ad pedes eius procumbentibus, salus & remissio peccatorum relligitur; salua visum cæcis contigit, & mutis loquelam restituit. Digni aures aperient surdis; oculorum, inquit, lumen interiùs in cor hominis iacet: vox ad vitam reuocat mortuos, vestis & fimbria languores humanos curant. ac proinde totus salutiferus Christus, in illo nihil est, quod non ad salutem omni credenti conducere possit.

Medici symbo- lum.

Veteres duos medicinar præfides habebant, Mercurium, & Æsculapium. in quorum imaginibus pingebant, quidquid ad sanitatem tuendam foret necessarium. pingebant autem Æsculapium, imaginem pulcherrimæ mulieris alata, & lauro coronatæ, & pileo testæ; manu præferentem. insuper Æsculapius nodosum gestabat sceptrum, quod serpentes varij ambiebant: ad pedes verò noctuam & gallinam habebat; cui imolabantur coruus & draco; denique idem Æsculapius cum imberbis Apollinis filius esset, promissam barbam gestabat; quibus omnibus significabant, ut munda medicina sanitatem conferat, non paucò tempore opus esse: alata enim mulier pieta, diligentiam summam circa ægrosum adhibendam significabat; laurus quæ magnæ energis est, & salutis, herbarum & simplicium medicamentorum notitiam plenam: pileus, cæli quo sperimus influxum.

diligentissimè obseruandum; ut tempore opportuno, medicamenta applicentur. Gallina, commodum ægroto nutrimentum necessarium esse significabat: noctua, vigilantiam, & studium arti medicæ impendendum; coruus insuper, ex quo varia antiqui auguria & prognostica colligebant, iudicium & crisin de morbis: draco verò sollicitudinem, & providentiam erga omnia prædicta: denique barba Æsculapij, denotabat artem medicam, multorum annorum experientia acquiri; nec adolefcentis alicuius, sed hominis barbati & prouecti officium esse, medicum agere. Sed ecce, nouus in tetrīs apparuit medicus Christus Dominus, qui non mundi istius remedijs, moram in sanando facientibus vitetur; sed omnipotentis Dei virtute: dum solo attractu suæ vestis, mulierem sanitati restituit; sed quanta fuerit eius gratitudo, in conferentē sibi sanitatem Christum, audiamus Eusebium: qui libro 7. historię Ecclesiasticæ Cap: 14. & Zozomeus lib. 3. Cap. 21. Mulier hæc profluvio sanguinis afflicta, fuit Cæsareâ Philippi oriunda, hæc ut primum sanitatis beneficium agnouit, quò perpetuam recepti à Salvatore beneficij memoriâ ad posteros transmitteret, statuat æneam Christi effigiem representantē, ante domus suæ ostium erigi curauit: ad cuius statuas basim, flos quidam, nouus enascitur, qui ad fimbriam tantum vestis excrefcere solet, qui si decerpatur, antequam æneæ statuas fimbriam attigerit; nullam virtutem sentitur habere. at verò ubi crescendo fimbriam suis folijs attigerit, tantæ efficacis & energis est, ut grauissimis etiam morbis hominum, medetur, haustus ab hominibus; Et quid aliud mulier ista nobis repræsentat, nisi animæ peccatricis figuram; Quod Osæ 4. nobis Propheta insinuat; inquit: *sanguis sanguinem tetigit.* Vbi S. Hieronymus, & Cyrillus, alijque sacri Doctores, per sanguinem, peccatum accipiunt; quasi dicat Propheta; sanguis sanguinem tetigit, id est; peccatis peccata adduntur. sic.

Eusebius.

Zozomeus.

Osæ 4.

scelera sceleribus accumulatur. & omnes sanguinis profluuium laboramus; quia animæ nostræ peccatis inundant. Vnde Sanctus Gregorius II in Ezechielem ait: *Sanguis sanguinem tangit, quando peccatum peccato additur, ut ante Dei oculos adiuncta iniquitatibus anima cruentetur.* Et quid nos in hoc gravi morbo facere debemus? mulieris huius verecundiam, in nostra ad Deum conuersione imitari debemus; & retrò ad Christum accedere; id est; cum magno timore & verecundia; ut ille quoque; scapulis suis obumbrat, & post tergum protegiat omnia peccata nostra. Non enim in conspectu eius iustificabitur omnis uiuens. Psal. 142. vultus enim Dei est super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum: ideo non est ausa Magdalena vultum Christi inspicere; sed retrò pedes Domini accessit; ideo publicanus orans in angulo templi, non est ausus oculos suos ad cælum tollere, ideo erubescens prodigus filius, non est ausus coram patre comparere; sed à longè tantum; & tamè miseris Pater in amplexum eius properauit. Et nos pariter si ad Christum retrò accesserimus, erubescences nostris delictis, miseretur iniquitatibus nostris.

Rem miram refert Plinius lib. 8. Cap. 17. Pantheram, cuius proles in foueam ceciderant, publica in via hominem expectasse: quem ubi præsentem habuit, leuiter pede prehensum ad foueam adducens, catulos educendos illi ostendit: si tantâ curâ animal rationis expertis, circa prole suam habet, quanto magis nos homines, quibus cæleste lumen affulsit, debemus curam nostri partus gerere; in foueam toties inquit mens nostra, dum diabolicis capta insidijs, iniquitatibus iuretur: in foueam labitur conscientia, dum vii & consuetudine peccatorum obducitur: sed ne tam cara soboles nostra, in hac misera delictorum fauca pereat, in publicam exeundum est viam, id est; ad Christi Ecclesiam: tangendusque Christus tum precibus deuotis, tum confessionibus

acceleratis, tum humilitate & timore, ut omnipotenti suâ dextrâ, animas nostras, ex omni vitiis extrahat; Sed quid est, quod hodierna mulier duodecim annis in sanguinis profluuiis permansit; nec citius ad Christum, licet in illis partibus commorantem audiebat, venerit? repræsentat nobis eos, qui vitijs suis longâ consuetudine assuefacti, difficulter satis ad iustificationem redeunt, quia licet sæpius admoneantur, corripique possunt, conuerti verò nequeunt. Cùm discretissimus ille orator Galba coram Augusto Cæsare peroraret, sæpius oratione ad illum conuersa repetebat: *Corrige si quid peccavi Augusto.* cui lepide respondit Augustus: *Ego te mouere possum Galba, corrigere non possum.* Vbi tacite ad gibbum eius alludit, quem dorso gestabat. Nos quoque peccatores pariter cum Deo procedimus; peroramus sæpius coram illo in templis discretissimè, & conuersis ad illum nostris precibus sæpius reperimus: *Corrige Domine si quid peccauimus.* & quid nobis Dominus respondet? audiamus: nisi gibbos istos peccatorum, qui iam veluti naturales vobis adhærent, ex vestris cordibus penitus eieceritis, mouere vos possit, sæpius vos alliciendo ad penitentiam, sed corrigere non possum, quia cùm hac fæditate peccatorum, manere apud vos nequeo. Pulchrè difficilem hanc hominis in peccato obdurati curam rationem scriptura figurauit, Ezechielis 8. ubi Deus Ezechiel templi sui abominationem ostendere volens, duxit illum ad ostium templi, in cuius introitu idolum ei monstrauit, quod idolum appellabatur *Zeli*, id est, quod amantes zelo succendit. (per quod amorosæ passionis significabantur) deinde ostendit eidem Prophetæ mulierculas plangentes, easque sedentes, quæ prauæ consuetudinis imaginem gerebant. tandem ulterius eum ducens, ostendit illi senes quosdam, tergum altaris obuertentes, & flosculos naribus applicantes: quod erat typus complacentiæ & delectationis, quam & delictis suis hauriunt

Ezechielis 8.

2. Petri 3.

peccatores. & quid nos aliud facimus, nisi idola in Dei templo collocamus, dum cor nostrum impurissimo libidinis amore æstuat; immolamus thura huic idolo, dum non fixa in Deo totâ mente, laudem ei debitam persoluimus; sed oculos tantum pascimus curiositate, applicando naribus flosculos, id est; delectationes illicitas, & moras ad cor admittendo, & tergum altaris obuertendo, dum oculis quidem sacrificium inspicimus, sed mens per obscena, quæque vagatur.

Habemus igitur mulierem duodecim annis, fluxum sanguinis patientem, quæ nobis miseri peccatoris imaginem præ oculis ponit: hæc cùm in humanis medicamentis remedium inuenire non posset, diuturno compulsa dolore, licet retardante pudore, ad Christum accessit, & ecce ut pri-

us vestimenti simbriam tetigit, *salua facta est.* hanc igitur & nos imitemur, memores nullum esse in terris remedium, quod vulnera peccatis conscientiarum nostrarum mederi possit. Sed ipsâ omnipotentis dextrâ opus est; hæc sola enim venit quærere, & saluū facere, quod perierat, cumque feliciores simus illa muliere, quia præsentem semper in Corpore Christum habemus, Accedamus igitur ad illum retrò, cum timore, verecundiâ, & fiducia: & non iam simbriam, sed corpus sacratissimum dignè, & mente pura tangamus, quod nos & in corpore sanabit, & in anima æternum saluabit. Amen.

DOMINICA Vltima. POST PENTECOSTEN CONCIO PRIMA.

Cum videritis abominationem desolationis. *Matth. 24.*

Mundus abominationem desolationis patietur in Cælo, terra, & omnibus creaturis sublunaribus.

IN cor quasi inopinato confusum terrore penitus emoritur, & genua tremunt, quando victimam elegantis mundi desolationem auribus intonat Euangelica tuba: Quis enim non trepidet, cùm pulcherima totius vniuersi machina dissoluetur? quis non stupeat, cùm cælum illud Adamante firmitus, crystallo lucidius, nescio à quo resolutum Rhætonte malè axeridigente, succendetur, & veluti Athlanteis humeris detrusum terram obruet, & in nihilum vertet. Principe Apostolorum extremam hanc calamitatem prænuntiante. 2. Petri 3. *Cæli inquit magno impetu transierunt; Elementa verò calore soluentur; terra au-*

tem, & quæ in ipsa sunt opera, exurentur. Quis non perhorrescat, quando lucidissimus ille mundi oculus sol, non amplius terram inspicere, aut alta illa sydera irradiare poterit: sed grauem passus cæcitatem, carbonis instar obtenebrabitur, *Erubescet Luna, & confundetur Sol, cùm regnauerit Dominus exercituum in monte Sion, & in Hierusalē, & in conspectu seruorum suorum fuerit glorificatus.* Isaiæ 29. Quasi diceret Prophetæ, quando Dominus in extremo pludicio gloriam suam non modo Angelis, & hominibus; sed omnibus etiam creaturis manifestauerit, cuncto Sol & Luna veluti pudore suffusi, fulgore suo priuabuntur. Frangite hic vestrum cerebrum doctæ Matheseos

Isaiæ 29

señtatores, & edisserere si valeatis, cuius nam obsecro Lunæ interuentu tantus radiantis Solis defectus continget; nec enim vidistis vnquam Solem ab oppositione Lunæ ita eclipsatum, vt iam ex nulla orbis parte spectari possit lucidus? Dicite quæso, cuius tærræ vmbra tam sublimē ascendere poterit? vt etiam plenam luminis Lunam toti mundo occultare valeat? Excedit hoc captum vestrum, quia illa horrenda obtenebratio non ab vmbri, sed à lumine fiet. *Erit enim tunc*

Isaie 30

inquit Propheta (Isaie 30.) lux luna sicut solus, & lux solus erit septemplex, sicut lux septem dierum. Et tamen neq; serenam lunæ faciem, neq; radiacem solis vultum mundus videbit. Et quare obsecro? licet dirimit Glossa interlinearis.

Glossa.

Quia inquit erubescet Sol, non lucem amittendo, sed in conspectu vera lucis, qua Christus est, tanquam nihil lucendo. Nam sicut sole splendente minores stellæ obscurantur: ita Christo Domino ad Iudicium mundi in gloria maiestatis veniente, Sol & Luna, quancūq; splendore decorentur, non rutilare, sed caligare videbuntur. Hæc etiam sententia est D. Chry-

S. Chry. 30th.

stosthomi Homil. 77. in Mattheum. *Sol inquit obtenebrabitur, non quia destruetur; sed quia luce illius aduentus superabitur.* Fulgebunt itaq; & multo clariùs; quàm nūc, omnia sydera fulgebunt, si eorum in se fulgor attendatur: ac si cum Christi Domini splendore tunc potissimū rutilante comparētur, caligabunt. Et quæ maior poterit esse calamitas, quàm in media luce lucem non videre. Non minor certè hæc erit tribulatio, quàm si quis in medijs aquis natando, sitim explere non posset. Considerabimus itaque, quare Deus tremendam hanc calamitatem permittet, & quid homo cum viderit abominationem desolationis istius, facere debeat?

Pridem in Scholis sapientum proclamatum est, Deū & Naturā nihil facere frustra, sed omnia eius operā in certum aliquem finem dirigi. Si enim mundum creauit, gloriam suam, & commodam mortalium habitatio-

nem spectabat. Si Angelos produxit, maiestatis suæ demonstrare voluit, magnificentiam, innumerabiles habendo beatorum spirituum legiones, qui ipsi semper astant, legationibus fungerentur, & iussa omnia prompto animo exequerentur. Si humanum genus, velut arenas maris propagauit, se ipsum per hoc manifestare voluit, vt non tantū in cælis essent Angeli, qui ante Thronum Altissimi in facies suas procumberent, sed & in terris reperirentur creaturæ, quæ eundem,

licet inuisibilem adorarent & venerarentur. Si innumera animalium, genera multiplicauit, per hoc vniuersi pulchritudinem varietate adornare, & simul principatum homini asserere voluit, vt & vniuersum haberet de quo gloriaretur, & homini nō deesset, cui imperaret. Si igitur Deus nihil frustra operari potest, & omne quod in mundo euenit, sit aut ab ipso operante, aut permittente, profectō nec ipsa extrema & horrenda mundi desolatio absq; causa eueniet, sed

vehementissimum aliquod, incentiuum præcedet, quod Deum & innatæ mansuetudinis, & clementiæ obliuisci faciet, atq; ad permittendam, maximam tribulationem, & mundi vastationem inclinabit. Hoc motiuū inculcat Apostolus March. 25. *Sicut*

Matt. 27

inquit in diebus Nōē, ita erit & aduentus filij hominis. quasi diceret; quemadmodū ante diluuium aquarum, quō totus innatabat orbis, prius diluuium quoddam deliciarum longē lateq; diffusum præcessit: *erant enim homines* (inquit scriptura) *comedentes, & bibentes, nubentes & nupti tradentes* Hoc est multis se voluptatibus mancipantes. Ita planē extremam mundi desolationem diluuium quoddam concupiscentiarum præcedet, dū omnes voluptatum illecebris supra modum æstuabunt, vbi iusto Dei decreto in hac mortali officina voluptatum, in qua deliciatur corpus, spiritus tribulabitur. Grauitas itaq; peccatorum, impellet Deum, ad permittendam, hanc abominationis desolationem, sicut olim populi eundem ad suffocandum.

Gen: 6. dum aquis mundum, Genes. 6. *Quia* inquit *omnis caro corrumperat viam suam, ideo rupti sunt fontes abyssi magna & cataracla celi aperta sunt.* quasi diceret, quia omnis homo abiit post iniquitatem suam, ideo celi, & elementa omnia conspirauerant ad illum penitētiā delendum.

Sed quare obsecro peccatores illos grauissimos. Deus non vocauit homines, sed carnem, noluit vt video bonæ Philosophiæ regulas transgredi. Nomen enim (vt aiunt Philoso:) à parte magis præcipua sumitur, ideo cū id temporis in homine, iam completē deprauato, non mens sed caro rerum potiretur atq; imperaret, loco rationis; peccator non homo, sed caro debuit à Deo vocari. Nam omnis illa corruptio ex carne manauerat, vt explicat D. Ambrosius lib: de Nōē & Arca Cap. 5. *Caro inquit causa fuit corrup-*

S. Ambrosius.

penda etiam anima, qua velut origo & locus est quidam voluptatū, ex qua velut à fonte prorumpunt concupiscentiarum, marumarumq; passionum flumina, lateq; exundant. Quibus demergitur anima quodā excusso gubernatore remigium: cum ipsa mens, velut quibusdam tempestatibus, & procellis victa, loco suo cedit. Omnis itaq; caro corrumperat viam suam, quia hæc sicut ex corruptione oritur, ex corruptione alitur, ita in corruptionē tendit, præsertim dū praua voluntas nostra nescit membris (vt oportet), vti: indulgens inordinatis concupiscentiis, & se ipsam diluuiū voluptatū submergēs. Si enim dū esset in paradiso in illo beatitudinū cramine, in illo virtutū flore, in illa incorruptibili gratia, & tamē terrenis cū inquinauit vestigijs, quantō magis hic, dū in medijs versatur concupiscentiæ flammis, permixtis insolentiæ habenis in præceps ire cōatur. Sed ecce dū anima hominum in virtutibus negligens redidit, rupti sunt (inquit sacra pagina)

S. Ambrosius.

fontes abyssi magna & cataracla celi aperta sunt. Vbi Sanctus Ambrosius lib: de Nōē & Arca Cap. 14. per cataraclas celi, altiore potentiam, scilicet mentem humanam, vult significari. Abyssi autem appellationem sensus & corpus, vt ostendat periculouus

naufragium nusquā posse reperiri, quā dū mentis pariter & corporis, sensuumq; omnium turbo, & procella miscetur. Tunc enim magnum sit diluuium omnibus pariter passionibus ingruentibus, tunc se insipientia, iniustitia, temeritas, improbitas, perfidia, de superiori parte, tanquā cataracla mentis videntur effundere: vnde erumpunt de corporis fonte, terreni, libido, temulentia, luxuria, postremō diuersorum criminum prolapsiones. Funestum certè hoc est præ quouis alio diluuium, & pro eo introducendo fontes non laxat, aut cataraclas aperit ipse Deus. Sed diabolus, mundus, caro, quasi facta in hominem coniuratione agunt.

Si igitur tantæ malignitatis est peccatum, vt ad penitentiam quandam induxerit Deum, vt peniteret eum, quōd aliquando hominem creauerit: si tam inuisa est oculis Dei iniquitas delinquentium, vt eam diutius ferre non volens Deus, mundum potius perdere voluerit, quid putamus, nonne impudens nostra actio laxatæ vitiorum habenæ ansam illi præbētur ad delendum iterū orbem terrarū? quem adhuc in Arca Nōē seruauerat, nec minus quā ante propagari passus est. Nam & nunc augentur in dies scelera, excurit frena incorrigibilis malicia, iamq; nec verbis, nec lachrymis comprimi potest, quod acriter, deplorat D. Hieronymus oratione, quadam felle plena, minas & indignationem spirante. *Pro nefas?* inquit, s. Hier.

non possum ultra progredi: prorumpunt lachryma antequā verba, & indignatione pariter ac dolore in ipsa meatu faucium spiritus cōardatur, vbi maxē illud eloquentia Tulliana? ubi torrens fluuius Demosthenis? Nunc profectō muti essetis ambo, & vestra lingua torpesceret. Inuenta enim est res, quā nulla eloquentia explicare queat: repertum est facinus, quod nec scurra ludere, nec Asellanus possit effari. Quasi diceret, cessit iam diuina eloquentia malitiæ. Nam neq; in rostris, vbi res semper auctiores, & ingentiores, quā fuerint enarrantur, neq; in theatris, vbi semper maiora & turpiora, auiam

ra, quam fuerint facinora exprimuntur, moderna Christianorum delicta, aut dici, aut repræsentari possunt tã indigna, quin multo indigniora esse censcantur.

Sed ecce propter incorrigibilem hanc nostram vitam, de omnium nostrum interitu consultat iam Deus. *Delebo inquit hominem quem creavi à facie terra.* Sed ita ut non iam seruetur amplius semen eius, sicut olim tempore inundationis aquarum in Arca Noëtica fuerat seruatum; verum abominationem multo maiorem & horrendam, in toto mundo faciam desolationis, ita ut sol non luceat eis per diem, neq; luna per noctem, neq; terra de fructum suum. *Ezech. 32. Operiam inquit celos, & nigrescere faciam stellas eius: solam nube tegam & luna non dabit lumen suum amniq; luminaria cali auertere faciam.* Ubi autor imperfectus homin: 49. quærens rationem, ob quam pulcherrimæ illæ cæli faces in extrema mundi desolatione obscurabuntur, respondet, aut inquit propter indignā persecutionem sanctorum dolentes, aut super impiorum pessima operā indignantes, aut nouissimam in eis Dei iracundiam demonstrantes, ut adhuc viventibus impijs super terram, iam gustus detur infernalis tenebrarum. Ideoq; Christus Dominus vt horrorem delinquentibus incurrat, non iam hominum, sed mundi totius futuram abominationē desolationis prænuntiat, vt si hominem non terret grauissima illa pœna, quam diuina iustitia executæ est, omnē animam viventem super terram aquis delendo; saltem cum perterrefaciat mundi ipsius lachrymabilis exitus.

Ex tribus iuxta sententiam Philosophi tota hæc vniuersi moles compacta est, ex cælo, terra, & omnibus clementis atq; animantibus inter cælum & terram contentis, in tribus etiam istis abominationem desolationis patietur mundus. Primum in cælo, quia inquit Propheta *Isaia 13. Stellas cali & splendor earum non expandent illos.* Planetas nativo lumine, aut cer-

Ezech: 32.

Isaia 13.

tæ à sole, in magna copia illis mutuo, spoliabitur quoniam cælis nihil est contrarium teste Philosopho. non aliud profectò, nisi peccatorum nostrorum grauitas. Ab hac sola obscurabuntur cæli sydera, vt quæ olim peccatoribus lucere non dubitauerunt, tunc quoq; vna cum peccatoribus lugeant. Itaq; cælestes illæ creaturæ sublunarium attrices, conseruatricēq; peccatorum, supplicijs inuoluentur, vt diuinæ iustitiæ seueritas demonstraretur, quæ non modo in peccatores sed in eorum fautores & benefactores, quales quales fuerint peruagatur. Reuiuiscat nunc magnus Aristoteles, & pro cælorum incorruptibilitate pugnet acrius, ne humana temeritas & impudentia ausit pulcherrimos illos orbes suis vitijs lædere, & obtenebrare. Sed & hic cedit indomitæ mortalium malitiæ, cælum ab extrinseco corruptibiles affirmans, quod scilicet, à vilissima creaturâ extra cælum degere, quoniam illo decor infringi valeat.

Patietur mundus abominationē desolationis & in terra iuxta illud *Genes. 6. Repleta est terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam eos cum terra.* Patietur hanc desolationē in ipsis elementis, quia hæc nimio calore soluetur, dum tota terra igne inextinguibili diuinæ iræ ardebit: sed insuper & in hominibus & in omnibus animantibus intra cælum & terram contentis. *Delebo* (inquit Deus *Gen: 6.*) *hominem quem creavi à facie terræ, ab homine vsq; ad animantia, à reptili vsq; ad volucres cæli.* Et quid obsecro iustissime iudex pecudes tam reptiles

quàm volatiles meruerunt, vt tantam cladem patiantur. Respondet Chrysostomus *Rom: 22.* in *Gen: 11.* inquit *panem etiam innoxia pecudes communem ferent, ut hanc pœnam grauiorem addiscant mortales.* Et sicut ab initio dñi peccasset protoplastum, terra maledictionē accepit, sic & in fine seculi cum abolendum erit homo, bruta quoq; eladis sociæ fient. vbi vltimè optimam huius punitionis congruentiam affert Chrysostomus. Quia sicut hominē Deo obtemperantē, eiusq; voluntatem perfectè exequente,

Genes: 6

S. Chrysostomus

Rom: 8.

quente, tunc diuina beneficia in hominem vberimè collata, etiam in peccora refundebantur, iuxta doctrinam Apostoli ad *Roman: 8. Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei:* ita planè homine peccante, & à diuina lege per summam impietatem recedente, æquum est, vt ipsa quoq; bruta animalia, pœnis quas ille meretur, suo modo subijciantur.

Nondumne vos Catholici mei permouet hæc grauissima clades, quæ iam toti mundo propter vestra peccata imminet. Nonne vos tenuissimo pendens filo Diuinæ iustitiæ gladius, & quot momentis in vestras ceruices casurus terreat? Nonne sauiens ira Dei adhuc modicum suspensa, à prauis moribus, peruersis actibus, impijs cogitationibus arcebit? Nonne creaturarum omnium, quæ vestra de causa interitura sunt, miserabilis exitus, vos à culpa tandem & omni scelere reuocabit? sed minimè! Hæc enim est misera impiorum conditio, vt nihil ad culpam, licet nimis ad pœnam terreatur. Vidit primus Protoplastus, quod grauiter Deum offenderet, & tamen non propter culpam timuit, sed propter pœnam, non quod lapsus esset in peccatum, non quod diuinæ gratiæ spoliatus, non quod à Deo auersus illiq; infensus; sed quod nudus esset. *Timui inquit, ed, quod nudus essem.* *Genes. 3.* quasi magis ex pœna nudicatis, quàm ex culpa in obediētiæ timor ille nasceretur. Vidit Cain, quod plurimum deliquisset, sanguine fratris sui innocenter effuso; nec tamen doluit, quod à Deo reiectus esset, sed quod à terra expulsus. *Eccc inquit ejcū me hodie à facie terræ.* quasi vt inquit Rupertus lib. 4. in *Genes.* non tam graue putaret Deum sibi iratum esse, sed timeret potius ne agricolari sibi non liceret, ne terram, quæ solam amabat, aut præsentem vitam pro admissio facinore perderet. Et nunc sæpius audiunt homines de horrenda mundi desolatione, de tremendo Dei iudicio, nec dum tamen à peccatis euigilant, licet non leuiter ti-

Gen: 3.

Rupertus

ment, ne illos inopinatus casus opprimat, & vitam eis adimat. Sed peruersus est hic timor, qui non factiui gerere pœnitentiam, sed solum pœnæ suæ se fatetur habere contritionem. Non hic decet Christianos, nam in cordibus illorum amor reperiri debet, qui magis de culpa, quàm de pœna oritur. Nemo est fatetur qui mortem non timeat, cum hæc teste Philosopho sit omnium terribilium terribilissima? ac tamen multo magis fideles timere debent vel vnius sceleris conspectum, nam si se separari animam à corpore, grande malum est, cū inter bona temporalia nullum sit pretiosius; quàm vitæ. Sed si Deum ab anima separari, quanto atrocius malum, cum absq; Deo per gratiam animante, vitam ducere, solum viuere sit, ac proinde, magis est iactura animæ quàm vitæ fidelibus timenda.

Miratur D. Augustinus *Quæst. 144* in *Exodum* Ducem Hebræorū Moysen, quod is licet in monte quidem pro populo orabat, descendens tamē de monte atrocis quodam modò in populum sauiet, aded vt ad viginti millia hominum iugularit. *Notandum quanta pro populo ad Deum supplicatione laborauerit, qui tam seuerus in eis vindicanda existit.* Quasi diceret, Augustinus: quid ita Moyses? Veniam à Deo petis, quàm ipse negas, mortē deprecaris, quàm ipse irrogas, quomodò vis, vt diuina ira deferuescat, tua exstuant? Et si te in tuos vindicem acerrimum ostendis, cur Deum beneuolētissimum desideras, atq; postulas indultorem, sed desine mirari Augustine, nam licet Moyses ad delendam culpam effundebat preces, sed ad sumendam pœnam simul euaginabat enses: cum enim de culpa magis illius populi, quàm de pœna torqueretur; ideo ad hanc inferendam seuerus erat, ad illam depellendam mansuetus. Quasi ita Moyses secū cogitaret, totus Domine ad capitalem pœnam reposcatur Israël, sed nullus lethali culpæ obnoxius relinquatur. Quid putamus. An non figura hæc erat Christi: interpellat & ille

S. Aug.

hucusq; ad dexteram Patris sedens, sed ubi nullam spem emendationis viderit in nobis, sicut quasi Leo: ita ve nemo se ab ira eius abscondere poterit, quia si ascendero in Cælum, inquit Psalmista, tu illic es Domine, si descendero in infernum tu ades, si assumpsero pennas columbæ, & volabo in extrema maris, & illic manus tua reperiet me. Non igitur erit locus ubi se homo abscondat à facie iræ Dei, quia ubiq; desolationis & horroris plena erunt omnia.

Sed fortasse illud adhuc non vñ eludit, quia putant pleriq; hanc mundi desolationem serò adhuc venturâ. Sed respiciant velim illud Apostolicum monitum Ephesio 5. *Frates videte, quomodo cautè ambuletis, tempus redimetis, quia dies mali sunt.* Et quid aliud continus quasi successione calamitas calamitati, miseria miseriæ succurrès nobis prænuntiat, nisi imminens iam extremæ desolationis tempus. Orta erat quondam disceptatio inter Apostolos de tempore, quo hæc mundi desolatio futura esset. *Quando inquit hæc erunt, & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi.* Vbi quia nonnulli existimabant, tantundem mundum duraturum post Christum, quantum ante Christum, rationem afferentes, quod non minor esset numerus electorum post Christum, quam ante illum. proinde putabant, quod sicut mundus ante Christum quatuor millibus annorum duravit; sic quoq; quatuor millibus annorū post Aduentum Christi duraturus esset: sed ecce dum hæc cogitatio in mentibus hominum volueretur, infante tunc pro Christo ab Herode occisi clamabant ad Deum. *Vsquequo Domine sanctum est verum non iudicari & vindicare sanguinem nostrum.* responsūq; acceperunt. *Expectate adhuc modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum vestrorum:* per quod Deus innuere voluit, non tantum iam temporaria superesse ad mundi desolationem, quantum præterijt.

Altera fuit opinio Sanctorum Patrum, & Sancti Iustini Quæst. 71.

Ad gentes, Irenæi lib. 5. Cap. vltimo. Lactantij lib. 7. cap. 14. Hilarij Can. 17. in Matthæum, qui unanimiter docuerunt, mundum non nisi sex millibus annorum duraturum. Vnde quia circiter duo millia elapsa sunt in lege naturæ ab Adamo vsq; ad Abrahamum. Circumcisio pariter & Lex Mosæ duravit fermè bis mille annorum vsq; ad Christum, ut multi Chronologi declarant. Ideo prædicti Patres etiam à Christo Domino vsq; ad finem mundi datâ lege gratiæ, circiter bis mille annos elapsuros volunt, ut sic inter tres leges, & status, qui fuerunt in mundo successivè, nimirum, inter legem naturæ, legem Mosæ, & legem gratiæ proportio inveniatur. Deducunt hoc primò ex mysterio Arce illius diuinæ, quæ figura præcessit noui testamenti: quæ iussu Domini in transitu Iordanis præcedebat, & distabat bis mille cubitis à populo, ubi quoniam omnia in figura contingebat. Patres antiqui per illam distantiam Arce bis mille cubitorum, significatum fuisse existimant, duobus millibus annorum, circumscribendum tempus illud, quo sacer Baptismus per Iordania flumen designatus, & alia sacramenta à Christo instituta vigere debuerant. quod nimirum quemadmodum Arca illa à populo bis mille cubitis distabat; ita mundus gloriosam Christi humanitatem cum latente in ea diuinitate, non nisi post duorum annorum millia, iterum ad iudicium venientem visurus sit. Probant deinde suam opinionem ex eo, quia sex diebus mundus creatus fuit, & septima requies, atq; sabbatū erat. quia ergo mille anni apud Deum quasi vnum diem significant, ut dicitur. 2. Petri 3. *Mille anni apud Deum quasi dies unus.* Et Hieronymus in Psalmum 89. idem sentit. *Mille inquit anni tanquam dies besterni;* ideo Patres antiqui ex sex diebus creationis, rectè deducunt mundi durationem, sex tantum millibus annorum futurâ, postea verò diem septimum æternitatis venturum, quia dies septimus quo Deus ab opere quiescit, diem quietis san-

Iustini
Irenæus
Lactanti
Hilarius

Concio Prima.

sanctorum designabat; sicut & illi sex creationis dies, tempus laboris, & huius sæculi figurabant.

Stabiliunt insuper hanc suam opinionem Authoritate Isidori, qui in Caput 5. Geneseos testatur, quod sex primi parentes orbis, Adam, Seth, Enos, Cainan, Malaleel, Jared, mortui sunt, septimus autem Enoch viuus translatus in paradysum, per quod deducunt congruenter, post sex millenarios, quibus labor & mors viget, initium quietis & immortalis vitæ, futurum. Hæc tamen licet probabilia, tantum censerī debent, non definitivè vera: quis enim Domini consiliarius vnquam fuit; tamen certum est tempus desolationis mundi iam præ foribus esse, quia in nouissimis temporibus filius Dei nasci voluit, & luculenter testatur hoc ipsum Apostolus. 1. Corinth. 10. *Nos sumus in quos fines sæculorum deueniunt, filii nouissimæ horæ est.* Quod fortasse in spiritu prædixit S. Gaudencius Brizianus Tractat. 10. ubi ait: Expectamus illū verè sanctum septimi millesimi anni diem, qui adueniet post istos sex dies, scilicet; sex millium annorum seculi, quibus completis requies erit veræ salutari, & fideliter credentibus in resurrectione Christi. Et reuera iam senescit mundus, iam prope interitum est, minatur q; nobis omnibus occasus. Non iam iisdem viribus stat quibus antea; non robore ac vigore illo valet, quo antea valebat. Non iam frugibus æstate torrendis solita flagrantia est: nec sic verna temperie omnia læta, nec aded arborum feribus autumnus sit fecundus. Minus iam de effossis & fatigatis rupibus, eruuntur marmorum crustæ, minus argenti & auri opes, suggerunt exhaustæ iam venæ metallicæ. Deficit iam innocentia in foro, iusticia in iudicio, veritas in confortio, in amicitijs concordia, in artibus sincera pericia, in moribus disciplina. Et quare? quia mundus senescit, idcirco minuatur necesse est, quidquid sine iam proximo in occidua & extrema deurgit.

Verbo dicam sic iam desolatio a-

Abominationis in toto orbe. Si enim, calum spectes, compatitur: dum miserorum afflictio & afflictorum oppressio vindictam quotidie clamat. Si terram plectitur quotidie cum suis colonis, nam vt notat Eucherius, Alouinus, Lyranus & alij ex antiquis Hebræis, terra infuso diluuiο tabescit, & à superficie pertres palmos introuersus ab aquis extenuata. Imò per aquarum saltedinem sic emareuit, vt cum antea fructus vberrimos, alēditq; hominibus pinguiſſimos germinaret. postea non nisi tenues sustentandiq; hominibus ineptos parturiat, adeo vt carnis esus qui antea in vsu nō erat, à Deo concederetur, quo posset facilius humana vitā propagari. Hanc desolationem terræ exprimere voluit Propheta Hieremias 4. *Aspexi inquit terram & vana erat & nihil.* Nec mirum, respondet D. Hieronymus in Ieremiam, quia iram Dei & muta sentiunt elementa, & irrationabilia, pertimescunt animantia. Imò non tantum iam suam illam amœnitatem, quā in principio creationis habuit terra, perdidit; verum summam quoq; sterilitatem induit adeo, vt quæ antea erat sicut paradysus, postea non minus squallida atq; horrida facta sit, quam infernus: non quidem propter propriam culpam, cuius erat incapax: sed habitatorum, quibus inferniebat. Cuius rationem D. Chrysosthomus de sterilitate terræ, & ruina vrbium, loquutus, dat istam. *Quia inquit incultas animas ad bonitatem præbuerit, eas ipsa possi sunt, quæ fecerunt: vnicuiq; enim Deus quæ seminauit, messē reddit.*

Patitur deniq; orbis abominationem desolationis in ijs naturis, quæ inter Cælum & terram continentur. Nam & Aëris magna pars in aquas vertitur, & aqua à solito deflectens loco, ruinas terræ infert, & regna mero hostilis vastat, quasi Diuina iusticia in elementis præluderet, vt ex eorum innocentium pœnis, quanta sint futura iniquorum hominū supplicia, præmonstraretur. quod aperè indicat Apostolus 2. Petri 3. inquit. *Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet*

Euche-
rius.
Alouin
Lyran.

Hierē:

S. Chri-
stosth.

2. Petri

portet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus. Quasi diceret: Cum igitur ita futurum sit, ut res omnes etiam rationis sensusque expertes, tanta Divina iustitia severitate percutiantur, facite ut culpas omnes expietis, & omnes virtutes excolatis, ne opus sit grauioribus suppliciis nos innotari. Sed quid hoc est, parum est, ad terrorem impiorum miseris elementa, confundi creaturas, regna euerri: quia sit Christus, cum videritis hæc omnia fieri, nolite terreri, oportet enim hæc primum fieri. Sed illud iustissime mentes Christianorum terrere potest, quod in hodierno Evangelio additur: Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto, tunc iam extrema mundi recognoscite.

Eia Catholici, dubitabitne adhuc vestris iam in oculis stare iudicii Dei? quando non iam in populo gentili & barbaro, sed in gente sancta & fidei omnia desolantur. Premuntur Catholici Principes utrinque ab hostibus, diuiduntur regna Christiana in multorum Principatus infidelium. Scinditur Ecclesia in Schismata & hæreses; ascendunt ad curules Antichristi præcursores: frigescent virtutes, læguescit religio, moritur fides & malam omnium conscientiam nil nisi pavor & terror occupat. Iuxta illud Levitici 26. Dabo inquit pauperem in cordibus eorum: terreat eos sanctorum solus volatus, & ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente. Ecce desolationem, abominationis in templo sancto. Vos inquit fideles mei templum estis spiritus sancti, sancti estis, sed deriuatiue tantum, quia sanctorum & Dei filii: nam sancti nomine propriissime homo in fide Christi vivens significatur. Quemadmodum Presbyteri in sua preparatione ad Missam dicere solent. Quoniam ego sanctus sum, id est in fide & timore tibi Domine serviens. Vos inquam templi estis sanctum, sed & in bonis vestris sit abominatio desolationis à gladio hostili. Si non magis à direptione suorum, & in conscientia sit desolatio à peccati gravitate. Quid ergo vobis restat faciendum? hoc, quod Evangelium sanctum addit. Qui legit

intelligat. Ut scilicet tremendam hanc mundi desolationem futuram audiendo, agnoscat, vestra delicta, & Deum deprecemini, ut tantum malum avertat à vobis, & tempus adhuc iracundiae suae differat.

Igitur cum iam videatis huius tremendae desolationis manifesta iudicia, intelligite & recurrите ad solem illum Mysticum Christum Iesum, ut cum sol iste mundi obscurabitur, ille oriens ex alto, gratiae & misericordiae suae radios vobis imperiatur; recurrите ad Lunam mysticam aspectu pulcherrimam, virginem sanctissimam, ut quae peccatoribus semper in nocte lucere parata fuit ad depellendas delictorum tenebras, in illa tremenda iudicii nocte, vobis serena appareat. Deum verò propitium rogare, ut cordibus vestris imprimat salubrem timorem, quo perterriti, non iam hostem corporis, sed hostem animae fugiendo, ad terram illam promissionis feliciter pervenire possimus, ibique Patri & Filio & Spiritui Sancto triumphale celestium in æternum decanemus. Amen.

E A D E M DOMINICA

CONCIO SECUNDA.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum maiestate & potestate multa.

Matth. 24.

Christi adventus ad iudicandum mundum erit formidabilis ob maiestatem & potentiam.

Fallax mundus, qui hucusque de sua pulchritudine nimium gloriabatur, velut latro ille volucrum superbus pavo, qui varietate colorum circumdatus, & angelo pennae similis triumphat, & Phario nobilior, Aquilâ gloriosior, omnique avium individuo pulchrior apparere vult, ut primum pedem suum inspicit, rubore confunditur, & tanquam vilissimus avium ab oculis

oculis spectantium fugit. Sic inquam fallax mundus, cum de sua externa venustate supra modum exultat, extremam sibi cladem atque ruinam imminentem audiens, perterritus manet. Sed quid mirum: si enim magnanimum Davidem, virum in sanctitate & virtute primum, unica tribulatio eo deduxerat, ut peteret à Deo sibi alas columbae concedi, quibus suffultus ad maris insulas transvolare posset Psalm: 54. Timor inquit & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebrae. Quis dabit mihi pennas sicut columbae, & volabo. & requiescam? Quomodo mundus tremere non debet, cum velut arbor ramis usque ad caelum dilatata, aureo flore se ipsum audit spoliandum. Si verba Constanti-nopolitana olim terrae motu horrendo & formidabili concussa, in ultimam planè desperationem agebatur, licet illi non deesset solatium, ab aureo Chrysosthomo, illius tunc loci Archiepiscopo, qui ut populum in speranda Dei misericordia animaret, hæc pro concione dicebat. Vidistis Dei potentiam? Vidistis Dei benignitatem? potentiam, quod orbem terrae concussit: benignitatem quod eum cadentem firmaverit. Concussit, at non prostravit: si enim prostrare voluisset, minime profecto concussisset, sed quoniam id nolebat, praecessit tanquam terra motus, iram Dei ante denuntians, ut timore meliores efficeret, supplicium re ipsa inferendum repellamus. Quomodo nunc mundus pavere non debet? cum non solum futurum terrae motum; sed etiam stellas à caelo cadendas audit. Si tres digiti tantum, usque non gladio, non fulmine armati, sed plumâ & calamo instructi, adeo perterriti sunt Balthasarem Regem, ut penitus animo caderet. Daniel 3. Num: 3. In eadem hora, inquit textum, apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra cancellabrum, in superfluo parietis aula regiae & rex aspicebat articulos manus scribentis. Sed quid animi habuit Rex novo spectaculo percutus? dicit sacra pagina. Tunc facies regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius soluebantur, & ge-

Psalm: 54.

S. Chrysostomus.

Daniel: 3.

Matth: 24

Psalm: 10

Philip: 3

S. Hilarius.

Ad Titum 2.

T t t

stantes

Stantes beatam spem, & aduentum gloriae & testis, animo voluitis; & quod letitia cau-
magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Chri-
sti. Quasi nemo sancte uiuat, quin hac
spe firmiter innitatur, ut docet San-
ctus Hieronymus in eum locum. Qui
pie inquit in hoc seculo uiuit, iuste beatam
spem Christi, aduentum expectat: sicut
enim impietas, magni Dei reformidat ad-
uentum, ita secunda de opere suo & de fide,
illum pietas praestolat. Hac una spe de
Christo Domino ad mundi finem ve-
turo, suas omnes miseras, & extremas
calamitates sanctissimus Patriarcha
Iob solabatur. Nam postquam lon-
gissimam seriem malorum, quibus
premebatur euoluit, pro magno il-
lorum solatio subdidit. Scio quod Re-
demptor meus uiuit, & quem visurus sum
ego ipse, & oculi mei conspiciunt, &
non alius reposita est hac spes in sinu
meo Iob. 19. Num. 23. Quasi haec una
spe de Christo videndo, omnis de ma-
lis praesentibus tristitia penitus tolle-
retur. Igitur Christum Dominum in
extremo iudicio venturum, & seruos
suos aeterna beatitudine donaturum,
nemo iustorum est, qui firmiter & fi-
benter non speret. Quia omnes aeter-
na gloria fruuntur, Christum Dominum
ut suae gloriae auctorem donatoremq;
constantissime & ardentissime expe-
ctant. Imò in hac ipsa spe gloriae non
minus; quam in ipsa gloria exultant,
iuxta illud Apostoli Romanorum 5.
Num. 1. Per quem gloriamur in spe glo-
riae. Quamuis enim spes beatitudinis
excludat, quia: cum differretur, affligit
animam Proverb. 13. Num. 12. ta-
mè hac ita animum exhilarat, ut quo-
dam modo beare, & gloriosum red-
dere videatur.

Agnouit hoc perbellè Christus
 Dominus, qui ex hoc mundo ad Patrem
 abiturus, hac una sui reditus spe, mæ-
 rentes discipulos consolatus est, Ioan:
 14. Num. 28. Vado inquit & venio ad
 vos, quasi diceret: ut obseruat Diuus
 Cyrillus Alexandr. lib. 10. in Ioannē
 Cap. 8. Si nunquam rediturum me dixis-
 sem, non iniuria, ingenti dolore, atq; for-
 midine perculsissetis. Quoniam autem
 non abiturum solum, sed rediturum me
 affirmavi: cur, quod maiorem afferre po-

testis, animo voluitis; & quod letitia cau-
 sa est, non recordamini. Opponite do-
 lorem gaudio: non enim solum ascen-
 surum me ad Patrem nuntiaui, sed re-
 disurum rursus nuntiaui. Verū quid
 singulos moror? tota Ecclesia nihil a-
 uidiūs desiderat, nihil ardentius ex-
 pectat: quam secundum Christi ad-
 uentum, ut tandem suauissimis eius
 amplexibus perfruatur. quod facile de-
 ducitur ex illis verbis Cant. 8. Num:
 13. Quae habitas in hortu, amica auscul-
 tant: fac me audire vocem tuam. Septu-
 aginta verò transferunt. Qui sedes
 in hortu. Quasi Ecclesiam quae est spō-
 sa Christi, cum Christo in hunc mo-
 dum loquentem introducant, Aucto-
 re Theodoro. Sponse mi, qui re-
 quiescis in hortis, hoc est in sanctis,
 quos tanquam hortos in tuas delicias
 plantasti, qui quidem corporis vincu-
 lis non distrahuntur, intentis in te o-
 culis perpetuo conuentur, Angelici
 nimirum ordines à materia remotissi-
 mi. Ego verò quae huiusmodi adstri-
 ctasum vinculis, vereor ne deficiam.
 ac retrocedam ac mactem. Itaq; secū-
 dum aduentum tuum sedulo flagitans
 atq; expectans, supplico, ut audire me
 facias vocem illam tuam optatissimā:
 Venite benedicti patris mei. Et quamuis
 ex verbis sequentibus videatur spon-
 sa non tam desiderare, quam potius
 exhorrere Christi aduentum. nam ad-
 dit ibi statim sacra pagina verba hęc.
 Fuge dilecte mi, assimilare caprea hinnu-
 loq; ceruorum. Vbi videtur sponsa non
 tam accessum; quam recessum spon-
 si sui flagitare. Verū non vergetur
 quia verbum fugere, quod ex Hebræo
 Sarach deducitur, significat currere
 magna cum festinatione, ut exponunt
 Rabbi Iosèph, & Kimchi, inde etiam
 in latino verbum fugere significat
 quandoq; currere citissime, seu volare, ut
 canit Mantuanus.

Optima quaeq; dies miseris mortalibus aegris.
 Prima fugit.

Hoc est, quam ocijssimè volat, &
 euanesceit. Et merito: quia cum quis
 fugit, ut fugiendo à magno aliquo pe-
 riculo liberetur, pedibus timor addit a-
 las, quibus velocius Euro in fugam ra-
 piatur.

Cant. 8

Theod.

Cantic. 8.

Rabb. Iosèph.

piatur. Hanc igitur Iob causam spon-
 sa, ardentissimo sui sponsi videndi de-
 siderio accensa, non dixit curat, ac-
 celera, festina, ac maiori cum empha-
 si. Fuge similia caprea hinnuloq; ceruorum.
 hoc est, citatissimè festina. quasi di-
 ceret: sicut haec animantes suapte na-
 turā perniciosissimæ, quam velocissimè
 currunt, praesertim cum à venatoribus
 urgentur, & à canibus penè insecta-
 tibus agitantur: tunc enim fuga mul-
 to effusiori suae consulunt incolumi-
 tati; ita planè te precor & obtestor,
 ut ad meum explendum desiderium,
 eam celeritatem imiteris, & sic in me-
 am salutem festines, quasi tuæ fugien-
 do consuleres. Verba proinde hęc.
 Fuge dilecte mi, hunc sensum in se cō-
 tinent. Tanto conatu propera & fe-
 stina, quanto qui suum periculum fu-
 giunt, concitantur; sic in meam gra-
 tiam accelera, ac si ad tuum periculū
 fugiendum properares.

Imò dicam verius, non solum mi-
 litantis, sed etiam triumphantis Ec-
 clesiae hoc esse continuum deside-
 rium, ut Christus ad iudicandum mū-
 dum quantocius veniat. Rateretur hoc
 Sanctus Ioannes Apoc. 6. Num. 9. &
 10. Vidi inquit sub altare animas in-
 terfectorum propter Verbum Dei, & pro-
 pter testimonium quod habebam, & cla-
 mabant voce magna dicentes. Vsq; quo
 Domine Sanctus & verus, non iudicas sa-
 guinem nostrum, de his qui habitant in ter-
 ra. Quasi illae beatae animae suis ad-
 huc corporibus exutae, & effusae non
 in vocem laudis, sed in vocem precis.
 (ut loquitur D. Bernardus Serm. 3.
 in festo Omnium Sanctorum) ita cum
 Christo Domino amice expostulare,
 Cur Domine rectissime viuorū
 iudex ac mortuorū, ad nostram per-
 festam & consummatam felicitatem non
 properas, non festinas. Cur ad extremum
 iudicium non descendis, & nostra corpora
 quae pro te multos cruciatus, multas iniuri-
 as, multas plagas. usq; ad necem subierunt
 ad vitam, non reuocas, non reducis, ut te
 corporaliter gloriosum, corporalibus ocu-
 lis spectantia tua tandem beatitudine per-
 fruantur. Ita commendatur hunc lo-
 cum D. Bernardus. Vbi loquens de

Christo Domino reformaturo corpus
 humilitatis nostrae, & configuraturo
 corpori claritatis suae, sic ait. Haec est
 beata spes, quam expectant animae sanctae,
 & licet in gratiarum actione versentur pro
 ea felicitate, in qua requiescunt, adhuc
 tamen orant, & clamant ad Deum,
 pro ea consummatione, quam praestol-
 antur.

Quid dicam? non solum animas
 Iustorum, sed ipsos quoq; Angelos,
 perfecta iam felicitate donatos, hoc
 vno Christi Domini desiderio vehem-
 enter inflammari. Hoc expressè in-
 sinuat D. Petrus 1. Petri 1. Num. 12.
 In quem desiderant Angeli prospicere. su-
 per quem locum Beda, tantam fore
 Christi Domini in extremo iudicio
 claritatem arbitrat, ut itam inquit
 Angelica in calo virtutes, cum sint aeterna
 felicitate perfecta; non solum immortalē
 deitatis magnificentiam; sed etiam assump-
 ta humanitatis claritatem, semper aspi-
 cere gaudeant. Sed cum desiderii sit
 absentis boni, quomodo obsecro pos-
 sunt Angeli desiderare Christi Domi-
 ni claritatem in extremo iudicio ma-
 nifestandam, cum illa praesente iam
 perfruantur. Verum respondent Do-
 ctiores, Angelos non tam Dominum,
 quo iam praesente fruuntur, quam ali-
 quid in Christo futurum, & adhuc ab-
 tens desiderare. Fit enim ibi mentio
 ab Apostolo de visione ex proprio ge-
 nere, non autem de visione beatifi-
 ca. Nam per hanc non desiderant
 Angeli amplius quidpiam in Christo
 videre, cum haec sit omnino inuaria-
 bilis, nec successu temporis, crescere
 aut minui possit. Quid sit autem illud
 futurum, quod Angeli desiderant in
 Christo videre, dupliciter potest in-
 telligi; aut in fieri & successiue; aut
 in facto esse, & consummate. In fieri
 sunt omnia illa ornamenta, quae ex to-
 to militantis Ecclesiae decursu, ex pro-
 pagatione Euangelij, ex conuersione
 infidelium, ex sanctificatione anima-
 rum, ex collectione praedestinatorum
 à Christo Domino successiue compa-
 rantur. Quae sicut successiue fiunt;
 ita ab Angelis successiue cognoscun-
 tur, iuxta illud Apostoli Ephesi 3. Nu-
 mero 9.

1. Petri 1

Ephes. 3

mero 9. In gentibus Evangelizare inue-
stigabiles diuitias, ut innotescat princi-
patibus, & potestatibus, in celestibus per
Ecclesiam, multiformis sapientia Dei se-
cundum praeuisionem seculorum, quam
fecit in Christo Iesu Domino nostro. Ubi
mysteria quae dicuntur Angelis per
Ecclesiam innotescere, non sunt ea,
quae ad Incarnationis substantiam per-
tinent: haec enim non Angeli per ho-
mines, sed potius homines per Ange-
los didicerunt. Sed ea, quae ex prae-
dicatione Apostolorum, & eorum qui
ipsis in ministerio Euangelij successer-
unt, resultant. Nam haec sicut fiunt
successiue per Euangelicos ministros,
ita per eosdem successiue Angelis
patent. Vnde dicit S. Ambrosius lib.
4. de fide Cap: 1. *Angeli processum habent
scientia, & capacitatem perfectam, solum
enim sine processu est, qui in omni perse-
cutione semper aternus est.* Angeli igitur
hoc modo desiderant prospicere in
Christum, ut scilicet nouis in dies sin-
gulos trophaeis, ex Euangelica prae-
dicatione partis, Christum decoratum
intueantur.

Quae autem desiderant Angeli vi-
dere in Christo in facto esse, & consu-
matum; haec sunt omnia decora, & or-
namenta, quae Christus in tremendo
suo illo Iudicio consequetur, cum de-
uictis omnibus suis hostibus, & colle-
ctis omnibus suis spolijs, plenissime
& perfectissime triumphabit. *Ut sit
Deus omnia in omnibus.* 1. Corint. 15.
Num: 18. hoc est: ut ab omnibus &
per omnia verus Deus agnoscat. *Quod plane fiet* (inquit D. Ambrosius)
lib. 5. de fide Cap 7.) *cum gentilia cre-
diderit, cum Iudaei cognouerit, quem cru-
cifixerit: cum Manichaei adorauerit, quem
in carne uenisse non credidit: cum Arianus
omnipotentem confessus fuerit, quem
negauit: cum postrema in omnibus fuerit
sapientia Dei, iustitia, pax, charitas, re-
surrectio.* Quae omnia in extremo Iu-
dicio fient. In hunc igitur tantum ac
talem triumphatorem perfectissimam
gloriam, & consummatissimum honorem
a Deo coronatum desiderant Angeli
prospicere, vnde in extremo Iudicio
diuturnam sitim, & ex multo tempo-

re collectam explere cupientes, ad
Christum Dominum conuolabunt, ut
hoc Diuino spectaculo fatientur, iux-
ta illud: *Vbi cumq; fuerit corpus, illuc co-
gregabuntur aquila* Matth: 24. Num: 28.
hoc est interprete D. Chrysostho-
mo & Euthymio: vbi cumq; Christus
Dominus iudicaturus orbem apparu-
erit, illuc & Angeli aduolabunt, ut tan-
tum triumphatorem comitentur, &
illius suauissimo conspectu, quem diu
desiderauerant reficiantur. Quod va-
ticinatus est Dauid Psal. 95. Num: 11.
*Latentur inquit caeli, & exultet terra a
facie Domini quia uenit, quoniam uenit
iudicare terram.* Paraphrastes autem
sic vertit. *Latentur exercitus Angelo-
rum & exultent iusti terra.*

Sed ne per singulas creaturas lon-
gius euagetur spiritalis sermo, totam
earum vniuersitatem in medium sisti-
mus: tota enim ardentissimo quodam
desiderio videndi Christum Dominum
ad terras venturum, & sua cuiq; prae-
mia aut supplicia redditurum inflami-
matur, iuxta illud Apostoli. *Expe-
ctatio creaturae reuelationem filiorum Dei
expectat, quia & ipsa creatura libe-
rabitur a seruitute corruptionis: scimus e-
nim quod omnis creatura ingemiscit, &
parturit usq; adhuc.* Romanorum 8. n.
19. Vbi istius desiderij, seu expecta-
tionis magnitudo tripliciter commende-
datur. Primo, quia non dicitur crea-
tura expectat, sed expectatio creatu-
rae expectat; quasi ipsa creatura non
sit aliud; quam pura quaedam expe-
ctatio, sicut effatus est Dauid Psal. 38.
Num: 8. *Et substantia mea apud te est.*

Dex hebraeo autem legitur. *Expectatio
mea apud te est.* Quasi tota Davidis
substantia ex sua expectatione consti-
ta esse videatur. Secundo, patet sum-
mum creaturarum desiderium Chri-
sti ad iudicium venturi, ex causa finali
expectationis, ut scilicet vnaquaq; e-
arum liberetur a seruitute corruptio-
nis, & transferatur in libertatem gloriae
filiorum Dei. Quantum enim malum
seruitus, & quantum bonum libertas,
tantum est omnium creaturarum desi-
derium eundi a seruitute, & transire
di ad libertatem. Quod in secundo
Christi

Matth: 24

S. Chry-
stostho:
& Euthy-
mius.

Psal: 95.

Rom. 8.

Psal: 38.

Christi Auentu consecuturas se spe-
rant creaturae. cum enim omnes fu-
erint propter hominem, sicut cum
homine seruo & corruptibili seruiunt
atq; corrumpuntur; ita cum homine
libero & immortali, libertate & im-
mortalitate donabuntur. Tercio, pa-
tet hoc desiderium creaturarum ex
affectu. Quia ut dicit Apostolus. *Om-
nis creatura ingemiscit, & parturit usq;
adhuc.* hoc est ut exponit S. Chryso-
stomus ibidem. Homil: 14. Non
quod Apostolus suspirium aliquod a
terra & a caelo editum audierit ipse,
sed ut futurorum bonorum declararet
immensitatem, & desiderium, quod
habet, ut a malis praesentibus libere-
tur. Hoc proinde desiderio insito &
innato, quo vnaquaq; res suum appe-
rit bonum, omnis creatura etiam in-
sensibilis Christum Dominum deside-
rat & praestolat. Verum, cum omnibus creaturis
tanta sit cupido erga Christi Domini
aduentum, quare tamen iste aduen-
tus tremendus est toti mundo? cau-
sam ut video reddidit hodiernum Eu-
gelium. Tunc plangens inquit omnes
tribus terra, & videbunt filium hominis
uententem in nubibus caeli cum virtute,
caeli, & maiestate. Quasi dicat; ideo
plangent, quia talem venientem vi-
debunt iudicem. Non enim tunc de-
scendet ut filius hominis, benignus
& misericors, sed potius tanquam si-
milis filio hominis, ut docet Sanctus
Ioannes Apocalypsi 4. Num: 14. Non
quod futurum sit, quasi tunc humanam
exuat naturam, & solam sibi eius simi-
litudinem referret? Hoc enim dictu
nefas. Sed quia in summa claritate
mundo apparebit, ut optime declarat
Abbas Ioachim, qui dicit: *tantam
Christi Domini claritatem, tantam maie-
statem sub illud tempus futuram, ut sicut
imeo inquit aliquando, diuinitatis sua glo-
riam occultabat humanitas: ita tunc hu-
manitatis eius abiectio exinata a maiesta-
tis gloria & splendore, summa lucu absor-
pta videatur.* Quasi Christus Dominus,
sicut in primo aduentu maiestatem
suam exinavit; ita in secundo suam
velit exinanire humilitatem: & sicut

S. Chry-
stostho:

Matth: 24

Apoc: 14

Abbas
Ioachi-
mus.

in primo speciem humanam abiectio-
nem praeferebat Isaia 53. Num: 2. *Non
est ei species neq; decor.* ita in secundo
speciem humanam augustiorem de-
monstret. Pauebit ergo mundus, cum
Dominus ad iudicandum venerit, pro-
pter eximiam eius claritatem, quia
ut docet S. Ambrosius in Cap. 9. Lu-
ca *Premis incomprehensibilis splendor
diuinitatis, nostri corporis sensum. Nam
si solis radium, & regione oculorum conu-
entium corpora, nequit acies sustinere,
quomodo Dei gloriam humanorum ferres
corruptela membrorum.* Pauebit tunc
mundus, quia cum maiestate & pote-
tia venientem Dei filium videbit. Si
enim Dei patientiam attendas, qua
tam graues & enormes, tam varias &
multiplices offensas hucusq; tolerat.
Si mutum silentium cogites, quod ad
scelera hominum & iniurias, quae in
illum singulis fere momentis redun-
dant, taceat. non videbitur vigilan-
ter animaduertere studia mortalium,
velut mortuum putabis. Videtur nunc
Deus quasi quidam mortuus; aut ali-
quis absq; manibus & oculis, dum plu-
rima etiam indignissima, patienter
suffert; misericorditer conuiuet, &
dissimulat. Videtur nec manus ha-
bere, quibus flagellet, nec oculos, qui-
bus humanas arbitretur culpas, & prae-
uaricationes. Verum si potentiam
eius spectes, facile tibi in mentem ve-
niet illud Apostoli Hebraeorum 10. *Hebr: 10
Num: 31. Horrendum est incidere in ma-
nus Dei virtutis.* Quid autem per ma-
num Dei significetur, optime Sanctus
Ambrosius in Psalmum 37. *Manus
inquit Dei virtutem intelligimus. Hac
manus, regem Aegyptiorum, propter A-
braha iniuriam, ob tentatam Sara pu-
dicitiam flagellauit. Hac manus, Aegy-
ptiorum curru, equos, & populos, rubri
maris, demersit profundo. Hac manus me-
tem grauauit Regi Saul, ut gratiam sui
conseruatoris odisset, & gladium in se su-
um conuerteret; ne captiuum senex vine-
ret, filijs & regno superstes.*

In persona nostri Saluatoris dicit
Propheta Regius Psalmo 21. *Ego sum
vermis & non homo, opprobrium hominum
& abiectio plebi.* cur obsecro vermicu-
li abie-

Isaia 53.

S. Am-
brosius.

Hebr: 10

S. Am-
brosius.

Psal: 21.

Hugo
Cardin.

li abiectionis nomen sibi Dominus usurpauerit? Respondet Hugo Cardinatus. *Quia nihil est mollius verme cum tangitur, nihil cum tangit durum. Vix manu tetigeris vermem in ligno (cedredinem vocant) quin moriatur. is tamen quercum, & his asperiora ligna mordaci dente erodit, & rostellis sui spiculo perterebrat. Proinde illo nihil durius, cum tangit. Talis est Deus inquit Hugo: Pendebat Christus Dominus in Cruce, tanquam vermis tener & blandus, nam licet blasphemaret crucifigentes eum, tacebat. Vermis est & nunc, quia agunt quidquid sibi libet, sub taciturno Deo, homines scelerati, peccatores iniqui. Proinde nihil illo mollius cum tangitur. Sed cum ille sub extremam mundi expirantis horam venerit. Nihil illo durius. Quis enim tunc ferre poterit irati Dei truncem aspectum, & quis stabit ad viden-*

Malachi: dum eum, succlamabat olim Malachias. 2. Num. 2. Tanta erit tunc Dei ira,

tanta bilis, tantus furor, ut nullus, sit licet sanctissimus, & intaminatissimus, illum intueri possit, quin collabatur & penitus concidat: nam summus tremor tunc perquadet. Horrendum est ergo incidere in manus Domini, quod praeclare expressit diuinus propheta Psal: 128. Num. 3. vbi dicit. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam.*

Apprehendite hic fortius Catholici haec prophetae verba: *Fabricauerunt Qui aedificium vult erigere, non nisi post multi deliberationem temporis, opus aggreditur. Prius diligentissime omnia circumspicit, & expendit, antequam fundamenta ponat. Frequenter ad regulam longitudines, ad perpendicularium altitudines, ad normam angulos, commensurat. Non semel archetypum aedificij, quod mente conceperat, variat. Nunc superaddens aliquid, nunc auferens, & diutissimo modo disponens. Prius Materiam in vsum operis accomodat, & artifices conducit. Tale quidpiam Deus in commendationem admirandi sui silentij, & summae misericordiae, atque incomparabilis patientiae per-*

os Prophetae enuntiat, dum inquit. *Supra dorsum fabricauerunt peccatores.* O quot aedificia caecus & summe dissolutus peccator constituit. Quam praemeditate disponit tempus expendit suae cupiditatis. Quam diligentissime quaerit modum, quo vindicare iniuriam, quam forte accepit, aut expugnare pudicitiam puellae, cuius amore capitur, possit. Quo non vitur artificio ad peccandum. Quot annos, inter execranda scelera male agendi, peritus artifex consumit, cum Deus interea patienter haec omnia ferat, & dissimulet. Non ergo potuit Christus se vermem appellare commodius, quam, cum non repugnanter fert, & sedare peccatores, super dorsum suum fabricantes, hoc est patientiam suam ad id abutentes, ut quo illius magis misericordem cernunt, & patienter enormissima scelera ferentem, eo ad peccandum impudentius & audacius profiliant.

Sed audite quaeso, quid post tam diuturnam Dei taciturnitatem sequatur. *Dominus inquit ibi Propheta, Iustus, conidet ceruices peccatorum.* hoc est: iratus conteret obdurata peccantium capita, quorum insolentiam teniter ante hac tulit & dissimulauit. Ecce duritia, cum tangit, clamat Hugo. Ecce duritia, quam nulla alia intolerabilior. Ecce post diuturnam conuersionem austeritas, a cuius magnitudine montes defluent, & saxa non secus accera liquefcent. Vnde sapiens imprudentem viatorem, ne in tam seueram Dei manum incidat, seruo admonet. Ecclesiastici 6. Num. 4. in-

quiens: *Ne dixeris: peccavi, & quid mihi accidit triste?* Indulsi genio, obsecundavi voluptatibus, & subditus fui omni meo appetitui, atque meo est. Quis qualicumque libidini. Quid tum? quid mihi inde pœnarum euenit? potest secum sceleratus peccator talia mente volvere. quia dicit Sapiens 1. *Altissimus est patiens redditor.* quasi diceret: quem tu miser homo altissimum, re-motissimum, & a te quam longissime abesse putas, is quanquam nunc ferat, & taceat, atque dissimulet, iustas tamen

ibidem.

ibidem.

Eccles. 6.

Sapientia.

Concio Secunda

tamen a te aliquando penas exposcet, quae cum acerbissime fuerint, incircumscriptam durabunt aeternitatem. Quisquis Deum sublimem, vel longè remotum, & abditum, tam patiente & ad omnia taciturnum videt, verum illum arbitrat. Quisquis secum reputat, quā multa atque enormia in singula momenta perpetrantur flagitia, & tamen Deus, nec flagris in peccatores propterea inuehitur, nec supplicio aliquo in eos animaduertit. Nihil illo mollius, lenius, tractabilius existimabit. At cui in extremo illo atque horrendo iudicij die, post hac occurrerit, toto stomacho concitatus, atroci vultu, scintillas oculis, fluium igneum ore promens. Quid ibi dicet suae conscientiae mentis homo, nihil sane aliud, quam, quod illo vermē lenissimo nihil tunc durius, nihil horribilius, nihil seuerius existat.

Præclaram istius diuinæ benignitatis, pariter & seueritatis imaginem expressit Rex & Propheta David, de quo illud sacrae literae protulerunt: *Sedens in Cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerissimus ligui vermiculus.* 2. Regum 1. Num. 8. Quae optimè ad Christum Dominum transferri possunt. Sedit ille in Cathedra Crucis inter duos latrones, & velut quaedam tenerissima teredo sedit. Abulensis dicit, Davidi tenerissimi vermiculi nomen datum fuisse, quia in conuersione erat molliissimus, omnibus tractabilis, & affabilis. O quā haec aptius cadunt in Christum? Quis unquam tam benignus, tam facilis ac pius exstitit, quam ille in Cathedra sanctissimae Crucis? quot probra excepit, quot contumelias & blasphemias mansuetissimus agnus patienter tolerauit. Sed de Davide post summam illam praemissam benignitatem, scriptura sacra subiungit. *Ostingentes inquit interfecit impem vno.* Quamuis tam comis & humanus alioquin esset, in praelio tamen ferus leo exstitit, & quasi fulminis quidam radius, qui vno confectu homines ostingentos contrucidaret. Admirabile sane robur? Tot ne viros vermiculus vnus interemit?

num simul forsan & vermis & Leo, & Agnus, & Tigris. Sic planè Christus Dominus, nunc quidem vermis est tenerissimus, qui patienter fert omnia nostra scelera, tacet & dissimulat. Verum in extremo illo & tremendo die, quasi Leo rugiet, & quasi radius fulgurabit. Vbi ut peccator plebatur, Christus tanquam iudex seuerus potestatem suam afferet, gladium verò quo mactetur impius, ipsemet peccator praebebit, Dominus quidem iudicium faciet, sed ipse peccator eum sibi met sit causa perditionis, flagellum ad se puniendum subministrabit. Atque ut in cognitionem istius diuinæ potestatis totum orbem adducat, propheta magnitudinem eius prolixè describit. *Fabricatus est inquit aurum & solem, tu fecisti omnes terminos terrae, astatem, & ver, tu plasmasi ea.* Psalm: 73. Num: 16. vbi quaerit Hugo Cardinalis. Nunquid non Dominus similiter fecit autumnum & hyemem? Quare ergo placet plus de illa, quam de istis. Cum ver atque aestas sint & serenissima, & fecundissima, & florentissima, adeoque iucundissima & gratissima anni tempora. Videtur ergo quasi assentari Deo sacer vates, dum illud eorum sapientissimum opificem prodit, & proclamatur, autumnum verò & hyemem, ut pote partes anni frigidas, asperas, onerosas, quasi nullae sint, silentio regit. Sed quare id faciat? Respondet Hugo. Autumnum & Hyemem, eius iustitiam designat, Ver & Aestas eius misericordiam, vnde dicitur ista facere, quia cum facit misericordiam, proprium opus facit, cum autem facit iustitiam, alienum est opus eius ab eo. Typica ergo significatio istarum anni partium fecit, quare aetatem potius & ver, quam autumnum & hyemem à Domino facta Regius Vates asseruit, quia cum amabilia veris & aestatis tempora, suauem Dei benignitatem repraesentent, voluit illorum author dici, ut cognoscamus quod velit non solum esse, sed etiam videri & haberi terris facilis, misericors; noluit verò commemorari opifex autumni & hyemis, ut intelligeremus quantum oderit

Psal: 73.

Hugo.

oderit austeritatem, qui ne partium. **A**da & belluina viuendi ratione non anni earum architectus recenteretur, cavit, quæ aliquam asperitatis notam præferunt. Cum ergo Deus tam sit alienus ab omni austeritate, ideo non Deus sed ipsemet peccator quærit sibi rigorem, ipse sibi cudit gladium, quot feriat.

Causam proinde audistis, quare Christi aduentus ad iudicandum mundum sit formidabilis. Quia scilicet cum magna maiestate & virtute veniet, ne ergo aggrauetur manus Domini super vos, ne potentiam suam exerat ad seuerè puniendum, ne maiestatem ostendat, ad oculum gratiā suā non eleuatum lædendum, præuenit aduentum eius, & omnes expiate noxas, ut cum venerit ille ad iudicandum mundum, vos non impediatur, sed clementer ad suæ voluptatis participationem inuitet. Amen.

E A D E M DOMINICA

CONCIO TERTIA.

Orate ut non fiat fuga vestra in Hyeme vel in Sabbatho.

Matthæi 24.

Hiems aspera est cor imparatum, & conscientia peccatis onusta.

Vltima eaq; mæsta, in delicatis terrenarum voluptatum labyrinthis, spærantis mundi desolatio, nobis ob oculos proponitur in hodierno Euangelio. Sed ut quid æterne Deus. hanc totius vniuersi, mundi iacturam prænuatias, & futuris hisce malis populum tuum perterrefacis? cum & tempus, & dies, & hora, horum omnium, in tuis duntaxat inscrutabilibus arcanis lateat, & omni creaturæ sit ignota. Nunquid hæc mala vitare poterimus? cum ea quæ omnes latent, improuiso nos semper obruat fato. Sed audite mysterium, hæc inquit Christus prædicat vobis. Ut quos Dei amor à vitijs non cohibet, quos celestium bonorum desiderium a fac-

ta & belluina viuendi ratione non auocat, quos virtutis studium à luxu non edocet; eos saltem tremenda extremi iudicii expectatio, & lachrymabilis totius vniuersi vastatio deterreat. Ad quod mouet omnes Apostolus, Lucæ 21. *Vigilate itaq; omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.* Et hæc est summa Dei erga nos clementia, quia non vult mortem peccatorum; sed potius ut omnes salui fiant, ideoq; semper ea prædicat, quæ propter scelera nostra facturus est: ut nos ad penitentiam inclinet. Voluit Deus propter peccata, quorum plena iam erat terra, omnem animam viuentem in mundo aquis diluij suffocare: & ecce iustum. Nōe præconem venturæ iræ fecit, ut diluuij prædicatione in tanta peccatorum multitudine corrupti delinquentium voluntas, ad Deum conuerteretur.

Gen: 6. Sed quia tanta Dei misericordia homines in peccatis obduratos, minimè flexit: imundauerunt aqua super omnem terram, & eleuata sunt. Super omnes montes 15. cubiti.

Grauiabatur immensis sceleribus Sodomitarum populus, quorum peccata in caelum clamantia, cum iam pati non posset Deus, prius tamen iustum Loth in medio ciuitatis clamare voluit, ut futurum incendium prædicens, ad placandum Deum aliquos salum permo-ueret. Sed quia illis quali insaniens & ludens loqui videbatur, cum prædicentis vocem contemnerent, igne & sulphure è caelo cadente, omnes cum suis habitationibus in fauillam redegit. Gen: 10. Antequam Phara-

impius cum suo exercitu in profundo maris demersus est, multis à Deo signis admonitus fuit, ne Altissimi resistere voluntati. Rem planè mirandam scribit Iosephus de bello Iudaico lib. 3. Psal: 147: antequam sanctam illam, ciuitatem Hierosolimam Deus in manus gentilium. Romanorum traderet, propter scelera idololatriæ, futuram tamen illam solitudinem multis prodigijs prænu- ciabat, ut illis delinquens populus perter-

perterritus, & ad Deum in humilitate conuersus, eius iram à se auerteret. Primum signum erat, quia super ciuitatem cometes similis gladio stetit, & per annum perseuerauit. Alterum signum, cum ad diem festum Azymorum populus pro festiuitate conueneret, ecce non à horâ nocturnâ, circa templum tantum iumen refulsit, vti clarissimus dies putaretur. quod ad mediam permansit horam. Tertium signum, eodem die festo erat, quia orientalis porta interioris templi, cum esset ænea atq; grauissima, & sub vesperum vix à viginti viris claudi posset, feris, ferro, vinculis, bene obserata, horâ sextâ noctis sponte aperta patuit. hæc prodigia bonum augurium, imperitis videbatur: sacrorum verò peritis, templum spontè dissolutum iri, & hosti urbem domum futuram, ominabantur. Et quid aliud in regno nostro sit, ecce infaustus cometes in Zaporoze ortus, cum gladio stetit iā ferre ab anno supra regnum nostrum. Ecce tot templorum & ciuitatum portæ, quas antea ne Osmanica potentia aperire potuit, potuerunt ipsi vltro. Et quid hæc nobis prænuatias mala? regnorum vicissitudinem, & totius vniuersi desolationem. Sed quoniam hyems instat omnibus amara, singulis aspera, cunctis periculosa, ad placandum Deum nos incitat scriptura: *Orate ut non fiat fuga vestra hyeme, aut in Sabbatho.* Consideremus igitur hæc verba Christi, quid nam sit ista hyēs, & Sabbathum, & quod fugere summè periculosum est, & quorum fuga hæc malorum.

Hyems aspera, quæ periculosum est fugere, imparatum cor hominis, & onustam peccatis conscientiam nobis repræsentat, atq; emendationis dilationem: ut scilicet: mortis & extremi iudicii præmeditationem habeamus. Quod pulchrè insinuat S. Gregorius Homil: 22. in Euangelium. *Nos inquit, nunc feliciter cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc queramus ad bene agendum, viuere, cum iam compellimur de corpore exire. Memoretur aut quid veritas dicat, Orate*

V V V

impu-

ne fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabbatho. quasi aperte dicat: *Videte, ne nunc queratis peccata vestra fugere, quando iam nō licet ambulare: per legem quippe mandatum ambulare Sabbatho longius non licet.* Hiems quoq; ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulantium corporis frigoris astringit. Illud ergo tempus, quo vltima desolatio ambulare nos non patietur, modo debemus cogitare, antequam extremum imminet periculum. Et quis tam potens princeps nos opprimeret, cuius iram, si hyeme adueniat, fugere non poterimus? non alius nisi ipse Christus, qui tremendum illud cum toto mundo facturus est iudiciū, ante cuius conspectum tremebunt boni, tremebunt mali; bonis incutietur terror, non quod de sua beatitudine desperare debeant: hæc enim semel illis concessa; per omnem æuum non auferetur. Sed considerando immensam Dei misericordiam, qui pro exiguis vitæ temporaneæ meritis, in appretiabile illud celestis gloriæ præmium homini confert, considerantes simul & incomprehensibilem omnipotentiam, quod de absoluta sua omnipotentia, posset omnes beatos annihilare, licet de ordinariâ fidem nunquam facturus sit. Tremebunt, quod non magis de Deo mereri curauerint, dum viuerent. Tremebunt & mali non propter pœnas inferni, quia hæc in puncto mortis illis adiudicata sunt, sed quia omnia eorū vitia toti patebunt orbi, ac proinde tremebunt dolentes anxie, quod tam omnipotentem Deum turpissimis peccatis ausi fuerint aliquando offendere. Quod innuit Sanctus Basilus in libro de vera virginitate. *Non confusè inquit aut summatis, aut indigestis peccata nostra cernuntur, sed singula per partes, ut se habent, velut in pictura. noscentur, quomodo ad patrandum adulterium quisq; properans, è lecto surrexit, quibus passibus incedens usus est, quo motu corporis leniore & concitatore, quem habitum dum pro-*

cederet, assumpsit: quæ ex parte irru-

pens uxorem alienam violauit, quo ordine

impudica mulier ad nefarium opus, se subtrahit. Hæc inquit omnia velut in sabula per partes, diligenter expressa cernuntur, nec opus tantum externum, sed & intima cogitationes.

Affirmant Doctores. extremum iudicium media nocte in valle Iosaphat futurum, quod deducunt ex illo scripturæ loco: *Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit exite obviam ei.* Sed cur tempore noctis seuerus Iudex mundum iudicabit? ut quemadmodum nocturna umbra etiam leuissima hominem facile terret, ut quoque vmbra illa peccatorum in conspectu omnis creature patefacta, nos tanto magisterreant; quanto plus deliquimus; & ut tenebrosa illa nocte, quæ sol & luna obscurabuntur, nulla delinquentibus pateat fuga. Et quod tandem remedium miser homo habere potest, ut insperatam illam furoris diuini obsidionem & sæuitiam effugere possit. vnicum hodiernum Euangelium proponit. ut Dominum feruenter obsecremus, ne fuga nostra fiat hyeme: id est; eo tempore, quo cor nostrum in deuotione frigesceat, mundanæ voluptatis solo calefactum igne: quo anima nostra diuinæ charitatis calore spoliata est, & solo mundanæ iniquitatis tepore plena: quo conscientia nostra diuinæ gratiæ fructu euacuata est, sed magno peccatorum grauiamine imprægnata: tunc enim si in isto virtutum frigore repentina dies illa nos præueniat, nulla patebit amplius fuga. Ut dicitur Iob. 9. *Si repente interroget, quis respondebit ei.* ac si diceret: Si Domine hominem in hora mortis imparatum, & multis repletum sceleribus iudicaturus veneris, tunc quasi in aspera hyeme non concedetur fuga peccati, fuga sæculi, fuga cupiditatum: quia tot malis habitibus præoccupatum hominem, horror mortis inuadet, dæmonum vexatio torquetur, conscientia apertus liber terribiliter accusabit. ex altera parte vxor deflebit, paruuli plangent; familia perstreperet, amici gement; corporis denique ipsius dolores, æstus, cruciatus, ipsaque imbecillitas usque a-

deo mentem occupatam tenebit; vix aliquid cogitare possit. Quisquis enim hoc tempore peccatum deserere vult, is in Sabbatho atque in hyeme, hoc est tempore valde difficili fugam frustra meditatur. Tunc enim nec spatium penitendi, nec tempus vitam emendandi conceditur.

Quod euentus ipse comprobauit in Antiocho Epiphane, Asiæ Rege. 2. Machabeor. 9. qui multa mala Dei populo intulerat, magnificum illud Salomonis templum spoliauerat, & introduco gentilibus vniuersam religionem subvertere nitentur. Ecce, hyems iustitiæ diuinæ illum præuenit, percussus enim acerbissimo viscerum dolore interno, & seueram Dei vindictam in seipso agnoscent, cum iam de miseri illius peccatoris corpore vermes scaturirent, ita ut nec ipse factorem suum ferre posset, cum inquam desolationem suæ vitæ sibi imminere cerneret, ecce tunc primū ad meliorem vitam redire cupiens, in hæc verba prorupit: *Iustum est sub-*

2. Machab. 9.

S. Hilarius.

ecce ut primū per qualitatem peccatorum decurpauimus, diuinæ pulchritudo gratiæ ex anima tua expulsa fuerit: ut primū timor Dei ex effrenata in omnem libidinem conscientia cesserit: ut primū tepor malitiæ & omnis terrenæ iniquitatis, feruentis per bona opera in corde diuinæ charitatis ignem extinxerit, mox hyems suo lethali frigore omnes spiritus vitales constringens aderit, non amplius quidpiam bene operandi capum tibi concedens. Vnde inquit S. Hilarius canone 25. in Matthæum.

Orandum inquit est, ne in peccatorum frigore, aut in otio bonorum operum inueniamur, quia graui vexatio incumbet. Alterum quoque horrendum exemplum D. Gregorius Homil. 12. in Euangelium refert, inquit: Quidam vir nobilis in Valeria provincia, nomine Chrisaurius, fuit vir valde idoneus; sed tam plenus vitijs; quam rebus. Superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, in acquirendis rebus avaritiæ facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem imponere decreuisset corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens, eadem hora, quæ de corpore migraturus erat, vidit tetros & nigrimos spiritus, coram se assistere, & vehementer instare, ut ad inferni claustra se raperent. cepit miser tremere, pallefcere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, inquit: *Inducias vel usque mane, inducias vel usque mane.* Sed cum hæc clamaret, in ipsius vocibus, de habitaculo suæ carnis euulsus est. Ut quid seuera Dei iustitia petenti tempus non concessit præpitendi? non alia de causa, nisi ut nos his tremendis malis, a peccatorum feditate retrahere posset. Sed quamdiu vltionem de malefactis differt, quamdiu patienter expectat. ut aliquando tandem prauæ consuetudini renuntiemus, placandus est Deus. Alioqui si hyems nos præuenierit, id est fatalis vitæ nostræ terminus, tunc hostes animarum nostrarum nos ad imagoi rapiere cupientes, omnem misericordiam diuinam spem, omnem peni-

S. Greg.

centiæ conatum, nobis eripient. quia in hyeme & Sabbatho nulli fuga conceditur. Expectabat perfida gens illa ludæorum hyemem, id est, donec totus diuini cultus feruor. apud illos in frigeret. & ecce diuina vltio eos in manus Romanorum dedit. Scribit enim Iosephus lib. 7. Cap. 16. parte inquit aliquæ muris subrutæ ciuitatis, ecce statim propugnatores eius diffugerunt, & timor tyrannos necessitate maior inuasit, adeo ut Titus captā ciuitate intro ingressus, ciuitatis munitiones admiratus, quas Iudæi per dementiam deseruerant, dixerit: *Deo inquit planè adiuuante pugnamus, & Deus erat qui detraxit ab istis munimentis Iudæos.* Nam quæ hominum manus, aut quæ machina ad hæc expugnanda valeret? quod testatur scriptura 4. Regum 19. *Quamobrem iratus vehementer Dominus Israël, abstulit eos à conspectu suo, proiecitque Dominus omne semen Israël, & afflixit eos, & tradidit eos in manus diripientium, donec projiceret eos à facie sua.* Hæc misera peccatorum hyems præuenit Salomonem 3. Regum 11. & ecce Dominus regnum eius in seruos diuinit.

Quia habuisti inquit hoc apud te, & non custodiisti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandauimus tibi, idcirco desumpimus secundum regnum tuum, & dabo illud seruo tuo.

Et quid modo sit in patria nostra: ecce propter scelera nostra, quia hyems omnium corda virtutibus & Dei pietate spoliavit: quia recessimus longe à Deo per superbiam: quia in nobis euauit zelus Religionis, per tot homicidia iniusta, stupra, & incestus Sodomiticis frigescent; scidit Dominus Regnum nostrum, & partem illius tradidit in manus serui, vnius belluonis & rebellis grassatoris. Ecce munitissimas vrbes, quæ velut leones terribiles erant omnibus hostibus, solius conscientie clamoribus peccata nostra in euasione perterriti deseruimus, ita ut ipsemet hostis virtutem Dei agnoscat, cuius permissione omnes ipsi munitiones cesserunt, quas si Deus nobiscum fuisset, humana manus

Ioseph de bello Induico

4. Reg. 19

3. Reg. 11

manus nusquam expugnasset. Et quid hæc sunt omnia, nisi futura tempestatis, magnæ totius mundi desolationis prognostica, nisi seueræ Dei ultionis prænuntia: nisi tremendi illius extremi iudicii præcones, quemadmodum inquit D. Gregorius libro

8. Greg. moralium 21. Cap. 16. in Job. *Sicut inquit fluctus maris se erigunt in alta, et nauigantes quosque ipsa sua altitudine submergunt; sic nimirum extrema illa propebat, quæ uniuersum mundum, subruat tempestas animarum.* Nunc enim bellis & cladibus quasi quibusdam vndis, sua nobis exordia ostendit; & quantæ ad finem propinquiores quotidie effici-mur, tantò grauiora irruere tribulati-onum volumina videmus. Sed ne hæc desolatio, quoniam hyems imminet, fiat in hyeme, orandum est: inquit e-nim Leo Papa. Serm. 4. de Collectis & Elecmolynis: *Per hac signa Dei no-bis denuntiat seueritas, ut misericordia quaratur: proinde in presenti tempore cum misericordia largitate est viuendum, ut homini post periculosam negligentiam, ad pietatis opera reuertenti, possibile sit de hac sententia liberari.* Hoc enim agit potentia iudicis, hoc gratia seruatoris, ut relinquat impius vias suas, & ab ini-quiritatis suæ consuetudine peccator abscedat.

Sed nos ad hæc præcurrentia Dei signa obsurdescimus, & iam hiemale desolationem in Anima nostra inchoamus. quid enim hiems aliud facit, arbores fructibus spoliât, ramos exuit folijs, & terram quasi ægrotam, nec germinare potens relinquit, sic planè hiems iam animam nostram occupauit, quæ derelicta à Deo propter scelera sua, facta est velut corpus quod-dam infirmum vlcibus plenum, atque insanabili morbo confectum. quod testatur Paulus Romanorum 6. *ut destruantur corpus peccati.* ubi deplorat a-nimam, cuius omnes partes sunt infe-ctæ, languidæ, & vlcibus plenæ, pri-ma pars istius corporis est intellectus, & hic cæcitate, læsus est: quia nostra vitia licet grauissima, non agnoscimus. Secunda pars voluntas, & hæc cupiditate, quæ nos semper incli-

nat ad malum; laborat. tertia memo-ria, & hæc obliuione Dei infecta est, quia immensorum eius beneficiorum quibus nutrimur, conseruamur, pro-tegimur, immeniores facti sumus. Quarta pars oculi, & hi adulterijs, ve-lut noxia quadam lippitudine fluunt. Quinta os, & aures, & hæc blasphemijs scaturiunt: cum toties non tantum proximis nostris, sed ipsi etiam Deo maledicimus. Sexta natus, & hic ad solos libidinosos & sensuales odores, procliuus est. Septima venter, & hic ingluuie, commestationibus, & ebrie-tatibus plenus est. Ad quod indigna-tus Deus Isaia 57. respondet: *Va qui potentes estis ad bibendum, ad ebrieta-tem sectandam usque ad vespem, ut vina assuetis.* octaua brachia, & hæc inimi-citijs, & rixis languent: quomodo in-nocentem inuadere possint. & contra omnem æquitatem trucidare. nona manus & digiti: & his grauis mor-bus inest, nimirum furta & rapina. Decima pedes: & his tamen homo ad infirmitatem vititur, nimirum ad pra-uos & impudicos gressus. quod Deus inculcat Isaia 1. *Filius enutritus & exal-tauit, ipsi autem spreuerunt me, omne ca-put languidum, & omne cor marens. à planta pedis usque ad verticem capitis, non est sanitas in eo.*

Sed hyems imminet pro Deum immortalem! prospicite ne fortassis fugiendum sit, & præ ista infirmitate omnes corporis partes grauante, non possitis. transformate hanc hyema-lem ægitudinem, in æstiuam fructi-ficationem: sit sanitatis vestigium. in corpore vestro, sit Dei amicitia si-gnaculum in anima: expellite cæcitate-m peccandi, & veritatem intellige-tis. Qui vestro proponite, ut deserta hæc mundi vanitate, solum Deum secte-minati. obijcite imminens Dei boni-tatem voluntati, ut sepe inordinati affectibus, Deum tota mente, to-tà animâ, totis viribus diligatis. Reno-uate in memoria Deum. esse vestrum benefactorem, & conseruatorem. A-gnoscite oculis eius omnipotentiam, & credite quia nō est alius, qui vos do-manibus inimicorum vestrorum eri-

pere

pere possit, nisi solus Deus. Resonet in auribus sincera fides, bonis reuiuifcens operibus: in naribus spes, cele-stium bonorum odorem spirat. Gressus supernaturalium rerum desiderii concipiat. desistant in brachijs cædes, & charitas proximi firmetur. Sit in-manibus iustitia distributiva, & com-mutatiua. Sic in corde temperantia, & castitas sit intoto corpore, pudicitia & virtus, iustitia & sanctitas. Et tunc primum hyems peccatorum inimica Dei gratiæ recedet à nobis, tunc pri-mum parati ad fugam, & ad vitanda omnia scelera expediti reperiemur. quia Deus nos ab omnibus custodiet, & proteget, à quibus custodiri oportet, iuxta effatum Psalmistæ Psalmo 144. *Custodit Dominus omnia ossa iusto-rum & unum ex his non conteretur.* hoc ipse Deus pollicetur 4 Regum 17. *Re-uertimini à vitis vestris pessimis, & custo-dite præcepta mea, & ego custodiam vos, & reuertar ad vos.*

Orandum est proinde ut fuga no-stra non fiat in hyeme, quia tunc via nisi in desertum patet. Et quid aliud anima nostra his temporibus facta est, nisi desertum quoddam, ut dicit Ru-pertus libro 1. in Genesi *Quemadmo-dum inquit ille, desertum locus est, ubi non est hominum habitatio: sed serarum, sic anima nostra omnibus diuinis auxilijs effi-cacibus destituta, atque Angelicis persuasioni-bus resistens, fit desertum serarum, quia in illa non est habitatio dei hominis, sed tota à peccatis, tota à demonibus occupatur.* Deserti montes inquit Machemati-ci, ad vtrumque polum, sunt inhabita-biles, propter frigus & Zonam torridam. anima nostra dum diuina cha-ritate destituitur, dum ardore concu-piscentiarum effervescit, propter fri-gus absentium virtutum, propter hy-emem marcescentis deuotionis, ad vtrumque polum est inhabitabilis: quia neque ipse diuinæ misericordie in illa reuiuifcit, neque penitentia ad cor in-trat. Fugite tempestiue ab hac misera animæ desolatione, non expectate hyemem, donec furoris diuini ignis ille infernalis, vestras animas tanquā Sodomitæ & Gomorrhæos, perpetuo

peccata peccatis accumulantes succē-dat. Etenim plerumque Deus pecca-tricem animam ob eius culpam, & po-tissimum propter occulta peccata de-relinquere solet, ut omnino sterilis & infructifera in progressu virtutum amplius reddatur. Quod declarat S. Gregorius Psal. 106. *Terrā fructiferā in saluginem, à malitia inhabitantium in ea dedis.* Quæ verba Sanctus Grego-rius lib. 14. animæ peccatrici pulchrè applicat. *Dum inquit peruersus cogita-tionibus quasi quibusdam sceleribus mentē homo replet, aterna ei incendia præparat, Et dum factoris sui nebulam in mēte repro-ba dilatat, contra eam flammis subsequē-tibus, quasi nutrimenta subministrat.* Sul-phure Sodomitæ Deus puniuit, pro-pter peccata carnis. Cum enim inquit scriptura, carnis eorum scelera punire decreuisset, in ipsa qualitate, ultionis notauit maculam & criminis. Sul-phur quippe factorem habet, ignis ar-dorem: Qui itaque ad peruersa deside-ria ex carnis factore ardet, fugam in hyeme expectat, ut instar Ciuitatis So-domitarum simul igne & sulphure pereat. Periculosa proinde fuga hæc est in hyeme, quia animam nostram occidit, & in hostium infernalium tradit potestatem. Quod insinuat scriptura Osee 9. *Va ei, cum recessero ab eis.* idcirco admonet nos tempe-stiue Deus Ieremias 6. *Erudite Ierusa-lem, ne forte recedat anima à te, & ponam te terram desertam, inuitam, & inhabita-bilem.* Quid per Ierusalem, nobis in-diciat, nisi hominem per fidem, & cæ-tera Ecclesiæ sacramenta regeneratū, à quo anima recedit, cum se peccatis immisceat. Peccatum enim mortem imitatur: Hæc Cræsum, Alexan-drum, potentissimos Cæsares, de-pauperat; omnibus bonis spoliât: pec-catum pariter animam nostram desflo-rat, omnia bona opera adimit, & ma-ximam inopiam, & egestatem diuinæ gratiæ inducit. Adumbrat pulchrè hanc animæ stragem, illa templi Ie-rusolymitani deprædatio, quam im-pius Anthiochus patrauit, 1. Machab. 1. *Ingressus hic templum Domini (inquit scriptura) abstulit candelabrum, men-*

VIII

fama

Sanctam propositionem, argentum & aurum, vasa omnia sacra, nec non & coronas, & ornamentum templi. Templum hoc Dei, Christiani est anima vestra: sed ut primum lethale peccatum in illam ingreditur, aufert ex hoc templo candela lucens, salutaris illius diuini luminis, & propriæ cogitationis; tollit aurum charitatis, prædatur vasa sacra, id est; lachrymas penitentiae ab oculis fluentes: eiecit de medio mensam propositionis, id est; præterita omnia merita totius antea vite.

Sed nos iam præuenientibus hisce quotidianis malis expergefati, prædicta mundi desolatione excitati, perterriti extremi illius iudicii rigore, & præcipue his ipsis calamitatibus, quæ moderno anno Patriæ nostræ acciderunt, quoniam nos ipsi grauissimis Deum peccatis offendentes, tanti causa mali extitimus, ut dicitur Ecclesiastici 10. Regnum à gente ingentem transfertur, propter iniurias & contumelias. non expectemus hyemem, ut diutius ira Dei super nos seuiat: sed erubescens in conspectu eius, in omni humilitate clamemus ad illum: Auertatur Domine, furor tuus à nobis. Præparemus sedulo conscientias nostras, ne nos hac hyeme velut ignavos so-

domitas ira Dei præueniat, & igne & sulphure infernali per totam æternitatem comburendos tradat Emundemus à peccatis animas nostras, ne nos repentina dies mortis inuadat; & omnem peruersam consuetudinem, vitæ prauitatem procul abiciamus, ne seuerum illud iudicium hyeme nobiscum peragatur. Vbi penitere quidem vellemus, sed nullus erit misericordiae locus; fugam optaremus; sed anima nostrasi in peccatis reperietur, desertum erit; idcirco non amplius fugere nos poterit. Ad te igitur future totius mundi Iudex, hodie ante hyemem confugimus ut omnia antea vite nostræ merita, quæ in nobis per tepiditatem deuotionis, per frigus delictorum emortua iam erant, tuâ gratiâ, velut æstiuâ vbertate iterum restaures. ad te immensa bonitas recurrimus, quæ es Asylum peccatorum, salus penitentium, ut in nobis ignem tuæ charitatis succendas, quo calefacti in augmento tuæ gratiæ crescere possimus, ad æternam fructificationem gloriæ.

I N.

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTURÆ, Quæ in hac parte elucidantur.

Prior numerus paginam, posterior columnam, litera locum columnæ indicat.

EX VETERI TESTAMENTO.

GENESIS.

Caput 1.
Germinet terra lignum pomiferum. 148. 1. B.
Fiat lux, & facta est lux. 422. 1. D.
Caput 2.
Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. 138. 2. B.
Tulit Deus vnam de costis eius, & ædificauit mulierem. 95. 1. D.
Ædificauit Dominus Deus costam, quæ tulerat de Adam in mulierem. 91. 2. C.
Ecce Adam quasi vnus ex nobis. 157. 1. A.
De ligno scientiæ boni & mali ne comedas. 252. 1. A. 314. 2. D. 483. 2. B.

Caput 3.
Vocauit Dominus Deus Adam. 251. 2. A.
Vbi es Adam? 459. 2. A.
Timui eò quod nudus essem. 508. 1. D.
Emisit eum Dominus Deus de paradiso voluntatis. 238. 2. D. & 249. 2. D.
Inimicitias ponam inter te, & mulierem. 86. 1. A.

Caput 4.
Respexit Deus ad munera Abel; ad Cain autem non. 97. 1. D. & 105. 2. D. & 107. 1. A. 2. D.
Peccasti, quiesce. 198. 2. D.

Caput 6.
Omnis caro corrumperat viam suam. 223. 1. A. & 306. 1. A.

Caput 7.
Ego pluam super terram quadraginta diebus. 199. 2. C.

Caput 12.
Apparuit ei Dominus, & dixit. 486. 1. C.

Caput 16.
Iudicet Deus inter me, & te. 78. 2. C.
Ecce ancilla tua in manu tua est, utero eam & libet. 349. 2. B.

Caput 17.
Cecidit Abraham in faciem suam, & risit. 186. 2. A. & 370. 1. D.

Caput 18.
Ponam buccellam panis, & confortetur cor vestrum. 129. 2. D.

Caput 20.
Non extendas manum super puerum. 106. 2. C.

Caput 27.
Surge & comede de venatione. 40. 2. D.
Viues in gladio, fratri tuo seruias. 489. 1. A.

Caput 31.
Rachel furata est idola patris sui. 300. 2. A.

Caput 39.
Relicto in manibus eius pallio fugit. 72. 2. A.

Caput 49.
Catulus leonis Iuda, acquiescens acubuiisti ut leo. 480. 1. D.

EXODVS.

Caput 1.
Percussum Ægyptiū abscondit sabulo. 237. 1. A.

Caput 9.
Pluam cras hac ipsa hora grandinē. 361. 1. B.

Caput 10.
Factæ sunt tenebræ horribiles. 46. 2. C.

Caput 11.
Postulet vir ab amico suo, & mulier à vicina sua, vasa argentea, & aurea. 127. 1. A.

Caput 12.
Tollat vnusquisq; agnum per familiam, & domos. 10. 1. B.

Caput 17.
Scribe hoc ob monumentum in libro. 359. 1. D.

Caput 26.
Deaurabis eam intus & foris. 101. 1. D.

Caput 32.
Surge, fac nobis Deos. 298. 2. A.

Tollite in aures aureas. 299. 1. A.

Ædificauit altare, & clamauit, cras solennitas Domino. 330. 1. C.

Hi sunt

INDEX LOCORVM

Hi sunt dii tui Israël.	330. 1. D.	Caput 17.	In hoc feriam vobiscum pactum, vt etiam o-	Caput 17.
Ostendam tibi omne bonum.	149. 2. D.	Caput 18.	mnium vestrum oculos dextros. 218. 1. C.	Caput 18.
Qui aufert iniquitatem, & scelera, atq; pecca-	23. 1. C.	Caput 19.	Egressi sunt ad prædandum de castris. 94. 2. B.	Caput 19.
12.			Necessitate compulsus obtuli holocaustum.	30. 1. A.
LEUITICVS.			Quid fecisti.	29. 2. D.
Omnis macula non erit in eo.	408. 1. C.	Caput 17.	Eligite virum & descendat ad singulare certa-	Caput 17.
Omnis æstimatio siculo sanctuarij æstimabitur.	106. 1. B.	Caput 19.	men mecum.	208. 1. D.
NVMERVS.			Nisus est configere Dauid.	480. 2. D.
Interfice, à viro vsq; ad mulierem, & paru-	457. 1. B.	Caput 24.	Post hæc percussit cor suum Dauid, eò quod	Caput 24.
lulum.			abscidisset oram chlamydis.	103. 2. D.
Ego pars & hæreditas tua in medio Israël.	327. (1. D.)	Caput 26.	Hasta regis, transeat vnus de pueris Regis, &	Caput 26.
			tollat eam.	480. 2. D.
Dixit homo obdurat ⁹ est oculus eius.	67. 1. D.	Caput 27.	Quid interrogas me, cum Deus recesserit à te.	Caput 27.
Diuides ex æquo prædam inter eos.	93. 1. A.	Caput 30.	Æqua pars erit descendenti ad prælium, &	Caput 30.
Præcidam brachium tuum.	473. 1. C.		remanenti ad sarcinas.	92. 2. D.
DEUTORONOMIUM.			LIBER II. REGVM.	
Si quid difficile vobis visum fuerit, referte ad	360. 1. D.	Caput 12.	Tu es ille vir, qui Vriam percussisti gladio.	Caput 12.
me.				255. 2. C.
Si ad cardines cæli fueris dissipatus, inde re-	450. 2. D.	Caput 14.	Peccaui.	18. 1. D.
trahet Dominus.			Mulier Thecuitis ingressa fuit ad Regem, ce-	Caput 14.
LIBER IVDICVM.			ciditq; coram eo.	45. 2. B.
Destrues aram Baal.	404. 1. A.	Caput 15.	Mane confurgens stabat, secundum introitum	Caput 15.
Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israël.	404. 1. C.	Caput 22.	portæ.	69. 1. B.
LIBER I. REGVM.			Noluit bibere, sed libauit eam Domino.	Caput 22.
Præcidam brachium tuum.	350. 2. A.	Caput 2.		366. (2. D.)
Ecce ego, vocasti enim me.	300. 2. D.	Caput 3.	Dominus petra mea, & robur meum.	Caput 3.
Nati sunt mures, & facta est confusio.	65. 1. A.	Caput 5.	Diligis odientes te, & odio habes diligentes te.	Caput 5.
Quinq; annos aureos facieris, & quinq; mures.	435. 1. A.	Caput 6.	LIBER III. REGVM.	Caput 6.
Quis poterit stare in conspectu Domini Dei	280. 2. A.	Caput 8.	Peto Mater mea, neq; enim scis est, vt auertam	Caput 8.
Sancti.			faciam tuam.	308. 1. C.
Non te spreuerunt, sed me.	482. 2. D.	Caput 10.	Fugit in tabernaculum Domini.	Caput 10.
Et iudicabit nos Rex noster.	363. 2. B.		Obserua vt custodias Domini Dei tui.	Caput 10.
Ego eduxi Israël de Ægypto.	433. 1. B.	Caput 17.	Fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oli-	Caput 17.
			uarum.	44. 1. D.

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Præcepi mulieri viduæ, vt pascat te.	131. 2. B.	Caput 20.	Panis eius in vtero verteretur in sel aspidum.	Caput 20.
Viuit Dominus si erit annis his ros, & pluuia,	209. 1. A.	Caput 24.	Saluabit te de ore agusto latissimè.	Caput 24.
nisi per os meum.		Caput 25.	Oculus meus videt te, idcirco ego me repre-	Caput 25.
Quid hic agis Elia.	74. 1. D.	Caput 27.	hendo.	81. 2. D.
Ecce inducam super te malum, & demetam,	65. 1. D.	Caput 29.	PSALMI.	
posteriora tua.		Caput 31.	Cum inuocarem exaudiuit me Deus.	Caput 31.
Propitius sit mihi Dominus, ne dem heredi-	297. 2. B.	Caput 34.	Eloquia Domini casta argentum igne exami-	Caput 34.
tatem Petrum meorum tibi.		Caput 35.	natum.	69. 2. D.
LIBER IV.		Caput 36.	Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam	Caput 36.
Concede mihi, vt tollam onus de terra.	219. (2. B.)	Caput 37.	pacis non cognouerunt.	Caput 37.
Suscitat de puluere egenū, & de stercore in-	328. 1. C.	Caput 38.	Quoniam bonorum meorum non eges.	Caput 38.
opem.		Caput 39.		484. (2. C.)
Pater mi currus Israël.	132. 1. C.	Caput 40.	Oculos suos statuerunt declinare in terram.	Caput 40.
JUDITH.		Caput 41.	Satiabor cum apparuerit gloria tua.	Caput 41.
Quia patiens est Dominus, in hoc ipso pæni-	118. 1. A.	Caput 42.	Domine saluum fac Regem.	Caput 42.
teamus.		Caput 43.	Dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt.	Caput 43.
JOB.		Caput 44.	Conuertentur ad Dominum vniuersi fines	Caput 44.
Homo simplex, & rectus.	398. 1. C.	Caput 45.	terræ.	Caput 45.
Et erat illi familia, multa nimis.	39. 2. D.	Caput 46.	Omnes viæ tuæ misericordia, & veritas.	Caput 46.
Egressus est sathan à facie Domini.	370. 2. B.	Caput 47.	Vox Domini concutientis desertū.	Caput 47.
Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas ædes, pue-	339. 2. B.	Caput 48.	In templo eius omnes dicent gloriam.	Caput 48.
rosq; consumpsit.		Caput 49.	Conuersus sum in ærumna mea, dum confi-	Caput 49.
Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua.	398. 2. C.	Caput 50.	gicur spina.	Caput 50.
Dominus dedit, Dominus abstulit, vt Domi-	260. 1. A.	Caput 51.	Gustate, & videte, quoniam suavis est Do-	Caput 51.
no placuit ita factum est.		Caput 52.	minus.	Caput 52.
Cor eius tanquàm lapis, & stringetur quasi	145. 2. D.	Caput 53.	Domine in cælo misericordia tua.	Caput 53.
malleatoris incus.		Caput 54.	Vidi impium superexaltatum, & eleuatum,	Caput 54.
Quasi vna de stultis mulieribus locuta es.	453. 1. B.	Caput 55.	sicut cedros Libani.	Caput 55.
Fructus iustitiæ in pace seminatur facientib ⁹	105. 2. A.	Caput 56.	Mutuabitur peccator, & non soluit.	Caput 56.
bonum.		Caput 57.	Vniuersum stratū eius versasti infirmitate,	Caput 57.
In Angelis suis inuenit prauitatem, quantò	116. 2. A.	Caput 58.	eius.	Caput 58.
magis qui habitant domos luceas.		Caput 59.	XXX.	Caput 59.
Vestigia pedum meorum consideraſti.	440. (1. A.)	Caput 60.		
Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os	399. 1. C.	Caput 61.		
meum.		Caput 62.		

I N D E X L O C O R U M

<i>Psalmus</i> 50.	Peccatum meum contra me est semper. 77. 2. D.	<i>Psalmus</i> 110.	Escam dedit timentibus se. 410. 2. C.
	Quoniam si voluisses, sacrificium dedissem. 109. 1. D.	<i>Psalmus</i> 114.	Pericula inferni inuenerunt me. 405. 2. D.
	Cormeum crea in me Deus. 387. 2. A.		Misericors & iustus Dominus noster misere-
<i>Psalmus</i> 52.	Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. 117. 1. D.		tur. 114. 1. D.
			Tribulationem & dolorem inueni, & nomen
<i>Psalmus</i> 66.	Voce mea ad Dominum clamaui. 52. 2. C.	<i>Psalmus</i> 118.	Domini inuocaui. 442. 1. B.
<i>Psalmus</i> 68.	Eripe me de luto, ut non infigar. 324. 2. D.		Anima mea in manibus meis semper. 178. 2. C.
<i>Psalmus</i> 75.	In pace factus est locus eius. 497. 1. C.		Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. 434. 1. D.
	Dormierunt somnum suum, & nihil inueni-	<i>Psalmus</i> 124.	Percussit primogenita Egypti ab homine usque
	runt. 302. 2. B.		ad pecus. 493. 1. D.
<i>Psalmus</i> 70.	Deus dereliquit eum, persequimini & com-	<i>Psalmus</i> 161.	Educ de custodia animam meam. 325. 2. B.
	prehendite. 241. 1. B.		Anima mea sicut terra sine aqua tibi. 391. 1. A.
<i>Psalmus</i> 72.	Ad nihilum redactus sum, & ut iumentum	P R O V E R B I A.	
	factus sum. 254. 2. D.	<i>Caput</i> 5.	Bibe aquam de tuis vasis. 150. 2. D.
<i>Psalmus</i> 76.	Clamabo ad Deum altissimum, qui benefecit	<i>Caput</i> 7.	Statim eam sequitur, quasi bos ductus ad vi-
	mihi. 329. 1. C.		timam. 380. 1. D.
<i>Psalmus</i> 76.	Et scrutabor spiritum meum. 53. 1. D.	<i>Caput</i> 9.	Sapientia edificauit sibi domum. 129. 1. A.
<i>Psalmus</i> 77.	Adhuc eses erant in ore ipsorum, & ira Dei	<i>Caput</i> 14.	Præbe mihi cor tuum. 246. 1. A.
	ascendit super illos. 130. 1. D.	<i>Caput</i> 16.	Prædicate Euangelium omni creaturæ. 416.
<i>Psalmus</i> 82.	Imple facies eorum ignominia. 402. 2. D.	<i>Caput</i> 20.	Abominatio est apud Deum pondus & pon-
<i>Psalmus</i> 86.	Homo, & homo natus est in ea. 331. 2. D.		du. 203. 1. D.
<i>Psalmus</i> 88.	Non est potens sicut Deus noster. 441. 1. C.	<i>Caput</i> 23.	Noli laborare nimium ut dixeris. 259. 1. D.
<i>Psalmus</i> 89.	Ne auertas hominem in humilitate. 451. 2. C.		Statue cultrum in gutture tuo. 411. 2. B.
	Quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt. 159. 2. D.	<i>Caput</i> 30.	Tria sunt insatrabilia. 379. 2. C.
<i>Psalmus</i> 93.	Non videbit Dominus, nec intelliget Deus		Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi. 83. 1. D.
	Jacob. 236. 1. D.		Quis continuit spiritum in manibus suis. 385.
<i>Psalmus</i> 96.	Excita potentiam tuam, & veni, ut saluos fa-	<i>Caput</i> 31.	Quis suscitabit terminos terræ. 386. 1. B.
	cias nos. 389. 2. D.		Mulierem fortem quis inueniet. 474. 2. D.
<i>Psalmus</i> 99.	Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos. 432.	E C C L E S I A S T I C S.	
<i>Psalmus</i> 103.	Ascendunt montes, & descendunt campi. 279. 2. B.	<i>Caput</i> 9.	Melius est ire ad domum luctus, quam ad do-
<i>Psalmus</i> 105.	Si non Moyses electus eius steterit in confra-		mum conuiuij. 328. 2. B.
	ctione. 399. 2. D.	<i>Caput</i> 10.	Qui in vno peccauerit, multa bona perdet. 212. 2. B.

S A C R A E S C R I P T V R A E.

Musæ morientes perdunt suauitatem vn-	<i>Caput</i> 19.	Qui spernit modica, paulatim decider. 434.
guenti. 212. 2. A.	<i>Caput</i> 24.	(2. B.)
Qui viuit in æternum, creauit omnia simul. 342. 1. C.	<i>Caput</i> 23.	Qui edunt me, adhuc esurient. 341. 1. D.
		& 381. 1. B.
C A N T I C A.	<i>Caput</i> 45.	Duo contra duo, & vnum contra vnum. 321.
<i>Caput</i> 1.		(1. D.)
Lectulus noster floridus. 382. 2. D.		Dilectus Deo, & hominibus Moyses. 278. 1. B.
Trahe me post te. 424. 2. D.	J S A I A S.	
Palce hædos tuos. 426. 2. C.	<i>Caput</i> 1.	Quo mihi multitudinem vestrarum victima-
	<i>Caput</i> 2.	rum. 97. 1. B.
Sub vmbra illius, quem desideraueram, sedi. 171. 2. C.	<i>Caput</i> 3.	Dereliquerunt Deum. 218. 1. D.
Circuibo ciuitatem per vicos, & plateas. 496. 1. D.	<i>Caput</i> 4.	Cognouit bos possessorem suum. 363. 2. D.
Hortus conclusus soror mea. 494. 1. D.	<i>Caput</i> 5.	Vos depasti estis vineam meam. 94. 2. C.
Expoliaui me tunica, quomodo induar illa. 426. 1. C.	<i>Caput</i> 6.	Væ mihi, quia tacui. 82. 1. D. & 461. 2. A.
Caput eius aurum optimum. 80. 2. B.	<i>Caput</i> 7.	Seraphim stabant super illud, sex alæ vni, &
Reuertere, reuertere Sunamitis, ut intuca-	<i>Caput</i> 8.	sex alæ alteri. 187. 2. B.
mur te. 451. 1. D.	<i>Caput</i> 11.	Voca nomē eius accelera, & festina. 326. 1. B.
Quam pulchri sunt gressus tui filia Principis. 330. 2. D.	<i>Caput</i> 16.	Habitabit lupo cum pardo, & puer paru-
Fuge dilecte mi. 64. 1. B. & 73. 1. D. & 113. 2. D.	<i>Caput</i> 21.	lus minabit eos. 129. 2. A.
Mille tui pacifici, qui custodiunt fructus eius. 92. 1. B.	<i>Caput</i> 21.	In cælum conscendam. 354. 1. B.
Dominus narrabit. 331. 2. C.	<i>Caput</i> 40.	Custos quid de nocte, custos quid de nocte. 332. 2. D.
S A P I E N T I A.	<i>Caput</i> 40.	Qui sperant in Domino, mutabunt fortitu-
<i>Caput</i> 11.		dinem. 70. 2. B.
Coronemus nos rosis. 404. 2. C.	<i>Caput</i> 52.	Quibus non est narratum de eo, viderunt. 369. 2. A.
Videbunt finem sapientis, & non intelligent, 109. 1. B.	<i>Caput</i> 57.	Cor impij quasi mare feruens. 403. 2. A.
quid cogitauerit de illo Deus, & quare mu-	<i>Caput</i> 59.	Telas aranæ rexuerunt. 69. 1. D.
nierit illum Dominus. 109. 1. B.	H I E R E M I A S.	
Omnia bona venerunt nobis cum illo. 1494.	<i>Caput</i> 2.	Quomodo dicis, non sum polluta. 30. 2. B.
Neque enim erant ab initio idola. 462. 2. C.	<i>Caput</i> 4.	Aspexi terram, & vana erat, & nihil. 310. 2. C.
Ingrati spes tanquam hibernalis glacies ta-	<i>Caput</i> 5.	Ascendite muros, & dissipate. 144. 2. C.
bescet. 160. 1. D.	<i>Caput</i> 8.	Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi
E C C L E S I A S T I C V S.	<i>Caput</i> 9.	equis. 318. 1. B.
<i>Caput</i> 6.	<i>Caput</i> 9.	Ascendit mors per fenestras. 492. 1. D.
Si possides amicum, in tentatione posside-	<i>Caput</i> 13.	X x x
cum. 162. 1. D.		Pone
Mitte panem tuum inter transeuntes aquas. 410. 1. D.		
Impiis & peccatoribus reddet vindictam. 118. 1. C.		
Gelauit crystallus ab aqua. 390. 2. B.		

INDEX LOCORVM

Pone veteres pannos, & hæc scissa, & putrida. 436. 1. B.

EZECHIEL.

Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum, quasi planta pedis viruli. 428. 1. D.

Et tu dormies super latus tuum sinistrum. 1. B.

Sume gladium acutum, & capillos tibi rade. 174. 1. C.

Appropinquauerunt visitationes vrbis. 190. 2. B.

Dicunt enim non vider Dominus nos. 236. 1. A.

Eleuauit ipsum spiritus inter cælum, & terram, & conuersus vidit abominationem. 323. 2. D.

Facies vna facies Cherub. 481. 1. B.

Requiescet indignatio mea, & auferetur zelus meus à te, & quiescam. 440. 1. C.

Foramina tua in die, quâ conditus es, præparata sunt. 306. 2. D.

Ponam frænum in maxillis tuis. 466. 1. C.

Operiam cælos, & nigrescere faciam stellarum eius. 307. 1. B.

Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. 21. 2. C.

DANIEL.

Princeps regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus. 98. 1. A.

Eccc ostia pomarum clausa sunt, nemo videt, assentire nobis. 337. 1. D.

OSEAS.

Uadam post amatores meos, qui dant panes mihi. 400. 1. C.

Peccata populi mei comedunt. 134. 1. D.

Fornicatio, & ebrietas auferunt cor. 327. 2. C.

Sanguis sanguinem tetigit. 302. 2. D.

In populo ipse commiscebatur. 363. 1. D.

Sicut mare transit pertransiit rex Israël. 422. 1. D.

AMOS.

Mittam famem in terram. 69. 2. B.

NAHV M.

Portæ flumini apertæ sunt, & templum ad solum dirutum. 188. 2. A.

SOPHONIAS.

Congregamini gens non amabilis. 108. 1. A.

Si ego Dominus vbi est honor meus. 369. 2. C.

Orietur vobis nomen meum, sol iustitiæ. 499. 2. B.

EX NOVO TESTAMENTO.

MATTHEVS.

Ite, & interrogate diligenter de puero. 490. 2. D.

Dic vel apides isti fiant panes. 170. 1. A. & 181. 1. C.

Si Filius Dei es mitte te deorsum. 181. 1. C.

Si Sal euanuerit, in quo salietur. 97. 2. D.

Nisi abundauerit iusticia vestra plusquam scribarum. 99. 1. A.

Egressus inde Iesus, abiit in terram suam. 233. 1. D.

Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. 302. 2. D.

Quid nobis, & tibi Fili Dei. 73. 2. D.

Domine puer meus iacet in Domo paralyticus. 75. 1. C.

Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me. 237. 1. A.

Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur. 213. 1. D.

Si eijsis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. 450. 1. B.

Confide fili remittuntur tibi peccata tua. 396. 2. D.

Puella non est mortua, sed dormit. 498. 1. C.

Miserere mihi Domine fili David. 165. 1. D.

De die illo, & hora, nemo scit. 335. 1. C.

Cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis & vos. 353. 1. C.

Non est meum dare vobis. 383. 1. C.

Dicite, quia hoc opus habet Dominus. 487. 2. B.

SACRÆ SCRIPTURÆ

Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. 109. 2. D. & 111. 1. D.

Si filius Dei est descendat de cruce, & credemus in eum. 365. 1. C.

Super cathedram Moysis sederunt scribæ. 481. 2. C.

In nouissimis diebus abundabit iniquitas multorum. 52. 2. B.

Vbiq; fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ. 315. 2. A.

Tunc plangent omnes tribus terre. 315. 2. C.

Sicut in diebus Noë, ita eris aduentus filij hominis. 105. 2. D.

Hic est calix sanguinis mei. 107. 2. B.

Dormite iam & requiescite. 309. 1. C.

Cui non possint resistere omnes aduersarij eius. 43. 2. C.

Inuenerunt eum in templo. 497. 1. B.

Ego & pater tuus dolentes quærebamus te. 496. 2. B.

Exi à me Domine, quia peccator sum. 77. 2. D.

In verbo autem tuo laxabor rete. 185. 2. D.

It erat pernoctans in oratione Dei. 227. 2. D.

Neminem concucias, & contenti estote stipendijs vestris. 94. 1. A.

Et hæc vidua erat. 307. 1. D.

Tetigit loculum, hi autem qui portabant, steterunt. 326. 1. D.

Crede tantum, & salua eris. 377. 2. D.

Attendite à fermento Phariseorum. 101. 2. D.

Quid faciam, quia non habeo, quod congregem fructus meos. 303. 2. C.

Salua hac nocte reperent animam tuam à te. 304. 1. B.

Multi quærent intrare per angustam portam. 3. 1. D.

Et ceperunt omnes simul excusare. 7. 2. B.

Licet ne Sabbatho curaret. 353. 2. C.

Congratulamini mihi, quia inueni drachmā, quam perdidideram. 26. 2. B.

Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam. 43. 1. C.

Omnia mea tua sunt. 171. 1. C.

Pater Abraham mitte Lazarum. 38. 2. C.

Facite vobis amicos de māmōna iniquitatis. 290. 1. A.

Erunt duo in lecto vno, vnus assumetur, & alter relinquetur. 194. 1. B.

Non est inuentus, qui rediret, & daret gloriā Deo. 260. 1. B.

Oblatus est ei vnus qui debebat decem millia. 465. 1. B.

Domine non sum dignus, vt intres sub testamētum meum. 76. 1. D.

Negotiamini donec vaniam. 173. 1. C.

Et capillus de capite vestro non peribit. 237. 1. C.

Nonne sic oportuit pati Christum. 465. 1. B.

Nondum venit hora mea. 9. 1. B.

Nummulariorum effudit xs. 297. 2. C.

Dixit ad Philippum, vnde ememus panes. 427. 2. C.

Nunquam sic locutus est homo. 58. 1. B.

Et desideria eius vultis perficere. 421. 1. B.

Omnia qui facit peccatum, seruus est peccati. 478. 1. C.

Et si quis mortuus fuerit, viuet in æternum. 325. 1. D.

Fiet vnum ouile, & vnus pastor. 481. 1. D.

Infirmetas hæc non est ad mortem. 402. 2. B.

Omnia dedit ei pater in manus. 266. 1. D.

Vado, & venio ad vos. 313. 1. D.

Vos amici mei estis. 292. 1. C.

Noli scribere Rex Iudæorum. 489. 2. D.

Mulier nemo te condemnauit, nec ego te condemnabo. 38. 2. D.

Si tu sustulisti eum, dicit mihi. 373. 1. D.

ACTVS APOSTOLORVM

177

INDEX LOCORUM

Erat autem credentium cor unum, atq; anima una. 19. 1. A.

Caput 5.
Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. 483. 1. A.

Caput 9.
Saul Saul quid me persequeris. 68. 1. B.
Domine quid me vis facere. 403. 2. A.

Caput 10.
Surge, & ego ipse homo sum. 196. 2. D.
Acceperis Simonem quendam. 481. 2. D.

Caput 13.
Iuveni David virum secundum cor meum. 273. 2. B.

Caput 20.
Necessitatibus meis, & eorum qui mecum sunt, ministraverunt manus istae. 470. 2. B.

EPISTOLA AD ROMANOS.

Caput 3.
Contritio & infelicitas in viis eorum. 31. 1. B.
Quotum os maledictione & amaritudine plenum est. 301. 1. D.

Caput 13.
Expectatio creaturae revelationem filiorum Dei expectat. 91. 2. C.

Caput 19.
Plenitudo legis est dilectio. 105. 1. C.

Caput 20.
Date locum irae. 88. 2. D.

AD CORINTHIOS I.

Caput 2.
Neq; oculi vidit, neq; auris audiuit. 380. 1. B.
Reus erit corporis, & sanguinis Domini. 409.

Caput 9.
Castigo corpus meum, & in servitutem redigo. 178. 2. D.

Caput 10.
Per omnia omnibus placeo. 278. 2. D.

Caput 15.
Quotidie morior. 107. 1. D.
Oportet autem illum regnare. 296. 2. A.

AD CORINTHIOS II.

Caput 11.
Respondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 416. 2. C.

Caput 12.
Datus est mihi stimulus carnis. 399. 1. D.

AD GALATAS.

Caput 2.
Vivo iam non ego, vivit vero in me Christus. 409. 1. A.

Caput 3.
Tanta passi estis sine causa. 164. 1. B.

Caput 4.
Dies observatis, & mensis, & annos, & tempora. 342. 2. D.

Caput 6.
Mihî mundus crucifixus est, & ego mundo. 15. 2. D.

AD EPHESIOS.

Caput 5.
Fuiſtis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. 47. 2. B.

AD PHILIPPENSES.

Caput 1.
Vt in nomine Iesu omne genu flectatur. 369.

AD COLLOSENSES. (1 C.)

Caput 3.
Non ad oculum serviētes. 339. 1. B.

AD TIMOTHEVM I.

Caput 1.
Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. 29. 2. C.

Caput 6.
Inferuorū se doloribus multis. 336. 2. D.

AD HEBRÆOS.

Caput 1.
Quia pueri communicarunt carni & sanguini. 9. 2. D.

Caput 9.
Statutum est hominibus semel mori. 320. 1. D.

Caput 11.
Fides est sperandarum substantia rerum. 146.

Caput 12.
Patres carnis nostrae eruditores habuimus. 481. 2. A.

Caput 14.
Quousq; in te morabuntur cogitationes nostrae. 385. 2. D.

PETRI I.

Caput 1.
Ja quem desiderat Angeli prospicere. 381. 1. D.

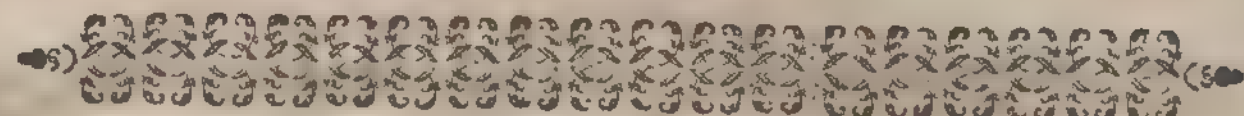
Caput 31.
Deum timeo, Regem honorificato. 381. 1. D.

APOCALYPSIS.

Caput 5.
Fecisti nos Deo nostro regnum. 96. 2. B.

Caput 4.
Ascendit fumus purci, & obsecratus est sol. 154. 1. A.

Caput 17.
Vidi civitatem sanctam Hierusalem. 379. 1. D.

INDEX RERVM ET VERBORVM

A.

A Bominatioes in templo regni euentur. 190. 1. D.

Abrahae stupendum sacrificium. 108. 2. D.

Achabo poenitenti Deus ignovit. 322. 1. A.

Accidentia Eucharistica verè nutriūt. 18. 1. C.

Adā mortem pro vna adamauit. 11. 1. D.

Adā significat terrenum. 386. 1. D.

Adā 13. die ab orbe condito, octaua suae creationis peccauit. 101. 1. B.

Adā primum peccatum gratiarum neglexit. 204. 1. D.

Adrianus Imperator aulicum fastuosum colaphizare iussit. 417. 2. D.

Aegrotis ante omnia medicina spiritalis adhibenda. 397. 2. D.

Aegrotis sanitatem pecuniā redimūt a medicis. 248. 2. C.

Alexandri magni superbia obitu. 313. 1. D.

Alphonsus rex virum nobilem ob luxum ad mortem damnatus. 321. 1. C.

Aman quare suspensus. 189. 1. D.

Amici inconstantes similes vernis arboribus. 162. 1. D.

Amicitia omnibus bonis praeponenda. 162. 1. D.

Amicitia icon. 164. 2. C.

Amicus verus a falso quomodo dignoscitur. 162. 1. D.

Amicus est medicamentum vitae. 165. 1. D.

Amor duplex. 170. 1. D.

Amor aut pares accipit, aut facit. 340. 2. C.

Amor Christi maior in Eucharistia, quam in Incarnatione. 379. 1. B.

Angeli nostros lapsus grauitur ferunt. 37. 2. A.

Angeli hominum custodes ex quo ordine. 40. 2. B.

Angeli minimi quanta pulchritudo. 142. 1. B.

Angeli cur specie differunt. 410. 2. A.

Angelorum officia ad hominum salutem destinata. 40. 2. D.

Angelus percutiens primo genitor Aegyptiorum, cur hebraeis parcebat. 312. 1. A.

Apologus de aranea & podagra. 349. 1. D.

Apostoli cur dubitabant 4. millia hominum a Christo recedere. 121. 1. D.

Apostolorum temporibus omnia omnibus erant communia. 38. 2. C.

Apostolorum sapientia mundi sapientiam expugnauit. 61. 1. D. & 249. 1. D.

Aquaticilia omnia homini subsunt. 56. 1. A.

Ara misericordiae apud Athenienses. 114. 2. B.

Ex Ara Domini quanta mala Azotij euerunt. 64. 2. A.

Arcadij Imperatoris palatium Angeli defendunt. 151. 2. C.

Argentum, viuum auro firmiter adheret. 163. 1. B.

Aries dimidio anni in vno latere, dimidio in altero dormit. 462. 1. A.

Arius effusus visceribus interijt. 65. 1. A.

Auersus Artij haere sim miraculum. 438. 2. D.

Arsologia medico necessaria. 226. 2. A.

Astutia Iudeorum in tollendo crucis titulo. 489. 2. D.

Auaritia omnium malorum causa. 39. 2. B.

Auaritia est currus infelix. 324. 1. C.

Audient quomodo amittitur. 221. 1. D.

Aurifera quanta potentia. 382. 1. C.

B.

Baptismalis trina ablutio quid significet. 141. 1. D.

Baptismus necessitate medijs & praecipue necessariis. 141. 1. D.

Bathorei Regis pium factum. 324. 1. D.

Beatitude multiplex appellatio. 379. 1. B.

Bene operantibus multitudo Angelorum ministrat. 40. 1. C.

Bestiae hominum sanguine appetunt. 32. 1. C.

Boleslai Chabri in Ecclesias liberalitas. 164.

Bona opera sunt aureus hamus. 337. 1. B.

C.

Caini munus oblatum cur Deus non acceptauit. 106. 2. A.

Calliopij constantia. 479. 1. D.

Cameli turbida aqua delectantur. 348. 1. D.

Canis stupenda gratitudo. 364. 1. A.

Capitalis contributio exosa. 470. 2. A.

Carolus V. imperium se abdicasse doluit. 348. 2. D.

Catulus Alexandri leonem & pardum enecat. 61. 2. B.

INDEX

Per Cæsarem intelligitur proximus. 485. 2. A.
 Cemetum Regem pomum perdidit. 156. 2. C.
 Character tria efficit. 489. 2. B.
 Charitatem qui scindit, de consortio eijci debet. 312. 1. B.
 Christiani frequenter mente Deo munera offerre debent. 307. 1. C.
 Christianus quid sit. 474. 1. D.
 Christi presentia in sacramento Eucharistiae deducitur. 182. 1. A.
 Christi aduentus finis. 27. 1. D.
 Christi erga pauperes clementia. 12. 1. C.
 Christi gratia in peccatoribus fidem conferuat. 144. 2. D.
 Christo nascente cur tres soles apparuerunt. 438. 2. C.
 Christus Sacramentum Eucharistiae cur in cena instituit. 2. 1. C.
 Christus à medicina spirituali semper incipibat. 215. 2. D.
 Christus cur suspiciens in cœlum ingemuit. 233. 2. D.
 Christus non pro se, sed pro nobis orauit. 228. 1. A.
 Christus moriens quare caput inclinauit. 11. 1. B.
 Christus de conuersione peccatoris propter quatuor gaudet. 25. 2. D.
 Christus cur prius feminis apparuit. 34. 1. C.
 Christus Magdalenam in eius presentia laudauit. 44. 1. A.
 Christus consilio, eloquentia, & arte impetratoria mundum ad se traxit. 68. 1. D.
 Christus cur ad sanandum Cœturonis seruum ire uoluit, ad filium reguli non. 75. 2. C.
 Christus pro quibus in cruce orauit. 355. 2. A.
 Christus ad sanandos infirmos tripliciter descendit. 438. 1. D.
 Ciuitas quatuor habere debet. 379. 1. D.
 Communio sacra cur infirmitas dicta. 408. 2. C.
 Confessarij conuientia periculosa. 467. 1. A.
 Confessionis pudor fictitijs. 271. 1. B.
 Confidentia in Deo tutissimum asyllum. 124. 2. B.
 Consilium triplex homini necessarium. 119. 1. A.
 Consultus est frequenter communicare. 128. 1. B.
 Contritio non iustificat formaliter, sed tantum dispositiue. 196. 1. A.
 Conuersio S. Pauli à gratia efficaci processit. 403. 2. B.
 Conuicia quæ licita, & quæ prohibita. 1. 2. B. (& 2. 1. C.)

R E R V M

Creatura impeccabilis impossibilis est. 221. 1. D.
 Crux sancta est lignum uitæ. 152. 1. D.
 Cygnus cur à sacrificijs reiectus. 94. 1. C.
 Cygnus morci vicinus quare cecat. 317. 1. A.
Dagon presente Arca de altari deiicitur. 356. 1. C.
 Damonis & Pythiæ constans amicitia. 163. 1. D.
 Dei pulchritudo immensa. 42. 1. D.
 Deum quatuor de causis tenemur diligere. 357. 2. D.
 Deus efficaci auxilio non laedit libertatem hominis. 1. 1. D.
 Deus vno oculo ad poenam, altero ad misericordiam respicit. 73. 1. B.
 Deus cur inter mulierem & serpentem inimicitias posuit. 91. 2. C.
 Deus cur Euam à costa edificauit. 91. 2. C.
 Deus plus præstat, quam rogatur. 113. 1. B.
 Deus ad miserendum promptissimus. 114. 1. D.
 Deus de puniendâ Sodoma Abrahamum consuluit. 114. 2. D.
 Deus suâ sapientiâ omnia inuenerit. 117. 2. C.
 Deus humanis defectibus non statim succurrit. 121. 2. C.
 Deus in defensionem Susannæ Daniele su- scitauit. 121. 1. D.
 Deus milites fatigatos rore cœlesti refecit. 128. 1. A.
 Deus dum punit, nomen Domini refugit. 127. 2. D.
 Deus seipsum multiplicat, ut peccatores conuertat. 130. 2. C.
 Deus maxime unitatem in hominibus appetit. 156. 1. D.
 Deus omnia homini ad usum concessit. 173. 1. C.
 Deus propter saluandum peccatorem, mouetur de sua sede. 222. 2. B.
 Deus propter 10. iustos uoluit Sodomitis parcere. 223. 2. D.
 Deus cur ingratitude dicatur ignorare. 261. 2. B.
 Deus precibus incessanter inuocandus est. 263. 2. D.
 Deus est vetustissimus, pulcherrimus, velocissimus. 287. 1. B.
 Deus triplicem coronam suis seruis imponit. 287. 1. B.
 Deus permittit bonos affligi, & malos licentia viuere. 287. 2. D.
 Deus

E T V B R B O R V M.

Deus soli homini suam amicitiam communica- 292. 1. C.
 Deus cur incarnatus. 310. 2. B.
 Et cur solus Dei filius. 312. 2. C.
 Deus cur Israëlitarum regnum non propagauit. 329. 2. D.
 Deus quadruplici ratione dicitur nobis pater. 344. 1. B.
 Deus cur post meridiem venit in paradysum ad puniendum Adam. 458. 2. D.
 Præceptum diligendi Deum quando obligat. 374. 2. D.
 Demones ex suggestione Luciferi peccarunt. 421. 2. D.
 Delicta in memoriam recurrentia timorem incutunt. 77. 1. A.
 Desperationis peccatum grauissimum. 124. 1. D.
 Detractoribus horrendum exemplum. 205. 2. A.
 Diaboli mille artes ad decipiendum hominem. 128. 2. A.
 Dies futura inuestigatur ex aureo annulo. 302. 1. C.
 Diluuio instante nolebant homines ad penitentiam inclinari. 199. 2. C.
 Diues in inferno cur Lazarum ad se mitti petiit. 38. 2. B.
 Diues in inferno Lazarum habere uoluit socium. 39. 1. D.
 Diuina prouidentia in necessitate non deest. 131. 2. B.
 Diuitiæ tenaciter asseruatæ Respublicas perdunt. 176. 2. B.
 Diuitiæ deturpant homines. 298. 1. A.
 Diuitiæ non sunt res veræ, sed apparentes. 302. 2. D.
 Diuitiarum locus est infernus. 303. 1. C.
 Dominatus plurimum non est bonus. 469. 1. A.
 Dominium duplex. 285. 1. B.
 Drachma quid significet. 26. 2. C.
 Dabitare de rebus fidei dupliciter contingit. 143. 2. D.
 Ducis symbolum. 446. 2. C.
Ebricitas multa mala inducit. 391. 2. A.
 Ecclesia sancta filia Principis. 330. 2. D.
 Ecclesia sancta cur dicitur uidua. 307. 1. D.
 Ecclesia sancta curandis peccatoribus destinata. 253. 1. A.
 Ecclesia sancta quomodo Catholica, & hierarchica. 157. 2. D.
 Ecclesia sancta ex quadruplici fonte sancta est. 157. 2. D.

Ecclesiam opprimentes grauiter puniuntur. 60. 2. D.
 Extra Ecclesiam nullum opus meritorium. 62. 2. A.
 Ecclesia Christi omnia regna mundi superat. 416. 2. B.
 In Ecclesia non licet comedias peragere. 189. 2. B.
 Ecclesiasticas dignitates ambire periculosum. 62. 2. B.
 Eliæ Zelum Deus arguit. 74. 1. D.
 S. Eligij stupenda virtus. 340. 1. C.
 Epaminondas accusatus quomodo se defendit. 475. 2. D.
 Eucharistia cur dicitur cena. 9. 2. A.
 Eucharistia tribus modis præseruat à peccato mortali. 18. 1. B.
 Eucharistia cur ante penitentiam instituta. 108. 2. A.
 In Eucharistiæ sacramento miracula facta. 412. 1. C.
 Eucharistiæ sacramento interdum confert primam gratiam. 17. 2. C.
 Eucharistiæ sacramento septem bona confert. 17. 2. B.
 Ex Eucharistiæ sacramento effectus in corpus Christi redundantes. 18. 2. A.
 Eucharistiæ instituendæ motiuum. 10. 2. D.
 Per Eucharistiæ sacramento, fit arctissima unio cum Deo. 13. 1. C.
 In sacramento Eucharistiæ cur velatum Christi corpus nobis datur. 14. 1. D.
 In sacramento Eucharistiæ nostri sensus falluntur. 15. 1. A.
 Exactor publici tributi populo suspectus. 300. 1. A.
 Excusatio à peccatis triplex. 30. 2. B.
 Exemplum horrendum. 466. 2. D.

F.

Fames lætio grauior, quam uita. 215. 1. A.
 Fames duo continet. 381. 1. C.
 Fames omnium malorum durissima. 115. 1. D.
 Fides duplex. 395. 1. D.
 Fides Catholica in Polonia quando cepit. 48. 1. B.
 Fidei constantia inducit Deum ad dissimulanda peccata. 145. 1. B.
 Fidei descriptio. 146. 2. D.
 Fidei potentia in tribus elucet. 392. 1. D.
 Fidei efficaciam peccata impediunt. 393. 1. D.
 Fons prodigiosus. 493. 1. D.
 Formicarum prudentia. 226. 2. D.
 Fraternalis correctio in omni statu necessaria. 92. 1. A.
 Fra-

INDEX R E R V M

- Fraternitas duplex. 93. 1. C.
 Frugalitas in comitatu quanta olim. 176. 1. B.
 Foundationes piz supprimuntur. 59. 2. C.
G.
 Agates lapis venenum repellit. 339. 2. A.
 Gallus symbolum dispositionis requisitæ
 ad actionem bonam. 119. 1. C.
 Gallus cur à sacrificijs relegatus. 130. 1. D.
 Gallus cur cantauit, quando Petrus negauit
 Christum. 447. 1. B.
 Gentilium fides in rebus terrenis. 146. 2. A.
 Goliathi magnitudo, & apparatus bellicus. 208. 1. D.
 Gratia distinguitur à charitate. 358. 2. D.
 Gratus beneficiorum his temporibus rarus. 265. 1. D.
H.
 Halcyone prolificante mare quiescit. 123. 1. A.
 Hæretici fidem supernaturalem non habent. 143. 2. B.
 Hæreticorum error circa Eucharistiam. 182. 1. C.
 Apud Hebræos soli sacerdotes scemoralibus
 utebantur. 112. 1. A.
 Heliodorus in templo Hierosolymitano a-
 criter flagellatus. 454. 2. B.
 Herba Chrysopole dicta verum aurum ab a-
 dultarino discernit. 498. 1. A.
 Homo pullis pellicani similis. 26. 1. D.
 Homo per gratiam fit imago Dei. 358. 1. A.
 Homo cur Angelum custodem habet. 37. 2. C.
 Homo ex 4. elementis constat, peccator ex
 4. generibus peccatorum. 322. 1. A.
 Homo in mundo secundus à Deo. 32. 1. C.
 Homo ingratus multis peccatis obnoxius. 260. 2. B.
 Homo est instrumentum diuinæ potentie. 121. 1. D.
 Homo priuatus, & medicus, non æq. Princi-
 pes accedunt. 256. 1. C.
 Homo est planta paradisi Christi. 150. 1. D.
 Unus idemq. homo, potest simul esse & Do-
 minus, & Filius sui Patris. 364. 2. B.
 Homini nasci, & renasci concessum est. 20. 1. C.
 Hominis descriptiones. 320. 2. C.
 Hominis similitudo ad Deum in quo confi-
 sit. 477. 1. A.
 Contra hominem omnia pugnant. 321. 1. D.
 Homine vili surgente in alium nihil asperius. 78. 2. B.
 Homines gradatim ad perfectionem ducen-
 di. 127. 1. C.
 Homines quid diu vixerunt. 321. 2. C.
 Honor duplex. 336. 1. D.
 Humilitas triplex. 206. 2. D.
 Hyena mirabile animal. 161. 1. D.
 Hypocrita bestialiter viuic. 162. 2. A.
 Hypocrite inconstancia. 161. 2. D.
I.
 Idololatria nulla fuit, vsq. ad diluuium. 462. 2. B.
 Iesus non tardat succurrere. 137. 1. D.
 In lege veteri triplicia præcepta erant. 140. 2. B.
 Immisericordes in hac vita puniuntur. 304. 1. B.
 Inanis gloria omnes homines inquietat. 337. 2. C.
 Incarnatio Dei maximum ad poenitentiam,
 motiuum. 82. 1. C.
 Incarnatio Angelis, & hominibus reuelata. 36. 1. C.
 Incarnatio ad sananda peccata remedium. 386. 2. C.
 Infernus insatiabilis. 379. 1. C.
 In inimico quatuor sunt timenda. 145. 1. D.
 Ionas cur à facie Domini fugit. 257. 2. C.
 Ira omnium malorum origo. 84. 2. C.
 Ira aliquando laudabilis, & mater disciplinæ. 87. 2. C.
 Ira duplex. 323. 1. D.
 Iudas ex paruis peccatis ad proditiōem Chri-
 sti peruenit. 169. 2. C.
 Iudæi à gentilibus veritatem discere debent. 77. 1. B.
 Iudæi in Ægypto quid bibebant, quando a-
 quæ in sanguinem conuersæ fuerant. 301. 2. B.
 Iudæi reprobat. 139. 1. C.
 Iudæi cur Christum existimabant fuisse Eli-
 am. 265. 1. B.
 In iudicio contra impium omnes creaturæ in-
 surgent. 83. 1. A.
 Iudicium vniuersale ad quid futurum. 178. 1. B.
 Iudicium vniuersale cur noctu peragetur. 178. 1. D.
 Iudicia apud Iudæos cur in portis ciuitatum
 celebrata. 95. 1. C.
 Iustificatio peccatoris à sola gratia Dei. 196. 1. C.
 Iustificatio est mystica quedam creatio. 388. 1. A.
 Iustificatio in tribus consistit. 388. 1. C.
 Iustificatio cur difficilior creatione. 388. 2. B.
 Iusti.

ET VERBORVM

- Iustificatio impij cur soli omnipotentis tri-
 buit. 389. 1. D.
 Iustitia Dei erga creaturas triplex. 464. 1. B.
 Iustitia alijs virtutibus perfectior. 352. 1. B.
 Iustitiæ quidditas in quo consistit. 102. 1. C.
 Iustorum læta mors, impiorum tristis. 317. 1. C.
 Iustorum morte mali terrentur. 431. 1. C.
 Iuuenum prematura mors vnde. 315. 2. D.
L.
 Aconum conuiuia. 285. 2. D.
 Lamech post occisum Cain, propter poe-
 nitentiam à culpa immunis. 33. 1. D.
 Lætro in cruce ob humilitatem exauditus. 207. 1. C.
 Lætrōis in cruce oratio vnde efficax. 113. 2. D.
 Laudare seipsum periculosum. 196. 2. C.
 Leo quàm gratus beneficij. 359. 1. D.
 Leonem solus homo domare potest. 56. 1. C.
 Lex pro infidelibus læta perniciofa. 154. 2. D.
 Legis veteris cerimonialia euauerunt. 141. 1. C.
 Lignivitz, & scientiæ fructus. 152. 1. D.
 Lingua moriente homine prima moritur. 221. 1. A.
 Lucernas parandi modus. 50. 2. A.
 Luminis diuini à nostro differentia. 104. 1. D.
 Lupus cum quæ nunquam conuenit. 16. 2. B.
 Lux cur per vocem Dei facta. 422. 1. D.
M.
 Mala dupliciter premunt hominem. 237. 2. C.
 Manna solis iustis prebebat omne delectamē-
 tum. 409. 1. D.
 Manasseridola in templo Dei posuit. 23. 2. C.
 Manasses maximus peccator exauditus à Deo. 23. 2. D.
 Manicheus alium Deum putabat esse veteris
 testamenti, alium noui. 84. 1. A.
 Marci Attilij reguli crudelissima mors. 166. 1. A.
 Medicina speculatiua, & practica. 225. 2. A.
 Medici symbolum. 502. 1. C.
 Medici archetypus. 359. 2. D.
 S. Michael Lætrum contra hostes animauit. 264. 2. A.
 Miles Iulianus Iudæos in templum impellens
 occisus est. 193. 1. C.
 Milites rapaces assimiliantur muribus. 65. 2. D.
 Ministri veri quæ perfectio. 215. 2. D.
 Miracula demonstrant Christi diuinitatem. 438. 2. C.
 Miraculum ad comprobandum Trinitatis
 mysterium. 439. 1. C.
 Misericordia inter diuina attributa excellit. 113. 1. A.
 Misericordiæ præmium in extremo iudicio. 116. 1. A.
 Modestia facile amittitur. 201. 1. D.
 Modus operandi in homine duplex. 102. 2. A.
 Moguntinus Episcopus ob tyrannidem in-
 pauperes à muribus consumptus. 66. 1. D.
 Monstra tria. 284. 2. A.
 Mors vitam hominis ab infantia insequitur. 307. 1. B.
 Mors quomodo à Christo interempta. 495. 1. A.
 Mori præstat, quàm in honore periclitari. 335. 1. B.
 Mortui ad vitam reuocatio, caprum huma-
 num excedit. 491. 1. A.
 Moysis mira pulchritudo. 338. 2. D.
 Moysis facies cur cornuta. 16. 1. D.
 Motus in fine velocior. 213. 1. D.
 Mulier significat animam poenitentem. 45. 2. C.
 Mulier facile muneribus corrumpitur. 400. 2. A.
 Uir non debet mulierem fingere. 202. 2. A.
 Mundus quo tempore conditus. 56. 2. A.
 Mundus duplici fine conditus. 342. 1. C.
 Qui mundo seruiunt miserè pereunt. 282. 2. B.
 Mures sunt numerosissimæ saturæ. 65. 2. B.
 Mustella basiliscum fugat. 287. 2. B.
 Mysterium Trinitatis naturaliter cognosci
 non potest. 137. 2. D.
N.
 Nazareis caput radare cur prohibitum. 477. 1. B.
 Nominis diuini quanta virtus. 285. 1. D.
O.
 Occultare peccatum, est respuere salutem. 31. 1. B.
 Offensa duplex in Deum committitur peccā-
 do. 224. 1. D.
 Operandi modus in agentibus duplex. 498. 1. D.
 Oppressio subditorum multa mala inducit. 48. 1. D.
 Orandi negligentia barbaris exercitus catho-
 licos subijcit. 133. 2. D.
 Orationis neglectus causa omnium malorum. 134. 1. D.
 Panters.

INDEX

P.

Pantera odore animalia ad se trahit. 101.
(1. B.)
Panteræ industria in catulis de fouea educen-
dis. 503. 1. D.
Paradisum quare ipse Deus plantauit. 148.
(2. D.)
Passionis Christi virtus sine sacramentis non
applicatur. 21. 2. D.
Poenitentia spiritualibus bonis dirat. 33. 2. C.
Quod vulneratis medicina, id peccatoribus
poenitentia. 22. 2. C.
Ex poenitentia miracula. 35. 1. B.
Paulus Eremita ex facie cognoscebat homi-
nes. 37. 2. D.
Pauper felicius diuize. 174. 1. A.
Pauperes dimittentes iniurias diuicibus, plus
eis dant; quam ab iisdem accipiunt. 111.
(1. A.)
Pauperes cur soli possessio Christi. 328. 1. A.
Peccati similitudo cum paralyti triplex. 389.
(2. A.)
Peccator caret operationibus intellectus. 225. 2. D.
Peccator per poenitentiam fit nouus Angelus. 44. 1. C.
Peccatores cur dicuntur caro. 223. 1. A.
Peccatores Christi passione viuificantur. 26.
(1. D.)
Peccatum & intellectum, & voluntatem læ-
dit. 387. 2. A.
Peccatum vnum est causa alterius. 210. 2. B.
Peccatum hominem insipientem facit. 117.
(1. D.)
Peccatum in spiritum S. quomodo irremissi-
bile. 24. 2. C.
Philogonus gulosus. 324. 2. D.
Philosophi qui recte vixerunt. 1. 1. 2. B.
Phoenix renascitur, & quomodo. 30. 1. A.
Polona Respublica accommodatur mulieri E-
uangelicæ. 47. 2. A.
Polonia Iudæos & Hæreticos fouens affligi-
tur. 155. 1. B.
In Polonia frequens vestium mutatio. 322.
(2. A.)
Poloniam propter hypocritas Deus punit. 100. 2. A.
Poloni moderni ab antiquis discrepant. 176.
(2. C.)
Poloni antiqui tempore Euangelij euaginati
gladijs stabant. 48. 1. A.
Polypus piscis cuiuslibet rei colorem assumit. 100. 1. C.

R E R V M

Popellus à muribus deuoratus. 66. 1. D.
Porta ad gloriam æternam cur angusta. 3. 1. D.
Præceptum dilectionis Dei cur maximum. 357. 1. C.
Prædicatores Euangelici sunt columnæ Ec-
clesiæ. 129. 1. D.
Principes in Ecclesia nullum ius habent. 476.
(2. A.)
Principes pro fide zelosi à Deo præmiantur. 154. 2. A.
Primi parentes culpam in Deum reiciebant. 31. 1. D.
Prometheus ob ignem calo surreptum, quo-
modo punitus. 337. 1. A.
Prouidentia Dei triplex. 287. 1. D.
Prouidentia diuina contra omnia mala reme-
dium. 143. 2. A.
Puer oculos auiculis effodiens ad mortem
damnatus. 315. 1. B.
Pullos corui Deus pascit. 123. 1. C.

R.

Rabbini Iudæorum præsentiam Christi in
Eucharistia agnouerunt. 413. 1. D.
Rachel qua intentione idola Patri furata est. 301. 1. A.
Reges fidem promouentes à Deo exaltantur. 156. 1. A.
Reges vino amicos probant. 162. 2. A.
Respublica corpori similis. 177. 1. A.
Rex ab aulico in faciem cæsus. 437. 1. B.
Rhinoceros à virgine capitur. 207. 2. D.

S.

Sabbathi sanctificatio fugabat demones. 346. 1. D.
Sacerdotum longus habitus quid designat. 288. 2. C.
Sacrificiorum in veteri lege tria genera. 141.
(1. A.)
Salomon ad summam paupertatem deuenit. 50. 1. C.
Samaritanus charitatis argumentum. 59. 1. C.
Sancti propter Christum omnia deserebant. 141. 1. D.
Sapores in vniuersum decem sunt. 409. 1. D.
Scæuitia demonis in Iobum. 398. 1. D.
Seculares spiritualium more imitantur. 62.
(2. B. & 98. 1. A.)
Sennacherib blasphemus cur non occisus ab
Angelo. 147. 1. D.
Seraphini ante thronum Dei stant, & simul
volant. 187. 2. C.
Serena moriens cur flet. 317. 1. B.
Scr-

E T V E R B O R V M.

Serpens parias dictus aquilæ pullis insidiatur. 339. 1. D.
Serui virtus in Dominum. 331. 2. C.
Seruis Dei omnia obediunt. 286. 2. A.
Seruitus Dei in quatuor consistit. 290. 1. D.
Seruorum vsus à principio mundi non erat. 471. 1. D.
Sexcenta virorum millia à feminis cæsa. 33.
(2. D.)
Soeratis patientia. 224. 1. D.
In loco Sodomæ poma exterius pulchra, in-
tus vacua, & fetida. 100. 1. A.
Sol dani acominolum responsum. 286. 1. B.
Spinæ ex peccato ortæ. 401. 2. A.
Spirituales cur auari. 60. 1. C.
Spoliatorum Ecclesiæ gravis poena. 60. 2. B.
Statuæ Nabuchodôsoforis explicatio. 144. 2. C.
Statui spirituali summæ necessaria concor-
dia. 27. 2. C.
Stella Magis apparens an fuerit vera. 232. 1. B.
Summus Sacerdos Synagogæ cur nomen Dei
in fronte gestabat. 281. 1. C.
Suspicio etiam leuissima nocet. 230. 1. B.

T.

Talentum vnum sexcentos coronatos va-
let. 265. 2. A.
Templum Hierosolymitanum cur non per-
missum reedificari. 193. 2. B.
Tempus æstatis venationi aptum. 35. 1. D.
Terrena bona cur caduca. 305. 1. B.
Thesaurarj cur stomacho similes. 177. 1. D.
Titulus crucis Christi ad demigrandam famæ
eius affixus. 230. 2. C.
Torpedo piscis manum piscatoris incidit. 60.
(1. D.)
Transitus maris confertur cum baptismo. 142. 1. C.
Triduo Christum sequi quid sit. 137. 2. D. & 141. 1. D. & 143. 2. B.
Trinitas personarum sine essentia diuina à
Beatis videri non potest. 1. 2. A.
Trinitatis imago in homine imperfecta. 138.
(2. C.)
Tribos aurea à piscatore inuenta. 117. 2. B.

Turba cur ad audiendum Iesum festinauit. 57.
2. D. & 68. 1. D.
Tyrannis nimia causa tenebrarum in Egy-
pto. 47. 1. D.

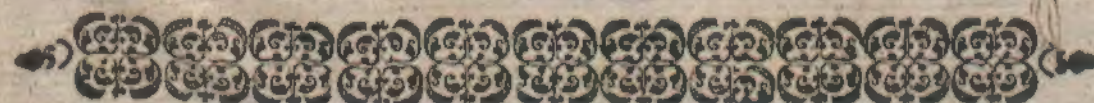
V.

Vana gloria ex ipsis virtutibus nascitur. 338. 2. B.
Vana gloriæ hieroglyphicon. 338. 1. C.
Venceslaus tolerans Hæreticos, vitam, & re-
gnum amisit. 155. 1. D.
In verbo Dei tota spes, & conseruatio po-
puli. 70. 1. C.
Verbum Dei melius, quam eibus sustentat
hominem. 125. 1. A.
Vestimenta Christi in quatuor partes diuisa. 10. 1. D.
Vestium varietas vnde. 322. 2. D.
In via quæ ducit ad vitam cur facile homines
aberrant. 142. 1. B.
Victoria Principum ex oratione Dei seruorum
proueniunt. 133. 1. C.
Vidua pauperi Deus oleum multiplicauit. 123. 2. D.
Ad præsentiam B. Virginis infans exultauit
in vtero Elizabeth. 335. 2. D.
Etiam inter viros sanctos contentiones ortæ. 98. 1. B.
Virtutis quanta præstantia. 334. 2. C.
Vetus Arca ex tabulis legis. 356. 1. D.
Virtus virginitatis magnetica. 425. 1. C.
Vita humana rose similis. 314. 1. B.
Singulis vitij singuli præstant demones. 145.
(1. A.)
Vladimirus Christianam fidem suscepit. 203.
(2. D.)
Vmbra Christi turbam in deserto protege-
bat. 157. 1. A.
Vnitas Ecclesiæ cum Deo duplex. 157. 1. A.
Ad vocem quatuor instrumenta requiruntur. 217. 1. A.
Voluntas humana dupliciter ad bona opera
necessitari potest. 4. 2. C.

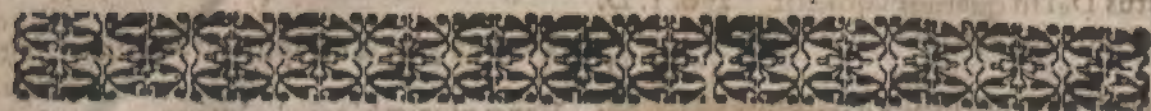
X.

Xerxis ingraticudo. 261. 1. D.

F I N I S.

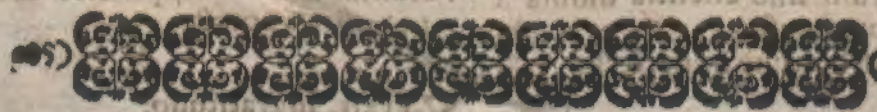

ERRATA CORRIGE.

Voluntat,	pro	volutant.	398.	1. D.	v. antepenult.
à Dei,	pro	à Deo.	393.	1. C.	v. 7.
grauitatem,	pro	grauitatem.	392.	1. D.	v. 6.
cerba paralyfis,	pro	acerba.	391.	2. D.	v. penult.
proximi,	pro	proximi.	376.	1. A.	v. 11.
comparam,	pro	comparatam.	354.	1. A.	v. 11.
pœpæ,	pro	pœnæ.	346.	2. B.	v. 22.
Et paulò post,	pro	paulò.	331.	1. A.	v. 6.
Abcondita est.	pro	sunt.	16.	1. B.	v. 6.
o auferes,	pro	pauperes.	328.	1. A.	v. 6.
et solui ipsam,	pro	solam.	154.	1. A.	v. 11.
veritates, seu nihilum,	pro	vanitates.	169.	2. D.	
ferre,	pro	ferre.	188.	1. A.	v. 3.
testes Saluiano,	pro	teste.	191.	1. A.	v. 3.
coelestium,	pro	coelestium.	203.	2. C.	v. 28.
huam,	pro	quam.	206.	1. C.	v. 28.
Dæmoz,	pro	Dæmone.	217.	1. D.	
præceperat,	pro	præceperat.	233.	1. A.	v. 9.
adhibuit,	pro	adhibuit.	257.	2. A.	
scilicet,	pro	scilicet.	295.	1. C.	in cursu.
cunctatius,	pro	cunctantius.	299.	1. A.	v. 3.
perentum,	pro	parentum.	36.	1. A.	v. 8.
pon,	pro	non.	ibidem		v. 5.
exmiarent,	pro	examinarent.	408.	1. B.	v. 19.
veni,	pro	Yini.	413.	2. C.	v. 30.
maiestati,	pro	maiestati.	420.	1. B.	v. 4.
frueretur,	pro	frueretur.	435.	1. D.	v. 5.
eumbem,	pro	eundem.	447.	2. A.	v. 11.
conditauerat,	pro	conceitauerat.	470.	1. A.	v. 5.

F I N I S

